131

ANDREAE

TIRAQVELLI

REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS

COMMENTARII

IN L. SI VNQVAM.

C. DE REVOC. DONAT.

Postrema hac editione felicius, quàm antea renati, accuratissiméq; repurgati.

In quibus præter propriam ac peculiarem eius l. materiam, diserte multa, in omni disciplinarum genere, & copiosè tractantur: quæ septima post hanc pagina indicabit.

LVGDVNI.
APVD GVLIEL.
ROVILLIVM.
Cum priuilegio Regis.
1574.

Bibliothèque de l'Ecole de Droit

BIU Cujas

IO. VICTORII IN EFFIGIEM ANdreæ Tiraquelli, Regij in Curia Parisiensi Senatoris, Hexastichon.

Iam nihil est, venerande senex, quòd pulla sororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua scripta dabunt.
Ergo vbi fatalem Lachesis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy est permis à Guillaume Rouille Libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer vne fois ou plusieurs, ce present liure intitulé Andreæ Tiraquelli, Regij Consiliarij, Commentarij in l. Si vnquam. C. de reuocandis donat. *reueu, corrigé & augmenté par ledict Tiraqueau: & est faict defense de par ledict Seigneur, à tous autres Libraires, Imprimeurs, & personnes quelconques, de non imprimer, ne faire imprimer, vendre, ne distribuer, en ses païs, terres & seigneuries, ledict liure ainsi reueu, corrigé & augmenté, si ce n'est par le consentement dudict Rouille: & ce iusques au temps & terme de douze ans, à compter du iour & datte que sera paracheué d'imprimer ledict liure, sur peine d'amende arbitraire, & de cõfiscation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puisse pretẽdre ignorance du present priuilege, ledict Seigneur veut & entent, que l'extraict d'iceluy estant mis au commencement ou à la fin dudict liure, serue pour toute notification, comme si la signification estoit faicte sur l'original. Car tel est son plaisir, comme plus à plein est contenu & declaré par lesdictes lettres de priuilege sur ce donnees à Paris le treseiéme iour de Septembre, mil cinq cens cinquante huict.*

Par le Roy à la relation du conseil,

Signé, Guillaudet.

BIU Cujas

ANDREAS TIRAQVELLVS AMPLISSIMO ORDINI SENATVS BVRDEGALENSIS.

ESCIO, P. C. quo meo aut virtutis aut doctrinæ merito, hoc me tanto honoris titulo decorastis, vt minimè candidatum petitorem, nullique vestrum vlla necessitudine coniunctum, sed & tantis locorum interstitiis, atque etiam citra fines vestri conuentus remotum, publico tamen decreto vestro in Senatoris demortui locum sublegeritis. Verùm quicquid huic vestræ de me opinioni ansam præbuerit, non possum non mihi admodum gloriari, quòd à Senatu in Galliis celeberrimo Senator sim designatus. Id quod nos in primum laudum nostrarum censum collocabimus, quicquid posthac meliori sorte, si qua reperiri potest, obtigerit. Cùm autem in præsentiarum nihil aliud nobis sit, quo gratum in vos animum nostrum testemur, ecce Commentarios nostros in pientissimam legem vobis dedicamus, vtinam non indignos, qui ab eo edantur, quem Senatoris munere dignum iudicastis. Eos si probaueritis, facilè patiar improbari à vitiligatoribus istis, qui nihil aliud quàm oblatrant, obganniunt, obmurmurant.

Valete.

BIU Cujas

ANDREAS TIRAQVEL-LVS FONTENAIVS SVPPRAE-FECTVS, PICTONIBVS LEGVM STVDIOSIS.

Cipionem illum Africanum dicere ſolitum accepimus, nunquam ſe minus ſolum eſſe, quàm cum ſolus eſſet: nunquam minùs ocioſum, quàm cùm eſſet ocioſus. Magnifica vox, inquit Tullius, & magno viro ac ſapiente digna, quæ declarat, illum in ocio de negotiis cogitare. Ego verò, Pictones mei, illud è diuerſo dicere poſſum, nunquam me minùs negocioſum eſſe, quàm cùm ſum negocioſus. Etſi enim perpetuis negociorum vndis iam inde ab incunabulis ſic inuolutus vſque fuerim, vt emergere in ocium ac quietem, homine libero dignam, animíque ſecuritatem illam, quam veteres primi nominis Philoſophi ἀοχλησίαν dixère, nulla vnquam arte potuerim, quaſi mihi cum fato res eſſet: igniculos tamen quoſdam à natura ſuſcitatos, literarúmque meliorum ſtudia in memetipſo perſentiſcebam, quæ ſic cum annis venientibus creuerunt, vt quo maximè tempore rem facere noſtrates ſolent, ego tum abiecta rei domeſticæ ac familiaris cura, negociorum, quæ ferè omnia aut amicorum, aut vniuerſitatis nomine ſuſcepi, interualla ocio liberali diſpungere cœperim: non id equidem agens aut ſatagens (quod ſcribentibus penè perpetuum eſt) vt edito ingenij ſpecimine immortalitatis mihi gloriam compararem. Quæ enim immortalitas alia eſt ab ea quam nobis Chriſtus pollicitus eſt, ſi ex præſcripto legis Euangelicæ vixerimus? neque vllum ex ſtudiis lucrum aut fauorem à quopiam ſperans: nam potius ex immodicis vigiliis damnum rerum mearum cum luculento valetudinis diſpendio expertus ſum. Quid igitur, ais, te potiſsimùm mouit? quò ſpectabas? quid ſperabas? Dicam certè quod res eſt. Videbam olim fere hominum genus velis (quod aiunt) remíſque conniti, vt ignorantiam, ſocordiam, imperitiam, cęterásque Gotthorum reliquias procul è finibus ſuis εἰς κόρακας extruderent, & Herculis illius Gallici exemplo Gerionis ſtabulum repurgarent, faceréntque quàm exiſtimatiſsimam celeberrimámque vnuſquiſque patriam ſuam: Soli Pictones mihi graui quodam veterno torpêre videbantur, quos primos omnium ad brabeum contendere decuerat, ſi ſoli, cælíque illius quidem vberrimi, huius autem ſaluberrimi ratio habeatur. Qua rei indignitate commotus, vrgere cœpi, ac meditari, ſiqua lucubratione Pictones hos meos ad honeſtam hanc ac plauſibilem literarum pugnam animare poſſem. Ea verò mihi ſcribendi ratio potiſsimùm arridebat, in qua placido quodam nexu iungeretur cum politiori literatura (quoad eius quidem facere liceret) iuris Cæſarei, legúmque peritia. Etſi enim multò iucundiora, tractatúq; faciliora argumenta multa paterẽt, illud tamen mihi locupletandũ in primis eligere optabã, quo maximè municipes meos videbam indigere. Iamdiu enim malè vulgo audiunt noſtrates ob irrequietam litigandi pertinaciam, quaſi non alij frequentiùs vlli iudicum, patronorũ, tribunaliúmque limina proterant, prope

vt iam

BIU Cujas

vt iam in prouerbium abierint Pictonicæ disceptationes, veluti in eâ re Aegyptios de industria nobis imitandos proposuerimus, genus hominum (quod Ammianus scribit) controuersum, & adsuetudine perplexius litigandi lætissimum. Facturus igitur operæprecium mihi visus sum, déque patria bene meriturus, si quoniam, teste Tullio, litigiosa est iuris legúmque ac morum ignoratio, quod in legibus nostris municipalibus (quas consuetudines vocant) aut obscurum videtur, aut paradoxum, enarrarem, lucémque aliquam propter hebetiores quosdam ac crassiores adderem. Congessi proinde in eas tanquam syluam quandam commentariorum annis iam aliquot, quibus nisi exactè doceo, nihil in consuetudine nostra esse à priscis legibus, probatissimísque vniuscuiusque gentis institutis abhorrens aut alienum, voti non sum compos effectus. Horum sectionē vnam, cui titulus est, de Legibus connubialibus impolitam adhuc, planéque musteam, & à lacu feruentem, superioribus annis edidi. Ita enim amicis meis visum est, quorum iudicium meo ipsius antiquius semper duxi: sed eam tot mendis ac maculis deformarunt, vt vix non me editionis pœniteat: quanquam extitit, qui ex ea chartas integras non semel, sed sexcētis locis in suos libros transcripserit, & bona fide, hoc est vnà cum suis mendis, ne syllaba quidem mutata, vt hinc facilè intelligas non eum intellexisse quod legisset. Cuius nomen libens supprimo, eum digito monstrare cōtentus, quòd titulus operi ab eo nuncupatus tam elegans est, quàm liber vniuersus, nempe Catologus glorię mundi. Sed & quod multò indignius est, ac iniquius, modo nomen meum dissimulat, tanquam id totum ipsius sit, quod totum meum est: modo ita profert, vt putes minimam partem eorum quæ mea sunt, esse mea. de qua re in alia editione eiusdem mei operis dicam effusius: ne si plura hoc in loco dixerim, ἐκτὸς χορὸ ὀρχεῖσθαι, videar. Illud tantum hîc dicam, quòd cum eo præclarè actum fuisset, si sua contentus pellicula, id est, opere quod primum ediderat, non vltra crepidas quicquam molitus fuisset. Sed vt ad institutum redeam, cùm ab immenso illo commentariorum opere tanquam in flexu interspirare statuissem, conatúsque meos non pessimè cessisse, sed supra spem, votúmque successisse viderem, libuit interim, dum reliqua parantur, argumento ex ipso legum Codice sumpto ludere, experiríque ecquid in iure nostro tot tantisq; vigiliis profeciissem, fecíque hoc etiam libentius, quòd sciolos quosdam, planéque dieculares, aut, si mauis, ephemeros leguleios passim mussitantes audirem, aduersumque ius hocce nostrum impudentissimè oblatrantes, tanquam nō tam iustitiæ quàm litigandi vias tradat, iactantésque iuris se consultos triduo euasuros, si quis eis stomachum mouerit, etiam si Pandectæ simul omnes in fauillas sint redactæ. Quid enim ipsis non liceat hominibus, vt ipsi putant, ad elegātiæ vnguem reconcinnatis, quod Ciceroni licuit? quasi scilicet Cicero ipse id intellexerit, aut non omnem ætatem in iure perdiscendo, tractando dicundóque consumpserit: quod & ipse in suis legibus planè profitetur. Ferendum hoc vtcunque in hominibus idiotis, priuatísque, quorum acta domo non efferuntur, nisi quosdam cerneremus rerum publicarum gubernaculis admotos, próque tribunali ius dicentes, eò socordiæ delapsos, vt credant, confidántque sese egregie de iure responsuros, litésque definituros, si Tullium tantùm ipsum consulant, aut Fabium. Nec interim animaduertunt infelices ciuitates sibi creditas assiduis litibus penè interuersas, & in mutuam perniciem coniuratas, viuentibus, videntibúsque ipsis, & non opitulantibus hilum. Nam cùm ad salutem ciuium, ciuitatúmque incolumitatem, vitámque hominum & quietam & beatam conditas esse leges constet, quî rectè atque ordine rempublicam administrare poterunt homines legum iurísque imperitissimi, qui si quando è re nata cogantur ad Pandectas, cæterósque sanctioris

BIU Cujas

iuris libros adire, tum vero lemis pluſquam Saturniis cæcutiunt, offendúntque etiam in meridie. Indidem tot prouocationes, appellationes, refutationes, reiectiones, ampliationes, dierum diffiſſiones, comperendinationes, & id genus cætera, quibus tanquam filo texuntur in longum iudiciorum litiúmque telæ, quas lege intellecta velocius eſt componere, quàm à texente tela ſuccidítur, vt interim Iob verbis vtar. Fítque (quod iure plerique omnes quibus mens ſanior eſt, queruntur) vt iudicum magiſtratuúmque imperitia, ne malicia dicam, controuerſię ferè omnes ſeculares pro roſtris pendeant, nonnullę etiam poſtremo Chriſti iudicio ſeruentur, dum ſinguli eorum iudicia detractent, nec ea ſubire vlla ratione ſuſtinent. Expoſui itaque παχυμερέστερον, vt Gręcum Vlpiani verbum vſurpem, id eſt, craſſius, & pingui minerua, propter quoſdam imperitiores, legem illam, cuius caput eſt, Si vnquàm. C. de reuoc. donat. cuius ſenſus à nemine omnium, qui hactenus eam interpretati ſunt, funditus erutus, enucleatúsque fuerat, & tamen adeò frequens eſt eius in iudiciis vſus, vt quia ſecus ac debuit, eſt à quibuſdam expoſita, ſexcentæ quotannis cauſæ aut perperam diremptę, aut prorſus intactę indeciſæque maneant, gementibus interim, atque ad Deum altiſſimum verum nomotheton noſtrum clamantibus pupillis ac viduis. Tu lector amice, labore noſtro fruere, reliquósque commentarios propediem expecta. Ex Fontenaio Calendis Auguſti, Anno

1534.

ANDR

ANDREAE TIRAQVELLI IN L.
hanc Distichon.

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis:
Omnis & hac constat lege parentis amor.

ALIVD.

Est legis natura parens, eadémque magistra:
Si nescis, legito hæc, continuóque scies.

MICHAELIS TIRAQVELLI, AVCTORIS
filij, aliud distichon in eandem l.

Lex ait, id munus reuocari, quod sine natis
Quis dat, si natos postea suscipiat.

ALIVD.

Lex hæc, si donans natis sine, postea natos
Suscipit, id donum, mox reuocatur, ait.

PETRI COGVETI ALIVD.

Lata ferendáve sit quænam sententia, disces
Ista legens, si non vndique cæcus eris.

PETRI MARCHANT ARCHIDIACONI
Lucionensis ad Tiraquellum carmen.

Materna exhæres infans lugebat in aluo
Immensa externo munera facta viro,
Hunc tu solaris natum, vt cum luce, parentis
Donatas, rupto munere, captet opes.
Plus igitur tibi inops quàm luci est debitor infans:
Corporis illa fugat, tu ingenij tenebras.

BIU Cujas

In his commentariis, Lector beneuole, multa videbis non iniucunda, nec pœnitenda de amore & affectu omnium animantium in suos fœtus: atque ex eo leges aliquot & constitutiones prodiisse.

Plura quoque de verisimili, & non verisimili: à nullo hactenus uno in loco plenius neque distinctius tractata.

Plurima præterea de scripto & voluntate cum legum, tum verò aliarum dispositionum, publicarúmque & priuatarum: ut intelligatur, verbáne plus an sententia valere debeat.

Sed & de amicitia nonnulla, non omnibus obuia.

Necnon de diuitiis & paupertate: utrùm scilicet utilius ac præstantius haberi ac censeri debeat: quantásque vires utræque & olim habuerint, & hodie habeant.

Adhæc multa contra communes iuris regulas officiis & remunerationi attributa (quæ specialia nostri appellant) uberius multò, quàm ab ullo ante hac unquam, unum in locum digesta.

Deinde de tempore partus humani ex sententia nostrorum, aliorúmque scriptorum multa, ex meris intimisq; naturæ præcordiis eruta.

Postremò plurima de canone latæ aut ferendæ sententiæ, tum ut unum ab altero discernas, tum ut utriusque vim & effectus intelligas: tanta præterea copia ut ea per se iustum volumen conficere potuissent.

TABVL

BIU Cujas

TABVLA PARTICVLARIS QVAESTIONVM ET *materiarum ad legem nostram priuatim & peculiariter pertinentium ex ordine operis.*

In Præfatione post titulum pag. 2.

1

VAE sit legis nostræ ratio, & an ea sit vnica, & quæ principalis ac præcipua, in Præfatione numero 3. & multis sequent & iterum nume. 90. 91. 92. 93.
Rursumque in verbo, libertis, nume. 42. 64. & 72.

2 Vtrum in donatione intelligitur conditio non natis liberis. numero 6.

3 Vtrum ea conditio sit suspensiua, in verbo, reuertatur. nu. 283. & duobus sequent.

4 Vtrum hæc lex habeat locum, cùm donans cogitat de liberis. numero 63.

5 Vtrum donas in dubio censeatur de ipsis cogitasse, vt non sit locus huic legi. nume. 66. & sequent.

6 Vtrum hæc lex habeat locum in donatione aut renunciatione facta in contractu dotali vel matrimoniali, in princip. numero 69. & sequen. & iterum in verbo, donatione largitus. numero 187. 188.

7 Quid autem in iis qui admodum sunt teneræ ætatis, dum contrahunt matrimonium, & in ipso matrimonij contractu donant & renunciant. nume. 71.

8 Quid autem si quis donat non in contractu matrimonij sui ipsius, sed alterius, nume. 72. & in verbo, donatione largitus. nume. 240.

9 An lex nostra habeat locum, cùm is qui donat, alicubi in donatione facit mentionem liberorum suorum. nume. 73.

10 Sed quid si eos memorans, nihil tamen de illis disponit. 74. & seq.

11 Quid item si non in donatione, sed in alio actu postea eodem die & loco, & inter easdem personas confecto de filis mentionem faciat. 75. & 110.

12 Quid autem si non de suis, sed de donatarij liberis mentionem faciat. nume. 76.

13 Quid item si mulier renunciat fratri & ipsius liberis, quandiu forent masculi, an sit locus huic legi. numero 77.

14 Vtrum satis sit in genere de liberis cogitasse, vt huic legi non sit locus. nume. 78. & sequent.

15 Vtrum clausala codicillaris faciat cessare hanc legem, nume. 82. & sequen. & in verbo, libertis. nume. 105. & 107. & in verbo, donatione largitus. nume. 261. 265. 266. 269. & 270.

16 Quid si pater verisimiliter donauisset, etiam si cogitasset de liberis. nu. 84. & seq

17 Vtrum donans possit huic legi renunciare expressè. nume. 87. cum multis seq. & in verbo, reuertatur. nume. 320. 321. 323. 324.

18 Quid si filius natus post donationem, eam vult ratam esse viuo patre, an sit locus huic legi. nume. 94. & sequen.

19 Quid si donans dolo inductus fuit ad renunciandum huic legi. nume. 97

20 Quid autem si dolus est dubius, an valebit renunciatio. ibidem.

21 Quid si mulier renuncians fuit certiorata de beneficio huius legis, nume. 98. & seq.

22 Quid etiam si minor renuncians non fuerit certior factus de huiusmodi beneficio. nu. 101.

BIU Cujas

23 Quid denique de ruſtico renunciante. nume.102.
24 Vtrum ſi donans renunciauerit huic legi, intelligitur tantum reſpectu liberorum præſentis matrimonij, an etiam alterius futuri. nume. 103. cum multis ſequentib.
25 Quid ſi pater donans & renuncians huic legi, omnino deſperat de liberis, & tamen ei poſtea naſcuntur, an ſit locus huic legi. nume.111. & ſeq.
26 Vtrum ſatis eſt donantem generaliter renunciare omni legum auxilio, aut alias ſine ſpeciali huius legis renunciatione. nume. 115. & ſeq.
27 Quid ſi huic generali renunciationi adiectum ſit iuramentum. nume.132. & ſequent.
28 Quid autem ſi citra vllam renunciationem appoſitum ſit iuramentum in donatione, an proterea ceſſat hæc lex. nume.164. & ſequen.
29 Quid ſi in donatione appoſita ſit clauſula, vt extendatur arbitrio vel iudicio ſapientis, an notarius poſsit apponere renunciationem huius legis. nume.174

In verbo, libertis. pag.58.

30 VTrum hæc lex habeat locum in donatione facta liberto tantum, an etiam cum ſit extraneo in dicto verbo, libertis. nume.1. & multis ſequentib. vſque ad nume.74. incluſiuè.
31 Vtrùm hæc lex ſit exorbitans. nume.19. & multis ſequent. vſque ad 26. incluſiuè.
32 Vtrum propriè & ſtrictè ſit intelligenda, & ita reſtringenda, an verò ſit extendenda ad alium caſum. nume.26.27.30.61.& in verbo, reuertatur. nume.34. & 2. ſeq.
33 Vtrum etiam ad alias perſonas poſsit extendi. nume.27.28.29.30.62.
34 Vtrum ſit fauorabilis, an odioſa. nume.61. & alibi ſæpe.
35 Quid ſi pater donat filio, an natis aliis liberis reuocetur donatio, & quid & quantum reuocetur. nume.75. & duobus ſequent.
36 Quid ſi facta ſit filiæ quæ ex ſtatuto non debet ſuccedere patri. nume.78.
37 Quid ſi filio emancipato. ibidem.
38 Quid ſi eccleſiæ aut alteri piæ cauſæ. nume.78. & multis ſequentib. vſque ad 91. incluſiuè.
39 Quid ſi magno cuipiam amico. nume.92.& multis ſequentibus vſque ad nume. 106. incluſiuè.
40 Quid ſi fratri aut aliis coniunctis perſonis. nume.92. iunctis ſequent. Et iis quæ ſcribuntur in verbo, ſuſceperit liberos. nume.266.
41 Quid ſi viro aut vxori. nume.108. & multis ſequentib.
42 Quo tempore conſideranda eſt præſumpta ac veriſimilis mens donantis, vtrùm ſcilicet donauiſſet an non donauiſſet, ſi cogitaſſet de liberis: vt ſit, vel non ſit locus noſtræ legi. nu. 110. Et iterum in verbo, omnia vel partem aliquam. nume.34.& in verbo, ſuſceperit liberos. nume.161.& multis ſequentib.
43 Vtrum lex noſtra habeat locum in donationibus ab initio inualidis. nume.111.
44 Vtrum remedium huius ſit ordinarium, an etiam extraordinarium. nume.114.
45 Vtrum competat ſi aliud remedium ordinarium aut etiam extraordinarium competat pro reuocatione donationis. ibidem.

In gloſ. Patronus. pag. 98.

46 VTrum hæc lex habeat locum in muliere donante, vt in viro, ibi in principio.

In gloſ. Filios non habens. pag. 99.

47 VTtrum huic legi ſit locus cum donans habet filios tempore donationis, vt ſcilicet nati pòſt filij reuocent. ibi in principio cum ſeq. vſque ad 11. incluſiuè.
48 Vtrum natiuitas nepotis vt filij faciat locum huic legi. nume.12. 13.14.
49 Quid ſi quis cùm donat habet liberos, ſed ignorat eos habere, vel eos putat eſſe mortuos. nume.14.& ſequen.
50 Vtrum filius natus tempore donationis, quem pater non ignorabat, reuocet docationem ex hac l.16.& ſeq. vſque ad fin. gloſ.

In gloſ. Bona. pag. 103.

51 VTrum hęc lex habeat locum in donatione nominum & actionum. nume.8.
52 Sed quid in nominibus ſiue in debitis conditionalibus, aut quorum dies nondum ceſſerit. ibidem.

Quid

BIU Cujas

53 Quid item si quis donet emphyteusim. nume.14.
54 Quid si feudum. ibidem 15.

In glos. Omnia, vel partem aliquam. pag. 110.

55 Vtrum hæc lex habeat locum in donatione rei particularis. nume.1.& seq.
56 Vtrum in donatione rei modicæ. nume.6.& seq.vsque ad 31.
57 Vtrum in donatione quæ fit intra dimidiam partem omnium bonorum, & seq. præsertim 13. 23.32.
58 Vtrum relinquatur arbitrio iudicis, sit ne res tanti, vt locus sit huic legi, nécne. nume. 28. 29. 30. 31.
59 Vtrum vnus tantum filius post donationem natus æquè faciat locum huic legi, ac plures. numero 28.& iterum in verbo, susceperit liberos. 226.
60 Vtrum item filia donanti suscepta post donationem non minus faciat locum huic legi, atque filius, in hac eadem glos. nume.28.
61 Si quis plures fecerit donationes, quæ singulæ ob paruitatem non reuocarentur ex hac lege, sed si vna esset, reuocaretur, vtrum omnes, vel quæ reuocentur. nume.33.& seq.
62 Si quis tantum bonorum donet, vt locus sit huic legi, sed postea tantum aliorum bonorum comparauit, vt si ea habuisset tempore donationis, locus huic ipsi non fuisset, an reuocabitur donatio. nume. 35.& 36.

In glos. Donatione largitus. pag. 130.

63 Vtrum hæc lex habeat locum in venditione facta modico pretio. & multis sequentib. nume.2
64 Quid si talis donatio facta non fuerit animo donandi. nume.4.5.& 6.
65 Quid item si id quod excedit pretium, non tanti est, vt ob læsionem retractari possit. nume.7.
66 Quid si talis contractus pro maiori parte esset venditio, quàm donatio. nume.9.
67 Quid si venditio fuerit facta minori pretio contemplatione alterius rei. nume.10.
68 Vtrum lex nostra habeat locum in donatione remuneratoria. nume.11.& multis seq.
69 An autem necesse sit in donatione dicere eam esse factam ob merita, an verò satis est, ea verè interuenisse sine earum mentione. nume.70.& seq.vsque ad 78.
70 Quid autem si donatio excedit merita. nume.79.& seq.
71 Sed quid si merita non sint infra dimidiam partem rei donatæ. nume.81.82.83.
72 Quid si nobilis est is qui remunerat. nume.84.85.& 86.
73 Vtrum sufficiat generalis meritorum mentio. nume.87.cum seq.vsque ad 99.
74 Vtrum vero & specialis satis sit. vbi suprà.
75 Quid si iuramentum interuenerit in assertione meritorum. nume.88.& 89.
76 An saltem meritorum mentio operetur, vt non exigatur tam certa & exacta probatio. numero 100. 102.
77 Quid si fuerit facta in instrumento quod guarentigiatum appellant. nu.103.& seq.
78 Vtrum sufficiant seruitia obsequialia, aut alia quæ de iure debentur. 106.& 107.
79 Quid si huiusmodi seruitia fuerint diutissimè impensa, cum magna cura & graui solicitudine, atque etiam in graui & longa ægritudine. nu.108.
80 Quid si fiat donatio ob seruitia vel merita futura. nu. 109.
81 Vtrum hæc lex habeat locum in donatione mutua, in qua vterque capit. 110.& seq.
82 Quid autem si ea fuerit facta diuersis temporibus. 116.& seq.
83 Sed quod tempus eas ita disseparat, vt diuersæ donationes sint, nec vna & ea mutua reputetur,& ita non sit locus nostræ legi. 119.& seq.
84 Quid autem si sit inæqualitas rerum mutuo donatarum. 122.123.124.125.
85 Vtrum hæc lex habeat locum in donatione reciproca, in qua alter tantum ex incerto euentu capere potest. 126.& seq.
86 Sed quid si sit dispar spes capiendi, quia alter sanus aut iuuenis, alter ægrotus & senex. numero 134.& 135.
87 Quid item si bona vtrinque non sint æqualia. nu.137.
88 Vtrum lex nostra obtineat in donatione onerosa. 139.140.
89 Vtrum in quauis donatione ob causam. 141.cum multis seq.& iterum nu. 188.
90 Sed quid si causa non excludit liberalitatem. 145.146.147.
91 Quid in donatione quæ fit in præmium emancipationis. 146.& seq.
92 Quid si donatio excedit causam ipsius. 148 149.150.
93 Vtrum lex nostra habeat locum in donatione tacita vel præsumpta aut etiam ficta. nu.151. & seq.vsque ad 170.inclusiuè.

BIU Cujas

94 Vtrum in remiſsione vel renunciatione rei aut debiti vel iuris quæſiti. 171.cum multis ſeq.
95 Vtrum in remiſsione iuris nondum quæſiti. nume.180. & ſeq.
96 Vtrum in remiſsione commiſsionis feudi. nume.183.
97 Vtrum in remiſsione pœnæ. ibidem.
98 Vtrum in renunciatione donationis nondum acceptatæ. nume. 186.
99 Vtrum in renunciatione ſucceſsionis futuræ. nume.187.188.
100 Vtrum in remiſsione non gratuita. nume. 189.
101 Quid ſi partim eſt gratuita,partim non gratuita. ibidem.
102 Sed vtrum in dubio præſumatur gratuita,nécne,vt ſit locus vel non ſit huic legi. nu.190.191.
103 Quid in renunciatione quæ fit ad eius commodum à quo res renunciata prius prouenerat. nume.192.193. 194.195.
104 Quid in renunciatione iuris non liquidi. nume.196.& ſeq.vſque ad 201.
105 Quid in remiſsione vſuratum iam ſolutarum. nume.202.
106 Quid in renunciatione litis. nume.203. & ſeq.
107 Quid in renunciatione ſiue remiſsione pignoris vel hypothecæ. nume. 209.
108 Quid in renunciatione,ſiue remiſsione quartæ. nu. 210.
109 Quid in remiſsione vſusfructus. nume. 211.
110 Vtrum lex noſtra habeat locum in re habita pro derelicto. nu.213. & 214.
111 Vtrum in pacto lucrandi dotem. nu.216.cum multis ſeq.
112 Vtrum in remiſsione huius pacti vel ſtatuti etiam id lucrum deferentis. nu. 239.
113 Vtrum in donatione quæ fit ab extraneo ad dotandam puellam. nu.240. 241. 242.243.
114 Vtrum in donatione quæ fit à patre cauſa dotis. nu. 244.
115 Vtrum item in donatione propter nuptias facta à patre. ibidem.
116 Quid ſi fiat ab extraneo. ibidem.
117 Vtrum in donatione cauſa mortis. nume.245. cum multis ſeq.
118 Vtrum in legatis. nume.259. & multis ſeq.
119 Vtrum in adoptione. nume. 274.
120 Vtrum in legitimatione quæ fit ex matrimonio. 275.& 276. iunctis ſeq.
121 Quid in alia quæ fit per reſcriptum. 277.& multis ſeq.
122 Quid in ea quæ fit per oblationem. ibid.& præſertim 306. 307. 321. 322.
123 Et ſi reuocetur legitimatio ex hac lege,an etiã reuocetur quantum ad ſtatum perſonę. 316. & ſequent.
124 Et quid ſi legitimus qui reuocauit, poſtea moriatur. nu.320.
125 Vtrum libertas data ſeruis reuocetur ex hac lege. 323.cum multis ſeq.
126 Quid in publicatione bonorum. nu. 332.
127 Quid in iis quæ ludo amittimus. nu. 354.
128 Quid in conceſsione feudi. nu.335.& ſeq.
129 Quid ſi quis ſcienter ſoluit indebitum. nu.342.
130 Quid cum quis donationi rei ſuæ conſentit. nu.343. & ſeq.
131 Quid in confeſsione facta ſine cauſa in iudicio. nu.352.
132 Quid in donatione iuris patronatus. 353. & ſeq.
133 Quid in donatione rei alienæ. nu.357. & ſeq.
134 Quid in venditione ita facta,vt quod pluris valet res quàm pretium, id ipſum venditor donet. nu. 359.
135 Vtrum & hæc lex habeat locum cùm quis donando aut renunciando facit quod aliàs fieri ſolitum eſt. nu. 361.

In gloſ. Et poſtea. *pag. 211.*

136 VTrum hæc lex procedat ſiue confeſtim poſt donationem, ſiue longo pòſt interuallo natus eſt filius,per totam eam gloſ.

In gloſ. Suſceperit liberos. *pag. 220.*

137 VTrum ſit locus huic legi in adoptato filio. nu.2.& multis ſeq.
138 Sed quid ſi donans habebat filium adoptiuum, quem falſo rumore putabat eſſe mortuum. nu.18.19.20.21.22.
139 Quid item ſi poſt donationem precibus & rogatu donatarij aliquem adoptarit. nu.22.24. 25.
140 Vtrum hæc lex procedit in filiis ſpiritualibus,quos ex ſacro fonte leuamus. 26.& ſeq.
141 Vtrum monaſterium quod donans ingreditur,reuocet ex hac lege. nu.42.& multis ſeq.
142 Vtrum ſaltem reuocet vſque ad legitimum bonorum ſubſidium. nu.48.
143 Vtrum alumni, quos ſcilicet educant nutrices,aut alij tanquam patres aut matres reuocent. nume.49.& ſeq.vſque ad 55.

BIU Cujas

144 Vtrum generaliter ficti & improprij filij reuocent, ex multis locis in quibus superiores quæstiones tractantur. præsertim nu. 24. 43. 45. 54.
145 Vtrum filij naturales faciant locum huic legi. nu. 56. & seq.
146 Quid autem in naturalibus filiis matris donantis. nu. 62. & seq.
147 Quid in naturalibus legitimatis, vtrum & ipsi reuocent. nu. 64.
148 Sed quid in legitimatis per matrimonium. nu. 71. & seq.
149 Quid si matrimonium contractum fuerit in articulo mortis. nu. 73. & seq.
150 Quid si legitimantur mortuo donante. nu. 76.
151 Sed vtrum in dubio præsumatur hic donans cogitasse de legitimatione. nu. 95.
152 Quid autem de nato & legitimato post donationem. nu. 100.
153 Vtrum filia quæ non succedit, reuocet ex hac lege. nu. 101. cum multis seq.
154 Vtrum saltem eatenus reuocetur, quatenus dos illius ob huiusmodi donationem diminuta est. nume. 138.
155 Vtrum qui exsecto ventre editur, reuocet, vt alitet natus. nu. 139. & seq.
156 Vtrum infans qui adhuc in ventre est, reuocet, ac si iam natus esset. & multis sequent. nume. 144.
157 Sed quid si caput saltem, aut aliud corporis membrum exerit extra vterum, & ille interim moritur. nu. 156. & seq.
158 Quid item si nascitur inciso aliquo membro, quod fortè impediebat partum nasci. 160.
159 Quid si filius post integram natiuitatem postea ante patrem moritur. & multis seq. nu. 161.
160 Quid saltem si illico post natiuitatem moritur. nu. 167. & multis seq.
161 Quid autem si fœtus natus post donationem sit abortiuus, non tempestiuus nec vitalis. numero 205. cum seq.
162 Sed quando dicatur esse tempestiuus & vitalis, vt faciat locum huic legi. nu. 210.
163 Quid si pater post natiuitatem filij diutius vixerit, permiserítque donantem re donata frui, nec declarauerit mutationem voluntatis. nu. 211. & multis seq.
164 Vtrum hæres poterit reuocare vt huius legis ibidem. & in verbo, reuertatur. numero 300. 301. & 302.
165 Quid autem si filius post donationem legitimatus moriatur, an eodem iure res censeri debeat, ac si legitimatus post donationem natus moreretur. nu. 225.
166 Vtrum locus sit nostræ l. si vnus tantùm filius nascatur. nu. 226. cum multis seq.
167 Vtrum natiuitate filiorum donatarij reuocetur donatio, quæ post mortem ipsius donatarij ad alium erat peruentura. nu. 264.
168 Vtrum sit locus huic legi in omnibus liberis siue ex præsenti vxore, siue ex futura. nu. 167.

In glos. Totum. *pag. 290.*

169 VTRVM totum reuocetur ex hac l. ibi per totum. & rursum in glos. in verbo, quicquid.

In glos. Reuertatur. *pag. 293.*

170 VTrum ipso iure reuocetur donatio in casu legis nostræ, ibi in principio, cum multis sequent.
171 Vtrum donans poterit rem ipsam natis liberis vendicare, ibi in princ.
172 Quid autem cum reuocatur donatio vsque ad legitimam, scilicet cùm facta est vni ex liberis aliis postea liberis natis, an ipso iure fiat ea reuocatio. nu. 3.
173 Quid item si fiat à liberis iam à tempore donationis natis, & non ignoratis à patre, aut etiam ab iis qui postea nati sunt, de quibus pater cogitabat, tamen reuocatur donatio, quia est inofficiosa, an ea reuocatio etiam fiat ipso iure.
174 Vtrum constitutum appositum in donatione etiam reuocetur ex hac lege. nu. 2.
175 Sed vtrum reuocatio hîc fiat ipso iure tum demum si pater velit & declarauit, & non aliàs, nec ante declarationem. nu. 10. & multis seq.
176 An autem sufficit huiusmodi declarationem tacite fieri. nu. 11.
177 Vtrum natis liberis fructus statim debeant restitui donanti, à tempore scilicet natiuitatis. numero 268. cum multis seq.
178 Sed & vtrum fructus percepti ante natiuitatem debeant restitui. 275. & seq.
179 Vtrum saltem donatarius compensabit sumptus necessarios cum fructibus, an vero & hos integros recuperabit. 283. & 2. seq.
180 Vtrum & hæc lex habeat locum in foro conscientiæ. 291. & seq.
181 Vtrum auxilium huius legis competit aduersus hæredes donatarij, cum donans viuente donatario non declarauerit suam de reuocatione voluntatem. 296. 297. 298. 299.
182 Vtrum donatarius post natiuitatem liberorum donantis potest rem alienare. numero 324. & seq.

183 Sed

BIU Cujas

183 Sed quid si ante natiuitatem alienauerit, an poterit donans ab illo tertio rem sibi vendicare. nume. 325. & seq.
184 Sed an hoc casu, poterit hic tertius à donante qui ei rem vendiderat, aut aliter alienauerat, pretium aut aliud quod pro ea re dederat, recuperare. nume. 329.
185 Sed an saltem id recuperabit emptor à venditore. ibidem.
186 Quid autem si donatarius non eam rem alienauerat, sed pignorauerat, an reuertatur res libera ab eo pignore, an verò maneat obligata. nume. 330.
187 Vtrum & donatarius post natiuitatem liberorum donantis possit de re donata testari. nume. 331.
188 Vtrùm donans statim natis sibi liberis possit rem donatam alteri concedere ignorante ac non vocato donatario. nume. 335. & 343.
189 Sed & vtrum possit post natis liberis rem ipsam propria auctoritate occupare. nume. 343. 344. 377. & sequentib. vsque ad nume. 443.
190 Vtrum si alius quispiam rem ipsam donatam detineat natis donanti liberis, & sic reuocata donatione poterit ne nihilominus donatarius agere contra hunc detinentem, an verò detinens eum poterit huius reuocationis exceptione submouere. nume. 354. & vsque ad nume. 365.
191 Vtrum liberantur subditi ei iura rei donatæ soluentes post natos donanti liberos. nume. 365. & sequent.
192 Vtrum subditi ratione rei donatæ possunt se ab eius obedientia subtrahere post natos donanti liberos. nume. 366. & sequen.
193 Vtrum præscribatur à donatario reuocationi leg. nume. 388. & multis sequent.
194 Quod autem tempus requiratur ad huiusmodi præscriptionem. nume. 395. & 396.

In glos. Eiusdem donatoris arbitrio. pag. 379.

195 VTrum reuocatio quæ fit ex hac lege, fit statim natis liberis, non expectata morte donatoris. nume. 1. & 2.
196 Vtrum pater teneatur rem ipsam donatam reuocatam natis liberis reseruare, an vero de illis libere possit disponere. ibidem.
197 Vtrum autem filius poterit reuocare patre viuo. nume. 3

In Fine. pag. 379.

198 SI in donatione promissum fuerit eam non reuocatum iri sub pœna centum aureorum, vtrùm si natis liberis velit donator reuocare, committitur pœna. nume. 1. 2. & 3.
199 Quid autem si quis pro alio qui non habet liberos, eius nomine donauerit, & sub pœna promiserit ratum illum habiturum, qui tamen natis sibi postea liberis noluit ratum habere, an ille tenebitur ad pœnam. nume. 4. 5. & 6.
200 Sed quid si is cuius nomine alter donauit, susceptis à se liberis ratificat, an nihilominus sit locus huic legi. nume. 7.
201 Quid autem si filius nullos habens liberos donat nomine patris, promittens illum ratum habiturum, posteáque pater ratificauit, deinde filio nascuntur liberi, an reuocetur donatio ex hac lege. nume. 8. & 9.
202 Quid si statutum sit aut conuentum, vt donatio pleno iure valeat, an ex hoc impediatur reuocatio ex hac lege. nu. 9. 10. & 11.
203 Vtrum hæc lex habeat locum inter Iudæos. nume. 12.

BIU Cujas

TABVLA GLOSSARVM.

Titulus l.	*pag. 1.*
Præfatio.	*pag. 2.*
Si.	*pag. 57.*
Libertis.	*pag. 58.*
Patronus.	*pag. 98.*
Filios non habens.	*pag. 99.*
Bona.	*pag. 103.*
Omnia, vel partem aliquam.	*pag. 110.*
Facultatum.	*pag. 129.*
Donatione largitus.	*pag. 130.*
Et postea.	*pag. 211.*
Susceperit liberos.	*pag. 220.*
Totum.	*pag. 290.*
Quicquid.	*pag. 292.*
Reuertatur.	*pag. 293.*
In eiusdem donatoris arbitrio.	*pag. 379.*
In fine.	*eadem.*

BIU Cujas

IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS A. A. AD ORPHITVM P. V.

1 HVnc noſtræ l. titulum ita emendauimus ex Codice Theodoſiano, in quo hæc eadem l. adſcribitur ſub eadem rubrica, vt noſtri non ineptè cum {Paulo iuriſconſulto, in l. ij. §. recuperandæ. ff. de interdic. & } Perſio appellant, ſcilicet de reuo. dona. cùm tamen in noſtris Codicibus, qui circumferuntur, ita vbique is titulus ſcribatur, IMP. CONSTAN. A. AD ORPHITIANVM. Fuere autem Conſtantius & Conſtans filij Conſtantini imperatoris, ſimúlque poſt patrem imperauerunt, vt videre licet ex Aurelio Victore, Eutropio, & cæteris imperatorum deſcriptoribus. Fuítque etiam eorum tempore Orphitus, vt tradit Ammianus Marcellinus, qui hæc de eo ſcribit libr. rerum geſtarum 14. Inter hæc Orphitus præfecti dignitate regebat vrbem elatè: nam vltra modum delatæ dignitatis ſeſe efferens inſolenter, vir quidem prudens, & forenſium negociorum oppidò gnarus, ſed ſplendore liberalium doctrinarum minùs quàm nobilẽ decuerat, inſtitutus. Idem lib. 16. & ſeq. meminit ſecundæ Orphiti præfecturæ. Ex quibus facilè potes intelligere, quid illæ literarum notæ, P. V. in tit. noſtræ legis poſitæ ſignificent, nempe, Præfectum Vrbis. Quanquam Valerius Probus harũ rerum obſeruator diligẽtiſſimus, nõ literis ſimplicibus id ſignificari tradit, ſed iis PRAE. VRB. vel etiam iis, PRAEF. VR. Verùm aut tẽpus id, vt cætera propè omnia, immutauit, aut fortè librariorũ incuria, quibus non admodũ curæ fuit has antiquitates tã exactè obſeruare, quæ ſibi parũ vtiles videbantur. Cæterũ ſi literis inuerſis ita ſcriptum fuiſſet, V. P. aliud ſignificaſſet, videlicet Virum Perfectiſſimum vt apertè declarat Eumenius Rhetor in oratione quam pro inſtaurandis ſcholis ad Præſidẽ Galliæ habuit, in qua eum virum perfectiſsimum ſæpius appellat, nunc præſcriptis tantùm notis, nunc etiã extenſis. Eſt autem Perfectiſsimatus (ne & id ignores) ſpecies quædam dignitatis, de qua & nos titulum peculiarẽ habemus, de perfectiſsimatus dignitate, lib. 12. C. vbi hoc optimè & ſcientiſsimè, vt ſemper aliàs, declarat Andr. Alcia. & iterum in libro diſpunctionum 3. c. 4. atque etiam Franc. Purp. in l. j. col. 32. ff. de offi. eius cui man. eſt iurisd. Traditque Ammianus lib. 21. Conſtantium, cuius hæc l. eſt, magno in tribuendis celſioribus dignitatibus impendio fuiſſe parcũ, nec ſub eo ducem quenquam cum claritate prouectum fuiſſe. Erant enim, vt mox ſubdit, perfectiſsimi.

2 ¶ Porrò alterius Ser. Cornelij Orphiti conſulis ſub Claudio Cæſare meminit Cornelius Tacitus lib. 12. hiſt. { & Plinius lib. 2. c. 31. vbi dicit illum fuiſſe ipſius Claudij in conſulatu collegam. Sed & idem Tacitus lib. 15. meminit Cornelij Orphiti, ſiue ille fuit, ſiue alius. Et } Pactij Orphiti Primipili honore perfuncti lib. 13. Sed & lib. 20. ſcribit Aquilium Regulum in ſummum odium extuliſſe ſubuerſam Craſſorum & Orphiti domum. Memorat & Suetonius tum in Nerone tum in Domitiano, Saluidienum Orphitum: & eundem quoque, niſi me fallit coniectura, Philoſtratus in Apollonio libr. 8. non ſemel, & iterum lib. 8. & Plinius lib. 7. c. 5. Orphitum Clariſsimum ciuem Veſtiliæ virum. { & Caſsiodorus in conſulibus Roman. vbi dicit Traianum & Orphitum fuiſſe Conſules primo anno Neruæ, } & Iulius Capitolinus in Antonino Pio Orphitum & ipſum præfectum vrbis, { cum dicit, Succeſſorem Viuenti bono iudici nulli dedit, niſi Orphito præfecto vrbis, ſed petenti. } Et in Antonino philoſopho vel eundem, vel alium eius nominis, quem dicit fuiſſe adulterum Fauſtinæ vxoris ipſius Antonini, & tamen eum ad varios honores ipſum Antoninum promouiſſe. Et Aelius Lampridius in Commodo Antonino memorat Maximum & Orphitum Conſules, atque etiam Orphitum & Ruffum, quibus Coſſ. factum eſt S. C. Orphitianum ab ipſo Orphito ita dictum, vt ſcribitur in §. j. Inſtit. ad S. C. Orphit. Id quod fortè anſam præbuit noſtris librariis, vt hîc etiam Orphitianum pro Orphitum ſcriberent. Sed & Trebellius Pollio & Caſsiodorus in conſulibus Roma. imperij in Secundo Claudio Orphitũ quoque Conſulem cum {Acinao Atticiano, aut vt alij ſcribunt Antiochiano } memorat, {de quo etiam in l. ij. C. de diuer. reſcri. Et legimus alium Solenum Orphitum Conſulem fuiſſe cum Priſcino, aut vt alij legunt Priſco, ſub Traiano imperatore. } & Apuleius lib. 3. Floridorum, Scipionem quendam Orphitum, & Galenus, vt id quoq; obiter dicam, lib. 7. de compoſitione Pharmacorum {περὶ γένη,

Rubrica.

Conſtãtius & Conſtans fratres imperatores.

Orphitus.

P. V. quid ſignificent.

V. P. quid ſignificent.

Perfectiſsimatus.

Orphiti plurimi.

BIU Cujas

Orphitus medicus.

non semel,}Orphitum quempiam medicum.Ex quibus planè potes intelligere, super ea quæ ex Marcellino adduximus de hoc nostro Orphito, fuisse familiam Romæ antiquam & nobilem Orphitorum:ideóque & titulum illum Theodosiani Codicis ad Orphitum, verisimiliorem esse ac probabiliorem,quàm illum nostrorum Codicum,ad Orphitianũ,cuius nomen non adeò frequens est:præsertim cum habeamus & aliam legem ipsius Constantij ad Orphitum,videlicet l.j. C. de quadr.præscrip. Ex quibus,ne & hoc interim prætermittam, planè liquet nostram hanc l. non esse parui momenti, quæ scripta sit ad Orphitum maximæ dignitatis ac vetustissimæ nobilitatis virum.

3 *A.A.quid significent. Ç.C. item Augusti Cæsares.*

¶Denique quòd ad nostrum titulum etiam pertinet,illud quoque te scire voluimus, lector,illas illius notas A.A.Augustos significare,sicut C.C.Cæsares. Illæ enim literæ singulares ponuntur, cum sunt vnius imperatoris.verbi gratia,Impera.Constan.A.& C.id est Augustus & Cæsar. De qua re loco opportuniori dicemus, videlicet in nostro tractatu primigeniorum, q. xvij. in iiij. opin.quo etiam in loco declaramus qui Augusti, qui Cæsares dicebantur. alterum enim altero maius est,& augustius, vt inibi videre poteris. Neque enim in huiusmodi rebus diutiùs immorari ducimus.Audi igitur nostram l.

SI vnquam libertis patronus filios non habens, bona omnia vel partem aliquam facultatum fuerit donatione largitus, & postea susceperit liberos:totum quicquid largitus fuerat,reuertatur,in eiusdem donatoris arbitrio ac ditione mansurum.

PRAEFATIO.

1 *Huius l.commendatio.*

HAnc l.notab.simul & sing.dicunt Bar.& Salyc.hîc.Sed & sing.quoque Imo.in l. filio præterito,col.xj.versi.pro hoc etiam facit.ff.de iniust.testa.& Barb.cons.lx. cuius initium est,illud adferam in medium,col.v.versi.tertio faciat,lib.2.& Soci.cons.ccxcv.in causa contra filios,col.iij.ver.circa secundam difficultatem,lib.2.& Franc.Cur.senior con.omnium primo,col.pen.& Iaſ.in l.cum acutissimi,col.2.versi.eodem modo si quis. C. de fideic.& consi.ccxxx.factum sic se habet,col.j.versi.sed præmissis,lib.2. & nouissimè Nicol. Euerardus in locis legalibus,in loco à verisimili,col.j.Ideóque eam commentandam interpretãdámque duximus, præsertim cùm non admodum copiosè à multis hactenus vno in loco tractata fuit,vt non immeritò in mentem veniat illud Vergilianum lib.j.Aeneidos,

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Quamuis vsus ipsius multum frequens sit,ac penè quotidianus,ob ídque plenius attingi,tractaríque debuit,ex sententia Pauli Iurisconsulti in l.legaui.ff.de libe.leg.quam approbat Bar.in l.post contractum,col.j.ff.de dona.In qua re non eam commentationum formulam sectabimur, à qua vel transuersum(quod dicitur)vnguem discedere nostris legum interpretibus veluti religio est. Nam statim primo loco ponunt summarium,quod appellant.Secundo notabilia,vt & ipsi vocãt. Deinde glossarium interpretationem.Postremo alias quæstiones ad negotium pertinentes. Nos verò verba l.nostræ suo quæque ordine assumemus,quæ commentatione indigere videbuntur.

2 *Quæ præmittuntur sequẽtium præstant euidentiorem intellectum.*

¶Primo tantùm loco tationẽ l.nostræ & eius appendices adscribemus, quò cętera faciliùs intelligantur.{Nam vt scribit Bal.in rub.C.de ser.fugit sæpe ea prę̃mittuntur,quæ sequentiũ prę̃stant euidentiorẽ intellectum.l.j.ff.de orig.iur.& l.j.ff.si cert.pet.} Sed illud tamen primùm te admoni tum velim,lector amantissime,cum has cõmentationes nostras adornassem ad prælum, ac non pauci Parisienses librarij,qui eas viris doctissimis iam ab hinc prope quinquenniũ videndas prębuerant,precibus ac pollicitis ingentibus à me efflagitarẽt sibi imprimendas cõmitti (neq; enim præcipitare editionem,sed ex præcepto Horatij nonum in annũ differre animus fuit, quòd alias protestatus sum) ecce me incautum, nihílque tale metuentem arripit febris quartana, morbus omnium vt longissimus,ita grauissimus,etiam si cum sonticum esse negauit Iulianus noster, atque etiam,si diuis placet, laudauit Phauorinus,méque duos plus minus annos vexat, membratímque veluti dilaniat.Interímque eduntur in eam ipsam l.nostram,Franc.Rip.comment.& doctissimi quidem,& locupletissimi.neque enim alij ab eo viro edi potuerunt.Veruntamen ab hac editione nostra,postquã ita amicis meis visum est,non ob id destiti,nihil veritus, ne qui vtranque legerit, me compilationis alienæ hæreditatis insimulet: nam &si eosdem vterque locos, vt res ipsa exigit sæpe tractamus, crassior tamen est inter nos quàm inter Piramum & Thisbem paries. Tu lector optime, lege & iudica.

Febris quartana.

Frãcisci Rip. docti in hanc leg. commentarii.

3 *Legis nostræ ratio.*

¶Igitur vt in scenã tandem prodeamus, Nemo nescit omnes prope legũ interpretes huius legis rationẽ & veluti fundamentũ ponere in amore affectúque parentum in liberos, quos si futuros sibi prę̃uidissent aut cogitassent,ipsi verisimiliter aliis nõ donauissent,ne exteros liberis & posteritati suæ anteponere viderentur. Ob ídq; censentur existimantúrq; ea lege donasse, vt si liberos postea susceperint,irrita maneat donatio, ar.eius quod in nõ longè disimili casu scribitur in l.cũ auus.ff.de condi.& demonst.& in l.cũ acutissimi.C.de fideic.& in l.generaliter.§.vlt.C.de instit. & substit.Quibus cautũ est,quòd si quis filium nepotémve hæredem instituerit,ac iusserit illum post mortem ipsius alteri restituere:hoc ita videtur intelligere,cõiectura pietatis, si filius ipse aut

nepos

BIU Cujas

nepos instítutus liberos nõ reliquerit,ne videatur alienas succeſsiones propriis anteponere. Quarum legum autoritate ſubnixus Bar.conſi. lxviij. cuius caput eſt , proponitur quòd Ioannellus, col.j.pulchrè & not.reſpondit videri præſumíque ſimulatam vẽditionem , quam quis alteri fecit de maiori parte bonorum certo quodam precio,quod ſe ante recepiſſe confeſſus eſt , quæ quidẽ bona emptor poſtea iure legati reliquit filio venditoris,prætermiſsis propriis liberis.Neque enim inquit Bar.præſumendum eſt,ſi verè emiſſet,quòd extraneo reliquiſſet , ſed potius ſuis ipſius liberis,ar.d.ll.Quódque in alio non minùs memorando caſu traditur in l.ex facto,in princip.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.Qui filium impuberem mutũ habebat,impetrauit à principe, vt muto ſubſtituere ei liceret,& Titum ſubſtituit:mutus autem ille filius recuperata valetudine poſt mortem patris vxorem duxit , ex eáque filium ſuſcepit:rũpitur ea ſubſtitutio natiuitate filij.nec enim veriſimile eſt,aut patrem,qui impetrauit,aut principem,qui permiſit,de hoc caſu cogitaſſe, vt eum qui poſtea naſceretur,exhæredaret.Et in l.pe.ff.de iur.codic.vbi qui vnicũ filium ſuſcepit,quædã in codicillis reliquit, poſtea alium filiũ ſuſcepit , prior filius pro virili relicta ſoluere compellitur, non etiam natus poſt codicillos.Et in l.3.ff.de inof.teſta.vbi ſi quis poſt conditum teſtamentum filiũ ſuſceperit,nec ei teſtamentũ mutare licuerit morte inopinata præuento , intelligitur poſtremum filiũ cum cæteris ante teſtamentum natis pro virili inſtituiſſe.quã l.ſing.dicit Bald.ibi.Huc quoq; reſpicit tex.in l.ſicut certi,& in l.cùm vel in vtero.C.de teſta.milit.vbi præteritio filij poſthumi vel iam nati ſcienter à milite facta,pro exhæredatione eſt, ideóque valet teſtamentũ. At ſi ignoranter facta fuerit,quoniã filium mortuum falſo rumore putabat, aut vxorem prægnantem neſciebat,minimè valet teſtamentum,tanquam ſit veriſimile,non alios eum inſtituiſſe, quàm liberos,ſi eos habere,aut habiturum ſe fuiſſe cogitaſſet.Et quod pulchrè ſcribitur in l.tale pactum. §.vlt.ff.de pact.quòd ſi pater dotans filiã,quam vnicam habebat,pactus ſit dotem fratri ſuo,quem hæredem ſibi deſtinauerat, reſtitui, ſi ſine liberis filia moreretur , & ipſa poſtea liberos ſuſcipiat, dos illis,non fratri ex mente patris reſtituẽda eſt.Ex quo not.Bal.in v.no.præſumi hominis mutatum conſilium,propter liberos poſtea ſuſceptos quod dicit eſſe mente tenendum.Et poſtea in fi.trahit poſt Guliel.Cu.in ar.ad quæſtionem de eo,qui cùm nullos haberet filios, quædam tradidit fratri,aut alteri coniunctæ perſonæ, vt talis donatio reuocetur ſuſceptis poſtea liberis. Sed & Alber.ibi ex eo tex.dicit,quòd ſi quis nullos habens liberos quædam emat,aut aliàs acquirat nomine fratris,ſi poſtea ei naſcuntur liberi,reuocantur huiuſmodi conqueſtus ad commodum liberorum.Quin generalius gl.not.ex illo text.aſſerit id eſſe ſeruandum,licet non ſit diſpoſitũ,quod veriſimile eſt fuiſſe diſpoſitum,ſi id quæſitum fuiſſet.de quo poſtea latiſsimè tractabimus verſic. §6.incip.inter tam multa.vbi videre poteris.Denique huc ſpectat & tex.in c.1.tit.de duob.fratri.à cap.inue.quem ibi no.Bald. & hinc occaſione ſumpta dicit ſing.text.in d.l.tale pactum.§. vlt.vti etiam facit in d.l.cùm acutiſsimi,col.1.& in rub.extra de pact.col.vlt.verſi. transfertur pactum.

4 ¶At hîc in noſtra l.vt ad eã tandem veluti longo poſtliminio redeamus, veriſimile eſt donãtem, ſi donando interrogatus fuiſſet,aut etiam vltro cogitaſſet de futuris liberis,aut non omnino donauiſſe,aut ſi donaſſet,eandem legem donationi,vt ſuprà diximus,appoſuiſſe,ſi liberos non ſuſciperet:alioquin ad eos,ſi quos poſthac habere contingeret,peruenire quod donatum eſt.Nam filios ad parentum bona naturæ ſimul & parentum ipſorum votum admittit l.ſcripto,in fi.ff.vnde lib.& l.de emãcipatis.C.de legi.hære.& omnia quæ noſtra ſunt,liberis noſtris paramus.l.pe.§.pe. ff.de bonis lib.cũ aliis multis,quæ haud multo pòſt adferemus.Vnde & illud Homeri lib. Iliad.v.

Βῆ ῥ᾽ μετὰ ξάνθοντε θοωνάτε Φάινοπος υἱὲ
ἄμφω τηλυγέτω.ὁ δ᾽ ἐτέρετο γήραϊ λυγρῷ.
υὸν δ᾽ ὃ τέκετ᾽ ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσι λιπέσθαι,
ἐνθ᾽ ὄγε τὸς, ἐνάριξε,φίλον δ᾽ ἐξάινυτο θυμὸν
Ἀμφοτέροιν,πατέρι ῥ γόον,ᾗ κήδεα λυγρά
Λεῖπ᾽,ἐπεὶ οὐ ζώοντε μάχης ἐκνοσφισαντε
Δέξατο,χηρωσταὶ ῥ δὰ κτῆσιν δατέοντο.

Quibus apertè inſinuat Homerus diuini ac humani iuris peritiſsimus , bona parentum filiis deſtinari ac deuoueri,eóſque admodum angi ac cruciari,ſi extraneis illa relinquere cogãtur.Ex quo etiam laudatur Hadrianus imperator,qui,vt tradit Spartianus,ignotorum hęreditates repudiauit: nec notorum accepit,ſi haberent filios. Et Domitianus alioqui peſsimus imperator , relictas ſibi hæreditates ab his quibus liberi erant,non recepit,vt teſtis eſt Suetonius in vita illius,c.9.Vt iam nõ mirum videatur, ſi Antoninus Pius imperator optimus hæreditates quoque eorum qui filios habebant,repudiauit,auctore Iulio Capitolino in vita illius.{Et ſi Pertinax profeſſus ſit nullius ſe aditurum hæreditatem,quæ aut adulatione alicuius delata eſſet , lite perplexa , vt legitimi hæredes,& neceſſarij priuarentur.}

5 ¶Sed antequam vlterius progrediamur,illud dicere voluimus,hanc quam diximus rationem huic l.inter pleroſque omnes aſsignaſſe Accur.Bald.& Ang.hîc.Dy.Bar.Bal.Imo.& Pau.Caſt.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.2.Oldr.conſi.ccxxxviij.hoc exordio,cum mulier donatrix. & conſ. cclxxviij.licet quantũ ad clauſtrales,col.2.verſi.ad tertiam quæſtionem.Iac.Bu.Bar.Ang.& Raph. Fulg.in l.ſi totas.C.de inof.donat.Cy.Bar.& Bal.in l.j.C.eo.tit.de inof.donat.Bart.in auth.ex cauſa.& ibi quoque Alex.& ferè omnes.C.de lib.præte.Bal.conſ.clxvij.quidam Fran.col.ij.lib.v.Ang.

BIU Cujas

in §.siue igitur,in auth.vt cùm de app.co.Imo.in c.cùm contingat,char.vlt.versic.attende tamen quia dixit,de iureiur.& in c.vlt.col.2.& ibi quoq; Pan.de donat.Raph.Fulg.consl.lxv.Titius coniugẽ,col.j.Pau.Ca.consi.ccccxxxiiij.quod incipit respõdeo per ordinem,in ij.dubio.lib.j.& consi. 435.cuius principium est,super hoc puncto,in prin.lib.2.Ro.consi.26.incip.pro decisione eorum, col.ij.versi.secunda fuit.Pet.Fert.in tit.for.libel.quo agit.pro donat.in verbo,irreuocabiliter,col.3. vers.patet ergo ex præmissis.Alex.cons.71.cuius caput est,consideratis his,post prin. lib.4.Barb. in repet.l.cùm acutissimi.col.4.versi.quintò facit,& versi.7.faciat,& alibi sæpe.C.de fideic.Corn. consi.xj.quod incipit,in præsenti cõsultatione,col.3.ver.nec videtur refragari,& iterũ col.9.versi. insuper si prædicta,lib.3.& consi.cxciiij.cuius exordiũ est,videtur in præsenti consultatione,col.j. eo.lib.3.& cons.ccvj.viso supradicto themate,col.7.versi.sed circa portionẽ,eo.li.3.& cons.30. incip.in hac consultatione,col.2.ver.his tamẽ non obstãtibus,li.4.Soc.consl.147.hoc initio, visa facti contingentia,col.5.vers.circa tertiã,lib.1.& consi.126.incip.visum fuit,col.3. & alibi sæpe in eo. con.li.3.& cõs.93.cuius principiũ est,testamentũ præmissum,col.4.versi.præterea interpretatio.& iterũ col.5.versic.sexto loco,lib.4. Ias.consi.154.in causa mota per Iac.col.2.lib.2.& consi.230. factum sic se habet,col.3.eo.li.3.& ferè omnes doctores(quod iã supra diximus) de hac re loquẽtes.

6 ¶Hinc dicunt plerique omnes,quòd donatio ab eo facta,qui caret liberis, intelligitur habere tacitam hanc conditionem,si donans non susceperit liberos:vel vt reuocetur, si donans postea liberos susceperit.Et propterea si aliquos suscipiat,existente conditione reuocatur donatio ex hac l.nostra.Ita nuncupatim voluerunt Bar.Albe.& Bal.in vtraque lec.hîc idem Bar. in d.l.1.col.2.C. de inoffi.don.& in d.l.si totas,& ibi quoque Ang.Fulg.& Pau.Cast.eo.tit.Oldr.in duobus consi. supra alle.Io.And.in add.Spec.tit.de dona.col.ij.Ia.Bu.& Bald.in d.l.Titia Seio.§.impetator. ff. de leg.2.idem Bal.in d.l.cum acutissimi,col.1.C.de fideic.& cons.ccxv.punctus quidam donauit, l.5. Coll.in d.c.vlt.col.pen.versi.sed nunquid ille.de dona.Ro.consi.cxciiij.inci.in proposita quæstione,col.3.versi.secundo quia præsens,& col.seq.versic.nec secundo refragatur.& consi.cclxix. non est dubium,in prin.Pau.Cast.d.consl.cccxxxv.lib.2.Pet.Ferr.quo loco nuper citauimus. Corn.d. consi.11.col.9.lib.3.& d.consi.cxciiij.col.1.eo.lib.3.& d.consi.30.col.2.lib.4.Barb.in repe.d.l.cũ acutissimi,col.42.versi.nota quòd consi.Fran.Aret.consi.24.quatuor dubia, in primo dubio.Soc.in rub.ff.de lib.& posthu.col.4.versi.sed cogita,& consi.225.visa prædicta,col.vlt.lib.2.Ias.consl.171. viso instrumento,col.1.lib.4.

7 ¶Sed vt redeamus ad amorem & affectum parentum in liberos,qui l.nostræ veluti basis est, habes de eo præter eos tex.quos suprà adduximus,& alios,videlicet in l.nam & si parentibus.ff. de inoffi.testa.ibi,propter votum parentum,& naturalem erga filios charitatem.Ex qua dicit Bal.in l.ædem,col.iij.vers.quid de patre.C.loca.quòd quemadmodum quis potest expellere colonum à domo,si eam suis vsibus necessariam probauerit,ita & si filio necessaria fuerit.Et optimus tex.in l.isti quidem.§.vlt.ff.quod met.cau.vbi dicitur nihil interesse,an in se quis veritus sit, an in liberis suis:cum pro affectu parentes magis in liberis terreantur,quàm in seipsis. Ex quo not.Accu. quòd pater plus diligit filium quàm seipsum:sicuti etiam asserit Latinus Pacatus in Panegyrico, quem Theodosio dicit.Instituẽte,inquit,natura,plus ferè filios quàm nosmetipsos diligimus. Et apud T.Liuiũ lib.3.ab Vrbe cond.Verginius constanter asserit sibi vitã filiæ suæ charioré fuisse,si liberè ac pudicè viuere licitum fuisset.{Aristoteles autẽ lib.8.Ethic.c.12.Aequè,inquit, parentibus vita liberorum chara est atque sua.} Illius autem l. autoritate subnixus Alber.Gan.in tracta.malefi.tit.de quæst.& torm.col.2.versi.nunc videndum est,monet vt si pro quopiã delicto torquendi sint pater & filius, primùm torqueatur filius in conspectu patris, quò pater ipse citiùs verum profiteatur, vt qui magis timeat in filio,quàm in seipso,per d.l.isti quidem.Quod & idem tradit Guido Suza.in tract.de tormen.col.iij.vers.quo ordine,& iisdem quidẽ verbis, vt hinc possis intelligere alterum ab altero desumpsisse.Et id quoque voluit Bonif.Vitel.in tract.malef.titu.quali. sit fienda tortura.Ang.Aret.in tract.eiusdem tit.in verbo fama publica.col.34.versic.nunc videamus.{ & Alber.in rub.C.de q.col.ij.versi.quid si torquendus.} & Hipp.Marsi.in l.j.in prin.col. pe. ff.de quæst.§.inauditum.col.ij.versic.item adeò sunt vera.ff.de sicar.Ex illo item tex. tradit Inno. in c.cùm locũ.extra de sponsal.quòd sicut metus in persona sua vitiat matrimonium, per illum tex.ita & in persona filij.& sequitur Card.Alex.qui dicit ita teneri cõmuniter ibi,col.vlt.vers.succedit quæstio.Sed & eodẽ tex.suffulti Riminal.& Alcia.in l.transigere.C.de pact.scripserunt,quòd cùm in pœnis sanguinis,non etiã in cæteris liceat trãsigere,vt ibi cauetur,ea scilicet ratione,quòd permissum est cuiq; quoquo modo sanguinẽ propriũ redimere.l.j.ff.de bo.eorũ qui sibi mor.cõs. Certè si filio accusato pater iudiciũ ac defensionẽ susceperit:is æquè trãsigere poterit, ac si suam ipsius vitã & sanguinem redimeret.Nam & apud Quintilianum,si is est,declamatione sexta,pater ille proclamat, O quàm graue est mori:quantò grauius, quòd ego viuo superstes filij mei.

8 ¶Et hæc quidem huiusmodi exemplo comprobantur.Accusabãtur pater & filius homicidij, certum enim erat alterũ eorum id facinus perpetrasse,sed vter id fecisset,incertum.Carolus secũdus imperator iussit filium suspendi:quod intelligens pater,vt filiũ à morte vindicaret,ac in se pœnã conuerteret,sponte crimen confessus,ideóq; suspensus est liberato filio,vt retulit è nostris Andr. Iser.in c.j.§.publici latrones,ad finem tit.de pa.tene.& Barb.qui illum citat, loco tamen non designato, in repe.c.Raynaldus,col.xliij.& seq.de test.& in c.in præsentia,col.xxxvij.de prob.& in c. 1.col.ij.de commo.& in repetit.l.cum acutissimi,col.xxiij.C.de fideic.& Paris à Puteo in tract.de

syndicatu,

BIU Cujas

syndicatu,char.pe.& Iaſ.in repe.l.ſi is qui pro emptore,col.xlij.ff.de vſuc.& Matth.afflict.in conſtit.Siciliæ,incip.pacterenorum,col.pen.verſic.ſecunda ratio.& Hippol.Marſil.in l.j.col. pen. ff.de quæſt.& in l.inauditum,col.ij.verſi.item adeo.ff.de ſica. {Ideo Bal.in l.j.in fi.C. ſi rect. prou.in ij. lect.dicit quòd confeſſus per torturam filij dicitur confeſſus in tormentis.} Nec deſunt alia quoque patrum exempla, quos non piguit ſuæ vitæ iactura liberorum vitam redimere: quando & apud Quintilianum,aut quiſquis is fuit,in declamatione xj.cui titulus eſt, Diues accuſatus proditionis.Cùm filij pauperis ad ſupplicium peterentur,pater ſeſe obtulit, illos vicaria, {& vt loquitur Virgilius,alterna} morte ſeruaturus. Quod qui miretur, non habet liberos, vt in ea ipſa declamatione ſcribitur.Tanquam ſcilicet id ſit commune naturaléque omnibus parẽtibus.Súntque item plurima aliorum exempla, qui filiis ſuis ſuperſtites eſſe non ſuſtinuerunt. Ex quibus duo hæc memorabilia ſubiiciemus.Gordianus ſenior, cuius multas leges in noſtro C. habemus, audita morte filij,laqueo vitam finiuit, vt tradit Iulius Capitolinus. Sed multis ante ſeculis Aegeus Theſeo filio nauiganti in Cretam iuſſerat, ſi confecto Minotauro reuerteretur incolumis, albis velis vteretur.Theſeus autem præcepti paterni oblitus,cum rediret,nigrum velum tetẽdit.

At pater, vt ſumma proſpectum ex arce petebat,
Anxia in aſſiduos contollens lumina fletus:
Cùm primùm inflati conſpexit lintea veli,
Præcipitem ſeſe ſcopulorum è vertice iecit,
Amiſſum credens immiti Theſea fato.

Hi enim ſunt verſus Catulli in nuptiis Pelei & Thetidis.Et hęc etiam hiſtoria recenſetur à Virgilio,ſi is eſt,in Aethnæ montis deſcriptione,& Plutarcho in vita ipſius Theſei. Tradunt autem Solonem virum conſtantiſsimum ac ſapientiſsimum,vt qui vnus fuit ex ſeptem,cum Thales & ipſe vnus ex illis,hominem quempiam ſubornaſſet,qui ei renuntiaret filium ipſius mortem obiiſſe,cæpiſſe caput cædere,miſerandíſque vocibus ac querelis omnia complere: & fortè mortem ſibi conſciuiſſet,niſi Thales ipſe confeſtim ei commentum aperuiſſet.De qua re & Plutar.in vita illius. Sunt & parentes, qui filios in exilium ſecuti ſunt, veluti ſine illis viuere non poſſent. Rutilia enim,vt tradit Senec.in lib.de conſol.ad Albinam, filium ſecuta eſt in exilium, & vſque eo conſtricta fuit indulgẽtia,vt mallet exilium pati,quàm deſiderium:nec antè in patriam, quàm cum filio rediit.id quod magis in fœmina mirandum eſt, quæ libertatis amantior eſt, vt in legibus noſtris Connubialibus planè oſtendimus.

9 ¶Sed ad noſtras leges reuertamur.In l.vlti.in prin.C.de cura.furio.hęc verba adſcribuntur. Quis etiam talis affectus inueniatur extraneus,vt vincat paternum? A quibus non longe abeſt, quod ſcribitur in l.quidam cum filium.ff.de hæred.inſtitut.vbi Accurſius non ſemel,atque etiam Ange.ex eo no.non poſſe filium inuenire meliorem amicum quàm patrem. Sed & ex eodem Bald. in l.precibus,col.xj.verſi.iij.hoc probatur.C.de impu.& ali.ſubſt.tradit,quòd ſi amicus amico vult bona,quod eſt dictum Ariſto.lib.viij.Ethicor. c.ij. & iterum vij. quibus locis oſtendit eſſe veluti adagium,ſæpe & ab eodem Bal.citatum, Certè multò magis pater filio:ob ídque cenſet ſubſtitutionem à patre factam filio impuberi,interpretandam in dubio eſſe directam potius quàm fideicommiſſariam:quia etiã,inquit,in dubio pater ratione naturalis affectionis præſumitur filio prouidere,non eum grauare,per alia quædam iura. & idem iiſdem prope verbis reſpondit ipſe Bald. {conſi.cccxxiij.verba teſtamenti,lib.j.&} conſi.xxxv.pater filio ſuo,col.j.lib. ij. Ex illa quoque l.dicit idem Bald.in c.per tuas,col.ij.extra de probat. quòd melior amicus mundi eſt pater. ſunt enim verba ipſius:id quod etiam ex ead.l.dicit Bal.ipſe conſi.ccxciiij.incip.dicta particula, ad fin. lib.v.Adde & tex.in l.Paulo Callimacho.§.Pomponius,iuncta glo.ff.de leg iij. ex quo not. Bald. in d.l.precibus,col.v.verſi. quid ergo ſi petiit non idoneos.C.de vulg.& pupil. quòd ardor amoris paterni materníque eſt inæſtimabilis,quod ex eo repetit Maria.conſi.ix.proſequendo ordinẽ, col.iiij.verſi.xx.probatur.& Fran.Cur.ſenior conſi.xlvij.ſuper controuerſia,col.iij.verſi.tranſeo ad ſecundum.Ex eóque text.reſpondit Bald.in pulchro caſu,conſi.cxxxvij.per relictum, lib.iiij. interpretandum largè plenéque legatum quoddam à patre relictum filio.Sed & ex eo aſſerit Bal. in c.ſuper eo,poſt prin.de teſti.quòd quis diligit honorem & incrementum ſuæ prolis etiam ardenti deſyderio. {Ex eo quoque idem Bal.conſi.cccxx.Ser Petrus,in fin.lib.j. dicit ardentem eſſe parentum amorem in liberos.} Adde,inquam,tex.in l.nec in ea.ff.de adul.ibi,pietas patris conſilium capit pro filiis.& in l.ſi filius,& quod ibi dicunt Accur.& Bal.C.de patri.pote. & in leg.j. §. taceat,ibi,naturalis ſtimulus parentes ad liberorum ſuorum educationem hortatur.C.de rei vxo. acti.& in §.vlt.Inſtit.de noxa.ibi,quis enim patiatur filium,&c.& in l.pen.§.Iulianus,ibi, affectu enim propenſiore magis, &c.ff.quod fal.tut.au.& in l.amiciſsimos.§.Lucius,ibi,contra naturales ſtimulos.ff.de excu.tuto.Cuius autoritate ſcribit Bal.in authen.ex cauſa,col.vij.verſicu. ſecundo accipio.C.de libe.præter.quòd qui naturalem erga liberos charitatem non curat, videtur habere morbum cerebri. Et in l. propter inſidias,ibi,pietas & ratio naturalis animi.C.qui accu.non poſ. Cuius arg. ſcribit Bald.in d.l.precibus,vbi ſuprà, quòd ſi mater petiit non idoneos tutores filiis, cenſetur non dolo,ſed bona fide feciſſe.Sed & illam expendit Cyn.ſuper ea,ad naturalem parentum pietatem,quæ & liberis aduerſus ſe peccantibus parcit.

10 ¶Cuius etiam rei memorabile nobis exemplum reliquit Dauid ille, alioqui affectuum minimè

BIU Cujas

ſequax.Nam cùm Abſalon filius primùm quidem Amon etiam ipſius Dauidis filium inſidiis interceptum necaſſet,deinde & cum patris pellicibus fœdè congreſſus fuiſſet, poſtremò & patrem ipſum & regno & vita priuare neruis omnibus contendiſſet:illius tamen mortem pater, cui hæc omnia erant compertiſsima,adeò flebiliter,ne muliebriter dicam, deplorauit, vt ſeſe totum huic affectui permittens,in hanc lachrymabilem vocem proruperit,Fili mi Abſalon, Abſalon fili mi. Quis mihi tribuat,vt ego moriar pro te?vt ſcribitur ij.Regum xviij.c.& meminit etiam Cy.ipſe in d.l.propter inſidias,vbi & ſubdit alia pleraque exempla huius paternæ pietatis à Valerio Maximo fuiſſe prolata,lib.v.tit.vij.Inter quæ illud retulit de Seleuco,qui ceſsit filio vxorem Stratonicem,quam is miſerè deperibat.quod & ab Appiano in eo libro, qui Syrius inſcribitur, & Plutarcho in Demetrio,& Galeno lib.j.prognoſticor.Hippocrat.cap. vij. { iterúmque lib. de præcognitione cap.vj.} relatum eſt,& affatim deſcripſimus in noſtro { Tractatu nobilitatis,c.xxxj.nu. 51.} Id autem aſsignat Eraſmus in Apophthegmatis Demetrio:ſed is memoria lapſus eſt, ob id fortè,quòd Plutarchus in vita ipſius Demetrij hác hiſtoriam deſcribit. Quis igitur,vt redeamus, miretur Artaxerxem regnum Perſarum Dario filio ceſsiſſe,quòd nihil ſibi ablatum exiſtimaret, quod in filium contuliſſet,ſynceriúſque gaudium in procreatione capturum,ſi inſignia maieſtatis ſuæ in filio conſpiceret,vt tradit Iuſtinus in initio libri decimi.Et Ptolemæum illum primum Aegypti regem,qui regno publicè filio tradito, omni regno pulchrius regis eſſe patrem dicebat, apud eundem Iuſtinum lib.xvj.Et potiùs non execretur Herculium Maximianum, qui cupidine reſumẽdi imperij,quo ſe antè abdicarat, nixus eſt filium Maxentium à Prætorianis militibus Auguſtum nuncupatum imperio deturbare,vt tradunt Eutropius rerum Romanarum lib. iij.& Socrates apud Caſsiodorum hiſtoriæ tripartitæ lib.j.cap. iiij. Non item adeò mireris Hadrianum imperatorem,quòd eum in inſulam deportauerit,qui filium necauerat, quòd nouercam adulteraſſet,vt ſcribitur in l.diuus.ff.ad leg.Iul. de parri.

11 ¶Sed & huc reſpiciunt tex. {in l.cùm pater.§.mando.ff.de legat.ij. vbi ita ſcribitur, mando filiæ meæ pro ipſius ſalute ſollicitus,&} in l.patrem,ff.quæ in fraud.cred.& in l.quod & lex.§. ſi cum quis.ff.de lib.ho.exhi.& in l.ſi mater,ibi,per coniecturam maternæ pietatis.C.de inoffic.teſta. & in l.j.§.taceat,verſi.ſileat.C.de rei vxor.acti.& in d.cap.ſuper eo de teſti.& in cap.afferte,de præſumpt.vbi recenſetur illa iij.Reg.iij.cap.hiſtoria de matre, cuius commota ſunt viſcera, cùm Salomon iuſsiſſet infantem diuidi.Ex quo not.Bald. & poſt eum Felyn. quòd ſicut confeſsio ſiue renuntiatio litis facta metu tormentorum ſuiipſius non nocet.l.j.ff.de quæſtio.ita metu tormentorum filij.Nec mirum,ſi inibi commota fuerint matris viſcera.Nam & apud Eſaiam c.xlix.clamat dominus,Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum,vt non miſereatur filio vteri ſui? Et quod præterea voluit gloſſ.in l.ſi filius.in fin.& ibi Bald in vtraque lect.C.de pat.pot.& idem Bald.in d.cap. per tuas.col.ij.extra de prob.quòd amor parentum abſcondi non poteſt. Et quod etiam reſpondit Marianus conſi.liij.magnifice capitanee,quòd quis non dicitur liber relaxatus è carcere,qui cogitur relinquere filium pro obſide,prout illum refert & ſequitur Fely.in d.c.afferte.col.ij.& Hippo.Marſil.in l.j.char.j.nu.6.C.de rapt.virg.& in l.inauditum,ſtatim poſt princ.ff. de ſica.& ſing.clx.pater & filius.& Bartho.Chaſſe.conſi.xiiij.Chriſtianiſsimus,col.v.verſ.ſecundò coniecturatur.& iterum conſi.lxvij.ad primum dubium,col.viij.verſic. ſtringo & vlteriùs.Illud tamen conſi.Maria.reperire non potui. Faciunt huc & multa quæ latè in eam rem congerit Alex.conſi.lij.incip.hanc dubitationem,col.antep.lib.iiij.& Barb.in locis prope infinitis, ex quibus ſatis erit ea deſignaſſe,quorum nunc in mentem venit.ea ſunt in d.c.Raynaldus, quo loco nuper citauimus,& in repetit.d.l.cum acutiſsimi,in multis locis.C.de fideicom.& conſi. xxix.illud afferam in medium,col.ij.lib.j.& conſi.xlviij.quod eſt eiuſdem initij,col.vlt.eo.lib.j. & conſil.ix.præclarè ſcribitur,col.j.lib.ij.& conſi.xx.illud afferam in medium,col.v.eod.lib.ij. & conſi. lx.quod eſt eodem exordio,col.v.eod.lib.2.& conſil.lxxxj.præclarè & luculenter, col.3.lib.4.& conſi.lxxxviij.ſapienter ſcribitur col.1. eodem lib. 4. Et vbique ferè aduocat, ſicuti etiam Alexand.d.conſi.lij.illud Virgilianum lib.1.Aeneidos, quod nos in argumentum huius noſtræ l. aſſumpſimus,

Omnis in Aſcanio chari ſtat cura parentis.

Multa item de huiuſmodi parentum amore aggregauit ex antiquioribus Oldr.conſi.xcv.ex forma iſtius,col.2.& Maria.d.conſi.ix.col.4.& iterum conſil.xxiij.circa prædictam,col.v.verſi.& ſic prædicta.Sed multo plura Socin.huius filius,conſi.xxvj.cùm ſuper,lib.4.vbi ex eo not.interpretatur mẽtem cuiuſpiam teſtatoris,vt ibi omnibus videre eſt in promptu.& nouiſsimè Ludo.Gomeſsius in §.actiones autem,col.3.verſi.ſecunda regula. Inſtit. de actio. Ex externis autem ſcriptoribus Plutarchus vir in omni doctrinarum genere excellentiſsimus, librum peculiarem de ea re ſcripſit hoc tit. περὶ τοῦ φιλοτεκνίας, id eſt, de amore parentum in liberos, ex quo poteris aſſumere quæ tibi videbuntur:& Rabbi Moyſes Aegyptius lib.perplexorũ 1.cap. 6. dum rationem reddit,cur lege Moſaica prohibetur parentem & filium vno die decollari.& è recentioribus Baptiſta Fulgoſ.memorabilium lib.5.tit.7.qui eſt,de parentum indulgentia in liberos. Nec tamen prætermittam quod apud Euripidem Andromache filium ſuum vocat vitæ oculum.

Filius vitæ oculus.

εἷς παῖς ὃ δ' ἦν μοι λοιπὸς ὀφθαλμὸς βίου.

Nec quod ſcribitur de Iacob illo ſanctiſsimo patriarcha Geneſeos 37. Sciſcíſque veſtibus, indu-

tus eſt

tus est cilicio,lugens filium suum multo tempore.Congregatis autem cunctis liberis eius, vt lenirent dolorem patris,noluit consolationem accipere,sed ait,Descendam ad filium meum lugẽs in infernũ.Quódque plerique,& inter hos Bart.noster in l.liberorum,col.j.in iiij.not.ff.de verb. signifi. ¶ Alber.in l.Gallus.§.instituens,col.ij.ff.de libe.& posthu.& in ij.parte statuto.quæst.cvij. item in statutum loquens de filiis, col.ij.¶ & Bald.in l.maximum,col.iiij. vers. præteteà filius.C. de libe.præter.& in l.vlt.in fin.C.de verb.significat.& in c.quæ in ecclesiarum,col. vlt. extra de constit.{& in c.j.§. & quia vidimus,col.iij.versi.& dic quòd filius,tit. qui feudum dare possunt. & consi.ccccl xxxvij.in isto puncto,post princ.lib.ij. & consi.¶ ccccxlj.ad euidentiam præmittẽda sunt,in fi.lib.iij.& Raph.Fulg.cons.clix.Seius & Aurelius,col.j. in fi.& Cepola causarum ciuilium consi.vij.punctus quæstionis,col. iiij.versi. item hoc probatur. { & Alex.consi.j.perspectis verbis testamenti,col.pen.versi.primo casu,lib.j.¶ volunt filium ita ab amore dictum, quasi φιλίον,ob ingentem illum amorem parentum:verùm syllaba repugnat.Ideo alij,vt hoc in transcursu dicam, à Græca voce ὑός dictum malunt, quæ filium significat, addito scilicet ex more Aeolico digammate ϝυιός sicuti ϝελένην ἑλένην dixerunt. Nam & Aeolico sermoni Latinum esse simillimum tradit Quinti.lib.oratoriarum institutionum j.c.x.Et quod item à nonnullis traditur l.vlt.C.de pac.qua improbatur pactum filiorum de successione parentum,ne inducatur votum captandæ mortis,non habere locum è diuerso in pactis parentum de successione liberorũ, quia licèt interdum filij insidientur vitæ parentum,vt dicit gloss.in d.l.vlt.quæ allegat tex.optimum in §. pen.Inst.quod cum eo.& est etiam tex.in d.l.propter insidias.C.qui accusa.non poss. & in §.mater.in auth.de nupt.Et illud Ouidij,lib.j.Meta.

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Filius ab amore dictus.

Latinus sermo Aeolico simillimus.

Filij uitæ parentũ interdũ insidiantur.

Nusquam tamen repertum est parentes vitæ filiorum insidiatos fuisse. In qua sententia fuere vterque Deci.& Lancel.& Philip.in d.l.vlt.Quanquam Bald.Saly.Paul.Cast.Alex.& Hiero.Cagno.in repetitione illius,aliud opinantur.Nam quamuis,inquiunt,cesset illa ratio insidiandi, nõ tamen cessat alia generalis posita in fi.illius l.quoniam scilicet non licet pacisci de bonis viuentis citra illius voluntatem.Et ita omnes concedunt ingentem illum parentem amorem in liberos.

Non parentes filiorum.

12 ¶Sed vt redeamus, quid quòd licèt amor vxorius cæteros omnes superare videatur propter illud Dei Opt.Max. oraculum,Relinquet homo patrem suum,& matrem,& adhęrebit vxori suę, & erunt duo in carne vna,quod scribitur Genes.ij.& repetitur Math.xix.Marci x.& ad Ephes. v.vt iam possis intelligere maximum habere momentum,quod tam frequenter sacræ literæ inculcant,ac repetunt.Vt interim omittam, quod adolescens ille Zorobabel lib. Esdræ iij. cap.iiij. eleganter proposuit,Homo patrem suum relinquit,qui enutriit illum,& suam regionem, & ad mulierem se coniungit,& cum muliere remittit animam,& neque patrem meminit,neque matrem,neque regionem.Et paulò pòst,Diligit homo vxorem suam,magis quàm patrem aut matrem.In quam etiam sententiam est illud Homericum lib.xiij.Iliados,

Vxoris amor cæteros uincit.

ἐς ἐυνὴν φοίσῶν τε φίλες λήθοντε τοκῆας.

Quo planè significatur virum & vxorem parentum charitatem prę coniugali obliuiscì.Ex quo illud Propertianum lib.iiij.

Omnis amor magnus, sed aperto in coniuge maior.

Quamuis,inquam,vt hoc repetam,amor vxorius omnibus maior esse dicatur,hìc tamen tantus amor cedit amori parentum in liberos,si credimus Accursio,Bart.& Ang.egregiis legum doctoribus.Illis quidem in l.Lucius.ff.de vulga.& pupilla.substitutio.huic autem in consi.cxliij.cuius caput est,ad primum,col.j.quibus locis asserunt non esse verisimile virum diligere vxorem pluſ quam filium,allegant Bart.& Ang.in d.l.cùm acutissimi.C.de fideicom.& l.generaliter.C.de instit.& substit.quæ quidem leges loquuntur in casu huic nostræ l.proximo,vt suprà in princ.diximus.quamuis de vxore non loquantur:hoc tamen not. ad id quod dicemus infrà in glossa in verbo,libertis,in vlt.q.vbi hoc plenius attingemus.

Cedit tamen amori parentum.

Vir nõ diligit uxorẽ pluſquam filium.

13 ¶Et vt intelligas hunc parentum amorem à natura proficiscì, essęq; communem omnium animantium,audi quod scripserit diuus Ambros.lib.Hexameron vj.c.iiij.Natura hoc bestiis infundit,vt catulos proprios ament,fœtus suos diligant.Et paulò pòst, Quæ fera pro catulis non ipsa potissimum se offerat morti? Quæ fera fœtus suos,innumeris licet obsessa cuneis armatorum, non suis visceribus tegat?ingruat licet telorum seges,illa tamen paruulos suos muro sui corporis septos immunes præstat periculi.Hæc ille.Cui planè concinit Homerus ille sagacissimus omnium rerum explorator, comparans Menelaum inter confertissimos hostes pugnantem pro Patroclo, matri quæ pugnat pro vitula,quam primum peperit. Huius carmen est statim in initio lib.xvij.Iliados,

ὲ δ' ἔλαθ' ἀτρέϊδᾶ υἱὸν ἀρηίφιλον μενέλαον
πάτροκλῶ πρώτοισι δαμεὶς ᾧ δηϊοτῆτι.
Βῆ δὲ ἂ προμάχων κεκορυθμένῶ αἴθοπι χαλκῷ
ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῷ βᾶν', ὥς τις τὲ πέρ πόρταχυ μήτηρ
πρωτοτόκῶ μιμνὰι περ ἐὸν νία τόκοιο.

14 ¶Sed & longiùs id prosequitur Apollonius Tyaneus apud Philostratum in vita ipsius lib. ij. vbi planè ostendit id quod diximus,scilicet naturalem esse omnium animaliũ amorem in fœtus pro-

BIU Cujas

prios. Nam elephantes flumen quodpiam transeuntes, suos pullos deferunt, vinculis, ne fortè cadant, eos complexi. Vrsi licèt feritate cæteras beluas superent, pro catulis tamen omnia faciunt. Itidem quoque faciunt lupi, rapinis tamen intenti. fœmina enim partus custodit, masculus autem pro catulorum salute cibos ad ipsam defert. Itidem etiam pantheræ faciunt, quæ propter caliditatem matres fieri gaudent, & tunc maribus dominari volunt, ac domui præsidere: mares verò patienter omnia sustinent propter catulorum amorem. Leænæ autem sentientes se ex pardorum concubitu grauidas esse, in montes confugiunt, pariunt autem maculosos catulos, quos ideo in densissimis syluis occultatos nutriunt, simulãtes venationis causa à maribus abesse. Leones enim si fortè viderint, eos lacerant. Quòd si leonem catulos habentem quis inueniat, animaduertet ipsum pro catulis toruè aspicere: venientémque sese ad pugnam parare. Tigris quoq; insigni crudelitate animal ad naues vsque procedit catulorum repetundorum gratia, illísque receptis cum gaudio abit. quòd si catulis ablatis abeuntem nauem aspiciat, mœsta in littore vlulat, quandoque etiam ob doloris magnitudinem moritur. Aues quoque videmus pullorum causa multa faciẽtes, velut aquilas, ac ciconias, quæ nunquã nidos extruunt, quin lapides illis imponant. Hæc quidem à se aquilinum vocatum, illa verò lychnitum appellatum, propterea quòd facem adhibent, vt oua fœtum producant, & serpentes nidis non appropinquent. Quòd si maritimas etiam beluas consuleremus, nemo admirabitur delphines suaptè natura benignos amare suos fœtus. Balenas autem & Phocas, & cætera quæ fœtus viuentes edunt, nemo contrà non admirabitur. Cùm ego, inquit, in Aegis insula viderim Phocam à piscatoribus comprehensam, mortuum filium, quem in carcere, vt sic dicam, pepererat, ita deplorare, vt triduò à cibis abstinuerit, quamuis omniũ beluarum voracissima sit. Balena autem faucibus filios abscõdit, si quando maiorem beluam fugere eos contigerit. Vipera etiam visa est serpentes, quos peperit, lingua lambere, & quasi expolire. Cúmque Damis, cui Apollonius hæc recitarat, ex his laudare se dicebat illud Euripidis, Omnibus profectò hominibus filij sunt anima. Confestim subiunxit Apollonius, id sibi scitè & sapienter dictum videri, sed veriùs multo & sapientiùs Euripidem dixisse, si de omnibus animalibus eandẽ protulisset sententiam, in hunc modum, Cunctis animalibus filij sunt anima. Hæc Philostratus. Cui in eo quod de vrsis dicit, subscribunt sacræ literæ. Nam ij. Reg. xvij. ca. Amaro, inquiunt, animo, veluti si vrsa raptis catulis in saltu sæuiat. Et Prouerbiorum xvij. item c. Expedit magis vrsæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua. & Oseæ xiij. ca. Occurram eis quasi vrsa raptis catulis. Quo in loco Hieronymus, Aiunt, inquit, qui de animalium scripserunt naturis, inter omnes feras nihil esse vrsa sæuius, cum perdiderit catulos. Sed & ei quod de leone traditum est, adstipulatur Homerus hæc scribens lib. Iliad. 17.

εἰστήκει ὡς τίς τε λέων περὶ οἷσι τεκέσσιν
ὥρά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσοντε ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες. Id est,

Vtque leo in sylua stabat sua pignora circum
Cui manus occurset catulos nemus inter agenti
Venatrix accincta virum. Et iterum lib. seq.

πυκνὰ μάλα στενάχων ὥς τε λῖς ἠϋγένειος
ὡράθ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνήρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς, ὅδε τ' ἄχνυτο ὕστερος ἐλθὼν
πολλὰ δὲ τ' ἄγκε ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἴχνι ἐρευνῶν
εἴποθεν ἐξεύροι μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ. Id est,

Crebra gemens nimium tanquam leo viribus ingens
Faucibus, absenti venator si catulum audax
Abripuit denso in saltu. dolet acre, sequénsq;
Deinde nemus versat scrutans vestigia, si quò
Versa viri inueniat, rapit illum bilis amara.

{Et Horatius lib. Carminum 3. Ode 30.

Non vides quanto moueas periclo
Pyrrhæ Getulæ catulos leænæ.}

De eo autem quod de Tigride dictum est, vide & Plin. li. viij. c. xviij. & Aelianum lib. histor. animalium 5. {Et Senecam Tragœdiographum in Medea,

Vt tigris orba natis
Cursu furente lustrat
Gangeticum nemus. Et Martialis lib. 5. Epigram. 93.

Non tigris catulis citata raptis,
Non dipsas medio perusta Sole,
Nec sic scorpius improbus timetur.}

De Elephantis quoque idem dicit ipse Aelianus lib. j. vbi & alia pleraque de eorum amore erga filios suos tradit: nec in vno tantum loco: & in postremo asserit risu obruendos eos esse qui vtrùm naturalis sit nécne amor parentum in filios, dubitant, cùm sit in brutis animantibus. Sed & idem lib. xiiij. de Aquilis quoque in eandem sententiam loquitur. {Nam & de ipsis atque etiam vulturibus

BIU Cujas

vulturibus est illa Homeri similitudo lib.xvj.Odysseæ:

κλαῖον δὲ λιγέως, ἀδινώτερον ἢπ' ὀιωνοὶ
φῆναι ἠὲ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες οἵσί τε τέκνα
ἀγρόται ἕξέλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

Quibus significatur illos de quibus loquitur flere abundantiùs quàm aquilas, aut vultures, quibus rustici filios eripiunt, antequam euolare possint. De Delphinorum in suos fœtus amore, videbis & tu multa apud Aelianum ipsum eodem illo opere suprà citato, lib.x. Huc quoque spectat illud Virgilij lib.4.Georgic.

Qualis populea mœrens Philomela sub vmbra
Amissos queritur fœtus, quos durus arator
Obseruans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, ramóq; sedens miserabile carmen
Integrat, & mœstis late loca questibus implet.

Nec hæc latuerunt Bal.nostrum, qui in l.1.col.v.vers.expedita est.C.vnde vi.scribit bruta animalia salutem filiorum quadam naturali iustitia tueri & defendere.

15 ¶Sed quis hunc parentum affectum in liberos miretur, quando filius sit portio corporis patris. {vel testimonio Aristotelis lib.v.Ethicorum, c.item v.& } l.cùm scimus.§. vlt. C.de agri. & censi. lib.xj.{ vbi Lucas Pen.de hac re multa collegit & illum} tex.ad hoc aureum dicit Bal.consi.234. incip.decretum magnifici, col.1.lib.1.Et ex eo no.Bart.quòd si ex statuto non allibrati non debẽt audiri neque in ciuilibus neque in criminalibus, certè libra patris proderit filio.Atque etiam si statuto absentes non potiantur priuilegiis ciuitatis, satis est patrem esse in ciuitate, vt filius absens priuilegiis potiatur, perinde ac si præsens esset.Et sequitur Ro.in l.1.§.domini,&l.2.ff.de S.C.Syl. & Pau.Cast.consi.cx.super primo quæsito videtur dicendum, col.2.versi.in contrarium facit, li.1. Et è diuerso per illum tex.consuluit Ang.cons.2610.cuius est initium, statuto ciuitatis, quòd nõ videtur abesse à ciuitate, qui in ea relinquit filios, qui sunt pars corporis ipsius. Ex hocq; infert ad interpretationem statuti.Idémque dixerat Bald.d.consi.ccxxxviij.li.1.Neque tantùm filius est pars corporis patris, sed vterque & pater & filius sunt tanquam vnum corpus, vnáque persona, vt asserit tex.in l.vlt.C.de impub.& ali.substi.quem multùm commendant omnes doct.ibi, inter quos Bal.ad fi.dicit quòd id quod vnus habet, censetur & alter habere.& Ang.etiã ad fi.quòd habitatio patris censetur habitatio filij ad consequẽdum beneficium vel priuilegium, ad quod quidem consequendum requiritur habitatio.quod etiam voluit Bald.in l.illud.C.com.de man.Sunt, inquã, pater & filius vna caro.§.hac autoritate.35. dist.Cuius autoritate affirmat glos.in c.studeat, in verbo, fui.liij.dist.& in c.super eo, extrà de testib.quòd pater & filius censentur vna persona, atque etiam gl.in c.tibi domino, in verbo, & iuuare, in fi.lxiij.dist.j.quæ ex hoc dicit, quòd in patre & filio sufficit reuocatio mandati,& si de ea certior non factus sit mandatarius, per l.si pater. ff.de manu.viii.de quo tu vide Card.Flo.in cle.j.col.4.vers.& ad prædicta, de renun.& Fel.in c.ex parte decani.col.xj.vers.fallit septimò, extrà de rescrip.Et alia item gl.in c.iiij.de pœnit.dist.iij.quæ & ex hoc quoque dicit, quòd licet quis non possit ieiunare per aliũ, arg.tex.ibi, potest tamen per filium.Et vt scribitur in §.ei verò, Instit.de inutil.stipu.vox vnius censetur esse vox alterius.Ideo Bald.in l.ij.in fi.C.de legit.hæred.dicit quòd promiscua est possessio patris & filij,& quasi vnum corpus, vt quod vnus possidet, alter possidere censeatur, per l.vlt.C.de vsufr. Quibus concinit quod apud Saxonem historiæ Danicæ lib.vij.dicit Synaldus, suos ipsius liberos à se non esse diuersos, quem suæ generationis autorem, seq; ac filios vnius hominis loco esse censendos, quibus veluti vnum corpus à natura tributum videatur.Quodq; scribit Pau.Cast.cons.cclxiiij.incip. in præsenti causa, col.3.lib.ij.carnem filij esse veluti carnem patris auctam, ita quidem, vt licet efficiatur nouus homo propter nouam animam, non tamen dicitur primus homo omnino extinctus post mortem ipsius.Quibus {scribit illud Ecclesiastici, c.30.mortuus est pater eius:& quasi nõ est mortuus: similem enim reliquit sibi post se.Et quod} Hieronymus appellat liberos viscera parentum, in epistolam Pauli ad Philemonem.Nam & ipse Paulus inibi ad id alludens, Tu autem, inquit, illum, id est mea viscera suscipe.& Canace Ouidiana ad Macarium:

Cùm mea me coram syluas inimicus in altas
Viscera montanis ferret edenda lupis.

Et paulò pòst:

Diripiunt auidæ viscera nostra feræ.

Et Dido quoque ipsa Ouidiana ad Aeneam:

Forsuan & grauidam Dido scelerate relinquis,
Párs q; tui latitat corpore clausa meo.

16 ¶Ex quibus illud fit, quòd licèt cùm vindicta permittitur, ea debeat ab eo tantùm capi, ac propriis ipsius manibus, cui concessa est, non etiam alteri demandari, l.seruus si hæredi, ibi, personæ dũtaxat eius.ff.de statulibe.& voluit gl.in l.cùm fundum.ff.de vi & vi arma.& Bal.in l.ad officium, in fi.C.com.diuid.cum multis concord.à me congestis in nostris consuetudinibus tit.8.§.item 8. in gl.2.{ & iterum in nostro tracta.retractuum, tit.j.q.xxvj.in gl.j.nu.62.sed caue.} Potest tamen id per filium agi, tanquam scilicet per eandem personam actum videatur, per tex.in l. Gracchus. C. de adult.quem ita intelligit Bal.& expressiùs Salyc.ibi,& Bar.in l.non solùm.§.si mandato, col.2. vers.circa primum.ff.de iniuriis.& Rom.in l.j.ff.in ius vocati vt eant, & cons.ccccixxxiiij. incip.

hoc

BIU Cujas

hoc quod vicinus,vers.quartò idē probatur.Alex.& Ias.in l.j.§.vsufructuarius.ff.de ope.no.nun. & Petr.Belluga.in speculo principum,tit.de principe prohibente militem guerrificare, §.j. col.ix. vers.ad secundum est videre,{Ang.Aret.in tract.malefic.in verbo,che me hai adulterato, nu.64. an maritus possit} & Fely.qui hoc dicit notandum tanquam nouum,in c.quæ in ecclesiarū, col. 4.vers.hoc intellige,extrà de const.& in c.si verò,col.j.vers.limita nisi pater.extrà de senten.ex-com.& Hippo.Marsi.in l.j.char.j.in paruis,nu.4.C.de rapt.vir.& in l.mandatum,post princ.ff.de fica.& sing.448.habens potestatem.Quanquam contrarium voluerit idem Felyn. ipse sibi ideo contrarius,in c.vlt.§.is autem,col.vlt.extra de offic.dele.& ante illum Bald.quem tamen non allegat,consi.clxxiij,in ciuitate clerici.col.ij.lib.iij.vbi dicit per gl.in d.l.cùm fundum, quòd statutū permittens vindictam offenso,intelligitur de eo tantum,qui est corporaliter offensus,non de eo qui iuris fictione esset offensus.vnde pater,inquit,& filius offensi non possunt huiusmodi vltionem sumere.Quanquam dici potest Bal.ibi loqui quando filius sine mandato aut iussione patris veluti iure proprio id vellet facere,quod vtique non potest,vt in casu d.l.Gracchus, voluerunt Bal.& Saly.in ea.& allegat ipse Salyc.l.patri:& l.seq.ff.eo.tit.de adul.Sed quicquid sit de ea re,certè priori sententiæ adstipulatur:quòd licèt vbi est electa industria personæ,non potest alter substitui.d.c.vlt.de offi.deleg.cum si.potest tamen filius delegari,vt pulchrè & no.voluit Rom.in d. l.j.ff.in ius voca.vt eant.per l.sciendum, §. legati. ff.de legatio.vbi legati vicarios dare non alios possunt,nisi filios suos.Ex quo dicit Bald.in rubrica extrà de procur.col. vlt. vers.nunquid ambasiator,quòd ambasiator (ita vocant barbari legatum) si ægrotat, aliquem loco sui constituere non potest,nisi filium suum.& illud Rom.dictum sin.reputat Fely.in c.j.col.j.in fi.extrà de mag. & Hippo.Marsil.in d.l.j.nu.6.C.de rapt.virg.& sing.clx.pater & filius.Licet de hoc videatur dubitare ipse Fely.in c.afferte,col.ij.extrà de præsumpt.& etiam Fran.Purp.in l.more,col.xiij.vers. & restringi debet.ff.de iurisd.omn.iud.& in tractatu de offi.assess.col.penul.& apertè contrarium teneat ipse Fely.negans illum tex.extra suum casum extendendum,in d.c.vlt.§.is autem,col.vlt. de offi.deleg.& vide hîc etiam tex.in l.filius.ff.de lega.

17 ¶Ex eadem officina prodit nouum Barb.dictum,vt ipse appellat,& vt ego quoque addo,mirandum,in tracta.de præstan.Card.parte j.q.item.j.col.ix.vers.sexto cardinalatus.quòd filius vassallus patris non tenetur iurare fidelitatem ipsi patri,cùm sit vna vtriusque & eadem persona:quē admodū,inquit,nec tenētur cardinales iurare papæ, quia sunt pars corporis ipsius,vt dicit sing. Host.in c.antiqua,de priuileg.licet episcopi iurent.c.ego.N.de iureiur.Quod quidem Barb.dictū, an verum sit,non parum dubito,tum quia in ea re,quæ vinculum animæ respicit,cuiusmodi est iuramentum,non possunt videri pater & filius vna eadémque persona,quemadmodum nec vna anima,vt etiam dicit è nostris Bal.in l.maximum vitium,col.ij.in fin.C.de lib.præter. immo nec portio animæ,cùm anima non sit ex traduce,sicut corpus,ex Orthodoxorū sententia,quicquid asseruerit Apollinarius {& Tertullianus & maxi.pars Orientalium.}de quo per gl.in c.quod vero,32.q.ij.Gregorius Nyssenus lib.philosophiæ ij,cui titulus est de anima.c.vj.{ D.Hieronymus ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani,& aduersus Ruffinum Apolo.ij. & epist.carū quæ sunt diui Augustini,xxvij.& ipse August.epist.seq.& in epist.7. quæ est ad Marcel.iterúmq; epistо.clvij.ad Optatum.}Ideoq; nec iuramentum vnius est iuramentum alterius,vt no.in c.veritatis,de iureiur.& in l.generaliter,in prin.C.eo.tit.& copiosissimè diximus in nostris consuetudinibus,tit.ix.c.3.in gl.j.Tum quoque,quia hoc respectu, quòd alter eorū est dominus feudi,alter vasallus,sunt diuersæ personæ.Quemadmodū si è diuerso filius esset magistratus patre superior,certè in iis quæ ad munus ipsius magistratus pertinēt,pater ius suū amittit, nec vt pater censendus est,sed vt alius quilibet.l.ille à quo.§.vlt.ff.ad Treb.& eleganter ex Phauorino illustri philosopho non minùs illustri exemplo comprobat Gellius lib.noctium Atticarum ij. c.item ij. & latè etiam differuimus in tractatu nobilitatis.{c.28.nu.8.quid quòd tantus,& multis seq.

18 ¶Sed vtcunque hoc habeat in hoc Barb.casu,certè eodem spectat, quod scribit gloss.not.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.oblig.quòd prohibitus alienare in potentiorem, potest nihilominus alienare in filium suum etiam potentiorem,quasi non censeatur alienare in alium,qui in filium alienat,& sequuntur Bart.Raph.& Ias.ibi & ipse Bald.in l.ea lege,col.penul.vers.quintò quæritur.C. de condi.ob cau.per tex.de quo mox loquemur,scilicet in l.in suis.ff.de lib.& posth.sequitur item Firmia.in tracta.de episc.in 4.parte,lib.4.in xlv.q.vers.an autem prohibitus.Fely.in d. c. afferte, col.ij.de præsumpt.& Hippo.Marsi.in l.inauditum,col.ij.ff.de fica.& in l.j.nu.8.C.de raptu virg. & sing.clx.incip.pater & filius,vbi hoc dicit sing.& Ludoui.Gomess.in §.quædam,col.ix. versic. quintò limitatur,Instit.de actio.Et generaliter dicit Bald.in l.cum pater.§.cùm inter,per illum tex. ff.de lega.ij.quòd prohibitus alienare,potest tamen in filium alienare.quod & idē asserit ipse Bald. consi.358.quidam Lucanus,col.ij.vers.de eo autem,lib.j.per not.in d.§.ea lege,& in l.j.C.de impo. luc.descrip.lib.x.& rursum ipse Bald.consi.ccliij.incip.casus talis est,quidam de ciuitate,col.ij.li.iij. & consi.460.punctus talis est,quidam reliquit,col.j.lib.v.vbi & id dicit procedere in filio naturali, & consi.seq.quando testator prohibet,in prin.eo.lib.v.Nam & dicitur,inquit,potiùs cōtinuatio, quàm alienatio,per d.l.in suis.A quo non longè distat quod respondit idē Bal.consi.lij.hoc exordio,substitutio facta,circa medium,lib.ij.per d.l.in suis,& alia quædam iura, vt ibi videre poteris. & Raph.Fulg.consi.cxvij.Ioannes,col.iij.versi.reliqua deliberatio.& consil. ccxv.in primo.col.ij.

dum

BIU Cujas

dum vtrobique allegat not.in d.§.ea lege.{& vide interim D. à Rota deciſio. clxxvij. ceſsio facta in nouis,vbi diſputatur,vtrùm valeat ceſsio à patre facta filio clerico.}

19 ¶Et ſanè in hæc omnia eſt optimus tex.in d.l.in ſuis,cuius hæc verba ſunt,in ſuis hæredib.euidentiùs apparet continuationem dominij eorum perdurare(ita enim ſcribendum eſt,non perducere)vt nulla videatur hæreditas fuiſſe,quaſi olim hi domini eſſent,qui etiam viuo patre quodãmodo domini exiſtimantur.Et paulò pòſt,Itaque poſt mortem patris non hæreditatem percipere videntur,ſed magis liberam bonorum adminiſtrationẽ conſequuntur.Ex quo not.Ang.Imo. Raph.Cu.& Franc.Aret.quòd ſtatutum ex quo debet ſolui gabella ex acquiſitione dominij, aut etiam ex hæreditate,non compræhendit filium hæredem patris:quod & tenuit idem Angel.in l. cùm in adoptiuis,col.ij.C.de adopt.& Ioan.Plat.in d.l.j.in ij.notab.C.de impo.lucra. deſcript.& in proœmio Inſtit.in verbo,Alemanicus.& latè Corn.conſi.cclxviij.in hac conſultatione,col.iij. lib.iij.vbi ſuper hoc nuncupatim conſuluit,& Benedict.Cap.conſi.xlj.hoc capite,etſi Venantius. & Barb.conſi.xlix.illud afferam,col.ij.lib.j.& Philip.Dec.in l.vlt.col.iij.verſ. & ſi expreſsè ſtatutum.C.de edict.diui Adria.tollen.& conſi.262.in cauſa magnifici.col.ij.verſ.ſeptimo.De quo tamen vide Alex.& Iaſ.in d.l.in ſuis.Et idem in ſtatuto iubente ſolui gabellam ex quolibet lucro, vt ſcilicet non comprehendat ſucceſsionem patris obuentam filio,voluit Bart.& Plat.in d.l.j.in princ.C.de impo.luc.deſcri.lib.x.& ſequitur {Alex.conſ.cxliiij.Viſo themate,col.4. verſi.nec ſimiliter.}Socin.conſ.cxviij.ſi volumus,lib.iij.& illius præceptor Franc.Aret.in l.ſi duo,col.j. in fi. ff.de acquiren.hæred.vbi dicit facere tex.not.in l.ſi quis in teſtamento.ff. de cond.inſtit. vbi ipſe Bart.circa medium,illius rationem reddit,quia hæreditas patris non eſt propriè lucrum:& qui eã perdit,dicitur pati damnum,per l.vlt.C.de codici.aut certè quaſi damnum,vt no.in l.ij.C.de iur. & fac.igno.Sequitur etiam idem Aret.conſ.ij.cuius eſt initium,Intellecta diligenter,col.j.verſ.pro iſta concluſione.Licèt idem in d.l.in ſuis,in prin.ita referat Bart. tanquàm contrarium tenuerit, & ita etiam illum ſequitur,ſibi contrarius.Sed priorem ſententiam ſequitur Georg. Na.in rep.c. quamuis,col.pen.verſ.tu tamen tenendo,de pac.lib.vj.vbi reprehendit Ang.qui aliter tenuiſſe videtur in §.ſi verò expectet,in auth.de nup.Et pro ea ſententia optimè facit, quod non admodũ longè voluit gloſſ. in c.paſtoralis,in verbo,quaſi de lucro,extra de deci.quòd licèt de omni lucro debeat ſolui decima,per tex.ibi,non tenetur tamen filius ſoluere ex hæreditate paterna , per d.l. in ſuis,& d.l.vlt.C.de imp.& ali.ſubſt.& illam gl.ſequuntur Ala.Vincen.Hoſtien.Io.And.& Pan. ibi Raph.Co.in d.l.in ſuis.& nouiſsimè Phil.Dec.in l.vlt.col.ij.verſ. vlterius tamen.C.de impub. & ali.ſubſt.& conſ.cccxxxj.pro reſolutione,vbi & illud ſequitur quod diximus de gabella ex lucro ſoluenda.& Matth.Afflict.in conſtit.Siciliæ incip.intentionis noſtræ,col.8. verſ.item quæro, dicitur hîc Quibus & finitimum eſt quod tradit Bald.in d.c.quæ in eccleſiarum,col.pen.verſ.extra quæro,extrà de conſtit.quòd filij non debent laudimia ex patris ſucceſsione , quia non eſt noua acquiſitio,ſed dominij continuatio.{ & ſequitur Philip.Dec.in auth.præterea,col.penul.C. vnde vir,& vxo.& conſi.443.in caſu ad me tranſmiſſo,col.j.verſ.quia filius.& dicit Bald. conſil. xxxvij.Decreto.col.ij.verſ.item alienatio.lib.iij.non propriè dici alienationem quæ fit in filios, per d.l.j.de impo.lucra.deſcript.}

20 ¶Et hæc omnia confirmat,quod etiam per d.l.in ſuis,affirmat gl.in c.j.§.vlt.tit.de feud.cog.quòd filius poſt mortem patris vaſſalli nõ dicitur feudum acquirere,ſed acquiſitum capere,quam not. & ſequuntur Iac.Bel.Bald.qui dicit menti tenendum hunc pulchrum & ſapidum morem loquẽdi,Mar.Laud.Aluar.& Cardi.Alex.ibi.& Barb.conſ.x.incip.ſapienter ſcribitur 1. Regum,col.iij.li. ij.vbi illam dicit valde ſing.& conſi.lxxiij.magnanimus,col.iij.lib.4.& in rep.Rubricæ C.qui admit.col.4.verſ.ſecundò mihi videtur & Bapti.Cacia.qui eam dicit not.in repet.c.j.in vj.prin.parte.in vlt.differentia.d.tit.de feud.cog.Cui & ſimile eſt quod dicit Bal.in c.j.col.vlt. tit. an mutus vel ali.impe.quòd ſuus hæres viuente patre dicitur feudatarius,arg.l.ſi is qui duos. ff. de lib. leg. Et ideo,inquit poſt mortem patris non dicitur ſuccedere in feudo , ſed illud retinere,per d. l. in ſuis.Et quod ſcribit idem Bald.in l.cùm antiquioribus,col.vj.verſ.decimò ſic.C.de iur.deli.quòd filius viuo etiam patre dicitur poſsidere feudum.Ideóque & in eum ſine alia inueſtitura continuatur poſſeſsio:& hoc dicit ſing.Iaſ.in l.quotiens,col.vij.verſ.nota etiã perpetuò.C.de rei vẽd. & in l.ſi ſorori,ad fi.C.de iur.delib.& Catel.Cotta in memor.inci.feudũ viuo etiam patre.& alij quos congeſsimus in noſtris cõſuetudinibus,tit.xvij.§.3.gl.j.col.3.verſ.illud tamẽ quod diximus.

21 ¶Huc quoque pertinent & alij tex.Primùm quidem tex.appellans reges filios regis in l.ij,§. exactis deinde regibus.ff.de orig.iur.vbi iuriſconſultus dicit exactos reges numero multitudinis , cũ vnus tantùm rex eſſet,ſcilicet Tarquinius:vt hinc intelligas,illius filios , quos reges etiam vocat, fuiſſe,& cum eo exactos,vt omnes Romanæ hiſtoriæ ſcriptores recẽſent,& inter cæteros Liuius circa initia libri ij.vbi & ſæpius reges exactos numero plurali ſcribit.Et libro iij.cùm primum dixiſſet,quæ ſi in rege tum eodem,tunc in filio regis ferenda non fuerit. quo in loco loquitur de ipſo Tarquinio,& eius filio.non multò poſt dicit reges exactos,regem ſcilicet,& filium ipſius.Et ita ea verba d.l.ij.intelligit Zaſius vir,præter iuris ſcientiam,omnium bonarum artium peritiſsimus,& poſt eum Hiero. Cagnolus,licèt Accurſius aliò eam verborum pluralitatem non inſcitè tamẽ referat.Sed & Tullius Philip.3.& iterum v.{rurſumq; li.1.de diuina.haud multò poſt prin.} reges etiam exactos dicit,cùm de eadem re loqueretur,& priori loco paulò ante dixiſſet ſingula-

riter

riter Tarquinium expulsum.{Et Valerius quoque maximus iisdem verbis in re eadem vtitur li. 4.c.j.post princ.& iterum lib.viij.c.ix.etiam post princ.& Plinius lib.18.c.3.} Ex quibus potes intelligere regis filios reges dici.Id quod planè asserit glo.in cap.vlt.xxiij.q.j.ex eo tex.qui regem vocat quempiam filium regis,& etiam allegat d.l.in suis.& eam glo.sequitur Andr.Isern.in prælu.feud.& in cap.j.& ibi etiam Aluar.col.antepen.vers.quæro an filius regis.Mart.Laud.col.vlt.& Cardin.Alex.col.iij.in princ.tit.quis dica.dux.co.mar.& idem Andr.in procœmio constit.Siciliæ,& in constitut.incip.prosequentes,col.iij.& ibi quoque Matth.Afflict.in viij. q. vbi per hæc dicunt, quòd filius comitis potitur priuilegio illius constitutionis loquentis de comite,& idem Matth.in constitut.incip.intentionis nostræ,col.8.vers.item pro ista parte.& in tract.protomixeos. col.7. Sequitur item eam gl.Bal.in d.l.in suis.per illum tex.tam in lect.quàm in repet.ad fin.in pen.q.& ibi quoque Alber.& idem Bald.in l.quæsitum.§.si seruus mihi.ff.de leg.j. vbi tamen locum illius glo.non designat.& cons.389.consuetudo est in nonnullis regnis,col.3. vers. item primogenitus dicitur,lib.ij.Alb.in l.pactum.C.de rei vendi.& Raph.Com.consi.131.cuius est exordium.duo fratres,post princ.Panor.qui hoc dicit procedere ex consuetudine à lege inducta,in c.tanta , col.iij. extra qui fil.sint legit.Ioan.Ray.in §.præterea si quis,col.3.vers.& ista inducebant , tit.de prohib. feud.alien.per Fed.Barb.in repe.rub.de cauf.poss.& pro.in 22.char.vetf.opportunè se offert modò quæstio.& consi.xlix.incip.illud adferam,col.ij.lib.j.& cons.x.cuius est princ.sapienter scribitur,col.iij.lib.4.quibus locis dicit illam glo.valde sing.& d.cons.lxxiij.col.3.lib.4.& Card.Alex.in c.per venerabilem.§.quod autem,col.30.vers.postremò ad eandem materiam , qui fil.sunt legit. Iaf.qui & eam glo.dicit no.cons.cxcij.exorta est,col.iij.vers.corroboratur,lib.ij.{ & iterum consi. x.nonnulli,col.iij.circa med.lib.iij.} Philip.Dec.cons.cclxij.in causa magnifici,col.ij.vers.septimò. {Carol.Rui.cons.xix.in hac controuersia,col.j.nu.2.lib.j.Latè Ant.Corset.in tract.de potestat. & excellent.regi.in xxv.q.} Franc.Luca.in tractat.de priuileg.fis.parte j.in cxix.casu.Lud.Gozad.in repet.l.si patris,col.x.vers.tertiò sequitur.C.vnde libe.vbi & illam glo.dicit sing.Nec longè tamẽ ab ea distat & alia glo.in c.Adrianus,in verbo,augustos.lxiij.dist.quæ dicit,quòd filij imperatorum dicuntur Augusti,perillum tex.qui non solùm Basilicum(ita enim legendum est,non Basilium,vt vulgo legitur)imperatorem Constantinopolitanum , sed & Constantinum & Leonem ipsius filios Augustos appellat.Sed id certè non ideo fit,quòd essent filij imperatoris,sed quia pater eos consortes imperij fecerat.Nam alibi,scilicet in nostro tractatu primigeniorum. q.17.in 4. opi.satis superq; ostendimus Augustos eos vocari solitos,qui iam ad imperium adsciti essent:qui verò successores designabantur,Cæsares,non Augusti vocabantur. Sed & ad eam priorem glos. propius accedit alia in c.denique,in verbo,rege suo. vij. q.j. prout eam intelligit & citat Francis. Curt.senior.qui eam auream dixit cons.lxxiij.incip.super memorata,col.j.in fi.videlicet quòd filij regum de iure debent esse reges,& reges appellari. Verùm ea glo. de huiusmodi appellatione nihil dicit,sed illud scribit,quòd filij regum debent esse reges,id est,succedere patri in regno, vt satis declarat tex.ibid.loquens de Roboam filio Salomonis,qui patri successit,& alia iura quæ illa gl.allegat.{Virgilius autem li.ix. Aeneid.Ascanium regem appellat,quòd esset regis filius,cùm dicit, *Regemque requirunt*. Quo in loco seruius id annotat.}

22 ¶Cæterùm,vt ad alios tex.veniamus ad hunc locum pertinentes,habemus tex.in d.l.j.§.domini appellatione etiam filiusfa.ff.de Senatusconsul.Syllan.quòd domini appellatione continetur & filius domini etiã emancipatus.Ex quo no.Bar.& Bal.quòd pœna,quæ imponitur vasallo, si quid faciat contra dominum, habet locum si faciat contra filium domini.Itẽ quòd libra siue catastrũ, vt ipsi loquuntur,patris prodest filio etiam emancipato:quod vltimũ etiã dicit Ro.ibi , & idem Bar.in d.l.cum scimus.C.de agri.& censi.li.xj.Sed & ex eo tex.in d.§.domini,not.ipse Bal.quòd statutum puniens pœna dupli offendentem alterũ in domo ipsius,habet locũ in offendẽte filiũ in domo patris,tanquam domus patris dicatur domus filij.& sequitur Socin.in l.plerique.col.v. in quinta quæst.ff.de in ius vocan. vbi & ipse dicit:quòd cùm nullũ de domo sua in ius vocari liceat per tex.ibi,certè etiã filius ex domo patris vocari non debet.Habemus etiã tex.in l.licèt.§. patronos,ff.de verb.signif.vbi liberti patris possunt dici liberti filij.Et in l.patris &filij.ff.de vulg. & pup.vbi testamẽtũ patris & filij pro vno habetur:ideóq; vna vtriq; solẽnitas satis est.Ex quo no.Ang.quòd si ex forma statuti notarius debeat tãtũ habere pro quolibet testamẽto, vel quòd soluatur gabella de vnoquoque instrumento,non debet notarius pro testamento patris & filij nisi illud vnum & simplex,nec solui debet nisi vna gabella.Sequuntur Imo.& Alex.ibi,& Barb. in c.j.de mutu.petit.& in c.cum dilectus,col.xxvij.de ordi.cogni.licèt contrarium teneat Franc. Aret.in d.l.patris & filij.Sed & per illum tex.dicit Bart.in l.inficiando,§.infans , in fin.ff.de furt. quòd si statutum prohibet inuitari ad cõuiuium vel ad nuptias vltra xij.dominas, si pater & filius simul faciant suas nuptias,non poterunt ad eas inuitari vltra xij.dominas,tãquàm sint vnæ tantùm nuptiæ.Sequuntur Franc.Aret.& Iaf.in d.l.patris & filij.& Barb. in locis in præcedenti vers.alleg.& præterea in rubr.de cauf.poss.& propr.char.xxvij.Ioan. Ana. in c.vlt.col.x.vers.ex prædictis infert ad quæstionem,de collu.dete.Licèt Ang.in d.§.infans,tenuerit contrarium.Sed priorem sententiam,& omnia quæ suprà diximus,cõfirmat,quòd cum apud antiquos illos Romanos C.Licinius Stolo Tribunus plebis legem promulgasset,ne cuiquàm plusquàm quingẽta iugera agri possidere liceret,vt refert Liuius li.vj.ab vrbe condita, ipse Licinius postea à M.Po-

pilio

pilio Lenate ſua lege decem millibus æris eſt damnatus, quòd mille iugerum agrũ cum filio poſſideret, emancipandóque filium, fraudem legi feciſſet, vt prodit idem Liuius lib. ſeq. { & Valerius Maxim. lib 8. c. 6.} De qua re etiam aliquid ſcribit Columella lib. 1. rei ruſticæ. cap. 3. vbi tamen nihil de ea fraude dicit. { & Plin. lib. 18. c. 3. & alter Plinius, ſi is fuit, in libro de viris illuſtribus, vbi de Licinio Stolone, & Plutarchus in Camillo, Gellius lib. 9. cap. 20.}

23 ¶ Iam ſatis textuum, vt opinor, habemus. Supereſt gl. omnibus not. in l. ij. C. qui ætat. vel prof. lib. 10. quæ dicit, quòd cùm eadem ſit perſona patris & filij, ſi pater ſubeat munera, non tenetur filius ſubire: ſufficit enim patrẽ ſubire pro vtroque. quam ſequitur Ioan. Plat. ibi. & pro ea eſt optimus text. in l. diximus, §. ſi pater. ff. de excuſa. tuto. vbi Bal. hinc ſumpta occaſione eam gl. citat, & dicit ſing. ad hoc quòd ſolutio collectæ facta à patre, prodeſt filio. Ideóque ſi ex ſtatuto non ſoluens collectam poſsit impunè offendi, ſi pater ſoluit, filius cenſetur ſoluiſſe, nec offendi poterit. Et idẽ Bal. illam in aliis multis locis citat & ſequitur, videlicet in l. non plures, in fin. C. de ſacroſanct. eccleſ. vbi per eam dicit, quòd pater & filius in muneribus cenſentur quid inſeparabile. & in l. ij. ante fi. C. de libert. & eor. lib. vbi dicit ex ea, quòd recepto patre ad ciuilitatem vel extimum ciuium, omnes filij gaudent priuilegio extimi. & in d. l. vlt. in fi. & ibi quoque Alex. Corne. Franc. Aret. & Iaſ. C. de impub. & aliis ſubſt. & idem Bald. in l. etiam, col. pen. verſi. modo videndum, C. de execut. rei iudic. vbi ex ea dicit, quòd pater cùm multis filiis pro vno capite cenſentur. & in d. l. j. §. illud. C. comm. de manumiſ. vbi ex ea dicit quòd domus habitationis patris cenſetur domus habitationis filij, & eã dicit not. & in l. ſciendum, col. vlt. & ibi ex recentioribus Iaſ. qui & illam dicit ſing. ff. qui ſatiſda. cogan. vbi per ea dicũt, quòd ſi ſit ſtatutum, quòd nullus poſsit eſſe prior ciuitatis, niſi habeat in bonis libras mille, ſicuti olim ex legibus antiquis Romanorum (vt id quoque obiter dicam) ſenatores, equites, iudices, & cæteri magiſtratus cenſu legebantur, autore Plinio ſeniore in proœmio libri 13. naturalis hiſtoriæ, & Plinio iuniore cùm in multis locis, tum præcipuè epiſt. ad Romanum Firmum, lib. 1. & Horatio in epiſtolis, illis verſibus,

Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua fidéſque, Plebs eris.

Pater & filius cenſentur quid inſeparabile.

Et aliis multis ſcriptoribus. Extantibus igitur huiuſmodi legibus aut ſtatutis, vt redeamus ad caſum Bald. & Iaſon in d. l. ſciendum, bona patris in hac re proſunt filio, tãquam ſua ipſius, vt coptari poſsit in eum ordinem ſiue magiſtratum. & idem quoque tenet Albe. in d. l. in ſuis, vbi dicit ſe de conſilio aliorũ peritorum Bergami conſuluiſſe, quòd filius cuius pater trecenta habebat in facultatibus, poteſt eligi ad officium, cui obtinendo neceſſaria ſint ea trecẽta in bonis, refert & ſequitur Raph. Com. d. conſ. cxxxj. duos fratres, vbi per hoc ſing. dicit, quòd in caſu auth. præterea. C. vnde vir & vxor. nõ dicitur vir aut mulier laborare inopia, cuius pater diues eſt. quod poſtremum dictum etiam aſſerunt idem Rapha. in d. l. in ſuis. {& ibi quoque Ang. Peruſin. in repet. col. ij.} & Corn. qui dicit quoſdam recentiores & legendo & conſulendo ita tenuiſſe in d. auth. præterea, col. pe. & ibi quoque Alex. col. 3. verſ. ſed iuxta prædicta. {& Fran. Curt. Iunior col. 3. nu. 9.} & Roma. in l. j. §. domini appellatione, col. ij. verſ. item facit & ſecundo, & col. ſeq. verſic. item ad id. ff. de S. C. Sylla. vbi tamen circa hoc diſtinguit. & Soci. qui hoc reputat ſing. con. xxx. incip. in cauſa dominæ, col. 3. lib. 4. & conſ. cxxj. cuius caput eſt, præmittenda eſt diſputatio, col. vlt. eod. lib. 4. licet contrarium tenuerint Iaſ. Phil. Dec. & Franc. Pepi. in d. authen. præterea, ille. col. 3. Dec. col. pen. hic col. ix. & ſeq. in repet. Sed vt redeamus ad primum illud dictum Bald. in d. l. ſciẽdum, & Alber. in d. l. in ſuis, {idem etiam voluit ipſe Alber. in prima parte ſtatutorum. q. lxxj. item pone ſtatuto ciuitatis, & iterum q. cix. item quæro ſtatuto caſtri. & id quoque} ſequitur Alex. in d. l. vlt. C. de impub. & ali. ſubſtit. & Barb. in tractatu de præſtan. Cardin. in prima parte quæſtio. j. col. 9. verſi. ſexto Cardinalatus. & in d. conſi. x. col. 3. lib. 2. & Socin. qui id reputat ſing. in d. l. plerique, col. v. in v. quæſt. ff. de in ius vocan. & D. Bened. in repet. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nu. 809. & ſeq. de teſta. & Felyn. in d. c. j. col. j. extra de magiſt. & Iaſon in l. filius paciſcendo, in j. not. C. de pact. Quin plus voluit Bald. per illam glo. quam dicit ſing. in c. quæ in eccleſiarum. col. vlt. de conſtit. quòd in caſu illius ſtatuti, de quo ſuprà proximè diximus, extimũ ſiue cataſtrũ patris prodeſt omnibus filiis inſolidum, vt poſsint omnes illud officium, vt cum noſtris loquar, obtinere quandiu pater viuit, ac ſi quilibet eorũ tantùm haberet in bonis. Sed & illã glo. ſequitur Bald. in d. l. j. §. domini. ff. de ſenatuſ. Syllani. vbi eam quoque dicit ſing. obtinere locum ſiue filij ſint emancipati, ſiue in poteſtate patris. de quo tu vide omnino Iaſ. & Phil. Dec. inter ſe digladiantes in d. l. vlt. C. de impub. & ali. ſub. {& tex. in l. ij. §. incolumes. ff. de vaca. muner.} Illam quoque gl. ſequitur idem Bald. in c. filius. tit. de capi. qui cur. vend. vbi ex ea dicit, quòd filius non debet habere honorem paternum, & onera hæreditatis repudiare, quia cenſetur eadem perſona. & in addit. Spec. tit. de cenſib. §. nunc dicendum, in fi. & conſi. cxxxviij. Petrinus de Iſco, circa med. lib. 1. vbi eam dicit elegantem. & conſi. ſeq. conſuetudo eſt, col. j. vbi & eam dicit ſingu. ſed vtrobique eam intelligit in filioſa. tantùm, non etiam in emancipato, ſibi in hoc contradicẽs. & conſi. ccxxxiiij. decretum magnifici, col. j. eo. lib. 1. vbi per eam dicit, quòd pater & filius ſunt vna identitas, & vnum eſt vtriuſque domicilium, eámque etiam dicit ſing. & conſil. ccccl xxxvj. quidam dominus, in fi. eo. lib. 1. & conſ. cclxxxix. hoc exordio, conſuetudo eſt, col. ij. verſ. ſecundò hoc probatur. lib. 2. vbi & ex ea dicit, quòd pater & filius in muneribus & honoribus ad intelle-

BIU Cujas

ctum vnius personæ reducuntur.& consi.cv.in causa quæ vertitur,col.2.lib.3.& consil. ccxciiij. ista causa,col.1.lib.4.vbi eam dicit not. & per eam dicit quòd libra patris censetur libra filij. Sequuntur item illã gl.Pau.Ca.cons.cx.super primo quæsito,col.2.versi.in contrarium.lib.1.Alex. in d.l.in suis.col.2.& in d.auth.præterea,vbi suprà.& consi.xlviij.super hæsitatione de qua quæritur,col.1.vers.tertiò pro hoc facit,lib.1.& consi.ccxv.visis & opportunè digestis,col.2. & iterũ col.vlt.lib.2,Cep.causarum criminalium consil. xxj.ego Bartholomæus,col.vlt.vbi ex hoc dicit, quòd si ex statuto debeat manus amputari condemnato ad certam pecuniã ob delictum, nisi sit idoneus solutioni illius pecuniæ,certè is censetur esse idoneus,cui pater soluendo est.Sed & eam gl.sequitur Corn.d.cons.cclxviij.in hac consultatione,col.2.lib.3.& Barb.d.cons.x,sapienter scribitur.lib.2.& cons.lxvj.scribitur præclarè,col.pen.eo.lib.2.& in d.consi.lxxiij.col.3.lib. 4. & in d. tracta.de præstan.Cardin.in j.parte q.ij.col.pe.Soci.col.lxxxiiij.accuratissimè,col.iij.eo.lib.3. & d. cons.30.in causa dominæ,col.3.vers.bene facit,lib.4,Fran.Curt.senior cons.49. memoriæ recolẽdæ dux,col.17.vers.& cum dominus.& cons.50.cuius est idem initium,col.60.vers.dum dicunt aduersarij.Ias.latè in d.l.filius paciscendo,in prin.C.de pact.& Phil.Dec.in ca.episcopus,extra de prẽb.Ant.Corset.qui eam gl.dicit sing.in tractatu de pote.& excel.regia.in 25.q.col.2. & omnes vbiq; prẽter vnum Ro.(nisi nos fallat memoria)qui eã reprobat in d.l.sciendum.ff.qui satisd.cog. hinc occasione sumpta,quòd Guil.Cu.Bart.Alberi.& omnes ibi asserunt possessionẽ immobiliũ patris non prodesse filio in casu illius l.Sed pro illa gl.vide tex.in c.1.extra de magi. probantem, vt etiam not.Panor.{& Fely.}ibi,non esse verum pauperem,cui pater diues est.& in c.clericos.1. q.2.& in c.vlt.in fi.16.q.1.{& eam gl.sequi videtur Fran.Aret.in l.maritum.col.vlt.ff.solu.matri.}

24 ¶Et hæc sanè confirmat,quòd si pater munus quodpiam aut magistratum gesserit,non sibi tantùm sed filio præbet vacationem eiusdem muneris intra tempora legibus definita. Quod vt intelligas,illud nobis primũ ex antiquis legibus repetendum est,quòd olim apud Romanos ex lege non licebat eundẽ magistratum intra 10.annos capere,vt traditum est à Tito Liuio,ad calcem libri 7.ab vrbe condita,atque iterum lib.10.vbi refert Q.Fabium Maximũ vrgente maxima necessitate,Consulem dictum,legem hanc recitari iussisse,quæ illi huius muneris vacationem præbeat:quod & astruit Iulius Florus in epitome ipsius,tũ libro lj. tum quoq; 56. in quo scribit Scipionem Africanũ ob eandem legem consulatum sibi vltro delatum à S.P.Q. R. minimè capere voluisse.Huius autem legis verba adscribit Tullius lib.3.de legibus,Eundem magistratum, ni interfuerint decem anni,ne capito.At Liuius,vt ad eum redeamus,scribit lib.7.secundi Belli Puni. C.& L.Arianos tribunos plebis,cum Q. Fuluius Consul diceretur se interposuisse : neque enim magistratum continuari satis ciuile erat.Idem lib.3.ab vrbe condita tradit senatũ censuisse magistratus continuari,contra rempublicam esse.Ex quo apparet apud Rom. iam à priscis tẽporibus id obseruatum fuisse.Plutarchus autem in vita Coriolani statim in principio dicit,populũ Rom. Martio Censorio suadente eam legem tulisse.Sed & huius legis meminit Appianus lib.1. bellorũ ciuilium,tum quo loco de tribunatu Grachi differit, tum etiam cum acta Syllæ in Dictatura describit,vbi & ipsum eandem legem sanxisse tradit.{Apud Valerium Maxi.lib.4.cap.1.M.Rutilius iterum Censor,citatus ad concionem, populum vocatum grauissima oratione corripuit, quòd eam potestatẽ bis sibi detulisset.Et continuò post: Quintius Cincinnatus consul cùm honorem eius P.C.continuare vellent,non solùm propter illius egregia opera,sed etiã quòd populus eosdem Tribunos in proximũ annum creare conabatur,quorum neutrum iure fieri poterat,vtrunque discussit:Senatus studium simul inhibendo, & Tribunos verecundiæ suæ exemplum sequi cogendo.Sed & mox subdit,Fabiũ maximum cùm à se quinquies,& à patre,auo,proauo,maioribúsque suis sæpenumero consulatum gestum animaduerteret,in comitiis quibus filius suus summo consensu creabatur,quàm potuit constanter cum populo egit,vt aliquando vacationẽ huius honoris Fabiæ genti daret,ne maximum imperium in vna familia continuaretur.} Cæterùm ex legibus Thuriorũ non nisi intermisso quinquennio militũ prefecturam gerere licebat,vt ab Aristotele proditum est lib. Politicôn 5. c.7.Qui & ipse lib.eiusdem operis 6.cap.2.inter multa popularium gubernationũ documenta illud adiicit,non nisi semel eundem magistratum ab aliquo debere geri, vel perrarò,& paucis. At Plutarchus in Lysandro tradit legem fuisse apud Lacedæmones,ne bis idem præfectus classis fieret.Apud eundem Cato senior in ipsius vita, ciues grauiter increpabat,qui cosdẽ frequenter in publicis muneribus prẽficerent.{Cẽterùm Demosthenes πρὸς λεπτίνην scribit legẽ sancitũ fuisse Athenis,ne cui iterũ Syndicum fieri creariq; à populo liceret,ne id munus ob publicã vtilitatem inuentum, in quæstũ compendiúmq; priuatum verteretur.Plutarchus in vita Lycurgi, vnius ex decẽ tradit apud eosdẽ Athenienses legẽ fuisse ne quis vltra quinquenniũ publicę pecunię curã administraret.}Nec huic rei desunt leges nostræ,quibus interdicitur,ne quis honorẽ continuet,aut repetat,l.honor.§.gerendorũ.ff.de muner. & honorib. Et scribitur in l.æstimationẽ.§.vlt.eo.tit.neminem defensionem Reipub.amplius quàm semel suscipere.In quã rem est etiã tex.in l.libertus.§.prescriptio.& iterũ in l.diuus.ff.ad municip. & l.legato.ff.de vacat.muner.& in l.Paulus.in prin.& in §.imperatores.ff.de legat.& in l.nemo in prouinciis,& l.seq.C.de Assess.& in l.j.C.ad leg.Iul.de ambi.& in l.si quis tam.C.de decur.lib.x.& in l.ij.C.de honor.& muner.non conti.eo.lib.vbi ponuntur interualla tẽporum,quæ postremis legibus in id statuta sunt.{& l.cùm te.C.quẽadmod.ciuil.munera indic.eo.lib.}& in §.vlt.in auth.

Romanorum lex uetus ne liceret intra decem annos eundẽ magistratũ capere.

Magistratus non esse continuandos.

Thuriorum lex de eare.

Lacedæmoniorum quoque,

Et Athenienſium.

de defen

BIU Cujas

de defens.ciuita.vbi inter cætera text.est sing.quòd vnus tantùm ex collegio potest impedire, ne quis continuet eundem magistratum, etiam si cæteri omnes consentiant. Id enim fieri non potest,nisi cuncta ciuitas reluctãte nullo eum elegerit.Hæc enim sunt verba illius tex.quem ad hoc expendit{Ange.ibi,&}Bart.in l.omnes populi,in ij.q.prin.ff.de iust.& iur.& in l.quòd maior,post med.ff.ad munic.& Bal.in c.quoties,in fi.extrà de pact.{& consi.cccxviij.ponitur quòd electio,in prin.lib.3.}Ang.qui illum tex.dicit sing.in l.& suum.§.hodie.{in fi.& ibi Raph.Fulg.Paul. Cast.& Ias.col.3.versi.quintò notanter limita.ff.de pact.& idem Ang.}consi.cclxxx.præmitto ad euidentiam,in prin.Rom.qui & illum dicit sing.in rub.de arbitr.col.6.versic. limita primò locũ non habere.& sing.xcv.heri fui interrogatus.{ & iterum sing.dclxv.ad eligendum,& Feli.in c.cùm omnes,col.xij.versi.quartò fallit,extrà de constit.}Ex quibus facilè intelliges,nec debere eos qui magistratum semel gesserint,eundem facile repetere,nec si iterum eligantur,cogendos esse.Id quod certe ita obtinet,vt tandem ad nostrum institutum redeamus,vt si pater semel gesserit, non sibi tantùm,sed & filio in sequentem annum vocationem præbeat,tanquam eadem sint persona,tex. est in l.filio.ff.de legat.& in l.j.C.de honorib.& munerib.non conti.lib.10.& in l.nulli,in princ.C. de muner.& actua.lib.12.quibus locis declaratur,quomodo id intelligendum sit.Et id quidam assignat patris & filij identitati,vt sic loquar,vel vt melius dicam,vnitati,Alexan.d.consi.ccxv.visa opportunè,col.ij.& iterum vlt.lib.2.Et facit optimus tex.in l.diximus.§.si pater.& l.seq. ff.de excusat.tutor.vbi tria tutelæ aut curæ munera patris,non ipsum tantùm patrem,sed & filium quoque ab alia tutela excusant,& econtrario.Qualiter autem hæc omnia quæ diximus,procedant,videlicet quòd pater & filius sunt vice vnius,& quòd filius est veluti dominus rerum patris, & similia,vide omnino in nostro tract.primigeniorum.q.xxxiij. & iterum xl.

25 ¶Finem is imponerem veritus ne forem immodicus,nisi l.hæc nostra ex iisdem veluti radicibus coaluisset.Ideo antequam vlterius progrediamur, voluimus & huc subiungere alia quædam priuatim in nostris legibus statuta,aut à nostris doctor.interpretata ratione huius affectus amorisq; parentum,vnde & l.nostra exiit. Primum enim leges nostræ iusserunt iudicem sequi volũtatem patris,qui in testamento etiam minùs solenni,aut postea rupto, aut aliàs non iure tutorem liberis dedit.l.iij.& l.filio.ff.de confir.tuto.& l.ij.C.eo.& l.pater.§.cùm à patre,& l.si pater.& l.iure nostro.§.vlt.ff.de testa.tutor.Et id quidem sine alia inquisitione.d.§.cùm patre.& l.j. & ibi docto. ff. de confir.tut.& §.vlt.Instit.de tute.& not.docto.in d.l.ij.C.de confir.tut. & latè consuluit Corn. consi.clxxv.incip.licèt in præsenti.col.iiij.versi.concurrit etiam,lib.3.vbi & hoc extendit ad aliam patris dispositionem circa filiorum educationem.& consi.ccxxxviij.reperio,col.pe.versi.cum itaque,col.4.lib.4.Idq; obtinet etiam si tutor datus à patre sit suspectus,modò pater ipse non ignorauerit,per l.in confirmando,& l.vtilitatem.ff.de confir.tut.quam ad hoc dicit not.Franc.Aret.in l.is cui lege.col.ij.ff.de testa.vbi plus dicit,id obtinere etiam si is tutor sit manifestè prodigus, per l.tres tutores.§.vlt.ff.de adminst.tut.Tanta est,inquit , præsumptio quam habet lex pro consilio patris erga filios,per d.l.amicissimos,in prin.ff.de excus.tuto.Idémq; si pater ipse sit adultus nondum maior annis 25.per tex.in l.3.§.quãuis.ff.de admin.tut.quẽ ad hoc dicit sing.Rom.sing.clxx. adultus potest.Nec patris tantùm,sed & matris quoque,cuius non munus est tutorẽ liberis dare: si tamen dederit,iudiciũ sequendum est,vel sine inquisitione, vel cum modica,arbitrio iudicis,vt not.in l.ij.ff.de confir.tut.& in l.j.C.eod.& in l.credendum.ff.qui pet.tut.& in l.mater.C.de testa. tutor.& in l.peto.§.mater.ff.de leg.ij.& per Bal.consi.clxiij.cuidam puellæ,in secundo dubio,lib.5. & Steph.Bert.consi.ccxc.quãuis mater,in prin.lib.4.{Quin etsi ipsa velit nubere,petátque remoueri à tutela,& aliũ suffici,is debet dari,quem ipsa nominauerit,exclusis legitimis.§.sin autem tutelã,in auth.de nupt.gl.Dyn.& Bart.in l.credendum.ff.qui pet.tutor.Cum aliis multis concord.à me congestis in commentariis nostrarum consuetudinum tit.xxvij.cap.iij.in gl.j.paulò ante.fin.}

Patris uoluntas tutorẽ dantis in testamẽto minus solẽni,aut postea rupto, seruanda est.

Idem si tutor datus sit suspectus.

26 ¶Ex hoc quoque affectu paterno prodiit,quòd pulchrè ac scienter tradit Bal.in l.pactum,in xxj. q.C.de collatio.quòd si ex statuto non possit mulier contrahere sine consensu duorum consanguineorum,non requiritur ea statuti solennitas,si filia patri renuntiat.Nam propter naturalẽ, inquit,patris affectum,ipsi plurimùm videtur esse cõcessum,per multa iura,quæ illic allegat. Et hoc sequitur Rom.& Alex.in l.si quis mihi bona.§.vlt.ff.de acq.hæred.Alexan.consi.cvj.incip.quo ad præsens quæsitum,in fi.lib.j.& consi.xxix.cuius exordium est,præclarè subtiliter,col.pen.versic. pro hoc etiam facit,lib.3.vbi hoc non vulgariter cõmendat.Barb.in c.causam matrimonij, col.iij. extrà de offic.delegat.&consi.xvj.illud in medium afferam,col.4.versi.4.faciat,lib.3.Fran.Aret.in l.ij.in fi.C.qui & aduersus.quos.Philip.Franc.in cap.quamuis,in iij.not.& ibi quoque Georg.Nat.in repet.col.xj.versic.secundò not.ibi,tu contra Ludou.de pact.lib.6.Socin.consil.ccxxx.viso testamento,col.1.lib.2.Iason qui hoc reputat sing.in l.transactionem,col.ij.versi.contra Salyc. fortùs, & ibi quoque And.Alciat.C.de transact.& idem Alciat.in l.præses,in j.gloss.in fi.C.eod.tit.& ipse etiam Iason consi. cxxxiij.videretur in præmissa,col.2.versi.ad idem contra,lib.4.Phil.Dec.consi. xxvj.cuius superscriptio incipit,an filia dotata,col.2.& iterum consil. clxxx. visa renuntiatione, col.j.& consi.dcxj.magnificus,col.ij.lib.4.& in d.l.pactum,col.pen.versi.vlt.notandum.C.de collat.Anto.Corset.in tractatu de potestate.& excellen.regia,in xxv.quæst.col.pen.in fin. vsque ad fin.illius quæst.Francisc.Ripa.lib.3.responsorum,cap.x.incip.super dubiis,col.j.& Catel.Cotta.qu hoc dicit sing.memo.incip.arrogationis formam,col.2.versic.possumus tamen.& iterum memo

Similie in matre tutorẽ dã te seruatur. Ad idem.

BIU Cujas

ſtatutum requirens. & Ioan. Montefer. in repet. l. frater à fratre, col. xiij. verſic. tertiò quæritur. ff. de condictio. indeb. citántque omnes Bal. vbi ſuprà. Sed idem nulla ipſius mentione facta reſpondit Pau. Caſt. cuius nec illi meminerunt, conſi. ccccxxj. quòd renuntiatio iſtius dominæ, verſi. ſecundò principaliter, lib. 2. aſſerúntque omnes naturalem illum patris amorem in liberos.

27 *Qui contrarium teneant.*

¶ Fuerunt tamen & ex illis plurimi, qui diuerſum cenſuerunt, videlicet Rom. ſibi contrarius in d. l. pactum, col. pe. & ibi quoque, ſubobſcurè tamen, Corn. in fi. & Barbat. ſibi quoque contrarius in addit. Bal. ibi, & poſt eos Iaſ. ſibi item contrarius, magna rationum & argumẽtorum mole fretus, in col. vlt. verſi. extra glo. non omitto. qui tamen veluti gloriabundus iactat ſe primum omnium illius Bal. ſententiæ expugnatorẽ, & etiam clanculum Alex. ſibi etiam contrarius in addit. Barto. in l. apud Iulianum. §. ſi pupillus. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſ. eat. & apertius in l. more, col. j. ff. de acq. hæred. & Barba. conſi. lx. ſapienter ſcripſit, col. 2. lib. 1. & conſi. xlj. immortalem Deum. col. 2. & ſeq. lib. 4. Iaſ. in d. l. præſes, col. 2. verſi. ego vltra omnes. C. de tranſact. quanquam illud Bal. dictũ ſing. inibi aſſeruiſſet, & Ludouic. Gomeſ. in §. omnium, col. ix. & iterum col. x. verſi. iſta tamen communis concluſio, Inſtit. de actio. Et ante hos Bald. ipſe à nullo iſtorum memoratus, non ſemel hanc poſtremam ſententiam ſecutus eſt, videlicet conſi. xxiij. præſuppoſito ſtatuto, lib. 4. & conſi. 483. viſo ſtatuto, eod. lib. 3. & conſil. cxcix. refutatio non valuit. lib. 5. & idem videtur ſenſiſſe. cccxxxj. quædam puella, lib. 3. Sed huius partis rationibus nos abundè poſt Phil. Dec. reſpondimus in noſtris legibus connubialibus, in gl. iij. {in verbo, *contracter*, num. 30. ſecundò intellige, & multis ſeq.} vbi videre poteris, ne iam actum, quod dicitur, agamus.

28 *Pater legitimus tutor poteſt filiifamiliàs minoris res alienare ſine decreto iudicis.*

¶ Huc quoque pleriſque manere videbitur, quod not. ſcribit Azo ille fons legum ſæpe noſtris vocatus, in ſua ſumma quam vocant, titu. de bon. quæ liber. poſt medium, verſi. nec puto. Quòd pater legitimus adminiſtrator filiſam. minoris poteſt res ipſius immobiles alienare ſine decreto iudicis, quod aliàs requiritur in huiuſmodi rerum alienatione. C. de prædi. minor. per totum. & ff. de rebus eor. etiam per totum. Quod dictum ſequitur Bald. in l. vlt. §. ſin autem æs alienum, per illum tex. & ibi quoque Raph. & Corn. C. de bon. quæ liber. & idem Bald. in l. cum emancipatis. C. de prædi. minor. & in l. præſes, col. 2. in 1. q. & ibi etiam Fulgoſ. Pau. Caſt. Alex. Fran. Aret. Iaſ. & Alciat. C. de tranſact. ex quibus Bald. ipſe hoc dicit menti tenendum. Paul. autem & Alex. teſtantur id eſſe ſing. & Fran. Aret. not. Sequitur item ipſe Bal. in {l. de re filiorum, in 2. lectu. ff. eo. tit. vbi id dicit ſing. nec alibi reperiri & in} l. j. in prin. & ibi Raph. Co. ff. de reb. eorum, vbi & hoc Bal. dicit ſing. & idem Bal. in l. pupillorum. §. ſi pater, eo. tit. & in l. & ſi ſine. §. quæſitum. ff. de minor. in 2. lectu. & in l. iuſiurandum quod ex conuentione. §. vlt. ff. de iureiur. {& in l. aliàs autem, col. vlt. ff. eo. tit.} & in ſua Margar. in verbo, alienatio, col. j. verſi. alienatio neceſſaria, vbi & hoc dicit ſing. & iterum in verbo, parentes, col. j. verſi. pater eſt legitimus. Ang. qui hoc quoque dicit notandũ. in l. de re filiorum. ff. de tranſact. Imo. in c. conſtitutus, de teſtib. Roma. & Iaſ. qui dicit ſing. in l. filiusfam. vterque in fi. ff. qui ſatiſd. cog. {& idem Roma. in l. ſingularia. col. 7. & ibi quoque Iaſ. col. item 7. verſ. non omitto vnum. ff. ſi certum petat.} Lanfran. Oria in ſuo tractatu de arbitr. char. vj. q. iij. Fran. Aret. in l. vlt. §. pupillus, col. 2. ff. de verb. oblig. Soci. conſ. lxvj. viſa donatione, col. vlt. verſ. tertiò quia pater, lib. 3. Steph. Bertr. conſ. lxxxiiij. viſo proceſſu cauſæ ceptæ, col. vlt. nu. 7. lib. 2. Phil. Dec. in l. pactum, col. vlt. C. de collatio. & conſ. ccix. in caſu propoſito agam breuibus, col. 1. & Catel. Cotta, qui & hoc dicit ſing. memor. incip. decretũ iudicis. Ferdi. Loaz. in repet. l. filiusfa. §. diui, col. 7. verſ. pro cuius corroboratione. ff. de lega. j. {Hippol. Marſil. in ſingu. ccccxcviij. bona minorum. Carol. Ruin. conſ. cj. ponderatis omnibus, col. 2. nu. 2. lib. 5.}

29 *Contrarium tenentes.*

¶ Quorum omniũ conſenſus non deterruit Saly. quin conſtanter & apertè diuerſum ſentiret in d. l. præſes, verſ. ſed dubitari poteſt. C. de tranſact. Quem ſolus ex recentioribus, quos legi, ſequitur Ioan. Monteferra. in repet. d. c. frater à fratre. d. col. 12. de condict. indeb. Nihil enim videt Saly. cur id fieri poſsit, niſi id operetur affectio paterna, quæ omnes excedit, per d. l. iſti quidem. §. vlt. ff. quod met. cau. Sed hoc, inquit, non eſt tutum: quia hæc affectio paterna non ceſſat cùm filius ſit ſui iuris, & tamen pater eius legitimus tutor non poteſt alienare ſine decreto, per l. cùm emãcipatis. C. de prædi. minor. Sed ad hoc reſpõdet Alex. in d. l. præſes, quòd pater tutor vel curator filij emancipati, de quo loquitur d. l. cùm emancipatis, non tantum iuris habet, quàm qui eſt legitimus adminiſtrator filiſa. quem habet in poteſtate, inque ipſius bonis habet vſumfructũ. l. cùm oportet. C. de bonis que liberis, cum ſimilibus, potéſtq; {vt ſubdit Bal.} conſtituere procuratorem ante litẽ conteſtatam, vt probatur in l. j. prout eam intelligunt Bar. Bal. & alij, gl. reprobata. C. de bonis mater. Bal. {in l. j. in j. lectura, col. j. & iterum in ij. lectu. col. ij. ff. de procur. &} in ca. vlt. col. j. verſ. item not. regulam, extrà de iuramen. calum. Pau. Caſt. conſ. 34. ſuper primo dubio, ante fi. lib. 2. quod non poteſt facere curator. l. neque. C. de procur. etiam ſi is ſit pater, vt dicit Bald. in d. c. vlt. ita intelligens glo. in d. l. j. de bon. mater. quam dicit ſing. Adiicit & Iaſ. hoc confirmans in d. l. præſes, quòd pater tutor aut curator filij tenetur reddere rationem, vt quilibet alius tutor aut curator, per l. ſi ſuperſtite, & ibi Bal. in j. nota. & alij. C. de dol. & l. licèt, & ibi quoque Bal. C. ad leg. Falcid. & l. Aurelius. §. Titius teſtamẽto. ff. de lib. lega. & voluit Bal. in d. l. cùm oportet. §. vlt. Cui adde quod & idem voluit ipſe Bal. in l. is qui, in prin. ff. de tutorib. & curat. datis ab his, qui ius. & in l. j. col. xij. verſ. modò ſequitur videre. C. de confeſ. & in l. filiæ cuius. C. famil. erciſc. & in c. edoceri, colum. ij. extra de reſcript. Angel. in §. ſed quod ſancitum, in authent. de nupt. Franc. Aretin. in l. vlt. §. primo ad fin. ff. de verbor. obligat. Socin. conſil. ij. incip. ſequendo ordinem, col. j. in fin. lib. 1. &

Reſponſio ad contrariã opinionem.

BIU Cujas

lib.1.& iterum consi.lxxiij.difficultatem faciebat,col.vj.versic. capio nunc certum, lib.3.& plenè diximus in nostris consuetudinibus,tit.xxvij.§.iiij.in gl.iij.At pater legitimus administrator (vt ad Iaso.redeamus) non tenetur rationem suæ administrationis reddere,per d.l. cùm oportet.§. non autem.& voluit Bart.in l.vsufructu,in principio.C.de vsufruct.& Bal.in l.orphanotrophos. C.de episcop.& cleric.vbi reddit rationem diuersitatis,& in d.l.filiæ cuius,col.vlt.C.famil.ercisc. Cui & in hoc adde text.in l.vlt.§.fin autem æs alienum,versi.hoc proculdubio,in illis verbis, & à ratiociniis &c.C.de bo.quæ lib.& in d.l.cùm oportet.§.non autem,& ibi glo.Cyn.in iiij.q.Bal. & alij eo.tit.& in §.& ita circa talium,in auth.de nupt.glo.in d.l.orphanotrophos.Angel.in l.j.§. hæc stipulatio.ff.si cui plus quàm per leg.Falci.Rapha.Cuma.consi.lxxxviij. cuius principiũ est, casus talis est,col.2.Roma.in repet.l.si verò,§.de viro,in xxix.fal.ff.solut.matr.Franc. Por.in tractatu de duobus fratribus,parte j.q.xlix.Alex.consi.cxj.circa primum dubium,col.pen.lib.3.Maria.consi.xxxiiij.hoc capite,prosequendo ordinem, col. x. versic.circa sextam principalem quæstionem.& Bart.eius filius,consi.cclxiij.incip.visa & considerata.col.2.versic.ex quibus infero,lib. 2.Adde & aliam rationem.Nam cùm pater habeat in his bonis vsumfructum , non adeò verisimile est eum illa temere alienare,vnde suum amittat vsumfructum.argu.l.cùm de indebito.ff.de probat.Et sic vltra affectionem paternam occurrit & suum ipsius commodum. { Ad quod facit etiam quod scribit Bal.in l.si infanti,col.iij.in vij.oppositi.C.de iure delib.}

Alia ratio ad uersus cõtrariam opinionem.

30 ¶Ex quibus facilè intelligitur Salyc.deceptum fuisse,& vt loquitur Iason,æquiuocasse, dum allegat d.l.cùm emancipatis.C.de prædi.minor.loquentem de patre tutore siue curatore filij emancipati,cuius bona non potest alienare sine decreto iudicis,vt inibi cauetur , & in d.l.si pupillorũ. §.si pater.ff.de rebus eorum. { quo in loco apertè probatur id quod diximus, sed ita tamen , vt patri tutori sit faciliùs concedendum alienare quàm alteri, idque verum est vt pater scilicet alienare non possit sine decreto. } etiam si ea bona à patre fuerint antè filio donata,per l.2.C.si aduersus donat.vbi est textus notat.Azo autẽ illius sententiæ autor, ac veluti præsultor, & qui eũ sequuntur,planè intelligunt & loquuntur in patre legitimo administratore filiifamil.qui plus iuris habet in bonis ipsius filij in sua potestate constituti,quorũ est legitimus administrator,quàm pater curator filij emancipati,vt satis liquet ex prædictis.Et hanc differentiam ex antiquioribus nuncupatim facit Bald.in d.§.si pater. { & in d.l.j.vbi etiam Iacob.Aretin.& Alberic.ff.de rebus eorum.} Quando autem & quorum bonorum pater sit & dicatur legitimus administrator,plenè diximus in nostris consuetudinibus,d.tit.xxvij.§.iiij.in glo.ij.

Ad idem.

31 ¶Sed interim tamen non omittendum putamus,quòd Bal.loquens in patre legitimo administratore,videtur idem tenere quod Salyc.& in re quidem ac specie magis ambigua,in l.generaliter,in prin.col.2.versi.extrà ego quæro.C.de secun.nup.dum dicit , quòd pater legitimus administrator filiorum suorum,qui ex successione matris opulentam hæreditatem acceperunt,non potest inter filios ipsos minores eam diuidere sine decreto iudicis,quia talis diuisio est species alienationis,in qua requiritur decretum,per l.non solùm.C.de præd.minor.Sed & idem Bald.consil.448. quæritur in primis,in vlti.dubio,lib.1.tradit quòd pater non potest sine decreto iudicis transigere super bonis in quibus habet vsumfructum,in præiudicium filij, nisi cautè & prudenter id faciat,propter dubium litis euentum,per l.j.C.de bonis mater.& l.pactum curatoris. C. de pact.& d.l.præses.C. de transact. Ex cuius sententia facilè intelligis non posse patrem etiam legitimum administratorem(nam aliàs non haberet vsumfructum,vt patet ex §.j.ad fi.in auth.vt liceat matri & auię.& plenè diximus in d.§.4.)non posse,inquam,patrem libere alienare huiusmodi bona quod & expressiùs tenet ipse Bald.consi.cccIvij.incip.nulla mulier,col.2.lib.1. { & rursum consi. ccxv.proponitur quòd inuestituræ,col.3.versi.aduerte hîc,lib.2.} & iterum consi.cccxxxj. quædam puella,colum.2.lib.3. { & Benedict.Cap.consil.cxlix. punctus quædam domina, colum.vlt. in vj.dub.& omnes} etiam per d.l.j.C.de bon.matern.vbi est optimus tex.quòd pater legitimus administrator filiifa.non potest alienare bona ipsius in quibus habet vsumfructum. Id quod etiá cauetur,l.quicquid.eo.tit.cùm dicitur vt vendere,donare, relinquere , alteri obligare non possit. quæ verba in id sunt expressiora, quàm vt quis ea cauillari , aut in alium sensum trahere possit. nec id minùs expressum est in l.quæcunque,tum in princ.tum in §.vlt.C.de bonis quæ lib.& in l.cùm oportet.§.non autem,eo.tit.

De eadem re.

Diuisio est species alienationis.

32 ¶Ideo hîc attende lector.Nam potissimum,imò vnicum fundamentum Azo.& assectarum ipsius situm est in d.l.vlt.§.fin autem æs alienum. C. de bonis quæ liber. vbi cauetur quòd ob æs alienum hæreditarium & legata vel fideicommissa soluenda tantùm potest pater alienare bona immobilia aduentitia filiifami.quorum est legitimus administrator & vsufructuarius.Nec vllã mentionem facit is text.de decreto iudicis,vt aliàs fit in alienatione rerum immobilium minoris.Ideó que nec decretum,inquiunt,requiritur.Ex quo euidenter constat illud dictum Azo.& sequacium obtinere in huiusmodi alienatione necessaria,quæ fit ob æs alienum,de qua loquitur tex.quo ipsi solo innituntur,non etiam in alienationibus merè spontaneis siue voluntariis,quia dicta placitáque doctor.debent intelligi secundum leges quas ipsi allegant,ex sententia Bart in l. non solùm. §.si liberationis.ff.de libera, legat.cum similibus.Quanquam multi ita allegat illud dictũ Azo.dum simpliciter & sine mentione æris alieni allegant, vt videantur velle licere patri legitimo administratori passim sempérque sine decreto iudicis alienare. Et tamen Azo ipse non obscurè ostendit

Fundamentum opinionis Azo. & assectarum hac in re.

BIU Cujas

ita se intelligere,vt procedat in alienatione quæ fit ob æs alienum. Nã primùm scribit quòd pater legitimus administrator debet abstinere ab alienatione, nisi ob æs alienum: mox subdit hæc verbã,nec puto quòd exigatur à patre decretum,cùm ipse alienat, licet exigatur à tutore. Vides igitur quòd Azo non facit ius patri alienandi nisi ob causam æris alieni. & consestim subiungit, non esse necessarium decretum iudicis in alienatione illius, quod tamen aliàs requiritur, cùm fit ob æs alienũ.l.ob æs.C.de præd.minor.Et ita Azonẽ expresse intelligit & sequitur Bal.in d.l.j.in prin.& iterum in d.l.si pupillorum.§.si pater.ff.de rebus eorum.& Fran.Aret.in l. vlt.§.pupillus, post medium.ff.de verb.oblig.{& Fa.in dicto tractatu,de empt.& vendit.vbi suprà} & Ias.in d.l. filiusfa.in fi.ff.qui satisd.cogant. Et secundũ hanc nostrã interpretationem debent etiam intelligi quæ dicit Bal.in d.l.generaliter.& consi.suprà allegatis, vtpote qui loquitur de alienatione minimè necessaria.Et hoc modo quoque intelligi d.l.j.& d.l.quicquid.C.de bonis matern.necesse est.

33 De eadem re.

¶Sed & adhuc in casu d.§.sin autem æs alienum,videtur res hæc de qua loquimur,non omnino certa esse,nec expedita:tum propter verba in eo.§.adscripta,in versi. sed pater quidem in prædictis.quæ verba sunt huiusmodi,habeat licentiam ritè res filiorumfa.vendere.Nam illa dictio,ritè, eam naturam & vim habet,vt iuris solennitatem dicat,sicut dictio recte,ius & causam,siue iustiam causæ,vt placuit glo.& Bart.in l.ij.ff.de inoffic.testam.& in l.sed & si lege.§.scire.ff. de petit. hæredit.cum similib.Ex quo,rite,pro ritu nonnulli vsurparunt,vt Statius lib.2.

Dictio, ritè, quam uim habeat.

At tu(pudet)hostia regni
Hostia nate iaces,seu mutus,& è grege sanguis.
Hei mihi primitijs ararum & ritè nefasto
Libatus iussúsque mori.

Ritè,id est ritu,quod & Priscianus lib.14.annotauit.Ex quo & hæc dictio denotat formã ex sententia gl.in l.si quando,in verbo,ritè.C.de bon. vacan. & eam quidem substantialem secundum Petr.Anchar.in c.possessor,col.iiij.versi.item de iure canonico,de regul.iur.lib.6.per c. firmiter.§. sacramentum,extra de summa trinit.& c.nihil,extra de elect. Tum quoque quia vbi alicui conceditur facultas conficiendi alicuius actus,quẽ ante facere non poterat, intelligitur seruata solennitate, per l.si quando,& ibi gl.docto.C.de inoffic.testam.Propterea scribit Spec. in tit.de loca.§. nunc aliqua,versi.xciij.post multos alios doctor.quos illic nũcupatim citat, quòd cùm dominus facit potestatem emphyteutæ alienandi rem emphyteuticam,intelligitur tamen,vt alienet seruata solennitate,scilicet requisito ipso domino secundum formam l.vlt.C.de iure emphyt. in cuius sententiam veluti pedibus ire videtur Ioan. Andr. in addit.illius. Eámque non obscurè sequitur {Ioan.Fab.in §.vlt.col.2.in verbo,obseruari.C.de iure emphy.& Collect.in c.potuit.col.v.versic. sed quid si dictum fuit,de locat.} Floria.in l.si stipulatus,col.ij.ff.de vsuris.{Ioan.Fay.in c.imperialem.§.habito.col.vij.in paruis,versi.sed tunc quomodo fit.de prohib.feud.alien.per Federic.}& Alexan.consi.cvj.cuius exordium est,viso themate,col.1.lib.4.& latissime omnium Laur. Calca. consil.l.non est dubitandum,per quatuor primas columnas.{Franc.Curt.in tractatu Feud.in iiij. parte,col.lxvij.versi.quintò quæro si in inuestitura.} Et facit quod in simili tradit Petr. Anchar. consi.cclxxiiij.ad declarationem dubij.Ideo Iason in d.l.præses,col.2. C.de transactio. dicit quòd licet temerarium esset à communi illa sententia Azo.& cæterorum aut consulendo aut legendo discedere, putat tamen legendo eam non esse veram.

34 Autoris sententia confirmans opinionem Azonis.

¶Ego verò omnibus modis veram esse arbitror,ita tamen intellectam,vt suprà diximus,vt videlicet possit pater ob necessitatem filiorum ipsorum bona immobilia,quorum est legitimus administrator,alienare sine decreto iudicis,per doctrinã gl.& omnium in d.l.si quãdo.C.de inoffi. testa.quæ talis est,quòd cùm aliquid permittitur fieri in casu aliàs permisso, intelligitur nõ obseruata etiam solẽnitate in eo casu aliàs requisita,ne huiusmodi permisio sit superuacua, per l. 1.ff.ad municip.& l.si quando.ff.de legat.j.cum sim.At æs alienum,& alia similis necessitas sunt inter casus propter quos bona immobilia minoris alienari possunt,interueniente tamẽ decreto iudicis,d.l.ob æs alienũ.& ibi not.C.de præd.minorũ cum similib.Igitur eũ simpliciter patri permittitur ob huiusmodi casus aliàs permissos alienare,debet intelligi,vt etiã id possit sine illa solennitate.Propterea etiã non verum est illud Spec.dictũ suprà allegatum,quin si dominus permittat rem emphyteuticã vendere, intelligitur etiam sine consensu aut alia requisitione ipsius domini,vt hæc permisio aliquid operetur,vt voluerunt Albe.& Salyc.in d.l.vlt. ille col.pe.hiç col.1.& ibi etiã col.2.C.de iure emphyt.& Bal.Ang.& Floria.sibi cõtrarius in l.cùm essent.§.per plurium.ff.de seruit.rustic.præd.per tex.ibi & allegat præterea ipse Ang.c.j.tit. de feud.non hab. pro.natu.vbi & hoc dicit not.Card.Alex.in col.j.{Nicol.Neapol.in c.feudum, & ibi etiam Iaco. Aluar.versi.opt.cum gl.& ipse Cardin.Alex.in fin.tit.si de feud.fuer.controuers.inter domin. & agnat.}& Imol.in cap.potuit,col.xlix.extra de loca.& Rom.sing.ccccIxxj.incip.emphyteuta nõ potest alienare.& Alex,sibi contrarius consi.clxxiij.viso themate & scriptis,col.3.versi.quod autem Geraldus,lib.2.quod repetitur consi.xcj.lib.3.{Socin.consi.iij.in causa domini Guidi,col.vlt. lib.3.}& Phil.Dec.in cap.quæ in ecclesiarum,col.vlt.de constit. & Firmia. in tractatu gabella.in 1.parte,col.x.versi.& aduerte ad propositam quæst.De quo & per Socin.in l.qui Romæ.§.cohæredes,col.iij.ff.de verb.oblig.

35 ¶Nec huic sententiæ obstat dictio rite,posita in d.§.sin autem æs alienum, quia intelligitur secundùm

cundùm præcedentia,vt videlicet priùs bona mobilia, si quæ sunt:sin minus, bona immobilia alienari possint,& ita rite,id est ordine alienentur,vt apud Virgilium lib.iij.Aeneidos, *Responsio ad contraria.*

Præceptis q; Heleni cederat,quæ maxima rite
Iunoni Argiuæ iussos adolemus honores.

Nam quòd ita eo in loco intelligatur,indicant quæ confestim sequuntur:

Haud mora continuò confectis ordine cunctis.

Ideóque sæpenumero dicitur recte atque ordine,vt in l.diui fratres.§.rectè. ff.de liber.cau. & in l.obseruare.§.antequam.ff.de offi.Proconf.& l.ij.ff.ad Senatusconf. Velleianum. & apud Marc. Tul.Ciceronem in oratione pro P.Quintio,atque etiam in Philip.3.& 5.& 10.non semel,& etiã in oratione pro Sexto Roscio Amerino,atque alibi sæpe.& in oratione Cęsaris apud Sallustium in Catilinario.{& Liuium in v.decadis,lib.v.}Neque enim perpetua est, nec semper obtinet illa differentia earum dictionum,recte,& rite,quin plerunque rite pro recte,& contrà ponantur,nõ solùm à nostris,vt per Accurs.in l.non putauit.§.non quæuis.ff.de bonor.poss.contra tab.{Luc. Pen.in l.j.col.ij.in fi.C.de professor.qui in vrbe Constanti.lib.xij.}& Domin.post alios in c.cõtra Christianos,post prin.de hæret.lib.vj.& Franc.Aret.in l.Titius,in princ.ff.de lib.& posth.& in l. quamuis.§.infans.in fi.ff.de acquir.possess.& Iaf.latè in l.iustè possidet.col.ij.ff. de acquir. poss.& Philip.Dec.etiam abunde in l.lecta.col.v.super glo.in verbo,recte.ff.si cer.pet.vbi etiam nuncupatim loquens de casu d.l.vlt.§.sin autem æs alienũ,dicit illic rite pro recte poni.& And.Alciat. in l.hæc verba in stipulatione.ff.de verb.sign.& est bonus tex.in l.ij.{cùm dicitur, rite atq; solẽniter.}& ibi Lucas Pen.C.de bon.vacan.sed & ab aliis quoq; probatissimis scriptoribus.Nam & Virgil.ipse Poetarũ maximus,qui in huiusmodi rebus est instar omniũ,eo.li.4.Aeneid.ita scribit,

Rite secundaret visus.

Id est,recte,vt interpretatur Seruius,& ratio recti sermonis admonet. Et iterum in eodem libro:

Si rite audita recordor. Atque etiam lib.v.

Si modo rite memor seruata remetior astra.

Quibus locis satis constat eam dictionem nullam significare solennitatem.Ex quo Priscianus li. xv.A ritu,inquit,rite pro recte:quia nihil traditur ritibus,nisi quod rectum esse credatur.{& Sextus quoque Pompeius in verbo,ritus,Rite,inquit,significat bene ac recte.& ante hos Varro lib. 3.de lingua Latina,quo loco de Halcyone aue loquitur,quod(ait)fit rite,id ratum ac rectum est. Ab eo Accurs.rectè perfectis sacris vult accipi.} Et cum istis expedita est res hæc, in qua paulò diutiùs immorati sumus,quia quotidiana est,nec tamen satis à nostris excussa. *Dictio, rite, nullam significat solennitatem.*

36 ¶Denique vt ad alia veniamus.Ex eodem fonte fluit,quod eleganter respondit Paul.Cast.conf. cclxxv.incipien.super primo quæsito dicendum videtur dictam substitutionem,col.ij.vers.secũdò an possit hoc dicere,lib.j.quòd pater in dubio præsumitur competenter dotasse filiam,nec in huiusmodi paterna dotatione debet fieri subtilis indagatio. Nam cùm paterna pietas consilium capiat pro liberis,d.l.nec in ea.ff.de adult.non debet alteri videri incompetens,quod patri competens visum est,arg.l.si furioso puberi,in fi.ff.de cura.furio.nisi esset magnus quispiam excessus, qui argueret dolum patris,arg.l.vnde si Neruæ,cum seq.ff.pro socio.Et idem quoque voluit ipse Pau.Cast.conf.ccccliij.visis & ponderatis,circa medium,lib.ij.& conf.ccccxxj.hoc capite,quòd renunciatio istius dominæ,vers.secundò principaliter loquitur,cod.lib. ij.& Alex. consil. xxxiij. videtur super dicto quæsito,paulò ante fi.li.4.Maria.consi.xxx.quamuis ex his,col.ij.versi.cõclu do quantum ad secundum membrum.& Bart.eius filius consi.cclxxviij. cuius est initium, circa primam quæstionem,col.x.vers.confirmantur & præmissa,lib.ij.conf.lxxvij.viso testamento Petri,col.pen.lib.iij.& Franc.Curt.senior conf.xxvij.hoc capite,magnificus vir,col.xiiij.vers. venio ad quartum,& col.xvij.versi.& ita in terminis.& iterum consi.xlv.statuto seu cõsuetudine, col. xij.vers.ad tertium arg.& iterum col.vlt.ad fi.& item consi.lxxxj.incip. rectè præfatus egregius doct.col.vlt.& Iaf.qui hoc reputat sing.in l.voluntatis.C.de fideicom.& consil. ccxxxj.istæ duæ mulieres,col.iiij.vers.quartò est bene considerandum,li.ij.& consi,cxxxiij.videretur in premissa, col.ij.vers.ad idem contra,lib.iiij.{Carolus Ruinus,consi.lij.quia de pluribus.col.vlt.nu. 13.lib.ij.} & Philip.Dec.in l.pactum,col.vlt.C.de collatio.vbi hoc dicit not.& consi.xxvj. cuius superscriptio incipit:an filia dotata,col.ij.vers,sed tamen his non obstat,vbi hoc reputat not. & conf.89. viso puncto,col.vlt.vers.secunda quia.& consi.clxxx.visa renuntiatione,col.ij.vers.& intantum hoc procedit.& conf.seq.satis nota,col.ij.vers.& etiam dato, vbi & hoc dicit procedere etiam si filia esset læsa,vltra dimidium iustæ æstimationis.{& consi.cxcvj.visa transactione,col.2.vers. & in simili casu.} & consi.cclxxvj.proponitur quòd dominus.lib.j.{consi.cv.copiosè col.ij.vers.cõcurrit.} & conf.dcxj.magnificus.col.2.{vers.dubitari potest.}& Fran.Curt.iunior consi.x.visa ac diligenter cõsiderata,col.1.& Laurus Pala.in tractatu statutorum excludentiũ fœminas à succes. char.v.col.iiij.vers.reperio autem in hac quæstione.& Cate.Cot.qui & hoc dicit sing.in memori. incip.dos data.& Ant.Rub.conf.clxij.circa primum dubium,col.1.vers.circa aliud.& idem propè voluit Corn.conf.cvij.in consiliis,col.iij.vers.quia lex debet,lib.ij.& ante omnes Bald.cuius nullus illorum meminit,consi.328. cùm in causa Pisani conuentus,col.ij.vers.quæritur secundò,lib. iij.vt iam non dubites,vt opinor,in tot legalis disciplinæ procerum sententiam pedibus manibũsque haud cunctanter ire,etiam si reclamet Bald.& Barthol.in tractatu dotium,in xvij. prin. *Pater præsumitur competenter filiam dotasse.*

BIU Cujas

legio v.patris.Cuius quidem autoritas mihi certe veluti sacrosancta est,sed nemo solus satis sapit, ex Periplectomeni senis sententia in Militè Plauti.id quòd Græci ita pronunciant, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ,id est,vnus vir,nullus vir.Quanquam idem cum eo sensisse videtur Socin.consl.lvij.in causa restitutionis.col.vij.vers.non obstat illud,lib.4.

37 *Fũdamentum huius legis cõsistit in uerisimili mente donantis. Verisimilitudo in legibus quãtũ ualeat.*

¶Sed iam,ni fallor,tempus est,vt hunc affectum,amorem,necessitudinem,coniunctionem,aut si mauis vnitatem,vel vt alij appellant,vnionem parentum & liberorum relinquamus,& ad aliam partem rationis atque fundamenti nostræ l.quæ est verisimilitudo,pergamus.Hæc igitur l.nostra omnium consensu fundatur in verisimili mente donantis,qui si cogitasset de futuris liberis verisimiliter,aut non donauisset,aut sub ea conditione donauisset, si liberos non susciperet. Scilicet tanti est nostris legumlatoribus & peritis verisimilitudo,vt ex ea leges faciant,litésq; diffiniri iubeant,tanquam id verũ sit,quod veri est simile.Quibus planè consonant vltra tex.suprà in prin. allegatos,l.non verisimile.ff.quod met.causa. {Et l.peculium autem.§.j.ff.de pecul.& l.si filius,eo. tit.& l.Iulianus.§.præterea.ff.de actio.empt.} & l.sed & si susceperit.§.primo.ff.de iudic.& l.si extraneus.ff.de condictio.ob caus.& l.si debitor.§.verisimile est.ff.de contrah.emp.& l.2.§.si venditor.ff.de hæred.vendit.& l.peculium.§.j.& iterũ l.si filius,quæ est pen.ff.de pœnis.& l.Nesennius. ff.de nego.gest.& l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati,& l.obligatione.ff.de pign.& l.Pomponius. §.si quis.ff.in quibus causis pign.vel hypoth.tacitè contraha.& l.insulam.ff.qui pot.in pign.hab. & l.iij.§.j.ibi,verisimilia responderint.ff.de testib.& l.ob carmen.§.vlt.ibi,quæ rei aptiora,& vero proximiora,eo.tit.& l.si nuptura,in fi.ff.de iure dot.& l.inter socerum,in prin.ff. de pactis dotal. & l.amicissimos,in prin.ff.de excus.tuto.& l.ex facto,post prin.ff.de vulg. & pup. substitutione, & l.cohæredi.§.qui patrem,eo.tit.& l.cùm res,in prin.& l.quidam,etiam in prin.ff. de legat.j. & l.Titia cùm testamento.§.qui inuita,ibi,non est verisimile patrem.ff. de legat. ij. & l. Mæuius,in prin.eo.tit.vbi incredibile reputatur,quod non est verisimile.& l.cùm pater.§.pater certum,eodẽ quoque tit.& l.qui filium,ff.de lega.iij.& l.vxorem.§.felicissimo,eo.tit.& l.qui concubinam.§.qui fundum,eo.quoque tit.& l.Publius.§.Titia.ff.de conditionibus & demonstrationib. & l. cùm vir vxori, eod.tit.& l.Plautius.ff.de auro & argento legato. & l.denique.§. vlt. ff.de pecu. legat. & l.si stipulatus.ff.de vsur.& l.si inimicitiæ.ff.de his quib.vt indig.& l.ex facto.§.si quis autem susceperit,ibi,quia non est verisimile.ff.ad Trebel.& l.cùm quidam.ff.de ann.leg.& l.in ratione.§.tametsi.ad leg.falcid.{ & l.octaui.ff.vnde cognati.& l.vlt.ad fi.ff.de fideic.liber.} & l.quod & lex.§. hoc interdictum.ff.de libe.ho.exhib.& l.si ita fuerit libertas,in princ.ff.de manum. testa.& l.cum ex pluribus,ibi,quòd verisimile videretur.ff.de solutio.& l.si is cui nummos.§.Flauius,eo. tit. & l.miles.§.mulier.ff.ad leg.Iul.de adulter.& l.eum qui ita stipulatur,in prin.ff.de verb.oblig.& l.fideiussor obligari.§.vlt.ff.de fideius.& l.sed si vnius.§.filiosa.ff.de iniu.& l.sanctio.ff.de pœn. & l. hæc autem.§.j.ff.quib.ex caus.in pos.eat.& l.j.§.hæc actio.ff.si quis testa.lib.{& l.triplici, ad fin.ff. de verb.sign.} & l.in obscuris,ff.de reg.iur.& l.j.C.qui aduers.quos.& l.cum quis,ibi,neque enim verisimile est.C.de nat.lib.& l.vlt.in fi.C.de hære.instit.& l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit. & substit.& l.cum cognitionaliter,& iterum l.milites,vers.oportet,ibi,argumẽtis verisimilibus. C. de quæst.& l.j.C.ad leg.Corn.de falsis.& l.ij.C.de his quę vi met.caus.fiu.& l.vlt.in fi.C.de vsufruct.& §.idémque iuris,ibi,cùm non sit verisimile,Institut.quib.ex caus.manum.non poss.& §.j. ibi,coniecturis & verisimilium ratione,in auth.de testam.imperfect.& §.quia verò verisimile, in auth.de non ali.& c.solicitè,quod est ij.extra de restit.spol.& c.in literis,in fin.& in c.constitutis, lib.j.extra de testib.& in c.literas,extra de iureiur.& c.quia verisimile,extra de præsump. & c.super hoc,extra de renunt.& c.quoniam,vers.si autem de carnali,extra,vt lite non contest.& c.bonæ,ibi,ex verisimilibus & probabilibus causis,de appel.& c.nauiganti,quod est vlt.extra de vsur. & c.in præsentia,extra de procu.& in c.si quis.& in c.cùm P.Manconella, extra de purg.can. & in c.si culpa.extra de iniu.& dam.dat.& c.per venerabilem,statim post princ.extra qui fil.sunt legit.& c.vt circa,vers.alioquin,de elect.lib.vj.& c.nulli,eo.quoque tit.& li.& c.quorundam,ibi,verisimiliter formidamus,eod.tit.& li.& c.cupientes.§.quod si per.xx.eo.rursum tit.& li.& c.vlt.de renunt.& c.vlt.de restit. spoli.eo.li.& c.vlt.& ibi gl.de offi.vicar.eo.li.& c.ij.de fil.presby.eo.li.Ex quo tex.dicit Dom.cõs.lxv.discutiã,col.pe.quòd taciturnitas etiã verisimilitudinis inducit subreptionem.& c.ij.§.statuimus,de decim.eo.li.& c.in fidei,de hæret.eo.li.& c.quanquã,ibi,non minorẽ,quàm verisimiliter creditur,de vsur.eo.li.& c.si episcopus,de pœnit.& remis.eo.li.& c.inspicimus.& c.in generali,de reg.iur.eo.li.& ibi cõcor.per gl.& doct.& cle.causã,vers.verùm si propter. & ibi gl.in verbo,verisimiliter,de elect.& cle.ij.vers.si verò dicti,de for.compet. & cle.ij.vers.vt autem præmissa de relig.domi.& cle.exiui.§.deinde,& §.rursus,& ibi Card.Zab.gl.de verb.sign.

38 *Quæ requirantur ad impugnandum uerisimile.*

¶Hinc ad id probandum,quod non est verisimile,requiruntur clariores probationes, vt prodit Bald.in d.l.non est verisimile,per illum tex.& etiam Spec.tit.de prob.§.vlt.col.vlt. versi.quantum.Pan.in c.vlt.in fi.extra de presbyt.non bap.per d.l.non est verisimile,cum cæteris multis, quorum nomina & loca veluti digito ostendit Phil.Dec.consi.clxxvj. quod suprà maturè,col.j. & cons.cxcv.incip.studendo breuitati,col.ij.vers.& ista conclusio.& consi.cccxliij.in causa partus suppositi,col.j.vers.secunda ratione,& consi.cccxliij.viso consilio,col.j.Quibus adde quod voluit Fulg.in l.si maior.C.de leg.hæred.quòd ad probandum quinquagenariam peperisse, requiruntur euidentiores probationes,quod & ibi asserit Philip.Corn.& etiam Soci. cons.cxxvj.

visum,

BIU Cujas

visum fuit,col.ij.lib.iij.Ex quo etiam Henricus imperator,cum vxor eius in ea ætate esset grauida,voluit vt ea palàm pareret,ne qua suspicio fraudis atque suppositi partus subesset, vt retulit Ang.in d.l.si maior.Sed & adde Ant.in d.c.super hoc, col.ij. per illum tex.de renunt. vbi dicit, quòd vbi exceptio non est verisimilis,potest iudex cogere reum proponentem huiusmodi exceptionem,exprimere causam ex qua reddatur verisimilis,licèt non aliàs.Imò secundum intellectũ Innoc.ibi,non debet admitti talis exceptio sine expressione causæ. Et cùm hoc debet præterea proponens subiici grauiori oneri probãdi,vt dicit ipse Ant.vbi suprà,col.vij.vers.tu potes quinto colligere.Et ita primo loco.vt ipse dicit,debet iudex discutere de verisimilitudine, antequam admittat exceptionem,& nihilominus grauare duriori onere probationis,de quo etiam per eũdem Ant.& Panor.in c.solicitè,extra de resti.spol.Ex quo generaliter dicit Fely.in d.c. quia verisimile,ex aucto.Ant.vbi suprà,quòd licèt quis non debeat grauari onere probandi,cùm habet plenam probationem,per c.ij.de probat.hoc tamen non habet locum,quando factum allegatum non esset verisimile.Sed & Pan.in d.c.quia verisimile,ex eo tex.not.quòd licèt contra præsumptionem iuris admittatur probatio,vt not.in c.quanto,eo.tit.tamen aggrauatur probans durioribus probationibus,quando est verisimilitudo contra eum.id quod dicit esse menti tenendum. Et hinc occasione sumpta multa dicit de verisimilitudine.Ea aliquãdo,inquit,tãta est, vt nõ admittat probationem contrariam,nisi procedat quędã causæ cognitio,per d.c.super hoc,de prob. imo quandoque non admittitur,per cap.filij,de hæretic. lib.vj. Quod & ante eum dixerat Imol. ibi.qui subiungit id quod suprà diximus,videlicet quòd cùm admittitur probatio aduersus verisimilitudinem,aggrauatur probans lucidiori probatione,per tex.ibid.& in d.l.non est verisimile.nec tamen priùs admittitur,quàm facta aliqua discussione,vt per Spec.tit.de prob.§. nunc dicendum,in prin.de quo etiam ibi Ioan.And.in addit.Sed vt redeamus ad Anto.in d.c.super hoc, is ibi,col.iij.dicit,quòd cum reus proponit exceptionem non verisimilem,potest iudex cogere vt promittat certam pœnam.si ea appareat non esse vera aut legitima,allegátque idem voluisse Cõpostel.in c.quod sicut,de electio.Sed & idem Ant.vbi suprà,col.iiij.vers.ex quo habes,dicit,quòd cùm testis examinatur super articulo non verisimili,potest & debet interrogari extra articulum de facti causa,ex qua reddatur factum verisimile. Ex eóque dicit limitari & declarari cap. de testibus,extrà de testib.& quod not.in l.momentaneæ.C.qui legit.person.& in l.si duo patrem. §. qui iurasse.ff.de iureiuran.{cęterum D.à Rota decisio.dcxxx.articuli,in antiquis,dicunt articulos non verisimiles non esse admittendos,& ita Rotam seruare.}

Verisimilitudo quæ nõ admittit probationem cõtrariam.

In non verisimilibus non sufficit iuramentum.

39 ¶Huic autem quod dictum est,duriorem probationem exigi in non verisimilibus , adstipulatur, quod licèt aliàs ignorantia probetur illius iuramento qui eam allegat.c.si verò aliquis, & ibi glo. quæ adfert conc.extrà de sent.excom.cum sim.hoc tamen verum est si sit verisimilis,alioqui nõ sufficeret iuramentum,per tex.in c.vt circa,vers.alioquin,& ibi Petr.Ancha.col.ij. vers.item not. in vers.super,& Domi.etiam ibi,in vers.super huiusmodi,in ij.no.de elec.lib.vj.& in c.nulli,& ibi Archi.c.j.& ipse Petr.An.in vlt.not.eo.tit.& libr. Cui simile est quod post Arch. in c. j. extrà de dol.& contu.lib.vj.voluerunt Rot.decis.ccciij.incip.nota,quòd vbi aliquis,in antiquis,quòd licet credatur iuramento illius qui dicit se impeditum fuisse,hoc tamen procedit,si sit verisimilis præsumptio pro iurante.ad quod etiam allegat not.per Inno.in c.quia propter,in fi.magnæ gl.in vers. item dicimus.de elect.& not.in c.si verò.de sentent.excom.Cui finitimum est quod scribit Bal. in l.vlt.in fi.C.de eden.quòd si quis dicat instrumentum esse amissum, hoc probat proprio iuramento,si sit honesta persona,& allegat verisimilia,vt quia domus eius est combusta.Nec hinc lõgè abest,quòd nunquam defertur iuramentum in supplemẽtum probationis,cùm id quod quis vult probare,non est verisimile,ex sententia gl.in l.j.in vers.non sit.C.qui & adue.quos.quam in hoc expendit,& dicit not.Bal.ibi circa med.& Ro.consi.lxxxj.visis & percunctatis,col.pe.versi. item procedit dicta regula.& Alex.cõs.lxxj.incip.clarissime domine,col. vlt. vers.item respõdeo, lib.iij.& Ias.in repet.l.admonendi,char.xxvij.vers.decimanona causa,& iterum,char.seq.vers.qua drageſimus casus.ff.de iureiur.& in l.si extraneus,in iij.not.ff.de cõd.ob caus.vbi id reputat sin. Adde quod voluit Imo.in d.c.quia verisimile,per illum tex.non esse admittendã probationẽ rei non verisimilis.sequitur Petr.Anch.cons.257.cuius initiũ est,si prędicta sentẽtia,col.vlt.vbi prçterea dicit,quòd iudex nõ debet dare fidẽ nõ verisimilibus.Et dicit alibi idẽ Pet.videlicet in cõs. 330,visis facti narratione copiis,col.4.quòd cõtra id quod est verisimile,quis facilè non auditur.

Rei non verisimilis non admittitur probatio.

Confessio non verisimilis nõ nocet.

40 ¶Ad hæc confessio non verisimilis non nocet,vt dicit idem Bal.in l.si quis in hoc genus. C. de episcop.& cler.per tex.in l.j.§.si quis vltro.ff.de quæst.quod & voluit Pet.Anch.cons.xxiiij.cuius exordium est:visa inquisitione formata.Ant.in c.vlt.col.v.de con.Cepo.cons.crim.xxxij. quidã rustici,col.4.vers. si ergo illa nocte. & iterum cons.seq.hoc capite,multa possent, col.iiij.vers.sed cũ in casu.Alex.consi.lij.viso themate,col.ij.vers.idẽ etiã tenet,lib.iij.& consi.xix.incip.circa primum,col.j.lib.7.{Angel.Aretin.in tract.maleficio.in verbo,quòd fama publica præcedente, nu. 114.secundò quia verum est.}Paris à Puteo in tractatu de syndicatu , char.xxx. & latè Hippol. Marsil.in d.l.j.in princ.col.antepen.& iterum in l.de minore,in princ.col. x. vers. an hoc habeat locum.ff.de quæstio.& in repet.rubr.de probat.col.xxiiij.vers.item vltra prædicta.& singul.329. plures sunt casus,col.ij.& consi.cix.spiritus sanctus,col.iij.vers.quinimo.& Phil. Dec. in l. cum te,col.ij.in iiij.no.C.de transact.vbi alios quoque allegat qui id tamen non dicunt.{& cons.596.

ad dubia,

ad dubia,col.vlt.& Tho.Gram.conſ.xvj.in cauſa inquiſitionis,nu.2.& Paul. Pariſ. conſil. cxxxj, Iacobus,col.iij.nu.23.& ſeq.lib.j.

41 De eadem re. ¶Sed vt redeamus ad Bald.is in l.clarum.C.de auct.præſt.ſcribit quòd ſi quis extra iudiciũ quicquam confeſſus fuerit,poteſt cogi in iudicio perſeuerare,ſi ea confeſsio ſit veriſimilis,per l.quæro,in fi.ff.de ædil.edict.& l.capite quinto.ff.de adult.Secus ſi non ſit veriſimilis,per l.j. C. ſi quis impe.maled.& l.milites.§.oportet.C.de quæſtio.Sequitur Iaſ.in l.magiſtratibus,col.ij. verſ.tertiò limita,& ibi quoque Fran.Purp.col.iij.verſ.ſecundò limitatur.ff.de iuriſd.omn.iudic.& Fran.Brunus in tractatu de iudiciis & tortura.char.iij.col.item iij.verſ.aliud eſt iudicium.& Hippo.Marſil. in d.l.de minore,in princ.col.pen.ff.de quæſt.& ſing.cccccxciiij.ſicut non veriſimilia.Qui quidẽ Brunus,& Hippo.in vtroque illo loco plus dicũt,quòd huiuſmodi confeſsio extraiudicialis,quæ eſt veriſsimilis,facit plenam fidem etiam in criminalibus,per d.l,quæro.§.vlt.& d.l.capite quinto. Id quod etiam voluit Tindarus in tractatu de probat.quo loco differit de confeſsionibus,verſic. nunc de criminalium,in prin.& in tractatu de teſti.variant.cap.vj.Id quod dicit ſing.& menti tenendum ipſe Hippo.in poſteriori loco.

42 *In contrariis inſtrumentis à partibus productis ſtãdum eſt ueriſimiliori.* ¶Sed & idem Bald.in l.in exercendis,col.iij.C.de fid.inſtru.dicit quòd ſi à diuerſis partibus producantur inſtrumenta contraria,ſtandum eſt veriſimiliori,arg.d.c.quia veriſimile.Eſt & multorũ ſententia,magis credendum eſſe teſtibus veriſimiliora atteſtantibus, illóſq; cæteris præferendos. Ita enim voluit glo.in c.in noſtra,& ibi doct.de teſtib.{ & glo.magna in duobus locis, in c.ſi teſtes.iiij.q.iij.} Innoc.in c.auditis,in verbo,exceptionem,& ibi quoque Panor. & alij de præſcript. Speculat.tit.de teſt.§.poſtquam.verſ.quid ſi plures.Cy.in d.l.in exercendis,in vlt.quæſt.C.de fid. inſtr.{Fed.Senen.conſ.clxxxv.ſuper eo quod quæritur,col.j.} Bart.in d.l.de minore.§.plurimum, col.antepe.verſi.quid ergo ſi & probata.ff.de quæſtio.Bal.in l.teſtium,col.pe.C.de teſtib.Bal.Pan. Felyn.& Philip.Dec.in cap.licèt cauſam,per illum tex.de prob.idem Bald.{conſi.lxij.in iſta quæſtione,col.pen.verſi.quartum dubium,lib.ij.& iterum,ſi is eſt,}inter conſ.ipſius,conſ.lxj.incip.in iſta quæſtione,in iiij.dubio,in prin.lib.ij.Ant.in c.qui per nouale,col.iiij.de verb.ſignifi.Petr.Anchar.conſi.cccxxxvij.de efficacia,col.vlt.Pan.in d.c.quia veriſimile,& ibi quoque Felyn. de præſumpt.& idem Panor.conſ.lij.quidam in ægritudine,ad fi.lib.j.Rom.in l.j.§.j.ff.de verb.obliga. & in rubr.de arbitr.col.viij.verſ.item præferentur.Paul.Caſt.conſ.lxv.in quæſtione aquæ,col.ij.lib. j.& conſi.cix.viſa petitione,col.j.in fi.eo.lib.ij.& conſ.cxcij.viſis & ponderatis,col.ij. verſ.ſed dico,eo.lib.2.Alex.conſi.xxvij.hoc initio,in cauſa & lite dominæ.col.vlt.lib.ij.& conſi.clxxx.incip. in cauſa angelorum,eod.lib.ij.& conſ.xcj.circa primum dubium,in fin.lib.iiij.& conſi.xcix.cuius caput eſt,viſis proceſsibus,col.iiij.lib.v.& conſ.cij.quod incipit,ponderatis narratis,col. iij. verſi. inſuper deponunt,eod.lib.v.& conſi.cliij,hoc exordio viſis narratis,col.iiij.verſ.item alia ratione, eod.lib.v.& conſ.cxxxvij.perfectis,col.vlt.lib.6.Barb.in c.j.extrà quod met. cau. & conſ. xxvij. ſcripſit doctiſsimus,col.v.li.j.& conſ.xxxij.ſcribitur præclarè,col.j.& ij.eo.lib.j.& conſ.iij.clemẽtiſsimi Dei,col.vij.lib.ij.& conſ.iij.illud referam,col.j.& iterum vij.lib.iij.& conſ.xliij.illud in medium adferam,col.v.& iterum col.xvij.eadémque antepe.lib.iij.& conſ.lxiiij.cuius idem eſt principium,col.ix.eo.lib.iij.& conſ.lxxxviij.ſapienter ſcribitur,col.j.libr. iiij. & aliis locis paulò infrà aduocandis.Cepol.cauſarum criminal.conſ.j.ſcio magnifice.col.ij.verſ.item quia teſtes.& conſi. 28.incip. magiſter Iacobus,col.pe.& conſ.lxij.magnifice ac generoſe prętor,col.viij.verſ.itẽ alia ratione.& cauſarum ciuilium conſ.l.in cauſa quæ vertitur,col.iij.verſ.prærerea quòd ſit magis & iterum verſ.item quòd teſtes.& conſi.lx.ſcio magnifice,col.iij.verſ.item quia teſtes.Franc.Aret. conſ. xliij.incip.in propoſita cõſultatione,ad fi.Corn.conſ.cclxj.de duobus,col.iij.verſ.& teſtibus,lib.iij.{ Iaſ.conſi.cxxxvij.viſo & accuratè conſiderato , col.v.verſ. confirmatur quia magis, lib.4.} & omnes vbique.Et hoc quidem optimè probatur in d.l.iij.§.j.ff.de teſti. & in d.l.ob carmen.§.vlt.eo.tit.& in d.c.licèt cauſam.extrà de prob.

43 De eadem re. ¶Et adeò id procedit,vt non tantùm plus credatur teſtibus veriſimiliora teſtificantibus quàm cæteris numero(quod aſtruunt doc.penè omnes,quos ſuprà citauimus , præſertim ij quos in id priuatim citat Dec.in d.c.licèt cauſam.col.vij.verſ.ſed abbas ibi contrarium , extrà de teſti.){ & præter eos Cor.conſ.ccxix.licèt videatur,col.vlt.verſ.ſic.& magis attenditur,li.j.}ſed & qualitate quoque excedentibus,vt non minùs verè quàm ſcitè aſſeruit Pan. quem vnum multis æquandum cenſemus,in c.cùm oporteat,col.vlt.de accuſ.id eſt,vt planiùs intelligas,magis creditur teſtibus deponentibus veriſimilia,etiam ſi ſint pauciores,atque dignitate,aut quauis alia qualitate inferiores , quàm aliis & numero & qualitate ſuperioribus dicentibus non veriſimilia : quod tu perpetuò,ſi quid aliud, notato,vtpote quod rarum ſit in libris noſtrorum,& à paucis adnotatũ, quãuis ſit admodũ vtile ac vſu frequens & quotidianum.{ & id quidem nuncupatim ſequitur Iaſ.conſ.cxxvj.alluuionis,in fi.li.iiij.} Quod tamen intellige de veriſimilitudine proxima,& quę immediatè reſpicit rem de qua agitur,per ea quæ in ſimili tradit Pau.Ca. in l. ſi ſeruus plurium. §.vlt.ff.de lega.j.Alias verò numerus & dignitas vincerent:id quod totum iudicis arbitrio reliquit Dec.vbi ſuprà proxi.

44 *Præſumptionem falſitatis incurrit teſtis* ¶Imò verò non creditur teſtibus non veriſimilia reſpondentibus, & eſt contra eos præſumptio falſitatis,niſi ſint tales qui omni ſuſpicione careant,vel niſi habeãt ſecum aliquam præſumptionem,puta famam,aut quid ſimile,ex ſententia eiuſdem Panor.in d.c.quia veriſimile,ad fi. & ibi

etiam

BIU Cujas

etiam Felyn.qui hoc dicit ſing.notandum,extrà de præſum.& id quoq; dicit ſing. Hipp.Marſi. notab.cclxxiij.incip.notiſſimum,col.vlt.& notabile idem Hippo.in d.rub.de prob.col.26.verſi. & in hac materia. Sed & quòd teſti non dicenti veriſimilia non credatur, tenet Cepola d.conſ. xxxij.col.iiij.verſ.quinta ratio eſt.& Barbat. conſ. xlvij.præclarè ſcripſit Pſalmiſta,col.ij.lib.ij.& Fran.Cur.iunior conſ.xvij.licèt per celeberrimos,col.ij.& Soc.conſ.xliij.in cauſa Auguſtini,col. vlt.lib.4.& Hippo.Marſi.conſ.xx.digneris quæſo,colum. vlt. in princip. & conſ.xxxj.bonorum omniũ,col.iij.& iiij.& conſ.ſeq.ſpirituſſanctus,ad fi.& conſ.xlix.domine Deus.col.vij. verſ.quia reſpondeo.& conſ.lij.miſericordia domini.col.7.nu.27.& conſ.cj.illumina quæſo,col.iij.& d.cõſ. cix. col.iij.& conſ.cxiij.illumina.col.v.verſ.ex quibus ſequitur.

non veriſimilia reſpondẽs.

45 ¶Vt non iam mirari quis debeat quod ſcribit Bal.in c.j.§.ſacramentum,col.ij.titu. de conſue. rec. feud.quòd ſi teſtis dicat aliquid non veriſimile,non poteſt ex illius teſtimonio deferri iuramẽtũ in ſupplementum probationis.Et idem propè voluit ipſe Bald.in c.j.§.vlt.per text. quem negat alibi reperiri,tit.quid ſit inue.& ſequitur Roma.in repet.l.admonendi.& ibi quoque Franc.Curt. ſenior.char. 14. verſ.duodecimo fallit.ff.de iureiur.Huic autem quod diximus de præſumptione falſitatis in huiuſmodi teſte,concinit,& quidem appoſitiſsimè,quod dixit Alex.conſ. ij. viſo proceſſu,col.iiij.verſ.præterea ſatis ſuſpectũ,lib.vij.Id quidẽ teſtimoniũ ſuſpectũ eſſe,quod veriſimilitudine caret,nec ad plenã probationẽ eſſe recipiendũ.Et quod ſcribit idem Alex.cõſ.83.incip. in cauſa comitis,col.j.li.7.quòd ſcriptura quę non continet veriſimilitudinem,nõ caret ſuſpicione, & quod dicemus ex Bald.infra iij.ab hinc verſ.& iterum nu.57.incip.& cùm iis finem fecerim.

De eadem re.

46 ¶Et quanuis plus credatur teſtibus affirmantibus,quàm negantibus etiam numero longè ſuperantibus,ex gl.notabili & omnibus nota in l.diem proferre.§.ſi plures,ff.de arbit.Bar.Bal.& Ang. in l.hæredes palam,in prin.ff.de teſta.cum ſi.Hoc tamen procedit, niſi teſtes negantes dicerent veriſimiliora,vt ſ expreſsè voluit Bal.poſt Old.in d.§.ſi plures.ff.de arbit.in vtraque lectu.& non obſcurè} ſentit glo.in c.clerici.lxxxj.diſt.quam ſic intelligit & dicit ſing.Barb.conſ.xxix.incip.illud adferam,col.xiij.lib.j.& Fely.in d.c.auditis,col.xij.de præſcr.& Curt.iunior conſ.xvij.col.2.Et illa quidem ita intellecta,vt ſcilicet ad veriſimiilitudinem referatur,etiam probat id quod ſuprà diximus,teſtes veriſimiliora dicentes præferri cæteris etiam dignitate excedentibus.Nam ea glo.dicit plus credi duobus laicis negantibus,quàm duobus clericis affirmantibus, ſed minùs veriſimile dicentibus.Nam & eam quoq; ita intelligit,& dicit ſing.Barb.conſ.7.ſapienter ni fallor,col.4.li.ij.

Teſtibus affirmantibus magis creditur. Niſi negantes dicerent veriſimiliora.

47 ¶Item quanuis teſtes inſtrumentarij,qui ſuper inſtrumento rogati reſpondent ſe non recordari, non reprobent inſtrumentum,ſed ad id opus ſit vt nuncupatum negent ſe interfuiſſe,ſecundum Innoc.& Ioan.And.in c.cùm Ioannes.extrà de fid.inſtrum.Ioa.Fab.in §.item verborum,col. pe. verſ.quid ſi teſtes dicunt,Inſtit.de inutil.ſtip.cum ſi.id tamen ita intelligendum eſt,ſi tantum tẽpus poſt confectũ inſtrumentũ tranſactũ ſit,vt veriſimiliter teſtes qui interfuerũt,nõ recordẽtur. Nam ſi contra veriſimiliter poſſent recordari,peræq; habendum eſt ac ſi omnino negarent ſe interfuiſſe,vt not.voluit Pau.Caſt.vir probatiſsimi iudicij,in l.in exercendis,col.iij.C.de fide inſtr.

De eadem re

48 ¶Quod quidem vt multis verum ac rationi congruens videbitur,ita & illud fortè dubium poterit videri,quod ſcribit Soc.conſ.xxviij.incip.viſis teſtamento,col.pen.verſ.præterea apparet, lib. iij.quod ad probandam falſitatem inſtrumenti ſufficit probatio per non veriſimile, nec requiritur probatio per impoſsibile,quaſi quod non veriſimile eſt,etiam impoſsibile reputetur:verbi gratia,ſi probatur quòd alter contrahentium die confecti Bononiæ inſtrumenti,erat Mutinæ,poſsibile eſt quòd eadem die fuerit & Bononiæ & Mutinæ,non tamen veriſimile,ob locorum diſtantiam:certè huiuſmodi inſtrumentum non probat,vt dicit concludere Bal.in d.l.in exercẽdis, vbi tamen de hoc non loquitur,ſed credo quòd voluerit illum allegare in l.ſcripturæ,eo.tit.vbi in eodem illo exemplo dicit poſt Nicolaum Mat.inſtrumentum ita in eo caſu reddi ſuſpectum,vt illi fides non adhibeatur:& poſt eum quoque Saly.ibi,& ipſe Soci.conſ.cclxxvij.viſis publico inſtrumento,col.pen.verſ.j.quia concordia,lib.ij.& Barb.conſ.vij.ſapienter ni fallor, col.iiij. verſ. præmitto tertiò,lib.ij.& conſ.lxxv.ſapienter ſcribitur,col.ij.verſ.& adduco.lib.4.& Corn.conſ.lxiij. videbatur primo aſpectu,col.ij.verſ.imo ſi dicerent,lib.j.Felyn.in d.c.auditis,de præſcrip.& Fran. Curt.iunior d.conſ.xvij.col.ij.& Philip.Dec.conſ.xj.quoniam iudicantium,col.4.verſ. poſtremò conſiderandum eſt.& conſ.c.in cauſa inquiſitionis.col.pen.verſ.tertio allegatur,dũ allegat Bald. vbi ſupra.& conſ.399.concluſionem,col.iij.Et ex hoc dicunt,in probationibus non quod poſsibile eſt,ſed quod veriſimile,eſſe inſpiciendũ.ita enim tradit idẽ Dec.in c.propoſuiſti,col.vj.verſ. ſed ad hoc,extrà de prob.& Hiero.Cagn.in rep.l.vlt.col.antepe.verſ.quinta limitatio,C, de pact.

Probatio per nõ veriſimile ſufficit ad probandã falſitatem inſtrumenti.

49 ¶Sed vt redeamus ad teſtes,veriſimilitudo in eis tantum habet momenti,vt licèt alias ſi teſtis diuerſa depoſuerit,ei ſtandum ſit quod poſtremò depoſuit in tormentis,l.ſi poſtulauerit, §.ſed & ſi negauerit,& ibi Bart.ff.de adulter.& idem Bart.in l.eos,col.j.verſ.ad ſecundum.ff.de falſis.hoc tamen non procedit cùm primum dictum ſine tormentis eſt veriſimilius, vt pulchrè declarat Soc.conſ.ccliij.in cauſa,col.ij.lib.ij.& Philip.Dec.conſ.clxxv.in cauſa falſitatis,col.pen.verſ. tertiò reſponderi poteſt.¶Et ſimile eſt quòd licèt cùm teſtis primò vnum dixerit extra iudicium, deinde aliud in iudicio,ſtandum ſit ſecundo dicto,ex multorũ ſententia,vt per gl.in c.cùm cauſam,le j.extra de teſtib.& Bart.in l.eos,col.ij.C.de falſis.& Bal.in l.nullũ,poſt prin.verſ. ſed quid ſi teſtis.C.eod.cum multis concord.à Fely.congeſtis in c.inquiſitionis.§.tertiæ dubitationis,col. vlt.

Veriſimilitudo in teſtibus maximi eſt momenti.

BIU Cujas

vlt.extra de accuſ.Hoc tamen fallit,niſi primum dictum ex aliquo caſu eſſet veriſimilius, quàm ſecundum,vt voluit Franc.Aret.in c.per tuas,extrà de prob.per c.literas,de præſumpt.& ſequitur Fely.in d.§.tertiæ dubitationis,ad fin.verſ.ſecundo limita. Et id ante eos voluerunt Bald. in d.c.literas,de præſump.in id dicit ſing.eum tex.& ibi quoque Pan. col.ij. verſ. & ex hoc,vbi etiã dicit eum tex.ſing.& voluit etiam Soci. conſ.ccliij.in cauſa domini, col.iij. verſ. ſecundo etiam, lib.ij.vbi & illum tex.dicit notabilem Dec.conſ.clxxv.in cauſa falſitatis,col.pe.verſ. tertiò reſpõderi poteſt.Nec vnum omiſerim , quod ad teſtes & ad veriſimilitudinem pertinet , quod tradit Bal.conſ.cccxiiij.item quòd Titius circa medium,lib.ij.quòd dicta teſtium debent intelligi,vt eſt veriſimile eos intellexiſſe,per l.cùm de ætate.ff.de probatio.}

50 *De eodem.*

¶Quid? quod ſi ex ſtatuto credi debet damnũ paſsi aut alterius aſſertioni,id certè intelligẽdum eſt,ſi is veriſimilia aſſerat,alioqui non illi credetur,nec locus erit ſtatuto. Ita eleganter reſpondit Alexan. doct.cuius autoritas tanta eſt,& tam celebris,vt non egeat commendatione,conſ.xlvij, in cauſa & lite vertente inter filios,col.ij.verſ.tertia cauſa eſt.libro vj.per d.l.ob carmen. §.vlt.ff. de teſt.& c.præterea,extrà eo.De qua re nos in noſtris conſuetudinibus latius diſſeremus.tit.xxj. §.j.in gloſſ.viij.

51 *Scriptura priuata continẽs veriſimilia,an probet pro ipſo ſcribente.*

¶Econtrario autem quæ regulariter non probant,tamen propter veriſimilitudinem probant, vt ſcriptura priuata alicuius,quæ non probat pro ipſo ſcribente,l.inſtrumenta , & l.rationes. C. de prob.Tamen ſi contineat veriſimilia,probat etiam ad commodum ſcribentis,iuncto ipſius iuramento,ſi viuat,per l.ſi quis pro redemptione.§.pen.C.de donat.& l.per hanc.§.penul.C. de ero. milit.anno.lib.xij.ita enim voluit Guil.Cu.in l.edita,& ibi Alex.in fi.qui id dicit memoria tenẽdum,& Philip.Dec.col.j.C.de eden.Bal.in l.j.col.vlt.verſ.vlt.quæro,& ibi etiam Alex.in fin.eod. tit.& idem Bal.in rub.C.de fide inſtr.col.antepe.verſ.ſequitur videre de ſcripturis quorundam, & rurſum verſ.ſequitur de ſcripturis ſociorum videre,poſt Nico.Nat.ibi.& Pet.Anch.in cle.j.§. cæterum, col.iij.verſ.ſubſequenter quærit,de vſur.Imo.in c.ij.in ij.locis.col.x.& xj.ext.de fid.inſtrum.Raph.Co.conſ.cxxxvj.incip.viſis inſtrumentis,col.vlt.Alexand.conſil. liij. circa id quod quæritur,col.ij.verſi.& tantò magis,lib.ij.& conſ.clxxxvj.cuius caput eſt,viſis ſubtiliſsimis dubitationibus,in prin.eo.li.ij.Fran.Aret.conſ.cvj.quod incipit,longa eſt iſta conſultatio,col.iij.Corn. conſ.lxxj.quanquam in hac conſultatione,col.pen.verſ.tamen eſt aduertendum,li.4.Soci.conſi. ccxl.incip.circa præſentem conſultationem,col.pen.verſ.quartò & vltimo,li.ij.& conſ.ccxcj. viſis literis,col.antepe.verſ.præterea etiam prædicta,eo.li.ij.& Fran.Cur.ſenior in repet.l.admonẽdi,char.xj.col.j.verſ.inquantum Bart.dicit,& ibi etiam Iaſ.qui hoc dicit ſing.tum in lect. col. xj. verſ.quartò fallit,tum in repet.col.liiij.verſ.quartò principaliter. ff.de iureiu. & Catel. Cotta,qui etiam dicit ſing.in memor.incip.liber rationum.

52 *Confirmatio eiuſdem.*

¶Quibus concinit quod voluit Bald.in conſi.cxvij.tutor & hæres tutoris.li.ij.quòd in redditione rationis tutorum,ipſis aut ipſorum ſcripturæ priuatæ ſtabitur in veriſimilibus, at in non veriſimilibus non creditur.quod & idem prope voluit ipſe Bal. conſ. ccccxviij. hoc capite ad primum dico.lib.3.Et idem in cæteris adminiſtratoribus rationem reddentibus voluit Soci. conſil. xlvj.lib.j.repetitio conſ.ccxiiij.lib.ij.incip.Cum in præſenti,col.j.& ij.& idem Soc.conſ.clxij.conſiderata contingentia.col.vlt.co.lib.ij.

53 *An libro rationum edito poſsit aduerſarius alteram partem acceptare , alterã non.*

¶Conſonat item quod ſcribit idem Bal.conſi.clvj.cùm duæ ſunt ſocietates,lib.iij. ibi enim quærit,an cùm liber rationum editur,poſsit aduerſarius partem libri acceptare,& alteram partem repudiare:videtur,inquit,quòd totum debeat acceptare.l.cum quæritur.ff.de adminiſt.tut.In contrarium quòd poſsit partem acceptare,partem non acceptare.l.Publia.§.vlt. ff.depoſiti. & l. Aurelius.§.idem quæſiit.ff.de libe. leg. Deinde ſubdit doct. dicere , quod circa idem capitulum vel connexum debet totum vel acceptare vel repudiare,nec poteſt ſcindere. Ex capitulis autem ſeparatis poteſt vnum acceptare,& aliud repudiare,niſi iam acceptauerit ſiue approbauerit totum codicem rationum.Ita voluit Cyn.in l.j.in xiij.q.& ibi etiam Bald.col. iij. C.de confeſſ. & idem Cy.in l.ij.C.de donat.ante nup.& Bart.in d.§.idem quæſiit.Tandem Bald.vbi ſuprà totam hanc controuerſiam in veriſimili conſtituit:iudex enim, inquit, debet æſtimare & conſiderare quod veriſimile eſt,per d.l.Publia.§.vlt.in fi.vbi eſt tex.in hæc verba,quod ſcripſit iudicem æſtimaturum.Hæc Bal.in ſumma cùm quæritur,an ſcripturis priuatis quorumcunque credendum ſit,ſem per veriſimilibus adhæremus,vt per Old.conſ.cxv.cuius eſt initiũ,ex forma iſtius,col.3. verſ. & cũ dominus,& col.ſeq.verſ.quòd autẽ eã expreſſe excepit.& Sal.in l.j.col.4.C.de eden.Io. Ana. cõſ.liij.inci.viſis & cõſideratis.Cor.cõſ.319.circa primũ.col.x.ver.& hinc eſt,li.3.& omnes vbiq;.

Semper veriſimilibus adhærẽdum eſt.

54 *Contra proferentem regulariter fienda eſt interpretatio. Niſi ſit veriſimilius.*

¶Ex hoc albo eſt quod pulchrè tradit Old.d.conſ.cxv.ex forma iſtius,col.j.in fi.quòd licèt contra proferentem fiat interpretatio.l.veteribus.ff.de pactis,tamen primo loco inſpiciendũ eſt quod eſt veriſimilius,etiam ſi ſit pro proferente,per l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de regu.iur.& c.inſpicimus,eo.tit.lib.vj.& ſequitur Philip.Dec.in l.in contrahenda,col.j.verſ.vltimo not.eo.tit.vbi nullum alium citat,quàm Old.ſed idem ante eum voluit gl.ordina.in d.l.veteribus,in gl.magna, ante fi.& ibi quoque Bar.Bal.in addi.& Ang.ff.de pact.atque etiam gl.in c.ex literis.li.j.in gl. vlt. poſt medium,extra de ſpon.& mat.{& in c.contra eum.de reg.iur.lib.vj.3& Arch.in c.is autem. xxij.quæſt.ij.{& Bald.conſi.411.verba,col.ij.lib.j.& conſi.ccxcvj.quæritur,verſ.præterea in ambiguis,li.2.}& Ang.conſ.cclxj.punctus eſt in anno domini,col.iij.verſ.pro hac opi.Pau.Caſt.conſ.

cxcv.viſis

excv.visis & considerati,col.ij.vers.nec ob.l.semper.lib.1.{Fran.Aret.cons.liiij. in causa magistri Blasij,ante fi.} & Soci.in l.vbi est verborum,per illum tex.ff.de reb.dub.& Ias.in l.stipulatio ista habere.§.in stipulationibus,in ij.limitatione.ff.de verb.oblig.& Steph.Bertr.cons.cxliiij.viso instrumento,nu.7.lib.1.{& cons.j.quanuis donatio,col.4.nu.18.lib.4.} Quin de hoc est text.optimus in l.insulam.ff.qui pot.in pig.hab.quem ad hoc not.Ia.Ra.Pet.Cyn.in addi.& Bal. ibi.

55 ¶Nec omittendum diximus,quòd licèt clausula motus proprij multas atque ingentes vires habeat, vt videre licet ex not.in cap. si motu proprio, & cap.si Romanus,de præbend. lib.sexto, tamen ea nunquam includit siue compræhendit non verisimilia, vt magna autoritate affirmant D.à Rota decis.xxviij.tit.de præb.vti eos allegat & sequitur Paulus Parisi.consi.j. visa facti narratione,col.iij.nu.80.lib.4.}

Clausula motus proprii nũ quam includit nõ ueriſimilia

56 ¶Inter tam multa verisimilitudinis præconia non ducimus relinquendum quod suprà in princ. polliciti sumus,quod per tex.in l.tale pactum.§.vlt.à nobis in d.prin.citatum,not.gl. inibi in fin. id esse de iure seruandum,licèt non sit statutum, quod verisimile est statutum fuisse,si id quæsitum fuisset,& allegat concor.& ad hoc quidem dicit sing.illum tex.Bald.in l.cùm acutissimi,col. 1.C.de fideic.& in c.1.tit.de duobus fratri.à capi.inue.& in rub.extra de pact. Et ad hoc quoque illum tex.expendit Sign.consi.iij.statuto ciuitatis Mediolani,col.2.& cons.v. cùm inter Gabrielẽ, in fi.1.col.& cons.cxj.hoc cap.in quæstione seu quæstionibus,col.pe.quibus locis & ad hoc citat. d.l.cùm acutissimi.& rursum cons.cxiij.quæstio est an rupto testamento,col.vlt. & consil.clxxj. Ser.Antonius,col.vlt.& cons.ccvj.in quæstione præmissa,post prin.& cons.ccxv. factũ sic se habet, illustrissimus rex,col.iij.vers.præterea in generali.& Ioan.And.in addit.Spec.tit.de loca.§.j.in fi. versi.quid si colonus,vbi ex eo egregiè dicit, quòd si quis alteri concedit prædiũ plantandum vitibus ad certam portionem fructuum,posteáque aliæ quædam arbores fructiferæ aut plantantur aut adnascuntur, debet dominus suam earum arborum æquè ac vitium portionem habere, quoniam verisimiliter & de illis quoque dictum fuisset,si dominus cogitasset,& sequitur Roma. qui id reputat sing.consi.cl.viso themate proposito,& alij multi, quos tibi congessimus in commentariis nostrarum consuetudinũ.tit.5.§.4.in 1.gl.in 2.q.sed & eam gl.(vt tex.relinquamus,quẽ & alij plerique ad hoc ipsum allegant)omnes penè vbique in id quoque citant & commendãt, & inter cæteros Bal.Ang.Pau.Cast.& recentiores in ea ipsa l.pactum.§.vlt.ex quibus Bald. illam dicit multùm notandam,& menti tenendam esse, obtineréque non solùm in dispositionibus legum,sed etiam statutorum,rescriptorum,& contractuum:quod dictum sequitur Barbat. consi.j. magnus scripsit Psalmista,col.32.lib.3.& alibi pro sing.aduocat in l.generaliter,col.26. ff.de verb. oblig.Sed vt ad eam gl.redeamus,illam etiam sequitur idem Bal.in l.j.C.quæ res pign.obli. poss. vbi & illam generaliter trahit ad omnem materiam, & in l.Barbarius.ff.de offic.prætor.vbi & ad hoc est optimus tex.in illis verbis,sed & si ipse sciuisset.& idem Bald.in l.quod verò.ff. de legib. & in rub.C.de collat.col.ij.& in l.si quis ita.§.si quis eum.ff.de tutel.& in l.custodiam.ff.de commo.& peri.rei vendi.& in l.j.C.de iis qui ante aper.tab.& in l.post mortem,col.iiij.versi. in contrarium videtur.C.de fideic.& in c.super tenore,col.vlt.extrà de rescript.& in c.super literis,col. 2.ad fi.extrà eo.tit.& in c.1.col.vlt.vers.item papa,extrà de postul.prælat.vbi illam dicit not.& in c.vlt.col.2.vers.sed quid dices,extrà de elect.& in c.1.paulò ante fi.de offi.legat.& consil.339. hoc initio,casus talis est,quædam indulgentia,in fi.lib.1.& cons.lvij.punctus quęstionis,col.2.lib.5. & cons.473.circa quæstionem,col.2.vers.concluſiuè,eo.lib.5.Ange.consil.345.primo matris,col.vlt. Pet.Anc.consi.89.quod incipit,prima facie,vbi & hoc trahit ad omnem dispositionem.& consil. 339.cuius caput est,pro maiori diligentia,col.7.versi.item verisimile est.Rom.in l.4.§.Cato.char. pen.ff.de verb.obli.vbi illam dicit sing.& d.consi.cl.& iterum cõs.392.quod est in eiusdem principij,col.2.in fi.1.dubij.Panor.in c.secundò requiris,in 1.not.de appel.Ioan.Ana.cons.72.visis & considerati,in fi.Ang.Aret.in §.j.Instit.de hæred.quæ ab inte.def.col.2,Alex.consil.48.super extractione,col.2.vers.& cum multa,lib.1.vbi dicit eam gl.elegantem.& cons.24.animaduersis his, col.10.versi.insuper respondeo,lib.2.& cons.34.viso instrumento,col.3.vers.fortificantur, eo.lib. 2.& cons.142.circa primam dubitationem,col.4.vers.pro quo adde, eod. lib.& cons.217.nec arguendi sumus,col.7.vers.ad octauum,eo.lib.2.& cons.xl.magnus nobilis,col.2.lib.3.& consi.43. visis & ponderatis,col.6.versic.potest etiam.lib.4.& consi.lxxv.videtur in præsenti,col.2.versic. pro hoc etiam,lib.5.& cons.xxxvj.viso themate & dubiis,lib.6.vbi dicit not.& alibi sæpe. & inter ipsius consilia Ludo.Bolo.consi.liij.inuocato,col.3.vers.præterea pro eadem,lib.4.vbi eam gl. dicit multùm not.& Vincen.Palli.consi.seq.viso puncto,col.3.versi.item cõfirmo,lib.4. vbi eam dicit reputari sing.Barb.qui & eam ferme vbiq; dicit sing.in l.j.§.vlt.col.2.ff.de verb.obli. & in c. veniens,col.9.extra de accus.& in repe.cap.Raynaldus,col.37.& iterum col.97.de testa.& in repet.d.l.cum acutissimi,col.21.de fideicom.& vbique in suis cons.Corn.consi.183.præsupponitur statutum,col.vlt.lib.2.consi.xxix.in præsenti consultatione,co.ij,lib.3.Fran. Curt.senior,cons.ix. Ticinensi statuto,col.5.& iterum consi.xj.statuto Parmensi.col.vlt.versi.sextò me mouet.& cõs. xlv.statuto seu consuetudine.col.v.versi.nam siue loquimur,vbi illam gl.dicit not.& Ias. in d.l. si extraneus,in iiij.not.ff.de condit.ob caus.& in auth.non licet.col.3. C. de lib.præter.in quibus locis illam dicit sing.& consi.iiij.Nicolaus,col.3.versi.tertio facit,lib.1.& consil.cxlj. Christophorus,col.ix.versi.octauò bene facit,lib.ij.& consi.seq.venerabilis,col.4.versi.decimò facit, eod.lib.

Licèt id non sit ſtatutum, quod ueriſimile eſt ſtatutũ fuiſſe, de iure ſeruandũ eſt.

Idem in diſpoſitionibus reſcriptorũ & contractuum.

BIU Cujas

2.& consi.cciij.Vanotus,col.3.versic.secunda ratio,eo.lib.2.& alibi sæpe.Phil.Dec.consi.xv. cuius superscriptio incipit,an appellatione filiorum,col.pe.versi.cõprobatur hoc,vbi dicit no.& consi. xxv.debitor creditoris,col.vlt.vers.& profectò ita videtur.& consi.xlviij.priuilegium immunitatis,col.iij.in vj.& vlti.confirmatione.& consi.lxiiij.in crimine læsæ maiestatis,col.pen.versic. vltimò suadetur.& consi.lxx.quòd debeatur salarium,col.ij.versic.& profectò.& consil. lxxx.incip. visis duobus consiliis,col.pen.versi.octauò & vltimò.& consi.clvj.statutum cathedralis ecclesię, col.ij.& consi.clxxvj.viso themate,col.ij.versic.tertiò de voluntate.& consi.cxc.circa primũ dubium,col.ij.versi.sed prædictis non obstantibus & sæpe aliàs idem Deci.& omnes vbique. Estq; eadem omnino sententia Aristotelis lib. Ethico.v.cap.x.vbi hoc ἐκ τοῦ ἐπιεικοῦς,id est,ex bono & æquo accipi tradit.{Sed illud interim non omiserim,Ant.& Inno.in cle.j.super gl. in verbo præsidentes,de rescrip.intelligere eam gloss.in d.l.tale pactum.§.vlt.vt non habeat locum in materia exorbitante à iure communi,quia in ea debeat fieri restrictio ad verba & mentem ex verbis specificè sumptam,vt ibi per eos,& sequitur Alex.consi.xxxij.clarissime domine,in fi.lib.6.}

57 *Verisimilitudo naturæ est cognata.*

¶Et cùm his finem fecerim,modò duo aut tria Bald.dicta huic loco accommodatissima priùs adduxerim.Is in consi.clxxx.cuius caput est,mortuo filio,lib.3.verisimilitudo,inquit,naturæ est cognata.Idem in l.j.col.iij.C.de ser.fug.dicit, id quod remotum est à verisimili, esse quandam falsitatis imaginem. Id quod passim docto. de verisimilitudine citant & commendant, præsertim in consi.Ex hócque dicit Bald. ipse cassatam, vt ipse loquitur non ineptè post iurisconsultum in l. quicquid.ff.de acti,empt.& vend. {& Imperatorem in l.diligẽter.C.de aquæ duct.lib.xj.} & Virgilium, *Cassatæque rates.*(hoc enim obiter dicere volui)cassatam,inquam,inquisitionem quandam delicti non verisimilis,vt quia dicebatur dominus secutus mandatum famuli, quoppiam facinus perpetrasse,sequitur Barb.aut quisquis is fuit,inter consi.Calca.consi.xxvij. clemẽtissimi dei patris,col.ij.versi.sed in casu isto.& idem Barb.d.consi.vij.col.iiij.lib.2.& consil.xlvij. præclarè scripsit,col.j.eo.lib.2.& consi.lvj.sapienter scribit,col.pe.eo.lib.2.& consi.lxxv.sapienter scribitur,in prin.lib.1.& in aliis multis locis in iij.ab hinc versi.designatis.

58 *Experimentũ verorum sermonũ conuenit rebus sensatis.*

¶Adducit quoque præterea Bald.vbi suprà,Auerrois sententiam,quòd experimentum verorum sermonum est quòd conueniant rebus sensatis seu verisimilibus. quod & ipsum aduocat idem Baldus in tractatu schismatis,quem posuit sub rubrica C.si quis aliq.test.prohi.col.antepen.& in rub.C.de probat.col.j.vbi & id quoque dicit esse Aristotelis.& in l.testium.col.pen.versi.quartò dixi.C.de testi.& in c.ad hæc,quod & primum col.iij.versi. item ratione officij , extra de postu. prælat.& in c.afferte,in princ.de præsumpt. {& consil.ccxxxvij. quidam magnificus, col.2.lib.3. quod dicit probari in l.confessionibus.ff.de interrog.action.} & Franc. Curt. senior in tracta. de testib.in xxxij.conclusione.& Barb.consi.lx.illud afferam,col.iij.versic. modò in casu nostro,lib. 2.& in omnibus propè locis quos suprà citauimus,& statim citabimus.

59 *Legum præsumptiones nõ aptantur rebus non verisimilibus.*

¶Porrò idem Bal.in l.nulla.C.de iure dot. negat legum præsumptiones esse aptandas rebus non verisimilibus.quod & repetit in l.vlt.in vlt.nota.per illum text.C.de hæred. instit. Contrà autem aptandas esse præsumptiones ad verisimilia,asserit idem Bald. in l. generaliter,col.vlt.in vij.q. C. de non num.pecu.& c.j.§.si verò,circa medium,tit.de feud.grad. Nec tamen interim prætermittendum est quod tradit ipsius frater Angel.consi.ccxlix.super primo quæsito,col.ij.versi. pro hac parte.illud scilicet,nullam dispositionem adeò generalem esse,quæ trahi debeat ad non verisimilia.id quod recentiores doct.passim ad sua confirmanda responsa aduocant,& commendat Ias.in consi.cxlj.Christophorus,col.ix.versi.sextò prædicta,lib.2.& consi.seq.venerabilis.col.iiij. versic. octauo,eo.lib.2.{Cæterum Albe.in l.vlt.col.ij.c.de remissio.pignor.scribit generalia restringi debere ad verisimilia,per l.si seruitus.ff.de seruit.& c.in obscuris,de reg.iur.lib.6.}

60 *Id est verisimile quod iuri communi consonat.*

¶Denique si alia quædam de verisimilitudine scire cupis,lege Inn.in c.auditis,in verbo,exceptionem,extra de præscript.vbi scribit id esse verisimile , quod iuri communi consonat.quem sequitur Bal.in c.1,de rescript.& Ant.in c.in nostra,extra de testi.& idem Ant.& Petr.Ancha.in c.1.de rescrip.lib.6.& Ro.qui id reputat elegans,in repe.rub.de arbit.col.8.versi.item præferuntur verisimiliora.& Cepo.causarum ciuilium consi.50.in causa quæ vertitur,col.iij.versic. item quod testes.& d.consi.lx.scio magnifice,col.3.vers.item quia testes.Lege item eundẽ Innoc.Archi.Anto. Panor.& Phil.Dec.in c.bonæ,extra de appel.vbi declarant , quæ causa dicitur verisimilis. de quo etiã Bal.in c.dilectis,ante fi.eo.tit.Sed & lege Dy.in c.inspicimus,de reg.iur.li.6.vbi elegãter ostendit,{& post eum Philip.Franc.} ex quibus rebus sumatur verisimilitudo.& rursum in c.cùm sint partiũ,eo.tit.vbi dicit quòd interpretatio nõ verisimilis nõ admittitur, de quo dicemus infrà in verbo,libertis,nu.13.incip.sed & hoc ita procedit,{& Oldr.cõs.13.cùm quęstio.in fi.vbi dicit quòd verisimilitudo habetur pro lege,& Calde.cõs.vlt.sub tit.de dona.col.1.vbi dicit duos gradus esse, quibus peruenimus ad interpretationẽ actus,scilicet mens.& verisimilitudo:mentẽ autẽ esse primum gradũ,verisimilitudinem secundũ,}& Bar.in l.non solùm.§.morte,col.7.vers.circa primũ. ff.de ope.nou.nun.vbi tractat an protestationi nõ verisimili standũ sit.de quo etiã per Ant.Rub. ibi in repet.char.23.col.4.vers.quarta sit conclusio.& per Bal.in c.Cumana,col.3.vers. itẽ præsumitur animus,& seq.extrà de elect.& Feli.in c.cum M.Ferrar.char.6.versi.tertia conclusio,& ibi etiã Fran.Rip.nu.151.extra de consti.Vide itẽ Bal.in rub.C.de prob.col.2.dũ diffinit pręsumptionẽ iuris esse animi applicationẽ ad verisimile,& in l.nõ sine,col.vlt.C.eo.& in l.nõ hoc, col.vlt. C.vnde legi.dũ tractat an probatio debeat necessariò cõcludere.& in l.vlt.in 20.oppo.C.de her. instit.

BIU Cujas

inſtit.{vbi dicit quòd veriſimilitudo præſumitur attenta ſpecie,non attento genere,& rurſum in eadem l.in xv.q.vbi inter ea quæ interpretantur verba ambigua veriſimilitudinẽ reponit. & in l. cùm quidam,verſi.ex hoc not.ff. de acq. hæred. vbi dicit quòd veriſimile lucrum facit concedere reſtitutionem in integrum,vt lucrum certum.& conſi.cccxliij.examinanda ſunt,in prin.lib.j.vbi dicit congruam interpretationem ſemper ineſſe ex neceſsitate,veriſimilitudine,& ipſius rei natura,per multa iura quæ ille allegat.& conſi.cccxc.tam profundè,col.2.lib.2.vbi primùm dicit omnia frequentiora veriſimiliora eſſe,per l.cum de lanionis.§.aſinam.ff.de fund.inſtruct.deinde ſubiungit,maximè opinabile eſſe magis veriſimile,per l.& athletas,poſt prin.ff.de his qui notã. infa. in illis verbis,& generaliter ita omnis opinatur.& idem Bal.conſi.lxj.literæ,lib.3. vbi dicit id veriſimile eſſe,quod ſimile eſt & proximum vero,& quaſi immediatum,per l.milites,verſi. oportet autem.C.de quæſt.& conſi.xviij.mortuo filio, vbi dicit quòd veriſimilitudo eſt cognata naturæ, & conſi.ccccxvij.vel ponas caſum,lib.3. vbi dicit quòd quis debet vitare inſidias non ſolùm apparentes,ſed & veriſimiles.l.ſocios.ff.pro ſocio.& aliis iuribus ab eo citatis.}Ang.conſi.cclxj. pũctus eſt in anno domini,col.3.vbi docet ex quibus percipiatur veriſimilitudo.Imo.in c.bonæ,paulò ante fi.extra de re iudica.& conſ.xxxv.in caſu præmiſſo,col.iij.verſi. in contrarium,& col.iiij. verſi.item non ob.dum dicitur,& verſ.ad tertium,vbi tradit illud axioma,Inſpiciendã eſſe magis cauſam quæ nocet,quàm quæ prodeſt,cùm vtraque concurrit,per l.iij.§.eleganter.ff.ad Syllania. cum ſimil.procedere,niſi veriſimiliter ea quæ prodeſt,ſit magis conſiderata ex mente diſponentis,per not.per Bart.in d.§.eleganter,& in l.ſi vir.ff.pro donato.Vide præterea Petr.Anch.in c.2. in 6.nota.de renun.lib.6.Raph.Fulgo.conſi.xiij.circa primum,col.3.& conſi.cxxxj. Gaſpar notarius,col.iij.verſ.præterea veriſimile eſt.& conſi.cxxxiij.proponitur probatum,col.2.verſic. quinetiam.& Ro.conſ.cccxliiij.ex propoſito themate,col.2.verſi.ſecundo ad idem,vbi dicit not.quòd cùm vnus idémque actus fieri poteſt ex duplici capite,cenſetur in dubio factus ex veriſimiliori, licèt alterũ caput ſit expreſſum,per multa iura quę allegat,& eũ nuncupatim ſequitur Fran.Cur. iunior conſ.xx.prę ſupponitur in facto,col.iij.Lege,inquã,Panor.conſ.cxiiij.in quæſtione, col.iij. verſi.præterea vbicunq;,lib.2.Calca.con.xlviij.viſo dicto caſu,col.6.ibi,tũ quia veriſimile,& col. ſeq.verſic.& primo videtur dicendũ.Alex.conſ.cxc.plura narrata ſunt,col.3.& ſeq.lib.6. & conſi. ccxvij.eodémq; vlt.viſo quodam,col.3.lib.7.Barb.conſi.vj.ſcriptum eſt,col.3.lib.1.& conſ.xj.ſcripſit belliſsimè,poſt prin.eo.lib.1.& conſi.xxv.ſcribitur ſapienter,etiam poſt prin.eo.lib.1.& cõſi. 32.ſcribitur præclarè,col.1.eo.lib.1.& conſi.34.clementiſsimi patris,col.1. eo.lib.1.& conſ.42.illud in medium afferã col.9.eo.lib.1.& conſ.ſeq.præclarè ſcribitur,col.1.eo.lib.1.& conſi.liiij.illud afferam,col.3.eo.lib.1.& conſi.7.ſapienter,ni fallor,col.3.& 4.lib.2.& conſi.ſeq. ſapiẽter doctiſsimus, col.viij.eo.lib.2.& conſi.xvj.præclarè ſcripſit,col.2.eod.lib.2.& conſi.xxv.eiuſdem initij,col.pen. eo.lib.2.& conſi.xlvj.ſcripſit præclarè,col.vlt.eo.lib.2.& conſ.lxxv.ſapienter ſcribitur, poſt prin. lib.4.& conſi.lxxx.quàm egregiè,col.v.& ſeq.eo.lib.4.& conſi.lxxxviij.ſapienter ſcribitur, col.j. eod.lib. 4. & alibi ſæpe in ſuis operibus:nam is propè totus in hoc eſt ad iacienda cuiuſlibet rei fundamenta.& Fran.Curt.ſeniorem in tractatu de teſtib.in xxxij.concluſione.& conſi.lv. ſuper duobus,col.pe.verſi.certum eſt.& Fely.in d.c.auditis,col.xij.verſi.inquantum poſtea de præſcri. & Iaſ.in l.ſi extraneus,in iiij.not.ff.de condi.cauſ.dat.& conſil.cxl.ſpectabilis.col.ix. verſic. ſextò multùm facit,lib.2.quod eſt j.illius lib.& conſi.clx.viſis & diligenter,col.1.lib.4.& conſi.clxviij.in cauſa & lite,col.3.eo.lib.4.Phil.Dec.conſi.xxv.cuius ſupraſcriptio hæc eſt,debitor creditoris, col. vlt.verſ.& profectò,& conſ.c.in cauſa inquiſitionis,col.pe.verſ.tertiò allegatur.& conſi. clxxxix. lætatus ſum,col.3.verſi.ſecundò ad hoc facit Hippo.Marſi.in l.j.col.antepe.ff.de quæſt.& in rub. de proba.col.xxiiij.verſi.item vltra prædicta.& ſing.ccxcviij.remotũ à veriſimili.& ſing.cccxliij. veriſimilitudo.& ſing.cccxcvj.quod eſt ſimilis initij,{& conſi.lxxiiij.ſummi numinis,col.3.num. 16.& multis ſeq.& conſi.lxxviij.ſalus.col.pen.nu.31.& multis item ſeq.& conſi.lxxxiij. qui cuncta,col.2.nu.9.& multis quoque ſeq.& conſi.cj.illumina,col.3.num.23.& ſeq.} & Ferdin.Loaz.in repet.tit.de iuſti.& iur.§.is itaque,col.xij.verſic. pro complemento.& Nico. Eueraldum in locis legalibus,in loco à veriſimili.& Claudium Cantiunculam in Topicis legalibus.in xxv.loco.

61 ¶Ex externis autem ſcriptoribus vide Tullium in dialogo de partitione oratoria. { vbi inter alia ſcribit,veriſimilia autem partim ſingula mouent ſuo pondere, partim etiam ſi videntur eſſe exigua per ſe,multum tamen cùm fuerint coaceruata,proficiunt.}& lib.Rhetoric. ad Herennium 1. tit.de narratione,ſi eius ſunt 2.libri.Et in oratione pro Deiotaro,quæ tota in veriſimili verſatur, & Fabium,lib.v.oratoriarum inſtit.c.10.quod eſt de argumentis,vbi credibile appellat, quod veriſimile cæteri dicunt,ſicut & l.j.C.quæ res pign.obli.poſ.id etiam credibile dicit,quod in eodem caſu veriſimile nuncupat.l.obligatione.ff.de pign.& facit etiam text.in l.cùm in teſtamento.ff.de reb.dub.Nam & quod veriſimile eſt,idem & credibile eſt,vt dicemus,infrà, nu.111.quartò declara.& probat illud Terentij in Adelphis, *Ipſum id metuo vt credant,tot concurrunt veriſimilia.*{ & illud quoque Ciceronis ad Caſsium libro epiſtolarum xij.id autem eò facilius credebatur, quia ſimile vero videbatur.} Sicut etiam è diuerſo quod veriſimile nõ eſt,idem eſt & incredibile.l.Mæuius, in prin.ff.de leg.ij.& l.cum de indebito,poſt princ.ff.de probat. quæ incredibile appellat id quod non eſt veriſimile.{ex quo eſt illud ipſius Terentij in Hecyra: *Non veriſimile dicis, nec verum puto.* Et Tullij in oratione pro Sexto Roſcio Amerino.Nam vt illud incredibile eſt,mortem oblatam

Inſpicienda eſt magis cauſa quæ nocet, quã quæ prodeſt, utraque concurrente. Niſi ea quæ prodeſt ſit ueriſimilis.

Externi ſcriptores quid appellent ueriſimile.

BIU Cujas

esse patri à filio sine plurimis & maximis causis: sic hoc verisimile non est odio fuisse parenti filium, sine causis multis & magnis. Hîc enim vides incredibile & non verisimile pro eodem poni.} & dicemus postea dic. versi. cxj. quantò. Vide postremò D. August. lib. contra Academicos ij. Labeo autẽ noster πιθανῶν, id est, verisimilium siue credibiliũ libros 8. scripsit, ex quibus citatur in l. vlt. in prin. ff. de verb. signifi. quos vtinam haberemus, ne tam multa eius generis desideraremus. Porrò Græci alio quoq; nomine verisimilia εἰκότα appellant, quod & Tullius ipse admonuit in partitionibus, & Rodolphus Agricola lib. de inuẽtione dialect. 1. c. 22. vbi & ea cõsentanea vocat. Nos etiam conuenientia dicere possumus. Probabilia appellat ipse Tullius lib. 1. de inuentione, quo loco de narratione differit. Nã illic probabilem narrationem vocat, quã ipse, aut quisquis fuit, verisimilẽ dicit in d. 1. lib. ad Herennium. {& è nostris Bal. cons. 78. tex. in quo non multi, post prin. dicit verisimile & probabile idẽ esse. Sed & Quintil. lib. institut. orator. 4. c. 2. nihil inquit refert, an pro verisimili probabilem credibilémve dicamus. Deniq; Galen. in Hippocrat. lib. 3. epidemiῶn, id est, morborum vulgarium, inter notas, quibus antiqui medici vtebantur, dicit π. literã significare πιθανὸν, id est verisimile, vt θ. θανατόν, id est, mortẽ. & υ. ὑγέιαν, id est, sanitatem.}

Notæ quibus antiqui medici vtebantur.

62 ¶ Ex iis veluti præludiis huius operis planè liquet reuocationem quæ fit ex hac l. (vt tandem ad eam propius accedamus) fieri ex verisimili & præsumpta mente donantis, qui si cogitasset de futuris liberis, verisimiliter aut non donauisset, aut donationi eam legem apposuisset (quod iam suprà sæpius diximus) vt susceptis postea liberis, ea irrita fieret. Id quod etiam apertè probat text. de eadem re loquens in c. vlt. 17. q. 4. Cuius huc verba subiecimus: Quàm laudabile factum sancti Aurelij Carthaginensis episcopi! Quidam enim cum filios non haberet, nec speraret, res suas omnes retento sibi vsufructu donauit ecclesiæ: nati sunt ei filij nec opinanti. reddidit ei episcopus quæ donauerat. in potestate habebat non reddere, sed iure fori, non iure poli. Hæc ibi, quæ dicuntur esse Augustini. de quo admodum dubito ob ea quæ scribit Posidonius Calamensis in vita illius, c. 24. & quia etiam eum locum reperire non potui inter opera illius, licet anxiè ac diligenter conquisierim. id quod obiter dicere volui. Sed vt redeamus, expende in illo text. illa verba, cùm filios non haberet, nec speraret: item illa, nati sunt ei filij nec opinanti. Ex iis facilè intelliges, cur fiat huiusmodi reuocatio, nempe ob præsumptam & verisimilem mentem donantis, vt tenent omnes, quos suprà citauimus.

Declaratio huius legis.

63 ¶ Ex quo fit quòd si donans cogitaret de futuris liberis, non esset locus huic l. nimirum cessante ipsius ratione, vt expressè voluit Bar. in l. Titia. §. imperator, col. 2. versic. quæro quid si in dubio. ff. de leg. ij. & in l. j. col. ij. versi. tamen vt ego respondeam, ibi etiam Bal. in fi. versi. demũ quæro. C. de inoffi. donat. Ioan. Fab. hîc, Bal. in l. j. col. ij. in fi. j. q. C. de inoffic. dotib. & consi. cccvj. incip. casus quæstionis, col. ij. versi. secundum motiuum, lib. 2. Imol. in cap. vlt. col. vj. vers. item attende, & iterum col. xj. versi. quærit quid si in donatione, extrà de donationib. Paul. Castr. consi. ccccxxxiiij. respondeo per ordinem, col. j. lib. item j. & consi. ccccxxxv. super hoc puncto, lib. 2. Barba. in repet. l. cùm acutissimi, in sexcentis locis. C. de fideicom. & in repet. cap. Raynucius, col. viij. & iterum col. xlviij. versi. sed volentes tenere contrarium, de testam. Corne. consil. xv. ex quo dictus Franciscus, col. iij. versi. non enim reuocatur. lib. 1. & consi. xj. in præsenti consultatione, col. pen. lib. 3. {& consi. liiij. duo in puncto quæruntur, col. ij. eod. lib. 3.} & consi. cxciiij. videtur in præsenti, col. ij. eod. lib. 3. & consi. ccvj. viso suprascripto themate, colum. vij. versi. sed circa portionem, eod. lib. 3. & consi. xxx. in hac consultatione, col. 2. lib. 4. Socin. in rub. ff. de lib. & posthu. & in l. ij. col. j. ff. solu. matri. & consi. cxlvij. visa facti cõtingentia, in vlt. dubio, lib. 4. & consi. cxvj. in causa filiorum, col. pen. versi. præterea ad omnia, lib. 3. & consi. liij. viso instrumento, col. iij. versi. secundo respondetur, & iterum col. v. in fi. lib. 4. & inter consilia Franc. Curtij senioris, consi. ij. eleganter & subtiliter, col. ij. versi. secunda consideratio. & consi. seq. pro declaratione, col. iij. versic. secundo præmittendum. {Iaf. consi. cxxv. Bartholomęus, col. iij. versi. eandem opinionem, lib 4.} Phil. Dec. in l. generaliter, col. v. versic. ad hoc replicat. C. de institutionib. & substitutionib. {& consi. ccclxvj. pro declaratione, col. iij. versi. secundò præmittendum.} & Stephan. Bertrand. consi. ccxiiij. ponitur in facto, in fine lib. 1. & consil. xxxviij. quanuis donatio, colum. 1. lib. 4. Anton. Rubr. consilio iij. viso instrumento, columna secunda. {& Pau. Parisiens. consil. xxvj. ex tenore, columna cxxxj. numero 79. lib. 2.} & omnes vbique de hac re loquentes, præter eos quos inferius referemus, & alios fortè paucos.

Cessante ratione legis cessat & ipsa lex.

64 ¶ Et id quidem optima ratione. Nam cum ex multorum, imò penè omnium sententia hæc sola sit huius l. ratio, quam iam sæpius diximus, scilicet verisimilis & præsumpta mens donantis, ea certè pro expressa habetur, potestq; ex ea sumi argumentum à contrario sensu, & à cessante ea ipsa ratione, & alio quolibet, vt voluit gl. reputata sing. in l. quanuis, & ibi Bal. & alij recentiores. C. de fideic. & idem Bal. in l. maximum vitium, col. iij. versi. sed Bart. dicit. C. de lib. præter. cũ aliis sexcentis concor. quas latè, si quis alius, congessi in nostris cõsuetudinum comment. tit. 9. §. 27. in gloss. 1. in 19. limita. An tamen huius l. sola sit hæc, de qua loquimur, ratio, postea videbimus.

Ratio huius legis.

65 ¶ Ideóque in simili, videlicet in casu l. cùm acutissimi. C. de fideicom. & similium iurium, quæ suprà in prin. citauimus, si testator cogitauit de liberis filij, aut alterius descendentis hæredis instituti, non habent locum ea iura, vt latissimè differuit & probauit Barb. in repe. d. l. cùm acutissimi, col. iij. quæst. v. & aliis multis seq. Nam cùm ea iura pariter ac nostra l. fundentur in illa verisimili

Argumentum à cõtrario sensu.

& præsum

& præsumpta mente testatoris, quòd si de liberis liberorum cogitasset, verisimiliter non substituisset extraneum, vt dicit Ang. cons. cviij. incip. ista quæstio, in ij. dubio. & Petr. Anch. cons. xlvj. hoc capite, prima facie videretur, post prin. cum si. Consequens est, inquit Barba. quòd si de illis cogitauit, & tamen extraneum substituit, non est locus illis iuribus, vtpote cessante eorum ratione. quod & ante ipsum voluit Roma. cuius tamen non meminit, consil. cccl xx. in proposita consultatione. quem nuncupatim sequitur Phil. Dec. cons. cccl xv. viso cons. col. ij. versi. quartò & vltimò. & iterum cons. cccxcj. in casu proposito, col. j. & cons. cccc xvj. in testamẽto col. vlt. Et id satis probat tex. quem ad id expẽdit Ro. vbi suprà, in l. generaliter. §. cùm autem, ibi, si de nepotibus cogitauerit. C. de instit. & substit. {Tu tamen hîc vide Caro. Ruin. consil. cxxxj. in themate, col. iiij. versi. sola igitur difficultas, & col. vj. versic. sed plus est, & multis seq. præsertim col. viij. versic. non obstat etiam dum dicitur, lib. 3. in quibus locis tenet contrarium, post alios multos, ostenditque dissimilem in hac re esse rationem donationis & testamenti, vt ibi videre poteris.}

66 ¶Sed hîc in quæstionem vertitur, vtrùm donans in dubio præsumatur cogitasse de liberis, vt etiã in dubio cesset dispositio huius l. nisi donans probet contrarium. An verò potiùs præsumatur nõ cogitasse, & sic contrà locum habeat nostra l. nisi etiam donatarius probet donantem cogitasse. In qua re posset statim videri magis præsumendum esse donantem cogitasse, cùm natura ad hoc homines produxerit, vt liberos procrearent. l. maximum vitium. C. de libe. præt. & vt scribit Valer. Maxi. ex Camilli & Posthumi Censorum sententia, lib. rerum memorabilium ij. c. iiij. Natura nobis quemadmodum nascendi, ita gignendi legem scribit. Sed eadem natura, vt hoc adiiciam, plerosque omnes huic rei idoneos, nedum ipsius auidos genuit etiam monachos ac Carthusienses, vt probatur ex c. sicut ex literarum, vbi & hoc not. Ioan. And. & Io. Ana. de homi. Ex quo est Græcum Samij epigramma à quopiam latinitati ita donatum:

An in dubio cesset dispositio huius legis.

Aligeri accepto crudeli vulnere nati
Sic ait ingenti victa dolore Venus:
Si facis hoc, quid erit puer hostibus impie nostris?
Tot monachis quid erit, virginibusque sacris?
Qui seruaturos se iurauere pudorem
Perpetuum, nec te, nec tua tela timent?
Contra Amor, ô mater ne sæui, vruntur & illi,
Et sensêre meas ossa per ima faces.
Vruntur grauius, quam quos connubia iungunt:
Sed furtim coeunt, & sua furta tegunt.

Sed quod extra iocum dicere liceat, vix è cunctis millibus vnum reperias, qui gignere non possit, aut non expetat, nempe cùm liberorum procreatio & educatio sit iure naturali. l. j. §. ius naturale. ff. de iust. & iure. & optimè facit l. si quis posthumos, in prin. ff. de lib. & posth. {in illis verbis, natura magis in homine generandi & consuetudo spectanda est, quàm vitium, &c.} de qua re alibi latiùs diximus.

67 ¶Contrarium tamen expressè tenuit Bart. vt videlicet in dubio non censeatur donans cogitasse de liberis, in l. Titia Seio, §. imperator, col. ij. versi. quid si in dubio, & ibi quoque Raph. Corn. col. pen. ff. de leg. ij. Imo. qui hoc dicit mente tenendum in c. vlt. col. vj. versic. item attende, extrà de dona. Pau. Cast. consi. cccc xxxv. cuius exordium est, super hoc puncto, lib. 2. vbi hoc tamen limitat eo modo quem declarabimus infrà in verbo, susceperit liberos, versic. xcv. incip. secundò intelliges quòd licèt. & Rom. consi. ccix. non est dubium, col. 2. Barba. in repetit. d. l. cùm acutissimi, col. v. versi. & ratio. C. de fideicom. Fran. Aret. consi. xxiiij. quatuor dubia, in j. dubio. Corn. consi. xj. in præsenti consultatione, col. pen. versi. his tamen non obstantibus, lib. 4. Soci. in d. rubri. ff. de lib. & posth. col. vlt. & in d. l. ij. col. j. ff. sol. matri. & consi. ccxv. visa prædicta facti contingẽtia, col. vlt. lib. 2. quod repetitur consi. xxij. lib. 4. & idem Soci. consi. cclxiij. capio primum, col. vlt. lib. 2. & consi. cxxvj. visum fuit, col. j. & iterum col. ij. versic. quæro his præmissis, lib. 3. & consil. xciij. testamentum præmissum, col. vlt. lib. 4. & inter consi. Franc. Curt. senioris consi. ij. eleganter & subtiliter, col. ij. versi. secunda consideratio. & Ias. consi. ccxxx. factum sic se habet, col. pe. versic. non obstat decisio, lib. 3. {Caro. Ruin. consi. xcviij. visa renuntiatione, col. ix. nu. 21. lib. 1.}

In dubio non cẽsetur donãs cogitasse de liberis.

68 ¶Nam si aliter diceremus, sequeretur quòd in dubio nullus, præsertim idoneus gignendis liberis, cuiusmodi penè omnes sunt, vt iam diximus, posset reuocare donationem propter susceptos post eam liberos, quod esset nimium restringere hanc l. quæ generaliter loquitur, & disponit ob eam causam reuocari donationem, ideo etiam generaliter in dubio debet procedere. l. j. §. generaliter. ff. de leg. præstand. & l. iij. ff. de offi. præsi. & c. si Romanorum. xix. dist. cum simil. Alioqui vix vnquam haberet locum. Et licèt quis sit idoneus procreationi liberorum, sit & natura prona ad desiderandum sperandúmque liberos, non tamen propterea cogitat de liberis. Nam hæc simul stant, sperare & desiderare liberos, & tamen de illis nõ cogitare, vt declarat Bar. in d. §. imperator.

De eodem.

69 ¶Sed hæc intellige, vt videlicet quis in dubio non censeatur tempore donationis cogitasse de liberis, cum donat iam matrimonio collocatus, aut cælebs extra contractum matrimonij siue dotis: secus verò si donet in ipso contractu matrimonij vel dotis ipsius: nam tunc verisimiliter cogitauit de liberis ex eo matrimonio procreandis, vt scribit Signo. consi. lxix. cuius initium est, in

De eodem. Finis præcipuus ac principalis matri-

BIU Cujas

Bonũ est sobolis procreatio.

quæstione Blandisiæ,col.4.versi.præterea cùm mater.& Rayner.inter cons.ipsius Signo.cons.omnium vltimo,ad confusionem,col.3.versi.item quia vir.& vterque quidem innixus tex. in auth. de æqua.dot.in prin.Quibus & ego accedo, cùm causa finisque præcipuus ac principalis matrimonij sit sobolem procreare,vt not.in l.j.ff.solu.matri.& in d.l.j.§.ius naturale. ff. de iust.& iur. Ideóque hoc casu,cùm videlicet fit donatio in contractu matrimonij vel dotis, non habebit locum hæc l.vt expressè voluit Socin.in l.ij.in j.not.& post eum Hercul.ff.sol. matri. & idem Socin.cons.liij.viso instrumento,col.iij.versi.secundò respondetur,lib.4. vbi dicit ita tenuisse multos solennes doctor.modernos,vt ipse loquitur,in d.l.ij.ff.solu.matrim.& ita quoque consuluisse Ang.Aret.& Leonem à Carpellis.Sed & idem Soci.postea,videlicet col.v.vers. confirmatur ista opinio,dicit ita se consuluisse eo anno Senis,& suo consil. subscripsisse Baldũ & Bartholinum,& Phil.Corn.& alios solennes doct.& ita quoque reperio consuluisse ipsum Corn.consi.cevj. viso suprascripto themate,col.viij.versi.itaque est aduertendum,lib.3.vbi & ita etiam dicit consuluisse Ibonem Perusinum præceptorem suum,& Ang.Perig.etiam Perus.& ita quoque voluit {Carol. Ruin.d.consi.xcviij.col.ix. versic.ad istud etiam respondetur,lib.1.} Franc.Ripa.lib.3.respon.c.iij. incip.licèt donatio,col.antep.vbi solum Soc.allegat in d.consi.liij.Et id mihi admodum placet,nã si vnquam aliàs quis censeri debeat cogitare de futuris liberis, tunc maximè censendus est, cum matrimonium contrahit.

70 *Contrarium prioribus tenentes.*

¶Quanquam Thomas Parpa.in repet.d.l.ij.col.viij.versic.iste articulus.ff.solu.matrim. & Steph. Bertr.consi.cccxij.difficultas,circa medium lib.3.tenent contrarium,ille quidem hac ratione motus,quòd hæc liberorum cogitatio est solùm in genere, quæ in hoc casu non sufficit,de qua ratione dicemus paulò pòst nu.78.incip.sed hîc quæstionis est.& aliis seq. Alter autem ea ratione ducitur,quòd in dubio non præsumitur quis cogitare de liberis secundum Bar.in d.§.imperator. {& diximus suprà nu.67.}Sed hæc ratio satis ex iis refellitur,quæ diximus.Sed & tu interim vide quæ circa hoc caput donationis factæ in contractu matrimonij dicemus priorem sententiam approbantia,infrà in gl.in verbo,donatione largitus,nu.187.incip.similiter & in casu. & aliis sequentibus,vbi differimus de filia quæ in contractu dotali renũtiat hæreditati paternæ. & iterum nu.216.incip.decimò quæro,an hæc l.& seq.vbi etiam tractabimus de pactis lucrandæ dotis,quæ fiunt in contractibus matrimonij.

71 *Quando reuocationi huius legis locus sit.*

¶Si igitur sequaris priorem & communiorem sententiam eorum qui dicunt non esse locũ huic l.in huiusmodi donationibus,pactis,& renuntiationibus factis in contractu matrimonij, ob præsumptam liberorũ cogitationem:eam not.intellige in iis qui tã maturæ ætatis sunt,vt verisimiliter cogitẽt de liberis,dum matrimonium cõtrahunt.Secus si tam teneræ,vt nec liberos,nec aliud quippiam futurũ cogitent,vt sæpe fieri solet.tunc enim locus est reuocationi huius l.vt bis consuluit Phil.Corn.videlicet consi.xj.in præsenti consultatione,col.pe.vers.nec obst. quod d.l.iunctis iis quæ prius dixerat,col.3.versi.nec etiam videtur,lib.3.& iterũ consi.xxx.in hac cõsultatione,col.3.versi. & maximè iunctis iis quæ dixerat,col.j.lib.4.Nam is vtrobiq; loquitur in quadam puella teneræ admodũ ætatis,quæ in contractu matrimonij quasdã renuntiationes fecerat, de liberis verisimiliter ob tenellam ætatem non cogitans. Sed ita tamen de hac re loquitur, vt possit videri intelligere in omnibus,cum vtatur dictione maximè, in hunc scilicet modum, qui sequitur.Filia,quæ renuntiat in contractu matrimonij,maximè cùm est teneræ ætatis, quæ non solet cogitare de liberis,potest reuocare ob liberos postea susceptos.Et ita illum, tanquam generaliter id voluerit,citat & sequitur Fran.Ripa.sibi contrarius in hac l.in xxij.q.

72 *Donans in cõtractu matrimonii siue dotis cẽsetur cogitasse de liberis.*

¶Secundo intellige procedere, vt scilicet donans in contractu matrimonij siue dotis censeatur cogitasse de liberis,cùm is est,de cuius matrimonio agitur.Nam in eo obtinet ratio, quam suprà adduximus,vt scilicet censeatur cogitasse de liberis ex eo matrimonio,cui se mancipat ob liberos ipsos procreandos.Secus si alius quispiã,de cuius matrimonio non agitur,donet fortè ipsis sponsis,aut alteri eorum,vt fit plerunque. Nam nihil est propter quod debeat de suis ipsius futuris liberis cogitare.Ideóque locum habet hæc l.vt expressè voluit,& ex facto,dum cõtigisset,respondit Steph.Bertr.consi.clvij.siue donatio.lib.3.& in eodem quoque casu idem respõdit ipse Bertr. consi.ccclxxxiij.viso casu superius,lib.2.{& D.Boer.decisi.clix.donatio iuris, col. 3.nu.10.vbi me ex hoc loco citat.} Sed vide quæ dicam infra nu.76,nec solùm.& in gl.donatione largitus,num. 240.duodecimo ista dotis mentio,& seq.

73 *Aliqua in parte liberorum mẽtione facta censetur testator de liberis cogitasse.*

¶Item intelligitur de liberis cogitasse,qui donauit,si in aliqua parte donationis mentionẽ fecerit de liberis.per l.qui filiabus,in prin.& quod ibi not.Bal.ff.de leg.j.Per quã consuluit Rapha. prout illũ retulit Barb.alicubi in rep.d.l.cùm acutissimi.C.de fideic. quòd si pater duos liberos instituit, & aliũ substituit,& in vnius persona apposuit conditionẽ,si sine liberis moreretur,non habet locum d.l.cùm acutissimi,cũ ex hoc præsumatur cogitasse de liberis.Similiter per illũ tex.consuluit Alex.consi.xxxj.hoc capite,ponderatis his quæ in themate.col.1.lib.3. quòd cùm rupto testamẽto præteritione filij,conseruentur legata ex auth.ex causa.C,de libe. præter. nisi fuerit ignoranter præteritus,secundũ opi.Bart.de quo posteà latè dicemus. Certè si in aliquo loco testamẽti fuerit facta mentio liberorũ,censetur de ipsis cogitasse,& ita conseruabũtur legata. quod & ante illum, quamuis non dicat,voluit in eodem casu Bal.in d.auth.ex causa col.v.versi. itẽ in testamentis.& cõs.156,clausula codicillaris,col.1.lib.2.& cons.239.quia vltimus passus,col. 1. & iterũ col.2.lib.3.

Et ad

BIU Cujas

Et ad hæc faciunt quæ scribit Sig.consi.172.testator.in suo solenni testamento,col.pe.Ex quibus potes intelligere,non esse locũ huic l. si pater in donatione liberorum aliquã mẽtionem fecerit.

74 ¶Quod tamen intellige,si filiorum mentionem faciens,de ipsis aliquid disponat:secus si obiter & veluti transeunter eorum meminerit,nihil interim de illis disponens, vt sing.voluit Bald.consil. 167. cuius principium est,quidam Franciscus tunc carens liberis,lib.v.vbi consuluit in huiusmodi specie.Quidam donauit ea lege , quòd si decederet relictis liberis qui excederent pupillarem ætatem,reuocata censeretur donatio.postea decessit relictis liberis,qui mortui sunt ante pupillarem ætatẽ,reuocata censetur donatio ex hac l.nostra,quoniam licèt de posthumis cogitauerit,& eorũ meminerit,nihil tamen de illis disposuit,nisi si ad ætatem pupillarem peruenirent : & ideo isti qui eo ætatis non peruenerunt,non sunt posthumi illic designati,sed omissi sunt.l.commodissimè.ff.de libe.& posthu.& cùm fuerit casus improuisus,tacita voluntas disponentis non auget effectũ donationis:imò nec ea tacita voluntas pro voluntate est in casu omisso.l.militis codicillis.§.veteranus.ff.de testa.mil.Hæc ferè Bald. quẽ sequitur Ias.conf.ccxxx.factum sic se habet. col.4.vers.tertio prædicta,li.ij.vbi & ad hoc alia quædã vulgaria adfert, quæ inibi videre poteris.

Restrictio præcedentiũ.

75 ¶Tu tamen cogita,quia si id verum est,videtur esse contra mentem omnium,qui simpliciter dicunt hanc legem non habere locum cum donans cogitat de liberis,nec vllum omnino verbum faciunt,vtrũ donans de illis disponat,an non disponat,neq; enim dispositio quicquam ad id facit de quo agimus,sed sola satis est cogitatio.Præterea in casu de quo loquitur Bal.nõ obscurè censetur donans voluisse donationem manere ratam,nec reuocari natiuitate liberorũ,si ij infra ętatem pupillarẽ morerentur,quòd ij eò minùs rebus donantis indigeant,quò ociùs celeriusq; moriũtur.{Nec tamen omiserim Carol.Ruin.conf.131.in themate,col.4.vers.non obstat dum secundo,& multis seq.li.3.in ea fuisse sententia generaliter,vt pater mentionẽ faciens liberorum in vna parte testamenti,non censeatur propterea de illis agitasse in clausula substitutionis , nisi & in ea de illis mentionem fecerit:conaturq; respondere ad d.l.qui filiabus,vt ibi videre poteris. Sed illi non possum accedere,nisi si fortè mortis agitatione turbatus testamentũ fecerit:nam in hac specie loquitur ipse Rui.per not.à Guil.Cu.in l.precibus.C.de impub.& ali.substit.& Alex.in l. iam hoc iure.col.vlt.ff.de vulg.& pup.substit.} Quid autem si in donatione non fuerit facta mentio de liberis,sed in alio actu postea eodem die confecto inter donantem & donatarium,an tunc cẽseatur donans ita cogitasse de liberis,vt non sit locus huic l. dicemus infra nu.110.

Ad eandem responsio.

76 ¶Nec solùm si de propriis ipsius liberis mentionem fecerit is qui donat , sed & si de liberis eius cui donat,meminerit,de suis cogitasse videtur,vt in pulchro casu consuluit Soci.conf.cxlvij.cuius initium est,visa facti contingentia,col.v.vers.primò quia ipsa donauit.lib.j.Inibi enim quædã mulier renuntiauerat iuri sibi obuento ex successione matris in fauorem fratrum & liberorum masculorum ex illis nasciturorum.Ideo qua ratione,inquit Socin. cogitauit de filiis nascituris ex fratribus,eadem,imò & maiore censetur cogitasse de filiis ex seipsa nascituris:sicut dicimus in simili,quòd licèt testator faciendo mentionem de filiis,non censetur cogitasse de posthumis,tamẽ si de posthumis in alia parte testamenti fit mentio,censetur & de illis cogitasse, per d.l.qui filiabus.ff.de leg.j.At huic obstat quod suprà diximus num.72.secundò intellige.

77 ¶Sed & Soci.ipse eodem in loco confestim subdit aliam coniecturam cogitationis futurorum liberorum.Nam ea mulier renuntiauerat fratribus,& eorum liberis , quandiu filij & descendentes masculi forent:& consequenter,inquit,iis deficientibus,censetur voluisse quòd donatio ad se reuerteretur,propter suspensiuam illam dictionem,quandiu,per ea quæ ponit Bartol.in l.vlt. ff. ad Tertul.& Bal.in l.maximum vitium.C.de libe.præte.Et non solùm ad se sed ad suos quoque descendentes & hæredes:quia licèt in casu statuti,de quo per d.ipsum Soci.disputatur, dubium sit, an fœmina ad tempus suspensa transmittat hoc ius ad suos hæredes:tamen cùm in hoc casu istud sit deductum in pactum,censetur voluisse prouidere non sibi tantùm,sed & suis hæredibus, etiã si de illis mentionem non fecerit.l.si pactum.ff.de pact.cum simi.Cùm igitur voluerit quòd donatio valeat,quandiu sunt descendentes masculi, quorum appellatione veniunt descendentes in infinitum,vt per Bart.in l.vlt.ff.de suis & legit.& est tex.in l.iurisconsultus.§.parentes.ff.de gradib.affini.Hinc satis apparet,quòd eos voluit præferre causa conseruandę agnationis eius familię, vnde orta est.Cùm autem deficientibus masculis voluit donationem resolui, cẽsetur id voluisse cogitando de suis liberis,arg.l.cùm acutissimi.C.de fideic.Nec est dicendum,quòd voluerit prouidere hæredib.extraneis,& priuare fœminas descendentes ex fratribus,per tex.in l.Lucius,& ibi not.ff.de hæred.instit.& not.per Bar.Imo.& recentiores in l.Gallus.§.instituens.ff.de libe.& posthu.dum tractant de intellectu d.l.Lucius.

Alia coniectura cogitationis futurorũ liberorum.

78 ¶Sed hîc quæstionis est,vtrum satis sit de liberis in genere,vt loquimur,cogitasse, vt hæc l. locũ non habeat , an verò necesse sit in specie cogitasse. Hic reperio diuersas docto, sententias. Sunt enim qui arbitrantur satis esse in genere cogitasse,vt in casu nostræ l.priuatim voluit Pau. Castr. consi.xv.hoc exordio,incipiendo à secundo , col.iij. dum respondet ad hanc l.nostram , lib.ij.& Alex.consi.xxx.ponderatis his,col.ij.vers.& per prædicta,lib.iij.{& consi,50.circa primam,col.v, vers.& ad d.l.lib.vj.}& Corn.consi.xv,ex quo dictus Franc.col. iij. vers. vbi enim vnica,lib.j.& conf.ccvj,viso suprascripto themate,col.vij.lib.iij.& Barb.in repet,c.Raynaldus,col.v.extra de testa.{Anto.Corse.in suis sing.in verbo,substitutio,vbicunque testator.} & Steph.Bert.conf.cxcij.

An sufficiat in genere cogitasse de futuris liberis, an in specie. Opinio eorũ qui dicunt satis esse in genere cogitasse

BIU Cujas

viſo caſu,ante fi.lib.2.& conſi.xxxij.optaſſem,col.ij.verſ.ad tertium huius primi,li.iij.& ante hos Bald.idem ſenſiſſe videtur,ſi ſolerter intelligatur,in l.vlt.col.pen. verſ.ſed quæro nunquid, ibi, item non obſtat,iunctis præcedentibus.C.de codic.& ita quoque ferme videtur voluiſſe omnes, qui de hac re locuti ſunt.

79 *Alii eiuſdem opinionis.*

¶Et huius item factionis ſunt,qui in ſimili caſu huic noſtro, videlicet cum quæritur, an legata conſeruentur ex auth.ex cauſa,nato poſthumo ignoranter præterito,dicunt conſeruari,etiam ſi in genere,nedum ſi in ſpecie de eo fuit cogitatum.In qua ſententia fuerunt Bal.Ang.Pau.Caſt. Cor.Alex.& Iaſ.in d.auth.ex cauſa,Bald.in d.l.vlt.quo loco nuper citauimus.C. de codicil. & in l.j.& ibi Ang.ff.de iure codi.Ang.in l.filio præterito,col.ij.verſ.tu adde,& ibi etiam Imol. col.iiij. verſ.ſubdit tamen Ang.ff.de iniu.teſt.Ang.in l.mulier codicillis.§.miles in ſupremis.ff.de teſt.mi li.& in l.ſicut certi,& in l.ſi cum vel in vtero.C.eo.& conſ.364.cuius factum incipit, Pierus fecit ſuum teſtamentum.col.iij.Ioan.Ana.conſi.xxviij.viſis & ponderatis,col.iij.Ro.conſ. cxxij. circa id quod effectualiter quæritur,col.j. verſ. præmiſsis tamen non refragantibus.{ & iterum col.2. paulò ante fi.}Pau.Caſt.in l.j.C.de poſth.hære.inſtit.& d.conſ.xv.col.ij.& ſeq.lib.ij.& conſ.clxxj. quanquam multa,col.vlt.eo.lib.2.Corn.conſi.cxcv.in hac conſultatione,col.vij.verſi. tamẽ eum ſequentes,lib.j.& conſ.clviij.pro deciſione,col.ix.verſ.quare alterius,li.ij.& conſi.ccxxv.antequã aggrediar,col.pen.in prin.lib.iij.Alex.conſ.cxxiiij.diſcuſsis hæſitationibus,col.pen.verſ.& hoc ve rum eſt,lib.j.& conſ.cxlij.incip.circa primam dubitationem,col.v.verſ.præterea dicit ipſe, eo.li.j. & conſ.xxx.ponderatis his,in prin.lib.iij.& conſ.ſeq.eiuſdem exordij.col.ij.verſ.quia ſufficit,eo. lib.iij.Barb.conſ.lx.illud afferam in medium,col.iij.& iiij.lib.ij.{& latiſsimè omnium Philip. Dec. conſi.490.viſis & circunſpectis.col.2.verſ.primò in genere.}

80 *Fundamentũ eiuſdem opinionis.*

¶Horum præcipuum fundamentum eſt tex.in l.qui iure militari.ff. de teſta.milit.vbi ſcientia patris de filio in genere nocet ipſi filio.quem tex.etiam ad hoc ponderant & commendant Bald.& Ang.ibi.& idem Ang.in l.ſicut certi.C.eod.vbi illum tex.dicit ſing.& in repet.l.qui Romę.§.duo fratres,col.pen.ff.de verb.oblig.& in l.tres fratres,col.ij.ff.de pact.vbi optimè declarauit,quomodo,& quando quis cenſeatur in genere cogitaſſe.& in l.manifeſtiſsimi.§.ſin autem. C. de fur. Et omnes ferme vbique & in omni materia dicunt ſufficere ſcientiam ſiue cogitationem,ſiue volũtatem,ſiue conſenſum alicuius rei in genere per tex.in d.l.qui iure,vt per Bart.poſt Pet.& Cyn. in l.ſub prætextu,la ij.C.de tranſ.Bar.in l.ſi de certa,circa medium,eo.tit.& alibi ſæpe.Ang.in lo cis ſuprà alleg.& præterea conſ. ccclxxxix. totum dictum ſtatutum,paulò ante fin.docto. in d.l. tres fratres.Imol.in c.cùm contingat,de iureiur.& in d.§.duo fratres,& ibi quoque Alex.Franc. Aret.& Iaſ.qui maxima ex parte limitant procedere,niſi ſciẽtia ſpecifica requireretur pro forma. Raph.Fulg.in l.vlt.§.idem quæſiit. ff.de condi.inde.Pau.Caſt.in no.caſu conſi.xxx. incip. ſuper puncto iſto,in fi.lib.j.& conſ.ccccxxxix.ad euidentiam quæritur, col.iij.verſ. quantum verò ad ſecundum,lib.ij.Flori.in diſputa.incip.mulier primo vidua.Barb.qui vbique illum tex.dicit ſing. aut valde not.conſ.xviij.præclarè ſcriptum,col.vj.li.2.& conſ.xxj.præclarè dixit.col.ij.eo.li.2. & conſ.xxvj.ſapienter ſcripſit,col.ix.eo.li.2.& conſ.lxiij.illud in medium afferam.col.pen.verſ.nec ob.cùm allegatur,lib.iij.& cõſ.lxxij.cuius eſt idem initium,col.4.verſi.præterea faciat,eo.li.3. vbi & illũ tex.dicit meliorẽ totius corporis iuris.& conſ.xxj.clementiſsimũ Deum,col.4.li.4.& cõſi. xlix.ſimilis exordij,col.j.eo.li.4.& conſi.lxxxvj.magnus dixit,col.4.eo.lib.4.Alex. latè conſi.xlij. ſuper præmiſſo themate.col.iiij.verſ.quintò pondero.lib.j. & conſi. cv. incip. ponderatis verbis inſtrumenti,col.ij.lib.vj.& conſ.iij.perſpectis literis,col.iij.verſi.nec ad hoc ob.lib.vj.Franc.Aret. in l.ſi quis cùm aliter,ad fi.ff.de verb.oblig.& conſ.xxxiij.cõſultatio præmiſſa,col.pe.verſ.ad tollendum.Corn.conſi.clxv.circa primum,col.pen.verſ.nec refragatur.lib.ij.Socin.conſ.lix.in cauſa nobilium,col.vlt.lib.iij.Philip.Dec.conſi.cccxliij.viſis his quę ſuprà,col.j.& omnes(quod iam diximus)vbique,quos ſi nuncupatim citare vellem,magnitudinem voluminis excederent.

81 *Qui negẽt in caſu huius legis ſatis eſſe de liberis in genere cogitaſſe.*

¶Nam ſolus omnium,quos hactenus legimus, niſi nos fallat memoria, Iaſ. & Thomas Parpa. & Steph.Bertr.non infimæ viri notæ in legibus,ille conſi.ccxxx.factum ſic ſe habet,col.4.verſi. quartò pro confirmatione,lib.2.iſte in repet.l.ij.col.ix.verſ.in articulo autem principali. ff. ſolut. matri.hic conſi.cccxij.difficultas,li.iij.expreſsè negant ſatis eſſe in caſu l.noſtræ de liberis in genere cogitaſſe.{vti etiam poſtea tenuit Pau.Pariſi.cuius conſi.edita ſunt poſt primam huius operis editionem,conſi.lxxiij.donatio iſta,col.viij.nu.50.& ſeq.lib.j.} Nec quicquam allegat Iaſon, niſi quòd hîc non ſufficit generalis renũtiatio omnium iurium,de quo poſtea latiſsimè dicemus infra nu.115.Parpal.autem allegat Bart.dixiſſe huic l.poſſe donantem renuntiare, modò cogitet in ſpecie de liberis,puta ſi dicat,promitto non reuocare etiam per natiuitatem liberorum.locum autem Bart.non deſignat.Ego verò non memini Bart.illud ita ſcripſiſſe,vt retulit Parpalia, ſed illud tantùm,poſſe donantem renuntiare huic l.& ſi donans ipſe cogitauerit de liberis,hanc ipſam l.nõ procedere.In dubio autem nõ videri cogitaſſe,vt ſuprà ex eo diximus in l. Titia Seio. §.imperator.ff.de leg.j.Vtrùm autem ſatis ſit in genere cogitaſſe,an verò requiratur in ſpecie,nõ inueni ab eo expreſsè declaratum.Scio illum in caſu d.auth.ex cauſa.ſæpius tenuiſſe, non conſeruari legata per clauſulam codicillarem,ſi poſthumus fuerit ignoranter præteritus,vt latè poſt ea dicemus in verbo, donatione largitus,quo loco differemus an l.noſtra habeat locum in legatis.In quo poteſt videri Bart.& alij qui ſunt eiuſdem ſentẽtiæ,quos ibi refero,ſenſiſſe in eo caſu

non

BIU Cujas

non sufficere generalem cogitationem,quam quis dicitur habuisse per huiusmodi clausulam codicillarem,si verum dicit Bald.in d.auth.ex causa,col.v.vers.item in testamento.& Alex.d.consi. xxx.col.j.vers.& attento,lib.iij.& Barb.consi.vj.vbi Christus.col.vlt.lib.iij.Sed contrarium,videlicet non censeri quem cogitasse de liberis in genere per eam clausulam,sentit Io.And. in addit. Spec.tit.de instr.edit.§.compendiosè,versi.pone P.in suo testamento , dum dicit quòd illa clausula debet intelligi testatore in eodem statu manente,quasi non cogitauerit de futuris liberis,sed tantùm de præsentibus.& id apertè voluit Ang.in l.j.ff.de iure codic.dum dicit quòd opi. Bart. est vera,nisi appareat quòd testator in genere cogitauit de liberis.Vult ergo non obscurè Angel. per solam hanc clausulam non censeri fuisse cogitatum in genere.quod & apertè asseruit Barba. consi.lx.hoc initio,illud adferam in medium,col.2.& 3.& 4.lib.2.& apertissimè omnium Soc.cõs. xciij.testamentum præmissum,col.vlt.versi.non obstat vij.ratio.col.iiij.lib.iiij.

82 ¶Ex quo etiam fit quòd si in donatione fuerit apposita clausula codicillaris, videlicet si non valeat vt donatio,valeat iure codicillorum,aut etiam alia id genus clausula , verbi gratia,si non valeat donatio eo modo,valeat vt valere poterit,non per hoc intelligetur sublatum remediũ huius legis,vt non obscurè sentit Card.Flor.consi.xx.incip.cùm in testamentis,in ij.dubio.& Barb.sibi contrarius,d.consi.vj.illud afferam,col.v.vers.tertiò faciat,iunctis præcedentibus,lib.2.& expresè consuluit Fran.Are.consi.xxiiij.quatuor dubia,col.ij.vers.nec obstet,iunctis iis quę priùs dixerat. Quod confirmatur ex eo quod dicam inferius num.173.incip.& ita , videlicet iuramentum in donatione appositum non impedire reuocationem ex hac l.Nam iuramentum habet vim clausulæ:si non valet quod ago vt ago,valeat vt valere potest.l.cùm pater.§.filius matrem,& ibi latè doct.ff.de leg.ij.cum simil.

Clausula codicillaris nõ est impedimento huius legis reuocationi.

83 ¶Non desunt tamen qui dixerunt clausulam codicillarem huius l.reuocationi impedimento esse,cum id expresse consuluit Corn.consi.cxciiij.cuius caput est,in præsenti consultatione , col.ij. versi.concurrit etiam.& col.seq.vers.insuper in casu nostro lib.iij.& ad hoc quædam allegat, quæ illic videre poteris.Et idem videtur voluisse Bald.cuius Corn.non meminit,in l.vlt.col.item vlt. vers.item non obstat,iunctis præcedentibus.C.de codicil.Sed tu vide super hoc quę dicam infrà in verbo,donatione largitus,in d.quæstione de legatis.

Contrarium tenentes.

84 ¶Nec solùm cessat hæc l.cùm pater donans cogitauit de liberis,sed & si verisimile est ex probabilibus coniecturis,quòd etiã si cogitasset,nihilominus donauisset,non est locus huic l.vt voluit Bald.hîc in ij.lectu.atque etiam Ang.vterque post prin.& in pulchro casu consuluit Petr. Anch. consi.xlvj.cuius exordium est,prima facie videretur.& in alio Corn. consi.ccvj.viso suprascripto, col.vij.vers.itaque est aduertendum,iunctis iis quæ paulò antè dixerat.lib.iij.& etiam Soci.consi. cxlvij.visa facti contingentia,col.pen.vers.secundò principaliter,lib.j.& iterũ consi.xxxix.in quęstione quæ vertitur,col.vlt.lib.iij.& consi.xciij.testamentum præmissum,col.vlt.versi. ad quartũ, lib.iiij.& Philip.Dec.{consi.cccccIxxxj.viso puncto,col.iij.vers.non obstat.&} consi. dclxxv.consuluit eleganter,circa medium.

Alia huius legis reuocatio.

85 ¶Et ad hoc optimè facit quod in simili casu à multis scriptum est,conseruari legata facta in testamento,in quo filius aut posthumus ignorãter est præteritus,si verisimiliter testator ea reliquisset, etiam si de filio aut posthumo cogitasset.Id enim voluit Bart.consi.cciiij.Cechus condidit testamentum.ante fi.Bald.in auth.ex causa,col.iij.versi.item non obstat,& ibi etiam Ang. C. de libe. præter.& idem Ang.hîc.& consi.lj.incip.ex facto proposito,col.pen.versi.solùm igitur restat videre.& consi.lxxvj.posita pro constanti,col.vlt.versi.secundò.& consi.ccclxiiij.cuius factum incipit,Pierus fecit suum testamentum,col.ij.& iterum col.vlt.& vbique per tex.in l.pen.ff.de iure codicil.& idem Ang.in §.siue igitur,col.iiij.versi.finaliter dici potest,in auth.vt cùm de appel. co. Fran.Aret.in l.Titius,col.vlt.ff.de libe.& posthu.& consi.xcij.incip.viso legato,col.iiij.versi.quid enim si hæreditas.Bart.in repet.l.cùm acutissimi,col.xv.C.de fideic.Soci.dicto consi.xciij. testamentum præmissum,versi.ex quibus omnibus,lib.iiij.

Confirmatio reuocationis.

86 ¶Facit præterea quod voluit Bart.in l.demonstratio.§.quod autem,col.pen.versi. quartò quæro. ff.de condit.& demonstrat.in illa quæstione,vtrùm falsa causa adiecta legato vitiet legatũ.& concludit,& post eum Imo.quòd si verisimiliter testator erat relicturus,etiam si falsam eam causam sciuisset,debentur legata,aliàs non.& idem voluit ipse Bart.licet strictiùs,in l.vlt.ff.de hæred.institu.Facit item quod dicemus postea in gl.in verbo,omnia vel partem aliquam,nu.6. incip. sed illud in dubium venit,& aliis seq.Facit postremò & hæc ratio,quia si ideo hîc reuocatur donatio natiuitate liberorum,quia verisimiliter pater non donauisset, si cogitasset de liberis:consequens est,vt nõ reuocetur,si verisimiliter donauisset,etiam si de illis cogitasset,cessante huius l. ratione.

Alia cõfirmatio reuocationis huius legis.

87 ¶Ex iis quæ dicta sunt,planè constat,quòd cùm donans tacitè possit huic legi derogare,dum videlicet donat cogitans de liberis,aut etiam non cogitans,sed tamen donaturus,si cogitasset:possit & multò quidem magis expresè huic legi renuntiare.Nam tunc prorsus cessat ea ipsius præsumpta voluntas,nec in rebus apertis,clarisque ac certis locus est coniecturis & præsumptionibus.l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.oblig.& l.ille aut ille.§. cùm in verbis. & l.non aliter. ff. de leg.iij.cedítque præsumptio veritati.l.nuptura filio.ff.de iure dot.Et si aliter diceremus,cõfestim sequeretur illud absurdum , quòd pater fraudem non committens non posset alienare omnia bona sua,si filius postea natus vellet reuocare huiusmodi alienationem , quod falsum est l.non

Idẽ si expresè huic legi renuntiat. In rebus apertis non est locus coniecturis.

vsqueadeo.

BIU Cujas

v squeadeo.ff.si quis à paren.manu.fuer.est enim suæ quisque rei legitimus arbiter & moderator. l.in re mandata.C.manda.Et ideo hoc casu poterit natus post alienationem vsque ad legitimum bonorum subsidium tantùm reuocare,per not.in l.j.C.de reuocan.donat.

88 *Qui sint huius opinionis.*

¶Et ita,videlicet quòd possit pater expressè huic l.renuntiare,videtur tenere Spec.dum formam huius renuntiationis præscribit,in tit.de instru.edi.§.porrò,vers.donatio autem firma.ibi, potest etiam dici.& ibi Bald.in addit.ipsius.& Bart.in l.Titia Seio.§.imperator,col.2.vers.vtrùm.l.si vnquam,& ibi quoque Imol.& Raph.Co.col.pen.vers.& ex ratione prædicta.ff.de leg.ij.Bald.in d. l.j.ad fi.versi.deinde quæro,pater donauit.C.de inoffi.dona.Alber.subobscurè hîc col.j.licet pro contraria opin.à quibusdam citetur.Nam primo loco scribit, quòd si donans iurat donationem non reuocare,nihilominus reuocabitur susceptis postea liberis.Deinde subdit quòd Spec.vbi suprà,videtur tenere quòd si specialiter renuntietur huic l.valet renũtiatio,nec aliud dicit.Ex quibus potes intelligere eum esse in hac sententia:vt generalis renuntiatio etiã iurata non obsit huic l.specialis autem secus.Sed & in hac opi.est Ant.in c.vlt.& ibi quoque Pet.Anch.col.v.vers.quærit etiam.& Imol.col.x.versi.item attende,& iterum col.pen.vers.vltimate quærit,extra de dona. idem Imo.in c.cùm contingat,char.vlt.vers.attende tamen quia dixit,ext.de iureiur.Ro.conf.26. incip.pro decisione eorum,col.ij.vers.ad tertium.Pau.Cast.conf.435.super hoc puncto,col. vlt.li. 2.Maria.Soci.in tracta.oblationũ in xv.libello,in fi.Barb.in repet.d.l.cùm acutissimi,col.iiij.versi. sextò faciat quod pulchrè.C.de fideicom.& in repet.c.Raynutius,col.viij.extra de testa.& in repet.c.Raynaldus,col.v.eo.tit.Bartho.Cepo.in l.irritam,quæ est vlt.col.ij,C.de vsucap.pro donat. Socin. consi.cxlvij.visa facti contingentia,ante fi.lib.j.& cons.cxxvj.visum fuit,col.iij.lib.item iij. Ias.in l.pen.col.iij.vers.iuxta hanc regulam,C.de pactis.vbi ita dicit se consuluisse Papiæ,& multos scripsisse.& ibi quoque Philip.Dec.col.ij.in v.not.& And.Alcia.in verbo,antiqui.in fi.& idem Ias.cons.ccxxv.Barptolomæus,col.ij.vers.sed præmissis,lib.j.vbi hanc dicit esse communem opi. & iterum cons.cliij.in commota.col.iij.vers.tertium præsuppositum,lib.ij.& Stepha. Bertra.cons. cxcij.viso casu,ante fi.lib.2.& consi.xxxij.optassem,col.ij.vers.ad tertium huius primi, lib.3. quibus locis dicit hanc esse communem opin.& iterum cons.{xxxix.visis instrumentis,ad fi.lib.iiij. & consi.}cv.viso casu,col.ij.in iiij.dubio.{eodem lib.iiij.Anton.Corse.in suis sing.in verbo, substitutio,vbicunque testator.}& ita propè omnes præsupponunt & sentiunt,præter eos,quos mox continenter tibi citabimus.

89 *Qui dicant donantem nõ posse renũciare huic legi.*

¶Contrarium enim,videlicet quòd donans non potest huic legi renuntiare,aut aliter derogare, quin locum habeat,tenet Oldr.consi.clxxiij.hoc principio,quidam habens vnicum filium,in fin. & eius discipulus Ioan.Andr.qui tamen nullam ipsius,vt aliàs sæpe, mentionem facit, in addit. Spec.tit.de instru.edi.§.porrò,in addit.vlt.col.eiusdem addit.id est,ibi,hoc autem certum est. Alber.qui ita dicit se in quæstione facti obtinuisse,& Salyc.hîc idem{Alber.in l.illud,col.vlt.vers.eadem ratio.C.de sacro.eccles.& ipse}Saly.in d.l.j.col.iij.vers.quæro ix.quid si pater.C.de inoffi.donat.Rom.sibi contrarius cons.cclxix.non est dubium quòd donatio,in fi.Pet.Fer.in sua pract.tit. forma libel.quo agi.pro dona.in verbo,irreuocabiliter.col.ij.vers.sed hîc insurgit dubium, & iterum col.seq.vers.patet ergo ex præmissis.Nicol.Mil.in suo repertorio,in verbo,donatio facta ex traneo,& iterum in verbo,renuntiatio,in pen.no.{Io.Berbe.in suo viatorio iuris, tit.de reuocan. donat.col.ij.vers.an autem iuramentum,vbi etiam dicit,iuramentum nihil facere.}& Vital.Camba.in tracta.clausularum. in rubri. an legibus insinuationem exigentibus renuntiari possit,char. 4.& iterum in rubr.an possit renuntiari.l.si vnquam.Maria.consi.xxiij.circa prædictam consultationem,col.vj.versi.sextodecimò probatur.& omnium latissimè Fran.Curt.senior cõsi.j.incip. circa primum,col.ij.vers.sed istis non obstantibus.cum multis seq.& Socin. sibi contrarius inter consi.eiusdem Curt.consi.ij.eleganter,col.j.vers.cui addo.vbi tamen non asseueranter asserit,propter autoritatem,vt ipse dicit,eorum qui sunt contrariæ opinionis,de quo etiam idem Soci. dubitat.d.cons.cxxvj.col.v.lib.iij.atque etiam in cons.cclxiij.capio primum, col. vlt.lib.ij.vbi dicit, quòd licèt communis opinio sit,quòd donans possit renuntiare,non esset tamen hæreticum tenere contrarium.sed hoc sine scrupulo tenet ipse Socin.proptereáque sibi etiam contrarius,in repe.l.cùm auus,col.xix.ff.de condi.& demonstr.vbi ediuerso dicit hanc esse communem modernorum,vt appellat,op.& Vincent.Palio etiam inter cons.Curt.senioris,consi.iij.incip.& si subtilissimè.colum. j.{ Firmia.in suo indice,in verbo donatio reuocatur.Caro. Ruin.consi.xcviij.visa rẽnunciatione,col.x.nu.22.lib.j.& consi.cvij.Iesu,ad fi.eo.lib.j.& consi.clxix.de tribus,col.3. nu. 12.eo.li.j.& consi.clxxiij.quæritur primò,col.vj.nu.14.eo.lib.j.& cons.lx.de re quidem,col.vj.nu. 17.lib.iij.vbi tamen nutare videtur.}& Franc.Curt.iunior consi.xv.circa præmissam.colum.pen. vers.præterea & secundo,vbi dicit ita vidisse se consultum per plures ætatis nostræ docto.excellentissimos & subobscurè Steph.Bertr.sibi contrarius,cons.clxxv. puto quòd donatio ad fi. li.1. & cons.clvij.siue donatio,lib.2.& apertissimè cons.cclxxx.Christi,& c.viso casu, de quo suprà, col.iij.nu.9.eo.li.2.& cons.xx.duo sunt.col.ij.lib.iiij.& consi.cxxxv.thema consultationis,col.vlt. eo.li.iiij.{& Paul.Parisi.sibi etiam contrarius consil.lxxij.videtur dicendum,per totum id consil. lib.j.cuius consi.longè post nostram priorem editionem sunt impressa:& ibi dicit hanc opi. esse æquiorem,benigniorem,& humaniorem,& iterum cons.seq.donatio ista,col.iiij.nu.31. eod.lib.j. Hiero.Gratus cons.50.Reuerendissime,col. pen. nu. 65.lib.j.vbi tamen dicit eam rem esse adeò

obscuram,

BIU Cujas

obscuram,vt indigeat constitutione imperatoris.Et hanc quoque partem} dicit æquam Barb. in d.c.Raynutius,vbi suprà,licèt contrariam,vt diximus,eodem in loco sequatur.

90 ¶Horum præcipuum atque vnum fundamentum est,quia non sola est huius l.ratio præsumpta illa,de qua tam multa diximus,voluntas donantis,sed alia quoque est,videlicet fauor filiorum. At fauori iuríque alterius nemo renuntiare potest in præiudicium illius,vt testatur Accurs. in l. inuitius.§.j.ff.de reg.iur.& Bart.Bal.& alij in l.pe.C.de pact.& in l.ius publicum.ff.eo.& Imol.in c.ex conquestione,& ibi etiam Pan.col.iij.vers.ij.q.extrà de restit.spol.cum simi.Etiam si is alter à renuntiante ius causamq; habeat.l.quod de bonis.§.vlt.ff.ad legem falci.& l.ij.& l.pen. cum ibi no.per glo.C.vt in poss.lega.& quod not.Bart.in l.hac edictali,in fi.prin.per illum tex.C. de secund.nupt.vbi & hoc dicit procedere,etiam si interueniat iuramẽtum,de quo etiam per Cano. in c.si diligenti,de foro compet.& dicam paulò post,versi.ab hinc ij.

Fundamẽtum eorum opinionis.

Fauori alterius nemo renuntiare potest in præiudicium alterius.

91 ¶Et hinc quoque suboritur alia ratio.Nam cùm non sola ratio huius l.sit ea præsumpta ac verisimilis voluntas patris,sed & fauor etiam filiorum:certè cessante altera tantùm,id est,illa presumpta voluntate,non propterea cessat huius l.dispositio,cùm altera ratio integra maneat,per l.si nõ lex,& ibi Bart.& Bald.qui dicit illum tex.ad id esse meliorem,quàm alium quemuis in iure.ff.de hæred.instit.& l.liberorum,post prin.& ibi etiam Bart.ff.de iis qui not. infa. cum multis simil.& concordan.à me congestis in{nostro tracta.cui titulum fecimus , Cessante causa cessat effectus} in xx.limita.vnde & tu accipere poteris,ne huc iterum repetam.

Alia huius l. ratio.

92 ¶Sed hîc parum attende lector optime,vtrùm attendendus considerandúsque sit hoc in loco fauor filiorum,si quis sit(neque enim negauerim aliquem esse)ad hoc videlicet, vt non possit pater aut tacitè aut expresè huic l.renuntiare,& ita etiam non possit pater donare in præiudicium futurorum liberorum,qui nondum sint in rerum natura,cùm possit tamen haud dubiè in præiudicium eorum qui iam nati sunt,vsque ad debitum bonorum subsidium,& si amplius donauerit,valet tamen eatenus donatio ,& id quidem semper,vt nõnullis placuit,aut certè ita demum, si fraus absit,vt plenè not.in l.j.C.de inoffi.donat.Et istud quidem remedium, quod prorsus est in fauorem filiorum introductum,competit nõ natis solùm,sed & nascituris,per l.si totas.C.eo. tit.Quæ igitur ratio esse potest,vt magis possit pater filiis natis nocere,quàm nascituris,vtq; pinguius ius habeant iam nati,quàm nascituri,faciliusq; & fortiùs infringatur donatio fauore eorũ qui nondum erant in rerum natura,quàm qui iam erant:nisi quia fortassis pater non donauisset si eos iam natos habuisset?Et id quidem verisimile est,vt iã sępius diximus,& probauimus.Idcóque ex huiusmodi verisimili & præsumpta mente ipsius donantis reuocatur donatio,non autem fauore filiorum postea susceptorum,quibus iam aliud remedium paratum erat, sicuti & iam natis:quod quidẽ remedium omnino fauori liberorum concessum est,vt scribit Bal.in l.Titia Seio. §.imperator,col.j.post prin.& iterum col.2.vers.quæro mater & pater.ff.de leg.ij.vbi per hoc dicit in postremo loco,quòd non potest pater illi remedio concesso aduersus inofficiosam donationem,etiam interposito iuramento,renuntiare:quia quãdo contractus infirmatur ratione alterius personæ,nunquam iuramento contrahentium confirmatur,alioqui vergeret iuramentum in dispendium alterius:quod fieri non debet.c.cùm cõtingat,in fi.extra de iureiur.& c.quamuis.in fi. de pact.lib.vj.nec enim iuramentum vnius alteri nocere potest.l.iij.§.pe.& l.nam & postea.§.vlt. cum l.seq.& l.sed & si possessori.§.vlt.ff.de iureiur.{& l.j.in prin.ff.si muli.ventr.nomi.}quod postremũ voluit etiam Bal.in d.§.imperator,& alij quoque,& idem Bal.in d.l.j.col.iiij.vers.ex prædictis pone,& ibi etiam Saly.in ix.q.C.de inoffi.donat.& Pet.Anch.& Imol.in c.vlt.col.pe.& ibi quoq; Ant.col.vlt.extra de donat.& idem Imo.in d.c.cùm contingat,tum col.v.vers.aduerte tamen quia quãdo,tum char.vlt.vers.attẽde tamen quia dicit,extrà de iureiur.& Pau.Ca.cons.348. tria sunt quæ videtur,vers.secũdo videtur facere,li.ij.& Ias.d.cons.cxxv.col.iij.vers.& præmitto, lib.j.& cons.cxlj.visa longa,col.pe.li.4.Alex.cons.lv.consideratis verbis,col.iij.vers.nec prædictis ob.lib.j.Et hoc planè ex eo constat,quòd illud remedium inof.donat. est contra voluntatẽ donãtis,vt est tex.expressus in d.l.Titia Seio.§.Lucius,in duobus locis.hoc autem ex volũtate ipsius.

Iuramentum unius alteri nocere non debet.

93 ¶Et hanc differentiam,huius videlicet l.nostræ,& remedij quod datur contra inofficiosam donationem,apertè sentit Bart.in d.§.imperator.Nam postquam illud dixit,quod & nos suprà proximè diximus,videlicet non posse patrem renuntiare,etiã cum iuramento,remedio inoffi.donat. non multo pòst,videlicet in vers.quæro vtrùm,subdit posse contrà renuntiare huic l.Illud enim remedium in fauorem filiorum omnino introductum:hoc autem patris,nempe ob præsumptam & verisimilem illam mentem illius.Quam etiam differentiam expresè apposuit Ant. in d.c.vlt. de donat.& nouissimè And.Alciat.vir à nemine vnquam satis laudatus , in l. pacta quæ contra. C.de pact.& multi ex iis quos suprà citauimus.Et ea apertè hac ratione cõprobatur, quòd inofficiosa donatio non reuocatur,nisi post mortem donantis,vt dicit Cyn.in d.l.j.C.de inoffi.don. & dicemus latè in vlt,glo.hæc autẽ,de qua nunc tractamus,confestim natis liberis,non expectata morte donantis,vt hæc l.statuit,& latè etiam dicemus in ead.gl,vlt.in prin. Quod non ob aliud fit,quàm quòd prior reuocatur fauore liberorum,ideóq; non nisi eo tempore,quo ipsi erant res donatas habituri.Posterior fauore parentũ:ideóq; confestim,& ad suũ ipsorũ commodũ, nõ expectato eo tẽpore, reuocatur:vt latè dicemus infrà in verbo,in eiusdẽ donãtis arbitrio , in prin.

Pater etiam cum iuramẽto non potest renunciare remedio inofficiosæ donat. Potest tamen renunciare huic l. Eiúsque differentia.

94 ¶Ex quibus & illud infero à paucis annotatum,quòd etiam si filius natus post donationem vel

Deficiente uo

let

BIU Cujas

lũtate patris reuocatur dispositio huius leg.

let huiusmodi donationem manere ratam,eámque approbaret, ea tamen nihilominus ex hac l. reuocaretur,nempe deficiente voluntate patris, ob quam causam reuocatur donatio,vt in simili pulchrè voluit & constãter asseruit Bal.in l.si cùm vel in vtero.C.de testa.milita.quòd cum posthumus ignoranter præteritus rumpat testamentum,corruántq; etiam legata aliàs debita,ex auth. ex causa.C.de libe.præter.secundum opinio.Bart.ibi,de qua latissimè dicemus infrà in gl. donatione largitus.in quæstio.an hæc l.habeat locum in legatis : certè licèt posthumus approbet testamentum,tamen non valet,quia non reperitur adesse voluntas testatoris nascente posthumo:sicuti etiam dicitur de tacita substitutione.nam quando mater est in medio,licèt ea abstineat ã pupillari,non tamen succedit substitutus,quia non adest voluntas testatoris. Quod Bald. ipse dicit nouum videri,& mirabile.& sequitur ibi Pau.Cast.qui dicit sing.& menti tenendum,trahítq; ad casum l.nostræ.& etiam Alex.Corn.Barb.in addit.Bald.& Ias.ibi.& Soci.cons.xciij.testamentum præmissum,col.vj.vers.præterea dictam responsionem,li.iiij.& hoc quoque nuncupatim voluit in casu l.nostræ Ang.in auth.de immen.donat.§.j.col.iiij.vers.item quæro an ista donatio. & faciunt quæ dicam infra in verbo,in eiusdem donatoris arbitrio,in prin.

95 *Modò eo uiuo reuocetur.*

¶Quod sine dubio verum esse existimo,vt scilicet reuocetur viuo patre,si ipse voluerit, etiam si filius approbaret donationem,nollétq; eam reuocari.Sed post mortẽ patris videretur quòd filius eam donationẽ,quam iam viuo patre approbauit,reprobare non possit, etiã si eo tempore quo approbauit,nihil iuris in ea re haberet,cùm approbauit per l.rem alienã.ff.de pig.& l. qui balneũ. §.Titia.ff.qui potio.in pign.hab.& l.si quis.ff.de act.emp.& l.pe.ff.de fun.dota.Sed tu tamẽ super hoc vide quæ scripsimus in nostris legibus connubialib.in gl.vij.in verbo, *le son mary*. in xj.q.

96 *Autoris hac de re sententia.*

¶Cæterùm vt redeamus ad id quod principaliter tractamus,hæc mea est sententia,probabiliorem esse eam opinio.quæ & expressa & tacita huius l.renuntiatione,adcóque etiam liberorum cogitatione asserit hanc l.tolli, nec ei locum esse:nam & alioqui corruerent omnium prope scripta in materia huius legis quæ vbi fundantur in verisimili aut non verisimili mente donantis, ad eamq; tanquam ad anchoram in omnibus dubiis omnes passim confugiunt, etiam ij qui alterius opin. sunt,vt videre licet ex iis quæ suprà scripsimus,& infrà quoque dicemus,& quidem tam sæpe,vt nihil frequentiùs occurrat,quàm mens & voluntas donantis:siue quæratur,an hęc l.habeat locũ in donatione facta ecclesiæ,aut amico,aut vxori:siue etiam an procedat in re qualibet, aut parua, aut magna:siue itẽ quæratur,in qua donatione obtineat. Quid tãdẽ?nihil hîc quæritur, tractatur, disseritur,quin confestim in medium producatur verisimilis illa aut non verisimilis mens & voluntas donantis.per hanc omnia dubia,quæstiones omnes,omnia consilia absoluuntur,etiam ab iis,quos iam diximus,sed tamen sæpius dicendum est,qui veluti extra mentem suam positi, mentem donantis,quam aliàs vbique asserunt,hoc vno in loco nihil faciunt.

97 *Latior eiusdẽ explicatio. Dolus excludit cõsensum.*

¶Potest igitur donans,vt hoc reassumam,huic legi expressè renuntiare,vel tacitè cogitando de liberis derogare. Quod tamen tribus aut quatuor modis minimè contemnendis intelligendum declarandúmque putamus.Primo,vt procedat, nisi donans dolo inductus fuisset ad renuntiandum.Nam tunc per huiusmodi renuntiationem non censeretur cogitasse de liberis, ea quidẽ cogitatione, qua huic renuntiationi consensum præstitisse videatur:quoniam dolus excludit consensum ab ea dispositione,ad quã quis eo dolo fuit inductus,secundũ not.in l.eleganter,in prin. ff.de dolo.& ita expressè in casu nostræ l.tenuit Soc.consi.cclxiij.cuius caput est:capio primum, col.vlt.lib.ij.vbi & illud sing.addit,quòd si dolus non sit sufficienter probatus, sunt tamen coniecturæ,ex quibus dubiũ fit,an interuenerit,necne,certè pròpter huiusmodi dubiũ & in ipso dubio pręsumemus donantẽ noluisse præiudicare liberis,ex doctrina Bar.& aliorum in l.Titia Seio. §.imperator.ff.de leg.ij.de qua supra diximus in nu.66.incip.sed hîc in quæstionem,& seq.Ideóque & huic l.locus erit.In quo etiam illud no.ex ipso Soci.in d.cons.col.antepe.vers.non omitto etiam,quòd hæc renuntiatio expressè facta de hac l.cùm sit contra pręsumptam mentem donantis,& res non solita fieri,confert cum cæteris indiciis aut coniecturis ad præsumendam mentem donantis,ad præsumendam fraudem aut dolum.Illud autem generale est,vt renuntiatio non noceat,cùm in ea fuit deceptus renuntians ab aduersario,per gl.in l.paciſci contra edictum.ff.de pactis.quam ad hoc ponderat & dicit sing.Bald.in sua margari.in verbo renuntiatio, col.ij. vers.renuntiatio non nocet.Quanquam ea nihil mihi ad id facere videtur. Sed tamen vide Paul. Castr. qui in eam sententiam consuluit cons.cccIxxxv.siue dicamus,circa medium.lib.j. {Et facit quod scribit Bal.in l.si præsidium,col.vlt.vers.sed nunquid ædilitiis,C.de ædil.act.}

98 *Eiusdem declaratio.*

¶Secundo modo declara,vt huiusmodi cogitatio liberorum, vel expressa huius legis renuntiatio in donatione facta à muliere,impediat reuocationem ex hac l.si ea certior fuerit facta de hoc iure reuocandi,si susciperet postea liberos.Aliàs ei tanquam erranti in iure, & tractanti de damno vitando,subueniri debet,per leg.error.& l.iuris ignorantia.ff.de iur.& facti ignor.vt in simili dicimus mulierem renuntiantem Velleiano aut alteri remedio,nihil sibi præiudicare, nisi fuerit de tali beneficio certiorata,secundum glo.communiter approbatam in l.vlt.§.vlt.ff.ad Velle.& in d. l.vlt.C.eod.& in l.sciendum.ff.de verb.oblig.& vbique Docto.in §.igitur ordinandus, in verbo, interroget,& ibi Bart.in auth.quo.opor.epis.& cle.Dy. Bart.Ro.Alex. Franc.Aret.& alios in l.in repudianda.in auth.de acquir.hæred.Cy.in l.ij.in vj.q.& ibi Bald.in q.iiij.C.de rescin. vend. vbi ita dicit Dy.consuluisse.Io.And.& Ant.in c.pen.de emp.& vendi.eundem Ioan.And.in c.si diligenti,

Mulier ignoranter renuntians Velleiano, nihil sibi præiudicat.

ligenti,col.iij.& ibi cæteros post eum,de foro compet.& in addi.Spec.tit.de oblig.& solu. §.j. in addi.incip.Vbertus.& rursum tit.de renun.& conclu.§.j.circa mediũ addi.incip.quomodo huic dicto.Bal.in l.j.in antiq.lect.ante fi.& ibi Soci.in fi.ff.si quis in ius voca.non ier.& in l.qui iure. ff.de test.milit.& in l.pen.col.ij.vers.hoc verum,& ibi etiam Phil.Dec.col.vj.vers. postremò not. C.de pact.& eundem Bal.in l.iij.ad fi.C.de decur.lib.x.& in c.cùm in iure,col.vlt. vers. & vnum scias,extrà de offi.delega.& in l.qui iure,& ibi Ang.ff.de iur.mil.{& cons.iiij.quæritur vtrũ,col.j. li.j.& cons.cxxxix.factum tale est.D.col.vlt.li.ij.& cons.clxvj.allegationes hinc inde factæ, versi. ad aliud de duob.reis,li.iiij.& cons.cxciij.punctus prohibetur per statutum,in fi.lib.v.Pan. in c. si diligenti,col.iiij.extrà de foro compe.Pau.Cast.consi.ccccxj.viso facto ac dubio.col.j.li.j. Alex. consi.xxvij. viso libello,col.ij.in fi.lib.j.Vital.Camb.in tract.clausularum in rub.an mulier possit renũtiare benefi.Vellei.non semel.Guid.Pap.cons.cxxij.Ioannes molaris,in iij.dubio.} Lud. Bol. consi.xlv.Samaritana,col.iij.vers.præterea etiam dato.

99 ¶Nam mulier præsumitur ignorare ius suum.l.cùm de indebito.§.si autem is qui.ff.de proba. & l.ij.§.vlt.ff.de iur.fisc.Renuntiatio autem non trahitur ad ignorata siue ignota.l.mater decedens, in princip.ff.de inoffi.testa.& l.cùm aquiliana.ff.de transf.& leg.ex maleficiis.§.longè minus,ff.de actio.& obliga.Imò nec ad ea de quibus quis dubitat,an sibi competant,nec ne,per text.in l.vlti. §.sin autem nescius & dubitans.C.de furt.quem ad hoc not.Bart.ibi non semel,multumq; commendat,ac negat se alibi scire.& Ang.etiam ibi,qui & ad hoc allegat l.pro dubietate, quæ est vlt. C.de condi.inde.vbi dubitanti sicuti & ignoranti datur repetitio indebiti.{& est etiam text. in l. qui in domini.& ibi Roma.ff.de testa.}& etiam{Bar.cons.lxxiij.quæritur vtrùm procurator. col. ij.}Bald.in l.leges sacratissimæ.C.de lega.vbi dicit per illum text. quòd æquè parcitur dubitanti ac ignoranti.& id dicit no.dignum,& in c.cùm contingat,col.j.vers.ibi,fuerit deputandum,extrà de rescript.vbi ex hoc dicit,quòd is qui dubitat,ignorat.& in cap.vlt.circa medium,extra de postula.præl.vbi etiam dicit quòd dubitatio idem est quod ignorantia, vt excuset.{ & consi.lxxiiij. verba.col.ij.versi.& videtur,lib.j.& consi.cxxxiiij.in primo testamento, col.ij.eod.libr.j.& consi. ccxcviij.hæc materia,ante fi.eo.lib.j.vbi ex hoc dicit dubitantem censeri esse bonæ fidei,vt ignorantem,& consi.ccccxxxviij.Titius habebat.Seiam,col.vlt.vers.quæritur ergo,lib.v.& Ang.cõsi. xciij.cùm lis & quæstio,col.v.versi.illa enim alternatiua.Iaco.Alua.in c.j.§.si vasallus feudũ,in j. not.etiam per eum tex.tit.si de feudo fuerit controuer.} Ro.in l.nec is.§.hæres.& ibi etiam Frãc. Aret.in vlt.no.& Ias.in v.not.ff.de acq.hære.Alex.cõsi.xxxvij.in causa mota.col.pen. versi.item quia dubius.li.j.& Io.Ana.cõs.lxxij.visis & cõsideratis.col.vlt.& Barba.cõs.xvj.præclarè scripsit. col.ij.lib.ij.Ias.in l.naturaliter.§.nihil cõmune.col.vj.vers.& ad istam.ff.de acqui.pos.& in l.apud Iulianum.§.si Titius,col.ij.in v.no.ff.de leg.& in l.j.col.j.versi.adde,& iterũ col.vlt.versi.ex tertia parte fortius.ff.de condi.ind.& in l.vlt.§.idem quæsiit,col.ij.eod.tit.{& consi.lxvij.viso secundo, col.iiij.vers.v.facit,lib.3.} & cõsi.cvij.in præsenti cõsultatione,col.iiij.versi.j.dicitur,lib.iiij.& cõsi. clx.visis & diligẽter consideratis,col.vlt.versi.hinc est,eo.lib.iiij.Philip.Deci.in l.qui cũ alio,col.j. ff.de reg.iur.& cons.clxxx.visa renũciatione,col.v.versi.iij. non obst.Et facit tex.in l.ij.vers. fieri enim potest.ff. quis ord.in bono.pos.ser.& in l.quandiu,& ibi latè Rom.Corn.Alex.Ias.& Deci. C.qui admit.& in l.si is ad quem,& in l.repudiando, & in l.hæres institutus,cũ ll.seq.ff.de acqui. hære.iuncta l.pro hærede,in prin.& l.gerit.ff.eo.& l.auia.C.de iure delib.facit etiam { text.in l.de statu.ff.de testam.} tex.in l.vlti.C.de condi.indeb.Nam & dubitans, scire non dicitur.gl.in l.de statu.ff.de testa.& Bar.in l.admonendi,col.iiij.ff.de iureiur.& quod scribit idem Bar.consi.xc.dilecto domino,col.iij.versi.ad quod respondetur.{ Ideo nec in mala fide esse dicitur, gl.no.in c.si diligenti,in verbo,bona fides, ad fin.de præscr.& in c.vlt.in gl.vlt.eo.titu.& ibi late Panorm.col. antepe.in iij.q.gl.de quo tamen vide Bal.in fi.col.ij.& in l.super longi.C.de præscr.longi.tempo. Bart.in l.naturaliter,col.ij.ff.de acqui.hære.Ant.in c.vlt.& ibi late Imo.in ix.q.de præscri.& omnium latissimè Fran.Bal.in tract.de præscr.in ij. parte v.q.prin.primæ partis prin. } Et adeò procedit id quod diximus, scilicet reuocationem non trahi ad ignorata,& de quibus dubitatur, vt etiam verum sit si constet quòd quis remitteret,si ea sciret haud dubie sibi competere,per gloss. sing.in l.Pomponius scribit,in verbo,probauero,in fi.ff.de neg.gest.quam ad hoc annotat & dicit sing.Bal.in l.sua Marg.in verbo,renuntiatio,col.j.

Mulier præsumitur ignorare ius suũ.

Dubitans, scire non dicitur.

100 ¶ Et licèt non subueniatur mulieri,nisi in casibus expressis l.vlt.C.de iur.& facti ignor. qua ratione dicebant Richar.in d.l.cùm Aquiliana.& Rapha.in d.l.vlt.ad Velleia.huiusmodi renuntiationem Velleiani sine alia certioratione valere:tamen ad hoc respondent docto.vt refert Alex.& alij recentiores in d.l.sciendum,quòd satis dicitur expressum in iure,quando tractatur de damno vitando,per d.l.error.Ex quo & idem in casu l.nostræ,vt ad eam propiùs accedamus, nuncupatim concludit Soci.d.consi.cclxiij.ad fi.quoniam non potest , inquit,dari ratio diuersitatis inter vtrunque casum,ideóque & idem ius obtinet.l.illud.ff.ad leg.Aquil.Imò,vt subdit,maior hîc est ratio,quàm in Velleiano:quando non sit vsquequaque certum,quòd possit huic l. renuntiari.& idem etiã voluit Ripa,qui tamẽ Soci.non meminit,in hac ipsa l.in iij.quæstio.Et ad huius confirmationem vide Francis.Aret.in l.si quis cùm aliter,paulò ante finem.{ & ibi quoque Ias.colum. vlt. } ff.de verb.obl.dum intelligunt dictum Bar.in l.vltim.§.idem quæsiit.ff. de condi.indeb.de quo paulò pòst dicemus numero iii.quartò declara,procedere in muliere,& minore , & cæteris

De eodem.

BIU Cujas

Eadem est ratio in renuntiante quæ in contrahente.

quorum fragilitas obuiat obligationi. Nam qua ratione facilè contrahunt, eadem quoque renuntiant remediis sibi aduersus contractum competentibus. Nam eadem ratio est in renuntiante, quæ in contrahente simpliciter. l. si iudex circunuento. ff. de minorib. nec enim potest renuntians suam ipsius fragilitatem tollere, id quod etiam intelligit ipse Bart. consi. lxxxviij. in quæstione inter Franciscum, post medium, & Bald. in l. vlt. §. item si mulier, in lectu. antiq. ff. ad senatusconsult. Velleia. quos ipse Are. non citat. & Alc. in l. pen. in verbo, antiqui, in iiij. causa. C. de pactis.

101 *Idem in minore.*

¶ Et quod dictum est de muliere, idem de minore intelligas, cuius etiam renuntiatio, sicuti nec mulieris, nihil ei obest, nisi de beneficio, siue priuilegio, aut remedio quod ei competit, fuerit factus certior, vt per docto. in d. l. sciendum. ff. de verb. obl. & Bal. in d. l. j. & ibi etiam Soci. ff. si quis in ius voca. non ier. & in d. c. cùm in iure. { & idem Bal. d. consi. iiij. col. j. lib. j. & consi. xlvij. casus talis est, d. Andreolus, in fi. eo. lib. j. & consi. cxlviij. in casu proposito, col. ij. lib. j. & consi. clxxix. ad euidentiam, lib. iij. & d. consi. clxvj. libr. iiij. & consi. xcvj. pupillus, lib. v. } & d. consi. clxvj. lib. iiij. & omnes penè quos citauimus in præcedenti versi. quósque adducemus infrà in hac eadem gl. nu. 135. incip. & in hanc partem facit. Nam & minor quoque præsumitur ignorare ius sibi competẽs. d. l. cùm de indebito. ff. de prob. & d. l. ij. §. vlti. cũ gl. ff. de iur. fis. & in l. j. §. vlt. ff. de edend. & no. gl. in §. notandum. j. quæst. iiij. Et ius quoque ciuile & gentium, vt no. gl. in §. j. in verbo, sciens, & ibi Ang. in auth. de incest. nupt. quã quidem gl. admodum no. Fran. Tigr. in l. venia. C. de in ius voc. & Alex. consi. cxxvj. viso processu causæ vertentis, col. vlt. lib. vij. Imò verisimilior & tolerabilior est ignorantia iuris in minore, quàm in muliere. l. regula, post princ. ff. de iuris & facti igno. quam ad hoc expendit & commendat Iason in d. l. sciendum, col. xij. versic. ij. pro ista parte. sed est melior tex. cuius Iason non meminit, in l. quãuis in lucro. C. de iuris & facti igno. & ideo plus fauoris & priuilegij habet minor in restitutione in integrũ ob ætatẽ, quàm mulier ob sexum in beneficio Velleiani, vt est tex. in l. vlt. in prin. vbi Salyc. no. ff. ad Velleia. vbi ita scribitur. Nec enim loco minoris vigintiquinque annis circunscripti per omnia habenda est mulier. & in l. si apud minorem. ff. de minor. & facit quod scribit Bal. in c. cum contingat. col. iij. vers. quæro quãdo mulier, extra de iureiur. & tex. in l. de die. §. si seruus. ff. qui satisd. cog. vbi ita scribitur, minori quoque viginti quinque annis succurrendum est, fortasse & mulieri propter imperitiã. & in l. qui habet, quæ est iij. in fine prin. ff. de tutel. vbi etiam magis ætati quàm dementiæ consulendum esse scribitur.

Minor præsumit ignorare ius sibi competens.

Plus fauoris & priuilegii habet minor ob ætatem, quàm mulier ob sexum.

102 *Idem in rustico.*

¶ Et idem quoque non absimili ratione de rustico possumus dicere, si renuntiauerit reuocationi donationis ob futuros liberos, nisi fuerit certioratus de beneficio huius l. nã leges nostræ vbique æquiparant rusticum mulieri & minori in iuris ignorantia. vt in d. l. j. §. vlti. ff. de eden. & in d. l. ij. §. vltim. ff. de iure fisci. qui tex. expresè loquitur in ignorantia sui iuris. & gl. in l. pater, in prin. in verbo, per errorẽ. ff. de excep. dol. & Bal. in d. l. j. ff. si quis in ius voc. & in l. ij. versi. quæro vtrũ hæc l. C. de fideicom. per l. vlt. in prin. ff. de dol. excep. & Philip. Deci. in l. si quis id quod, col. vj. versi. secunda causa. ff. de iurisd. om. iudic. Quinimo magis subuenietur rustico, quàm mulieri in iuris ignorantia, vt probatur ex l. iuris, iuncta l. quicunque. C. qui admit. ad bon. pos. Neque enim mihi satisfaciunt quæ inibi à recentioribus quibusdam aduersus id scripta sunt. Ideóque Cy. in d. l. ij. in vj. q. & Bald. ibi in quæst. iiij. C. de rescin. vend. volunt rusticum certiorari, vt per renuntiationem amittat remedium illius l. quod & asserit Imo. in c. pen. col. ij. extra de empt. & vend. & latè Alex. consi. j. ponderatis his, col. j. & ij. lib. vj.

Magis subuenitur rustico, quàm mulieri in iuris ignorantia.

103 *Tertia declaratio.*

¶ Tertio declara expressam huius l. renuntiationem, aut cogitationem liberorum impedire reuocationem quæ fit ex hac l. quantum ad liberos ex ea vxore nascituros, quam quis tunc habet, cum donat: non etiã ex alia, quam fortè ducit post mortem prioris, vt sing. voluit Soc. consi. 126. cuius initium est, visum fuit primò, col. iiij. versic. ex quibus. concluditur, lib. iij. vbi & ita quoque aliàs consuluisse se dicit, sicuti verè consuluit inter consi. Fran. Curt. senioris consi. ij. hoc exordio, eleganter & subtiliter, col. ij. versic. prima est quòd iste donator. Mouetur primùm, quia cùm matrimonium sit individua viri & vxoris coniunctio. l. j. ff. de ritu nup. & quilibet præsumatur viuere vsque ad centum annos. l. vlti. C. de sacrof. eccl. cum simil. non videtur quis cogitare de aliis liberis, quàm ex eo matrimonio, nec nisi respectu illorum renuntiare. nec enim censendus est cogitasse de alio matrimonio, nec de alia vxore, quam habere non potest, nisi post mortẽ istius, quam expectare neque ciuile est, neque naturale. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obli.

Quilibet præsumitur viuere usque ad centum annos.

104 *De eodem.*

¶ Et hanc rationem confirma ex tex. no. in l. si quis posthumus. post prin. ff. de lib. & posth. vbi si ex ea quæ alij nupta sit, posthumum suum quis hæredem instituerit, non valet, quia turpis sit institutio, ob id scilicet, vt ibi scribunt docto. quòd illam in vxorem habere nõ potest, nisi mortuo marito, quod expectare turpe est, per d. §. sacram. Ex quo conficitur quòd cùm donans vxorem habeat, nec nisi post mortem illius liceat aliam ducere. l. eum qui duas. C. de adult. quam quidem mortem expectare turpe sit, non censeatur de liberis ex illa cogitasse: cùm in dubio quis censeri non debeat quicquam malo animo facere. l. merito. ff. pro socio, cum si.

105 *Appellatione posthumi continetur omnis posthumus ex quacunque uxore.*

¶ Deinde tex. est in l. placet. ff. de libe. & posthu. quòd si in institutione fit mentio de posthumo, comprehenditur omnis posthumus ex quacunque vxore, & id quidem fauore testamenti conseruandi, vt voluerunt gl. Bar. & omnes ibi, & idem Bar. in l. si ita. ff. de auro & argen. lega. { Cui adde Alex. & Iaso. in l. qui filiabus. in prin. illum col. ij. versi. adde quod etiam hoc, & Ias. col. vlt. ff. de lega. j } Igitur si is fauor ratióque testamenti conseruandi absit, ius commune est in contrarium.

l. ius

l.ius singulare.ff.de legi.Hîc autem non habet locum ea ratio,imò potiùs contraria:quia si comprehenderetur omnis posthumus ex quacunque vxore,ita videlicet quòd etiam natiuitate liberorum secundi matrimonij non reuocarentur donationes ex huiusmodi l.ea res tenderet ad destructionem testamenti donantis, si quòd esset.nam fortè filij non adirent hæreditatem exhaustam huiusmodi donationibus,arg.eius quod in simili dicitur in l.j.ff.ad leg.Falc. & ita subuerteretur testamentum,non adita scilicet hæreditate.l.eam quam.C. de fideic.

106 ¶Postremò huc,inquit,propiùs accedit quod dicit Imo.in d.l.placet,quòd licèt institutio posthumi comprehendat omnem posthumum ex quacunque vxore, vt ibi dicitur:tamen exhæredatio non includit posthumum ex alia vxore nasciturum,quia exhæredatio est odiosa,nec potuit pater moueri odio posthumi propter ipsum,sed fortè propter vxorem,quam tunc habebat minimè sibi gratã,vt in simili dicitur in l.si quis in suo.§.legis.C.de inoffi.testa.& in l.Cicero,versi.sed & si qua.ff.de pœnis.Hîc verò huius l.renuntiatio siue abrogatio est odiosa liberis,sicuti exhęredatio, nec potuit mouere donantẽ odiũ vxoris futurę nondũ cognitæ, sicuti nec posthumi nõdũ nati. Igitur nihil est quod posimus dicere patrẽ donantẽ intellexisse de filiis nasciturís ex alia vxore.

Institutio posthumi comprehendit omnem posthumum. Secus in exhæredatione. Differentia ratio.

107 ¶Adde ad confirmationem huius sententiæ Soci.tex.in l.si quid earum.§.vlt.in fi.ff.de leg.iij.vbi ita scribitur,quia non est ita de posteriori vxore cogitatum.Cuius autoritate dicit Bald. in l. vlt. col.iij.versi.& nota quòd si talis vxor.C.de indi.viduit.quòd si testator reliquit vxorem suam dominam & vsufructuariam, postea verò mortua vxore,quam habebat tempore testamenti, aliam superducat,ad eam non trahitur illud legatum,cùm de ea non censeatur testator cogitasse.Sequitur Fran.Cre.qui hoc dicit sing.not.viij.quid si maritus.& Fely.in c.ij.extrà de treu.& pac.Iaſ.in l.diuortio.§.quod in anno,col.pe.versi.vndecimò facit.ff.solu.matr.& in l.duobus reis.§.si ei qui, col.ij.versi.decimò facit.ff.de iureiur.Phil.Dec.in c.quoniam Abbas,col.pe.versi.vndecimò quæritur.extrà de offic.deleg.& Catel.Cotta memor.incip.vxor relicta.Sed tu super hoc vide Alex. cõs.170.viso processu causæ vertentis inter dominã Ant.col.ij.verſ.non obst.etiam iunctis præcedentibus lib.2.& ꝫ quæ scripsimus in comment.nostrarum consuetud.titu.x.§.in xiiij.limitat.

De eodem.

108 ¶Sed & tu præterea adde ad Soci.quod scribit Bald.consi.ccxxxix.quia vltimus passus,col.2. lib. 3.quòd in casu auth.ex causa.C.de libe.præte.si clausula codicillaris operaretur vt conseruentur legata nato filio ignoranter præterito,nihil tamen haberet virium in natis ex alia vxore, de quibus cogitare nec in genere quidem potuit , quia debemus referre coniecturam voluntatis ad id quod verisimile est secundum naturalem rationem:per not. per Dyn.in l.ex facto,in princ. ff.de vulg.& pupilla.& idem quoque consuluit Barb.qui Bal.non meminit,consi.lx.illud afferam, col. ij.& iij.& multis seq.lib.2.vbi inter alia mouetur ex d.§.sacram, suprà allega. Quanquam in hoc vltimo contrarium voluit Pau.Cast.aliud tamen agens,consi.xv.hoc capite,incipiendo à secundo,col.2.lib.2.Vt interim omittam quòd qui de liberis loquitur aut cogitat , debet censeri loqui & cogitare de liberis primi matrimonij tantum:sicut qui de matrimonio loquitur,de primo tantum intelligere videatur,per tex.expressum in l.dotis promissio.§.vlt.ff.de dot.promiſ.& in l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb. signific.

Liberorũ nomine liberi secundi matrimonii non cõtinentur.

109 ¶Hoc Socin.placitum pulchrum est & egregium,si verum sit , de quo non parum dubito. Nam haud dubiè pater potest renuntiare huic l.non solùm respectu liberorum huius matrimonij , sed & alterius,si voluerit,vt & ipse Soci.nõ obscurè intelligit : cuius tota disputatio in hoc est,quòd donans non præsumitur cogitasse de liberis alterius matrimonij,tanquam si cogitasset,illos quoque comprehenderet,etiam si id sit odiosum.neque enim odium considerator , si pater voluerit, quantum ad l.nostram pertinet , vt planè constat ex iis quæ tam latè diximus de ratione huius l.Igitur cardo huius rei in hoc tantum vertitur, an pater donans censeatur renuntiasse respectu omnium liberorum cuiusuis matrimonij.Pone ergo quòd nondum matrimonio mãcipatus donis tantum,non etiam aliorum matrimoniorum:& certè nemo dixerit,cùm par sit omnium qui nasciturí sunt,liberorũ ratio , par amor,par affectio,par successio:quæ omnibus æqualiter deferatur,nullo ætatis,sexus,matrimonij discrimine:& qua ratione voluit donans præferre donatarium liberis prioris matrimonij,eadem & alterius,sicuti latè dicemus infra in gl.in verbo,filios nõ habens.& cum liberos aut filios vocamus,de quibus l.nostra loquitur, omnes omnium matrimoniorum intelligimus.neque enim in hoc leges distinguunt, ideo nec nos distinguere debemus.l. in fraudem,in fi.ff.de testa.milit.cum simi.nisi tamen aliqua particularis ratio aliud induceret, vt in exhæredatione,de qua loquitur Soc.post Imo.

Socini hac in re distinctio.

110 ¶At alia,inquit,est hîc ratio liberorum prioris,alia posterioris matrimonij.nam fortè pater habet odio vxorem præsentem,& consequenter liberos quos ex ea habiturus est,per d.§.legis. ob idq; fecit donationem quam facturus non erat,si præuidisset futuros sibi liberos ex alia vxore. Igitur non ad eos extenditur hæc renuntiatio.Et ego certè fateor,si constet verisimiliter donantem ob id donauisse,& huic l.renuntiasse,huiusmodi donationem & renũtiationem ex illo odio in prę sentem vxorem & illius liberos prouenientem, & ita limitatam, non trahi ad alios liberos : cùm limitata causa limitatum producat effectum.l.in agris.ff.de acq.rer.domi.cum simil.Ad quod optimè facit,quod voluit Pau.Ca.distinguens circa materiam huius l.inter liberos odiosos, & dilectos patri,in l.j.col.iij.C.de inoffi.dona.& quod scribit Card.Flor.consil.xx.cuius factum incipit,

Limitata causa limitatum producit effectum.

BIU Cujas

Iacobus teſtator.de quibus latè dicam in d.glo.in verbo filios non habens,vnde poteris colligere quid & hîc dicendum ſit.Nec tamen omiſerim Iaſo.latiſsimè diſputaſſe de reuocatione donatorum ex hac l.ob natiuitatem liberorum ex alia vxore prouentorum,tribus in locis,videlicet cõſ. cxv.Barptolomæus,lib.1.& conſi.ccxxx.factum ſic ſe habet,libr.2.& conſi.clxxj.viſo inſtrumento dotis,lib.4.vbi omnibus neruis contendit donationem reuocari aliis quidẽ multis rationibus, ſed nihil omnino dicit,ex quo videatur feciſſe aliquod diſcrimen inter filios præſentis matrimonij & futuri.Sed vnum tamen dicit in ſecundo loco,quod omittendum non ducimus,quòd licèt cùm pater donans cogitat de liberis,vt cùm eorum mentionem facit in donatione,non ſit locus huic l.iuxta ea quæ diximus ſuprà nu.73.incip.itẽ intelligitur,Et aliàs ea quæ fiunt ſeparatim inter eaſdem partes eodem die & loco, cenſeantur eſſe vnus idémque actus,& quod vni ineſt, alteri ineſſe cenſeantur,vt latè dicemus infra in verbo,donatione largitus,nume.117.ſed & hoc, & duobus ſeq.tamen ſi pater alicui ſimpliciter donet ſine mentione liberorum, & eodẽ die & loco & coram iiſdẽ notariis faciat aliud pactum cum donatario nihil pertinẽs ad eam donationem,ſed extraneũ ac diuerſum,quo mentionem facit liberorum,vt in caſu ſuper quo illic conſuluit, non propterea ceſſat huius l.diſpoſitio.nec enim tunc illi actus pro vno habẽtur,nec quod vni ineſt, alteri ineſt,cũ ſint penitus diuerſi & ſeparati,ſecundũ gl.in l.etiam.§.ex cauſa.ff.de mino.& facit l. quædã mulier.ff.fam.erc.& l.ſi ex falſis.C.de tranſ.{ Cui omnino adde quæ de hac relatius diximus in tract.Retract.tit.ij.§.j.in gl.j.quæ eſt in verbo,in limine cõtractus,nu.24.ſed & id ſecũdo.}

III

Quarta declaratio. Vxor quinquagenaria non eſt idonea gignendis liberis.

¶ Quartò declara, vt videlicet donantis cogitatio de liberis aut expreſſa huius l.renuntiatio tollat huius l.remedium,quando pater ita cogitans aut renuntians veriſimiliter ſperat ſuſcepturum ſe liberos,vt quia ipſe vxórque ſua ſunt iuuenes, bonáque corporis ad gignendum conſtitutione.Secus ſi prorſus deſperaret, vt quia ipſe vxórque ſunt admodũ ſenes,diutiúſq; ſine liberis in matrimonio permanſerũt,aut ſi quos ſuſceperunt,mortui ſunt,nulláq; ſpes eſt futurorum, quia fortè vxor eſt quinquagenaria,ideóque nõ ampliùs,vt creditur,idonea gignendis liberis, per l.ſi ſterilis,in prin.ff.de act.empt.& l.ſi mater,& ibi Ang.Fulg.& alij.C.de hæred.inſti.& plenè diximus in noſtris legibus connubia.Contingit tamen,vt ex ea ipſa vxore(nihil enim iam de futura laboro,propterea quæ diximus in præced.declaratione)contingit,inquã,præter omnẽ ſpem,vt fit aliquando ſecundũ l.ſi maior.vt ex ea vxore,quã prorſus ſterilem,aut iam viribus ad gignendũ effœtã putabat,natus ſit ei filius,nihil tale iam à tempore donationis opinanti. neq; enim inopinabilia,quæ vocamus,ſecundum naturam cogitare poſſumus,per tex.in §.& hæc quæ diximus, iuncta gl.in auth.vt hi qui obli.ſe perh.hab.res minor.Nam & quæ ſunt incredibilia,eadẽ ſunt & non cogitabilia.l.antiqui.ff.ſi pars hære.peta.& quæ non ſunt veriſimilia,eadem incredibilia reputantur.l.Mæuius,in prin.ff.de leg.ij.& diximus ſuprà verſi.lxj.ex externis,nec mens & cogitatio ad id trahitur, quod nunquam fit,aut rarò,c.coram.extra de offi.dele.Propterea hoc caſu reuocabitur donatio per natiuitatem huius filij, nõ obſtante illa patris cogitatione aut renuntiatione, quam ob id magis feciſſe videtur,quia tunc credebat nullos ſe vnquam habiturum liberos, & ita hanc renuntiationem tacitam vel expreſſam fore ſuperuacuã,& nullius momẽti, quàm ob aliud quicquam,arg.l.non ſolùm.ff.de act.& obli.& l.an inutilis,in verbo,finge.ff.de accepti. prout illam intelligunt, & ad alium no.caſum trahunt Raph.Co.Paul.Caſtr.& alij recentiores, in l.j.§.ſi quis ita.ff.de verb.oblig.Soc.conſi.xcviij.incip.aliàs conſului,col.v.lib.iij.& eius quod voluerunt Saly.& Fulg.in l.nõ codicillum.C.de teſta.Et ita obtinet ratio noſtræ legis,quæ eſt,vt ſæpius diximus,quòd non præſumitur quis donare,ſi cogitet de futuris liberis. nã & hîc non abſimili ratione non præſumitur iſte deſperans de liberis donaturus fuiſſe, aut in donatione huic l.renuntiaturus fuiſſe, ſi nõ ſic deſperaſſet de liberis.Eſt enim quælibet renuntiatio & promiſsio intelligenda habere locũ rebus ſic ſtantibus.l.quod ſeruus.ff.de con.ob cauſ.& l.quæſtio.§.inter locatorem.ff.locat.& dicemus poſtea latius,nu.130.inci.ad hæc huiuſmodi. Igitur renũtiatio talis interpretanda eſt ſecundum ſtatum,in quo tunc erat donator,videlicet in illa deſperatione liberorum propter quã donauit:ex qua deſperatione liberorum ductus fuit ad donandũ, eadem quoque & ad renũtiandũ.l.doli.§.diuerſum.ff.de nouat.& quod ſing.no.Guil.Cu.Iac.Bu.& Alb.in l. 1.ff.de cõdi.ind.quòd ſi ſoluens indebitũ renuntiat condictioni indebiti credens eſſe debitũ,poterit tamen repetere,nõ obſtante huiuſmodi renuntiatione:quia quo errore ſoluit,eodẽ renũtiauit. quod & idẽ ferme voluerũt Bar.Saly.Ang.Pau.Caſt.& recentiores,in l.vlt.§.idẽ quæſiit, per illũ tex.ff.eo.tit.Bart.in l.ſi ex cautione,col.vlt.& ibi etiam Bal.in ij.q.& alij.C.de non num.pec.Bar. cõſi.lxxxviij.in quæſtione inter Franciſcũ,verſic.ad cuius declarationem.& conſi.xc.dilecto domino,in fi.Saly.in l.pen.C.de donat.& Pau.conſi.lxxiij.inci.licèt iſta domina.col.vlt.lib.j.& cõſi. cxliij.viſo proceſſu,col.j.lib.ij.& Barb.conſi.lxxiij.à Ioue principium,col.iij.vbi ad hoc dicit ſing. tex.in d.§.idem quæſiit.& conſi.lxxvj.illud in mediũ afferam,col.vj.lib.iij.& Corn.cõſi.clxxxix. in præſenti cõſultatione,col.iij.verſi.pro quo etiã facit,lib.j.& conſil.cxxxiij.cui eſt ſimile initiũ, col.iij.verſi.ideo inſtitutio,lib.3.& conſi.cclviij.quanquam in hac conſultatione,col.iiij.verſi.ſimiliter ergo,lib.4.Et faciunt not.in ſimili per Bar.& Ang.in l.vlti.ff.ad Velleian.& eundem Barto. Rom.& Fran.Aret.in l.ſi quis cùm aliter,ff.de verb.obli.è quibus Aret.dicit ſing,tex.in d.§.idem quæſiit.& Imo.in c.ſi cautio,ext.de fid.inſt.& in c.pen,col.xv.ext.de emp.& vend.vbi dicit ſing. tex.in d.§.quæſiit.Alex.{cõſi.xxxv.viſa ſcriptura priuata,col.j.verſi.& licèt dicta ſcriptura,lib.j.&}

Inopinabilia ſecundum naturam non cogitamus.

Renuntiatio interpretanda eſt ſecundùm ſtatum in quo erat donator.

conſi.

consi.clxxix.visa scriptura,col.ij.versi.& licet lib.2.& Phil.Dec. consil.clxxx.visa renuntiatione, col.pen.versi.tertiò non obstat.

112 ¶Et ita expressim in casu nostræ l. de quo loquimur,ne auctoritate carere videamur, consuluit Soci.d.consi.cxxvj.visum fuit,lib.3.& inter consi.Fran.Curt.senioris,consi.ij.eleganter & subtiliter,quibus locis suprà citauimus,in quibus dicit de hoc esse casum in c.vlt.xvij.q.4. vbi quidam donauit cum nullos speraret liberos, & ita, inquit,cogitabat de liberis, quæ cogitatio habet vim renuntiationis.Tamen cum ei non opinanti nati essent filij,retractata fuit donatio. Et similis est (vt hoc ei addam)tex.in legibus Longobard.titu.de succeſſ.in hæc verba, si quis se desperauerit propter senectutem,aut aliquam corporis infirmitatem,quòd filios non possit habere,& res suas alij thingauerit,posteáque contigerit filios legitimos procreare, omne thinx, quod est donatio, quæ prius facta est,rumpatur.hæc ibi.Sed & hoc dicit Soc.vt ad eum redeamus,probare tex.in l. tale pact.§.vlt.ff.de pact.iunctis not.per Guil.Suz.& Alb.ibi,inducẽtes illum tex. ad quæstionem de eo,qui cum nullos haberet sperarétve filios, acquirebat nomine fratris, postea tamen præter spem genuit filios,certè filij ipsi poterunt repetere ea bona nomine patris comparata, per illum tex.quasi videlicet ille text.qui est fundatus in simili præsumptione,& coniectura, & verisimilitudine,cuiusmodi & fundatur l.nostra habet locum non solum in eo qui non cogitat de liberis, sed & in eo quoque,qui cogitat,sed est destitutus omni spe gignendorum liberorum, nam non potest desperare de filiis,nisi qui cogitat,vt dicit probari in lib.6.Ethicorum,licèt verbum sperare sit generale ad cogitantem & non cogitantem.c.1.& ibi Arch.in verbo,spem,de elect.lib.6.& diximus supra nu. 68.inci.nam & si aliter diceremus.Sed & quod in casu d.l.pactum.§.vlt. pater cogitabat de liberis,probatur quoque hoc modo. Nam in stipulatione, de qua loquitur, adiecta fuit conditio si filia mea decederet sine liberis.ex quo facilè deprehenditur, quòd de liberis cogitabat,arg.l. qui filiabus,in prin.ff.de lega.j.& quæ diximus latissimè supra versic.lxxiij.item intelligitur. & rursum versi. lxxvj.incip.nec solum si de propriis.

Confirmatio præcedentis opinionis.

113 ¶Sed & idem quoque in casu de quo loquimur,vt videlicet non obsit cogitatio aut renuntiatio patris,apertè sensisse videtur Pau.Cast.cuius tamen Soc.non meminit,in l.j.col.iij. versic. vnum tamen scias.C.de inoffi.donat.cùm hæc dicit ad verbum,Vnum tamen scias, quòd propter liberos de nouo susceptos non debet reuocare,nisi ex tacita voluntate,nisi donator de liberis desperasset,vt quia habebat vxorem sterilem,&c.Vides igitur ex Paul.sententia,quòd si etiam donantis tacita interuenerit voluntas, quia scilicet cogitauit de liberis, si tamen desperabat de liberis, reuocatur.Et idem quoque expresè voluit Franc.Ripa.hîc in l.q.& iterum lib.3.respon. cxv.incip.licèt donatio,col.pe.quibus locis solius Soc.meminit.

De eodem.

114 ¶Et optimè facit quod in simili scribit Bal.in l.Titius.ff.de liber.& posth. dum loquitur de testatore habente vxorem sterilem,quæ tamen postea habuit filios,quorum natiuitate reuocantur legata,nec conseruantur ex auth.ex causa.C. de lib. præter quod & idem voluit ipse Bald.in l.filio præterito.ff.de iniust.testa.& Cor.consi.cxcv.in hac consultatione,col.pen.versic.& maximè hoc procedit,& seq.lib.1.vbi ingeniosè probat aliud esse non cogitare de liberis,aliud desperare omnino de futuris liberis.& rursum consi.clviij.pro decisione,col.pe.lib.2.& consi.cxxxiij. in hac cõsultatione,col.3.lib.3.& consi.cl.prima facie,col.2.versi.cum itaque,eo.lib.3.vbi etiam facit discrimen,de quo suprà diximus ex eodem.rursusq; consi.ccxxv.antequam aggrediar,col.pen.eo.lib. 3.vbi & idem dicit voluisse Dio.Barig.& Bald.à Bartho.in d.auth.ex causa.Nec longè abest quod scribit Bal.consi.ccxxxix.incip.quia vltimus passus,lib.3. quod si quis constitutus in infirmitate, quam se desperat posse euadere, legata in testamento relinquat cum clausula codicillari, postea illi liberato ab eo morbo nati sunt liberi,non conseruantur legata ex d.auth.ex causa,nec vi quidem illius clausulæ codicillaris propter desperationem futurorum liberorum,ob eum morbum, quem letalem credebat.Et idem dicit ipse Bal.in l.vlt.col.pen.versi.sed quæro nunquid ista clausula.C.de codic.illis verbis, nisi erronea opinio non habendi posthumum causam dederit legato. vide tamen circa casum d.auth.ex causa.Pau.Cast.consi.xv.incip.lib.2. vbi videtur voluisse contrarium eius quod suprà diximus.

De eadem re.

115 ¶Nunc autem restat,vt sciamus vtrum necesse sit,vt donans expresè ac nuncupatim renuntiet huic l.siue reuocationi donationis ob futuros liberos, an verò satis sit vt generaliter renuntiet omni remedio legum quibus donatio posset infringi,reuocari,retractari:siue promittat generaliter non venire contra donationem quacũque ratione,causa,vel occasione, siue aliàs generaliter, Et hoc videtur satis esse.Nam cogitatio liberorũ in genere facit cessare hanc l. vt supra latè disseruimus in versi.78.incip.sed hic quæstionis est,& seq.Sed qui generaliter renuntiat,censetur & in genere cogitasse de omni casu,vt expressim dicit Imo.in c.cùm contingat,in iij.membro prin. de iureiur.& iterum in c.1.de commo.& Alex.consi.3.viso instrumento,col.3. versi.fortiùs voluit, lib.1.& dicemus paulò pòst latiùs.Imò verò fortiùs id debet operari renũtiatio generalis expressa quàm citata cogitatio,cùm plerumque plus roboris habeat expressum quàm tacitũ,per not.in l. cùm quid,ff.si cer.petat.& latissimè ostendimus in nostris legibus connubialib.in glo.v.

An necesse sit expresè renunciare, an sufficiat in genere.

Plus roboris habet expressum quàm tacitum.

116 ¶Item quia generalis renuntiatio siue liberatio generaliter trahitur ad omnia.l. pluribus.ff.de acceptil.l.emptor.§.Lucius,& ibi gl.& doct.ff.de pact.Ia.Bu.& Saly.in l.age.C.de transa.Bart.& Saly.in l.si de certa.C.eo.tit.Bald.in l.tres fratres,in 4.not.& in 2.oppo.ff.de pact.& iterum in l.sub

Generalis renũtiatio trahitur ad omnia.

BIU Cujas

prætextu ſpecierũ,per illum tex.in j.oppo.C.de tranſa.{& conſ.4.quæritur vtrùm,in fin.lib.1.& conſ.184.refutatio facta,ad fi.lib.4.vbi dicit, quòd generalis renuntiatio nullis coarctata terminis refertur ad omnia per d.§.Lucius.}Ant.& Pan.in c.1.eo.tit.& Floria.inter conſi.Raph.Co.cõſi.8. viſis cõpromiſſo,col.pe.vbi nuncupatim dicit tantũ prę̃iudicare generalem renuntiationẽ,quantũ ſpecialẽ.& iterum conſi.ſeq.duo erant ſocij,poſt med.& conſi.24.teſtator filio iã nato,col. vlt.& Alex.conſi.42.ſuper præmiſſo,col.4.verſi.& ſeq.lib.1.& conſi.xj.viſo ac vt oportet conſiderato, col.ij.verſi.ſed præmiſsis non ob.& ſeq.lib.2.vbi ad hoc multa adducit, quæ tu videre poteris.& Bened.Cap.conſi.clxv.cum vt in facto præſupponitur , col. vlt. Ideo nemo cogendus eſt facere huiuſmodi generales liberationes.l.iij.§.contrarium.& ibi Ia.Aret.Dyn.Oldra.& Bald. ff. de con. iud.tute.Bar.in l.cùm aquiliana,in vlt.not.per illum tex.& ibi quoque Ange.& alij ff. de tranſact. Bal.in l.pactum,in xvj.q.C.de coll.Sal.in l.ſicut datam.C.de lib.cauſ.Card.Flo.in c.ſuper eo,extra de tranſact.Ro.conſi.clv.præmiſſum laudum,in ij.dubio,vbi ad hoc dicit ſing.tex.in d.§.contrarium.& clanculum Pan.conſi.cxiiij.videtur primo quòd dicta compoſitio,col.2.lib.2. Barbat. conſi.xvj.præclarè ſcripſit,col.iiij.verſi.ſecundò præmitto,lib.2.& Alex.d.conſi.ij.col.iij. verſi.& prædicta,lib.2.& Iaſon in d.l.ſi de certa, col.ij.verſi.& ideo nemo.& conſi.ix.venerabilis,col.vlt. lib.1.& iterum in vlt.addi.illius conſi.& col.vlt.{& conſi.clxxj.videretur,col.j.lib.2.}

117 *Generalia uerba generaliter præiudicant.*

¶Nam & generalia verba generaliter præiudicãt.l.vlt.in fi.C.de dot.promiſſ. vbi hoc notat Ang. ad id quod Peruſini dicere ſolẽt,nullus debet effundere verba ſua,vt capra ſtercora.Vnde & generalis ſubſcriptio tantùm nocet,quantùm ſpecialis,vt voluit Bal.in auth.ſi quis in aliquo. C.de eden.Ang.Imo.Pau.Ca.Alex.Frã.Arc.& Iaſ.in l.ſi ita ſtipulatus fuero,ſi Titius.§.Chryſogonus. ff.de ver.obli.Pet.Anc.conſ.ccxlij.priùs de virib.probationis.{vbi reprehendit Bart.tenentẽ contrariũ,in l.diuus.§.Senatus.ff.de falſ.}& Pau.Ca.cõſ.216.cõfirmando quæ ſuperùs ſcripta ſunt,paulò ante fi.lib.1.Alex.in l.quæ dotis,col.pe.verſ.& ſubdit ibi.ff.ſol.mat.vbi hoc dicit not.& conſil. 147.põderatis his de quibus,col.3.li.2.vbi hãc dicit eſſe cõmunem opi.quicquid in cõtrariũ dixerit Bar.in l.diuus.§.idẽ ſenatus.ff.de falſ.& Pau.Ca.ſibi cõtrarius,prout illũ multi allegãt.cõſ.inci. de caſu præſenti fui requiſitus.ad fi.quod tamen conſ.nõ potui reperire. & idẽ quoq; voluit ipſe Alex.conſ.14.viſis & cõſideratis.col.4.verſ.quintò probatur,lib.6.{& Phil.Dec.in c.quoniã contra falſam,col.pen.verſic.de probat.& conſi.447.in donatione,in fi.}Et faciunt not. in ſimili per Bar.in l.etiam.ff.de minor.& Pan.conſ.lxxij.ſaluatoris,& c.videtur primo,col.ij.verſi.ſed his minimè obſtantibus,lib.2.vbi conſuluit in pulchro caſu de quadam renuntiatione generali.

118 *Recedendum non eſt à uerborum ſignificatione.*

¶Et hæc quidẽ omnia optima ratione,ne ſcilicet recedamus à verborum ſignificatione,quæ eſt, vt verba generalia generaliter intelligantur & operentur.l.regula.§.vlt.ff.de iur.& fac.igno.& l.j. §.cùm vrbẽ.ff.de offi.præfect.vrb.{ & l.j.§.ait ergo.ff.quæ in fraud.cred.& l.vlt.& ibi gl.quę id dicit,& probat procedere in legibus,teſtamentis & contractibus,& ibi quoque Saly.in fi.C.de hęre. vel actio.vendi.}Et ſub verbis generalibus omnia cõpræhenduntur.l.Iulianus.ff.de legat.iij. & l.à procuratore.C.mand.& c.ij.de obſer.ieiun.& in pulchra quæſt.not.Bar.in l.generali.§.vxori.ff. de vſufruct. legat. & Rom.conſi.xliiij.incip.cx ſupra narrato themate.{Etiam ſi maior ratio in vno quàm in alio.l.j.§.quod autem.ff.de alie.& voluit Soci.in l.ij.§.ex his,in princ.per eum text. ff.de verb.oblig.& Phil.Dec.qui & alios ad hoc allegat in rub.extrà de iudi.col.7.verſi.& ex his infertur.& conſ.v.in cauſa dominæ,col.j.verſi.confirmatur hoc.& conſ.xx.in cauſa iſtorũ,col.ij.verſi. quartò vt ſuprà dixi.& conſ.xxix.cuius ſuperſcriptio incipit,an detur reſtitutio,col.ij.verſ.primò hoc probatur,& conſ.xlviij.cuius etiã ſuperſcriptio incipit,priuilegium,col.ij.vbi illum text.dicit ad hoc eſſe no.& conſi.lxj.an vaſſallus,col.j.vbi & illum dicit not.Ludo.Gozad.conſil.xxxv.breuiter, col.ij.nu.6.Etiámq; ita procedit,vt cõprehendat perſonas priuilegiatas.l.in fraudẽ, in fin.& ibi Bald.ff.de teſt.milit.& Phil.Dec.loco poſtremo ſuprà allegato,& diximus latè in tractatu Retractuũ,tit.j.§.j.in gl.14.nu.96.ego verò.}Ex quo & illud quoq; exit,quòd tantũ operatur generalis diſpoſitio quò ad quamlibet ſuã ſpeciem, quantum ſpecialis quò ad ſuam ipſius ſpeciem.l. Gallus §.inſtituens,vbi Bal.& Alex.not.vterque in ij.not.ff.de lib.& poſth.& l.ſi duo, & ibi Bar. ff.de admin.tut.& l.ſi chorus.ff.de legat.iij.& l.omnes,& ibi Bald.& Ang.C.de præſcrip.xxx.an. & in c.ſi ſacerdos,extrà de offi.ordin.& voluit gl.in l.ſi quis mihi bona.§.iuſſum,verſi. ſed vtrũ. ff.de acq.hæred.Signo.conſi.xxx.factum tale eſt,quidam nomine Arnoldus,col.j.verſic.in oppo. Bar.in l.tres tutores,in prin.ff.de admi.tut.& in l.centurio,col.vj.ver.tertia fuit oppo.ff. de vulg. & pup.ſubſti.Bal.in l.j.C.de neceſ.ſeru.hær.inſtit.Ant.Pano.Fely.& Phil.Dec.in c.ſedes Apoſtolica,de reſcri.Domi.conſ.lxv.Ieſu Chriſti.& c.diſcutiã.col.6.verſi.circa primũ.Fulg.cõſ.117.Ioan. quondã de Rapũdis,col.3.ver.in oppoſitũ.Aegid.Bella.cõſ.26.in omnibus,col.2.Ale.& Frã.Are. in l.j.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.idem Alex.conſ.cv.ponderatis verbis,col.j.lib.6.& conſ.cxj.perſpectis literis,col.ij.verſic.nec ad hoc ob, & col.ſeq.verſic. & confirmo , eod.lib.6.& conſi.ccxxxv. poſt redditum,col.j.eod.lib.6.Fran. Curt.ſenior.conſi.xlix.recolendæ memoriæ,col.xv. verſic.in propoſito, Philip. Dec. conſi.xxiij. cuius ſuperſcriptio incipit,an & quando.col.iij.verſi.non ob, quod ibi.& conſ.cclix.viſis his,col.ij.cum quibuſdam aliis concord.congeſtis à Fely.& Dec.in d. cap.ſedes. Nam & etiam ſemper generalibus ſpecialia inſunt.l.ſemper in generalibus. ff.de iur.

119 *In materia odioſa lata fit*

¶Et hæc quoque procedunt in odioſis , ne quis cauſetur hanc renuntiationem in caſu l. noſtræ eſſe odioſam. Nam & in materia odioſa lata fit interpretatio , ad hoc, vt diſpoſitio quæ generaliter

liter loquitur,& generaliter etiam intelligatur,vt scribit Ang.in l.vlt.col.vlt.vers.tertiò quæritur. ff.de constit.prin.& Ant.in c.olim,ext.de verb.signif.quod not.reputat Philip.Dec.{in c.j. col.ij. vers.quartò facit,de const.in j.lect.&}consi.v.in causa dominæ,ante fi.Nam licèt materia odiosa sit,non tamen excluditur lata interpretatio,quæ ex proprietate verborum procedit, ex tex.not. l.cum lege.& ibi Franc.Aretin.ff.de testa.{& l.filium habeo.ff.ad S.C.Maced.& l.ij.§.quid si curatores.ff.ad S.C.Tertul.Ant.in repe.c.vlt.in materia extensionis,in j.fal.quæ est in char.penult. vers.fallit primò quando verba de consu.Dom.in c.j.de tempor.ordin.lib.vj.&} Calder. loquens in materia dispensationis,consi.j.tit.de consang.& affini.in prin.de quo & per eundem Dec.{ in d.c.j.vbi suprà de constit.& in d.c.sedes.col.ij.in iij.not.de rescrip. &} cons.cxv. viso tenore. & cons.cclviij.in casu Domini Franc.col.iij.& consi.cclxxxix.non est parui ponderis, col.vlt.vers. secundò respondetur.& consi.cccliij.in casu proposito,col.ij.vers.sed tamen prædictis{ & Ludo. Gozad.consi.lix.prima facie,col.iij.nu.13.& consi.lxvj. quod est eiusdem initij.col.vlt.nu. 23. Et id denique procedit in materia simul odiosa,simul & pœnali,glo.in c.contra Christianos,in verbo,procedendi,de hære.lib.vj.Ludo.Gozad.cons.xix.dubitatum,col.iiij. nu. xvij. vbi & ad hoc citat d.l.cum lege.ff.de testa.& consi.lj.in hac causa col.vij.nu.24.& consi.ciij.videtur primò,col. 1.nu.9.Sed & d.gloss.in d.c.contra Christianos,probat id etiam procedere in correctoriis. quod & voluit Imo.in l.si verò.§.de viro.col.ij.ff.sol.matr.Alex.in auth.ex testamento,col.iij.vers.solùm restat.C.de collati.Hiero.Gratus cons.lix.consultus,col.ij.vers.præterea alia ratione, lib.j.& cons.xcv.quidam canonicus,col.ij.nu.14.eod.lib.j.

interpretatio,

110 ¶Ideo salubriter monet Bal.in l.pactum quod dotali.in xvij.q.C.de collat.vt caueant sibi renuntiantes à verbis generalibus,ne in promptum ex effuso sermone periculum incidant, secundum tex.in d.l.vlt.in fi.C.de dot.promiss.{& vt dicit Bald.per illum tex.consi. clxxxvj.generalitas, in prin.lib.iiij.verborum generalitas periculum sæpe generat.Ideo}sibi debent imputare generaliter paciscentes,si non cogitauerint sub verbis generalibus omnia comprehendi etiam non cogitata, vt dicit idem Bald.in d.l.tres fratres,de pact.& in d.l.sub prætextu.de transactio. dum respondet ad l.cum aquiliana,ff.de transactio.qua cautum est,generalem transactionem non trahi ad incognita,vt videlicet intelligatur,quando quis nec in genere quidem cogitat. In dubio autem videtur quis propter verba generalia in genere saltem cogitasse de omnibus,arg.l.qui iure.ff.de testa. milit.& ita illam l.intelligit Bart.in d.l.sub prætextu,in prin.qui & idem voluit in d.l.si certa,circa medium,vers.quæro vlterius,& ibi Ias.col.vlt.vers.secundò quærit.C.de transact.& voluit Ang. in l.qui iure militari.ff.de test.& in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.oblig.Imo.& Alex.suprà allegati in vers.ab hinc v.& præterea idem Imol.in c.conquerente,col.xiiij. extrà de offic. ordin. Pau.Cast.consi.xxx.super puncto isto plura,in fi.li.j.& Alex.consi.xlij. super præmisso themate, col.iiij.versi.quartò.lib.j.& d.consi.xj.col.ij.vers.sed præmissis,& multis seq.lib.ij. & Franc.Aret. consi.xxxiij. consultatio præmissa,col.pen.vers.sed dubium facit.& Soci.consi.ciij.in casu conuẽtionis,col.iiij.vers.sed tamen his non ob.lib.iij.vbi multæ concord.afferuntur.

Verborum generalitas periculum sæpe generat.

111 ¶Ex quibus fit quòd per renuntiationem huiusmodi generalem omnis legum auxilij, & similes, censetur esse renuntiatum beneficio Senatusconsul.Velleiani,vt voluit Bart.in l.si sub conditione,col.v.vers.quæro quid si non renuntiauit.ff.de test.tut.&in auth.matri & auiæ.col. pen.versi. quæro quid si non renuntiauit,& ibi etiam Bald.& Saly.C.quand.muli.tutel.offi.& Franc. Aret. d.consi.xxxiij. consultatio præmissa,col.pen.vers.ad tollendum.Quanquàm contrarium in hoc voluit Bald.ipse alibi,nisi,vt dicit,ea renuntiatio fiat de conscientia iuris.vt in matre suscipiente tutelam:in quo casu loquuntur Bart.Bald.& Saly.vbi suprà,aliàs secus,vt dicit ipse Bald. in l.j. in 1.lect.ante fin.ff.si quis in ius voc.non ierit. Sed quicquid sit, Bart.in illis duobus locis tenet per huiusmodi generalem renuntiationem censeri renuntiatum beneficio non incarcerandi,id quod etiam voluit Saly.in d.auth.matri & auiæ.& Rom.in l.si verò.§.de viro.in ij.prin.fal.ff.sol. matr. & in l.plerique,& ibi etiam Alex.col.vlt.Soci.col.vj.vers.secundus casus,& Ias.etiam col.vlt.ff.de in ius vocand.& Matheſal.qui hoc reputat mirabile,in not.cix.incip.nota casum quotidianum.& Ias.in l.si ego,col.ij.vers.adde tu notabilem effectum,ff.si cert.pet.vbi hoc dicit sing.& not.& in l.ad egregias,col.ij.ff.de iureiur.& Soci.consi.cxxvj.diligenter,col.ij.vers. confirmatur hoc, lib.j. quòd repetitur consi.clxxx.lib.ij.Item & beneficio quoque cedendarum actionum, vt per multa probat ipse Soci.consi.cc.quoniam ex forma,col.pen.vers.septimò certum est, lib.ij.quòd repetitur consi.cxxv.lib.iiij.& ante eum Ang.quem ipse allegat,in l.2. C. de fideiuss. & ante vtrunque Bald.quem nullus allegat,consi.iiij.quæritur vtrum,lib.j.vbi post multa hinc inde allegata tandẽ concludit hoc de rigore iuris esse verius,{licet aliud sit æquius & non obscurè Corn.consi.lj.licet in hac.col.iij.in litera m.& n.lib.ij.}& nouissimè Phil.Dec.in l.vlt.in prin.col.iiij.vers.illud tamẽ notandum est.ff.si cert.pet.& cons.xxvij.cuius superscriptio incipit,exceptio cedendarum,vbi & Soc.non allegat.& consi.{ccccxlvj.viso elegãti consi.post prin.& consi.}cccclij.visa instructione, col.pen.versi.vltimò aduertendum.& Matth.Affli.qui nullum citat,decisi.clxxxij.quia regia,col. vlt. vers.sed meliùs.Licèt diuersum censuerit Bald.ipse in l.si diuersa,post prin.C.locat.& Roma. cons.472.in eo quod quæritur.col.ij.vers.secundum obsistens.& Alex.in addi.Bar.in l. hj qui.ff. de fideiuss.& in l.si ex duobus.§.si à Titio.ff.de duo.reis.& consi.cxvj.visis quæ subtiliter,col.vlt. lib.vj.& cons.cxcvj.perspectis narratis,col.vlt. eod.lib. vj. Atque etiam beneficio excussionis ex

Generalis renuntiationis effectus,

BIU Cujas

auth.præsente.C.de fideiuss.aut aliàs,vt tradit Phil.Dec.in d.l.vlt.vbi suprà,si cert.pet.{& d.cõs. xxvij.col.ij.vers.& nunc intelligis.}& ante eum Fran.Aret.quem non allegat.d.cons.xxxiiij.cõsultatio præmissa,col.pen.vers.sed dubium facit,iunctis præcedentibus.& ante vtrunque Bald.in l.j.col.iij.vers.pater qui consensit.C.de conue.fisci. debi. lib.x.quem nuncupatim sequitur Alex. consi. xxxiij.in causa executionis,col.iiij.vers.secundò principaliter.lib.iiij.& cons.xxxiiij.consultus aliàs,col.j.vers.iiij.ad exceptionem.eo.li.iiij. {Quanquam contrarium videtur sentire Roma. consi.ccxj. allegationes, cùm dicit quòd fideiussor qui promisit soluere sine aliqua exceptione, non intelligitur renuntiasse dicto beneficio,per multa quæ ibi allegat,& sequitur Ias.in l.j. col.ij. C.de sacrosanct.eccles.& Hippol.Marsil.sing.cccxxxij.credo te scire.}Idem autem dicit in beneficio diuisionis.{vt scilicet per renuntiationem generalem censeatur ei renuntiatum,Imo.consi. xlvj.in casu præmisso ante omnia ad fi.}Franc.Aret.vbi supra & Guid.Pap. q. delph. ccclxvij.in aliquo.vbi etiam idem dicit de omni beneficio ordinis. Item & beneficio d. l. plerique.de in ius vocand.vt per Ias.ibi,col.iiij. vers. xiij. limitat.id quod etiam non obscurè videntur intellexisse Ro.Alex.& Soci.ibi.Et beneficio l.de his.ff.de transactio.vt per Alex.consi.xj.viso ac vt oportet considerato,col.v.vers.pondero illa verba,iunctis præcedentibus.lib.ij.& Soci.consi.cc.quoniam ex forma,col.pe.vers.vij.certum est,lib.ij.& Phil.Dec.d.consi.ccccliij.Atque etiam beneficio reuocandi ob insinuationem non factam,vt voluit Corn.consi.liiij.in themate præsupponuntur, col. 3.vers.itẽ verbũ liberè,lib.iij.& Franc.Aret.consi.xvij.consideratis,col.vj.vers.& licèt in iuramento.Et denique beneficio nõ cõueniendi vltra quàm facere possumus,vt consuluit idem Corne. consi.cxxviij.circa hanc consultationem,col.iij.vers.confirmantur prædicta,lib.iij. Et generaliter cuilibet beneficio speciali ratione indulto,vt respõdit Fran.Curt.iunior cons.18.memoria repeto, col.6.{& ante eũ Fran.Aret.d.cons.ciij.breuitas,col.iij.vers.secũdò hoc probatur,per not.per Bar. in d.l.si quis sub conditione.ff.de testa.tuto.& Saly.in auth.matri & auiæ.C.quand.mul.tut. offi. idq; dicit probari in l.vlt.eo.tit.& in §.qui verò.in auth.vt mat.debit.& cred.}Etiam si ex statuto non ex iure communi competat, vt per Rom.cons.cclj.incip.clarissime.& Dec.d.consi.cccclij.

122 *Cõtrariæ opi. autores.*

¶Contrarium tamen in casu nostræ l.voluisse videtur Old.cons.xcv.cuius initium est, ex forma, istius,col.ij.dum loquens de hac l.nostra,licèt ad aliud propositum, asserit non rationis esse per verborum generalium angustias filios parentum bonis fraudari. per hæc sentiens non obscurè, verbis generalibus non videri renuntiatũ huic l.Sed & hoc apertius voluit Bal.in l.j.in vlt.quęst. C.de inoffi.donat.& apertissimè Rom.qui in id edidit,consi.cclxix.non est dubium.& Pau.Ca. cons.ccccxxxv.super hoc puncto plura videntur,col.vlt.lib.ij.Soci.cons.cxlvij.visa facti contingentia:col.v.vers.præterea in terminis,lib.j.& iterum cons.liij.viso instrumento,col.j.li.iiij. Barth. Cepo.in l.irritam,quæ est vlt.vers.& adde quòd per renuntiationem.C.de vsucap.pro donat. & Ias.consi.ccxxx.factum sic se habet,col.iiij.vers.quartò pro confirmatione.lib.ij.Steph.Bertr.cõs. cxxxv.thema consultationis,col.vlt.lib.iiij.& Fran.Curt.iunior cons.xv.circa præmissam,col.pe. {Carol.Rui.cons.xcviij.visa renuntiatione:col.x.nu.22.li.j.& consi.cvij.Iesu,ad fi.eo.li.j. & consi. clxix.de tribus,col.iij.nu.13.eo.lib.j.& consi.173.quæritur primò,col.vj.vers. secundò respondetur,eo.li.j.& cons.ij.q.col.iij.nu.4.post med.lib.3.& consi.lx.de re quidem,col.vj.nu.17.eo.li.3.}& Ripa.qui solum Rom.profert hîc in q.lij.& And.Alciat.in l.pe.in verbo,antiqui,in fi.C. de pact.

123 *Rationes autorum contrariæ opin.*

¶Mouetur autem ipse Rom.qui de hac re copiosiùs cæteris loquitur,iis rationibus. Primũ enim transactio non trahitur ad non cogitata.d.l.cùm Aquiliana.& l.Aquiliana.ff.de transact. & l.vlt. §.idem quæsiit,& ibi doct.ff.de condi.indeb.& c.cùm inter,de renunt.Cui adde quod voluit glo. in l.tres fratres.ff.de pact.in vna solutione quam dat ad l.qui Romæ.§.vlt.ff.de verb.oblig. quòd generalis renuntiatio non trahitur ad ius quod quis verisimiliter ignorat sibi competere. & eam approbat Bart.ibi,& Card.Flor.cons.xcij.nobiles viri,col.vj.vers.item etiam si valuisset.At in dubio,vt redeamus ad Ro.non præsumitur donans cogitasse de liberis,per not.per Bart.in l. Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.ij.& sup.latè diximus vers.lxxj.incip. sed hîc in quæstionem vertitur, & aliis seq.Sed huic rationi satis responsum esse videtur ex iis quæ nuper diximus,quòd per verba generalia videtur renuntians cogitasse de liberis in genere:quod videtur sufficere:vt diximus suprà nu.78.incip.sed hîc quæstionis,est & seq.

124 *Beneficiũ alicui concessum causa miserationis requirit uerba specialißima.*

¶Item beneficium,inquit Rom.alicui concessum causa miserationis & pietatis, ad hoc vt excludatur,requirit verba non solùm specialia,sed & specialissima,vt voluit Cyn.in l.j.in fin.C. quan. impe.int.pupil.& vid.& Bald.in l.j.col.vlt.ff.si quis in ius vocat.non ier. Id quod reputat singul. Ro.vbi suprà.Et idem voluit,vt id Ro.adiiciam,Sign.consi.ccxxxiiij. in quæstione præsentibus intercluſa,col.j.per tex.in auth.qua in prouincia.C.vbi de cri.ag.op.iuncta d.l.j.C. quan.impe. & facit quod per d.l.j.voluit Imo.in c.significãtibus,de offi.deleg.& ipse Sign.cons.clxxvj. quęstio proponitur,col.ij.vers.sed in casu nostro.& cons.ccxxxj.Titius locuples,post medium,vers.præterea generalis dispositio.& Card.Flor.consi. cxxxvj.factum sic se habet,vacantibus, col.v.vers. item in c.dudum.Sed beneficium huius l.est huiusmodi,cùm l.ipsa videatur misereri parentis,qui verisimiliter & ex pietatis coniectura censetur malle rem donatam ad liberos,si quos habiturus est,peruenire,quàm ad extraneos:& si de illis cogitasset,verisimiliter non donauisset, aut conditionem reuocandi apposuisset.Sed & ad hanc quoque rationẽ dici posset,quod ad præcedentem dictum est,scilicet satis esse,si in genere cogitauit.

¶Denique

n5 ¶Denique beneficium quod alicui conceditur à lege ratione exuberantis fauoris,requirit ad excluſionem ipſius ſpecialem renuntiationem,per tex.in d.l.j.& ibi etiam Bald.ante fi. ff. ſi quis in ius vocatus non ierit.Verùm ad id quoque dici poteſt,aut eam rationem,ſi vera ſit, non eſſe in omnibus perpetuam,aut id beneficium minimè concedi ratione exuberantis fauoris , cum ſatis ſit,vt diximus,in genere cogitaſſe.niſi id potius falſum ſit:quod non admittimus,cum ſit ex omnium,præter vnius Parpal.ſententia,vt ſuprà diximus.

Beneficium alicui conceſſum à lege ratione exuberantis fauoris requirit ſpecialem renuntiationem. Confirmatio eiuſdem. Generales renuntiationes plerunque in inſtrumentis apponuntur.

n6 ¶Ad huius tamen poſterioris partis,quæ ſpecialem renuntiationem requirit , comprobationem, & illud addi poteſt,quòd huiuſmodi generales renuntiationes plerunque apponuntur cum parua cognitione,& ſæpiſsime ex quadam conſuetudine notariorum magis , quàm quòd ita partes conueniant,vt atteſtatur Ang.conſi.253.domina Antonia,col.pen.verſ.primò quia dicta mulier. & Card.Flor.conſ.cxx.Titius obligauit ſe,in fi.vbi ex hoc dicit quòd tales renuntiationes debẽt ſtrictè intelligi.& ſequitur Soci.conſi.ciij.in caſu conuentionis, col.iij.lib.iij. & ex recentioribus Philip.Dec.conſ.ccclij.viſo puncto,col.pe.verſ.quia reſpondetur.& conſ.ccclxxix.requiſitus,col. 2.verſ.ſed tamen his non obſtantibus,& alibi ſæpe.& ante eos idem voluit Bal.conſ.iiij.quęritur vtrùm,lib.j.Ideoq; attendi non debent,ſed pro non poſitis ſunt habendæ,ſecundum Bart.in l.j. in vj.q.in fi.ff.de iure codi.& Bald.in l.quoties,col.j.verſ.modò reuocatur in medium,in fi.C.de hæred.inſtit.Ang.conſ.ccclxiiij.Pierus fecit ſuum teſtamentũ,col.iij.Ant.in c.quintauallis , char. pen.& ibi Pan.col.17.verſ.ſed quia notarij ex cõſuetudine,vbi loquitur de quibuſdam renũtiationibus,extra de iureiurand.Idem Ant.in repe.c.cum contingat,& ibi quoque Panor. char.vlt. verſ.nonus caſus,eo.tit.& conſ.lij.nota ergo dubitatio,in fi.& idem Pan.in ſua diſput. incip.ſtãte ſtatuto,col.antepe.Imol.in l.vlt.ff.quemadmo.teſt.ape.Pet.Bellug.ipſiusi diſcipulus in ſuo tracta tu,quem inſcripſit Speculum principum.in tit.de iuramen.col.xj.Barb.in l.j.§.ſi quis ita , col.xv. verſ.item ſæpenumero.ff.de verb.oblig.& conſi.xlij.illud in medium afferam,col.8.li.j.vbi etiam loquitur de clauſulis renuntiationum.& iterum conſ.xlviij.illud adferam in medium,col.7. eo. lib.j.& conſi.lviij.clementiſsimi Dei patris,col.8.eo.li.j.& conſil.xvj.præclarè ſcripſit , poſt prin. lib.ij.& conſi.xxxiiij.præclarè optimus,col.xv.item do aliud reſponſum,eod.lib.ij. & conſi. xliij. ſempiterna,col.vij.verſ.capio modo,eo.lib.ij.& conſ.lij.ſcripſit luculenter,col.ij.& iij.eod.lib.ij.& conſ.lx.illud adferam in medium,col.j.eod.lib.ij.& conſ.lxxx.illud adferam,col.vj.verſ.faciat etiã quod pulchrè,lib.iij.& conſi.lij.viſo celebri,col.ix.lib.iiij.& inter conſi.Calc.conſi.xxvij.clemẽtiſſimi Dei patris,col.v.verſ.capio nunc tertium.& inter Conſ.Fran.Curt.ſenioris conſi.lxvij.ſapiẽter optimus,col.vj.verſ.& ſi quiſpiam dicat,vbi hoc dicit ſing.& alibi ſæpe.& Corn.conſi.cxxvj. licèt in hac,col.2.verſ.& confert,lib.j.Alex.{conſi.cxlj.ponderatis,col.vlt.lib.1.&}latè,niſi is Barb. ſit,inter conſi.illius,conſi.lij.circa hanc dubitationem,col.vij.verſ.& facit ſimile,& ſeq.lib.4.Soc. loquens etiam in renuntiationibus.{conſ.ccl.in cauſa Bononienſi,ad fi.lib.2.&}d.conſi.ciij. col.3. verſ.item ſi quictatio.lib.iij.{ & conſi.xciij.teſtamentũ præmiſſum,col.7.verſ.dicit præterea Bart. lib.4.& Vincen.Pal.inter conſ.Fran.Curt.ſenioris,conſi.iij.& ſi ſubtiliſsimè,col.2.verſ.conſideraui.}Steph.Bertrand.conſi.clxx.ponitur in facto,nu.6.& ſeq.lib.j.& conſi.lxxj.ex tenore,nu.7. & multis ſeq.lib.3.& Phil.Dec.conſi.clxxx.viſa renuntiatione col.pen.verſ.& primo non obſtat. & conſ.ccciiij.pro vera reſolutione,col.v.verſ.ſecundò non poteſt reſponderi,vbi dicit hãc eſſe cõmunem opin.& rurſus conſ.cccxcix.concluſionem.col.3.verſ.ex his ſuadetur.{& Ludo. Gozad. conſ.lxxx.in hac cauſa,col.2.verſ.ſecundò conſidero.& Franciſ.Curt.iunior conſ.cj.præſupponitur in facto,col.vlt.verſ.præſupponitur in facto.lib.ij.}Quam ſententiam ſequi debemus,quamuis Barb.ſibi contrarius contrarium tenuit in cap.quò ad tranſlationem , extra de offic. deleg.& conſi.vj.vbi Chriſtus,in fi.lib.3.& conſ.liiij.illud in medium,col.pen.eod.lib.3.& conſi.lviij.omnipotentem,col.ix.lib.4.Tu tamen vide interim Alex.conſ.cxxv.viſis & conſideratis,col.pe.verſi. nec obſtat quòd notarij.{quod repetitur,conſ.liij.lib.3.& eundem.}conſ.1.ponderatis his, col. vj. verſ.& licèt quidem,lib.v.& Corn.conſi.cl.prima facie,col.3.verſ. nec etiam obſtat,lib. 3. & Alc. in d.l.j.§.ſi quis ita,in iij.not.ff.de verb.oblig.& Lancel.Gali.in l.1.in prin.col.2.ff.de verb.obliga. {ſed ita tamẽ vt non prætermittas quod voluit gl.in auth.vt matri & auiæ,in verbo,Velleiani.C. quand.mul.tut.offi.quòd iſtæ renuntiationes generales ſunt parui momenti, vti etiam dicit Spe. tit.de renunt.& conclud.§.1.verſ.item generaliter.}

n7 ¶Vt iam non mirum ſit quod voluerunt doctor.generaliter renuntiationem omnium remediorum quibus quis poſsit venire aduerſus contractum,non tollere remedium l.2.C.de reſcin.vendit.Hoc enim magna autoritate affirmant in ea ipſa l.Nicol.Mare.Bal.in v.q.Pau.Caſt.col.2.verſ. quinta concluſio.& nouiſsime Pantal.Cald.in repe.col.xvij.verſ.decimoſeptimo extende.& etiã Bart.in l.ſi quis cum aliter.in fi.{& ibi quoque Iaſ.col.vlt.}ff.de verb.oblig.Bal.{conſ.cccxv.ponitur quòd antiquitus,col.2.verſ.item non ob.lib.3.dum allegat Bart.vbi ſuprà, & rurſum idem Bald.}conſi.341.viſis ſtatutis,col.1.verſ.in contrarium videtur.lib.v.Ant.in d.c.quintauallis,in 7. caſu,extrà de iureiur.& d.conſi.52.nota ergo,in fi.Imo.in c.pen.extra de emp.& vend.Alex. cõſ. 1.ponderatis his quæ in themate,col.ij.verſ.poſſent etiam prædicta,lib.6.Soci.conſi.xlviij.viſo inſtrumento,col.1.verſ.tertiò poteſt defendi.lib.4.Fab.à monte S.Sa.in tract.de emp.& vend.in 3.q. 8.quæ.prin.{& Phil.Dec.conſi.lx.cuius ſuperſcriptio incipit,Si quis fuit læſus,in prin.& Anton. Burgoſ.qui id dicit ſing.in c.cùm cauſa.col.6.verſ.ſexta ſit,extrà de emp. & vendit.} Et id ferme

Generalis renuntiatio an tollat remedium l. ij. C. de reſcind. uend.

tenent

BIU Cujas

tenent omnes præter Pau.Caſt.conſi.ccclxxxvij.per ſupraſcriptum.in fi.lib.2.& Barb. conſi.xxj. clementiſsimum deum, col.vlt.lib.4. Vide tamen Alexan. { conſi.xlij. ſuper præmiſſo themate, col.ij.verſ.quartò cùm præſumatur,iunctis his quæ tradit,col.antepe.verſ.non obſt.quartũ argu. lib.j.}conſ.cxxxiij.ſuper quęſitis,col.3.verſ.& eò fortiùs,& verſ.ad hoc etiam.lib.v.Iſta autem reuocatio,quę fit beneficio l.noſtræ,nõ minùs fauorabilis eſt,quàm quæ fit ex d.l.ij.& fortè etiã fauorabilior,& haud dubiè naturæ cõueniẽtior,quæ filios anteponit extraneis præſertim in rebus merè gratuitis,de quibus l.noſtra loquitur,vt poſtea dicemus,vnde etiam hęc fit ipſo iure,vt latè dicemus in verbo,reuertatur.in prin.illa autem non niſi reſtitutione in integrum,vt no. in d.l.ij.

128 *Renuntiationes ſunt ſtricti iuris.*

¶Adde & quod ſcribit Calde.conſ.v.an habens,ad fi.tit.de præb.quòd renuntiationes ſunt ſtricti iuris,nec in eis veniunt niſi quæ ſunt expreſſa.{quem vbique citat Philip. Dec.& inter alia loca, conſ.ccccliij.viſa inſtructione,nu.21.& ſeq.& conſi.ccccl x.viſo puncto & dubiis,nu.6.} Nam vt dicit Soc.conſ.xcvj.viſo proceſſu,in fi.lib.j.de natura renuntiationis eſt,vt reſtringatur, per l. ſi ex pluribus,ff.de ſolut.& l.emptor.§.Lucius.ff.de pact.& vtrunque voluit Paul. Caſtr. conſ. 86. dubitatio,col.ij.verſ.tertia ratio,lib.1.Adde inquam,quod not.Bald.in l.1.in vlt.not. C. de edict. diui Adria.tol.quòd conſtare debet renuntiationem cum effectu factam eſſe , quia ea non præſumitur.Quod & voluit Guil.à monte Laud.in extrauag. ſuſcepti regiminis, in verbo voluerit, tit.ne ſede vac.& Imo.conſi.xlix.in caſu præmiſſo,in duobus locis.Et ita ſanè,vt nec ex actu quidem proximo præſumatur,ſecundum Card.Flor.conſ.30.in hac dubia quæſt.col.3.verſ.pro hoc, quia ſicut.& eſt bonus tex.quem ipſe allegat in c.ſanè.cum gl.in verbo,ſuſtinere,in fi.& in c.veniẽs,& in c.ſuper hoc,de renun.Et faciunt no.per Bal.in l.vlt.verſ.& eſt argumentũ.C.ad l.Falc. Ang.Imo.& Ro.in l.dãni infecti.quæ eſt eius initij in eo.tit.poſtrema.§.cùm parietem.ff.de dam. infect.Alex.conſi.xxvij.attentis narratis,col.ij.verſ.& quod non ſit,lib.3.& Stepha. Bertr. conſil. 95.Chriſti &c.viſo inſtrumẽto,col.vlt.li.j.& Phil.Dec.in l.poſtquã,col.3.C.de pact.& alibi ſæpe.

129 *Renuntiatio nõ facilè præſumitur.*

¶Hinc dicunt Hoſt.Io.Ang.& Anto.in c.accedentibus,extrà de priuil.quòd vbi poteſt capi alia præſumptio,vel coniectura,nunquam præſumitur renuntiatio.& idem voluit { Bal. in l.labeo.§. ſed etiam,col.j.ff.de pact.vbi etiam docet,an poſsit ſumi,nécne & Pet.Anch.conſ.cvj.dubitatur, col.1.Pau.Caſt.conſi.clxxix.in cauſa,quam magnificus,col.iiij.verſ.itẽ non obſt.lib.1.}Raph.Fulg. conſi.cxcij.quidam emit,col.j.Alex.conſi. xxxiij.ponderatis his,col.iij.verſi.quinimo ſi dictas, li. v.& Phil.Dec.in l.cuius per errorem,verſ.iij.ff.de reg.iur.{& conſi.cccviij.in caſu ad me tranſmiſ ſo,col.vlt.in prin.& conſ.ccclxxiiij.in caſu propoſito , col.2. verſ. & hoc idem comprobatur.}& conſ.ccccij.in cauſa illuſtriſsimi,col.3.verſ.& ad hoc bene facit.Nam & renuntiatio vim donationis habet,vt dicemus infra in verbo,donatione largitus. in 8.q. quæ quidem donatio etiam non præſumitur,cum poteſt capi alia coniectura aut præſumptio.vt etiam dicemus in ea.gl.nu.206. incip.in dubio.& ſeq.Quæ cùm veriſsima ſint,idcirco Bal.conſi.iiij.quęritur vtrum fideiuſſores, in fi.lib.1.non abs re concludit æquius eſſe generales renuntiationes non obeſſe.Nam & liberalitatem captioſam(vt illi addas)interpretatio prudentum fregit.l.cum aquiliana.ff.de trãſactionib. id eſt,generalem liberationem,vt interpretatur Bart.qui illum tex.dicit miſerabilem.

Renuntiationum donationis habet.

130 *Generales renuntiationes intelliguntur rebus in eodẽ ſtatu manentibus.*

Generalis renuntiatio non trahitur ad exceptiones futuras.

¶Ad hæc huiuſmodi generales renuntiationes ſemper intelliguntur rebus ſic ſtantibus,non autem ex noua cauſa ſuperueniente,vt expreſsè voluit Bald.in ſua marg.in verbo,renuntiatio,col. 1.Pet.Anch.conſi.cciij.viſis & ponderatis,col.3.verſi.6.& vltimò.Ro.in l.j.in 12.q.ad fi.C. quan. non pet.part.Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres,col.pen.ff.de verb.oblig.& conſi.clxx.viſis ſtatutis,col.ij.verſ.item illa talis,lib.7.Soc.conſ.50.viſo inſtrumento,in fi.lib.1.Steph.Bertr.conſi.cclvj. Chriſti,& c.viſo caſu,nu.v.li.1.& conſi.cccxlij.cuius eſt ſimile initium,nu.9.eo.lib.1.& conſi.1.& c.viſo conſultationis themate,nu.124.lib.2.& conſi.xxxj.illud eſt indubitatum,nu.8.eo.lib.2. & Fran.Curt.ſenior alios antiquiores allegans,quos prætermittimus,ſtudentes,quãtum poſſumus, breuitati,conſi.xlix.memoriæ recolendæ,col.19.verſ.ad quintum argumentum.Et id quidem.generale eſt in omnibus diſpoſitionibus & actibus,tam ex noſtrorum quàm philoſophorum ſententia,vt dicemus infra verſi.clxvj.incip.præterea iuramentum,& ſeq.Ideóq; nec trahuntur huiuſmodi generales renuntiationes ad futuras exceptiones,ſecundum Bart.in l.ſed & ſi quis.§.quę ſitum,in ij.oppo.& ibi etiam Ang.& Iaſ.col.ij.ff.ſi quis cautio.& Bald.in l.pacta nouiſsima, in fi. C.de pact.cum ſimil.

131 *Renuntiationes ſequuntur naturã actus principalis.*

¶Poſtremò renuntiationes ſequuntur naturam actus principalis,in quo interponuntur, vt non obſcurè voluit Bart.in l.vlt.§.item quæſitum eſt,per illum tex.ff.de condi.inde,quod dictum proſing.alleg.Iaſ.(ſiue is Alex.fuit)in §.fuerat.col.xx.verſ.addo vltra.Inſtit.de actio.Idem tamen voluit ipſe Bart.in l.nemo poteſt,col.ij.verſ.quæro an renuntiatio.ff.de lega.j.& Sig.conſi.xlj.omiſſa narratione,col.j.verſ.item quia talis.& Pau.Caſt.conſi.cxliij.viſo proceſſu,col.1.lib.2. vbi allegat Bal.in l.in contractibus,in fi.C.de non nu. pec. vbi tamen de hoc nihil dicit,ſed puto quòd illũ voluit allegare in l.ſi ex cautione,col.ij.eod.tit.vbi dicit quòd renuntiatio coniuncta confeſsioni intelligitur ſecundum naturam confeſsionis.& idem Paul.in l.vlt.verſ.item debes ſcire. C. plus vale.quod agit.& Soci.qui alios multos in id citat,d.conſi.ciij.in caſu conuentionis,col.iij.verſi. item ſi quis dicatio,lib.iij.Ex quo ſcribit Bald.in l.ſi diuerſa:circa med.& ibi quoque Raph.Fulg. C. de tranſact.quòd renuntiationes appoſitæ in compromiſſo,intelliguntur,ſi actus principalis valet.quod ſequitur & commendat Alexand.conſi.xxij.viſo inſtrumento ſyndicatus,colum.1.li.1.

& Iaſ.

BIU Cujas

& Iaſ.conſi.cxxxiij.præſupponitur in facto,col.pen.lib.4.Sed & generaliùs Bal.in l.pen.col.2.C. de pact.tradit,ſi principale eſt nullum,renuntiationem quoque eſſe nullam.

132 ¶Si poſteriorem hanc ſententiam ſequaris,aſſerentẽ,generalẽ renuntiationẽ nihil obeſſe,quin ſit locus huic l.quæ tutior eſt & humanior,eam tamen intelliges ſecundũ Soc.conſ.cxlvij. viſa facti contingentia,col.vlt.iunctis iis quæ ante dixerat,col. v.verſ. præterea in terminis,lib.1.vt ſcilicet procedat,niſi in generali illa renuntiatione interueniret iuramentum, quod habet vim ſpecialis renuntiationis,ſecundũ Bal.in l.j.col.pen.in ij.quæſt.& ibi etiam Saly.col.vlt.C.commo.Rom.& Alex.in l.j.§.ſi quis ita.ille quidem col.x.hic v.ff.de verb.obli.cum multis aliis concord.à me copioſe congeſtis in noſtro comment.de legibus connubialibus in gl.v.in quarto genere expreſsi.

Intellectus poſterioris ſententiæ.

133 ¶Adde & tu ad Soci.quod non multùm tamen diſtat à ſuperiori, quòd iuramentum habet vim clauſulæ,ſi nõ valet aut valebit actus iſto modo,valeat vt valere poterit.l.cùm pater.§.filius matrem,& ibi doct.ff.de leg.ij.& c.venientes,& c.ad noſtram, & ibi doct. extra de iureiur. & voluit Bart.in l.ſi quis pro eo,in vij.caſu prin.ff.de fideiuſſor.& in l.eam quã,in 6.caſu.C.de fideic.Pan. in c.ſi diligenti,col.4.verſ.pro hoc quia iuramentum.extra de foro compet.& in c.cum contingat,col.pe.de iureiur.cum multis cõcor.adductis à Fely.in c.cùm ſuper,col.pe.verſ.nota etiã,extra de offi.deleg,& Iaſ.in §.item ſi quis poſtulante,col.2.verſ.nono iuramentum,Inſtit.de actio.

Iuramentũ habet uim clauſulæ ſi non ualet, ualeat ut ualere poteſt.

134 ¶Atqui per huiuſmodi clauſulam cenſetur donans de omni euentu cogitaſſe,& ſic de liberis,ſal tem implicitè,vt noſtri loquuntur , ex ſententia Bald.in auth.ex cauſa. C. de lib.præte.quod & idem ſentit ipſe de clauſula,quæ huic eſt ſimilis,ſi non eadem,id eſt,codicillaris,in l.vlt.C.de codicil.de quo & nos aliquid diximus ſupra verſ.lxxxj.incip.nam ſolus omnium.& ſeq.& dicemus poſtea latiùs. Ex quo etiam fit,vt per iuramẽtum in renuntiatione appoſitum,quod harum clauſularum vim habet,vt diximus,videatur renuntians cogitaſſe in genere de omni remedio,quod ad renuntiationem tollendam illi competeret,vt per gl.& clarius per Bart.in duabus quæſt. in l. 2.C.de reſcin.vend.prout illos allegat & ſequitur Alex.in l.qui Romæ.§.duo fratres, col.xxxiiij. verſ.adde quòd Bal.ff.de verb.oblig.& Soc.d.conſi.ciij.in caſu conuentionis,col.ij.verſ.præterea licet cum iuramento,& iterum col.vlt.ad fi.lib.3.Et idem quoque voluit Ang.in d.l.ij.col. iij. C. de reſcin.ven.Ant.in c.ſi diligenti.poſt mediũ.extra de foro cõp.Ro.in l.ſciendũ.ff. de verb.obl. dum tractat an minor iurans ſit certificandus de beneficio. Alex. conſi. cxxxiij. ſuper quæſitis, col.iij.verſ.& cò fortiùs,lib.v.Steph.Bertr.conſi.clxj.certũ eſt,col.j.lib.iij.& conſ.cclxxxiiij.venio ad primum,ante fi.eo.lib.3.Georg.Na.in repe.c.quamuis,col.xiij.verſ.vel ſecũdo iurans,de pact. lib.vj.Satis eſt autem implicitè ac in genere cogitaſſe de liberis,vt non ſit locus huic legi,vt latè ſuprà diximus verſ.lxxviij.ſed hîc quæſtionis eſt.

Idẽ in clauſula codicillari.

135 ¶Et in hanc partem facit quod not.Arch.& Iaſ.An.in d.c.quamuis,de pac.lib.vj. per illum text. loquentem generaliter & indiſtinctè,nulla certiorationis mentione facta,quòd vbi in aliquo actu aut renuntiatione interuenerit iuramentum,renuntians etiam non certioratus de beneficio ſibi competente,etiam ſi is ſit minor,aut mulier,excluditur ab eo beneficio.& ſequitur Dom.Philip. Fran.& Georg.Nat.ibi,ille col.ij.verſ.ſed an iſtud alter,col.iij.verſ.ſed in contrarium.hic quidem in repe.col.xiij.verſ.an autem ad hoc.& Coll.in c.2.extra eo.tit.Et de minore idem quoque voluit Bart.in l.ſciendum,col.2.verſ.iuxta prædicta quæro,& ibi etiam Ang.in repe.Raph.Co.Ro. Alex.& Iaſ.ff.de verb.obli.vbi plus dicunt,quòd ſi minor etiam deceptus iurauit nõ venire aduerſus contractum,excludetur à beneficio reſtitutionis,licèt non renuntiauerit in ſpecie,nec fuerit de beneficio certioratus,vt etiam in caſu l.2.C.de reſcind.vend.tenuit Bart.in ea ipſa l.2.verſ. quæro quid ſi minor iurauit,& ibi quoque Ang.col.iij.qui & id dicit conſuetudine obſeruari. Et generaliter atque in omni reſtitutione minorum voluit idem Bart.qui etiam dicit ita obſeruari in auth.ſacramenta,& ibi quoque Saly.col.vj.verſ.quæro ab extra.Ang.Fulg.Pau.Caſt.tam in lect. in fi.quàm in repe.in prin.C.ſi aduer.vend.Bar.Ang.Saly.Fulg.Ro.Pau.Caſt.& Alex.in l.ſi duo patroni.§.idem Iulianus.ff.de iureiur.Bart.conſ.xc.dilecto domino,col.2.verſ.viſo dicto puncto, & ibi Bernar.Laud.in addi.Bal.ſubobſcurè in l.j.in fi.C.ſi aduerſ.vend.& clariùs in l.j.in fi.C. de reb.cred.& in §.ſacramenta,in fi.tit.de pace iur.fir.& in c.ex reſcripto,in vlt.not.extra de iureiur. Ang.in l.qui iure.ff.de teſta.mili.Pau.Caſt.in l.vlt.§.vlt.ad fi.ff.ad Vellei. & cõſ.122.viſo puncto, col.vlt.lib.2.Alex.conſ.27.viſo libello,col.2.verſ.2.quia de nulla,li.j.& conſ.xlij.ſuper præmiſſo, col.iiij.& v.eo.li.& conſi.127.viſo proceſſu,ad fi.li.2.vbi dicit ſe ſolitũ hanc opi.cõſulendo & legẽdo ſequi.& cõſ.223.viſa facti narratione,col.j.& 2.eo.li.2.& conſ.53.viſis & cõſideratis ſtatutis, col.6.verſ.ad ſecundã reſpondetur,li.3.& conſi.80.viſis themate,ad fi.li.v.vbi etiã dicit hoc ſemper ſe ſequi & legẽdo & conſulẽdo.& conſ.14.viſis & cõſideratis,col.6.verſ.octauò cõtra dictũ, li.6.& conſi.lxvj.viſa facti narratione,col.2.& ſeq.eo.li.6.Barb.conſi.xcj.eodémq; vlt. illud referam,col.pe.lib.iij.Guid.Pap. dec. Delph.ccxxvij.plus dixi.& iterũ ſing.ccclxxiiij.incip.in l.ſciendum.& Steph.Bertr.conſi.cxxvij.recordor,col.2.nu.5.& 6.li.1.& conſi.ccxcix. ſuppoſito ſtatuto. nu.4.lib.3.Ant.Corſe.in repe.rub.de iureiuran.in xvij.effectu iuramenti.

Iuramentũ in renuntiatione interueniens.

136 ¶Et de muliere etiam renuntiante Velleiano,aut alteri remedio,cum iuramento , vt excludatur, etiam ſi de eo non fuerit certiorata,eſt tex.ſi ſolerter expendatur,in d.c.ex reſcripto.& ibi gl. per Bal.col.ij.non ſemel.Ant.{Imo.ante fi.}& Pan.extra de iureiur.Bal.in c.cùm cõtingat.col.1.verſ. ibi.ſeruare,& iterum col.3.verſ.quæro quando mulier,& ibi etiam Ant.ext.de iureiu.& idẽ Ant.

Mulier renuntians Velleiano cum iuramento.

qui ad

BIU Cujas

qui ad hoc multa allegat,in c.si diligenti,col.v.& ibi quoque Pan.col.4.& Fely.col.item 4. vers. in dubio.ext.de foro compe.Idem Ant.in c.pen.& ibi quoque Pan.col.vlt.extra de empt.& vēd. Ro.qui ad hoc dicit tex.in d.c.ex rescripto,sing.& Alex.in d.l.sciendum.ff.de verb.oblig.idē Ro. & Alex.in d.l.in repudiāda,& ibi quoque Ias.ff.de acq.hæred.Pau.Cast.in d.l.vlt.§.vlt.ad Vellei. & d.cons.cxxij.li.ij.Alex.in d.l.si patroni,§.idē Iulianus,col.4.& seq.ff.de iureiur.& in rubr. ff.de verb.oblig.col.vlt.& in l.pen.col.vlt.C.de pact.& d.cons.27.col.2.vers.nō obstat quòd minor,li. 1.& d cons.127.li.2.vbi & idē dicit,vt scilicet excludatur non aliter certioratus de remedio d.l.2. C.de rescind.vend.si iurauerit.& d.consi.14.vbi suprà.lib.6.& d.cons.lxvj.eod.lib.vj.& latè cons. cxlvj.viso themate suprà scripto,per totū,li.7.Barb.consi.xxv.scribitur sapientiæ 7.col.8.vers.& indubitanter.lib.1.& d.cons.xcj.col.pe.lib.iij.quibus locis dicit valde sing.ad hoc.d.c.ex rescripto, & Lud.Bolo.in addi.cons.Io.Ana.cons.c.iudicio meo.Phil.Dec.cons.180.visa renuntiatione,col. 3.vers.vlt.Ant.Bauer.in tract.de viribus iuramenti,vers.xvij.incip.nam licèt dispositio.& seq. incip.ex prædictis infertur.Hipp.Marsi.in practica causarum criminalium,§.secunda,nu.64.

137 *Per iuramentū fideiussor excluditur à beneficio dis=cussionis.*

¶Quinetiam ex d.c.ex rescripto,aliud trahitur huc non minimum pertinēs,quòd etiam per iura mentum fideiussor excluditur ab exceptione siue beneficio discussionis,quæ competit per auth. præsente.C.de fideiusso.sine speciali illius renuntiatione.Et ita illum text.ad hoc nūcupatim extendit Bal.ibi,col.j.vers.item nota hîc non fieri mentionem.Et ibi quoque Pet.Anc.qui Bal.nullam facit mentionem.Et videtur non vidisse lect.Bal.cùm dicat quòd hoc doct.ibi non tangunt. Et ita à nonnullis dicitur Bart.voluisse in l.j.ff.si quis in ius voc.nō ier.in quibusdā lec.Sed nusquā apud eū reperi.At Bal.vbi suprà.citat & sequitur Alex.in addi.Bar.in l. Marcellus. ff.de fideiuss.& cōsi.32.in causa executionis,col.vlt.vers.quarto principali fundamēto,li.4.vbi id dicit sing.

138 *Renuntiatio iuris de futuro simpliciter facta non nocet.*
Secus cum iuramento.

¶Et aliàs etiam videmus,quòd renuntiationes quæ simplices & per se non valent,nec obsunt renuntianti,valent tamen si cum iuramento fiant,vt in renuntiatione iuris de futuro,quæ simpliciter facta non nocet,vt not.in l.si ita scriptum.§.si sub conditione.ff.de lega.ij.& in l. qui superstitis,& l.is qui hæres.ff.de acqui.hær.& in l.j.C.de pact.& in l.qui potest.§.quod quis.ff.de regu. iur.& in c.ex multiplici.& ibi glo.extra de deci.de quo & per Bart.& alios in d.l.j.C.de pact.& in l.j.ff.de cura.bon.dan.cum si.Nocet tamen & valet si adiectum fuerit iuramentum,vt voluerunt Raph.Cu.& Alex.qui id dicit bene notandum,& Ias.qui sing.dicit in d.l.is qui hæres,in princ.ff. de acq.hær.& Raph.Co.cons.cxiiij.Antonius Benedicto filio,in quarto dubio.Imol. in c.1.extra de commod.& in c.cùm contingat,in iij.membro.ad fi.vers.& adde prædictis quòd licet renuntiatio generalis,extra de iureiur.Ro.cons.22.propositæ,col.j.vers.secundò quia interuenit. Alex. qui & hoc reputat sing.in l.sed & si quis.§.quæsitū,col.1.ff.si quis cautio.& d.cons.133.super quęsitis.col.iij.vers.imò etiam,lib.3.Phil.Dec.consi.31.cuius superscriptio incipit , quando valeat col. vlt.vers.accedit etiam iuramentum.& cons.cccIxxix.requisitus,col.4.vers.accedit etiam iuramētum,& col.seq.vers.vltimò non obstat.Ant. Bauer.in d. tract. de viribus iuramenti.vers.lxxxiij. incip.per simplicem.Ant.Petr.in tract.eiusdem tit.in v.effectu.Matt.Afflict.deci.Neap.ccclxxxj. quædam Hippolyta.in fi.j.dubij.

139 *Iuri prohibitiuo aliàs non renuntiatur.*
Secus si cum iuramēto renuntietur.

¶Item iuri prohibitiuo cui aliàs renuntiari non potest.gl.in l.à diuo Pio,ff.de ritu nup.& in rub. C.ne fideiuss.dot.den.& in auth.imò.& ibi Bal.C.de actio.& obli.Iac.Aret.Cyn.& Bald.in auth.si qua mulier.C.ad Senatuscon.Velleia.cum multis concor.à me latissimè congestis in nostro tractatu primogenituræ,q.lxxiiij.nu.9.tamen.Potest tamen renuntiari cum iuramento,secundum Ioan.And.in addit.Spec.tit.de instru.edi.§.porrò,in magna addi.quæ est in fi.col.eiusdem addi.j. Imol.in d.c.cùm contingat.in 2.q.v.& vj.q.x.membri.& ibi etiam Panormit.ante fi.extra de iureiur.vbi loquūtur in casu d.rub.ne fideiuss.doti.den.Pau.Cast.& Alex.in l.si cōstante.§. quoties, ille post medium lect.hic col.3.vers.ij.limita,in fi.ff.solu.matr.eundem Pau.in l.si quis pro eo, in prin.col.3.vers.& ex hoc infert.ff.de fideiuss.in quibus locis Pau.asserit se ita cōsuluisse,vt & ipse fecit cons.188.præfati promissores,in fi.li.1.& consi.cxc.cum tempore contractus,col.2.vers.idem & tertiò apponatur,eo.lib.1.Alex.in addi.Bar.in l.de his.ff.de transact.& cons.xj.viso ac vt oportet considerato,col.v.vers.potest & tertiò responderi.lib.2.Corn.in auth. sacramenta puberum. C.si aduer.vend.& cons.6.in hac consultatione,col.4.vers.accedat quod no.li.1.& consi.287.tota vis,col.ij.vers.& sanè partem.& seq.lib.3.Soc. d.cons.ciij.in casu conuentionis,col.vlt.vers.prę terea & secundò,lib.iij.Philip.Dec.in l.de alimentis,col.3.vers.extra glo.C.de transact.

140 *Ingratitudo futura remitti non potest.*

¶Ad hæc licet ingratitudo futura remitti non possit,secundum Spec.tit.de don.§.j.versic. quid si actum est,Bal.Bar.Pau.Cast.in l.vlt.C.de pact.Bal.in l.vlt.post med.vers.extrà quæro.C.de bon. lib.& in l.j.in addit.C.de ingra. lib.& in c.cùm inter,col.2.vers.extrà quæro,de elec.& in c.j.col. iij.vers.arg.quòd non valeat, & ibi cæteri posteriores,tit.de feud.gard.& cons. xviij. notissimum est,in 2.dubio,lib.j.& consi.129.factū proponitur,col.vlt.lib.2.& Io.Fab.in §,sciendū est , col.vlt. Instit.de donat.Henr.Boh.in c.vlt.col.2.vers.& intellige,& ibi quoque Pet.Anch.Ant. & Imol. col.pe.& vlt.extra eo.tit.Saly.in l.pactum.C.de colla.Ro.in l.stipulatio hoc modo concepta.& ibi quoq; Alex.ff.de verb.obli.& idem Ro.cons.26.pro decisione,col.vlt.vers.quintò posset dubitari. Hoc tamen intelligitur,nisi interponeretur iuramentū,quo casu valet renuntiatio siue remissio futurę ingratitudinis,vt tradit Io.And.in addit.Spec.d.tit.de don.vbi suprà citauimus.Ant.Petr. Anch.& Card.Flor.in d.c.vlt.eo.tit.Imo cōs.35.in casu præmisso,col.6.vers.an autē res.Alex. qui

Nisi interponatur iuramē tum.

hoc

hoc dicit ſeruari in practica, in d.l.ſtipulatio hoc modo cõcepta.col.pe.& conſi.xl.ſuper primo dubio.col.vlt.verſi.fruſtra etiã.lib.4.Barb.in addit.Bal.in l.vlt.C.hoc tit.de reuo.don.Fely.in c.ſi diligenti.col.7.verſi.quintum correlarium.extrà de foro compe.Iaſ.in d.l.vlt.col.v.C.de pact.Steph. Bertr. conſi.xlvj.viſo caſu,poſt prin.lib.2.& Anto.Rub.conſi.cxiiij.viſo inſtrumento donationis.

141 ¶Sed & quamuis alimentis futuris ex teſtamento debitis non poſsit ſimpliciter renuntiari ſine decreto prętoris,nec ſuper illis tranſigi,per l.cum hi,in prin.ff.de tranſact.& l.de alimentis.C.eo. poteſt tamen cum iuramento,vt voluit Bart.in l.ſi quis pro eo.col.vlt.verſi.decimò prohibetur. ff.de fideiuſ.Anton.in d.c.cùm contingat.& ibi quoque Imo.in x.membro.in prin. & Panormit. col.pen.extrà de iureiur.Pet.Ancha.in c.acceſſorium.col.7.de regu.iuris.libro 6.& Philip.Decius in dicta l.de alimentis.col.vlti.verſi.extra gloſ.

Alimentis futuris non poteſt renũtiari ſine decreto prætoris.

142 ¶Præterea licet non valeat ſimplex renuntiatio futuræ hæreditatis,per l.vlt.C.de pact. cum ſimi. valet tamen ſi iurata fuerit,vt ibi not.per omnes.& eſt tex.in ſpecie apud Can.in c.quanuis. eo. titu.lib.6. Et quod plus eſt,valet è diuerſo pactum de ſuccedendo,ſi fuerit iuratum,tanta eſt vis iuramenti.Nam ita voluit Bal.poſt Pet.à Cer.in c.j.§.moribus.tit.ſi de feud. fuer.controuer.inter dom. & agna.& Fortu.Gracia.qui nullam Bal.mentionem facit, in tractatu de vltimo fine iuris, char.xxj.col.j.verſi.vnde etiam ſingulariter. {Zazius conſi.j.illuſtres. nu.39. lib.2.}

Idem in renuntiatione futuræ hæreditatis.

143 ¶Et quamuis legibus loquentibus de inſinuationibus donationũ renuntiari ſimpliciter non poſſit,ſecundum Oldr.conſi.clxxiij.quidam habens vnicũ.& Io.And.ipſius diſcipulum in add. Spec. tit.de inſtr.edit.§.porrò.in vlt.addit.Bar.in l.Modeſtinus.ff.de dona.& in l.ſancimus.C. eo.titu. & Signor.conſi.clxxxj.factum ſic ſe habet,nobilis vir.col.6.ver.nec huic obſtat.& Bal.in l.data. col. 2.C.de dona.& conſi.ccccl.j.nobilis Marchius.col.j.lib.1.cum ſimi. Poteſt tamen cum iuramento, vt voluit Io.And.vbi ſuprà.& Fede.Senen.conſi.cclxxxj.caſus talis eſt,ſtatuto ciuitatis, & Bal.in d.c.cùm contingat.col.4.ver.& idem dico.extrà, de iureiu.& ibi etiam Ant.& late Imo. char.pe. ver.circa quartam,quando fit donatio.vbi hoc diſſerit per 4.auth.v.col.& ibi quoque Pan.col.12. ver.ex prædictis poteſt.& Io.Fab.in §.& cum retro.circa med.Inſti.de don. Ang.conſi.xciiij.pro parte negatiua,factum autem incipit,cum & quæſtio.col.pe.ver.ſupereſt igitur.Calde. conſi.j.in fi.ver.ſed omnibus ceſſantibus,tit.de dona.& conſi.ij.tit.de iureiur.Imo.in d.l.Modeſtinus. ff.de dona.Pan.conſi.xcv.quædam domina B.in fi.lib.2.& conſi. cvij. quatuor ſunt in cauſa dominæ Baptiſtę,in j.dubio.eo.lib.2.Ro.d.conſi.xxvj.pro deciſione.in ij.dubio.Alex.in l.nemo poteſt.col. 3.ver. idẽ inquantũ quęſiuit.& ibi quoq; Fran.Are.col.4.ver.ad ſecundũ.vbi dicit hãc opi.ſemper ſecutum fuiſſe,& Io.Campeg.in rep.ff.de leg.j.& idem Alex.conſi.iiij. circa primum quæſitum. col.pe.ver.quinimo virtute iuramenti.lib.1.vbi ita dicit conſuluiſſe {Io.Ana.& alios} multos celeberrimos doct.quos illic nominat.& iterum conſi.xij.viſo inſtrumento donationis.col.2. ver. præterea etiam ſtante.eo.lib.1.& conſi.cxxv.viſis & conſideratis.col.pe.ver.pręterea dato.e.lib.1. quod repetitur,conſi.liij.lib.3.& idem Alex.conſi.xxxij.opportunè cõſiderato.col.3.ver.ad idem bene facit.lib.2.& conſi.lxxxiij.viſa facti narratione.col.vlt.ver.præterea vbi iuramentũ. e.lib.2. & conſi.clvij. viſo inſtrumẽto.in fi.eo.lib.2.& conſi.xx.ponderatis his.col.2.ver.poſſet etiã dici. lib.3.& conſi.ſeq.attentis his.col.3.verſi.præterea iuramentum.& conſi.ccxvij.cui eſt ſimile initium.col.2.ver.poſſet etiam dici.lib.6.& conſi.xxvj.cumulatiſsimè,col.1.ver. quantum verò ad ſecundũ.lib. 7.quod & inculcatum eſt ab impreſſoribus inter conſi.Soc.cõſi.lxxix.lib.1.& idem Alex.conſi.cxxxiij.ſtantibus.col.4.eo.lib.7.& conſi.clxvij.viſis & ponderatis.col.4.ver.item nõ eſt verum.e.lib.7.Fran.Are.conſi.ij.intellecta diligenter.col.3.ver.ſed tamen his non obſtantib. iunctis præced.& iterum conſi.xvij.conſideratis.col.6.ver.incidenter tamen.& conſil.xlvij.viſis & diligenter ponderatis.in fi.itémque conſi.lxxv.& ratio.col.vlt. ver.ſecundò dico. Cor.conſi. vj.in hac conſultatione.col.4.ver.nam ſi certè.& col.ſeq.ver.& tamen concludit.lib.1. & conſil. ccxxj.quia in hac cauſa.col.1.& 2.e.lib.1.& conſi.lxix.de duobus quæritur.col.1.& 2.li.2. & cõſi. clxxxvj.de duobus principaliter.col.8.ver.his tamen minimè refragantibus.e.li.2.& conſi. ccxl. Bonaura in ſuo teſtamento. col. vlt.e.lib.2.& conſi.xxxvj.ſi rectè conſideretur.col.2. verſ.ſubit poſtea.lib.3.& conſi.cxciiij.videtur in præſenti.col.vlt.e.lib.3.& conſi.liij.in themate. col. 2. li.4. & conſi.lxviij.in hac conſultatione.in fi.e.li.4.Barb.conſi.xliij.præclarè ſcribitur.col.xvij.ver. & ſi quiſpiam opponat.lib.1.Guido Papæ,deciſ.cccl,vtrum renuntiatio,vbi dicit ita fuiſſe iudicatũ in parlamento Delph.& conſi.xxxj.viſo ad plenum,col.5.ver,item donatio quæ excedit.& cõſi. ſeq.col.2.in 2.dubio.& ſing.341.ver,donatio ſine inſinuatione,& iterum ſing,375.ver,an ratione iuramenti.& ſing.377.ver.ſi donetur,& Steph,Bertr,conſi.cccxlvj.viſo themate.col.2.ver,ſed reſtat.lib.1.& conſi.ciij.circa proceſſum,in 3,dubio,lib,2.& conſi.cclv,viſo conſultationis themate. col.2.ver.& primo,e,lib,2,& conſi.ccclxxxv,ponitur in facto,col,3.ver.ſed facit.ibi, tum & quia dicta donatio,e,lib,2,& conſi,clxxxv,quamuis donatio,col,2,ver,præterea fortaſſe,lib,3,& conſi. cccij.viſis copiis,col,3,ver,præterea nec videtur,e,lib,3, {& conſi.clv,circa ea.col,1.& cõſil.clxvij, viſis inſtrumentis,col.1.} & latè Soci.conſi.lxxvij,in pręſenti conſultatione.col,5.ver.circa ſecundam dubitationem.cum multis ſeq,lib,1,cui conſi,in ea re ſubſcribit Bal.à Bar.conſi.ſeq.col.vlt, & iterũ idem Soci.conſi.lxxx.de duobus principaliter,col.8, ver. his tamẽ minimè ſuffragantib, e,li.1.quod omnino idem eſt cum illo conſ.Corn,quod eſt clxxxvj,lib.2.& magis puto eſſe ipſius Cor.quàm Soc.ex ſtilo.Iaſ.conſi,lj.tota dubitatio,col.vlt.lib,1.vbi dicit hanc eſſe cõmunem opi.

Idem in inſinuationibus donationum.

Renuntiatio inſinuationis cum iuramẽto ualet.

BIU Cujas

& consi.v.strenui.col.7.vers. secundò respondetur.lib.3.& consi.cxviij.contra donationem.col.2. ver.secunda nullitas.lib.4.& consi.clxix.duo testamenta.col.antepen.versi.secundò principaliter. eo.lib.4.& Philip.Dec.consi.ccxxxix.primo non videtur.col.j.& ij.{ & consi. ccccxxxij. cùm sit quòd Almericus.col.2.ver.sed prædictis.} & consi. ccccIxxxviij. in causa & lite.col.2. & consil. ccccccxxxvj.in causa quæ agitatur Mantuæ.col.pe.ver.octauo obiicitur.Ant.Corse.in rep.rub.de

Si expressè renuntiatũ sit insinuationi cũ iuramẽto.

iureiur.in xxvj.priuilegio iuramenti.} Hippo.Marsi.consi.cvij.post redditum.col.3.versi.pro quibus.lib.2.& Anto.Rub.consi.lix.col.25.præsupponitur in facto,in fi.& consil.lix.circa primũ dubium.col.j. {Aduerte tamen,ne decipiaris,quia multi ex istis asserunt non satis esse donationem esse iuramento firmatam,nisi sit expressa renuntiatio insinuationis cum iuramento.}

144 *Generalis renuntiatio nõ compræhendit legitimã. Secus si iuramẽtum sit additum.*

¶Sed quoniam hîc in nostra principali quæst.tractamus de renuntiatione generali,libet & quædam de ea adferre ad confirmationẽ huius rei,de qua disserimus.Nonne licet generalis renuntiatio non compræhendat legitimã,sed opus est speciali & expressa ipsius legitimæ renuntiatione, per l.si quando.§.generaliter.vbi hoc not.Guil.Cu.Bal.Sal.Pau.Cast.& recẽtiores C.de inoff.test. cum multis cõcor.à me latè congregatis in tracta.primogenituræ, {q.lv.nu.2.sed fac posse.sufficit tamen generalis cum iuramẽto,vt ibi expressè tenuit Ias.col. 3, & consi.ccvij.in prẽsenti consultatione.col.3.ver.secundò facit,lib.2.} & ante eum Pau.Ca.in l.in ratione.la 3.in fi.prin.ff.ad l. Falci.&Ro.in l.j.§.si quis ita.col.ix.& vlt.& ibi etiam Barb.col.12.ver.item inquantũ.ff.de verbo. oblig.Alex.consi.clxxxj.perspectis instrumentis.circa med.lib.5.Barb.in d.c.ex rescripto. extra de iureiur.& consi.xxv.scribitur Sap.7.col.8.ver.& adduco quod voluit,lib.j.Philip.Dec.cõsil.xxvj. cuius superscriptio incipit,an filia dotata.col.2.ver.prẽterea etiam renũtiatio.& consi.lxxxix.viso puncto.col.vlt.& consi.180.visa renuntiatione,col.4.ver.secundò specialiter.& Steph.Bertr. cõs. 284.venio ad primum,col.vlt.li.3.Geor.Nat.in repe.c.quãuis.col.8.ver.aduerte tamẽ.de pact.li.6. Ias.consi.ccvij.verba instrumenti.col.4.ver.secundò facit.lib.2. Franc.Curt.iunior consi.iij. Bartholomæus,in fi.& Fran.Ripa.qui hanc dicit esse cõmunem opi.lib.j.respon.c.6. nepotibus matris.col.v.& iterum vlti.& iterum lib.3.respon. c.v.pater quinque nummorum millia.in fi. { & in rub.ff.de verb.oblig. col.2, nu.1.}

145 *De eadem re.*

¶Similiter licet non possit renuntiari l.de his.ff.de transact.secundum Iac.But.Guil.Cum. Mart. Sil.Bar.Bal.Ang.Saly.Pau.Cast.& alios ibi,& Signo.consi.ccliij.in facto quæstionis,ad fi.& Soci. consi.ccxiiij.in causa Onofrij,col.pe.ver.adhuc obiici potest.lib.2.cum concor,adductis à recentioribus in d.l.de his.tamen per generalem renuntiationem omnis auxilij legum cum iuramento,censetur ei legi esse renuntiatum, valétque renuntiatio, ex sententia Alex.in l.qui Romæ. §. duo fratres.col.34.in v.q.Bar.ff.de ver.oblig.& consi.xj.viso ac vt oportet considerato,col.5.ver. potest & tertiò,iunctis seq.ver.lib.2.& Corn.si non oscitanter legatur, iungantúrque priora cum posterioribus,consi.vj.in hac consultatione,per totum,lib.1. nam ibi comperies eum loqui in renuntiatione generali.& clarius Soci.consi.cc.quoniam ex forma,col.pen.versi. item vbicunque. lib.2.quod errore librariorum repetitum est,lib.4.consi.cxxv.& Ias.qui id reputat singu.in d.l. de his.col.4.versi.concludo ergo.& {Caro.Ruin.consi.clvj.circa processum, col.3.nu.7. lib.4.&} in primo quatuor illorum consi.quæ in materia substitutionis edita sunt,incip.viso & antè intellecto,in v.dubio.& Stepha.Bertr.consi.xviij.viso consultationis themate,in fi. 2.dub.lib.2. & iterũ consi.ciij.circa processum.in iij.dub.ante fi.lib.2.& Anto.Bauer.in tractatu de viribus iuramenti, versi.xxxv.incip.nam licet transactio. {& antè hos Imo.in c.cùm contingat.col.pen.versi. circa sextam.de iureiur.& Raph.in l.si quis pro eo.in prin.de fideiuss.}

146 *De eadem re.*

¶Et in vniuersum valet renuntiatio generalis cum iuramẽto,vt per Bar.in l.sciendum.col.2.ver. & istud facit.ff.de ver.obl.vbi dicit ita se consuluisse.& in d.auth.sacramenta puberum. col.vlti. ver.quid si iuratur generaliter.C.si aduer.vend.& Imo.in c.j.extrà de cõmod.& in c.cùm contingat.in iij.membro.ad fi.versi.& adde prædictis.de iureiur.Alex.consi.iij.viso instrumẽto.col. 3.ver.fortius voluit.lib.j.& consi.cxxxiij.super quæsitis.col.3.vers.& eò fortius.lib.5. {Fran.Arc. consi.xxviij.diligẽter.col.vlt.vbi & alios citat.Vnde etiam si debitor promiserit & iurauerit se soluturum,non poterit vti cessione bonorum,vt per Corne.cõsil.ccxij.planè mihi,ad fi.lib.2.

147 *An per generalẽ renuntiationem iuratã derogetur huic l.*

¶Hæc quæ diximus, non leuiter fulciunt sententiam illam Soci.qui putat per renuntiationem generalem iuratam esse derogatum huic l.vt suprà ex eo diximus. Tamen diuersum expressim in casu nostræ l.tenuit Bal.in l.j.in vlt.q.C.de inoffi.dona.dum dicit,quòd si quis iurauit non venire contra donationem ex quacunque occasione aut ratione,causa vel iure, potest tamen cõtrauenire susceptis postea liberis,quia illa generalia verba non extenduntur ad casum improuisum,arg.l.fistulas.§.frumenta.ff.de contrah.emp.& l.vlt.§.idem quæsiit.ff.de condit.indeb. Et hoc nominatim sequitur Imo.in c.vlt.col.7.ver.item aduerte pro intellectu.& ibi etiam Barb. ad fi.extrà de dona.Pau.Cast.consi.ccccxxxv.super hoc puncto plura videntur,ad fi.lib.2. Pet. Ferr.in tit.forma lib.quo agi.pro don.in verbo,irreuocabiliter.col.3.vers.patet ergo ex præmissis.& Fran.Ripa hîc in duobus locis,videlicet in iij.q.col.2.ver.sed hîc insurgit.vbi vnum Imo. ad id citat,& iterum in 52.q.in fi.vbi tamẽ dubitat,& nullum aduocat,& neutrobi Soci.meminit,qui contrarium tenuit.Sed & in hac oppo.videtur fuisse Alber.hîc,si solerter inspiciatur.

148 *Iuramentũ habet uim ſpecia*

¶Hanc posteriorem sententiam & iis quoque veluti pedamentis eriges ac stabilies. Nam iuramentum,quòd aliàs habet vim specialis & expressæ renũtiationis,vt dictum est suprà in priori

parte,

BIU Cujas

parte,tamen non ſupplet conſenſum,per tex.quem ita omnes vbique intelligunt,in l.vlt.C.de non num.pecu.& voluit Bar.in l.ſi quis pro eo.in prin.col.vlt.in 8.membro.ff.de fideiuſ. Bald. conſi.cccxlix.ſuper eo quod quæritur, in fi.lib.3.Imo. in c.j. de iudic. Ideo vbi eſt præſumptio defectu conſenſus,ibi nihil operatur iuramentum.vt declarant Bal.& Saly.in l.j.C. cõmo. cum aliis multis concor.à me ſigillatim citatis in noſtro tractatu legum Connubialium,in gloſ.6.in iiij.genere expreſsi.in ver.quod tamen intellige.Ex quo & illud continuò ſequitur,non valere renuntiationem iuratam in non cogitatis,vt dicit Cyn.in d.l.j.C.commod.

lis renuntiationis.

Vbi eſt præſumptio defectu cõſenſus.

149 ¶Quin & renuntiatio quantumlibet iurata in dubio reſtringitur ad ius ſecundum tempus illius renuntiationis ſubſiſtens,nec trahitur ad ius futurum & ſuperueniens poſt ipſam renuntiationem,ex tex.expreſſo in c.2.vbi id no.Ant.& Pan.vterque in 2.no.extrà de renun.Et ad hoc eũ tex.facit ſing.Georg.Nat.in repe.c.quamuis.col.4.verſi.tertiò facit.de pact.lib.6. Hoc autem ius reuocandi ex noſtra l.non competit niſi ſuſceptis poſt renuntiationem liberis.Ideo ad id ipſum non videtur huiuſmodi renuntiatio iurata pertinere.Nam ſi ſimplex ipſa renuntiatio generalis non compræhendit hanc l.quod fatẽtur omnes,& cum his Soci.alterius partis author:certè nec iuramentum in ea appoſitum:quia ad eos tantùm caſus extenditur iuramẽtum, ad quos ipſa renuntiatio,aut alia diſpoſitio generalis extenditur,ex doctrina Bar.in l.ſi quis.§.quæſitum.in fi. ff.ſi quis caut.& Pau.Caſt.conſi.ccclxxvij.ad primum videtur dicendum diſpoſitionem, col.2. lib.2.& Rom.conſi.cccclxxij.in eo quod quæritur,in fi.& Corne.conſi.xj. in præſenti conſultatione,col.7.verſi.nec iuramentum.lib.3.& conſi.cclviij.in hac conſultatione.col.4.verſi. similiter ergo.lib.4.& conſi.ccxciij.in hac conſultatione,col.pe.ver.& ſi conuentio.eo.lib.4.cũ ſimil. adductis ab Alex.conſi.xxviij.viſis accuratè,col.vlt.ver.nõ obſtat quòd interuenerit,lib.1.quod & ingeſtum eſt in lib.2.conſi.xxxj.& eodem Alex.conſi.xlviij.in cauſa vertente,col.3.verſ.item dum in priore.lib.6.& Soci.conſi.ciij.in caſu conuentionis,col.2.verſi.ſed in caſu noſtro,lib.3.& Philip.Dec.in c.cùm ſuper.col.pe.verſi.ſecundus caſus. extra de offi.deleg.

Renuntiatio iurata nõ trahitur ad ius ſuperueniens uel futurum.

150 ¶Item ſi verum eſt quod in præcedentibus diximus ex Roma.ſententia in conſi.cclxix. non eſt dubium,id ſcilicet, huius l.beneficiũ eſſe conceſſum miſerationis cauſa,ita vt exigat ſpecialiſsimam mentionẽ,nedum ſpecialem,ſecundum Cyn.in l.j.C.quando imper.inter pup.& vid.cum aliis quos in id ſuprà citauimus,nec cautum reperiamus iuramẽtum habere vim ſpecialiſsimæ, ſed tantùm ſpecialis vel expreſſæ mentionis,quod multum à ſuperlatiuo illo diſtat, vel ex noſtrorum Iuriſcõſultorum ſententia,vt probatur in l.vbi autem.in prin.ff.de verborum obligat. in l.vlti.& ff.de capit.dimi.& in §.j.Inſtit.eod.Conſentaneum eſt hoc in loco iuramentum non ſatis eſſe.

Huius l.beneficium cõceſſum eſt miſerationis cauſa.

151 ¶Et ne quos moueant ſimilia illa,quæ ſuprà pro parte & ſententia Soci.adduximus , certè ſunt multi maximæ ac receptiſsimæ autoritatis,qui diuerſum cenſuerunt.Nã primùm de minore & muliere renuntiantibus & promittentibus non venire contra , non tamen certioratis de iure & beneficio ſibi competente,vt iuramentum nihil illis obſit,reſpõdit Dy.conſi.v.quæſtio talis eſt, quidam dominus Goffridus minor 25.annis.quẽ refert & ſequitur Cy.in l.2.in 6.q. & ibi quoque Bal.limitans tamen,in ix.q.& proinde ſibi contrarius. & Saly. ſecum quoque in hac re pugnans,in xj.q.C.de reſcin.vend.& Ioan.And.ſibi quoque contrarius, Card.Flor.Imo. col.6. qui hanc dicit eſſe multum æquam in c.pe.extrà de emp.& ven.vbi & Ant.Burg.qui eſt alterius factionis,aſſerit hanc eſſe communem.Idem Io.And.vt intelligas hanc maturius fuiſſe ſecutum,in addi.Spec.tit.de obli.& ſol.§.j.col.6.in addi.quæ incipit,quomodo huic dicto.Fede.Sen. aliàs iuramentorum obſeruantiſsimus conſi.cxcix.quæritur an domina Margarita.Signo.cõſi.ccl. ſuper dubiis,col.5.verſ.præterea cùm tractatur.Bal.item hîc,ſed ſuo more ſibi malè cõſtans, in l.ſi duo patroni.§.idem Iulianus.ff.de iureiur.vbi etiam Ro.qui in alia ſentẽtia eſt, dicit hanc eſſe ęquiorem.Idem Bal.in l.iij.ad fi.C.de decur.lib.10.& conſi.iiij.quæritur fideiuſſores,lib.1.& conſi.xlvij. caſus talis eſt D.Andriolus,ad fi.eo.lib.1.vbi hanc dicit eſſe cõmunem,& cõſi.cxlviij.in caſu propoſito,col.j.verſ.ſed dubitatur.eo.lib.1.& conſi.xxviij.ad euidentiã præmittendum eſt, quòd interdũ,paulò ante fi.lib.3.& conſi.ccclxxx.caſus talis,domina Angela.eo.lib.3.& cõſi.ccccxl.factũ proponitur eſſe tale,col.2.ver.ſed aduertendũ eſt,eo.li.3.& cõſi.xcvj.pupillus,paulò ante fi.lib.5. & cõſi.ccccxlj.viſis ſtatutis,col.2.verſi.in cõtrariũ,eo.lib.5.vt iã intelligas eũ crebriorẽ eſſe in hac opi.Imo.& ipſe iuramentorum ſupra omnes obſeruãtiſsimus,in l.ſciendum.& ibi Franc.Are.col. xj.verſ.reuocatur tamen hoc in dubium,& latiſsimè Barb.qui propè omniũ eſt opi.char.xix col. j.verſ.ſuccedit modò quotidiana quæſtio.ff.de verb.obli.ſed ipſe Barb.hîc ad finem & veritatem reſpondit,ibi verò ad cõmodum partis interrogantis,vt ſæpe aliàs.& in ea quoque l.Ro. qui aliã partem ſequitur,aſſerit ſe aliàs ſæpe hanc & legendo & conſulendo tenuiſſe. & idem Imo. in c. cùm contingat,in iij.membro,in 25.col.eiuſdem membri,verſi.item etiam nõ habet locũ, & iterum col.xxvij.verſi.ſed aduerte inquantũ tetigi,& eſt circa xiiij.char.totius c.extrà de iureiuran. quãuis vtrobique dicat,quòd cõtraria opi.de conſuetudine & practica obſeruatur.Et hanc quoque tenuit Alb.& Sal.in auth.ſacramenta puberũ.C.ſi aduer.vend.& ibi quoque Iaſ.col.13. verſi. tertiò principaliter.& multis ſeq.qui hanc dicit haud dubiè æquiorẽ,& fortè veriorem,& in eam multùm inclinare ipſius animũ,quãuis ab alia non eſſet recedendum.Raph.Fulg.conſi.ccxxxvij. Finus Guidonis,col.2.verſi.ſupereſt tertia deliberatio. Alex.qui & alterius opinio.alibi eſt , vt

Iuramentum ignorantem non obligat.

BIU Cujas

diximus,cõsi.lxxxix.viso pũcto,col.5.versi.nec huic responsioni,lib.2.Pet.Beluga,qui & hanc dicit esse cõmunem in suo speculo principum,tit.de iuramen.char.pen.Fran.Aret.cõsi.xxxiij. consultatio præmissa,col.4.versi.sed dubium facit,& versi.ij.dicimus.& Steph.Bertrã.sibi etiam contrarius,consi.ccxciij.visa petitione,col.2.versic.sed his non obst.lib.3. & Guid.Pap. { consi. cxxij.Ioan.Mola.in iiij.dubio,in fi.& rursum } sing.ccclxxiiij.inci.in l.sciendum. Hippo.Marsi. in repe.rub.ff.de fideiuss.nu.38.& Fabi.à monte S.Saui.in tracta.de empt.& vend.in iij.q.viij.q. prin.& dicit etiam Collect.qui alterius partis est,in c.2.extra de pact.hanc esse æquiorẽ.& Alex. qui & alterius fuit,in d.l.sciendum,dicit tamen ibi col.3.versicu.iuxta hoc quærit,hanc posse in pũcto iuris sustineri,vt ex hoc facile eum intelligas in ea re nutare.Et ad c.rescripto,de iureiur. in quo est potissimum fundamentũ prioris partis,potest dici, quòd non constat mulierẽ inibi opposuisse senatuscõsult.Velleianum,vt iam ibi no.in vna sol.quam approbat ipse Alex.in d.l. sciendum.Nec,si is tex.probaret,quod illi volunt in muliere,esset tamen trahendus ad minorẽ, cuius causa plus habet fauoris & priuilegij, quàm mulier,vt suprà diximus,& probauimus nu. 101. incip.& quod dictum est de muliere.Ideo Bald.in d.ca.cùm contingat, col.3.versic.quæro quando mulier,de iureiũr.hîc discrimen facit inter mulierem & minorem, vt scilicet minor sit certiorandus,licèt non mulier.

152 *Qui negent beneficiũ excussionis tolli per iuramentum.*

¶Sed & contra illam Bal.& Pet.Anch.doctrinã,qua dixerunt exceptionem siue beneficiũ discussionis quod fideiussori aut aliis cõpetit,tolli per iuramentũ,voluit ipse Bal.sibi contrarius in c.cùm cõtingat,col.5.in vij.cõclusione,extra de iureiur.& respõdit cùm ex facto talis species incidisset,Barba.qui Bal.non meminit,consi.xliij.sempiterna dignũ est memoria,col.6.versi.capio modo tertiam dubitationẽ,cum multis seq.vsque ad fi.consi.lib.2.vbi suam ipsius sententiã multis variisque ac efficacibus argumentis & rationibus defendit,quas quisque qui volet,legere poterit.Et in hac quoq; sentẽtia fuerunt Alex.& Ias.qui Barb.nõ meminit,in l.vlt.in princ.ille col. 4.hic col.2.ad medium.ff.si cer.pet.& D.Guil.Bened.in repet.c.Raynutius,in verbo testamentũ, le iij.nu.26.versi.quartò inducitur,extrà de testa. { Imò sunt,qui dicunt simpliciter nõ esse locũ huic excusioni,si appositum fuerit iuramentũ,etiam si ei non sit renuntiatũ.& inter alios Bal.in l.ex rescripto,col.1.& ibi Pet.Anch.in vj.not.de iureiur.Alex.qui id dicit sing.cõsi.xxxij.in causa executionis, col.vlti.versic.iiij.lib.iiij.Baptista de S.Blasio,in tract.arbitrorum,q.lxx.col.4.versi. quinta conclusio.Anto.Corset.in repet.rub.de iureiur.col.10.versi.duodecimum,vbi ita dicit se consuluisse Ioan.Lupus in repet.c.per vestras,char.pen.versi.quinimo quod plus est,de dona. inter virum & vxorem.}

153 *Iuramentum nõ magis extenditur, quã virtus promissionis.*

¶Quod autem postea continenter dictum est renuntiationẽ iuris futuri iuramento firmari,non ita certũ est & indubitatũ,quando & Philip.Dec.qui & illius sententiæ fuit,sed in consi.tantũ fauens suæ parti,quæstuique seruiens,contrariũ constanter asseruerit,in lect.vbi nullus fauori locus est,videlicet in l.j.col.pen.versi.secũdò quod dictũ est.C.de pact.ea ratione,quã iam diximus, iterum dicemus postea,quòd iuramentum non magis extenditur quàm virtus promissionis. Et de hoc etiam dubitat Alex.consi.cxxxiij.super quæsitis,col.3.versi.& eo fortiùs,lib.3.

154 *Bartolus legalis scientiæ princeps.*

¶Nec etiam in confesso est omnibus,quod mox subdidimus,iuri prohibitiuo posse cũ iuramẽto renuntiari:cùm contrariũ teneat ille Legalis doctrinæ facile princeps Bart.cuius vnius sententia multis & mihi instar est omnium,in l.ij.in fi.C.ne fideiuss.dot.den.& in l.si quis pro eo,in iij.rursumq; in 5.mẽbro,& ibi etiã Ang.post prin.ff.de fideiuss.& idẽ Bar.in l.cũ hi, ante fi.& ibi quoq; Fulg.ff.de transact.& Ant.qui alias vbique iuramẽta vsque ad superstitionẽ sequi iubet,in c.cùm cõtingat,in fi.iij.casus,de iureiur.& ibi ante eum Bal.col.1.versi.item quia iuri.Nã loquitur ibi de renuntiatione iurata,vt docent præcedentia,& ipsius c.materia.& Ang.cõsi.cccliij.Florẽtiæ,col.j.

155 *Qui teneant reuocationi donationis cũ iuramento ob ingratitudinẽ non posse renuntiari.*

¶Neque quod deinde subiecimus posse renuntiari reuocationi donationis ob futurã ingratitudinem cũ iuramento.Nam & contrariũ intrepidè tenuit ipse Imo.sibi contrarius in c.vlt.col.viij. versi.vlteriùs quærit Io.And.extra de don.& Rom.in l.stipulatio hoc modo cõcepta, col.3.ff.de verb.obl.& in l.donationes.§.j.ff.de donat.& Corne.consi.cij.in causa licèt videatur,col.j.versi. quinimo,& seq.lib.j. Georg.Nat.in repet.c.quamuis,col.17.versic.& ex his primo de pact.lib.vj. Stepha.Bertrand.sibi contrarius consi.lxvij.viso consultationis themate.nu.3.lib.3. de qua re latè videbis per Philip.Dec.in l.vlt.col.6.versicu.extra gl.circa primam quæstio.C.de pact.& Franc. Ripa.in l.vlt.in liij.q.C.de reuo.donat.

156 *Qui etiã negent in alimẽtis debitis ex testamẽto cũ iuramento.*

¶Nec similiter quod ex continenti sequitur, posse renuntiari alimentis futuris ex testamẽto debitis cum iuramento:quandoquidem contrariũ censent Spec.& Io.And.in addi.illius (dij boni qui autores) tit.qui fil.sunt legit.§.j. versi.sed pone quidam.& Bar.sibi hîc præter morẽ contrarius,in l.cùm hi,ante fi.ff.de transf.& Bal.in l.pactũ quod dotali,in xxij.eadẽque vlt.q.C.de colla. &in d.c.cum contingat,col.2.versi.item si diuertat.de iureiur. { Et suboscurè Alb.in l.de alimentis,in fi.C.de transf.} Nam ex præcedentibus satis constat,quòd loquitur de renũtiatione iurata.

157 *Qui negent ualere renuntiationẽ successionis futuræ cũ iuramẽto.*

¶Sed nec quod dictum est valere renuntiationem successionis futuræ cum iuramẽto.Nã etiam contrarium huius magna authoritate affirmat gl.ordin.in d.l.pactum quod dotali,in verbo, improbatur,post prin.Eámque de iure ciuili veram esse contendũt Cy.Bal.Cor.& Ias.ibi.Estq; & alia illi similis in l.si quãdo.§.j.in verbo prægrauari,post prin.C.de inof.test,& in l.qui superstitis, & ibi etiã Imo.& Ro.ff.de acq.hær.& Bal.in c.cùm cõtingat,col.6.versi.iuramentũ autẽ, de non

succedendo,

BIU Cujas

ſuccedendo,extra de iureiur. vbi & idem dicit procedere de iure ciuili, & conſi.ccccxxxvij.quædam puella fuit dotata,col.1.lib.1.vbi etiam negat de iure canonico valère renuntiationem ſucceſsionis futuræ alij factam ſine conſenſu eius,de cuius ſucceſsione agitur, etiam cũ iuramento.

158 ¶Et quod omnibus propè in cõfeſſo fuit,non valet pactum iuratum de ſuccedendo,nec de iure quidem Canonico,ſecundum eũdem Bal.in d.l.pactum,in v.oppoſit.& ibi quoque Fulg.Rom. Paul.Caſt.& recentiores.& eundem Bald.conſi.cxlviij.in caſu propoſito,in primo dubio,lib.1.& conſi.ccccxlj.viſis ſtatutis,poſt prin.lib.5.Cy.Bar.Ang.Salyc.Pau.Caſt.Alex.qui hoc dicit comuniter teneri.& Iaſ.in l.pactum quod dotali.C.de pact.Bar.in l,ſtipulatio hoc modo cõcepta, & ibi quoque Alex.col.3.ff.de verb.obl.& idem Bar.in l.ſi quis pro eo, col.3.ff.de fideiuſſ.& in l. vlt.& ibi etiam Ang.C.de pact.Ant.& Imo.iuramentorum maximi conſeruatores,quod iã ſæpe diximus in c.cùm contingat,ille col.3.hic in primo caſu ij.membri prin.extrà de iureiur.Domin. in c.quamuis.& ibi quoque Philip.Fran.col.3.verſ.in gl.in verbo,improbet,& Georg.Na.in repe. col.16.verſ.quartò fallit,de pact.lib.6.Iaco.Aluar.in d.c.j.§.moribus,tit.ſi de feud.fuer.cõtrou.inter domi.& agna.Fulg.conſi.lxxiij.paterfamiliàs habens filium,col.3.Pan.in c.2.col.3. de conceſ. præb.& conſi.xlviij.Auguſtinus,ad fi.lib.2.Pau.Caſt.conſi.448.non eſt dubiũ, col.j.lib.j.& conſi. 415.viſo puncto & aliis,in prin.lib.2.Alex.cõſi.28.ponderatis verbis teſtamenti,col.3.verſi.iſtam concluſionem. lib.3.Philip.Deci.conſi.183.an valeat pactum,col.3.Stepha.Bertran. conſi.29.cum aliàs,poſt prin.lib.j.& conſi.292.ponitur in facto,nu.4.eo.lib.1.& conſi.j.nu.88.lib.2.& conſi.33. prætenſæ cõuentiones,nu.3.eo.lib.3.Fran.Curt.iunior,conſi.xv.circa præmiſſam,col.1.verſ.præmiſsis tamen non obſtantibus.Nec alium præter Bal.& Petr.Cer.comperi qui aliter diceret, de quo & nos plura diximus in tractatu noſtro primogeniorum in 6.q.nu.18. & id quidem.

Pactum iuratum de ſuccedendo nec de iure quidem Canonico ualet.

159 ¶Contrarium quoque eius quod dictum eſt cum iuramento renuntiari legibus & ſtatutis requirentibus inſinuationem,tenuerunt Guil.Cu.Alber.& Bald.ſibi contrarius,in 5. q.in l.illud.C.de ſacroſ.eccleſ.Oldr.ſubobſcurè,ſed vt facilè intelligas illum eſſe eius ſententiæ,conſi.ccliij.factum tale eſt,domina S.de certis.Alb.in l.ſancimus.C.de don.Saly.dubitans tamen,ſed ita vt in hanc inclinare velit videri,in l.pen.C.eo.tit.Bal. { conſi.xxix.caſus,vir donauit, col.2.verſi. itẽ ſequetur,lib.1.& conſi.cxiij.quod domina Broeſia,eo.lib.1.& } conſi.cxv.verba dicunt, domina Antonia,in fin.lib.1.& conſi.ccclxxv.certum eſt quòd filia,col.1.verſic.ſed videamus,lib.3.& conſi. ccccxiiij.caſus talis eſt,quidam Maſsius de Gauldo,eo.lib.3.Ange.ſibi cõtrarius,conſi.lix.quidam paterfamil.col.vlt.vbi dicit ſe ita cõſuluiſſe Caſtelli cũ fratre ſuo Bal.& conſi.clxxix.viſis prædictis , col.vlt.verſic.quia igitur ſolennitas. Pau.Caſt.conſi.cccxlv,circa bona quæ fuerunt domini Vberti,col.vlt.verſ.vnũ omiſeram,eo.lib.1.& cõſi.385.ſiue dicamus,circa med.eo.lib.1.& conſi.xc. viſa quadã ſcriptura,col.1.lib.2.& cõſi.95.viſis his quæ narrantur,col.pen.verſ.ſupereſt tertiũ,eo. lib.2.Ro.ſibi contrarius,ſed in loco minùs ſuſpecto,in l.Modeſtinus, & ibi quoq; Rapha.Co.qui aſſerit ita ferè omnes tenere.ff.de don.& rurſum idẽ Ro.cõſi.12.viſo facto propoſito,col.2.verſi. ſecũdò quia ex tali.Alex.etiã ſibi cõtrarius,in addit.Bar.in l.poſt mortẽ.ff.de adop.Ant, Cana.in tract.quẽ peculiari tit.de inſinuationibus inſcripſit,q.63.Ang.Aret.in §.aliẽ,col.pe,Inſtit.de don. vbi nõ obſcurè intelligitur huic ſententiæ adhærere,quanquã dicit ſe nõ auſum in cõtrariũ conſulere,quoniã timeret iuramentũ. Barba.ſibi contrarius conſi.16.præclarè ſcripſit,col.10.verſi.& ſi quiſpiã dixerit,lib.2. { vbi hanc dicit eſſe cõmunẽ opin.} & cõſi.lij.viſo celebri,col.2.verſi.cũ verò opponitur,lib.4.vbi etiã refert idem conſuluiſſe Lud.Bolo.ſed eius cõſi. nõ reperi.& idem Barba.inter conſi. Fran.Curt.ſenioris,cõſi.67.ſapiẽter optimus,col.vlt.& ibi ipſe Fran.Curt.in addit.illius,& Card.Alex.Hiero.Tortus,Io.Puteus & Nicolinus à ſancto Nazar,conſi.ſeq. circa hoc videtur,vbi etiam oſtendunt Bar.fuiſſe in ea ſententia & Barthol.à Scarampis, inter conſil. Alber.Bru.cõſi.cxj.magnifice domine,col.2.& Guido Pap.ſibi contrarius,conſi.33.nobilis Catharina,col.1.& Lauren.Calc.conſi.xxv.Titius nobilis col.15,verſi.nec obſtat etiam quod dicatur.

Qui de inſinuatione nec gent.

160 ¶Sicuti & eius quod poſtea ſcripſimus,ex generali renũtiatione iurata fieri præiudiciũ legitimæ, contrariũ etiam tenuit Guil.Cu.prout à quibuſdã citatur in l.de his.ff.de tranſ.Bald.in rub.ff.de iureiur.col.vlt.in prin.verſi.nõ tamen credo,nã ibi loquitur de huiuſmodi iurata renuntiatione, vt patet ex verbis præcedẽtibus.& Rom.ſibi cõtrarius in l.qui ſuperſtitis, in iij. limitatione,& ibi etiã Imo.ff.de acqui.hær.Fran.Aret.in l.j,§.ſi quis ita,tũ col.v.verſ.adde dictis,tum col.pen.verſi. adde primò.ff.de verb.obl.Barb.ſibi quoque cõtrarius conſi.44.ſempiterna,col.vlti.lib.2.& conſ. lv.præclarè ſcribitur,col.pen.verſicu.præterea facit,iunctis ſeq.per totãillam col.eod.lib.2.Fabia. Giocchi in repe.auth.nouiſsima,in xxj.q.prin.C.de inoffi.teſt.& Alber.Bru.conſi.82. ſuper difficultate,col.vlt.& Steph.Bertr.ſecum etiam pugnans,conſi.iij. viſis hinc inde,nu.21.& ſeq.lib.3.

Qui contrarium in generali renuntiatione ſentiãt.

161 ¶Et eius item quod dictum eſt,per generalem renuntiationem cum iuramẽto cenſeri renuntiatum & derogatum,d.l.de his.ff. de tranſ.Contrariũ quoque tenuit Ioan.Mairanus in ij.cõſi.illorum quatuor in materia ſubſtitutionum, incip.clementiſsimi & omnipotentis Dei, & ca.defuncto nobili,col.pen.verſic.ad ſextum & ſeptimum.& Franc.Frondatus conſil.ſeq.cuius eſt exordium,Deus via,veritas & vita,præſens conſultatio,colum.3.verſi.verùm prædictis,vbi dicit iuramentũ ita demum confirmare renuntiationẽ d.l.de his.ſi expreſsè ei fuerit renuntiatũ,aut aliter fideicommiſſo à tali relicto,aliàs ſecùs,per multa iura illic allegata.Et ante eos Barb.& Soci.ſibi contrarius,quorũ neuter meminit,ille d.conſi.lv.col.pen.lib.2.hic conſi.214.in caſu Onofrij,col. vlt.verſi.ſecundò reſpondeo,iunctis præceden.lib.2.& conſi. 130.in cauſa conuentionis , col.2. verſic.prætereà licèt in iuramento,lib.3.& Franc.Aret.conſil.92.viſo legato,in iij.dub.& idem in

De eodem.

BIU Cujas

l.qui superstitis,col.v.versi.& ad ea quæ dixi.ff.de acqui.hæred.

162 De eodem. ¶Et eò magis id procedit,quòd nec in specie potest ei l.etiam cum iuramento renuntiari,si credimus gl.in l.vlt.in verbo,lucrũ.C.de reb.credit.& Bar.in l.cum hi,in fi.prin.ff.de trãsact.iunctis quæ ipse scribit in l.de his,vers.quæro nunquid.ex cuius loco se aduocat in d.l.cũ hi,& ibi Fulg. & Signo.consi.250.super dubiis,col.5.versi.præterea quemadmodũ.& Ang.consi.94.cum lis & quæstio,col.vlt.versi.ad quintũ.Et idem voluit Guid.Pap.cõsi.53.nobilis Catharina,col.2.versi. nec illi legi,iunctis seq.& Steph.Bert.sibi contrarius.consi.51.Christi,&c.viso cõsultationis themate,nu.77.lib.2.De quo tamen vide Imo.in c.cùm cõtingat,col.pen.versi.circa sextum,& vlti. de iureiur.& Raph.Co.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.& Corn.consi.6.in hac cõsultatione, per tot.lib.1.& consi.135. de pluribus,col.1.& ij.libr.2.& consi.240.Bonaura in suo testamento,col.2. versi.nec videtur quòd iuuetur,eod.lib.2.Et dicit Corn.consi.150.prima facie videtur,in fi.lib.3. non esse sine dubio quòd huiusmodi renuntiatio firmetur iuramento.Sed & Bald.in l.qui iure, in prin.ff.de testa.mil.clarè videtur sentire quòd ei l.simpliciter possit renuntiari.

163 Idem in generali renuntiatione iurata. ¶Denique q̃ non valeat generalis renũtiatio iurata,cõtra quàm alij dixere,voluit Io.Andr.in c.j. col.vlt.& ibi etiã Pet.Anc. Ant.Flor.& Pan.extra de cõmo.quia iuramentũ,inquiũt,nõ obligat vltra consensum,qui abest à generali renuntiatione.& Cy.in l.j.in iij.q. { & ibi Bal.col.2.in ij.q.} C.eo.Bar.in hoc sibi contrarius in l.si quis.§.quæsitum.Bal.in c.j.col.2.versic.& an iuramentum, tit.de contro.feu.apud par.termi.Alex.qui concord.adducit consi.28.visis & accurate ponderatis,col.vlt.versi.non obstat quòd interuenerit,lib.1.& Steph.Bertr.consi.36.Christi.&c.viso consultationis themate,nu.3.lib.1.& quæ diximus suprà nu.149.incip.quin & renuntiatio.

164 Solum iuramẽtum in donatione appositum non tollit huius legis remedium. ¶Negari non potest,quin hæc res,de qua præcipuè agimus,vtrũ scilicet huic l.per generalem renuntiationem iuratam derogetur, sit admodũ ambigua,in tot tantísque rationũ & autoritatum cumulis.Item si nulla sit renuntiatio, illud inter omnes conuenit, & qui donantem huic l.posse renũtiare negant,& qui contrà posse asserũt,qui multi sunt vtrinque, vt suprà latè disseruimus. Illud,inquã,in confesso est apud omnes, solum iuramentũ in donatione appositum citra vllam renũciationem non tollere huius l.remedium.Illi quidem qui sunt in parte negatiua,ea ratione, quia si donans non potest renuntiare in præiudicium liberorum,vt ipsi contendunt, nec etiam iuramentum ipsius illis obesse potest.Nam quando contractus infirmatur ratione alterius tertij, nunquam is iuramento contrahentium confirmatur,vtpote cum esset in alterius dispendium.c. quamuis,de pact.lib.6.& c.licèt,de iureiur.eod.lib.cum simil. Id quod non in aliis tantùm,sed in donationib.procedit,vt scilicet iuramentum in iis positum nihil obsit tertio, vt ait Bar.in l.hac edictali,in fi.prin.per illum tex.C.de secun.nup.& in l.Titia.§.imperator,col.vlt.ff.de leg.ij.Saly. in l.j.C.de inof.don.Bald.in l.vlt.§.filius autem.C.de bon.quæ lib.& consi.22.quædam domina Nicholina,col.1.lib.5.& consi.215.punctus quidam donauit,eo.lib.5.Pau.Cast.consi.443.non est dubium,circa med.& Alex.consi.55.consideratis verbis,col.pen.versic.nec prædictis obst.lib.j.& suprà diximus.

Contractus infirmatus ratione tertii, non confirmatur iuramento contrahentium.

165 Ratio cõmunis utriq; sententiæ. Iuramentum nõ auget obligationem. ¶Omnes autem & partis affirmatiuæ & partis negatiuæ hac cõmuni ratione mouentur,quia iuramentum non auget obligationẽ,sed ei tantùm intra limites suos manenti addit religionis vinculum,arg.l.Titius,in fi.ff.ad Treb.quod & præter eos voluit Bal.in l.si procurator, col.3.versic. & prædicta sunt vera.ff.de condi.inde.& doct.vbique.Vnde sicut simplex donatio, quæ scilicet sine iuramento est,habet illam tacitã reuocãdi conditionem,si donans postea susceperit liberos, vt iam suprà diximus in princ.nu.6.incip.hinc dicunt plerique.sic & iuramentum illi accedens, quod omnino sequitur naturam principalis actus in quo interponitur,per tex.quẽ ad hoc omnes allegant in l.vlt.vbi id no.Bar.Bal.Saly.Pau.Cast.& alij.C. de non num.pec.& illam ad hoc dicit sing.Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.5.versi.dices tu,nonne feudatarius, extra de constit.& no.Panor.in d.sua disput.incip.stante statuto,col.x.versi.ad partem igitur affirmatiuam.& Barb. consi.43.sempiterna,col.pen.versi.præterea faciat,lib.2.& illum dicit meliorem ipsius iuris: idem Barba.consi.53.col.3.vers.& ideo refert,eo.lib.2.& consi.49.clementis. Deum.col.7. vers.facit simile.vbi & illum dicit sing.Facit & tex.in l.sed & si possessori.§.item si iurauero, quem ibi not. Ias.in ix.no.ff.de iureiur.& in c.quemadmodum, extra eo.tit.vbi Pan.in vij.no.& hoc quòd iuramentum in contractu appositum recipit omnes conditiones, subauditiones, limitationes,exceptiones,quas habet ille contractus.quod & voluit idem Panorm.in d.sua disput.vbi suprà. & Raph.Fulgo.cons.180.viso processu,col.2.& Imol.in l.2.§.sed & si quis.ff. de don.Aegid.Bellamer.cons.29.ex facto quodam, col.3.cum multis simil.& concord.à me latè cõgestis in { nostro tracta. de iure constit.poss.parte iij.limi.vij.nu.24.sed & illud.}

166 Iuramentum semper intelligitur eodem manẽte statu. ¶Præterea iuramentũ semper intelligitur rebus sic stãtibus, atque { vt vtar verbis Liuij lib.5.decadis } eodem manente statu,vt probat tex.opti.in l.vlti.in prin.ff.ad municip.& in d.c.2. & ibi gl.Ant.& Panor.qui ex hoc multa decidunt,extra de renunt.& c.venerabilem,in fin.de elect.& no.gl.Inn.& alij in d.c.quemadmodũ, extra de iureiur.& gl.in c.vlti.extra de hæret.per tex.ibi, { & gl.in c.nos sanctorum.xv.quæst.vj. } & Fede.Senen.cõsi.181.casus talis est, statuto cauetur. Bal.in d.l.vlt.col.2.versi.septimò inest conditio.C.de non num.pec.& in l.clari.C. de fideicom. & in c.2.versi.item in iuramento,extrà de rescrip.& in c.3.in prin.per illum tex.extrà de iureiur. Ant.& Pan.in c.veritatis,extrà de dolo & contu.in illa q.an quis teneatur soluere debitum excommunicato.Pet.Ancha.in c.possessor,col.15.versi.vlteriùs quæritur,de reg.iur.lib.6.Pau.Cast. consi.348.non est dubium,ad fin.lib.1.Rom.consi.22.propositæ mihi consultationis,col.1.versi.

secundò

BIU Cujas

secundò quia & si.& consi.379.circa primum,col.2. vers. nec obstat si dicatur.Socin.in l. vlti.in princ.per illum tex.ff.qui satisd.cog.& in l.Iulianus,col.pen.versi.circa secundam.ff.de condi.& demon.& cõsi.129.præstantissimi,in fi.lib.1.& consi.215.prædicta,col.vlt.versi.præterea & tertiò, lib.2.vbi loquitur in casu l.nostræ.& consi.58.super proposita,quæstione,col.j.versi. cõfirmatur, lib.3.Barb.consi.38.scribitur Paralipom. col.pen.lib.1.vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.c.2.de renun. & iterũ consi.36.sapienter.col.16.versi.& adduco in medium,lib.2.& alibi sæpe Corn. cõsi.192. licet videatur,col.vlti.versi.quia promissio,lib.1. {& cõsi.69.de duobus,in litera o.lib.2.} & cõsi. 48.quoniã in præsenti,col.2.versi.& hoc arbitror,lib.3. { Ias.consi.60.ista cõuentio,col.6.versic. secundò principaliter,lib.3. } Phil.Dec.cõsi.335.viso consi.col.3.versi.præterea etiã dato.& consi. 408.in præsenti cõsultatione,col.2.Stepha.Bertran.consi.156. Christi &c.viso casu, nu.5.lib.1.& consi.352.quod est simili princ.nu.6.eo.lib.1.& consi.131.illud est indubitatũ,nu.8.lib.2. & consi. 67.viso consultationis themate,num.3.lib.item iij.Alber.Brun.consi.99.in causa spectabilium,in fin.Georg.Nat.in repet.c.quamuis,col.4.versi.tertiò facit,de pactis.lib.6.

167 ¶Et hoc quidem perpetuum est in omnibus actibus & dispositionibus,vt scilicet semper intelligantur rebus sic stantibus,ex tex.quẽ omnes & præsertim Bal.ad id solet allegare,in l.quod Seruius.ff.de cõdi.ob cauſ.vbi hoc no.gl.quæ etiã ad id citat.l.continuus.§.cùm quis.ff.de verb.obli. Et hoc quoque probat tex.in leg.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.quẽ & omnes ad id allegãt. & in l.ex facto,in prin.ff.de vulg.& pup.& in l.vlt.C.de spõsa.quas in id aduocat Alex.cõsi.lxxxv. viso themate,col.2.versic.pro hoc etiam quia verba,lib.v.& tex.in l.cùm quis.in prin.ff.de solut. quem & ad hoc expendit Bal.& dicit no.in rub.extra de procu.col.4. versi.dolus cõmissus,& in c.pen.& ibi Pan.in ij.no.extrà de cler.nõ residen.& in c.ne quis arbitretur,& ibi gl.vlt. xxij. q.ij. {& voluit Bal.in rub.extra de sum.trin.col.j.in fi.vbi & ad hoc allegat l.qui seruũ.ff.de verb.obl. & idẽ Bal.loquens in promissione, consi.104.supersunt, libr.j.& cõsi.396. quidã habens vnũ filium,col.2.lib.3.} cum aliis multis collectis à Barba.consi.xx.illud afferam, col.12.lib.2. & consi. 73.omnia quæ facitis,col.13.lib.3. {& Corn.cõsi.cij.visis in causa.} & Iason in d.l.quod Seruius, col.3.versi.circa tertiũ.ff.de cõdi.ob cauſ.& in l.is qui putat,col.2.vers.tu potes.ff.de lib.& posth. {& cõs.lx.lib.2.vbi suprà.} & Ant.Rube.qui hoc latissimè probat,cõs.197.viso instrumẽto,col.j.

Etiã in omnibus actibus et dispositionibus.

168 ¶Id quod etiam adstruunt Stoici aliàs promissorum cõsiliorumque tenacissimi,ex quibus Seneca ille Stoicorum Stoicissimus (si ita nobis loqui permittimus) lib.5. de beneficiis multa in hanc sententiam scribit : Non mutat sapiens consilium,omnibus his manentibus quæ erant,cum sumeret.Ideo nullum vnquam pœnitentia subiit,quia nihil melius illo tempore fieri potuit , quàm quod factũ est : nihil melius constitui,quàm quod cõstitutum est. Cæterùm ad omnia cũ exceptione venit,si nihil inciderit quod impediat.Ideo omnia illi succedere dicimus,& nihil cõtra opinionẽ accidere,quia præsumit animo posse aliquid interuenire,quod destinata prohibeat.Et paulò pòst,Promisi beneficiũ,nisi si quid incidisset quare nõ debeã dare.Quid enim si quod illi pollicitus sum,paria sibi me dare iusserit?Si lex lata erit,ne id quispiã faciat,quod me amico meo facturum promiserã.Promisi tibi filiã in matrimoniũ,postea peregrinus apparuisti, nõ est mihi cũ externo connubiũ.Eadẽ res me defendit,quæ vetat. Tunc fidẽ failã,tunc inconstãtiæ crimẽ audiã, si cum eadẽ omnia sunt,quæ erant promittente me,nõ præstitero promissum &c. Post quæ illud concludit,Omnia esse debent quæ fuerunt cum promitterem,vt promittentis fidem teneam.Videsne lector quàm multis confirmet Seneca quod diximus, omnia intelligenda esse, rebus , quæ erant,manentibus? Et de hac re multa Tullius lib.3.officiorum.

Stoici promissorum tenacissimi.

169 ¶Et vt intelligas quantum ponderis apud nostros id habeat , Bal.in d.l.clari.C. de fideicom.dicit ꝙ statuentes possunt mutare aut reuocare statutũ,quod ipsi irreuocabile fore statuerãt, nisi illud iurauerint nõ mutaturos aut reuocaturos,quia tũc id facere nõ potuerũt, per allegata illic ab eo. Quod intelligendũ est,inquit,nisi iusta causa interueniat,quia semper in iuramẽto inest ea clausula,rebus sic se habẽtibus. Sed audi quid subiungit,quod lectores maximè volui expendere.Nã hoc postremũ dicit procedere,licet verba statuti dicerẽt, ꝙ statutũ sit præcisum & immobile. Nã quæ de nouo emergũt,nouo indigẽt auxilio.l.j.in prin.ff.de vẽtre inspic.& l.de ætate.§. ex causa. ff.de interrog.act.Ex quibus intelligis nihil adeo esse præcisum,firmum immobile, quin semper intelligatur,rebus sic habentibus. Et hoc pro not.refert Philip.Deci.in rubr.C.qui admit.col.2.

Semper in iuramento inest clausula, rebus sic manentibus.

170 ¶Quid plura ? iuramentum nunquam trahitur ad non cogitata.c.quintauallis,extra de iureiur.& voluit gl.in c.veniens,in verbo,præsciuisset,& ibi Bal.eo.tit.& rursum gl.in c.ad nostram, le ij.in verbo,in mente,per illum tex.& in c.pen.eod.tit.& in c.ij.extra de renun.Bar.in l.si quis pro eo, in viij.casu.ff.de fideiuſ.& consi.xc.dilecto domino,col.3.versic.præterea posito.Bal.in l.ij.in ix.q. C.de rescin.vend.& in c.ij.extra de renun.& in c.cùm contingat,in vij.conclusione,extra de iureiur.& consi.437.quæritur si factum fuit,col.j.libr.j.Signo.consil.lxj. quæstio talis est, potestas, col.2.versi.nũc veniamus.& cõsi.ccl.super dubiis,col.5.versi.itẽ non videbitur.Fede.Senen.cõsi. cxcix.quæritur an domina Margarita. {& consi.cclxxxj.casus talis est statuto,col.j.} Ang.consi. clxxij.Ludouicus.col.j.Imo.in c.debitores,extra de iureiur.Cardi.Flor.consi.xcij.fauendo pupillis,col.penul.versi.quæ ad iuramentum.Paul.Castren.consi.cccxlij.considerandum est,col.3. lib.1. & d.consi.ccccxlviij.in fi.eod.lib.1.consi.ccclxxvij.ad primum videtur dicendum dispositionem, col.2.lib.2.Rom.consi.xxij.pro propositæ , col.1.& consi.ccclxxix.circa primum,col.2.versic.nec etiam obstat.Alex.in l.sciendum,col.x.versi.& certè videtur.ff.de verbo.obli. Calca qui hoc latè probat consi.xxv. Titius nobilis,col.xv.versi.non obstat quod dicitur.cum multis seq.Soci.cõsi.

Iuramentum nunquam trahitur ad non cogitata.

BIU Cujas

ciij.in casu conuentionis.col.2.versi.adde quod idem est.C.de transact.Steph.Bertran.cõsi.cclxj. Christi & c.viso consultationis themate,in prin.lib.1.

171 *Nec ad ea de quibus verisimiliter iurãs nõ dispositurus.*

¶Imo nec ad ea de quibus verisimiliter iurãs nõ disposuisset,si expressum fuisset tex.est optimus in c cum iuramento,& ibi glos.extrà de homi.quem ad hoc citat Pau.Cast.d.consi.cccxlij.col.3. ib.1.& consi.ccclxxxv.siue dicamus istã quictãtiam,paulò ante fi.eo.lib.1. Quod & idem propè voluit Bartho.Brixi.q.36.cum causa cuiusdam.Panor.in d.c.veniens,col.3.versic.ij.membro,extra de iureiur.vbi etiam est bonus tex.& Aegid.Bellamer.consi.xvij.contrahens matrimonium, col.3.versi.item iuramentum.& Alber.Brunus consi.lxxxij.super difficultate, col.vlt. Idque generale est, vt quantumlibet generalis dispositio non trahatur ad ea de quibus verisimiliter non erat specialiter dispositurus.l.obligatione.ff.de pigno.cum similib.Scribitque Ange.consi. ccxlix. super primo quæsito,col.pen.versi.pro hac parte,nullam adeò generalem esse dispositionẽ, quæ trahi debeat ad nõ verisimilia.quod & alibi diximus.Et facit gl. illa in l.tale pact.§.vlt.ff.de pact. de qua tam multa scripsimus suprà nu.56.incip.inter tam multa.Sed nõ verisimile est donantem iurando voluisse liberos excludere, per ea quæ suprà latissimè diximus in princ.Igitur.

172 *Iuramenta quæ à notariis communiter apponuntur, non sunt trahenda ad aliquod pondus.*

¶Denique non omittendũ,quòd iuramenta in omnibus penè instrumẽtis apponũtur à notariis ex more stiloq;,etiã si partes nũcupatim non iurauerint,ac nec de iurãdo quidẽcogitauerint,vt omnes sciunt videntque quotidie.Ideo nõ sunt attẽdenda nec trahẽda ad aliquod pondus aut momentũ,ex sentẽtia Barba,expressim de iuramẽto loquentis,consi.xliij. sempiterna dignũ est memoria.col.6.versi.capio modo secundã dubitationẽ,lib.2. { & Franc.Rip.in l.cẽturio, col.26. nu.82.ff.de vulga.& pup.} per id quod in simili dicitur de aliis clausulis per Bar.in l.j.in vj.q.ff. de iure codi.& latè diximus suprà nu.126.incip.ad huius tamẽ posterioris. { Et idẽ quoq; nuncupatim voluit in iuramẽto Ant.cuius ipse Barba.nõ meminit,in c.cũ cõtingat,in iiij.casu prin. & ibi etiã Panor.in ix.casu extrà de iureiur.de quo tamen vide quid dicat Alex.cõsi.125.visis & consideratis,col.2.versic.& ita dicit,iunctis iis quæ dicit,col.8.versi.nec obst.quod notarius lib.j.

173 *An iuramentum in donatione appositũ obstet huic legi.*

¶Et ita,videlicet iuramentum in donatione appositũ nihil huic legi obstare, quo minus locum habeat,respondit Old.consi.238.cum mulier donatrix,in fi.& iterum consi.cclxxviij.licet quantum ad claustrales,col.3.versi.ad tertiam conclusionem, Io.And.in addit.Spec.in rub.de donat. col.2.versic.an propter liberos,dum paulò pòst subiungit,& hîc addo, & in titu.de instru.edi.§. porrò.in vlt.addit.quæ est in pen.col.Bar.in d.l.Titia Seio.§.imperator,in vlt.q.& ibi etiam Bal. in fin.& Rapha.Co.ff.de leg.ij.vbi & Bar.ipse dicit ita se cõsuluisse cum Recuperato de Sancto Miniato,& Fran.Pisano,Idẽ quoque voluit Albe.hîc col.1.vbi dicit ita de facto cõsuluisse Bal.in l.j.in vlti.q.C.de inof.dona.& idem Bal.consi.ccxxv.punctus quidam donauit, lib.v.Pet.Anch. in c.vlt.& ibi etiã Ant.col.vlt.Imo.tum col.7.versi.item aduerte pro intellectu.tum col.11.versi. quid si in donatione,& ibi quoque Barbat.extra de donat.idem Imo.in l.j.in fi.ff.eo.& in c.cùm contingat,char.penul.extrà de iureiur.Ro.consi.cclxix.non est dubium,in prin.Pau. Castr.cõsi. ccccxxxv.super hoc puncto plura videntur,ad fi.lib.2.Pet.Ferra.in tit.forma libel. quo agit.pro donatione,in verbo,irreuocabiliter,col.3.versi.patet ergo ex præmissis.Corn.cõsi.clxxvj.in præsenti consultatione,col.vlt.lib.2.& consi.ccxxiiij.placent mihi,col.2.versi.nec obstat iuramentũ, eo.lib.2.& consi.xj.eiusdem principij,col.2.versi.nec obstat iuramentũ.eo.lib.2.& consi.xj.eiusdem quoque principij.col.9.versi.& ideo iuramentũ,& iterum col.11.versi.ex quibus elicio,lib.3. & consi.xxx.consideratis his,in fi.lib.4.& Alex.consi.lxxj.consideratis his quæ narrantur,ad fi. lib.4.Fran.Cur.senior consi.j.circa primum,col.3.& seq.vbi plus tenet,quòd expressè nõ potest huic l.cum iuramento renuntiari de cuius veritate satis constat ex præmissis. & Vincen. Paleo. inter consi.eiusdem,consi.iij.& si subtilissimè,col.2.versi.nec me mouet.Fran.Areti.consi.xxiiij. quatuor dubia,col.1.in prin.& iterum col.2.versi.nec obstat iuramentum. Soci.consi. cxlvij.visa facti contingentia,col.v.versi.circa tertiam,lib.1.& consi.ccxv.visa prædicta,col.2.versi.nec obsi diceretur,lib.2.quod errore impressorum repetitũ est in lib.4.consi.xxij.quibus locis dicit hanc esse communem opi.idem Soci.cõsi.xx.in facto præsupponitur,in fi.lib.3.& consi.cxxvj. visum fuit,col.4.eo.lib.4.Iason consi. {cxxv.Bartholomęus.col.2.versi.tertiò facit,& iterum col.4.vers. non obst.tertium,lib.1.& consi.} ccxxx.factum sic se habet, col.3.lib.2.& Philip.Deci.in l.j.col. pen.versi.secundò quod dictũ est.C.de pact.& in l.si donatione,col.v.versi.tertia cõclusio gl.C. de collat.& consi.cxl.cuius superscriptio incipit,donatio inter virum,ante fi.& cõsi.cccxlv. visis his quæ suprà accuratè,col.1.& cõsi.cccl.visis allegationibus,col.3.versi.vltimò nõ obstat.& cõsi. seq.in casu proposito,col.vltima, versi,vltimò nõ obst.dum allegat Oldra.& Rom.vbi suprà.& rursum cõsi.ccclxvj.pro declaratione,col.3.versi.nõ obstat quod dicitur de iuramento.& consi. ccccIxxiiij. in casu proposito,col.3.versi.vltimò nõ obstat.dum etiã illos allegat,& cõsi.ccclxxix. requisitus,col.pen.versi.præterea illud dictum.& consi.ccccviij.in præsenti consultatione,col.2. { & cõsi.dxxxvj.in causa quæ agitatur Mantuæ,col.51.versi.& prædicta cõditio.} & Anto.Bauer. in tract.de viribus iuramẽti,col.3.Ant.Petru.in tract,eiusdẽ tit.in xj.defectu,in fi.Steph.Bertran. consi.cclxxxiiij.viso casu mihi exhibito,col.2.lib.2,& cõsi.ccclxxxiij.viso casu superiùs,eo.lib.2. & consi.cxxxv.viso cõsultationis themate,col.3.lib.4. { Carol.Ruin.cõsi.xcviij.visa renũtiatione, col.8.nu.19.lib.1.& cõsi.cvij,Iesu,ad fi.eo.lib.1.& cõsi.clxix.de tribus col.2.nu.7.eod.lib.1.& cõsi. clxxiij,quæritur primò,col.7.versi.nec etiam iuramentum,eo.lib.1.& consi.lx.de re quidem,col. v.nu.15,lib.4.& consi.cxl.circa casum,col.3.num.5.lib.4.} Franc.Ripa in hac ipsa.l.& iterum lib. 3.respon.cxv.licèt donatio,col.pen. { & Paul.Parisi.consi.lxxij.videtur,col.2.nu.15.lib.1.& consi.

seq.dona

BIU Cujas

seq.donatio,col.8.nu.18.} Nec alium reperi alterius sententiæ præter And. Alciat.in l.pacta quæ contra.C.de pact.qui hac ratione tantùm mouetur,quòd hæc reuocatio nõ fit fauore filiorum, sed ex coniectura donantis:ideóque iuramentum eam reuocationem impedire.Qam sentẽtiam dicit esse receptiorem,id est,vt nostri pinguius dicunt,cõmuniorem,vt hîc maximè, si vnquam aliàs,conueniat illud Horatianum,

Quandoque bonus dormitat Homerus.

174 ¶Sed hîc quæri potest,retenta ea opi.quæ vult posse donantem huic l.renuntiare,quæ communior est.An si in donatione fuerit apposita clausula, quod extendatur iudicio siue arbitrio sapiẽtis,poterit notarius huiusmodi renuntiationẽ opponere.Soc.consi.147.cuius exordium est,visa facti contingentia,in fi.lib.j.dicit,quòd fortè poterit,per ea quæ ponunt doct.de clausula derogatoria,& aliis in l.illa institutio.ff.de hære.insti.Tu tamen super hoc cogita.neq; enim id ausim asserere.Tum quia huiusmodi clausula non est ex natura donationis,ideóque nõ videtur posse intelligi & extendi per notarios, ex not.latè per Alex.post alios antiquiores consi.xxvij.viso & prohibito,col.2.versi.aut volumus quòd in illo instrumẽto,& multis seq.lib.2.Tum quia nemo sapiens iudicaturus est instrumentũ donationis ita fieri,vt in eo apponatur, quod verisimiliter nunquam donans appositisset,si de eo cogitasset,arg.l.j.C.quæ res pigno.oblig.pos.& c. vlti.de offi.vica.lib.6.cũ simil.& bene facit tex.in l.si libertus ita.ff.de oper.liber.vbi si quis rẽ permiserit alterius arbitrio,nõ aliter ratum est arbitrium,quàm si æquum, & secũdum mentem personarũ arbitrio substituentium fuerit arbitratus.Et ita etiã à nobis stat Fran.Ripa hîc,in postrema omnium quæst.hac tantũ ratione,quòd renuntiatio est facti: quæ autẽ in facto consistunt,in manu sapientium non sunt posita,secundũ Bar.in d.l.illa institutio.ff.de hære.instit.Tu tamen vide hîc quæ scripsi in nostro tractatu constituti possess.parte tertia,limitat.xxxj.eadémque vlt.

Clausula,quæ non est ex natura donationis, nõ potest extendi per notarios.

Quæ in facto consistunt, nõ concernũt sapientem.

175 ¶Satis,vt opinor, satisque lector optime diximus de ratione l.nostræ, & eius appendicibus, ex quibus tanquam ex iactis fundamentis,mox cõsurget reliquum opus.Reliquum est enim (quod suprà in principio polliciti sumus) vt verba leg.nostræ interpretemur, non ea quidem omnia, sed ambigua tantùm,aut interpretamenti indiga.

S I.

1 NO Nadmodum interest hîc scire naturam vimque huius dictionis,*si*,quãdo ad intellectum l. nostræ parũ pertineat. Ideóque nec hîc sigillatim de ea scribere decreuimus.Verùm si quis aliàs id nosse cupit,legat tex.gl.& doct.in l.qui promisit.ff.de cond.indeb.tex.in l.quandocunque.§.non solùm,& ibi etiam Bart.Alex.& Ias.qui adducit infinitas concord.ff.de verb.oblig.& in l.centesimus si ita stipulatus,& ibi quoque Bar. col.1.Alex.col.2.& Ias.col.5.versi.in ij.parte,eod.tit.gl.in l.iij.in gl.vlt.& ibi Bar.in j.oppo.& Ias. col.3.ff.de leg.j. omnino Bartol.in l.j.in j.q.per totum,& ibi etiam Imo.Pau.Cast.& Socin.ff. de condi.& demon.& Bar.& Bal.in l.quibus diebus.§.Termilius.ff.eo.Bart.in l.j.§.j.in vlt.oppo.ff. de tutel. & in l.si Titio.ff.quando dies lega.ced.& in l.cùm stipulatus sim mihi & Proculo, in prin.col.1.in vlt.oppo.ff.de verb.obl.& in l.si ita quis promiserit,in prin.& ibi Ias.eo.tit.& in l.si decẽ,post prin.versi.quæro quid si dixi si potuero,eodẽ quoque tit.{ & in l.ita stipulatus,col.vlt. versi.iij.principaliter quæro,eod.lib.} & in l.fideiussor obligari.§.vlt.in fi.ff.de fideius.& in l.extraneum,post Pet.& Cyn.& ibi quoque recentiores.C.de hæred.instit.Bal.in l.vlt.C. de diuer. rescr.& in rub.C.de inst.& subst.col.1.vers.redeo ad materiã.& in l.ex his verbis,col.1.C.quãdo dies lega.cedat. { & in l.hæc venditio,in addi.ad fi.ff.de act.emp.} Signo.consi.ccxxvj.in themate quod,col.2.versi.item monosyllaba si Ang.in l.sub conditione,col.2.ff.de solu.Pau.Cast. in l.in ratione.la ij.§.tametsi.ff.ad leg.Falci.Rapha.Co.Imo.& Soc.in l.quibus diebus.§.quidam Titio.ff.de cond.& demon. { Alex.consi.cxxvij.viso processu,col.1.lib.7.Corne.consi.clxxviij. videtur in hac,paulò ante fin.lib.3.} Soci.consi.cxxj.visa contingentia,col.2.vers.sed iterũ,lib.1. Corne.consi.cxxxiij.quamuis videatur,col.vlt.versi.& dictio si,lib.2. { Card.Alex.in c.verũ, nu. 10.extra de cõdi.appo.} Iason in l.stipulatio ista.§.inter certam,in ij.no.ff.de verb.obli.& Fran. Purp.in l.j.nu.675.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.

Natura visque dictionis, si.

2 ¶Apud Oratores autem præter vulgarem illam significationem,confirmatiuè ponitur,vt in eo Terentij loco,in Andria: *Si te in germani fratris dilexi loco.* Quod Priscianus annotauit, & nostri quoque confirmant in id citantes leg.Titium & Mæuium.§. à matre.ff.de admi.tuto.& l.videamus,in prin.ff.de in lit.iuran. { & l.iij.& ibi Bart.ff.de leg.j.& l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de verb. obligat.} & l.si pater,vbi Bald.not.C.quan.prouo.non est necessa.Quod quando procedat cognosces ex Bar.in d.l.j.ff.de condi.& demon.& Alex.consi.ccxij. ponderatis his quæ in themate,col.vlt.lib.6.

Apud Oratores confirmatiuè ponitur.

3 ¶Sed & apud Hebræos hæc coniunctio, אם *si*,etiam non semper dubitationẽ,aut conditionem significat,sed & affirmationem,quin & iurandi verbũ aliquando est,Ezech.2.Ac si illi audierint. & Psal.94.si introibunt in requiem meã,id est,non.Itaque etiam cum dicitur negatiuè Esa,v. si non domus multæ in solitudine earum desertæ fuerint,& iterum c.14.Si non vt putaui ita erit. Et Psal.31.Si non posui,& humiliaui animam meã.Et Hier.xxij.si non ponam te in solitudinem.

Apud Hebræos affirmationẽ signi ficat.

Et id

BIU Cujas

Et id quidem locutionis genus ſtomachum & apoſiopeſim habet patheticam. Sed &, ſi ita nunc eſt, hebraiſmus eſt, pro ſi ita fieri oportet. Gen. 43. & cùm ſcribitur Gen. 28. ſi fuerit dominus mecum, & cuſtodierit me in via, per quam ego ambulo. id eſt, quoniam quidem certus ſum Deum mihi adfore, & quaſi deprecatiuum eſt, nam prius Deum agnouerat.

4 *Terentii locus explicatus.*

¶ Porrò Donatus interpretans illum Terentij locum in Andria, à nobis ſuprà citatum, *Si te in germani fratris dilexi loco.* ſic nos, ait, tunc loqui, cùm præpoſuimus aliquid, & tamẽ nolumus exprobrare, vt etiam in eo loco Virgil. lib. 9. Aeneid.

Si qua tuis vnquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit. Et alibi lib. 4. eiuſdem operis,
Si bene quid de te merui.

LIBERTIS.

1 *An hæc lex intelligenda ſit etiã in extraneis.*

QVid ſi extraneis? erit ne tunc & huic l. locus? Id quod nos abundè affatimq́; ſi quid aliud in hac l. tractare ſtatuimus, veluti omniũ ad ipſius vſum & vtilitatẽ pertinentium fundamentũ. Quid enim profutura eſt l. noſtra, ſi ad patronos tãtùm & libertos pertineat? cuiuſmodi hodie pauci ſunt in toto orbe Chriſtiano, ſi qui ſunt, cùm è diuerſo olim tempore noſtrarũ legum propè plures erant ſerui, ac liberti, quàm ingenui. Ex quo & maxima earũ pars conſtat ſeruorum libertorumq́; tractatione. Sunt enim de his tãtùm multi tituli, imò verò libri integri. Sed & nullus propè alius eſt titulus, quem non videas ſeruis ac libertis inſperſum. Igitur vt ad rem accedamus, dicit l. noſtra, libertis, quaſi aliud ſit, ſi extraneis donatum fuerit. Tum quidem primũ, quòd non otioſum ac ſuperuacuũ videri debet, quod lex noſtra nuncupatim loquitur de patrono & libertis, nulla aliorum mentione facta, argu. l. ſi quando. ff. de lega. j. & ca. ſi Papa. de priuil. lib. 6. cum aliis multis ſimi. & concor. à me propè ſuperfluenter collectis in noſtris comment. tit. xxij. §. ix. in gl. ij. in 6. q.

2 *Verbis legis deficientibus deficit et ipſa lex.*

¶ Nam & vbi verba legis deficiunt, deficit & ipſius diſpoſitio. l. iiij. §. toties. & ibi Bar. & alij. ff. de dam. infect. & l. ita autem, in prin. & ibi etiam Bart. ff. de adminiſt. tuto. & l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſat. & l. j. §. loquitur. ff. de magi. conue. & l. Fulcinius. §. j. ff. qui. ex cauſ. in poſ. eat. & l. vlt. C. de præd. curia. lib. x. & c. indemnitatibus. §. ſed cùm eas, de electio. lib. vj. quẽ text. dicit ad hoc omniũ optimum Io. Ana. in capit. ij. extra de maledi. & id etiam voluit gl. in ca. quoniam, in verbo, qui ſimul, extrà de vi. & hone. cleri. j. in gl. magna, in fi. de ſenten. exc. Signo. conſi. xxiiij. ſi quæratur, col. ij. verſi. quartò probatur. Bald. in l. j. col. ij. in iiij. oppo. C. ſi quis omiſ. cau. teſta. & in c. quia propter, col. iiij. ver. in tex. ibi tres, extra de elect. & conſi. cccl xxxiij. Bertonus, col. ij. lib. v. & conſi. ccccxcv. quædam domina Helena, col. ij. eod. lib. v. Pet. Ancha. in c. indemnitatibus. §. vlt. in viij. not. per illum tex. de elect. lib. vj. Card. Flor. loquens in caſu huic l. proximo. conſi. xx. cùm in teſtamentis, verſic. iiij. Ioan Ana. conſi. xcv. viſis & ponderatis, col. ij. verſi. circa primum. Raph. Fulgo. conſi. cxxiij. S. & P. ciues, col. ij. & conſi. ccxxij. nobiles quidam. & Raph. Co. conſi. xliij. ab arbitrali, ante fi. Rom. cõſi. cccclxij. quo ad deciſionẽ, in fi. Pau. Caſt. conſi. xxxiij. de iure cõmuni dicta hæreditas, in prin. lib. j. Domi. coſi. lxv. Ieſu Chriſti. & c. diſcutiã, col. j. Imo. conſi. xxxvj. in caſu præmiſſo, in primo dubio, cũ aliis multis cõcor. adductis ab Alex. in d. l. iiij. §. prætor, col. pen. ff. de dam. infe. & Maria. conſi. xxx. quãuis ex his, col. vj. verſ. v. & iterum col. ix. verſi. item patet. & Barbat. in c. ſignificãte, col. j. extrà de reſcr. & conſi. ij. clementiſsimi Dei, col. iiij. veſi. præterea nos nõ ſumus, lib. j. & conſi. 14. à Ioue principium, col. 3. lib. 3. & conſi. xxviij. cuius eſt ſimile initium, col. 7. verſi. reſtat nunc videre, eo. lib. 4. & latius conſi. xlv. Deum inuocent, in prin. eo. lib. iij. & conſi. ij. à Ioue principium, col. vij. præterea faciat, lib. iiij. & conſi. lvj. omnium potentiſsimi, col. ij. eo. lib. iij. & aliàs ſæpiſsimè. Cepola cauſarũ ciuilium conſi. xliij. clariſsimè. col. ij. & Fely. in c. nonnulli char. pen. verſ. verba legis, extrà de reſcr. & Steph. Bertran. conſi. xij. inſpecto proceſſu, nu. 4. lib. j. & cõſi. ccclxxiiij. Chriſti, & c. viſo conſultationis themate, in prin. eo. lib. j. & cõſi. xcvij. voluiſſem, poſt prin. li. ij. & cõſi. cxliij. viſo proceſſu, col. j. eo. li. ij. & alibi ſæpe. nihil enim frequẽtius eſt in illius cõſ. & Hipp. Marſi. in l. qui falſam. nu. 66. ff. de falſis. & ſing. ccccxxxix. cui non cõueniunt verba, & in omnibus propè conſi. Idq́; adeò frequẽs eſt apud noſtros, vt vix vllum conſiliũ reperias, in quo nõ repetatur. { Illud tãtùm adiecerim, id procedere etiamſi verba diſpoſitionis pro maiori parte cõueniant, vt videre licet ex Hiero. Grato, conſi. lxij. ex themate, col. ij. verſi. v. cõfirmatur, lib. j. per ea quæ & nos dicemus inferius in hac ead. gl. nu. 112. his autẽ. }

Etiam ſi pro maiori parte conueniat.

3 *Lex expreſſiſſet, ſi ita intellexiſſet. Et ſtatutum.*

¶ Quoniam & ſi de extraneis quoq; lex noſtra intellexiſſet, æquè id expreſsiſſet, vt de patronis & libertis, vt in ſimili dicitur in c. inter corporalia, poſt mediũ, extr. de trãſla. præla. vbi hæc verba adſcribuntur, vnde ſi circa trãſlationẽ idẽ fieri voluiſſet, quod de ceſsione dixerat, & de trãſlatione poterat expreſsiſſe, & ibi Bal. col. ij. no. inquit, allegationẽ aduocatorum, qui dicunt, ſi ſtatutum hoc voluiſſet, dixiſſet, & in c. ad audientiã, extr. de deci. vbi penè ſimilis eſt ſententia, cũ ſi. Et hoc argumẽti genere vtitur { gl. in c. ad audientiam, in verbo, obuẽtiones, in fi. de eccle. ædifi. & in c. vlt. in gl. vlt. ne cle. vel monachi. } Signo. conſi. clxxij. teſtator in ſuo, col. j. verſic. cũ agitur in prima. & cõſi. clxxiij. A. pater inſtituo, col. ij. verſi. cũ igitur. & cõſi. clxxxiiij. in quæſtione, verſi.

quartò

BIU Cujas

quartò si princeps.& Bal.consi.ccij.præmissis duobus.post princ.lib.1.& consi. cccxxviij. cùm in causa.col.vlt.lib.3.& consi.ccccxl.factum proponitur esse tale.Fran.col.2.ver.sed Pet.dicit.lib.3. Pet.Anch.cõsi.cxx.pro clariori decisione.& Imo.in l.cùm ex causa.ff.de re iud.& in c.cùm contingat.col.4.vers.præterea Papa.extrà de iureiur. & consi.xxviij.viso instrumento. circa med. & consi.xxxj.ad primum dubium.in ij.dub.Pau.Cast.consi.cv.si non interesset. circa med.lib.2. & consi.ccxxiiij.legatum prædictum.col.j.eo.lib.2.Cepo.causa.ciui.consi.xxv.ex quæstione prædicta.col.7.vers.item probatum est.& consi.seq.orta fuit.col.5.ver.secundò moueor.& consi.lxvj. eodémque vlt.Titius procreauit.col.x.Io.Ana.consi.xxij.ad probandam.col.2.ver.est etiam multum.Alex.consi.v.circa primum dubium.col.2.ver.nec ad hoc ob.lib.3.Philip.Fran.in sua dispu tatione petitorij incip.ex nobilissima.col.v.ver.quartum remedium.Barb.in repe.l.cùm acutissimi.col.pe.C.de fideicom.&consi.xiij.clementissimi Dei.col.vlt.lib.1.& consi.lxj.scribitur Sap.7. col.pe.eo.lib.1.& consi.xxviij.à Ioue principium.col.vlt.lib.3.& consi.50.illud afferam.col.pe. eo. lib.3.& alibi sæpe.& Soci.in l.2.col.2.versi.ex qua conclusione.ff.de leg.j.& consi.cxcj.licet difficultates.col.5.versi.confirmantur præmissa.& iterum col.vlt.ver.quartò ex serie. lib.2. & consil. ccxxvij.præsens consultatio.col.vlt.ver.secundò ego respondeo.eo.lib.2.& cõsi.v.in primo consultationis articulo.col.2.ver.quartò & vltimò.lib.4.& sæpe aliàs.& Lud.Bol.consi.lx.stat statutum.col.3.ver.v.ad idem.Ias.consi.cxl.quod est primũ.lib.12.inci.spectabilis dominus.col.5.vers. ad idem facit.& consi.cxlij.venerabilis.col.6.ver.quintò facit.eo.lib.2.Philip.Dec.consi.ccccxlij. in causa in qua.col.2.ver.non obstat ergo primò.& doct.sæpè,præsertim in consi. Et bene facit tex.in l.ex his.& ibi no.Bal.post Iac.Are.& Cy.qui eam l.legit cum l.Nesennius.ff.de excu. tut. & in l.liberto. §. largius.ff.de ann.leg. {& in l.1.§.sin autem ad deficientis.C.de cadu.tollen.}

4 ¶Verba enim legis inspicienda sunt,nec vltra ea est ipsius dispositio trahenda.l.quod constitutum.ibi,quantum ad verba eius.ff.de testa.mil.vbi Bar.in prin.dicit eam l. solere allegari in materia statutorum,quòd scilicet à verbis statutorum non receditur.Cui consonat text.in l.si seruũ. §.non dixit prætor.ff.de acq.hær. {quem in id dicit not.Bal.consi.ij.verba statuti.col.j.lib.1.Et ex eo dicit ipse Bal.consi.ccccviij.quidam ciuis Florentinus.col.j.lib.j.quòd à quo remouẽtur verba legis,remouetur & eius amissio. Sed & ex eo dicit idem} Bal.consi. ccxxviij. ad euidentiam prẽmittendum est quòd duplex.lib.3.quòd verbis legis debemus esse contenti.& consi.xcix.super primo quæsito.col.j.lib.4.quod lex,inquit,non dicit,nec nos dicere debemus.Ad quod etiã illũ tex.dicit sing.Barb.in l.si ita stipulatus essem abs te.col.pe.ff.de ver.obl.Sed & ex eo idem de statuto dicit ipse Bal.in l.omnes populi.paulò ante fi.ff.de iust.& iur.quod statutũ,ait,non dicit, nec nos quoque dicere debemus:quod idẽ asserit ipse Bal. {in l.j.col.pe.C.de hær.inst.&} in d. c.inter corporalia.circa med.de transl.præl. {& consi.xv.omnis assessor.col.2.lib.2.& consi.cclvj. quanquã allegationes.in prin.lib.2.& consi.ccxcviij.quæritur vtrum vsurarius.col.ij.eo.lib.2.} & Corn.consi.cclxxxviij.in hac consultatione.col.ij.ver.quia statutũ.lib.1.& Barb.consi.lxxxj.præclarè & luculenter.col.ij.lib.4.Sed & per illum tex.idem Bal.cõsi.ccccxlvij.ad euidentiã prẽmittendum est quis dicatur.col.3.ver.sciendum.li.5. quòd non possumus interpretari constitutionẽ id disponere,quod non loquitur.A quibus non longè abest quod {tradunt Iac.Bel.& alter Iac. But.inter consi.Bal.consi.cxxxiiij.hæc quæstio fuit.col.ij.lib.4.quòd verbis statuti seruire debemus sine extranea interpretatione.Et ipse} tradit idem Bal.in c.significante.col.2.ver.sed quid si statutũ.extrà de app.quòd debemus inhærere verbis statutorũ,nec aliter interpretari quàm statuta loquantur.Quod & voluit ipse Bal.in l.ita nobis.ante fi.C.de adul.vbi declarat quomodo id intelligitur.& in l.cum ancillis.col.2.ver.sed pone quòd statuto.C.de incest.nupt. quòd non possumus recedere à verbis & determinatione statuti.Et quòd vbi statutũ non determinat, nec ego determino:quia seruandum est prout iacet.Et statim post,in ver.pone quòd ille, quòd non attenditur ratio statuti,sed casus formaliter dispositus.Et in l.testamentũ.in fi.C.de test.quòd statuta tantum disponunt quantum loquuntur,& nihil præterea.Et in l.si furiosi per illum tex.in verbis,de furioso non loquitur.C.de nup.quòd vbi statutũ non loquitur,cessat dispositio illius, quod dicit menti tenendum.& in c.j.in fi.tit.de ali.feu. quòd tenaciter verbis statutorũ inhærendum est,nec licet illis addere aut detrahere.& hoc vltimum etiam dicit Bal.in l.maximũ.col.pe. ver.in contrariũ.C.de lib.præte.Et idem Bal.{consi.ccccliij.statuto ciuitatis.col.2.vers.ad vltimã. lib.1.vbi dicit,quòd in statutis magis verba ponderamus, quàm mentem imaginariã & incertã. & consi.cccxviij.ponitur quòd dicitur.col.3.lib.3.à verbis,inquit,statuti nõ est recedendũ, quod & idem dicit consi.xciiij.ver.statuto,ad fi.lib.5,& consi.xcv.cõsiderandum est in fi.eo.lib.5.verba, ait,statuti consideranda sunt,quia vbi statutum non loquitur,stamus iuri cõmuni.} consi,xciiij. viso statuto.ad fi.dicit quòd à verbis statuti non est recedendum.Quod etiam voluit Pet.Anc. consi.lxix.contra donationẽ.col.2.ver.sed ego saluo,& Corn.consi.xc.scrupulosa videtur.col.pe. ver.accedat.li.3.Soc.consi.cviij.in hac cõsultatione.col.4.ver.ad hoc quod no.li.1.Phil.Dec.consi. cccxxxiij.licet propositi mei.col.ij.ver.quibus tamẽ nõ obstantibus.Nam & in re dubia debemus seruire verbis edicti.l.j.§.si is qui nauẽ.ff.de exer.act.Quod & ad statuta trahit ipse Bal, ibi in vtraque lect.& in c.vlt.col.j.ext.de eo qui mit.in poss.si enim (inquit in posteriore loco) statutũ aliud voluisset,aliud scripsisset,per d.tex.& rursum consi.ccccxxxiij.circa quæstionem.col.j.lib.5.

Verba legis inspicienda, nec ultra ea dispositio illius trahenda.

Statutũ quod non dicit, nec nos dicere debemus.

Verbis statuti seruiendũ sine alia interpretatione.

Statuta tantum disponũt quantum loquuntur.

5 ¶Et id quidem generale est,vt videlicet non solùm in legibus & statutis, de quibus semper locuti

BIU Cujas

Verba ubiq; considerãda.

cuti sumus,sed & aliàs semper verba sint considerãda,nec ab illis recedere liceat cùm clara sint. l.non aliter.in prin.ff.de lega.iij.& l.ille aut ille.§.cum in verbis.ff.e.tit. vbi dicitur, cùm in verbis nulla est ambiguitas,non debet admitti quæstio voluntatis. & in c.quomodo.xxxj.dist.& in c. si presbyter.de consec.dist.vlt.& in c.vlti.extrà de verb.sign.cum simi. Ideo præcipitur in l.si quis

Et stipulationis.

stipulatus sit Stichum.in prin.ff.de verb.oblig.sermonem stipulationis inspici.quem text. ad hoc expendunt Pau.Cast.Fran.Aret.& Ias.ibi,& Maria.cõsi.xxx.prosequendo ordinem.col.j. & ante eos Bal.consi.ccccxcvij.quia sermo commodus.in prin.lib.3.In quam etiam sentẽtiam est tex. in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ad fi.eo.tit.de verb.oblig. vbi hæc verba scribuntur. Plerunque enim in stipulationibus verba,ex quibus oritur obligatio,inspicienda sunt.Et harum duarũ postremarum legum autoritate subnixus Pau.Cast.consi.clxiij.in præsenti causa,quę vocatur,col.j.

Et concessionis.

versi.secundò dico.lib.1.respondit inspiciendum esse tenorem regiæ concessionis in eo casu, de quo consulebatur ad quod etiam alleg.l.fideiussores magistratuũ.§.pro Aurelio.ibi, lecta subscriptione.ff.de fideiuss.Cuius etiam legis arg.dicit Bal.{consi.xxxij.quidam nobilis,col.ij.li.1.considerãda esse verba contractus,& paulò pòst,lector, inquit, instrumenti habet solutionem quæsiti,& consi.clxxxij.locata fuit,col.vlt.eo.li.1.dicit id quod solet dici , verba esse intelligenda se-

Et cõtractus.

cundum naturam contractus,tum demum procedere si verba ipsa patiantur, non aliàs. Sed &

Et sententia.

idem Bal.eiusdem l.arg.} in l.ab executione.col.vlt.C.quorũ app.non reci.verba sententię ponderanda esse,sicuti & contractus.Cui subscribit quod dicit Bar.in l.Iulianus.col.4.versi. prædicta vera.ff.de condi.indeb.quòd ex sententia nihil infertur,nisi quatenus ipsius verba importãt ex necessitate,per l.si iudex.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& l.j.C.de ord.cog.quem sequitur Fulg.consi.cxl.præsuppositis duobus statutis,in 2.dub.Et ita eos aduocat,licet de verbis nõ loquantur,Phil.Dec.in l.ius nostrum.col.3.versi.secundò regula.ff.de reg.iur.{& cons.cccxxij.visis consiliis.in prin.& consi.cccxlviij.de duobus.col.3.versi.sed breuiter.Sed eandem sententiam ex illis iuribus posuit Alex.cuius ipse Dec.mentionẽ non facit,consi.clxxiiij. opportunè consideratis,col.j.versi.& sententia.lib.2.} Porrò quod de verbis sentẽtiæ dictũ est,cõfirmat quod dicit Bal.in c.cùm in vestri.post prin.extrà de elec.quòd tenor sentẽtię est forma ipsius,per l.cùm eorum.C.de sen.& interl.iud.{& quod etiá dicit idẽ Bal.in l.licet.post prin.C.de iud. ℣ à forma sententiæ nõ est recedendũ,& sequitur Soci.consi.xcj.cõcludo dictũ.col.3.versi.quę verba.li.3.}

6 ¶Sed & per d.§.pro Aurelio.dicit ipse Bal.in c.Rodulphus.col.2.vers.& ego dico.extrà de rescr.

Quod scriptura non dicit, nec nos dicere debemus.

quod non dicit scriptura,nec nos dicere debemus {quia scriptura probat suos limites, dicítque eum tex.not.} Ex eóque alibi respondit idem Bal.consi.clxxxij.locata fuit.col.vlt.lib.1. quòd licet ad naturam dispositionis debemus recurrere, vbi de mente disponentium dubitamus. l.interdum.& l.inter stipulantem.§.sacram.& l.ita stipulatus.ibi,propter ipsius rei naturã.ff.de ver. oblig.hoc tamen procedit,si verba ipsius dispositionis patiantur,non aliàs.Sed & per eundem consuluit idem Bal.consi.clxxx.ad euidentiam est præmittendum quòd quandoque.in fi.lib.2.

Tutius est in dubio non recedere à uerbis cõtractus.

tutius esse in dubio non esse recedendum à verbis contractus,quod etiam voluit Phil.Dec.in l. semper in stipulationibus.col.1.in fi.ff.de reg.iur.& consi.cccv. modicum esse arbitror. col.j.vbi & ad hoc alia quædam alleg.& cõsi.cccxxviij.in proposito.col.2.versi. secundò principaliter.& consi.cccxlvij.prima facie.col.2.versi.secundò quia dictum fuit.& latè consi.ccccxxiij.negari nõ potest,in prin.& consi.ccccxxxv.in causa mihi commissa,post med. & latissimè omnium Fran. Cur.senior consi.xlix.memoriæ recolendæ.col.ix.versi.ad demõstrandum.& consi.seq.quod est eodem exordio,col.24.versi.primò igitur,& col.seq.Quibus concinit quod dicit idẽ Bal.{consi. cclxx.in materia casuum,col.2.lib.5.quòd à tenore contractus non est recedendum, per d.§.pro Aurelio. &} consi.ccccxxxvij.quædã puella fuit dotata,paulò ante fi.lib.j.{Intuere (inquit) subtiliter verba contractus,& paulò pòst,} quòd à quo remouentur verba contractus', remouentur & iura ipsius,per tex.qui non multum mihi facere videtur,in l.qui tabernas.ff.de contrah. emp. & quod tradit ipse Bald.in l.lecta.col.2.versic.ex prædictis. ff.si cert. peta.singula verba contractus & instrumenti esse ponderanda,nec nostrum esse addere vel detrahere.Quod & ipsum ex eo reassumit Socin.consi.lxvj.frustra plenitudini.col.2.versic.sed præmissis.lib.j.Sed & denique per d.§.pro Aurelio.dicit Bal.consi.cccxviij.ponitur quòd electio,col.2.versi.porrò.libro 3. quòd scriptura seipsam, cuiusmodi sit , ostendit.

7 ¶Nec interim prætermittere debemus alios tex.huc spectantes,videlicet l.stipulatus es.ibi secundum ea verba stipulationis.ff.de fideiuss.& l.sancimus.ibi , nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit. C.e.tit.& l.vlt.ibi,stipulationis paternæ tenor.C.com.vtriusque iudi.& l.vt inter.ibi, iuxta pacti tenorem.C.de inut.stip.& l.si operas.in fine,cũ dicitur,pacti tenor seruabitur. C.de sol. & l.vlt. ibi,pro tenore communis militantium placiti.C.de pig. {& l.vlt.ibi,vel pactionum tenor.C.de reb.ali.non ali.& l.pe.ibi pro tenore stipulationis.C.de vsur.} & l.ad probationem dominij. ibi, quem tenor scripturæ designat.C.de prob.Ex qua dicit Bal.in l.ex hoc iure.col.2.in fi.6. q.ff. de iusti.& iur.quòd non est recedendum à tenore contractus. Et alibi dicit idem Bal. in l. quoties.

Verba contractus sunt forma ipsius.

quę est vlt.col.j.vers.& ex hoc elicitur.C.de suis & leg.quòd verba cõtractus,sunt forma ipsius, quæ dat esse rei,nec ei aliquid addi potest,aut detrahi.{& ad hoc est bonus tex. in l.in conuentionalibus.in prin.ff.de ver.obl.vbi forma,dicuntur verba contrahentium.}Sed & idem Bal.cõs. cclxvj.proponitur quòd quidam Antonius.col.2.lib.1.negat recedendum à forma verborũ contractus.

BIU Cujas

tractus. { per d.l.quicquid,& l.blanditus.Et idem dicit Bal.in consi.ccccxxxiiij.pactum inter locatorem,col.j.eod.lib.j.& consi.72.si quæritur,lib.3.& consi.321.viso instrumento, colum.ij.lib 4. } & similiter Raph.Co.cõs.164.prælatus certæ ecclesiæ,col.vlt.& allegat etiam d.l. quicquid. Ex qua etiam asserit Signo.cõs.lxj.quæstio talis est,potestas,col.3.versi.tertio,nullam dispositionem vltrà egredi,quàm verba patiantur.Et alia multa de verbis contractus seruãdis scribit Marian.cons.18.prosequendo ordinem,in princ.& eius filius Soc.cons.74.in præsenti, col.3.lib.j.& cons.88.considerata,in prin.eo.lib.j. { & Ias.cons.159.super facto,col.ij.lib.ij.& consi.220. testator fecit,col.antep.vers.sextò facit,eo.lib.ij.& cons 29.dominus Nicolinus,col.pen.vers.quintò facit,lib.3.& consi.seq.col.2.vers.tertiò facit. }

8 ¶Sed & tu adde tex.in c.porrò,extr.de priuil.in illis verbis,quod totum ex inspectione priuilegiorum plenius animaduertere potes,& iterũ ibi,volumus priuilegiorum suorum seruare tenorem.Ex quo generaliter no.gl.ibi,nõ esse recedendum à forma verborum.& ex eo quoque Bal. in l.j.§.si is qui,in lect.anti.in fi.ff.de exe.act.tradit tenorem priuilegiorũ esse ad vnguem seruandum.De quo etiam nõ est deterior tex.si non melior,in c.recepimus, eo.tit.de priuil.vbi dicitur, inspiciẽda sunt ergo ecclesiarũ priuilegia,& ipsorũ tenor diligentiùs attẽdendus.& in c. cõsiderauimus,ibi,cõtra tenorẽ priuilegiorũ,ext.de elect.& in c.vlti.ibi,tenor indulgẽtiæ,ext.de trãsla. præla.ex quo no.Bal.ibi,in iij.not.singula priuilegiorũ verba esse põderanda: { & idẽ Bal.in l.ij. col.ij.versi.vlteriùs quæro.ff.de cõstit.prin.in j.lectu.vbi dicit verba priuilegiorũ esse põderãda. } vt nõ abs re dixerit idẽ Bal.in c.eã te,col.3.in prin.ext.de rescr.quòd ad quem casum verba priuilegij nõ porriguntur,nec ipsum quoque priuilegium porrigitur.& Pet.Anch.cõsi.171.casus talis est,quidã dominus Ricobinus, { Ant.& Pan.post Inn.in c.per venerabilẽ,qui filij sunt legit. } atq; etiã Pau.Cast.cons.34.super primo dubio,post prin.lib.2.asserũt in vniuersum tenorẽ priuilegiorum esse sequendum.Id quod etiam facit Cepo. consilio causarum ciuilium lxvj. Titius procreauit,col.2.& ante eos Bal.consi.355.præmittendum est ad euidentiam quòd priuilegium, lib.j.& ante omnes glos.in c.vt apostolicæ, de priuil.lib.6.& in clem.j.in verbo, excolendas,ad fin. de deci.

Tenor priuilegiorum ad unguem seruandus.

9 ¶Postremò adde tex.in c.j.ibi,propter tenorem inuestituræ,tit.de duob.fratri. vbi Bal.dicit eum tex.egregium,ex eoque no.quòd tenor inuestituræ derogat omni naturæ feudorum.& tex.in c. si cui,ibi,tenorem inuestituræ sequendũ,tit.de extraor.cap.Corra.quos tex.ad hoc quoque expendit ipse Bal.in d.l.quoties,col.j.C.de suis & legi.& in prælud.feud.in iiij.diuisione, vbi dicit semper esse recurrendum ad tenorem inuestituræ,quæ vim contractus ostendit, per illos text.& idem Bal. { in c.j.col.3.versi.porrò si dominus,tit.de feud.guard.& } in c.j.§.denique,col.j.tit.quę fuit pri.cau.bene.amit.vbi dicit à tenore inuestituræ non esse recedendũ,per priorẽ illum tex.& cõsi.207.quæstio est,spurius,col.2.vers.in cõtrarium videtur,lib.2.vbi & ex illis tex.tradit potiùs esse inspiciendũ tenorem inuestituræ,quàm generalem naturã feudi.& consi.251.considerãdum est quòd quãdo emphyteusis,eo.lib.2.vbi dicit,in duobus locis tenorem inuestituræ esse potentiorem omni natura,nec eũ restringendũ esse,sed indefinitè interpretãdum,prout verba sonãt, & consi.275.quòd pro regula,col.4.eo.lib.2. { & cons.330.in hoc concordati sunt,post prin.lib. 3.vbi tradit naturam feudorum cedere naturæ verborũ,& ab ea regulari,per d.c.j.de eo qui sibi & suis fili. } & Rom.consi.33. viso inuestituræ tenore,ad fi.versic.dicit no.illum priorem tex.& iterum consi.499.in casu propositæ consultationis.Pau.Cast.cons.176.videtur dicendũ,in prin. lib.1.vbi & illud asserit,tenorem præferri omni naturæ feudorũ,& cons.146.viso pũcto, in prin. lib.2. { & cons.245.in casu præsenti,col.j.eo.lib.2. } & consi.338.ad primum quæsitum,col.j.vers. ex his apparet,eo.lib.2.Io.Ana.cons.7.visis & ponderatis,col.2. vers.secundũ præmitto.& cons. 37.viso puncto,in ij.dubio.& cons.84.videndum est,col.j.Marti.Laud.in cap.j.col.j.titu.qui feud. dar.poss.vbi dicit vnam esse maximam (vt ipse loquitur) in feudis,primùm omnium inspiciendum esse tenorem inuestituræ, quia derogat iuri feudali.Cepo.causarum ciui.consi.24. propter guerrã,col.j.Alex.siue is est Barb.quod magis credimus ex stilo,inter consi.ipsius Alex.consi.52. circa hanc,col.4.versi.& si quispiã,lib.4.idem Barba.cons.4.scribitur 1.Regum,col.7.lib.1.& cõsi. 40.præclarè scribitur,col.2.eo.lib.1.& cõsi.43.ciusdẽ principij,eo.lib.j.& cons.seq.scribitur apud prophetã,col.2.eo.lib.1.& cõsi.51.scripsit sapiẽtiæ,col.antep.eo.lib.1.& consi.x.sapiẽter scribitur, col.j.lib.2.cons.sequ.illud afferã,col.8.eo.lib.2.& cons.26.sapiẽter scripsit,col.j.eo.lib.2.& cõsi.33. scripsit psalmista.col.3.eo.lib.2.& cõsi.36.sapienter scripsit,col.2.eo.lib.2.& cõs.38.præclarè scripsit,col.x.eo.lib.2.& cõsi.50.præclarè scriptũ est,col.6.eo.lib.2.& cons.lxj.illud afferã,col.j.eo.lib. 2.& cons.86.magnus dixit,col.2.lib.4.& aliàs sæpe in cõsi.Soci.cons.67.visis inuestituris, col.2. vers.quorum volũtas,& rursus col.v.vers.quartò hæc cõclusio,lib.j.Fran.Curt.senior d.cõsi.49. vbi suprà.& cõsi.seq.etiam vbi suprà.& cons.63.primo aspectu,col.j.vers.sed istis textibus.Fran. Cur.iunior cõs.j.facti cõtingentia,col.3.& cõs.20.præsupponitur in facto,col.vlt.Ias.consi.78.vt opportune,post prin.lib.j.& cõs.114.ad obiecta,col.3.vers.nã ad tenorem,eo.lib.j.& cons.180.circa primum dubium,col.3.vers.tertio moueor,lib.2. {& cõs.233.præsens consultatio, col.5. versi. sextò ad prædicta,eo.lib.2.& cons.j.nobilis,col.3.vers.primò moueor,lib.3. } & cons.17. dubium facere videntur,in prin.& iterum col.2.versic.sed præmissis,lib.3.& cons.117.in causa & lite,col. pen.vers.item per inuestituras, lib.3. { & consi.136.præsupponitur.col.3.versic.item ista est vna,

Tenor inuestituræ potiùs inspiciendus, quàm generalis naturæ feudi.

BIU Cujas

eod.lib.4. } & inter consi.Alber.Bru.consi.ix.dominus Ioannes,col.j.& iterum ij.& ipse Brunus consi.xxxix.circa antedictũ casum,col,2.& cõsi.xlj.viso instrumento inuestituræ,col.2.vbi multa propè ad verbum ex Curtio seniore,vbi suprà,illius tamen nomine suppresso,deprompsit: & Phil.Dec. { cõsi.cclxiij.in contractu emphyteutico,in princ.vbi & id dicit procedere in emphyteuti.& } consi.cclxix.consultus,col.2.versi.in quo tamen. & dicto consi.cccxxviij. & ccccxxxv. & consi. { cccclxviij.superiori anno,col.2.vers.& vlterius,& consi. } dcxiiij.in causa feudali,col.1. & consi.dclxxx.cuius est idem initium,post prin.Hippo.Mar.consi.xcix.largiri,col.2.lib.j. Sed & præter duos illos tex.qui tantùm ab illis citantur,habes & alium clarissimè probantem tenorem inuestituræ communem feudi rationem vincere,in c.j.§.præterea,vbi & hoc expendit Bald.titu. quid sit inuestitu.

10 *Verba testamentorũ inspicienda.*

¶Nec ea quidem tantùm obtinent in legibus,statutis,contractibus,sententiis,priuilegiis, feudorum cõcessionibus,de quibus iam satis,vt opinor,locuti sumus,sed & in testamentis,cõpromissis,& arbitriis,libellis,rescriptis,instrumentis,actis,& quibusuis aliis dispositionibus:quãdoque de testamentis loquũtur d.l.nõ aliter.& d.l.ille aut ille.§.cũ in verbis.ff.de leg.iij. supra allegatæ. sed non erat silentio ac dissimulanter prætereũdus text.iubens verba testamentorum esse subtiliter cõsideranda,in §.nos igitur,in authen.de restit.fideicõ.vbi ita scribitur in antiqua eademque vulgata,qua vtimur editione,vnde subtilius testamẽtum cõsiderantes,verbis ipsius inuenimus,&c. quem quidem tex.in hoc expendit Bal.in d.c.j.col.3.versi.post annũ,tit.de feud.guard. sed verba Græcæ constitutionis Iustinianæ hoc ipsum planius significãt.ea sunt huiusmodi, ὅθεν λεπτοτερόντε καὶ ἀκριβέστερον τοῖς τῆς διαθήκης ἐπισκήφασι ῥήμασιν &c.id est,ad verbũ, vnde subtilius pariter & diligẽtiùs testamẽti cõsiderantes verba. ex quibus planè probatur verba ipsa testa

Et subtiliter considerãda.

Et diligẽter.

menti & subtiliter & diligẽter esse cõsideranda.{ quem etiã tex.ad hoc citat vbique Iason in suis lectu.& præterea cõsi.xliij.videretur prima consideratione,col.2.versi.sed præmissis,lib.3.& cõsi. lxxix.super vsufructu,in prin.eo.lib.3.& consi.cxliiij.agitur in præsenti, post prin.lib.4. } Ideoq; Bal.ipse alibi,videlicet in l.si cũ dotem.§.si pater,in fi.ff.solu.mat.cautè,ait, inspicias verba testamenti.& rursum consi.cxxij.verba testamenti sic dicũt in fin.lib.j.asserit multos decipi,qui non ponderãt verba testamentorum,quæ in se magnũ pondus habent, ad cognoscendum quid est. ex quibus multa reassumit & commendat Iason in l.si ancillas,in fi.ff.de leg.j.& consi.lxvj.viso testamento antedicto,in prin.lib.3.Quibus adde Pau.Cast.consi.lxxj.ad primũ,in fi.lib.2.vbi dicit non esse recedendum à verbis testatoris.Et huc quoque faciũt quæ dicemus inferius in hac eadem gl.nu.20.incip.quin & si in casu.

Verborũ pondus ad cognoscendum multum facit.

11 *A forma compromissi non est recedendum.*

¶De compromissis & arbitriis probat tex.in l.non distinguemus.§.de officio.ff.de arbit.& in c. cùm in iure,ibi,iuxta compromissi tenorem,extrà de electio.& in c.exanimata,ibi,contra formã compromissi,extra de confirm.vtil.vel inutil.& in c.cùm olim,in fin.ibi, iuxta tenorem arbitrij, extra de præscri.& in c.Raynaldus,ibi,prout forma compromissi, extra de test. { & dicit Bal.in l.Pedius,per illum tex.ff.de arbit.quòd à forma compromissi nõ est recedendum,etiam si forma seruata iuris effectũ nõ habeat,& consi.cccxviij.practica,col.j.lib.j. dicit quòd à verbis laudi non est recendum,& allegat l.Celsus.ff.de arbit. } De libellis autem est tex.in l.ij.ibi,ex iis quæ in libello complexa sunt,& ibi recentiores,qui hoc annotant.C.de instit.& subst. { & dicit Bal.cõsi. cxc.Sempronius Manfredi,col.2.lib.2.quòd à verbis libelli non est recedendum,per l.vlti.C.de fideic.lib.& l.cùm precũ.C.de lib.caus. } De rescriptis verò dicit gl.in d.l.Pedius.§.in seruũ.ff.de arbit.& post eã Bal.in l.cùm magistratu,in prin.C. quan.prouo.non est necess.quòd iudices non debent discedere à verbis rescriptorum.Cui simile est quod tradit idem Bal.in rub. extra de offi. dele.col.pen.post Inn. quòd iudex delegatus non potest interpretari rescriptum, nisi quatenus verba ipsius rescripti patiuntur.& bene facit quod scribit ipse Bal.in c.cùm olim,col.j. versi.not. quòd in delegato,eod.quoque tit.& in c.cùm ordinem,col.5.versi.quæro nũquid certa,extrà de rescr.vbi dicit quòd papa non censetur in suis rescriptis vti certa scientia, nisi verbis id cõcipiat, per l.Gallus.§.j.ibi,ex verbis concipi possit,& l.cõtractus.C.de fid.instru.& idem Bal.in c.significante,in prin.eo.tit.extrà de rescrip.tradit quòd vbi non cõueniunt verba rescripti,nec rescriptũ quoque cõuenit.De instrumentis,præter id quod suprà diximus ex Bal.in d.l.lecta.ff.si cert.pet. notum est illud eiusdem Bal.in c.per venerabilem,col.pen.versic.quid si est expressum, extrà de elect.quòd non cãtat instrumentũ,nec ego cantabo. { & simile est quod scribit idem Bal. consi. ccxcvij.hæc materia.col.2.versi.præterea videndum,lib.j.quod instrumentum non dicit,nec nos dicere debemus,per d.l.si fideiussores magistratuũ.§.j.& idẽ quoque dicit cõsi.clxxxix. creditor, post medium,lib.2. } & bene facit quod tradunt iidem Bal.& Ang.in l.si binæ.ff.de inof.testam. & in d.l.ad probationem dominij.C.de probati.& in l.si quis inficiatus.ff.depos.& in l.vlt.in fi. per tex.ibi.C.de fals.cau.adiect. leg.vbi dicit quòd nihil aliud inquiri debet, nisi quod in instrumẽto scriptũ est.& in c.cùm venerabilis, in fi.extra de excep.& consi.xv.omnis assessor, col.2. versi.quintò,lib.2.Ang.in l.interest.C.de solu.qui & ipsi loquũtur de eo quod instrumentũ cantat.& est optimus tex.in c.cùm dilecti,ibi,ex tenore instrumenti,extra de dona.cum aliis multis cõcord.à me traditis in nostris commẽtariis cõsuetudinũ tit.xxix.in gl.ij.in ij.fal.De actis deniq;, { nã & hæc postremo loco dicta sunt, } Bal.qui vbiq; est,in c.vlt.ad mediũ,extrà de proba.quod non loquũtur,inquit,acta,nec nos loquimur.& consi.ccccv.quidã nomine A. col.j.lib.j.vbi dicit

Nec à verbis rescriptorũ.

Nec à tenore instrumenti.

quòd

BIU Cujas

quòd non possumus plus vel minùs loqui, quàm acta loquuntur. }

12 ¶Et ita quidem hæc omnia obtinent, vt potiùs actus pereat, maneátque inutilis, quàm à verbis discedatur, si nullo modo rei & negotio conuenire possunt, per l. tutores. §. j. cum ibi no. per Bar. ff. de adminis. tut. & l. fideicommissa. §. si filio. & ibi etiam Bar. ff. de leg. iij. & voluit Franc. Aret. in l. à Titio, col. vlt. ff. de verb. obli. & consi. lxvj. viso puncto, col. 2. versi. sed tamen vt omnia, vbi ad hoc dicit sing. tex. in d. c. tutores. §. j. & Iason in l. quoties in stipulationibus, in iiij. limitatione. ff. de verb. obl. vbi & de hoc dicit esse tex. optimum in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pup. substi. & idẽ Iason in l. si tibi pecuniam, in fi. j. no. ff. si cer. pet. & in l. si quis in fundi vocabulo, quæ est iiij. in prin. col. antep. versi. ego vltra scribentes. ff. de leg. j. {& prioribus adde tex. in l. Sciæ. ff. de tuto. & curato. dat. ab his. } Sed tu super hoc vide omnino { tex. ponentem tutelam procur. in l. pater Seuerinam. §. cõditionem. ff. de condi. & demon. & } And. Alciat. qui mihi in ea re cæteris rectiùs intellexisse videtur, in l. 2. de verbo. sign. char. ij. Sed id nolui prætermittere, vt intelligeres quàm religiosum nostri putant à verbis discedere.

Vsq; adeo ut actus potiùs pereat, quàm à uerbis discedendum sit.

13 ¶Sed & hoc ita procedit, vt in quibus casibus permittitur interpretatio vel declaratio cuiuspiam rei, vt puta, iudicis est suam sententiam, actoris suum libellum declarare vel interpretari: ea certè declaratio siue interpretatio ita debet fieri, vt verbis cõueniat, nec ab iis, cum clara sunt, recedatur: aliàs reiicitur, vt voluit Bar. in l. ab executore, col. 2. vers. item si verba. & ibi etiã Imo. & Ang. Aret. ff. de app. & idẽ Bar. in l. duobus. §. ergo si quis ff. de iureiur. Bal. in l. ea quæ. C. commi. vel epi. & in l. volũtatis, col. vlt. versi. quæro si statutũ. C. de fideicõ. & in l. certo generi. §. j. per illum tex. ff. de serui. vrb. præd. & in d. hac lege, col. j. versi. quæro nunquid iudex. C. de senten. ex peric. reci. } in rub. extra de offi. deleg. col. pen. & in c. postremo, extra de appel. dum dicit, quòd vbi de significatione vocabuli tractatur, non est recurrendum ad arbitrium iudicis. Ang. in l. si quis intentione. col. vlt. versi. vltimò scias. ff. de iudi. Imo. consi. xxj. in casu præmissõ, col. ij. versi. nec obstat prædictis, lib. 2. Domi. in c. licèt. versi. præmissæ, in iij. no. de testa. & Pau. Cast. cõsi. cccxxxviij. quia exceptiones, col. ij. lib. j. Fran. Are. in l. v. §. stipulatio, col. j. versi. sed huic rationi. ff. de verbo. obli. & in l. quicquid astringendæ, in prin. col. vlt. vbi hoc dicit no. & ibi etiam Iason col. 2. in iij. no. per illum tex. ff. eo. & idem quoq; Are. in l. edita, col. 2. versi. intellige tamen quòd declaratio, & ibi etiam Fran. Purp. col. 18. nu. 100. C. de eden. & ipse Are. consi. lvj. post absolutum primum consilium, paulò ante fi. & consi. lxxix. diligenter consideratis, in ij. dubio Alex. in l. diuortio, col. 4. versi. item dictum. ff. soul. mat. & consi. xxviij. visis & accuratè ponderatis, col. pen. versicu. non obstat quòd magis sensus, lib. j. & consi. lvj. viso processu, col. 4. versi. nec etiam potest dici, lib. 2. & consi. ccxvij. nec arguendi sumus, in fi. eo. lib. 2. & consi. clxvij. visis & põderatis his, col. 2. vers. non obstat dum quartò, lib. 7. Soci. in l. natutaliter. §. nihil commune, col. 7. versi. sed tu cõsidera. ff. de acqui. pos. Barb. cõsi. xxxviij. præclarè scripsit, col. 12. versi. & si quispiam dixerit, lib. 2. Steph. Bertr. consil. cclxix. viso processu, nu. 4. lib. v. Phil. Dec. in l. in ambiguis. ff. de regu. iur. Ludo. Bolo. in tract. de indulgentiis, col. 17. nu. 83.

Iudex ita debet interpretari suam sententiam, ut uerbis conueniat. Item actor suũ libellum.

14 ¶Quibus adstipulatur tex. no. in c. cùm dilecti, extra de accu. vbi declaratio siue interpretatio debet fieri non perimendo, sed exponendo quæ dicta sunt. quem ad hoc no. & commendat Bal. in sua marg. in verbo interpretatio, & in l. j. in fi. C. de libe. præt. & in l. si de interpretatione, in prin. ff. de legib. vbi ex eo. text. dicit quòd interpretatio debet esse verisimilis, vt scilicet exponat, non perimat. Nam & Dy. in c. nõ sunt partium, de reg. iur. lib. 6. negat interpretationem nõ verisimilem esse admittendam, & post eum Bal. in d. l. si quis ambigua, in vtraque lect. & ibi quoq; Ang. ff. de iud. & Fely. in c. super quæstionum, col. j. ext. de offic. dele. Quæ omnia etiam cõfirmat illud Tullij, libr. 2. de inuentione, quo loco differit de controuersiis, quæ in scripto versantur. Cùm scriptum est, inquit, apertè, tum iudicem legi parere, non interpretari legem oportere. Et facit etiam optimè tex. in c. si pater, ibi, dummodo earum verbis conueniat, de testa. lib. 6.

Interpretatio debet esse uerisimilis.

Iudicem legi parere, non eam interpretari oportet.

15 ¶Ex quo fit quòd declaratio siue interpretatio verborum nõ dubiorum, quæ scilicet illis nõ congruit, nõ cẽsetur esse declaratio prioris dispositionis, sed noua atque alia quædam dispositio, quæ non tollit ius alteri quæsitum ex illa priori dispositione, secundum Petr. Ancha. consi. cccxcviij. præmitto pro clariori, in fi. Pau. Cast. in l. hæredes palã. §. si quid post, col. 2. ff. de test. & cõsi. 22. visa quadã scriptura, col. vlt. lib. j. & consi. cxlviij. viso & examinato pũcto, col. vlti. eo. lib. j. & apertiùs cõsi. 340. præmissis allegationibus adhæreo, col. j. eo. lib. j. & Phil. Dec. in d. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. { & in l. edita, col. 12. vers. & quod supradictũ est. C. de eden. } & in c. cùm veniissent, extrà de iudi. & ante hos Bal. quem nullus citat, in c. j. col. 3. versi. itẽ qui interpretatur, extrà de constit.

Interpretatio uerborum non dubiorũ, cẽsetur noua quædam dispositio.

16 ¶Sed & vt ex aliis item scriptoribus aliquid in rem nostrã mutuemur, hæc mitè fulciunt quæ à Quintiliano seniore, scilicet auo, vt multi cõtendunt, eius qui institutiones oratorias scripsit, eleganter tradita sunt aduersus iuris interpretes, qui in legum interpretationibus à verbis earũ recedunt, voluntati mentique earũ, vt ipsi causantur, seruientes. Hæc ipsius verba sunt { ex declam. cclxiiij. } Manifestũ est nihil posse calumniæ admittere verba legis ascripta. Nũc peritissimi litiũ homines ad interpretationem nos iuris adducunt. Nõ enim hãc esse legis voluntatẽ quæ verbis ostenditur, quorũ ego prudentiam miror. Tãtum vicerunt illos maiores nostros, illos cõditores iuris, illos qui rudem ciuitatem legibus ac iure formarũt. In hoc approbare conantur defuisse his sermonem, defuisse consilium. Et paulò pòst, Hoc dico, iudices, pernicioſissimam esse ciuitati

Quintiliani senioris locus aduersus iuris interpretes.

Pernicioſissima ciuitati legũ interpretatio.

BIU Cujas

hanc legum interpretationẽ. Nam ſi apud iudices hoc ſemper quæri de legibus oportet, quid in his iuſtum, quid æquum, quid cõueniens ciuitati, ſuperuacuũ fuit omnino leges ſcribere. Et credo fuiſſe tempora aliquando, quæ ſolam & nudam haberent legum æſtimationẽ. Sed quoniam ingeniis hæc in diuerſum trahebantur, nec vnquã ſatis cõſtitui poterat quid oporteret, certa forma, ad quam viueremus, inſtituta eſt. Hanc illi autores legũ complexi ſunt: quam ſi mutare, & ad vtilitates ſuas peruertere licet, omnis vis iuris, omnis vſus eripitur. Nã quid intereſt, nullæ ſint, an incertæ leges? Et cætera quæ ſequuntur. Sed & multa in hanc ſententiã adfert Tullius in eo. lib. 2. de inuẽtione. Nõ oportere de eius voluntate nos argumẽtari, qui ne id facere poſſemus, iudiciũ nobis reliquerit ſuæ voluntatis: multa incõmoda conſequi, ſi inſtituatur vt à ſcripto recedatur. Nã & eos qui aliquid ſcribant, nõ exiſtimaturos id quod ſcripſerint, ratum futurum: & eos qui iudicent, certũ, quod ſequãtur, nihil habituros, ſi ſemel à ſcripto recedere cõſueuerint. Scriptori neque ingeniũ, neque operam, neque vllam facultatẽ defuiſſe, quo minùs poſſet apertè perſcribere id, quod cogitaret: nec fuiſſe ei graue nec difficile certã aliquam cauſam excipere, ſi quicquam excipiendũ putaſſet. Deinde & ipſis iudicibus iudicãdi, & cæteris ciuibus viuendi rationes perturbatum iri, ſi ſemel à legibus receſſum ſit. Nã & iudices neque quid ſequantur, habituros, ſi ab eo quod ſcriptum ſit recedant: neq; quo pacto alios improbare poſsint, quòd cõtra legem iudicarint: & cæteros ciues, quid agãt, ignoraturos, ſi ex ſuo quiſque cõſilio, & ex ea ratione quæ in mentem aut in libidinem venerit, non ex communi præſcripto ciuitatis vnamquanque rem adminiſtrabit. Indigniſsimúmque eſſe, quam rem verbo & literis mutare non poſsis, eam re ipſa & iudicio maximè commutare. Hæc Tullius carptim ac vellicatim. ¶ Sed & idem ad fi. Partiti. ora. multa in hanc ſententiam ſcribit. ¶

Incertæ, an nullæ ſint leges, nihil intereſt.

17 *Ex loquela hominis animus iudicatur.*

¶ Et hæc quidem optima ratione. Nã quorſum ſunt nomina ſeu verba, niſi vt demonſtrent voluntatẽ dicẽtis: vt eleganter veluti interrogando aſſerit iuriſcõſultus in l. Labeo. ff. de ſupel. legat. Cui concinit tex. in c. is autẽ. xxij. q. ij. Et vt dicit Bal. in l. ſed & reprobari, in prin. per tex. ibi. ff. de excu. tut. ex loquela hominis animus iudicatur. quod dicit ſummè notandum. Quæ ſententia eſt Ariſtotelis, ſi is eſt, nã Andronicus Rhodius eũ eſſe negat, ſed Boetius & cæteri aſſerũt, circa initium lib. j. περὶ ἑρμηνείας, id eſt, ex traductione Laurentiani, de elocutione, aut vt vertit Boetius ipſe, de interpretatione. Quã quidem Ariſtotelis ſententiã ita traducit ipſe Boetius, Sunt ea quæ ſunt in voce, earũ quæ ſunt in anima paſsionũ notæ. Quam & ex ipſo Ariſtotele citat ipſe Bal. in l. ¶ de quibus, col. vlt. ff. de legib. & in l. ¶ j. §. vbi autem, col. vlt. verſi. no. tex. in §. ſinautẽ ad deficiẽtis. C. de cad. tol. vbi & ipſum quoq; Boetiũ ſimul citat. & in c. mandatũ, col. j. extrà de reſcri. & ſine autore ipſe Bal. in c. bonæ, le j. col. j. extrà de poſtu. præla. ¶ & conſi. cxxxiiij. mihi Bal. col. j. lib. 4. ¶ Et ex Ariſtotele. ¶ Alber. in d. l. Labeo, nu. 4. Alex. conſi. lij. circa hanc, col. 2. lib. 4. ¶ Maria. conſi. 7. nunc quæſitorum, col. j. & cõſi. x. quamuis quæſtiones, col. etiam. j. & cõſi. xj. circa præſentem, col. pen. Fran. Cur. ſenior conſi. 50. memoriæ recolendæ, col. xxvj. verſi. conſequenter ſtabit. & Barb. conſi. iiij. ſcribitur primo rẽgum, col. pen. lib. j. & conſi. xiiij. clementiſsimi Dei, col. 3. & iterum col. 6. eo. lib. j. & conſi. xxxiiij. clementiſsimi patris, col. 2. eo. lib. j. & conſi. xxxvj. illud in medium referã, col. 2. eo. lib. j. & conſi. x. ſapienter ſcribitur, col. 3. verſic. & ſi quiſpiam dixerit, lib. 2. & conſi. xj. illud afferam, col. 15. lib. 2. & conſi. xxiij. ſapientiſsimus dixit, col. j. eod. lib. 2. & conſi. xviij. præclarè ſcripſit, col. x. eo. lib. 2. & cõſi. lvj. ſapiẽter ſcribit pſalmiſta, col. 7. eo. lib. 2. vbi & alia multa in id allegat. & cõſi. ix. vbi Chriſtus, col. pen. lib. 3. & cõſi. xx. bene etenim cuncta gerũtur, col. pen. eo. lib. 3. & conſi. xxxix. ſimilis exordij, col. 2. eo. lib. 3. & conſi. xlij. deum inuocent, col. 3. eo. lib. 3. & conſi. lxxiij. magnanimus, col. v. lib. 4. & conſi. lxxxij. clementiſsimi dei, ante fi. eo. lib. 4. & conſil. lxxxvj. magnus dixit, col. 2. eo. lib. 4. & Iaſ. conſi. cxlij. venerabilis, col. x. in xj. ratione, lib. 2. & cõſi. clxxj. viſis & diligenter, col. 2. verſic. ſecundò facit, eo. lib. 2. Ex Boetio autem citat Bald. ipſe in l. iuriſgentiũ. §. pactorũ, col. j. ff. de pact. & ſine autore idem Bal. in tract. ſchiſma. col. 7. verſi. perſpicaciter ergo videamus. & Barb. conſi. xvj. clementiſsimi dei, col. 4. verſi. cum ergo iſtud. lib. 4.

18 ¶ Et alibi ſæpe idem Bald. citat illud Caſsiodori, Nullum eſt maius mentis noſtræ teſtimonium, quàm qualitas inſpecta verborũ. videlicet in l. generaliter, in primo no. C. de nõ nu. pec. & in l. ad cognoſcendos. C. de ingenu. manu. & in l. tres denuntiationes col. j. C. quo. & quan. iud. & in c. j. titu. de conten. inter me & domi. in addit. & in c. ſuper literis, col. 2. ext. de reſcrip. & in rub. ext. de teſti. Subditque in poſtremo loco verbũ vulgi dicere, Loquere, & cognoſcam te. ¶ & cõſil. clx. facta fuit inueſtitura, lib. j. & conſi. cccv. verba principis dicũt, col. j. eo. lib. j. ¶ Et illud quoque Caſsiodori dictum ex Bal. aduocat Alex. imò Barb. ſi ſtylo credimus, inter conſi. ipſius Alex. conſi. 52. circa hanc dubitationẽ, col. 2. lib. 4. & idẽ Barb. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem abs te, col. vlt. ff. de verb. obl. & in c. omnipotẽs, col. 2. ext. de accu. & in omnibus propè locis ſuprà citatis. & præterea cõſi. xliij. ſapiẽter ſcripſit, col. j. lib. 2. & Maria. locis etiã ſupra deſignatis. & Iaſon in l. neq; profeſsio, col. 2. verſi. ſubdit vlt. loco. C. de teſtam. & in l. ſi quis filium, col. 2. verſi. terriò intellige. C. de lib. præt. quibus locis, & d. conſi. cxlij. vbi ſuprà, lib. 2. & alia Bal. dicta in eam ſententiam adfert, quæ videre poteris. & Fran. Cur. iunior conſi. v. facti cõtingẽtia, col. 7. verſi. prædictis tamen omnibus. & Phil. Dec. in d. l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. & d. conſi. cccv. col. j. & Hipp. Marſ. in l. 1. diuus Adrianus, col. j. ff. de ſicar. & in l. j. nu 31. C. eo. tit. & conſi. xxj. vocem meam, col. 3. num. 21. lib. j. & Ferdin. Loaz. qui vnum Franc. Cur. citat, in repe. §. j. colum. 9. Inſti. de iuſti. & iure. Quibus denique

Loquere, & cognoſcã te.

BIU Cujas

denique illud Euangelicum addiderim, Loquela tua te manifestum facit. Et quod tradit Tullius lib. de legib. j. orationem esse mentis interpretem. Et paulò ante etiam Lucretius lib. 6. quo loco Athenienſium peſtem deſcribit, vocat linguam animi interpretem.

Loquela tua te manifestũ facit.

Atque animi interpres manabat lingua cruore.

Lingua animi interpres.

{ At Bald. consi. clx. facta fuit, lib. j. dicit linguam esse tubam cordis. & quod verbum non sonat, pro nullo habetur. & consi. ccccxc. ponitur quòd quidam Nicodemus, col. j. lib. quod verbũ non sonat, nec sentit quoque. }

Item tuba cordis.

19 ¶ Tum secundò, vt ad alias rationes pergamus, quòd hæc l. nostra donationẽ perfectam reuocãs videtur esse exorbitans, vt nostri loquuntur, nõ prorsus ineptè, cum & Augustinus lib. de ciuitate Dei. ix. c. 4. verbo exorbitãdi vsus sit, cũ dicit quòd exorbitet ab itinere sapiẽtiæ, & lege iustitiæ. Idémque in commentariis in Euangelium Ioan. tractatu xlvij. dicat hoc verbum ita dici, quasi extra orbitam fieri. vt exulare extra solum, expirare extra spiritũ: vt interim relinquã tex. hoc verbo vtentem in c. ad nostrã, ext. de appel. & in c. j. versi. ille verò, de fili. presb. lib. 6. { & in §. opponitur, iterúmq; in §. huic oppositioni. j. q. vij. quibus locis dicitur exorbitare à fide, } & nescio an alium talem cõperies. Quæ hîc ideo obiter volui dicere, quia id verbũ frequens sit apud nostros iuris interpretes, existimeturq; à quibusdã nõ esse satis probum. Græci autem pro verbo exorbitãdi ἐξιχνέομαι dicunt. Sed vt redeamus, videtur ergo hæc l. nostra exorbitãs esse à regulis iuris cõmunis, quod aliàs statuit donationes fore perpetuas & irreuocabiles. l. Aristo. §. vlti. ff. de dona. l. fine. C. eo. l. si donationẽ, hoc ipso tit. de reuo. don. vbi nec rescripti quidem autoritate reuocari nõ possunt. & l. cũ ancillam. C. de cond. ob cau. & l. cum te spõsæ, & l. si mater. C. de don. an. nup. & l. si donationis. C. de cõtr. empt. & l. vlti. C. de vsuca. pro dona. & l. senatus. §. sed mortis. ibi, nullo casu reuocetur. ff. de don. cau. mor. & c. non enim. xxij. q. ij. & c. verum, extra de cõd. appo. & no. gl. in c. in causis, in verbo, integra, extra de elect. { Bal. consi. cccxxvij. pridie, in prin. lib. vbi dicit donationẽ perfectam neque tolli neque mutilari posse. Sunt igitur, vt id repetã, perpetuæ & irreuocabiles donationes, } sicut & cæteri contractus. l. sicut. C. de actio. & oblig. & l. de contractu, & l. nõ est. C. de rescin. ven. & l. in cõmodato. §. sicut autem. ff. commo. & c. licèt, ext. de voto. Ideo qui dicit donationẽ perfectam nõ posse reuocari, habet regulam pro se, & intentionẽ fundatã, vt expressè dicit Rom. cõsi. 171. pro decisione, col. vlt. versi. secũdò quia regulam habeo. & faciunt no. per Bar. Sal. & alios in l. vlt. ff. de cond. caus. dat. & doct. in l. iurisgentiũ, in princ. & Soc. in l. qui Romæ. §. Flauius Hermes, col. 4. versi. prima conclusio. ff. de verb. obli. Similiter statuit ius commune, actum simpliciter factum, censeri purũ, ac sine die & conditione l. libertis libertabúsque. §. vlt. ff. de ali. & cib. legat. & l. j. ff. de cond. & demonst. & l. j. §. si quis simpliciter. & l. eum qui calendis. §. quoties, & l. interdũ. { & l. si ita stipulatus fuero, si Titius. §. Chrysogonus, in fi. } ff. de verb. obl. & l. omnia. ff. de legi. & l. in omnibus obligationibus. ff. de reg. iur. & tex. omniũ optimus in c. j. in fi. xxxiij. q. viij. cum si. Et hoc nuncupatim in donatione respõderunt, aliud tamen agentes, Old. cõsi. cxiiij. factum est tale, quædam mulier, versi. iuxta hoc etiam & Pan. cõsi. lv. in quæstione quæ vertitur, col. 2. versic. sed his non obstantibus. lib. j. per l. perfecta. C. de donat. quæ sub mod. vbi etiam est tex. ad hoc expressus. & l. iij. hoc nostro titu. de reuo. donat. { Et hoc quidem adeò procedit, vt ne princeps quidem in suis donationibus siue cõcessionibus iam perfectis conditionem apponere non posset, vt per And. Iser. multa in id allegantem in c. j. ad fin. tit. de capi. qui cur. vend. & Luc. Pen. in l. qui fundos. C. de omni agro deser. lib. xj. }

Donationes perfectæ non reuocantur.

Regulam habẽt pro se & intentionem fundatam.

Et statuunt ius cõmune.

Et censentur puræ.

20 ¶ Quin & si in casu huius legis nostræ censeatur esse tacita quædam cõditio & voluntas donantis, vt scilicet tum demũ donatio rata sit, si donans nullos susceperit liberos, siue ea reuocetur si postea liberos susceperit, secũdum ea quæ diximus supra in præfati. huius l. nu. 6. Tamen ea voluntas non prolata, sed in mente retenta nihil suapte natura operari debet, ex regulis iuris communis. c. j. ibi licèt voluntatem habuerit, & ibi gl. & Panor. extrà de eo qui mit. in poss. & l. quidã cum filium. ff. de hære. instit. vbi nõ sufficit testatorem voluisse, nisi & ipse disponat, & hoc not. Bal. Imo. & alij ibi. Ex quibus Bal. illud præterea no. quòd non sufficit aliquid esse in intentione. Dicitque, & post eum Imo. ex hoc limitari omnia iura mundi, quibus cauetur voluntatẽ testatoris esse seruandam. & Alex. qui hoc multum commendat in l. si quis filium, ad fin. & ibi quoque Iason col. j. C. de libe. præt. & idẽ Ias. in l. si res obligata, col. 6. versi. ego teneo. ff. de leg. j. { & cõsi. xxx. in præsenti, col. 3. versi. tertiò facit, lib. 3. & cõsi. 96. iste est valde difficilis, col. 3. versi. eiusdem initij, lib. 4. & cõsi. 154. viso testamẽto, col. 3. lib. 4. } & alibi sæpe. & Soc. cõsi. vj. in præsenti cõsultatione, col. 4. versi. ex qua cõclusione, lib. 3. & cõsi. 69. viso testamento Ioãnis, post prin. eo. lib. 3. & Fran. Cur. senior consi. 43. quia inquit Bal. col. 11. versi. quia non sufficit. Et Steph. Bert. consi. 340. ponitur in facto, nu. 9. lib. j. & Phil. Dec. in l. nõ omnis, col. j. ff. si cer. pet. & in l. cùm quid, col. v. eo. tit. & in l. semper in stipulationibus, col. j. ff. de regu. iur. & consi. 15. cuius superscriptio incipit, an appellatione filiorũ, col. 3. in prin. & cõsi. 63. subst itutio, col. 2. versi. & ratio manifesta est. & consi. 89. viso puncto, col. 3. versi. cõfirmatur hoc. & consi. 95. cuius superscriptio est, subst itutio, ad fi. & consi. 186. quoniã ex facto, col. j. & consi. 205. in causa istorũ, col. 2. versi. sed his non obstantibus. & consi. 211. subtilis est casus, col. 2. versic. prædictis. & consil. 218. in casu ad me transmisso, col. 3. versic. & ne prædictis. & consi. 248. visa petitione, col. vlti. & consi. 287. in ciuitate, col. 4. versi. sed supradictis. & consi. 290. domina Blasia, col. pe. versi. primò nõ obstat. & consi. sequen. col. 4. versi.

Voluntas non prolata nihil operatur.

BIU Çujas

& pro fundamento.& consi.cccxiiij.pro resolutione,col.2.& cons.ccclxij.punctus de quo quæritur,ante medium.& consi.ccclxix.iuridicas,post prin.& consi.ccclxxvij.visis & diligenter considerat is,col.2.versi.quia ad hoc respondetur.& consi.ccclxxxiiij.in casu proposito,col.vlt.versi. non obstat quòd voluntatis,nu.7.& 8.& consi.477.viso consilio,ad fi.} & alibi sæpe.nam is ferme in hoc totus est.

21 De eadem re. ¶Et hanc quoque sententiam fulcit tex.in l.qui ex liberis,quæ est penul.§.vlti.ibi,nec putauerit quisquam nuda voluntate constitui testamentum.ff. de bon.poss.secun.tab.& in l.iubemus.C.de testa.vbi testator volebat plures instituere hæredes,puta tres aut quatuor,idque cõstabat, & tamen non nisi duos instituit. Certè illi tantùm habentur pro institutis, non etiam alij quos scribere voluit.Et ad hoc eũ tex.expendit Pau.Cast.consi.cclxiiij.videtur dicendum pro matre, col. 1.Et alius quoque tex.quem & ipse Dec.nonnunquam citat in d.l.Gallus.§. quidem rectè, ibi,vt ex eo casu valeat,qui ex verbis cõcipi possit,quem etiã expendit Bald.consi. clxxxij.locata fuit, col.vlt.lib.j.vbi ex eo dicit,quòd finibus verborũ debemus esse contenti.& rursum in c.secundo requiris,col.j. extrà de appel.vbi ex eo supplet illum tex.in verbo,intẽtioni,quasi nõ satis sit intentio,nisi ea verbis exprimatur.ad quod etiã citat tex,quem dicit sing.in l.si alij, in fi.ff.de vsufr. leg.ibi,plus valet scriptura,&c.Per quem & ipse Bal.alibi,scilicet in c.mandatũ,col.1.ext.de rescr. asserit linguam cordi cedere,& sub iugo mentis verba consistere,tanquam sub proprio originali & digniori,dum tamen (inquit ex eo tex.) non recedatur à verbis.Et statim post subdit,tacitam voluntatem cohærentem expressæ,haberi pro expressa, sed in corde retentã nihil operari.Quin ex eo tex.respondit ipse Bal.consi.xxiij.Titius in testamento, col.2.lib.j.non esse recedendum à rigore verborũ testamenti.Sed & ex eo dicit idem Bal.in c.licèt de vitanda,col.2.versi.apparet, extrà de elect.quòd non minùs verba quàm ratio magistralis debet attendi: quia ea ratio nõ est tex.legis,sed opinio quædam doctorũ.Sed & alibi scribit idem Bal.in l.proponebatur, in ij.opp. ff.de leg.ij.id haberi pro omisso,quod nõ emittitur à testatore in scriptura vel prolatione verborum dispositiua.Et rursus in l.voluntatis,ad fi.C.de fideicõ.tradit non credendũ testatorẽ quicquã velle,nisi id quod expresserit.quod & idẽ prodit id l.j.§.sin autẽ ad deficiẽtis.C. de cad.tol. per tex.ibi,qui ad hoc est optimus.Ita enim illic scribitur. Nã si contrariũ volebat testator,nulla erat difficultas scribere.Et idẽ quoq; voluit Soc.cõsi.iiij.quantũ ad primũ,col.3. versi.non enim præsumere debemus,lib.4.& Ias.consi.cxl.quod est primum,lib.2.inci.spectabilis dominus, col. v.versi.quintò facit.& consi.cxliij.dominus Augustinus,col.6.versi.nonò & vltimò, eo.lib.2. & consi.ccxx.testator fecit,col.7.ver.quintò in fauorem,eo.lib.2. {& cõsi.ccxxviij. testator tres filios,col.3.versi.secundò pro eadem,eo.lib.2.} & cõsi.239.eodemq; vlt.factum sic se habet,spectabilis vir.col.4.versi.sextò multũ me mouet,eo.lib.2 & cõsi.29.dominus Nicolinus, col.pe.versi. quintò facit,lib.3.& consi.66.nobilis miles,col.8.versi.secundò principaliter,eo.lib.3.Ant.Rubeus consi.ij.facti series.col.2.Idem autẽ Bal.in elegantissimo eruditissimoq; illo tract.schismatis, quẽ posuit sub rubri.C.si quis aliq.testa.prohi.col.9.versi.in cõtrarium,nã illud tradit mentẽ in corde retentã nihil operari in actibus humanis,per l.quicquid astringẽdæ.ff.de verb.obli.& l.potuit. C.de iure delib.quo etiam in loco col.j.in vj. oppo.dicit idem Bal.quòd actus exterior requiritur ad declarandum interiorẽ animi motum,quia cõsensus mentalis tantùm, neque verbo,neque facto demonstratus non accõmodatur actibus hominum,nec reddit ipsos actus essentialiter perfectos.Et facit quod in pulchro casu respondit Pet.Anch.cõsi.cclxvj.iste magister, dum illic verba cuiusdam testatoris,relicta post tergum mente,obseruat.& quod scribitur in l. cogitationis.ff. de pœnis,cum si.nam vereor,ne iam nimius in hoc sim.Et idem ante omnes voluit gl.in l. codicillis,quæ est pen.§.insulam.ff.de leg.ij.Ex qua no.Bal.ibi,reseruationem in mẽte retentã nihil operari,nisi verbis exprimatur.Et facit quod tradit ipse Bal.in l.mutũ,in fi.per gl.ibi.ff.de acq.hæred. quòd voluntas nõ declarata,sed in mente retẽta non inducit aditionem hæreditatis, nec in foro cõscientiæ ad quicquã tenetur tanquã hæres,quod dicit no.& idem quoq; voluit Bar.in l. gerit. ff.de acqui.hæred. {& Io.Fab.in §.vlti.Instit.de hæred.qualit.& differ.vbi & idẽ dicit de ratihabitione mentali.& Iason in l.j.col.j.C.qui admit.ad bon.poss.}

Tacita voluntas cohærens expressæ habetur pro expressa.

Mens in corde retenta nihil operatur in actibus humanis.

22 *Animi cogitatio est tanquã posthumus existens in utero.* ¶Vnum tãtùm dixerim,horum esse rationem in promptu,quoniã animi cogitatio,quæ in lucem non producitur,censetur esse abortiua, estque tanquã posthumus existens in utero,qui nisi nascatur,& in lucem proferatur,nihil est,l.vlti.C.de posth.hæred.instit.Ita enim eleganter dicit Bald. ipse in l.j.col.9.versi.circa secundum capitulum.C.qui admit.atque iterũ in d.tractatu schismatis. col.x.versi.amplius sciendũ est.quod admodum cõmendat Ias.in l.j.col.2.versi.gl.mag.ff.de cõdi. caus.dat.& in l.quod quis.ff.de condi.inde.& in l.si ita legatum.§. illi si volet.ff. de leg.j.& consi. ccxxxix.eodemque vlt.factum sic se habet,spectabilis vir.col.4.versi.confirmatur, quia propositum.lib.2. {vt in consi.xxij.in quæstione vertente col.2.versi.confirmantur prædicta.

23 *Ignorãtes sicut lõgè distãtes speculãtur.* ¶Vt interim} omittam illam rationem, homines sæpe errare in cõiecturanda mente tacita propter nimiam subtilitatem,& quia disponentis animum nõ videmus.Ita enim pulchrè voluit idẽ Bal.in l.precibus.col.7.versic.dixi ergo de duabus.C.de impu.& ali.substit.vbi & illud subdit ex Aristotele in Ethicis,Ignorantes sicut longè distãtes speculari. illudque Boetij, Eius quod multipliciter exponitur,veritas ignoratur.Et illud dictũ Bal.commẽdat Fran.Curt.senior consi.lxiiij. antiquissima,col.11.versi.quia in vltimis voluntatibus. {& idem Iason in l.licèt imperator,col.3. ff.de

BIU Cujas

ff.de leg.j.& consi.cxlij.agitur,in prin.lib.4.& consi.cliij.viso testamento,post prin.eo.lib.4.& in addi.consi.clvij.circa col.eiusdem additio.j.eo.lib.4.Illud autem Boetij citat & idem Bal. in l.nec quicquam.§.vbi decretum,post prin.ff.de offic.procur.& in l.data,col.x. versi. interdum propter fraudem.C.qui accu.non poss.& Iason in l.cùm prolatis,col.vlt.ff.de re iudic.Quibus adde 3 & eundē Bald.in l.j.col.7.versi.modo sequitur alia.C.de confes.vbi dicit quòd de mente hominis nullum est directū testimonium,estque nota verè soli Deo,l.iurisgentium.§. pactorū.ff. de pact. Porrò ipse Bal.in consi.452.statuto ciuitatis Mantuæ,col.vlt.lib.j.respondit in statutis ponderari magis verba,quàm mentem imaginariam & non certam,per d.l.si alij.ff.de vsuf.leg. Et in rubr. extra de offic.iudi.col.2.versi.ad officium hæc scribit,ad officiū iudicis pertinet inspicere verba, quia mens occulta in corde nihil est.Et vt dicit Alcia.in l.nominis.§.verborum.ff.de verb.signi. plerunque fallimur,dum legis rationem per coniecturas nos assecutos credimus.

De mente hominis nullum est directum testimonium.

24 ¶Et hæc quidem potissimùm obtinent in voluntate retenta in mente alterutrius partium,& nō vtriusque actum gerentis,quia tunc haud dubiè ea non attenditur, pro nihiloque reputatur,l.si repetendi,& ibi gl.& doct.C.de cond.ob cau.& l.iij.§.si quis quasi,& ibi etiam doc.ff.eod. & d.l. quod quis.ff.de cōdi.inde.& l.cum in plures.§.locator.ff.locat.prout illum tex.doct. intelligunt. & l.si maiores,& ibi quoque doc.C.de transa.& no.gl.in l.codicillis.§.j.in verbo, ea mente.ff. de leg.ij.Barb.in l.cùm quid,col.2.ff.si cert.pet.& in l.si ego,in ij.oppo.ff.eo.tit.Bal.in c.3.extrà de iureiur.Pan.in c.ex parte,col.2.extrà de conuer.cōiug.cum si.Nec enim voluntate vnius retractandus est contractus,ar.l.ab emptione.ff.de pact.& l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.cum simi.

Voluntate unius, contractus nō est retractandus.

25 ¶Quòd si hæc voluntas in corde retenta esset aliquo modo considerandа,nō ita tamen vt ex ea deberet reuocari donatio ipso iure,per l.si instituta.§.vlt.ff.de inof.test.iūcta l.vlt.ff.de hęre.insti. vbi Bart.ex illis duabus legibus simul iunctis hanc veluti sententiā pronuntiat,quòd falsa causa nuncupatim inserta & expressa in testamēto vitiat dispositionem ipso iure: sed si ea nō fuit expressa,sed tantùm in mente retenta,non vitiat ipso iure. Quod & in effectu voluit Bal.ibi, in ij. opp.At in casu l.nostræ donatio ipso iure reuocatur,vt dicemus latissimè infrà in verbo,reuertatur,in prin.Ergo ad id ipsum requiritur volūtas expressa,nec debet sufficere tacita, si ad regulas iuris cōmunis respicimus.Ex quo consequens est,q; si fiat ex tacita,id fit cōtra ius commune.

Falsa causa nuncupatim expressa in testamento vitiat dispositionem. Secus si sit in mēte retenta.

26 ¶Ex iis planè conficitur,quod suprà assumpsimus,hanc l. nostrā esse exorbitantem à iure cōmuni.Id quod expresim (vt autoritatē ad rationes addamus) asserit Imo.in l.filio præterito,col.11. versi.& pro hoc etiam facit.ff.de iniust.testa.& Rom.consi.xxvj.pro decisione corū,col.2.versi. concludo ergo,vbi & ex hoc dicit quòd debet intelligi propriè & strictè. Corn.cōsi.cxlv.in hac consultatione,col.v.versi.tertio respondet,lib.j.& consi.clviij. pro decisione,col.8.versi.tertiò respondet,lib.2.& cōsi.244.videtur prima frōte dicendū,col.v.versi.tertio respōdet,eo.lib.& cōsi. 4.dubia sanè mihi,col.2.versi.his tamē nō obstātibus , lib.3.& consi.11.in præsenti cōsultatione, versi.nec etiā videtur,& col.pen.versi.nec obstāt ea,eo.lib.3.& cōsi.194.videtur in præsenti, col. 1.eo.lib.3.& cōsi.206.viso suprascripto themate.col.8.versi.cōcurrit etiā , eo.lib.3.& cōsi.225.antequam aggrediar,col.v.versi.nec ob.d.l.eo.lib.3.& in authen.ex causa,col.9.versi.tertio respondet,& ibi quoque Alex.col.x.versi.vnde tutior responsio.C.de libe.præter.& rursum ipse Alex. consi.xl.super primo dubio,col.pen.versi.circa quartū,lib.4.Fran.Aret.in l.Titius,in prin. col.4. ff.de libe.& posth.Soci.in l.j.ad fi.C.de pact.& in repe.leg.cùm auus,col.8.versi.tertiū eorum relatum.& iterū col.56.in viij.q.versi.quo autem ad secundum.ff.de cōdi.& demon.& cōsi.53.viso instrumento,cum in multis locis,tum col.6.versi.postremo alio fundamēto,lib.4.& cōsi.93.testamentum præmissum,col.4.versi.tertio modo respōdetur,eo.lib.4.Steph.Bert.consi.205.si est verum,col.vlti.lib.2.Iason in l.ex hoc iure,in xvj.effectu obligationis antidoralis.ff.de iustit.& iur. & consi.171.viso instrumento dotis,col.6.versi.non ob.etiam prædictis,lib.4. Nam & exorbitantem esse l.cùm auus.ff.de cōdit.& demon.& similes quæ maximam habent cum lege nostra cognationem,affirmat Imo.in d.l.filio præterito, col.9.ver.item non obstat ratio.ff. de iniust.testa. & in d.l.cùm auus,& ibi etiam Soc.col.21.versi.sextò infertur,& alibi sæpe.ff.de cōdi. & demon. & Fran.Aret.in l.generaliter.§.cùm autem,ad fi.C.de insti.& substit.& Phil.Dec.cōsi.416. in testamento,col.2.Ideoque eā non esse extendendam vltra terminos eius respondit Pau.Cast.cōsi. xiiij.si cōtingat dictam differentiam,col.vlt.lib.j.Et adeo quidem est exorbitās lex nostra, vt Gaspar Cald.vir non spernendæ autoritatis ex facto cōsultus,dum nō recordaretur huius l. ex diametro respōderit cōtrarium ob alias iuris cōmunis regulas,videlicet donationem nō reuocari ob liberos postea natos.Nā donatio,inquit,perfecta nō debet reuocari ex superueniēti casu, nec repetitur tacita cōditio futurorum liberorum à iure subintellecta.Et licèt deficiat voluntas post donationē,tardè venere bubulci,cùm facta sit donatio irreuocabilis, nec dependeat reuocatio à sui nuda voluntate.Et respondet ad no.in authen.ex causa.C.de libe.præte.& in l.filio.ff.de iniust. testa.& quædam alia,quæ antè allegauerat pro diuersa sententia.Nam ea,inquit,loquuntur in vltimis voluntatibus,in quibus voluntas est ambulatoria,non sic in actibus inter viuos.

Hæc lex exorbitans dicitur à iure cōmuni.

Et ob id non extendenda est.

27 ¶Si igitur l.nostra est exorbitans,consequens est eam esse restringendam, & nō extendendam, l. ius singulare,& l.quod verò contra.ff.de legi.& l.si verò.§.de viro,ff.solu.matri.& ca.quæ à iure communi,extrà de regul.iur.lib.6.cum si.Nec tum quidem,cùm subest eadem ratio,ex sententia glos.in cap,in fidei,in verbo,inquisitionis,de hæred.lib.6. & est optimus tex.in cap.constitutio-

BIU Cujas

nem,& ibi gl.in verbo,prorogamus,de regula.lib.6.præsertim cum sit latæ sentẽtiæ, vt dicemus inferius in verbo,reuertatur,in prin.Ideoque omnino extẽdenda non est, secundum ea quæ dicemus in eodem verbo,in vj.discrimine latæ & ferendæ sententiæ.

28 *Maximè de extensione unius personæ ad alias non expressas.*

¶Idque maximè vbi agitur de extensione vniùs personæ ad alias non expressas: quãdoquidem vbi aliàs fit extensio ex verisimili & præsumpta mente cõtrahentis,aut aliter disponẽtis, secundum no.in l.tale pactũ.§.vlt.ff.de pact.& in l.vlt.C.de inst.& substi.& in l.Titius §.Lucius.ff. de lib.& posth.cũ si. tamen hoc non procedit in extensione vnius personæ ad alias,sed vnius tantùm casus ad aliũ,vt voluit Raph.Co.in l.cõmodissimè.ff.de lib.& posth.Franc.Aret.& Ias.in l. Gallus.§.& quid si tantùm,vterque col.v.ff.de libe.& posthu.Ias.in l.cùm res.ff.de leg.j.& consi. ccxx.testator fecit,col.4.versi.sed istis non obstantibus,lib.2.& consi.228.testator tres filios, col. 2.versi.sed præmissis non ob.eo.lib.2. { & consi.29.dominus Nicolinus,col.3.versi. tertiò & fortius,lib.3.& cõsi.seq.testator Ioanni,col.pen.versi.quintò pro ista parte.} & cõsi.66.nobilis miles, col.9.versi.tertiò principaliter,eo.lib.3.Phil.Dec.consi.ccxj.subtilis est casus,col.pen.& consi.218. in casu ad me transmisso,col.3.versi.& ex his comprobatur.& cõsi.cclxxiij.in casu proposito,in fi.col.pe.& consi.cclxxxviij.in ciuitate,col.3.versi.secũdò propius.& cons. ccxcj.visis,col.4.vers. secundò præmitto. & consi.cccxiiij.pro resolutione, col.2.& consi.ccclxxvij. visis & diligenter consideratis, col.2.versic.quia ad hoc respondetur.& consi.cccxciiij.pro vera resolutione,col.4. versi.sextò & vltimò. { & consi.cccclxv.perscrutatis,nu.1.} & Hipp.Marsi.sing.ccccxcix.licèt dispositio.& nouissimè And.Alciat.omnium legum interpretum elegantissimus,lib.3.de verb.sig. col.3.& Anto.Rub.consi.xxxj.præsupponitur in facto,col.2.in fi.

29 *Confirmatio eiusdem. Generalis institutio filiorũ non trahitur ad filium quem testator ignorat.*

¶Qui quidem omnes hanc doctrinã depromunt ex l.si quis ita.§.si quis cũ ignoraret.ff.de testa. tute.vbi testator dans tutorem filiis suis,non intelligitur dedisse ei filio quem ignorat se habere, vel credebat decessisse:quanquã verisimile est,si sciuisset illum se habere,nõ minùs ei voluisse de tutore prouidere,quàm cæteris.Cuius tex.& aliorũ autoritate subnixus Accursius in d.l.Titius, in prin.in verbo,oportet,ante fi.ff.de lib.& posth. tradit generalẽ institutionem filiorũ nõ trahi ad filiũ quẽ testator ignorabat se habere,licèt omniũ eadẽ esset ratio,eademq; affectio,eademque omnino omniũ verisimilitudo,per l.iij.C.de inof.test.Quam gl.sequuntur Dy.Old.Nicol.Neap. Alb.Ang.Raph.Co.in d.l.Titius.Dy.Cyn.Iac.Aret.Alb.& Bar.in d.§.si quis cũ ignoraret.Cyn. in l.si pater,in iij.q.C.de hære.instit.Bal.& Alex.in l.sicut certi.C.de testa.milit.Fran.Aret.in d.§. & quid si tantùm,col.v.Et huc respiciunt eiusmodi extensionem personarum improbantia,quæ scripsit Oldra.consi.xxj.thema tale est,testator.Io.And.in addit.Spec.titu.de testa.§.vlt.in vlti.q. inci.quinta quæstio talis est.Pau.Cast.in l.ex facto.§.pen.ff.ad Treb.& consi.xcvij.ne impropriis vtamur vocabulis,lib.2.& tex.in l.si pater filium,& ibi Imo.Alex.& alij recentiores, ff.de vulga. & pupil.substi.

30 *Fauorabilia non trahũtur de una persona ad aliam.*

¶Ex quo illud fit,quòd si etiam hæc l.esset fauorabilis,& ita extẽdenda,de quo postea dicemus, non tamen de vna persona ad aliam,sed tantùm de vno casu ad alium, vt expressè in specie huius l.nostræ videtur voluisse,aliud tamen agens,Franc.Aret.in d.l.Titius.ff.de libe.& posthu.& Soc.d.consi.xciij.col.4.lib.4.Ideo cùm ea nuncupatim loquatur de patrono & liberto, non debet trahi ad alias personas.

31 *Maior est ratio reuocandæ donationis liberto quàm extraneo.*

¶Tum postremò,quoniam multo maior est ratio reuocãdæ donationis factæ liberto,quàm extraneo,præsertim propter liberos patroni. Libertus enim à domino accepit summum beneficiũ, vt scribit Tullius in iij.in Verrem actione,hoc est libertatem,rem certè inæstimabilem.l. libertas. ff.de reg.iur.cum si.ad quam ab eo euectus est,manentque adhuc quædam vestigia prioris seruitutis.l.vnius.§.seruus.ff.de q.& l.seruus.C.eo.Ob idque debet patrono,& ipsius vxori,liberis, & hæredibus etiam extraneis honorem,obsequia,reuerentiam,operas,alimenta,& alia id genus plurima.l.j.& ij.C.de in ius voc.& l.officio.C.de nego.gest.& l.etiam libertis,& l.libertos.C. de obseq.patr.præst.& ff.eo.ferme per totũ.& ff.& C.de oper.libe.etiã per totũ.& l.j.in prin.ff.de offi. præfec.vrb.& l.si quis à liberis.§.solent,& aliis sequen.vsque ad fi.l.ff. de libe.agnos.cũ si.etiam si liberi sint emãcipati,hæreditateq; paterna abstineant.l.filij.ff.de iure patr.& l.si operarũ.ff.de ope. libe.Vide tamen l.cũ patronus.§.cùm libertus,eo.titu.Sed quod amplius est,eadem prope priuignis patroni debent, l.neque. C.de obseq.patro.præst.Nec tantùm viuis patronis,sed & mortuis quoque reuerentiam & honorẽ exhibere tenẽtur.l.apud Celsum.§.aduersus,in duobus locis, ff. de dol.mal.except. Et hæc quidem omnia,etiam si pactione data manumissus sit,l.etiam qui.C. eo. { licèt in contrariũ faciat tex.in l.si quis à liberis.§.si quis à liberti liberto. ff. de lib.agnosc.}

Liberti ob ingratitudinem reuocantur in seruitutem.

Nec potest patronũ ac ipsius hæredes accusare,l.vlt.C.qui accu.non pos.cum si. { Nec aduersus eos testificari,l.lege Iulia.ff.de legib. Ac ne quidem cõtra hæredes extraneos,gl.in l.libertorũ. C. de testib.& Saly.in d.l.lege Iulia.ff. eo.tit.} Nec potest patronũ in adulterio vxoris deprehẽsum occidere,quẽ aliàs potuisset.l.si adulteriũ cum incestu.§.liberto.ff.de adul.Ex quo no.Dy.Albe.& Ange.quòd non etiã potest patronum bannitum ex statuto interimere, quod & idem dicit ipse Alber.in iiij.parte statutorum q.vj.item quod si ex statuto.& iterum q. xxvij,item supposito. & Gaudi.in tract.maleficiorũ,in rub.de bannit.& malefi.vers.continetur in statuto.Poteritq; in seruitutem ob ingratitudinem reuocari.l.alimenta.§.j.ff.de libe,agno.cum si. { Etiam minor.l. non solùm.iuncta gl.vlt.& ibi Bal.in omnibus lect.ff. de in integ.restit.Imò etiam pupillus proximus

tamen

BIU Cujas

tamen pubertati, glo.in l.si arrogati,in verbo,redigatur.ff.de tutel.Etiamque } de iure cano.c.de famulis,extr.de ser.nõ ordi.Idque etiã propter leuẽ.l.ij.C.de lib.& eorum lib.& no.gl.in §.illud verò,in verbo,restituimus,in authẽ.vt liber.de cæt.quæ declarat quomodo id intelligatur. & gl. in c.octaua.xij.q.ij.& Inn.in c.de famulis,extr.de ser.non ord. { & Io.Fab.in l.j.C.de ingra.liber. Quod } primum apud Romanos Claudius Cæsar sanxit,vt Suetonius tradit, aut Nero,vt Tacitus scribit lib.13.Nam apud Athenienses multis antè seculis idem obseruabatur. De qua re Valerius Maximus libro rerum memorabilium ij.c.j.hæc elegantissimè,vt cætera omnia, descripsit. Age,quid illud institutum Athenarum,quàm memorabile,quòd cõuictus à patrono libertus ingratus iure libertatis exuitur? Supersedeo te,inquit,habere ciuem tanti muneris impiũ æstimatorem,nec adduci possum,vt credam vrbi vtilem, quem domi sceleſtum cernam. Abi igitur, & esto seruus, quoniam liber esse nescisti.De quo aliquid,sed per transennam audiuerat Bal.qui in l.j.C.de ingrat.liber.scribit, quòd quidam Græcus Philosophus,qui primitus introduxit reuocationem in seruitutem,sic ait,Esto seruus,quia liber esse nescisti.quem ad verbũ nullo addito refert Iason in l.ex hoc iure,in ij.effectu obligationis antidoralis.ff.de iustit.& iur.vt ex hoc possis intelligere Iason.non tam humanitatis scientẽ fuisse, quàm multi opinantur.Nec solùm liberti reuocantur in seruitutem propter ingratitudinem,sed & libertorũ filij.l.vlt.C.de liber. & eorum libe.Idque tam patre viuo quàm mortuo,ex sententia gl.& Ang.ibi.& Inn.in d.c.de famulis, in fi.extrà de seru.non ordi.Sed & nõ tantũ à patronis reuocãtur liberti in seruitutem,sed ab eorũ liberis,& hæredibus.l.liberti,eo.tit.& l.qui manumittũtur.C.de ope.libe. Etiam si patronus damnatus fuerit.l.etiã liberis.C.de obse.pat.præstan.Imò verò etiã si patronus pro eo beneficio pecuniam acceperit.l.Titius puerũ.ff.de obse.à libe.præstan.quẽ tex.ad hoc expendit Pau. Cast.in l. digna vox, post medium.C.de legi.& Roma.qui eum dicit aureum.Roma.sing.cccclix.an dux Mediolani.& Soc.cõsi.iiij.super quæst.col.v.vers.postremò multùm clarè,lib.3.& Catel.qui præterea illum dicit singularem in memor.incip.ingratitudo.& rursum in memor. incip.exemptus. Quanquã in diuersum vrget tex.in l.j.C.de libe.& eorum liber.& apertius in l.si tuis,C.de ope. libe.de quibus nihil dicũt Ro.Pau.Soc.& Catel.Sed & denique id procedit,etiã si patronus omne ius liberto remiserit. poterit enim nihilominus libertus ob ingratitudinẽ reuocari in seruitutem.l.ij.& iij.eademque vlt.C.de bon.liber.& in d.§.illud verò,& ibi glo.in verbo,restituimus,in authen.vt lib.de cætero. Nec tantùm libertus ipse,sed & eius filius adeo ingenuus (vsque adeo sunt liberti & eorum liberi patronis obnoxij) in seruitutẽ ex ingratitudine reducitur.l.vlt.C.de lib.& eorum lib.& §.si verò decretũ,iuncta gl.in verbo,filios, in auth.de nupt.vbi & id no.Ang. Leuisque correctio datur patrono in libertum.l.prætor edixit.§.præterea.ff.de iniur.Nec potest libertus aduersus patronum testificari.l.libertorum.C. de test. { Hæcque etiam procedunt, siue quis manumiserit sponte,siue necessitate.l.intestato.§.j.ff.de suis & legi.hæred.

Valerii Maximi elegans ea de re locus.

Esto seruus, quia liber esse nescisti.

32 ¶Proinde videmus etiam aliàs facilius reuocari quæ patronus in libertum contulit,vt patet ex l. 1.C.hoc eo.tit.de reuo.don.vbi non solùm donatio facta liberto reuocatur etiã ex leui causa, videlicet ex sola negligentia præstãdi obsequij:sed & id quoque,quod ex pecunia donata nomine liberti emptum est.In qua re duo sunt specialia, quæ vocamus : vnum,quòd ex sola negligentia reuocatur donatio,cũ aliàs non negligentia ipsa,nõ alia leuis causa donationem reuocet,sed grauis tantùm,nec ea tamen omnis,sed quinque tantũ,quæ adscribuntur in l.vlt.infrà eo.tit. Alterum,quòd patronus vendicat rem quã libertus suo nomine emit ex pecunia à patrono donata, cum aliàs res empta ex pecunia donata nõ reuocetur.l.qui vas,in fi.ff.de furt.quod mirabile dicit Azo in summa,hoc eo.tit.post prin.& Host.in summa,tit.de don.§.qualiter reuocetur,versi.si patronus & Gof.etiam in summa eo.tit.paulò ante fi.Idque dicunt speciale in patrono & liberto gl.Bal.& alij in d.l.j. Sed & alibi quoque non tantum habet roboris & virium, quod in libertos nostros contulimus,quàm quod in extraneos.l.Titio centum,§.Titio centum,le ij.ff.de cond.& demon.& l.fratres,C.de inof.testa.& l.datum.C.de legat.

Donatio facta liberto ex leui causa à patrono reuocatur.

Speciale in patrono & liberto.

33 ¶Ex quo etiam fit quòd donatio inofficiosa facta à patre, reuocatur à filio vsque ad legitimam tantũ.l.j.& ibi no.C.de reuo.dona.sed facta à liberto,reuocatur à patrono integrè l.si libertus,in fi.ff.si quis in frau.patro.quia vt dicit Fran.Are.in d.l.j.diutiùs agitur cũ liberto propter reliquias præcedentis seruitutis.Et facit etiam quòd libertus faciliùs præsumitur donare patrono,aut per cõsensum remittere scilicet cõsentiendo alienationem rei suæ patrono,quàm extraneus, vt dicit Bar.in l.si fundum per fideicommissum,col.j.ff. de leg.ij.iuncta d.l.si fundũ.facit item quod aliàs facilius debent liberti cedere filiis patronorũ,in iis quæ ab ipsis obtinuerunt,quàm extraneis,vt satis declarat tex.in l.Pamphilo,in prin.ff.de leg,iij.ibi,sententiã defuncti à liberto decipi satis inhumanũ est,iunctis præcedentibus, & sequentibus.Et magis debetur hæreditas liberti patrono quàm legitimis hæredibus.l.legitimos.§.j.& ibi Bald,expressè.ff.de legi.tuto.& l.non vsque adeo. ff.si quis à parent.manumis.fuer.Imò etiam quàm filiis. Bald.in l.quandiu,quæ est ij.in fin.ff.de acqui.hære.per d.l.non vsque adeo,& l.vlt.ff.si quid in frau.patr.}

Donatio inofficiosa reuocatur à filiis usque ad legitimam.

Secus si facta sit à liberto.

34 ¶Adde ad hanc postremam rationem,tantũ iuris habere patronum in libertum,vt multò maius id sit,quàm quod habet pater in filium,vt voluerunt Petr.à Bel.& Io.Fab.in §.seruitus.Instit.de iure perso.quod & hinc videre licet,quòd patronus libertum,qui se vendidit eo ignorante, potest reuocare,l.iiij.ff.de lib.cau.non autem pater filium,vt voluit glos.in d.§.seruitus. Item potest

Plus iuris habet patronus in libertum, quàm pater in filium.

patronus

BIU Cujas

patronus à liberto alienata in fraudem ipsius reuocare,nõ sic pater alienata à filio,vt de vtroque est tex.in l.2.ff.si à parent.quis manu.fue.cuius hoc initium est,non vsque adeo exæquandus est patrono parens,vt &c.ex quibus verbis planum est, quod ex Pet.& Fab.diximus,non tantã esse patris in filium potestatem, quantam patroni in libertum. Ex quo & illud confestim assumitur, donationem liberto factam à patrono,nõ tam firmis subniti radicibus, quàm quæ fit extraneo, eamque facilius reuocari,cum & donatio facta à patre filio possit liberè reuocari, nec nisi morte confirmetur,l.donationes quas parentes.C.de donat.inter vir.& vxor.Ideo & ea quæ liberto fit à patrono facilè etiam reuocari debet.

35 *Hæc lex locũ non habet in extraneo.*

¶Hæ igitur rationes non leuiter stabiliunt quod in prin.huius gl.diximus,hanc l. procedere tantum in donatione,quam facit patronus liberto, vt interim prætermittam aliam rationẽ notissimam quidem illam,sed nõ inefficacem:quia cum l.nostra loquatur expressim de huiusmodi donatione,quæ facta est liberto,cẽsetur diuersum intelligere & statuere in alia donatione,argumẽto illo à contrario sensu in iure fortissimo,l.j.§.huius rei.ff.de offi.eius cui mãd.est iurisd.Præsertim cum ita argumentando redimus ad ius commune, quod statuit donationes suapte natura fore perpetuas & irreuocabiles, vt suprà diximus. Ideoque facilè amplexanda est hæc argumentatio atque interpretatio,quæ nos ad illud ius cõmune reducit,& adeò ad regulam propriãque donationum naturam,ar.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pact.& c.ab exordio xxv.di.& quod voluit gl.in c.statutum,in verbo,numerandũ,de præb.lib.6.& Bar.in l.omnes populi,in iij.q.quartæ partis principalis,vers.iuxta prædicta.ff.de iustit.& iur.cũ multis similibus aggregatis per Fel. in c.omnes,col.4.versi.sed fortè in casu isto,& multis seq.ext.de consti.& in c.cum accessissent, col.4.versi.hanc declarationem,eo.tit.& quæ nos etiam congessimus in nostro tractatu primogenituræ,in xxiij.q.principali. {nu.5.&id præsertim,& 3.seq.}

Argumentum à contrario sensu.

36 *Hæc lex regulã in donatione patroni cõstituit, non uerò exemplũ aliquod.*

¶Et hæc quidem maximè obtinent,quando dici nõ possit in hac l.facti contingẽtiam, vt nostri loquũtur,aut exemplũ aliquod proponi,nec enim ea decidit tanquã casum aut speciem aliquam relatam,sed veluti regulã in donatione patroni cõstituit vt apertissimè demõstrant verba ipsius l.quæ sunt huiusmodi: Si vnquã libertis patronus filios non habẽs bona omnia vel partem aliquam facultatũ donatione fuerit largitus,&c. Videsne his verbis regulam legémque statui in ea donatione quã fecit antea, aut postea facturus est patronus liberto? nec illic exemplum aliquod proponi,nõ magis quidẽ,quàm cùm ita in l.statuitur. Si quæ vnquã loca ad sacrũ dominiũ pertinẽtia cuiuslibet temeritas occupauerit, secundũ veteris sensus fidẽ in sua iura retrahantur.hæc enim sunt verba l.vlt.C.ne rei domi.Vel cũ ita etiã dicitur, Si quãdo vsus exegerit vel porticus vel quaslibet ædes ætatis senio seu fortunis cõcussas casibus reparare,liceat &c. nã & ita quoque scribitur in l.si quando.C.de ope.publ.suntque sexcẽtæ aliæ eius formæ leges,& in C.& in ff.& propè frequentiores,quàm aliæ nullæ,quibus apertè cognoscitur nullũ exẽplum ad eas sanciendas fuisse relatũ.Nec enim ex cõtingentia facti obtigisse videri debet, quod cõditionaliter profertur, vt de alio casu loquens asserit Philip.Dec.in addit.l.posthumo,col.eiusdem addi.2.C. de bon.poss.contr.tab.ex no.Bal.in authen.matri & auiæ,col.j.C.quan.mul.tutel.offic.

37 *Exemplum non facit ius.*

¶Hæc autem diximus,quoniam exemplum aut facti cõtingentia non ius facit, nec regulam restringit,nec ex ea licet argumentũ sumere,vt multis placuisse video,& inter cæteros gl.in c. auditis,in verbo,ex post facto,extr.de elec.& in c.abbate sanè.§.sed & ad hæc,in verbo,in iudicio, in fi.& ibi Domi.etiam in fi.de re iud.lib.6.& subobscurè gl.in l.j.in iij.lect.C.quan.non pet.par. & ibi Ias.& Phil.Dec.qui adducũt multas cõcor.ille col.j.vers.& propterea tu iuuenis hic col.4. versi.in eadem gl.ibi,idem tamen.& est optimus tex.in l.damni,la ij.§.vlt.ff.de dam.infec.& in l. j.§.quod vulgò.ff.de vi & vi ar.& in l.sine.§.qui non iustè.ff.de excu.tut.& in c.j.& ibi gl.j.extr. ne cleric.vel monac.& in c.si papa,in fi.de priui.lib.6.

38 *Confirmatio eiusdem.*

¶Imò verò,vt ad l.nostrã redeamus,& si exemplũ tale fuisset ad imperatorẽ relatum,quis tamen dubitat imperatorẽ ipsum,si id generaliter intellexisset in omni donatione,nedum in ea quæ fit libertis à patrono,id ipsum nũcupatim statuisse, præsertim cùm nõ mediocrem scrupulũ nobis interiecisset verius quàm reliquisset,vtrũ id generaliter esset intelligendum,ideoque ipsa manca fuisset & mutila,quod minimè dicendum est,l.j.C.de his quibus vt indig.aut certè nimiũ ambigua,cõtra l.cõmunium,in prin.C.de natu.lib.& l.vlt.C.de indi.viduit.& c.vlt.& ibi Bal.col. vlt. ext.de cõsti.& c.abbate,extra de verb.sig.& c.erit autem lex.iiij.dist.nihil enim magis proprium est legis,quàm claritas.§.j.versi.nos omnia igitur,in auth.de test.imper.

39 *Exemplum nonnunquam ius constituit.*

¶Porrò & quãdo legislator omnino innititur exẽplo aut specie proposita,vt hîc manifestè facit, si quod exẽplum fuit propositũ,tunc etiã ius & regula ex eo cõstituitur, per cle.j.de prob.& ita voluit Imol.in c.cũ apostolica, in verbo datur intelligi,extrà de his quæ fi.à præl.fine conf.ca.& Alex.in l.j.in princ.col.12.versi.tertiò fallit,in fi.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd. Iason & Phil. Dec.in d.l.j.C.quan.nõ pet.par.& idẽ,& Ias.in l.qui Romæ.§.Callimachus,col.4.vers.itẽ aduerte.ff.de verb.obl.& Phil.Dec.in c.2.col.2.vers.fatetur tamẽ Ab.ext.de offi.dele.Vt interim omittam,quòd semper exẽpla etsi nõ restringant regulam, tamẽ declarant in quibus casibus loquatur,ex gl.no.quæ ad hoc solet allegari,in c.quod Dei timorẽ,ext.de stat.mo.& vt dicit Bal.cons. 357.nulla mulier se nubat,col.pe.versi.sed quid est si ista,lib.j.exẽpla sicut digitus rẽ ostendunt, & tactui quodammodo subjiciunt,per l.j.ff.de præscr.verb.& §.sed cum magis,Instit.de grad.

Et hanc

40 ¶Et hanc sanè sententiam, videlicet nostram hanc l.habere locum in ea donatione quã facit patronus liberto tantùm,maxima autoritate affirmant gl.in c.vlt.xvij.q.4.& gl.in c.vlt.& ibi quoque Inn.& Host.de dona.& idem Host.in summa,eo.tit.§.qualiter reuocetur,versi.item reuocatur.Gof.etiam in summa ad fi.eo.quoq; tit.Azo item in summa,hoc eo.tit.Guil.Cu.prout illum referunt Bar.& alij in l.j.C.de inof.dona.Cy.qui illum ibi sequitur in j.q.ad fin.& ibi quoque Io. Fab.& Saly.qui tamen dicit quod consulendo nõ sequeretur,cum opinio cõmunis sit in contrarium,& ibi item Raph.Fulg.Idẽ Cy.hic,dum se illuc remittit,& hic itẽ ante illũ Pet.à bella Pert. loquens tamen sub dubio fortè.& Io.Fab.etiã hic,atque Bal.in duobus locis, primum quidem in summario,& iterum in casus positione. { & Raph.Fulg.etiam hic.& ipse Bal. } & in l.si totas,ad fi.& ibi quoque ante eũ Pe.à bella Pert.C.de inof.dona.& idem Bald.in l.cùm acutissimi, col.j.C. de fideicõ.& clanculum in l.j.col.j.in iij.C.si in fraud.patr.& apertiùs in auth.ex causa,col.3.vers. item non ob.& ibi quoq; Imo.C.de lib.præt.idem Imol.in l.filio præterito,col.11.versi.item non obstat quòd habetur.ff.de iniust.testa.Petr.Iac.in sua pract.tit.de condit.ex lege pro re dona.cõp. col.vlti.vbi tamẽ dicit credere se,quòd alia op.seruaretur in iudiciis.Archiep.Embrun.in sua summa,tit.de donat.§.qualiter reuocetur,versi.item reuocatur tota donatio.Raph.Fulgo.in l.fratres, per illum tex.C.de inof.test.& consi.lxv.hoc capite,Titius cõiugem non habens,col.2.versic.ad argumenta.Monald.in sua summa,tit.quib.cau.dona.reuo.versi.j.& ij.& Card.Alex.in c.naturales,col.2.ver.quæro pater non habet nisi filium,tit.si de feud.fuer.cont.int.domi.& ag.& ante eos quisquis est,qui interpretationes legib.Codicis Theodosiani subiunxit.Ita enim hanc l.ad verbũ interpretatur:Si quis filios nõ habens,bona sua vel partem bonorum libertis donauerit,si is qui donauit,filios postea habuerit,donationes libertis factæ ad integrum vacuantur.Et etiã Anianus, aut quisquis is fuit,qui Alarici regis iussu ipsius Theodosiani Codicis leges in epitomen coegit, cuius in hãc l.hæc verba sunt:Si patronus filios nõ habens,aliquid libertis dederit,& postea susceperit liberos:quicquid largitus fuerit, reuertatur in eiusdem donatoris arbitriũ. Et hanc opi.de iure esse veriorem asserunt Cor.consi.iiij.dubia sanè mihi,col.3.lib.item iij.& Soci. consi.liij. viso instrumento,col.ij.versi.his tamen nõ obstantibus,lib.4.Quamuis tamen dicant, quòd eam iudicando aut consulendo non sequerentur,cùm opi.communis sit in contrarium.

Comprobatio eiusdem sententiæ.

Lex Codicis Theodosiani.

41 ¶Contrarium enim,videlicet hãc l.procedere & in donatione facta alteri quàm liberto, voluerũt expressè Accur.Bar.qui ita dicit se obtinuisse,Bal.sibi cõtrarius in ij.lect.in ij.locis,Saly.etiam sibi contrarius,& Ang.hic.Dy.quem retulit Cy.in d.l.j.& ibi quoque Bar.col.2.& Ang.& Pau.Cast. C.de inof.donat.idem Dy.Bar.Bal.& Imo.sibi etiam contrarius in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.ij.Archi.in c.vlt.xvij.q.iiij.Io.And.in d.c.vlt.col.2.& ibi etiam Collect.nõ semel. { Io. Calde. in repe.col.j.& ij. } Imo.item nõ semel. { scilicet col.2.versi.in ea.gl.ibi in totum,& alibi sæpe, } & Pan.& Barb.extr.de dona.Bar.in d.l.si totas.C.de inof.dona.Iac.Bel.& Ang.in authen.de immens.dona.Pau.Cast.consi.ccccxxxiiij.incip.respõdeo per ordinem,in vlt.dubio.lib.j.Ioan. Plat. in §.j.in fi.Instit.de dona.Corn.in d.auth.ex causa,col.9.versi.nec obstat d.l.& cõsi.15.ex quo dictus Franc.col.5.versicu.tamen sunt extendenda,lib.j.& consi.cxcv.in hac consultatione,col.vj. versic.nec obstat d.l.eo.lib.ij.& cõsi.clviij.pro decisione,col.8.versic.item donatio,lib.2. & consi. xj.in præsenti consultatione,col.vlti.lib.3.vbi & hanc dicit esse communem opi.& consi. ccxxv. antequam aggrediar,col.v.versi.non obstat.d.l.si vnquam,eo.lib.3.Franc.Aret.in l.Titius,in prin. colum.3.ff.de liber.& posthum.& consil.xxiiij.quatuor dubia, in primo dubio, Soci.consil.xlvij. visa facti contingentia.in iij.dubio.lib.j.& consi.xciij. testamentum præmissum,colum.4. versic. & ad primã rationẽ,lib.4.Guid.Pap.consi.clvj.in quadam causa,col.j.vbi & ita dicit tenuisse Pet. Heliæ in repet.huius l.ex qua & illum alibi sæpe aduocat,sed ea nõ reperitur. { Caro.Ruin.cõsi. cxl.circa casum,col.3.nu.5.lib.4. } & Steph.Bertr.cõsi.cclix.adhærẽdo, lib.j.& idẽ denique tenẽt vel expressè vel tacitè omnes quotquot de hac l.locuti sunt, nisi ij quos pro priori sentẽtia citauimus,& alij fortè pauci,si qui sunt,neque enim omnes legimus,nec si legissemus,recordaremur.

Contrariæ sententiæ autores.

42 ¶Mouentur qui hãc posteriorem opi.sequuntur,hac potissimum ratione, quòd huius l.ratio est illa præsumpta ac verisimilis voluntas donantis,qui scilicet verisimiliter nõ donauisset,si liberos habuisset,aut habiturum se cogitasset.Ideoque sub hac cõditione donauisse videtur,si liberos nõ susciperet,per l.cum auus.ff.de cõd.& demon.cum si.allegatis suprà in prin.l.Quæ ratio obtinet nõ solum in donationibus quas patroni faciunt libertis,sed & in aliis quoque.Et huc,inquiunt, spectant duo tex.videlicet in l.si totas.C.de inof.don.& in c.vlt.xvij.q.4.qui quidẽ loquentes de hac reuocatione donationis ex liberis postea susceptis,nullum de patronis aut libertis verbũ faciunt,imò ille nuncupatim de donatione facta filio ipsius donatoris loquitur,hic autem ecclesiæ.

Ratio eiusdẽ.

43 ¶Nec obstat quod voluntas vnius tantum nõ expressa non attenditur,quia illud procedit,si non sit alia legis prouisio,vt in casu l.nostræ,& d.l.si totas,& d.l.vlt.quarũ basis est verisimilis illa mẽs donantis,& quæ ob eam subintelligunt tacitam illam cõditionẽ,vlteriusque procedunt disponendo.Nam & aliàs voluntas tacita siue in corde retẽta,si à iure sit præsumpta,æquè operatur ac expressa,vt dicit Bal.in l.j.§.si is qui.ff.de exer.act.ita intelligẽs tex.ibi cum gl.& l.ij.ff.ad munic.Vel potest etiã dici,quòd illud procedit in contractibus & aliis actibus, qui æquè ex voluntate duorũ proficiscuntur.At donatio maxima ex parte dependet ex voluntate donantis, vt quæ absenti & ignoranti fieri potest,l.nec ambigi.C.de dona.& c.si tibi absenti, de præb.lib.6.Ideo non debet

Responsio ad contraria argumenta.

mirum

mirum videri,si voluntas illius tantũ tacita satis sit,ex doctrina Bar.& aliorum,in l.cũ quid.ff.si cert.pet.& in l.quicquid astringendæ.ff.de verb.obl.Nam quod de testamento dictum est, quod dependet ex voluntate vnius testatoris,cuius tamen voluntas nõ sufficit sine dispositione, potest negari id verum esse,per tex.in l.si quis ita.§.non solum,ibi,& quidem nuda voluntate.ff.de adi.lega.& expressè voluit Bar.in d.locis nuper allegatis.& Pau.Cast.consi.ccclxiiij. videtur dicendum pro matre,lib.ij.Aut si verum est,id certè alia ratione obtinet, quòd videlicet & ipsum testamẽtum fieri nõ potest ex sola voluntate etiã expressa,nisi ad actum ipsum dispositionis, & eius quidem solennis,processum sit,per tex.in §.ex eo autẽ,Inst.quib.mod.testa.infir.& quæ diximus suprà,nu.20.inci.quin & si.& dicemus infrà in verbo,susceperit liberos nu.220.inc.contrarium tamen in casu.Donatio autem solo donantis consensu & voluntate perficitur citra instrumentum aut aliam quamuis solennitatem. Vel denique dici potest,quòd hîc sit voluntas & præsumpta mens vtriusque,& donantis & donatarij,quam lex fingit interuenisse , vt nuncupatim dicit Imo.in c.cum contingat,char.vlt.vers.attẽde tamen quia dicit,extrà de iureiur.& Pau. Ca.cõsi.ccccxxxv.super hoc puncto,in prin.& iterũ col.ij.lib.ij. Nam & debuit etiã donatarius cogitare , quòd donans nõ ita donasset si de liberis cogitasset.Ideoque hæc vtriusque mẽs præsumpta habetur pro expressa.l.j.§.vlt.ff.de cond.inde.& l.triticũ.ff.de verb.obl.Nã & vbi lex exprimit aliquid tacitè agi inter cõtrahẽtes,id pro expresso habetur,etiã si in mente fuerit retentũ, d.l.cùm quid.ff.si cert.pet.& gl.in c.quemadmodum,in verbo,conditio,extr.de iureiur.

Vbi lex exprimit tacitè aliquid agi inter cõtrahentes , pro expresso habendum est.

44 *Responsio ad contraria.*

¶Nec verum est,quod dictum est,legem exorbitantem nõ debere trahi ad aliũ casum ex eadem ratione,quia contrarium simpliciter tenuit Bar.in l.si constante,in ix.q.primæ partis.ff.sol. mat. cum cõcordant.ibi adductis per Alex.col.4.versi.item inquantum,Bart.& per Barb.in c.iurauit, extra de prob.& Cor.consi.ccxliij.in hac consultatione,ante fi.lib.4.& Fely.in c.quoniã frequenter,in prin.extr.vt lit.non cõtest.& Phil.Dec.in c.cũ dilecta,in v.no.ext.de confir.vti.vel inutil. & latè etiam And.Alcia.lib.ij.de verb.sig.char.ix.quo loco differit de limitatoria dispositione.

45 *Confirmatio eiusdem.*

¶Quorum sententia ex eo pulchrè cõfirmatur,quod voluerũt Pet.& Cy.in l. iura non singula. ff.de legi.quod quãdo in pluribus casibus eadem est ratio,tunc ea ipsa decidit omnes illos casus, nõ quidem per extensionem.Imò sicut genus comprehendit species, l.semper generalibus.ff.de reg.iur.sic generalis ratio diuersas species casuum emergentium.Sed quãdo rationes sunt specie differentes,similes tamẽ , tunc est extensio,id est quædã progressio de termino ad terminũ per adæquationẽ siue paritatẽ.quod & idẽ voluerũt ipsi Pet.& Cy.in l.quod verò,eo.tit.& ibi quoq; Bal.qui id dicit frequẽter allegari in practica,quòd vbi est eadem ratio,nõ dicitur extensio , sed proprius intellectus l.nominis & rei.§.verbũ ex legibus.ff.de verb.sign.vbi verbũ ex legibus, sic accipiẽdum est,tã ex legum sentẽtia,quàm ex verbis.& rursum idẽ Bal.in auth.post fratres, fratrúmque filios.C.de legi.hære.vbi dicit quòd ratio debet attendi tãquam virtus intrinseca legis, & tãquam genus prædicãs de suis singulis speciebus.& in l.data opera.col. { v.versi.quædã est. } C.qui accu.nõ pos.vbi dicit,quòd illud tacitè videtur inesse,in quo eadem ratio reperitur,etiam in materia pœnali,per l.his solis,ibi,satis tacitè cautũ.C.hoc tit.de reuo.donat. quæ verè loquitur in materia pœnali,simul & exorbitãti,& per l.vlt.C.de indi.vidu.Subditque q; vbi est eadem ratio,ibi nõ dicitur similitudo,sed eadẽ lex.l.illud.C.de sacro.eccl.& idẽ Bal.in auth.quas actiones,col.ij.C.eo.tit.vbi dicit quòd tacitè cautũ intelligitur,quãdo eadẽ ratio reperitur,per d.l.his solis.quod & idẽ dicit ipse Bal.cõsi.433. domina Ioanna,paulò ante fi.lib.3. & in c.quia V.ad fi. extr.de iudi.vbi dicit sing.tex.in ea l.his solis.& idem Bal. { in rub.C. de naut.fœnore,vbi dicit quòd vbi est similis ratio,est idem statutum , per d.l.his solis,quã ad hoc dicit meliorem totius iuris & idem Bal.in l.per diuersas,col.j.in fi.C.de mand.vbi per illum eũdem tex.dicit nõ videri omissum,quod eadem ratione concluditur.& } in repe.l.de quibus, col.12.versi.item nota quòd nõ dicitur.ff.de legi.vbi dicit quòd cùm multa habent eãdem rationem,licèt de vno fiat mẽtio, videtur fieri exemplariter,nõ restrictiuè,nec dicitur extendi cõstitutio,etiam odiosa,quãdo extenditur ex mẽte ipsius:quod perinde est ac si diceret,ex ratione. Nam ratio legis dicitur mẽs illius,secundum Dy.in c.vlti.ad fi.de reg.iur.lib.6.Cy.in l.nõ dubium,in j.q.C.de legib.& ibi clariùs Bar.col.3.& Bal.col.4.per tex.in l.cum mulier,vbi etiam Bar.in prin.Alex.in v.not.& alij.ff. sol.mat.idẽ Bal.in l.j.col.pen.in prin.eo.tit.vbi dicit de hoc esse meliorẽ tex.totius iuris,in l.scire oportet.§.aliud autẽ,vers.sed & si maximè,in illis verbis,mẽs legislatoris.ff.de exc.tut.vbi & hoc not.ipse Bal.cũ aliis multis cõcor.à me congestis in cõmentariis nostrarum consuetudinum, tit. ix.§.xxvij.versi.neque id mirũ.Sed vt redeamus ad principale propositum,iterũ Bal. proferimus in l.omnes populi,col.7.versic.tertiò quæro quæ sunt illa.ff.de iustit.& iur.vbi dicit, quòd non videntur discrepare quæ in ratione conueniunt: quia ratio est cõiunctio diuersorum casuum ad eundem finem tendentium.& rursum in eandem l.col.pen.versi.secundò not.dicit, quòd vbi est eadem,nõ propriè dicimus statutum extẽdi,quia tacitè inest.allegat gl.quæ hoc idem dicit in c.j. in verbo,Italiæ,de tẽpo.ord.lib.6.& quam ad hoc sing.Pan.in c.nihil,col.5.versi.nec ob.si dicũt, ext.de elect.& Pet.Anc.& Alex.in l.curatoris.C.de neg.gest.Sed & huc spectat.quod scribit Bal. in l.tutela,in prin.per illũ tex.ff.de legi.tut.Ang.in l.ij.ff.de dona.quòd id quod venit ex ratione legis,venit ex ipsa lege,non ex extensione.quæ sentẽtia est d.§.verbum ex legibus, & Pet.Anch. consi.cxij.superstite domina,col.j.Pau.Cast.consi.ccccxlj.pro declaratione,col.pen.lib.j.& iterum consi.

Non uidetur omissum quod eadẽ ratione concluditur. Ratio legis mens illius dicitur.

BIU Cujas

conſi.lxxxiiij.præſens caſus,col.ij.lib.2.vbi & illud ſubdit,gl.in auth.quas actiones.C. de ſacroſa. eccl.loqui in caſu diuerſarum rationum,licet ſimilium.Nam fauor publicus,& fauor pius ſunt diuerſi ſpecie,licèt ſimiles.Ideóque quamuis l.vlt.eo.tit.quæ loquitur de vtroque, corrigatur per d. auth.quas actiones,in hoc quod de pio & eccleſiaſtico ſtatuerat,non propterea in hoc corrigitur, quod de publico dixerat, quia id eſſet extendere legem correctoriam ex ſimili ratione. Malè igitur,inquit,allegatur ea gl.quòd ex identitate rationis non extẽditur lex correctoria,ſed ita debet allegari,quòd ex paritate vel ſimilitudine rationis id fieri nõ debet.& Cor.con.xc.ſcrupuloſa,col. ij.in prin.lib.3.& Alex.conſi.lxxv.videretur in præſenti,col.j.lib.5.& latè conſ.lxxxix.circa primũ dubium,col.3.verſi.iſtud etiam,& ſeq.lib.6.& Io.Fran.de Pauinis in extrau.vas electionis,in verbo,prorogamus,per illũ tex.de cenſib.vbi & hoc dicit procedere in cõſtitutione pœnali.& Iaſ. in l.à Titio,col.vlt.ff.de verb.obl.& cõſ.141.Chriſtophorus,col.6.verſi.in primis ergo,lib.2. & Phil. Dec.conſ.301.in cauſa quæ Ferrariæ agitatur,col.2.& cõſ.372.viſis & diligenter declaratis,col.iij. & Hipp.Marſi.qui alios citat,cõſ.61.poſt redditum,col.ij.lib.1.& Catel.Cotta.in memor.incip.rationis identitas.& ante hos gl.in c.j.in verbo,Italiæ,de temp.ord.lib.6.quæ dicit quòd vbi eſt eadem ratio,& penitus omnimoda ſimilitudo,non propriè dicimus extẽdere, etiam in pœnalibus.

Ex paritate rationis non extẽditur lex correctoria.

46 ¶Nec id quidem mirum eſt,quoniam ratio legis eſt ipſa lex,ſecundum Bal. in c.dilectus filius ab. ext.de reſcrip.& conſi.cccclxvij.de iure communi,in fi.lib.2.& Pan.in c.ij.col.pe.extr.de prob.& in c.j.col.5.ext.de re iudi.cum aliis multis ſi.à me congeſtis,in d.§.27.verſi.alibi autem dicit. Aut certè ſi non ſit lex integra,eſt tamẽ potior illius pars,ſcilicet anima & ſpiritus legis, vt dicit Bal. conſi.cclxxv.quod pro regula,col.3.verſ.ſi autem ratio,lib.2.& in l.ſi quis ſeruo,col.vlt.verſic. ex his apparet.C.de furt.vbi dicit,quòd ſicut homo eſt ex anima & corpore,ſic & lex ex mente ſiue ratione,& ex verbis.verba autem tanquam corpus & ſuperficiem eſſe,rationem verò vt animam & ſpiritum.& idem Bal.{in l.vlt.in xv.quæſtio.C.de hæred.inſt.vbi dicit,quòd viua ratio eſt anima ipſius ſcripturæ.& rurſus.}in c.j.col.iiij.verſic.itẽ ſtatuta,extr.de conſtit.vbi dicit quòd virtus legis in ſubſtantia rationis cõſiſtit,quia mens legis idẽ eſt quòd anima & ſpiritus ipſius ſcripturę. nam ſcriptura ſine mente nihil eſt.& idem propè poſt eũ dicit Panor.in d.c.nihil,vbi ſuprà citauimus.ext.de elect.& cõſ.j.facti cõtingentia,col.3.verſ.vlt.adduco,lib.1.& cõſ.75.primo eſt videndum,col.4.eo.lib.1.& idem voluit Pet.Anc.in repe.c.j.in 5.q.principali,extrà de cõſt.Maria. Soc. cõſ.30.quãuis,col.3.ad fi.& conſ.35.circa prædictã conſultationẽ,col.ij.& Barthol.eius filius.conſ. 241.circa primã difficultatem,col.12.verſ.præterea & tertiò.& Fran.Cur.ſenior conſ.9.Ticinenſi ſtatuto,col.viij.verſicu.quia verba ſtatutorum.& iterum conſi.xlv.ſtatuto,ſeu conſuetudine,col. vj.verſi.quia mens & ratio.& conſi.lij.ſuper teſtamentis,col.viij.verſi.& ideo ne excludantur.

Ratio legis eſt potior ipſius pars.

47 ¶Ex quibus & illud confeſtim ſequitur,potiùs eſſe inſpiciendã mentem ſiue rationẽ legis, quàm verba ipſius,vt planè ac perſpicuè oſtendit tex.in d.l.ſcire.§.aliud.ff.de excuſat.tut.cuius hæc verba ſunt,ſed & ſi maximè verba legis hunc habent intellectũ,tamen mens legiſlatoris aliud vult. & in l.iij.§.conditio.ff.de adi.leg.vbi ſcribitur,ſed melius eſt ſenſum magis quàm verba amplecti, & ibi concord.in gl.& in l.pen.ff.ad exhib.vbi eleganter ſcribitur,non oportere ius ciuile calumniari,neque verba ius captari,ſed qua mente quid dicatur,animaduertere cõuenire.& in l.creden dum.ff.qui petant tut.ibi, incidit in conſtitutionis verba , ſed ex ſententia excuſatur.& in l.ij.§.ſi mater,verſ.quid ſi curatores.ff.ad Senatuſconſ.Tertul.ibi,verba reſcripti deficiunt,ſed dicendũ eſt eandem eſſe rationem.Et rurſum in verſic. quid ergo ſi non fuerint l.eiuſdẽ,ibi,puto licèt verba deficiunt,ſententiam conſtitutionis locum habere.& in l.ſed ſciendum.ff.ad legẽ Pompe.de parrici.vbi ita ſcribitur.Sed & nouercæ & ſponſæ omiſſæ ſunt,ſententia tamen legis cõtinentur. Et in l.ſi quis adulteriũ.§.j.ff.de adult.cum dicitur,ex ſententia legis tenetur,quãuis verbis non continetur{& in l.nihil,ibi,verbis quidem legis non liberatur,eod.tit.Et in l.diuus.§.item ſenatus. ff. ad leg.Corn.de falſ.vbi ita ſcribitur,diuus Pius ita reſcripſit , ſententiam magis ſequendam eſſe huius ſenatuſconſulti,quàm ſcripturam.Et in l.impuberem.§.qui liberti.ff.eod.tit. vbi hæc verba adſcribuntur,Qui liberti aſsignationem ſua manu adſcripſerit, non verbis, ſed ſententia ſenatuſconſulti tenetur,& in l.j.§.incidit,ibi,non ex verbis,ſed ex ſententia.ff.ad S. C. Turpillia.& in l. in bello.§.ſi quis ſeruã.ff.de capti.& poſtlim.reuer.& in l.miles.§.ſi paterfami.ff.de caſtrenſ. pecu. in l.quamuis.ff.de in ius vocan.ibi,licèt edicti verba non patiãtur.& in l.cùm hic ſtatus.§.ſi ſponſus.ff.de donatio.inter virum & vxor.cùm dicitur quãuis verba orationis minùs ſufficiunt,tamẽ dicendum eſt donationem ad ſententiam orationis pertinere.& in l.filium quem,quæ eſt pen.§. videamus.ff.de bonor.poſſ.contr.tab.ibi,quãuis edicti verbis collatio inducatur, ex mente Prætoris denegandã eſſe reſpondetur.& in l.ſi à domino.§.ſi prędo.ff.de peti.hær.ibi,quantũ ad verba. & quæ ſequuntur.& in d.l.Gallus.§.& quid ſi tantum,ibi non pertinent ad legem Velleiam,ſed ex ſentẽtia legis,&c.& in l.Labeo,ad fi.ff.de ſup.leg. vbi prior & potentior eſt mens quàm vox.} Suntque ſexcentæ huiuſmodi leges. Ideóque ſcribitur in l. non dubium.C.de legi.in legem eum committere,qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. Quod depromptum eſt ex l.fraus.ff.eo.tit.vbi ita ſcribitur,quod diſtat ἐντὸν ἀπὸ διανοίας,id eſt,dictum à ſententia(ſiue,vt eſt in antiqua veterum codicũ traductione,verbum ab intellectu)hoc diſtat fraus ab eo quod contra legẽ fit.Nam in l.contra fraudem,quæ illam præcedit,ita ſcriptum eſt.Contra legem facit, qui id facit,quod lex prohibet;in fraudẽ verò legis facit,qui ſaluis verbis legis ſententiã eius circum-

In legem quis committat.

BIU Cujas

uenit.facit & tex.in l.quãuis,in fi.cùm dicitur,licèt edicti verba non patiãtur.ff.de in ius vocãd.

48 *Idem de iure Canonico.*

¶Suntq; etiam & in hanc ſententiam multi tex.iuris pontificij,vt in c.ſedulo.xxxvij.diſt.vbi dicitur,quòd ſententia præponitur verbis,ſicut animus corpori.Ex quo probatur id quod diximus in præcedenti verſi.mentem ac ſenſum animum eſſe,verba corpus.& iterum in c.Marchion.j.q. 1.dicitur Euangelium non in verbis eſſe,ſed in ſenſu.& in c.humanæ.xxij.q.5.& in c.intelligentia.& c.propterea.& c.in his,extra de verb.ſign.& in c.ſi poſtquam.de elect.lib.6.& vbique concord.in glo.vt videbis.Quibus adde & tex.in cle.j.verſ.cæterùm,cùm ſcribitur, non virtutem & mentem,ſed nudum verborum inſectans corticem,ſenſumq; confundens &c. Nã, vt tradit Bal. in c.mandatum,poſt prin.extrà de reſcrip. ſemper recurrendum eſt ad intentionem diſponẽtis, quia lingua cedit cordi,& ſub iugo mentis verba conſtituit,tãquam ſub ſuo proprio originali & digniori.De quo etiam multa per Archid.in cap.is autem.xxij.quæſt.ij.& Ang.conſil.cccl xxxix. totum dictum ſtatutum,col.ij.Panor.conſ.lxxv.primò eſt videndum,col.iij.lib.1.Maria.conſi.35. circa prædictam,col.iij.Soc.eius filium.conſi.lviij.viſis priuilegiis,col.ij.verſ.his tamen nõ ob.lib. 1.& conſi.cij.in præſenti,col.iij.eo.lib.1.Barba.conſi.x.ſapienter ſcribitur,col.v.lib.2.& conſil.lviij. illud adferam,col.v.lib.3.Georg.Nata.in repe.c.quamuis,col.pen.verſic.quarto eodem modo, de pact.lib.6.Hipp.Marſil.in d.l.ſed ſciendum,col.j.& ſeq.ff.de parri. & in l.ſi quis viduam , col.iiij. verſ.quinimo mens ſtatuentis.ff.de quæſtio.& conſ.lxxxv.poſt redditum,col.j.verſ. primò dico, lib.ij.quos tu videbis,ne quæ ſemel iam collecta ſunt,iterum colligam.Et ante hos per gl.in d.c.ſi poſtquam,in verbo,mente,de elect.lib.vj.quæ ex eo text. colligit conſtitutionem etiam pœnalẽ extendi ad caſum ex mente ipſius,licèt non ex verbis in ea cõpræhenſum,nec tunc dici extenſionem fieri,de quo ibi multa per Pet.Anch.Imo.Domi.

49 *Quintiliani ſenioris hac de re locus. Scribendarum legum cauſa. voluntas. Elegãtiſſimus Tullii hac de re locus.*

¶Quibus omnibus adde quod Quintilianus ſenior,quem & in diuerſa parte citauimus , ſcribit decla.cccxvij.In omnibus legibus ſolam ſpectare oportet ſcribentis voluntatem.Verba enim ambigua,& in plures intellectus ducta ſunt,ſcribendarum legum cauſa voluntas fuit.Ergo id vnum ſpectare conuenit,propter quod ſcriptæ ſunt.De qua re etiam multa Quintilianus Iunior li.Oratoriarum inſtitut.vij.cap.item ſeptimo,& Tullius,quem & nos in alia ſentẽtia etiam eodem loco citauimus,videlicet lib.ij.de inuentione.Inter quæ hæc ſunt,Non omnia ſcriptis,ſed quædam quæ perſpicua ſunt,tacitis exceptionibus caueri:legem in ſententiis,non in verbis conſiſtere : iudicémque eum legi obtemperare,qui ſententiam eius,non qui ſcripturam ſequatur indignũ eſſe: eodem affici ſupplicio eum,qui propter aliquod ſcelus & audaciam contra legem fecerit , & eum qui honeſta aut neceſſaria de cauſa non ab ſentẽtia,ſed à literis legis receſſerit.Et in oratione pro Aul.Cecinna,An cum voluntas,inquit,& conſiliũ & ſententia interdicti intelligatur,imprudentiam(alij impudentiam legunt, & melius meo iudicio) ſummam aut ſtultitiam ſingularem putabimus in verborum errore verſari , rem & cauſam & vtilitatem communem non relinquere ſolum,ſed etiam prodere? An hoc dubium eſt,quin neque verborum tanta copia ſit, non modò in noſtra lingua,quæ dicitur eſſe inops,ſed ne in alia quidẽ vlla,res vt omnes ſuis certis ac propriis vocabulis nominentur?neque verò quicquam opus ſit verbis,cum ea res cuius cauſa verba quæſita ſint,intelligatur.Quæ lex,quod ſenatuſconſultum,quod magiſtratus edictũ,quod fœdus aut pactio,quod(vt ad priuatas res redeam)teſtamentũ,quæ iudicia,aut ſtipulationes,aut pacti & cõuenti formula non infirmari aut conuelli poteſt,ſi ad verba rem flectere velimus,conſiliũ autem eorum qui ſcripſerũt,& rationem & autoritatẽ relinquamus?Sermo hercule & familiaris & quotidianus nõ cohærebit,ſi verba inter nos aucupabimur.deniq; imperium domeſticum nullũ erit, ſi ſeruulis hoc noſtris conceſſerimus,vt ad verba nobis obediant,non ad id quod ex verbis intelligi poſsit,obtemperent.Exẽplis nunc vti videlicet mihi neceſſe eſt harũ rerum omniũ?Non occurrit vnicuiq; veſtrũ aliud alij in omni genere exemplũ,quod teſtimonio ſit, nõ ex verbis aptũ pendere ius,ſed verba ſeruire hominũ conſiliis & autoritatibus?Ornatè & copioſè L.Craſſus homo lõgè eloquentiſsimus,paulò ante q̃ nos in forũ venimus, iudicio centũuirali hanc ſentẽtiam defendit,& facilè,cùm contra eũ prudentiſsimus homo Q.Mutius diceret,probauit omnibus,M. Curiũ, qui hæres inſtitutus eſſet ita,mortuo poſthumo filio,cũ filius nõ modò nõ mortuus,ſed ne natus quidẽ eſſet,hæredẽ eſſe oportere. Quid? verbis ſatis hoc cautũ erat?minimè.quæ igitur valuit?voluntas,quæ ſi tacitis verbis nobis intelligi poſſet,verbis omnino nõ vteremur.quia non poteſt,verba reperta ſunt,nõ quæ impedirẽt,ſed quæ indicarent voluntatẽ.Et ſubdit quibuſdã in terlectis,ſecundũ Craſſum aduerſus Q.Mutiũ fuiſſe iudicatũ. Nec enim Craſsũ ita cauſam egiſſe, vt cõtra iuriſcõſultos diceret,ſed vt hoc doceret,illud quod Scęuola defendebat, nõ eſſe iuris:& in eã rẽ non ſolũ rationes adferret,ſed etiã Q. Mutio ſocero ſuo multíſq; peritiſsimis hominibus autoribus vteretur.Hęc ille,qui & alia multa in ea oratione ſcribit,vt oſtẽdat mentẽ ac ſententiã legũ eſſe verbis & ſcripto anteponendã. ¶ Qua etiã in ſententia fuit Ariſtot.dũ ſcribit lib. 1.rhetoric.ad Theodect.æquũ eſſe nõ legem,ſed ſcriptorem legis,ac nõ verba, ſed ſententiã ſpectare.

50 *Confirmatio eiuſdem loci.*

¶Porrò illa contentio(neq; enim hoc omittere potuimus)Craſsi ac Scæuolæ & ab eodem Tullio memorata fuit lib.1.de oratore,iterúmque in ſecundo,& in Topicis in loco à ſimilitudine,atque etiam in Bruto de claris oratoribus,non ſemel.& à Fabio lib.7.oratoriarum inſtitut.c. item vij. & à recentioribus quoque legum interpretibus tractata fuit, qui & ipſi crebriori calculo in ſententiam Craſsi pedibus ierunt , Nam ſi poſthumus,inquiunt,inſtitutus hæres fuerit, ac eidem,ſi

poſtea

BIU Cujas

postea moriatur, Titius substitutus, nec posthumus natus sit, erit tamen locus, vt sic mentẽ verbis præferamus, substitutioni. Ita enim voluit Guill. Cug. in l. precibus, in materia vulgaris subst. C. de impub. & ali. substit. Ray. Forli. in tracta. substit. in materia vulgaris. Bald. in eodem tractatu, etiam in materia vulgaris, col. viij. versicu. quæro facta est pupillaris, vbi & id dicit voluisse Franc. Pisa. Bart. in l. j. col. vij. versi. vlteriùs quæro quid si substitutio. ff. de vulg. & pupil. subst. & ibi etiã Alex. & Iaſ. ille col. xiij. versi. nec obstat. d. l. quòd si filius, {alter col. x. versi. circa secũdum} hic col. iiij. versi. sextò adde, vbi id dicit not. & iterum col. xv. versic. vltimò quærit Bart. {& ipse quoque Bart. consi. xlviij. Gallus Fallopi. col. ij. versi. præterea pro dictis.} Idémque tenet Albe. qui ita dicit vidisse se obseruari in quæstione facti, in repet. rubr. eiusdem tit. col. xxxj. & seq. Bal. in l. cum quidam, quæ est vlt. col. ij. versi. quæro quidam credens. & ibi etiam {Ioan. Fab. ad fi. & } Corn. col. iiij. versi. quintò fallit. C. de instit. & substit. Idem Bal. {consi. xxxix. testator habens, col. ij. versi. secundum est, lib. &} subobscurè consi. cxxvj. ad intelligentiam, ad fi. lib. 1. Pet. Iac. in tit. de vulg. & pupil. substit. quando expirent, sub rub. secunda summa ex prædictis, col. iij. versi. item est notãdum. Ang. in l. lex Cornelia, in fi. ff. de vulg. & pup. subst. {Petr. Ancha. consi. cccl vj. ex serie testamenti.} Raph. Fulg. consi. xlix. ex facto proponitur, vbi hoc negat procedere in vxore substituta, propter speciales quasdã ac priuatas in eum casum rationes, & iterũ consi. xc. in quæstione Ioãnis, in prin. Imo. in l. ab exhæredati, quæ est antep. §. vlt. ff. de leg. j. {Vide ibi Bal. & Pau. Cast.} per illum text. quem & ad hoc plerique omnes citant, & similiter tex. in l. ventri, iuncta gl. ff. de ventre inspicien. & in l. si nemo. §. vlt. ff. de testa. tutel. & est casus à contrario, in d. l. vlt. C. de inst. & subst. & idem quoq; tenet {Alex. consi. 188. viso processu agitato, col. 2. versi. condescendo ad secundũ, lib. 3. Calca. consi. 102. pro parte, col. vlt. & consi. seq. contra. & Anto. Rosellus inter consi. illius consil. 104. omnipotentis.} Fran. Aret. in l. si mater. §. si filius, col. 3. versic. si autẽ substitutio. ff. de vulg. & pup. subst. & in l. quãdiu institutus, col. vlt. versi. aduerte tamen. ff. de acq. hær. Corn. consi. 276. viso supraſcripto themate, col. 5. versi. & propterea, lib. 3. Fran. Cur. senior consi. 52. in vlt. dubio. {Soc. vide tamen quia statim allegatur pro contraria parte, in l. j. col. x. vers. circa secundũ. ff. de vulg. & pup. subst. Caro. Rui. in repe l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de lib. & posth. & cõsi. 176. viso testamẽto, col. 6. nu. 4. lib. 2.} & Steph. Bert. cõsi. 174. nemini dubiũ, in 2. dub. lib. 3. & Iaſ. consil. 148. nobilis & generosus, in 1. dubio. lib. 2. & consi. 203. Vanotus, col. 4. vers. tertiò facit, eo. lib. 2. & cõsi. 220. testator fecit, col. 2. vers. & pro ista, eo. lib. 2. & cõs. 66. nobilis miles, col. 4. vers. quartò principaliter. lib. 3. & Lancel. Politus in tract. substit. in materia vulgaris. in 7. q. princ. in multis locis. Phil. De. consi. 227. in casu ad me transmisso, col. 4. versi. tertiò principaliter. & seq. {& cõs. 238. proponitur quòd nobilis, col. 2. versi. & hoc confirmatur.} & Andr. Alc. lib. 3. de verb. signi. in 2. q. 3. axiomatis, quem miror hoc in loco non meminisse antiquæ illius cõtrouersiæ, cum sit antiquitatis scientissi. {Et id satis probat tex. in d. l. ab exhæredati. §. vlt. ff. de leg. j. & l. ventri, iuncta gl. ff. de ventre inspi. & l. si nemo. §. vlt. ff. de testa. tut. & tex. à contrario sensu, in d. l. vlt. C. de instit. & substit.} Et facit quod in simili tradunt Bar. Ang. Imol. & vulgò alij recentiores in d. l. quamdiu institutus. ff. de acq. hęred. & Saly. in l. si testamẽto, col. 3. vers. sed tunc quæro suppositio. C. de impub. & ali. substi. & Iaſ. consi. 152. præsens dubium videtur formari, in 1. dubio, lib. 1. & consi. 287. casum istum, col. 1. lib. 2. Et quod scribitur in l. si extraneus. ff. de condi. cau. da. {Idq; tenent omnes suprà citati indistincte & simpliciter, præter Bart. & paucos quosdam, qui in hoc distingunt, vt apud eos videre licet.

51 ¶Quanquam non defuerunt qui Mutium illum secuti diuersum censuerunt, videlicet Oldr. cõs. clxxvij. testator in suo vltimo testamento. & Ioan. Andr. in addit. Specul. tit. de testa. in additione incip. huic quæstioni, vers. occurrit etiam casus. & Ang. sibi contrarius cõsi. xciij. visis & inspectis, n iij. eodémq; vlt. dubio. & Pet. Anch. consi. cccl vj. ex serie testamenti, per totum. & Pau. Ca. consi. ccxix. visis & consideratis, col. j. lib. j. & expressiùs consi. ccccxciiij. videdum est vtrum fides, col. ij. vers. secundò nunc videndum, eo. lib. 1. vbi tamen in seq. vers. id temperat, nisi apposita fuerit clausula codicillaris, vt ibi per eum. {& consi. xcvij. ne impropriis, eo. lib. 2.} Roma. in d. l. quamdiu institutus. ff. de acq. hære. & Alex. {sibi contrarius} consi. omniũ primo perspectis verbis, col. 5. versi. quarto probatur. lib. 1. {& Corn. sibi itẽ contrarius consi. xxviij. aliàs, in litera E. lib. 1.} Soc. {vide tamen, quia suprà allegatus fuit pro contraria parte.} in l. j. col. xij. in iij. limitatione, & iterum col. seq. in viij. limitatione in duobus locis. ff. de vulg. & pup. substi. {& Fely. in c. trãslato, col. pe. versi. sed prædicta, de const. & Caro. Rui. sibi contrarius, consi. clxxv. postquam, col. iiij. nu. 5. lib. 2. & no missimè Vigli. §. j. in verbo, ipsi filio sit hæres substitutus, Instit. de pupilla. substit. vbi id sciẽter admodum disputat.} Verùm prior vt communior est, ita verior. De quo etiam vide Corn. cõsi. 149. licet in hac, lib. 3. & Soci. consi. lij. dominus, & c. vt veram &c. col. ij. versi. iij. & col. seq. versi. quintò, col. vlt. vsque ad fin. lib. 1. & consi. cclix. visis & consideratis, per totum, lib. 2. & ibi Fran. Pepi. in subscripti. & eundem Soc. consi. lxxvij. visis testamento spectabilis, per totum {& Phil. Dec. consil. ccxxvij. col. j. versi. & quia ista conditio, iunctis his quæ scribit in fin.} & ante hos signo. cõsi. cvij. quidam Maragonus, col. 5. versic. nunc venio ad tertiam, cum multis seq. Vide. Soc. consi. lxxvj. in fi. lib. 3. & consi. clxxvj. col. pe. lib. 3. & Vigli. in d. §. j. Institut. de pupilla. substitutio.

Qui Mutium secuti contrariũ censeant.

52 ¶Sed non solum in eo casu, sed & aliàs semper in substitutionibus & testamentis mẽs & voluntas potius, quàm verba inspicienda sunt, vt probatur in l. hęredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. vbi ita scribitur, neptis prima quidem facie propter conditionis verba admitti non videbatur, sed cũ

Sẽper in substitutionibus & testamẽtis

BIU Cujas

Testatoris uoluntas inspicienda.

in fideicommissis voluntatem spectari conueniat, &c.{& in l.cum filiofami.§.vlti. ff.de leg.j.vbi ita scribitur,voluntas ergo facit,ne in testamento scriptum valeat.}& in l.pen. ibi, sola voluntas seruatur in fideicommissis.ff.de lega.j.& in l.cum pater.§.donationis,ibi,voluntatis intentio. ff.de lega.ij.& in l.fideicommissa.§.item si quis.ff.de legat. iij. vbi scribitur in fideicommissis præcipuè spectandam seruandámque testatoris voluntatem.{& in l.Pamphilo,in prin.eo.tit.vbi dicitur nõ videri quidem quantum ad verba testatoris pertinet,fideicommissum Pamphili vt restitueret,sed cùm sententiam defuncti,&c.} & in l.quisquis eod.titul,vbi dicitur voluntatem defuncti,maximè in fideicommissis,valere.& in l.quisquis mihi.ff.de verb.significat. vbi ita scribitur:Mihi Labeo videtur verborum figuram sequi,Proculus mentem testantis.Respondi,non dubito quin Labeonis sententia vera non sit.{Per quam dicit Bal.consi.cviij.domina Ioanna,col.iij.versi.sed in contrarium,lib.3.quòd non debemus meram figurã verborum sequi sed mentem, quod & idem dicit per illum ipsum tex.consi.cxxj.à capite,col.v.ver.sed hîc aduertendum,eo.lib.3. vbi subiungit mentem magis constare ratione quàm verbis,per l.iurisgentium.§.pactorũ.ff.de pact.Et probatur item}in l.ex facto proponebatur.§.rerum.ff de hære.instit.ibi,& facit quidem totum voluntas defuncti,& in l.in conditionibus primum.ff.de condit.& demonst.vbi scribitur, in conditionibus primum locum obtinet voluntas defuncti,eáque regit conditiones.Ex qua dicit Bal.in c. cùm in vestri,in prin.extr.de elect.quòd voluntas facit formã & conditionem.& in l.pater Seuerinam,in prin.ff. eod. vbi in conditionibus testatorum voluntatem potius quàm verba spectari oportet. & in l.emptor.§.ancillã.in fi.cùm dicitur,filiam defensio tuebitur voluntatis.ff.de rei vendi.& in l.si quis ita.§.conditio.ff.de adim.leg.vbi ita scribitur,sed melius est sensum magis quàm verba amplecti, & in l.si peculium.§.si seruus.ff.de pecu.leg.vbi scribitur,verba secundum voluntatẽ testatoris exaudiẽda sunt.& in l.si quis filiũ.C.de liber. præter.vbi cùm manifestissimus sensus est testatoris,verborum interpretatio nusquã tantum valet,vt melior sensu existat.& in l.cum virũ.C. de fideico.vbi in fideicommissis voluntas magis quàm verba plerunque intuenda est.& in l.cum quæstio,in fi.prin.C.de leg.vbi vestigia voluntatis testatoris sequenda sunt. & iterũ in fi.illius l. ita scribitur,In omnibus etenim testatoris voluntatẽ,quæ legitima est,dominari cẽsemus.Et in l. cum antiquitas.C.de vsufr.vbi ante fi.ita scribitur, voluntati testatoris per omnia obediendũ est. & in l.quidã.C.de necess.ser,hære.instit.vbi & ita scribitur,quia semper vestigia voluntatis sequimur testatorũ.Ex eáque pulchrè dicit Bal.quòd lex pedetentim vadit post mentẽ testatoris,sicut venator post leporẽ.quem ad hoc omnes quotidie allegant.& in §.nostra autem,Instit. de legat. vbi ita scribitur,& non verbis,sed voluntatibus eorũ fauentes,cum aliis multis ac prope infinitis iuribus.Et hoc vbiq; à nostris doct.inculcatur,vt per Bal.in l.quoniã indignum.C.de test.vbi ex ea.l.no.non esse curandũ de verborum qualitate,dũmodo constet de mente testatoris.& in l.precibus,col.x.versi.sequamur igitur.C.de impu.& ali.subst.& in l.vlt.col.ij.C.de impu,& ali.substi. vbi dicit quòd ex coniecturata mente defuncti recedetur à vi & natura conuentionis verbalis.

Etiãsi sit contra uerba ipsius.

Ang.consi.ij.certum est.col.pe.& consi.clxix.super puncto suprascripto,col.j. vbi dicit mẽtem & rationem testatoris esse considerandam,etiã si sit contra verba ipsius.quod dictũ pro not.reassumit Iason.in l.iurisgentiũ.§ prætor ait,col.pe.ff.de pac.Sed & adde Raph.Fulg.consi.xcij. Antonius. col.ij.Pau.Cast.in l.proponebatur,per illum tex.ff.de lega.ij.& consi.cxxiij.viso testamento,circa medium,lib.1.& Cepol.causarum ciuilium,consi.xlix.circa primum dubium,col.ij.versi.& est ratio.& Corn.consi.vij.nudis & incomposítis,col.ij.versi.& ideo attenta,lib.1.& cõsi.cclxxv.in prẽsenti,col.ij.versi.licèt autem,lib.4.& Soci.qui multa allegat consi.j.Franciscus,col.iij.versi.& puto, lib.4.& consi.xxvj.cum super,fermè per totum,eod.lib.4.& Barb.consi.vj.vbi Christus,col.3.lib. 3.& Guid.Pap.consi.cxxxv.consilium pro nobili,col.iij.& Soc.in d.l.in conditionibus,in j. not.ff. de condi.& demon.vbi ex hoc dicit fieri vt disiunctiua in coniunctiuã resoluatur,& verbum directum in obliquũ:& è diuerso,quod fortius est,obliquũ in directũ:nempe vt mẽtem ac voluntatẽ testatoris seruemus,vt de primo est tex.in l.Lucius.ff.de hær.instit.& in l.generaliter,in prin. C.de instit.& subst.De secundo,in l.Scæuola.ff.ad Treb.De tertio in l.tractabatur.ff.de mil.test.Et vt ad cæteros pergam.Iason.in d.l.si quis filiũ,C.de lib.præt.& in l.si pater,col.vlt.ff.de vulg.& pupil.substi.vbi & hinc dicit prodiisse quæ statuuntur in l.cũ auus.ff.de cõdi.& demon.& in l. cum acutissimi.C.de fideic.in quibus mens etiã tantũ coniecturata præfertur verbis,quæ quidem iura magnã habent(quod iã suprà sæpius diximus)cum l.nostra familiaritatẽ.& Franc.Curt.senior. consi.lxiij.antiquissima,tũ col.iij.vers.in quo passu,tum col.ix.ver.mens enim prædominatur. & Cur.iunior cõs.43.Ser Iacobus,col.antep.versi.attende ergo.Iason.cõsil.132.Salomon,col.pe.lib.1.& consi.140.spectabilis,col.6.vers.in primis,lib.2.& cõs.141.Christophorus,col.7.vers.tertio pro eadem,lib.2.& consi.seq.venerabilis,col.ij.eo.lib.2.& consi.228.testator tres filios,col.ij.vers.quartò facit,eo.lib.2.& consi.66.nobilis miles.post prin.& iterũ col.ij.lib.3.& consi.143.spectabilis,col.iij. versi.sed præmissis.lib.4.& consi.cliij.testator habens,col.v.ver.tertiò principaliter, eod.lib.4.& Philip.Dec.consi.xv.an appellatione.col.ij.versi.ad cuius rei.& consi.xxiij.cuius superscriptio incipit,an & quãdo,col.j.& consi.182.in casu occurrenti,col.ij.versi. quibus tamen non obstãtibus. & consi.clxxxvj.quoniam ex facto,col.ij.vers.sed tamen prædictis.& cõsi.ccxxvij.in casu ad me transmisso,col.iij.& consi.cccxcix.conclusionẽ,col.iij.& consi.xxv.in casu proposito,col.pe.vers. sed tamen prædictis.& Fort.Gra.in repe.l.Gallus.§.& quid si tantum,col.xlviij.ver.aduerte. ff.de

lib.&

BIU Cujas

lib.& posth.& doct.vbique.Quibus concinens Plinius Iunior iuris non imperitus,lib.4.Epist.ad Sabinum,maluit cum magno suo incõmodo seruire volũtati cuiuspiam testatricis, quæ illũ cum Sabino ipso reliquerat hæredem,quàm mera verba testamenti cum suo cõtrà commodo sectari: suasitq; Sabino,vt idem faceret,confidens illum,vt inquit,suæ accessurum sentẽtiæ,cùm religiosissimè soleret custodire defunctorũ voluntatem,quam bonis hæredibus intellexisse,pro iure est.

53 ¶Aut certè mentem & voluntatem testatoris esse verbis iungendã,si non voluntatẽ ipsam verbis præferamus, apertè probatur ex l.si ancillas,in fi.ff.de leg.j.vbi ita scribitur,& nec verbis,nec voluntati defuncti accõmodata hæc sentẽtia est.& l.ab omnibus,in fi.prin.eo.tit.Cuius hæc verba sunt. Cùm & significatio verborum non repugnet huic sententiæ,& voluntas testatoris congruat.& l.Męuia.ff.de man.testa.ibi,neque contextum verborum totius scripturæ testamenti,neque mentẽ testatoris eam esse. Quæ iura ad hoc admodũ cõmendat Iason, in d.l.si ancillas,quã legit cum l.si ancilla.ff.de leg.j.Et postremum etiã commendat & dicit egregium, idem Ias.in d.l.si quis stipulatus sit Stichum,in iij.not.ff.de verb.obl.Cui adde & alium no.tex.in l.talem.§.j.in fi.ff.de hære.insti.cũ dicitur,non enim hunc casum testatorem voluisse excludere palam est, neque verba omnino repugnant.& in l.miles.§.quidam.ff.de adul.cum dicitur, opinionẽ quidem tuam & verba legis & sententia adiuuant.& in l.vlt.ff.qui pet.tuto.ibi, nec verbis,nec sententia constitutionis in pœnam incidit { & in l.impuberem.§.vlt.ff.ad leg.Corn.de fal.cùm dicitur, neque verbis senatusc5sulti,neque sententia continetur.& in l.nõ solùm verba,quæ est iij.in prin. C.de adult. } Vbi non solùm verba legis Iuliæ de adulteriis,sed etiam sententia attenditur. {& in l.diui.ff.de iur.pat.ibi,magis visum est nepotem neque verbis neque sententia excludi. } Quanquam ex iis multi de legibus loquantur.Sed nihil in ea re interest.{Aut etiam si quis pertinaciter contendat mentẽ omnino præferendã,certè id procedere debeat, modò ea mens ex verbis concipi possit,non aliàs,Bal.in repet.l.& si post tres,col.5.vers.sed quid si tacitã diem. ff. si quis cau. & dicemus pleniùs infrà in hac eadem gl.nu.70.vt interim omittam,vt ibi videre poteris.}

Mens & uoluntas testatoris uerbis iungenda sunt.

54 ¶Et quoniam suprà ex Tullio diximus id quoq; obtinere in omnibus & publicis & priuatis dispositionibus,certè etiam constat id procedere & in statutis, quæ aliàs strictè sunt interpretanda & propriè,vt tamen in his sententiam scripto anteponamus,id est mentem & rationem statuentium,verbis statutorum. Id quod voluerunt Cy.& Bald.in l.j.ff.si cer.pet.Bar.in l.contra legem. ff.de legi.vbi dicit quòd licet offendere verba statuti,vt mens seruetur. & in l.omnes populi, in vj.q.prin.ver.iuxta præmissa quæro.ff.de iust.& iur.vbi dicit quòd verba statuti impropriantur, vt mentem sequamur,Ang.consi.lxix.Martinus Io.de Floren.col.pen.& consil.cxix.statuto Tudertinæ ciuitatis,col.vlt.& consi.cxlvij.viso themate,circa med.& consil.clxx. idẽ statuimus, col. 1.& Pet.Anc.in repe.c.j.col.xvj.extra de consti.Ant.in c.nouit,extra de iud.Pau.Ca.consi.cxlviij. viso & examinato,col.j.lib.j.& consi.cccxx.quod in causa,col.ij.eo.lib.j.Soci.consi.cviij.suppositio statuto,col.iij.ver.xiiij.confirmatur,lib.iij.& consil.cxxvij.rectè & iustè,col.iij.versicu.secunda conclusio,lib.4.& doc.vbique in suis consi.dum statuta interpretantur.

Ratio statuẽtiũ prævalet uerbis statutorum.

55 ¶Sed & in rescriptis,quæ & ipsa sunt stricti iuris.c.significante,& ibi glo.& c.Rodolphus,& c.significauit,extra de rescrip.& c.P.& G.extr.de offi.delega.Hoc quoque procedit ex sententia glo. in c.si propter tua,in verb.intentionis,per tex.ibi,de rescr.lib.6. quam ad hoc commendat & dicit not.Ias.in d.l.iurisgentium.§.prætor ait,col.pe.ff.de pac.Sed & est alia glo.in c.mandatum,etiã per tex.ibi,extra eo.de rescr.Et alia quoque in c.dilecti filij,in verbo,nec fuit intentionis,eo.tit.& in c.exposita,in verbo,intentionis,per illũ tex.extra de arbit.& in c.cum dilecti,in verbo, intentio,per illum text.extra de don. Item & alia in c.paratus, in verbo, si verba.xxiij.q.j.Quin etiam Bal.in c.ij.col.vlt.versi.item quòd potius,extr.de rescr.loquens in casu illius c.in quo duo quædã copulatiuè fuerãt posita in rescripto,quod inibi inferitur,asserit potius esse inspiciendã mentem, quàm copulam verborum.Et idẽ Bal.in c.conquerente,col.ij.versi.quærit gl.ext.de restit.spo.dicit post Imo.mentem rescribentis prævalere verbis rescripti,arg.d.l.quisquis mihi.ff.de verb.sign. Et idẽ quoque Bal.in l.ex facto,in iiij.no.ff.de vulg.&.pup.asserit ex eo.text.semper ad mentem rescribentis esse recurrendũ.Quod & tradit Barb.qui alios citat,consi.iiij. scribitur primo regum, col.7.lib.1.& consi.xxiij.scripsit propheta,col.x.eo.lib.1.& cons.xliij.præclarè scribitur.col.xvj.eo. lib.& cons.xiij.sapiẽter scripsit,col.vlt.lib.2.& alibi sæpe.& Soc.d.cons.xxvj.lib.4.qui ad hoc etiã alleg.c.exposita,ext.de arbi.& alia quædã iura.& ante hos Inno.in c.cũ ecclesiasticæ,extra de except.vbi Fely.& Dec.in fi.afferunt multas alias concor.& idẽ Fely.in c.causam quæ,col.8.vers.secunda declaratio,ext.de rescri.& ipse Soc.in l.non omnis,col.j.ff.si cer.pet.{ atq; etiam ipse Deci. consi.cccix.viso consilio,col.ij.} Quibus adde text.præter eos quos suprà ex aliis adduximus,in c.ad aures,ibi,cùm non sit intentionis nostræ,& quod ibi not.Bal.circa med.extra de rescri. & in c.super eo,& ibi gl.in verbo,intentionis,ext.de offi.deleg.& in c.vlt.ante fi.ext.de dila.cũ dicitur, nostræ intentionis non fuerat,& in c.licèt,ibi,quia tamen intentionis nostræ non fuit, & ibi etiã gl.in verbo,nec esse debuit,ext.de offi.ordi.& in c.dudũ ecclesia,ad fi.vbi in duobus locis eadem verba adscribuntur,extra de elect.& in cap.dilecto,& ibi gloss.in verbo,intentionis,extra de verbor.signific.& in c.cum causam,& ibi etiam gloss.in eodem verbo, extra de præbend. & in cap. vlt.eod.tit.& in c.proposuit,ibi,intentionis nostræ non fuit,extra de conc.præbend.& in c. cum in illis,in similibus propè verbis.& ibi etiam gloss.de præbend.lib.6.& in c.indemnitatibus.§.vlt.

Idem in rescriptis.

BIU Cujas

ibi,intentionis noſtræ nequaquam extitit,de elect.lib.6.

56 *Idem in priuilegiis. In excommunicatione. In iuramento. Intẽtionis vocabulum.*

¶Et idem de priuilegiis probat tex.in c.ex multiplici,& ibi etiam gl.extr.de deci.& iterum in c.dilecti.& ibi item gl.eo.tit.& alia gl.in d.c.mandatum,extr.de reſcript.Et idem de excõmunicatione tradit Pan.in c.præterea,col.pe.extra de appel.dum dicit quòd ſententia excommunicationis magis regulatur à mente proferentis,quàm à conceptione verborum.De quo tamẽ vide quę dicam infra in verbo,reuertatur,nu.257.limita ſecundò,& ſeq.Sed & de iuramento,vt in eo mentem ac intentionẽ iurantis inſpiciamus,eſt tex.in c.ad noſtram.liij.ibi, habens in mente, extra de iureiur.{& gl.in c.veniens,in verbo,præſciuiſſet,eo.tit.}Et ne tu putes hoc intentionis vocabulũ, quo in hoc ver.tam ſæpe vſi ſumus,in hoc ſignificatu malè accipi,vide Plinium, qui ita quoque accipit epiſt.lib.j.xxix.His tu,rogo,intentionẽ ſcribentis accommodes. Et Papinianũ iuriſconſultorum elegantiſsimũ,in l.cùm pater.§.donationis.ff.de legat.ij.Non enim,ait,quæri oportet,cum quo de ſupremis qui loquatur,ſed in quẽ voluntatis intẽtio dirigatur{& rurſum in l. cùm vnus, in princip.ff.de alimen.legat.cùm dicit intentionem quidem defuncti prima facie refragari.}

57 *Idẽ in teſtium dictis.*

¶Similiter & in teſtimoniis,ſiue teſtiũ dictis,ac diſpoſitionibus mentẽ & effectum verbis ipſis eſſe præferendũ,ſatis conſtat ex eo quod ſcribit Bald.omniũ iuris interpretum & copioſiſsimus & ſubtiliſsimus,in c.cum eccleſia Sutrina,col.ij.ver.quintò not.extra de cauſa poſ.& proprie. Id ſcilicet quòd teſtes vacillantes præſumuntur periuri,ſi vacillant verbis & mente, non etiã ſi verbis tantũ,per l.teſtamentum.C.de teſta.quæ tamen l.mihi non admodũ huc facere videtur.Sed is ingenio eſt adeo ſubtili,quod iam diximus,ac veloci,vt nonnunquam illũ per aera ferri videas,nec tamen intelligas quò curſum ſuum dirigat.Quanquam in hoc nihil eſt,cur nõ ei accedamus. Et illum etiam in hoc nuncupatim ſequitur Fran.Cur.ſenior in tract.teſtium,in xlvj. concluſione.

58 *Idẽ etiam in pactis & contractibus.*

¶Idem quoque obtinere in pactis & contractibus(quod iam ex Tullio diximus)probat etiã text. in l.vlt.C.quæ res pig.obli.poſ.vbi ſcribitur,iuſtum eſſe voluntates contrahentium,magis quàm verborum conceptionem inſpicere,& ibi no.Bal.& in l.ita ſtipulatus.§.item ſi quis ita ſtipulatur, ibi,ex ſententia contrahentium.ff.de verbo.oblig.& in l.in venditione, in fi.ff.commu.præd.Ex quo gl.ibi in verbo,veritus ſit,nota,inquit,cauſam verborum , & mentem contrahentium inſpiciendam,non tantùm verborum ſignificationem.quam gl.not.& commendant Bal.& Pau.Caſt. ibi.Et tex.in l.promittendo,in prin.ff.de iur.dot.vbi dicitur,magis res quàm verba intuẽda ſunt. & in l.j.in fi.C.vt actio.ad hær.vbi ita ſcribitur,ne propter nimiam ſubtilitatem verborũ latitudo voluntatis contrahentium impediatur,& in l.in conuentionibus.ff. de verb.ſign. vbi in conuentionibus contrahentiũ voluntatem magis quàm verba ſpectari placuit.& in l.ſed Celſus.§.ſi fundus.ff.de contrah.empt.vbi ſcribitur,in emptis enim & venditis potiùs id quod actum eſt, quàm id quod dictum eſt,ſequendum eſt.Ex quo etiã not.gl.ſenſum magis quàm verba ſpectari. & in l.fiſtulas,in prin.eo.tit.vbi ſcribitur,reſpondi apparere id actũ eſſe, licèt ſcriptura non contineretur,& alij infiniti tex.in eam ſententiã.Quam & vbiq; ſequuti ſunt noſtrates legũ docto.& in cęteris gl.in l.blanditus.C.de fideiuſ.Bal.in l.quamuis,col.j.verſ.item not.mentẽ.C.de fideic.& in l. etiã,per illum tex.in j.not.C.de iur.dot.& in l.ſub prętextu ſpecierũ,col.pe.verſi. iuxta præmiſſa. C.de tranſa.& in rub.extra de pact.col.ij.verſi.nota cauſam.& cõſi.cvij. quòd iſta donatio.col.ij. lib.2.{& conſi.cxcv.laudare vos,col.pe.eo.lib.2.}& conſi.ccccxvij.in facto proponitur,col.ij.lib.5. vbi dicit quòd ſtatur intentioni contrahentium,quicquid verba ſonent.& conſi.cccclxxxvj.ſuper eo primo puncto,eo.lib.5.vbi dicit quòd ſicut voluntas teſtatoris in omnibus dominatur ex ſuo teſtamento dependentibus,ita & voluntas contrahentium in dependentibus ex contractu.Ang. d.conſi.ij.certum eſt,col.pen.Anto.in c.nouit,extra de iud.Imol.in l.vlt.ff.de hære.inſtit. Panor. in c.paſtoralis,in fi.extra de dec.Pau.Caſt.conſi.cxlviij.viſo & examinato,col.1.lib.1.& conſ. cxc. nouiter reuocatur,col.ij.verſi.certum eſt enim.lib.2.& conſi.cccclxvij.filius iſte,eod.lib.2.& Ioan. Ana.conſi.lviij viſis inſtrumentis,in prin.Alex.in l.ſi tibi pecuniam.in iij.not.& ibi Iaſ. latè poſt prin.ff.ſi cert.pet.& conſi.xxxiiij.viſo inſtrumẽto,col.j.ver.quibus non obſtantibus,lib.2.& cõſi. cxxv.attentis verbis inueſtituræ,in fi.lib.5.& conſil.lxxxij.quoniam abunde,col.j.lib.6. & Corn. conſi.xl.viſo proceſſu,col.4.lib.4.Soc.conſi.xliij.in præſenti conſultatione,col.iij.verſi. præterea hæc concluſio,lib.1.& conſi.xlvj.eo.lib.1.repetito conſi.ccxij.cum in præſenti,col.vlt.verſ.confirmatur non ſolum,lib.2.Iaſ.conſi.lxxxiiij.verba conuentionis,col.ij.verſi.moueor in primis, lib.3. Phil.Dec.in l.cum quid,col.v.ff.ſi cer.pet.& in l.ſemper in ſtipulationibus,in prin.ff.de regul.iur. & conſi.xxvj.cuius ſuperſcriptio incipit,debitor creditoris,col.vlt.verſi.& profecto.& conſ. lxiij. ſubſtitutio facta,col.pe.verſi.vlteriùs hoc idem.& conſi.clxxxiij.in controuerſia,col.vlt. & conſi. ſeq.an valeat pactum,col.iij.& conſi.cxc.circa primum,col.ij.verſi.ſed tamen prædictis. & conſi. ccclxxiij.in caſu propoſito.col.j.verſi.& pro fundamento.& latiſsimè Stepha. Bertr.conſ.j.Chriſti & c.viſo conſultationis themate,col.2,lib.2.& conſi.clix.cuius eſt ſimile initiũ,in j.dubio,in fi. lib.2.& conſi.cclxxxvj.viſo caſu prædicto,col.j.eo.lib.2.Io.Neuitz.inter cõſ.feudalia.Alber.Brun. conſi.xij.comederunt,col.v.Anto.Rubeus conſi.cxlix.in contractu matrimonij,col.iij.verſi.præmiſsis tamen.& conſi.clj.viſo contractu,col.ij,verſi.præmiſsis & ſimilibus. { Sed & idem in ſententiis iudicum,vt ſcilicet mens iudicantium ſit ſequenda,magna authoritate voluit Bal.in l.imperator,per illum tex.ff.de poſtul. Quod tamen intelligendum eſt , ſi verba conuenire poſſunt, per ea quæ dtximus ſuprà nu.12.ſed & hoc,& quæ dicam infrà nu.70. vt interim.}

¶Denique

BIU Cujas

59 ¶Denique id etiam in mandatis obtinet, per l.vlt.in fi.ff.mand. Ex qua dicit Bald.in rubric.extrà de offi.deleg.quòd verba mandati recipiunt interpretationem.& est etiam bonus tex.in c.eam te, & quod ibi tradit Bal.col.2.vers.sed contra hoc oppo.& iterũ col.vlt.vers.item opponitur mandatum,extra de rescrip.& in c.ad hæc,extra de postu.præla.& ibi etiam Bal.col.2.vers.ibi manda uerimus,qui & ad hoc allegat l.si hominem.ff.mand.& ipse Bal.in c.vlt.col.ij.extra de offi.deleg. dicit in mandatis magis attendi finalem causam formæ,quàm verba præcisa,per tex.ibi,quod dicit no.& in rub.extra de procur.in prin.dicit esse magis attendendam vtilitatem mandati,quàm formam:per d.l.si hominem.& in c.j.col.iiij.vers.quæro pone, extra de lite non conte. vbi dicit quòd licet procuratori offendere verba mandati,vt mentem non offendat,per d.l.si hominem, quam dicit sing.Et facit in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauit,{ibi,si ex parte,}ff.de acqu.hær. vbi habens mandatum ad vnum potest & aliud facere.in quo maior est ratio.nec deterior fit cõditio mandantis.Quem tex.ad hoc not.Bal.{Franc.Aret.& Alex.qui eum §.legunt cum §. si coram,& alij}recentiores ibi:& Pau.cons.4.circa primum dubium,col.2.li.j.{& Alex.in l.si quis impuberem,col.2.vers.sed & illud.C.de iu.delib.vbi ex eo tex.dicit satis esse, vt mandatum in pinguiori forma impleatur.& Ias.qui idem dicit in l.qui quartam,col.1.ff.de leg.1.}Et tex.in l.iam tamen.§.in hac stipulatione,ibi,quasi iuxta mandatum.etsi non mandatum fuerit. ff.iudica. sol. & in c.in causis,& ibi gl.in verbo,postulatio,extra de electio.& glo.in c.cùm olim abbas,in verbo, protinus.extra de offi.deleg.& gl.in c.nullus,in verbo,ciuitatis,vers.item quid si data est.lxj. dist. & in c.licèt ergo,in verbo,præcepisset.8.q.j.& in c.innocens,in verbo,clementior.xxij.q.4.& Ias. qui multa allegat,cons.ccij.magnificus Baro,col.pe.vers.non obst.dum tertiò,lib.2.vbi ex hoc in pulchro casu consuluit.Quod magis mirum est propter ea quæ scribit Aulus Gellius lib. noctiũ Atticarum j.cap.xiij.de mandato ad viuum(vt sic dixerim)obseruando,nec in rem etiã vtiliorem commutando.Cui concinens D.Ambrosius in lib.de Paradiso,cap.xij. tradit nihil vel cautionis gratia iungere nos debere mandato. Si quid enim addas,vel detrahas, præuaricatio videtur esse mandati.Pura enim & simplex mandati forma seruanda.Hæc ille.Nos autem dicimus fines mãdati diligenter esse custodiendos.l.diligenter,ff.mandati.& formã mandati exacta diligentia esse obseruandam.c.cùm dilecta,in fi.ext.de rescr.nec ab ea esse recedendum, siue res ipsas respiciat, siue personas,siue locum,siue tempus,vt dicit Bal.in l.1.§.igitur.ff.de excer.act.per tex.ibi,& in l. qui Romæ.§.Callimachus.ff.de verb.oblig.Siue etiam respiciat qualitatem mandati.c.cùm venissent,extra de eo qui mit.in pos.vbi Bal.col.ij.no.quòd non solum seruandum est mandatum,sed & qualitas illius.& allegat etiam c.Pisanis,extrà de restit.spol.Ex quo etiam not. Panor. col. xiij. vers.nota gesta corruere,quòd non solùm corruunt gesta ex defectu formę mandati,quando expressè fit contra ipsam formam mandati,sed etiam quando fit citra aut præter formam. & alleg. etiam tex.cum glo.in c.si cui,de elect.lib.vj.& c.prudentiam,extrà de offi.deleg.{vbi & hoc quoque voluit Io.And.in verbo,citra.}Quanquam illum tex.in d.c.Pisanis,ad hoc dicit sing.Bald.in c.j.statim post prin.ext.de re iudi.{& ibi latè Fely.col.2.& idem Fely.etiam latè in c.cùm dilecta, col.xj.vers.amplia primò,extrà de rescript.} Sed & de eo quod dictum est præter formam, vide {ipsum Bal.cons.cccxviij.ponitur quòd electio.col.iij.vers.præterea,vbi traditur, lib.iij.vbi etiam dicit per illum tex.in d.cap.si cui,paria esse aliquid fieri contra,vel præter formam.&}gl.Host. & Pan.in c.causam,extrà de re iudi.Tu autem ad illos tex.adde & alium bonum tex.in l.illud.§. sed si ita.& ibi Bart.ff.quod cuiusque vniuer.Hęcq; etiam procedunt,vt non liceat recedere à forma, etiam si mandatori expediat.l.si quis pro eo.ff.manda.Sed & si is ad cuius fauorem mandatũ est, velit,réque adferat minus præiudicij.c.cui de non sacerdotali.§.similiter,& §.vlt.de præb.lib.vj. vbi & eius ea redditur ratio,quia mandati fines diligenter seruari oportet. Ideo ad alios casus quàm ad expressos non extenditur.Et ad hoc quod dictum est de minori præiudicio,facit etiam tex.in l.si pupillorum.§.si prætor.ff.de reb.eo.{vbi & idem probatur in sententia.} & c. vlt. extrà de verb.sign.{& quod voluit gl.in clem.j.in verbo,infra mensem, vers.sed quæritur, de concess. præb.& ibi Imo.col.4.vers.iuxta prædicta.}Ex quo plerique dicunt in mandatis non esse locum argumento de minori ad maius,nec è diuerso. de quo per Philip. Dec.in l. non debet cui quod plus est,in v.fallent.ff.de reg.iur.& in c.in eo quod plus sit.in vj.fal.eod.tit.{& Soc.in l.j.§. si stipulanti,col.ij.vers.tertiò limita,post alios ibi.ff.de verb.obli.}Ex quo tradit Bal.in l.non abstulit, ad fi.C.de nouat.mandati verba verè & propriè esse intelligẽda.Nã & mandatũ ex suapte natura restringi debet.c.cùm in illis.§.cum autẽ,de præb.li.6. Et tamẽ vides in eo quoq; mentẽ verbis præferri.Ex quibus satis arbitror ex nostris legibus ac legũ interpretibus esse confirmatum quod scribit Tullius,in omnibus dispositionibus & publicis & priuatis scriptũ sententiæ & mẽti cedere: vt iã satis ac propè superfluẽter respõsum videatur iis quæ in priori op.diximus de vi & robore verborũ.{vide Bald.in l.si quis mihi bona.§.sed quid si.ante fi.& in §.corã.in prin.ff.de acq.hęr.

Idem in mandatis,

Mandatum ad uiuum obseruandum.

Fines mãdati diligenter custodiendi.

Paria sunt aliquid fieri cõtra uel præter formam.

In mandatis non est locus argumento de minori ad maius,nec è diuerso.

Mãdatum ex suapte naturæ restringi debet.

60 ¶Horum autem multæ rationes reddi possunt quas ex Steph.Phede.in suo eleganti libro de legũ interpretatione,parte j.in princ.& hîc haud grauatè adscribere duximus.Prima, potior est finis quàm ea quæ sunt ad finem:natura autem concesit verba ad significandam mentem,non mentem ad verba exponenda.l.Labeo.ff.de supel.lega.& c.secundò requiris,extra de appel. Secunda, ea quæ per se subsistunt,potiora sunt quàm ea quæ ab alio dependent.At verba è mente dependent,non mens à verbis.l.in conditionibus.ff.de condi.& demon.& c.intelligẽtia, extra de verb.

Rationes præcedentium. Potior est finis quàm ea quæ sunt ad finem. Quod perfe-

BIU Cujas

Ctū est alteri præstat.

signifi. Tertia, quòd perfectū est alteri præstat: At mens perfectior est, quia multa sunt quæ magis intelligi quàm verbis edici possunt. l. ratum. ff. de sol. & l. quò enim tutor. §. Iulianus. ff. rē rat. habe. & quia plura sunt negotia, quàm vocabula. l. natura, de præscrip. verb. Quarta, quæ certa sunt, ea sunt potiora, quàm incerta & obscura. At mēs certior est quàm verba, quia nec falli nec fingi potest, verba autē possunt. l. fraus. ff. de legib. & l. non dubiū. C. eo. Quinta, ea quæ sine alio esse possunt, potiora sunt iis quæ sine alio esse non possunt. At mens sine verbis esse potest. l. nutu. ff. de lega. iij. non verba sine mente. l. ij. ff. de reb. dub. vbi enim mentem abesse credimus, verba pro nihilo habentur. l. non solùm. ff. de actio. & obliga. & c. tua nos, extra de sponsa. Sexta, quæ sunt similia melioribus, potiora sunt iis quæ sunt similia deterioribus. At mens animæ similis est, verba autem corpori. c. sedulo. xxxviij. dist. de quo & nos suprà diximus. Vnde illud oraculum Pauli, litera occidit, spiritus viuificat. Hæc prope Phederic.}

Mens animæ similis.

61 *Lex exorbitans extenditur cùm est fauorabilis.*

¶Igitur vt repetamus quod longo tam diuerticulo quàm adminiculo reliquimus, aut non verum est quod dictum est in illa priori opi. legem exorbitantem non esse trahendam ad alium casum ex eadem ratione siue mente: aut si verum est, vt plerique contendunt: tamē non procedit in cōstitutione fauorabili, si credimus gl. in l. si constante, in verbo, mariti, in prin. & ibi Bar. in ix. quęst. primæ partis. ff. sol. mat. vbi Alex. qui id probat, col. iiij. adducit multos concordantes tex. & gl. vt similiter facit in l. si ex toto, in prin. ff. de leg. j. & in l. si à primo. ff. de libe. & posthu. & Franc. Aret. in l. moribus, col. vij. vers. & quod in materia. ff. de vulg. & pup. vt vbique videre in promptu est. Nec enim in re ab omnibus concessa diutius immorari statuimus. Quin etiam videmus constitutionem correctoriam, quæ plus restringenda est, extendi, cum est fauorabilis, ex eadem ratione, per l. illud, cum gl. C. de sacrosan. eccl. de quo etiam plene per eundem Bart. in d. l. si constante, vbi suprà, & ibi etiam Alex. col. iiij. vers. item quantum.

62 *Etiam ad aliam personā.*

¶Nec id tantùm procedit, vt lex exorbitans trahatur ad alium casum, sed etiam ad aliam personam. Nam & de extensione personarum loquitur d. l. illud, cum gl. & etiā l. vlt. iuncta gl. in verbo captiuorum. C. de sacrosan. eccl. & plenè declarat Imo. l. si verò. §. de viro, in iij. prin. art. ff. sol. mat. & Fran. Aret. in d. l. moribus, vbi suprà. & in l. Gallus, in prin. col. 4. ff. de libe. & posth. & ante hos Ang. in d. l. Gallus. §. & quid si tantùm, col. 2. per l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posth. & l. vlt. C. de posth. hær. insti. & nouissimè Ias. consi. cliiij. testator habens, col. v. vers. confirmatur optimè, lib. 4.

63 *Hæc lex dicitur fauorabilis.*

¶Hæc autem l. est fauorabilis, sicuti attestatur Corne. cons. xj. in præsenti consultatione, col. pen. vers. nec obst. lib. iij. & Franc. Aret. in l. Titius, col. iiij. ff. de libe. & posth. qui ob id dicit facilè eam extendendam esse, vt & post eum asserit Soc. cons. xciij. testamentum præmissum, col. iiij. vers. tertio modo, & iterum vij. vers. & sic tollitur illud, lib. iiij. & in l. cùm auus, col. lvj. vers. octauò quæritur. ff. de conditio. & demon. Sicuti & ipsa l. cùm auus, à qua & hæc, vt sæpe diximus, prodiit, est quoque fauorabilis, & latè interpretanda, vt apertè probat l. cùm acutissimi, ibi, nos huiusmodi sensum mirati, plenissimum ei donamus euentum. C. de fideicom.

64 *Responsio ad contraria. Ratio principalis huius legis.*

¶Nec deniq; obstat, vt ad cæteras rationes alterius sententiæ veniamus, quòd maior est ratio reuocandæ donationis factæ liberto ob natiuitatem liberorum, quàm extraneo. Nam ratio principalis ac præcipua l. nostræ est illa verisimilitudo præferendi filios aliis, quæ æquè obtinet in donatione facta extraneis, atq; in ea quæ facta est libertis. Ideo & ad extraneū trahitur, etiam si maior esset ratio in liberto qui expressius est in lege, vt in simili videmus & l. j. C. de his qui ante aper. tab. vbi dispositio illius l. loquentis in successione testati, trahitur ad casum intestati, vt dicunt gl. & doct. ibi: licet in casu testati sit maior ac validior ratio, quàm in causa intestati, quamuis ea l. sit exorbitans, vt & ex ea nota. Corn. cons. cxcvij. non alienam, col. viij. vers. & quod ab identitate, li. 3. Et est etiam bonus tex. in l. j. §. j. iuncto §. ex his. ff. de verb. oblig. vbi lex qua statuitur, eum qui hominem promisit, non liberari soluendo partem, trahitur ob paritatem rationis ad hęredes promissoris, quamuis fortior sit ratio in ipso promissore quàm in hæredibus: vt qui aliàs tenentur tātùm pro portionibus hæreditariis, cùm promissor insolidum teneatur. Id quod subtiliter, vt semper alias, expendit Soci. ibi, & post eum Alcia. in lib. j. de verb. sign. col. 3. & iterum in l. nominis. §. verbum ex legibus, in verbo, sententia. ff. eod. lib. Idq; præsertim obtinet in fauorabilibus, vt dicit idem Alciat. lib. ij. eiusdem operis, col. x. per c. vlt extra de simo.

65 *Tres Claudii imper. liberti opulentiores Crasso.*

¶Quanquam negari potest fortiorem maiorémve rationem esse, vt reuocari debeat donatio facta liberto, quàm si facta sit extraneo, imò nec parem quidem, cum verisimiliter maior sit patronorum affectio atque amicitia in libertos, quàm in extraneos, illísque quàm istis magis consultū esse velimus, vt qui veluti in ære nostro sunt, quibus & nos & liberi in certa parte succedimus, vt patet per totum tit. ff. de bon. liber. & inst. de succes. libert. {& omnino quidem illis intestatis, si sui desint. l. intestato. ff. de suis & legit. hæred.} Hinc legimus & libertos imperatorum ad tantum diuitiarum & honorū fastigiū à patronis euectos, vt cæteros omnes facilè post imperatores ipsos superarent. Cuius rei exempla nobis plurima suppeditarunt Suetonius, & Tacitus. Plinius autē li. 33. c. x. tradit res Claudij libertos, Pallantem, Callistum, & Narcissum, opulentiores Crasso fuisse, Quiritum post Syllam ditissimo. Et de ipsius Narcisi diuitiis est illud Iuuenalis Saty. xiiij. ad fi.

Nec Cræsi fortuna vnquam, nec Persica regna
Sufficiunt animo, nec diuitiæ Narcissi,
Indulsit Cæsar cui Clodius omnia.

Ex qui

BIU Cujas

Ex quibus non obscurè Iuuenalis anteponit,aut certè æquat Narcissi diuitias domini largitione partas, Crœsi ac Persarum regum opibus,qui cæteras superasse creduntur. Sed & de Pallantis ipsius diuitiis,potentia,& honoribus videre licet apud Plinium Iuniorem lib.vij.epistol.ad Montanum,& rursum lib.viij.ad eundem.De quo est & illud eiusdem Iuuenalis Saty.1.

Diuitiæ Narcissi.

Ego possideo plus Pallante & Licinis.

De eorum quoque & aliorum libertorum Claudij potentia & opibus multa Suetonius ipse in Clodio c.28.& Tacitus lib.xij.& Sextus Aurelius Victor.& inter cæteros memorant omnes Felicem,quem dicunt Iudææ prouinciæ fuisse præpositum,addit Suetonius,trium reginarum maritum.Cuius etiam,vt de hoc obiter dicam,meminerunt Acta Apostolorum capi.xxiiij.vbi scribitur Paulum ad Felicem Præsidem Iudææ fuisse perductum. Et fortè etiam cùm Iuuenalis quo loco nuperrimè citauimus,Liciniorum mentionem facit,intelligit de Licinio Augusti liberto, quẽ, cæteróque tradit Suetonius in ipso Augusto c.lxvij.in honore & vsu maximo habuisse. Ex quo illud consequens est, non tam facilè concedendam esse reuocationem donationis factæ liberto, quàm prorsus extraneo,tum ob amicitiam,per ea quæ dicemus inferiùs,cum tractabimus de donatione facta amico : tum quia non tam graue præiudicium infertur filiis ex ea donatione facta liberto,cui & donans & liberi sunt ex certa parte successuri,per ea etiam quę dicemus infra,dum etiam differemus de donatione facta inter virum & vxorem.Ex quo sequitur quòd si nihilominus hæc donatio facta liberto reuocatur,maiori ratione ea quoq; reuocanda est,quę fit extraneo.

Felix libertus Iudææ præfectus.

Licinius Augusti libertus.

66 ¶Hæc sunt quæ pro posteriori sententia faciunt.Quibus tamen facile est respondere. Nam primùm d.l.cùm auus,& similes loquuntnr in testamentis & vltimis voluntatibus,quæ faciliùs mutantur & reuocantur,quàm actus inter viuos,vt dicit Bart.loquens in casu legis nostræ , licèt ad aliud propositum,in auth.ex causa,col.iiij.& ibi quoque Ang.& Pau.Cast.C.de libe.præt. & idẽ Bart.in l.j.in vj.q.ff.de iur.codic.& in l.filio præterito.ff.de iniust.testa.& in l.tale pactum.§.vlt.ff. de pact.& in repet.l.1.in ij.q.v.q.prin.C.de sacrosancc.& conf.ccx.omne illud,in duobus locis.& conf.235.Lapus fecit testamentum,& alibi sępe.& Bal.in l.si totas.C.de inoffi.dona.& conf.424. bio.Et id quidem optimo iure,cùm potentius sit pactum,quàm testamentum.l.j.ff.de pact.& l.si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de lega.1.& l.si quis in principio testamenti.ff.de leg,iij,

Respõs. ad posteriorem sententiam. Vltimæ uoluntates facilius reuocantur, quàm actus inter uiuos. Potentius est pactum quàm testamentum.

67 ¶D.autem l.si totas.C.de inoffi.dona.loquitur in donatione omnium bonorum, vt satis indicat illud verbũ,totas,& proinde etiam inofficiosa;ideóq; ponitur sub tit.de inoffi.dona.nec tamen ea totũ reuocat,vt lex nostra facit,sed tantùm adusque legitimã.Igitur nihil huc ad nostrã l. pertinet.D. autem c.vlt.xvj.q.4.simpliciter etiam loquitur in donatione omniũ bonorum,& de iure poli,nõ fori,vt ibi nũcupatim dicitur,quasi aliud sit de iure fori.Idcirco ille tex.ab ista parte stat.

Verbũ, totas, indicat donationem inofficiosam.

68 ¶Nec vlteriùs procedit l.nostra,vt consideret aut alterius tantùm,aut vtriusque voluntatem,nisi in suo casu,videlicet in donatione facta liberto.neque enim de alia loquitur.Ex quo datur respõsio tribus illis rationibus,quas super tacita vnius aut vtriusque voluntate suprà adduximus nu. 43.incip.nec obstat quòd voluntas.Quanquam etiam & illud dici potest ad secũdam rationem, qua diximus donationem vnius tantùm donatoris voluntate & cõsensu niti,id falsum esse quãdo donatio non nisi vtriusque & donantis & donatarij consensu perficitur,vt patet ex l.absenti, & ibi not.ff.de donat.& glo.in l.illud,in verbo,alia causa,in fi.& ibi Bart.etiam in fi. C. desacrosancc. eccles.& gl.in l.j.C.de donat.cau.mort.& Oldr.consi.cxlix.super j.quæst.in fi.& Petr. Iac. tit. de cond.ex leg.quæ pro re dona. compe.col.j. vbi etiam dicit non sufficere prẹsentiam ac taciturnitatem donatarij.& Bart.in l.j.paulò ante fi.ff.de acq.hæred.& in l.quod seruus.ff.de stipul. seruo. & Bal.in l.mater,col.vlt.vers.item quæritur.C.de rei vend.& in l.si totas.C.de inoffic.dona. vbi loquitur nuncupatim in casu l.nostræ.& Ioan.Fab.in §.legatũ,in fi instit.de lega.& Raph.Fulgo. conf.xciij.ad id de quo.col.j.& Paul.Cast.conf.cccxxxix.dico non obstante,col.ij.lib.j. & consil. clxiiij.in præsenti causa quæ vocatur,col.vij.vers.item non obst.quòd gratia,lib.ij, & latè consil. cxlv.visis his quæ narrantur,col.iij.vers.secundò videndum est,cod.lib.2.& latè Rom.conf. 295. donatio patris.& Franc.Aret.conf.xvij,consideratis,col.4.vers.sed ex secundo capite,col.vj.vers. ex nouo etiam capite.& est tex.omnium optimus in l.in omnibus rebus.ff.de act.& oblig. & in l.si quis.C.de don.& in l.si ego.ff.si cert.pet.& Socin.in l.j.in fi.prin.ff.si ex noxa.cau.aga.Quod etiam intelligit Tullius, cùm ita scribit in Topicis, Quo in genere etiam Mancini causa defendi potest,postliminio rediisse,deditum non esse,quoniam non sit receptus.Nam neque deditionem neque donationem sine acceptatione intelligi posse.{de qua re etiam mentio facta est in l.vlt.ff. de legatio.}Ideóq; Signo.conf.cx.testator in testamento,col.iij. vers.præterea remissio tradit remissionem quæ habet vim donationis,vt latè dicemus in gl.donatione largitus.nume.{173,tamẽ ego contrarium,& seq.}cum fit in vltima voluntate,dependere ex vnius voluntate.l.in conditionibus.& l.pater Seuerinam.§.conditionum.ff.de conditionib.& demonstrat.At eam quæ fit inter viuos,dependere ex duorum voluntate,per l.j.§.j.ff.de pactis,& alia quædam iura.

Hæc lex procedit tantùm in donatione facta liberto. Donatio non nisi utriusque consensu perficitur.

Adeò ut nec præsentia ac taciturnitas donatarij suffi.

69 ¶Quæ autem tam copiosè diximus de mente verbis præferenda,facilè diluuntur ex iis quæ diximus in princ.huius gl.videlicet,verba,cum clara sunt & minimè ambigua,vti sunt in l.nostra, haud dubiè sequenda esse,etiam si mens & ratio repugnare videntur , quod & præter ea quæ in id citauimus,probat tex.omnium optimus & apertissimus in l.prospexit.ff. qui & à quib.{& l. si alij,

Verba clara & minimè ambigua præualent uoluntati.

BIU Cujas

alij,ff.de vſufruct.leg.per quam dicit Bal.donſi.ccxxxvij. Titius in teſtamento,col.ij.lib.j.non re-
Secus ſi ſint ambigua. cedendum eſſe à rigore verborum.} Quod ſi ſint dubia, aut poſsint ad diuerſos ſenſus trahi tũc
mens conſulenda eſt,& ſequenda,etiam ſi impropriari verba conueniat:de quò affatim & elegan
ter Bart.in l.non dubium.col.3.verſ.ſecundum dubium.C.de legib.& in l.in ambiguo,in pe.op-
po.ff.de reb.dub. dum dicit tum demum voluntati verba ſeruire, cùm ea habent plures ſignifi-
cationes.ea enim accipienda eſt,quæ congruit voluntati. Secus ſi vnam tantum ſignificationem
habent.& Bal.in l.iuriſgentium.§.pactorum,col.j.ff.de pact.& in l.cùm virum,col.iij.verſ.deinde
not.C.de fideic.& Ang.conſ.2.verſ.præmitto primò,col.ij.verſ.finaliter non obſtantibus.& conſ.
283.inaduertentia,col.vlt.Collect.in c.ad audientiam.extrà.de decim. { Imol.conſ.c.in quæſtione,
& lite quæ vertitur,col.j.verſ.hanc partem.} Pau.Caſt.conſ.lxxj.ad primum breuiter,in fi. lib.2.
& conſ.cclxiiij.videtur dicendum pro matre,col.2.eo.lib.2.& Fran.Aret.conſ.lxvj.viſo puncto,&
dubiis,col.2.verſ.ſed tamen his.& Alex.in l.ſi quis filium,ante fi.ibi,vltimò not.C.de liber.præ-
ter.& conſ.cxxxix.circa primum dubium,col.2.verſ.ſolum reſtat , lib.vj.& Franciſc.Curt.ſenior
conſ.xliij.quia inquit,col.xj.verſ.illud enim quod dici ſolet.{Iaſ.conſ.ccxxviij.teſtator tres filios,
col.vlt.lib.ij.}& omnium elegantiſsimè Alciat.lib.2.de verb.ſignifi.& in l.nominis.§. verbum.ff.
eo.tit.& omnium primam glo.in c.is autem.xxij.quæſt.ij & in c.cùm dilectus,in gl.pe.& ibi quo-
que Imol.& Pan.extrà de conſuetud.

70 ¶Vt interim omittam id quod tam pulchrè quàm verè ſcribit Bal.in repet.l.& ſi poſt tres. col.v.
De eadem re. verſ.ſed quid ſi tantùm.ff.ſi quis cau.quòd non minus operatur mens quàm verba , dummodo
mens ipſa ex verbis concipi poſsit,per l.Gallus.§.quidam rectè.ff.de liber.& poſthu. & alia quæ-
dam iura.quod & repetit in l.etiam,in j.not.C.de iur.dot.Et quod per eundẽ tex. aſſerit ipſe Bal.
{in l.cùm Aquiliana.ff.de tranſact.verba eſſe ſicut corpus,& mẽtem ſicut animam, vnde ait,prę-
ualet mens,dum tamen ex verbis colligi poſsit,per d.§.quidam rectè.ſecus ſi ad eam mentẽ ver-
ba nulla interpretatione trahi poſsint,per d.l.ſi alij.ff.de vſuf.leg.& l.Labeo.§.idem Tubero.ff.de
ſupel.leg.& ipſe Bal.}in c.ſecundò requiris,poſt prin.ext.de appel.id quod ſcribitur in eo.c.inten
tioni verba deſeruire,ita intelligi,ſi intentio per interpretationem verborum colligi poteſt,aliàs
ſecus.ad quod etiam allegat tex.quẽ dicit ſing.in d.l.ſi alij.ff.de vſufruc. leg.Ex qua etiã dicit idẽ
Bal.in l.j.in fi.C.de libe.præte.mentem eſſe præferendam verbis, niſi mens eſſet omnino contra
verba.Cui adde tex.in c.cùm dilecti,ibi,ex tenore inſtrumenti euidenter apparet, quòd hæc fuit
mẽs & intẽtio.& c.extra de donatio.& ſimilẽ tex.in c.petitio,extra de procur.cùm dicitur,nos igi
tur ex tenore ipſius inſtrumenti liquidò cognoſcentes,quòd intentio facit,&c. & in c.ſuper,ext.
de offi.deleg.vbi ita ſcribitur,intentionis igitur noſtræ fuit , ſicut ex tenore conſtitutionis poteſt
liquidò deprehendi.Quódq; tradit idem Bal.in c.vlt.col.j.extra de aucto.& vſu pal.talem præſu-
mi voluntatem,qualem verba declarant,per not.in l.recuſari.ff.de acq.hæred.& in c.porrò,extra
de priuileg.{& idem Bald.conſi.cxlij.quidam dominus Paſinus,col.2.lib.2.tradit,non eſſe rece-
dendum à mente,dummodo tamen colligi poſsit ex interpretatione & myſterio verborum.}

71 ¶Hic verò quantũ ad hanc rem de qua tractamus,nihil eſt verbis noſtræ l.apertius,nihil clarius,
Non temerè recedendũ eſt à verbis huius legis. nihil lucidius.Quis enim vnquam fando audiuit ſub nomine & appellatione patronorum & li-
bertorum alios prorſus extraneos intelligi?Et tamen debet ſenſus eſſe manifeſtiſsimus,vt à ver-
borum proprietate ob eum diſcedamus,vt ſcribitur in l.ſi quis filium,quæ eſt iij.C.de liber.præ-
terit.quam inter præcipuas omnes citant ad defendendam mentẽ aduerſus verba.{Idq; eſt quod
ſcribitur in l.non aliter.ff.de lega.iij.non aliter recedi à ſignificatione verborum oportet , quàm
cùm manifeſtum eſt aliud ſenſiſſe teſtatorem.& vt alibi dicitur in l.ille aut ille,eo.tit,cùm in ver-
bis nulla eſt ambiguitas,non debet admitti voluntatis quæſtio }Et vt ſcribit Bal.in l.j.§. ſi is qui.
in lect.antiq.in fi.ff.de exerc. actio. Niſi tibi clarum ſit de mente, nunquã recedas à verbis legis
vel ſtatuti.De quo etiam eſt bonus tex.in l.prædia.§.liberto.ff. de fund. inſtruct. cum ſcribitur,
reſpondi verbis quæ proponerẽtur,contineri,niſi manifeſtò contrariam voluntatem cohæredes
approbent.& in l.j.in fi.C.de cond.inſer.vbi ita ſcribitur,conditionem aſcriptam fideicommiſſo
defeciſſe manifeſtum eſt,niſi alia defuncti voluntas euidenter probetur.{Et facit etiam gl.in c.prę
tereà,in gl.vlt.& in c.vlt.in verbo,moderationis,extra de verb.ſignifi.

72 ¶Et negari poteſt, quòd ratio principalis & præcipua huius noſtræ l.ſit illa præſumpta donantis
Duæ rationes coniunctæ cõſiderantur in hac lege. volũtas,ad hoc vt ex ea ſola reuocetur donatio in caſu illius:cùm videamus aliàs facilius reuocari
donationem factam liberto,quàm extraneo,vt ſuprà diximus & probauimus.Ex quo etiam tol-
litur quod diximus de amicitia patronorum & libertorum,ac de horum ſucceſsione,ideo proba-
bilius eſt,& veriſimilius,vtranque rationem ſimul & copulatiuè in hoc caſu conſiderari,videlicet
mentem donantis,& quòd donatio eſt facta liberto,quæ facile reuocatur:propterea q; niſi vtraq;
concurrat,non eſt locus huic l.nec ea ceſſat,niſi ceſſante vtraque per text. no.in c.quoniam fre-
quenter.§.porrò,iũcto §.ſi autem,ext.vt lit.non conte.& ibi Pan.in loco poſteriori,in fi.qui illũ
text.ad hoc reputat ſing.& in §.ſed & ſi quis,& §.ſi verò nullius.& §.vlt.verſ.ex vtroq;, in auth.
de inſt.fid.& caut.& voluit Bald.in l.generaliter,in 2.oppo.quando loquitur de pluribus cauſis,
quarum quælibet per ſe influit.C.de epiſcop.& cleric.cum ſimil. quæ videre poteris in illis no-
ſtris commentariis,tit.ix.verſ.xxvij.in xx.limitatione. { Neque à ratione alienum exiſtimare de-
bes(id enim in tranſcurſu dicere voluimus)quòd ſuprà diſtinxi liberto ab extraneis, quando &

id lex

BIU Cujas

id lex faciat,scilicet in l.exigendi.ibi,siue libertus,siue extraneus.C.de procurat.}

73 ¶Quid plura?certè si omnes rationes obtinerent in extraneis,vt in libertis,essentq; omnia in omnibus eadem,aut paria:tamen non videretur propterea hæc nostra l.loquens de libertis trahi aut extendi debere ad extraneos. Nam quando constitutio valde innititur æquitate, contra regulas iuris communis,cuiusmodi hæc l.nostra est,vt latè suprà diximus,non debet trahi ad alium casum,etiam ex eadem ratione,secundum Ioa.And.in c.ij.vt lite penden.li.vj.quem sequitur Pan. in c.proposuisti,col.pe.de probat.& Ias.in l.à Titio,in fi.prin.ff.de verb.oblig. vbi ex hoc limitat quæ suprà diximus,quòd cum est eadem ratio,idem est ius,non per extensionem,sed per interpretationem,& quia id tacitè cautum videtur,vt scilicet istud non procedat in isto casu.{ & rursus consi.xlij.prima consideratione,col.vlt.lib.iij.}

Vbi eadem est ratio, idē est ius, non per extensionem, sed per interpretationem.

74 ¶Ex quibus vides lector optime,rem hanc esse admodum ambiguam:tamen omnibus non oscitanter perspectis,

Nunc adeò quæ sit dubiæ sententia menti, Expediam.

Neque enim dubito,quin si ad merum ius respicias,verior sit & probabilior ea sentētia, quę hāc l.asserit in ea tantùm donatione procedere,quæ à patrono facta est liberto, de qua nuncupatim loquitur,& ita quidem nuncupatim, vt si filum phrasimq; l.consideres,facilè intelligas de ea tātum donatione loqui velle.At alia op.humanior est & receptior,vt iam diximus,& asserunt etiā multi ex iis qui priorē sequuntur,& eam practica & vsus ita mordicus retentat,vt ab eius faucicibus eruere nemo queat.Ideóq; sequendam & consulēdo & iudicando arbitramur,sicuti etiam id faciendum autumant plerique ex iis qui sunt prioris illius sentētiæ,vt suprà diximus.Et aliàs videmus legem nuncupatim loquentem de libertis trahi & ad alios,videlicet l.vlt.C.de crim.expil.hære.vt ibi videre licet ex gl.& Bal.Sed quod ad intellectum d.l.si totas,& d.c.vlt.xvij.q. iiij. pertinet,si quid amplius scire desideras,vide quæ mox continenter subiiciam in duab. seq.quæst.

Autoris hac de re sententia.

75 ¶Quæro igitur,si pater quispiam donauerit filio,quem vnicum habebat, & postea ei nascuntur alij,an sit locus huic l.Certè hic est proprius casus d.l.si totas, vbi expressè dicitur, quòd huiusmodi donatio reuocatur vsque ad legitimum bonorum subsidium filiorum postea natorum. In quo certè à casu l.nostræ differt,quòd hîc totum reuocatur,vt lex nostra exprimit, & dicemus postea latiùs,& ita eam l.si totas,intelligunt Bart.Ang.& alij ibi post Dyn.in l.j.C.eo.tit.de inofdonat.& idem Bart.in l.Titia Seio.§.imperator,& ibi etiam Bal.Alber.Imo.& Pau.Cast.ff.de leg. 2.& Iacob.Bel.& Ang.in auth.de immen.dona.Io.And.Ant.Imo.non semel,& Pan. in c.vlt. de donat.Archid.in d.c.vlt.xvij.q.iiij.Bal.in l.defuncto,col.j.vers.quæro an filius.C.si in fraud. patr. Bal.in ij.lectu.Saly.& Ang.hîc.Petr.Ferra.in tit.forma libel.quo agi.pro dona.in verbo,irreuocabiliter,col.2.Nicol.Mil.in suo repert.in verbo,donatio,vers.pen. Corne. consi. xv.ex quo dictus Franciscus,col.j.lib.item j.& cons.xj.in præsenti consultatione,col.vlt.lib.iij.vbi ita dicit communiter teneri.Alex.cons.ciij.circa primam dubitationem,col.iiij.lib. iij. Guid. Pap. cons.xxiiij.viso facto,col.viij.vers.si autem diceretur.Soci.in repe.l.cùm auus,col.xix.ff.de cond. & demonst.& d. cons.liij.col.2.vers.habemus secundò,lib.iiij.& d.cons.xciij.col.v.vers.quinto modo respondetur, lib.4.& Iason consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.2.vers.non obst.etiam, & col. seq. vers.sed præmissis,lib.iiij.{Steph.Bertr.consi.xxix.visis instrumentis,in ij.dubio,li.4.& Carol.Ruin. cons. cxxiiij.videtur,col.4.num.13.lib.1.& cons.lxij.ex duobus,col.vlt.vers.secundò dicitur,li.2.& cōs. cxxxj.in themate,col.viij.vers.præterea quamuis,lib.iij.}& plerique omnes,qui tenent l.nostram procedere in donatione facta extraneo. Hoc enim dicunt interesse inter hanc l.& d. l. si totas, quòd hæc intelligatur de donatione facta extraneo,& propterea tota donatio reuocatur:At d.l.si totas,de donatione facta filio,& ideo ad legitimam tantùm reuocatur.& hæc est communis opinio.Qui verò tenent hanc l.intelligi tantùm in donatione facta liberto, prout ipsa loquitur, ita eam à d.l.si totas,discriminant,atque disseparant, vt hæc intelligatur de donatione facta liberto, & ideo in totum reuocatur:illa autē de donatione alij cuiuis facta, siue filio,siue extraneo,& ita totum non reuocatur,quia plus iuris est patrono in libertum quàm in alium.

An donatio facta filio reuocetur per natiuitatem aliorum, & quatenus.

76 ¶Et sicut l.non procedit cùm donatio facta est filio,ita nec l.cùm auus.ff.de condit.& demonst.& l.cùm acutissimi,C.de fideicom.& similes huic l.nostræ(quod iam sæpius diximus)cognatæ, habent locum cùm substitutus est filius testatoris,sed cùm extraneus,secundum Bal.in l. cùm quidam,post princ.C.de impub.& ali.substit.& eundem subobscurè in l.generaliter,§.cùm autē,col. 2.vers.vltimò quæro.C.de instit.& substit.dum dicit,respondē, vt in l.Scæuola.ff. ad Trebellian. quæ quidem l.id quod nunc dicimus,videtur innuere,nisi ex ea l.cùm auus,& similibus supplea tur.Sed & idem nuncupatim voluit Guid.Pap.consi.xxvij.attendentes,col.2.vers.nec potest dici,vbi ad hoc solum Barb.citat.& iterum cons.clxv.nobilis & potens,in fi.& cons. ccxv. vertitur quæstio,col.vlt.vers.nec obstat quod pars.& latius consi.seq.latiùs extendendo & iterum consi. ccxviij.indubitanter,in quinto dubio,quibus duobus postremis locis plerosque alios citat, quos inibi videre poteris.& subobscurè Philip.Dec.in d.l.generaliter,col.2.C.de instit.& substi.Sed tu vide Alexand.in l hæredes mei.§.cùm ita,col.viij.vers.& ex prædictis.ff.ad Senatusconsl. Trebel. & quæ dicam infra in verbo,donatione largitus,vers.ccxciiij.incip.quod si dicatur,vbi teneo contrarium,post alios multos.

L. cum auus, & similes procedunt in extraneo.

77 ¶Attende lector optime,quia nondum quempiam legi,qui aliter teneret,quàm quod suprà diximus,

ximus,ſcilicet donationem factam filio reuocari per natiuitatem aliorum liberorum, vſq; ad legitimam tantùm,præter Fran.Rip.hîc in xlvij.quæſt.qui tenet integrè reuocari pro virilibus poſtea natorum portionibus, quia ſi pater de aliis filiis naſcituris cogitaſſet,veriſimiliter eorum portiones huic filio non donauiſſet,cùm præſumatur velle æqualitatem ſeruare inter liberos.l.illud, C.de collat.& l.vlt.C.com.vtri.& l.quæſitum.§.ſed & ipſe.ff.de fund.inſtr.præſertim vt tollat iurgia & contentiones inter eos.l.cùm oportet. §. ſin autem. C. de bon. quæ libe. Cui adde & alia multa quæ latè de hac re congeſsi in tracta.primogenituræ,in iiij.q.Subditq; Ripa, quòd tenẽdo hanc opinionem,quæ humanior eſt,poteſt reſponderi ad d.l.ſi totas, quòd loquitur quando pater cogitauit de aliis filiis naſcituris:quod hinc patet,quoniam collocata eſt ſub tit.de inof.donat. Ideo debet intelligi ſecundum naturam illius tit.l.imperatores,ff.de in diem addi.Et hoc nec prorſus abſurdum,nec omnino à ratione alienum eſſe arbitror.Nam ſi pater non cogitauit de liberis, pleniùs conſultum eſt per hanc l.noſtram,quæ totum reuocat.At ſi cogitauit,non eſt locus huic l.ſed remedio illius tit.ſi fuerit inofficioſa,prout erat in d.l.ſi totas,in qua totas facultates ſuas donauerat.Ideo cogita:neque enim auſim tam facilè diſcedere ab ea opinione:quæ iam veluti tranſiuit in rem iudicatam. Et vide interim quæ dicã infra in verbo,filios nõ habẽs,in primo dubio.

Pater præſumitur æqualitatẽ uelle ſeruare inter liberos.

78 ¶Sed vnum non omiſerim,quòd ſi ſequaris eam communem ſententiam,quam omnino ſequi, velis,nolis,neceſſe eſt(facilius enim clauam è manu Herculis extorſeris,quàm hanc tam perſuaſam ac receptam tot ſeculis opinionem deiicere poſsis)eam quoque intelligas procedere, etiam ſi donatio facta ſit filiæ,quæ fortè ex ſtatuto non eſt ſucceſſura patri.nam nec ea reuocabitur,niſi vſque ad legitimam filiorum poſtea natorum, licèt ea quodammodo cenſeatur extranea, ex ſententia Bart.in l.j.§.ſciendum,per illum text.ff.de ſuis & leg.& in l.j.§.ſi pater. ff. de coniung. cum emancip.lib.cum ſim.Nam in eo quod illi à patre donatum eſt,dicitur retinere iura ſuitatis, vt nuncupatim declarat Alex.conſi.cxxxj.tranſmiſſum ad me eſt conſiliũ,lib.j.& Iaſ.in l.ſi emãcipati.C.de collat.& conſ.clxxj.viſo inſtrumento dotis,col.vj.verſ.non obſtat etiam,lib.4.vbi & ipſe expreſsim in caſu noſtræ l.id reſpondit,quod ſuprà diximus,ſcilicet donationem à patre factam filiæ,quæ ex ſtatuto ab ipſius ſucceſsione repellitur, non integrè reuocari ex l.noſtra, ſed tãtùm ad legitimã.ex d.l.ſi totas.ad quod & alia quædã allegat,& inter cætera quod tradit Imo. in c.vlt.colum.3.extrà de don.quòd quando donatio facta eſt à patre filio emancipato, qui non eſt ſuus.§.ſui.Inſtitut.de hæred.qualit.& differ.non tamen dicitur facta extraneo,nec in ea habet locum l.noſtra.

Donatio à patre facta filiæ reuocatur tãtùm uſq; ad legitimam.

79 ¶Sed quid ſi quis donauit eccleſiæ,aut alteri piæ cauſæ,& poſtea ſuſcepit liberos, vtrum etiã ſit locus huic l.gl.in c.iraſcitur.xiij.q.2.videtur velle quòd ſic, dum dicit honeſtum eſſe, vt eccleſia natis liberis reddat quod ſibi antè donatum eſt,per d.c.vlt.xvij.q.4.Nam ſi id honeſtum eſt,idẽ quoque neceſſe eſt eccleſiæ obſeruare,per id quod voluit gloſ.in cap.hoc ius.xij.quæſt.2. iuncta alia glo.in l.ſemper in contractibus.ff.de reg.iur.& quod etiam ſcribunt Hoſt.& Ioan.And.in c. continebatur,extrà de his quæ fi.à præla.{Petr.Anch.conſ.cxxij.ex narratis,circa medium.}maximè cùm eccleſia ſit cultrix atque auctrix iuſtitiæ,vt dicit tex.in cap.j.§.j.tit.de alien.feud.quẽm ad hoc elegantem dicit Bal.in c.ſi duobus,col.2.extrà de appellat.& omnis fraudis expers.ca.per tuas,extrà de donatio.& quod ibi dicit Pan.in vlt.not.Et hanc opin. in noſtro caſu ſequi videtur Pet.à Bel.Perti.in d.l.ſi totas.C.de inoffi.donat.& Cyn.in l.j.in vlt.quæſt.C.eo.tit.Henri.Bohe.in c.vlt.col.j.in fi.& ibi etiam Collect.col.iij.verſ.quid ſi duo.& Barb.col.pen.verſ.adde ſecũdò,extrà de donat.Petr.Iacob.in ſua practica,tit.de conditio.ex lege,quæ pro re donat. compet. col.vlt.& Oldr.conſ.cclxxvj.licèt quantum ad clauſtrales,col.2.verſ.ad tertiam quæſtionem.nam ibi loquitur de donatione facta eccleſiæ. Bart. in repet.l.j. in 2.q.v.q.princ.C. de ſacroſan. eccleſ. Bal.in auth.ſi qua mulier,col.2.in iij.not.C.eod.tit.& conſ.ccxv.punctus quidam donauit,lib.v. & apertè Maria.Socin.in tract.oblationum,in xv.libello.verſ.vlt.circa ſecundum.& Barb.con.lv. præclarè ſcribitur,col.viij.verſ.præterea faciat faciliùs,& verſ.ſeq.lib.2.Iaſon conſ.ccxij.alta & val de profunda,col.vlt.lib.2.& conſ.ccxxx.factum ſic ſe habet,col.ij.verſ.ſed præmiſsis,eod.lib.2.& conſ.cxlj.viſa longa,col.pe.verſ.concluditur ergo,lib.4.& Fort.Gratia.in lib.de vltimo fine iuris, char.xvj.verſ.his itaque præſuppoſitis,cum multis ſeq.& Fab.Gioch.in repet.auth.nouiſsima,in xiiij.quæſt.princ.in fi.C.de inoffi.teſta.vbi etiam dicit ita ſe tenuiſſe in repet.huius legis,in ſecũdo princ.art.in 2.q.Quam tamen repet.inuenire non potui, & credo nondum fuiſſe impreſſam, cùm Ioa.Neuiza. nuper omnes repet. & tractatus hactenus impreſſos priuato in eam rem libello commemorauit,in quo nullam huius mentionem facit.

An donatio facta eccleſiæ reuocetur per natiuitatem filiorum.

80 ¶Et in hanc partem facit quod in ſimili dicunt pleriq; locum eſſe l.cùm auus.ff.de condit.& demonſtr.quæ,vt ſuprà diximus,ex eodem fonte oritur,quo & l.noſtra, etiam ſi fuerit ſubſtituta eccleſia.In quibus ſunt Ricard.Mal.Bald.Pau.Caſtr.Ioan.à monte Sperello,& Corn.in l.cum acutiſsimi.C.de fideic.Bal.{cui Ang.ſubſcripſit,conſ.cccxxvj. conſiderato duo,}in fi.li.4.Raph.Co. in d.l.cùm auus,& ibi quoque Soci.in repet.col.xviij.verſ.ſecundum correlarium,vbi & ita dicit conſuluiſſe patrem ſuum Marian.in conſi.inci.Iacob.de Camerino.& illi ſubſcripſiſſe omnes ferè ſolennes doctor.Italiæ.Et ita certè reperio ipſum Maria. conſuluiſſe, conſi.xxiij.cuius factum incipit,caſus talis eſt,quidam Iacobus.conſi.autem initium eſt,circa prædictam conſultationem. col.vij.verſ.18.ibi,non obſtat quòd ſit ſubſtitutum hoſpitale.Idem quoq; tenuit Pet.Anch.conſi.

L. cùm auus. habet locum etiam ſi fuerit ſubſtituta eccleſia.

BIU Cujas

lxxiiij.contra Philip.faciunt.& Pau.Caſt.conſi.xiiij.ſi contingat dictam dominam Leſam, col.j. lib.1.& conſi.ccccix.caſus iſte frequenter contingit,col.j.& ij.lib.2.vbi & in hanc partē dicit con ſuluiſſe doctor.Bononienſes & Peruſinos,& collegium Auinionis,& Alex. in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,le j.col.v.in vj.fallen.ff.ad Trebel.& conſi.xcij.ſuper eo de quo quæritur.col.ij.verſi.poſſet etiam reſponderi,lib.3.& cōſ.xxxviij.perſpectis his quæ in themate,col.iij.in prin.lib.6. Corn. {conſi.xxxj. placet mihi.col.ij.in fi.lib.1.&}conſi.cclxxvj.viſo ſupradicto themate,col.ij.verſi.nec curandum,& iterum col.v.verſic.& iuuantur præmiſſa,lib.3.& conſi.ccxxj. quanquam prima facie,col.vlt.verſi.per quam rationem.{Bapt.Cacia.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de inſtit.& ſubſtit.}Barbat.in d.c.vlt.col.pen.vbi ſuprà,extrà de donat.& in repe.c.Raynaldus,col.xxiij. & mult. ſeq.de teſt.& conſi.xiij.clementiſsimi Dei,col.vj.verſi.& adduco illud quod voluit,lib.1.& conſi. xxxv.clementiſsimi Dei,col.j.eod.lib.1.& d.conſi.lv.præclarè ſcribitur,col.vij.verſic. & adduco, lib.2.& conſi.xxxviij.difficile eſt,col.iij.lib.quoque 3.& conſi.xlvj.cuius eſt ſimile initium, col.iij. eod.lib.3.& conſi.lxxxj.illud referam,col.j.eodem lib.3.& Aluiſius Tentor inter conſilia Lauren. Calca.conſi.xlvij.incip.Chriſti nomine repetito,col.iij.Soci. in l.ij.col.pen.verſic.poſtremò. ff.de vulg.& pup.& conſi.cxcj.licèt difficultates,col.pen. verſic. tertiò ex eo quia iſta donatio,lib.2.& conſi.ccxxvij.præſens conſultatio,col.vlt.eo.lib.2.& conſi.xxvj.cùm ſuper,col.vlt.lib.4.Felyn.in c.in præſentia,col.j.ext.de proba.Ludo.Bol.in addi.conſi.Io.Ana.cōſi.lxviij. caſus de quo agitur, col.ij.verſi.nec dicatur etiā.D.Bened.in repet.c.Raynutius, in verbo,ſi abſque liberis moreretur, nu.23.& ſeq.de teſt.{Car.Rui.conſi.cvj.viſo,col.iij.nu.4.lib.2.& conſi.clxxxij.in facto,col.iiij.ver. ſecundò reſpondetur,eo.lib.2.& conſi.cxxxj.in themate,col.viij.nu.8.verſic.præterea quāuis,lib. 3.}Iaſo.d.conſi.ccxij.alta & valde profunda,col.ij.verſic.& in iſtis terminis,lib.2.& conſil. xxxix. Ioannes Vayrolus col.vj.verſi.prædicta veriora.lib.3.Philip.Dec.in l.fœminæ.char.xiiij.in primis, ver.& ex iſta.ff.de reg.iur.& in l.precibus,col.vj.verſic. ſed tamen in contrarium.C.de impub.& ali.ſubſt.& conſi.cccxcj.in caſu propoſito,col.vlt.& conſi.ccccxvj.in teſtamēto,col.j.& hoc quoque ſentit non obſcurè Bar.in l.filio præterito,col.iiij.verſi.præterea hoc perſuadet æquitas.ff.de iniuſt.teſt.dum loquens de legatis factis eccleſiæ,allegat d.l.cùm auus.

81 ¶Facit ſimiliter,quòd cum poſthumus ignoranter præteritus eſt in teſtamento patris,legata non conſeruantur ex auth.ex cauſa.C.de lib.præt.ſecundum op.Bar.& multorū ibi,quos poſtea nuncupatim citabimus:quoniam ſi pater,inquiunt,cogitaſſet de poſthumo,veriſimiliter non legaſſet. Certè id etiam obtinet in legato facto eccleſiæ:aut alteri piæ cauſæ,vt voluit Bart.in d.l.filio præterito,quo loco proximè citauimus,& ibi quoque Bal.& apertius idem Bar.in repe.d.l.j.in ij.q.v. q.prin.& ibi quoque Bal.etiam in repe.col.antepe.verſi.ſuper quarto quæſito,& ibi item Alex.in addi.Bar.col.pen.C.de ſacroſ.eccl.& idem Bar.in d.auth.ex cauſa,& ibi quoque Bald.& Ange.& ipſe Bar.conſi.xxiiij.Cechus condidit teſtamentum,verſi.tertiò.vſque ad fi.conſi.& Bal.in l.j.col. pen.verſi.vlteriùs quæritur.C.de inof.don.& conſi.clxxxiiij.quidam dominus Rambaldus, lib.3. Pet.Anch.in c.ſi pater,col.iij.in vij.not.de teſta.lib.6.& Card.Flor.conſil.xx.cum in teſtamentis, in primo dub.& Corn.conſi.clviij.pro deciſione,col.x.verſi.item tertiò fallit,lib.2. Barba.d.conſi. lv.præclarè ſcribitur,col.8.verſi.& adduco quod voluit,lib.2.Soc.in repe.d.l.moribus, col.pe.ver. confirmatur hoc idem.ff.de vulg.& pup.

Poſthumo ignorāter præterito legata non conſeruantur. Idem in legato eccleſiæ.

82 ¶Verùm ſunt & multi verendæ auctoritatis,qui contrà negant hanc legem habere locum in donatione facta eccleſiæ, ita ſcilicet, vt integra donatio reuocetur natiuitate liberorum,ſecundum hanc l.ſed tantùm vſque ad legitimam portionem.& ita voluit gloſſ.in d.c.vlt.& ibi etiam Arch. xvij.q.iiij.ita intelligentes tex.ibi.Sequitur Bar.ſibi præter morem contrarius,in l.Titia Seio.§.imperator,col.ij.verſi.quæro dixi quòd donatio,& iterum col.vlt.verſ.quæro.l.ſi vnquam,loquitur, & ibi etiam Raph.Co.ff.de leg.ij.Bal.ſibi item,ſed ex more,contrarius.Ange.qui ita dicit fuiſſe determinatum Bononiæ,Saly.Pau.Caſt.& Alex.in addi.Bar.in d.l.j.C.de inof.don.Imo.nō ſemel,& Panor.in c.vlt.de don.Ro.in repe.auth.ſimiliter,in 8.priuilegio piæ cauſæ inter contractus. C.ad leg.fal.vbi facit illā gl.ſin.Cor.conſ.xj.in præſenti conſultatione,col.vlt.lib.3.& conſi. xxx.in hac conſultatione.col.ij.lib.4.Barb.in repe.d.l.cùm acutiſsimi,col.xxxvij.ver.reſtat nunc examinare. C.de fideic.Calcane.conſ.xiij.pro parte negatiua.col.iij.ver.quintò ſi donantur.Iaſon in d.auth.ſi qua mulier,col.j.C.de ſacroſ.eccl.& in l.generaliter.§.cùm autem,col.j.C.de inſt.& ſubſti.Fely.in d.c.in præſentia,col.xxij.verſi.quartò quæro,de proba.Corſet.in ſuis ſing.in verbo,donatio,ſing. incip.licèt donatio,vbi & illā gl.dicit ſing.Matth.Affli.in conſt.Siciliæ incip,auctoritatem,col.iij.

Qui cōtrà negant hanc l. habere locum in donatione factaeccleſiæ.

83 ¶Et hæc poſterior ſententia hac ratione fulcitur.Nam ſi donatio facta filio non omnino reuocatur per natiuitatem liberorum,ſed tantùm vſque ad legitimam,vt diximus in præcedenti q.conſequens eſt,vt nec ſimiliter donatio facta eccleſiæ,quæ habetur loco filij.c.in præſentia,de proba. nec videtur liberis poſtponenda,arg.l.ſancimus.C.de ſacroſ.eccle.cùm ſi.Imò verò anteponēda, præterquam in legitima,vt patet ex d.auth.ſi qua mulier,& ibi Bal.Saly.& recen.eod.tit.& voluit Bar.in l.j.col.xij.in j.q.v.quæſt.prin.C.eo.& expreſsiùs Ant.conſi.xxv.ad primū dubium,col.vlt. Pet.Anc.conſi.xlvj.prima facie videtur.Franc.Areti,conſi.xij.in cauſa Nicolai.Alex.in l. pactum quod dotali,col.ij.& ibi etiam Ant.ab Alex.& Soc.circa mediū.C.de pact.& eundem Alex.conſi. xxxviij.viſo themate de quo,col.iij.ver.ad confirmationē.lib.1.& conſ.xlv.habito,col.vlt.eo.lib. 1.& con.lxvj.viſo teſtamento.col.iij.ver.vnde dicit,lib.2.& Soc.conſi.cl.Domine labia,& c.& nos

Ratio eiuſdē opinionis.

BIU Cujas

introducere,&c.col.pe.ver.nec dirigimus,& Iaſon in l.tale pactum.§.vlt.col.iij.verſic.non ob.auctoritas.ff.de pact.& in l.licèt,col.j.C.eod.& in l.hac conſultiſsima.§.ſi quis autem,col.ij.in ij.lim. C.de teſta.{& cõſ.cxl.ſpectabilis,col.x.verſi.præterea poſito,lib.2.}Phil. Dec. in d.c.in præſentia. col.xxxij.verſi.& circa iſtam primam quæſtionem.& conſi.ccccxxvj.in duobus dubiis,col.ij.ver. venio ad ſecundum.{& conſi.ccccIxxx.in caſu qui contingit,in fin.& con.cccccxxix.Philippus, col.vlt.verſi.ſed reſponderi.}& alibi latius dicemus.

84 ¶Quæ ratio tutior videtur & probabilior,quàm quod diximus eccleſiam haberi loco filij,quia illud tantùm procedit,cùm quis ingreditur monaſterium,ſecundum{glo.& propè omnes in auth. rogati.C.ad Trebel.}Dy.& Ang.in l.ſi quis ita.§.ea lege.ff.de verb.oblig.Cyn.in l.j.in vlt.q.C.de inof.donat.& Bald.in d.authen.ſi qua mulier.& in l.cùm acutiſsimi.C.de fideic.& conſil. Ixxxv. quæritur vtrum ille,circa medium,lib.1.& d.conſi.ccxv.lib.5.& Pet.Iac.d.tit.de cond.ex lege quæ pro re donat. comp.ante fi.{Ang.conſi.vij.in dei nomine,ex dicto themate,col.ij.& Fran. Aret. conſi.liij.diligenter diſcuſsis,col.iij.verſi.deſcendo igitur ad tertium.}& Laurent.Calca. qui alios refert conſi.vij.quia à me quæſitum eſt,col.xiij.verſic.item non eſt verum. Eſtque eius rei ratio. nam qui ingreditur monaſterium,ſe ſuáque omnia offert,deuouet,dedicat monaſterio, auth.ingreſsi.C.de ſacroſ.eccle.Cepol.cauſarum ciuilium conſil.xxxvj. quidam habens feudum,col.ij.in fi.Ideo videtur tantùm diligere monaſterium,imò magis quàm filium:nulla enim eſt maior dilectio,nulla charitas,nulla donatio,nulla liberalitas,quàm cum donator venit in domũ, & cùm datum idem eſt penitus, cum dante, & cum denique quis ſeipſum donat.§. nec Moyſes, de conſe. diſt.ij.& c.j.§.vna,in princ.extr.de ſum.tri.& fid.catho.& cle.ſi dominũ.§.ô ſingularis,de reliq.& vene. ſanc. Non mirum igitur, ſi hoc caſu monaſterium ſit loco filij,non etiam aliàs. Sed nec id quoque ſemper procedit,vt ſcilicet monaſterium quod quis ingreditur,habeatur loco filij, vt dicam latè infrà in verbo ſuſceperit liberos.verſi.xlvj.inci.imò verò quod habeatur. Imò ſunt qui nullo caſu id obtinere aſſerunt,vt dicam in eadem gl.verſi.ſeq.

Quo ſenſu monaſteriũ dicitur eſſe loco filii.

85 ¶Idéóque & in eo quod diximus in caſu d.l.cùm auus,etſi multi tenent contrariũ,videlicet eam l.& ſimiles non habere locum,quando eccleſia eſt ſubſtituta.vt pulchrè conſuluit Pet. Anch.ſibi contrarius d.conſi.xlvj.& latè Barb.ſibi etiam contrarius in repe.d.l.cùm acutiſsimi,col.xxv.ver. quartò iſtud ſummarium,cum multis ſeq.per quatuor chartas,& iterũ char.pe.verſi.quid ſi teſtator.& conſil.lxxj.illud in mediũ referam,col.6.verſi.nunc eſt videndum,& col.8.verſi.nec obſtat cum dicitur.lib.3.vbi vacillanter loquitur,ſed ita tamen,vt in hanc partẽ inclinare videatur.Fely. ſibi itẽ contrarius,in c.eccleſia ſanctę Mariæ,col.38.ver.quartò,quia ſaltem vno caſu,de conſt.Iaſon ſibi contrarius in d.auth.ſi qua mulier,col.ij.& in d.l.licèt inter priuatos,col.j.verſ.ſecũdò facit.C.de pact.vbi hoc dicit ſing.& in l.tale pactũ.§.vlt.col.iij.verſi.& propterea per hanc doctrinã. ff.eo.& in l.generaliter.§.cum autem,col.j.verſic.ſecundo correlario.C.de inſti.& ſubſti.& in l.ſi quis id quod,col.iiij.ver.ſecundò & notabilius.ff.de iuriſd.om.iud. vbi ita dicit ſe conſuluiſſe Piſis,{vt certè conſuluit,conſi.cxl.ſpectabilis dominus,col.x.ad fin.& iterum col.vlt.verſi. præterea & valde ad propoſitum,lib.2.& Phil.Dec.ſibi contrarius d.conſi.529.col.ij.verſic.ſed breuiter reſpondetur.& Carol.Rui.ſibi quoque contrarius,conſi.iij.de pluribus,col.pen.num.23.lib.2.}

De eadem re.

86 ¶Quanquam ipſe Petr.Anc.quem veluti authorem & anteſignanum huius op.cæteri laudant & ſequuntur,non eam ſimpliciter aſſerere videatur in d.conſi.xlvj.ex quo illi eum citant,quoniam inibi & alia multa in eam op.ſuadentia concurrebant, præterquam quòd ſubſtituta fuerat eccleſia,vt etiam animaduertit Socin.in d.l.cum auus,col.xv.verſic.poteſt & ſecundo loco, & rurſum col.ij.verſi.vel ſecundum.ff.de condi.& demon.& in d.conſi.cxcj.licèt difficultates.col.pe. lib.2. & Corn.conſi.cxcvij.non alienam,col.vij.ver.poteſt etiam dici,lib.3.& alibi in hac re admodum dubitauit ipſe Pet.videlicet in d.c.in præſentia,extra de proba.& rurſum alio in loco non obſcurè priorem opin.tenuit,vt ſuprà diximus.Ex quo nihil illi officit ipſius Pet.auctoritas.

De eadem re.

87 ¶Sed vt vlteriùs procedamus,nõ omnino etiam expeditum eſt,quod diximus in caſu d. auth.ex cauſa.C.de lib.præt.quando multi negant illud procedere in legatis ad pias cauſas, quoniam inquiũt,veriſimile eſt teſtatorem huiuſmodi legata reliquiſſe,etiam ſi cogitaſſet de poſthumo, quia prima charitas incipit à ſeipſo.l.præſes.C.de ſerui.& aqua.& anima cunctis rebus eſt anteponenda.d.l.ſancimus.C.de ſacroſ.eccl.Et in hac opin.fuerunt Bal.Ang.& Imo.in l.filio pręterito.ff.de iniuſt.teſta.& idẽ omnes in l.Titius,in prin.ff.de lib.& poſthu.Ang.in l.militis codicillis.§. miles in ſupremis.ff.de teſta.milit.Ang.Pau.Ca.Alex.Cor.& Iaſ.in d.auth.ex cauſa.Ioan.Ana.conſil. xxviij.viſis & ponderatis,col.pe.verſ.ex quibus omnibus,& ibi Lud.Bolo.in addit.col.iiij.verſic. plus dico.Pau.Ca.conſi.xv.incip.do.col.iij.in fin.lib.2.Barb.in repe.d.l.cum acutiſsimi,char.pen. C.de fideic.Fran.Aret.con.xcij.viſo legato,col.j.& Iaſ.in l.precibus,col.v.C.de impub.& ali.ſubſtit.Bernar.Laud.in addit.Bart.d.conſi.cciiij.& Cat.Cot.in memor.incip. anima cunctis rebus.

Prima charitas incipit à ſeipſo.

88 ¶Sed tu tamen hîc aduerte, quia maxima iſtorũ pars non loquuntur generaliter in legato factopiæ cauſæ,ſed nuncupatim & ſpecialiter in legato relicto pro reſtitutione malè ablatorum, quòd haud dubiè dicitur ad pias cauſas,vt ex ſe ſatis patet.& eſt ſententia Bald.& Ang. in l.hæreditas. §.ſi defuncto.ff.de petit.hæred. Flor. in l.cùm quidam.§.ſi dies.ff.de vſur.& not.in cle.j.de priuil. cum ſi.Tamen non eſt gratuitum,ſed neceſſarium,& veluti quædam reſtitutio rei debitæ, vt dicit gl.in c.quanquam,in verbo,poſſunt acquirere,ad fi.de vſur.lib.6.& Bal.in c.ad noſtram,col.ij. verſic.

Relictum pro reſtitutione malè ablatorũ, dicitur ad pias cauſas.

BIU Cujas

versi.item not. valere,extr.de iureiur.& doc.sæpe.In qua quidem aut necessaria restitutione, aut gratuita donatione non habet locum hæc l.nostra, vt postea latè dicemus in verbo, donatione largitus. Nam & videmus deportatum condemnatum ad mortem, qui simpliciter legare prohibẽtur l.eius qui.§.insulam.ff.de testa.etiam in fauorem piæ causæ.l. si quis filio.§.irritum.ff.de in iust.testa.& voluit Io.And.in addi.Spec. tit.de instr.edi.§.compendiosè in addi.quæ incipit,quid de damnato,& iterum in §.nunc aliqua,versi.xv.eo.tit.& Bal.cons.ccccxlviij.quæritur in primis, col.1.lib.1.cum concor.adductis à me in nostro tractatu priuilegiorum piæ causæ,in lxxvj.speciali,posse tamen id facere pro malè ablatis,non quidẽ vt valeat tanquam testamentum, & habeat vim relicti,sed tanquã confessio facta inter viuos,& iure debiti,secundum Ioan.And.in d.c.quanquam,in gl.quæ incipit,dominus meus,de vsur.lib.6.in nouella.& sequitur Pet.Anc.ibi, col.v.in 14.not.vbi hoc limitat procedere cum constat de malè ablatis,& ibi quoq; Domi.in versi.omnes autẽ,col.6.vers.sed pone quòd quis.Sequitur etiam Bal.in l.vlt.col.3.vers.& ideo.C.si à nõ compe.iudic.& consi.382.dicit lex,post prin.lib.j.& consi.244.proponitur quòd quidam nobilis, post medium,lib.5.& consi.447.ad euidentiam præmittendum est quis dicatur,colum.vlt.eo.lib.6.& consi.476.testamenta & relicta,eo.lib.5.vbi id negat alibi in iure reperiri.& Collec.in c.Ioannes, col.v.versi.sed quid si quis,ext.de testa.& Rom.consi.164.hæc quinquaginta.& consil.199. præsens statuti particula. col. vlt.& ad hoc allegat optimum text.in l.si seruo.ff. de hæred. instituen. vbi non præstat beneficium : qui impendit debitum. Ex quo not.Bald.quòd si gabella ex statuto solui debet ex legato,ea non debetur ex relicto facto pro malè ablatis,quia id non est propriè legatum.Sequitur itẽ illud Ioan.And.dictũ Augustin.in addit.Ang.Aret.in tracta.malefic.super verbo,caput à spatulis amputetur.& D.Bened.in repet.c.Raynucius,in verbo, si absq; liberis moreretur,le j.nu.30.& iterum in verbo,mortuo itaque testatore,le j.nu.187.Sed & aliàs legitima quã non potest minuere fauor piæ causæ,vt in auth.si qua mulier.C.de sacrosan.eccl.tamen diminui potest pro exoneratione conscientiæ,vt voluit Soci.qui alios citat,in repet.d.l.moribus, col.pen. versi.vno tamen casu.ff.de vulg.& pup.& in l.cùm auus,col.xx.versic.tertium correlarium. ff.de condit.& demon.& Catel.Cot.vbi supra.Et hac ratione etiam in casu.d.auth.ex causa,idem Bal. in d.l.j.col.iiij.versi.modo venit circa voluntatem.C.de sacrosanct.eccle.expressim distinguit inter relicta pro restitutione malè ablatorum,& alia legata piis causis facta,vt scilicet in illis debeãtur,etiam si posthumus fuerit ignoranter præteritus,non etiam in aliis.quod & facit Petr. Anch. in d.cap.si pater,in vij.nota.de testa.lib.6.Soc.in d.l. {cùm auus,} vbi supra. Et ita videntur intelligere ij,quos supra proximè citauimus.Ideo tu in hac re cogita.

Non præstat beneficiũ qui non impendit debitum.

89 ¶Maximè,quia non videtur verum,quod suprà dictum est,magis fauendum esse ecclesiæ, quàm liberis,præterquam in legitima,cùm iura simpliciter statuant hæreditatem filiis deberi iure naturæ.l.ex scripto,in fine,ff.vnde liber.cum aliis suprà in princ.allegatis.sitq; notum illud diui Pauli ad Galat.c.iiij.Filius,ergo hæres.Illúdque quod dicitur Augustini:quicunque vult exhęredato filio ecclesiam facere hæredem,quærat alterum qui suscipiat,non Augustinum,vt scribitur in c.vlt. xvj.q.iiij.quod dictum de consilio intelligit gl.in l.Papinianus.§.j.ff.de inoffi.testa. & in l. si quis ad declinandam.C.de episco.& cleric.in consilio autem non est necessitas.c. quod præcipitur.14. q.j.Idcirco non videtur quòd illud consilium restringatur respectu legitimæ, in qua est necessitas, vtpote quam pater non potest sine causa auferre.§.aliud quoque capitulum,in auth.vt cum de appel.cog.Et in materia d.l.cùm auus.& d.l.cum acutissimi,hoc probatur,vbi tex.prouidet liberis,nepotibus,& posteritati,quibus nõ debetur legitima,quia stantibus filiis nepotes & alij descendentes non debent necessariò instituí vel exhęredari.l.Gallus.§.in omnibus,in fi.ff. de libe.& posthu.l.posthumorum,in prin.ff.de iniust.testa.ex quibus Phil.Dec.sibi cõtrarius in l.licèt, col. ij.in iij.not.{C.de pact.}& iterum in l.generaliter,col.iij.versi.retenta tamen.C.de institut.& substit.rursũmque consi.cccxcj.{in casu proposito,}in fi.illud asserit,quod dicimus non verum esse, quòd magis sit fauendum ecclesiæ,quàm liberis,excepta legitima.

Non est magis fauendum ecclesiæ quàm liberis. Filius,ergo hæres.

Pater nõ potest filio sine causa legitimã auferre.

90 ¶Sed & quòd simpliciter fauorabilior sit causa liberorum,quàm ecclesiæ tenet Bald. in l.iubemus, col.j.C.de testa.Pet.Anc.in c.ij.ext.de testa.& in rubr.eo.tit.lib.6.col.ij.versi.ex quo infero.& iterum in d.c.si pater.in vij.not.eo.tit.lib.6.Ro.in repe.auth.similiter,in vltimo speciali contractuũ, in fi.& iterum in xviij.speciali testamentorum.C.ad leg.Falc.{Io.Ana.& Fely.in c. si quis episcopus,de hæreti.}& Maria.qui alios allegat,consi.xxiij.circa prædictam consultationem,col.7.vers. decimooctauo.& in tractatu oblationum.in xv.libello,in primo membro,post prin.& Barb.cõsi. xiij.clementissimi Dei,col.vij.versi.modo si vnus,lib.1.& consi.xxix.illud afferã in medium, col. ij.eod.lib.1.& consi.xxxiiij.clementissimi patris,col.j.eod.lib.1.& consi.seq.clementissimi Dei,col. iij.nec obstat cum postea dicitur,& iterum col.vj.versi.nec ob.cum dicitur,& seq. eo.lib.1.& cõs. lv.præclarè scribitur,col.vij.& seq.lib.ij.& consi.xxxviij.difficile est,col.iij.lib.3.& consi. xliij.illud in medium,col.v.eod.lib.3.& consi.xlvj.difficile est,col.iij.eo.lib.3.& consi.lxvj. illud in medium referam,col.vj.eo.lib.3.& consi.seq.illud in medium afferam.col.iiij.versi. etsi quispiam opponat, eo.lib.4.& consil.lxxj.illud in medium referam,col.viij.versi.nec ob.cum dicitur,eo.lib.3.& cons. lxxx.illud referam,col.j.eo.lib.3.& consi.lviij.omnipotentem,char.vj.versi.& faciat quod voluit, lib.4.vt & alios multos citat{Cor.consi.xxxj.placet,col.ij.lib.1.}Pet.Bel.in speculo principum,titu. de materia executi.vlt.volun.§.videamus,char.pe.& Bene.Cap.consi.xix. punctus fuit quidã Pe-

Maior fauor liberorum quàm ecclesiæ.

BIU Cujas

trucius,col.2.verſ.ſed his non ob.& conſ.xxij.punctus quidam Tadeus,ad ſi.& conſ.lxvj. pũctus quidam Bernardus,col.iiij.verſ.vnde ſi in dic.& Cor.conſ.clvj.de duabus hereditatibus,col.iij.lib. 2.& d.conſ.cclxxvj.col.ij.quo loco ſupra citauimus,lib.4. & con.226.quanquam prima facie,col. vlt.verſ.præterea etiam,lib.4.Iaſon ſibi contrarius,d.conſil.212.col.vlt.lib.2.Phil.Dec.in c.j.col.x. verſ.ſexto à ſimili ratione,ext.de probat.& in l.vlt.col.pen.verſ.ſextò infertur. C.de eden.& in l. licet,col.2.& ibi Alciat.in verbo,fauore.C.de pact. Et in hanc ſententiã Auguſtinus in epiſto.ad ad Ediciam, eã increpat,quòd cùm haberet filium, magnam tamen facultatum partẽ in eleemoſynas profudiſſet,citatque illud Apoſt.j.ad Timoth.v. Quiſquis ſuis non prouidet, fidem denegat,& eſt infideli deterior.Vide tamen quæ dicam infrà in verbo,donatione largitus,in xvij.q.

91 De eadem re. ¶Ex quibus etiam fit,vt licèt aliàs monaſterium quod quis ingreditur, excludat ſubſtitutum ſub ea conditione,ſi inſtitutus decedat ſine liberis,per §. ſed hoc in præſenti, in auth.de ſancti.epi.& in authen.niſi rogati.C.ad Trebel.hoc tamen nõ procedit,cum ſubſtitutus eſt filius teſtatoris,vt voluit Bald.in d.auth.niſi rogati, col.ij.& conſi.cxcvj.teſtamentum Puciarelli,lib.1. {vbi ita dicit fuiſſe iudicatum.}& Raph.Fulg.conſ.liij.quoniam ſuperiùs,in fin.Alex.conſi. cxxj.viſo themate, col.iiij,verſi.in hanc partem,lib.2.& latè Iaſ.d.conſi.ccxij.{col.ij.verſi.ſed prædicta, lib.2.}

92 An reuocatio ni huius legis locus ſit in donatione facta magno cuipiã amico. ¶Quid autem in donatione facta magno cuipiam amico? An vi huius l.noſtræ reuocatur filiorũ natiuitate? Bald.hic in caſus poſitione videtur ſentire quòd ſic,dum ita caſum format, Patronus, inquit,habebat libertum,quem valde diligebat,&c. Et hoc confirmat,quod voluerunt Guil.Bald. & Ang.in d.l.tale pactum.§.vlt.per illum text.ff.de pact.quòd qui donat fratri,aut alteri coniunctæ perſonæ,cùm non habet liberos,ſuſceptis poſtea liberis reuocatur donatio. de quo & illic eſt optimus text.loquens de fratre.Porrò nulla amicitia poteſt eſſe tã fœlix,quæ imitetur fraternitatem,vt eſt Quintiliani ſententia decl.cccxxj.Quis enim, vt apud Salluſtium dicit Mycipſa, amicior,quàm frater fratri?Et multis antè ſeculis ſcripſerat Heſiodus,

Nulla amicitia tam fœlix quæ imitetur fraternitatẽ.

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. Id eſt,
Sed nec germano quiſquam eſt æquandus amori.

Cuius rei exemplum nobis reliquit Herodotus in Thalia de muliere (ea Intaphernis vxor fuit) quæ optione ſibi facta à Dario,fratrem,aut maritum,aut filios morti adiudicatos eximẽdi,fratrem elegit,maritóque ac liberis antepoſuit.{Sed & Antigone apud Sophoclem aſſerit ſe fratrem viro ac filiis anteponere.his enim amiſsis alios facilè comparari:fratrem verò,ſi parentes obierint,nunquam tibi naſciturum eſſe.Id quod etiam refert Ariſtot. lib.rhetor.iij.c.46.}de qua re plura diximus in xxij.cauſa minuendę pœnæ.Igitur vt ad rem redeamus,ſi id obtinet in fratre,in quo tam arcta eſt coniunctio,tanta amicitia,vt quod illi donatum eſt,reuocetur natiuitate liberorũ,multò magis in alio amico extraneo debet procedere:& id quidem iure optimo, quando nulla eſt amicitia,nulla coniunctio,quæ paternam æquet,aut vincat.l.vlt.in prin.C.de cura.furio. nec ſui quidem ipſius.l.iſti quidem.§.vlt.ff.quod met.cauſ.& ſuprà poſt prin.abundantiſsimè diximus.Ideo cùm huius l.fundamentum ſit veriſimilis illa mens & affectio parentum in liberos, qua cenſetur velle ipſos cæteris præferre,vt etiam ſæpius iam diximus:quæ tanta poteſt eſſe amicitia, vt donans veriſimiliter velit alium præferre ſuæ poſteritati ? niſi aut merita, aut id genus alia intercedant,quæ ceſſare faciant hanc l.vt dicemus poſtea.

Antigone fratrem uiro ac filiis antepoſuit.

93 Plus iuris habemus in amicos, quàm in alios. ¶Et hanc ſententiam non mediocriter ſuſtentat,quòd aliàs id quod fit ob amicitiam,minus efficax eſt,faciliúſque reuocatur,quàm quod fit nullo amicitiæ reſpectu, tanquam ſcilicet plus iuris habeamus in amicos,quàm in alios,per gl.in l.j.in verbo,quod genus,in fi.ff.de preca. quæ dicit precarium ſimile eſſe contractui,quem ſæpe fieri videmus,ſcilicet dum donat quis alicui in amicitã,poteſt enim reuocare quando velit.Et illam gl.expendit & ſequitur Rapha Co.ibi.& ex ea Iaſon in l.j.col.ij.verſ.alibi reperio.ff.de in litem iurand.id not.quod ſuprà ex ea diximus,& declarat qualiter intelligatur.{& idem quoque Iaſon qui eam glo.dicit mirabilem,in l.dedi, quæ eſt iij.§.ſi liber,in x.not.ff.de cond.ob cauſ.}

94 ¶Vt interim illud omittamus,quòd ſi donatio facta amico non reuocatur ex hac l.nunquam aut vix ei locus eſſet. Quotus enim quiſque donat inimico ? Niſi fortè vt illum eo delenimento, ac veluti hamo vt piſcem capiat ac fallat, vt eſt in veteri prouerbio apud Euripidem in Aiace Flagellifero,

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἢ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κ' οὐκ ὀνήσιμα. Id eſt,propè ad verbum,
Sed eſt vera mortalium paræmia,
Inimicorum dona,non dona eſſe,& inutilia. Ita autem in carmen vertit Eraſmus,
Quin verum id eſt mortalium prouerbium,
Non eſſe dona,dona quæ veniunt tibi
Ab hoſte,verùm inauſpicata ac noxia.

Inimicorũ dona non dona.

De quo Eraſmus ipſe multa Chiliadis j.centu.iij.c.xxxv. Sed cui addere potes illud Maronis lib 2.Aeneidos huc haud dubiè alludentis,

Timeo Danaos,& dona ferentes. Et paulò antè,
Aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaum?

Item

BIU Cujas

Item illud Eccleſiaſtici 34. Dona iniquorũ non probat altiſsimus. Cui accedẽs lex 12. tab. Impius, inquit, ne audeto placare donis iram deorum. Quam quidem legem interpretans Tullius lib. 2. de legibus, Donis, ait, impij ne placare quidem audeant deos, Platonem audiant, qui vetat dubitare, qua ſit mẽte futurus Deus, cùm vir nemo bonus ab improbo ſe donari velit. Aliàs autem nullus aut pauci donãt inimico & malè merito. l. nec adiecit. ff. pro ſocio. & l. j. de anno. ciuili. lib. 11. & voluit Bal. in l. illud, col. pe. in iij. q. C. de ſacro. eccl. {& Alex. conſ. cxxvj. in hæſitatione, col. j. lib. 4.} & dicemus infrà in verbo, donatione largitus, in j. declaratione donationis remuneratoriæ.

95 ¶ Verùm Soc. conſ. xxxix. in quæſtione quæ vertitur, col. vlt. lib. 3. videtur voluiſſe contrarium in valde amico, cui veriſimile eſt donantem donaturum fuiſſe, etiam ſi cogitaſſet de liberis. Quod & confirmatur ex eo quod dicit Bal. in auth. ex cauſa, col. 4. verſi. item non ob. & ibi poſt eum Cornel. col. xj. verſ. quintò fortè fallit. C. de lib. præter. q licèt aliàs legata facta à teſtatore non cogitãte de poſthumo, non conſeruentur vi illius auth. ex multorum ſententia, vt ſæpe ſuprà diximus, & dicemus infrà latiùs: tamen hoc non obtineret in legatis factis coniunctis perſonis, quibus veriſimiliter teſtator legauiſſet, etiam ſi de poſthumo cogitaſſet. tunc enim conſeruantur legata, arg. l. cùm alienam. C. de lega. quod & ſequitur idem Corn. conſil. cxciij. videtur in præſenti conſultatione, col. iij. verſic. ſed dato ſine præiudicio, lib. 3. Id quod etiam obtinet in legatis factis amicis: cum d. l. cùm alienam, qua innituntur Bal. & Corne. trahatur etiam ad amicos, ex ſententia Guil. Cu. Fulg. Pau. Ca. Alex. & Iaſ. in ea ipſa l. & Barb. in repe. cap. Raynaldus, col. cxviij. de teſta. Quibus optimè ſuffragantur verba illius l. cum dicitur, vel aliæ perſonæ.

Legata relicta coniunctis perſonis conſeruãtur etiã poſthumopræterito.

96 ¶ Nam amicitia neceſsitudini ſiue conſanguinitati anteponenda eſt, aut certè non poſthabenda, ex Platonis illius philoſophorum Dei ſententia, atque etiam Ciceronis, cuius hæc verba ſunt lib. 1. Offic. Sanguinis coniunctio & beneuolentia deuincit charitate homines. magnũ eſt enim eadem habere monumenta maiorũ, eiſdem vti ſacris, ſepulchra habere communia: ſed omnium ſocietatum nulla præſtantior eſt, nulla firmior, quàm cùm viri boni moribus ſimiles ſunt familiaritate coniuncti. Sed & idem in Lælio hanc eandem ſententiam hac ratione comprobat: Ex propinquitate beneuolentia tolli poteſt, ex amicitia non poteſt. ſublata enim beneuolentia, amicitię nomen tollitur, propinquitatis remanet. Ergo illud in quo neceſſariò beneuolentia permanet, anteponendum eſt ei, à quo beneuolentia remoueri poteſt. Valerius autem Maximus grauiſsimus & ipſe autor, c. 7. lib. 4. ita exorditur, Contemplemur nunc amicitiæ vinculũ potens & prævalidum, neque vlla ex parte ſanguinis viribus inferius, hoc etiam certius & exploratius, quia illud naſcendi fortuitum opus, hoc vniuſcuiuſq; ſolido iudicio incoata voluntas cõtrahit. Itaq; celerius ſine repræhenſione propinquum auerſere, quàm amicum: quia altera direptio vtique iniquitatis, altera leuitatis crimini ſubiecta eſt. Cùm enim deſerta ſit futura vita homini nullius amicitiæ cincta præſidio, tã neceſſarium præſidiũ temere aſſumi non debet: ſemel autem apprehenſum, rectè ſperni nõ conuenit. Iſocrates orator eximius ad Demonicum effert miris magniſq; laudibus Hipponicum ipſius Demonici patrem, quòd magis approbabat amicos, quàm propinquitate vlla deuinctos, exiſtimabátq; ad ſocietatem eſſe potentiorem natura legem, mores genere, delectum neceſsitate.

Amicitia anteponẽda eſt neceſsitudini.

97 ¶ Ex Theologis D. Ambroſius, qui inter primos ſtatuitur, plerunq;, ait, amici ſe potius beneuolentiæ quiſque committit, quàm fratris neceſsitudini. & D. Thomas, qui facile primas inter ſcholaſticos obtinet, differens in ij. ij. q. xxvij. de ordine charitatis, cenſet cõiunctos ſanguine in iis duntaxat quæ naturam ipſam concernunt, amicis anteponendos, ex cæteris poſtponendos. quẽ ſequitur Ant. Florent. in iij. parte ſummæ, tit. vj. c. v. §. vj. At alibi idem D. Thomas, in eo ſcilicet opuſculo, quod ſcribit de dilectione Dei & proximi, ſimpliciter aſſerit amicitiam plerunque conſanguinitati præponderare. At quem non immerito Theologis, & forte etiam diuis annumerabo, Salomon Prouerb. xviij. c. Vir, ait, amicabilis ad ſocietatem magis amicus erit, quàm frater.

Item ſecũdùm Theologos.

98 ¶ Sed ne noſtros iuriſconſultos, & legumlatores ſilenter prætereamus, Leges noſtræ pluris exiſtimant amicitiam, quàm illam fraternitatem, quæ cæteris neceſsitudinibus, vt ſuprà diximus, præponitur, vt quæ ſanxerunt magis amicitiæ atque conſortij rationem eſſe habendam, quàm fraternitatis, ad metiendam iudicandámque qualitatẽ rerum à fratre, eodémque commilitone donatarum in l. cum allegas. C. de caſtren. pecu. lib. 12. vbi ſi frater ex cõmilitio amicior factus fratri commilitoni quippiam donauerit: id in peculio caſtrenſi habendum eſt, conſiderata potius qualitate amicitiæ quæ ex commilitio proceſsit, quàm fraternitatis. eſtq; in eandem rem text. ſimilis, niſi quòd generaliter de agnatis loquitur, in l. pen. in prin. ff. eo. tit. Quarum legum autoritate ſuffultus Alber. in l. ſed & hæ perſonæ. ff. de in ius vocan. dicit amicitiam plus habere ponderis, quàm fraternitatem. Cui planè concinens Homerus ille omnis virtutis parens Iuſtiniano in proœmio ff. dictus, cenſet fidum amicum non eſſe fratri poſtponendum.

Et iuriſconſultos.

Si quis forſan amicus ſit gratúſque bonúſque,
Quandoquidem is non inferior vel fratre putandus.

Sunt enim verſus illius huiuſmodi in fi. lib. 8. Odyſſeæ,

ἤ τίς πο καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς
ἔσθλὸς, ἐπεὶ ὁ μύτοι κασιγνήτοιο χερείων
γίνε᾽ ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

99 ¶ Et hæc quoque ex eo fulciuntur, quòd licèt id quod intereſt, ob affectionem coniunctionis ſan-

BIU Cujas

Id quod interest ratione amicitiæ est fortius eo quod interest ratione coniunctionis sanguinis.

guinis aut aliàs, non tanti sit, vt quis pro altero stipulari possit, per id quod voluit gl. in l. fideiussoris, in verbo, neque enim, & ibi Bart. {& alij. ff. de pac.} & idem Bart. in l. quod dicitur. ff. eod. tit. & in l. j. col. 7. vers. vidimus suprà triplex interesse. C. de sent. quæ pro eo quod inter. {Nicol. Neapo. qui eam glo. dicit singularem, in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verbor. oblig.} & est bonus tex. {in l. quod dictum, vbi Ang. & Raph. Fulg. not. ff. de pact. &} in l. iij. §. sed & si fortè. ff. iudica. sol. Tamẽ habemus glos. quæ id negat procedere in eo quod interest ob amicitiam. id enim satis esse, vt pro altero stipulari possit, ea est in l. si vnius. §. j. in verbo, videamus. ff. de pactis. & ibi Bal. Ang. {Pau. Cast. & Alex. & Iason consi. xlj. in duobus, col. pen. vers. vel aliter & secũdò, lib. 3. Ex quo & ipse.} Ias. id animaduertens in l. j. col. ij. vers. capio glos. ff. de iureiuran. illud not. quod dicit mirabile, id quod interest ratione amicitiæ, esse fortius eo quod interest ratione coniunctionis sanguinis. Sed tu tamen illum vide in d. l. si vnus. §. j.

100 *Amicitia semper ordine scripturæ prælata.*

¶ Porrò videmus apud nostros iurisconsultos, qui ordinem scripturæ inspiciendum iubent, in l. generaliter. ff. de fideico. liber. cùm si. ferme semper amicitiam consanguinitati in ordine scripturæ prælatam. l. sed si plures. §. in arrogato, in fi. ibi, amicus vel cognatus. ff. de vulg. & pupil. & l. si. seruus plurium. §. vlt. ibi, legatarij charitas & necessitudo. ff. de leg. j. & l. Theopompus, ibi, amici mei & cognati. ff. de dot. præleg. & l. affectionis, ibi, amicos vel necessarios. ff. de donat. Quod & fecit Esdras ille Propheta & Scriba Hebræus c. iiij. Non meminerunt, inquit, cum biberũt, charitatem, nec fraternitatem. & Dauid Ode xxxvij. Amici mei & proximi mei aduersus me appropinquauerunt, &c. {& Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Quod is simulatque sensit de amicorum cognatorúmque sententia, Romam confugit. & Sallustius in bello Iugurthino de Micipsa loquens, cùm sibi finẽ vitæ adesse intelligeret, coram amicis & cognatis huiuscemodi verba fertur habuisse, {nũc quoniam mihi natura finẽ vitæ facit, per hanc dextrã, per regni fidem moneo, obtestórq; te, vt hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, charos habeas: neu malis alienos adiungere, q̃ sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neq; thesauri præsidia regni sunt, verùm amici: quos neq; armis cogere, neq; auro parare queas, officio & fide parantur. Quis autẽ amicior, q̃ frater fratri? aut quem alienũ fidum inuenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego regnum vobis trado firmũ, si boni eritis: sin mali, imbecillum. Nam concordia res paruæ crescũt, discordia maximę dilabũtur. Hactenus ille. Qui locus cũ isto collatus maximã huic rei lucẽ adfert.}

101 *De eadem re.*

¶ Quid, quod ex sententia nostrorum doctor. amicitia superat parentum affectionem? quæ causa est nostræ l. quod ex hoc clarè liquet, quod scribit Bart. in l. alimenta. §. j. ff. de ali. & cib. legat. per text. ibi. quòd licèt appellatione filiorum non veniant filij filiorum, id est, nepotes, l. quod si nepotes. ff. de testa. tutel. & l. filij. & l. iusta. ff. de verbor. signifi. cum si. fallit tamen in nepotibus, quos testator præ singulari amore vt filios nominabat atque tractabat, habita scilicet potiùs ratione amicitiæ, quàm sanguinis. & hoc sequitur Alex. ibi in addit. Bart. & Roman. in repet. l. si verò. §. de viro, in xxxv. fal. ff. solut. matr.

102 *Quicquid in iure statuitur inter cõiũctos idem obtinet inter amicos.*

¶ Vt iam non mirum sit, quod plerique ex nostris censuerunt, quicquid in iure statuitur inter coniunctos & necessarios ratione affectionis sanguinis, id quoque obtinere inter amicos. ita enim dicit Panor. in cap. requisisti, per glo. ibi, extrà de testam. & Alexan. in l. exigendi, col. ij. versic. & id quod dicitur, & ibi etiam Iason col. ij. & iterum col. v. C. de procur. Barbat. in l. sciendum, colum. xxxiij. vers. ego tetigi istum passum. ff. de verbo. oblig. & in cap. cum M. Ferra. de constit. & in c. ex parte decani, & in c. nonnulli, de rescrip. & in c. coram. de offic. delega. & in repe. c. Raynaldus, col. cxviij. vers. vndecimò limita, extrà de testa. & consi. lxxv. sapienter scribitur, col. iiij. lib. 4. Felyn. in c. quoniam ab. col. iij. vers. capio illud, extr. de offic. deleg. & Iason. in l. Titia, col. vj. vers. vltimò circa istam partem. ff. de verb. oblig. & consi. lxx. constat ex instrumento, col. vlt. lib. 1. & in l. si res obligata, col. ij. vers. adde aliud. ff. de leg. j. Alciat. in l. latæ. §. amicos. ff. de verbor. signifi. Hip. Marsi. in repe. rub. ff. de fideiuss. nu. 234. Ioan. Montefer. in repe. l. frater à fratre, col. vj. in iiij. not. ff. de cond. indeb. quod & probatur ex multis quæ abundanter collegimus in iam d. causa. xxij. minuendæ pœnæ, vbi & inter cætera omnium abundantissimè tractauimus vtrum amicus pro amico admittatur sine mandato.

103 *In testamento inter liberos semper intelligitur clausula codicillaris.*

¶ Sed illud hîc non omittemus, quod ad hunc locum maximè pertinet, quòd quemadmodum liberi non etiam extranei capiunt legata ex testamento minùs solenni. l. vlt. C. fam. her. & l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. Nempe quia in huiusmodi testamento condito inter liberos, semper intelligitur clausula codicillaris, vt voluit glo. not. in l. cohæredi. §. cum filiæ, in verbo, non valuit, in fi. & ibi Imol. & alij recentiores. ff. de vulg. & pupil. subst. Idem Imol. in c. Raynutius, col. xxvij. extr. de test. & Alex. huic rei hanc rationem assignans in d. §. ex imperfecto. Ita etiã amici veluti ius liberorum obtinentes, ex testamento quoque minus solenni legata capiunt, vt voluit gl. no. in l. in testamento. ff. de fideic. liber. quam sequuntur & sing. dicũt Bal. in l. si iure. C. de testa. manu. Mathes. no. xlj. nota mirabilem doctrinam, & Barb. cõsi. iij. illud referã in medium, col. iij. lib. 3. Ias. in d. l. cùm alienam, col. ij. in iij. limitatione. C. de leg. & in l. j. col. v. versic. & clarum est. C. de sum. tri. in lec. Ticinensi. & in l. non dubiũ, col. vlt. ver. ideo tu respondeas. C. de testa. & sequitur simpliciter ipse Barb. in repe. l. cum acutissimi, col. xj. & consil. xxij. clementissimũ Deum oro, col. iij. vers. primò dicitur, lib. 4. vbi & dicit aliam esse similẽ, licèt prior illa reputetur sin. in d. l. si iure. C. de testa. manu. & pro iis esse tex. in d. l. cum alienam, quem negat in d. l. cùm acutissimi.

BIU Cujas

ab vllo vsque ad sua tempora fuisse in id expensum. Verùm pace illius dixerim, illum ad hoc lõgo antè interuallo citauerat glo. in d.l. in testamento. quo etiam in loco multo melior est textus in eam rem, in illis verbis, pios tamen filios debuisse manumittere eam, quam pater dilexisset. quẽ & ad hoc dicit sing. Ro. in repe. l. si verò §. de viro, in xxvj. fal. in prin. ff. sol. matr. & cons. clxxix. amplissime doctor, col. pe. vers. ad quod dicendum moueor. & Mathes. d. not. xlj.

104 ¶ Ex illa autem glo. in d.l. in testamento, dicit Bal. in d.l. si iure. C. de testa. manu. quòd ardor liciti amoris habet vim clausulæ codicillaris. quod etsi tamen Bal. ipse non audeat constanter asserere, nisi vbi adesset fauor libertatis, id tamen haud cunctanter, ac sine discrimine affirmant & commendant Ro. in duobus locis suprà citatis. & Alex. in d.l. cum alienam, col. 2. & ibi Ias. in d. 3. limitatione & Barb. in d.l. cùm acutissimi, col. xj. & in repe. d. c. Raynaldus, col. cxviij. vers. xj. limit. & in rub. de rescrip. in cle. col. viij. & in tract. de præstan. card. in 3. q. j. partis, col. j. ad fi. & iterum col. xiiij. ad fi. & d. cons. iij. col. v. lib. iij. & cons. lxxvij. præclarè scribitur, col. 2. lib. iiij. Soc. qui hoc dicit sing. cons. lviij. Ioannes, col. iij. vers. accedit cum prædicta. lib. 1. Ias. qui hoc propè vbique dicit sing. in d.l. j. C. de sum. trini. & in l. exigendi, in iij. not. vers. secundò facit. C. de procur. & in d.l. non dubium. C. de testa. & in l. eam quam, col. vj. vers. prima fallentia, & iterum col. ix. vers. circa decimũ casum. C. de fideic. & in l. verbis ciuilibus, col. iij. vers. tertius casus. ff. de vulg. & pup. & in l. si mihi & tibi. §. in legatis, col. vlt. ff. de lega. 1. Fely. in c. j. ad fi. ext. de testi. dum simpliciter allegat Bal. in d.l. si iure. Ant. Bauer. in repe. l. cum filio, char. iij. col. vlt. ff. de leg. j. & Catel. Cotta in memor. incip. amor licitus. Alciat. in d.l. latè. §. amicos. ff. de verb. signifi. Panthal. Calde. in repe. l. ij. col. lxxj. vers. secundo loco. C. de rescind. vendit. & Hippo. Marsi. vbi supra, & D. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, testamentum, lib. iij. nu. 46. extr. de testa. & ante hos ipse Bald. cuius non meminerunt, in sua marga. in verbo, codicillus, vers. pen. vbi & ad hoc dicit illam glo. sing.

Ardor liciti amoris habet uim clausulæ codicillaris.

105 ¶ Porrò clausula codicillaris tollit remedium huius l. vt sentit Bal. in l. vlt. col. vlt. vers. item non obstat, iunctis his quæ priùs dixerat. C. de codic. & expressè tenet Corn. cons. cxciiij. cuius exordium est, in præsenti consultatione, col. 2. vers. concurrit etiam, lib. 3. Ex quo illud consequens est, vt tandem ad principale propositum redeamus, vt hæc l. non habeat locum in hoc casu. Id quod etiam confirmatur ex eo, quod singulariter voluit Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. xj. & iterum col. xl. & seq. quòd ea lex loquens in filio hærede instituto & rogato hęreditatem restituere, habet locum in valde amico: quod quidem dictum nuncupatim sequitur & dicit mirabile D. Benedi. in repe. c. Raynutius, in verbo, si absque liberis moreretur, num. 4. extr. de testa. sequitur etiã Alcia. in d. §. amicos. Illudq; refert Ias. in d.l. exigendi, col. v. vers. adde etiam illud, vbi tamen hoc non firmat, & ipse alibi subobscurè reprobat, videlicet in d.l. Titia, in prin. col. vj. ff. de verb. oblig. & apertiùs Socin. in repet. l. cùm auus, col. iij. vers. secundò infertur. ff. de condit. & demon. vbi respondet omnibus rationibus Barb.

Clausula codicillaris tollit huius l. remedium.

106 ¶ Et certè etiam in nostro principali casu aduertendum est, quòd Socin. d. cons. xxxix. lib. iij. non asserit solã amicitiã satis esse, vt cesset huius l. nostræ præsumptio & dispositio. Neq; si assereret, verum esse crederem, tum per ea quæ suprà in prin. huius q. diximus, tum quia omnia quæ diximus de æquanda aut præponenda amicitia consanguinitati, intelliguntur in iis tantùm, quę nihil ad naturam pertinent, vt etiam diximus ex diuo Thoma Aquina. At naturæ simul & parentum votum filios ad bona ipsorum parentum admittit. l. scripto, in fi. ff. vnde liberi. Ideo & hîc liberi amicis sunt præferendi. Quod probè intelligens Solon Athenienſium legislator permisit pro voluntate cuiusque, nisi supereſſent filij, hæredem constitui: & sic visus est, vt ait Plutarchus, amicitiam propinquitati, & gratiam necessitudini, etiam in successionibus bonorum præferre, præterquam tamen filiorum, quos is nuncupatim excepit.

Liberi amicis præferendi.

107 ¶ Quòd si cum magna amicitia alia quoque concurrerent, ex quibus verisimile esset arbitrio boni viri donaturum fuisse qui donauit, etiã si de futuris liberis cogitasset, vt in casu de quo loquitur Soci. ipse d. cons. xxxix. tunc non dubitarem quin cessaret huius l. dispositio, per ea quę suprà diximus in prin. nu. 84. incip. nec solùm cessat. Ideo & Bald. hîc in ij. lec. in addi. & Ang. etiam hîc dicunt, quòd si donatio est parua, & donans & donatarius sint magna effectione cõiuncti, ita vt verisimiliter donans hanc donationem feciſſet, etiam si cogitasset de liberis, certè non reuocabitur per natiuitatem liberorum. Vides igitur Bald. & Ang. cum magna affectione coniungere modicitatem doni, vt nõ habeat locum hæc l. An autem sola modicitas, & qualis sufficeret, dicemus plenè infrà, in verbo, omnia, vel partem aliquam, vbi videbis. Ad id autem quod diximus de clausula codicillari, respondeex iis quæ diximus suprà in prin. vers. lxxxj. incip. nam soli omnium, & seq. & in nostro tractatu priuilegior. priuilegio lxxxv. piæ causæ. vbi apertè ostendi simplicẽ amicitiam non habere vim clausulæ codicillaris.

Nisi alia quoque concurrant.

108 ¶ At longe maius dubium est in donatione quam facit vir vxori, aut è diuerso vxor viro. Nam hæc coniunctio atque amicitia cæteras facilè superat, cum sint vir & vxor vnũ corpus, vna caro, vna penè anima, vt plenè disseruimus in nostris legibus cõnubialibus: sitq; scriptum, Relinquet homo patrẽ suum & matrem, & adhærebit vxori suæ. vt suprà diximus in prin. huius l. nu. 12. incip. sed vt redeamus. Quibus & illud addiderim, quod Ang. cons. cix. incip. in dicto testamẽto, col. 2. sing. asserit, id quod dici solet de vxore relicta domina & massaria, per gl. & doct. in auth. quod locũ. C. de secund. nupt. cùm si. habere locũ & in matre similiter relicta domina & massaria, cùm

An sit reuocationi huius l. locus in donationibus inter uirum & uxorem.

BIU Cujas

quis,inquit,magis adficiatur erga vxorem quàm matrem. Si igitur in vxore obtinet, multò magis in matre. Et ante illum in eadem sententia fuit {Bart.subdubius tamen,& Bald.constanter} in l.Titia cùm testamento.§.vlt.ad fi.ff.de leg.ij.

109 *Ratio donationis inter uirũ & uxorẽ prohibitæ.*

¶Ex hoc autem ingenti virorum amore in vxores, proni ipsi sunt ad donandum vxoribus.quod animaduertentes iurisconsulti,huiusmodi donationes inter virum & vxorem prohibuerunt,adiicientes hanc inter alias rationem,ne mutuo amore se spolient.l.j.& seq.ff.de donat. inter virum & vxorem.Igitur si viri non retrahantur ab his donationibus propter suam ipsorum spoliationem,nec propter filiorum quoque,verisimile est eos retrahi,cùm præsentior,proximior,propior sit ipsorum causa,quàm filiorum,ar.l.2.C.de pat.qui fili. distra.præsertim nondum natorum, de quibus hæc lex loquitur,& vt est in vetere prouerbio, γόνυ κνήμης ἔγγυον,id est, genu sura propius,& simpliciùs apertiúsque apud Terẽtium in Andria, *Heus proximus sum egomet mihi*.Ex quo fit,quòd cùm verisimiliter non desinat pater ob filios donare vxori,non habeat locum hæc l.ex iis quæ diximus in præced.q.& alibi sæpe.

110 *Huiusmodi donationes natiuitate liberorum non reuocantur.*

¶Præterea in huiusmodi donationibus non tantùm vertitur filiorum præiudicium,quàm si aliis extraneis esset donatum,cum filij æquè sint verisimiliter suæ matri,cui à patre donatum est,succeſſuri,ac patri ipsi:nam sperandum est quòd bona matris ad filios sint peruentura,ar.l.nam & si parentibus,in prin.ff.de inoffi.testa.& l.scripto,ff.vnde lib.cum si.Ex quo etiam verisimile est,patrem vxori donauisse,vel si de liberis cogitasset.Et licèt possit cõtingere,quòd pater donãs prior decedat relicta vxore donataria,& liberis communibus,ita quòd tunc interesset liberorum donationem factam non fuisse.quia confestim post mortem patris, non expectata morte matris, res donatas accepissent tanquam ex hæreditate patris:tamen id obstare nõ potest,quoniã attenditur verisimilis mens donantis,quæ fuit tempore donationis,& ex ea vel reuocatur,vel nõ reuocatur donatio tempore natiuitatis liberorum,quicquid postea contingat, vt not. per Bart.& alios in l. Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.2.& dicemus latè infra{in verbo,omnia vel partem aliquam,nu. 34.incip.verũ attende lector,&}in verbo,susceperit liberos.nu.161.incip.sed hoc rursum in dubiũ vocatur,cum multis seq.Ex quo etiam non obstaret,si diceretur quod vxor post mortem patris posset alium virũ ducere,ex quo & alios pariet liberos,qui sibi sicuti & liberi ex priore matrimonio in re donata succedent,fortè ex statuto vel consuetudine,quia de iure communi soli filij patris qui donauit,succederent,per l fœminæ.C.de secund.nupt.quia etiam id quod superuenit,nõ attenditur,sed sola mens quæ fuit tempore donationis,vt diximus.

111 *Eiusdem confirmatio.*

¶Et per hæc Phil.Corn.consi.cxciiij.videtur in præsenti,col.ij.vers.& maximè hoc dicẽdum videtur,& col.seq.vers.item secundò valent,lib.3.negat reuocari huiusmodi donationes factas vxoribus natiuitate liberorum.In qua etiam sententia est Alex.cons.clxij.visis his quæ copiosè,col.ij. vers.nec obstat,li.vj.vbi dicit de hoc esse casum in §.dotes,in auth.de nupt.& in l.j.C.si dos con. mat.vbi si mulier in contractu matrimonij fecit pactum,cum marito,quòd ipsa præcedente, maritus lucretur dotem,si ipsa præmoriatur superstitibus ex eo matrimonio liberis,nihilominus tenet pactum,& lucratur maritus dotem.Nam vt dicit ipse Alex.ex hoc verisimiliter non infertur magnum damnum liberis successionem paternam tandem habituris.& ita hac re donata potituris ex præsumptione l.vt cauetur in d.l.scripto,in fi.ff.vnde libe. Sed circa hunc casum vide quæ dixi suprà in præfat.nostræ l.nu.69.incip.sed hæc intellige,vt videlicet.& quæ dicam latiùs infrà in verbo,donatione largitus,in x.quæst.Sed & hanc eandem oppo.vt videlicet hæc l.non procedat in donatione viri & vxoris.tenet Fran.Ripa qui solum Corn.citat,lib.3.respon.c.ij.col. vlt. ea quam diximus ratione, quòd filij sunt successuri donatario.

112 *Donatio inter uirum & uxorem. Hæc lex non habet locum in donatione inualida.*

¶His autem Corn.& Alex.rationibus,& alia adiici potest,minimè, ni fallor,contemnenda. nam istæ donationes inter virum & vxorem,nullius sunt momenti,per totum tit.ff.& C.de dona.inter vir.& vxo.& ita quidem nullius momenti,vt ipso iure non valeant,per tex.expressum in l.3. §.sciendum.ff.eo.tit.sed id tantùm habent,quòd morte donantis confirmantur, iuribus vulga. At hæc l.nostra non potest habere locum,nisi in donatione valida,ex qua statim transfertur dominium in donatarium,nullo donanti relicto arbitrio,vt patet ex illis verbis nostræ l.reuertatur in eiusdem donatoris arbitrio,quæ non possunt adaptari nisi ad ea bona quæ desierunt esse donantis,ab eóq; veluti abierunt & in dominium donatarij transierunt,rursumq; ac retro ad donãtem redeunt.nam id significat verbum,reuertendi,vt scribit Bart.in l.vt quisq;.C.de omn.ag.deser.li. xj.per tex.ibi,{& Lucas Pen.in l.restaurationi.C.de diuers.præd.eo.lib.xj.}& Soci.& Philip.Dec. in l.j.ille ad fi.hic col.3.vers.quantũ verò.C de pact.{& ante hos gl.in l.interdum.§.vlt. ff.de acq. poss.&} Rabi Moyses Aegyptius lib.Perplexorum j.c.xxiij.in id trahens illud Oseæ v.Ibo, & reuertar in locum meum.Cui simile & illud Ezech.j.Animalia ibant,& reuertebantur.nec minus id probat illud{Exodi iiij.vadam,& reuertar.& iterũ vade,& reuertere,&}Deut.xx.Vadat & reuertatur.& Prouerb.iij.Vade & reuertere,& illud quoq; Matth.xij.Reuertar in domum meam, vnde exiui,quod repetitur in c.reuertar.de pœni.dist.4.& illud Tullij Philip.ix. statim post princip. Ser.Sulpitius cum aliqua peruenienti ad M.Anto.spe profectus est,nulla reuertendi.Et hoc probatur in verbo,redeundi,quod est eiusdem significationis,in cap.contra Christianos,& ibi glo.j. de hæreticis,li.6.& in l.ex facto,ad fi.ibi,ituras & redituras.ff.de hære.instit.{& in d.l. qui mittũtur.§.vlt.ibi,dum eat in castra,& redeat,ff.ex quib.caus.maio.}& apud Ciceronem Phil.2. Celeri-

Reuertendi uerbum.

Redeundi.

ter

BIU Cujas

ter isti & redisti.& Phil.xij.Isse & redisse me putatote.Et in oratione pro P.Sestio, Hũc ego reddi-
tum repudiarem,qui ita florens fuit,vt verear,ne quis me studio gloriæ putet idcirco exisse,vt
ita redirem.Et Exod.xxxij.Ite & redite de porta ad portam.Et in verbo,reddendi:quod vt ma-
nifestum est,eiusdẽ est naturæ,in l.j.§.eleganter.ff.depos.& in l.cum quidã vxori.ff.de lega. 2.{& *Reddendi,uide in num.seq. in fi.*
in l.3.§.si quis seruũ,& iterũ}in l.Stichũ.§.si hæres.ff.de statulib.& in l.verbũ reddẽdi.ff.de verbo.
signi.quod scribit Alex.in l.si vel metus.col.1.C.de his quæ vi met.caus.fiũt.{& cons.xcij. perspe
ctis,col.2.vers.hoc etiã facit,lib.j.}& Soci.cons.ccliij.in causa domini.col.v.vers.sed præmissis nõ
ob.li.2.Ex quo est illud Tullij in ij.in Verrẽ actione,Idẽ iste prætor monumẽta antiquissima par
tim regũ locupletissimorũ,quæ illi ornamẽto vrbibus esse voluerunt,partim etiã nostrorũ impe-
ratorum,quæ victores ciuitatibus Siculis aut dederunt,aut reddiderunt,spoliauit.{& in 3. in eũ-
dem acti.Cogita,quo loco sis:quid dare populo Rom.quid reddere maiorib.tuis debeas.}& lib.j.
Officiorũ.Duo inquit,sunt genera liberalitatis:vnũ dandi beneficiũ,alterum reddendi.{& in ora
tione ad Equites Ro.antequã iret in exiliũ.Neq; enim peto,vt mihi detis vitã,sed datã repeto,vt
reddatis.Et Plinius Iunior lib.epist.viij.ad Rufinũ epistola,cuius exordium est,Falsum est.Neque
reliquisse opes filiæ,sed reddidisse quibus auctus per filiam fuerat.Et in Panegyrico:Ille illi impe-
rium dedit,tu illi reddidisti. {Et huc quoque spectat illud Virgilij lib.2.Aeneid.

—Illos patefactus ad auras
Reddit equus. Vbi Seruius,reddit,inquit,quasi debitor:vt
Redditus his terris. Et Horatius lib.carminum j.Ode 3.
Nauis quæ tibi creditum
Debes Virgilium,finibus Atticis
Reddat incolumem precor.}

Et idem de verbo redhibendi l.redhibere,in prin.ff.de ædi.edic.Atque etiam de verbo repetẽdi, *Redhibendi. Repetendi.*
in rub.ff.si cert.pet.& in rub.ff.sol.mat.& ibi doc.{Et apud Liuium li.iij.secundi belli Punici.Ap-
pius magno conatu nulla re gesta Messanam repetit:nam hinc paulò antè digressus fuerat.}Atq;
etiam de verbo restituendi,glo.no.in l.mancipia,in verbo,aduocandum.{C.de ser.fugi.quæ dicit *Restituendi.*
eam l.non habere locum nisi mancipium cum effectu aduocatum fuerit, scilicet si re vera fuerit,
propter verbum restituendi,quo ea lex vtitur.Cuius glos. autoritate doct.Iac.But.Fran.Rampo.
Ang.Saly.Raph.Fulg.& Alex.in addi.Bal.ibi dicunt, quòd statutum vt turbans aliquem in pos-
sessione puniatur certa pœna,& restituat possessionem,non habet locum,nisi in eo casu quo po
test fieri restitutio,vt quia ablata est possessio.Et id sequitur Roma.qui eam glo.sing.dicit singu.
cccxcj.statutum puniens.& Phil.Dec.in l.j.col.iiij.nu.14. C.de eden.& cons.cclix.visis his, col.
pen.in fi.& cons.cccccxl.quæritur,col.j.& cons.591.tex.in l.j.col.j.vers.& prædicta,& Hier.Gra-
tus consi.lxiij.ex themate,col.ij.vers.quinto confirmatur,lib.j.Quamuis aliud dicant Bal.& Pau.
Cast.in d.l.mancipia.Sed tamen illam glo.dicit valde no.Soc.in l.de diuisione,col.ij.vers.ex qui-
bus infertur.ff.sol.mat.& ex ea dicit quòd statutum quo maritus debet lucrari partem dotis, &
partem restituere,non habet locum in dote promissa tantùm,& non tradita.De quo tamen vide
Saly.in l.si constante,col.2.vers.nota ad quæstionem.C.de donat.ante nupt.Ang.cons.clviij.viso
pũcto prędicto,& cõs.180.ad euidentiã,col.j.in fi.& Alcia.in l.restituere.de verb.sign.& quę nos
diximus in tracta.Retractuũ,in fi.nu.36.imò verò,& seq.& iterum nu.57.ideo sunt.}Quibus suc
cinit illud Terentij in Andria, *Restitue in quem me accepisti locum*.Et de verbo relabẽdi,Domi.cõsi. *Relabendi.*
cxxij.quia reuerende pater, ante fi.Et de verbo reuendendi,Bald.consi. 495. punctus super quo *Reuendendi.*
sunt infrascripta statuta,col.iij.vers.tertius casus lib.j.& Domi.d.cons.cxxij.& Corn.cons.338.vi-
detur primo aspectu,col.vlt.ante fi.lib.j.{Et de verbo,recipiendi,habes tex.in l.cùm vir vxori. §. *Recipiendi.*
mulier.ff.de dot.præle.cum dicitur,dotem enim recepisse eam magis, quàm accepisse. & in l. qui
sic soluit ff.de solut.vbi ita scribitur,non alienantur nummi,qui sic dãtur vt recipiantur.Et apud
Tullium in Catone maiore,cùm Salinator,qui amisso Tarenti oppido gloriaretur,& diceret,mea
opera Q.Fabi Tarentum recepisti,certè,inquit ridens:nam nisi tu amisisses,nũquam recepissem.
Et Liuius 3.decad.lib.7.vbi de eadem re loquens,neque enim,inquit,recipiendũ fuisset,nisi amis
sum foret,& ante lib.scilicet 6.eiusdem decad.de Syracusis loquẽs,Vrbem recipi non capi.} Ideo
illa verba huc congruere non possunt,cum res donata semper manserit in arbitrio , dominio ac
voluntate ipsius donantis,vt est tex.expressus in l.sed interim,in princ.ibi,dominium apud eum
remanet qui donauit.ff.de donat.inter vir.& vxo.& in l.quæ iam nuptæ, eo.tit. vbi ita scribitur,
quæ iam nuptæ maritus donauit,viri manent.& in l.si id.in prin.eo.tit.vbi & similis est text. {&
in l.à marito.C.eo.tit.}& in l.si liqueat,ibi,de cuius substãtia prohibente matrimonio non potuit
exire.C.de inoffi.donat.Et id quidem hinc clarè apparet,quia eam rem potest maritus non ob-
stante tali donatione quibuslibet obligare,vẽdere,& aliàs alienare.l.si maritus tuus.C.eo.& l.cùm *Redit ad prin cipale institu tum.*
hic status.§.si maritus.ff.eo.& not.in c.vlt.ext.eo.quoq; tit.Et hoc argumenti genere vtitur Soc.
in alio tamen casu loquens,in d.l.j.in fi.C.de pact.vt scilicet necesse sit vt res donata facta fuerit
ipsius donatarij,vt hæc l.habeat locum,propter verbum reuertatur,quo ea vtitur,quod & simili-
ter facit Ant.Rub.cons.xcix.viso casu,col.j.vers.secundò videtur.& Ias.cons.cliij. in causa mota,
col.antepe.vers.nonò principaliter,li.2.Et generale est,vt quibus verba legis non conueniunt,lex
ipsa locum non habeat.l.iij.§.toties.ff.de damn.infect.cum si.à me suprà adductis in prin.huius

glos.

BIU Cujas

glo.{Quanquam contra hanc rationem videtur esse tex.in l.si inter.ff.de reb.dub.quę vtitur verbo,redeundi,in donatione viri & vxoris,cùm ibi dicitur,si inter virum & vxorem donatio facta fuerit,priore defuncto,cui donatũ est,ad eum res redit,qui donauerat.Et tex.qui loquitur in nostro verbo,reuertendi,in l.si postulauerit.§.pe.& ibi gl.in verbo,reuersum.ff.de adul.vbi reuersuros pro remansuros ponitur,nisi dicas in illis locis vtrunq; impropriè poni,vt aliquando de verbo reddendi scribitur in l.verbum reddendi.ff.de verb.sign.vbi glo.& cæteri,& præcipuè Alciat.}

113 *Quod ab initio nullum est amplius retractari non potest.*

¶Illam tamen rationem ita confirma:nam quod nullum est iam ab initio,cuiusmodi est hæc donatio,amplius annullari,retractari,reuocari,rumpi,infringi,rescindi nõ potest.l. nam & si sub cõditione.ff.de iniust.rupt.& irri.testa.Igitur hæc l.quæ reuocat,retractat,infringit donationes, non potest procedere in istis donationibus ex se nullis.Ideo & in simili Pau.Castr.cons.lxxxij.in ista donatione,in ij.dubio.lib.ij. hac eadem ratione consuluit, quòd statutum requirens consensum propinquorum in contractibus minorum aut mulierum, non habet locum in donatione viri & vxoris,vtpote quæ sit nulla & inutilis.de quo nos latius diximus in nostris commentariis consuetudinum,in eo §.in quo leges connubiales conscripsimus,in gl.3.in j.q.ad fi.Et hoc quoq; confirmatur,quòd semper aliàs vbi fit mentio de re quapiam,videlicet contractu,instrumento, sententia,testamento,& id genus aliis,intelligitur de validis & vtilibus. l.iiij.§.condemnatum. & ibi docto.ff.de re iudic.& l.2.§.j.ff.quemad.test.ap.cum multis simi.& concord.à me adductis in nostris illis commentariis consuet.tit.2.§.j.in gl.2.in 2.q.& iterum tit.xxix.in §.j.in gl.2.in 2. declar.

114 *Donatio inter uirũ & uxorẽ liberè potest reuocari. Qui habet cõmune auxiliũ non debet ei tribui extraordinarium.*

¶Superioribus quoq; rationibus addi & hæc potest.Nam donatio inter vir.& vxor.liberè potest reuocari & tacite & expressè.d.c.vlt.de dona.& l.à marito.C.de don.inter vir.& vxo.cum si.cum igitur donans munitus sit communi auxilio,& mero iure atque ordinario,cum libitum fuerit,nõ debet ei tribui auxilium huius l.extraordinarium,aut(si mauis loqui cum Tullio,lib.v.epistol. ad Atticum)extraordinarium,quanquam & extraordinarium etiam fit verbũ ipsius Tullij in actione in Verrem iij.non semel,& iterum in iiij.& vij.& in oratione ad Pontifices pro domo sua, & in epistola ad Brutum,& in Phil.3. iterúmque in xj.sæpissime,& in oratione pro P.Sestio,& pro Roscio Comœdo.Sequitur,inquam,non competere hoc remedium extraordinarium quidem & exorbitans à iure communi,vt suprà plenè probauimus.l.in causæ,la ij.in princ.ff.de minor.cum si.nam & videmus remedium inofficiosæ donationis aut testamenti , quod huic est admodum confine & cognatum,non tamen adeò extraordinarium,nec exorbitans,non competere,vbi alio remedio consulitur.l.Papinianus.§.si quis impubes.ff.de inof.testa.& §.tam autem,Instit. eo. tit. Idq; etiamsi aliud quoq; extraordinarium remedium competit, videlicet restitutio in integrum propter improbabilem donationis enormitatem, aut donantis ætatem non legitimam.l. si filius, & ibi Bal.& l.cùm donationibus.C.de inoffi.dona.Adeo hęc remedia sunt extraordinaria,vt aliis etiam extraordinariis cedant.Nam & Bal.ex d.l.si filius , no. remedium magis extraordinarium cessare ob minùs extraordinarium.Ad quod etiam illum text. expendit Soc.cons.clxxvij.suprascripti,col.3.vers.confirmatur ista op.lib.ij.& Ias.qui eum tex.dicit ad hoc no.in l. in prouinciali. §.sed si in loco,col.pen.vers.vltra Bart.ff.de no.op. nunti. quanquam id non admittit Zasius in suis singularibus intellectibus iuris, quo loco ordinariorum & extraordinariorum naturam explicat.Sed ego prioribus accedo.Idq; præsertim obtinet,cum non plenius siue vberius,nõ breuius siue expeditius,non aliàs vtilius aut commodius,huius l.remedio succurratur,quàm illo ordinario,si pater ipse voluerit,in cuius voluntate & arbitrio est vtrunq; remedium.Quam ob rem nõ obtinet quod scribitur in l.3.§.ex hoc edicto.ff.nau.caup.stab.& in c.ij.& ibi gl.{in verbo confessione.}de in integ.rest.lib.6.& in gl.l.vlt.C.si aduer.rem iud.& apud Pau.Cast.in d.l.si filius , loquentem in casu illius l.{Pan.in cap.ex parte,col.vlt.de rescrip.}

Remediũ magis extraordinarium cessat ob minùs extraordinariũ.

115 *Quid si nõ reuocet eam susceptis liberis.*

¶Denique si pater susceptis liberis non expressè reuocet, quod liberè facere potest etiã non susceptis,euidenter ostendit,eo semper animo vel à principio donationis fuisse, vt si de liberis cogitasset,nihilominus donauisset,ar.l.iij.C.de inoffi.test.Super quo vide quæ dicam latiùs infrà,in verb.donatione largitus,quo loco differemus de donatione causa mortis,quæ similiter est reuocabilis.Sed hæ postremæ rationes tunc tantùm locum haberent,si liberi nascerentur patri viuẽti, non etiam si mortuo,aut ignoranti vxorem se prægnantem relinquere.

116 *Hæc lex non habet locum in donationibus uiri & uxoris.*

¶Hæc omnia eò spectant,vt non habeat hæc l.locũ in donationib.viri & vxoris,quæ fuit Corn. Alex.& Fran.Ripæ vbi suprà,sententia,vt iam diximus.Tamen Fran.& Soci.viri maximæ inter recentiores scriptores autoritatis,dum aliud agunt,possent plerisq; videri fuisse diuersæ sententię vt scilicet hæc l.obtineat etiam in donatione facta vxori.Nam in l.moribus,quæ est ij.vterq; col. pen.citant in ar.hanc nostrã l.ad exclusionẽ matris ob liberos,in casu de quo loquuntur.Verùm ne quis in hoc erret,non in id aduocant hanc l.vt filij præferantur vxori ob illum parentum in filios amorem & affectũ,quo l.nostra innititur,sed ad alium finem,vt ibi videre licet,ne hîc frustra immoremur.Sed quod minimè ambiguum est,ipse Franc. Ripa sibi contrarius in hac ipsa l. in xlviij.q.apertè tenet hanc l.obtinere in huiusmodi donationibus,ea ratione motus,quòd vxor donataria,vt est sexus vitio ac natura mobilis,poterit conuolare ad secundas nuptias, & ita filij defraudabuntur.Cui tamen rationi suprà respondimus ex Corn.sentẽtia.Sed & in hac sententia videtur fuisse Ant.Rub.cons.cxj.viso instrumento.vbi nuncupatim loquitur de donatione facta vxori,& præsupponit eam reuocari,nisi aliud obstet,quanquã hanc rem speciatim nõ disputat.

¶Et pro

117 ¶Et pro hac opi.facit vltra rationem Ripę,quod ſcribit Ang.legum interpres celeberrimus conſ. cxliij.ad primum dico,col.j.non eſſe veriſimile quòd quis diligat vxorem magis quàm liberos, per l.cùm acutiſsimi.C.de fideic.& l.generaliter.C.de inſtit.& ſubſt.ita ſentiens eas leges ex quibus gl.hîc,& omnes vbique aſſumunt depromúntq; rationem & animam huius noſtræ l. habere locum etiam in vxore ſubſtituta filio,vt videlicet non ſit locus ſubſtitutioni vxoris,ſi filio inſtituto naſcantur liberi.In qua ſententia ante Ang.fuit glo.in l.Lucius,& ibi Bart.col.j.ff.de vulg.& pupil.vbi dicunt non præſumendum patrem præferre vxorem filio, ſed potius filium vxori.& allegat etiam Bart.d.l.cum acutiſsimi,& l.cùm auus.ff.de cond.& demon.& idem quoque voluit etiamg l.in l.precibus,in gl.vlt.in fi.{& ibi item Alb.col.3.nu.67.in fi.& Bal.etiam in fi.}C.de impu.& ali.ſubſt.& Bart.in l.2.in prin.col.vlt.verſ.quartò dixi,& ibi etiam recentiores.ff.de vulg.& pupil.Calca.conſ.xxviij.viſo dicto caſu,col.ij.verſ.quartò idem dicit.Alex.conſ.lxviij. viſo teſtamento,col.3.verſ.& pro hoc etiam,lib.2.Fran.Aret.conſ.xl.præſupponitur in facto,col.2. verſ.in contrariũ.& iterũ conſ.clxvij.eodémq; vltimo,elegãter & ſubtiliter,col.j.quibus locis etiã allegat d l.cùm acutiſsimi.& ipſe Corn.conſ.239.incip.videtur prima facie.col.ij.li.ij.vbi & citat d.l. cùm acutiſsimi.& Iaſon in l.ſi pater,ante fi.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.& Steph.Bertr.conſ.397. ponitur in facto,col.vlt.li.j. & cõſ.xl.cuius eſt ſimile initiũ,nu.3.li.2. Ex quo fit quòd non abſimili ratione hæc l.quæ ex illis legibus deducta eſt,locum etiam,vt illæ,obtineat in huiuſmodi donationibus.

Non eſt ueriſimile teſtatorẽ magis diligere uxorẽ quã liberos. Hæc lex habet locum in uxore ſubſtituta filio.

118 ¶Verùm illę leges,quæ illorum ſunt vnum aut præcipuum fundamentum,nihil omnino loquuntur de marito & vxore,& contra ea quæ dicunt, ἐκ διαμέτρου pugnat id quod dicit Bart. ſibi in hoc contrarius,in l.pater Seuerinam.§.Socrus.ff.de condit.& demon,coniuges ſe inuicẽ plus diligere,quàm proprios filios.Cui ſubſcribit tex.in l.lex quæ tutores, verſ.lex enim non ſolùm. C. de admi.tut.& quod per illum tex.dicit Bal.in d.l.precibus,col.v.verſ.quid ergo ſi petiit non idoneos.C.de impube.& ali.ſubſt.Et quod apud Quintilianum iuniorẽ,ſi is eſt,decla.vj.pater quiſpiam dicit,Filium & virum habere non poteras,reddidit tibi quem magis amabas,ſcilicet virum. Nam ſubdit:Siſte iam lachrymas,maritum reducem & incolumem accipe.Et quæ ſuprà diximus in prin.huius q.Ideoq; & Fran.Ripa qui vtrãq; op.diuerſis in locis ſecutus eſt,vt ſuprà diximus: alicubi tamẽ de hoc dubitauit,videlicet in hac ipſa l.in 14.q.in fi.Adeò ſibi malè conſtat in hac re.

Contrarium prioribus.

119 ¶Nec omiſerim quoſdam,vt audio,eſſe maximi in Gallia nominis,qui de hac re conſulti reſpondére id eſſe ſuperuacuum quærere,quoniam huiuſmodi donationes quę morte confirmantur,habeant vim relicti ſiue donationis cauſa mortis{aut vltimæ voluntatis,}per not.per gl.& docto.in auth.ex teſtamento.C.de colla.& in l.filiæ cuius.C.fami.herciſ.& in l.vlt.C.de vſuc.pro donat.& in l.ij.§.filium,in verbo,pro hærede,& ibi Ang.ff.de vſuca.pro hæred.{& Bal.conſ.xxix.caſus,vir donauit,col.ij.verſ.ſolutio iſtam quæſtionem,lib.j.}In quibus negant locum eſſe huic l.Quos ſatis refellit ea ratio,ſi nulla alia eſſet,quòd donationes factæ in vltima voluntate aut cauſa mortis inter virum & vxorem,iam ab initio valent,vt quęuis alia donatio facta cauſa mortis inter extraneos:vt de vltima voluntate eſt tex.in l.vlt.ff.ſi quis ali.teſta.prohi.& in l.ij.& ibi glo.Bart.& alij ff.de dot.præleg.& in l.j.§.pen.ff.de hæred.inſtit.& in l.vxori vſumfructum.& l.vxori meæ.ff.de vſufruct.leg.& in l.vxori,in prin.& in §.j.ff.de leg.3.& in l.ſi ita ſcriptũ,in prin.ff.de lib.& poſth. & in l.vlt.C.de inſtit.& ſubſtit.{& auth.præterea,in fi.C.vnde vir & vxor,& l.j.§.ſciendum.C.de rei vxor.actio.}& in c.ſi pater.& ibi Pet.Anch.in iiij.not.de teſta.lib.vj. & voluit Bald.in l.j.col. x.verſ.viſo de eſſentia.C.de ſumma trini.& Rom.conſ.xxxix.in propoſita{quæſtione,col.j.verſ. quintò quia video.Soc.conſ.lxxv.difficultatem,col.j.li.3.& Phil.Dec.ccccxl.quæritur in effectu, in prin.& doct.vbique.}

Effectus donationis inter uirum & uxorem.

120 ¶De donatione autem cauſa mortis,eſt tex.in l.ſed interim.§.j.& in l.vxori ſuæ, & in l. {ſi eum ſeruum.§.vlt.& l.}ſi cum qui.§.ex quibus,& in l.quod autem.§.vlt.& duabus ll.ſeq.ff.de dona.inter vir.& vxor.& in l.vbi ita donatur.ff.de donat.cauſ.mor.{& in l.ſi mulier,in prin.ff.de leg.iij.} & voluit Pau.Caſt.conſ.lxj.notandum eſt primò quòd licèt,poſt prin.lib.2.& iterum conſ.lxxv. notandum eſt quòd præfatum,in fi.eo.lib.2.& Alex.qui hoc aſſerit indubitanter procedere,cõſi. clij.in cauſa & lite,col.iij.verſ.etiam ſi rectè,lib.vj.& Corn.conſ.cxxiiij.licèt in hac conſultatione, col.j.lib.4.Fran.Aret.conſ.lxxiiij.diligenter & maturè,col.ij.verſ.ſecundò quia ſi iſta, & col. ſeq. verſ.non obſt.præmiſsis.& Phil.Dec.conſi.cxcvj.in caſu propoſito,col.j.ver. ſed tamen his non obſtantibus.Quanquam in hoc vltimo fuerunt qui diuerſum cenſuerunt, vt plenè tetigimus in noſtris commentariis in conſuetudines Pictonum.tit.xiiij.§.x.in gl.j.in viij.fal. Sed ij quidem errant toto cælo,quando pro priori ſententia inter alios tex.vnus ſit omni luce clarior in d.l.quod autem.§.vlt.cuius hæc verba ſunt,inter virum & vxorem mortis cauſa donationes receptę ſunt. Et ſi hoc eſſet dubium,quod minimè eſt, tamen ſatis conſtat donationem inter virum & vxorẽ non ſemper habere vim,quam habet donatio cauſa mortis:nam illa per ſolam rei donatæ obligationẽ reuocatur.l.cum hic ſtatus.§.ſi maritus.ff.de donatio.inter vir.& vxor.& l. ſi maritus tuus. C.eod.& l.Mæuius.§.fundo.ff.de lega.ij.Hæc autem minimè ſecundum Ioan. Fabrũ, in §.reſcripſerunt,Inſtit.de legat.

Confirmatio eiuſdem.

121 ¶Non negauerim tamen hanc donationem inter virum & vxorem in quibuſdam habere vim legati aut fideicommiſsi,quod iam ſuprà diximus,vt quoniam morte confirmantur,in ea ſit locus Falcidiæ,ſicuti in legato.l.cùm hic ſtatus.in princip.ff.de donat.inter vir.& vxor.& l. in donationibus.

Donationes inter uirũ & uxorem hã-

BIU Cujas

bent uim legatorum.

nibus.C.ad l.Falcid.Sed hoc sanè non trahendum est ad omnes casus,vt etiam ex iam dictis cõstat.Et quia etiam videmus quòd licèt tex.in d.l.in donationibus,nuncupatim dicat,quòd hæ dotationes funguntur vice fideicommissi,tamen non veniunt in fideicommissum vniuersale , nisi sint in testamento nominatæ,vel id nominatim sit dictũ.l. sequens quæstio.& ibi Bart. qui eum tex.dicit sing.& alij.ff.de lega.ij.& voluit Bald.in l.j.in ij.lect.col.iij.eod.tit.& in d.l.in donationibus,& ibi quoque Barb.in addi.illius,qui etiam dicit sing.ad hoc d.l.sequens quæstio,& ibi item Corn.qui ex hoc dicit id quod suprà diximus,videlicet eum tex.in d.l.in donationibus,non procedere quantum ad omnia.& idem Bald.post Dyn.in l.filium,col.viij.vers. secundo op. C.famil. hercis.& Ang.qui etiam illum tex.dicit sing.in l.vlt.ff.de vsucap.pro hæred.& ante hos Ioa.And. in addi.Spec.tit.de dona.§.j.col.2.

122 *Differentia huiusmodi donationum à legato , siue fideicommisso.*

¶Nam & in aliis multis casibus differunt huiusmodi donationes à relicto siue legato, aut fideicommisso.Nam primò,hæ donationes(quod iam diximus)reuocantur per solam rei donatæ obligationem,non etiam legata.l.iij.C.de lega.§.si rem.instit.eo.Secundò,in his donationibus requiritur traditio aut vera aut ficta.l.Papinianus.ff.de donat.inter vir.& vxor.De qua tamen latè diximus in nostro tractatu constituti,in j.parte,num.48.hinc etiam fit,& nu.52.nec interim, non itẽ in legato aut relicto,aut alia vltima voluntate.{l.à Titio.ff.de furt.& l.si tibi homo.§.cùm seruus. ff.de lega.j.&l.j.in fin.cum l.seq.iuncta gl.ff.de Public.in rem actio.& l.si mortis causa donatio,in verbo,vendicare, & ibi glo.ff.de donatio.causa mor. cum aliis concord.adductis ab Alex. in l.2. ff.de lega.j.& voluit etiam } Spec.tit.de donat.§.j.col.vlt.vers.donatarius.Bal.in l.si mortis. C.ad legem Falcid.& in l.vt hæredibus.ff.de legat. iij.{& in l.si emancipatis.C.si quis alteri vel sibi.} & Ang.in l.j.col.iij.in auth.de hæred.& Falcid.& Franc.Aret.consl.xxiiij. diligenter & maturè. col. pen.vers.venio ad quartum. & satis declaratur ex not.per Barto.& alios in l.ij.ff. de donat. caus. mort.cum simil.Tertiò hæ donationes non requirunt aditionem hæreditatis,gl.in d.l.filiæ cuius, in glo.j.in fi.C.famil.herciſc.& ibi docto.ex quibus Ang.negat esse meliorem in iure,sed & eam dicit not.& sing.quanquam alia est in l.post legatum.§.qui mortis,in verbo,legatario,in fin.ff.de his quib.vt indig.& voluerunt etiam doct.in d.auth.ex testamento.C.de collat.Bart.& Bald.in l. 1.per illum tex.C.de donat.inter vir.& vxo.& Bald.{in l.ij.§.si quid.ff.de condit.indebit.&}in l.j. in ij.lect.col.iij.ff.de leg.2.& Pet.Iacob.tit.de in integ.resti.vt pos.agi.rescis.perso.acti.char.pe.vers. secundò differunt.Et est bonus tex.in d.l.sequens quæstio,vbi hoc not.Bart.& Bald.ff.de lega.ij.

Legata necessariò requirũt aditionẽ.

Legata autem necessariò requirunt aditionem.l.eam quam , & ibi not. C.de fideicom.& l.si tibi homo.§.cùm seruus.ff.de leg.j.cum sim.Quartò,huiusmodi,donationes requirunt insinuationẽ, si excedunt quingentos aureos.l.donationes,quæ est antepen.C.de donatio.inter vir.& vxor.& tenet Petr.Iacob.vbi suprà.& Bald.in d.auth.ex testamento,col.ij.vers.conclude ergo quòd simplex.C.de collatio.& Saly.in l.illud,circa medium,eod.tit.Non etiam legata,vt per Bal.in d.auth. ex testamento,vbi suprà.& Petr.Iacob.tit.de condi.ex leg.quæ pro re dona.compe.col.iij.versic. item nec in vltima,sicuti nec donatio causa mortis.l.vlt.& ibi Bart.Bal.Saly.& Ang.C.de donat. cau.mor.Quintò,ex his donationibus non oriuntur tres illæ donationes quæ dantur pro legato ex l.j.C.commu.de lega.secundum Bal.in d.auth.ex testamento,vbi suprà.Sextò,in confiscatione bonorum donatoris non veniunt res donatæ inter virum & vxor.sicut res legatæ.l.sed si mors, in prin.ff.de donatio.inter vir.& vxo.quem ad hoc dicit vnicum in iure,Bal.in l.executorem,col. x.vers.quæro,quidam timens.C.de exec.rei iudic.& in sua marga.in verbo,donatio,col.2.versic. donatio quæ morte confirmatur.& Paul.Cast.in l.post contractum,in vlt.verbis.ff. de donat. & Ias.in l.si stipulatus fuerim.§.j.col.pen.in prin.ff.de verb.oblig.Est tamen illi similis in l.res vxoris,& ibi not.Ang.C.de dona.inter vir.& vxo.& in l.3.§.sed vtrùm,vers.nec eo mouemur.& ibi not.ff.de minor.& voluit etiam Bart.in d.l.post contractum,col.iij.vers.& prædicta vera,& ibi recentiores.& Bal.in d.auth.ex testamento,vbi suprà.Septimò,quia quando hę donationes confirmantur morte,retrotrahuntur ad tempus donationis.d.l.antep.C.de donat.inter vir.& vxor. & l.si mortis causa inter.ff.de dona.caus.mort.& l.si is seruus,& ibi Bart.ff.de donatio. inter vir. & vxo.Non item legata.d.l.antep.& iterũ l.ex verbis,& ibi Bal.in prin.C.eo.tit.Quod tamen intelligas,vt illa donatio retrotrahatur quò ad dominium,sed non quò ad fructus,vt not.in d.l.antep. & in l.talis scriptura.§.vlt.per gl.& doct.ff.de leg.j.& per{Bal.in l.si eum seruũ.§.inter virũ. ff. de donat.inter vir.& vxor.}Pau.Cast.in d l.si mortis causa.Licèt sit secus in donatione causa mortis.l.si mulier,quæ est iij.§.sed si habenti,& ibi Bal.ff.de leg.3.Ex quo etiam vides aliud discrimen inter huiusmodi donationes.Sed tu tamen hîc vide Bar.in l.j.§.j.ff.de vsuc.pro dona.Bal.in l.vlt. col.j.vers.modò quæritur.C.eo.tit.Ang.in l.sub conditione,circa medium.ff.de sol.& Fran.Aret. consl.xvij.consideratis,col.viij.vers.venio nunc ad secundum.Octauò,hæ donationes confirmantur morte ciuili donantis.d.l.res vxoris.& ibi Ang.& d.l.sed si mors.in prin.ff.eodẽ,& Io.And.in c.vlt.& ibi quoq; alij,præsertim Iac.Zoch.qui hoc plenè disputat,extra de dona.inter vir. & vx. & Barth.Cepol.hæc sunt magna ex parte,in l.vlt.col.xxiij.in paruis,vers.& huiusmodi donator, cũ multis seq.C.de vsuc.pro don.& omnes propè,quos citauimus in vj.differentia.Aliud in legatis,l.eius qui.ff.de testa. Nonò, in huiusmodi donationibus nec traditio quidẽ valet,vt scilicet ea transferatur dominium.l.3.§.sciẽdum,& ibi Bal.ff.de dona.inter vir.& vxo.At in legato secus, per l.Lucius,le j.ff.de leg.ij.{& latè diximus in d.tracta.constit.in 2.parte amplia.xxiij.}Et idẽ de

Donatio inter uirũ & uxorẽ retrotrahitur quo ad dominium. Secus quoad fructus.

Aliter in donatione causa mortis.

In donationibus inter ui-

dona

donatione causa mortis tradit Bald.in l.si eum.§.inter virum.ff.de donati.inter vir.& vxor.Decimò,quia in istis donationibus sufficiunt duo testes:in legatis autem aut septem aut quinque, iuribus vulgatis:& hanc differentiam ponit Pet.Iacob.vbi suprà, de in integ.restitu.&c. Ex quibus planè constat quòd suprà diximus, non rectè inferri ex legato siue relicto ad donationem inter virum & vxorem.Nec tamen tam certum atque indubitatum est,quàm illi existimant,id videlicet,non esse locum huic l. in donatione causa mortis aut in legatis, vt patebit ex his quæ dicemus in verbo,donatione largitus.in xiij.quæst.& seq.in quibus hæc latè tractabimus.

rum & uxorē traditio nō est modus efficax transferendi dominium.

123 ¶Et hîc huius glossæ finis esto, dum prius aliquid de huiusmodi libertorum appellatione dixerimus,quod ad multorum in iure nostro locorum interpretationem pertinet. Caius, si is est,lib.1. institutionum.c.j.tria libertorum genera fuisse tradit.Nam aut ciues Romani sunt,aut Latini, aut Dediticij.Ciues Romani sunt,qui iis tribus modis,id est testamento,aut in ecclesia,(ita enim vulgò legitur,id quod de autoris nomine inter alia multa me dubium facit. Alciatus autem æde sacra legit)aut ante consulem fuerint manumissi.Latini sunt, qui per epistolam, aut inter amicos, aut conuiuij adhibitione manumittuntur. Dediticij verò sunt, qui post admissa crimina supplicijs dediti,& publicè pro criminibus cæsi sunt,aut in quorum facie vel corpore quæcunque indicia aut igne vel ferro impressa sunt,& ita impressa,vt deleri nō possint.Hi si manumissi fuerint, Dediticij appellātur Sed inter hæc tria genera libertatum, ideo Ciues Romani meliorem statum habent,quia & testamenta facere,& ex testamento quibuscunque personis succedere possunt.Nā & Latini & Dediticij nec testamenta condere, nec sibi ex testamento aliorum aliquid dimissum possunt vllatenus vendicare.Tamen Latini certis rebus priuilegia Ciuium Roma.libertorū consequi possunt.Dediticij verò nulla ratione possunt ad ciuium Roma.libertorum beneficium peruenire.Nam Latini patronorum beneficio,id est, si iterum ab ipsis aut testamento, aut in ecclesia,siue vt legit Alciat.æde sacra, aut ante consulem manumittuntur:ciuium Romanorum priuilegia consequuntur.Hæc ille.Ex quibus est illud Ausonij:

Tria libertorum genera.

Ciues Romani.

Latini.

Dediticii.

Triplex libertas, capitisque minutio triplex.

Et ex iis quidem datur lumen Cornelio Tacito scribenti lib. 13. eos qui vindicta manumissi non essent,aliquo velut seruitutis vinculo teneri.Ex quo potes intelligere solos vindicta manumissos, Ciues Romanos fuisse. De qua re etiam scribit Alexander ab Alexandro vir & legum & literarum humanarum doctissimus,in lib.genialium dierum.iiij.c.x. De his autem tribus libertorū generibus habes in iure nostro.C.de Dedi.liber.tol.& tit.seq.de Latina liber.tol.& in §. libertinorū, Instit.de liberti.& in §.vlt.Instit.de succes.libert.& in auth.vt liber.de cætero. §.j.In quibus locis eas differentias Iustinianus sustulit.Tu autem interim vide Angelum Politianū,qui Miscellaneorum centuria j.cap.lxxxiij. quædam adducit ex Græcis institutionibus huc admodū pertinentia.

Triplex libertas.

124 ¶Nec prætermiserim Orcinos quosdam libertos in nostris legibus memorari,vt in l.tutela.§. planè,in ij.locis.ff.de legit.tut.& in l.duo socij, ff. de hæred.instit.& in l.iiij.§.hi qui ad libertatem.& iterum in l.cùm quasi.§.quærendum.ff.de fideic.liber.& in l.si is qui,in ij.locis,eod.tit.& in l.ij.in prin.ff.de statulib.& in l.dominus seruum,in prin.duobus locis.ff.de pecul. lega.{ & in l.ij.§.per contrarium.ff.de dot.prælegat.}& in l.qui ob necem.ff.qui sine manum.ad libert.per. & in l.cùm testamentum.C.de iuris & fact.ignor.& in l.directis.C.de testam.manum.& in l.j.§.sed & si sub conditione.C.de Lati.libe.tol.& in §.qui autem.Instit.de sing.reb.per fideicom.relict. Nec tamen satis apertè intelligitur qui ij sunt.Nam gl.in d.§.hi qui ad libertatem, exponit Orcini, id est testatoris.Et similiter gl.in l.intestato.§.quòd si necem.ff.de suis & legit hæred. & in l.ij. C.de munic.& origi.lib.x.Glo.autem in d.l.dominus seruum.& in d.§.planè, & rursum in d.l.qui ob necem,itémque in l.cùm verò.§.subuentum,in verbo,directo.ff. de fideic.libert. dicit eos esse Orcinos,qui directò manumissi sunt.id quod etiam voluit gl.in §.j.in verbo,aditu,& in gl.seq. Instit. de eo cui liber.caus.bon.addi.vbi & illud quoque dicit quod gl.superior.Sed & glo.in d.l.cùm testamentū,dicit Orcinum sic dictum ab orco,id est manumissum ab eo qui tendit ad orcū,siue ad mortē.vel ab orthos quod est rectum, quia directè est manumissus.Quod & idem dicit gl.in d.l. directis.C.de testam.manum.vbi subdit hinc orthodoxum dici.& etiam gl.in dicto §. qui autem, vbi præterea dicit quòd potest dici ab orce,id est capio, quia multa capiunt manumissi in testamento.Alexander ab Alexandro in opere nuper citato lib.3.cap.25.scribit quosdam arbitrari orcinos libertos esse,quos testator post obitum liberos esse iussit,ita vt hæres patronatus ius haberet,non ipse testator:nec aliud dicit.quod est contra primā illam gl.& tex.in d.§.qui autem,quem postea subiiciemus.Alciatus lib.Prætermissorum primo tradit Orcinum libertum dici,qui directā libertatē accipit,& quosdā ita dici idcirco tradidisse,ꝙ ab his manumittātur,qui ad orcum tēdunt. Sibi autem placere vt orthinum legamus,quoniam ὀρθὸς directum significat.hinc orthodoxi,qui rectæ sunt opinionis in diuinis.Tametsi in Græcis scholiis iuris ciuilis etiam ὀρκινος ἀπελεύτερος legatur,id est orcinus libertus,non orthinus.Cælius Rhodiginus lib.antiquarum lectionū vj.cap. 18.{prioris editionis,& lib.x.cap.quoque xviiij.posterioris,}Orcinos,inquit, libertos Iureconsulti ipsius testatoris interpretantur, qui iam sit in Orci familiam ascriptus, & in peculio Proserpinæ connumeratus,{quod iisdem propè verbis ante eum scripserat Beroald. in cōmentariis Apuleianis lib.3.& nouissimè quoque voluit vir eruditissimus,Gyraldus de Diis Gentium, lib. 6. vbi de Plutone differit,qui Orcus quoque dictus est.} Nostri legum interpretes passim videntur intelli-

Orcini liberti

Orcinus libertus, unde dictus.

Pluto orcus dictus.

BIU Cujas

gere Orcinos dictos qui directã libertatẽ nanciſcuntur:vt præter glo.vbi ſuprà, voluit Benedict. de Plumbi.in l.ſi is cui.ff.de fideicom.lib.& in d.l.ij.ff.de ſtatuliber.dum trahit text.illos loquentes in Orcino ad libertatem directam.Et Alber.in ſuo lexico,in verbo, Orcinus,dum allegat illas glo.{Ioan.Fab.in d.l.directis.C.de teſtam.manumiſſ.}Paul.Caſt.in d.l.cùm teſtamẽtum.C.de iuris & fact.ignor.& ante hos Azo in ſumma tit.de teſta.manumiſſ.poſt princ. Cuius hæc propemodum verba ſunt:Directò quis videtur relinquere libertatem,cùm non ab alio ſeruũ manumitti rogat,ſed velut ex ſuo teſtamẽto ei libertatem vult competere. Et dicitur talis ſeruus Orcinus, quia manumiſſus eſt ab eo qui tẽdit ad Orcũ,vel ab orthos,quod eſt rectũ,quod eſt melius. Hæc ille.quæ apertè videtur probare text.in d.§.hi qui ad libertatem,cum dicitur,vt qui directã libertatem acceperunt,Orcini ſint liberti. Et in d.§.qui autem, vbi ita ſcribitur, qui ex fideicommiſſi cauſa manumittitur,non teſtatoris fit libertus,etiam ſi teſtatoris ſit ſeruus,ſed eius qui manumittit.At is qui directò teſtamento liber eſſe iubetur,ipſius teſtatoris libertus fit,qui etiã Orcinus appellatur.Et in d.§.quærendum,ſic quoque ſcribitur,Erit igitur libertus Orcinus, non eius qui fideicõmiſſariam libertatẽ debebat.Quinetiam ſcribitur in l.hi quibus.C.de fideicom.liber.quòd hi quibus per fideicommiſſum libertas ſupremis iudiciis relinquitur,eorum liberti efficiuntur,à quibus manumittuntur.Cæterùm in d.l.cùm teſtamentum.C.de iuris & fact.ignor.fit diſcrimen inter libertum Orcinum,& proprium ipſius hæredis.vbi & hoc annotat Pau.Caſt. Et hæc quoque ſatis declarat d.l.directis.Ex quibus conſtat Orcinũ dici libertum teſtatoris, quoniam ei ex ipſius teſtatoris ſola diſpoſitione ipſo iure libertas competat,non expectato aliquo facto,aut etiã voluntate hæredis:licèt ſecus ſit in fideicommiſſaria:vt etiam probatur in d.§.ſubuentum, atque etiam in l.ſi ſeruus,& l.ſi ancillam.C.de fideicom.libert.& in §.directo,Inſtit.de ſing.reb. per fideicom. relict.vbi ita ſcribitur,Directò libertas tunc dari videtur,cùm non ab alio ſeruum manumitti, ſed velut ex ſuo teſtamento libertatem ei cõpetere vult.{Cæterùm paucis ante diebus in lucem editus libellus,cuius titulus hic eſt,Tituli ex corpore Vlpiani,in quo & tit.eiuſdẽ ij.hęc ſcripta ſunt: Is qui directò liber eſſe iuſſus eſt,Orcinus fit libertus:is autem cui per fideicommiſſum data eſt libertas,non teſtatoris,ſed manumiſſoris fit libertus.} Ex quibus planum fit non eſſe veram illam ſententiam quam Alexander ab Alexan.retulit.Sed ex iis omnibus propè iuribus de Orcino loquentibus vides Orcinum fieri ex teſtamento,vt nõ abs re dici poſsit vel Orcinus ab Orco, vel Orthinus à directo.Porrò Petrus Crinitus in quadam epiſtola ad Alexandrũ Sartium,cuius initium eſt, Nimis tu mihi, ſcribit inter capita ſecundæ Centuriæ Angeli Politiani,quam in lucem morte præuentus non edidit,vnum fuiſſe de ſeruis Orcinis,nec aliud addit.

Inſtitutionum Vlpia. hac de re locus.

PATRONVS.

1 *Lex noſtra an habeat locum in fœmina donante. Maſculinũ an & quando cõcipiat fœminium.*

HAEC Lex igitur loquitur in maſculino genere,cum dicit,patronus. Ex quo videri poſſet nõ habere locum in fœmina donante,cùm ſit exorbitans, vt ſatis ſuprà poſt principiũ glo.præcedentis diximus & probauimus.Ideoq; in ea maſculinũ non concipit fœmininum,iuxta doctrinam glo.in l.ſi ita ſcriptum ſit.ff.de leg.ij.Bart. & aliorum inl.j.ff.de verb.ſign.cum multis cõcordant.à me congeſtis in tracta.primogeniturę in x.q.{& latiùs in tracta.retractuum.tit.j.§.j.gl.ix.in verbo, *ou lignagier*,nu.186.ad hæc iſtud, & aliis multis ibi deſignatis.}Tu dic tamen contrariũ,quia licèt hæc l.ſit exorbitans,eſt tamen fauorabilis,& non odioſa,vt etiã in præcedenti gl.diximus verſ.lxj.incipiente, igitur vt repetamus. Ideoq; in ea maſculinũ cõprehendit fœmininũ, quando etiã in odioſis,modò non ſint cõtra rationem,id procedat,vt per Bart.vbi ſuprà, cũ multis ac propè infinitis ſi.quæ in dd.locis aggregauimus.Et quia etiã videmus, quòd alia lex in caſu nõ longè ab hoc diſtãti,& ex qua & ſimilibus hæc l.deriuatur,vt iam ſuprà ſæpius diximus, videlicet l.generaliter. §.cùm autẽ.C.de inſtitut.& ſubſtit.quæ de patre tantùm loquitur,ad matrem quoq; trahitur,per gl.Odofre. Cy.Ang.Fulgo. Corne.Guid.Pap.Iaſon.Philip.Dec.& omnes præter Chriſto. Caſtel.in ea ipſa l.& Bart.Imo.& Rapha.Co.in l.cùm auus.ff.de cond.& demon.Saly.in l.cum acutiſsimi,& ibi etiã Barba.in repe. col.xl.verſic.ſextò iſtud ſummariũ.C.fideicom. Petr.Iacob.in ſua practica tit.de materia decre.ſi pater,de teſta.li.vj.char.vlt.verſ.nunc extra materiã. Corne.conſi.cxcvij.non alienam,col.penul. verſ.& quòd ab identitate,lib.iij.{Fran.Are.in l.ij.in fi.C.de inoffi.teſta.Guid.Pap.conſ.lj.factum tale eſt,col.ij.verſ.& licèt.}Socin.in repet.d.l.cùm auus.col.xxix.verſ.ex quibus infero vnam nouam.ff.de cond.& demon.Phil.Dec.conſ.391.in caſu propoſito,col.ij.& conſi.416.in teſtamento illuſtris,col.j.ideo paſsim videmus docto.in caſu l.noſtræ conſulentes ſæpiſsime ponere caſum in donatione facta à muliere,nec aliquid de ea re diſputãt, tanquã id illis nullo modo ſit dubiũ.Habemus autẽ tex.expreſſum,appellatione patroni & patronã cõtineri,in l.patroni.ff.de verb.ſigni.

2 *Patroni appellatio.*

¶Non prætermiſerim tamen patroni appellationem non tantùm eum ſignificare,qui ſeruũ manumiſerit,qui poſtea libertus eius dicitur. In qua ſignificatione hîc ponitur , quæ admodum in noſtro iure vulgaris eſt,& vnde eſt titulus de iure patronat.& de quo Plautus in Aſinaria,

— Magis decorum eſt, Libertum potius quàm patronum onus in via portare.

Text.autem in l.vlt.verſ.ſi verò quidã.C.de teſtam.manu.apertè oſtendit hoc intereſſe inter appellationẽ domini & patroni,quod inter ſeruum & libertum,dum dicit, & quem patronũ fallere noluerint , dominum ſuum & forſitan acerbum ſentiant. Sed & in noſtris legibus patronus aduocatus dicitur.l.velamento,& l.quiſquis, in princ.C.de poſtul.& l.j.C.de aduoc.diuer. iudic.

& l.

BIU Cujas

& l.ſancimus,eod.tit.vbi aduocatus fiſci dicitur patronus fiſci,& alibi ſæpe. Quãquam Aſconius Pædianus in diuinationem Tullij,hoc dicit intereſſe inter patronum & aduocatum,quòd qui alterum defendit in iudicio,aut patronus dicitur,ſi orator eſt:aut aduocatus,ſi aut ius ſuggerit, aut præſentiam ſuam commendat amico.Et quòd ſit quoddam diſcrimen inter patronum & aduocatum,apertè oſtendit cap.in quibuſdam,extra de pœnis.{& c.ſingulis,col.fin.extrà de ſtatu monach.& illud Tullij in ij.in Vetrem actione.Nunc quòd eiuſmodi iudicia ſint,tantum vnũquemque conferre quantùm ſibi patronis,aduocatis,prætoribus iudicibus futurum ſit,&c.}Erant apud veteres Romanos patroni,in quorum fidem tutelámq; ac clientelam ſeſe conferebant prouincia les ſociíque pop.Romani,& ciues quoque ipſi,qui ob id clientes dicebantur.De qua re longè latéque diximus in noſtris commentariis conſuetudinum,tit.iiij.§.j.in gloſſ.j. vbi & nos ipſi apertè oſtendimus,hinc feudorum,quæ vocamus,iura orta eſſe.Ex quo & vaſalli,quos appellãt, alicubi clientes dicuntur in ipſis feudorum conſtitutionibus:vt in c.j.in princ.& iterum in §.inde poteſt, tit.de ali.feud.& in c.j.tit.de conten.inter domin.& fid.de inueſti.feud.Vnde etiam in noſtris legibus clientes dicuntur reſpectu aduocatorũ,in l.properãdum,ad finem,C.de iudic. quoniam ex Plutarchi autoritate in Romulo , patroni illi ſuis clientibus litigantibus in obtinendo iure ſuo & cauſæ autores & patronos ſeſe præbebãt.Tu autẽ omnino vide quæ ſcripſimus vbi ſuprà ſignauimus,ne hîc iterum repetamus.Dicũtur & patroni à Canonibus,qui beneficia (quæ qui puriùs loquuntur,ſacerdotia appellant)vel fundant,vt noſtri loquuntur,vel augent, de quibus eſt titulus in decret.de iure patro.Sed & denique dicebantur patroni reſpectu colonorum, vt patet ex l. Valent.& Valentis imper.in Codice Theodoſiano,ſub tit.Ne colonus inſcio domino &c.Cuius hæc verba ſunt,Non dubium eſt,colonis arua quæ ſubigunt, vſqueadeo alienandi ius nõ eſſe, vt ſi qua propria habeant,inconſultis atque ignorantibus patronis in alteros tranferre non liceat.

FILIOS NON HABENS.

1 IGitur ſi cùm donat,filios habet,non reuocatur donatio ex aliorum natiuitate, arg. huius l.à contrario ſenſu,quod in iure fortiſsimum eſt l.j.§.huius rei.ff.de offic.eius cui manda.eſt iuriſdict.& quia etiam ſi filios habet qui donat,ſumus extra terminos huius l.exorbitantis quidem in ſuo caſu à iure communi,vt ſuprà ſæpius dictũ eſt, propterea & hic caſus ab ea omiſſus habetur pro omiſſo , & reuocandus eſt ad ius commune.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu.matr.cum ſimi.quod quidem ius commune aliàs ſtatuit donationes fore perpetuas,& irreuocabiles,vt latè diximus in glo.in verbo,libertis,verſi. xix.incip. tum ſecundo.Et ad idem facit tex.in c.vlt.xvij.q.iiij.vbi ſunt ſimilia verba. Et eſt optima vtriuſque ratio differentiæ.Nam & cum quis habens filios nihilominus donat,quemadmodum voluit præferre extraneum filiis iam natis,quos non ignorabat,ita & veriſimile eſt quòd etiam prætuliſſet naſcituris,ſi de eis cogitaſſet,quia maior ſolet eſſe affectio erga filios,qui iam ſunt in rerũ natura,quàm in naſcituros,vt nos docet experiẽtia optima rerum magiſtra.l.legatis.§. ornatricibus. ff.de lega.iij.& l.ij.C.vt in poſſeſ.lega.& c.quàm ſit.in prin.de elect.lib.6.& aſſerit Barb.in repetitio.l.cùm acutiſsimi,col.ij.& iterum col.xxv.C.de fideic.& conſi.lx.illud afferam in medium, col. iij.lib.2.& inter conſi.Alex.conſi.lij.circa hanc dubitationẽ,col.ij.lib.4.& Marian.conſi.xxiij. circa prædictam conſultationem,col.iij.vterque per not. per Bart. in l.Lucius.ff. de hæred.inſtit.Et de hoc eſt bonus text.quem neuter allegat,in l.qui filiabus,in princ.iuncta glo.& ratione ibi reddita per Dyn.& approbata per Bal.Imo.Raph.& Pau.Ca.& Alex.ff.de leg.j.& in l. qui quartã.§. 1.ff.eo.tit.Et hoc quoq; affirmat Bart.in l.ſi cum dotem,in princ.col.vlt.ff.ſolu.matr.& cõſ. 227. mater dedit dotẽ,circa medium,per d.l.qui filiabus,& in l.Publius.§.vlt.ff.de condi. & demonſt. & Bal.in l.ſi quis filiabus.ff.de teſta.tute.& in l.Titius,in fi.prin.& ibi quoque Angel.ff.de libe.& poſth.& idẽ Bal.conſ.clvj.clauſula codicillaris,col.j.lib.2.& Imo.conſ.cxiij. in cauſa quæ vertitur, col.j.in fi.Rom.{conſ.ccxxxj.præmiſſorum,&}conſi.ccccviij.in propoſita quæſtione,col.j.verſic. quintò ad idem Alex.conſi.xxix.præclarè ſubtiliter,col.iij.verſi.non obſtat etiam prædictis,lib.3. & conſi.ciij.circa primam dubitationem,col.iij.verſ.ſecundò reſpondeo,lib.3.& Corn.conſi.239. videtur prima facie,col.iij.lib.2.Steph.Bertr.conſ.cccxxviij.quia tempore,nu.3.lib.3.& Fran.Cur. ſenior conſi.xlv.ſtatuto ſeu conſuetudine,col.v.verſi.octauò.{& Iaſ.conſi.cxl.col.viij.verſ.tertiò facit,lib.2.& conſi.ſeq.in iſta difficillima, col.vj. verſic.quartò facit,& conſi.cliij.teſtator habens, col.iiij.verſi.tertiò quia teſtator,lib.4.}& Anto.Rubeus conſi.xxxj.præſupponitur in facto, col.j.

2 ¶Quod & hinc liquidò apparet,quòd non eſt tantus parentum amor, non tanta affectio in liberos recèns natos,quàm in paulò ætate maiores:nec in hos,quàm in prouectiores:creſcit enim cũ ætate liberorum,& amor parentum,vt quò ſunt annis maiores,eò impenſiùs diligantur, vt ſcribit ille Rabi Moyſes Aegyptius , vir in rebus naturalibus & ſacris Bibliorum libris peritiſsimus, in libro,qui dux dubitantium inſcribitur,tertio, cap. quinquageſimo, vbi hanc inter cæteras rationem reddit,cur antiqua lege Hebræorum præceptum eſt,infantes ſtatim,id eſt octauò die circuncidi,vt patet Gene.xvij.& Leuiti.xij.quoniam ſcilicet amor parentum adhuc leuis eſt & debilis.Quòd ſi infans ad multum tempus creſceret,parentes non tam facilè eos circuncidi ac mutilari permitterent,creſcente ſcilicet eorum amore cum ætate liberorum.Ex quo conſentaneum eſt, & in eos qui nondum nati ſunt,non adeò parentes affici.

Argumento à contrario ſenſu probatur non eſſe locũ reuocationi donationis. Eiuſdem confirmatio.

Maior eſt affectio in liberos ætate maiores , quã in recèns natos.

Ratio antiquæ legis Hebræorũ de circunciſione.

BIU Cujas

3 ¶Et ita,videlicet l.noſtram,vt tandem ad eam redeamus,non habere locum cùm quis donat iam habens liberos,tenet Iacob.Butr.vir non infimæ apud noſtros autoritatis in l.j.C.de inoffi. dona. quem ſequi videtur,dum illum ſimpliciter allegat,Philip.Corn.conſi.xj. cuius hoc principiũ eſt, in præſenti conſultatione,col.iij.verſ.ideo videtur velle, lib. 3. Et idem quoque voluiſſe videtur Pau.Caſt.conſi.ccccxxxv.incip.ſuper hoc puncto plura videntur,col.ij.verſic.tertiò facit,lib.2.& ante illum Ioan. Fab. quem vnum,ſi opus ſit, multis non verebor opponere,in hac ipſa l. vbi & hoc dicit expreſſum videri in d.c.vlt.xvij.quæſt.iiij.& nouiſsimè Phili.Dec. in l.poſthumo.in addit.col.eiuſdem addi.ij.C.de bono.poſſ.contra tabu.vbi & hoc dicit ſe conſuluiſſe.& Steph.Bert. conſi.ccxxvij.in re ſua,col.iij.verſi.etiam donationi, lib. 2. dum dicit quòd licèt teſtamentum ſit nullum propter præteritionem filij iam nati,non tamen idem reperitur de donatione,imò potiùs contrarium,in auth.vnde ſi parens.C.de inoffi.teſta.& d.l.j.& l.ij.& l.ſi totas,& l.ſi liqueat. C.de inoffi.donat.Quibus patet hoc caſu donationem,ſi immenſa ſit,reſcindi vſque ad legitimam.

Autores tenentes hanc opin.

4 ¶Et ſimile quippiam voluit Bal.in d.l.Titius,in fi.prin.& ibi quoq; Ang.& Fran.Aret.col.iij.ff.de libe.& poſthu.vbi tractãtes,an per auth.ex cauſa.C.de liber.præter.conſeruantur legata rupto teſtamento natiuitate poſthumi ignorãter præteriti:Aut teſtator,inquiũt,nullũ habebat filium, nec habere ſperabat,& non conſeruantur,quia non eſt veriſimile quòd teſtator voluerit præferre legatarios filiis.l.cùm acutiſsimi.C.de fideic.Aut teſtator habebat filios,& nihilominus legauit, tũc licèt poſtea naſcantur alij filij,conſeruantur tamen legata:quia ex quo teſtator grauauit iã natos, idem videtur ſenſiſſe de naſcituris,ad quos minor ſolet eſſe affectio:& ſi de his teſtator fuiſſet interrogatus,aut cogitaſſet,idẽ certè veriſimiliter diſpoſuiſſet.l.tale pactum.§.vlt.ff.de pactis.Et hoc quoque voluit ipſe Bal.in l.filio præterito,col.ij.ff.de iniuſt.teſtam.& ſequitur Alex.in d.auth. ex cauſa.& cõſ.cxlij.circa primã dubitationem, col.iiij.verſ.pro quo adde,lib.2.& conſi.50.circa primam dubitationẽ,col.iij.verſ.ſecundò reſpondeo,lib.6.& Corn.conſi.clviij.pro deciſione, col.x. verſ.ſecundò limitatur,lib.2.& conſ.ccxliiij.videtur prima facie dicendũ,col.6.verſ.præterea quãdo quis legat,eo.lib.2.{& cõſ.liiij.duo in puncto,col.ij.verſi.tamen paſſus,lib.3.} & conſ.133.in hac conſultatione,col.3.lib.3.& Bertran.conſi.ccxxv.ponitur in facto,col.2.verſ.& ſuppoſito,lib.2.

Confirmatio eiuſdem.

5 {¶Similitérque l. cùm auus.ff. de condi.& demonſt.& ſimiles,ex quarum viſceribus hæc lex deprompta eſt,vt ſæpe diximus,non habet locum in filiis natis tempore teſtamenti, vt voluit Ro. conſ.ccclxx.in propoſita conſultatione,ad fi.per l.ſicut certi,& l.ſi cùm in vtero.C.de teſta.milit. & idem tenuit & latè probauit Barb.in d.l.cùm acutiſsimi,col.ij.& xv.ſeq.C.de fideic.Idem quoque tradit Soci.latè in repe.d.l.cùm auus,col.xxxv.verſi.extrà Bart.& multis ſeq.per v.col.vbi ita dicit conſuluiſſe,vti fecit etiam latè conſi.cxcj.licèt difficultates,lib.2.& Carol.Ruin.cõſi. lxxvij. in facto,col.v.nu.14.lib.2.vbi ita dicit tenuiſſe modernos Peruſinos & Senenſes in l.generaliter. §.cùm autem.C.de inſtit.& ſubſtit.Sed aduerte,quantum ad hanc rationem, multi tenuere contrarium,& inter cæteros Rapha.Co.in d.l.cùm auus,& latè Ioan.Baptiſt.Calca.in l. generaliter.§. cùm autem.C.de inſti.& ſubſtitu.vbi dicit etiam in hanc partem conſuluiſſe ipſum Raph.Com. Maria.Socin.& Thomã neſcio quem,& ita certè conſuluit ipſe Maria.conſi.xxiij.circa prædicta, & Cornel.etiam latè conſ.cxcvij.non alienam,lib.iij.}

De eadem re.

6 ¶Verũ contrarium in caſu l.noſtræ,apertè voluit Bal.hîc in ij.lec. cuius hæc verba ſunt : Quid ſi pater vnicã filiam viuentẽ haberet , & donauit extraneo ſubſtantiã aut partẽ eius, deinde poſtea filij ſibi naſcũtur:an talis donatio reuocatur?Iſta quæſtio fuit pridie de facto.Et videtur quòd nõ, quia hîc litera loquitur quando donatio fit per patrem cũ filios nullos habebat:hic autẽ habebat filiũ vnũ.Tu dic quòd ob identitatis rationẽ habet locum diſpoſitio huius legis eo caſu , quo eſt veriſimile patrẽ nõ donaſſe,ſi ſciuiſſet filios ſibi naſcituros.Fortè enim non cogitauit de filia,quia ſatis ei remãſit pro ea dotãda:ſed filij maſculi ſuperueniẽtes egeſtate laborarẽt: tertius autẽ paterna ſubſtãtia gauderet. Hæc ibi Bal. qui & ipſe in d.l.j.col.4.verſ.ſed quid ſi tẽpore donationis.C. de inof.donatio.tenet,quòd ſi donãs qui iam tempore donationis habebat filios , poſtea & alios quoque ſuſcipiat,hi qui nati ſunt poſt donationẽ,eã reuocãt pro virili ſua quiſque portione, per id quod in ſimili dicitur in l.pe.ff.de iur.codic.& idẽ voluit Ang.ipſius frater hic,& Raph. Cu.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.ij.& Card.Flo.cõſ.xx.cũ in teſtamẽtis, iuncto caſu illius conſ. & Barba.in c.vlt.col.vlt.extra de dona.& Soci.in repe.rub.ff.de libe.& poſth. col.vlt.& conſ. 215. hoc exordio,viſa prædicta facti cõtingentia,col.ij.verſ.ſolũ ergo reſtat,lib.ij. quod & iterũ repetitur in conſi. 22. lib.4.{& Carol.Ruin.conſi.xcviij.viſa renũtiatione,col.ix.nu.21.lib.vj.& d.conſ. lxij.col.vj.nu.15.lib.ij.} & ante hos,licèt non allegent, Old.conſi. clxxiij. quidam habens vnicum filium,tenuit ſimpliciter reuocari donationem factam ab habente filium,per natiuitatem aliorũ.

Qui contrariũ ſentiant.

7 ¶Et facit quod in ſimili voluit ipſe Bal.conſ.cxxvij.cuius caput eſt,quidã Ser.Petrus lib. v.quòd ſi pater non cogitans de poſthumis,filium quẽ habebat,inſtituit,& poſthumum præteriit,valent legata pro parte inſtituti,ſed pro parte poſthumi nõ valent,nec cõſeruantur ex d.auth. ex cauſa. C.de liber.præterit.Quinimò idem Bal.in d.l.filio præterito,col.ij.ff.de iniuſt.teſta. idem videtur generaliter dixiſſe in caſu d.authẽt.ex cauſa,dicit enim q; ſi pater habẽs filios legata relinquit,nõ cogitans de aliis futuris liberis,debentur legata pro portione iam natorum, ſed non debẽtur nec conſeruantur ex d.auth.pro portione eorum,qui poſtea nati ſunt,per d.l.pen.ff.de iure condici. & hoc quoque ſequitur Ro.cõſ.clxxxj.pro deciſione propoſiti.in iij.dubio.& bene facit text.quẽ

Eiuſdem confirmatio.

ipſi non

ipsi non allegant,in l.qui graui,& duabus sequen.ff.de iure codicil.

8 ¶Paul.autem Cast.in d.l.j.col.iij.C.de inoffi.don.volens has contrarias opi.concordes efficere,vt sæpe aliàs,ita dicit,quòd si iam nati tempore donationis erant odio patri donanti, nec is putabat se posthac alios habiturum , vera est postrema Bald.in d.l.j.opin.cum sit eadem per omnia ratio, quæ esset si nullum habuisset:quoniam verisimile est , quòd si cogitasset se habiturum alios gratos liberos,non donauisset.d.l.pactum.§. vlt.& ibi glos.Sed si non habebat odio iam natos & tamen donauit , sicut eos re donata priuare voluit , ita & nascituros voluisse verisimiliter credendum est:& ita,inquit , procedet opi. Iac. But. Quæ Pau. Castr. distinctio videtur placuisse Ant. Rube.cons.xcix.viso casu,col.j.Eáque ex eo confirmatur, quod scribit Card. Flo. cons. xx. hoc initio, Iacobus testator , paria esse in casu nostræ l. de qua ibi loquitur , non habere filium : aut habere odiosum. *Conciliatio contrariarum opinionum.*

9 ¶Denique Corne.cons.xv.ex quo dictus Franciscus,col.iiij.vers.nec obstat quòd tempore primæ donationis,iunctis iis quæ prius dixerat,col. j. lib. j. aliter videtur distinguere. Nam aut donans nihil reseruauit filiis iam natis,& tunc qui postea nascentur, reuocabunt ex hac l.nam cùm filiis natis reseruauerit, verisimile est quòd etiam reseruasset nascituris , si de illis cogitasset. Incertum autem est quid illis reseruasset:ideo propter incertitudinem totum reuocatur,argum. (licèt nihil alleget)l.duo sunt Titij.ff.de testa.tutel.& l.ij.ff.de liber.& posthu.& l.in tempus. §. quoties.ff.de hæredib.instit. cum simi. Postea verò idem Corne. in eadem col.iiij. vers.& licèt d.l.si vnquam, videtur indistinctè arbitrari nihil prodesse filios natos tempore donationis , quin nati postea reuocent,cùm sit eadem ratio : idque potissimum,si ex natiuitate posteriorum deterior esset natorum tempore donationis conditio,nisi reuocaretur donatio,vt in casu,in quo illud consil.edidit. Nam donator omnium bonorum reseruauerat legitimam filio nato,quæ quidem erat tertia omnium bonorum : nato autem altero filio post donationem minuitur legitima prioris. nam ea erit tantùm tertia dimidiæ.Et hinc quoque melior efficietur conditio donatoris,deteriore facta conditione prioris:quod est absurdum, & contra mentem & affectionem donantis , qui putabat illi reseruasse tertiam partem. *Eiusdem rei distinctio.*

10 ¶Vides lector ex supradictis rem hanc esse admodum ancipitem atque dubiam. Facilè tamen est harum sententiarum discordiam huiusmodi distinctione componere. Nam aut iam nati tempore donationis erant odiosi patri, aut non odiosi. Si odiosi , certè ij qui nascuntur postea de quibus pater donando non cogitauit,reuocabunt. Si autem erant non odiosi , & tunc aut pater aliquid eis reseruauit,aut nihil.Si primùm,postea nati,quibus nihil fuit reseruatum,reuocabunt,aut pro virili eorum portione tantùm,si ex natiuitate posteriorum non sit effecta deterior conditio priorũ in re illis reseruata:aut in totũ,si deterior facta est.At si nascituris fuit & aliquid reseruatũ, nihil reuocabunt : cum de illis hinc appareat fuisse cogitatum.Aut denique nihil fuit reseruatum liberis natis tempore donationis : & tunc postea nati non reuocabunt. nam qua ratione priuauit iam natos sibi gratos,eadem verisimile est voluisse priuare nascituros, etiam si de illis cogitasset. *Autoris hac in re distinctio.*

11 ¶Sed & vltimum membrum intelligas velim secundum præcedentia.quod vt faciliùs apprehendas, pone quòd quispiam habens in bonis trecenta , ex illis centum donauit iam habens vnicum filium,nec cogitans de aliis futuris liberis,& ita putans reliqua ducẽta satis esse vnico illi filio, vt honestè posit viuere:postea autem illi nihil tale sperãti nati sunt multi alij filij, verbi gratia tres: certè detractis illis centum donatis,supersunt vnicuique liberorum tam nato ante donationem, quàm tribus illis postea natis,quinquaginta tantùm,ex quibus non poterunt honestè vitam trãsigere, considerata eorum conditione:profectò si id pater cogitasset,aut præuidisset, non ea centũ verisimiliter donasset. Ideo putarem eam donationem reuocari ex ratione nostræ l. Proinde hoc totum reiicio in arbitrium boni viri,æstimaturi, quid, quantúmve pater habens filios vnum aut plures,donaturus aut non donaturus fuisset,si de tot filiis nascituris cogitasset, iuxta ea quæ pleniùs dicam infra,in verbo,omnia,vel partem aliquam,nu.28.in huius autem rei.Nec tamen omiserim Anto.Rub.super hoc dubio respondisse,d.consi.xcix.viso casu.{Atque etiam D. Boe. hanc rem tractasse,deci.clix.donatio iuris,in quo me ex hac l.sæpius citat,} sed ita obscurè vtrumque, vt non intelligam,quid intelligant. *De eadem re.*

12 ¶His autem non intempestiuè illud subiiciemus. Quid enim si tempore donationis habeo filiũ, ex quo postea nepos nascitur?nunquid & huius natiuitate reuocabitur donatio,sicuti & natiuitate alterius filij?Nam appellatione liberorum,de quibus l.nostra loquitur,veniunt & nepotes. l.liberorum,in princ.ff.de verbor.signifi. Imò & filiorum quoque appellatione , cùm in fauorem illorum aliquid statuitur. vt ibi not. Bart. licèt aliàs sit dubium : de quo multa diximus in nostro tractatu primogenituræ {in xl. q. in xv.ratione pro nepote contra patruum. Ideoque Pau. Cast. cons.ccccxlviij.tria sunt quæ videntur,col.j.lib. j. consuluit quòd statutum prohibens donare cũ quis habet filios,habet locum & in habente nepotes.quæ res huic nostro casui multum congruit, quia & hîc fauore liberorum reuocatur donatio,quemadmodum illic prohibetur. *An nepotis natiuitate infirmetur donatio.* *Statutũ prohibens donare cùm quis habet filios.*

13 ¶Ego tamen in ea sum sententia,vt in hoc casu nepotes non reuocent : quia si filius donantis illorum pater non reuocat,multò minùs & nepos ex eo natus,argu.l.j.§.si dominus , & ibi not.ff. si quis aliq.testat.prohib. & l. si viua.C.de bonis matern.cum aliis multis & text. & doctor.con- *Autoris sententia de nepote nato post donationem.*

BIU Cujas

cordant.à me latè collectis in dicto tractatu primogenituræ.quæstio. xij. & seq. Et cum nepotes habeant patrem in medio,ij non sunt hæredes, & propterea non possunt ex huiusmodi l.reuocare rem donatam,quam habituri non sunt, per ea quæ latè dicemus infrà in verbo, susceperit liberos,nu.105.incip.item si huiusmodi.

14 De eodem. ¶Fateor tamen quòd si post mortem filij quis donat,ignorans vxorem illius, nurum scilicet suã, esse prægnantem,postea verò ipsa vxor filij pariat filium,hic certè reuocabit, ac si filius post donationem esset natus,vt qui successurus sit in locum & gradum patris, & præteritus æquè reuocet testamentum,sicut & filius pater ipsius fecisset,per l.posthumorum.ff.de iniust.testament.& l. si auus.C.de liberis præter.Sed & si auus donat,quia desperat filium suum liberos habiturũ, quoniam fortè existimabatur filius esse maleficiatus,aut vxor illius sterilis,tamẽ auo nihil minùs speranti gignit postea nepotes:putat Franc.Ripa.hîc in xxxvj.quæst.locum esse huic l.Et ego illi assentior ex ratione l.nostræ.Cæterùm Guido Papæ, sing. ccccclxxj.incip.iuxtà l.si vnquam,hanc quæstionem de nepote nato post donationem nuncupatim mouet,nihil tamen diffinit.

15 An hæc l.habeat locum, si quis ignoret se habere filios. ¶Sed & illud in quæstionem vocatur.Si quis cùm donat,habet filios, sed ignorat eos se habere, quia fortè putat eos esse mortuos,vel nescit vxorem peperisse: vtrum sit locus huic legi. Et nemo,vt opinor,negabit re comperta irritam fore hanc donationem,ex mente & sententia huius l. nostræ,quæ verbis est anteponenda,sicut animus corpori.c.sedulo.xxxviij.dist.& diximus suprà in verbo,libertis,versi.xlvj.incip.nec id quidem mirum est,& seq. Nam si donatio reuocetur per susceptos postea liberos ex præsumpta mente donantis,qui videlicet si cogitasset de liberis futuris, verisimiliter non donasset, eadem certe ratione aut etiam maiore videtur irrita fore donatio quam quis facit ignorans se habere filios,verisimiliter etiam non facturus,si eos non ignoraret,l. qui iure militari.ff.de milit.testa.Per quam dicit Ang.consi.cviij.ista q.in iij.dubio, ꝙ nihil refert, non habeas liberos,an habeas,sed habere ignores:id quod etiam probatur in l. sicut certi.& in l.si cũ vel in vtero.C.eo.de test.milit.& in l.pen.C.de iure cod.& optimè in l.Titius.{in prin.& iterum in}§.Lucius,& ibi bona gl.ff.de libe.& posth.& in l.4.ff.de cond.indeb.{& in l.vlt.ff.de hære.instit.}Et ita voluit idẽ Ang.in §.siue igitur,col.4.ver.finaliter dici potest,in auth.vt cùm de appel.cog.Fran.Are.in l.ex facto,in prin.col.6.ver.confirmatur ista cõclusio.ff.de vulg.&.pup.substit.& consi.clvij.quod est postremum omnium,col.ij.Hincque gl.in l.solemus.ff.de cond. & demonst.intelligit tex.ibi,qui eam conditionem,si liberos habuerit,interpretatur de liberis nascituris,non de natis,vt procedat si liberos natos esse sciebat, qui conditionem apposuit: quòd si nesciebat,etiam nati ipsi sub ea conditione comprehenduntur,per l.iam facta,eo.tit.quod & voluerunt Saly.Raph.& Corn.in l.cum vxori.C.quando dies lega.ced.

Cõditio, si liberos habuerit

16 Confirmatio eiusdem. ¶Et ita in casu nostro expressim voluisse videtur Bart.dum hanc l. allegat in legatis factis præterito filio,quem testator ignorabat se habere,in repet.l.j.in ij.quæstio.prin.C.de sacrosc.eccles.Nam tunc,inquit,deficit voluntas relinquentis,per text.in hac l.Si ergo reuocatur donatio,multò magis legata.Ex quibus planè vides quòd Bart.intelligit hoc casu donationem vitiari. Et id quoque dicit ipse Bar.in l.filio præterito,ff.de iniust.testa.& in auth.ex causa.C.de liber. præte. cum concord. illic adductis per recent. Nam & in hac opin. esse videntur & qui tenent cum Bartolo in casu d.authen.& qui contrà tenent.Illi quidem,dum post ipsum Bar.hac l. innituntur:isti autem, dum fatentur hoc sine dubio procedere in casu nostræ l. loquentis de donatione, non etiam in legatis,de quibus loquitur ea authen.& conantur omnibus viribus reddere rationem differentiæ vtrorumque,vt illic omnibus videre licet, & fortè alibi postea dicemus. Et idem etiam voluisse videtur Bal.in l.j.col.iij.versi.quinta opi.C.de inoffi.donat.& expressissimè omnium Steph.Bert. consi.cxc.Christi & c.viso casu,in j.dub.lib.1.& iterum consi.cxciij.si verum sit,post prin.lib.3.Et facit quod in simili scribit Ioan.And.in addi.Spec.tit.de instru.edi.§.nunc autem, in vlt.addi.de rege,qui putans filium suum mortuum,alium instituit. Et quod ex Plauto vetere Comico adferemus infra in verbo,donatione largitus.nu.264.incip.& hanc quoque sententiam.

17 Hæc l.non habet locum in filiis natis tẽpore testamẽti. ¶Illud autem certum est, quòd filij existentes tempore donationis, quos pater donans minime ignorabat,non reuocant donationem,ex hac l.nostra,vtpote cessantibus & verbis, & mente, id est,ratione ipsius.Quæ res quamuis sit adeò aperta & manifesta, vt testimonio aut autoritate nõ indigeat,tamen vt omnibus satisfaciam,approbatur à Paul.Castr.consil.434.cuius exordium est, respondeo per ordinem,in ij.dubio,lib.2.& Soc.cons.ccxxvj.q.præsentis consultationis, col.pen. lib.2.& Phil.Dec.cons.ccclxvj.pro declaratione,col.iij.versi.secundò præmittendum. & omnibus ferè de hac re loquentibus,ne nimius sim in re minimè dubia.Quod tamen intelligas secundum ea quæ diximus supra in eadem gl.in vers.xj.incip.sed & vltimum,iunctis duobus præced.

18 Eiusdem confirmatio. ¶Sicuti nec l.cùm acutissimi.C.de fideicommis.& alia similia iura huic l.nostræ admodum confinia non habent locum in liberis iam natis tempore testamenti,sed tantùm in nascituris, vt apertè videtur probari in l.generaliter. §. cùm autem, ibi, liberorum ex iis procreandorum,& iterum in illis verbis,pater efficiatur,& liberos sustulerit,rursumque in verbis, si de nepotibus cogitauerit.C.de instit.& substit.& in l.sicuti,C.de testa.milit.Et expressè voluit & consuluit Rom.consi. ccclxx.in proposita cõsultatione.& Barb.in repe.d.l.cùm acutissimi,col.ij.& seq.vbi ad hoc multa allegat,& in repet.c.Raynaldus,col.vj.versi.faciat etiã,extrà de testa.& latissimè Soci. in repe.l.

cùm auus,

BIU Cujas

cùm auus,col.xxxix.vers.extra Bart.ff.de condit.& demon.vbi post multa hinc inde adducta tãdem stat ab hac sententia,& secundùm eam dicit se consuluisse,& suo cons.Bald.nouellum subscripsisse,& idem quoque respondisse Ioan.Petrucium,& Bened. Cap. Et ita verè consuluit ipse Soci.cons.cxcj.licèt difficultates,col.j.& multis seq.lib.ij.& Philip.Dec.in d.l.generaliter, col. iiij. vers.nunc regula & cons.cccIxv.viso consilio,col.ij.vers.quartò & vltimò.& cons.seq.col.iij.quibus locis solum Roma.allegat.Et hanc partem confirmat, quòd iure antiquo filia præterita iam nata non rumpebat testamentũ:posthuma verò nõ secus ac masculus rumpebat,vt scribit Caius iurisconsultus,si is est(quod arbitrantur Zasius & Alciatus)libro posteriore Institutionum, c.iiij. Ex quibus planiùs intelliges quod scribitur in §.j.vers.sed non ita, & iterum in §.sed fœminini, Instit.de exhæ.libe.

19 ¶Quanquam contrarium in casu d.l.cùm acutissimi,& similiũ simpliciter tenuisse videtur Raph. Com.in d.l.cùm auus.ff.de condi.& demon.& apertè tenuit Corn.in d.l.generaliter.§.cùm autẽ, col.ij.vbi & Ias.col.iij.dubitat,& idem Corn.latè cons.cxcvij.non alienam,lib.iij.& latissimè omnium tenuit,& xxiij.rationibus secundum eam consuluit Marian.cons.xxiij.circa prędictam consultationem,vbi etiam dicit audiuisse se à fide dignis ita consuluisse Raph.Com. cum hæc quæstio Paduæ de facto contigisset.Quamuis id à nullo ex suis maioribus in propriis,vt ipse loquitur,terminis & in indiuiduo tractatum vidisse se negat.quod vehementer admiratur.Ex quo potes intelligere,quòd illud cons.Ro.qui ante illum fuit,aut non legerat,aut non recordabatur.

Contrarium hac in parte sentientes.

BONA.

1 LEstvs,aut vt alij appellant,Sextus Pompeius hinc bona dici putat,quòd digna sint bonis:sed elegantiùs mea sententia atque conuenientiùs Vlp.noster in l.bonorum,la j. ff.de verborum significatione. bona, inquit,ex eo dicuntur,quòd beant,id est, beatos faciunt.Nam & apud Græcos verbum ὀλβιάζω, beo significat,& dito,& ὄλβιος felix,& diues,& ὄλβος beatitudo,& diuitiæ.Ex quo & apud Latinos diuites beatos appellant probatissimi scriptores.Nam Cicero in oratione pro Annio Milone, sint florentes,ait, sint beati.Et alibi ita exorditur,lib.ij.de inuentione,Crotoniatæ quondam,cum florerent omnibus copiis & in Italia cum in primis beati nominarentur. Et Philip.xiij. Te beatum & florentem esse cupiebant. Et in oratione pro M.Cælio,Primùm lautos iuuenes mulieris beatæ ac nobilis familiares.Et in Sallustium,Vnde,qui modò ne paternam quidem domum relinire potueris,repentè tanquam somno beatus,precioſisſimos ortos,villam Tyberinam Caij Cæsaris,reliquasq; possessiones parauerís ? & paulò infrà:Quibus rationibus repente factus es tam affluens,tam beatus?Et Seneca epistola ad Lucilium xxvij.Caluisius inquit,Sabinus memoria nostra fuit diues,& patrimonium habebat liberum & ingenuum : nunquam vidi hominem beatum indecentiùs. Et in vj. controuersia,lib.ij.Insolens malum est beata vxor, cùm immensum pondus auri orba attulerit. Et Iunalis Satyra j.

—Vetulæ vesica beatæ. {Vnde & Horatius lib.ij.Sermonum Satyra vj.

—Vtrúmne

Diuitiis homines,an sint virtute beati.

Ex quo intelligis non tantùm ad id diuitias referri sed ad cætera.} Et è diuerso miseros pauperes passim vocamus,quando,vt scribit ex nostris Bal.ex alio,vt reor,autore,in l.vlt.post prin.C.qui bon.ced.poss.Summa miseria est esse mendicum.Ob idq;,vt ille dicit,bonorum cessio in ea l.miserabile remedium vocatur,quòd homines miseros faciat. Et certè cum tria sint bonorum genera,animi scilicet,corporis,& fortunæ,hæc quidem felici adesse oportet, ex sententia Aristotelis li. 1.Ethicorum,& iterum lib.vij.Politicorum,quod & Plato illius præceptor astruebat, teste Laertio.Felicibus enim & beatitudo augetur ex plenitudine horum bonorum, quæ quãtò fuerint cumulatiora,tantò fiet homo beatior,repugnantibus tamen Stoicis,qui ad beatitudinem solam virtutem satis esse maxima autoritate affirmabant.Aristotelem autem è nostris sequitur Soci.cons. xxvj.incip.cùm super,col.vlt.lib.iiij.vbi etiam citat illud Iuuenalis Satyra iij.

Haud facilè emergunt,quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Nos de cæteris bonis posthac nihil hoc loco dicemus,sed de illis tantùm quæ diuitiis constant, de quibus lex nostra loquitur:quæ quidem tantum beant,id est prosunt,vt interpretatur Vlpianus in d.l.bonorum,quantum è diuerso obest paupertas, quam inter mala & quidem ingentia enumerat Esdras ille diuinus Scriba, lib.iiij.c.xv.quo loco Deum Opt. Max.ita loquentem facit: Immittam tibi mala,viduitatem,paupertatem,famem,gladium,& pestem.Et alibi quoque Dominus ipse,{Leuitici xxvj.& iterum}Malachiæ ij.minatur se egestatem improbis,{ & qui ipsius mãdata non obseruarint,}daturum.{Hincq; illud Prouerb.iiij. c. Egestas à Domino in domo impij. Et eiusdem operis c.xiiij. Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam. } Contrà autem alibi diuitias probis promittit.Nam scribitur Psal.cxj.Gloria & diuitiæ in domo eius.{ & Prouerb. iij. cap,longitudo dierum in dextera eius,& in sinistra illius diuitiæ.& in c.x.benedictio domini diuites facit.}vt hinc facilè intelligas,non omnino cæcutisse cæcum illum Homerum,cum diuitias Iouis donum esse cecinit.lib.vj.Odysseæ;

Bona unde dicantur.

ὀλβιάζω. ὄλβιος.

Beati pro fœlicibus.

Bonorum cessio miserabilis.

Bonorũ tria genera.

Paupertas inter mala.

Diuitiæ bonis promissæ.

Paupertas cõtrà improbis.

Diuitiæ donũ Iouis.

BIU Cujas

Ζεὺς δ' αὖτος νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν.

Et rursus lib.ij.Iliados in Catalogo ducum:

καὶ σφισὶ θαπέσιον πλῆτον καὶ ἔχευε χρονίον. {Et iterum lib.xxiij.eiusdem operis:

—μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος.

—*Magnas enim ei dederat*
Iuppiter diuitias.}

Diuitiæ donũ Dei.

Nam & D. Augustinus in enarratione Psalm.lxvj.non obscurè asserit diuitias donum esse Dei. Et sancta illa mulier Anna,sancti Samuelis mater,in suo cantico,quod scribitur in 2.cap.lib.1.Regum,Dominus,inquit,pauperem facit,& ditat.

2 *Mala quæ dicantur.*

¶Neque his aduersatur,quod scribit Ambrosius,& repetitur in cap.illa.xv. quæst.j. paupertatem & ignobilitatem,ægritudinem & mortem nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum sorte numerarit.Aliò enim respicit Ambrosius,cuius in eo loco tota dissertatio eò tendit, vt ea duntaxat veluti mala nobis imputanda esse ostendat,quæ voluntaria sunt:cætera verò,quæ vel nolentibus eueniunt,vt paupertatem,& alia,quæ ex eo diximus,non esse tanquam mala nobis adscribenda. Mala enim,inquit,non sunt,nisi quæ crimine mentem implent,& conscientiam ligant.Inibi ergo mala vocat scelera,quibus haud dubiè paupertas non est annumeranda.Illi autem sententię Ambrosij omnino similis est & illa Aeneæ Platonici in Theophrasto,in hunc sensum (nam is Græcæ scripsit)Neque enim ignarus es,aut immemor,paupertatem,& ægritudinem, & mortem neque turpia,neque mala esse.Et subdit,Socrates enim in paupertate gloriatur,ipsamq; diuitias appellat,& philosophiæ tutissimum præsidium.

Paupertas nõ annumeratur inter mala.

3 *Pauperes beati.*

¶Cæterùm Christus beatos pauperes pronũtiat Matthæi v.cap.& alibi Lucæ 6.Væ vobis,inquit, diuitibus.Rursumq; Matthæi 19.Marci 10.& Lucæ 18.interroganti cuipiam quid faceret, vt vitã æternam obtineret,dicentíque se illa decalogi præcepta à iuuentute obseruasse,respondit,Vnum tibi deest,vade & vende omnia quę habes,& da pauperibus,& habebis thesaurum in cælo.Móxque conuersus ad discipulos,Diues,inquit,difficile intrabit in regnum cęlorum.Facilius est camelum per foramem acus transire,quàm diuitem intrare in regnum Dei.Nam etiam,vt scribit Ecclesiast.cap.xj.Si diues fueris,non eris immunis à delicto.Vetus est sententia,Diues aut iniquus, aut iniqui hæres.quam aduocat Hierony. ad Hebidiam in 1.quæst,& rursus in comment.Hieremiæ cap.v.At Saturnus apud Lucianum in epist.Saturnalibus,multis ostendit diuites infeliciores esse pauperibus. Timocreontis est scholium in Plutum diuitiarum Deum, hoc exordio, {ὦφελε ὦ τύφλε πλῆτε,μήτε ἐν γῇ, μήτε ἐν θαλάττῃ, μήτε ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι, ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν κ' ἀχέροντα,ὅθι σὲ γὰρ πάντ' ἀνθρώποις κακὰ.}Vtinam ô cæce Plute,nec in terra,nec in mari,nec in continente apparuisses vnquã,sed Tartari{& Acherontis} fuisses incola perpetuus. Ex te enim omnia hominibus mala sunt.Ex nostris autẽ Ioa.Fab.ex autoritate Senecæ in §.j. Instit. qui & ex quibus causis manumit.non poss.Beatissima,inquit,res est voluntaria paupertas.Et qui cum paupertate benè conuenit,diues est.& alia quæ sequuntur. Hucq; spectant duo Aristotelis problemata,si eius sunt,alterum quidem in 4.cap.29.lib.quo quærit,Cur paupertas apud homines bonos potiùs quàm apud prauos esse soleat:Alterum eiusdem lib.cap.8. quo sciscitatur , Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potiùs quàm bonis habeantur.In quam etiam sententiam est illud Theognidis:

Diues aut iniquus,aut iniqui hæres.

Voluntaria paupertas.

πάυροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ·
ὄλβιος ὅς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. Id est,vt traducit Erasmus:

Sunt pauci, quibus iisdem & virtus suppetit,& res.
Felix,cui simul hæc sunt data sorte Deũm.

Aræ apud Gades paupertati & artibus consecratæ.

Philostratus in vita Apollonij non multò post initium lib.v.atque etiam Aelianus in lib. de prouidentia,tradũt apud Gades aras fuisse paupertati & artibus,quòd illa quidem, vt dicit Aelianus, in bonis moribus homines detineat:hæ verò industrios faciant , vt iam paupertatis id proprium esse noris,quòd homines bonos reddat,vt & Aristophanes hinc potissimùm laudes huius deæ non tam multas quàm veras dederit.Cæterùm D.Chrysostomus homilia secunda , earũ quas ad populum de rebus diuersis habuit,multa congessit in laudem paupertatis,ex quibus illud occurrit,Magna possessio paupertas,sapienter ipsam ferentibus,thesaurus qui nequeat auferri, baculus firmissimus,inculpabilis possessio,diuersorium ab insidiis tutum.Idem multas item laudes multáq; commoda paupertatis adscribit Homilia lxxiiij.quo loco Annæ orationem interpretatur.Et diuus Cyprianus in sermone de natiuit.Christi.Sed multò plura Apuleius Madaurensis in j.apologia,& Seneca tum epistola lxxxvj.& latiùs epistola xcix.tum in libro de paupertate,& alibi sæpe{& quisquis is fuit qui apud Sallustium elegantissimam habuit orationem ad Cæsarem de repub.ordinanda,cuius initium est,Scio ego,& Theophi.Alex.lib.paschali iij.} & è nostris Zasius in commentariis l.ij.ff.de origine iuris,in illis verbis,Huic nec amplæ facultates fuerunt.

Laudes paupertatis.

4 ¶Possent & alia propè infinita ex diuinis ethnicisq; scriptoribus aduersus & diuitias & paupertatem aduocari,quæ hîc breuitatis causa de industria prætermittimus, in alio fortè loco copiosiùs hanc rem tractaturi.Animus enim nobis est librum edere de paupertate,& diuitiis legalibus,quẽ iam magna ex parte confecimus.Illud tantùm hîc dicemus,istas pugnantes,quæ videntur,sentẽtias ita

BIU Cujas

rias ita in vno coire,si dixeris bona bonis bona esse,malis mala,id est, diuitias viris bonis bonas esse,easdem malis malas.Bonis inquam,qui illis bene vtuntur,malis qui malè. Nam Ambrosius in Lucam lib.viij.Discant,inquit,non in facultatibus crimen hærere, sed in his qui vti nesciant facultatibus.Nam diuitiæ vt impedimenta improbis, ita bonis sunt adiumenta virtutum. Et in iisdem commentariis lib.v.explanans illud à nobis supra citatum,Væ vobis diuitibus, hæc quoque scribit,Licèt in pecuniariis copiis multa sint lenocinia delictorum,plæraque tamen sunt etiã incentiua virtutum.Quanquam virtus subsidia non requirat,& commendatior sit collatio pauperis,quàm diuitis liberalitas.Tamen non eos qui habeant diuitias, sed eos qui vti his nesciant, sententiæ cælestis autoritas condemnat.Et paulò pòst:Non census igitur,sed affectus in crimine est.Sed & in epist.lxxxij.Non census,inquit,diuitem,sed animus facit. Et paulò inferius, Sed nec ipsæ diuitiæ vituperabiles.Denique redemptio animæ viri,diuitiæ eius:quoniam qui pauperi donat,redimit animam suam.Est ergo & in his materialib.diuitiis virtuti locus. Hierony. quoq; ad Saluiam de viduitate seruanda,Vnusquisque non hominum sed rerum pondere iudicandus est, nec diuiti obsunt opes,si eis bene vtatur:nec pauperem egestas commendabiliorem facit,si inter sordes & inopiam peccata non caueat.Ad vtriusque nobis rei testimonium & Abraham patriarcha,& quotidiana exempla suppeditant,quorum alter in summis diuitiis amicus Dei fuit,alij quotidie in sceleribus depræhensi pœnas legibus soluunt.Ante hos Plato lib.j.de Republica scribit, pecuniæ possessionẽ plurimi faciendam esse,non cuiuis homini,sed modesto & ęquo.Sed & Pindarus Pythiorũ Ode 2.asserit diuitias,si cum sapientia coniunctæ sunt,præstãtissimas esse. Hinc scribitur in decretis canonicis,c.hæc autem.xxx.dist.Diuitias cum iustitia & operibus bonis non abiicimus.vbi & gl.quędam in eam sententiam dicit,respondétq; ad illud quod suprà citauimus, Facilius est camelum per foramen acus transire &c.Sed & tu vide gl.in c.clericus.xij.q.j. & in c.j. in verbo,necessitatem.xxj.q.j.& præterea Origenem,Hilarium,Hierony.etiam interpretantes illum de camelo locum,videlicet Origenem homilia in Matthæũ 8.& iterum lib.vj.aduersus Celsum.Hos autẽ in suis comment.in Matthęum cap.xix.& eundẽ quoq; Hierony.quibus locis suprà citauimus,atque etiam in lib.aduersus Pelagiũ,itémq; ad Hebidiam in j.q. & Augusti. lib.ij. quæstionum Euangelicarũ, q. xlvij.& in enarratione illius loci,Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum.Psal.lj.Bald.in c.nam & concupiscentiam,ad fi.de constit.vbi differit,vtrùm appetere diuitias sit peccatum.Barbat.in l.is cui bonis,col.iij.vers.& pondero,& col.seq. vers.& adde vnum.ff.de verb.oblig.& consi.xlvj.scripsit præclarè,col.j.lib.ij.

Animus quem facit diuitem.

¶Sed nec illud omittendum dicimus,non solùm non laudandos eos esse qui suo vitio aut culpa paupertatem sibi adsciscunt,sed & admodum vituperandos omnium testimonio. Nam primum gl.vt à nostris incipiam,in cap.quæ in ecclesiarum,in verbo,ad inopiam, extrà de constitutionibus,asserit indignum esse ei subueniri,qui sua culpa aut vitio in egestatem incidit, per l.bona fides.ff.depos.& argu.cap.non satis.lxxxvj.dist.& idem dicit gl.in cap.{ad supplicationem, in verbo,ad sustentationem,de renunt.& in cap.}ex parte,in verbo,prodigalitatis, de consuetudinibus quæ etiam allegat l.si mulier.ff.quod metus caus.vbi metus nihil auxiliatur,qui sibi eum sua culpa intulit.Ex quo Bald.in dicto cap.quæ in ecclesiarum, col.j.per illum textum in verbo probabiliter not.quòd non dicitur quis ad inopiam vergere,vt sibi prosit,& alij noceat, nisi duo probet,scilicet se vergere,& sine culpa sua vergere ad inopiam.Et iterum col.iij.vers.quęro nunquid si propter,dicit,quòd qui ob maleficium etiam aduersus tertium commissum deductus est ad inopiam,perdit beneficium ne conueniatur,nisi quantum facere potest,per l.bona fides, & l.pen.ff. de iure dot.quam ad hoc dicit not.& l.Titius.ff.de procur.& l.siue hæreditaria.ff.de nego.gest.& idem voluit ipse Bal.in d.c.ex parte,per tex.ibi,in verbo,dissipauerit,de consuet.& per d.l.pe.quã & ibi dicit nota.& sensit idem Bal.in cap.sedes,col.ij.vers.sed nũquid per istam clausulam, de rescriptis,cùm per dictam l.pen.dicit quòd ea paupertas nocet, quæ captiosè prouenit. & sequitur Ias.in auth.res quæ.col.vj.vers.tene communem.C.commu.de lega.& Ioa.Montefer. in repet.l. frater à fratre,col.vlt.ff.de condict.indebi.& Ferdin.Loaz.in repe.§.diui.l.filiusfamiliâs.nu.164.ff. de lega.primo,{& Ioa.Lup.in repe.cap.per vestras,§.xxiiij.col.pen.vers.ad idem,extrà de donatio.inter virum & vxorem,{& idem etiam voluit apertè Bart.distinguens tamen inter dolum,& culpam,in l.etiã.§.licèt,per tex.ibi.ff.solu.matrimo.& ibi quoque alij latè tractantes, an & hoc in culpa obtineat.de quo & per{Pet.Aret.in c.j.col.ij.vers.quid dices si maritus,de donat.inter virũ & vxo.}Fely.& Phil.Dec.latè in d.cap.quæ in ecclesiarum,& Ias.in l.quo nomine,circa medium. ff.de condict.indeb.& Baptist.à S.Blasio in tractatu priuilegio.dotaliũ, in 182. priuilegio. Et hoc confirmat tex.in l.vlt.§.vlt.ff.quæ in fraud.credit.vbi beneficium cedendi bonis ad carcerem euitandum,non ei competit qui fraudulenter bona sua dissipauit.quem ad hoc notant & commendant {Bart.} Bald.& Ang.qui dicit fin.ibi,& idem Bald.in l.j.col.ij. vers. quæro vtrùm ille, & ibi quoque Ang.C.qui bonis ced.poss.& in l.is qui bonis,la j.ff.de cessio.bono.& in l.j.col.4.vers.in eadem gl.ibi,maritus.ff.de iure dot.& consi.xxix.beneficium inuentarij,in quib. etiam locis dicit sing.{& consi. ccc.quòd Iacobus,in fi.lib.j.}& etiam no.Dyn.in §.item si quis in fraudem, Insti. de actionibus.& ibi Ioannes Platea.col.j.qui & illum tex.dicit singularem,sicuti etiam facit in l.j. in fin.C. de iur.fisci,lib.x.& not.etiam Bart.in alia.§.eleganter,ad fi.solu.matr.& Bald.in l.j.in v. quæstio.C.si quid in fraud.patron.& in §.vlt.ante fi. & ibi etiam Ioannes Fab. Instit. de actio.&

Paupertas nocet quæ in sua culpa prouenit.

Metus nihil ei prodest,qui eum sibi sua culpa intulit.

Beneficium cessionis non competit fraudulento bonorum dissipatori.

idem

idem Bal.conſ.{ccxlix.lib.j.repetito conſi.}cccc.in libris theſaurariæ.col.ij.li.v.vbi dicit quòd falliti(ita enim{à verbo fallendi,vt apertè declarat ipſe Bald.}vocant, qui decoctis conſumptíſque patrimoniis ſolum vertunt,quod eſt verbum imperatoris in l.ſuper.C.de manc.& colo.pat.li.xj. aut vt etiam vtar verbis iuriſconſulti in l.ſi hominem.§.quoties.ff.depoſiti,& in l.vlt.ff. de cura. bonis dan.)foro cedunt,id eſt,vt vulgò noſtri dicunt,*banque route* faciunt.vtrunque iungit Iuuenalis ſatyra vndecima,

Qui vertêre ſolum Baias & ad oſtia currunt.
Cedere namque foro,iam non tibi deterius quàm
Exquilias à feruenti migrare ſuburra.

Solum uertere quid.

{Quanquam ſolum vertere latiùs pateat,ſignificétq; quacunq; de cauſa ſedem locumq; mutare, vt tradit Tullius paulò ante fi.orationis pro Cecinna.}Iſti igitur falliti,vt dicit Bald. non habent beneficium ceſsionis,per d.l.vlt.§.vlt.& arg.d.l.pen.ff.de iure dot.Illum quoque tex.ad hoc not. {Ang.conſ.ccxxix.teſtator;col.ij.}Barb.in dicto cap.quæ in eccleſiarum,col.v.& Socin.ſi is eſt,in tractatu fallent.regula xlvj.incip.cedens bonis,in v.fallent.& iterum regula xlvij.quod eſt eiuſdẽ initij,in prima fallent.quibus locis dicit illum tex.notab.& Vitalis Camba.in tracta. clauſularum, tit.an poſsit renuntiari beneficio ceſsionis bonorum,chart.pen.verſ.ſecundò quia renuntiatio,& Bal.Nouel.in tracta.doti.in vij.parte principali.in xiiij.priuilegio.{& Ioan.Bapti. Sanſeuerinas in tract.de debitoribus ſuſpectis,q.j.col.vlt.verſ.illud ſcio.Illud autem certum eſt obligatum ex dolo vel delicto non gaudere hoc priuilegio,vt per Canoni.in c.Odoardus,de ſolutio.cum aliis propè infinitis concord.collectis à Cepol.conſi.cauſarum criminalium ix.quidam ex delicti.} Quin & dicit Bal.in dicta l.j.col.vlt.verſ.iſta autem renuntiatio.C.qui bon.ced.poſſ.quòd qui bona ſua ludo conſumpſerit,caret priuilegio ceſsionis bonorum.{ Nouella autem Iuſtiniani conſtitutione cxxxv.ſancitum eſt,eos qui non ſuprema negligentia aut luxu,ſed caſu fortuito lapſi facultatibus eſſent,non debere ad eam bonorum ceſsionem cogi,quæ cum vlla contumelia fiat, quod & antè non abſimili caſu conſtitutum fuit Codice Theodoſiano,tit.qui bo.ex lege Iulia ced.poſſ.l. 1.}Facit item quod ſcribit ipſe Bald.in cap.ſi qui teſtium,col.ij.extra de teſtib.quòd qui ſuo vitio incidit in paupertatem,non eſt teſtis idoneus,quia non ſolùm rerum,ſed & famæ ſuæ eſt prodigus.Ideo cùm in ſe ſit vitioſus,multò magis & in alios eſſe præſumitur,per not.in l.vlt.C.de ſenten.paſſ.licèt aliàs pauper,vt ipſe ſubdit,non repellatur,{& idem Bal.conſ.clxxviij. quædam ſunt res,lib.v.ſcribit vxorem non teneri alere maritum, qui ſua culpa incidit in paupertatem, per d.c. ex parte. Et facit quod à multis dicitur, captiuum ob delictum non gaudere priuilegiis datis ob redemptionem captiuorum.de quo tu vide quæ latè ſcripſimus in noſtris legibus connubialibus in glo.vj.nu.278.ſed quæſtionis eſt.& ij.ſeq.}

Fortuito caſu lapſi facultatibus.

Captiuus ob delictum non gaudet priuilegiis datis ob redemptionem captiuorum.

9 *De paupertate ex externis ſcriptoribus.*

¶Nec in hanc rem deeſt externorum ſententia:nam Plutarchus in comparatione Ariſtidis & Catonis,multis verbis in iſtiuſmodi homines agit:inter quæ illud grauiter pronũtiat:Paupertas quidem per ſeipſam nulli turpitudini coniungitur.Quòd ſi negligentiæ,intemperantiæ,luxus,impudentiæ ſpeciem præ ſe ferat, probro ac vituperatione non vacat. { Apollyci ſententia eſt, apud Stobæum ſer.xciiij.ὑπὸ πένεσθαι μὲν φύσιν αἰσχρὸν, ἀλλὰ τὸ δὲ αἰσχρὰν αἰτίαν πένεσθαι ὄνειδος. Quam eandem adſcripſit Antonius Monachus,ſed ex Apollonio,to.j.Meliſſæ.cap.xxxiij.Eius autẽ ſenſus eſt huiuſmodi,paupertas ſecundum naturam non turpis eſt: Sed ea quæ ob turpẽ cauſam accidit,dedecori eſt.Cornelius Tacitus lib.2.hiſtoriæ Auguſtæ laudat Tiberium Cæſarem,quòd vt honeſtam innocentium paupertatem leuauit,ita prodigos,& ob flagitia egentes Vibidium Varronem,Marium Nepotem,& alios quos nominat,ſenatu mouit.Suetonius autem in Galba tradit eũdem Tiberium prohibuiſſe Caium Galbam fratrem Sergij Galbæ imperatoris ſortiri anno ſuo proconſulatum,quòd facultates ſuas attriuiſſet.idem Tacitus lib. xiij. Neronem veluti clanculũ taxat,quòd Aurelio Cottæ,& Atherio Antonino annuam pecuniam ſtatuit,quamuis per luxum habitas opes diſsipaſſent.Sed & eundem Neronem arguit Suetonius,quòd diuitiarum & pecunię fructum non alium putabat,quàm profuſionem:ſordidos ac deparcos eſſe,quibus ratio impenſarum conſtaret:prælautos veréq; magnificos,qui abuterentur ac perderent.Aelius autem Spartianus tradit Hadrianum imperatorem,cuius reſcripta ſæpius à noſtris iuriſconſultis citantur,ſenatoribus,qui non ſuo vitio decoxerant,patrimonium pro liberorum modo ſenatoriæ profeſsionis expleuiſſe.Et paulò pòſt eundẽ decoctores bonorum ſuorũ iuſsiſſe catamidiari in amphitheatro,& dimitti,id eſt,vt omnes intelligant,deridẽdos exibilandosq; omnib.in amphitheatro exhiberi, vt hodie obſeruatur in polygamis,qui ſcilicet multis ſimul vxoribus abutũtur,à μὴ quidẽ præpoſitione,& μοιχάω verbo,quod derideo ſignificat.{Quanquam Ioa.Baptiſta Plantius in cõment.Perſij Saty.v.illic eſſe mendum contendit,& ita legendum,Decoctores bonorum ſuorũ ſi ſuæ autoritatis eſſent, Cato nudari in amphitheatro,& dimitti iuſsit.ſed neſcio quid ſibi velit.Eã autem} pœnam exprimit Suetonius in Auguſto,cùm ſcribit,Pro cætero delictorum genere variis ignominiis affecit,vt ſtare per totũ diem iuberet ante prætoriũ interdũ tunicatos diſcinctosq;, nonnunquam cum decempedis,vel etiam ceſpitem portantes.Et hæc pœna,vt id obiter dicam, continet corporis correctionem,vt dicit Card.Flor.conſ.xciiij.reſpondeo quod b.in prin.Sed vt redeamus,Aelius quoq; Lampridius ſcribit Alexandrũ Seuerum illum, cuius in iure noſtro tam multas leges habemus,honoratos,quos pauperes verè & non per luxuriam vidit, ſemper multis commo

Hadrianus ſenatoribus,qui non ſuo uitio decoxerant, patrimonium impleuit.

Quid ſit catamidiari.

Alexander Seuerus quos

commodis auxisse. Similiter tradit Iulius Capitolinus Antoninum philosophum multis senatoribus vel pauperibus sine crimine, dignitates tribunitias ædilitiásq; concessisse. Tullius lib. ij. Officiorum, habenda est inquit, ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est. Quam sententiam è nostris citant & approbant Io. And. & Pan. in d. c. ex parte, de consuet. & ipse Pan. in cap. j. in ij. not. extrà de donat. Apud eundem Tullium li. iij. eiusdem operis, Hecaton Rhodius disserit sapientis esse, habere rationem rei familiaris. Neq; enim solùm nobis diuites esse volumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximéq; reipublicæ. Singulorum enim facultates & copiæ, diuitię sunt ciuitatis. Ex quo profectum videri potest, quod nostris legibus traditur, interesse reipublicæ suos ipsius ciues esse locupletes, §. j. in auth. vt iudi. sine quo. suffrag. Sed vt redeamus ad Tulliũ, is in secunda Philippica illud obiicit Antonio, Tenésne memoria prætextatum te decoxisse? Patris, inquies, ista culpa est, concedo, etenim est pietatis plena defensio. Illud tamen audaciæ tuæ, quòd sedisti in quatuordecim ordinibus, cùm esset lege Rhoscia decoctoribus certus locus constitutus: qui scilicet fortunæ vitio, non suo decoxissent. Idem in oratione pro Publio Sylla multis nititur C. Cincium ab ea nota vindicare, quæ ei inurebatur, quòd patrimonium suum æris alieni dissoluendi causa vendidisset, nempe quòd non libidine, sed negotij gerendi studio æs illud alienum contraxisset. Idem in oratione pro P. Sestio Gellium quempiam pro magno conuitio gurgitem ac voraginem patrimonij appellat. Apud Dionysium Halicarnasseum lib. 3. originum Romanorum, Martius quartus Romanorum Rex obiurgat malos præsides possessionum suarũ, tanquam non firmos ciues. Et lib. v. eiusdem operis Appius Claudius plebeius veluti magnũ probrum obiicit, quòd cùm ex facultatibus tyrannorum contingentem eis partẽ sortiti fuissent, turpissimis indulgendo voluptatibus, censu excidissent. Tradit Asconius Pædianus Gellium & Lẽtulum Censores C. Antonium Antonij oratoris filium senatu mouisse ob æris alieni magnitudinem. Sed & Macrobius lib. 2. cap. 4. tradit Augustum & ipsum Censorem equitem quendam Romanum corripuisse, quòd facultates suas minuisset. Plautus in Truculento scribit piaculũ esse misereri nos hominum rem malè gerentium. Apud Nabatheos qui opes suas imminuissent, publicè multabatur: qui verò auxisset, honore afficiebatur, teste Strabone lib. xvj. Similiter apud Abderitas qui patrimonium consumpsisset, sepulchro patris non dignabatur, teste Laertio in Democrito. {Sed & ij aliâs puniebantur, vt videre licet ex Athenæo lib. iiij. cap. xx. vbi scribit Abderitas ipsum Democritum publicè condemnasse, quòd bona paterna absumpsisset.} Ex Solonis legibus hæc vna erat, Qui patrimonij versuram fecerit, is ignobilis obscurusq; esto, vt prodit idem Laertius in vita illius. Cui concinens Athenæus lib. 4. hæc scribit: ὅτι ἦ τοὺς ἀσώτους, καὶ τοὺς μικτῆρι-ῶ πολυτελείας ζῶντας, τὸ παλαιὸν ἐκάλουν τε δι ἀρεοπαγίτης ἢ ἐκόλαζον, ἱστόρισαν φανόδημ-ῶ & φιλόχορ-ῶ, ἄλλοι τε πλέους. id est, Quod autem prodigos, siue, vt vertit Budæus seculi nostri decus, patrimoniorum profligatores, eósq; qui nullis facultatibus victitarent, Areopagitæ olim in ius vocabant, multabantq;, narrauerunt Phænodemus, & Philochorus, pluresq; alij. Sed & ex legibus Grę corum, ei nec publicè concionari, nec aliquo modo cum populo agere licebat, qui matrimonium turpiter consumpserat: vt videre licet ex accusatione Aeschinis aduersus Timarchum. Locrorũ autem legibus cautum erat, ne quis patrimonium alienare posset, nisi euidentem calamitatẽ ostẽderet superueniisse, vt testis est Aristoteles lib. Politicôn ij. c. v. {Sed & apud Lacedæmonios de maiorum vetusta hæreditate terram aut prædia vendere, non parua turpitudo putabatur: neq; verò licebat vt tradit Heraclides in politiis.} Quibus adde & alia multa, quæ in hanc ferme sentẽtiam congessimus in nostris commentariis in Pictonum consuetudines, tit. x. §. xlij. in gl. v. Nec tamen velim intelligas istis denegandam fore eleemosynam, per cap. quiescamus. xlij. dist. & ibi glo. quæ adducit concord. & Ioa. And. Imo. & pleriq; omnes in d. cap. quæ in ecclesiarum, de constit. Fely. in cap. si qui, col. vlt. extra de testib. Quibus succinunt & quæ nos latè diximus de incarceratis ob sua ipsorum maleficia in {nostris legibus connubia. vbi suprà citauimus.} Porrò & de paupertate nos alibi multa diximus, quæ si scire desideras, vide in iisdem commentariis tit. j. §. vj. in glo. j.

pauperes non luxu uidit, iuuit. Antoninus senatorib. sine crimine dignitates cõcessit. Rei familiaris habenda ratio.

Gurges & uorago patrimonii.

Locrorũ lex

7 ¶ Ex multis autem quæ suprà diximus, satis constat quid sit decoquere & decoctor. Nam decoquere est bona sua prodigere, consumere, abligurire, profundere, eisq; decedere. Et decoctor, patrimonij consumptor. Id quod obiter dicere volui, quo intelligeres l. quilibet. C. de decurio. lib. x. quæ loquitur de decoctore publicæ pecuniæ. & l. si aliquid. C. de suscep. præpo. & arca. eod. lib. vbi ita scribitur, Nemo id rursus officium gerat, in quo ante decoxit. {& ibi Luc. Pen. qui eam significationem probè intellexit. & in l. iure, ad fi. C. de fabric. lib. xj. & in l. ij. in fi. C. de fund. rei priua. In quibus omnibus propè locis Accursius id pro nomine officij, & administrationis intellexit, deceptus fortè errore ac mendo prioris illius l. in qua sic vulgò legebatur: quilibet principaliũ, vel decurionum, vel decoctor publicæ pecuniæ si fraudulentus in assciptionib. illicitis, &c. Cum sic ex antiquis codicib. sit legendũ, quilibet principalium, vel decurionum, si decoctor pecuniæ publicę, vel fraudulentus, &c. vt etiã monuit And. Alcia. vir nunquam satis laudatus, in annotationib. triũ posteriorũ li. C. & nõnihil quoq; meminit Antonius Nebrissensis in lexico iuris ciuilis. Sed prçter eos vide Budęum in prioribus annotationib. Pandectarum in d. l. si hominem. §. quoties. ff. depo.

Decoctor publicæ pecuniæ.

8 ¶ Sed antequam hinc discedamus, occurrit quæstio huic loco non parum conueniens: Vtrũ videlicet appellatione bonorũ, de quibus l. nostra loquitur, nomina & actiones & alia huiusmodi iura contineantur? vt proinde sciamus an hæc l. habeat locum in donatione nominum. Certum est quòd

Bonorum appellatione, an nomina & a-

BIU Cujas

lia iura ueniant.

quòd ea non veniunt appellatione bonorum mobilium vel immobilium, sed constituunt tertiã quandam speciem, per l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. & l. quam Tuberonis. §. vlt. ff. de pecul. & latè hanc rem tractauimus in {nostro tractatu Retractuũ tit. j. §. j. glo. vij. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 1. & multis seq.} Sed nunc quærimus an veniant appellatione bonorum simpliciter sine illa adiectione mobiliũ aut immobiliũ. Quod certè planum est ex l. nomen. C. quæ res pign. obliga. poss. vbi in generali obligatione bonorum veniunt nomina debitorum. quem tex. ad hoc expendit Bald. cons. xxv. in quæstione vertente, in vj. dubio. lib. j. Nec minùs id probat tex. in l. bonorum. §. vlt. ff. de verb. signifi. vbi scribitur bonis annumerari si quid est in actionibus, petitionibus persecutionibus. quẽ tex. etiã ad hoc {expẽdit Alb. ibi. nu. v. &} Pan. in cap. relatum, le ij. post prin. de testa. & in c. vlt. col. v. vers. nũc verò cũ scriberẽ, extra de præscrip. & cõs. 43. videtur primo dicto, col. 2. vers. tertiò principal. lib. j. & Io. Ana. in c. vlt. in prin. de hęret. & ante hos Sign. cons. 35. casus talis est, quidã. Iac. col. pe. vers. redeo ad sextã, vbi & ad hoc citat l. si legatus. §. si quis bona. ff. ad Trebel. Sed & hoc probat tex. in l. princeps. ff. eo. tit. de verb. signif. vbi ita scribitur, princeps bona concedendo, videtur etiam obligationes concedere. & in l. j. §. vtrùm autem, vers. quòd si noluit. ff. si quid in fraud. patr. vbi actionem de bonis diminuisse dicitur, qui obtinere noluit, cùm peteret, {& in l. vlt. ff. de vsu & vsufr. leg. vbi si bonorũ vsusfructus legatur, & quod in nominibus est, computabitur. & in l. vsufructu. ff. ad leg. Fal. ex quo Alb. ibi not. quòd qui tenetur excutere bona debitoris, iura & actiones eius excutere tenetur.} & in l. si constante. §. vlt. ff. sol. mat. vbi publicatis bonis simpliciter, publicatur actio quæ ad dotem competebat. & illũ tex. ad hoc not. Bal. Ang. Imol. Ro. & Alex. ibi. Imò est tex. generalis in l. si ademptis. C. de sentẽt. pass. quo publicatis bonis publicãtur omnes actiones: quẽ & ad hoc expendit Alb. in l. j. in fi. ff. de stat. ho. Facit & tex. in l. j. C. de vsufr. vbi si quis legauerit vsumfructũ suorũ bonorum, intelligitur legare vsumfructum nominũ. quem etiam tex. ad id quod principaliter probare intendimus, annotat {Bal. ibi, & dicit not. idẽ.} Bal. cons. 234. statuto cauetur quòd mariti, lib. ij. vbi tamẽ intelligit, hoc procedere, cùm actiones iam natæ sunt, vt quia iam cessit dies soluẽdæ pecuniæ. Aliâs enim, inquit, nõ dicerentur esse in bonis, sed tantùm spes agendi, per l. spem. C. de dona. & §. ex cõditionali, Insti. de verb. obli. Cui adde optimum tex. in l. substitutio. ff. de acq. rer. domi. vbi substitutio quæ nondũ competit, extra bona nostra est. Ideóq; si eam quis repudiat, nõ videtur aliquid alienasse, vt dicit gl. ibi, per l. qui autẽ, circa prin. ff. quæ in fraud. credit. sed est tex. expressior in l. alienationis. §. qui occasione. ff. de verb. sign. Ex quo posset videri, quòd si quis donaret aut remitteret debitũ conditionale, nõ esset locus huic l. loquenti de bonis. Quod vix crederẽ. Super quo tamen vide quæ dicam in glo. donatione largitus, in ij. q. vers. sed hoc tamen primo loco intelligas.

De bonis diminuit, qui obtinere nõ uult cùm petit.

Substitutio conditionalis extra bona est.

9 *Autores eiusdẽ opinionis.*

¶Sed vt redeam, quòd appellatione bonorum veniant iura & nomina, voluerũt præter eos quos suprà aduocauimus, Archi. in ca. ij. in verbo, bonis, de test. lib. vj. per l. mulier bona. ff. de iure dot. And. Iser. in constit. Neap. incip. non sine tit. de orig. iuris. Bart. in l. vlt. vers. quæro quid si legatur, iuncto vers. seq. ff. de vsufr. lega. & Bar. in l. Quintus, la ij. §. argento, & ibi Albe. ff. de aur. & argen. leg. {& idem Alber. in l. scribit, in prin. ff. eo. tit. & in l. vxori. post prin. ff. de vsufr. leg.} Petr. Anch. consi. iij. non est dubium, circa medium. {& cons. cj. ex prædicto, col. 2. vers. secundò posito.} Imol. loquens de confiscatione bonorum, cons. xxv. in casu præmisso, col. antepen. vers. nec obstat prędictis, & multis seq. & Card. Flor. cons. lxxxiij. reuerendissimus, in fi. vbi etiam loquitur de confiscatione bonorum. Pau. Cast. cons. cxciij. notandum primò ad euidentiam, in princ. lib. j. vbi respondit in generali obligatione bonorum venire nomina debitorum, per multa quæ allegat. & Domi. in c. j. in vers. contra natos, per illum tex. de schisma. lib. vj. & in c. vlt. §. laici etiam per illum tex. de reb. eccles. non alien. eo. lib. vj. {Petr. Ferra. in tit. forma libel. in act. hypotheca. in verbo, sub eadem obligatione bonorum, col. j. vers. sed an in generali.} & Bened. Cap. cons. xlv. punctus testator inter cætera, in iiij. dubio, vbi & ad hoc allegat l. pupillus. ff. de act. tut. quæ nihil mihi huc facere videtur. & Franc. Aret. in l. j. C. si aduer. transact. & latè Maria. Socin. in tract. oblationum, in viij. libello. q. ij. & tribus seq. Bartho. Socin. eiusdem filius, cons. cj. viso testamento, col. ij. vers. non videtur, lib. j. quod repetitur cons. clxxv. lib. 2. Alex. cons. lix. visis verbis, post princ. lib. vj. & cons. cxxxvj. viso instrumento absolutionis, col. ij. eo. lib. vj. Corn. cons. ix. præmittendum est, col. pen. vers. iura & actiones, lib. j. & cons. clxxvij. circa hanc consultationem, col. vlt. vers. restat., lib. ij. & Ang. Aret. in §. j. instit. de inutil. stipu. {Fely. in c. omnes, col. antep. j. dist.} & Phil. Dec. in l. qui actionem, vers. secundo ista regula. ff. de reg. iur. & cons. cccl xxxj. visis his quæ accuratè, col. vlt. & cõs. ccccxlij. in causa in qua molestatur, col. j. vers. & primo motu. & col. 2. vers. non obstat ergo. & D. Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, cætera bona, in prin. extra de testa.

10 *Contrarium sentientes.*

¶Et id quidem omnes vbique concedunt, {præter paucos, scilicet Pau. Eliaz. post Abb. anti. in cle. i. de reb. eccles. non alien. Collec. in c. nulli, col. 2. vers. sed nunquid iura, extrà, eo.} in multis locis, vt proinde intelligas id eum seriò opinari, videlicet sing. cccclxxxj. si vir & vxor, vers. in donatione. & cons. lij. factum tale est, Ioanneta, col. ij. vers. nec præmisso. & cons. lx. ad dubia elicita, in 2. dubio, in fi. & cons. ccxiiij. circa materiam, col. iij. vers. addo aliam rationem, & iterum col. 6. vers. & non mirum, & iterum cons. ccxviij. indubitanter, in viij. dubio. Et tamen ipse alicubi est in diuersa sententia, nempe in q. {delph.} cccxlj. super quæstione, col. 2. vers. sed an publicatione. & rursus q. 499. testator quidam, vers. & præmissa vera. & singu. dcccl v. vers. appellatione bonorum.

Quan

Quanquam pro illa Guid.ſententia poſsit videri facere tex.in c.j.verſi.contra natos,ibi,bonis & iuribus publicatis,de ſchiſma.lib.vj.& ſimilis tex.in cle.j.col.vlt.nam ea eſt admodum longa, de iureiu.& in clem.paſtoralis,verſi.præhabiti,de ſent.& re iudi.& in cle.quia cõtingit,tum in prin. tum in §.vt autem.de ſtatu monach.In quibus locis bona & iura vt ſeparata nominantur. Ideo Imol.in poſteriori loco no.in vij.not.quòd appellatione bonorũ non compræhenduntur nomina.Sed his potes reſpondere,vt dicam poſtea in verbo,reuertatur,nu.26. incip. ſed quod his reſpondeatur.Tamen poſtea cõperi Domi.fuiſſe huius ſententiæ,in c.hoc conſultiſsimo.in prin.in iiij.not.de reb.eccle.non alien.Nam is ibi not.ex eo tex.iura non compræhendi appellatione bonorũ.verùm is tex.non id probat.Nam primùm hæc verba adſcribit,bona immobilia ſeu iura,tanquã ſcilicet iura non compræhendãtur ſub bonis immobilibus.quod no.gl.ibi.& id planè fateor eſſe verũ,vt ſuprà diximus.At paulo poſt in eo.c.ponuntur hæc verba,bona ipſa vel iura,quibus videtur Domi.fuiſſe innixus,ſed nõ is videt his verbis,bona ipſa,intelligi tantũ bona immobilia: de quibus antè text.ille fuerat locutus:{& ideo dicit,ipſa ea tantùm compræhendens ac demonſtrans,de quibus antè locutus fuerat.}

11 ¶An autem veniant appellatione bonorum meorum , nam illud pronomen meorum , quod eſt poſſeſsiuum,facit rem dubiam,vide {Guil.Cu.} Bart.& Bald.in vtraque lect.& Petr.Anch.in ſuis reportatis in l.j.ff.de ſtat.homi.& Barth.conſi.50.Gilius Petri,poſt princ.& Bald.in l.vlt.col.pen. verſic.item ſi dono.C.de edict.diui Adr.tol.& conſi.cxiij.Andreas,per totum,lib.iij.& Ang.Are. in §.vlti.circa medium,Inſtitu.de iur.nat.gent.& ciuil.& in tract.malefic. verſi. & eius bona publicamus,col.ij.verſic.& not.quòd facta,ibi,& diligenter aduertas. & Barb. latè conſil.36. illud in medium,col.j.& ſeq.lib.j.& Catel.Cotta in memor.incip.bonis publicatis.& iterum memor.inci. nomina debitorum.& Iaſ.in l.Gallus.§.videndum,ad fin.ff.de liber.& poſthu.& Alciat.in l.nominis,in verbo,rei.ff.de verb.ſignific.& in l.vlt.in glo.vlt.C.de pact.quibus quidem omnibus videtur non compræhendi. {de quibus ſtat text.in l.Quintus,la ij.§.argento, & iterum in d.l.ſcribit, in princ.ff.de aur.& argen.lega.vbi appellatione ſuorum bonorum non veniunt quæ in credito ſunt,ſiue quæ in actione habemus.Cui accedens Tullius in Topicis,Non ſi vxori,ait,vir legauit argentum omne,quod ſuum eſſet,iccirco quæ in nominibus fuere legata ſunt:multum enim differt in arcáne poſitum ſit argentum,an in tabulis debeatur.}

An appellatione bonorũ meorum ueniant nomina & actiones.

12 ¶Sed illis palàm aduerſatur l.meorum.ff.de verb.ſignifi.vbi ita ſcribitur,meorum & tuorum appellatione actiones quoque contineri dicendum eſt.vbi & ipſe Alcia.ſecum pugnãs id dicit obtinere,ſiue omnia mea dixerim ſimpliciter,ſiue cum adiectione vniuerſalis ſubſtantiui, omnia bona mea,ſeu omnes res meas.Quæ ſententia omnino vera eſt,vt etiã apertè probat text.in l.ſi legatus.§.j.ff.ad Trebel.cuius hæc verba ſunt,Si quis bona ſua vel omnia ſua rogauerit reſtituere, fideicommiſſariã reſtitutionem eſſe intelligendũ eſt.nam meorũ & tuorũ appellatione actiones quoq; contineri dicendũ eſt.Ex quibus planè conſtat appellatione bonorũ ſuorum actiones contineri.Et ita etiam voluit Cyn.& Ang.in d.l.j.ff.de ſtat.hom.Bald.etiã ſibi cõtrarius in d.l.j.C.de vſufruct.Bart.ſibi item contrarius,qui ad hoc multa allegat,in d.l. Quintus.la ij.§. argento.ff. de aur.& arg.leg.& Pet.Iaco.tit.de act.ex teſta.col.viij.verſi.item omnia bona.{Bald. etiam ſibi contrarius contra Guil.& Cyn.in l.ij.in ij.lect.circa med.ff.de conſtit.prin.& conſi.136.viſo teſtamento,col.ij.verſic.item quod dixit,lib.iij.} & Franc.Aret.in d.l.vlt.C.de pact.qua in re acerrimo certamine pugnauerunt D.Stella Conſiliarius in ſenatu Pariſienſi regius,& Zaſius, viri noſtræ ætatis doctiſsimi,dum antinomiã l.ſi pœnæ.§.j.& l.repetitio.ff.de condit.indeb.variis modis & ſenſibus amoliri contendunt.Guid.autẽ Pap.d.conſi.lij.col.ij.verſi.nec præmiſſo, fuit in noua & mirabili ſententia,ſcilicet quòd appellatione bonorũ ſimpliciter non veniant nomina,quod iam ſuprà ex eo diximus,ſed bonorũ meorũ appellatione veniant,quod omnibus ex diametro contradicit.

Meorum & tuorum appellatione continentur actiones.

13 ¶Quid autẽ ſi quis donat omnia bona ſua,quæ habet in tali loco,an veniãt iura & actiones quarũ fortè inſtrumẽta vel debitores ſunt in eo loco,vel aliter?Dic breuiter quòd nõ,vt per Bald. in d.l.j.ff.de ſtat.hom. & cõſ.232.ſuper infrà ſcriptis,in fi.li.2.{& conſ.483.qui legat.lib.4.}& Card. Flor.conſ.lj.Titius cõdidit teſtam.in fi.vbi ad hoc dicit eſſe text.not.in l. Caius Seius.ff.de leg.ij. &{Fran.Aret.conſ.54.in cauſa magiſtri Blaſij,col.vlt.& Alex.conſ.31.viſo titulo quæſtionis,col.3. verſi.confirmo per ea,lib.j.quod repetit conſ.3.lib.9.niſi quòd huius initiũ eſt,viſo themate quęſtionis.&} latè per Corn.qui multos tex.& doct.citat,quos videre poteris,ne hìc diutius immoremur,conſ.49.in præſenti conſultatione,per totũ,lib.3.& Soc.dicto conſi.cj.viſo teſtamẽto, lib.j. repetito conſi.175.lib.ij.col.ij.& Iaſ. {in l.cunctos populos,in ij.lect.col.pen.in fin.C.de ſum.trin. &} conſi.v.ſtrenui,col.4.verſi.ſecundò pro iſta parte.lib.3.{Stepha.Bertr.conſ.clxij.viſa & ſæpius reuiſa.lib.j.& conſi.186.ponitur in facto quòd Titius,in iij.dubio,eo.lib.j.& conſi.74. ponitur in facto,num.3.lib.ij.& Carol.Ruin.conſi.clv.viſo teſtamento,in fin.lib.3.} & abundè etiã diximus in noſtro tractatu primigeniorũ,q.xlix.Nec tamen omittendus eſt optimus text.in l.vxorẽ.§.legauerat.ff.de leg.iij.& in l.quæſitũ eſt.§.j.ff.eo.tit.& l.ſi mihi Mæuia.eod.quoq; titu.& l.cum de lanionis.§.vlt.ff.de fund.inſtr.Quod tamẽ intelligit Bened.in c.Raynutius.in verbo,cætera bona.nu.8.de teſtam.niſi poſtquam quis diſpoſuiſſet de aliquibus ſuis bonis,tandẽ hæc ſubiungeret,cætera autẽ bona hìc & vbiq; ſita relinquo,nam tunc nomina & actiones continerentur, & nihil allegat.Sed tu ſuper hoc vide quæ ſcripſi in tractatu Retractuum,glo.vij.nu.25.& 30.

An donatione omnium bonorum compræhendantur iura & actiones.

BIU Cujas

14 *An etiã feudum uel emphyteusis ueniat tali bonorum appellatione.*

¶Sed vtrùm veniat emphyteusis aut feudũ ea bonorum appellatione? Et certè venit, vt de priore voluit Specu.tit.de loca.§.nunc aliqua,chart.penul.versic.clvj.incip.quæritur vtrum filius. & Bald.qui ex hoc in pulchra quæstione consuluit,consi.clxxxiiij.præmissis verbis cuiusdam statuti,lib.j.& Iason,qui hoc admodum commendat in authen.vnde si parens,col.iij.versi.limita prędicta.C.de inof.test.& in l.si non sortem.§.libertus,col.pe.versi.ego limito.ff.de cond.indeb. vbi hoc dicit sing.& à nemine animaduersum.& in l.Gallus.§.quidam rectè,col.pe. prioris lect.versi. limita prædicta,vbi hoc dicit sing.ff.de lib.& posth.& iterum in posteriori lectu.col.vlt. versi.limita tamen,vbi dicit esse not.quia sæpius habuit de facto.{& consi.clij.super feudo,col.iij.versic. tertio principaliter,lib.ij.vbi id dicit sing.} & consi.ccvij.verba instrumẽti,col.iiij.versi. tertiò bene facit,eo lib.ij.vbi etiam dicit sing.& Catel.Cotta memor.incip.bonorum appellatione. & iterum memor.incipien. emphyteusis non venit,quibus locis id reputat sing.& Philip. Deci.consil.389. visa longa serie,in fin.

15 *Feudum non compræhenditur bonorum suorum appellatione.*

¶Et de feudo voluit And.Isern.in c.j.ad fi.tit.de cap.qui cur.vend.& Cot.vbi suprà.& iterum in memor.incip.filius renuntians hæreditati,vbi & id dicit sing.& Iason.in prælu.feu.col.xv.versi.limita tamen sing.vbi id quoque reputat sing.& d.consi.{clij.vbi suprà,lib.ij.& d.quoq; consi.} ccvij. vbi suprà eod.lib.ij. Sed in hoc posteriore contradicit ipse Iason.in d.§.quidam rectè,in vtraq; lect. per text.quẽ in priore allegat,{qui tamen id mihi non probat} in c.in generali,tit.si de feud.fuer. cõtrou.inter do.& agna.& idem voluit {ipse Iason.d.consi.ccvij.vbi supra.lib.ij.& Dec.d.consi.389. in fin.&} Matthæ.Afflict.in decis.Neapo.xiiij.Ioannellus,col.vlt.{& in constit.Siciliæ, incip. apostatantes,col.ij.in iiij.not.& in constit.si quando fortè,col.ij.in ij.not.& in constit.si quis in poste rum,col.viij.in v.not.& in constit.comes,col.pen.in iiij.not.quibus duobus postremis locis limitat,nisi fiat mentio omnium bonorum,vt ibi per eum,quanquam & in hoc vltimo tenet contrarium ipse Afflict.in constit.incip.cùm iustitiæ,col.ij.in v.not.vbi & omniũ bonorum appellatione negat compræhendi feuda.vt etiam facit in constit.hac edictali,col.pen.Sed pro priore sententia est glo.in c.j.versic.noui,in verbo,suorum bonorum,in princ.tit.per quos fiat inue. quæ dicit feudum esse in bonis vasalli,arg.l.bonorũ.ff.de verbor.sign.& eã gl.sequuntur Bald. Mart.Laud. & Card.Alex.ibi,& Iason.cons.lvij.visis literis,col.iij.versi.sextò facit,lib.iij.& Philip.Dec.in l.quod cuincitur.ff.de reg.iur. Et idem voluit Bald.ipse consi.352.materia feudorum,col.ij.lib.j.} Sed tu tamen,quia id non admodum certum est,vide eundem Matth.{in d.c.j.col.ij.nu.15.tit. de cap. qui curi.vend.} & Guid.Pap.consi.215. vertitur quæstio,& Philip.Dec.in l.j.col.ij.versi.ad prædicta. ff.si cert.petat.in ij.lect. Ex quibus intelliges an l.nostra habeat locum in feudo & emphyteusi.

Nisi omnium bonorũ sit facta mentio.

16 *Bonorum appellatio quid contineat.*

¶Denique quid hæc bonorum appellatio contineat,vide latissimè text.& Andr.Alciat.in l.bonorum.ff.de verb.sign.& in l.iij.& ibi docto.ff.de bonor.possit.generali.& in l.is cui.§.bonorum.ff. vt in poss.leg.& latissimè Philip.Corn.consi.cclx.ad euidentiam huius consultationis,lib.j.& omnino Firmia.in suo lexico,in verbo,bonorum appellatio,neque enim hîc diutius immorandum decreuimus.

OMNIA, VEL PARTEM ALIQVAM.

1 *Hæc l.non habet locum nisi in donatione omnium bonorum.*

SVNT qui hinc trahunt tum demum locum esse huic l. si donantur omnia bona, aut quarta pars bonorum,non etiam si donetur res quæpiam certa aut singularis,veluti castrum,domus,fundus,& cætera id genus. In qua sententia videtur fuisse Salic. hîc,dum hanc l.ita summat,donatio quotæ bonorum propter carentiam liberorum, illis susceptis reuocatur.Sed id apertius voluit Bal.in auth.ex causa,col.iij.versi.item non obstat.C.de lib.præt.& in l.si cùm vel in vtero,col.ij.C.de test.milit.Alb.Rosat.in l.cùm acutissimi.C.de fideic.vbi & hoc dicit voluisse Mart.Sili. Adducitque etiam d.l.cùm acutissimi,non obtinere etiam in re singulari,vt dicit probari per eũ text.loquentem de hæreditate tantùm.quod & tradit Bal.consi.461.punctus talis est,quidam reliquit,ante fi.lib.v.{& Philip.Dec.in l.generaliter,col.iiij.versicu.quartò limitatur,de instit.& substit.& consil.lvj.viso puncto, col.j.vbi tamen id declarat. Et} hoc quoque in casu l.nostræ tenet{Cornel.consi.cxcv.in hac consultatione,col.vj. lib.j.&} Franc.Curt.senior consi.j.circa primũ prima fronte,col.vj.& Socin.consil.cxcj. licèt difficultates,col.vj.versi.sed quo ad superiora,lib.ij.{Carol.Ruin.consil.cxl.circa casum.col.iij. nu.5. lib.iiij.} & subobscurè Stepha.Bertr.consi.cxc.Christi,&c.viso casu,in j.dubio.lib.j.& consi.cclix. adhærendo,in fi.eod.lib.j. Et aliàs quoque videmus (vt hoc illis addas) interesse,vtrum res certa, an verò quota pars relinquatur,vt patet ex l.quoties.C.de hæredib.instit.Quin & propriè pars in vna aliqua re propriè non intelligitur.l.quamuis.ff.si quis omis.caus.testa.

2 *Contrarium defendentes.*

¶Contrarium tamen,videlicet quòd hæc l.habeat locum etiam in donatione rei particularis, tenent Alber.& Bald.sibi contrarij in hac l.ille quidem,post prin.hic autem paulo ante fi.in j.lect. & iterum in ij.lect.col.ij.& Bart.in l.Titia Seio.§.imperator,col.vlt.versi.quæro.l.si vnquã loquitur,& ibi quoq; Bald.ff.de leg.ij.idem Bald.in l.j.col.pen.versi.secundò quæro.C.de inoffic.don. Imol.in c.vlt.col.v.versic.circa prædicta tamen,extra de dona.Rom.in d.l.si cùm vel in vtero,& ibi quoq; Corn.qui eam legit cum l.sicut certi,in fi.C.de testam.mili.Paul.Cast.consi.435. super hoc puncto,col.ij.versi.secundo facere videtur,lib.ij.Ioan.Plat.in l.j.post mediũ.C.de rei postul. lib.x.Alex.consi.xlj.viso tenore,col.pen.lib.j.& cons.xlvij.abunde,lib.ij. vbi dicit quòd esset periculosum

BIU Cujas

culoſum tenere contrarium,propter autoritatem eorum qui hanc partem tenent. & conſil. lxxj. conſideratis his,poſt prin.lib.iiij.& conſ. clxij.viſis his quæ copioſè,in prin.lib.vj.Corn.{ſibi contrarius} in d.auth.ex cauſa,col.ix.verſi.nec obſt.d.l.ſi vnquam,& ibi etiam Iaſ.col.iiij.verſ.tertium dubium.C.de libe.præte.idem Corn.conſil.clviij.pro deciſione,col.vlt.verſi.nec obſt.d.l.lib.ij.{& conſil.iiij.dubia,col.ij.in princ.lib.iij.} & conſil.xj.in præſenti conſultatione,col.ix.verſic. nam ex quo.lib.iij.& conſi.cxcvij.non alienam,col.pen.eo.lib.iij.& conſi.ccxxv.antequam aggrediar,col. v.verſic.nec ob.d.l.eo.lib.iij.& conſi.xxx.in hac conſultatione,col.iij.verſic. nec obſtat quod non donauit,lib.iiij.Franc.Aret.in l.Titius,in princ.col.iiij.ff.de lib.& poſth.& conſil.xcij. viſo legato, col.iij.verſi.quod autem,& col.ſeq.verſi.quid enim ſi hæreditas.Soci.ſibi cõtrarius in l.cùm auus, col.29. verſic.& pro hac opi.ff.de condit.& demonſt. {& conſ.cxlvij.viſa,col.pen.verſi. ſecundò principaliter,lib.j.} & conſi.ccxv.viſa prædicta,col.ij.verſic.fortiùs etiam,lib.ij. vbi ita dicit fuiſſe conſultum per Io.à monte Sperello,& alios viros ſolennes in ciuitate Senarum.& iterum conſi. xx.in facto præſupponitur,col.vlt.lib.iij.& conſi.liij.viſo inſtrumento,col.iiij.verſ. tertiò reſpondetur,lib.iiij.& conſi.xciij.teſtamentum præmiſſum,cõl.iiij.{verſ.ſecundò reſpondetur,eo.lib.iiij. & Iaſ.in d.l.generaliter.§.cùm autem,}verſ.quintò limita.C.de inſtit. & ſubſtit. {& in l.j.col.ij.in iij.not.& ibi quoque Claud.Aquen.col.ij.verſi.nota quòd donatio , & Philip.Dec.col.ij.nu.9. & ſeq.& Franc.Rip.col.item ij.nu.6.C.de pact.}Steph.Bertr.ſibi cõtrarius conſ.lxxxvj.Chriſti, &c. viſis tribus,col.ij.verſic.ſi verò teneremus,lib.ij.& conſi.cccxij.difficultas,poſt prin.lib.iij. {Carol. Rui.conſ.xcviij.viſa renunciatione,col.viij.nu.19.lib.j.& conſi.cvij.Ieſu,col.vlti.ad fi.eod.lib.j.& conſi.cxxiiij.videtur,col.ij.nu.5.eod.lib.j.& conſi.clxx.de tribus,col.ij.num.6.eod. lib.j. & conſil. clxxij.quæritur primò,col.vj.verſic.non obſtat inſuper,eod.lib.j.}

3 ¶Et ſimiliter eius quod Alber.& Bald.dicunt de caſu d.l.cùm acutiſsimi,vt ſuprà diximus , cõtrarium,vt videlicet ea l.& ſimiles obtineant in legatis particularibus,ſicuti in fideicommiſsis vniuerſalibus,probat tex.in l.generaliter.§.cùm autem,in vltimis verbis.C.de inſtit.& ſubſtit.vbi ita nuncupatim ſcribitur,quæ omnia & in legatis & fideicommiſsis ſpecialibus locum habere ſancimus.quem text.ad hoc expendunt ibi Paul.Caſtr.Ioan.Bapti.à ſan.Seuer.Corn.poſt princ.Alex. qui dicit ſing.& Iaſ.tum col.j.tum iiij.vbi ſuprà.ſed & illum ad hoc commendat,& dicit ſing.Bal. qui hoc quoque tenet,ſibi,vt aliàs ſæpe,contrarius,in d.l.cùm acutiſsimi,col.j.verſi.quæro ſi poſt mortem,& ibi quoque Barbat.in repe.col.xlij.verſic.& ampliatur iſta l.vbi etiam dicit illum text. ſing.& idem Bald.in c.in præſentia,col.iiij.verſi.ſed certè teſtator,extrà de probat.& Franc.Are. qui etiam dicit ſingu.illum text.in d.l.ſi Titius,col.iiij.verſi.pro opinione.ff.de lib.& poſthu.& d. conſi.xcij.col.iij.verſic.tertiò hoc videtur probari.& conſi.clvj.diligenter viſis,col.v.verſi. ex his infertur.Et hoc quoque voluit Imol.in d.l.cùm auus, & ibi latè Soci.col.xiij.verſi.ex tertia concluſione.& idem Socin.conſi.xciij.col.iiij.verſi.& pro iſta cõcluſione,lib.iiij.& Corn.conſ.cxcvij. non alienam,col.vij.verſic.& eſt aduertendum.& multis ſeq.lib.iij.D.Guil. Bened.in repetit.cap. Raynutius,in verbo,ſi abſque liberis moreretur,le j.num.2.extrà de teſtamen.

Eiuſdem confirmatio.

4 ¶Et hæc poſterior op.probabilior eſt & verior. Quid enim intereſt quantum ad præiudiciũ donatoris ſiue teſtatoris,& liberorum ipſius,donetur ſiue relinquatur quota pars,an aliqua res certa maioris fortè æſtimationis ? Certè nihil.Ideo & in vtroque idem ius ſeruari debet.l. illud.ff.ad l. Aquil.nam & aliàs diſpoſitio facta ſuper quota trahitur ad certam rem , quando eſt eadem ratio vtriuſque.l.nomen debitoris.§.ſi filio.ff.de leg.iij.vbi & not.Bart.in fi.quòd quemadmodum præſumitur fraus ex donatione vel alienatione generali omnium bonorũ,aut maioris partis ſiue quotæ,ita & ex alienatione rei particularis,in qua totum patrimoniũ, aut maior ipſius pars conſiſtit. quod & voluit idem Bart.conſ.lxviij.proponitur quod Ioannellus,col.j.& Bald.{in l.j.col.iiij. in iiij.quæſt.in fi.C.de inoffi.donat.& in l.ſicut.§.ſuperuacuũ,ad fin.ff.quib.mod.pign. vel hypoth. ſol.& in l.qui teſtamentum.ff.de prob.&} in l.j C.ſi quid in frau.patr.& in l.ij.C.de repud. hære. {& conſ.cxlix.proponitur quòd ex cauſa,col.j.lib.j.& Petr.Anch.conſ.cclj.ex his,col.j.} & Imol. in l.ij.ff.de donat.Et ſicut in donatione certæ portionis non continentur debita & credita.l.non amplius.§.vlt.ff.de leg.ij.& l.mulier bona,in prin.ff.de iure dot.ita nec in conceſsione rei particularis.l.j.§.ſi hæres,ff.ad Trebel.& l vlt.§.vlt.ff.de contrahen.empt. Nihilq; refert,quantum ad inſinuationẽ pertinet,donet quis rem certã,aut quotã bonorũ,vt latè reſpõdit Dom.conſ.xiij.punctus quæſtionis talis eſt,Antonius.{Nec ſimiliter in caſu l.vlt.C.de bon.vacã.lib.x.nec itẽ in caſu auth.ex cauſa.C.de lib.præter.& voluit Bart.ibi & Petr.Anch.conſi.cxliij.præfatis,poſt princ.nec item in caſu l.& ſi non totã.ff.ſi quis omiſ.cauſ.teſta.} Et ſi aliter diceremus in caſu l.noſtræ,eſſet imponere legem verbis,non rebus,contra l.ij.C.com.de leg.& c.commiſſa,de elect.lib.vj.

Poſterior opinio probabilior.
Diſpoſitio facta ſuper quota , trahitur ad certã rem.
Inſinuatio æquè pertinet ad rem certã, atque ad quotam bonorũ.

5 ¶Et hanc quoq; partem cõfirmat quòd dictio aliqua,qua vtitur lex noſtra hoc in loco, cùm dicit partem aliquã,ſignificare videtur rem quampiã ſingularẽ vel particularẽ,ex propria ipſius vi ac natura,vt probatur in §.præterea inteſtatus,inſtit.de fideicõ.liber. cùm ſcribitur, vt hæreditatem ſuam totã partémve eius,aut rem aliquam veluti fundũ,hominẽ,pecuniã alicui reſtituat.Et paulò pòſt,Poteſt rogare vt id rurſum alij,aut totũ,aut partẽ vel etiã aliquid aliud reſtituat. Ex quibus verbis planè intelligis poſt mentionẽ vniuerſitatis aut partis ipſius,hanc dictionẽ adiici ad ſignificationẽ rei cuiuſpiã patricularis.Et in idẽ tex.eſt in §.j.in prin.Inſtit.de ſociet. cùm ſcribitur, ſocietatẽ coire ſolemus aut totorum bonorũ,quàm Græci ſpecialiter κοινοπραξίαν appellant,aut

Dictionis, aliqua,uis ac natura.

κοινοπραξία.

BIU Cujas

vnius alicuius negotiationis,veluti mancipiorũ vendẽdorũ,emendorumq;,aut olei,vini,&c. Nã & Tullius ea locutione,qua is tex.ſæpius vtitur,vt ſcilicet hãc dictionẽ iũgat cũ dictione vnus, vt in x.Philip.Cur nunquã tam frequẽs ſenatus fuit, q; vnus aliquis tuã ſentẽtiam ſecutus fuit? Et pro Cluentio Habito,Vnum aliquẽ nominate.Et de prouinciis conſularibus, Tanquã vnum aliquẽ portum tutũ & clauſum teneri.Et in oratione pro P.Sextio, Vnum aliquẽ te ex barbatis illis,exemplũ imperij veteris,imaginẽ antiquitatis,columen reip.diceres intueri.Et in iij.in Verrem actione,Vnũ aliquod de nefariis iſtius factis eligã.Et actione iiij.in eundẽ.Si deniq; vno aliquo in genere peccaſſet.Et iterũ v.Vnũ hoc aliquod inconſulto repræhenſum. Et de finibus bonorum & malorũ.Vtilitati hominũ plus quàm vnius alicuius aut ſuæ cõſulit. & eũ ſecutus Plinius iunior lib.ix.epiſt.ad Ruſticũ,Satius eſt,inquit,vnũ aliquid inſigniter facere, quàm plurima mediocriter.Et apud nos quoq; alio in loco,videlicet {in l.ex iis,& l.nã, vt ait,& l.inciuile.ff. de leg.& l.queſitũ eſt.§.pen.ibi,vna aliqua re.ff.de fund.inſtr.& in l.cuius bonis,in fi.ff.de cur.furio. cùm dicit,vnus aliquis.& in l.& ſi non totã.ff.ſi quis omiſ.cauſ.teſta.vbi dicit,vnã aliquã rem.& in §.ſi quis vna aliqua re.Inſtit.de fideic.liber.&} in auth.de armis,verſi. hoc autẽ obſeruare,ibi, vnũ aliquod armorũ.Sed vt ad noſtros redeamus,alius eſt optimus tex.id quod diximus,apertè inſinuãs,in l.ſi debitor.C.de ſent.paſ.cũ primo loco dicitur,non totã ſubſtantiã,ſed aliquid &c. Deinde paulò poſt ſubiungitur, Si verò partẽ bonorũ accepit.{& in l.hæc ſtipulatio,ibi,ſiue res aliqua,ſiue hæreditas.ff.vt leg.no.cau.} Ex quibus planè illud cõficitur,quod diximus , dictionẽ illã aliquid,poni ad differentiã totius vel quotæ bonorũ.Quod intelligẽs gl.ibi exponit dictionẽ aliquid,ſcilicet ſingulare,vt prædiũ.Nec huic rei cõtradicit, quod nõnulli ex noſtris dicũt hanc dictionẽ eſſe vniuerſalẽ,& omnia cõpræhendere.vt dicemus poſtea nu.14.incip.mouẽtur. Nam qui id dicũt,non eò reſpiciũt,vt hæc dictio denotet vniuerſitatẽ,ſed vt cõpræhendat quaſcunq; res ſingulares,quæ ſunt ſub vniuerſitate,vt ibi declarabitur.Quibus accedit & illud ipſius Tullij Philip.viij.Vt membrorum aliquod potius,quàm totum corpus intereat.{Verùm ne erres lector, hæc ratio non admodum tuta eſt,quia vt hîc ea dictio iungitur cum dictione partis, nõdum tamen piget eam hîc adſcripſiſſe, cùm pertineat ad rationem & intellectum, & ſignificationem huius dictionis de qua,& alia dicemus poſtea.}

Vnus aliquis plerunq; coniunguntur.

6 *An hæc l.procedat in donatione rei etiã modicæ.*

¶Sed illud in dubium venit,vtrùm hæc lex habeat etiam locũ in donatione cuiuſlibet rei etiam modicæ. In qua re non admodum conſentiunt noſtri doct. Sunt enim qui aſſerunt hanc legem tum demum procedere,cùm donatio eſt exceſsiua,vt dicit Bald.hîc in ij.lectu.poſt princ. id eſt, vt alij dicunt,tam magna,vt exhauriat vires patrimonij. Cuiuſmodi ſententiæ haud dubiè fuerunt Bald.Ang.{& Franc.Aret.} in d.l.Titius,ad fi.princ.ff.de liber.& poſthu.dum dicunt, quòd per auth.ex cauſa.C.de liber.præter.rupto teſtamento natiuitate poſthumi præteriti,quem teſtator nullo pacto ſperabat,non conſeruantur legata,ſi ea ſint,quæ exhauriãt vires patrimonij, per hanc l.noſtram,quam hinc facile oſtendunt eſſe intelligendam in donatione,quę talis eſt,vt exhauriat vires patrimonij.Et idem penè in eodem caſu voluit idem Bald.in l.Titia,col.ij.verſi. ſecundò quæritur.ff.de inoffi.teſtam.& conſi.239.quia vltimus paſſus,col.ij.verſi. item eſt ponderandum,lib.3.& Ang.in auth.vt cum de appel.cog.§.ſiue igitur,col.iiij.vbi & hoc dicit expreſsè, quòd hæc l.habet locum in donatione immenſa tantùm.& Paul.Caſt.in l.ſicut,poſt princ.C. de teſta.milit.& Franc.Aret.d.conſi.xcij.col.iiij.verſi.modò cum præterito.& conſi.vlt.eleganter in primo dubio.& Socin.conſil.xciij.teſtamentum præmiſſum,col.viij.verſicu.ex quibus omnibus, lib.iiij.& Steph.Bertr.conſi.ccxxv.ponitur in facto,ante fin.lib.ij. Et idem ferme ante hos voluit Bart.in l.filio præterito,col.iiij.verſic.præterea hoc perſuadet æquitas,ff.de iniuſt.teſta.

7 *Qui teneant hãc l. tantùm obtinere in donatione omnium bonorũ, uel maioris partis.*

¶Et huc ſanè vergit eorum ſententia,qui dicunt hanc l. non aliter obtinere , quàm ſi donentur omnia bona,aut eorum certè maior pars,aut ad minimum dimidia. Id quod voluerũt hîc Rayn. & Bald.in vtraque lect.qui ita etiam dicit conſuluiſſe Richar.Salyc. Quanquam in contrarium, inquit,aliquid facit quod hîc dicit,aliquã.& Guil.Cu.in l.j.col.vlti.& ibi Cy.in fi.j.q.& ipſe Bald. col.pen.verſi.ſecundo quæro,& Io.à monte Sperello,C.de inoffi.dona.idem Bald.in l.ſi cùm vel in vtero,ad fi.C.de teſt.mil.vbi ita dicit vidiſſe ſe conſultum à quibuſdam doct.Bonon. & iterũ in l.Titia Seio.§.imperator,& ibi etiam Dionyſius Bartianus,& Ang.Perigl.ff.de leg. ij. & idem quoq; Bald.in l.propter litẽ.ff.de excuſ.tut.vbi dicit eam l.facere ad materiã huius noſtræ l.vt ſcilicet habeat locũ in donatione omniũ bonorũ,vel maioris partis.& in l.j.col.j.verſ.iiij.tertiò quid ſi libertus.C.ſi in fraud.patr.dum loquens de alienatione omniũ bonorũ vel maioris partis, hanc l.citat.{& in l.militis codicillis.§.miles in ſupremis,ff.de milit.teſta. vbi nuncupatim loquitur de dimidia parte.}& Pet.Iaco.in ſua pract.tit.de condi.ex lege quæ pro re donat.compe.in fi.& Pet. Anch.in c.frequens,in vij.not.de reſti.ſpol.lib.vj.Pau.Caſt.in l.ij.ante fi.C.ſi in fraud.patr.Rom. in repet.Auth.ſimiliter,in viij.priuilegio piæ cauſæ inter contractus.C.ad leg.Falc.Ant. ab Alex. & Franc.Aret.in l.j.ille in vlt.not.hic autem in j.not.& iterum col.vlti,verſic.præterea non haberet.C.de pact.idẽ Fran.Aret.d.conſ.xcij.col.iiij.verſ.quid enim ſi hære,Alex.qui in hãc ſententiã inclinare videtur,licèt nõ omnino cõſtanter aſſerat,conſ.xl.ſuper primo dubio,col.v.lib.iiij.& clariùs in l.ex facto,in prin.col.v.verſ.ex prædictis mihi videtur.ff.de vulg.& pupil.Bened.Capr. conſ.clvij.fuit diſpenſatũ,col.ij.verſ.quod & tertiò deducitur.Corn.cõſ.iiij.dubia ſatis,col.iij.ver. & licèt,lib.iij.& conſ.194.videtur in præſenti,col.j.lib.iij,Barb.in c.vlt.col.vlt.ext.de don.So.cõſ.

BIU Cujas

ccxxvj.quæstio præsentis consultationis,col.ij.libr. item ij.& consil.liij.viso instrumento, col.iiij. versi.tertiò respondetur,cum multis seq.lib.4.& d.consi.xciij.col.viij.versi.& secundùm hanc distinctionem,eod.lib.4.Ioan.Igne.in repet.d.auth.ex causa,col.lxxxix.versi.& per hęc non obstabunt.C.de lib.præte.Corse.in suis sing.in verbo,donatio,sing.incip.licèt donatio. & Iacob.à sancto Georgio.in l.tale pactum.§.vlt.in fi.ff.de pact.Steph.Bertr.d.consi.cccxij.difficultas,col.j. lib. 3.{& Ioan.Roger.Monta.in repet.l.hæres absens.§.si quis tutelam,nu.io.ff.de iudic.} Quin Bald. in l.j.ff.de iure codic.affirmat hanc l.habere locum in donatione inofficiosa tantùm.

8 ¶Horum præcipuum est fundamentum text.hîc in istis verbis,quæ nunc commentamur,videlicet bona omnia,vel partem.Nam partis appellatio de dimidia intelligitur.l.nomen filiarũ. §.portionis,& l.rectè.§.vlt.ff.de verbor.significic.& l.si stipulatio.§.qui in decem.ff.de solu.& l.de ætate.§.si interrogatus.ff.de interro.act.quæ l.loquitur de confessione partis.& l. planè.§. si ita Titio,iuncta glosſ.ff. de legat.j. vbi etiam intelligitur id procedere in dispositione testatoris, id quod expressè annotant Franc.Aretin.& Iaſ.ibi,quod & probat aperitius text. in l.etiam. ff. de vsufruct.{& in l.testator.§. Lucius,& ibi Iacob.& Alber.ff.de lega.ij. & in l.cùm quis decedẽs.§. nuptura.ff.de leg.iij.} Facit & text.in l.si pœnæ.§.si falso.ff.de cond.indeb.& in l.permittendum. ff.si pars hæred.pet.& in l.non intelligitur.§.deferre,qui est vlt.iuncto §.præcedẽti.ff.de iure fiſ. & in l.edicto,in princ.eo.tit.& in l.inter.§.vlt.ff.famil.herciscun.& c.ij.§.j.iuncto princ.c.de deci. lib.vj.& in c.j.in princ.tit.de alien.feud.vbi Bald.col.j.in ij.not.asserit per eum text.hoc procedere etiam in statuto & consuetudine,quod monet tenendum menti,& sequitur Barb.ibi,&{Fran. Aret.&} Iaſ.in d.§.si ita Titio.& rursum{Idem Iason}in l.de pupillo.§.qui renuntiat, col.j.ff. de noui oper.nuntiat.In quibus locis id etiam dicit{ipse Iason} procedere,si de certa parte fit mentio.nam & de dimidia peræquè intelligitur,ac si de parte simpliciter diceretur,per l.si qui aduocatorum,in verbo,certæ partis,cũ gl.ibi.C.de postul.quod & idem dicit Iaſ.ipse in l.qui filiabus. §.si quis ita,col.j.ff.de leg.j.{& idem voluerunt ante eum,licèt non alleget.Dyn.& Abb.in l.j.per eum text.ff.de bon.liber.} Quibus adde & quod voluit gl.in l.si rem aliquis,in verb.totam.ff.de rei vend.quòd qui in libello partẽ alicuius rei petit,dimidiã petere videtur.quam sequũtur Bart. Alb.Ang.& alij ibi.& quod voluit gl.in c.priusquam,in prin.xxviij.dist. Ex qua cognosces hoc quoque procedere,cùm fit mentio de parte vniuersitatis.& ad hoc eam expendunt & dicũt no. {Franc.Are.&}Iaſ.in d.§.si ita Titio.Et quod etiã dicit Bald.consſ.liij.casus breuis & arduus,col. vlt.li.j.quòd si testis simpliciter testificetur de parte,intelligitur de dimidia, & ita dicit cõsuluisse Bart.cuius tamen in eam rem consſ.non reperi.Et idem voluit neutrius mentione facta Matthæ. Afflict.decis.Neapo.xliiij.de tribus.col.vlt.versi.sed in hoc est.Et quod prẹterea dicit Paul.Cast. consſ.ccclx.incip.Bart.in quodã consi.lib.j.Bart.ipsum cõsuluisse in consſ.incip.domina P. quòd si quis confitetur precium alicuius rei ad se pro parte peruenisse, intelligitur de dimidia.Tamen Bart.in consſ.cxxiiij.incip.punctus quæstionis talis est , domina P. quod haud dubiè Paul.voluit allegare,vt vtrobiq; videre licet,nullã facit mentionẽ huiusmodi appellationis partis , licet subobscurè senserit,& ita illũ simpliciter sine mentione partis allegat idem Paul.consſ.ccxcvj.visis actis & actitatis coram domino Astorgio,col.j.lib.j.Et quod denique consuluit Lud.Bolo.consi. xlij.Ser Alberto,col.vlt.quòd si dictũ sit,quòd solutio facta fuit pro parte vtriusque pignoris,intelligitur de dimidia parte vtriusque.{pro quo vide gl.quæ vult & id quod diximus procedere in contractibus in l.tale pactũ.§.vlt.in verb.portio.ff.de pactis,quam & ad hoc annotat Fran.Are. in d.§.si ita Titio.& idem quoque in sententiis,vt si iudex condemnet partem restituere,intelligitur de dimidia,vt nuncupatim voluit Angel.in l.defuncta.ff.de vsufruct. & repræhendit Bart. aliud dicentem.} Ex quibus vides,vt summatim colligã,appellatione partis venire dimidiã & in legibus,& in statutis,& consuetudinibus,& in testamentis,in libellis & cõfessionibus,testiũ depositionibus,contractibus,& sententiis.Id quod etiã apud oratores obseruatum esse video. Nam Fabius Quintilianus,aut quisquis is fuit,orator tamẽ eximius, in ij.declamatione,cui titulus est, Cæcus in limine,quam primùm partem dimidiam bonorum appellauit,eandem postea simpliciter partem nominauit,tanquam nihil interſit,partem dimidiam,an partem simpliciter dicas. Vides inquam & id procedere,etiam si de certa parte fit mentio,atque etiam si de parte vniuersitatis:tanquam id vbique obtineat.

Partis appellatio de dimidia intelligitur.

Etiam in confeßione partis.

Et in dispositione testatoris.

Et in statuto.

Et consuetudine.

Etiamsi de certa parte fit mentio.

Etiam cùm fit mentio uniuersitatis.

Et in teste.

Et in solutione.

Et in contractibus.

Et in sententiis.

9 ¶Ex quo & illud manasse videtur,quòd cùm principium sit dimidium totius, ex antiquo Græcorum prouerbio,cuius meminit Plato lib.de legi.vj.Aristot.lib.Moralium primo,{cap.vij.& Lucianus in somnio.} & ex latinis scriptoribus Horatius in epistolis,cùm dicit,

Dimidium facti qui bene cœpit habet.

quem corruptè allegat gl.in l.j.ff.de orig.iur.& Ausonius in epigrammate ad Cupidinem, quod ex Græco traduxit. Certè etiam partis appellatio,quæ suapte natura dimidium significat, vt diximus,etiam pro principio plerunque à viris doctissimis vsurpatur.Virgilius lib.8.Aeneidos,

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.

Et Cornelius Celsus lib.medicinæ iiij.c.xj. Parsque sanitatis est vomitum esse suppressum. Id quod etiam annotauit,& ex Græcorum imitatione in sua dictione,μέρος,ortum probauit Budæus vir cum cæteris in rebus, tum maximè in huiusmodi obseruationibus admirabilis,in suis commentariis Græcæ linguæ.

Parspro principio.

10 ¶Præterea,vt ad alias rationes nostrorum doctor.pergamus,Imperator hîc in nostra l.facit men

BIU Cujas

tionem omnium bonorum,vt intelligamus eum loqui & intelligere de donatione immodica. Aliàs enim quorsum pertinerent tot verba,bona omnia,vel partem aliquam facultatum,si reuocaretur quælibet pars? Sufficiebat enim generatim aut simpliciter dicere, si aliquid donatum fuerit. Et ita debemus legem interpretari,vt quodlibet verbum aliquid operetur, nec videatur fuisse frustra positum. l. ait prætor, la j. & ibi Paul. Cast. Alex. & Ias. ff. de iureiur. & l. postliminium. §. vlt. ff. de capt. & postli. reuers. & cap. pastoralis, & ibi not. extrà de appel. cum simil.

Verbũ quodlibet in lege operari debet.

11 *Largiendi uerbum, uide infrà num. 22.*

¶ Adde & his verbum, largitus, quod postea in duobus locis sequitur in l. nostra. quod quidem propriè significat profusam quandam & abundantem donationem, quæ videlicet larga est admodum & liberalis, ac propemodum prodiga. Nam vt scribit Tullius lib. 2. Officiorũ, Omnino sunt duo genera largorum, quorum alteri prodigi, alteri liberales. Et hinc quoque largitio, de qua est & illud ipsius Ciceronis in eodem lib. Prouerbium, Largitionem fundum non habere. Quo significatur stulta & immodica liberalitate quantaslibet facultates effluere: vt hinc possis aperte cognoscere quid largior, largus, & largitio significent. Ideo & Ausonius in Ecloga de vita humana, largitorem vsurpauit pro prodigo, & illum parco veluti opposuit.

Largitio.

Largitor.

Vitam parcus agas, auidi lacerabere fama. Et largitorem grauius censura notabit.

Largitas. {& Terentius opponit largitatem parsimoniæ in Heautontim.

Vehemens in vtramque partem Menedeme es nimis,
Aut largitate nimia, aut parsimonia.}

Larga copia. Et Virgilius copiæ vocabulo, quod per se abundantiam ac multitudinem significat, adiecit & largi vocabulum, vt augeret significatum. Ita enim scribit lib. 11. Aeneidos,

Larga quidem semper Drance tibi copia fandi.

Largiter. Hinc quoque largiter aduerbium pro multum & abundanter ponitur, vt patet in l. vlt. C. de fal. caus. adiect. legat. Et apud Suetonium in Augusto, cùm scribit, ne Græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur, in quibus & ipsis præstabat largiter. & M. Brutum in epistola ad Atticum, quæ est inter epistolas Tullij ad ipsum Brutum, Sed persuade tibi de voluntate propria mea nihil esse remissum, de iudicio largiter. {Et apud ipsum Tullium in oratione ad Equites Romanos, antequam iret in exilium, Tamen in animis, & memoria vnam largiter relinquã.} & apud Plautum in Epidico, Mostellaria, Rudente, non semel, & Truculento. Et Iulium Cæsarem lib. j. commentariorum belli Gallici, Neque solùm domi, sed etiam apud finitimas gentes largiter possse. Sed & largè in eadem significatione scribit Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino, Non pauca suis adiutoribus largè effuseque donabat. Et Lucretius lib. 5.

Largitùs. *-Quando omnibus omnia largè Tellus ipsa parit.*

{Et similiter largitùs eodem quoq; sensu apud Afranium Poetam antiquum, apud Nonium Marcellum. Quid lachrymas largitùs pro loquente, & Apuleium antiquitatis veluti renouatorem ad fin. lib. xj. eiusdemque vlt. asini aurei, instructum teletæ comparo, largitùs. Cæterùm} text. in auth. vnde si parẽs. C. de inoffic. test. quam primò immensam donationem vocauerat, mox largitatem appellat. Et animaduertendum est l. nostram (quod iam diximus) eo verbo vsam fuisse in duobus locis, & ita quidem, vt simpliciùs ac breuiùs loqui potuisset per vnum verbum donandi, verbi gratia, cùm primo loco dicit, fuerit donatione largitus, dicere potuisset, donauerit, & cùm postea dicit, largitùs fuerat, donauerat, vt non obscurè intelligas, non abs re bis largiendi verbo largiori verborum circuitu vsum fuisse, vt in simili tradit glo. in clemen. j. in verbo, diœcesanis, de iure patro. & Domin. consi. xxxiiij. graduatus, col. ij. versic. nec sine ministerio.

12 *Accidentia nõ curari, nisi in toto uel maiori parte.*

¶ Nec prætermittenda est & alia ratio, quæ est Pet. Anch. in d. c. frequens, de restit. spoliato. lib. vj. Nam accidentia non curantur, nisi adsint in toto, vel in maiori parte, vt dicunt Io. Mon. & Ioan. And. in d. c. frequens, per text. in l. seruus legatus. ff. de legat. iij. Ex quo dicunt interpretationem d. c. frequens, æquam esse, cùm negat reum criminis posse vti exceptione spoliationis, nisi qui tota sua substantia aut maiori parte illius est spoliatus: Sicuti in simili non excusatur quis à tutela, ratione litis aut controuersiæ, nisi ea sit de omnibus bonis, aut maiore eorum parte. l. propter litem. ff. de excusa. tut. & §. propter litem, Instit. eod. Nec excusatur emphyteuta aut conductor à solutione pensionis, nisi qui amisit omnes vel maiorem partem fructuum, vt not. glo. in l. j. in verbo, particulare, & ibi Doctor. C. de iure emphyt. & doct. in cap. potuit, extrà de loca. Nec dicitur iustus metus, nisi omnium bonorum, aut maioris partis. c. abbas, iunctis no. per Ioan. And. & alios ibi, extrà, quod met. caus. Nec præsumitur alienatio facta in fraudem, nisi omnium bonorum sit, aut maioris partis. l. omnes, §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. cum sim.

13 *Hæc l. locum habet in donatione etiam quæ est infrà dimidium bonorum.*

¶ Contrarium tamen, videlicet quòd hæc l. habeat locum in donatione quæ est infra dimidium bonorum, tenent & alij non infimæ autoritatis, & ex iis quidem multi, qui priorem partem tenuerunt. ij autem sunt Bald. & Raphael Coma. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de legat. ij. Imol. in c. v. versi. sed circa prædicta, extrà de donatio. Roma. in l. si cùm in vtero. {quam legit cum l. sicut certi, col. vlt.} & ibi quoque Corn. ad fin. C. de testam. milit. Paul. Cast. cons. ccccxxxv. super hoc puncto, col. ij. versi. secũdò facere videtur, lib. ij. Ale. sibi contrarius cons. lxxj. consideratis his, col. ij. versi. nec ob. etiam, lib. iij. & cons. clxij. visis quę copiosè, col. j. lib. vj. Fran. Are. in d. l. Titius. col. iiij. ff. de lib. & posth. Cor. cons. xj. in præsenti, col. ix. vers. nã ex quo, lib. iij. & cons. xxx. in hac consultatione. col. iij. versi. nã verbũ, lib. iiij. Barb. in l. ij. §. & harũ, col. ij. ff. de verb. obl. & in repet. Rub. C. qui

BIU Cujas

C.qui admit.char.vlt.Socin.conſ.ccxv.ipſa prædicta facti contingentia,col.3.verſ.ſtante ergo dicta quantitate.lib.2.quod & iterum repetitur in conſ.xxij.lib.iiij.Franc.Curt. ſenior, ſubobſcurè tamen,conſ.50.memoriæ recolendæ dux, col.pen. verſ.ſecundò ponderatis.Iaſ.in l.j.col.ij.in iij. not.& ibi Philip.Dec.col.2.verſ.ſecundò ad l.{& Franc.Ripa,col.ij.nu.v.& vj.}C. de pact. & idē Iaſ.in d.auth.ex cauſa,col.iiij.verſ.tertium dubium.C.de liber.præte.& conſ.xxix.nunquam putaui,col.ij.lib.j.& Steph.Bertr.{ſibi contrarius.}conſ.lxxxvj.Chriſti,&c.viſis tribus,col.ij.verſic.ſi verò,lib.2.{Carol.Ruin.conſi.cxl.circa caſum,col.iij.nu.5.lib.iiij.Clau.Aquen.in l.j.col.ij.verſ.nota quòd donatio.C.de pact.}

14 ¶Mouentur maxima ex parte,quia hæc l.non dicit ſimpliciter partem, ſed cum illa adiectione, aliquam.Ideo in qualibet parte etiam infra dimidiam poteſt intelligi,ſecūdùm gl.quam ſing.omnes penè aſſerunt,in cle.j.in verbo,aut earum parte,extrà de for.compe.Quam præter eos,quos nunc citauimus,annotat,& dicit ſing.Card.ibi,in ix.q.& etiam idem voluit. Laur. Pau. Liaz. & Genz.& Innoc.col.iij.ibi.& Bald.in c.quoniam,quod eſt iij.& ibi etiam Philip.Dec.col.j.de teſti. vbi tamen Bald.eam gl.non allegat,dicuntq; vterque per illum tex.vtentem his verbis, quibus de cauſa ſcire aliquid ſenſeris. Quod ſatis eſt quantumcunque modicum ad cauſam conferre. & idem Bald.{in l.antiquæ,in prin.verſ.ſecundò quæro.ff.ad S.C.Velleia.vbi tamen nihil allegat,&} in c.j.§.cùm autem,col.ij.verſ.quæro vtrum ſit differētia,& ibi quoq; Mart.Laud.& Card. Alex. poſt prin.tit.de contr.inue.ſiue,vt in aliis codicibus ſcribitur,ſi de inue.feud.controu. fue. vbi & ad hoc Bald.allegat tex.ibi,& in l.cùm filius.§.pater.ff.de lega.2.Pet.Anch.qui ex hoc cōſuluit in pulchro caſu,conſ.clx.præſupponitur in themate,col.ij.Imol.in l.plures.ff.de.damno infect.& in l.filio præterito,col.8.verſ.& pro hoc facit.ff.de iniuſt.teſt.vbi per hoc dicit,quòd licèt aliàs verbum circumſcriptio,ſimpliciter prolatum intelligatur de ea,quæ eſt ex propoſito,per gl. ſing.in l.item ſi precio.§.vlt.ff.locat.quod & probatur,vt hoc illi addas,in l.exceptiones quæ perſonæ,in fin.vbi id nuncupatim not.Socin.col.vlt.in 4.not.ff.de excep.& in l.j.cum gl.in verbo,circūſcriptis.ff.de reſtit.in integ.& voluit etiam Card.Florent.conſ.xx.cùm in teſtamentis,circa medium. Tamen cum tex.in §.ſin autem hæc obſeruata fuerint.in auth.vt cùm de appellat. cog. vtatur iis verbis,vel aliquam circumſcriptionem in parentum ſubſtantiis patiātur:intelligitur de omni circumſcriptione,ſiue ex propoſito,ſiue ex reipſa,propter illam dictionem,aliquam,per gl.ſuprà allega.& idem Imo.conſ.omnium j.col.3.verſ.ſed certè poteſt dici.vbi ex hoc facit diſcrimen, cùm quis ſimpliciter iurat non contrauenire,& cùm addit hæc verba,aliqua ratione.Domi.in d. c.j.§. 2.in fi.& ibi quoque Phil.Fran.qui illam gl.in d.cle.dicit ſing.de decim.lib. vj. & vterque in cap. indemnitatibus.§.cæterùm,in prin.per illum tex.de elect.eo.lib.& ipſe Domi.conſ.vj.quia diffusè,col.ij.vbi etiam ad hoc allegat gl.in c.auaritiæ,in verbo,pro parte,de elect.lib.vj.quæ tamen nihil facit.& iterum conſ.lxv.Ieſu Chriſti & c. diſcutiam,col.pe.verſ.item ſub iſtis,vbi per eam gl. dicit,quòd dictio aliquis,ſignificat diſtributionem & ſingularitatem.& Panorm.in c.paſtoralis,in prin.paulò ante fi.de offi.deleg.vbi & Hoſtien.ante eam gl. idem dixerat,& ibi quoque Felin. & idem Pan.qui eam gl.iubet menti tenendam,in c.ſuper eo,in ij.not.& ibi Card.Alex. col.j. de eo qui cogno.conſan.vxor.ſuæ.& idem quoq; Pan.in ſua diſput.incip.Augerio,col.7. verſ.puto tamen in caſu noſtro,vbi hoc trahit ad caſum c.præterea,de iure patro.vbi hæc verba adſcribūtur, vim aliquam decernimus non habere. ex quibus dicit apertè innui, nullius penitus eſſe roboris, nec habere aliquam particulam virium,per d.gl.{Ro.in l.plures,poſt prin.ff.de damno infecto.}& Alex.in addit.Bart.in l.ſi quis in ſuo,de inoffic.teſta.& conſ. cij. viſo themate ſupraſcripto,col.2. verſ.ſic etiam videmus,lib.vj.Barb.in l.4.§.Cato,col.xxj.mihi autem videtur.ff.de verb.oblig.vbi per hoc dicit,quòd qui feudi partem etiam minorē dimidia alienat,cadit toto feudo,propter tex. in l.imperialem,poſt prin.tit.de prohib.feud.alienat.per Feder.vbi dicitur,quòd qui aliquam partem alienat,cadit feudo quod & idem tradit ipſe Barb.conſ.36.ſapienter ſcripſit,col.pen.lib.2.vbi & illā gl.dicit ſing.{de quo tamen vide quæ ſcripſi in tracta.de vtroq; retractatu.tit.j.§.xxiij. gl.j. nu.21.& 22.}Sed & eam gl.quoque ſequitur ipſe Barb.qui & eam dicit valde ſing.conſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons,col.xiiij.verſ.præterea præfatum ſtatutum,lib.j.vbi ex hoc dicit quòd ſtatutum ita loquens,aliquo modo alienauerit,intelligitur etiam de impropria alienatione,propter illā dictionem,aliquo modo,quæ diminuit de proprio ſignificato.Benedict.Cap.conſi.xxxviij.& ſi viſo & conſiderato.Corn.conſ.xlj.videtur in hac conſultatione,in principio,col.ij.lib.j. vbi & hoc dicit, quòd licèt appellatione donationis ſimpliciter non veniat donatio cauſa mortis: tamen ſi cum adiectione dictionis,alicuius,proferatur,ita ampliatur donatio,vt quamcunque compręhēdat,etiā in cauſa mortis.& idem Corne.conſ.xcj.viſa narratione,col.7.verſ. poteſt etiam ponderari, eod. lib.j.& conſ.cxcv.in hac conſultatione,col.v.verſ.ideo licèt quando, eod.lib.j.{& conſ.clviij.pro deciſione,col.viij.verſ.non obſt.prima ratio,lib.ij.}& conſ.ccxxv.antequam aggrediar, col.v.lib. 3.& conſ.ccxliij.circa primum,col.2.verſ.nec obſtant allegata,eo.lib.3.vbi & per hoc dicit,quòd ſi ſit prohibitum,ne fiat aliqua alienatio,intelligitur prohibita quæcunque alienatio, etiam ad non longum tēpus.{& conſ.33.viſa inquiſitione,col.vlt.lib.4.vbi ex hoc dicit quòd ſtatutum puniēs certo modo facientem vim aliquam,intelligitur de vi etiam impropria,propter illam dictionem aliquam.}& conſ.cvij.videtur in hac conſultatione,col.ij.lib.iiij.vbi & illud quoque de donatione dicit.& Phil. Franc.in cap.indemnitatibus.§.cæterum,in prin.per illum tex.de elect.lib.vj.{&

Dictioaliquā, quam uim in hac l. importet.

Verbum, circumſcriptio.

Dictio,aliquo modo, diminuit de proprio ſignificato.

BIU Cujas

Franc.Aret.in l.planè,quam legit cum l.si pluribus.§.si ita Titio,in fi. ff. de leg.j.vbi eam gl.dicit not.} & Soc.consil.cxij.multum abundè,col.vj.lib.j.quod & repetitur in consil.clxxij.lib.ij.& idem Soc.consil.cclxxij.non prosequendo,col.v.vers.septimò ista conclusio,eo.lib.vbi ad hoc dicit eam gl.not.& consil.iij.in causa domini Guidi,col.iij.vers.vnde respondeo,lib.3.vbi ex hoc dicit, quòd hæc dictio est vniuersalis,& compræhendit omnia.& consil.cxvij.in facto proponitur,col.iij.versi. secundò dicit,eo.lib.iij.vbi ex hoc dicit,quòd illa verba,aliquid impedimenti,verificãtur in quolibet vel minimo impedimento.& consil.cxiij.in causa Vbertini,post med.lib.4.{Fel.in c.cum illorum,col.iij.vers.sextò potest limitari,extrà de senten.excom.vbi ex ea gl. dicit quòd licet digitus non sit,nec dicatur membrum secundum Pan.ibi cum simil.hoc tamen fallit si statutũ ita loqueretur aliquod membrum : quia intelligeretur de quolibet. Subdit tamen quod id non affirmat} Ias.in l.eum qui,circa medium,in vers.tertio pondera.ff.de iurisd.omn.iud.vbi ex hoc dicit,quod cùm tex.in ea l.asserat eum delegare posse,qui in potestate aliqua est:satis constat,quòd qui minimam potestatem habet,potest delegare,propter illam dictionem,aliquam,per gl.supradictã, quã dicit not.& approbatam,reprobatque Fulg.illic contrarium dicentem idem Ias.in l.legitima, col. 3.vers.secundò pondera tex.ff.de pact.vbi ex hoc declarat tex.ibi his verbis vtentem,aliqua lege, vt compræhendat ettam legem impropriè dictam.Idem quoque Ias.in l qui filiabus §.si quis ita, col.j.ff.de lega.j.& in d.l.planè.§.si ita Titio,in vij.nota eo.tit.& in l.cætera.§.sed si quis ad opus, col.iij.vers.item circa,eo.tit.{& in l.si stipulatus fuerim.§.cùm stipulamur,col.ij.vers.tertiò principaliter.ff.de verb.oblig.& consil.53.in quæstione vertente inter filios,col.j.quòd licèt cùm quis renuntiat alicui iuri suo,intelligitur tantùm de præsenti,per iura ibi allegata.Tamen si statutũ prohibeat renuntiari alicui iuri suo,intelligitur de omni iure,etiam futuro, propter illam dictionem, alicui,per d.gl.quam dicit sing.& hanc dicit esse rationem marmoreã.} & consil.ccxxiiij.principale dubium,col.ij.vers.tertiò istud statutum,lib.ij.vbi ex hoc dicit quòd terminus cui hæc dictio adiungitur,latè & contra propriam eiús naturam intelligitur.& consil.cxxx.institutio sancta,col.iij. vers.vnde aduertendum,lib.4.& Steph.Bertr.consil.lxxvij.viso processu causæ,ad fi.lib.j. & consil. c.visis propositis,nu.8.lib.j.& consil.xiij.licèt & olim,nu.6.lib.ij.& Phil.Dec.in l.j.§.si quis,in ij.no. ff.quod quisque iuris.& in auth.qui rem,col.vlt.C.de sacrosc.eccl.& in c.ij.in 4.no.{& iterum col. 3.nu.91.}extrà de fide instru.vbi ex hoc dicit quòd scriptura priuata non tantùm non facit probationem, sed nec præsumptionem quidem,{aut coniecturam,per illum tex.qui dicit,non videtur nobis alicuius firmitatis robur habere.nam illud verbum,alicuius,etiam in minimo procedit. & idem Dec.in l.j.col.{v.vers.vis tota in hoc consistit.}& ibi etiam Fran.Purp.col.lj.vers. primò quòd minores.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdict.& idem Dec.in c.cæterùm,col.ij.extrà de rescrip.{& in c.quoniam,in j.not.de testib. vbi ex hoc dicit in casu eius c. etiam eos admittendos, qui solùm facerent indicium.}& consil.xj.quoniam iudicantium,col.2.vers.secundò principaliter. & consil.cccj.in causa quæ Ferrariæ agitatur,col.2.vers.sed tamen his non obstãtibus,& vers. seq, & consil.ccclxxiij.viso consilio,col.ij.vbi ex hoc quoque dicit,quòd illa verba , in aliquo officere, etiam in minimo præiudicio intelliguntur.& consil.ccccvj.licèt à præclarissimis,col.j.{& consil.455. placet conclusio,col.j.vers.secundò prædictum statutum.& consil.seq.consului aliàs, col.j. Carol. Rui.consil cxxxiij.quia iterum,col.j.lib.j.vbi dicit hæc verba,aliquo modo operatur, vt de dispensatione motu proprio facta intelligatur facta promissio.}& Matth.Afflict.in constit.Siciliæ,incip. Fratribus,col.v.in v.not.& in constit.incip.cultus iustitiæ,in vij.not.& Purp.in d.l.j.C.de pact.& omnium,vt reor,primus Inno.in c.quod nonnullis.in fi.de priuil.& Lud.Gomesius in §.pœnales.col.ij.Instit.de actio.{& Pau.Paris.consil.lvj.nulla,col.j.nu.8.lib.j.& Hiero.Gratus consil.cxij.prima fronte,col.iij.nu.20.lib.j.}Quibus adde quæ dicam infrà in eadem glos.in vers.xl.incip. adde præterea,& in verbo,reuertatur,nu.224.incip.nisi dicas illud.

Item , dictio, aliqua.

Dictio,alicuius , de minimo etiam intelligitur.

15 ¶Et de hoc est bonus tex,quem pauci ad hoc expenderunt,in l.hanc legem.ff.de contrah.empt. vbi si in venditione dictum fuerit,si aliquid sacri vel religiosi est,in venditione non compræhendi,id ad modica loca pertinet,nam si totum sacrum sit vel religiosum,nulla est venditio , verùm venditor tenetur quanti interest emptoris,vt dicit glos.ibi.Et per illum tex.dicit Old.consil.226. quidam episcopus,col.4.vers.secundò vbi donatio,quòd dictio , aliqua,arctat significationẽ orationis ad rem modicam.Est & alius bonus tex.quem etiam nullus illorum præter Dec.allegat,in l.si seruum.§.ait prætor.ff.de acqui.hæred.Ex quo not.Bart.Ang.& recentiores hãc huius dictionis,aliquid,esse naturam,vt in qualibet rei particula,& ita in minimo verificetur,quem tex.etiam ad hoc expendit ipse Philip.Dec.in c.de appellationibus,col.ij.vers.primus est quãdo dispositio, de appel.vbi per hoc dicit semper minimum esse considerandum,vbi dispositio loquitur per hãc dictionem,aliquid.& ex hoc quoque dicit in seq.col.vers.vnde pro conclusione,quòd pro minimo damno datur minori restitutio in integrum,per tex.in l.minoribus xxv.annis.ff. de min. vbi dicitur quòd minoribus succurritur,cùm de bonis eorum aliquid minuitur. quod & idem asserit. in c.maioribus,col.j.extrà de præben.Quanquam plerique omnes tenent contrarium,per l.scio. ff.de in integr.restit.& c.j.iuncta gl.in verbo,detrimentum,extrà eo. tit. & in iis Bart.& alij.in l.si proprietarius,in fi.ff.de dam.infect.Pan.& communiter omnes in d.c.de appellationibus.& ipsemet Dec.in c.quoniã.post prin.de testib.& in l.cùm quid,in prin.ff.si cer.pet.& in d.l.j.§. si quis. ff.quod quisque iur.vbi hoc dicit esse propter subiectam materiam.Et ideo Innoc.in c.coram,in verbo,

De eadem re.

Pro minimo damno datur minori restitutio in integrum.

BIU Cujas

verbo,interlocuti,post prin.extrà de in integ.restit.dicit quòd minor,vel ecclesia non restituitur aduersus interlocutoriam,per quam perimitur exceptio dilatoria.& sequitur Bal.in d.l. scio.& in l.peremptorias,col.iij.C.senten.rescind.non poss.Sed d. l.scio,procedit, si maiori summæ vel rei præiudicetur,vt illic etiam dicitur.Secus autem in alio minimo damno,propter quod non infertur præiudicium maiori summæ vel rei,puta in re quæ per se minima sit.nam tunc restitutio cõpetit vt voluisse dicitur gl.& Alb.ibi.qui tamen non allegant tex.in d.l.minoribus. Sed vt reuertamur,alius item tex.est id probans quod diximus hanc dictionem in minimo procedere,in l.eorum.§.j.cùm dicitur,dãni aliquid.ff.de dam.infect.iuncta d.l.si proprietarius,in fi.prin.eo.tit.cùm dicitur,eadem erũt & si minimum damnum detur.qui quidem tex.à nullo hactenus ad hoc sunt animaduersi.Et alius quoq; in l.ij.§.merito.ff.ne quid in loco publi. qui verba prætoris quæ sunt huiusmodi,qua ex re quid illi damni detur,ita interpretatur, vt habeat locum qualequale damnum detur.Et similis tex.in l.ij.in prin.iuncto §.si quis igitur.ff.vi bon.rapto.nam quod primùm dixerat,si cui dolo malo hominibus coactis damni quid factum esse dicetur,postea ita interpretatur,vt si quis interesse sua vel modicè docebit,sit locus illi edicto.{& tex.in l.Gallus.§.in omnibus, ibi ex aliqua re.ff.de liber.& posth. quem ibi ad hoc expendit Franc.Aret.col.4.in j.no.iuncta l. Papinianus.§.quoniam autem.ff.de inoffi.testa.}Et facit tex.in c.non potest.ibi,aliquod quãtumcunque modicum beneficium,de præben.lib.vj.quanuis & in contrariam sententiam posset aliquo pacto trahi.& glo.in l.mulier.§.vlt.in fi.ff.de condit.instit.quæ ad text.qui dicit,quid legatũ sit,addit,etiam modicum.

16 ¶Et hanc significationem non obscurè insinuauit Fabius Quintilianus vt proprietatũ ac naturæ verborum doctissimus,cùm scribit in procœmio oratoriarum institutionum, Quare in his quoq; libris erũt eadem aliqua,multa mutata,plurima adiecta.Nam vides illic aliqua,multa,& plurima, veluti per gradus posita,vt scilicet aliqua pauca significet,ad differentiam multorum & plurimorum,quæ mox sequuntur.declarat enim Fabius pauca quædam eadem fore,multa autem mutata,sed plurima adiecta.Et Tullius Philip.xiij. Proximo bello si aliquid de summa grauitate Pompeius,multum de cupiditate Cæsar dimisisset,&c.Nam & hîc,aliquid & multum veluti opposita ponuntur.Sed & idem antè,Philip.scilicet,ij.Sed cùm mihi, inquit, P.C.& pro me aliquid, & in Antonium multa dicenda sint,&c.{Et lib.j.Offi.non multò post prin.Sed cùm statuissem scribere aliquid hoc tempore,multa posthac,&c.}Et Plinius iunior lib.viij.epistolarum in ij.eius li.epistola.Præterea cùm reputarem quosdam ex debito aliquantum,quosdam aliquid, quosdam nihil reposuisse. vbi planè constat illud aliquid, significare minus quippiam,quod non longè à nihilo distat.{Quin Donatus quoque & ipse obseruantissimus proprietatis verborum super eum locũ Terentij in Eunucho, *Perfice hoc precibus,pretio,vt hæream in parte aliqua tandem apua Thaidem.* hæc scribit:non enim parte dicit,vt æqua intelligatur}

De eadem re.

Aliquid & multum oppo sita.

17 ¶Et huc spectat,quòd hæc dictio,quicquam,quæ eandem,vt omnes intelligunt, significationem habet,quam dictio aliquid,in quãtumlibet modico habet locum id quod planè ac dilucidè intelligitur ex iis quæ de ea scribit Guil.à monte Laud.in extrauag.suscepti regiminis,in verbo, & si quicquam,ne sede vacan.Nota,inquit,verbum quicquam,legitur in Euangelio Ioa.14.in fi.In me non habet quicquam.& in c.quia sæpe,de elect.lib.vj.ibi,Quicquam de bonis perceperint,&c.Et sic nihil excipitur,imò quantumcunq; modicũ fuerit quod vsurpatur per istos,cõtra ordinationem prædictam vsurpans,iuxta conditionem suam pœnas inscriptas,incurrit,ar.c.solitæ in fi. de maio.& obed.Hæc ille.Et facit etiam quod de dictione,aliquandiu,scribunt doctor.in c.ij.de restit.spol.li.vj.& Lapus & Domi.in c.cõmissa.§.annus,de ele.eo.li.& Domi.cõs. 78.formãtur ista. col.vl.{Et de dictione,quippiã,quę est iis similis,tradit Donatus enarrãs illud Terẽtij in Andria:

Num illi molestæ quippiam hæ sunt nuptiæ?

Quippiam(inquit)significationem minimæ rei habet.}

Quicquam de modico dicitur.

Et dictio aliquandiu.

Et quippiam.

18 ¶Tamen aduertendum est,lector,circa huiusmodi appellationem partis simpliciter, aut cum illa adiectione alicuius,non omnino esse perpetuum, vt partis appellatione simpliciter veniat dimidia,& appellatione alicuius partis veniat pars minor dimidia.Nam quantum ad primum pertinet, videmus nonnunquã appellatione partis totũ contineri,vt in l.cohæredi.§.non videri,vbi id no. Alex.ff.de vulg.& pupil.substit.& in l.Lucius.§.si filiam,& ibi gl.in verbo,dimidio.ff.de leg.ij. & in l.vxori,in prin.ff.de lega.iij.vbi glo.dicit illud procedere ob incertitudinẽ.quod & not.gl.in d. c.ij.§.j.de decim.{& ibi Domi.ad fi.}l.vj.Pau.autem Cast.cons.clxxx.super eo quod primo loco quæritur,col.ij.lib.j.dicit hoc procedere,cùm eadem est ratio.& facit etiam tex.in l.ij. & ibi Alex. Corn.& Iason C.de hæred.instit.Nonnunquam etiam maior pars dimidia ea appellatione intelligitur,vt in l.j.iuncta glo.in verbo,particulare,quam omnes sequuntur.C.de iure emphyt.Nõnunquam deniq; minor dimidia,atque etiam minima portio:vt in d. c. auaritiæ,iuncta gl.in verbo,pro parte.& Domi.ibi,de elect.li.vj.& in c.j.vers.denique,de censi.eo.li.vj.vbi & hoc not.Domi.in ij.no.dicitq; hoc esse,quia ita de mente loquentis constat.quod & idem dicit ipse Domin. in c.ij.§.j.in fi.de decim.lib.vj.Et in idem est tex.in l.si qui,iuncta glo.in verbo,immensa,quã sequuntur docto.ibi.C.de postulan.& in c.cùm autem,tit.de controuer.inue.vbi Card.Alex. dicit in eo text.ob id minimam partem appellatione partis simpliciter intelligi, quia iam fuerat facta mentio mediæ partis.ad quod etiam allegat l.filius.§.pater.ff.de lega.ij.At Philip. Dec.in l.creditori,in

Autoris de partis appellatione distinctio.

Appellatione partis nonnũ quam totum continetur.

Et maior pars dimidia.

Et minor dimidia.

BIU Cujas

tori,in princ.C.de pactis,asserit,quòd si necesse sit hanc partis appellationem de certa quadã parte intelligi,de dimidia intelligitur.Sed si non vrget necessitas,tunc de qualibet parte intelligitur, per tex.ibi cum sim.Idem in l.j.in 3.not.C.de Carbo.edict.dicit hanc partis appellationem de cimidia suapte natura intelligi,sed tamen interdum aliter accipi ob subiectam materiam,per d.l.nomen.§.patronus.ff.de verb.signifi.& d.c.ij.in prin.& §.j.de decim.lib.vj.Quod & idem dicit Ias. in l.planè.§.si ita Titio,col.ij.vers.septimò not.ff.de legat.j.

19 De eadem re alia distinctio.

¶Cæterum in hac re Raph.Com.in l.de pupillo.§.qui nuntiat.ff.de nou.oper.nunt.subtiliter admodũ,vt aliàs semper,ita voluit distinguere,vt cùm agitur de parte intellectuali, & sic inuisibili, tunc appellatione partis venit dimidia.Secus cum agitur de parte visibili. tunc enim non magis accipitur pro dimidia,quàm pro alia. Ideo ratione incertitudinis debet fieri clarior declaratio, de qua parte intelligatur,per tex.ibi.Quam distinctionem corruptè & inuersè retulerunt Iac.Put.& Hier.Cort.ibi,sed eam verè adscripsit Iason,qui pro illa posteriori parte distinctionis allegat l.domum.ff.de contrah.empt.Sed contra priorem allegat alium tex.in §.vlt.in verbo, partem,iuncta gl.Instit.de vulg.substit.& tandem relinquit cogitandum:vt iam non mirum sit quod scribit Bal.

Nomen partis in iudicio simpliciter prolatum,obscurum esse.

cons.cccxxvj.acturus petitione hæreditatis,col.j.lib.ij.quod nomen partis in iudicio prolatũ sim pliciter est obscurum,& dicit id scripsisse glo.in l.Pomponius.§.sed criminis.ff.de procur. quam tamen gl.inuenire non potui,nec etiam ibi est §.qui sic incipiat,sed credo illum voluisse allegare glo.in §.sed & is qui in eadem l.quæ volui quòd appellatio rei meæ est incerta,nisi adiiciatur pro quota parte. quod parũ aut nihil hucfacit.Sed pro Bal.sunt multi tex.videlicet in l.is qui seruũ. ff.ad leg.Corn.de falsis,ibi parte dimidia bonorum,quasi scilicet obscurum & ambiguum fuisset, de qua parte intellexisset,nisi adiecisset dimidia.& similis tex.in l.sed & si lege.§.adeo.in fi.de petit.hæred.& in l.Iulianus.ff.de bon.liber.& in l.j.§.vlt.ff.si tab.test.& in l.j.§.j.in ij.locis. ff.de Salui.interd.& in l.j.§.communis.ff.de stip.ser.& in l.senatus.§.senatus.ff.de iur.fisci.& in cle.ij.§.illi verò qui dignitates,de æta.& qualit.vbi tamen ex hoc not.Card.Flor.in ix.not.quod quandoque exprimitur id quod subintelligitur non expressum idémq; reperitur & in aliis sexcentis locis.Quibus concinens Suetonius in Iulio Cæsare,Comitia,inquit,cum populo partitus est,vt exceptis consulatus competitoribus, de cætero numero candidatorum pro parte dimidia,quos populus vellet:pronunciarentur, pro parte altera quos ipse dedisset. Et Tullius in oratione pro Q. Roscio Comœdo sæpius partem dimidiam dicit.& Quintilianus,si is est,decla.ij. Vt sibi,inquit, crederetur promissam dimidiam partem bonorum. Nisi diceres his in locis & similibus adiectam fuisse dimidiæ mentionem ad certiorem rei expresionem,vt plerunque fit ex sententia gl.in c.licèt canon,in gl.j.de elect.li.vj.& dicemus latius infra in verbo,reuertatur,nu.26.incip. sed quod his respondeatur.Nam & videmus quoque nonnunquã ad partem aliquam adiici paruulã. vt in l.habitatores,in prin.ff.loca.vbi ita scribitur,aliquam partem paruulam incommodi sustineret.

20 De eadem re.

¶Quòd si plura scire velis de huiusmodi partis appellatione,vide tex.glo.& docto.in l.rectè dicimus.§.quod Quintus Mutius,& ibi gl.& doct.ff.de verb.signifi.glo.in §.adeò,in verbo, particularis,Instit.de loca.gl.in cap.j.in verbo,de portione,tit.de conten.inter me & do.& Alb.in suo dictio.in ij. locis.Bart.& Bald.in l.si plures.ff.de dam.infe.Lucam Pen.in l.ij.col.ij.in verbo, partes. C.de metat.lib.xij.{vbi dicit ex Isidori autoritate partem dici à pari.}& Imol.Alex.& Ias.in l. cohæredi.§.non videri.ff.de vulg.& pup.substit.Pau.Cast.cons.430.si quæritur,col.vlt.li.j.Ioa.Plat. in l.meminimus,col.j.C.quan.& qui.quarta pars,vbi etiam dissertũ quid veniat appellatione particulæ.Alex.in l.si quis in suo.C.de inoffi.testa.& in l.ij.in prin.post Bar.ibi,in j.nota.C.de hæred. instit.Ias.in l.& si post tres,col.ij.vers.limita conclusionẽ.ff.si quis caut.& in l.pater,quæ est ij.totius tit.col.j.vers.adde & fortiùs.C.de hæred.instit.& Phil.Dec.in l.j.in iij.no.C.de Carbo.edict.} & cons.lxix.visis duobus consiliis;col.pe.post prin.& iterũ col.ij.vers.non obst.allegata.} & Phil. Fran.in d.c.2.§.j.in vlt.not.de dec.lib.vj.& Alciat.in l.appellatione rei.ff.de verb.signifi.Quid autem veniat appellatione duarum vel triũ partium,videbis per Bart.in l.interdum.§.j.ff.de hęredi. instit.& in l.codicillis.§.vlt.ff.de vsufruct.lega.& Petr.Anch.& Dom.in d.c.indemnitatibus. §.si verò,de elect.lib.vj.& Panor.in c.cùm homines,in j.not.extra de decim.De verbo autem partiri, vide Luc.Pen.vbi suprà.& Domin.cons.xx.Christi nomine inuocato mihi videtur,col.vlt.

Pars à pari dicta.

Appellatio particulæ.

21 Appellatio alicuius partis quid comprehendat.

¶Sed vt redeamus,quantum ad secũdam,videlicet appellationem alicuius partis, videmus etiam eam appellationem non posse interdum intelligi de modica parte,vt in l.Gallus.§. in omnibus, in verbo,ex aliqua parte.ff.de libe.& posth.vbi dicitur, quòd filiusfamil. ex aliqua parte institui debet,quod ad minimum de tota legitima intelligitur,ex iure ff.de quo ea lex loquitur, per l.Papinianus.§.quoniam autem quarta.ff.inoffi.testa.licet hodie per noua iura aliud sit statutum.l.omnimodo.C.eo.tit.Sed Ias.in dicto §.in omnibus,in iij.not.post Franc. Aret.ibi, quem tamen ipse subticet,dicit quòd illud ideo est propter subiectam materiam,arg.l.si vno,in princ. ff.loca.& nihil præterea dicit.Sed ille ipse in l.j.in iij.not.C.de pact.de eadem re loquens. posteaquam & hoc quoque subiectæ materiæ assignauit,confestim subdit id non esse realiter respõdere.tamẽ Corn. loquens in casu nostræ l.cons.xv.ex quo dictus Franciscus,col.4.vers.quod verbum,lib.j.dicit in hac re respiciendam esse subiectam materiam,vt secundum illam dictio aliqua, vel addat & ampliet,vt videlicet intelligatur de minima quoque parte:vel etiam nihil addat, sed relinquat partis appellationem in sua propria significatione.Et idem dicit ipse Corn.cons.iiij.dubia satis,col.ij.& 4.lib.

Dictio,aliqua addit uel nihil addit secũdum subiectã materiam.

BIU Cujas

4.lib.3.& Soci.conſ.liiij.viſo inſtrumento,col.4.verſ.ſecundo loco, lib.4. vbi ex hac diſtinctione reſpondent ad dictionem,aliquam,hîc in noſtra l.poſitam, vt vdelicet propter ſubiectam materiam non ampliet,ſed relinquat dictionem,partem,in ſuo ſenſu proprio.Et iis concinit quod tradit Card.in d.clem.j.in ix.q.de foro compet.intelligens quod dictum eſt,dictionem hanc aliquã, de quocunque minimo intelligi,dummodo ſit aptum illud minimum ad effectum, de quo quæritur,& ſequitur Soci.in repet.l.quod dicitur,col.4.verſ.ſextò contra iſtam concluſionem.ff.quis & à quo appel.Et ſi plura ſcire velis de natura huius dictionis,vide inferiùs verſ.xxxvij.incip.finem huic gl.cum ſeq.vſque ad fi.{Sed ita vt non omittas tex.in l.ſi poſt pubertatem.ff.de tut.& ratio.diſtra.vbi ita ſcribitur,aliquo tempore,licèt breuiſsimo.}Sed quantum ad hunc locum pertinet,ego non video quamobrem materia huius l.ſit ſubiecta huiuſmodi interpretationi,ſed potiùs contrariæ ex veriſimili mente donãtis,quam ſemper veluti ſcopũ l.noſtræ intueri debemus.

Dictio,aliquã de quocunque minimo intelligitur.

22 ¶Ideo vlteriùs progrediendo ad defenſionem poſterioris opi. quæ dicit hanc l. procedere in donatione minoris partis,quàm dimidiæ,non obſtat verbum largiẽdi,quo bis vſa eſt l.noſtra, quia non ſemper ſignificat ingentem effuſamq; donationem,non magis quàm verbum donandi,quippe cùm vtroque verbo leges noſtræ promiſcuè pro eodem vtuntur,vt in l.& ſi de tua, & in l.ſi filij tui.C.de donat.inter vir.& vxor.quæ primùm donandi verbo vtuntur,deinde & largiendi,in eodem caſu.Id quod ſæpiſsimè facit Conſtantius,cuius hæc l.eſt,in aliis ipſius legibus, vt in l.res vxoris.C.eo.tit.& in l.cùm veterum,& in l.ſi à ſponſa.C.de donat.ante nupt. in quibus eandem liberalitatem nunc donandi aut donationis appellatione, nunc largiendi aut largitionis vſurpat, & in l.j.C.de quad.præſcript.vbi donationem vocat largitatem.Et plerunque idem imperator ea loquendi forma peculiariter vtitur,vt pro donare largiri dicat, etiam in re modica: quod videre licet in l.ſi à ſponſo.C.eo.de donat.ante nupt.Alibi autem,videlicet in l.ſi mater,C.de inoffi. donat.Dioclet.& Maximianus Impp.qui ipſum Conſtant. præceſſerunt, hoc verbum vſurparunt in donatione,quæ dimidio quartæ partis totius minor eſt. Quin in l.matre.C.de nat.li.Arcad.& Hodo.Impp.qui paulò poſt Conſtantium imperarunt,eo verbo vtuntur, cùm de ſemuncia loquerentur,quæ pars eſt xxiiij.totius aſsis:vt hinc facilè intelligas id verbum de re modica vſurpari,cùm & quarta pars totius dicatur minuſcula.l.ſi quis in ſuo,in prin.{& ibi Bald.in prin.}C. de inoffi.teſta.{& minima,in l.vlt.C.quando & quib.quarta pars.}Neque enim imperatores ſemper propriè loquuntur,vt dicemus in verbo.ſuſceperit liberos,in prin. Quin & Tullius proprietatis verborum obſeruator diligentiſsimus, nonnũquam eo verbo in ſimplici ſignificatione donandi aut munerandi vſus eſt,vt cùm ſcribit lib.2. de Inuentione, Itaque tanquam cæteris non ſit habitura quod largiatur,ſi vni cũcta cõceſſerit,aliud alij commodi aliquo adiuncto & incommodo muneratur.Idem in oratione pro Cornelio Balbo,Nimiũ,inquit,parcus in largienda ciuitate.In quibus verbis duo ſunt in hunc locũ maximè annotanda.Primũ,quòd largiri ciuitatẽ vocat donare ciuitatẽ,id eſt,donare aliquẽ ciuitate,ſiue eum ciuẽ efficere. Nam de ea re in tota illa oratione agit.Quæ verba ex ſua natura habẽt ſimpliciter vim donãdi.deinde quòd dicit parcum in largiendo,quod dici nõ poſſet,ſi largiri effuſè donare ſignificaret. Nam ea verba alioqui male cohærerẽt,ſecúmq; pugnarẽt. Quin & iuriſcõſulti noſtri largiri pro cõcedere ſimpliciter dixerũt, vt largiri tẽpus,in l.ſi filius.ff.de minorib.Et Tullius in Catone maiore,Quòd ſi quis Deus mihi largiatur,vt ex hac ætate repueraſcã.Quin idem in v.in Verrẽ actione vtrunq; iunxit:tamen ego, ait,hoc quod ferri nego poſſe,Verri iudices concedo & largior.Et in l.j.C.de impo.lucra.deſcrip. quod primo loco per verbum largiendi dixerat,ſecundo loco verbo concedendi expreſsit.Sed & in priore loco notãdũ eſt,quòd his verbis vtitur,quicquàm de ſuis opibus largitur.At ſuprà nu. 17.docuimus eam dictionem,quicquam,etiã de minimo dici.Et vt nõnihil adferã ex promptuario iuris Canonici,tex.habemus hoc verbo,largiẽdi,vtentẽ in centeſima parte potius,in c.apoſtolicæ,extra de donat.aduocatq; is tex.canonẽ,qui de eadẽ re loquens non eo verbo largiendi,ſed donandi vtitur,videlicet in c.bonæ rei.xij.q.ij.vt hinc quoque intelligas,nihil apud nos hæc verba differre.Et alibi ſæpe videmus in eo iure largiri pro conferre ſiue concedere ſimpliciter intelligi:vt in c.nonnulli,in fi.extrà de cleric.nõ reſid.& in c.de multa,extrà de præb.& in c.abbates,de priuil.lib.vj.vbi dicitur elargiri benedictionem,& in cle.dudum.verſ.verum,de ſepult.vbi non ſolùm id verbũ de quarta eius rei de qua loquitur,ſed & de re neceſſaria dicitur,quam ſcilicet quis velit,nolit,dare debet:vt hinc poſſe intelligas id verbũ pro dãdi verbo accipi, & rẽ quãcunq; cõprehẽdere.{Ex híſq; fit,vt largiri idẽ quod permittere ſiue pati ſignificet.l.cui legata,ibi,ſi largiatur portio,ff.de fideic.libe.& in l.accuſationis,ibi,ſi tẽpora largiãtur. ff.de adul. & in hac eadẽ ſignificatione verbũ pati ponitur in l. generaliter.§.quid ergo ſi plures,ibi,pretiũ patiatur, eo.tit.}

Verbum largiendi,quomodo in hac l.accipiendum ſit.

Largiri pro donare accipitur etiam in re modica.

23 ¶Denique non deſunt qui tantam inter noſtros legum interpretes controuerſiam in hac donationis ingentis aut modicæ differentia,hoc modo componere conantur, vt videlicet donatio facta liberto,etiam infra dimidiam partem bonorum, reuocetur ſuſceptis poſtea liberis: extraneo autem,non reuocetur, niſi quæ æquat aut ſuperat dimidiam partem. Et ita refert Corne. dicto conſ.xv.col.4.lib.j.reperiſſe ſe quendam præclarum docto.diſtinxiſſe,prout etiam certè diſtinxit Angel.Perig.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de legatis ij,quem nuncupatim refert ipſe Corn.dicto conſ.iiij.col.iij.libro item iij.vbi præterea dicit hoc ſe non abſonum reputare.Et ita quoque dicit fuiſſe reſponſum à doctiſsimis viris & Socin.dicto conſ.liij.col.iiij. verſic. & ad text. lib. iiij. vbi etiam

Cõtrariarum opinionum cõciliatio.

BIU Cujas

etiam dicit hoc posse defendi, licèt non sit de mente doctor. communiter.

24 *Restrictio cõmunioris opinionis.*

¶Si eam op. teneas, quę pluribus visa est communior, vt videlicet hęc l. habeat locum in donatione infra dimidiam, ita etiam intelligas procedere, modò res donata non adeo sit vilis æstimationis, vt verisimiliter donans non destitisset à datione propter cogitationem liberorum, vt subobscurè voluit Pau. Cast. in l. j. C. de posth. hæred. instit. iungẽdo locum in quo allegat hanc legem, ei quod antè dixerat. & expressè ante eum Ang. in §. siue igitur, col. vj. vers. secundo casu, in auth. vt cùm de appel. cog. {& Imo. in d. c. vlt. col. v. vers. circa prædicta tamen, extra de dona. & voluit quoque} Ioan. Bapti. Cacia. in l. si cùm vel in vtero, & in l. sicut certi. C. de testa. milit. vbi ita dicit vidisse iudicatũ in ciuitate Senarum. & Corn. cons. ccvj. viso suprascripto themate, col. 8. vers. cõcurrit etiam, lib. 3. vbi ita dicit se pluries consuluisse cum aliis doc. egregiæ famæ Senis. & Soci. in l. cùm anus, tum alibi, tum col. lvj. in viij. q. ff. de condit. & demon. & cons. cxlvij. visa facti contingentia, col. pen. vers. principaliter, lib. j. & cons. ccxv. visa prædicta facti contingentia, col. iij. versic. stante ergo, lib. ij. quod & repetitur in cons. xxij. lib. 4. vbi etiã dicit ita fuisse concluſum, cum quęstio verteretur in ciuitate Senarum, & hoc esse de mente Ang. in hac l. & idem Socin. cons. xx. in facto præsupponitur, col. vlt. lib. iij. & cons. xciij. testamentum præmissum, col. pen. vers. & secundũ hanc lib. 4. vbi ita dicit fuisse consultum per omnes doc. Perusi. & per quosdã Senenses, & fuisse in hanc ipsam sententiam Senis iudicatum. & Phil. Dec. & Alcia. in l. j. ille col. ij. hic in verbo, sustulerat, in fi. C. de pact. & ibi quoque Fran. Cur. iunior col. ij. & seq. nu. 8. & 9. vbi refert Curt. seniorem patruum suum cõsuluisse hanc l. non habere locum, nisi ad minimum donetur quarta pars. {& Carol. Ruin. cons. xciiij. visa renuntiatione, col. 8. num. 19. lib. j. & cons. clxxiij. quæritur primò, col. vj. vers. nec obstat insuper, eo. lib. 1. & d. cons. cxl. col. iij. lib. iiij.}

25 *Quæ legata facta in testamento etiam præteritione posthumi conseruentur.*

¶Et in simili licèt per auth. ex causa. C. de libe. præteri. non conseruantur legata facta in testamẽto, in quo posthumus aut etiam iam natus fuerit ignoranter præteritus, secundum opi. Bar. & assectarum: tamen hoc tantùm procedit in legatis tam magnis, vt verisimiliter testator non fecisset, si de posthumis aut iam natis cogitasset. Secus in paruis, quæ etiam fecisset, cogitans de illis, vt sentit ipse Bart. in l. filio præterito, col. iiij. vers. præterea hoc persuadet. ff. de iniust. testam. & apertiùs Bal. in d. auth. ex causa, col. iij. vers. item non obstat, & ibi etiã Pau. Cast. col. ij. & Corn. col. xj. ver. quintò fortè fallit. idem Bal. in l. Titius, in prin. & ibi etiam Franc. Aret. col. vlt. ff. de liber. & posth. Ang. hîc, & in d. §. siue igitur col. 4. vers. finaliter dici potest, in authen. vt cùm de appel. cog. Paul. Cast. in d. l. j. C. de posth. hære. instit. & cons. xx. clarum est testamentum, in fi. li. j. & Alex. cons. 50. circa primam dubitationem, col. iiij. in fi. & col. seq. lib. vj. Franc. Aret. cons. xcij. viso legato, col. iiij. & iterum cons. vlt. in primo dubio. Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. xlv. vers. pone testator. C. de fideic. Socin. cons. xciij. testamentum prędmissum. col. vlt. vers. ex quibus omnibus, lib. iiij.

26 *Hæc lex non habet locũ in re quapiam modica.*

¶Id quod haud dubiè verum est in casu l. nostræ, quia, vt suprà diximus in præfatione l. nostræ, in vers. 188. incip. nec solùm cessat. non habet locum hæc lex, cum verisimiliter donans, si cogitasset de liberis, nihilominus donauisset, vtpote cessante ratione huius l. Et ideo sunt & præter eos, quos nuper citauimus, qui simpliciter tenent hanc l. non habere locum in re quapiam modica. Ita enim tenent Ioan. Fab. & Ang. hîc, Imol. in c. vlt. col. v. vers. sed circa prædicta, & ibi etiam Bened. Cap. extra de dona. & Alex. cons. lxxj. consideratis his, col. ij. lib. 4. & cons. clxij. visis quæ copiosè, col. j. lib. vj. Corn. cons. xv. ex quo dictus Franciscus, col. 4. vers. quia quando fecisset, lib. j. & cons. 194. videtur in præsenti consultatione, in multis locis, lib. 3. & cons. ccvj. viso suprascripto themate, col. viij. vers. itaque est aduertendum, & col. seq. vers. concurrit etiam, eo. lib. iij. vbi ita dicit se Senis consuluisse, vnà cum aliis egregiæ famæ doct. Soc. in d. l. j. col. 2. vers. & sic colligitur. C. de pactis. & cons. ccxv. visa prædicta, col. ij. lib. ij. Phil. Franc. in cap. frequens. §. illum, in primo notab. vbi non obscurè sentit hanc legem tum demum procedere, si donata fuerit non tantùm maior pars bonorum, sed etiam si magna pars. & Ias. in l. generaliter. §. j. col. 4. in fi. v. limitationis. C. de instit. & substi. Philip. Dec. cons. cccclxvj. pro declaratione, col. iiij. vers. in secundo dubio. {& cons. 481. viso pũcto, col. 2. vers. non obstat.} Steph. Bertr. cons. lxxxiij. Christi, & c. visis tribus, col. j. li. 3. Quod non ob aliud fit, quàm quòd præsumitur donans rem paruam verisimiliter eam etiam donauisse, si cogitasset de liberis, vt in simili quoque Bart. in l. demonstratio. §. quod autem, in quæstio. 4. & ibi post eum Imo. ff. de condit. & demonst.

Eiusdẽ ratio.

27 *Nisi excedat quartam partem bonorum donantis.*

¶Et hoc ita nonnulli intelligunt & interpretantur, vt saltem donatio sit vsque ad quartam partẽ bonorũ donantis, ex mente Bald. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. ij. & eius {discipuli.} Imol. in d. c. vlt. de dona. & id apertè expresséque voluit Fran. Curt. senior, vir non infimæ apud nostros auctoritatis, cons. omnium primo, circa primum prima fronte, col. vj. vers. & saltem sine dubio. Quibus vt non assentior omnino, dum tam exactè & anxiè rem ipsam circumscribunt: sic nec probo sententiam Franc. Aret. non leuis etiam iuris interpretis, in l. Titius, in prin. col. iiij. ff. de libe. & posth. asserentis simpliciter hanc l. nostram habere locum in donatione rei modicæ, sine vllo modicitatis discrimine.

28 *In modica rei consideratione statur arbitrio iudicis.*

¶In huius autem rei consideratione, vtrum videlicet res donata dicenda sit modica, vt hæc l. locum non habeat, aut habeat, id certè relinquitur arbitrio iudicis, qui considerabit quantitatem rei & qualitatem personarum, donantis scilicet & donatarij, & an sint coniuncti, necne, & in quo gradu, vt voluit Angel. hîc, & expressiùs in d. §. siue igitur, colum. iiij. in auth. vt cùm de appel. cog. per

BIU Cujas

cog.per not.in l.cùm alienam,C.de leg. Et in ſimili caſu Pau.Caſt.& Iaſ.in auth. ex cauſa. C. de lib.præte.& Barb.in rep.l.cùm acutiſsimi,col.xlv.C.de fideic.Conſiderabit item iudex ex ſententia Corn.conſi.iiij.dubia ſatis,col.iiij.verſ.cùm igitur in caſu noſtro,lib.iij. vtrùm ſcilicet donans vnũ tantùm,an plures liberos ſuſceperit,ac vtrùm maſculos,an fœminas.Nam veriſimiliter quis ita non retraheretur à donando propter vnicum filium,quàm propter multos,vt eſt bonus text. quem tamen ipſe non allegat,in l.ſi filiæ.ff.de leg.iij.quẽ in hac caſu noſtro expendit Fran. Aret. conſi.xcij.viſo legato facto,col.iiij.verſ.quid enim ſi hæreditas.Igitur vt redeamus ad Corn. magis diſſuadent à donando plures filij,quàm vnus tantùm,& maſculus quã fœmina.Nam filiæ ſolet ſufficere dos cõgrua,ex qua poteſt honorabiliter,vt ipſe Corn.loquitur, viuere ſecundũ ſtatũ ſuæ perſonæ,vt docet experientia.c.quàm ſit,de elect.lib.vj. Et congrua dos in dubio ea dicitur, quæ legitimæ reſpondet,vt voluit Saly.in auth.res quæ.C.commu.de leg.cum aliis concor.quas tibi nuncupatim abſcribemus infrà,in verbo,ſuſceperit liberos,verſi.xcij.incip.quòd autem filia. Igitur ſi ex reliquis facultatibus,quæ ſunt præter res donatas,filia congruè ſit dotata,vt hinc poſſit honeſtè viuere,debilitatur illa prẽſumptio,quòd noluiſſet pater donare,ſi cogitaſſet de liberis. Et idem in hoc caſu poſtremo de filia conſuluit Paul.Caſt.cuius Corn.non meminit, conſil.xv. incip.à ſecundo quæſito,col.iij.verſi.facit etiam multum,lib.ij.& ante vtrunque Angel.hîc, cuius tamen neuter mentionem facit {& nouiſsimè Carol.Ruin.conſi.cxxiiij.videtur,ad fi.lib.j.}

29 ¶Et id quidem generale eſt & perpetuum,vt id relinquatur arbitrio iudicis,ſítne tanti res donata,vt veriſimiliter ipſe donans eã rem non donauiſſet ſi de liberis cogitaſſet,an verò contrà non tanti:vt præter eos quos ſuprà citauimus,voluit etiam Socin.d.conſi.ccxv.viſa prædicta facti cõtingentia,col.ij.verſi.ſtante ergo dicta quantitate,lib.ij.quod & errore librariorum iterum repetitur in conſ.xxij.lib.iiij.rurſumq; idem Socin.conſi.xx.cuius caput eſt,in facto præſupponitur, in fin.lib.iij.& Alciat.in l.j.in verbo,ſuſtulerat,in fi.C.de pactis.

De eadem re.

30 ¶Sed & idem in caſu d.auth.ex cauſa. C. de lib.præter.cùm videlicet quæritur iuxta ſententiam Bart.& ſequaciũ,ſi teſtator non cogitans de poſthumis,aut ignorans ſibi liberos eſſe,legata quędam reliquerit,vtrũ legata ſint eiuſmodi,vt ea nihilominus reliquiſſet, etiã ſi cogitaſſet de poſthumo,aut ſciſſet ſibi eſſe filiũ,an verò cõtrà veriſimiliter non reliquiſſet,id etiam cõmittitur arbitrio iudicis, vt præter & ante Pau.Caſt.& Iaſ.in d. auth.ex cauſa,quos ſuprà aduocauimus,voluit etiã expreſsè Ang.in d.§.ſiue igitur,col.v.verſi.ſed poſſes dubitare,in auth.vt cũ de app.cog.

Eidem ſimile in legatis relictis.

31 ¶Quin & aliàs quoq; videmus in cæteris rebus id genus locũ eſſe arbitrio iudicis,vt cùm quæritur,quod dicatur paruum & leue,aut magnũ & graue incommodum ſiue damnũ,l.j.cum gloſ. & ibi etiã {Alber.&} Bald.C.ſi aduerſ.vendi.pign.& Ioan.And.in c.vlt.col.vlti. in vj.q.& ibi quoq; Collect.paulò ante fin.Imo.col.ix.verſi.ſextò tangit,& Barb.col.ij.ext.de dona.{Alex. conſi.67. videretur ſtãtibus,col.j.lib.v.}Quæ item læſio enormis aut modica,ſecundũ gl.in §.pretiũ.in verbo,diffiniuit,Inſtit.de emp.& vendi.{Cyn.in auth.qui rem.C.de ſacroſan.eccl.}& Saly.in l.vlt.in r.oppo.verſi.ſed adhuc ſtat dubiũ.C.de contra.empt.Imo.in c.quintauallis,col.24.verſic. idem ſi mandatum,& iterũ col.32.verſi.qualiter autem dolus,& ibi etiam Panor.col.xvij.verſi. venio ad ſecundum,ext.de iureiur.Alex.in l.ſi arbitratu,col.vlt.ff.de verb.oblig.& conſil.cij. ſuper primo, col.iij.verſ.nam læſio,lib.ij.{& conſi.cl.viſo themate,col.ij.verſ.ſecundò poteſt reſpõderi,lib.vij.} & Barb.in c.propter ſterilitatem,extra de loca.& conſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons,col.ij.lib.j.& conſ. xxj.præclarè dixit,col.pe.lib.ij.vbi dicit ad hoc eſſe ſing.text.in d.l.j.C.ſi aduerſ.vend.pig.Corn. conſi.ix.præmittendum eſt,col.iij.lib.j.& conſi.189.in præſenti cõſultatione,col.iiij.verſ.præterea licèt,eod.lib.& iterum conſi.133.quod eſt eiuſdem initij,col.pen.verſ.nec obſtat reſponſioni,lib.3. Philip.Deci.conſi.180.viſa renuntiatione,col.j.& Anto.Burg.in c.cùm dilecti,col.xij.verſi. venio ad ſecundum,extra de empt.& vendit.Quæ impenſa ſit magna aut modica.glo.in l.hactenus, in verbo,pertinet,& ibi doct.ff.de vſuf.& in l.omnino,in verbo,modicas,in prin.& ibi Bart.in fi.ff. de impenſ.in reb.dot.fac.{& Ioan.Fab.in l.iij.C.de rei vxor.actio.Ang.in l.vlti.§.in computatione,col.j.C.de iure delib.& Corn.conſ.lxxxj.quanquam in hac,ad fin.lib.iiij.} vtrùm debitum ſit paruum an magnum,glo.in §.j.verſi.ſed & ſi quis,in prin.& ibi Bart.col.j.verſ.an quis propter, & Ang.col.etiam j.verſ.item opp.quod debitor,in auth.vt hi qui.obl.ſe hab.perhi.Bart. in auth. minoris debitor,col.j.verſi.ſed quæro quæ dicatur,& ibi etiam Bal.& alij.C.qui dat.tut.poſ.Quę quantitas ſit magna,quæque parua,Bald.in l.j.col.iiij.verſ.quæ autẽ ſit magna.C.de confeſ.& late conſ.181.primò quæro ad quid,col.j.lib.iij.& Collec.in c.cæterũ,in prin.ext.de donat.{Ang.in l.ſed & ſi ſuſceperit.§.j.ff.de iud.}Alex.{conſi.xxxij.viſo puncto & dubiis,col.ij.verſ. ergo apparet,lib.j.&}conſi.xlvij.circa primũ,col.iij.verſi.& nimis magna,eo,lib.j.& conſ.cxxxj.in cauſa vertente corã prætore,col.vlt.verſ.nimis autẽ magna,lib.j.& Anto.Corſ.in tract.de minimis, col.iij. verſ.decimo ſextò.{facit quod ſcribit Bald.in l.cum contrà,col.ij.verſ.itẽ eſt conſiderandũ. C. de arbitr.}Quod pretiũ dicatur paruũ ſiue vile,aut iniuſtum reſpectu rei,aut iuſtũ, vt ex d.gl.in d. §.pretiũ,Inſtit.de empt.& vendi.voluit expreſsè{Cyn.poſt Pet.in l.per diuerſas,col.ij.verſ.ſecundò quæritur.C.mand.Guido Papæ ſing.dcccccxxxvij.quando dicatur modicum.}Cepol.qui eam dicit ſing.in tract.de ſimulatione cõtractuum,char.penul.verſ.ſexta & vlt.opi.vbi & ad hoc alia multa allegat.& idem quoque voluit Barb.d.conſ.lj.lib.j.& Steph.Bert.conſ.339,non puto,nu.3. lib.j.& conſi.237.viſo proceſſu,num.3.& ſeq.lib.ij.& conſil.77.ſi non ſine grandi,num.4.lib.iij.

Arbitrio iudicis quid paruũ quid magnum dãnum.

Quæ enormis læſio,aut modica.

Quæ impenſa ſit magna,aut modica.

Quod debitũ ſit paruũ, aut magnum.

Quæ quantitas parua ſit, aut magna.

Quod pretiũ ſit paruũ,aut iuſtum.

BIU Cujas

Quæ dos magna aut parua.

Quæ beneficia sunt maiora aut minora

Quæ lis sit parua, aut magna.

Quæ dos magna est, quæ parua. vt not. in auth. quod locum. C. de colla. & Bal. in auth. præterea, in fin. C. vnde vir & vxor. Quæ beneficia dicantur maiora, quæúe minora, secundũ Guil. à monte Laud. in extrauag. Io. xxij. incip. suscepti, versi. & hoc in beneficiis. & Domi. consi. 85. super primo dubio, col. pen. versi. de habentibus. {Fran. Rip. in c. ad aures, col. j. de rescrip.} Quæ lis siue causa dicatur magna, aut parua, gl. Bart. & Bal. in auth. nisi breuiores. C. de senten. ex breui. recit. & gl. in c. vlt. in verbo, illustrium, post prin. extra de re iud. {lib. vj. Bart. in §. si tibi quoq;, ad fin. in auth. de manda. prin.} Bal. in c. edoceri, col. ij. vers. aduerte inquantum, extra de rescrip. & in c. ex ratione, circa medium, extra de appel. & in c. de appellationibus, in fi. {& ibi Card. Alex. col. j. versi. vltimò habetis, eod. tit. Saly. in l. admonendi, col. penul. versi. quando autem magna sit. ff. de iureiur.} Panor. in c. j. col. ij. vers. tertia causa est, ext. de dilat. Alex. consi. xxxij. viso puncto, col. ij. versi. si ergo apparet, lib. j. {Guid. Pap. dec. 564. vtrùm iudex, in fin.} Corse. in tract. de minimis, vbi suprà, cũ aliis concord. adductis per Ias. in repet. l. admonendi, nu. 231. incip. quæ autem dicatur. ff. de iureiu.

Quæ bona tã magna, aut modica, ut excusent à satisda tione.

& Philip. Deci. in d. c. de appellationibus, col. vltim. {Quæ bona alicuius dicantur tam magna aut modica, vt excusent vel non excusent à satisdat. Bal. post alios in l. secundum, in prin. col. iij. vers. tertiò quærit glo. ff. qui satisd. cog. Et in vniuersum quis dicatur pauper quísve diues in illis casibus, in quibus id determinatum non est, glos. in d. authent. præterea, & ibi Bald. Alber. Ioan. Fab.} Saly. Alex. Corn. & alij recentiores. C. vnde vir & vxor. & gl. in §. hinc nobis, vers. si verò absunt, in verbo, substantiam, & ibi Ang. col. j. in auth. de hære. & falci. & Bart. in l. si cõstante, in prin. col. iij. in ij. q. j. partis. & ibi etiam recentiores. ff. solu. matri. {Albr. in l. si quis ad declinandam, col. vlti. C. de episc. & cleri. & in l. paupertas. ff. de excus. tut.} Angel. in l. si verò, §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. {Pet. Anch. in c. per vestras, col. v. versic. secundo iuxta prædicta. de dona. inter vir. & vxor.} Raph. Co. consi. cxxxj. duo fratres, in prin. Panor. in c. j. col. vlt. versi. vltimò facit, {& ibi etiam Felyn. de accus. & vterque item in c. si qui testium, de testib. Cardi. Alex. in c. quo iure. viij. dist. Phil. Deci. in c. de causis, de offic. deleg. & consi. cxx. cuius superscriptio incipit, presbyter, col. ij. versi. & breuiter, & cons. cxliij. in causa matrimoniali, col. iiij. versi. secundò principaliter. Carol. Ruin. cons. lv. Iesu Christi, col. j. nu. 4. lib. j. Franc. Rip. in l. si constante, col. viij. num. 29. ff. sol. mat. And. Alciat.} in l. quos nos hostes. §. locuples. ff. de verbor. signifi. Proindeq; etiam quæ miserabilis persona dicatur, quæ minimè, secundum Pet. à Bel. Pert. Bart. & Bald. in l. j. C. quãdo inter pupil. & vid. & Firmia. in tract. de gabellis, part. vij. q. xxvij. {Fran. Rip. in d. l. si constante, vbi suprà.}

Quæ miserabilis persona, quæ non.

Quæ persona uilis, quæ honesta.

Quæúe persona vilis, quæ honesta, secundum Cyn. & Bal. in l. Gracchus. C. de adult. {& Ripa vbi suprà.} Quæ itẽ persona dicatur maior, quæ minor, ex sentẽtia glo. in c. sedes apostolica, in verbo, maiores, & ibi etiam Inno. super eodem verbo, Bal. Imo. & Panor. ext. de rescrip. Spec. in tit. de rescript. præsent. §. vlt. col. j. vers. sed quæ sunt personæ. Proindeq; etiam quæ sunt illustres personæ, quæ non sunt, ex glo. in c. vlt. in verbo, illustrium, statim post prin. de re iud. lib. vj. Quod tempus sit magnum, quod modicum. l. si ita quis promiserit. §. Seia, in fi. & ibi glo. in verbo, tempore, Bal. & Ias. col. v. in vij. not. ff. de verb. oblig. glos. in l. vlti. ff. si ag. vecti. & in d. l. si constante. §. si vxor, vbi etiam est bonus text. ff. solu. matr. & gl. in l. & si post tres, in princ. & ibi Bart. Bald. in vtraque lect. Ang. non semel, col. j. & alij. ff. si quis cau. & in l. j. §. quod autem in verbo, actio, & ibi Bart. & Alex. ff. de superfi. & in l. iij. §. emansor. {& in §. desertor.} ff. de re milit. & in c. ij. in verbo, non modicum, & ibi Archid. & alij de rebus eccl. non alie. lib. vj. & in cle. j. in gl. vlt. & ibi Laur. Pau. Genz. Mathe. Guil. & Imo. eo. tit. {Bart. in l. j. ff. de iur. delib. {Bal.} in l. non enim. ff. quib. ex caus. maio. & {consi. 379. punctus talis est, col. ij. lib. 4. Flor. in l. j. §. habitare. ff. de his qui deie. vel effu. Card. Flo. consi. xcv. ad primũ videtur, col. ij. vers. quod autem tempus.} Pet. Anch. cons. lvij. quædã ex prædictis, col. ij. & cõs. cxvj. secundũ ordinem, col. ij. {Barb. in cle. causam, col. xlvj. in paruis, vers. & pro certo, de elect. & cons. xliij. sapienter scripsit, col. iij. lib. j. & Alex. cons. xvij. viso instrumento, col. j. lib. 4. Quodq; sit magnũ, aut paruum interuallũ, quod non longè distat à superiori, Bart. in l. j. §. qui præsens, ad fi. & ibi etiã Ro. ff. de verb. oblig. Pau. Cast. in l. quo enim. §. Iulianus, per illum tex. ff. rem rat. hab. Ideoq, & quid dicatur incõtinenti factũ, vt quis dicatur iustè se defendisse, aut possessionem recuperasse, ex sententia ipsius Barto. in l. iij. §. cùm igitur. ff. de vi. & vi arma. Saly. in l. j. col. vij. versi. quæro secundò, & iterum col. ij. vers. nunc videamus. C. vnde vi. Panor. in c. cùm veniss et, in fi. & iterũ in c. olim, le j. col. iiij. vers. dubium tamen est, de restit. spol. Similiter quãdo dicatur nullitas, aut alia exceptio incõtinenti probari, vt impediat executionem sentẽtiæ, aut aliud iudiciũ summariũ, glo. in l. si is à quo, in prin. in vers. hodie, & ibi etiam Bar. ff. vt in poss. leg. & Inno. in c. veniens, le ij. post prin. & ibi etiã Bal. qui id dicit not. col. j. versi. sed an ista. & Panor. col. v. versi. vlteriùs quæritur, extrà de testi. Bal. in l. iij. §. idem. ff. ad exhi. & in l. si ex falsis, col. iij. C. de transact. & in l. vlt. circa mediũ. C. de ord. cog. & l. ij. C. de edic. D. Adr. tol. & in l. j. C. vt in poss. leg. & in c. cõstitutus, in fi. ext. de appel. & Pet. Iac. tit. super l. fi. C. de edict. diui Adr. tol. in ij. libel. col. ij. {& Guid. Pap. dec. delph. 132. sed probato, col. j. vers. sed nũc insurgit. Et quid incõtinenti dicatur, vt in fraudem factũ fuisse dicatur, Ang. in l. si vẽtri. §. vlt. ff. de priuil. credit. Ro. in l. j. §. j. ff. de verb. oblig. Cepol. in tract. de simulatione contractuũ, in secũdo casu, post mediũ vers. quãdo autẽ dicatur, & Phil. Dec. cons. 235. in causa magnifici, col. ij. vers. quintò præsumitur. Et quid quã citiùs fieri dicatur, glo. in cle. causam, in prin. in verbo, cõmodè, & ibi Card. Flo. in xx. q. de elect. Fran. Rip. in l. si insulam, colum. vij. num. 35. ff. de verb. oblig. Et quod sit tempus, intra quod debet executio terminari.

Quid dicatur incõtinenti factum.

Quando exceptio dicatur incontinenti probari.

BIU Cujas

terminari.Pet.Ferra.in forma.execut.sent.diffi.in gl.j.col.ij.versi.quid autem si illud.}Et aliàs semper quando quid dicatur incontinenti siue statim factum,vt per gl.Bald.Panor.& Philip.Franc. in c.an sit,extrà de appel.Bart.Ang.& Imo.in l.quod dicimus,per illum tex.ff.de solut. Bal.in {l. nam & postea,in lect.antiq.ff.de iureiu.& in} c.quia propter,col.vlt.vers.in alia glos. & ibi etiam Panor.in fi.prin.extra de elect.& idem Panor.in c.j.col.vj.vers.gl.in verbo,incontinenti,extra de mutu.pet.& in c.potuit.col.iij.extrà de loca.Ias.in l.lecta,col.iiij.versi.in gl.ibi,l.hæredes.ff. si cert. peta. Et intra quod tempus post interpellationem quis constituatur in mora,ex gl.in l.Aemilius, in prin.in verbo,restitui.ff.de minorib.quã dicit sing.Bal.in c.j.col.ij.in verbo, quàm citius.tit.de no.for.fidel.& in c.cùm olim,col.ij.vers.considera,ipse debet,extra de restit.Sed & est alia similis in l.donatio,in verbo,si non protinus.ff.de nego.gest.quam etiã expendit Ias.in l.si ex legati causa,col.ij.in iiij.not.ff.de verb.oblig.& ibi l.quoties in diem,col.iij.eo.tit. Imò & eius rei text.est in l.si quis filium.§.vlt.ff.de collat.bon.quem annotat Raph.Co.in d.l.quoties,& Alex. post Iacob. Aret.in l.j.§.item si ita.ff.ad leg.Falc.& voluit etiam Bart.in l.si pretium.ff.quando dies leg.cedit. & Ias.qui illam priorem gl.dicit not.in l.eũ qui calendis.§.quoties.in fin.ff.de verb.oblig. Et aliàs semper ex quo tempore mora ipsa contrahitur,vt voluit Ioan.And.in c.vlt.in verbo mora,& ibi quoq; Bald.col.ij.vers.nota,hîc dicit,extra de elect. Idẽ Bal.post Iac.But.in l.tutor si petitus,paulò ante fin.ff.de tuto.& cura.dat.ab his. Et cùm semel mora contracta fuerit,intra quod tempus purgari possit,vt tradit gl.in d.l.& si post tres,in prin.& ibi omnes doct.ff.si quis cau.& glo.in c. potuit,in verbo,celeri,ad fi.& ibi Card.Flo.Imo.col.xij.Panor.& alij,extrà de loca.Bart.in l.si insulam,in ij.opp.ff.de verb.oblig.& Bal.in l.magnã,tum col.j.vers.oppo.ad hanc l.tum col.vj.ver. quæritur primò.C.de contra.& commit.stip.{& in l.sancimus,col.j.C.de fideiuss.}Ang.cons.312. prout patet ex themate,col.iij.vers.præterea si consideratur.& subobscurè Petr.Anch.consil.xlij. quidam Ser Antonius,col.ij.vers.tertiò reuocatur.Alex.cons.xiiij.viso & considerato,versi. præterea mora,lib.ij.quod repetitur cons.xl.lib.vj.Corn.cons.cij.visis in causa,col.vlt.lib.ij.{Ias.cons. lxxxij.visis,col.ij.vers.& si tenemus,lib.j.}Steph.Bert.cons.xj.etiã si venerabilis,nu.3.lib.ij.Philip. Deci.in auth.qui rem,col.iij.C.de sacro.eccl.& cons.138.cuius superscriptio incipit,verba ista ipso facto,col.iij.vbi hãc dicit esse cõmunem opin.Lancel.Gal.in d.l.j.§.qui præsens,col.vlt.vers.hinc dicitur.ff.de verb.obli.Et est optimus tex.in d.l.si ita quis promiserit.§.Seia,in fi.ff.eo.tit.Et quid antiquũ dicatur,si credimus Ant.in c.illud,extra de præsump.& Alex.cons.lxxix.circa primũ de quo quæritur,col.iiij.vers.fortificatur per id,lib.j.& cons.} iiij.videtur,col.vij.vers.faciant quæ dixi,lib.ij.{consi.187.in hac causa,col.ij.vers.quis enim Iudex,eo.lib.ij.}& cõsi.ix.viso themate,col. vlt.versi.nec ob.id quod habetur,lib.iij.Et quid diuturnũ,gl.in l.pe.C.de cõmo.Bart.& alij in l.si pœnã,in fi.ff.de verb.oblig.Et quantũ tempus requiratur, emptorem pati venditorem possidere post venditionẽ vt fraus vel simulatio præsumatur.Bart.in l.post contractũ,col.iij.vers.sed quanto tempore.ff.de dona.& in l.sicut.§.superuacuũ,col.ij.vers.sed hîc quæro.ff.quib.mod.pign. vel hypoth.solui.Bal.cons.lxx.apparent quædã instrumenta,col.ij.versi.super secundò,lib.j.Et in vniuersum quoties quæritur de tempore & interuallo,per tex.in l.ab hostibus.§.vlti. cum l.seq.ff.ex quib.caus.maior.& in l.cõtinuus.§.cũ ita,in prin.ff.de verb.obli.& in l.de die,in prin.ff.qui satisd. cog.& in c.cùm personæ.de priuil.li.vj.& per gl.in l.si finita.§.non autẽ,& ibi doct.ff.de dam. infect.& in l.furtũ,§.fundi,& ibi Iac.Rau.& Ang.ff.de vsuca.& gl.in l.Lucius.ff.mãda.& in §.quod autem ad eas,in verbo,propter absentiã,Instit.eo.gl.in c.inter quatuor,extra de cleri.non resid.& in c.in constitutionẽ,in verbo,cõpetentia,de sent.excom.lib.vj.Inn.in c. querelam,col.j.in verbo de nouo,& ibi quoque Ioan.And.extra de elect.Archid.Io.And.Domi.& Phil.Fran.in c. ad decimas,de restit.spol.lib.v.Host.in c.quoniã frequenter,extra,vt lit.nõ conte.Cyn.in l.j.in j.q.prin. C.vbi cau.stat.Rot.deci.liiij.not.q; vbi dicit aliquis,in antiquis.Bart.in l.aut facta.§.tempus.ff.de pœn.Bal.& Ang.in l.licèt,ad fin.C.de acqui.poss.Bald.in l.si pro ea,in x.q.C.manda.& in l.ordo, col.j.vers.quæro nunquid istud diu.C.de execu.rei iudi.& in l.ij.col.vij.versi.sed quæritur an per negligentiã animi.C.de seruit.& aqua.& in c.oblatæ,col.ij.vers.quæro etiam pro intellectu,extra de appel.& in c.j.§.firmiter,& ibi recentiores,tit.de prohib.feud.ali.per Fede.& in c.ad hæc,& ibi Martin.Laud.& Card.Alex.tit.hîc finit lex Corra.& in l.capite quinto.ff.de adult.& Ange.in l.j. col.ij.C.de ser.fugit.in l.quòd dictũ,in prin.ff.de solut.& Ang.& recentiores in l.qui in aliena.§. Celsus.ff.de acqui.hære.Pet.Anch.cons.xcij.tria in fauorem.Rom.in l.si de eo.§.si fortè.ff. de acquir.possef.Dom.in c.pontificis.vij.q.j.Raph.Fulg.consi.vij.iam pluribus annis,col.ij.versi.ad secundum.Panor.post alios in c.cùm in veteri,col.ij.in v.not. extrà de elect. & in c.j.col.vj. quod met.cau.Io.Ana.cons.xvij.visa relatione,col.j.vers.quartò præmitto.Pau.Cast.cons.cclxv.in primo articulo,post medium,lib.ij. Similiterq; cùm tractatur de locorũ interuallo,vtrùm videlicet locus sit tam vicinus aut remotus,vt absentes sint citandi,aut alias,per gl.in c.filius.§.præsenti,in verbo,vicinarũ,& ibi Philip.Fran.qui eam dicit not.de pœn.lib.vj.& gl.in cle.causam,in verbo remotis,& ibi etiam Paul.Liaz.Imo.col.x.versi.glo.remotis,& Card.in vers.quòd si forsan,in vj.q. de elect.Inno.in c.calumniã,col.ij.extra de pœnis.Iaco.Aret.& Bart.in l.iiij.§.si tam vicinam.ff.de dam.infect.Bal.in l.si vicinis,in fin.C.de nupt.& in c.cùm inter,circa mediũ,vers.quæro à quo loco.Pet.Anc.in c.præsenti,in iiij.no.de præb.lib.vj.Alex.cons.lvij.ponderatis verbis,col.ij.vers.locus autẽ vicinus.lib.iij.Item quod negotiũ siue ministerium cõmissum dicatur paruum, siue ma-

Quod sit tempus intra quod executio debet terminari.

Intra quod tẽpus post interpellationem quis constituatur in mora.

Semel mora contracta,intra quod tempus purgari posit.

Quid antiquũ dicatur.

Quid diuturnum.

Quando quæritur de tempore & interuallo.

Et de locorũ interuallo.

Quod negotiũ cõmissum

BIU Cujas

dicatur paruum, uel magnum.
Quæ ciuitas insignis, aut non.
Quod crimen leue, aut graue.
Quæ sæuitia uiri in uxorẽ magna aut nõ
Quis metus iustus, uel iniustus.
Quæ leuis aut atrox iniuria.
Quæ deterioratio rei parua, aut magna
Quæ indicia sufficiant ad torturam.

gnum, glos. in c. sedes, in glo. magna, ext. de rescrip. Inno. in c. vlt. post prin. in verbo, eligere, & ibi etiam Card. & cæteri, ext. de offi. deleg. Ang. in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex breuic. recit. Quis locus vel ciuitas sit insignis, aut nõ insignis, gl. in c. statutũ, in prin. in verbo, copia, & ibi doct. de referip. lib. vj. Quod crimen dicatur paruum aut leue, quodq; magnũ ac graue. {Host. Bal. Imo. & Card. Alex.} in c. proposuit, ext. de appel. Panor. post Anto. in c. at si clerici. §. de adulteriis, col. iij. vers. & quæ dicantur, ext. de iud. & ibi Felyn. & Philip. Deci. qui adfert concor. ille in prin. col. pe. hic in d. §. de adulteriis, col. xx. vers. secunda conclusio. {Et quod proinde furtum dicatur leue aut magnũ, Alb. post Iac. in l. respiciendũ. §. j. ff. de pœn.} Quæ sæuitia viri in vxorem sit magna aut parua, vt possit prouideri remedio cautionis, aut secus, Panor. in c. literas, col. ij. in vlt. not. ext. de restit. spol. Quis metus tam magnus aut paruus vt iustus vel iniustus dici debeat, gl. in c. consultationi, in fi. extra de spon. & mat. Inn. in c. cùm dilectus, in verbo, mortis, extra de his quæ vi metúsve caus. fi. & Bal. in c. j. col. j. in fi. & in c. Abb. eo. tit. {& cons. 176. Cecilia, col. j. lib. j.} Guil. Archi. Lap. Pe. An. Domi. & Phili. Fran. in c. j. eo. quoq; tit. lib. vj. Bal. in l. ij. in prin. C. de his qui per me. iud. non ap. & in rub. C. de rescin. vend. {& cõsi. 364. quæstio ista, col. ij. lib. iij.} Quæ leuis siue modica iniuria, quæ atrox aut enormis, vt sumitur ex c. peruenit, ext. de sent. excom. & not. Hosti. in summa eod. tit. §. quis possit, versi. septimus, & seq. {Quis item excessus leuis, quísve enormis, idẽ Host. & alij. in c. cùm illorũ, extr. de sent. excom. & ante illum glo. in c. cùm illorum, in verbo, sanguinis effusionẽ, & ibi Felyn. col. pen. extra de sent. excom. Quæ deterioratio rei parua aut magna, Cyn. in auth. qui rem, statim post prin. C. de sacrosan. eccl. Ias. cons. xvij. in primo dubio, col. j. lib. j. Quæ indicia sufficiant ad torturã, Bart. in l. vlt. col. ij. vers. veniemus ad indicia. ff. de quæst. & Bal. cons. xcv. regula iuris est, col. ij. lib. j. & cons. cj. quidam testis, post mediũ, eo. lib. j.} Quando dicantur esse multi, vel pauci, vt dicantur facere multitudinẽ, vel non facere, secundũ qualitatem causæ personarum, ex Bal. sent. in c. cùm causam, col. vlt. versi. quæro quid contineatur, & seq. ext. de testi. per gl. ibi, in verbo, effrenata, quam dicit singu. Et generaliter quid multum dicatur, quid modicum, secundum Bald. post Nicol. Mathe. in l. ædem, col. vlt. versic. sequitur in litera, aut cum mali. C. loca. Ex quibus multa potes addere ad Barb. qui nonnulla ex iis & alia quædam allegat in d. c. propter sterilitatẽ, extra de loca. {& plenius in c. vlti. col. ij. extra de dona.} & d. cons. lj. scripsit sapientiæ fons, col. ij. lib. j. & cons. xxj. præclarè dixit, col. pen. & seq. lib. ij. & cons. 37. scribitur sapienter, col. xv. eo. lib. ij. & cons. xxij. Deum inuocent, col. iij. lib. iij. & cons. lxx. illud in mediũ referam, col. vlt. eo. lib. iij. & cons. lxxx. illud referã, ad fin. eo. lib. iij. & latiùs cons. xlv. illud in mediũ, col. pen. lib. 4. & Philip. Deci. in d. c. sedes, col. iij. versi. in glo. iij. extrà de rescript. & Steph. Bertr. d. consi. 236. lib. ij. & Panthal. Calde. in repeti. l. ij. col. lxiij. versi. & quòd æstimatio. C. de rescind. vendit. {& Hippol. Marsil. in l. q. in iij. primis colu. ff. de quæst. Ioan. Lup. in repe. Rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. ij. col. iiij. & seq. Matth. Afflict. in c. j. col. v. versi. cui adde quòd in multis, cum multis, cum multis sequen. tit. ex quib. caus. feud. amitta.} Nam sunt alia infinita quæ iudicis arbitrio committuntur, {vt ex illis videre poteris:} sed ea tantùm persequi voluimus, quæ nonnihil ad casum nostrum pertinent, vbi scilicet agitur de modico aut magno, siue quid plus minúsve dicatur.

32 *Valet appellatio ab arbitrio iudicis.*

¶Igitur vt redeamus ad casum leg. nostræ, est in arbitrio iudicãtis, quæ donatio magna aut parua dicatur, vt ea locũ habeat, aut non habeat. Tamen illud non intempestiuè dixerim, quòd per id non impedietur appellatio, si is perperam ac non rectè arbitratus fuerit, per gl. not. in l. si qua pœna, in verbo, de pœna, paulò ante fin. & ibi Bart. in fin. & latè Alex. in addi. ipsius. ff. de verbor. signific. & glo. in c. super his, in verbo, arbitriũ, & ibi Anto. Imol. & Panor. extra de accus. Io. And. in additio. Spec. tit. de citat. §. sequitur, versi. sed nunquid creditur, {Bal. in c. j. col. v. versicu. & scias quod si ista, tit. de mili. vasal. qui contu. est.} Lap. & Domi. in c. ij. de iuram. calum. lib. vj. Imol. in l. ij. ff. de pub. iud. & Pet. Anch. in c. cupientes, in princ. col. ij. versi. quæro dicitur hîc, de electio. lib. vj. {& consi. 421. quidam Ser Antonius, lib. iiij.} Anto. in c. cùm parati, col. iij. & ibi etiam alij, extrà de appellat. Panor. in c. cum veniissent, col. ij. versi. hinc est quòd à iudice, extra de iudic. & in c. j. col. ij. versic. venio ad gl. extra de dilatio. Alex. in l. & si seuerior, ad fin. C. ex quib. cau. infa. irrog. & in leg. j. col. pen. versi. item tertiò. ff. de leg. ij. vbi hoc limitat. {& Philip. Franc. in c. cùm speciali, col. ij. versic. intellige quòd ipse iudex, extrà de appel.} & Felyn. qui dicit illam posteriorem gl. singul. in cap. exceptionem, col. j. & ij. extra de excep. vbi etiam distinguit Ias. in l. quod iussit, col. x. versic. secundò quærit Bart. ff. de re iudic. & in j. addi. consi. ix. venerabilis, col. iij. eiusdem addi. lib. j. Philip. Dec. in d. c. sedes. vbi supra, de rescript. {cum aliis multis concor. latè congestis à Fely. in d. c. super his, col. iiij. & seq. de accus. vbi & hoc sex modis limitat, & alia multa huc pertinentia adducit, vt ibi videre poteris.} Et hoc apertè probatur ex eo, quòd dilationes suapte natura sunt arbitrariæ. l. j. C. de dila. verumtamen si malè iudex eas arbitretur, potest appellari. c. j. extrà eo. tit. {Nam & in huiusmodi arbitrariis potest iudex dolum committere, Ioan. And. in c. cum æterni, de re iudic. lib. vj. & Bald. in l. si fugitiui, col. vlt. C. de ser. fugiti.

Dilationes suapte natura arbitrariæ.

33 *An hæc l. procedat in pluribus donat. an in unica.*

¶Sed quæstionis est, si teneas priorem illam op. quæ hanc l. dicit tantùm procedere in donatione omnium bonorum, aut dimidiæ partis: quid si quis fecit plures donationes, quæ quidem singulæ non veniunt ad dimidiam partem bonorum, at vniuersæ simul veniunt ad ipsam dimidiam, aut etiam ad eam partem siue æstimationem, quam quis simul non donauisset, si de filiis

cogitasset,

BIU Cujas

cogitasset,vt etiam loquamur de posteriori op.Vtrùm omnes reuocabuntur, an nulla, vel quæ: priorésne,an posteriores?Corn.consi.xj.in præsenti consultatione,col.ix.versic. si teneamus, lib. iij.tenet quòd omnes reuocabuntur,cùm eadem sit ratio in omnibus,quæ in vnica,quæ ad dimidiam ascenderet. Ergo inquit,idem ius est.l.illud.ff.ad leg.Aquil. Aliàs,vt subdit,daretur de facili via fraudandæ huius l.Fraudibus autem obuiandum est,l.in fundo.ff.de rei vend.& cap.quanto,de diuor.cum simi. Et ad hoc quoque dicit facere quod in simili not.gloss.& doct. in l.j.C.de inoffic.donat.quòd redditur inofficiosa donatio siue ea sit inofficiosa sola, siue iuncta cum aliis. hoc nuncupatim sequitur Franc.Ripa hîc in viij.quæst.col.iij.versi.sed hîc suboritur.

Fraudibus obuiandum.

34 ¶Verùm attende lector,quia,vt suprà diximus non semel,hæc l. introducta est in fauorẽ parentum,& propter verisimilem eorum mentem:ideoq; ei possunt derogare & tacitè & expressè, ex communi op.quæ si tenenda est,non valet ea ratio fraudis,quã Corn.adducit,quia fraus in sese committeretur,si qua esset,sed nulla esse posset,quia volenti nõ fit fraus.l.nemo videtur fraudare.ff.de reg.iur. Ideo ego ita dicerem,quòd priores donationes,quæ nõ ascendunt ad dimidiam, secundum vnam op.aut quæ non tanti sunt,vt donans si cogitasset de liberis,verisimiliter ab illis retractus fuisset,secundũ alteram op.non reuocantur per natiuitatem liberorũ.Nihil enim illis obesse possunt posteriores donationes,vt in simili dicitur in l.sancimus.§. si quis autẽ per diuersa.C.de donat. Nam cùm ab initio eiusmodi donationes sint perfectæ,& irreuocabiles etiam ex natiuitate liberorum,non debent irritari fieriq; reuocabiles ob sequentes donationes.l.si vt proponis.C.de confir.tuto.& l.sancimus.C.de admin.tut. Illæ ergo tantùm reuocabũtur, quas post priores donans ipse facturus non erat,si cogitasset de liberis. Estq; inspicienda ipsius præsumpta ac verisimilis mens,quam habuit tempore singularum donationum,non quã postea habere posset:vt not.Bart.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.ij.& voluit ipse Corn. consil.cxciiij.videtur in præsenti,col.ij.& seq.lib.iij.& diximus supra in verbo,libertis,versi.cx.incip.præterea in huiusmodi donationibus.& dicemus postea latiùs,in verbo,susceperit liberos,versi.clxj.incip. sed hoc rursum in dubium vocatur,& multis seq. {Quin in casu inofficiosæ donationis communiter tenetur,quod si priores donationes ab initio sunt validæ,posteriores tamen reuocantur. ita enim voluit Cyn.in d.l.j.tum in iij.tum in v.& ibi quoque Bart.paulò ante fi.Bal.col.iiij.in iiij.q. Ang. col.ij.& Paul.Cast.col.iiij.versi.in glo.j.& prope omnes.C.de reuoc.donat.Et facit quod in simili respondit Philip.Dec.consi.xxx.cuius suprascriptio incipit,donatio omnium,ad fin.} Sed tu tamen vide interim quod scribit glo.in c.bonæ rei,in verbo quinquagesimam,ante fi.xij.q.ij.& in c.apostolicæ,in verbo,reuocari,extrà de donat.& vtrobique docto.

Volenti non fit fraus. Autoris hac de re sententia.

Verisimilitudo mẽtis tempore donationis factæ inspicienda.

35 ¶Illud quoque hîc non intempestiuè quæri potest, quid si quis donat tantum suorum bonorũ, vt pro portione eorum quæ tunc possidet,ea non fuisset donaturus,si cogitasset de liberis futuris,tamen postea tantum bonorum acquisiuit,vt si ea tempore donationis habuisset, non destisset ab ea donatione,etiam cogitans de liberis. An natiuitate liberorum post huiusmodi donationem & acquisitionem susceptorũ reuocetur ea donatio?Et videtur quòd non, ex eo quod in simili diximus,quòd si quis ab initio donauit totum suum patrimoniũ,sed postea locupletius acquisiuit,& totum filio relinquit,non datur ei filio querela inofficiosæ donationis,vt voluit gloss. in l.j.in verbo ex duabus vnciis,in viij.q.& ibi Cyn.col.v.versi.quartò quæritur,Bart.in fi.Bald. col.v.versi.sextò quæro,Ang.col.ij.versi.ea gl.ibi authen.vnde Paul.Cast.col.iiij.versi.in glo. ibi item contra,& omnes.C.de inoffi.testa.Ang.in auth.de immen.dona.§.vlt.versi.itẽ quæro pater donat,& omnes propè,ar.§.quia verò hactenus,in auth.de nupt. vbi in arguendis donationibus inspicitur tempus mortis donat.& Ale.consi.14.circa primũ,col.3.versi.nõ obstant prædicta,lib.j.

An ob bona postea aucta non sit locus huic legi, in donatione maioris partis bonorũ priùs facta.

36 ¶Ego verò in nostro casu aliter censeo,vt scilicet reuocetur ea donatio ex nostra l.natis liberis. nam vt diximus in præcedentibus,quæst.nu.ab hinc 2.& dicendum est quoque sæpius,inspicitur hoc in casu nostræ l.mens,& voluntas præsumpta donantis, qualis fuerit tempore donationis, scilicet an eo tempore donaturus fuisset,an non fuisset, si cogitasset de liberis, quicquid postea contigerit,quod eius voluntatem mutare potuisset. Sed si eo tempore cogitasset de liberis,verisimiliter non donauisset. Igitur aduentitij illi casus non sunt considerandi,vt etiam in simili dicitur in l.Iulianus.ff.qui & à quib.& in l.insulam.ff.de verb.oblig.vbi primus rei status,qui in exordio fuit,inspicitur,nec is ex postfacto mutatur. Et quod dicitur in l.in ratione.ff.ad leg. Falci. quod si semel fuerit locus Falcidiæ eo tempore,quo Falcidia locum habet,ea quidem non tollitur,licèt postea bona aucta fuerint. Igitur non obstat quod de inofficiosa donatione diximus, quia in ea tempus mortis inspicitur,vt not.omnes in d.l.j. Ideo etiam & in eadem si post mortem bona superuenerint nihil obstabunt reuocationi. Hîc autem inspicitur tempus donationis. Ergo & similiter nihil facit quod postea superuenit.}

Autoris sententia.

Primus rei status inspiciendus.

37 ¶Finem huic glo.facerem:sed illud nolui tacitus prætermittere,quod ad vim huius dictionis,aliquam,quam nunc commentamur,pertinet vltra ea quæ suprà diximus,eam videlicet supponere pluralitatem eius rei cui adiicitur,verbi gratia,si Papa scribat pro Titio,vt ei de aliquo beneficio in tali ecclesia prouideatur,si non sit nisi vnum beneficium in ea ecclesia,nõ debebitur ex dicta prouisione,propter illam dictionem,aliquo,quæ denotat,vt diximus,pluralitatem.ita nuncupatim voluit glo.in cle.j.§.ad hoc,in verbo,merito,versi.dicit etiam,& ibi quoq; Imol. col.pen. versi.nota etiam quòd verbũ.& Card.Flor.qui illam dicit sing.in viij.q.& Pan.in fin.de præben.

Dictio,aliqua supponit pluralitatem.

BIU Cujas

& Ioan.Mo.in c.pen.in glo.ij.de offic.leg.lib.vj.& Archi.qui ita dicit Bonifacium octauum diffiniisse in c.si pro clericis,de præben.lib.vj. Licèt quidam,inquit,magni viri tenerent contrarium, per c.quamuis,eod.tit.& lib.& c.nulla,ext.de concess.præben. & c.scire.vij.q.j. Et huius quoque sententiæ est Ioan.And.dum d.glo.allegat in c.in generali,de regu.iur.lib.vj.& Do. à Rot. dec. ccxvj.incip.voluerunt & ordinauerunt,in nouis.& Collect.in c.vlt.col.ij.versi. quid si canonici, extr.de sortileg. & iterum in c.j.col.x.versi.sed quid mandatur,ext.de regu.iur.& Felyn. in c. in nostra,col.xvij.versi.xxiiij.correlarium,extra de rescript. Et illa glo.& sequacium sententia optimè probatur ex illo Terentij loco in Adelphis,

Aperite aliquis actutum ostium. Quo in loco Aelius Donatus vir naturæ ac proprietatis verborum peritissimus,Vim pluralem,inquit,habet dictio aliquis , quamuis singularirer dicatur. non est enim aliquis,nisi de multis:rectè ergo pluraliter dicit Terentius , *Aperite aliquis.* Cui simile est illud Plauti in Menæchmo:

Aperite,atque Erotum aliquis euocate ante hostium. {Et rursus in Mercatore,
Aperite hoc aliquis.}

38 *In uno tamen ex multis intelligitur.*

¶Sed quamuis de multis dicatur,tamen in vno tantùm ex illis multis intelligitur,vt patet ex eo quod pulchrè consuluit Archi.Spalatensis consi.xxvj.cuius exordium est.Ser Michael , quòd si testator ita statuerit,Si Titius voluerit emere aliquam ex meis possessionibus,volo vt si vendant hæredes mei,& Titius voluerit duas aut plures emere,non audietur,nec tenebũtur hæredes mei nisi vnam vendere,propter illam dictionem,aliquam. Ita illum refert,& sequitur Fely.in c. omnes,col.iij.versi.& istis adde.j.dis.& Matth.Afflict.in constit.Siciliæ,quæ incipit,quàm plurimũ, col.iiij.versi.quartò in capitulis,vbi etiam dicit quòd si ex statuto aut consuetudine possit dominus petere à vassallis subuentionem pro maritanda aliqua ex filiabus ipsius , poterit pro vnica tantum id petere. Quanquam in illo priori casu facultatis emendi aliquam possessionum,contrarium latè consuluit Raph.Fulg.consi.xlvij.quod similiter incipit,Ser Michael.per text.in l.qui filiabus.§.si quis ita.ff.de leg.j.Cui adde & tex.optimum in l.si seruum.§. an prætor.ff.de acq. hær. {& quod voluit Raph.Com.in d.§.si quis ita.} Sed pro priori op.facit illa loquendi formula Ciceroni propria,vnus aliquis,vnum aliquid,de qua diximus suprà in eadem glo. versi.v.incip. & hanc partem. Nisi dicas & id facere pro op.Fulg.quasi de multis intelligi posset, nisi vnius adiectio fieret.{& inde hîc Signor.consi.clxxxviij.casus continens,col.pen.num,14.}

Vnus aliquis.

39 *Tamen effectum dispositiũ attribuit in quolibet particulari.*

¶At Barto.consi.xvij.Vnnacellus,ante fin.tradit,quòd licèt hæc dictio,aliquis,sit distributiua plurium,tamen effectum dispositiuum attribuit in quolibet particulari.vnde si dico , si aliquis mihi hæres erit,ista verba verificantur siue vnus tantum hæres extiterit,siue omnes, per l.qui filiabus. §.primo.ff.de legatis primo,& alia quædam iura.ex hocque consulit in pulchro casu,vt ibi videre licet. Et idem propè dicit consi.ccxlv.eodemque vltim.dominus Cato.Nempe dictionẽ hanc, licèt sit numeri singularis,ad omnes tamen referri , per d.l.filiabus.§.j. quod multùm facit ad ea quæ diximus in præcedenti versicu.

40 *De eadem re.*

¶Adde præterea & aliam huius dictionis naturam , ex eo quod scribit Signo. consi.cxv.in quæstione Petri,col.j.quòd si statuto cautum sit,quòd si per inquisitionem proceditur,debet assignari terminus vnius diei vtilis ad deliberandum,antequam procedatur aliquo modo contra inquisitum:ex quo inquit Signo. inhibet statutum aliquo modo vltra procedi,planum est omnẽ processum vlterius factum esse nullius momenti,per l.ambiguitatem.C.de testa.& quod voluit Dy. in l.relegatorum.§.sicut.ff.de interd.& releg.& Guid.Suz.in materia consuetudinis. de quo & tu vide quæ dicemus infra,in verbo,reuertatur.in lxx.fal.futuri temporis,num.324.incip.nisi dicas. Idem quoq; Sig.consi.clxxj.incip.Ser Antonius,colum.penult.scribit,quòd si sit statutum,quòd si appareat instrumentum,in quo quis donationem aliquam fecerit de suis bonis immobilibus,illud non credatur esse verum,nec vires habeat , nisi ille cui facta est,fuerit in possessione viuente donatore:hoc statutum comprahẽdit omnem donationem,& inter viuos,& causa mortis, cum dicat,aliquam donationem:quemadmodum etiam,si qua, comprehendit distributiuè omnes terminos,per d.l.qui filiabus.§.j.ff.de leg.j.& l.si necessarias.§.si annua.ff.de pig. act. quod & in iisdẽ terminis consuluit Corn.consi.xlj.videtur in hac consultatione , in princ.col.ij.lib.j. quem suprà adduximus in versic.xiiij.incip.mouentur maxima ex parte,de quo tamen vide Philip. Dec.in l. si tibi pecuniam,in ij.no.ff.si cert.pet.

Si qua , comprehendit distributiuè omnes terminos.

41 *Aliquis,dictio uniuersalis.*

¶Et alibi quoque videmus hanc dictionem, aliquis , veluti vniuersalem comprehendere omnes species eius rei cui adiicitur,ex sententia glo.in c.quod clericis,in princ.ext.de for.compet.& expressiùs in c.si propter,in glo.vltim.in princ.de rescript.lib.vj.Host.in c.cùm satis,de offic. Archi. Ioan.Andr.in c.quisquis,de elect.Domi.consi.xxix. Iesu Christi nomine repetito,licèt subtiliter, col.j.& iterum consi.xxxv.attendentes,col.ij.versic.vnde ex quo,dum allegat glo. in cle.j.de for. compe.rursumq; consi.lxv. Iesu Christi,& cap.discutiam,col.iij.Soci.in repe.l.si filius, col.antep. ff.de vulg.& pupil. {& consi.iij.in causa domini Guidi,col.iij.lib.iij.} Quæ mirum in modũ confirmant quæ diximus in illo versic.xiiij.mouentur,nuper allegato, & quæ dicemus infra in verbo,reuertatur.d.num.224.incip.nisi dicas. Sed tamen vide text.in l.ij.§.damni quid.ff. vi bonor. rapt.& Paul.Castr.qui videtur voluisse contrarium,consil.ccxj,viso puncto,circa medium,versi. eodem modo respondetur,lib.j.

¶Deniq;

BIU Cujas

42 ¶Denique & aliam huius verbi vim adscribit Pan.in c.relatum,le ij.col.ij.vers.nota ibi,in vers. licèt,extrà de testa.Nam ex eo quod tex.ibi dicit,quòd clericus ægrotus potest aliqua ecclesiæ suæ bona mobilia pauperibus & illis qui viuenti ipsi seruierunt,conferre : notat non omnia eius ecclesiæ bona mobilia posse ab ipso clerico conferri.nam illud verbum,aliqua,denotat quandã moderationem.Ex quo amplia quod suprà diximus,hanc dictionẽ,aliqua,verificari in re modica, vt scilicet non tantum de re ipsa modica dici possit , sed necessariò de re moderata intelligi debeat. *Aliqua,denotat quandam moderationẽ.*

43 ¶Sed quod ad externos scriptores pertinet,sæpe videmus eam dictionem,aliquid , maximum & eximium quippiam significare,Terentius in Andria,cum Charinus dixisset: *Aliquid,eximium quippiã significat.*

Interea fiet aliquid spero. subiunxit Byrrhia,
Id aliquid nihil est. Et in Adelphis:
Profectò euadet in aliquod magnum malum. Virgilius lib.ij.Aeneidos,
—Et nos aliquod nomenque decusque
Gessimus. Ouid lib.Tristium j.eleg.ij.
Est aliquid fatoque suo,ferróque cadentem
In solita moriens ponere corpus humo. Et Persius saty.j.ad fi.
Sese aliquem credens. Et Iuuenalis saty.j.
Aude aliquid Breuibus,Gyaris,& carcere dignum,
Si vis esse aliquid. Et satyra ij.
Est aliquid quocunque loco,quocunque recessu
Vnius sese dominum fecisse lacertæ.

Et ex oratoribus,is qui primum locum inter latinos obtinet Tullius in prima actione in Verrem, Vt tu tum aliquid esse videare.Et rursum : Cæcilius tum deniq; se aliquid futurum putat,si Halienus minùs vehemens sit.Et epist.ad Atticum lib.iij.epi. lvj.ad fi.Itaque fac, vt me velis esse aliquem.Quod & in sacris literis obseruauimus D.Ioan.j.cap.A Nazareth potest aliquid boni esse?& D.Paulus j.ad Corinth.3.Nec enim qui plantat , nec qui rigat,est aliquid. Et ad Galat. 6.Si quis existimat se esse aliquid,cùm nihil sit,ipse se seducit.Et ex veteri testamento Iudic.v.Est aliquid iniquitas eorum.Sunt & qui hæc verba,quid rerũ,nescio quid,& similia,magnas quasdã res significare,de quo videre poteris Nanniũ Almarianum Miscellaneorum lib.j.Quanquam id scio in nostris legibus,nonnunquam hæc duo copulari,scilicet,modicum aliquid, & modicum quid, vt in l.sed & si.§.item si plures.ff.de instit.actio.& in l.qui bonis,in prin.ff.de cessio.bon.& in l.sacrilegij.§.j.ff.ad leg.Iul.pecu.vti & è diuerso Tullius magnum aliquid etiam copulauit lib.ij.epist. familiar. epist. vj. Graue est enim homini pudenti petere aliquid magnum ab eo,de quo se bene meritum putet.quem vt & insigne aliquid dicitur Terentio in Eunucho:

Et grande aliquid. Persio saty.j.
—Hic pede liber
Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Atque etiam dictionem quid,cum genitiuo magnum quoque aliquid,vt probat illud Cic. act.in Verrem,quid lachrymarum putatis ipsum profudisse Neronem?& Plauti in epidico, *Etiam dictio, quid.*

Tum captiuorum quid ducunt secum,pueros,virgines,
Binos ternos, alius quisque fit concursus per vias.

Terentij quoque in Andria actu ij.Scen.ij.
Dij boni, boni quid porro? Et in Heautontimo.
Modo pitissando quid vini absumpsit mihi? Et rursum Actu 2.Sce.iij.
Non oportuit relictas, portant quid rerum.

44 ¶Nec tamen prætermiserim illud à Grammaticis annotatum,quod satis conuenit cum iis quę diximus,aliquid,rem ambiguam & incertam significare,quod probatur ex illo Plauti loco in Curculione,Phæ.Iam edes aliquid.Curc.Nolo hercle aliquid,certum quàm aliquid mauolo.{Donatus in Andriam Terentij illud enarrans, *Item dictio aliquid.*

Saltem aliquot dies
Profer,dum proficiscor aliquò,ne videam.

Aliquò,ait,dixit , vt exilium esset incertum.}Cùm econtrario quiddam , rem certam & singularem demonstrat , auctore Boetio. Id quod asserit Laurentius Vallensis,tum lib.ij.aduersus Barptolomæum Faciũ,{tum in annotat. in Antonium Raudensem,non semel:tum lib.Elegantiarum iij.c. xvj. tum deniq; in Dialecticis lib.2.cap.xxv.atque etiam Nicolaus Sipontius in Martialem. *Quiddam rẽ certam demonstrat.*

45 ¶Quanquam in contrarium}facere videtur tex.in l.si debitor.C.de sent.pass.& in §.præterea,Instit.de fideic.liber.prout illos declaraui suprà vers.v.incip.& hanc quoq; partem{ & text.in l.iij.§. vlt.ff.de annu.leg.vbi hæc duo certum aliquid,simul iunguntur.& illud Tullij lib.j.de Inuentione.Demonstratiuum genus est,quod tribuitur in alicuius certæ personæ laudem aut vituperiũ. Et rursum lib.j,Rhetor.ad Herennium,si is est,statim post initium , vbi disserit de Oratoris officio,vbi illa eadem verba adscripsit.Sed & sine ea adiectione certi,videmus sæpe ipsum Tulliũ hac nostra dictione vti in re certa:nam lib.4.epist.ad Titum Fabium,Idq; vna,ait,sentẽtia, eáq; dubia potentia alicuius condonatum existimetur.Alicuius scilicet Cæsaris,vt satis eadem epist.indicat, & omnes intelligunt.Ideo vnus ex interpretibus Valla,inquit,dixisset,cuiusdam.Idem lib.j.earũ- *De eadem re.*

BIU Cujas

dem,ad Lentulum,Cùm de certis quibuſdam hominibus loqueretur,vnũ ait,illud audeo, quod antea tibi ſignificans,nunc quoque re perfecta & cognita ſcribere, vehementer quoſdam homines & eos maximè,qui & te maximè debuerunt,& iuuare potuerunt,inuidiſſe dignitati tuæ.

46 *Diſcrimen dictionum aliquid & quoddam.*

¶Eſt aliud quoque diſcrimen,ne & illud prætermittamus,inter has dictiones aliquid & quoddã, quòd ſcilicet,aliquid intelligitur de re modica,vt ſuprà latiſsimè diximus:quoddam verò nõ itẽ, niſi addatur:vt in l.ſi cùm dies.§.vlt.cùm dicitur,quoddam modicum tempus. ff. de arbit. Quid autem interſit inter aliquis & vllus,diſces ex Priſciano lib.17.

FACVLTATVM.

1 *Facultatum appellatio.*

VIDES, vt quæ bona prius vocauerat,nunc facultates appellat.Nam & aliàs videmus facultates pro bonis vſurpari,non ſolùm à iuriſconſultis, quod frequenter videre licet,vt in l.nec ei.ff.de adopt.& in l.ſi quis crediderit, ff.de pact. & in l.ſi plures.§.j.ff.de admi.tut.& in l.cum plures.§.tutor.& l.ſeq.eod.tit.& in l.quæſitum eſt. §.j.ff.de leg.iij.& in l.iij.ff.de annu.legat. & in aliis propè infinitis locis. Sed & ab aliis oratoribus præcipuis,quorum facilè princeps Tullius lib.ij.Officiorum,Modus,inquit,largitioni adhibeatur, isq; referatur ad facultates.Et paulò pòſt,Liberales autem ſunt,qui ſuis facultatibus captos à prędonibus redimunt.Et iterum lib.iij.eiuſdem operis,Singulorum facultates & copiæ, diuitiæ ſunt ciuitatis.Facultates igitur bona dicuntur,vt etiam nuncupatim tradit gl.in l.ſi conſtãte, in prin. in verbo,non ſufficere,& ibi quoq; Bart.in ij.oppo.ff.ſolut.mat.{& Lucas Pen.in l.omnes,col.7. in verbo,facultatem C.de decuri.lib.x.& in l.ſi quis procurationem,poſt prin.eo.tit.} & è recentioribus Phil.Dec.qui & alia iura allegat,in l.qui ſe patris,col.4.verſ.not.ibi facultates.C.vnde lib.

Facul, & faculter.

Quod hinc manauit,vt nonnullis placuit,quoniam antiqui facul,& faculter dicebant,quod poſterior ætas facile & faciliter vocauit,vt annotat{Feſtus Pompeius,atque etiam}Nonius Marcellus auctoritate Pacuuij,Africani,Lucilij,& aliorum.Vnde & facultas nomen ad noſtram ætatem permanauit,veluti facilitas agendi quippiam,vt etiam è noſtris aſſeruit Accurſ.in d.l. ſi quis crediderit.ff.de pact.& in d.l.ſi conſtante,vbi ſuprà.& iterum in l.ſi quis poſthumos. ff. de liber. & poſth.Cuius contrarium nomen eſt difficultas:ſicuti & huius quod faciliter dicitur, contrarium eſt difficulter,quo vſus eſt Columella li.viij.cap.x. Ex quo & Varro in Bimargo,quod vtrùm ſit magnum,an paruum:facul,an difficul:& quoniam qui diues eſt, cuíve abunde ſuppetunt opes ac diuitiæ,facilè agit quod vult,iuxta illud Arbitri Petronij:

Quiſquis habet nummos,ſecura nauiget aura,
Fortunámque ſuo temperet arbitrio.
Multa loquor,quoduis nummis præſentibus opta,
Et veniet,clauſum poſſidet arca Iouem.

Regina pecunia.

Cui concinens Horatius auctor grauiſsimis lib.j.epiſtolarum ad Numicium ait,

Scilicet vxorem cum dote,fidẽmq;,& amicos,
Et genus,& formam regina pecunia donat. Et lib.2.ſermonum Saty. 3.
—Omnis enim res
Diuitiis paret: quas qui conſtruxerit,ille
Clarus erit,fortis,iuſtus,ſapiens,etiam rex.

Et hinc quoque Apuleius lib.Aſini aurei ix.ſcribit pecuniæ difficultates omnes eſſe peruias, auroq; adamantinas perfringi fores.Ex quo & Statius lib.Syluarum v.non inſcitè diuitias potentes appellat,cum dicit:

Potentes diuitiæ.

Arabúmq; potentes *Diuitias mallet.*

Et vt ex Græcis auctoribus aliquid quoque adferamus,Ariſtophanes in pluto multa in eam ſententiam effundit,ex quibus hos verſus huc adſcripſimus,

καὶ νή Δί',ἔστι γ' ἐστὶ λαμπρὸν κἀγαθὸν,
ἢ χάριεν ἀνθρώποισι,πρᾶ σε γίγνεσθ.
ἅπαντα γὰρ πλουτεῖν γὰρ ἔφ' ὑπήκοα. Id eſt,
Et per Iouem.ſi quid magnificum,aut ſpendidum,
Aut elegans mortalibus,abs te vno venit.
Pecuniæ namq; vniuerſa obtemperant. Et Menandri ſenarius eſt:
χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα,καὶ διὰ πύλας. Id eſt ad verbum,

Aurum autem aperit omnia,& inferni (ſiue mauis Plutonis) portas. Quin ex Hebræis Salomõ ante hos omnes illud grauiter,& veluti cum bile pronuntiat in Eccleſiaſte cap.x. Pecuniæ obediunt omnia.{Id quod reaſſumit Bal.in l.ſingularia,col.4.verſ.vndecimò eſt ſpeciale.ff.ſi cer.pet. & Saly.in l.receptiua,col.3.verſ.item no.ibi.C.de conſtit.pecu,& ante eos} Hoſt.& Ioa. And.in c.

Vidua diues.

ſignificantibus,vterque poſt prin.extra de offi.deleg.{vbi eius loci autoritate}negant viduam diuitem eſſe annumerandam inter miſerabiles perſonas.Quod & aſtruit tex.ibi,Cui tamen aduerſatur tex.in c.ex parte,de for.compe.vbi vidua regina Angliæ gaudet priuilegio miſerabiliũ perſonarum.Sed id nihil obeſt,quando & rex & regina poſſunt eſſe pauperes reſpectu ſuę conditionis,vt dixi latè in noſtro tractu nobilitatis. His autem quæ diximus,adſtipulatur,quòd leges noſtræ aſſe

strę asserunt pecuniæ appellatione res omnes contineri.c.totum.j.q.iiij.& l.pecuniæ.ff.de verbo. signifi.& l.receptitia,vers.& neminem moueat.C.de constit.pec.Tanquam scilicet omnes res habere videatur,qui pecunias habet,vt etiam in postremo loco not.Bal.qui ad hoc retulit quod voluit gl.in l.aduocati,in verbo,vitam.C.de aduo.diuer.iudi.videlicet diuitias esse vitam hominis.de qua re latissimè disseruimus in tract.nobilitatis,in comparatione aduocati & medici,vbi id quisque legere poterit.Proinde,vt repetamus,cum diuitiæ tantum habeant virium,potẽtię,facultatũ, non abs re Latinis Facultates dicũtur,tanquã scilicet rerũ omniũ facultatẽ ac veluti facilitatẽ prębẽtes.In qua re Latini ipsi Græcos,vt sæpe aliàs,imitantur, quibus facilitas dicitur εὐπορία, quo etiam vocabulo abũdantia & opulẽtia significatur.Demosthenes,ἐὰν κολάζητε τούτους ἀφ' εὐπορίας πονηρούς.Ex quo & εὔπορος diues & abundans,& verbũ εὐπορέω,habeo facultatem,ditor, abũdo. De quo & idẽ Demosthenes ἄλλοθέν τε χρήματα εὐπορήσας,καὶ ἐκ μισυλύνης παρὰ τῶν φίλων λαβὼν τριακοσίους στατῆρας.{Antiqui autem pecuniã deã esse existimabant,vt videre licet ex D.Augustino de ciuitate Dei lib.iiij.c.xxj.& xxiiij.vt magis mirum sit quod Iuuena.cecinit Satyr.j.

Diuitiæ uita hominum.

εὐπορία. εὐπορέω.

—Et si funesta pecunia templo
Nondum habitas,nullas nummorum ereximus aras.}

2 ¶Verùm è nostris Alberi.in suo vberrimo Lexico tradit opes dici facultates,tanquam facilitates, quòd scilicet facilè labuntur,per not.in l si cùm dotem,in fi.ff.sol.mat. Cui rationi concinit illud Valerij Maximi in fine lib.vj.Caduca nimiùm & fragilia,puerilibusq; consentanea crepũdiis ista, quæ vires & opes humanæ vocantur,affluunt subitò,repentè dilabuntur:nullo in loco, nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt:sed incertissimo flatu fortunæ huc atque illuc acta, quos in sublime extulerunt,improuiso recursu destitutos in profundo cladium miserabiliter immergunt.Hæc ille.Cui adstipulatur illud Sallustij in Catilinario,Diuitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est.Et rursus in Iugur.statim post prin.Præclara,inquit,facies,magnæ diuitiæ,ad hoc vis corporis,& alia omnia huiuscemódi breui dilabuntur.{Plutarch. in oratio. consolatoria ad Apollonium tradit quòd Demetrius Phalereus dicente Euripide diuitias esse instabiles: & caducas,vnamq; diem hæc ad ima deprimere,hæc verò ad summa tollere,alia quidem rectè eũ dicere inquit,melius verò fuisset,si non vnam diem,sed temporis punctum dixisset.Et} optimè facit tex.in l.etiam,ibi,si idoneus subitò lapsus est.ff.de admi.tuto.{& in l.verum,§.si locupleti, ibi, & subitò hæreditas lapsa sit.ff.de minoribus.} Et ex Christianis scriptoribus Hieronymus ad Pãmachiũ de obitu Paulinæ vxoris,scribit opes & momẽto perdi & inueniri posse.Cuius rei exemplum insigne ac memorabile nobis suggerunt sacræ literæ,in quibus Iob ille simplex & rectus & timens Deum derepentè ex ditissimo factus est pauperrimus:ex pauperrimo ditissimus.Et aliud quoque Myron Athenienſis orator apud P. Rutilium Lupum ex Gorgia de figuris sententiarũ lib.ij.Hæc mulier,ait,nuper fuit locuples,potens in amore atq; deliciis necessariorũ,ornatus eius opibus abundabat,magnus ancillarum quæ sequebantur,comitatus appellabatur.Nunc contrà subito & graui casu afflicta vix mediocris ancillulæ dignitatem retinet. Ob idq; confestim subiunxit:O fortuna,quàm vehementer te rerum varietas oblectat, & quàm magno odio est tibi beatæ vitæ perpetuus & constans fructus.Hæc ille.Ex quo fit quod scribit Bart.in l.in confirmando.ff. de confir.tuto.quòd qui antea diues erat,propterea non præsumitur nunc diues esse: quoniã in facili est,vt facultatum fiat diminutio,per illum tex.quamuis gl.teneat contrarium in §.quia verò iam,in verbo,à patre,in auth.de æqual.doti.{& Host.Io.And.Aegid.Bellam.Ant.& Imol.in c. 1.extrà de scrut.in ordi.faci.per tex.in l.si creditores,in fi.ff.de priuileg.creditor.Archi.& Dom.in c.vlt.vj.quæst.v.Alb.Rosa.in l.si verò.§.qui pro rei qualitate.ff.qui satisd.cog. Sed tu vide Alciat. has contrarias sententias concordantem,in tractatu præsumptio.regula ij.præsumpt. xxvij. nu.j. & 2.post Alex.ibi ab eo allegatum.}Sed & Bal.in c.dudum.col.j.vers.quæro quæ qualitates,extr. de iureiur.inter ea quæ facilè corrumpuntur,diuitias reposuit.

Facultates tanquam facilitates.

3 ¶Vides igitur opes ac diuitias maximam nobis omnium rerum facultatem siue facilitatem suppeditare,easdémq; facillimè labi & effluere (vt sic vtranq; rationem coniungam) vt non immeritò facultates id est facilitates dicantur. Sed prior ratio multò conuenientior est, ac peculiarior. nihil enim omnium rerum illud,scilicet facultatem rerum agendarum,magis efficit, quàm diuitiæ:hoc autem, scilicet facilè labi commune est cum multis. Quælibet autẽ res ab eo potiùs denominari debet,quòd sibi specialius est,quàm quod cum aliis cõmune habet. Ex quo videmus stipulationem potiùs à verborum firmitate,quæ propriè ac peculiariter ad stipulationem pertinet,quàm à consensu,qui omnium pactorũ ac conuentionum communis est,nomen accipere.l.j. in princ.& ibi Pau.Cast.Alex.Soci.& cæteri recentiores.ff.de verb.oblig.Sic hominem negat Fab.Quintilianus lib.Oratoriarum institutionum j.c.x.ab humo dictum, cùm id omnibus animantibus commune sit.Id quod & Alciatus noster scientissimè colligit in l.tugurij.ff.de verb.sign.Quanquam ea hominis etymologia auctorem habeat Varronem illum togatorum doctissimum.

De eadem re.

Quodlibet ab eo potius denominatur, quod sibi specialius est.

4 ¶Quid autem interfit inter facultatem & facilitatem,tradit Cornelius Fronto in libello de nominum verborumq; differentiis. Facultas,inquit,locupletis:facilitas artificis est. Itaque diues facultatem habet vel emendi vel redimendi:artifex opera perficiẽdi facilitatem.{At Festus Pompeius in verbo,facul.facilitas(ait)morum est:facultas rerum.Sed & de significatione facultatis, quid nostri sentiant,videbis apud Accursium in §.si verò absunt,in verbo,substantiam,in auth.de hęred. & Falcid.

Differentia inter facultatem & facilitatem.

BIU Cujas

& Falcid.& Luc.Pen.in locis in princip.alleg.}

5 *Et inter facultates & prouentus.*

¶Postremò in hac mentione facultatum noluimus prætermittere nostrates ponere differentiam inter facultates & prouentus,vt videre licet ex cle.ij.in prin.vbi id not.Pau.Liaz.& Card. Flor. in xvj.not.de religi.domi.quos videas.neque enim in hac re diutius immorari statuimus, vtpote nihil ad nostrum,quod agimus negotium pertinente.

DONATIONE LARGITVS.

1 *Hæc l. strictè de uera & propria donatione intelligenda est.*

EX his verbis satis constat hanc l.locum habere tantùm in donatione, & ea quidem propria,simplici,mera,gratuita,liberali,vt etiã tradit Bal.in ij.lect.& Ang.hîc & Ro. cons.xxvj.pro decisione.col.ij.vers.concludo ergo.& Ias.cons.clxxj.viso instrumento dotis,col.iij.vers.sed præmissis,lib.iiij.& doct.vbique,vt videbimus ex seq. Nam & ea propriè etiam dicitur donatio.l.j.in princ.ff.de donat. & largitio quoque ea propriè est quæ fit gratis,& liberaliter,vt diximus & probauimus suprà in verbo,omnia,vel partem aliquam.nu. xj.incip.adde & his verbũ largitus.Et cum hæc l.loquatur in speciali ac singulari casu,sitq; exorbitans,vt latè diximus in verbo,libertis,nu.19.& seq.consequens est, vt dicunt Roma. & Ias.vbi supra,eam debere intelligi propriè ac strictè de vera ac propria donatione.l. filiusfam. in princip. ff.de donat.cum simil.

2 *Hæc l.non habet locum in uenditione propriè sumpta.*

¶Ex quo illud primùm sequitur, hanc l.non procedere in venditione, quod omnes vbique admittunt.Quod tamen velim intelligas,nisi ea facta fuerit paruo quopiam pretio,habito quidem respectu rei venditæ,quæ scilicet multò pluris valebat.nam huiusmodi {gratiosa} venditio {ita possum appellare post imperatorem in l.ij. C.de fide instrum.& iure hastæ fiscal.lib.x.} reuocabitur ex hac l.peræquè ac donatio,vt voluit Bal.hîc ante fi.j.lec.& iterum in ij.lec.col.ij.& Cyn. in l.j. in vlt.q.& ibi quoq; Bal.col.j.in iij.not.Fulg.& Franc.Aret.col.vlt.vers.verumtamen si venditio, & Iac.à Sanct.Georg.col.j.{Claudius Aquen.col.ij.vers.fortius voluit.}C.de pactis & ipse Bal. in rub.ext.eo.tit.col.ij.vers.quæro an vẽditio.Ang.in l.j.C.de inoffi.test.Rom.in l.si quis cum aliter, col.v.in ix.quæst.vers.attende tamen.ff.de verb.oblig.vbi id dicit sing.Pet.Ferra.in sua practica, tit.forma libel.quo agit.pro dona.in verbo,irreuocabiliter.{Barb.in c.cùm dilecti,col.vlt.de empt. & vendit.}Soc.cons.ccxv.visa prædicta facti contingentia,col.j.lib.ij.quod repetitur in cons.xxij. li.4.& Fran.Curt.senior cons.j.prima fronte videtur dicendum,col.iij.& Philip.Dec.qui Cyn.& Bal.tantùm memorat,in l.imaginaria.ff.de regu.iur.{Carol.Ruin.cons.xcviij.visa renuntiatione, col.ix.nu.20.lib.j.& iterum cons.clxx.de tribus,col.iiij.nu.15.lib.j.& cons.lx.de re quidem, col.v. nu.16.lib.iij.& cons.cxl.circa casum,col.iij.nu.6.lib.iiij.}Pantal.qui & Cy. & Bal. tantùm citat in repe.l.ij.col.xxxvj.vers.duodecimò limita.C.de rescin.vend.{& D.Boer.deci.cxliij. & quò ad secundam,col.iij.in prin.

3 *Eius ratio.*

¶Horum ratio est,quia talis venditio facta minori pretio, pro donatione habetur. l. si vir vxori, in prin.ff.ad S.C.Velleian.& l.si quis donationis.ff.de contrah.empt.& l.j.§.si quis in fraudẽ,cum seq.vsque ad §.si mutuam.ff.si quid in fraud.patr.& l.si sponsus.§. circa.ff. de donat. inter vir.& vxo.& l.cum hic status.§.si inter,vers.plane,& in l.sed si vir.§.si duo.ff.eod.quibus probatur iura loquentia in donatione habere locum in huiusmodi venditionibus:quod & voluit glo.in l.apud Celsum.§.auctoris,in verbo,causa.ff.de except.dol.Pet.à Bel.Perti.in suis no.viij.not.incip.si quęratur,in fi.& in l.j.& ibi Cyn.post eum in vij.q.C.de inoffi.dona.Bal.cons.cclxj.primò quęritur, statuto cauetur,col.iij.lib.j.Bart.in l.non vsq;.ff.si à par. quis manu. fuer. & cons.clxj.in nomine domini amen,proponitur,paulò ante fi.Colle.in c.vlt.col.iij.vers.sed quid pater,ext.de donat.Io. Plat.in l.j.col.ij.vers.in tertio dicto.C.de impo.lucra.descrip.vbi dicit censeri causam lucratiuam, cùm res magni pretij paruo emitur.& in hoc dicit not.gl.in d.§.auctores.& Alex.cons.lv. consideratis verbis,col.ij.vers.quod non excedit,lib.j.& Alcia.in l.nominis.§.verbum.ff.de verb.signi. cum aliis multis concord.à me collectis in nostris commentariis in Pictonum cõsuetudines, tit. xiij.§.x.glo.j.in ij.declaratione ij.fal.Quibus adde text. loquentem in conductione vno nummo facta,in l.si quis.ff.locat.vbi & ea instar donationis est.Et quod scribit Suetonius in Iulio Cæsare,c.50.Ante alias dilexit M.Bruti matrem Seruiliam,cui & primo suo consulatu sexagies sestertiũm margaritam mercatus est,& bello ciuili super alias donationes amplissima prædia ex auctionibus hastæ minimo addixit,aut vt Budæus in tit.de in diem addic.& quidam alij, & meliùs meo iudicio,legunt,nummo,quod tamen in idem recidit,quãtum ad rem de qua loquimur, pertinet. Nam ex ipsius Suetonij sententia, est veluti quædam donatio, rem amplissimam minimo siue nummo vendere vel addicere.Ex quo etiam illud Horatij lib.sermonum ij.Saty.v.ad fi.

Cauſa lucratiua.

Cõductio uno nummo facta.

Seu fundi ſiue domus ſit
Emptor,gaudentem nummo te addicere,&c.

Venditio uno nummo facta.

Quo in loco Porphyrio interpres,Genus,inquit,erat donationis,in qua quando aliquid donabatur,nummum dabant,vt emisse viderentur.Ex nostris autem Accursius scribit hanc venditionẽ vno nummo factam esse imaginariam,in §.præterea,Insti.qui.mod.ius patr.potest sol.& in §.j.in verbo,libripendi.Instit.de testa.{& Philip.Dec.in l.imaginaria.ff.de reg.iur.}Ex quibus magis placet apud Suetonium legi nummo quàm minimo.nihil tamen refert,quod suprà diximus, vtrum horum

BIU Cujas

horum legas,ad eam rem de qua tractamus.Quanquam habemus casum in iure nostro,quo hu iusmodi venditio habet aliquid momenti,in l.si vsusfructus.ff.de iur.dot.De quo tu vide gl.in l. si quis ante,in verbo,solum teneat,& ibi Bart.& alios.ff.de acquir.poss. Sed & tu vide de his vẽditionibus factis vno nummo,Cy.post Pet.in l.maritus.circa medium.C.de procur. {& in l.non ideo.C.de hæred.instit.}Bart.in l.vsufructu,col.4.vers.vlterius not.ff.sol.mat. Collec.in capit. vt mensuræ,quod est ij.ext.de empt.& vendit.cum aliis concord.adductis ab Alex.in d.l.si quis ante.Sed vt redeamus,ex his quæ diximus,fit,vt quod in ea venditione minori pretio facta deest à vero ac iusto pretio,tanquam donatio debeat insinuari,secundum Pet.Ancha.& Imo.in c.cùm causa,ext.de empt.& vendit.& Rom.in l.ij.in prin.col.iij.ff.de verb.oblig.per d.l.si quis donatio nis.& reprehendit Calder.qui contrarium consuluit,cons.ij.tit.de empt.& vendit.De quo & per Alex.in d.l.si quis cùm aliter,col.iij.vers.item quæsiuit.ff.de verb.oblig.& Firmia. in tractatu gabellarum,in iij.parte viij.partis princ.quæst.xij.& Soc.d.cons.ccxv.col.j.lib.ij.

Insinuatio in uenditione minori pretio facta.

4 ¶Id quod primo loco intelligunt Cyn.Bal.& Soc.subdubius tamen,in d.l.j.C.de pactis,procedere,si ea venditio ita facta,fuerit animo donandi facta,aliâs secus,quia principale propositum contrahentium est inspiciendum,vt est tex.licèt non allegent,in l.rogasti, in prin.& in l. si quis nec causam.ff.si cert.pet.& apertè declarat tex.in d.l.si quis donationis causa.ff.de contrah.empt.& in d.l.si vir vxori.ff.ad S.C.Velleian.& in d.l.si sponsus.§.circa.ff.de dona.inter vir.& vxor.Ex quo etiam voluit.Ioan.And.& post eum Panor.Barb.& alij in c.ad quæstiones,ext.de re.permu.quòd si pro fundo alterius,ei do alium fundum,& pecuniam,primùm inspiciendum est quid principaliter inter contrahentes actum sit,vt iudicemus,sítne hic contractus permutationis, an venditionis.Id quod etiam voluit Bart.in l.j.ad fi.ff.eo.tit.& in l.Aristo,& ibi quoque Bal.& Pau.Cast.ff. de donat.& idem Bart.in l.si in emptione,in prin.ff.de contrah.empt.Bal.in l.j.col.ij.vers. quid si data est res.C.de rerum permut.vbi & ad hoc allegat optimum text.in d.l.si sponsus. §.circa,vbi & ipse Bal.tradit autoritate illius tex.& l.is qui.C.de his qui propt.met.iud.quod iudicamus actũ secundùm animi prævalentiam.quæ postrema dictio(ne tu eam repudiandã in hac significatione existimes)est Pauli iurisconsulti in l.rem actio.§.in omnibus. ff.de rei vendic. Sed vt redeamus, illud idem quod diximus,voluit ipse Bal.cons.lxvj.inter virum & vxorem,in prin.lib.j.Panorm. cons.xv.quæritur an prædictus contractus,col.j.lib.j.cum multis concord.à me congestis in{nostro tractatu Retractuum,tit.j.§.xxx.glo.j.nu.11.}

De eadem re.

Actus iudicãtur secundum animi prævalentiam.

5 ¶At fortè quis,quantum ad casum l.nostræ pertinet,non simpliciter quid actum sit inter partes, sed primo loco iudicaret eatenus reuocatam esse huiusmodi venditionem minori pretio factã, quatenus res vendita excedit pretium,vt & voluit Fran.Aret.illam Cyn.& Bal.restrictionem siue limitationem reprobans in d.l.j.col.vlt.C.de pact.per id quod in simili dicit Barto.in d.l. non vsque.C.si à parent.quis manumi.fuer.quòd venditio minori pretio facta , in eo quidem quod pluris valet res vendita,quàm sit pretium,donatio est,per d.l.j.ff.si quid in frau. patr. & ideo potest eatenus tantùm reuocari per querelam inofficiosæ donationis.& idem tenuit Bal.in d.l.j.col. antepe.vers.vlterius quæritur.C.de inoffi.don.& Cano.in c.Raynutius ext.de testa. Alex.consil. lv.consideratis verbis.col.ij.lib.j. Et ita quidem loquuntur iura quæ suprà adduximus , vers.3.& optimè declarat tex.in d.l.si sponsus.§.circa venditionẽ.de donat.inter vir.& vxor.Et bene faciũt quæ infra dicemus super donatione facta ob benemerita,nu.77.incip.secunda declaratio, &seq.

Contrarium sentientes.

Venditio minori pretio facta,in eo quod pluris ualet res , censetur donatio.

6 ¶Verùm ego,lector amantissime,hîc subsisto,vt vtar verbis iurisconsulti in l.seruum quoque,in prin.ff.de procur.& in l.si & me.ff.si cert.pet.subsisto,inquam,in casu l.nostræ,quæ omnino respicit mentem donantis,eamq; pedetentim sequitur,vt secundum eam locũ habeat, vel non habeat,vt ex iis patet quæ longè latéq; diximus supra in præfati.num.63.incip.ex quo fit,& multis seq.Si ergo hic qui minoris vendit , non id facit donationis causa , sed quia putat iusto se pretio vendere,& ita quoque facturus etiam si de liberis cogitaret,quamuis donaturus non fuisset si cogitasset,quid causæ est cur locus esse debeat , huic l.etiam si alio respectu & consideratione hæc esset reputanda donatio?cum iste donare se non putat,nec cogitat,nec vult,sed tantùm vẽdere, id etiã facturus si haberet liberos,aut de futuris cogitaret,vt diximus.Nec mouet quod de querela inofficiosæ donationis dictum est,quia ea competit,etiam si scienter facta sit,vt plenè no.in l. 1.C.de inoffi.test.& dicemus postea latius in verbo totũ , nu.3.& seq.& in verbo,reuertatur,post princ.Hîc autem secus est, cùm sola cogitatio liberorũ vim huius l.impediat,vt dictũ est supra in prin.l.d.nu.63.Ideo cogita,& vide etiã interim Calca.cons.25.Titius nobilis,col.vj.vers.septimò facit,& vers.seq.& Rom.in d.l.si quis cum aliter,in ix.quæst.ff.de verb.oblig.vbi id videtur sentire quod diximus , vt scilicet hæc lex habeat locum in huiusmodi venditionibus , cùm scienter quis vendit minoris,& sic animo donandi,vt ipse nuncupatim scribit,quasi sit secus aliâs.

Distinctio in uenditione minori pretio facta.

7 ¶Sed hoc tamen secundo loco intelligendum,si modo id quod excedit pretium,tanti sit, vt hinc contractus ex capite læsionis retractari possit.Aliâs enim frustra tractamus de donatione:quia ex natura contractus licet illud retinere.l.item si pretio,in fi.ff.loca.& l.in causæ,in fin.ff.de minor. verbi gratia,fundum pendentem xx.aureos annuos,& qui vera iustáq; ac communi patriæ æstimatione valet quadringentis aureis,vendo ducentis tantùm aureis,& ita non est læsio vltra dimidium iusti pretij,ideo ex capite minoris pretij rescindi non potest.propterea cùm ex natura contractus illud quod excedit,retineri possit;nihil est,cur donationẽ dicere debeamus. Et ita in casu

Eiusdem sententiæ restrictio.

nostræ

BIU Cujas

Viliùs uendere non est donare. *Nisi excedat dimidium iusti pretii.*

nostræ l.hanc rem limitat & intelligit Fran.Aret.in d.l.j.C.de pact.Cui Adde quod scribit Bal.in rub.C.de contrah.empt.in xij.q.quòd viliùs vendere non est donare,etiam si apponatur clausula donationis,quia est actus consecutiuus naturæ venditionis,in qua licitum est contrahentibus suam vtilitatem procurare,nisi excederet dimidium iusti pretij,quia tunc,cùm excederet terminos æquitatis,esset vera donatio totius eius quod excedit iustum pretium,per d.l.si quis donationis.Sed tu super hac re vide etiam quæ dicam postea nu.81.incip.sed super hoc illud est animaduertendum,& duobus seq.

8 *De eadem re.*

¶Intellige tertiò,vt non solum id tanti sit,vt contractus inde rescindi possit,sed etiam vt sit eiusmodi,vt ascendat ad dimidiam partem omnium bonorum,secundum eam op.quæ id exigit, aut saltē tale sit,& tantæ æstimationis,quòd verisimiliter venditor nōluisset donare, si cogitasset de liberis,secundùm aliā & cōmuniorem op.Nam si in donatione expressa illud obtinet,multo magis in tacita,imaginaria,adumbrata,ne plus habeat viriū tacitū quàm expressum,& imago quàm veritas.l.filio quem pater.ff.de libe.& posth.cum simil. Et vt intelligas quid intersit inter hoc, & illud quod diximus in præcedenti vers.Pone quod quis habens in facultatibus ducentos aureos annuos,vendit fundum pendentem decem tantùm aureos annuos,& ita valentem,si iustè ematur,ducentos aureos,quinquaginta tantùm aureis.Certè is cōtractus rescindi potest ex capite lęsionis infra dimidium iusti pretij.Ex capite autem huius l.non poterit, quia non tanti est is fundus pro portione omnium bonorum,vt si apertè & expressè donatus fuisset,reuocari deberet ob filios postea susceptos,secundum ea quæ plenè diximus in glo.omnia,vel partem aliquam.

Tacitum non habet plus uiriū,quàm expressum.

9 *De eadem re.*

¶Intellige quartò,quando huiusmodi contractus pro maiori parte esset donatio quàm venditio, verbi gratia,res quæ valet centum aureos,venditur xx.aureis,venditio est vsq; ad illos viginti aureos,in reliquis octoginta aureis donatio.Et ita is cōtractus cēsetur potiùs esse donationis, quàm venditionis.quod si è diuerso pretium excedat id quod abest à pretio,est omnino venditio,habita eius tantum ratione,quod pluris est:{vt expressim voluit Gui.Cu.in l.quæritur,per illum tex. ff.de stat.homin.& Bal.in l.vsufructu,col.vlt.ff.solut. mat.& facit quod}in simili traditur,quòd si species & pretium dentur pro alia specie,si species pretium excedit,censetur esse permutatio:sin contrà pretium excedit speciem,venditio.Ita enim voluit Bart.& alij,in d.l.Aristo,ad fi.ff.de donat.& Cano.in d.cap.ad quæstiones,de rerum permut.cum aliis multis concord.quas ego tibi affatim congessi{in d.tract.Retractuum,vbi suprà,nu.9.si autem non constat.} Et ita in casu l. nostræ nuncupatim voluit Philip. Dec.in d.l.imaginaria.ff.de reg.iur. Et hoc non admodum abest ab eo quod diximus suprà nu.7.quanquam non omnino idem est.

Permutatio iudicatur ex speciei præualentia etiam pretio dato.

10 *Rursus alia eiusdem sententiæ restrictio.*

¶Intellige quintò,quando simpliciter venditio facta est minori pretio,nullo alterius rei respectu: secus si certæ rei contemplatione.Nam cum ea res sit veluti pars pretij,vt est tex. expressus in l. fundi partem.ff.de contrah.empt.& facit l.sterilis.§.si tibi,ff.de acti.empt.& l.si seruus.ff.de cōdi. furt.& c.cum Ioannes,ext.de fid.instrum.Certè venit in considerationem, vt venditio non debeat censeri facta tantum illo exiguo pretio,quod in contractu interuenit : sed possit rescindi ob eam rem,cuius contemplatione facta est illo modico pretio,per text.in l.cùm te. C. de pact.inter empt.& vend.fact.Nam & ob id res ipsa minoris valet,vt per Pan.in c.cùm aliquibus,col.2.extra de deci.& in c.ad nostram,col.vlt.ext.de empt.& vendit.Maria. in d.c.cùm Ioannes, in vij.no.& in c.vlt.in xxij.prin.art.qu.ix.vers.ix.effectus,extrà de dila.cum aliis multis concord. à me adductis in commentariis nostrarum consuetudinum, tit.xiij.in rubrica.Et facit optimè tex.in l.quin etiam.ff.de calum.vbi accepisse videtur,qui minoris rem emerit calumniæ causa.

11 *Donatio remuneratoria non est propriè donatio.*

¶Secundò hinc sequitur,quòd cum donatio remuneratoria non sit mera,simplex,gratuita,& propria donatio,sed potius quædam permutatio,remuneratio,compensatio, & vt titulus onerosus, vt manifestè probat tex.in l.Aquilius Regulus.ff.de donat.ibi,defendi non merā donationē esse, verū officiū magistri quadam mercede remuneratum Regulū.& in l.sed & si lege.§.consuluit, in fi.ibi,& velut genus quoddam hoc esse permutationis.ff.de petit.hæred.& voluit per illum text. Bal.ibi,& Bart.in superscript.proœmij.ff.col.vlt.& in l.per diuersas,col.ij.vers. iuxta hoc quæro. C.mand.& Ioan.And.in addit.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò,col.vlt.Alber. in j. parte statutorum. q.cxxij.prædicta materia.Pan.in rub.ext.de don.& in c.per tuas.eo.tit.& cons.iij.nitar in præsenti,col.antepe.lib.ij.Alex.in l.iurisgentium.§.quinimo, col.3.vers.iuxta prædicta.ff.de pactis.& cōs. ccxvij.nec arguendi sumus,col.j.lib.ij.& cons.xliij.visis & ponderatis,col.6.vers.nec obstat quod statutum,lib.iiij.Fran.Aret.cons.xvij.consideratis,col.v.& omnes vbique.

12 *Hæc lex non habet locum in donatione remuneratoria.*

¶Cùm igitur,vt repetamus,huiusmodi donatio remuneratoria,nō sit propria donatio: certè etiā nostra l.nō habet locū in ea,vt voluit Bal.hîc in 2.lect.quā addi.vocant.& Ang.etiā hîc.& Imol. in c.vlt.col.v.vers.sed circa prædicta,ext.de dona.& Pau.Cast.cons.434.respondeo per ordinē,in 4.dubio, li.j.& cons.435.super hoc pūcto,col.vlt.vers.quartò facit dubiū,lib.ij.Ro.in repe.l.si verò.§.de viro.in 48.fal.in fi.ff.sol.mat.{& in l.si pater.§.j.ff.de donat.}& cons. xxvj. pro decisione eorū,col.ij.vers.concludo ergo.& cons.426.quod indultum Petri,col.iij.& in l.si pater.§. vlt. per illum tex.ff.de donat.vbi ita dicit cōsuluisse Bal.cons.incip.domina Philippa de Asisio,quod reperire nō potui. Alex.cōs.28.præclarè & subtiliter,ad fi.li.3.& cōs.xl.super primo dubio, col.5.in 3.du.lib. 4.& cōs.clxij.visis his quæ copiosè.col.ij.vers.itē respōdeo,lib.vj.Corn.cōs. 194.videtur in præsenti cōsultatione,col.j.li.3.& cons.ccvj.viso suprascripto themate,col.8.vers.cōcurrit etiā,

lib.iij.

BIU Cujas

lib.iij.Barb.{in rub.ext.de don.col.j.vbi dicit singulare,& mirabile.&} in tract.de præstantia Card. in iij.q.prin.primæ partis,col.vj.versi.faciat sing.dictum,vbi hoc dicit singu.& consi.xj. illud adferam,col.iiij.lib.ij.& consi.xxvj.sapienter scripsit,col.pe.eod.lib.ij.vbi & hoc dicit multùm sing. & consi.xliiij.quod est eiusdem initij,col.vlt.eo.lib.ij.& consi.ij.illud adferam in medium,col.j.lib. iij.& cons.xxviij.à Ioue principium,col.j.eo.lib.iij.& consi.xlj. Deum inuocent,col.v.in fi.eo.lib. iij.vbi hoc quoq; dicit multùm sing.& consi.lj.clementissimũ Deum,col.vlt.lib.iiij.& inter cons. Franc.Curt.senioris cons.lxvij.sapienter optimus,col.j.Soci.consi.cxlvij. visa facti contingentia, col.vlt.lib.j.& cons.xxxix.in quæstione quæ vertitur,in fi.li.iij.Ias.in l.ex hoc iure,col.xij.in xvj. effectu obligationis antidoralis. {& ibi quoque Claud.Aquen.col.antepen.versi.sextus effectus.} ff.de iusti.& iur.vbi Iason & hoc dicit sing.& idem Ias.in l.si non sortem.§.libertus,in xv.effect. ff.de cond.indeb.vbi & hoc commendat.& cons.cliiij.in causa mota per Iacobum,col.ij.versi.secundò præsuppono,lib.ij.& consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.iij.versi. sed præmissis,lib.iij. Philip.Deci.in l.si donatione,col.iiij.vers.secundus casus.C.de collat.& consi.xx.in causa istorum fratrum,in princ.& consi.366.pro declaratione,col.iij.versi.venio ad tertium.& consi.dclxxv.cõsuluit,in fi.Anto.Corse.qui & hoc reputat sing.in repet.c.grandi,col.iij.de supplen.negli.prælat. lib.vj.& Catel.Cot.qui & hoc etiam dicit sing.in memor.incip.donatio facta filio.Et Iaco.à Sancto Georg.in l.tale pactum.§.vlt.in fi.ff.de pact.Fran.Rip.hîc in xiiij.q.& iterum in lib.iij.respõ. c.xiij.incip.duo sunt.And.Alciat.in l.creditores,in verbo,natura,ante fi.ff.de verb.sign. {Carol. Ruin.consi.cj.in præsenti,col.v.num.6.lib.j.& consi.cxxiiij.videtur,col.iiij.nu.13.eo.lib.j.} Stepha. Bertr.cons.xlvij.attẽto casu,in ij.dubio,lib.j.& cons.ccv.si est verum,col.vlt.vers.etiam videmus, lib.ij.& consi.312.difficultas,col.vlt.vers.sed aliud est,lib.iij.{& consi.xx.duo sunt,num.3.lib.4.&} consi.135.thema consultationis tale est,col.j.eo.lib.4. {& Ludo.Gozad.consi.v. an in quæstione, col.iij.nu.10.& Hiero.Gratus consi.50.reuerendissime,col.pen.nu.58.lib.j.} Nec reperi qui diuersum teneret,præter Barb.in d.c.vlt.colum.vlti.ext.de donat. vt qui semper aliàs magis contradicere,quàm ad veritatem scribere studeat. Ideo sequere communem omnium sententiam.

13 ¶Quam optimè fulcit d.l.si pater.§.vlt.iuncta glo.in verbo,irreuocabilis.ff.de donat.vbi donatio remuneratoria non reuocatur ob ingratitudinem. Ex quo planè probatur,id quod aliàs est reuocabile,fieri tamen irreuocabile,si factũ fuerit ob benemerita. Quem text.ad hoc expendunt Alberic.Ang.& Ro.ibi,& Bald.in l.si cùm mihi.ff.de dol.mal.& in tractatu de pactis,col.xij.versic. item quæro an habeat locum.{& in c.j.§.vlt.circa mediũ,tit.de his qui feud.dar.poss.} & Panor.in c.vlt.col.vlt.ext.de donat.& d.cons.iij.nitar in præsenti causa,col.antepe.lib.ij.vbi illum tex.dicit sing.& Rom.sin.516.donatio reuocatur,vbi illũ item dicit sing. & perpetuò menti figendũ. & d. consi.26.vbi illum dicit not.& consi.293. circa præmissum,ante fin.& d.consi.436.{Ioan.Berber. in viatorio iuris tit.de reuoc.donat.col.ij.versi.nota etiam quòd donatio.} Corn.d.cons.194.lib.3. Barb.qui multum commendat in omnibus consi.supra allegatis,nunc illum valde singu.dicens, nunc literis aureis scribendum.& præterea {in rub.extrà de donat.& in c.j.col.iiij.de constitut.} consi.liij.clementissimi Dei patris,col.iij.lib.ij.& consi.ij.à Ioue principium,col.viij.lib.iij.Alex. {consi.217.nec arguendi sumus,col.j.lib.ij.&} consi.xl.super primo,col.v.lib.4.{Franc.Aret.in l. Iulianus.§.j.col.iij.ff.de verbor.oblig.} & Steph.Bertr.consi.cliiij.etiam si verum sit,col.j. num.3. lib.j.{Card.Alex.in c.j.col.vlt.tit.de feud.guar.vbi eam glo.dicit singularem.}Socin.consi.84.accuratissime,col.pen.lib.iij.Fely.in c.nouit,col.x.versic.limita tertiò,ext.de iudic.Ias.qui glos.illius dicit no.in l.si tibi pecuniam,in fi.ff.si cert.pet.& in d.l.ex hoc iure,in ij.effect. vbi & illam dicit sing.{& ibi Claud.Syser.vbi suprà.& idem Iason} in d.§.libertus,in j.effectu & ante omnes illum text.expendit glo.in l.vlt.in verbo,inueniatur.C. de reuoc.donat. quam nullus illorum allegat, præter Rom.in d.§.vlt.{& Ioan.Lup.qui illum text.dicit sing.in repet.rub.de donat. inter vir. & vxor.§.50.col.j. Et idem voluit sine allegati.illius text.& glo.Ang.consi.351.generosus,ad fin.Et nullum reperi,qui huic sententiæ contradiceret,præter ipsum Barb.in c.vlt.col.iiij.versi. & limita,extrà de donat.motum quibusdam rationibus,quas ibi videre poteris.}

De eadem re.

Donatio remuneratoria irreuocabilis.

14 ¶Et per illum text.respondit Rom.d.consi.436.priuilegia concessa à principe ob remunerationẽ, transire in contractum,& fieri irreuocabilia:ad quod & alia multa adducit,quod & idem asserit ipse Rom.in repet.d.l.si verò.§.de viro,in xxiiij.fal.ff.solut.matri.& Andr.Alciat.in lib.j.de verb. signifi.in quo integram illã Rom.repet.multo aptiùs ornatiùs distinctiùs transcripsit,& ante Ro. Bal.in d.l.si cùm mihi.ff.de dol.{Et idem quoque voluit Carol.Ruin.consi.xxix. ponderatis,col. iij.num.3.lib.j.& consi.217.videndum,col.iij.nu.7.eo.lib.j.} Et in simili etiam per illum text. latè consuluit Alex.consi.cj.visis testamentis exceptionis,col.j.& seq.lib.j.quòd quamuis priuilegium exemptionis à principe concessum alicui communitati possit per ingratitudinẽ reuocari,vt nuncupatim voluit Bald.in l.ij.in fin.C.de liber.& eor.liber. tamen si talis immunitas fuerit concessa ob benemerita,nõ potest reuocari per ingratitudinem.quod & voluit ipse Alex.d.consi.229.nec arguendi sumus,col.j.& seq.lib.ij.& Barb.in d.c.nouit,& ibi etiam Fel.col.vj.& seq.& iterum col. x.versi.limita tertiò in priuilegio,ext.de iud.idem Barb.d.consi.ij.à Ioue principiũ,col.4.lib.item iiij.Socin.consi.lviij.visis priuilegiis,col.iij.vers.postremò considerandum.lib.j.{& consi. 84.accuratissimè,col.penul.lib.iij.} & Ias.in d.l.ex hoc iure,in ij.effectu,vbi limitat. & in d.§.libertus,in primo effectu.& cons.cj.immunitas fuit concessa,col.iij.versi.confirmatur,quia in generali,lib.4.

Priuilegia à principe concessa ob remunerationem. Immunitas à principe concessa alicui cõmunitati reuocatur per ingratitudinem. Secus si concessa fit ob benemerita.

BIU Cujas

vbi & ad hoc dicit sing.text.in d.l.si pater.{& idem Ias.consi.cxxj.viso themate,col.iiij.versi. ego licèt retulerim,eo.lib.iiij.} & Steph.Bertran.d.consi.cclxiij.lib.iij.& iterum consil.clvij. multa sunt dubia,col.iij.num.8.eod.lib.iij. Quanquam contrarium voluit Franc.Aret.subdubius tamen, in d.c.nouit,col.iiij.versi.intellige autem priuilegium,de iudic.& ante illum Bald. cuius non memi-nit,consi.483.visa immunitate,in ij.dubio,lib.ij.

15 *Feudum concessum ob benemerita.*

¶Sed & per illum text.dicit Iacob.Ardiz.cuius autoritas in materia feudorum est maxima, in sua summa,tit.qui.mo.feud.amit.quòd feudum concessum ob benemerita, nulla potest ingratitudine reuocari.sequitur Bald.in c.j.col.iij.versi.dicit dominus,tit.si vas.feud.princ.& in c.j.col.j.vers. aut quid si talc,& ibi Mart.Laud.post princ.& Cardin.Alexan.col.ij.tit.an mutus vel imperat. & Panor.d.consi.iij.col.vij.versi.hinc dicit dominus,lib.ij.& iterum cons.xxx.cuius principium est, {videtur primò,} ante fin.eo.lib.ij.vbi ad hoc dicit esse text.cum glo.in d.l.si pater.§.vlt. & Fran. Curt.iunior in tractatu feudo.in v.parte princ.in j.conclus.in fi.{& Ioan.Lup.in repet.rub.de donat. inter vir.& vxor.d.§.50.col.ij.& Zasius in epito.feud.part.x.conclus.iiij.fallen. item iiij. licet contrarium teneat Carol.Moli.in consuet.Parisi.tit.j.§.xxx.num.99.& seq.}

16 *De eadem re. Error apertus Baldi.*

¶Ex quibus clarè liquet toto cælo errasse Guil.Cu.virum alioqui legum peritissimũ,& omnium propè antiquiorum celebratissimum,& Bald.doc.oculatissimum, sed vtrunque de meritis malè meritum,dum in l.si tibi pecuniam.ff.si cert.pet.asserunt contra text.in d.l.si pater, donationem remuneratoriam posse reuocari ob ingratitudinem:quoniam,inquiunt, causa præcedens non est obligatoria,sed potiùs voluntaria,ar.l.generaliter, in ij.responso.C.de secund.nupt. Adeo innatum est omnibus vel in re apertissima interdum errare. Quòd si illi verum dicerent, subuerteretur quicquid vbique scriptum est de remuneratione meritoria.

17 *Confirmatio prioris sententiæ.*

¶Est & in priorem sententiam optimus text.in l.metum autem præsentem. §. sed licèt. ff. quod met.caus.vbi donatio remuneratoria non rescinditur prætextu metus.quem text.ad hoc not.Ro. in d.l.si verò.§.de viro,in xlvij. fal.in fin.ff.sol.matr.& in d.l.si pater.§.vlt.ff.de donat.& d.consil. xxvj.col.ij.versi.secundò quia video,vbi dicit not.& Barb.in omnibus propè locis suprà allegat. in quibus multùm illum commendat,nunc illum singul.nunc solennem dicens.{& Ioan.Lup.in repe.rubr.de donat.inter vir.& vxor.§.50.col.j. vbi per eum text.dicit valde sing.} Sed aduerte, ne erres,quòd metus illic non fuit in hoc incussus,vt donatio fieret, nec ab eo cui donatum est: sed qui alium metuebat,alteri donauit,vt ipsum defenderet,& ab eo metu liberaret.

18 *Multa remunerationis specialia.*

¶Sunt alia multa remunerationis specialia,ex quibus nõnulla collegit Ias.dũ ipsius xviij.aut xix. effectus annumerat,tum in d.l.ex hoc iure.{& ibi etiã Claud.Scissel.col.antepe.& seq.}ff.de iusti. & iur.tum in l.si non sortem.§.libertus.ff.de cond.indeb. Quæ & ego huc non adscribam,sed eadunta xat quæ sunt specialia, id est,speciali ipsius fauore contra regulas iuris communis inducta cæteris effectibus relictis,vt nihil ad hunc locũ pertinentibus,& ea quidem cũ auctario non contemnendo præsertim aliorum tex.& doc.Nam alioqui sola remissione fuissem contentus. Sed & illis multò plura non minùs,si nõ magis,memoranda adiiciam, quanuis Ias.ipse in d.locis in hoc omnes neruos intenderit,vt quãplurima colligeret.Iam autem quinq; casus ad perpetuam minimeq; reuocabilem actus firmitatẽ spectantes adscripsimus,quæ propius ad materiam l.nostræ accedunt.Cæteri & actus validitatem contra regulas communes respiciunt,quos inferiùs subiicio.

19 *Donatio inter uirũ & uxorem ex causa remunerationis ualet.*

¶V I. ergo casus specialis est,quòd licèt non valeat donatio inter virum & vxorem, ff. & C. de donat.inter vir.& vxor.per totum.valet tamen ex causa remunerationis,secũdum Bart.& Ias. in l.si diuortio.ff.de verb.oblig.Bart.in l.si voluntate.C.de dot.promis.Bald.in leg.ij.§. creditum,in vlti.oppo.ff.si cert.pet.cum aliis multis concordantibus & antiquioribus & recentioribus, quos tibi latè congessimus in commentariis nostrarum consuetudinum.tit.xiiij.§.x.in glos.j.in princ. ij.fal.& in nostro tractatu nobilitatis.cap.xviij.num.19.hinc fit primum.

20 *Donatio inter patrem & filiumfa. causa remunerationis ualet.*

¶V I I. non longè ab illo diuersus,quòd donatio inter patrem & filiumfa.aliàs etiam prohibita, l.donationes quas parentes.C.de donat.inter vir.& vxor.valet tamẽ causa remunerationis,secundum gl.Bart.Bal.Ang.& alios,in auth.vnde si parens.C.de inof.testa.gl.in l.si donatione,vbi etiã Bart.Bal.& alij.{C.de colla.& in l.filium quem.C.famil.herc.& Roffred.Bonon,quæst.Sabba.vij. donatus.in solutione ipsius quæst.& iterum q.xiij.examinemus,& c.in solutione.}Bart.in l.frater à fratre,in prin.& rursum col.vlt.versi.sextò quæro.& ibi post cum Ioan.Montes.in repe. char.v. col.j.versi.quartò.ff.de cond.indeb.Idem Bart.in l.si tibi decem.§.si pactus.{& ibi Bal.in §.si quis, post prin.}ff.de pac.& idem Bart.in l.j.§.nec castrense,col.pen.ff.de colla.bonor.& in l.si quis pro eo.§.j.in fi.ff.de fideiuss.& in tract.de duobus fratribus,col.vj.versi.deinde quæro quid si pater.& Bald.in l.ij.in iij.oppo.C.de inoffi.donat. & in l.si pater,post princ.C.qui bon.ced.pos.& in auth. ex testamento,& ibi Corn.col.ij.C.de colla.& in l.vlt.col.ij.versi.extra oppo.C.de vsuc.pro donat.& in d.l.si mortis,versic.quæro si pater.C.ad l.Fal.& in l.cùm de bonis.C.de don.& in l.cùm virum,col.iij.versi.sed nunquid præsumitur.C.de fideicom.Ange.in §.j.col.j.in auth. de immen. donat.Pau.Cast.in l.Aquilius,col.ij.& in d.l.per diuersas,col.vlt.C.mand.Flor.in l.quæ pater,col. iij.ff.famil.herc.Panor.in d.c.vlt.in fi.de donat.inter vir.& vxor.{Masuer.tit.de don.§.item hoc q dictum est.}& Alex.d.cons.xx.col.j.lib.iij.Fran.Aret.d.consi.xvij.col.iij.Corn.cons.cxliij.licèt dicendum videatur,col.ij.lib.ij.& Barb.{in rub.extrà de don.col.j.&} d.cons.xj.col.iiij.lib.ij.& cons. 28.à Ioue principiũ,col.j.lib.iij.& Soc.d.consi.lxvj.col.ij.& Corn.d.cons.cxciij.col.j.lib.iij.Philip.

Deci.

BIU Cujas

Deci.consi.dcxxxvj.in causa quæ agitatur,col.j.{Io.Lup.in repeti.rub.de donat.inter vir.& vxor. §.50.col.j.} & doct.vbique. Et hunc casum ponit Ias.in iij.effect.in d.l.ex hoc iure.& in ij.effect. in d.§.libertus.{& etiam Claud.Scysel.in d.l.ex hoc iure,col.xv.in iij.effectu.} Nam & ipsum Ias. non præteribo,vbi & ipse meminerit.

21 ¶ Verùm vnus omnium Lancel.Poli.politissimæ vir literaturæ super hoc dubitauit,in repetit.d.l. filium quem,chart.xij.col.j.vers.secunda conclusio.C.famil.herciscu. Non enim illi videntur posse procedere aliqua merita de filio in patrem, quæ non sint potiùs ex naturali officio & pietate, & ita ex debito, quàm ex liberalitate, & quæ possint patrem obligare,vt per totum tit.ff.de obseq.pa.præstan. Ego certè arbitrior vix esse vlla filij in patrem merita, quæ superent debitam parentibus pietatem,vt quibus omnia post Deum O.M.debemus.Vnde negat Aristo.lib.ix.Ethico. c.j.parem siue æquiualentem gratiam diis atque parentibus posse rependi. Si quid tamẽ sit à filiis impensum vltra debitum parentibus officiũ,quod ægrè comperies,aut certè vltra id quod pij ex more patriæ filij solent aliàs in parentes conferre,cuiusmodi fortè id fuit quod fecit Aeneas, qui patrem Anchisem humeris suis imponens,flammã inter & hostes illum à morte liberauit, suam interim mortem contemnens,vt elegantissimè describitur à Virgil.ij.Aeneid. Quodq; non absimile fecerunt Amphinomus {siue Amphion,vtrunq; enim legitur.} & Anapias,aut vt alij appellant,Onapis,Emanthias & Criton fratres, cum Aetnæ incendia in Catinensem agrum se protulissent,ij sublatos parentes,humeris per medios ignes euexerunt.Quorum memoriam ita posteritas venerata est,vt sepulchri locus nominaretur campus piorum.autores Aristot.eius lib.qui de admirandis in natura scriptus est,cap.3. Virgil.in fin.eius lib.quem de Aetna scripsit,si ipsius est, Strabo lib.vj.Ausonius illis versibus, *Quis Catinam fileat,&c.* Claudianus in ea elegia quam nuncupatim de piis fratribus inscripsit.Seneca ad fi.lib.iij.& vj.de beneficiis.Solinus c.ix. & Valerius Max.lib.rerum memorabilium v.c.4.quo etiam loco memorat de Plutone quodam Pinense iuene,qui bello Italico cùm obsessæ vrbis suæ claustris præsideret, &Rom.imperator patrem eius captiuum in conspectu ipsius constitutum districtis militum gladiis circundedisset,occisurum se minitans,nisi irruptioni suæ iter præbuisset,is in hostes qui patrem vinctum tenebant, solus impetum fecit,ex eorumq; manibus patrem rapuit.Suntq; & alia huiusmodi multa nõ vulgaria filiorum in parentes beneficia ab eodem Valerio inibi relata,quæ si aliquando cõtingant, nihil est quòd filios remuneratione prorsus indignos censeamus.de quo tu vide quæ dicã infrà in quarta declaratione huius donationis remuneratoriæ,vbi aduoco Senecam differentem,an filius beneficium patri præstare possit.& text.apertissimè probantem filios etiã parentes ita suis officiis demereri,vt ad remunerationẽ parentes ipsi adigantur,in §.j.in prin.in auth.de nõ elig.secun.nupt. vbi ita scribitur,plurimumq; à filio experta fauorem,existimauit oportere,ne relinqueret eum sine remuneratione. Ex quo etiam not.Ang.ibi,hanc obligationem antidoralem contrahi non inter alios tantùm,sed & inter parentes & filios.{atque etiã bonus text.in l.de emancipatis,in prin. ibi,hoc à suis genitoribus meruerũt.C.de legit.hæred.& in l.cùm pater.§.rogo.ff.de legat.ij. cum dicitur,rogo filia vt bona tua quandoque distribuas liberis tuis,vt quisque de te meruerit,& in l. j.§.toties,ibi,si etiam iudicium patris meruit.ff.de coll.bonor.& in l.fœminæ,in prin.ibi,contemplatione meritorum.C.de secun.nupt. Pro illa tamen sententia Lanceloti facit quod scribit Bald. in l.si quis filiab.ff.de test.tutel.quòd id quod relinquitur filio,non potest relinqui ob merita,sed tanquam filio.sed credo quòd voluit dicere quòd non videtur relinqui ob merita, quia allegat text.huc pertinentem,in l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excusat.tutor.de quo dicemus infrà in prima declar.nu.74.sed ij omnes. Et vide etiam quæ dicam infrà num.106.quarta declaratio.

De eadem re.

Aequiualens gratia diis atque parentibus non repẽditur.

Aeneæ merita in patrem.

Et Amphionis & Anapiatis.

Etiam Plutonis Pinensis.

Parentes aliquando ad remunerationẽ adiguntur.

Obligatio antidoralis etiã inter parẽtes & filios contrahitur.

22 ¶ VIII. qui & illi proximus,licet pater nõ possit instituere filium spurium,aut nepotem ex eo, secundum sententiam multorum,vt plenè not.in l.vlt.C.de nat.libe. & plenissimè diximus in tractatu primogenituræ in xij.q.{num.14.quod adeo.} poterit tamen id facere ob merita præcedentia,vt sing.voluit Bal.consi.lxvj.cuius hoc initium est,si dicta institutio,col.ij.lib.j.ar.not.in d. authen.vnde si parens.C.de inoffi.testa.& iterum idem Bal.consi.ccccvj. casus talis est, quidam magister,col.iij.lib.ij.nisi sit idem consil. illic repetitum,quod nos credimus:& ante eum Io.And. quem non citat,in addi.Specul.titu.de succes.ab inte.§.j.versi.quid ergo si habes.{& ante hos omnes Roffre.Beneuen.quæst.Sabba.xiij.examinemus,in solutione illius quæst.quem retulit,loco tamen non designato,Bar.consi.cxviij. Odutius,col.j.& Saly.qui sequitur in d.l. vlt.col.vlt.C.de natural.libe.} Et huius effectus nullam Ias.mentionem facit,nec aliorum,in quibus illum tacebo.

Quod relinquitur filio, nõ uidetur relinqui ob merita.

Filius spurius non potest hæres instituí. Nisi ob merita.

32 ¶ IX. licet non possit clericus donare suæ concubinæ,per no.per Bart. & alios in l.affectionis.ff. de donat.cum simil. potest tamen ob merita, vt pulchrè consuluit Petr.Anch.consi.ccxlvij. dubium facit,hac ratione motus,quòd inter personas prohibitas sibi donare,alij contractus non reprobantur,sed valent & tenent,per l.qui testamentum.& ibi not.ff.de probat.& in l.cùm quis decedens.§.pen.ff.de leg.iij.sed huiusmodi donatio est potiùs censenda quædam debiti naturalis restitutio,& sic alius quiuis contractus siue distractus, quam donatio,& propterea non prohibita. Sequitur,numeri tamen illius consi.non recordatus,Barb.in d.l.diuortio,colu.antep.ff.de verb. oblig.vbi hoc multum commendat.& Ferd.Loaz.in addit.Lancel.Gal.in repe.l.centurio.col.v.ff. de vulg.& pup.substit.& Matth.Afflic.in deci.Neap.cij.legatum factũ,vbi ita dicit fuisse iudicatũ in sacro Neap.consi.idq; esse notatu dignũ.{& Ant.Capy.in deci.itẽ Neap.cij.in causa Hippositæ.

Clericus donans suæ concubinæ ob merita.

Ratio eiusdẽ.

BIU Cujas

24 ¶ X. qui præcedenti omnino similis esse videtur. Nam licèt miles quoq; non posit donare concubinæ suæ,l.ij.C.de donat.inter vir.& vxorem,ex quo & illud depromptum est quod de clerico diximus,propterea quòd eum dicunt esse militem cælestis militiæ,ideo id quod de illo dicitur,ad hunc esse trahendum,secundum Bart. Bald. & Saly. ibi cum aliis concord.adductis à Fely.in c. cùm ex officij,col.j.de præscr.& Phil.Dec.consi.cxxxij.in casu proposito,col.j.& à me in tractat. Nobilitatis.c.ix.nu.2.& 3.Potest tamen ipse miles donare concubinæ meritorũ gratia,vt responsum est à Bal.quem nullus eorum quos in præced.versi.citauimus allegat,consi.cclxij.recolo me consuluisse,col.j.lib.j.quod iterum repetitur consi.456.lib.v. Et idem de doctore,vt scilicet ex eadem causa possit donare suæ concubinæ,tenuit.Io.Lup.in repe.c. per vestras,chart. xcviij.col.iiij. versi.quinimo quod plus est,extrà de donat.inter vir.& vxor. Et sic erit pro XI. casu speciali.}

Miles non potest donare cõcubinæ suæ.

Nisi meritorũ gratia.

Idem in doctore.

25 ¶ XII. igitur,licèt tutor aut curator non possit donare simpliciter.l.vlt.ff.de cura.furi.& l.tutor ad vtilitatem,& l.Lucius.§.vlt.ff.de administ.tuto.& l.pactum curatoris.C.de pactis, cũ si.potest tamen causa remunerationis.l.cùm plures.§.cùm tutor,& ibi gl.ff.de administ.tutor.& l.qui filiũ. ff.vbi pupillus edu.debeat. Qui quidem tex.sunt pulchri,& admodum notandi.& ita secundum eos respondit cùm ex facto interrogaretur Rapha.Co.consil.cj. cuius exordium est, ducissa Mediolani.{& Rom.consi.50.idem in præfata consultatione,versi.rursus videtur,& ante eos Alber. in l.ambitiosa,num.2.ff.de decre.ab ordi.faci.}

Tutor aut curator remunerationis causa donare potest.

26 ¶ XIII. licèt etiam procurator generalis donare non possit,vt not.in l.præses.C.de transactionibus.& in c.vlt.de offi.vic.lib.vj.potest tamen & ex illa remunerationis causa.l.filius,in prin.ff. de procur.& glo.in d.c.vlt.in verbo,nec regulariter,dum loquitur de magistro.& Bart.in l. ambitiosa.ff.de decret.ab ord.fac.& hanc dicit esse communem opin. Franc. Aret.consil.xxiiij.quatuor dubia,in iij.dubio,vbi tamen dicit quòd de subtilitate iuris posset contrarium dici, & fortè, inquit,esset verius.

Et procurator generalis.

27 ¶ XIIII. prælatus qui etiam prohibetur res ecclesiæ alienare,potest tamen pro remuneratione meritorum in ecclesiam collatorum.l.iubemus nulli.§.scientes,ibi,ad vicissitudinẽ beneficij comerati,arg.à contrario,& ibi glo.in verbo,permissam,Alberi.Bart.& {Paul.Castr.&} alij. C.de sacrosan.eccle.vbi magna eorum pars intelligit in bonis mobilibus.& c.quicunque suffragio,& ibi glo.xij.q.ij.& c.per tuas,ext.de donat.& ibi Panor.in duobus locis,{& Barb.col.j.} & c.relatum, le ij.ibi,iuxta seruitij meritum,& ibi Panor.& alij,ext.de testa.gl.in §.j.in verbo,sancimus,in authent.de alien.& emphyt.& in c.consensus,in glo.j.& ibi Inno.Hosti.& Panor.ext.de reb.eccles. non alien.Inno.in c.cùm in officiis,col.j.& ibi quoq; Panor.in verbo,remanere,post princ. col.ij. versi.iiij.fallit,ext.de testa.Oldra.consi.ccxxvj.quidam episcopus,col.ij.versi.secundò quia donatio,& iterum col.seq.versic.sed salua reuerentia.Ioan.And.in addi.Spec.in rub.de reb.eccles. non alien.{Alberic.in l.Diuus.ff.si quid in fraud.patro.} Bart.in l.iusta causa,per illum text.ff.de manu.vindic.Bald.{in l.cùm multa,col.j.C.de bonis quæ libe. vbi dicit quòd papa potest infeudare castra ecclesiæ benemeritis.} in c.de priore,extrà de appellat. {& consi.ccxciij.hæc materia,col. ij.versi.alij dicunt.lib.j.} Rom.in d.§.de viro,in xlviij.fal.in princ.& consi.50.idem in præfata consultatione,Paul.Cast. consi.lxxiiij.in facto isto,in princ.lib.j. vbi & hoc etiam intelligit de bonis immobilibus.& consi.cclxxxv.ad primũ respondeo,ad fin.lib.ij.Panor.in c.ad hæc in ij. not.ext. de testa.& in c.consensus,per glo.j.ibi,ext.de reb.eccles.non alien.Imol.in clem.j.col. v. versicu. quærit Guil.{& ibi Petr.Ancha.in iij.quæst.}eo.tit.Alex.consi.lvj.consideratis verbis,col.iij.versi. vnde refert,lib.j.& Socin.d.consi.lxvj.col.ij.in fin.lib.j.& d.consi.lxxxiiij.col.pen.lib.iij.& Barb. omnibus ferme locis suprà citatis,& præterea in tracta.de præstan.Cardin.in iij.q.j.partis, col.vj. versi.limita etiam nisi Cardinalis vellet. {Franc.Aret.in l.præses col.ij.C.de transact.} & Angel. Cla.in verbo,immunitas,versi.liij.& Socin.d.consi.viij.col.v.lib.iij.& Alciat.in l.creditores,ad fi. ff.de verb.signifi.Iaf.in d.l.ex hoc iure,& in d.§.libertus.& voluit etiam idem Iaf.consi.ccxxij.de archiepiscopo,col.ij.versic.bene facit,lib.ij.{& consi.ccxxvij.Carolus olim,col.viij.versic. octauò facit,eod.lib.ij.vbi loquitur etiam de immobilibus,& consi.x.videretur,col.pen.versi.item prædicta,lib.iij.} & latè consi.lxxiij.dubitatur,col.j.ij.iij.& iiij.lib.iij.vbi & concord.adfert. {Philip.Dec. qui id etiam negat procedere in immobilibus,consi.clxiiij.cuius superscriptio incipit,res ecclesię, col.j.& Carol.Ruin.consi.iij.videtur,post prin.lib.j.Io.Lup.in repe.rub.de don.inter vir.& vxor. vbi suprà.} Et hoc confirmat quod dicit Ioan.Fab.in auth.hoc ius,col.ij.C.de sacrosc.eccle.quòd prælatus potest manumittere seruum propter meritum,licèt aliàs non posset, per iura quæ ibi allegat.{vide tamen Alber.in l.iubemus nulli,col.pen.versi.in glo.an ergo,eod.tit.& Franc. Curt. Iunio.in tracta.feudo.in ij.parte prin.in vj.q.col.j.& ij.versi.secundò moueor.}

Papa potest infeudare castra ecclesiæ benemeritis.

28 ¶ XV. qui non adeo dissimilis est,licèt prælatus nõ possit mutare naturam feudi,per text. in c. ex parte,& in c.j.§.j.tit.qui feu.dare poss.potest tamẽ ex causa remunerationis:& ideo si feudum ecclesiæ erat solitum concedi ad tempus tantùm, vel in masculos tantùm,potest tamen prælatus in longius tempus cõcedere,& in fœminas,pro remuneratione meritorũ,per tex.in c.ij.§.j.tit. de legib.Corra.in c.j.tit.quemadmodum feud.ad fili.pert.secundũ Iaco.Bel.Nicol.Neap.& Iaco.Aluar.in d.c.j.in prin.tit.qui feud.dare poss.Card.Flor.in d.c.ex parte,in iij.col.& {Iaf.qui hoc dicit multùm notandũ in d.l.ex hoc iure,in ix.effect.ff.de iustit.& iure,} in d.l.si non sortẽ.§.libertus, in vij.effect.ff.de condict.indebi.{& in l.ij.versi.illud etiam bene not.qui est in nu.172.C.de iure emphyt.

Prælatus mutans naturam feudi causa remunerationis.

emphyt.& d.consi.227.vbi suprà,lib.ij.}& Phil.Dec.cons.398. viso casu proposito,col.pen.vers. postremo dato,vbi dicit generaliter multa concedi propter remunerationem, quæ aliàs prohibentur.{Et facit quod scribit Bald.in d.l.cùm multa.C.de bonis quæ libe.vbi tamen loquitur de papa.vbi suprà diximus in ix.casu.}

29 ¶ XVI. minor qui sine decreto non potest alienare rem immobilem,per totum titu.ff. de reb. eorum & C.de prædi.mino. Potest tamen eam donare causa remunerationis,vt asserit posse attentari Rom.in l.si ante nuptias.ff.solut.matri.per tex.in d.c.quicunq; suffragio.quod dictum sequitur & commendat Socin.d.consi.lxvj.& Alciat.in d.l.creditores.ff.de verb.signific. vt minùs mirari debeamus quod eleganter scribitur in l.etiam.§.ex præterito.ff.de manu. vind. quòd minor xx.annis potest manumittere seruum ob illius merita,quia videlicet dominum in prælio adiuuauerit,contra latrones tuitus sit,quòd eum sanauerit,quòd insidias detexerit,& cætera id genus.{quem tex.dicit sing.Barb.in d.rub.de donati.} Super hoc tamẽ,quod dixi de immobilibus, vide {tex.in l.ij.& ibi Fran.Aret.qui eam legit cum l.j.C.si aduer.donat.& eundẽ Aret.in l. precibus,in iij.not.C.de inoffi.donat.& in l.si ante,col.ij.& iij.ff.solut.matri.&} consil. xxiiij. incip. quatuor dubia.col.vlt.& Iaf.in d.l.ex hoc iure,in xj.effectu.{& ibi Claud.in iiij.effectu,& ipsum Iaf.}in d.§.libertus,in ix.effec.quibus locis de hoc copiosè disputat,ideo plura dicere supersedeo.

Idem in minore sine decreto alienante rem immobilem.

30 ¶ XVII. mulier à statuto prohibita donare sine consensu mariti,poterit tamen ex causa remunerationis,vt in pulchro casu respondit,subdubius tamen Pau.Cast.consi.clxxij,in casu præsenti,in prin.lib.ij.per l.si verò non remunerandi.§.idẽ Papinianus,in fi.ff.mandat.& not.in l.si fundum per fideicommissum,in princ.ff.de legat.j. Sed id qualiter intelligatur, & an id verum sit, videbis infra nume.193. & hic admodum,& seq. {& in nostris legibus connubialibus,in verbo, *contracter*,num.48.sed hoc sing.& seq.

Et in muliere donante sine consensu mariti.

31 ¶ XVIII. licèt etiam mulier non possit sibi vllo pacto in dote præiudicare,l.de die,& l.Attilicinus.ff.de pact. dota.cum si.nisi tamen ex causa.l.licèt manente,eo.tit.Certè huius rei iusta causa esse censetur,si ea donet benemerito,vt singu.respõdit Philip.Dec.consi.536.in causa quę agitatur Mantuæ,col.j.versi.venio ad secundum,motus ex his quæ suprà diximus de donatione inter virum & vxorem,& inter patrem & filiumfamil.}

Etiam in muliere præiudicante sibi in dote.

32 ¶ XIX. decuriones aliàs prohibiti donare res ciuitatis,possunt tamen & eas donare causa remunerationis:nec propterea decretũ est ambitiosum,nec reuocari potest,vt no.voluit Bart.in l. ambitiosa,col.ij.versi.quæro vtrum liceat.{& ibi quoq; Alber.nu.2.}ff.de decre.ab ordi.faci.per text. in d.l.iubemus nulli.§.sciẽtes.C.de sacrosc.eccles.& d.l.cùm plures.§.pen.ff.de adminis.tut.&alia iura.& sequitur Alex.consi.clxj.viso themate suprascripto,paulò ante fi.lib.ij.& consi.xlij.incip. visis & ponderatis,col.j.versi.nec obstat si diceretur,& iterum col.iij.versi.nec obstat quod donatio,lib.iiij.& consi.xxx.ponderatis narratis,in fin.iij.dubij,lib.v.vbi ex hoc respondit ciuitatẽ subditam principi posse ob benemerita immunitatem perpetuam concedere.& Fely.qui & hoc sequitur in c.accedentes,col.vlt.in ix.conclusione,de præscrip.& Iaf.in d.§.libertus,in vj.effectu. & d. consi.lxxiij.dubitatur,col.iiij.versi.similiter decuriones,lib.iij.& d.consi.cj.immunitas,col.iij.vers. quintò & adhuc,lib.iiij. Et hoc maiorem in modum comprobat,quod pulchrè decidit Alber. in 1.parte statutorum.q.cxxij. quòd stante statuto, quòd donum aliquod non possit fieri de bonis communis,nisi sex partes consilij concordarent,poterunt tamen quatuor partes ex septem donare causa remunerationis,non obstãte tali statuto. Et ita dicit fuisse determinatum per collegium iudicum Pergami,vbi est huiusmodi statutum. Et idem in simili casu consuluit Alex. d.consil. 44.col.antep.versic.nec obstat quòd statutum communis Rodigij,lib.4. {Sed tu tamen interim vide Bald.consi.383.quando super facto,col.ij.versic.his præmissis,lib.iij.}

Idem in decurionib.prohibitis aliàs donare res ciuitatis.

Ciuitas subdita principi potest ob benemerita immunitatem perpetuã cõcedere.

33 ¶ XX. potest iudex mulctas reorum aliaq; ad fiscum pertinentia donare causa remunerationis, per l.diuus,ibi,vel si quid fortiter.ff.de bon.dam.& in l.in mulctarum.C.de modo.mul.per quos text.ita voluit Rom.in repet.l.si verò.§.de viro,in xlviij.fal.ff. solut. mat. vbi dicit quòd secundum hoc debet intelligi.quod no.Guil.Cu.& Bart.in l.j.in fin.prin.ff.de iusti.& iur.& Bar.in l.illud.C.de præb.sala.lib.x.& Bal.in l.programma,col.ij.versi.pone quòd præses.C.commi.vel epis. dum dicunt,quòd potestas potest de bonis fisci remunerare illum qui accepit malefactorẽ, & id quoq; voluit Barb.in d.tract.de præstan.Card.in iij.q.j.partis,col.vj. & in rub.ext.de donat.col.j.

Et in iudice ad fiscum pertinentia donante.

34 ¶ XXI. qui non longè abest à præcedenti. Iudex potest ob delinquentis merita & beneficia in remp.collata,pœnam vel minuere,vel omnino remittere, per text.in l.ij.§.postea cùm Appius.ff. de orig.iur.vbi cum Appius scriba librum legum Appio surripuisset,populoq; tradidisset,non solùm impunè tulit quòd surripuisset,sed & præmiũ ob id quòd populo tradidisset,consecutus est. Et text.non minùs notandus in l.non omnes,§.vlti.ff.de re mili.vbi scribitur ei parcendum esse, qui transfugit,& postea multos latrones deprehendit,transfugasq; demonstrauit.Et posteriorem text.dicit sing.idem Rom.sing.538.nullus nisi princeps,ex illoq; decidit pulchrum casum.Sed & illos text.ad hoc expendit Barb.d.consi.xj.col.iiij.lib.iiij.& d.consi.xxvj.col.pen.co.lib.ij.Et posteriorem quoq; ad hoc annotat Rapha.Fulg.consi.124.præsuppositis statutis,col.vlt.vbi & ad hoc allegat l.quinq; summates.C.de decurio.lib.x.Sed & illum text.in d.l.non omnes,ad hoc ponderat Alex.consi.xix.circa primum,ad fi.lib.vij.ad hoc quoq; citans l.si quis in graui.§. hi quoq;.ff. de Senatusc.Sylla.qui & mihi non admodũ facere videtur, quamuis & ante eum illũ ad hoc

Idem in iudice pœnam minuente uel remittente.

BIU Cujas

expenderit Bal.alicubi,vt paulo pòst subiiciemus. Annotat etiam ad hoc text.in d.l.non omnes, Socin.si is est,in tractatu sal.regu.229.lex generaliter loquens. Et est etiam bonus text. si solerter inspiciatur,in l.j.ad fi.ibi,ob merita indulsit.ff.de constit.princip. & similis text. in §.sed & quod principi,versic.planè ex iis. Instit.de iure nat.vbi glos.in verbo,ob meritum,ita illum tex.intellexit,& post eam Ioan.Plat.& Angel.Aret.

35 *Deprecatio quid apud Rhetores. Exempla deprecationis.*

¶In hanc sententiam locus est apud oratores,quam deprecationẽ vocant,de qua Tullius lib.veteris Rhetho.2. Deprecatio est,inquit,in qua non defensio facti,sed ignoscendi postulatio continetur.Et paulò pòst huius rei exemplum subiicit, vt si pro aliquo claro aut forti viro, cuius in remp.multa sint beneficia,dixeris,possis &c. Et lib.j.artis Rhetoricæ ad Herennium,si eius sit id opus. Deprecatio est cùm & peccasse,& consultò fecisse cõfitetur,& tamen postulat,vt sui misereantur.Subditq;,hoc in iudicio non ferè vsu posse venire,nisi quãdo pro eo dicimus,cuius multa rectè facta constent. Additq;,hoc modo in loco communi per amplificationem iniiciemus, q̃ si hoc fecisset,tamen ei pro pristinis beneficiis ignosci cõuenire.Et eadem propè scribit in lib.ij. eiusdem operis.Hoc genere deprecationis vtitur ipse Tullius in oratione pro Annio Milone statim in exordio,deprecãs inter cætera,vt Clodij interitus Miloni propter multa illius præclara in rempu merita condonetur. Idem in oratione pro Lucio Flacco refert Marcum Aquilium multis auaritiæ criminibus testimoniisq; conuictum , quia cum fugitiuis fortiter bellum gesserat,à Romanis iudicio liberatum. Cuius etiam rei meminit idem Tullius in septima , eademq; vltima actione in Verrem,statim post prin.& in lib.secundo de Oratore. Et eius autoritate Liuius lib.ab Vrbe condita lx.in princ.si verum retulit Florus in epitome. Addit autem Cicero in ea oratione pro Flacco,se consulem C.Pisonem defendisse, qui quia consul fortis constansq; fuerat,incolumis est reipub.reseruatus:refertq; alios ob idipsum quoque absolutos. Et paulò infrà, Semper, ait,graues & sapientes iudices in rebus iudicandis , quid vtilitas ciuitatis, quid communis salus, quid reipub.tempora poscerent,cogitauerunt.

36 *Historia de M.Horatio.*

¶Liuius autor grauissimus,cuius nuper meminimus,lib.j.scriptũ reliquit,M.Horatium,qui paulò antè imperiũ po.Ro.sua virtute peperisset,quippe qui ter geminos Curiatios interemerat , sororemq; suam,dum rediret à victoria,obuiam sibi factam,mortem vnius ex Curiatiis, cui desponsata fuerat,flentem,gladio trãsfixit,à po.Ro.absolutum fuisse magis admiratione virtutis , quàm iure causæ:vt tamen cædes manifesta aliquo piaculo lueretur,imperatum patri Horatij,vt filium expiaret pecunia publica.Quam historiam etiam conscripsit Aristides Milesius in lib.Italicarum rerum,& Dionysius Halicarnasseus lib.iij. Et Cicero in illa oratione pro Milone.Valerius Max. rerum memorabilium lib.vj.c.iij.& iterum lib.viij.c.j.& Plutarchus in suis Parallelis,vbi & testimonio Demarati rerum Arcadicarum lib.ij.eandem quoque refert historiam accidisse apud Tegeatas.& Festus Pompeius quo loco de sororio Tigillo disserit.

M. Horatius magis admiratione uirtutis,quàm iure causæ à pop. Rom.absolutus.

37 *Lucanus quidam miles apud M.Fabiũ accusatus. Præclarũ Fabij Maximi factum.*

¶Aliam historiam huic loco maximè congruentem recenset ipse Plutarchus, tum in vita Fabij Maximi,tum in Romanorum apophthegmatis , quòd cum miles quidam Lucanus apud ipsum Maximum esset accusatus,quòd mulieris amore noctu sæpe in castris vagaretur,cæterum mirabili armorum virtute vir esse narraretur,mulierem quam deperibat,deprehendi eo clam iussit,& ad se duci. Vt autem adducta est,accersito homine,quòd contra legem,inquit, pernoctes , haud me latuit,ac ne prius quidem latuerat,quòd probitati studeres : quare fortiter tuis ac rectè factis errata condonentur. Reliquum nobiscum eris:habeo enim sponsorem. & adductam mulierculam ei commendauit ac tradidit. Quam rem etiam retulit Plinius , siue is est Suetonius , vt alij contendunt,siue Cornelius Nepos,vt & aliorum est sententia,in lib.de viris illustribus,quo loco de Fabio Maximo scribit & Valerius Maximus lib.vij.c.iij.

38 *Ionathas mortẽ edicto prohibita liberatus ob deuictos Philisthæos*

¶Sed & id quoque exemplo diuinorum librorum possumus comprobare. Ionathas enim contra regis edictum fauum mellis ante vesperũ comedit:tamen quia illa ipsa die Philisthæos deuicerat, salutemq; in Israel fecerat,piis populi precibus liberatus est à morte edicto proposita,cuiq; iã per patrẽ fuerat destinatus,sicuti scribitur j.Reg.xiiij.& repetitur in decretis canonicis xxij.q.ij.§.vlti. Et hoc quidem ad hoc propositum ponderauit Ioan.de Lig.in tractatu de bello.c.xxix.

39 *Confirmatio præcedẽtium.*

¶Prædicta confirmantur per id quod pulchrè & eleganter consuluit Bal.consi.liij.item prouiderunt & ordinauerunt,lib.ij.quòd prouisiones generales statutorum recipiunt tacitas exceptiones propter casus emergentes , in quibus oportet specialiter prouideri. vnde suadente causa speciali cessat prouisio generalis. Hinc est quòd propter singularia merita singularis fit prouisio, quæ secundũ generalia statuta non posset fieri,per d.l.si quis graui.§.is quoque,qui legitur cũ §.vtrùm, vbi dicit notab.Bart.quòd si est prohibitum forensi acquirere possessionẽ in ciuitate,tamen propter singulare meritum,vt quia multùm operatus est in recuperatione alicuius castri rebellantis, potest hoc ei concedi.hæc Bal,qui ad hoc dicit facere d.l.Aquilius,& l.si pater.ff.de donat.

Suadente causa speciali cessat prouisio generalis.

40 *De eadem re. Berenice meritis suorum absoluta.*

¶Quin huic rei tantum tribuere antiquiores,vt non solum propter merita illius propria qui deliquit,sed & maiorum coniunctorumq; ipsius delinquentis,illum mitius punirent,aut impunitum relinquerent.quod hinc constat,quòd Berenice alias Pherenice dicta cognomẽto Calipatera,cùm virum habitu mentita ludis interfuisset,vbi Pisithodum filium coronatũ vidit,cognitaq;,ac quæstione habita,quòd ad ludos mulieribus interdictos venisset,meritis suorum absoluta est , cũ tamen secundùm legẽ ex Typeo prærupto monte præcipitabãtur quę id fecisse essent deprehensæ.

Autores

BIU Cujas

Autores Pausanias lib.v.& Aelianus de varia historia.Et apud Liuium lib.3.Appius dum in vin cula duceretur,maiorum merita in rempublicam commemorabat,quò pœnã deprecaretur.Nam & merita parentum ad liberos quoq; transeunt,vt eleganter respondit Bal.cons.cccIv.præmittẽ dum est ad euidentiam quod priuilegium,col.ij.lib.j.Quem ita refert & sequitur Socin.cons.84. accuratissime,col.iij.vers.ex quibus in proposito,lib.iij.Ideóq; & Tullius in eodem lib.ij.de inuẽtione,quo loco de deprecatione disserit.Oportebit,ait,eum qui sibi vt ignoscatur postulabit,cõmemorarare si qua sua poterit beneficia,& si poterit,&c.Et paucis interiectis,deinde maiorũ suorum beneficia,si qua extabunt,proferre.Tacitus autem lib.xj.tradit Plautio Laterano mortẽ quã ex sceleribus meruerat,fuisse remissã ob patrui egregium meritum.{Marius autẽ in oratione apud Sallustiũ in Iugurtha:Ad hoc(ait)alij si deliquêre,vetus nobilitas, maiorũ facta fortia præsidio ad sunt.Quint.lib.vj.c.j.Periclantẽ(inquit)cõmendat dignitas,& studia fortia,& susceptæ bello cicatrices,& nobilitas,& merita maiorum.Nam & aliâs quoq; videmus apud nos,filios remunerari ex parentum meritis.l.iij.ff.de priuileg.vetera.& l.nemini,vers.filios autem,& l.petitionem,vers. filiis scilicet.C.de aduoc.diuer.iudic.& l.iubemus.vers.& filios.C.de aduoc.diuers.iudi. quos text. ad hoc citat Rom.cons.xxix.in causa maioriæ.}

Merita parentũ ad liberos transeunt.

Plautio Laterano mors remissa ob patrui meritum.

41 ¶Quæ omnia velim intelligas,ne tu erres,nisi quis grauissimum atrocissimumq; facinus in rẽp. commisisset.Neq; enim magis sua ipsius merita & beneficia à pœna tam scelesti facinoris vindicare debent,quàm olim vindicarunt Manlium Capitolinum ob defensum Capitolium dictum, quin & si sexdecim annorum voluntarium militem pro Repub.se obtulerit,triginta septem militaribus donis à suis ducibus ornatus,viginti tres cicatrices in pectore habuerit, capta vrbe autor in Capitolium fugiendi quadam nocte clangore anseris excitatus Gallos ascendentes deiecerit,patronus à ciuibus appellatus,& farre donatus fuerit,domum etiam in Capitolio publicè acceperit:tamen quoniam regnum affectare,& ita libertatem reipub.opprimere conuictus est,nulla suorum tantorum in rempublicam meritorum ratione habita,ex sententia Rom.Pop.à quo bonam partem legum nostrarum habuimus(ne quis forte contra legem id factũ contendat)de saxo Tarpeio præcipitatus est,domus illius diruta,& bona publicata,in eiusq; notam factum senatusconsultum,ne cui de Manlia gente Marco cognomen esset.autores Liuius lib.vj.Valerius itẽ lib. vj.cap.iij.Plinius,si is fuit,in lib.de viris illustri.& Plutarchus in Camillo. {Et de hac re loquens Portius Latro in declamatione in Catilinam:Recte igitur maiores nostri summis laudibus efferẽ di sunt,qui Sp.Melium,qui Gracchos,qui Manlium Capitolinum, qui Drusum,qui Saturninum fortissimos homines & reipublicæ sæpenumero non mediocriter opitulares,quòd deuenissent in affectatæ tyrãnidis suspicionẽ,morte mulctãdos esse putauerũt. Nec Spuriũ Melũ fauor amplissimus ciuitatis:nec Gracchos aui sui ampliſsimi viri memoria:nec Mãlio celeberrima gloria Capitolij liberati,nec Druso sanctissimi sui penates:nec Saturnino ius sacrosanctæ dignitatis auxilia ta est.Hæc ille.{Quod nimirum confirmat quod in simili tradit Cæpola cautela iij.incip.propter maximã.& quæ diximus in causis minuẽdæ pœnæ in 49.causa.vbi hãc rẽ latissimè tractauimus.

Manlii Capitolini egregia facta.
Idem patronus à ciuibus appellatus.
Idem ob regnũ affectationem de saxo Tarpeio præcipitatus.
Senatusconsultum factũ ne cui de Manlia gente Marco cognomen esset.
Exemplũ eiusdem rei in Sp. Melio.
Et in Gracchis.
Et in Saturnino.

42 ¶XXII.casus assumitur ex l.cum nauarchorum.C.de nauicul.li.xj.vbi remittitur onus soluẽdi gabellas propter remunerationem,quod aliàs remitti nec debet nec potest, sicuti per illum text. annotauit Ludouic.Rom.in repetit.d.l.si vero.§.de viro.in d.xlviij.fal.ff.solu.matr & Barb.d.cõs. xj.col.iiij.lib.ij.& d.cons.xliij.col.vlt.eo.lib.ij.Quod dictum credo esse verum ex iis quę diximus in duobus præcedentibus effectibus.Sed an id probetur ex d.l.cæterorum sit iudicium.

Onus soluẽdi gabellas remissum propter remunerationem.

43 ¶XXIII.ex l.item si verberatum.§.j.ibi,item si forte ager.ff.de rei vendi.& l. Lucius.in princ. ibi,partim veteranis in præmia assignatus.ff.de euictio.Ex quibus probatur quòd potest princeps vel ciuitas rẽ vnius alteri donare & assignare ex causa remunerationis rei bene gestæ pro republica.& ita per illos tex.voluit{Ang.in l.3.§.si is pro quo.ff.quod quisq; iuris.}Fulg.cons.144.Antonius de crimine.col.ij.vers.in oppositum arguitur.Pau.Cast.cõs.178.donatio prædicta.in fi.lib. 1.Ro.cons.310.in casu propositæ consultationis.col.j.Phil.Dec.{cons.269.cõsultus ab illustri,col. 3.dum allegat Pau.vbi suprà}cons.271.in casu transmissõ.col.3.vers.vlterius etiã.{& rursus in addit.illius cons.col.vlt.}& cons.286.in causa communitatis,col.3.vers.venio ad secundũ,{& cons. 357.in causa magnifici,col.2.versi.considerandum est.}& cons.390.quoniam ex facto,col.v.vers. secundo est ponderandum.{& Ludo.Gozad.qui alios allegat,consi.j.Deus scrutator,col.ix.num. 36.& cons.26.in causa illustrissimorum,nu.10.}Et ex illis iuribus passim nostri doct.tradũt posse principem ex causa publicæ vtilitatis rem alterius auferre,vt Bart.in l.quæcunq;,in fi. C. de iur. fis.lib.x.{Io.Fab.in l.bene à Zenone,post princ.C.de quad.præscrip.} & Bal.in l.rescripta.col.vlt. vers.tertio quæritur.C.si con.ius vel vti.publ.& Alexan. latè cons.xciij. visis & sæpius recensitis, col.pe.lib.v.Sed quod ad causam remunerationis etiam priuatim pertinet,est & alius bonus tex. quem citat Rom.vbi supra in l.ij.C.quib.ex caus.ser.pro præ.lib.accip.vbi ex ea causa cogitur dominus seruum manumittere.Et vt scribit Tullius in oratione pro Cornelio Balbo, Seruos bene de rep.meritos persæpe libertate publicè donari videbamus.

Princeps vel ciuitas donàs rem unius alteri causa remunerationis.

Princeps ex causa publica potest rem alterius auferre.

44 ¶XXIIII.erit tex.not.in l.viuus libertus.ff.si quid in fraud.patron.restringens omnia iura prohibentia ne libertus donare possit,quo minùs legitima patronorum pars ad eos perueniat,vt l.j. & per totum.eo.tit.vt videlicet procedat,nisi libertus bene merentibus donauerit:quo casu potest patroni partem minuere,vt illic cauetur.& illum tex.ad hoc not.Bal.in l.ij.in iiij.oppo.C. de

Libertus patroni partem imminuens remunerationis causa.

BIU Cujas

inoffi.dona.& Rom.in repe.§.de vtro,in l.si verò,in xlviij.fal.vers.vj.ff.solut. matri.{ Alex. cons. lv.consideratis verbis dicti statuti,col.ij.vers.& subdit ibi,lib.ij.}& Barb.{in d.rubr. de donat. vbi eum tex.dicit sing.&}d.cons.ij.col.j.lib.3.& Corn.cons.clxxviij.in hac consultatione,col.vlt.lib.2. & Iason in auth.vnde si parens,col.vlt.C.de inoffi.testa.& in d.l.ex hoc iure,in x.effectu obligationis antidoralis.ff.de iustit.& iur.& in d.§.libertus,in viij.effectu.Et vide gloss.in l.patronus.ff. de probat.disputantem de intellectu d.l.viuus.

45 *Eadē de causa res subiectæ restitutioni alienantur.*

¶XXV.{quod tradit Iason,qui id sing.in auth.res quæ,col.ij.in v.limitatione.C.commu.de leg. quòd}res subiectæ restitutioni,& quæ propterea alienari prohibentur per{l.vlt.§.sed quia nostra, & seq.C.eo.tit.}possunt tamen alienari ex causa remunerationis,{quia aliàs prohibita alienari,pos sunt tamen ob hanc causam alienari.}quanquam illud non audet asseueranter asserere,sed cogitā dum relinquit,malens aliorum iudicium expectare,quàm litem suam facere,quoniam id expres sè cautum non sit.{Sed & hoc ipsum intrepidè tenet Firmia.in tracta.gabel.in iij.parte viij.partis princip.in xxxiiij.quæstio.vbi id dicit sing.idq; ipsum voluisse Bart.in j.constit.ff.in prin.col.vlt. qui tamen id non dixit,sed aliud quod dicemus in seq.vers.}

46 *Et res à iure aliàs alienari prohibitæ.*

¶XXVI.casus etit generalis,vt quæ aliàs à iure alienari prohibentur,possunt tamen ob remunerationem alienari,si credimus Bartol.id generaliter affirmāti in suprascriptione proœmij ff.col. vlt.& Pan.in c.per tuas,col.ij.vers.in gl.j.in fi.ext.de dona.& Ias.in d.l. ex hoc iure,in 8. effectu, {& ibi Claud.Scysel.in 4.effectu,& eundem Ias.}& in d.§.libertus,in vj.effectu.{& cons.ccxxvij, Caro.olim,col.viij.vers.octauò facit,lib.ij.& d.cons.lxxiij.col.iij.vers.mouet in primis,lib.iij. Phil. Dec.cōs.ccxxxij.dura & admodum rigorosa,col.ij.vers.accedit etiam,Io.Lup.in d.rubr.de dona. inter vir.& vxo.d.§.50.}Et bene facit quod scribit Bal.in c.edoceri,col.3.vers.si instrumentū dicit donauit,extra de rescrip.quòd vbi merita adsunt,non præsumitur fraus ex aliquo interdicto,per glo.in l.qui testamentum.ff.de probatio.

Vbi merita adsunt non præsumitur fraus.

47 *Insinuatio nō habet locū in donatione remuneratoria.*

¶XXVII.donatio remuneratoria non indiget insinuatione.l.Aquilius.& ibi gl.in verbo, mora.{Alber.qui dicit alibi se non legisse,{Bart.Imo.& omnes.ff.de donatio.{Dyn.& Alber.in l.si pater.§.vlt.ff.eod.tit.}Oldra.cons.v. Titius dedit duobus.& cons.ccxiiij. ad habendum aliqualē notitiam.& Io.And.in addit.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò,col.vlt.Guil.Cun.in l.illud, & ibi etiā Bal. col.pen.q.iiij.& Saly.C.de sacrosanct.eccle.Alb.& Saly.in l.vlt.C.de pact.Bal.in l.ij.ante fin. C.ne lice.poten.& in d.l.si cum mihi.ff.de dolo.& in l.si pater.C.qui bon.ced.poss.& in l. si tibi pecuniam,in lect.antiqua.ff.si cert.pet.& in l.si mortis,versi.quæro an donatio,C.ad legem Falc. & in l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de peti.hæred.in vtraq; lect.& ibi quoq; Ang.qui ad hoc dicit singu. glo.in d.l.Aquilius.& idem Bal.{in l.idemq;.§.vlt.ff.mand.&}in addi.Spec.tit.de donat.vers.quid si pater,& Ang.in l.sancimus.C.de donat.& in l.vlt.in prin.C.de iure dot.& in l.cùm multæ.quę est vlt.in prin.C.de donat.ante nupt.& in l.j.§.si pater.ff.pro don.& cons. clxxix. visis prædictis instrumentis,col.vj.vers.venio ad tertium.Flor.in l.quæ pater,col.iij.ff.fami.ercis.& Rom.in d.l.si pater,§.j.ff.de donat.& cons.xxvj.cuius est initium pro decisione eorum,col.j.vers.his tamen nō obstantibus,vbi & ad hoc allegat tex.in auth.cò decursum.C. manda.{& iterum cons.xcv. viso prius donationis instrumento,in fi.Ang.Aret.in §.aliæ,col.vlt.Inst.de donat.& iterū in §.in personam,col.vij.vers. secundò & principaliter. Institit.de actio.}& Soc.cons.lxv.circa primam quæstionem,col.v.vers.item videtur fuisse facta.& cons.seq.col.ij.lib.j.& Barb.{in rub.de dona.vbi ad hoc dicit sing.gl.in d.l.Aquilius,&}cons.xj.illud afferam,col.iiij.lib.ij.& cons. xxvj.sapienter scripsit,col.pen.eod.lib.ij.& d.cons.ij.in prin.lib.iij.& cons.xlj.Deum inuocent, col.vj.eod. lib. iij. & cons.lj.clementissimum Deum,col.vlt.lib.iiij.& Phil.Corn.cons.cxciiij.videtur in præsenti consultatione,col.j.lib.iij.& Alex.consi.xxx.ponderatis his,col.ij.lib.iij.{Franc.Aret.in l.Iulianus.§.j. col.iij.ff.de verbo.oblig.} & Guil.Pap.q.xcv.dubitabatur,& cons.xxxiiij.nobilis Catharina,col.ij. vers.& si dicatur.& Fortu.Gart.in l.iurisgentium.§.quinimo,col.32.vers.preterea adde.ff.de pact. Ias.cons.cxlix.circa primum consultationis articulum,col.ij.vers.nec obst. si diceretur, lib.iiij.} & Claud.Scysel.in d.l.ex hoc iure,col.ij.in ij.effectu,de iustit.& iure.

48 *Donationes sunt stricti iuris.*

¶XXVIII.licèt donationes quodā respectu sint stricti iuris,vt cæteri contractus,l.quicquid. ff.de verb.oblig.tametsi aliàs latissimè sint interpretandæ,per c.cùm dilecti,extra de donat. tamē quæ ob remunerationem fiunt,latiùs prætereà interpretari debent,vt tradit Phil. Dec. cons.468. superiori anno,col.iij.nu.14.& iterum cons.ccccxcviij.viso casu proposito,col.ij.nu.11. vers.accedit,& vtrobiq; per not.per Alex.in l.iij.in princ.col.j.vers.secundò limita.ff.quod quisq; iuris. Et hoc quoque ante hos tenuit Pan.cons.xxx.videtur primò,col.ij.vers.quintò & vltimò,col.ij. lib. 2.& ita quidem vt potiùs præsumatur realis & transmissibilis ad hæredes,quàm personalis,vt pulchrè respondit Pet.Anch.cons.ccxxvij.discurrit materia,col.ij.vers.tertiò debet attendi. Nam & Bal.cons.ccccix.quod dictus,ad fi.lib.v.dicit quòd quæ bene merentibus conceduntur, efficaciùs conceduntur,per l.3.§.hi quoque.ff.de senatusc.Sylla.& l.j.§.j.ff.de iustitia & iur.& ibi Gui.Cu.de quo etiam vide quæ dicemus infrà nu.85.& ego.

Nisi sint remuneratoriæ.

49 *Statuta cōprehendunt etiā forenses pro-*

¶XXIX.quod præcedenti congruit,licèt alias statuta non cōprehendant forenses, sed tantùm ciues,& eos quidem habiles:comprehendunt tamen forenses,& aliàs inhabiles, propter beneme rita.verbi gratia,si ex statuto forenses non possunt acquirere bona,possunt tamen ex causa bene meriti,vt si fiat statutum quòd quicunque dederit tale castrum,habeat talem possessionem,forē-

sis

sis idipsum faciens acquirit eam possessionem,licèt aliàs incapax. Bart. in d.l.iij.§.hi quoq;.quem legit cum §.vtrùm,& ibi quoque Bal.ff.de S.C.Sylla.& dicit præterea ipse Bald.quòd aliàs incapaces beneficiorum suæ ciuitatis,ipsum quoque præmium accipere debent.} *pter benemerita.*

50 ¶XXX.licet aliàs in dubio non præsumatur donatio per l.cum de indebito.ff.de proba.cum multis simil.& concord.à me citatis postea in ead.glo.nu. 206.incip.in dubio autem. Tamen merita præcedentia faciunt,non tantùm simpliciter præsumi donationẽ,sed vt actus gestus aliàs dubius præsumatur donatio,per tex.not.in d.l.si verò non remunerandi.§.idem Papin. & ibi glo. Bart. Bal.& alij.& gl.in l.vtrùm ff.de donat.inter vir.& vxo.& in l.quæ dotis,& ibi Bal.ff.solu.matr.& Bal.in l.2.col.j.& iterum in l.generaliter,in iij.oppo.{ C. de non nu.pec. & in l.ij.in j. quæst.} C. de iure dot.& in l.j.col.iij.vers.quæro circa hoc. C.de confes.& in l.ij.§.creditũ,in j.oppo.ff.si cert. pet.& in l.cùm quid,col.ij.& iterum col.vlt.ff.eo.tit.vbi & ad hoc allegat l.si testamento.§.j.ff. de fideius.& in c.si cautio,col.j.de fide instr.& idem Bal.{conf.ccxcviij.hæc materia,in fin. lib.j. &} conf.lxv.incip.si vnus ex fratribus,in fi.lib.v.& Rom.in repet.d.l.si verò.§.de viro, in xviij.falle. ff.sol.mat.& conf.cxlvj.incip.ista quæstio,col.vlt.& Ang.in d.l.sed & si lege.§.consuluit , in fi.ff. de petit.hære.& Pau.Cast.in l.traditionibus.C.de pact.Firmia.in tract.de episcopo , in iiij.parte, lib.4.in lxj.quæst.in fi.Alex.& Ias.in d.l.si diuortio.ff.de verb.oblig.Corn.conf.j. in hac consultatione,col.ij.vers.& licèt aliàs,lib.j.{& conf.ccxix.licèt videatur,colum.vlt.lib.j.}& d. conf.114. col.j.lib.iij.Ias.in d.l.ex hoc iure,in quinto effectu,vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.l.si verò non remunerandi.§.idem Papin.{& ibi Claud.Aquen.col.xj.in quinto effectu,}& idem Ias.in d.§.libertus.in quarto effectu,& ibi ante eum Socin.ad fi.& Hiero.Grat.conf.xciij.in causa excellentissimi,col.vlt.nu.17.lib.j.vbi dicit quòd asserens contrarium,debet liquidissimè probare. *Actus aliàs dubius præsumitur donatio ob benemerita.*

51 ¶XXXI.qui à præcedenti non admodum distat,quòd etiam merita faciunt præsumi remissionẽ iniuriæ præcedentis,per l.in ipsius.C.famil.herciscund.vbi ex hoc not. Bald. quòd si inimici sibi faciunt inuicem grata seruitia,præsumitur remissa iniuria.Et bene facit quod voluit ipse Bal.in l. liberi.C.de inoffici. testamen. quòd si filius commisit causam ingratitudinis,gratitudo & merita postea secuta tollunt ingratitudinem præcedentem : quod & traditur per recentiores in l.j.ff. sol.mat.& in l.fratres.C.de inoffi.testa.Et hunc casum ponit Ias.in d.l.ex hoc iure, in xij.effectu. & iterum in xix.nam hunc duplicat,& in d.§.libertus,in xj.effectu. *Merita faciũt præsumi remissionem iniuriæ præcedentis.*

52 ¶XXXII.licèt in dubio præsumatur rescriptum concessum ad postulationem partis, nõ motu proprio,c.si motu,de præb.lib.vj.& not.Bart.& alij in l.si quis iniquum,in princ.ff.quod quisque iur.cum concord.ibi adductis à recentioribus.Fallit tamen cùm præcesserunt merita illius,cui rescriptum concessum est.nam ob ea præsumitur fuisse concessum motu proprio concedentis , vt voluit Guillielmus Cum.in d.l.si quis iniquum.§.si procurator,arg.d.l.si verò non remunerandi. §.idem Papin.ff.mandat.& sequitur Alber.in l.j.in princ.in v.oppo.ff.eod.quod quisq; iur. Alex. qui dicit menti tenendum,Soci.qui dicit not.& Ias.in d.l.si quis iniquum,in prin.ille col.j.in ij.limit.alter col.item j.in j.limit.hic col.ij.in ij.limit.Phil.Dec.col.ij.in ij.item limit. & ipse Iason in d. l.ex hoc iure,in iiij.effectu,& ibi Clau Aquens.col.pe.in viij.effectu,& idem Iason in d.§. si libertus,in iij.effectu,& Lud.Gozad.conf.xxvj.in causa illustrissimorum,col.iij.nu.17.dum citat Alex. in d.l.3.quod quisq; iur.Et bene facit quod dicit Bald. in l.quod fauore , in ij.oppositi.post Iacob. But.C.de legib.quòd rescriptum motu proprio concessum,præsumitur concessum ob meritum. Et quod scribit idem Bal.conf.ccccl xxxiij.visa immunitate,circa medium,lib.ij.} *Rescriptum præsumitur concessum ad postulationem partis. Nisi præcesserint merita.*

53 ¶XXXIII. qui & non multùm abest à superioribus,licèt aliàs cũ in donatione fit mẽtio mortis,vt si dono tibi post mortem meam,in dubio præsumatur donatio causa mortis,secundũ Bar. in l.vlt.col.iij.vers.tertiò quæro,& ibi quoq; recentiores.C.de pact.per l.Seia.ff.de dote prælega. & l.Seia,& l.vbi mortis.ff.de donat.causa mort.Tamen si merita donatarij præcesserint , præsumetur potiùs donatio inter viuos,vt ita sit efficacior,vt not.voluit Bal.in l.si mortis,ante mediũ. C.ad legem Falcid.per not.in d.l.quæ dotis.ff.sol.mat.vbi Alex.col.iiij.& v.adscribit viij.limitationes ad eam regulam,qua diximus donationem in qua fit mentio mortis, præsumi factã causa mortis.Sed hanc tamen prætermisit,non minùs illis omnibus,si non magis,notandam. *Mẽtio mortis facta in donatione facit præsumi donationem causa mortis. Nisi merita donatarii præcesserint.*

54 ¶XXXIIII. Licèt cùm quid donatur officiali,aut prælato,legato,aut alteri, dubitetur an id sit donatum contemplatione sacerdotij vel muneris,an verò personæ,de quo per gl.& doct.in l.qui proprio.§.procurator.ff.de procu.& in l.si verò.§.item quicquid.ff.solu.matr.& Cano.requisisti, extra de testa.cum simi.Tamen reiectis omnibus aliis causis & distinctionibus si donatum sit officiali aut prælato benemerito de donante,id semper præsumatur donatũ fauore & respectu personæ non officij siue sacerdotij,vt sing.respondit Bal.conf.cxciiij.præmissis verbis , col.j.in fi.lib. 2.per not.in d.auth.vnde si parens.C.de inoffi.testa.& in d.l.si donatione.C.de collatio.& idem voluit Albe.in l.j.col.j.vers.sed an relictum,ibi,idem si suus.C.de sacrosanct.eccle.& Socin.in l.2. col.iij.vers.circa tertiam.ff.de reb.dub.& vide infrà nu.74. *Donatum officiali aut prælato benemerito, id semper præsumitur donatum fauore personæ,nõ officii.*

55 ¶XXXV. Licèt in multis casibus sit dubium an appellatione filiorum contineantur nepotes,de quo latè diximus in nostro tract.primige.in qu.xl.nu.54.incip.15.ratio,& 3.seq.& iterum nu.155. incip.23.licèt aliàs,præsertim verò in priuilegiis quæ suaptè natura solent esse personalia, vt not. in l.priuilegia quidem,& in l.in omnibus causis.ff.de reg. iur. & in c.priuilegium,eo.tit.lib.vj. Et quæ item aliàs sunt strictè interpretanda,Bart.in l.vlt.col.2.ff.de constit.prin.& in l.j.ad fin.C.de iur.& *Priuilegia suapte natura personalia. Et strictè interpretanda.*

BIU Cujas

iur.& fact.ignor.Pan.in c.olim.in fi.extra de verb.signi. Tamen si fuerit concessum priuilegium cuipiam & eius filiis ob ipsius merita,haud dubie intelligitur de nepotibus. Ita enim sing.voluit Bal.cons.cccij.ad euidentiam præmittendum est,quòd appellatione,col.ij.vers.item ista interpretatio, lib.ij.Nam & aliàs cùm agitur de remuneratione,debet fieri lata interpretatio, vt dicemus infrà,nu.85.& ego huic.}

Nisi agatur de remuneratione.

56 ¶XXXVI.Licèt stipulatio sine causa non valeat,aut certè illi obstet exceptio l.ij.§.circa.ff.de excep.dol.Tamen si sint merita præcedentia,valet,vt voluit Bal.in d.l.generaliter,in 4. oppo. C.de non nu.pecu.{& in l.& si inutiliter,quæ est ij.ad fi.C.de fideic.}& Fely.in c.si cautio, col.v.versi. fallit xiiij.& iterum vers.fallit vltimò,extra de fide instr.Ias.nullam Bald.nec Fely.mentionem faciens in d.l.ex hoc iure,in vij.effectu.{& ibi Claud.Aquen.col.pen.in ix. effectu.& idem Ias.} in d.l.libertus,in x.effectu.& Lancel.Gali.in rubr.ff.de verb.oblig.col.xxxvj.vers.item ista obligatio. & Fortu.Gartia.in l.iurisgentium.§.quinimo, col.xxxiij.vers.ego verò de tali.ff.de pactis.

Stipulatio sine causa non ualet. Nisi merita præcesserint.

57 ¶XXXVII. Depromitur ex tex.memorabili in d.l.Aquilius.ff.de donat.Ex quo not.Bart.ibi, in iij.oppo.post gl.ij.quòd licèt iudices non possint à subditis munera accipere,per d.l.j.§.prouincias.C.de contra.iudi.possunt tamen ex causa remunerationis.Quod & sequitur Roma.ibi, post prin.qui id reputat sing.& Ias.in l.in principalibus,col.iij.in vj.limitatione {& ibi quoque Philip. Dec.col.vlt.in iiij.fallent.}ff.si cert.pet.& Paris de Pute.in tractatu syndi.in verbo, contrahere.§. officiales. in fi. Quanquam contrarium censuit Alc.ibi paulò ante fi.& lib.παρεργων.ij.cap.xlix. Nam vt dicit & quidem verisimè,d.l.Aquilius,nõ de prætore loquitur,sed de Nicostrato ipsius præceptore,aut rhetore cuius meminit Suidas.Et lex id prohibens generalis est, fierétque facilè fraus ei l.si illam priorem opinio.admitteremus.}

Iudices à subditis non possunt munera accipere. Nisi ex causa remuneratonis.

58 ¶XXXVIII. Licèt donans habeat beneficium ne conueniatur vltra quàm facere possit.l.inter eos.§.is quoque.ff.de re iudic.cum simil.fallit tamen in donatione remuneratoria, vt pulchrè voluit Ang.in l.sed hoc ita,quam legit cum l. non tantum. ff.de re iudic. quod dictum sequitur Alex.in l.sunt qui in id,eo.tit.& in ea.l.non tantum.col.vlt.& iterum pro eleganti reassumit Ro. d.cons.xxvj.col.ij.vers.tertiò quia licet donans.& sequitur etiam idem Rom.in l.si pater.§.vlt.ff. de donatio.& Ioan.Plate.in §.sed & si,col.vlt.Insti.de actio.& Barb.{in d.rub.de dona.vbi id elegãs dicit,&}in tract.de præstant.Card.in iij.q.j.partis,col.vj.vbi id dicit not.& d.cons.xxviij.col.j. lib.iij.& d.cons.xlj.col.vj.eo.lib.ij.Ias.in d.l.ex hoc iure,in 7.effectu{& ibi Claud.Aquen.col. pe. in vij.effectu.}ff.de iust.& iu.& idem Ias.in d.l.si non sortem.§.libertus, in 17.effectu.ff.de cond. indeb.& in l.inter eos,col.j.vers.limita not.cum seq.ff.de re iudi.{Io.Lup.in d rub.de donatio.inter vir.& vxo.§.50.col.2.Et vide quæ dicam infrà hac eadem glo.num.144.nec etiam legem.

Donans perdit beneficiũ ne conueniatur ultra quã facere potest, ex causa remunerationis.

59 ¶XXXIX. Licèt donans quando incipit à traditione,non teneatur de euictione.l.Aristo, §.vlt. & ibi gl.& Bar.ff.de dona.secus tamen si donauerit causa remunerationis,vt{per tex.in l.idémq;. §.vlt.& l.seq.& l.si verò non remunerandi,in prin.ff.manda.}voluit ipse Bart.post Rayn. & Iac. Aret.in l.Iulianus.§.qui fundum,& ibi etiam{Albe.col.vlt.} Alex.Franc.Aretin.{qui ex hoc dicit sing.limitari d.l.Aristo.}Pet.Besu.& Ias.ff.de verb.oblig.& idem Bart.in l.idémq;.§.vlt.cum l.seq. per illum tex.ff.mand.& Alex.cons.xlvij.cuius est initium,visis instrumẽtis diuisionis,col.ij.vers. confirmantur prædicta,lib.3.{Ang.Aret.in §.in personam,col.7.vers.secundò & principaliter,Instit.de actio.}& Ias.in d.l.ex hoc iure,in xviij.effectu.& in d.§.libertus,in xvij.effectu, & cons. 34. ad motiua,col.vlt.lib.j.& Ant.Rubeus cons.xcv.viso & diligenter considerato instrumento,col. vlt.vbi & alios allegat qui hoc non dicunt.{Tu tamen hîc vide Phil.Dec.tenentem contrarium in l.si donatione,col.7.vers.postremò ad supradicta.C.de collat.}

Donans tenetur de euictione ex causa remuneratoria.

60 ¶XL. Colligitur ex l.idémq;.§.vlt.cum l.seq.& iterum prin.l.seq.ff.manda.vbi si creditor fideiussori acceptum tulerit causa eum remunerandi,poterit ipse fideiussor agere mandati aduersus debitorem,secus si simpliciter & non remunerandi causa credito, fideiussori remiserit. Nam & ita per eum tex.voluit Bal.in l.vlt.col.iij.vers.pone aliquis.C. de fructib. & lit.expens. Ex quo patet quòd merita præcedentia faciunt competere actionem,quæ aliàs non competeret.& hunc ponit Ias.in d.l.ex hoc iure,in x.effectu.& in d.§.libertus.in xij.effectu.

Fideiussor causa remunerandi à creditore liberatus.

61 ¶XLI. Licèt fructus rei pignoratæ cõputentur in sortem.l.j.& ij.C.de pign.& l.j.C.de distract. pign.c.j.& ij.& c.conquestus,extrà de vsur.Tamen obligatio ista antidoralis facit,vt in quodam casu non computentur,videlicet cum dominus à suo vasallo fundum accepit in pignus,abstinẽs interim ab eius seruitio,per c.j.extra de feud. Quod licèt loquatur in ecclesia,tamen trahitur per doctor.ad alios dominos,huiusq; rationem reddit Imo.ibi,col.2.vers.vnde alij dixerunt & quintò.Quoniam vasallus præter id quòd obligatur domino secundum consuetudines, & illis deficientibus ex iure scripto,in c.j.tit.de forma fideli. Certè etiam obligatur ad antidora, per d.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petit.hæred.Tanquam sentiat Imo.illos fructus esse veluti in compensationem remunerationémq; illius obligationis,nec ob id censeri vsuram.Tu tamen super intellectu illius c.j.de feud.præter doct.ibi,vide & gl.in c.conquestus,in verbo,de feudo,in prin.extra de vsuris.Mart.Laud.& Card.Alex.cui cum Imo.conuenit,in c.j.§.item si delator,vtrunque col. 1.tit.quæ fuit pri.causa benefic.amit.{& Rom.sing.cccxxvij.creditor comparat.}

Fructus rei pignoratæ cõputantur in sortem.

Secus in obligatione antidorali.

62 ¶XLII. Qui præcedenti proximè accedit,licèt aliàs vsuræ sint prohibitæ,vt no.per Legi.in l.j. C.de summa Trinitate,& per Cano.per totum tit.extra de vsuris.Possunt tamẽ & aliàs promitti

Vsuræ non sunt prohibi-

& exigi

& exigi causa remunerationis, cum videlicet creditor se propter illas onerauit ad aliquid æquale faciendum, vt sentit glo.not.in l.petens, in glo.magna, vers. sed quid si vt aliquid, ibi, sed & si daret vsuras, & ibi clariùs Salycet.col.xj.in iiij.quæst.in fi.& Ias.col.antepen. vers.iij.nota.& Philip. Dec.col.vj.vers.& not.gl.hîc.C. de pact. *tæ causa remunerationis.*

63 ¶XLIII. Licet ex multorum sententia pater non possit vni ex liberis feudum relinquere, si credimus Andreæ Isern.in c j.tit.an agna.& in c.j.& ibi quoque Bal.tit.de alien.feu.Oldr.cons. 137. perlectis, in primo dubio, Bart.in l.iurisiurandi.§.si liberi, col.2.ff.de operis libert.cum multis concordant.à me adductis in tractatu Retractuum, tit.j.§.xj.glo. v.num. 22.sunt qui contra. Tamen id nonnulli intelligũt nisi pater filio benemerito reliquerit, arg.d.l.viuus, ff.si quid in fraud. patr. & l.si Ruffinus.C.de testa.milit.vt videre licet apud Bal.in c.j.col.iij.vers.quæro vrrùm pater, tit. de prohib.feud.alie.per Feder.vbi videbis an id sit verum. *Pater potest uni benemerito ex liberis feudum relinquere.*

64 ¶XLIIII. Si statuto cautum fuerit, vt ex donatione debeatur gabella, cuiusmodi sunt plurima statuta apud Italos, ea certè nõ debebitur ex donatione remuneratoria, & intrepidè licèt nullo alio antiquiore, si nõ me fallit memoria, præeũte affirmauit Bartho.Firmia.in tract.quẽ priuatim de gabellis edidit, in 3.parte 8.partis principalis, in 34.quæst.quem non vereor etiam solum sequi. *Gabella ex donatione remuneratoria non debetur*

65 ¶XLV. Licèt donatio absenti fieri non possit sine epistola aut nuntio, vt est tex.expressus in l. absenti.ff.de donatio.Ac ne ecclesiæ quidem aut alteri pio loco, vt not.gl.in l.illud, in verbo, alia causa, in fi.C.de sacrosanct.eccl.cum aliis concor.à me collectis in tractatu priuilegiorũ causæ piæ: vbi tamen videbis alios contrarium tenentes.Sed hæc posterior opin.haud dubiè vincit, cùm fit donatio ob benemerita, vt per Alber.in l.ambitiosa, nu.3.ff.de decret.ab ordin.fac.} *Donatio ob. benemerita absenti facta sine epistola aut nuncio.*

66 ¶Cæterùm alios effectus obligationis antidoralis collegit Ang.in d.l.sed & si lege.§. consuluit.& Barb.in c.cum in officiis, extra de testa.& latissimè omnium Ias.tum in d.l.ex hoc iure, tum in d. §.libertus.& Philip.Dec.in c.ad nostrã, col.vlt.extra de prob.& Lancel.Galio.in d.rub.ff.de verb. oblig.quo loco nuper citauimus,& ante hos gl.in c.cùm essent, in verbo, promiserat,& ibi omnes doctor.præsertim Ioan.Ana.& Fely.extra de vsur.& Inno.& Ant.in c.tuam, extra de æta.& qualit.& Ioan.Ana.in c.consuluit, col. vlt. vers. adde prædictis, extra de vsur. Sed quoniam illi nihil speciale habent, proindéq; & nihil ad id, de quo tractauimus, pertinent: ideo eos de industria prętermisimus, quod iam protestati sumus. Sed illis tamen potes addere tex.in l.generaliter.§.quis ergo statuet.ff.de fideic.liber.ibi, aut meritis cuiusque allegatis arbitrari eos oportet. *Alii obligationis antidoralis effectus.*

67 ¶Illud non omiserim, hanc, quam vocamus obligationem antidoralem, non solis hominibus cõuenire, sed & brutis animalibus, vt sentit glos. in d.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petitio.hæred. cùm dicit quòd ad hoc mouetur omnis creatura,& ibi etiam Bal.qui dicit id procedere ex generali instinctu naturæ.& Bart.in d.l.ex hoc iure, col.iij.vers.oppo.iterum,& ibi clarissimè {Alb.col. 3.nu.16.} Ias.col.x.vers.secunda principalis.{& Claud. Aquen. col.xiiij. vers. item inquantum.}& Nico.Neapo.in §.j.Instit.de oblig.& Lancel.Galio.in dicta rub.de verb.oblig.vbi suprà. Quanquã Socin.ibi col.j.sentit contrarium. Sed priori sententiæ adstipulatur, quod à Gellio relatum est li.v. noctium Attic.cap.xiiij.ex autoritate Appionis Polyhistoris lib.Aegyptiacorum v.de leone qui Androdo ad bestias damnato gratiam beneficij longo post tempore retulit. quod etiam retulit Aelianus, lib.ij.historiæ anima.vbi illum Androclem vocat. Quodq; Plin.tradit lib.viij.cap.16.de alio leone,& Heliade Samio,& c.seq.de Pãthera ex Demetrio Physico:& de Dracone,& Thoante,& Democrito,& de alio Dracone,& Pindo Macedonis illius filio, qui nomen ei regno dedit. Aelianus lib.animal.ix. Quod item de Elephanto & Indo quopiam tradit ipse Aelianus lib.j.animal.eiusdem operis.Et de Delphino (vt de piscibus quoque loquar)& Cærono Pario refert idem scriptor, lib.quoq; eiusdem tit.x.Et de aquila & agricola idem lib.xiiij.ex autoritate Gratis Pergameni,& Stesichori Poetæ.Et generaliter de cæteris beluis in eodem lib.quo loco differit de accipitribus.Itẽ & de ciconia priuatim,& Heraclide Tarẽtina muliere, li.15.Et quod scribit Pe.Anch. in regula possessor, col.2.vers.est & alia naturalis, de reg.iur.li.6.id procedere ex naturali ratione. *Obligatio antidoralis etiã brutis animalibus cõuenit.* *Leo quidam. Androdo ad bestias damnato gratiã beneficii retulit.* *Idem de Delphino & Cærono Pario.*

68 ¶Sed tamen ne quis erret, id scire debemus, non omnia nobis licere permittíve propter ista benemerita iam propè superfluẽter prædicata, vt apertè probatur ex l,semper.ff.qui & à quib.vbi semper in fraudem creditorum libertas datur ab eo qui scit se soluendo non esse, quamuis bene merenti hoc dedisset.& l.viuus libertus.ff.si quid in fraud.patro.vbi libertus nec benè quidem merentibus amicis legare potest, quò patroni partem minuat, quamuis id donare possit, de cuius tamen intellectu vide Bal.in l.ij.in iiij.oppo.C.de inofficio.donat. Vtq; etiam probatur {ex l. si quidem,& ibi Petr.Cy.Bal.Salyc.& alij.C.de actio.& obligatio.vbi mandatum etiam causa remunerationis factum finitur morte vt cætera mandata,& ex d.l.si non sortem.§.libertis,& ibi Bart.col. 2.ff.de condict.indeb.vbi obligatio antidoralis non est satis efficax ad impediendum repetitionẽ rei indebitæ solutæ.quod & voluit gl.in d.l.ex hoc iure, in verbo, obligationes, ad fi.ff.de iust.& iure, atque etiam} ex dictis Bart.in l.iurisgentium.{§.quinimo.}ff.de pact.cùm loquitur de l. si quis argentum.C.de donatio.{De quo tamen vide Raphael.Fulg.in d.§.quinimo,& Imol.in l.ex ædibus.ff.de donatio. Alex. cons.114.perspectis his quæ narrantur, col.ij. vers. nec obstat quod not. lib.vj.Sed & illud quod diximus, satis patet ex not.per eundem Bal.in l.stipulatio ista,§.alteri, in ij.oppo.ff.de verb.oblig.& Bal.in l.quod dictum, in addit.per illum tex.ff.de pact. & in l. filiusfa. in ij.lect.post prin.ff.de dol.mal.}& Ang.in l.quod dictum.ff.de pact.& in §.j.in auth.de nõ elig. *Restrictio donationis remuneratoriæ. Vt in libertate in fraudem creditorum data. Et in liberto imminuente partẽ patroni. Et in mãdato. Et in repetitione indebiti soluti.*

secun.

secun.nub.& Iaſ.in d.l.ex hoc iure,col.pe.verſ.adde quòd obligatio antidoralis.& Phil.Dec.in d. c.ad noſtrã,vbi ſuprà de probatio.{Vt tamen non illud ſpeciatim omittamus, intereſſe remunerationis,vt more Græcorum loquar,non ſufficere,vt quis pro alio adſtipulari poſsit,gl.not.in l.ſi tibi.§.ſi pactus.ff.de pact.& tex.in l.quod dictum,& ibi Bal.in lect.antiq.Ang. Fulg.& recent.ff. eo.& Iaſ.in l.huiuſmodi,col.pen.verſ.ſed aduerte.ff.de leg.j.Nempe quòd caſus priuilegiati ſemper comprehendantur in generalibus legibus & ſtatutis,niſi in caſibus,de quibus loquuntur,reperiantur ſpecialiter priuilegiati,vt diximus ſuprà in prin.nu.118.& hæc quidem, & latiùs in tractatu Retractuum tit.j.§.j.glo.xiiij.in verbo, *ou equipollent à vente*,nu.96.ego verò.}

Intereſſe remunerationis non ſufficit in ſtipulatione alteri facta.

69 ¶Sed vereor,ne immodicus fuerim in huiuſmodi remunerationis commendatione, quanquàm res eſt adeò commendabilis,vt modum vix capere poſsit. Tamen vt veluti lõgo poſtliminio ad id redeamus quod principaliter tractamus.Cùm huiuſmodi donatio remuneratoria non ſit pura,ſimplex,gratuita,ſitq; adeo fauorabilis, vt ei multa contra omnes regulas iuris ſint conceſſa, ſit & denique l.noſtra exorbitans ab ipſis communibus regulis iuris:nil mirum videri debet,ſi ea loquens quidem ſimpliciter de donatione,non habeat locum in huiuſmodi donatione remuneratoria.Et id certè eſt,quod tam multis ſuprà probauimus.Verùm antequam aliò pergamus, id multis modis minime contemnendis declarabimus.

Redit ad principale inſtitutum.

70 ¶Prima igitur declaratio hæc eſt,vt videlicet procedat quod diximus, donationem remuneratoriam non reuocari ex hac lege,etiam ſi in donatione non fuerit dictum eam fuiſſe factam ob merita.Satis eſt enim merita ipſa interceſsiſſe,vt cenſeatur donatio facta eorum contemplatione, & ita non reuocetur ob filios poſtea ſuſceptos,vt expreſsè voluit in noſtro caſu Socin.conſ. cxlvij. viſa facti contingentia,col.vij.lib.j.arg.l.ſi non remunerandi.§.inde Papi.ff.manda.

Quid ſi in donatione ucre remuneratoria nihil ſit dictũ de meritis

71 ¶Et generale eſt,vt præſumatur donatio facta propter benemerita præcedentia,etiam ſi id dictũ expreſsúmve non fuerit,atque etiam in prohibitis,modò ea probentur,vt voluit glo.loquens de donatione inter patrem & filiumfamil.quam ſequuntur Bart.& omnes,præſertim Alex.col.2. in l.ſi donatione.C.de collatio.& idem Bart.in l.ſi tibi decẽ.§.ſi pactus,col.j. verſ. qualiter cognoſc. & ibi recentiores.ff.de pactis,& idem Bart.in l.j.§.nec caſtrenſe,col.pe. verſ.& hîc eſt aduertendũ. ff.de collatio.bonor.& in tractatu de duobus fratrib.in pen. quæſtio. Sign. conſ.clxxxvj.in themate præſentibus allegato.Bal.in l.& ſi mortis,verſ.quæro nunquid.C.ad legem Falcid. & in l.j. col.iij.verſ.circa hoc.C.de confeſ.& in l.cùm virum,col.iij.verſ.ſed nunquid præſumitur.C.de fideicom.& conſ.ccxcviij.hæc materia,in fi.lib.j.& in ſua margarita,in verbo donatio,col.iij.& Nicol.Neapol.in l.tutor.§.quæ tutoribus.ff.de excuſat.tuto.Pet.Iaco. tit. de in integ.reſtit.vt poſsit agi reſciſſoria perſo.act.char.pen.verſ.item dicitur donatio.{Socin.in l.ſi non ſortem.§.libertus,ad fin.ff.de condit.indeb.}Iaſ.in d.l.ex hoc iure,in ij.effectu obligationis antidoralis,ff.de iuſti.& iure,& conſ.cliiij.in cauſa mota,col.pe.verſ.non obſtat dum dicitur,lib.ij.Fortu. Gar. in l.iuriſgentium.§.qui iure,col.xxxiiij.verſ.ego verò de tali.ff.de pactis.

Donatio an præſumatur facta ob merita præcedentia,ſi dictum non ſit.

72 ¶Licèt contrarium videatur voluiſſe Bal.ſibi contrarius in auth.ex teſtamento, col.j.C.de collat. & apertiùs in d.§.quæ tutoribus,in prin.& in l.vlt.col.2.verſ.oportet tamen.C.de vſucap.pro donat.{& in l.ſi tibi decem.§.ſi quis,col.j.ff.de pact.& conſ.lxvj.dicta inſtitutio,col.ij.}lib.j.quod repetitur omiſſo initio,in conſ.ccccvj.caſus talis eſt,quidam magiſter, lib.iij.dum dicit, quòd licèt ſpurius aut nepos ex eo non poſsit inſtitui hæres tanquam filius aut nepos,ex ſententia multorum,vt not.in l.vlt.C.de natur.libe.poteſt tamen vt extraneus,vt quia meritus eſt, argu.not.in auth.vnde ſi parens.C.de inoffi.teſta.Verùm in dubio affectio naturalis inducit præſumptionem. quòd vt filius aut nepos fuit inſtitutus.Et in hac quoq; opin.vt ſcilicet non propter benemerita, ſed ob affectionem ſanguinis videatur donatio fuiſſe facta,voluit Rom.ſing.dcxlviij.incip.donatum conſanguineo.Pau.Caſt.conſ.cccxlv.circa bona,col.2.verſ.ſecundò videtur obſtare, lib.j & conſ. ccclxxj. præmittendum eſt ad euidentiam,col.vlt.eod.lib.j.& conſ.ccccxxxij.cum ſtatutũ, col.j.eod.lib.j.& Socin.conſ.xcj.viſa & diligenter ponderata,col.pen.lib.j.& Phil.Dec.in c.quoniã abbas,col.pen.extra de offi.deleg.& in l.à patre,in fi.C.de collat.

De eadem re.

In dubio affectio naturalis inducit præſumptionem.

73 ¶Et facit quod voluerunt Imo.Raph.Co.Pau.Caſt.Fran.Aret.Pet.Beſu.& Iaſ.in l.quod dicitur. ff.de ver.obli.quòd ſi pater ſtipulatur filio,& exprimit id facere ob merita ipſius,tamẽ cẽſetur id feciſſe magis ob filiationem,quàm ob merita,& ita videtur ſtipulatus fuiſſe filio tanquam filio,& non tanquam extraneo ſiue benemerito.ideóque valet huiuſmodi ſtipulatio:quod & idem tenẽt Bal.Raph.Fulg.& Iaſ.in d.l.ſi tibi decem,§.ſi pactus.ff.de pact.{facit item quod poſt alios multos reſpondit Phil.Dec.conſ.cxx.cuius ſupraſcriptio incipit,presbyter,col.vlt.quòd id quod relinquitur conſanguineo pauperi,magis cenſetur relictum ob conſanguinitatem, quàm ob paupertatẽ, ideóque in dubio non cenſebitur relictum in piam cauſam.}

Donatio facta filio,an cẽſeatur contẽplatione meritorum, an filiationis.

74 ¶Sed ij omnes nuncupatim,quod iam diximus,loquuntur,cùm quis donat filio aut cõſanguineo, tanquam ſcilicet donantem veriſimiliter plus moueat ad donandum cauſa ſanguinis,quàm meritorum,per tex.in d.l.tutor.§.quæ tutoribus,ff.de excuſ.tutor.quem ad hoc dicit ſing.Ro.d.ſing. dcxlviij.{Sed ille tex.ne erres,loquitur de meritis ſequentibus, non præteritis, quæ plus habent ponderis,vt videre licet ex iis quæ dicemus infra nu.109.quinta ac poſtrema.}Sed & in idem facit tex.in l.qui habet.ff.de tute.{vbi cauſa naturalis magis conſideratur quàm accidentalis}& in l. Aurelius.§.Titius teſtamento.ff.de lib.leg.& in c.requiſiſti,extrà de teſtam. Nec tamen eorum

De eadem re.

opi.qui

BIU Cujas

op.qui de donatione loquuntur,cõmuniter tenetur,quoniã gl.ord.& omnes doct. & ex his Bal. ipse sibi cõtrarius, in d.l.si donatione, loquuntur expressim in donatione facta filio aut nepoti, sicuti etiam Bar.in d.§.nec castrense.& Signor.d.consi.clxxxvj.& Bal.in dicta sua margarita,Pet. Iac.quibus locis suprà citauimus.Quin & glo.in auth.licentiam,in verbo,iure cognationis.C.de epis.& cler.& post eã Saly.tradunt,quod licèt cùm donans prælatus ecclesiæ suo consanguineo, id videtur magis facere cõtemplatione consanguinitatis,quàm ecclesiæ:si ante beneficia quædam accepisset ab ipsa ecclesia:quia tũc magis donata videtur ob illa beneficia,quàm ob.cõsanguinitatem,& ad hoc Saly.dicit illam gl.sing.sicuti etiam Barbat.in tracta.de præstan.Cardi.in iij.q.j.partis,col.3. versi.limita hoc. ¶ Ad quod etiam vide quæ diximus suprà in xxiiij.speciali.Et dicit generaliter Bald.consil. cxciiij. præmissis verbis,col.j.lib.2.quòd potiùs præsumitur donatũ ratione meritorum quã sanguinis. ¶ Ad id autem quòd de stipulatione patris diximus,vide quæ statim dicam in versi.lxxxiij.incip.sed aduerte quia hæc posterior.

Præsumitur potius donatum ratione meritorum quam sanguinis.

75 ¶Et huc quoque adde quod sing.in simili voluit & cõsuluit Pau.Cast.consi.v.quicquid dicatur, col.2. versic.videndum est igitur,lib.1.quòd cùm pater non possit donare spurio,nisi in causam alimentorum,vt no.in c.cùm haberet,extra de eo qui du.in mat.& per Bar.in l.vlt.ff.de iis quib. vt indig.cum similib.Certè si pater donauerit filio spurio egenti alimentis,nec adiecerit causam alimentorum,cẽsetur tamen in eam causam donauisse,inspecta scilicet qualitate personæ cui donatur,argu.l.plenum,§.equitij.ff.de vsu & habit.& l.cùm hi.§.in annos.ff.de transact.& ita valebit donatio magis inspecta causa,& qualitate donatarij,quàm sanguinis.

De eadem re.

Spurio nõ donatur nisi in causam alimentorum.

76 ¶Adde item quod suprà latè diximus in xxx. casu speciali remunerationis propter merita præcedentia non tantùm præsumi donationem,sed & actum aliàs dubium censeri ob eadem factũ. Et quod tradit Ange.in §.j.col.2.versi.super tex.ibi rursus,in authen.de nõ eligen.secun.nub.per illum tex.quòd si donans succedit donatario ex testamento,censetur consequi hæreditatem magis per viam cuiusdam remunerationis,quàm iure successionis. Nã præsumptio est quòd ei donare voluit propter donationem in eum iam factam,per d.§.in de Papi.& etiam præsumptio nostra est,vt benefacientibus benefaciamus.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petit.hære.

De eadem re.

77 ¶Sed in hac declaratione illud animaduertendum est, quòd in qualibet donatione præsumũtur merita interuenisse,tanquàm scilicet non esset quis donaturus, nisi primum inuitatus ac prouocatus meritis præcedentibus,per l.nec adiecit,& ibi Bal.ff.pro socio,& l.j.C.de anno.ciuili.lib.11. & voluit etiam idem Bal.in d.l.illud,col.pen.in iiij.q.C.de sacrosanct.eccl.Et tamen,vt ibi subdit Bal.requiritur insinuatio.Quem hoc modo intelligit Ant.Cana.in tracta.insinuationum,in xlv. q.videlicet quòd cum in instrumento donationis nulla est facta mentio meritorum, licèt præsumatur donari ob merita,tamẽ requiritur insinuatio: quasi scilicet semper requiratur insinuatio; licet merita præcesserint, si nulla eorum sit facta mentio: & sic etiam eadem ratione in hoc casu esset locus huic l.tanquam omnis donatio simpliciter facta sine mentione meritorum, pro pura & simplici habeatur,etiam si merita præcesserint.

In qualibet donatione præsumuntur merita.

78 ¶Verùm si ridita intelligatur,subuertũtur omnino omnia quæ suprà diximus.Hæc est igitur mea sententia ex supradictis simul iunctis,quòd quælibet donatio præsumitur facta ob quædam merita. Vix enim quis donat non merito.Sed si de illis aliàs non appareat,ipsa donatio pro simplici habetur, & requirit insinuationem, & in ea seruantur omnia iura loquentia de simplici & mera donatione:aliàs superuacua essent ea iura,cùm reperiri non possit donatio simplex,cum in omnibus præsumatur meritum: idq; optima ratione.Nam donatio nõ censetur remuneratoria,aut ob merita facta,nisi ea sint quæ æquipolleãt donationi,aut certè ea nõ sint indigna, vt dicemus in seq.declaratione.Quî igitur iudicare poterimus de re prorsus ignota? Sunt autem multi adeò ingenuo animo,vt quamuis gratiã largiore cumulo remunerẽt. Quod autẽ non apparet,perinde habendum est,ac si nõ esset.l.duo sunt Titij,& ibi Bal.ff.de testa.tut.& l.in lege.ff.de contrah. empt.& l.si fuerit.ff.de reb.dub.& l.cùm ex pluribus.ff.de manu.testa.& c.solẽnitates,le j.de consecra.dist.j.cũ si.Et facit quod dicemus infra in iij.declaratione.Quod si de meritis præcedẽtibus apparcat,certè etiam si de eis nõ fiat mentio in donatione,tamen ea præsumitur facta cõtemplatione eorum,& de ea idem iudicãdum,atq; si de eis mentio esset facta,vt suprà in prin.diximus.

Autoris sententia.

Quod nõ apparet,perinde habetur ac si non esset.

79 ¶Secunda declaratio hæc est,vt donatio propter merita non reuocetur ex hac l.quatenus,valent ipsa merita: in eo autem quod excedit,erit huic l.locus,vt nõ obscurè voluit Corn.consi.cxciiij. videtur in præsenti,col.j.lib.3.& expressiùs ¶ Barb.in c.vlti.col.vlti.extra de dona.& ¶ Soci.consi. cexv.in causa contra filios, col.4. in quarto casu,lib.2.vbi ita dicit vidisse consultum à doct.Perusinis.Et idem quoque videtur voluisse ipse Soci.consi.ccxv.visa prædicta,col.1.& seq.eo.lib.& Phil.Dec.consi.xx.in causa istorum,col.vlt.versi.nõ obstat septimum, iunctis his quæ ante dixerat,col.2.versi.septimò quia si donatio.& apertiùs consi.366.pro declaratione,col.pen.& Steph. Bertr.cõsi.cxxxv.thema consultationis talis est,col.2.¶ versi.& istud non haberet,& rursum col. seq.in fi.¶ lib.4.¶ Carol. Ruin.consi.xciiij. visa renuntiatione,col.9.nu.20.lib.1.& consi.lx.de re quidem,col.v.nu.16.lib.3.& consi.cxl.circa casum,col.3.nu.7.lib.4.¶ & ante hos Bal.hîc in ij.lect. dum loquitur de donatione facta ob benemerita, & ea quidem cõdigna.& etiam Ang.hîc, quos tamen illi non citarunt,& hîc quoque Fran.Rip.in xiiij. quæst.& iterum lib.3.respon.ca.13.incip. duo sunt,col.2.& rursum c.15. licet donatio,in fi.

An donatio propter merita reuocetur ex hac lege.

BIU Cujas

80 *Donatio ob merita in eo quod excedit habetur pura.*

¶Et id quidem iure optimo, quãdo & aliàs semper donatio ob merita, in eo quod excedit, { censetur } mera, simplex, gratuita, & pura donatio, vt probat tex. in c. relatum, le ij. ibi, iuxta seruiti j meritum, extra de testamen. & voluit Old. consi. 226. quidam episcopus, col. pen. versi. fecũdò vbi donatio. { & consi. 339. ad habendum, } Io. And. in addit. Spec. in rub. de reb. eccle. non alie. Guil. Cu. in l. illud, & ibi quoque Bal. col. pen. versi. quartò quæro, & Saly. qui hoc apertius declarat, C. de sacr. eccle. idem Guil. in l. si tibi. ff. si cer. pet. Bar. in d. l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pact. & in l. frater à fratre, in vj. q. & ibi Iaſ. & in lect. & in repet. ff. de condi. indeb. & idem Bar. in l. si quis pro eo. §. j. in fi. ff. de fideiuſ. & in auth. vnde si parẽs, & ibi etiã Bal. poſt prin. & Iaſ. col. 3. verſi. ſecũdò intellige. C. de inoffi. teſt. Bal. in l. ſi pater tuus. C. qui bon. ced. poſſ. cum dicit in hoc non eſſe conſiderandam affectionem donantis, ſed qualitatem meritorum. { & conſi. ccxcviij. hæc materia, col. 2. verſi. alij dicunt, lib. 1. } Ange. in l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de petit. hæred. Ange. Imo. & Rom. in l. Aquilius. ff. de dona. vbi dicunt donationem remuneratoriam in eo quod eſt ſupra me-

Donatio remuneratoria requirit inſinuationem in eo quod eſt ſupra merita.

rita, requirere inſinuationẽ, ſi id excedat quingentos aureos. Paul. Caſt. in d. l. ſi donatione, & ibi etiam Alex. & Cor. vterq; col. 2. C. de collatio. Floria. in l. quæ pater, col. 3. ff. fami. hercif. Alex. cõſi. lv. incip. conſideratis verbis, col. 2. & iij. lib. 1. & conſi. xxj. attentis his quæ in inſtrumento, col. 2. verſi. & ſaltem videtur, lib. 3. & conſi. cxx. viſis narratis. col. 2. eo. lib. 3. Barb. in l. diuortio, col. antepen. ff. de verb. obli. { & in c. per tuas, in ij. not. de donatio. } & conſi. xxviij. à Ioue principiũ, col. 4. lib. 3. & cõſi. lxvij. ſapienter optimus, col. 2. qui & vbique dicit de hoc eſſe gl. ſing. reſtringẽtem omnes leges loquentes de remuneratione, in c. ſi quos. xij. q. ij. quæ tamen nihil mihi ad hoc facere videtur. & Fran. Aret. conſi. ij. intellecta diligenter, col. 2. in fi. & conſi. xvij. conſideratis diligentiſsimè, col. v verſic. ſecundæ autem obiectioni. & conſi. xxiiij. quatuor dubia. in iij. dubio, in fi. Calca. conſi. xxv. Titius nobilis, col. ii. verſi. & propterea ſi ſit donatio. Soci. conſi. xlviij. in præſenti conſultatione, col. pen. lib. 1. & conſi. lxv. circa primam quæſtionem, col. v. verſi. item videtur fuiſſa facta, eo. lib. j. vbi hoc reputat ſing. & iterum conſi. xcj. viſa & diligenter ponderata, col. pen. verſi. ſed magis videtur, eo. lib. j. & conſi. ccxv. viſa prædicta. col. 2. verſi. faciunt not. lib. 2. quod & repetitur conſi. xxij. lib. 4. Cor. conſi. cxliij. licet dicendum, col. 2. verſi. non tamen ſufficiunt, lib. 2. & conſi. xlv. licèt in hoc iudicio, col. 2. & iterum col. vlti. lib. 4. & conſi. cclxxxix. circa primum, col. antepen. eo. lib. 4. Guid. Pap. ſing. ccclxxv. incip. Saly. in l. illud Iaſon in d. l. ex hoc iure, in primo effectu. ff. de iuſti. & iur. & in authen. vnde ſi parens, col. 6. C. de inoffic. teſtamen. Steph. Bertra. conſi. 100. viſis propoſitis, nume. 6. lib. j. Philip. Dec. conſi. clxxiiij. cuius ſuperſcriptio incipit, res eccleſiæ, col. 1. & conſil. ccij. vt præſens conſultatio, col. 4. & Alciat. in l. alienatum, §. donationis. ff. de verborum ſignifica. Et optimè faciunt quæ ſuprà diximus de venditione facta modico pretio, nu. 2. & 3.

81 *Merita æquiualentia rei donatæ.*

¶Sed ſuper hoc illud eſt animaduertendum, voluiſſe Bal. in auth. ex teſtamento, col. 2. verſic. ſed contra hoc facit. C. de collatio. quòd ad hoc vt merita vel ſeruitia dicantur æquiualentia rei donatæ, vt ipſe loquitur, ſufficit quòd nõ ſint infra dimidium ipſius rei donatæ, iuxta l. 2. C. de rescin. vend. Quem ſequitur Roma. in ea ipſa authen. ex teſtamẽto, & ibi etiam Cor. col. 2. & idem Ro. in d. l. ſi donatione. C. eo. { & Fabia. à monte S. Sauini, dum allegat Bal. vbi ſuprà, in tractatu de empt. & vendi. in viij. q. prin. col. iij. verſic. ſecundò quæro. } Quibus adſtipulatur quod voluit Saly. poſt dominum, vt inquit, ſuum, in l. perens, col. 7. in iiij. q. in fi. C. de pact. quòd cùm non ſit prohibita vſura, pro qua creditor vice mutua tenetur æquale aliquid facere, per gl. ibi, ſufficit illud æquale eſſe vſque ad dimidiam partem æſtimationis vſuræ, per d. l. 2. C. de reſcin. vendi. & id ſequitur Alex. in quodam cõſi. incip. egregiè & copioſè, col. 2. allegatus à Iaſon. quibus locis ſtatim citabimus: quod tamen nõ reperi inter conſ. Alex. Et hoc valde ſing. & memoratu digniſsimum dicit Iaſ. in d. l. petens, col. antepe. verſi. iij. not. vbi & illud dictum Bal. reputat ſingu.

82 *De eadem re.*

¶Tamen vtrunque & Bal. & Saly. dictum reprehendit ipſe Iaſ. & poſt eum Philip. Dec. in ea ipſa l. petens, ille vbi ſuprà, hic col. 7. verſic. & no. glo. hic, per ea quæ ſuprà diximus, id cenſeri ac eſſe gratuitum, quod excedit meritum & pretium. Et illud quoque Bal. dictum eadem ratione carpit idem Iaſ. in d. l. ex hoc iure, in primo effectu, licet illud dicat magnum & mirabile verbum. & rurſus in dicta auth. vnde ſi parens, col. vlt. verſi. & per hoc cõfunditur. C. de inof. teſt. & in d. l. frater à fratre, char. vlti. tam in lectu. quàm in repet. ff. de condi. inde. in quibus locis illud tamẽ aſſerit ſing. & ante illum etiam reprehẽdit Alex. multa allegans in d. l. ſi donatione, col. 4. & ibi etiam (quod iam diximus) Iaſ. col. antepe. C. de collat. & ſubobſcurè Cor. ſibi contrarius d. conſi. 289. col. pen. lib. 4. & apertè Soci. d. conſi. xcj. col. pen. lib. 1. & Catel. Cot. in memor. incip. donatio facta filio. & Steph. Bert. conſi. v. donatio, in j. dubio. Id autem tanquam in medio reliquit Pantal. in repet. d. l. 2. C. de reſcin. vend. in xx. fallent.

83 *De eadem re.*

In re dubia interpretatio potius facienda eſt ut actus ualeat, quàm pereat.

¶Sed aduerte quia hæc poſterior op. quæ Bal. contradicit, poſſet haud dubiè, vt reor, procedere in donationibus aliàs prohibitis, in quibus & ipſe Bal. loquitur, videlicet inter patrẽ & filium illic enim facilè committeretur fraus legi, ſi ſufficeret ad validitatem, vt noſtri loquuntur, donationis merita excedentis, vt quod excedit, eſſet infra dimidiã partẽ meritorum. Nã id cederet lucro donatarij. Et fortè in hoc exceſſu pater magis donaret ob affectionẽ paternã, quàm propter merita. & id quidẽ veriſimilius eſt, vt præter eos, quos ſuprà citauimus, in verſic. lxxij. incipiente licèt cõtrarium voluit Iaſon in d. l. ſi tibi decem. §. ſi pactus. ff. de pact. vbi hoc dicit ſemper procedere,

cùm

cùm aliàs actus non valeret. Nam regulariter vbi fieri potest duplex interpretatio, eam accipere debemus, per quam actus valet. l. quoties in stipulationibus. ff. de verb. obl. & c. abbate sanè, extrà de verb. signi. cum simil. Ideoque è diuerso glo. & docto. in d. l. si donatione. C. de collat. contrariam, vt diximus in versi. lxxj. incip. & generale est, interpretationē sequuntur, vt videlicet magis præsumatur pater donantis id facere propter merita, quàm ob filiationem: quia ibi aliàs donatio non valeret, vtpote inter patrem & filium. quod similiter expendit ipse Iason in l. quod dicitur, col. 7. versi. secundò quia debet capi. ff. de verb. obli. & ibi ante eum licèt subticeat Imo. & latius Fran. Aret. col. v. versi. extra gl. & nouissimè Io. Crot. qui nullos horum memorat, in repe. l. frater à fratre, col. 18. versi. secunda difficultas, ff. de condi. inde. At cùm pater stipulatur filio benemerito, cēsetur stipulari magis tanquā filio, quàm vt extraneo sine merito, vt diximus in d. versi. licèt in contrariū. Nam aliàs non valeret stipulatio alteri facta. l. stipulatio ista habere licere. §. alteri. ff. de verb. obl. Hìc autem in nostro casu nō sumus in prohibitis, cùm liceat de iure cōmuni donare extraneo, & huic l. & expressè & tacitè derogare, ex communiore nostrorum op. Nec aliquid est ob quod quis verisimilius donauit, quàm propter merita, nisi fortè donaret cōsanguineo, ex iis quæ etiam supra diximus. Nec ea merita sunt supra dimidiam rei donatæ. Igitur quemadmodū suprà in eadem gl. in versi. vij. incip. sed hoc tamen secundo loco intelligendum, diximus ex sententia Aret. in l. j. col. pen. C. de pact. de venditione minori pretio facta, si pretium non sit infra dimidiam partē, non reuocatur venditio ex lege nostra: nec huiusmodi etiā donatio, si merita nō sunt infra dimidiam. Nihil enim inter vtrunque interest, scilicet inter id quod excedit pretiū, & inter id quod similiter excedit merita. Imò hæc donatio remuneratoria, omniū, ni fallor, iudicio reputabitur multo fauorabilior, quàm venditio minori pretio facta, ideo cogita.

84 ¶Illud item in hoc meritorum excessu considerandum est, vt sciamus résne donata superat, an æquat merita donatarij, inspiciendā esse qualitatem donantis, num diues sit & nobilis, qui (vt est natura nobiliū, si credimus c. j. de dona.) solet multò maiorem referre gratiā. nam & si tūc donatio excedat merita, modò id nō excedat quod in ea re solebat & debebat facere donās ex more diuitum & nobiliū, non dicitur excedere merita, vt eleganter admodum & ingenuè voluit, subdubius tamen, Corn. consi. cxliij. licèt dicendum, col. 2. lib. quoque ij. ex eo tantùm motus, quod voluit Bart. in d. l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pact. tantùm nos debere filiis nostris pro suis in nos meritis, quantùm extraneis, secundum nostram cōsuetudinem, per no. in l. j. C. pro socio. Et idem apertiùs asseuerantiúsque voluit idē Cor. in d. l. si donatione, col. 2. versi. ex quo videtur. C. de collat. vbi tamē hoc restringit, dummodo nó sit multùm excessiua donatio vltra cōmunem multorum æstimationem. Et huc planè extendit quod scribit Barb. in c. sedes, col. 2. de rescrip. se sustinuisse quandam donationem à principe factam ob merita, quæ ob id impugnabatur, quòd merita non responderent tantæ donationi. Nam satis est, inquit, ea respondere liberalitati principis, quæ maior esse debet, quàm alterius priuati & inopis.

In meritorum excessu quæ considerandæ.

Tantum debemus filiis pro meritis, quantū extraneis.

Donatio à principe facta ob merita.

85 ¶Et ego huic Corn. & Barb. sententiæ eò magis accedo, quoniam legerim apud Seruiū antiquitatis peritissimum, enarrantem illud Virgil. lib. j. Aeneidos,

Ac memor ille Martis Acidaliæ.

Maiores illos nostros sciēter tres illas gratias ita depinxisse, vt vna auersa, duæ nos respicerent, sic docētes profectā à nobis gratiam duplicē reuerti debere, id est, remunerationem largiore cumulatioreque mensura esse rependendā, nec ad calculos expensorum & acceptorum reuocandam, quod & iussit Hesiodus Poeta vt antiquissimus, ita optimus, in eo libr. cui titu. est ἔργα, καὶ ἡμέραι, id est opera & dies. Huius enim illic ea est sententia, quæ acceperis beneficia, ea reddēda.

Tres gratiæ depictæ.

Quæ acceperis beneficia, memineris reddenda.

ἀντῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον ἄικε δύναι. id est:

Eadem mensura, & melius si possis. Quod & repetiit Tullius ex eo, monēs lib. j. Officiorum, nos imitari debere agros fertiles, qui multò plus afferunt, quàm acceperunt. Ex quo è nostris Guil. Cu. quem sequitur Alex. in l. iij. in prin. ff. quod quisque iuris, tradit quod cùm agitur de remuneratione, latè debet fieri interpretatio. & sequitur Phil. Dec. in c. vlti. col. 2. versi. sed considerandū est, extra de constit. & consi. clxix. consultus, col. 1. { & consil. cxciij. cuius suprascriptio incipit, in successione feudi, col. 2. versi. & etiam in dubio. } & consi. ccccxiij. cōsuluit accuratè, col. 2. vers. & hoc idem, { & cōsi. 614. in causa feudali, col. 2. } & Ferdi. Loaz. in repet. l. filiusfamil. §. diui, fol. 10. col. 2. versic. non obst. etiam. ff. de leg. j. { & Ludo. Gozad. consi. viij. in hac causa. col. 6. nu. 28. } & idem voluit Raphael. Co. consi. clxij prælatus certæ ecclesiæ, col. vlt. { & faciunt quæ suprà diximus, nu. 48. 49. 55. }

86 ¶Quæ quidē & ad nobiles, & ignobiles, diuites, & pauperes pertinere puto. Neq; enim in quibuscunq; illud exigerem, vt remuneratio esset ad amussim æqualis, vt cōfestim quod supra merita esset, cēseretur donatio: sed id tantùm, vt non nimiū excederet. Nā si quippiam modicū superaret, nō propterea dicerem id haberi pro donatione, sed excedere titulo remunerationis, ex iis quæ nuper diximus, & dicemus præterea infra in eadem gl. nu. { 123. verùm & hoc, & iterū nu. 137. sed & quod. Et } quod no. in simili Bar. in l. vlt. col. 2. vers. quis erit modus, ibi, & hoc nisi excedat magnam quantitatem. ff. de his quib. vt indig. & Pau. Cast. consi. cclxxxv. ad primū respondeo, in fin. lib. 2. vbi id dicit relinquendum arbitrio iudicis. Sed hoc tamen magis ad eos spectat qui abunde gratiam referre possunt, præsertim verò ad nobiles, quos magis decet liberalitas, vt

Modicum supra merita donatum cedit titulo remunerationis.

BIU Cujas

plenè scripsimus & probauimus in nostro tractatu nobilitatis, { ca.xxxvij.eodemque vlt.nu.34. nobilitatis propria,& multis seq. }

87 *An generalis meritorũ mentio prosit ad exclusionem huius legis.*

¶Tertia declaratio in hoc vertitur,An in hoc casu,vt nõ sit locus huic l.nostræ,satis erit ad probãda merita,in donatione generaliter dictũ esse,eam fieri ob merita,sine alia speciali & expressa eorũ declaratione. Quod vt intelligas,illud primo loco scire nos oportet,multũ interesse,vtrùm simus in prohibitis,siue inter personas prohibitas,quæ scilicet sibi donare prohibentur an non. Primo casu negãt omnes quicquam prodesse generalem meritorum mentionẽ,vt donatio dicatur facta ob merita,nisi & aliter probentur.Quòd si ea specialiter declarantur,quidã tenent satis esse,nec aliam probationem exigi.In qua sententia fuit Bal.in l.illud.col.pen.versi.quartò quæro. C.de sacrosan.eccle. { & in l.si tibi decem.§.si quis,post prin.ff.de pact. } & in l.vlt.ff.de exercit. act.& in l.si tibi,col.1.ff.si certum peta.& in l.si pater tuus.C. qui bon.ced.poss.& in l.cùm pater. §.rogo.ff.de leg.ij.& in c.sciscitatus,col.1.& in capi.edoceri,col.3.versi.si instrumentum dicit,extra de rescrip.& in additio.Specu.tit.de dona.§.j.versi.quid si pater,& in sua margarit.in verbo, donatio,col.3.& Ange.& Raphael Coma.in l.Aquilius.ff.de donatio.Floria.in l.quæ pater,col.3. versi.sed an sufficiat.ff.famil.hercis.& Paul.Castren.consil.cccxlv.circa bona quæ fuerunt, col.2. versi.tertiò videtur obstare,lib.1.& subobscurè idem Pau.Cast.consi.cxciij.super isto puncto,col. 3.versi.ad secundam,iunctis iis quæ dixerat col.2.versi.secundo videtur,lib.2.& Guido Pap.singula.ccclxxv.incip.Salyc.versi.etiam quæritur.Vital.Camb.in tractatu clausularum,in rub.an legibus insinuationem exigentibus possit renuntiari,char.vlti. Iason { consi.ccxvij. pro enucleando,col.8.versi.nonò pro ista parte } consi.cliij.in causa mota,col.5.versi.istud idem,eo. lib.2. { & consi.ccxxvij.Carolus olim,col.8.versic.nonò pro ista parte,eod.lib.& consil. } lxxiij. dubitatur, col.vlti. lib.3.

88 *Iuramentum & specificatio meritorũ probant merita in prohibitis.*

¶Idque præsertim si iuramentum interueniat.Nam sunt qui vtrunque exigunt , & specificationem meritorum,& iuramentũ:vt sit satis ad probanda merita in prohibitis.Et ita voluit Bal.ipse in l.si donatione,col.1.versi.sed quid si pater,& ibi etiam Guid.Papæ,& Iason col.pen.versi.istam regulam.C.de collat.per auth.quod obtinet.C.de probat.& { idem Bal.in l.perpetuo,ad fin.ff.de condit.ob turp.caus. } Ange.in l.pen.§.mulier.ff.solu.matri.& consi.lxxxj.A.fecit testamentum, col.1.Alex.consi.viij.incip.visis & consideratis,col.vlt.versi. fortificantur prædicta,lib.2.& consil. xviij.consideratis,col.2.versic. quantò magis,lib.3. { Guid.Pap.in tractatu præsumptionũ,col.6. versi.si pater donet. } & Iason in l.frater à fratre,char.vlt.versi.limita tripliciter,ff.de cõdict.inde. in lect.& rursum in repet.col.pen. { dum citat Bal.in illo priori loco.& consi.lxxiij.pro parte negatiua,col.vlt.versic.prædicta fortiùs procedunt,lib.3. quibus locis } dicit quòd ita solitus est tenere,& allegat quod alibi voluit Bal.in præludiis feudorum,in iij.diuisione, quòd si prælatus cũ capitulo confiteatur feudũ,de quo quempiam inuestit,esse antiquum, non statur tali cõfessioni, nisi interueniat iuramentum,quod dictum dicit Iason sing. { in d.l.frater à fratre. } Sed & tu illi adde quod scribit Spec.tit.de succes.ab intest.§.j.versi.sed nunquid donationem. quòd quis non potest donare nepoti ex filio spurio:quia hoc facere præsumitur propter affectionem quã habet ad filium.per l.si fortè.ff.de castren.pec.& alia ibi alleg.vnde, inquit,præsumitur fraus.l.qui testamentum.ff. de probat.nisi donator iuret quòd contemplatione nepotis id tantùm faciat , per d. auth.quod obtinet,& cum eo transit Io.And.in addit.ipsius.Et in hac quoque op.est Anto.Rubeus consi.cxlv.tenor statuti,in fi.

Iuramentum cõfirmat confessionẽ prælati in inuestitura feudi.

89 *Contrarium asserentes in speciali meritorum declaratione.*

¶ Sed contrarium tamen in primo casu , videlicet non sufficere etiam specialem declarationem meritorũ in prohibitis,tenuerunt Guil.Cyn.& Albe.in d.l.vlt.ff.de exerc.& Bal.sibi contrarius, in l.si tibi,col.2.versi.sed nũquid de istis meritis.ff.si cer.pe.Saly.Alexan. { sibi quoque cõtrarius, } Corne.& alij recentiores,in d.l.si donatione.C.de colla.Rom.& Paul.Cast.in d.l. Aquilius.ff. de don.& Guil.Pap.quæst.delphi.xcv.dubitabatur,& singu.596.inci.not.quòd Guid. ad fi.& Soci. qui illam priorem sententiã dicit cõmuniter reprobari,consi.lxvj.frustra plenitudini , col.3.versi. sed omnia,lib.1.& Barb.cõsi.ij.illud afferam,col.3.lib.3.& Ant.Cana.in tract.insinuationũ,quæst. xlv. { & Steph.Bertr.consi.xlviij.expressè,col.2.in fi.lib.4.& Carol.Rui.consi.xliiij.primò quæritur,ad fin.lib.5. } & reliqui,vt reor,omnes quoquot de ea re nuncupatim scripserunt, quorum bonam partem nuncupatim aduocauimus in nostris commentariis consuetudinum, quo loco statim citabimus,moti hac potissimũ ratione efficacissima, quia in prohibitis non creditur assertioni etiã speciali donantis,quam ipsam facit vt donatio valeat,quæ aliàs nõ valeret,per d.l. qui testamentum,& ibi gl.& doct.ff.de proba.& in l.cùm quis decedens.§.Titia honestissima fœmina.ff.de leg.iij.ex qua etiam probatur id procedere,quãtumlibet donans sit honesta persona,cum similib.à me latissimè congestis in illis nostris commentariis, titu.xiiij.§.x.in j.gl.in prima declaratione primæ fallentiæ.

In prohibitis non creditur assertioni etiã speciali donantis.

90 *De eadem re.*

¶Quod tamen miro nouoque modo intellexit Bal.in l.j.col.j.versic.item no.quòd confessio.C. de fal.cau.adiect.lega.procedere in prohibitis siue incapacibus,in quos naturali affectu ducimur, vt in spuriis : secus in aliis,vt in bannitis,nihil tamen allegat.Et id quidem nõ facilè crediderim verum esse,cùm omnia iura omnésque doctor.qui de hac re loquuntur, generaliter loquãtur de incapacibus & prohibitis,nec sit vlla saltem efficax ratio differentiæ.

91 ¶Sed & quod in iisdem prohibitis non sit standum assertioni etiam iuratæ,tenuit Cyn.post Pet. in l.j.

in l.j.ad fi.C.de sacrosan.eccle.Bar.in d.§.Titia honestissima.& in l.Aurelius.§.vlt.ff.de libe.lega. Io.And.in addit.Spec.titu.de donat.inter virum & vxor.col.vlt.Bal.hîc quoque sibi contrarius in l.j.col.5.versi.ex prædictis.C.de inoffi.donat.& in authen.si qua mulier, col.2.C.de senatusc. velle.& in l.si eũ seruum,col.2.ff.si cer.pet. { in rub.ff.de iureiur.col.vlt.& consi.cccxcviij.quæst. q.col. vlti.lib.1. & } consi.xiiij.Antonius fecit testamentum,col.2.versic.in contrarium arguitur, vsque ad fi.consi.lib.2.& consi.lxxv.spurio,col.1.eo.lib.2.Saly.in l.hac edictali,in prin.in vij.q.C. de secund.nupt. { Pet.Ancha.in repet.c.ea quæ fiunt, col.12.in iij.q.versi.in his etiam casibus,de reg.iur.lib.6.& iterum in c.accessorium,col.6.versi.ex prædictis possumus,eo.tit. } Imo.in c.cùm contingat,in iij.q.x.membri, extra de iureiur.Rapha.Co.consi.xxxj.testator in testamento, col. vlti.Ro.in rubr.de iureiur.in j.conclusione.& consi.xliij.ex suprà narrato,col.2.& consi.ccxciij. præsuppositio quòd dictum legatum,col.2.Pau.Cast.d.consi.cxciij.super isto puncto, col.3.versi. ad tertiam rationem, iunctis præcedentibus,lib.2.& consi.ccclxxxiij.circa primum,col.2.versic. nos autem sumus,eo.lib.2.Fran.Aret.cõsi.lxxiiij.diligenter & maturè,col.iij.versi.sed tamen pro intellectu.& latissimè Guid.Pap.sibi contrarius sing.ccclxxvij.incip.si donans, versi.si in instrumento.Alex.& Corn.& Phil.Dec.qui expresse reprobant Bald.ibi, videlicet in d.l.si donatione. C.de colla.& idem Alex.in l.quod de bonis.§.vlt.in prin.ff.ad leg.Falci. { & consi.lv.consideratis verbis dicti statuti,colum.3.versi.nec prædictis ob.iunctis præcedentibus,lib.1.} & consi.xviij. consideratis,post prin.& iterum col.2.versi.& quamuis,lib.3.& Soci.d.consi.lxvj.col.viij. versi.& hæc op.lib.1.Fely.in c.si cautio,col.24.versi.sed est aduertendũ,de fide instr.& in c.sicut, col.14. de re iudi.& Iason,sibi cõtrarius,in d.prælud.feu.col.27.versi.iuxta prædicta, vbi illud dictũ Bal. ibi,de quo suprà diximus,reprobat Dec.consi.ccij.vt præsens consultatio, col.3.versic.non obst. quòd not.Alciat.in l.pacta quæ contra, in v. specie.C. de pact.Ioan. Montefer.in repet.l.frater à fratre, colum.27. versic.quartò fallit.ff. de condictione indeb.Et id credo esse verissimum.Nam alioqui esset liberum cuique legem fraudare,iuramento interposito,contra l. si quis inquilinos.§. vlti.ff. de lega.j.

Nec etiã assertioni iuratæ.

92 ¶Secundo autem casu principali,cũ videlicet non sumus in prohibitis,ita putauerim distinguendum. Aut enim post illam generalem meritorum mentionẽ donator dicit se liberè,purè,& simpliciter donare,vt ferè fit.Et hoc casu habemus sententiam Oldr.cõsi.v.cuius initium est, Titius dedi,censeri donationem simplicem,& nõ ob causam,aut remunerationem,& hanc nũcupatim sequitur Alex.consi.xiij.circa primum dubium,col.1.lib.item.j.& cõsi.xl.super primo dubio, col. 5.versi.sed circa tertium,lib.5.& Soc.cõsi. { liij.in præsenti,col.2.versi.optimè etiam, lib.1.vbi in eadem specie consuluit qua Alex.vbi suprà,& idem quoque Soci.consi. } ccxcv.in causa contra filios,col.pen.versi.quintus casus,lib.2.vbi dicit se aliàs cõsuluisse Senis secundum illam decisionem,nec eam habere cõtradictorem. { & Hiero.Grat.consi.50.reuerendissime,col.pe.num.55. & multis seq.lib.1. } Et his libenter accedo,nisi aliter constaret de meritis,quia si ea verè præcessissent,censeretur donatio fuisse facta eorum contemplatione, etiam si nulla omnino de eis fieret mentio,vt latè diximus suprà in eadem gl.versi.lxx.prima igitur, cum multis seq.

Autoris distinctio in non prohibitis personis.

93 ¶Aut simpliciter quis dicit se donare propter benemerita,in genere,nec postea adiicit illa verba, purè & simpliciter,& hæc res est admodum dubia,præsertim in casu l.nostræ. Nã Soci.expresse in eo loquens,in d.consi.ccxcv.col.3.versi.tertius casus,& iterum versi.quartus casus, lib.2.tenet etiam hanc generalem meritorum mentionem esse superuacuam,nihilque hîc operari quo minùs l.nostra locum habeat:quoniam generalis assertio dubia est & obscura, vt est tex.licèt nihil alleget,in l.prætor edixit,in prin.ff.de mino.vbi qui generaliter loquitur,obscurè loquitur,& in l.ita fidei.ff.de iure fisci.Obscura autem & dubia locutio siue assertio nõ releuat.l.vbi autem.§.qui illud.ff.de verb.obl.& l.cùm incertis.ff.de leg.j.& l.vlt.C.de anna.exceptio.& ita dicit voluisse Bal. in d.l.illud.C.de sacrosan.eccl.& in d.l.vlt.ff.de exercitor.idemque sensisse Bar.in d.l. si fortè.ff. de castren.pecu.vt ex multis apparet.Primùm,quia Bar.intendit determinare,quãdo verba enuntiatiua meritorum probant,& distinguit vtrùm simus inter personas prohibitas, an non prohibitas.Sed quando donatio est prohibita,Bar.intelligitur loqui quando merita sunt specificata, & non in genere tantùm expressa,vt declarant doct.maximè Alex.in d.l.si donatione. Ergo & ita quoque intelligendus est in alio capite,cùm loquitur inter personas nõ prohibitas,vt ita vnum caput secundùm aliud intelligatur,arg.l.j.& ibi no.ff.de reb.dub.& l.vtrùm,& ibi etiam no.ff. de peti.hære.Deinde quia Bart.allegat l.optimam.C. de cõtrahen.& commit.stipu.quæ loquitur in verbis enuntiatiuis specificè prolatis.igitur debet ita secũdum illam intelligi,arg.no.per eundẽ in l.non solum.§.si liberationis verba,ff.de libe.leg.Deniq; quia Bal.ita videtur Bar.intelligere.in d. l.si donatione,vbi tractans quando donatio dicatur esse remuneratoria,dicit,assertio meritorum in genere nõ sufficit.Quando autẽ in specie memorãtur,distinguit inter prohibitos,& nõ prohibitos,per no.in d.l.si fortè,quod & idẽ facit,& quidẽ clarius,Raph.Cu.in d.l.Aquilius.ff.de dona. Sed & ad hæc adiicit Soci.hanc rationẽ.Nam donatio facta ob merita, si excedat quantitatẽ meritorũ,in illo excessu dicitur pura,secundum Guil.Bal.& Saly.in d.l.illud.C.de sacrosan.eccle.cũ concord.suprà à nobis adductis.Et ideo licèt hæc l.non habeat locũ in donatione remuneratoria,habebit tamen locum in illo excessu.Ex quo satis datur intelligi,quòd debent specificè nominari. Et hoc ita cõfirma, quia illa generalitas posset verificari in quolibet vel minimo beneficio,

De eadem re.

Generalis assertio dubia.

Distinctio Bart. hac de re.

Donatio ob merita facta quantum ad excessum meritorum censetur pura.

BIU Cujas

propter quod non impediretur huius l. disposition. Ergo in dubio debet habere locum l.nostra, secundum doctrinam Bar.in l.Titia Seio,§.imperator.ff.de leg.ij.Et hanc Soci.sententiam approbat {Caro.Rui.consi.clxxiij.quæritur primò,col.5.nu.12.& 13.lib.1.& } Anto. Rubeus consi.xcv. viso & diligenter considerato,col.vlt.

94 *In non prohibitis sufficit generalis meritorum mentio.*

¶Verùm Iason & Phil.Dec.in eadem specie & inter easdem partes consulentes,ille quidem cons. cliiij.in causa mota,lib.2.hic consi.xx.in causa istorum fratrum,posteaquàm retulerunt sigillatim Soci.Rationes,quē ipse Decius nuncupatim nominat,non designato tamen ipsius loco,aut numero consil. eiusdem, tenuerunt & consuluerunt cōtrarium,vt videlicet in casu nostræ l.sicuti semper aliàs in non prohibitis,sufficiat generalis meritorum mentio,vt dicatur donatio remuneratoria,sine alia meritorū probatione,& ita habeat locum l.nostra.Moti, quia Bart.in d.l.si fortè, generaliter & clarè dicit assertionē meritorū fidem facere in nō prohibitis:& ita eum, inquit,refert & sequitur Pau.Cast.in l.per diuersas,col.vlt.C.mand.& in d.l.Aquilius.ff. de dona.Ergo & generaliter debet intelligi,quia generalis dispositio includit generaliter omnes casus, etiam si in vno maior esse ratio videatur,quàm in alio.l.j.§. quod autē.ff.de alcato. & l.in fraudē,in fi.& ibi Bal.ff.de testa.mili.& l.j.§.& generaliter.ff.de lega.præst.Et cū verba Bar.& sequaciū sint clara,nō indigent alia interpretatione.l.iij.C.de libe.præte.& l.cōtinuus.§.cùm ita.ff.de verb.obli.Cui adde quæ latè diximus suprà in verbo,libertis,in prin.Item ratio Bar.hæc est,quia cū personæ non sunt prohibitæ,& possunt liberè donare,& sine meritis,& cum meritis:cōsequens est standū esse assertioni instrumenti de benemeritis inter contrahentes.per d.l.optimā.C.de contrah.& cōmit. stipu.Quæ ratio pariter & vtroque modo procedit,siue generaliter siue specialiter fiat mētio de meritis.Præterea illa specifica meritorū mentio non videtur ob aliud cōsideranda, nisi respectu probationis:sed cùm partes possunt disponere,statur instrumēto,nec alia probatio requiritur,vt dictū est.Et sic cùm iā non agamus de probatione, nihil est ampliùs propter quod cōsiderāda sit illa specifica probatio. Ad hæc tātùm operatur generalis dispositio in genere,quantùm specialis in specie.l.si duo fratres.ff.de admi.tuto.& l.si chorus.ff.de leg.iij.& l.omnes.C.de præscrip.xxx. anno.cum simil.à me suprà latè congestis,in prin.nostræ l.versi.cxviij.incip.& hæc quidem omnia, & seq.Et licèt in quibusdam casibus dispositio specialis plus operatur: tamē ex cōmuni regula intentio nostra fundatur secundum gl.in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur.Et ideo nō videtur in dubio esse differentia inter assertionē specificā & generalem instrumenti. Postremò si specificatio meritorum requiritur inter personas non prohibitas,vt Bar.loquitur, videtur etiam postea probatio necessaria aliter quàm per instrumētum.Sed nulla probatio requiritur vltra instrumentum,vt omnes fatentur:ergo nec specificatio: quin sufficit qualiscunq; iustrumenti assertio, siue in genere,siue in specie,arg.l.j.in prin.C.de rei vxo.actio.& quod habetur per gl.in l.vinum.ff.si cer.pet.Hæc ferme Ias.& Dec.qui & ipse in eadem fuit sententia in l.si donatione,col.4.versi.secundus casus, iūctis præcedentibus.C.de colla.& eum sequitur & defendit Ripa tum in hac ipsa l.in xv.q.tum quoque lib.3.respon.c.ix.circa primum,col.vlti.Sed quibus rationibus (nā & alias adfert) cæterorum sit iudicium.

Secundum est assertioni instrumenti de benemeritis.

Tantum operatur generalis dispositio in genere, quantum specialis in specie.

95 *Autoris sententia.*

¶Aduerte lector optime,quoniam Bal.in locis à Soci. citatis nuncupatim loquitur in prohibitis. Ideo nihil ad hunc casum pertinet.Illis autē rationibus,quibus Soci.ipse conatur Bar.in suas partes trahere,respōdent Ias.& Dec.in d. consi.propè copiosiùs quā res exigat, cùm de vnius tantū doctor.licèt maximi,autoritate cōtendatur.Ego verò de hac re nō admodū laboro. Sed illud tantùm priuatim breuibus definiā,vtrū in casu l.nostræ sufficiat generalis meritorū assertio,quod prima statim fronte videri posset,in præiudiciū quidem donantis, & donationis à se factæ,quam ita potuit facere,si voluit,vt propter filios postea susceptos nō reuocetur,vt qui huic l.renūtiare possit,secundum cōmunem opi.Et hæc est Iasonis Deciiq; sententiæ prora,quod dicitur,& puppis.

96 *In personis etiam prohibitis statur assertioni meritorum in præiudicium asserentis.*

¶Idque confirmatur vltra Dec. ex eo quod Salyc.subdubius tamen tradit in l.filiæ.C.famil.herciſc.quòd etiam inter personas prohibitas statur assertioni meritorum in præiudicium asserentis, licèt non aliorum,per l.Aquilius,cum glos.ff.de donat.& sequitur Iason in repetitione l.frater à fratre,col.pen.ff.de condi.inde.& d.consi.cliiij.col.5.versi.quartò principaliter.{ & Phil. Dec.in l.si donatione,col.5.versi.quarta conclusio.gl.limitatur.C.de colla.Et simile quippiam tradit ipse Saly.in l.cùm propria.C.si quis alte.vel sibi,quòd si vxor emit res quaspiam constante matrimonio,& in instrumento continetur de propria pecunia vxoris,patiente & consentiente marito, ei creditur,& cessat præsumptio l. Quintus.ff.de dona.inter virum & vxo.} Nam & quis (vt hoc quoque illi addas) nō potest venire contra factum suum,quòd etiam de iure nō tenet l.per fundum.ff.de serui.rusti.prædio.& l.venditor.C.commu.prædio.& voluit Bal.cons.403.Ioannes Simonem,col.pen.lib.3.cum simi.Et facit quod in simili dicimus,quod vendens non potest dicere venditionem simulatam aut factam in fraudem, ex eo quòd diutius remansit possessor rei venditæ,licet tertius id possit facere,Bar.in l.post cōtractum,col.3.versi.sed an venditor.ff.de dona. & consi.65.Petrus Nicole,in prin. { & consi.81.Martinus,ad fi. } & Bal.in l.emptione, circa medium.C.plus val.quod agit. { & Cardi.Floren.in c.illo vos,in ij.no.extrà de pigno. } cum simil. Sed propius hanc Saly.sententiā confirmat vltra Ias.quod scribit Bar.in authen.sed iam necesse, in prin.& ibi quoque Franc.Tyg.in fi.repet.C.de dona.ante nupt.quòd licèt confessio mariti de dote data non præiudicet creditoribus, sibi tamen præiudicat.& sequitur Paul.Castr.consil.383.

Nemo potest uenire contra factum suum etiam de iure inualidum.

circa

circa primum,col.2.versi.an autem præiudicet,lib.2.

97 ¶Ego tamen Soci.sententiam secutus,contrariũ verius esse arbitror,tum ea ratione,quam ex eo suprà adduximus de excessu meritorum,qui nullo pacto cognosci potest ex generali meritorum mentione.Cui rationi non satis Iason & Decius facere videntur. Tum itẽ,quia talis assertio nudo sermone effusa,solet in donationibus apponi magis ad colorẽ, & veluti quendam honorem, quàm ad veritatem.Ideo perinde habendum est,ac si nõ appositum fuisset, arg.l.quod venditor. & ibi not.ff.de dol.& l.si quid venditor.& l.seq.in prin.ff.de ædil.edict.& quod scribit Old.cõsi.v. Titius dedit.in fi.iunctis iis quæ latè diximus suprà in prin.l.nostræ,versi.ccxxvj.inci.ad huius tamen posterioris partis,vbi latè probauimus nõ considerãda esse quæ notarij solent apponere ex cõsuetudine quadã,sicuti & solet fieri de huiusmodi meritorũ mentione. vix enim è cũctis millibus vnũ instrumentũ donationis cõperies,in quo id non scribatur.Iunctis itẽ iis quæ diximus in nostris cõsuetudinibus,tit.xiiij.§.x.in gl.ij.versi.sed etiam in illo dubio. Tũ denique, quia ea ratio renũtiationis huius l.quam pro cõtraria sentẽtia adduximus,& quæ veluti fossa est vallũ aduersarũ partium,tum demũ procedit,si specialiter quis renũtiaret huic l.neq; enim generalis renuntiatio omniũ legum & remediorũ,etiam iurata sufficeret, vt latè diximus in prin.etiã l.nostræ,versi.cxv.inci.nunc autẽ restat,& multis sequen.Igitur nec similiter eadem ratione generalis meritorum mentio sufficiet,etiam iurata,vt huic l.derogatum esse videatur,vt etiam voluit hac postrema ratione suffultus Pau.Castr.cuius in ea tam verbosa cõtrouersia nec Soci. ipse nec Ias. ac Dec.nec denique Ripa meminit,consil.435.super hoc puncto plura videntur,col.vlti.versicu. quartò facit dubium,lib.2.Sed & idem nuncupatim etiam respondit Steph.Bert.consi.135. thema consultationis tale est,col.2.versi.sed manet difficultas,cum multis seq.lib.4.

Autoris contraria opin.

98 ¶Nec quippiam obest illa Saly.sententia in d.l.filiæ,quãdo ea palam coarguitur ab Alex. in d.l.si donatione,col.6.& ibi etiam Iasone sibi prorsus cõtrario,col.pe.C.de colla.& eodem Ias.in lect. d.frater à fratre,char.vlt.ff. de condi.inde. { Sicut etiam repræhenditur alia eiusdem sententia in d.l.cùm propria,à Soci.consi.lxj.circa primum dubium,col.1.lib.4.Nec omnibus placuit id quod dictum est,venditorem non posse allegare venditionem simulatam aut fraudulentam , vt videre licet apud Fran.Aret.consi.lxv.in præsenti consultatione,col.vlt.versi.circa tertium dicendũ est.} Nec etiam omnino certum est quod tradunt Bart.& Tyg.in d.authen.sed iam necesse. vt patet ex scriptis ab eodem Bar.in l.cũ quis decedens.§.Titia.ff.de leg.iij.& Io.And.in addit. Spe.tit.de donat.inter vir.& vxo.col.vlti.Sed & nos de hoc,vtrùm videlicet assertio siue confessio ei præiudicet,qui eam fecit inter prohibitos,latè diximus in commentariis nostrarum consuetudinum, tit.xiiij.§.x.in gl.prima,in iij.limitatione primæ declarationis,vbi videre poteris. Neque enim hîc immorari statuimus,in re,quæ quaqua versum spectet,non est magni momẽti ad id de quo tractamus,propter iam dictas rationes,quæ semper locum habent.

Responsio ad obiecta.

99 ¶Cæterum Phil.Dec.hac in re,si vnquam aliàs,sibi ex diametro cõtrarius,in consi.366. pro declaratione,col.3.versi.venio ad tertium,cuius etiam Ripa non meminit,asserit tantum abesse vt generalis mentio meritorum faciat cessare hãc l.vt ne specialis quidem id efficiat.Nam licèt donãs, inquit,non sit quãtum ad se persona prohibita,tamen donatarius , qui dicit donationem nõ esse reuocatam ex huiusmodi l.quia sit remuneratoria,tenetur probare veritatem meritorũ , vt dicit concludere Ang.in d.l.si donatione.C.de colla.post Guil.Cu.in d.l.vlt.ff.de exerci.Subditq; hoc efficaci & concludenti ratione probari,quia sicuti in patre,qui nõ potest donare nisi propter benemerita,non creditur assertioni illius speciali, quia de facili posset fieri fraus,vt tenet gl.in d.l.si donatione,quam omnes sequuntur , cum simil.ibi adductis per Alex.pari ratione dicendum est in nostro casu, quòd cum donatio reuocata sit per legem , & talis reuocatio impediatur propter benemerita,debet probari de veritate benemeritorum,nec statur assertioni etiã speciali, quia eadem ratio videtur,quæ in personis,quæ donare prohibentur.Dictum autem Bart.in d.l.si fortè. ff.de castren.pecu.habet locum inter illos in quorum donationibus nõ requiruntur benemerita, vt perpetuò valeant,sed tãtum ex abundanti exprimitur. Secus vbi necessaria sunt benemerita, propter qualitatem personæ,vel propter reuocationem donationis , quæ impeditur propter benemerita.Hæc Decius,vtrobique scenæ seruiens,ac theatro sese accommodans,adeóque non iuristæ,sed litigatoris negotium agens. { & hoc idem videtur voluisse Pau.Cast.à nullo istorũ memoratus,consi.ccccxxxiiij.respondeo per ordinem,in iiij.dubio,lib.1.}

Cõtrariæ opinionis autores.

Donatarius tenetur probare veritatem meritorum.

100 ¶Sed vtcunque sit,hæc tamen intellige,vt licet ista assertio meritorum nõ tanti sit, vt propterea sit dicenda donatio ob merita: tamen non adeo exacta certaque probatio meritorũ requiritur, quàm si nulla prorsus assertio interueniisset,quin sufficiunt cũ huiusmodi assertione quædã verisimiles cõiecturæ,ex eo quod in simili elegãter voluit Saly.in l.mater.C.de cõtrah.empt.quòd si maritus emit fundũ pro vxore absente,ex pecunia quã ipse asserit esse vxoris,nõ est standũ huic assertioni,tãquam suspectæ,& factæ inter personas prohibitas,per d.l.qui testamentũ.ff.de proba. cũ simil.nisi,inquit,ex aliqua verisimili præsumptione appareat, quòd vxor verisimiliter hãc pecuniam habuerit. { & sequitur Alex.consi.18.cõsideratis his,col.1.lib.3.& Phil.Deci consi.463.in causa quæ nomine.} Ex eo quoque quod scribit Ange.consil.341. pater emit domum , in j. dubio, quòd licèt confessio patris dicentis se habuisse pecuniam à filiis,sit suspecta, cùm non valeat donatio inter patrem & filiumfamil.tamen si eo tempore filij ita erant aliquod artificium

Ex assertione meritorũ cũ coniecturis præsumitur donatio ob merita.

Simile in donatione inter uirũ & uxorem.

BIU Cujas

edocti,vt satis verisimiliter potuissent sua industria illam pecuniã comparare, standũ esset huic cõfessioni,per no.per gl.Cy.& Bal.in l.cùm oportet,in prin.C.de bon.quæ libe. Et hoc dictum Angeli sequitur { Iason cõsi.clxxxix.circa legitimationem,col.vlti.post prin.lib.2.& } Phil. Dec. in l.si donatione,col.6.versi.vlteriùs addo duas.C.de collat.vtrunque autem & Ang.& Saly.sequitur ipse Dec.cons.96.viso pũcto,col.2.versi.nõ obstat quòd talis est.& Hipp.Marsil.sing.610. non statur assertioni.& ante eos Alex.consi.18.consideratis his, lib.3.vbi ex iis idem quoq; consuluit in confessione de recepto facta à patre filio spurio.cuius dictum pro singu.sequitur Iason in l.si is qui,col.vlt.ff.de vulg.& pup.vbi & illud dictum Saly.dicit etiam sing. Et idem in assertione meritorum facta in donatione inter virum & vxorem consuluit Philip.Dec.consi.202.vt præsens consultatio,col.4.versi.non obstat quod talis donatio.

101 *Confessio de pretio recepto à marito an probet. Et de dote recepta.*

¶Quibus adde quod ante illos consuluit Bal.cuius tamen nullus illorũ meminit,consi.lxvj.inter virum & vxorem,lib.1.Quòd si in instrumẽto vir vxori vendat fundum certo pretio,quod confitetur se recepisse ab vxore,non stabitur huiusmodi confessioni,per d.l.qui testamentũ,nisi confessio , inquit, iuuetur aliquibus adminiculis.tunc enim illi stabitur.Et quod similiter consuluit Raph.Cum.consi.xxxj.testator in testamẽto,in primo dubio,quòd licèt confessio de dote recepta facta à marito nõ probet,vt quæ videatur facta in fraudẽ per iura ibi allegata:si tamen maritus erat vir honestus,& dos verisimilis attenta cõditione vtriusque & cõsuetudine , & vxor iuraret,videretur sufficere.Cui cõcinit quod not.voluit Bald.in l.j.col.3.versi. vnde quæritur.C.de priuil.dot.quòd licèt dos cõfessata,vt nostri appellant,nõ habeat priuilegia veræ dotis, de cuius scilicet numeratione verè cõstat ex sententia gl.in l.assiduis,in verbo,datæ.C.qui pot.in pigno.

Dos confessata non habet priuilegia veræ dotis.

hab.tamen si vltra cõfessionem interuenirent coniecturæ quædã de numeratione dotis, vt quia vir exhibuit alimenta vxori tanquam dotatæ:certè huiusmodi dos potietur priuilegiis dotis receptæ,per l.cũ vltra,C.de non num.pec.& hoc nuncupatim sequitur Panor.cõsi.lxxiij. in quæstione quæ ad præsens,col.3.lib.2.& Phil.Dec.cõs.436.in causa quæ agitatur Mantuæ,col.3.versi. sed respõdetur. } & Fran.Aret.in l.j.col.5.versi.secundus est.ff.sol.mat.vbi hoc fulcit ex eo,quod no.vt ipse dicit,scriptũ est à Io.And.in addi.Spec.in rub.de deposi.vbi intelligit id,quod vulgò

Confessio nuda & sine causa non ualet.

dicimus,confessionem nudam & sine causa nõ valere.l.cum de indebito.§.vlti.ff.de proba. & l. nuda.ff.de dona.nisi ex quibusdam possit præsumi causa,per l.si quis ex argentariis.§.si initiũ.ff. de eden.& l,Titia.§.idem.ff.de verb.obli.& §.certũ, Instit.ad legem Aquil.Quanquã de illo Bal. dicto dubitauit Soci.in d.l.j.col.12.versic.quintò limita.ff.sol.mat.qui tamen dicit vidisse se consultum secundum illam Bal.opinionem à doctissimis viris: nec negat tamen id probari posse ex coniecturis , sed id tantùm asserit,illam non satis esse vrgentem , vt etiam declarat postea col.15. versi.septimò limita.& ipse alibi simpliciter Bald.sequitur,videlicet in consi.cxxij.circa primum, col.4.versi.tertiò etiam concludo.lib.3.

102 *Confessio de pretio recepto facta à marito præsumitur donatio. Nisi sit iuncta aliis coniecturis.*

¶Et facit quoq; quod tradit ipse Bal. { cõsi.66.inter virũ, lib.j .quòd si instrumentũ factum inter virũ & vxorem cõtineat venditionẽ factam pro pretio quod maritus cõfitetur recepisse ab vxore,aut è cõtrario,si huiusmodi confessio potest iuuari aliquibus adminiculis,ei stabitur,alioquin cõtrà,sed præsumitur donatio propter legis interdictũ per l.qui testamentum.ff.de proba.& alia iura.Et quod itẽ voluit idem Bal. } cõsi.471.super eo quod quæritur an cõfessio,in fi.iũctis præcedentibus,lib.5.quòd licèt cõfessio ab vxore facta cõstante matrimonio,per se nõ valeat ad fauorẽ mariti,tamen iũcta cũ aliis cõiecturis probat.Et quod idẽ scribit in authẽ.hoc ius porrectũ, col.pe.versi.quæro vtrũ in dubio.C.de sacr.eccl.& cùm ecclesia nõ obligetur ex mutuo,nisi probetur numeratio & cõuersio pecuniæ in vtilitatẽ ecclesiæ,vt ibi cauetur.Certè de hac cõuersione creditur prælato,si cõcurrant quædã cõiecturæ cũ cõfessione illius,puta quia monachi ante nihil habebãt frumẽti,& erãt nudi,nunc autẽ cõstat quòd vixerũt ex frumẽto,suntq; etiã vestiti,ar.l.

Ecclesia non obligatur ex mutuo.

vlti.C.de ali.pup.præst.Nã licèt id aliũde processisse posset,tamen nõ præsumitur,vt l.si vẽtri.§. vlt.ff.de priui.cred.Quã Bal.decisionẽ ad hoc nostrũ principale negotiũ citat & sequitur Iason d. consi.154.col.5.versi.quintò pro ista parte,lib.2.sed eũ omnino solum allegat: quãuis & ipse Bal. idem asseruerit in l.j.in fin.C.si aduer.credi.Quodque in simili dicit Guid.Pap.in l.si voluntate. C.de collat.quòd nõ creditur patri donanti filiofa.ob merita,nisi sint cõiecturæ meritorũ , quasi scilicet sufficiant cõiecturæ. { Et idem dicit in tracta.præsumptionũ.col.6. versic.si pater donet. } Et licèt illæ assertiones de quibus loquuntur Bal.Salyc. Ang.& Raph.in illis prioribus locis,sint speciales: tamen non plus habent roboris,quàm generalis in casu de quo loquimur.Illi enim loquuntur in prohibitis , in quibus etiã specialis assertio meritorũ aut alterius causæ nihil prodest,

Coniecturæ in meritorũ assertione relinquuntur arbitrio iudicis.

vt plenè suprà diximus.Hic verò in casu nõ prohibito,in quo licèt generalis assertio etiã nõ probaret propter specialem rationẽ,quã supra ex Soci.adduximus: tamen in aliis fortè probaret,per rationes Decij.Itẽ coniecturæ,quas nuncupatim adferunt Bal.Saly.Ang.& Raph.sunt admodum leues & frigidæ,vt apertè videre licet. Nos autem arbitrio iudicis relinquimus,quæ,qualésq; cum hac meritorũ mentione,satis erunt efficaces coniecturæ ad credendum merita præcessisse.Quid enim si is qui donauit,adeo auaræ tenacísque naturæ erat,vt nunquam solitus esset donare , nisi ingentia prius merita præcessissent? Nonne si meritorum vel generaliter tãtùm,meminerit, facilè præsumemus ea præcessisse?& certè præsumemus,ar.d.l.cùm de indebito ff.de probat.

105 ¶Nec tamen illud interim omittendum duximus,quòd si huiusmodi assertio vel confessio meritorum

ritorum fieret in instrumento guarentigiato,tũc probaret tanquam res iudicata, etiã inter personas prohibitas,vt egregiè dicit Bal.in d.l.j.col.3.versic.idem dico si statutum.C. de priuil.dot. ar.l.res iudicata.ff.de reg.iur.vbi res iudicata habetur pro veritate,quasi scilicet huiusmodi instrumenta habeãt vim sententiæ & rei iudicatæ.de quo latissimè omniũ disseruimus in nostris comment.consuetudinũ Pictauicarũ,tit.xxix.§.j.Et illud dictũ Bal.sequitur Panor.consi.73. in quæstione quæ ad præsens,col.4.lib.2.& Soci.qui hoc dicit sing.consi.122. incip.circa primum,col.5. versi.quia cõfessiones,lib.3.Et facit quod in simili tradit Bal.in l.vlt.col.2.versi.& ideo cõsuetudo,iunctis præcedentibus.C.de sponsa.& in l.pecuniæ,circa med.versi.item nota hîc.C.de solu.

Confessio meritorum facta in instrumẽto guarẽtigiato. Instrumentum guarentigiatũ habet uim rei iudicatæ.

104 ¶Sed ego de hoc admodum dubito,tum quia facilè fieret fraus,& quidem tã facilè,quàm in alio simplici instrumento, nec tollit guarentigia præsumptionẽ fraudis.Tum etiã quia iuramentum nihil operatur inter personas prohibitas,vt suprà in eadem gl.diximus,versi.91.inci.sed & quod in iisdẽ prohibitis.Licèt & ipsum iuramentum,sicuti & guarentigia, habeat etiam vim rei iudicatæ.l.ij. & l.qui iurasse.§.vlt.ff.de iureiur.Imò plus authoritatis quàm res iudicata.l.ij.& ibi gl.quæ hoc declarat.ff.de iureiur. Ideoque habet etiã executionem paratã,sicut sententia.l.sed & si possessori.§.vlt.& ibi Bar.Saly.Ang.Fulg.Rom.& Alex.ff.de iureiur.& l.post rẽ.& ibi etiã Bar.& alij. ff.de re iudi.& idem Bar.Fulg.Pau.Cast.Alex.& alij in d.l.ij.de iureiur.Bal.in l.j.C.col.j.de exec. rei iud.& Mathes.no.xx.nota bonam practicam.Barb.in l.j.§.si quis ita,col.12.versi.& primò quia Bar.ff.de verb.oblig.cum aliis multis concor.adductis per Iasonem,in d.l.ij.& consi.ix. circa primum dubiũ,in prin.lib.1.Ant.Corse.in repe.rub.extra de iureiur.in x.priuilegio.& Hippo.Marsi. sing.ccclvj.iuramentum est maxime: { vt tamen ei addas Benedic.in repe.c.Raynutius,in verbo, testamentum,lib.3.nu.33.de test.vbi ex hoc dicit quòd iuramentum habet vim guarentigiæ, vti etiam dicit in verbo,absque filiis moreretur,le ij.nu.193.} Tum denique quia guarentigia habet vim rei iudicatæ in iis tantùm quæ respiciunt executionem,non etiam probationem,de qua hîc tractatur,vt ex eo patet,quòd nõ magis probat numeratam pecuniã,nec magis ideo impedit exceptionẽ non numeratæ pecuniæ,quàm aliud etiam publicũ instrumentum,vt voluerunt Cyn. & Bal.in l.in contractibus,in prin.ille quidem col.3.in q.4.hic col.vlt.C. de non num.pec.& idẽ Bal. { in l.qui pecuniam,versi.sed quid de instrumentis,& ibi etiam Ias.col.1.versi.tertiò extende. ff.si cert.pet.& } in addi.Spec.tit.de appel.in iiij.parte.§.restat videre,versi.sed nunquid cõtra,qui est in col.6.Corn.consi.lij.quotidianus,col.1.versi.tamen hoc non obstante,& iterũ col.2. versi. licèt enim dubitetur,ante fi.illius versi.lib.1. { licèt secus sit in iudicio cõtrouerso, gl.iuncto tex. in l.j.in gl.ij.post prin.& ibi Saly.in j.& iij.opp.C.de cõfes.} cũ aliis multis similibus,quæ latè congessimus in d.nostris comment.vbi supra proximè citauimus,in xv.declaratione.

In quibus guarentigia habeat uim rei iudicatæ.

105 ¶Ex quibus nec ego accedo Soci.qui consi.lxvj.frustra plenitudini,col.5. versic.nec obstat quòd talis assertio,lib.1.tradit illud dictum Bal.in d.l.j.de priuil.dotis,tantùm procedere vbi statutũ diceret quòd instrumentum guarentigiatum haberet vim rei iudicatæ,non etiam si solùm diceret, quòd haberet executionem paratam.Nihil enim inter hæc quantum ad id de quo agimus,interesse video. Et ideo Maria.ipsius Socin.pater consi.iij.circa præsentem tenet simpliciter,quòd vbi requiritur vera remuneratio,ea non probatur ex assertione facta in instrumento guarentigiato, quia si contractus principalis, inquit,nõ valet,nec guarentigia quoque.de quo & nos latè diximus in { nostro tracta.constituti possessorij,in vij. limit.nu.25. & per illum. } Ob idque reprobat ipse Maria.dictum Bal.in d.l.vlt.C.de sponsa.

Autoris sententia.

Cùm principalis contractus non ualet, nec guarentigia quoque ualent.

106 ¶Quarta declaratio donationis remuneratoriæ hæc est,vt ad hoc faciat cessare leg.nostrã,merita siue seruitia sint talia,ad quæ donatarius aliàs non tenebatur,verbi gratia,vxor,filius,libertus debent marito,patri,patrono certas operas & obsequia: ea si præstita fuerint,nõ habentur pro meritis,quæ impediãt reuocationem donationis ex nostra l.vt expressè voluit Fran.Ripa.hîc in xiij. q.& iterũ lib.3.respon.c.xiij.duo sunt,col.2.Cui & ego facilè assentior. Nã cum debeãtur ex necessitate vel officio,ita iubẽte lege,nõ debent cẽseri beneficia,quæ exigant præmiũ siue remunerationem.Nã donari videtur quod nullo iure cogẽte cõceditur.l.donari.ff.de dona.& l.donari.ff. de reg.iur.& ibi cõcor.Et vt scribitur in l.rem legatã.ff.de adi.leg.in necessitatibus nemo liberalis existit.& optimus tex.in l.si seruo.ff.de hære.instit.vbi nõ censetur præstare beneficiũ, qui debitum impẽdit.& in l.proxime.ff.de rit.nupt.cùm dicitur,magis debitã libertatem præstitit, quàm vllum beneficium in mulierem contulit.& in l.vnum ex familia.§.j.ff. de lega.ij.vbi dicitur.Non enim facultas necessariæ electionis propriæ liberalitatis beneficiũ est.Quid est enim quod de suo videtur reliquisse, qui quod reliquit,omni modo reddere debuit? & in l. si quis pro vxore.§. si vxor.ff.de dona.inter virum & vxo.ibi,non est ista donatio,cùm pro oneribus matrimonij pertantur.& in l.si quis graui.§.vtrùm.ff.de senatusco.Syllani.vbi Bar.Bal.& Ang.qui eum §.si quis ex stipulatu,& cæteri asserũt officialem qui capit delinquentẽ aut bannitum ex necessitate officij sui,non habere præmium à statuto præscriptum illos capientibus. Et idem voluit ipse { Bal.in l. ab hostibus,la ij.C.de capt.& postlimin.reuers.& in l.qui sine,in j.lect.in fi.& iterum in ij.in prin. per illum tex.ff.de neg.gest.& } in l.ij.post prin.per illum tex.C.de ope.lib.& consi.cccxciiij.statuto ciuitatis Perusij.libro 1. vbi hoc dicit procedere,nisi verba statuti aliud inducerent,vt in casu de quo ipse loquitur. { & consi.lxiiij.factum sic se habet,lib.2. } Saly.in l.ea quidem,in xvj.q. C.de accus.Panorm.in c.ecclesiis,per illum tex.extr.de censib.Ioan.Ana.in c.de hoc,col.3.versic.

Merita ex necessitate uel officio nõ impediunt reuocationem donationis ex hac lege.

In necessitatibus nemo liberalis existit.

in ea

BIU Cujas

in ea gl.ibi,quod fit,& ibi etiam Fely.col.2.versi.in ea gl.in fi.extra de simonia.Ang.Aret.in tracta.malefic.in verbo,necnon ad denuntiam Ioannis,col.antepe.versi. quæro secundum Saly.vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.§.vtrùm. { & rursum in verbo,quòd fama publica præcedente,nu.74. sed nec officialis publicus,& ibi Aug.Arimi.in addit. } Barb.in l.si à fure,col.2.ff.de verb.obli.& consi.xlv.Deũ inuocent,col.3.versi.& si subtiliter,lib.3.Quibus adde { quod per tex.in d.§. vtrũ, tradit Bald.consil.ccccxxxiiij.præmittendum est,libr.5.quòd non merentur præmium, nisi quæ spõte,& sine vlla necessitate fiunt,& } quæ diximus suprà in verbo,libertis, nu.78.sed tu tamen aduerte.Et quod scribitur apud Senecam lib.6.de beneficiis.Si quis,inquit, coactus aliquid boni fecit,quin nos non obliget,manifestius est,quàm vt vlla in hoc verba impendenda sint.Hęc ibi.

107 *Merita ex iure debita non censentur merita.*

¶Ideoque semper aliàs huiusmodi obsequia ex iure debita,non censentur esse merita,quæ robur vimque tribuant actui,vel quæ vllo modo cõsiderari debeant ad eũ præsertim finem, vt donatio ex iis debeat censeri remuneratoria,vt voluerunt Bal.Saly.Paul.Cast.Corn.Iason, & alij recentiores in l.si donatione.C.de colla. { Bal.in l.si tibi decẽ.§.si quis post prin.ff.de pact.} Saly.in l.filiæ,col.6.versi.quæro donatio facta.C.fam.herci.Floria.in l.quæ pater,col.3.versi.aduerte tamẽ. ff.eo.tit.Barb.consi.xxviij.à Ioue principiũ,col.1.lib.3.& inter consi.Fran.Cur.senioris,consi.67. *Secus in aliis.* sapienter optimus,col.2.Corne.consi.144.licèt dicendum,col.2.lib.2. Iason in l.ex hoc iure,in fi. ij.effectus.ff.de iust.& iure.Phil.Deci.consil.ccij.vt præsens consultatio,col.4.Quòd si alia obsequia præstita ab illis fuerint, ad quæ ex lege nõ obligantur,ea haud dubiè beneficia sunt & merita considerandа,& præmio ac remuneratione digna,vt sentiũt omnes doct.quos citauimus,& planè probat Seneca ipse lib.3.beneficiorum, dum copiosè disserit post Hecatonẽ an seruus domino,filius patri beneficium dare possit.& tex.apud nos in l.iusta { &l.etiam.§.j. } ff. de manu. vindi.& in l.j.C.quib.ex caus.scr.pro præ.liber.accip.& l.æris.ff.ad leg. falci. { & in l.testamẽto.ff. de hære.instit.& in l.seruos.ff.de ma.testa.& in l.testamento, eo.tit.& in l.si postulauerit.§. iubet lex,ibi,spe meriti collocãdi.ff.de adul.} Sed in exẽplo vxoris & filij,vide quę latè diximus supra in glo.in verbo,libertis,in quæstionibus quas eo in loco disputauimus vtrũ ista lex habeat locũ in donatione facta filio,& in donatione facta inter virũ & vxo. { Et vide præterea quæ diximus suprà in eadẽ gl.nu.20.septimus nõ longè,& seq.Nec interim prætermittes quod Tullius scribit lib.11.epist.ad Brutũ,Magna,inquit,nõ dico eius in me officia,sed merita,quibus verbis planè ostendit,merita,dici beneficia gratis impensa, nullo iure cogente.Officia verò,quæ veluti sunt debita.

Merita. Officia.

108 *Officia obsequialia diutißimè impensa digna sunt remuneratione.*

¶Intellige tamen quæ dicta sunt nisi huiusmodi officia obsequialia essent impensa diutissimè & cum magna cura & solicitudine,& in graui quapiam & longa ægritudine patris,mariti, & aliorũ quibus hæc officia debentur.ea enim remuneratione digna sunt,& sunt iudicãda vt alia merita, quæ nostri appellant,vt expresse voluit & consuluit Phil. Dec.consi.ccxxxij.nu.6.in fi.vti eum refert & sequitur Paul.Paris.consi.xc.pro resolutione,col.3.nu.13. lib.3. Quamuis nõ reperi in eo Dec.consi.sed credo quòd eum voluit allegare in consil.ccij.vt præsens, col.3.versic.non obstat quòd talia,vbi simile quippiam dicit. }

109 *Donatio remuneratoria tantùm fieri debet pro meritis præteritis.*

¶Quinta ac postrema declaratio est,vt donatio ad hoc vt dicatur censeaturque remuneratoria, fiat pro meritis præteritis siue præcedentibus : secus si pro futuris, per id quod voluit Imol.in l. Aquilius Regulus,& ibi quoq; Rom.col.2.ff.de dona.quòd huiusmodi donatio quæ fit pro futuris meritis,si excedit quingentos aureos,indiget insinuatione, per multa quæ ipse Imol.allegat, & sequitur Iason in l.ex hoc iure,in primo effectu antidoralis obligationis.ff. de iustit.& iure.& idem voluit Pau.Cast.consi.345.circa bona,col.5.versi.secundò videtur,lib.j.per tex.apertum,vt ipse dicit in l.donatio.C.de dona.Cuius tamen contrarium tenet Bar.in d.l.Aquilius,per l.vlt.& authen.ibi positã.C.de dona.ante nupt.& l.vlt.in prin.C.de iure doti.quem sequitur Raph.Co. ibi,& Ant.Cana.in tractatu insinuationũ,in xlv.q.post prin.& Iason loquens nũcupatim in casu l.nostræ,cõsi.cliij.in causa mota,col.pe.versi.non obstat aliud inquantũ dicitur quòd ad hoc,lib. 2.& idẽ quoq; voluit Fran.Aret.consi. { ij.intellecta diligenter,col.1.versi.ex secũdo,iunctis seq. & iterum consi. } xvij.cõsideratis,col.5.versi.secundæ autẽ obiectioni. { Alex.cõsi.xij.viso instrumento donationis,col.2.versi.insuper dicta donatio.lib.j.} Quos ego sequi malo.Nam & si hæc fortè impropriè dicatur remuneratoria donatio, quia verbũ remunerãdi habet vim & significationẽ retro munerãdi,vt de verbo reddẽdi scribitur in l.verbũ reddendi.ff.de verb.sign.De quo & aliis similibus verbis plenè diximus supra in verbo,libertis,versi.cxij.inci.his autem Corn.negari tamen nõ potest quin huiusmodi donatio sit onerosa siue ob causam. { Nam vt dicit Bald. consi.xviij.notissimũ est,col.2.lib.1.donatio ob causam de futuro est cõtractus, nec cõtinet causam lucratiuã,per l.nõ vsque adeo.ff.si quid in fraud.patron. } In his autem donationibus ex cre briori doct.sentẽtia nõ requiritur insinuatio,nec in ea habet locũ l.nostra,vt plenè dicemus infra in vj.prin.q.Tametsi pro priori sentẽtia aliquid facit quod scribit Bal.in c.j.col.2.versi.sed Pet. de Cer.titu.de feud.gard.causam impletam fortiùs agere in subiacentẽ materiam, quàm causam implendam,per d.l.Aquilius.& l.si pater,eo.tit.Ex hocque reprobat,& cæteri post eum,Pet.Cer. qui intellexit textum ibi dantem facultatem reuocãdi feudum gardiæ,& quod pro mercede alicuius rei datur post annum,procedere pro mercede siue remuneratione seruitij iam præstiti : secus si præstandi,per quædam iura ibi allegata.

Verbum remunerandi. Donatio ob causam de futuro non continet causam lucratiuam. Nec in his opus est insinuatione.

110 ¶Tertio principaliter,vt donationem remuneratoriã maturè relinquamus,& ad alias pergamus.

Ex eo

Ex eo quod diximus in prin. huius glo. noſtram hanc l. procedere in donatione ſimplici & pura tantùm, conſequens quoque fit, vt non obtineat in donatione mutua & viciſſitudinaria, ita ſcilicet concepta, vt vterque capiat verbi gratia, ſi eodem contextu ſiue (vt loquar cum Cæſare) eodem veſtigio tibi dono fundum, & tu mihi vice mutua domũ. Nam ea cenſetur potiùs quædã permutatio, quàm donatio, vt dicit gloſ. in l. quod autem. §. ſi vir & vxor. ff. de donat. inter vir. & vxo. { & Alber. poſt Iac. But. in l. ſi donatæ, in fi. ff. de dona. inter vir. & vxo. } Ideoque valet huiuſmodi donatio inter vir. & vxor. vt dicit tex. ibi, quem ad hoc expẽdit Bal. inibi, in §. ſi maritus, cum quo legit. d. §. ſi vir & vxor. & Rom. conſi. cxlvj. iſta quæſtio, col. 2. vbi eum ad hoc dicit ſing. & iterum conſi. 517. in caſu propoſitæ conſultationis, col. pen. vbi & illum tex. dicit no. & ad hoc præterea allegat l. ſi mulier. ff. de pact. dotalibus. qui nihil mihi facere videtur. & Barb. conſi. lx. illud in medium afferam, col. xvij. verſi. præterea quotieſcunq; , lib. 6. vbi & ad hoc dicit not. illum priorem tex. & Soci. ſi is eſt, in tract. fal. reg. ciiij. cui donatio inter vir. & vxor. in j. fal. { Phil. Dec. conſi. ccij. vt præſens conſultatio, col. 4. verſi. nõ omitto tamen, vbi & illud dicit, huiuſmodi donationem nõ requirere inſinuationẽ. } cum aliis multis concor. à me latè congeſtis in cõmentariis noſtrarũ cõſuetudinum tit. xiiij. §. xxviij. in iij. & iiij. fal. vbi etiam plenè probaui quod ſuprà diximus, hanc nõ eſſe veram & propriam donationem, ſed vel permutationem, vel cõpenſationem, & propterea eam inter virum & vxorem poſſe cõſiſtere, vt diximus. ſicuti etiam inter patrem & filiumfa. reſpondit Alex. conſi. ccxvij. ponderatis his quæ in themate, col. j. lib. 6. & Hipp. Marſi. conſi. ccvj. dirigere digneris, col. 4. verſi. facit ad prædicta.

Donatio recipro cè facta ualet inter uirum & uxorem.

Et non requirit inſinuationem.

111 ¶ Et aliàs quoque videmus mutuas has donationes, & quaſuis alias diſpoſitiones plus habere virium & põderis, latiuſque ac fauorabilius interpretari. Nã primùm licèt qui conuenit ne teneatur de euictione, tamen re euicta tenetur ad reſtitutionẽ pretij. l. emptorem. §. vlt. ff. de actio. emp. tamen ſi eſt mutua traditio atque pactio, ne euictionis nomine aliquid debeatur, tunc nec pretium quidẽ reddi debet, vt voluit gl. no. in l. ſi familiæ, in gl. ij. magna, circa medium. C. fam. hercif. quã ſequuntur Guil. Suz. qui tamen eã limitat. Bar. qui dicit eſſe notandam. Bal. qui etiam limitat, in ij. oppo. Ang. qui eam dicit ſing. & Pau. Caſt. ibi, Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in xj. q. & ibi etiã Ang. qui & eã dicit ſing. col. antepe. verſi. item nõ venit, & latè Alex. col. xvij. verſic. in eadem gl. ibi, niſi fuerim ſciens. ff. de verb. obl. Bal. Saly. & Ang. qui & eã quoque dicit ſing. in l. ſi fratres. C. com. vtriuſque iudi. Iaſon qui eã etiam dicit ſing. in l. ſi pater, verſi. ſecundò facit. C. de inof. teſta. & conſi. ccxj. præſens cõſultatio, col. v. verſi. item qui conuenit, lib. 2. & conſi. clxxiij. circa primũ, col. 7. verſi. item qui conuenit, lib. 4. Hip. Marſil. qui & illam dicit ſing. d. cõſi. cvj. col. 4. verſi. facit etiam, nam qui conuenit. { & Io. Lupus in d. repet. rub. de donat. inter vir. & vxo. §. 50. col. 3. verſ. ſecundò facit, vbi & eam dicit ſing. }

Effectus mutuæ donationis, aut mutuæ alterius diſpoſitionis.

112 ¶ Ad hæc licèt in contractibus non habeat locum ius accreſcendi. l. ſi mihi & Titio. ff. de verbo. obli. hoc tamen intelligitur in cõtractibus ex altera parte tantùm obligatoriis, cuiuſmodi eſt ſtipulatio, de qua loquitur d. lex. Secus autem in cõtractibus viciſsim ac mutuò contrahentes obligantibus, vt emptio, venditio, & ſimiles: nã & in his locus eſt iuri accreſcendi. l. fundus ille. ff. de contrah. empt. Et ita id intelligunt Iac. Raph. & Cy. in l. vlt. C. de inuti. ſtip. & poſt eos Alex. in d. l. ſi mihi & Titio tum in j. col. tum in iij. col. verſic. & prædicta inducuntur, & ibi quoque Iaſon col. 4. verſi. vltra Bar. viij. fallit. { Bald. conſi. cccj. proponitur quòd Petrus, col. 3. verſi. item regula eſt, lib. j. & Phil. Dec. conſi. cviij. iſta videtur, col. vlti. } Ex quibus tamen intelliges, ne decipiaris, quomodo id intelligatur.

An in cõtractibus locum habeat ius accreſcendi.

113 ¶ Item licet verba præſentis vel præteriti temporis ad futura nõ porrigantur. l. ſi ita ſcripſiſſet. ff. de leg. ij. & l. ſi ſtipulatus fuerim. §. cùm ſtipulamur. & l. ſi à colono. ff. de verb. obli. & l. ſi ita. ff. de auro & argen. leg. cum ſimil. ideoque promiſsio ab vno principe alteri facta de non receptando bannitos vel rebelles illius, intelligatur de præſentibus tantùm, nõ etiã de futuris, vt dicit Ang. conſi. cclxvj. punctus eſt, in anno Domini, col. pen. tamen ſi talis promiſsio ſit vtriuſque communis & mutua, trahitur ad omnes, vt ſubdit ipſe Ang. vbi ſuprà, per text. in l. j. in fi. & l. ſi quis ſocietatem. ff. pro ſoc. quod & dicit eſſe de mente Bar. in d. l. ſi ita, in vj. opp. & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi pater. & iterum in l. j. col. 2. ff. de condict. ex leg. & in d. §. cùm ſtipulamur, col. 3. verſi. quartò no. limita. & d. conſi. ccxj. col. v. lib. 2. & cõſi. clxxiij. col. 7. verſi. item mutua, lib. 4. vbi dicit ſing. Hippo. Marſi. cõſi. cvj. col. 4. verſ. & facit etiã pro hac parte. { & Io. Lup. in d. repe. rub. de dona. inter vir. vbi ſuprà, verſ. quartò facit. } De quo tu vide Alciat. in l. verbum erit. ff. de verbo. ſigni. vbi adfert hiſtoriam ex Liuio huic ſpeciei nõ admodum abſimilem. { Sed & vide Bal. conſi. cxij. quæritur, col. 1. verſi. in cõtrarium videtur, lib. 1. vbi tenet, quòd immunitas per contractum cõceſſa quibuſdam, non extenditur ad bona poſtea quæſita, quod videtur eſſe contra id quod ſuprà diximus. }

Verba præſentis uel præteriti temporis ad futura nõ porriguntur.

114 ¶ Præterea licet de iure ciuili ex nuda promiſsione ſine cauſa etiam iuramẽto firmata nõ oriatur efficax obligatio vel actio. l. vt iuriſiurãdi, in prin. & ibi Bar. ff. de ope. libe. & idem Bar. in l. ſi quis pro eo, in prin. ff. de fideiuſſ. Tamen cùm partes ſibi inuicem & mutuò quicquam promittunt, ac iuramento confirmant, etiam de iure ciuili oritur actio præſcriptis verbis, vt ſubdubius voluit Bal. in c. j. §. item ſacramenta, col. vlt. in prin. tit. de pace iura. fir. quod pro ſingu. refert & ſequitur Fran. Cre. no. cxix. ex iuramento & Iaſ. in d. l. ſi pater, & iterum in authen. ſacramenta puberum, col. 2. verſi. & ratio diuerſitatis. C. ſi aduer. vendi. & d. conſi. 211. col. v. lib. 2. & cõſ. v. ſtrenui, col. v. verſi.

Ex nuda promiſsione etiã cum iuramento non oritur efficax actio. Secùs ſi mutuò promiſsio ſit facta.

versi.quartò facit,lib.3.& d.consi.clxxiij.col.7.versi.item licèt aliàs,lib.4.& Ioan.Lup.vbi suprà, versi. tertiò facit.

115 *An mutua promißio, à minore facta curatori, ualeat.*

¶Denique & huc accedit quod pulchrè respondit Pau. Cast.cõsi.cccIxxix. primò videndum est vtrum remissio,in ij.dubio,lib.j.valere mutuam remissionem, quam facit minor suo administratori,qui & ei etiam remittit ea quæ pro administratione impendit,argu.d.l.si pater puellæ.& l.de fideicommisso.C.de trãsact.& no.in d.l.si familiæ,in gl.& l.si ea.C.de vsur.Quod an verum sit, nunc nõ examino.Sed satis est,quod ad rem præsentem pertinet,ostendere, quantum tribuunt nostri legum interpretes huiusmodi dispositionibus mutuis & reciprocis,

116 *Donatio mutua diuersis temporibus facta non impedit dispositionem huius legis.*

¶Igitur vt redeamus ad casum illum l.nostræ,non mirũ videri debet,cùm duo sibi vno eodémque contextu aliquid donant, non esse locũ huic l. cùm talis donatio non simplex sit, ac pura, sitque exuberantiùs ac fauorabiliùs interpretanda,per ea quæ diximus. Nec abs re dixi,vno eodémque cõtextu. Nam si diuersis temporibus id fieret,verbi gratia,hodie ego dono tibi, & post annum aut aliud tempus tu mihi donas,tunc certè non cẽsetur donatio mutua & reciproca, sed vtraq; simplex, proindéque neutra inter virũ & vxorem valet,per tex.in l.qui iam nuptæ.ff. de dona.inter vir.& vxo.quẽ ad hoc dicitur cõmendare Rom.in sing.inci.prohibiti inter se donare, quod tamen reperire nõ potui.sed post eũ,illum quoq; tex.ad hoc dicit sing.Cepola cautela cxij. aut secundum aliorum computationẽ,clv. donatio inter vir.& vxo.post prin.& Soci.in d.regula ciiij.& Iason in l.si pater puellæ,col.pen.versi.limita prædictam conclusionem.C.de inof.testa.& Chasse.cõsi.ij.an si maritus,col.ij.Sed & est ad idẽ tex.in l.cùm hic status.§.si ambo,ver proinde rectissimè dicetur.ff.de dona.inter vir.& vxo.quem necesse est intelligi de donationibus mulieris ex interuallo factis, quæ ideo indigent mortis confirmatione,ne si intelligamus simul factas, sit ille text.prorsus contrarius d.l.quòd autem.§. si vir & vxor,suprà in prin.allegato. ¦ Et ad id quoque optimè facit quod in simili tradit Bal.in l.si viua,col.1.versi.quæstio consuetudo,& seq. C.de bon.mater. quòd si pater aliquid donat filio ob eiusdem emancipationem, & postea filius donat ipsi patri in præmium ipsius emancipationis: aut,inquit,incontinenti redonat,& non requiritur insinuatio:quia donatur ob libertatẽ.l.si pater.§.j.ff.de donat.& l.vtrùm.ff.de verb. obli. aut ex interuallo,& non requiritur.l.data.C.de donat.¦

117 *De eadem re.*

¶Sed & hoc tamen quadam moderatione tẽperandum esse censeo.Primum,si ex longo quopiã interuallo id fieret. Nam si statim,puta eadem die, vt mox postea dicemus, donatarius donaret donanti,posterior donatio censeretur inesse priori.l.iurisgentiũ.§. quinimo.ff.de pact. & l.lecta. ff.si cert.pet.& ibi concord.in gl.quibus adde tex.in c.officij,ibi,incõtinenti subsecuta sunt.extr. de elect. ¦ & alia multa à me cõgesta in tractatu Retractuũ,tit.ij.§.j.gl.v.in verbo,in limine contractus.¦ Ex quo no.Bal.quòd priùs actum videtur,quod incontinenti subsecutũ est.Et ita quidem inesse,vt vnus idemque actus,nõ diuersus esse censeatur,per l.cùm antiquitas.C.de testa.& l.hæredes palam.§.vno contextu,eodem tit.& l.si ita fuero.§.cùm pecuniã.ff.de nouati.& voluit gl.in l.quærebatur,in prin.in verbo,simul,& ibi Bar.ff.de testa.milit.Cy.post Iac.Aret.in l.testiũ, col.pen.versi.sed pone quòd ad probationẽ.C.de testib.Ang.consi.145.gener à socero,col.2.vers. item ratione.& Alex.consi.liij.viso themate,col.2.lib.2.Et quod vni inest, alteri inesse creditur.l. patris & filij,ff.de vulg.& pup.& l.Titia.§.idem respondit.ff.de verb.obli.& l.si quis ex argentariis.§.si initium tabularum.ff.de eden.& voluit Ang.vbi suprà,& Rom.consi.cccxlv. cõsultatio præsens,col.1.versi.tertiò idẽ probatur.& Iason in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.16.versi. ego post alios.ff.de verb.obli.& consil.ccxxx.factũ sic se habet,col.2.lib.2. Et adeo itẽ inesse videntur,vt si statim facta fuerint duo instrumenta inter easdem partes,& in altero eorũ locus sit inscriptus, in altero non sit: certè in hoc censetur inscriptus locus,qui in illo appositus est,ita vt non minores vires obtineat,quàm si certus locus fuisset in eo expressè inscriptus,vt singu.voluit Bald.consi.ccviij. præmissis tribus statutis,in ij.dubio lib.1.Et in casu nostro quòd hæ donationes quæ fuerunt factæ in diuersis instrumentis, sed tamen incontinenti, censeantur esse mutuæ,tenuit Guid.Pap. sing.dcccIxxviij.donatio mutua,vbi & ita dicit valere inter coniuges.

Vni quod inest, alteri inesse creditur.

Donatio mutua an ualeat inter cõiuges.

118 *De eadem re.*

¶Quòd si quis refractarius ac peruicax sibi persuadere nõ possit esse vnicum actum, negare tamen non poterit alterũ alterius respectu & contemplatione, id est,vnum propter aliud factum, per tex.optimum in l.quæ onerandæ.ff.quar.rer.actio.non da.& voluit gl.in l.si ventri.§. vlti.per illum tex.& ibi etiã Bar.ff.de priuil.credi.Cy.in l.si quis posthac, in ij.q.& ibi Bal.& Ang. vterq; col.2.C.de bonis proscrip.Bar.post Iac.Aret.in l.pen.§.si vir,& ibi quoq; Bal.in §.mulier.ff.solu. mat.& idem Bar.in l.post cõtractum,col.3.versi.quintò præsumitur.& ibi recentiores.ff.de dona. Bald.in l.legem,col.j.versi.modò quæritur.C.de pact. ¦ & in l.petens,col.peri.in lect. Perus.& ibi Phil.Dec.in ij.no.eo.tit.¦ & in l.per diuersas,in fi.C.mand.& in l.quoties,versic.iuxta istam partem.C.de rei vend.Ang.in l.res vxoris,post medium.C.de donat.inter vir.& vxo.Ioan. Ana.in c.tua nos,in ij.no.extra de simo.Fulg.consil.cxcviij.in quæstione,in prin.Alex.consi.xliij.de celeberrima expeditione,circa medium,lib.1.& latè consi.xxv.viso instrumento, col.vlti.versic.nec habent obstare,& aliis seq.lib.2.& consi.xv.viso processu,in fin.libr.3. ¦ Corn.consil.lvij.in causa vertente,

vertente,col.v.lib.iij.& aliis locis in seq.nu.allegatis.} & Fran.Cur.senior consi.lv.super duobus, col.iij.& Socin.qui & alios citat,consi.ccclxxiij.in præsenti consultatione,col.iij.versi. confirmatur hoc,quia ex quo lib.ij.{& consi.cxxvij.quoniam in præsenti,col.iij.versi. secundò videndum est,lib.iij.vbi nuncupatim loquitur de duabus donationibus siue remissionibus vtrinque factis, qui est casus de quo loquimur} & consi.xxvij.visis instrumentis,col.v.versi.tertia est,lib.iiij.

119 ¶Sed posset dubitari quando hoc casu dicatur incontinenti factũ,vt idem actus reputari debeat, aut saltem alter alterius contemplatione factus. Et est frequentior sentẽtia,id ita videri, si eadem die & loco factum fuerit,hæc est enim sententia Bal.in d.l.pen.§.mulier,paulò ante fi.ff.sol. mat. & in l.petens,col.pen.versi.nunc venio.C.de pact.& in l.si duas,col.j.versi.ext.not.ff.de excusat. tuto.& in l.j.col.vlt.versi.secundò not.C.de ope.liber.Corn.consi.cxcij.licet videatur,col.j. versi. item quia videtur,lib.j.& consi.x.quod dictum secundum laudum,col.pen.versi.& ideo pactum, lib.ij.& consi.36.in hac consultatione,col.ij.versi.& quando fiunt,& seq.eo.lib.ij.{& consi.lvij. in causa vertente,col.v.lib.ij.} & consi.288.viso & diligenter inspecto,col.iiij.lib.iij.& cons.283.pars dicti Ioannis,col.j.lib.iiij.Fran.Aret.in l.lex Cornelia,col.vlt.ff.de vulg.& pup.Guid.Pap. singul. dcccIxxviij.donatio mutua,in prin.vbi ex hoc dicit,quòd cum donatio mutua valeat inter coniuges,quòd si ij sibi donent in diuersis instrumentis vna die confectis, censetur mutua donatio. Steph.Bertr.consi.xv.viso instrumento,nu.2.lib.ij.& consi.xxxij.precij vilitas,nu.3.eo.lib.ij.Fran. Curt.senior d.consi.lv.col.iij.Iaſ.in l.j.§.j.col.vlt.ff.de verb.oblig.vbi id dicit sæpe allegari in practica.Phil.Dec.in l.certi condictio.§.si nummus,col.iiij.versſecunda conclu.ff.si cert.pet.& consſ. cclxxix.placet mihi,col.iij.Hippo.Marsi.in repe.rub.de probat.nu.393. Et est bonus tex.à contrario sensu in l.si ex duobus,in princ.ibi,postera die,& ibi Bart.ff.de verb.oblig.& in l.hac consultissima,in prin.C.de testa.vbi non semel hæc simul iunguntur vno tempore,& vno die.

Donatio mutua inter coniuges facta, quomodo censeatur esse mutua.

119 ¶Licèt aliud subobscurè videatur voluisse Bar.consſ.clxj.proponitur quòd syndicus,col.j.& ipse Corn.consi.cccxlix.eodemq; vlt.lib.j.vbi tenuit quòd si donatio fuerit alicui facta purè & simpliter,& eadem die donatarius promisit donanti dare annuatim certam quantitatẽ vini & olei,non censetur id feciſſe contemplatione prioris donationis,vt ea debeat dici facta ob causam. Verùm Bart.si bene inspiciatur,non est alterius quàm prioris sententiæ,& eum pro ea etiam citat Corn. vbi suprà. Ipse autem Corn.cùm videret priorem illam sentẽtiam esse verisimam,& quam aliàs semper secutus est,vt diximus,nõ illis quidem audet palàm aduersari,sed conatur tantùm probare ex aliis coniecturis,non admodum quidem(nisi errem)efficacibus,aliam fuisse partium intentionem. Et ita quidem illum intelligit Ripa,qui & communem opin.secutus est,in repe.l.vlt. in xxxix.quæst.hoc eo.tit.de reuoc.donat. Verùm in illam sententiã magis vrget quod scribit Ang. in l.vlt.§.simili,per illum text.per locum à speciali.C.de iure doti. quòd si fiunt duæ donationes vicissim inter duos,vtraque indiget insinuatione,nisi expressè dictum sit,quòd vna alterius causa facta est.& eum sequitur Guid.Pap.sing.cccc.versi.angelus. Sed satis constat ex supradictis id falsum esse. Sed de hoc iam propè nimiùm.Verùm si plura nosse cupis,vide quæ affatim scripsimus in commentariis nostrarum consuetudinum.tit.xxiij.in glo.iij.in princ.

Bartoli sententia ea de re.

Duæ donationes si fiũt uicißim inter duos,utraque indiget insinuatione.

111 ¶Item alio modo temperabis quod diximus de donationibus diuersis temporibus à donãte inuicem & donatario factis,vt scilicet in casu de quo locuti sumus,videlicet inter virũ & vxorem, aut aliàs inter personas prohibitas,neutra valeat,cùm vtraque censeatur simplex ac pura. Nam de priore nihil est quod dubitandum sit.Posterior autem non potest dici fuisse facta ob remunerationem prioris,quæ cùm simplex esset,nullius erat iam ab initio momenti.l.iij. §. sciendum.ff. de donat.inter vir.& vxor. Ita vt nec ex ea oriatur naturalis obligatio,secundum Bart.in l. cùm lex.ff.de fideiuss.& Bald.in l.j.col.x.versi.viso de essentia.C.de sum.trinit.& plenè diximus in dictis nostris commentariis in prin.§.x.in glo.j.post princ. Ideoq; indigna,quæ remunerari debeat: vt & in simili respondit Iason consi.cxvj.mihi quoque admodum,in fin.lib.iij. Et ita haud dubiè procedit text.in d.l.qui iam nuptæ,& in §.si ambo,suprà alleg.Et inter extraneos & non prohibitos non video quin posterior donatio sit remuneratoria,per tex.in l.si lege.§.cõsuluit, & ibi Ang.in fin.ff.de pet.hære.& l.sed & si non remunerandi.§.inde Pap.& ibi glo.Bart.Bal. & alij.ff. manda.{& expressim Ang.consi.clxxix.visis prædictis instrumentis,col.pen.versſquando donatio.} & Paul.Castr.consil.clxxj.in casu præsenti,col.j.lib.ij.& Iason nuncupatim de hoc casu loquens consi.cxlix.circa primum,col.ij.versſnec obstat si diceretur.lib.iiij.& ea quæ suprà diximus in j.declaratione donationis remuneratoriæ. Idcirco videtur hæc posterior tanquam remuneratoria non esse reuocanda,ex hac l.vt suprà latè diximus. Nec item prior,cùm ea iam sit remunerata,essetq; iniquum eam reuocari,nisi & posterior quæ illius ergo facta sit,etiam reuocetur,arg. & eo quidem optimo,l.cũ quis,ibi,cum enim affectio.C.de natur.liber. Quod si verum sit,non admodum intereſt,quantum ad legem nostram pertinet, vtrum mutuæ donationes factæ sint eodem tempore,an ex interuallo. Quinimo Pet.à bel.Pert.in repe.l.donationes,col.vj.in paruis, versi.plus dico.C.de donat.inter vir.& vxor.in ea est sententia,vt si vir & vxor sibi ex interuallo donauerint,valeat vt mutua donatio,per l.vlti.ff.de donat.inter vir.& vxor.& alia quædam.

De eadem re.

Donatio inter extraneos & non prohibitos est remuneratoria. Nec reuocatur.

111 ¶Sed quicquid sit in illo casu,certè illud verum est,has mutuas donationes in quibus vterque capit (nam de his loquimur) habere vim mutuæ & non simplicis donationis, in eo tantùm quod vtrinque æquale est.In eo autem quod altera alteram superaret,pro simplici habenda est,ideoq;

Donationes in quibus uterq; capit, habent

BIU Cujas

uim mutuæ & non simplicis donationis.

non valet inter virum & vxorem, quemadmodum nec alia simplex, secundum Pet.à Bel.Pert.in repe.d.l.donationes,col.v.in paruis,versi.iuxta hoc quæro.C.de donat.inter vir.& vxor.& Saly. in l.j.C.de donat.ante nupt.Ro.d.consi.517.col.pen.versi.in cõtrarium facit,vbi ad hoc dicit esse tex.not.rectè intuenti in l.ex annuo.ff.de donat.inter vir.& vxor.{& Fran.Aret.in l.si ante, col. iij.ff.solut.matr.per d.l.ex annuo.} & Socin.loquentem in casu l.nostræ, licèt ad aliud propositũ, consi.ccxv.visa prædicta facti contingentia,col.j.in fi.lib.ij.{Carol.Ruin.consi.clxxix. de tribus, col.iiij.num.15.lib.j.} & non obscurè Phil.Dec.cons.ccij.vt præsens consultatio, col.iiij.versi.non obstat quòd talis donatio.& est optimus textus in l.ex mente,& in l.lege leonis,& in auth.æqua litas.C.de pact.conuen.& in auth.de æqua.dot.in prin.& penè per totum tit.& in c.vlt.in fin.ibi, quod æquale sit,& ibi glo.& doct.ext.de don.inter vir.& vxor. Et optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione facta pro paruo pretio,& de excessu meritorum,in ij.declaratione donationis remuneratoriæ.{Et quod dici solet de permutãtibus beneficia inæqualia,per Ioan.And. in c. 1.ad fi.de rer.permut.lib.vj.in nouel.& Feder.Senen.in tracta.de permutatione benefic. in vlti.q. Petr.Anch.consi.cccIxxxviij.in casu præmisso,col.ij.versi.præterea & tertiò,cum simil.

123 *Modicus excessus in donationib. non attenditur.*

¶Verùm & hoc velim intelligas,vt non ad amussim aut libellam vndiq; exigatur illa æqualitas. Nam si in modico quopiã altera pars excedat,non confestim censetur inæqualis ac simplex donatio,vt satis apertè declarat ille tex.in d.l.ex annuo.ff.de donat.inter vir.& vxor.cùm dicitur,si satis immodicum est. Nam & aliàs semper modicus excessus nõ attenditur.l.continuus, in prin. ff.de verbor.obligat. quam ita not. glo.quæ & similia quædam colligit in cap.re verra, in princi. in verbo,mortui sunt,de conse.dist.ij.quod & facit gl.in d.c.si proponente,in glo.j.post prin. vbi & illud assumit ex d.c.re vera,quòd pro modico nec plus nec minus.id quod ita Galli nostri vice prouerbij celebrant, *Pour vn petit ne plus ne moins.* Cuius etiam meminit glo.in procemio decretalium,in fin. Nam qui de medio illo parum deflectit,non illud reliquisse videtur,nec ob id carpendus est,ex Aristotelis sentẽtia lib.Ethicorum ij.c.ix.eodemq; vlti.& iterum lib.iiij.c.v.Quam approbat è nostris Io.Cald.in c.cùm ex iniuncto,col.vlt.ext.de hære.& Bald.in l.ij.in xij.q.C.de rescin.vend.& in l.quicunque,col.ij.de ser.fug.& in l.j.col.vlti.ff.de legi.& in c. cùm adeo, col.ij. & in c.si proponente,ad fi.ext.de rescrip.& consi.cxliij.præsuppositio communis Papiæ statuto, col.ij.lib.j.quod repetitur consi.436.lib.v.& Rom.in repe.l.si verò.§.de viro,in iij.fal.ff.solut.matr. & Io.Ana.in c.vlt.col.ix.vers.adde etiam prædictis,ext.de collu.detegen.& Barb.cons.58.omnipotentem & immortalẽ Deum,col.xv.lib.4.Ad quod allegãt omnes l.quãuis.ff.de cond.& demon.

124 *De eadem re.*

¶Ideo & aliàs parum & nihil æquiparantur,vt per illum ipsum tex.dicit ipse Bal.in auth.præterea,paulò ante fin.C.vnde vir & vxor.& Cor.qui ad hoc etiã dicit allegari tex.in c.de multa,ext. de præb.consi.lxiij.videbatur,col.vlt.lib.j.& consi.lxxvij.licet multùm,col.vlt.lib.ij.consi.xxix.in præsenti consultatione,col.ij.lib.iij.& Socin.consi.cviij.in hac consultatione,col.iij.lib.j. vbi & ad hoc allegat alia iura. Quibus adde tex.in c.licèt causam,de probat.& in c.insinuante,ext.qui cler. vel mona.& glo.in cap.super eo,ibi,aliàs vbi æqualitas est,vel modica etiam excellentia, admittuntur,ext.de testib.cum aliis multis ac propè infinitis concord.à me adductis in nostris cõmentariis consuetudinum Pictauicarum.tit.vj.§.v.in glo.v.vbi latissimè ostendi modica nõ esse consideranda. Quanquam huic refragari videtur illud Ouidij in epist.Heronis ad Leandrum,

Exiguum, sed plus quàm nihil, illud erit.

125 *Dispositio l. hac consultissima.§. ex imperfecto.C.de test. qua permissum est testari inter liberos sine iuris ciuilis solennitate, an procedat cum liberi inæqualiter sunt instituti.*

¶Verùm ad eam nostram sententiam pertinet, quod cùm inter nostros iuris interpretes magna sit contentio vtrum dispositio l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.qua permissum est testari inter liberos sine solennitate iuris ciuilis,procedat cùm liberi sunt inæqualiter instituti:tamen illud propè conuenit,quòd si sit modica quæpiam inæqualitas,perinde est ac si nulla esset, & habet locum d.§.vt per Fran.Curt.in suis collectis ibi,& latè Anton.Rube.consi.vj.viso & diligenter considerato.& iterum consi.seq.viso dubio quod fit. Cæterum quod ad casum l. nostræ priuatim ac peculiariter pertinet, huc optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione minori pretio facta,& de remuneratione excedẽte merita.Nam vt illic diximus,excessus in modico non facit locum huic l. Et vide etiam quæ dicam infra in quæst.seq.in fin.

Hæc lex in qua donatione habeat locum.

126 ¶Quartò & principaliter ex supradictis etiã infertur non habere locum l.nostrã in alia donatione mutua quidem illa & reciproca,sed non vt in præcedenti,in qua vterque capit vt dictum est,sed ita quidem facta,vt ex incerto dubioq; euentu alter tantùm capiat, vt si conuentum sit, vt superstes ex duobus aliquid consequatur. Nam & quod huiusmodi conuentionibus consequimur,ex causa lucratiua non censemur cõsequi,vt expressè voluit Petr.Anch.consi.cj.ex prædicto themate,col.ij.& iterũ consi.ccxcj.super pluribus,col.iij.versi.non obstat quod Iac.& vtrobique per l.si pater puellæ.C.de inoffi.testa. qua cautum est,non grauari filios ob reciprocum fideicommissum inter filios à patre iniunctum, neque illis ob id competere querelam propter æqualem spem,dubiumq; rei euentũ.Quem tex.Pet.Cy.Bal.Saly.Pau.Cast.& Ias.ibi,in id trahũt, vt valeat donatio mutua siue reciproca inter coniuges facta superstiti ipsorum.Et ita quidem valeat,vt etiam non indigeat traditione aut confirmatione mortis,secundũ Pau.Cast.ibi, cuius dictum sequitur Iason ibi,atque no.dicit Cepola.d.cautel.cxij. aut ex aliorum computatione. clv. incip.donatio inter virum.& sing.reputat Hipp.Marsi.sing.50.incip.donat.inter vir.& vxor.cum aliis multis concor.à me latè accumulatis in illis nostris commẽtariis vbi supra nuper citauimus.

Sed

BIU Cujas

Sed noluimus hîc prætermittere,idem quod Petr.Anch.in d.c.consi.videlicet huiusmodi donationem nõ esse lucratiuam siue gratuitã, sed onerosam,voluit glo.quem ille non allegat,in l.licèt inter priuatos,in verbo,mortis causa,ibi,hic autem onus propter vicissitudinem.C.de pact.vbi & Alex.& alij recentiores eam annotarunt,& eam dicit Iason not.

127 ¶Et adeò quidem huiusmodi reciproca donatio nõ censetur mera & gratuita donatio,vt si excedat summam quingentorũ solidorum,non indigeat insinuatione,vt voluit Oldra. consi.cxxxix. incip.ad habendum aliqualem notitiam,in fi.& Io.And.ipsius discipulus, ingratus tamen,qui nullam magistri mentionẽ eo in loco,sicuti nec ferè semper aliàs fecit in addi.Spec.tit.de instr.edi.§. porrò,col.vlt.versi.fuit etiã alia quæst.per d.l.licèt inter priuatos.C.de pact.& Ang.neutrius mentione facta,in l.hæreditarium.ff.de bon.auct.iud.pos.& in l.sancimus,& ibi etiam Bald.in addi. in prin.versi.occurrit quid si duo.C.de don.& idem Ang.in l.vlti.§.similiq; modo.C. de iure dot.& in l.cum multæ,quæ est vlti.in prin.C.de donat.ante nupt.& consi.clxxix. visis prædictis instrumentis,col.vij.eademq; pen.Alber.in l.vlt.col.j.versi.sed quæ species contractus,& ibi etiam Saly. col.pen.versi.iuxta hoc quæro.C.de pact.{ipse Saly.in l.si quis pro redemptione,in fi.C.de don.} Gaspar Calde.consi.j.tit.de donat.incip.an si duo.Imo.& Ro.in l.Aquilius,col.vlt.versi.ex prædictis resultat.ff.de donat.Alex.Ias.Philip.Dec.Rimi.& Claud.in d.l.licèt inter priuatos.C.de pact. Alex.consi.lxxxiij.visa facti narratione,col.v.versi.& omissis non necessariis,& seq.& iterum col. pen.versi.non obstat etiam.lib.ij.& cons.xx.ponderatis his,col.ij.versi.est etiam attendendũ,lib.3. & consi.xxviij.ponderatis verbis,col.j.& iterũ col.vlt.in fi.eo.lib.iij.& consi.133.stantibus his, col. 1.versi.ex his habetur,lib.7.& cons.148.visis & põderatis,col.ij.versi.hoc specificè,eo.lib.vij.Ant. Cana,in tract.insinuationum,part.ij.q.lij.Ias.in d.l.si pater puellæ.& consi.v.strenui,col.vij.versi. secundò respondetur,lib.iij.& consi.clxxiij.circa primum,col.vij.versi.item reciproca,lib.iiij. {D. Benedict.in repe.c.Raynucius,in verbo,duas habens filias,num.204.}Phil.Dec.consi.ccij.vt præsens consultatio,col.iiij.versi.non omitto tamen.& Fran.Curt.iunior consi.xv.circa præmissum, col.vlti.& Steph.Bertran.consi.lvij.etiam si verum esset,num.6.lib.ij.& consi.lxxxviij.viso instrumento,col.ij.lib.ij.& consi.cclxxx.Christi,&c.viso casu de quo suprà,col.iij.versic.sed fortè,eod. lib.ij.& consi.ccclxxxv.ponitur in facto quòd dudũ,col.ij.versi.sed opponetur,eod.lib.ij. & Hippo.Marsi.consi.cvj.dirigere,col.iij.versi. patet etiam,lib.ij. Cui tamen sententiæ refragari videtur tex.in d.l.cum multæ.§.similiq; modo.cum auth.eo decursum.C.de donat.ante nupt. Sed illi respondent Ang.& Salyc.ibi & idem Ang.d.consi.clxxix.& Rom.in d.l.Aquilius.Alex.d.consi.83. lib.ij.& Ias.in d.l.licet. Nec me tamen latet Signo.à nullo illorum memoratum, ex facto consultum respondisse contrarium,in consi.clxxxj.factum sic se habet,nobilis vir.col.iiij.versi.nec huic obstat. Sed væ soli,quia cum ceciderit,non habet subleuantem se , vt scribit Salomon Ecclesiastæ iiij.& vt nostri quotidie clamant,Vox vnius,vox nullius.

128 ¶Cæterùm superiora confirmat tex.not.in d.l.de fideicom.C.de transs.vbi minor non restituitur aduersus mutuam & vicissitudinariam fideicõmissi remissionem,nec ex hoc dicitur esse circumuentus,propter dubium euentum,licèt postea ex euentu lucrum fideicommissi amiserit. Quam l.Bar.ibi dicit pulchram & notabilem,& Bal.notatu dignam,& alibi sing.idem Bal. videlicet in l. cùm Archimedoram,col.j.versi.vnum scias.C.vt in pos.leg.& etiam Ang.consi.287. factũ super quo,col.iiij.Ex eaq; dicunt Saly.Pau.Cast.Alex.{Fran.Aret.} Ias.& cæteri recentiores,quòd quãdo quis ex conuentione potest consequi damnum & lucrum,licèt postea ex euentu damnũ passus sit, non ex hoc læsus dicitur,etiam si sit minor:quia hqiusmodi damnum debet compensari cum vtilitate,quam ipse consequi poterat,si euentus aliter cecidisset:quod & ipsum per illum tex. atque etiam per d.l.si pater puellæ,voluit Bal.consi.404.factum proponitur esse tale,Franciscus decesit,col.j.versi.secundus casus,lib.iij.& Sal.in l.j.in iiij.not.{& ibi quoq; Alex.col.ij.versi.nota quòd pactum,& Soci.} C.de pact.{Pet.Anch.in repe.c.j.col.xxxvj.in paruis versicu. circa tamen istam,extra de consti.& consi.clix.rationes,col.vlt.} & Raph.Co.consil.lxxij.visis pactis , col.vlti. versi.nec porrò intelligo.& Pau.Cast.consi.379.primò videndum est,vtrum remissio,in ij.dubio, lib.j.& consi.excj.visis & diligẽter examinatis,col.vlt.versi.nec censetur,lib.ij.Ro.consi.xxvj.pro decisione,col.j.versi.item & duplici ratione.& { Fran.Are.in l.cum proponas,la j.C.de pact.& in d.l.si pater puellæ.& Soci.in l.si antè,col.j.ff.solu.matr.} Fran.Curt.senior consil.lxxx. eodemq; vlti.super quotidiano,col.iij.& Philip.Deci.consi.287.in ciuitate Placentiæ,col.vlt.& Ias.{consi. 233.præsens consultatio,col.vij.versi.item istæ conuentiones,lib.ij.&} consi.xvij. dominus Ioannes,col.vlt.versi.item istæ transactiones,quod inculcatur inter consi.Alber.Bruni.consi.ix.{& idẽ Ias.consi.lxiij.per reformationem,col.vlt.versi.quartò facit,eo.lib.3.} Et faciunt quoq; scripta ab Ang.in l.qui cum tutoribus,col.ij.ff.de transact.& in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb. oblig.

129 ¶Ex quo & Georg.Nat.in tractatu statutorum excludentium fœminas dotatas à successione , in xxij.q.ij.quæst.princ.tradit,quòd & si dubium sit vtrùm pater possit per fideicommissum substituere filiæ in ea dote,ob quam excluditur:aliis tenentibus non posse,& inter hos Marsi.Sil. apud Ioan.And.in addit.Spec.tit.de instru.edi.§.vt autem:aliis contrà affirmantibus,quos illic aduocat. tamen haud dubiè asserit id fieri posse,respectu plurium filiarum,quas sibi inuicem pater substituit,quia huiusmodi substitutio nullam grauat,per d.l.si pater , & d.l.de fideicommisso. & quod suprà diximus de insinuatione.

Quæ donatio censeatur mera & gratuita.

Vox unius, uox nullius.

Minor nõ restituitur aduersus mutuã & uicißitudinariam fideicommißi remißionem.

Nec ex hoc dicitur circũuentus.

An pater possit per fideicõmissum substituere filiæ in ea dote ob quam excluditur.

BIU Cujas

130 *Donatio uicissitudinaria uidetur magis esse uenditio, quã donatio.*

¶Sed & huc vergit quod pulchrè dicit Ioan.Fab.in l.j.col.vlt.versi.quid si duo.C.de inoffi.don. quòd donatio vicissitudinaria,qua scilicet præmoriens donat superstiti,videtur esse magis venditio,quàm donatio,instar illius qui emit iactum retis,per text.in l.emptio.C.de contrahen.emptio. & in l.emptorem.§.vlti.ff.de actio.empt.& in d.l.de fideicommisso. Et illum quidem ita allegat, & sequitur Guid.Pap.consi.ccxiiij.circa materiam,col.v.versic.sed restat aliud.& consi.seq.vertur quæstio,col.j.& iterum consi.ccxviij.indubitanter,col.antepen.versi.ad octauum.& sing. dcc-clxxviij.versic.si duo donent.

131 *Confirmatio præcedẽtium.*

¶Postremò huc quoque spectant & alij tex.quos nondum citauimus,apertè quoque probantes multa permitti ratione incertitudinis,dubiiq; euentus {lucri vel damni,} quæ aliàs non valerent. & inter cæteros tex.in l.si ea pactione,& ibi glo.vlt.Cyn.& alij.C.de vsur.& in l.si ea lege, & ibi etiam glo.& Bald.eo.tit.ex quibus intelliges hunc euentum dubium tollere suspicionem,imò crimen ipsum vsuræ.de quo & {per Cyn.& Bal.in d.l.si pater puellæ.C.de inoffi.testa.Host.in summa de vsur.§.an in aliquo,versi.quid de his.Ioan.And.in addi.Spec.in rub.eiusdem tit.Bal.cons. cxxxviij.& quòd dictus,in prin.lib.iij.vbi id ad multa allegat.Laur.Rodulph.in c.cõsuluit,in xv. q.de vsur.Petr.Anch.in sua disputa.incip.antiquis & modernis temporibus Rom.consi.423.pro pleniori discussione,col.ij.versi.quintum considerandum.Pau.Cast.& recentiores, in d.l.de fideicommisso,&} plenè per Cano.in c.in ciuitate.& in c.nauiganti,quod est vlti.ext,de vsur.in quibus locis est & de hac re bonus text. Sicuti etiam tollit crimen simoniæ,vt per Card. Alex.in c. quod autem,col.ij.versi.si autẽ quod do.viij.q.iij.& facit etiam tex.in l.sancimus.§. si quis autem talem.C.de don.& quod no.Bald.in repe.l.ij.col.ij.vers.huc accedit.C.de rescind.vendi.quòd læso ob remissionem incerti euentus non habet locũ ea l.ij.per d.l.si pater puellæ, & alia quædam iura.& sequitur Panta.ibi etiam in repet.in xxxiiij.limit.illius leg.quæ est xxx.col.& {quod præterea tradit Bald.consi.ccxcij.quia ex facto,col.ij.versi.& ex hoc,lib.v.} Pau.Cast. consil.ccxxix. visis & ponderatis,col.ij.versi.tertiò quia prima concessio,lib.j.& consi.ccl.quod ista fuit, colu.ij. eod.lib.j.& consi.cclxxxix.præsens dubium,col.iij.versi.tertiò obstat,eod.lib.j.

132 *Pactũ siue cõuẽtio inter uiuos de hæreditate uiuentis an ualeat.*

¶Vt interim illud omittamus,quòd licèt non valeat pactum aut conuentio inter viuos de hæreditate viuentis.l.hæreditas.C.de pactis conuen.& l.ex eo.C.de inuti.stipul.cum simil. valet tamẽ si inter duos fratres ita fiat,vt altero decedente sine liberis,alter eius bona habeat,aut aliter visissim,secundum Oldra.d.consi.cxxxix.Ang.d.consi.clxxix.Guid.Pap.consi.xxxj.viso ad plura, col.j.& alios multos ex iis quos citauimus suprà versic.ab hinc vj.incip.& adeo quidam.& vltra eos latè Ioan.Camp.in tractat.doti.in vlti.parte quæst.lxxix.incip.quia dictum est suprà,vbi constanter tenuit valere pactum appositum in diuisione bonorum inter fratres, vt extantibus filiis masculis ex eis,fœminæ non succedant,nec ex testamento,nec ab intestato. Nec enim id pro re iudicata accipimus,cùm in contrarium esse videatur text.apertus in l.licèt,& ibi Bart.Bal.& alij, qui hoc admodum commendant.C.de pactis,& idem Bart.consil.ccxij. promitto tibi, cum aliis multis concord.à me congestis in tractat.primigeniorum.quæst.vj.

133 *Donatio reciproca potius debet dici onerosa quàm gratuita.*

¶Et hæc quidem omnia eò tendũt,vt ostendam huiusmodi donationem reciprocam, siue vicissitudinariam,ex qua etiam alter tantùm,id est superstes capiet,non dici gratuitam,& merè lucratiuam,sed potiùs onerosam,& ob causam:ideoq; nec in ea locum esse huic l.nostræ, per ea quæ diximus in prin.huius glo.& dicemus in duabus seq.q. Et id nuncupatim,ne & in hoc autorita te careamus,asseruit seculi nostri decus Phil.Dec.in d.l.licèt inter priuatos,col.vlt.versi.& ex præ dictis,iunctis præcedentibus.C.de pact.& Steph.Bert.consi.j.Christi,&c.viso consultationis themate,nu.110.lib.j.& iterum consi.cccxij.difficultas,col.ij.versi.sed aliud est,lib.iij. Et de hoc videtur esse casus in d.l.j.C.de pactis,vbi quod datum est vt remittatur quippiam maius,quod incertum est,an futurum sit nécne,non reuocatur per susceptionem liberorum,cùm potuisset contingere vt id non euenisset,idq; propter incertum ac dubium euentũ.{Licèt subobscurè aliter sensisse videatur Rom.cons.xxvj.pro decisione,in iij.dubio,iunctis præcedentibus,dũ defendit huiusmodi mutuam donationem non esse obnoxiã huic l.quia ea esset,vt in ea dicebatur,remuneratoria,& renuntiatum huic l.fuerat,nec aliquod fundamentum in hoc ponit,quòd esset mutua.}

134 *Donatio siue remissio uicissitudinaria facta ad commodum superstitis, censenda est esse simplex.*

¶Sed hæc omnia velim intelligas procedere,nisi dispar admodum spes esset capiendi lucri illius, verisimiliusq; multò ac faciliùs lucrum ad vnum,damnum ad alterum esset peruenturum.Quid enim si alter esset adeo ægrotus,vt nulla propè spes sit aut vitæ,aut conualescentiæ:siue tam senex esset,quàm Plautinus ille Capularis Acherontius, aut Terentianus ille Silicernius:alter contrà ætate florenti,& prosperrima valetudine?Ego tunc dicerem,donationem siue remissionẽ vicissitudinariam ab iis factam ad commodum superstitis,censendã esse simplicem,ac ab illo ægroto & morti vicino tantùm factam. Id quod in non absimili casu respõdit Raph.Co. consi.cxiiij. Antonius Benedicto filio,col.iiij.versi.ad tertium,ar.l.verum.§.si locupleti.ff.de minor.& not. in l.si mino.xxv.ann.filiofa.ff.eo. Idemq; & aliis similib.casib.tenuerunt Fran.Aret.Riminal.Phil. Dec.& Alcia.in d.l.de fideicom.C.de transi.ita intelligẽtes eam l.& idem Alcia.in d.l.j.in fi. prin. C.de pact.& Phil.Dec.{consi.xj.quoniam iudicantiũ,col.iiij.versi.postremò considerandum est, vbi loquitur de duobus,quorum alter habebat liberos,alter non habebat, nec spes erat vt posset habere,&} consi.lxxxvj.viso puncto,col.iij.versi.respondeo tamen,vbi nuncupatim loquitur de mutuo fideicõmisso duorum, quorũ alter senex erat,alter iuuenis:& ideo non est par & æqualis

causa

causa remittendi fideicommissum, per ea quæ allegat.

135 ¶Et ante omnes Petr.à bella Perti.in repet.l.donationes,col.v.in paruis,versic.iuxta hoc quæro. C.de don.inter vir.& vxor.vbi nũcupatim tradit quòd vt valeat donatio mutua à viro & vxore facta superstiti de omnibus bonis,requiritur quòd sint æqualis propè ætatis.secus si alter multùm senex esset,alter multùm iuuenis.{Quanuis contrarium voluit Bart.in l.de fideicõmisso,loquens in casu dictæ l.sed pro priori opp.} facit text.in c.ij.de renunt.lib.vj.& in l.filiæ meæ,& ibi Bald. Imol.& Alex.ff.solu.matr.{& in l.cùm hi.§.modus,ibi,pro ætate eius,qui trãsigit, & valetudine. ff.de transact.& in l.is qui ex causa.ff.de fideicom.cùm dicitur interest eum nonnunquam à sene potiùs manumitti,quàm à iuuene,& Bal.consi.397.casus talis est,quidam dominus Leo,in fi. lib.j.cùm dicit quòd in reciprocis magnam coniecturam facit æqualitas,& debita proportio, per l.in testamento.C.de testam.milit.} & quod scripserunt Do.à Rot.deci.361.præsumitur permutationem,in antiquis.Bald.in auth.nisi rogatus,col.vlt.C.ad Trebel.& in c.in præsentia, col.antepen.versic.quid si quis ingreditur,& ibi etiam Fely.col.xvj.versi.& per istam glo.ext.de probat. {Pet.Anch.consi.430.fuisset expediens.Ioan.Ana.} in c.audiuimus,col.ij.{ex.de colluſ.deteg.}& alia multa quæ scripsimus in nostris consuetudinibus.tit.xiiij.§.xiij.in glo.iij.

Donatio mutua à uiro & uxore facta superstiti de omnib. bonis ut ualeat, requiritur ut sint propè æqualis ætatis.

136 ¶Nec abs re suprà diximus,cum multùm dispar res sit. Nam & si non omnino par est, sed tantùm in modico dispar,vt quia fortè vnus alterũ tribus aut quatuor annis præcedit, non propter hoc desinit talis dispositio esse fauorabilis,haberiq; pro reciproca,vt probat tex.in d.l.de fideicõmisso,in qua vnus minor erat,alter maior,sicuti & scitissimè expẽdit Ang.in l.qui Romæ.§.duo fratres,col.vj.versic.quintò hæc interpretatio.ff.de verb.oblig.& d.consi.287.col.iiij.vbi in id dicit singu.d.l.de fideicommisso. Et idem quoque voluit Alex.qui Ang. non memorat, consil.83. visa facti narratione,col.pen.versi.nec illi responsioni,lib.ij.vbi alia quædam allegat, quæ videre poteris.& Iaſ.qui solum Alex.nuncupat,consi.v.strenui,col.viij.versi.non ob.vltimò,lib.iij.Quibus addes quæ nos suprà diximus de donatione mutua inæquali,num.123.incip. verùm & hoc. Et facit etiam text.in l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pupil. substit. de reciproca substitutione facta duobus filiis,alteri quidem puberi,alteri impuberi. Et quod de leuiter ægroto permutante beneficium respondit Petr.Anch.consi.388.in casu præmisso,col.j.& ij.

De eadem re.

137 ¶Sed & quod in superiori capite diximus de alia donatione mutua,in qua vterque capit,vt scilicet ex vtraq; parte sit æqualis,aut non multum distet ab æqualitate:hîc quoq; repetitũ esse volumus.Quid enim si vir & vxor,aut etiam alij duo extranei,alter quidẽ multùm diues,alter contrà admodum pauper,sibi mutuò, scilicet superstiti eorũ donant omnia bona sua:nunquid ea donatio censenda est mutua,præsertim in eo quod altera excedit?Et certè nõ,vt expressim tradit Pe. à bel.Pert.quo loco suprà in præc.vers.citauimus.super quo vide quę diximus in præced.illo cap.

Donatio inter duos æquales sibi mutuò facta quãdo non censeatur esse mutua.

138 ¶Cæterùm non prætermiserim,vt ad casum nostræ l.redeamus,Fran.Cur.iuniorem d.consi.xv. circa præmissam,col.pen.versic.prætereà & secundò,satis inaduertenter,ne erranter dicam, sensisse hanc nostram l.habere locum & in huiusmodi donationibus reciprocis.Nam illic asserit donationem,de qua inibi loquitur,esse reuocatam per natiuitatem liberorum donantis ex hac l.Loquitur autem in donatione reciproca,de qua hîc loquimur,vt scilicet ad superstitem bona quædam peruenirẽt,vt clarè liquet ex processu illius consi. Sed Curtius ipse de ea re magis locutus est,vt ostenderet renuntiationem huius l.non obesse quin locum habeat,de quo suprà in prin.l. diximus,quàm vt cogitaret vtrùm in tali donatione locum haberet,vt videre licet apud eum.Sed id si tamen præmeditatus & ex animo atque etiam conceptis verbis dixisset, non illi accederem.

Fran.Cur.iunioris hac de re opinio.

139 ¶QVINTO etiam sequitur hanc l.non habere locum in quacunque donatione onerosa,& quæ fit gratia vtriusque & dantis & recipientis,vt est text.optimus in l.j.C. de pactis. vbi hoc not.Bald.in iij.not.Fulg.in vlt.not.Fran.Aret.col.vlt.versi.dicit etiam hîc.& Iaſ. etiam in iij.not. & Philip.Deci.in ij.not. Et ita quoque illam l.intelligit Alex.consi.xl.cuius exordium est, super primo dubio,col.j.lib.iiij.& consi.clxij.visis his quæ copiosè,col.ij.versi.item respondeo,lib.vj. & ita etiam voluerunt Ioan.Fab.& Ang.hîc.

Hæc lex non habet locũ in donatione onerosa.

140 ¶Neque enim in huiusmodi donationibus (si donationes vocari debent) habet locũ remedium inofficiosæ donationis,vt per Bart.in l.non vsque.ff.si à paren.quis manu.fuerit. Nec dispositio l.cùm acutissimi.C.de fideicom.ex cuius ratione & anima veluti ex traduce hæc l.nostra prodiit, vt suprà sæpiùs dictum est.ita enim voluit Bald.in ea l.in fin.per d.l.j.C.de pact. & Ioan.Bapt.in l.generaliter.§.cùm autem,in viij.quæst.C.de instit.& substit.& Socin.in repeti.l. cùm auus, col. lv.in viij.q.in princip.ff.de condi.& demon.& consi.xciij.incip.testamentum præmissum,col.v.in princ.lib.iiij. Quæ omnia velim intelligas,vt procedat secundũ mensuram onerum. Nam quod excedit, pro donatione simplici habetur,& in eo locus est huic l.vt nuncupatim consuluit Steph. Bertr.consi.xx.duo sunt,col.j.lib.iiij.& id quoque diximus in præcedentibus casibus, & dicemus in casu etiam seq.vt statim videbis.

Remediũ inofficiosæ donationis non habet locum in oneroſis donationibus.

141 ¶SEXTO hinc generaliùs sequitur,hanc l.non obtinere in quauis donatione ob causam, vt voluit Bald.hîc in quibusdam lecturis,& Ang.etiam hîc.{Rip.in xiij.q.} Alex.consi.xxix.præclarè subtiliter,in fi.lib.iij.& d.consi.xl.col.v.versi.circa tertiũ,lib.iiij.Corn.consi.iiij.incip. dubia satis,col.iiij.in fi.lib.iij.& consi.xxvj.viso suprascripto themate,col.viij.versi.concurrit etiam,eo.lib. iij.Fran.Aret.in d.l.j.in primo no.& ibi quoque Alciat.in verbo,sustulerat,{& Rip.col.ij.nu.5.}C.

Hæc lex non habet locũ in quauis donatione ob causam.

BIU Cujas

de pact.in id etiam trahentes {præter Ripam,} illum tex.& ibi item Soc.col.ij.versi.secunda conclusio,vbi dicit ita se vidisse consultũ per doctissimos viros.& idem Soc.cons.147.visa facti cõtingentia,col.vlt.lib.2.& cons.295.in causa contra filios,col.3.vers.circa secundã difficultatẽ,lib.2.& cons.53.viso instrumẽto,col.4.versi.secũdo quòd l.lib.4.Phil.Dec.cons.181.satis nota est quæst.in fi.{& Carol.Ruin.consi.123.quia agitur,col.3.nu.7.lib.j.& consi.124.videtur,col.4.nu.13.eo. lib.j. & consi.lxij.ex duobus,col.vlt.nu.12.lib.ij.& consi.lx.de re quidẽ,col.v.nu.15.& 16.lib.iij.& cons. cxl.circa casum.col.iij.nu.60.lib.4.& Paul.Parisi.consi.xxvj.ex tenore,col.viij.num.80.lib.ij.}

142 *Donatio ob causam nõ reuocatur ob ingratitudinem.*

¶Nam & aliàs donatio ob causam non reuocatur propter ingratitudinem,vt voluit glo.in l.vlti. in verbo,inueniatur,& ibi doct.C.de reuoc.donat.& doc.in c.vlt.extrà de donat.& Alex. consi. xl.super primo dubio,col.vlt.vers.fruſtra etiam quæritur,lib.iiij.Ioan.Fab.& Ang.Aret.in §.sunt præterea,versi.idem est si quis,post princ.Instit.de actio. Quippe cum huiusmodi donatio non sit propriè donatio,vt probatur in l.j.post prin.& in l.hoc iure.§.j.& §.vlti.ff.de donat.nec etiam largitio,de qua l.nostra loquitur.nam largitio omnem causam etiam honoris excludit, vt apertè probat illud Plinianum lib.naturalis historiæ xxxiij.c.x. Nam quòd Agrippæ Menenio sextantes æris in funus contulit,honoris id necessitatisq;,non largitionis esse dixerim. Ideo Bart. in l. ij.C.de donat.ob cau.tradit,quòd licèt donatio simplex sit cõtractus nominatus,tamen donatio ob causam est innominatus:nam non est propriè & simpliciter donatio,sed datio ob causam.

143 *In donatione ob causam nõ requiritur insinuatio.*

¶Hinque negant iuris interpretes insinuationem requiri in ea donatione,vt per glo.Bart.& alios in l.Aquilius.ff.de donatio.Petr.Iacob.in tit.de condit.ex lege,col.iij. {Bald.consi. 354. quæritur vtrum in priuato,paulò ante fin.lib.iij.Angel.consi.173.visis prædictis instrumentis,col.vj. versi. venio ad tertium,& sequen.} Imol.in c.vlti.col.x.versic.an autem in donatione,extra de donat. cum aliis concord.adductis per Alexan.consi.xij.viso instrumento,col.ij.lib.j.& consi.xxj.attentis his quæ in instrumento,col.ij.versi.sed videndum est,lib.iij.& consil.cxiij. perspectis his quæ narrantur,col.vlt.lib.vj.& consi.ccxvij.ponderatis his quæ in themate,col.ij.versic.& non requiritur,eod.lib.vj.{Ang.Aret.in §.aliæ,colum.vltim. Institu.de donat.} Ias.consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.v.versic.quartò patet,lib.iiij.

144 *Leges statuẽtes donantem nõ teneri, nisi in id quod facere posſit,nõ habent locum in donatione ob causam.*

¶Nec etiam leges statuentes donantem non teneri,nisi in id quod facere possit,vt in l.inter eos. §.j.ff.de re iud.cũ si.habent locũ in donatione ob causam,vt voluit Ang.in l.sed hoc ita,in prin. & ibi etiam Alex.per gl.ibi,in verbo,matrimonio,iuncto tex.ff.eo.idem Alex.in l.sunt qui in id, col.j.versi.item quod dicitur,eo.tit.& in l.non tantum,col.vlt.eo.quoque tit.Ro.consil.xxvj.pro decisione eorum,col.ij.vers.tertiò quia licèt donans,vbi loquitur tamen de donatione remuneratoria,quæ ipsa est ob causam.Io.Fab.& Ioan.Plat.& Ang.Aret.in d.§.sunt præterea,versi. idẽ est si quis,& ibi quoque Ias.in versi.sed & si quis,Insti.de act.& Ias.in d.l.inter eos,col.j.versi. limita notabiliter.ff.de re iud.& cons.118.contra donationẽ,col.ij.vers.itẽ ista donatio,lib.4.& Phi.Dec. in l.diuus Pius,col.j.versi. & ista regula.ff.de reg.iur.Sed & alia quædã huc adfert Franc.Rip. hîc in xiij.q.quæ videre poteris. Et vide etiam quæ dixi suprà num.58.incip.licèt donans.

145 *Explicatio præcedẽtium. Donatio facta sub conditione, dicitur donatio simplex.*

¶Sed hæc primùm intelliges procedere,cùm causa donationi apposita, respicit fauorem donantis,& ita excludit liberalitatem. Secus si ea causa non impediret quò minùs donatio dicatur liberalitate procedere,vt si dono tibi decem,vt ex iis tibi domum emas,& similes : nam tunc donatio,non obstante tali causa,diceretur libera ac gratuita,in eaque obtinerent omnia statuta de donationibus loquentia,vt dicit Angel. in d.l.sed hoc ita.ff.de re iudic.Ioan.Fab.& Ias.in d.§.sunt præterea,vbi suprà.Insti.de act.Pau.Cast.in d.l.j.ff.de don.vbi dicit quòd donatio facta sub cõditione,si nauis venerit ex Asia,dicitur donatio simplex, quia à mera liberalitate procedit.

146 *Pater emancipando filium perdit patriã potestatem.*

¶Et hinc fit,quòd cùm emancipando pater perdat,& è diuerso filius lucretur, & accipiat beneficium,vt probat tex.in l.j.C.de ingra.lib.lucretur,inquam,filius,& perdat pater rem vterque inæstimabilem,scilicet patriã potestatem.l.filiusfa.§.secundũ vulgarem.ff.de leg.j.{quo in loco Bal. ex hoc dicit,quòd ideo debet fieri emancipatio apud iudicem instar donationis immensæ,quæ respicit insinuationem apud acta.} Et ita quidẽ lucretur filius,vt si contra emancipationẽ pronuntiatum fuerit,potest petere resti.in integ.l.ij.C.si aduer.rem iud.{E diuerso autem non restituitur aduersus ipsam emancipationẽ,cum per eam consequatur libertatem.Cy.in l.ex causa.§.Pompo. ff.de cap.diminu.Bal.in l.non omnia,in vtraq; lectu.ff.de minorib.}Ideo pater ex emancipatione præmium consequi debeat.l.si viua,ibi,præmiũ delatæ emancipationis,& ibi Pau. Cast.C.de bon. mater.{& ibi Bal.& Paul.Cast.qui ob id dicunt quòd donatio in continenti facta patri à filio in præmium emancipationis,non requirit insinuationẽ,quod suprà ad aliud diximus.Et est etiã bonus tex.in} l.cùm oportet.§.cùm autẽ,ibi,quasi remunerationis gratia à filio accipere,& ibi Bart. & alij.C.de bon.quæ liber.& in §.hoc quoq;,ibi, quasi pro pretio quodammodo emancipationis, & ibi Ang.Aret.Insti.per quas perso.nob.acquiri.& quod voluit gl.in §.præterea,in verbo,patrono,& ibi Ang.Aret.col.pen.Instit.quib.mod.ius patr.potesta.solu.& Bal.in l.quãuis,circa mediũ. C.de fideic.& in c.corporaliter,col.vlt.paulò ante fin.extra de transla.episc.& consi.452.de patria potestate,lib.ij.Alber.Ang.Imo.Alex.Franc.Aret.& Ias.in l.vtrùm turpem,vbi est bonus text.ff. de verbor.obliga.{& D.à Rota decisi.clxxviij.emancipatus,in j.addit.in nouis,} & Fabia.Giochi, in repeti.authent.nouissima,in vij.quæst.princip.colum.ij.versic.adde vlteriùs.C.de offic.prætor. vbi dicitur , cùm sese intelligant plus debere , à quibus se meminerint vinculis sacris exutos.

Nam

BIU Cujas

Nam & pater emancipando filium, pietatem exercere dicitur. l. quod & lex. §. si eum quis. ff. de libe. ho. exhib. Et liberalitatem, vt dicit expresse tex. in l. vlt ibi, liberalitatis titulo. C. de emancipa. liber. vbi Bal. in fi. dicit eum tex. esse meliorem totius iuris. & alius tex. in l. iubemus, in illis verbis, in quos talis liberalitas collata sit. C. eod. tit. vbi & Ang. id not. & confirmat. Nam pater, inquit, emancipando facit filium sui iuris, tribuit ei potestatem testandi, faciendiq; cæteros actus similes, facitq; vt illi acquirantur non solum aduentitia, sed etiam profectitia. Et subdit, quia ergo pater liberalitatem exercet, non ei expedit donare filio in emancipationis præmium, sed moris est addere liberalitatem liberalitati. Hæc Ang. Cui adde tex. in l. j. in prin. ff. si à paren. quis manu. fuer. ibi, quia à parente beneficium habuit bonorum quærendorum, {& in l. filio. ff. vt leg. no. caue. vbi etiã emancipatio patris beneficium dicitur. Id quod etiam dicit Bal. in l. ij. ad fi. C. si aduer. rem iudi. & tex. } in l. de emancipatis, in prin. cùm dicitur, hoc à suis genitoribus meruerunt. C. de legi. hære. & in l. vlt. in fi. C. de sen. pas. vbi scribitur, & filij emancipationem à patribus cum officiis petant, vt libertatem non damnationis, sed lenitatis paternæ testem habeant, & quæ scribuntur à Bal. col. 2.

Pater emancipando filium facit eum sui iuris, & tribuit ei potestatem testandi.

147 ¶ Quæ cum ita sint, certè donatio quæ fit filio in præmium emancipationis, vt fit plerunque, est veluti simplex & libera, & non ob causam, vt etiam optimè probat tex. in l. vlt. in verbo, liberalitatis, C. de emancipa. liber. vbi id not. Bal. qui ad hoc dicit illum tex. esse meliorem, quàm qui sit in iure & voluit etiam Dy. in auth. ex testamento, & ibi etiam Bal. col. iij. vers. secundum capitulum. & Barb. in addit. illius, {& Phil. Dec. col. iij. vers. nec obst. si dicatur. } C. de collat. { vbi ex hoc dicunt, huiusmodi donationem esse conferendam. } Sign. cons. xx. factum sic se habet, dominus vicecomes, in ij. dubio. Cyn. qui hoc dicit tenere omnes & antiquiores & recentiores, ob idq; asserit huiusmodi donationem requirere insinuationem, in l. vt liberis. C. eo. tit. & ibi etiam Iac. But. Bart. Ioan. Fab. Bal. Ang. Pau. Cast. Raph. qui limitat Ro. qui itidem limitat Corn. qui illorum limitationem reprobat. Alex. qui ita dicit communiter teneri, Franc. Aret. qui & hanc dicit esse communem sententiam, & omnes denique præter Iac. Aret. Oldr. Nico. Matth. & Alb. qui tenent cõtrarium. Et idem quoq; voluit Guil. Cu. in l. si tibi, & ibi etiam Bal. col. ij. vers. quæritur vtrum in casu. ff. si cert. pet. Odof. in l. precibus. C. de inoffi. dona. & in auth. vnde si parens. C. de inoffi. test. Spec. tit. de dona. §. j. vers. quid si pater emancipans, & ibi Bald. in addi. { Collec. in c. ij. col. 2. vers. quid si pater, extra eo. tit. } Bar. in l. j. §. nec castrense, col. pen. vers. finaliter de iure dico. ff. de collatio. & in d. l. cum oportet. §. cùm autem, & ibi etiam Raph. & Corn. C. de bon. quæ lib. Iac. But. & Bal. in fi. in l. & si mortis causa, ad fi. C. ad leg. Fal. Bal. in l. data. C. de donat. & in l. illud, col. 3. vers. tertiò quæritur. C. de sacro. eccle. & in l. si deportatus. in fi. C. de bo. proscrip. { vbi & illud dicit de conferenda huiusmodi donatione. } & cons. ccccl j. nobilis marchio, col. ij. lib. j. Pau. Cast. in d. l. si viua. C. de bon. mater. Pan. cons. cxvj. illud de iure quæritur, col. j. lib. 2. Raph. Fulg. cons. ccxvij. viso exemplo, col. 2. vers. ad secundum Alex. cons. cxlij. circa primam dubitationem, col. 8. in iij. dubio, li. ij. quod repetitur in cons. ciij. lib. iij. & iterum cons. 50. lib. vj. & idem Alex. latissimè d. cons. xxj. attentis his quæ in instrumento, col. iij. vers. non obst. id, lib. iij. Vital. Camb. in tract. clausularum, in rub. an legibus insinuationem exigentibus possit renuntiari. char. pen. vers. item quæro si pater donat. Corn. cons. xlv. licèt in hoc iudicio, col. vlt. lib. iiij. Barb. cons. lxxx. illud referam, col. vj. vers. nec est considerandum, lib. 3. & Guid. pap. in suis sing. cccl xxv. vers. quæritur si pater. & clanculum in cons. xxiij. viso facto. col. v. vers. sed vlteriùs, iuncto prin. cons. & seq. vers. & Ant. Canar. in tract. insinuationum, q. 50. Ioan. Corse. & D. Aufre. in addi. ipsius in deci. Tholo. q. ccccl x. item fuit quæsitum an donatio. Ioan. Montefer. in repet. l. frater à fratre, col. pen. in xlj. q. ff. de condit. indebit. & Fabia. Giocch. in repeti. d. auth. nouissima, in iij. q. 9. q. prin. C. de inoffi. testa. Quanquam vltra eos quos suprà diximus, reclamat & Oldr. cons. cxxxviij. thema tale est, Durandus, in iiij. eadémque pen. q. {& Bal. secum pugnans in l. cùm quis, in fi. ff. de condi. cau. dat. } & Rapha. Co. cõs. 28. de fundo dato, post prin. & Barb. sibi contrarius cons. xxxv. li. iij. à Ioue principium, col. 6. vers. restat nunc videre, & seq. li. iij. Sed prior sententia vt numero & autoritate, ita & ratione est potior.

148 ¶ Intelliges secundo modo, quod dictum est hanc l. non procedere in donatione ob causam, secundum & alias declarationes primi & secundi articuli, videlicet venditionis minori pretio factæ, & donationis remuneratoriæ. vt scilicet hoc procedat quod nunc diximus in donatione ob causam, vsque ad concursum siue concurrentiam, vt nostri loquuntur, oneris siue causæ ob quã fit donatio, id est, in eo quod concurrit cum onere aut causa in donatione inscripta, vt loquar cum iurisconsulto in l. quid ergo, in princ. ff. de lega. j. Nam in eo quod excedit eam causam siue onus, censetur pura & simplex {& gratuita} donatio, vt respondit Stepha. Bertran. cons. xlvj. viso casu, ante fin. lib. ij.

Hæc lex quærenon procedat in donatione ob causam.

149 ¶ Ideóq; in eo requiritur insinuatio, vt {voluerunt Io. Fab. & Ang. Aret. in §. idem est si quis, vterque col. j. Instit. de actio. & Barb. in rub. extr. de dona. paulò ante fi. & } post longam disputationem tenuit Imol. in l. Aquilius. ff. de donat. & latè Corn. cons. xlv. licèt in hoc iudicio, col. 2. vers. his tamen non obstantibus, & iterum col. vlt. lib. iiij. & Franc. Aret. cons. 2. intellecta diligenter, col. 2. vers. item nec videtur, vbi & alios in id citat. & cons. xvij. consideratis, col. v. vers. secundæ autem obiectioni. & ante hos Guil. Cu. & Saly. in l. illud. C. de sacr. eccl. vt refert & sequitur Guido Pap. in sing. 375. inci. Saly. in l. illud. Habétq; locum in eo excessu priuilegium, ne conueniatur donans in id quod facere non potest, secundũ Phil. Dec. in d. l. diuus, col. 2. vers. & si donatio. ff. de reg. iur.

In donatione ob causã quã do requiratur insinuatio.

BIU Cujas

150 ¶Atque etiam,vt tandem ad ſpeciem legis noſtræ veniamus, diſpoſitio huius locum habet, vt dicit expreſsè idem Corn.d.conſ.iiij.col.iij.in fi.lib.iij.{Steph.Bert.conſ.xx.duo ſunt,nu.4.& ſeq. lib.iiij.& Carol.Rui.conſ.xcviij.viſa renuntiatione,col.ix.nu.20.lib.j.& conſ.clxix.de tribus, col. iij.nu.15.lib.j.& conſ.lx.de re quidem,col.v.num.16.lib.3.& d.conſ.cxl.col.iij.nu.6.lib.4.vbi allegat Alex.vti à nonnullis citatur,in quodam conſ.non impreſſo,incip.cõſideratis his quæ in themate narrantur.}& Alci.in d.l.j.vbi ſuprà.C.de pact.ita tamen,ſi id quod excedit,æquat dimidiã partem omnium bonorum,ſecundum vnam opi. Aut ſaltem tale ſit,quod veriſimiliter donans non donauiſſet,ſi cogitaſſet de liberis,ſecundum aliam opinio. iuxta ea quæ diximus in illis primis caſibus,quæ illic,ſi opus ſit,videbis,ne huc iterum fruſtra repetam.

151 *Hæc l. utrum habeat locum in donatione tacita & præſumpta,aut etiam ficta, ſicut in expreſſa & uera.*

¶Septimo principaliter vltra ea quæ dicta ſunt,dubitari poteſt.Vtrum hæc l.habeat locum in donatione tacita & præſumpta,aut etiam ficta,ſicut in expreſſa ac vera?Et videtur quòd non, cum hæc l.ſit exorbitans,vt plenè docuimus ſupra in verbo, libertis, ſtatim poſt princ.ideóque etiam reſtringenda.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſol.matr.cum aliis multis concord.illic à me adductis.Ac ſic in vera tantùm ac propria donatione intelligenda, non in ficta aut aliàs impropria, per iura etiam ibi allegata.

152 *L.ſi quis argentum, C.de dona. cum ſit exorbitans, non habet locum in donatione præſumpta.*

¶Sicut etiam videmus in ſimili,quòd cùm l.ſi quis argentum.C.de donat ſit exorbitans, vtpote inducens actionem ex nudo pacto contra regulam iuris communis,ideo non habet locum in donatione præſumpta,{& tacita}vt voluerunt Ray.Bal.Ang.Pau.Caſt.Alex.& Iaſ.in l. iuriſgẽtium. §.ſed cùm nulla.ff.de pact.Bart.poſt Guil.in eadem l.§.quinimo,col.vlt.& ibi etiam Alex. col.pe. & latè Iaſ.col.viij.verſ.tertiò videndum eſt,idem Bar.Ang.& Pau.Caſt.in l.ſi tibi decem,in prin. eo.tit.Bal.in l.2.§.appellata.ff.ſi cert.pet.& in l.vlt.in v.oppo.C.eod.tit.& in l.ſi pacto quo pœnã, col.2.verſ.quæro exemplum.C.de pact.& in tractatu de pactis,col.xj.verſ.nunc videamus.Salyc. in l.legem,in vj.q.& iterum in l.ſi creditori.{& ibi quoque Franc.Aret.qui id ſing.dicit.}C.eod. {& ipſe Saly.in l.quod ſi maritus.§.j.paulò ante fi.ff.de conſtit.pecu.}Bal.in d.l.ſi quis argentum. §.ſed & ſi quis vno,in additio.illius l.& ibi quoque Ang.C.de donat.& Ant.& Imo.in cap.qualiter,ext.de pact.Idem Imo.& Rom.in l.in ædibus.§.j.col.vlt.verſ.tu adde quartum.ff.de donatio. Pau.Caſt.in l.hactenus.§.j.ff.de conſtit.pec.& in l.quæ dotis.ff.ſol.mat.{Et in l.generaliter,col.iij. verſ. ſed contra oppo.C.de non nu.pecu.}Corn.{conſ. 23. viſo puncto,col.3.verſ.& per hanc rationem,li.j.&}conſ.ccliiij.videtur in hac conſultatione,col.iij.eod.lib.j.& conſ.ccc.placet mihi cõcluſio,col.j.verſ.quod ſaltem videtur,eo.lib.j.{& conſ.ccxxix.oſtenſo,col.vlt.eod.lib.j.}& conſil. clxxxv.tria principaliter,col.iij.& iterum iiij.lib.2.{& conſ.cxxxv.de pluribus,col.v.in litera o,li. 3.& conſ.cxxix.viſis verbis,col.ij.eo.lib.3.& conſ.ccxxxviij.viſo puncto,col.ij.eo.lib.3.}& conſil. cclxxxviij.quanquam conſultationem,col.iiij.lib.iiij.Fran.Aret.in l.ij.col.ij.ff.de lega.j.{ & in l.licèt,in fi.C.de pact.}Alex.in l.ſi aliquam rem,ad fi.Et ibi Claud.Serg.col.v.verſ.tamen ſuſtinẽdo. ff.de acq.poſſ.& in l.à Titio,col.ij.ff.de verb.oblig.{& conſ.cxxix.ſuper primo dubio,in fi.lib.7.} & Soci.in l.j.§.ſi quis,col.iij.in ij.locis,eod.tit.& in l.j.col.3.verſ.ſecunda concluſio.ff.de legat.j.& Iaſ.in l.j.§.ſi quis ita,col.pen.verſ.confirmatur.ff.de verb.oblig.Phil.Dec.in l.ſemper qui non prohibet,col.j.ff.de reg.iur.& in rub.C.de pact.ad fi.vbi dicit ita ſe conſuluiſſe,ſicuti verè conſuluit, conſ.ccxlvij.in cauſa quæ iam diu,col.2.& vlt.& Fran.Purp.in l.rogaſti.§.ſi tibi,col.8.verſ. quintò ampliatur.ff.ſi cert.pet.Lancel.Gali.in Rub.ff.de verb.oblig. col.xvj. verſ.hoc tamen { caſu.& Hiero.Gratus conſ.xxv.in præſenti caſu,col.iij.nu.23.lib.j.Tu tamen hîc vide Angel.Aret.in §.in perſonam,col.7.verſ.tertiò principaliter,Inſtit.de actio.}

153 *Nec l.ult. C. de ſacroſanct. eccl.quæ trãſfert dominiũ ex ſolo titulo ſine traditiõe.*

¶Nec ſimiliter l.vlt.C.de ſacroſ.eccle.quæ transfert dominium ex ſolo titulo,ſine traditione,cõtra l.traditionibus.C.de pact.obtinet in donatione tacita & præſumpta,vt voluit Spec. tit. de loca.§.nunc aliqua,verſ.lij.& Bal.in addit.ipſius,verſ.ſeq.{& iterum in additio.illius, in tit.de confeſsionibus,§.nunc videndum.col.ij.verſ.confeſsio facta in iudicio.} Barto.in d.l.ſi aliquam rem, col.3.verſ.habui in hac ciuitate.ff.de acq.poſſeſ.Ant.in c.ex parte,col.vij.de confeſsio. prout eos allegat,& ſequitur Iaſ.in d.l.vlt.in iij.notab.de ſacroſanct.eccl.

154 *Nec ſtatutum diſponens donationem factam inter uirũ & uxorẽ nõ confirmari morte.*

¶Nec denique ſtatutum diſponens donationem factam inter virum & vxorem,non confirmari morte,contra l.j.& l.donationes.C.de donat.inter vir.& vxor.habet locum in donatione tacita & præſumpta,vt pulchrè & eleganter conſuluit Soci.conſ.cxxij.cuius initium eſt,circa primũ conſultationis articulum,col.v.verſ.nec obſtat ſtatutum,lib.3.per not.per Bart.& Imo.in d.l. ſi aliquã rem.ff.de acqui.poſſ.& in d.l.iuriſgentium.§.quinimo.ff.de pact.dicitq; de hoc eſſe caſum in l.ſeruum filij,in fi.ff.de lega.j.ſecundum intellectum Bart.in l.j.eo.tit.{Quibus adde quod dicit Bald. in l.ait prætor.§.vlt.ff.de neg.geſt.quòd donatio tacita fieri poteſt inter abſentes,ſiue nuntio,vel epiſtola, per textum ibi licèt ſecus in donatione expreſſa, ex quo vides non rectè concludi ab vna ad alteram.}

155 *Autoris ea de re opinio.*

¶Verùm his non obſtantibus,ego aſſeueranter opinor hãc l.procedere in donatione præſumpta, ac tacita,perinde ac in expreſſa & vera,ſicuti etiam nuncupatim voluit Bal.hîc paulò ante fin.j. lectu.& iterum in ij.lect.col.2. Nihil enim inter vtranque intereſſe video, quantum ad rationem l.noſtræ pertinet.Imò eadem eſt vbique ratio, vt reuocari debeat per natiuitatem liberorum ob præſumptam voluntatem donantis.Ideo & idem ius obtinere debet,l.illud.ff.ad leg. Aquil. cum ſimil.præſertim cùm etiam in exorbitantibus & correctoriis fiat extenſio(ſi extenſio dici debeat)

ex eadem

ex eadem ratione, vt latè diximus suprà in verbo, libertis, vers. xliij. incip. nec verum est quod dictum est. idque maximè ad casum qui ex lata significatione potest comprehendi in lege vel statuto, vt probatur in l. filium habeo, in princip. ff. ad Maced. iuncta l. iuxta. ff. de verb. signif. & iunctis etiam not. per Bart. in l. liberorum, in ij. quæst. princ. eod. tit. & expressè voluit Cy. in l. j. C. quę sit long. consu. & expressiùs Imol. in l. si verò. §. de viro, in prima fallen. exorbitantium. ff. sol. matrim. & dicemus latiùs in seq. q.

156 ¶ Nec solùm eadem est ratio, sed maior esse videtur reuocandæ donationis præsumptæ & tacitæ, nempe de qua non verè, non patenter, non apertè liqueat, sed tantum ex præsumptione: quæ nonnunquam fallax est, & de re non vera, ideoq; facilè tollitur {scilicet} per aliam præsumptionẽ l. diuus. ff. de in inte. restitutio. & l. licèt imperator. ff. de lega. j. & l. non solùm. §. denuò. ff. de ritu. nupt. & l. mater, & ibi Ang. & Saly. C. de calum. {& c. cùm inter R. seniorem, & ibi gloss. in verbo, episcopus, de elect. & c. quia verisimile, & c. illud, & c. literas, de prę sumptio. & c. in nostra, de testi.} c. ex transmissa. extrà qui fil. sunt legit. {Ex quo Bal. cons. cclix. verba inquisitionis, col. 2. vers. itẽ in expurgatione, lib. j. dicit facilius elidi præsumptiones & coniecturas, quàm veras probationes.} Vnde etiam facilius reuocari retractariq; potest ac debet, quàm expressa ac vera donatio, quæ scilicet nuncupatim & expressè fit verbis certum mentis conceptum exprimentibus. l. Labeo. ff. de supel. lega. & cap. is autem. xxij. quæstio. 2. Ideo tex. est not. in l. vlt. in princ. ff. de legat. 2. probans donationem tacitam faciliùs reuocari, quàm expressam. quam ad hoc expendit Bal. ibi, atque etiã in l. filium. col. viij. vers. secundò op. C. famil. erciſc. Qua etiam ratione Innoc. Ant. Imo. & Panor. in c. j. ext. quod met. cau. asserunt professionem expressam difficilius retractari, quàm tacitam & præsumptam: sicut & tacita seu ficta offensa facilius aboletur quàm expressa, vt scribit Bart. in l. athletæ. §. dat remissionem. ff. de excus. tuto.

Donatio præsumpta & tacita, quia non nunquam fallax est, ideo facilè tollitur per aliam præsumptionem.

Offensa ficta & tacita facilius abolętur quam expressa.

157 ¶ Si ergo vera & expressa donatio reuocatur ex præsumpta mente donantis, multò magis & tacita & præsumpta, tum quia prę sumptio prę sumptionem tollit, quod iam diximus. Tum quia aliàs plus haberet momenti & roboris præsumptio aut fictio, quàm veritas, contra legem, filio quem pater. ff. de lib. & posth. & l. liber homo. ff. de stipu. ser. & l. electio. §. si is. ff. de noxa, & latè no. {Bar. & alij,} in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. {Bal. qui alia iura allegat, in l. & hæredi. §. nos autem, col. j. ff. de pact. cum simil.} Et etiam plus virium tacitum quàm expressum, cum sint vel eiusdem ponderis, vt not. in l. cùm quid. ff. si cert. pet. & l. 3. ff. de leg. 3. vel etiam expressum tacito potentius. l. nonnunquã. ff. de condit. & demon. & l. expressa. ff. de reg. iur. & latè diximus in nostris legibus connubial. in gl. v. Et quod proximè huc accedit, habemus etiã tex. probantẽ, donationẽ expressam plus habere virtũ & ponderis, quàm tacitã in l. donationes, la j. C. de donat. inter vir. & vxor. quã ad hoc expedit Flor. in l. quæ pater, col. vlt. ff. famil. erciſc. Et hinc videmus quòd expressum facit cessare tacitum & præsumptum. vt de primo est tex. in l. cùm ex filio. §. vlt. & ibi latè Ias. ff. de vulg. & pup. Et de secundo in l. Clemens patronus. ff. de hæred. instit. & l. si ita. ff. de lib. & posth. & voluit Bal. in l. in multis, paulò ante fi. ff. de stat. homi. & in l. vlt. C. de donat. ante nupt.

Confirmatio præcedentiũ.

158 ¶ Ad hæc si verum amamus, non rectè videntur loqui, qui donationem præsumptam & verã distingunt, cùm negari non potest, quin præsumpta sit etiam vera. Quid enim est præsumptio, nisi quædam species probationis? & præsumpta donatio, nisi donatio quæ ex præsumptione procedit? Quid autem præsumptio est, nisi liquidissima probatio? Nam & id voluit gl. in l. si tutor, in fi. & ibi Bald. C. de peric. tut. quam gl. dicit valde not. & meliorem de iure Imo. in l. quæsitum. ff. de re iudi. & in l. in tempus. §. j. & iterũ in l. si ita quis hæres. ff. de hæred. instit. & sing. eam dicit Floria. in l. patronus, in princ. ff. de probatio. & Barb. in l. sciendum, col. x. ff. de verb. oblig. & aliis locis propè infinitis. & eam sæpe citant & commendant doct. vt Bal. in l. ita demum, ad fi. C. de procu. & in l. j. in iij. oppo. C. si in fraudem patro. {& cons. cxciij. statuto ciuitatis Alex. col. 2. lib. 2.} & cõs. cccclxxxiij. viso statuto, ante fi. lib. v. Pau. Cast. cons. cxvj. viso compromisso, col. iij. vers. sed hoc posito, lib. j. & cons. cclxxxiij. super isto negotio, col. iij. eo. lib. 1. & cons. lxxiiij. in causa mota per Dorotheam, col. 2. vers. item est alia, li. ij. Alex. in l. manifestè, in ij. not. ff. de iureiur. & in l. absentẽ, ff. de pœn. & idem propè voluit Ang. in l. si præter. §. Marcellus, col. j. ff. de re iud. & doct. vbique. & ad hoc optimè faciunt multi tex. probantes præsumptionem esse euidentem, manifestam, liquidam probationem, videlicet in l. j. ibi, liquidò probatur, cum gl. & ibi Ang. {& Alex. C. de testam. mil.} & in l. licèt imperator, in prin. & ibi Bart. Ang. & alij. ff. de leg. j. {quem ad hoc dicit meliorem de iure. Barb. in repe. c. Raynaldus, col. cxliij. de testa.} & in l. sed si non alias. ff. eo. tit. qui quidem tex. est optimus, licèt à paucis annotatus. & in l. si quis locuples, ff. de manu. testam. & in l. j. C. de cõdi. inser. {& in c. j. & ibi Pan. de cleri. nõ resi. & in c. cùm dilecti, & ibi quoq; Pan. in j. no. de don. & in c. decernimus, iuncta gl. in verbo, manifestũ, iij. q. iij.} cum aliis si. & concord. plenè adductis per {Alex. in d. l. j. C. de testa. mil. &} Barb. in c. super quæstionum. §. intentionis, col. ij. de offi. deleg. Fel. & Dec. in rub. extr. de proba. illum quidem col. 2. in 2. conclusione, hunc col. xvij. etiam in 2. conclusione. & Hippo. qui & alios doc. citat in l. si fortè, post princ. C. de ficar. & cons. vij. summi cæli, col. v. vers. sed in casu nostro, lib. j.

Præsumptio quid. Præsumpta donatio quid.

159 ¶ Quibus adde quod egregiè dicit Bal. in l. j. col. iij. vers. quæro quid si statutum. C. de fideic. quòd si statutum requirit probationem instrumentalem, sufficit præsumptio ex instrumento, quæ fit ex dispositione l. cum de in rem verso. ff. de vsur. per l. iij. C. de apo. pub. lib. x. quod dictum commendat

Statutum si requirat probationẽ instru-

BIU Cujas

mentalē ſuffi cit præſumptio ex inſtrumento, quæ fit ex diſpoſitione.

mendat Barb.in repe.l.cùm acutiſsimi,col.7.poſt prin.C.de fideic.& dicit multùm ſingu.Iaſ.in l. ſciendum,col.8.verſi.tertiò vltra.Bart.ff.de verb.oblig.& conſ.xxv.quidam teſtator,col.ij.lib.j.& not.Dec.in d.rub.de prob.vbi ſuprà citauimus.quibus tamen locis vterque diſputat,vtrum præſumptio dicatur vera & propria probatio.quanquam illud dictum Bal.reprobat Iaſ.ſibi cõtrarius in l.certi condictio,in prin.col.viij.ad medium.ff.ſi cert.pet.poſt Rom.in l.j.C.de teſt.mil. Sed & adde quæ ſcribit idem Iaſ.poſt alios in l.ſi pluribus,col.ij.verſ.ſextò pondera.ff.de leg.j. & in d.l. licèt imperator,in iij.not.eod.tit.

160 Filius iuris præſumptione probatur.

¶Ex quibus planè liquet,quòd res quæ eſt probata præſumptione, æquè vera eſt atque ea quæ aliis documentis & probationum generibus eſt probata. Quod & hinc quoque manifeſtè apparet,quòd quis probatur filius alterius,iuris præſumptione,quia ſcilicet natus eſt ex vxore illius, iuxta l.filium diffinimus.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.

161 Neque id certa probatione oſtendi.

¶Neque enim vera ac certa probatione id oſtendi poteſt,vt atteſtatur iuriſconſultus in lege Lucius.ff.de condit.& demonſt.& Homerus naturæ & iuris vtriuſque peritiſsimus, qui libro primo Odyſſeæ ita facit Telemachum reſpondentem Mineruæ ſciſcitanti,an eſſet Vlyſsis filius,

Μήτηρ μέν τ' ἐμέφησι ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ οἶδα, ὁ γάρ πω τὶς ἑὸν γόνον ἄμμι τοκεύων.

id eſt,

Mater me genitum ex illo mea dicit:at ipſe
Neſcio.nanque ſuum verè ſcit nemo parentem.

Et latiſsimè diximus in noſtris commentariis conſuetud.tit.xxvij.§.iij.in glo.j.poſt prin.

162 Eſt tamen uerus filius.

¶Hic,inquam,filius,non ideo dicitur improprius filius,ſed verus,alioqui nullus eſſet verus filius: in eóque habent locum ſtatuta quantumlibet exorbitantia ac correctoria.Et de hoc caſu loquẽs tex.in l.imperatores.ff.de prob.hanc præſumptionem appellat veritatem,vt inibi annotat Accurſius in gloſſ.vltima.

163 Dolus præſumptus idem debet operari quod uerus. Donatio uera eſſe præſumitur, quæ ex præſumptione iuris procedit

¶Similiter iura quibus cauetur,quòd in actionibus bonæ fidei ſuper dolo iuratur in litem, vt l.in actionibus.ff.de in lit.iu.cum ſim.licèt ſint exorbitantia & odioſa, cum regulariter non credatur iuramento aduerſarij:obtinent etiam in dolo præſumpto,l.tutor qui repertorium, in prin. ff. de admi.tuto.{& Bal.in d.l.in actionibus,col.vlt.nam dolus(inquit)præſumptus idem debet operari quod verus:quia præſumptiones legum habentur pro liquidiſsimis probationibus.Et idem Bald. conſ.cxciij.ſtatuto ciuitatis Alexandrinæ,lib.2.aſſerit maleficium,quod probatur per tacitam cõfeſsionem vel præſumptionem,eſſe verum maleficium,per tex.in l.ſi tutor.C. de interdic.matri. & ea quæ ſuprà diximus numero præcedenti,præſumptionem eſſe liquidiſsimam probationem. Et in ſimili quoque dicit Bald.poſt Azo.in l.ſi culpa.ff.de rei ven.titulum tacitum ſiue præſumptum eſſe verum titulum.}Ex quibus conficitur,quod ſuprà diximus, donationem veram eſſe, quę ex præſumptione iuris procedit:ſicuti in ſimili poſſeſsio vera,quæ ex actu ficto prouenit,per not. per Bart.in l.ſi is qui pro emptore,in fi.ff.de vſucap.cum concord.à me collectis in { noſtro tracta.conſtit.poſſeſſo.in ij.parte,in j.amplia.nu.2.

164 Præſumptus actus nõ tãtũ habet fauoris ac roboris, quantũ uerus ac certus.

¶Poſtremò ſi verum eſſet,quòd lex ſimpliciter loquens non traheretur ad actum præſumptum: tamen id tantùm obtineret,quando lex diſponeret in fauorem ipſius actus, ob id quòd præſumptus non tantum haberet fauoris ac roboris,quantum verus ac certus,vt diximus. Secus ſi cõtra ipſum actum diſponeret.Nam lex annullans,infirmans,irritans actum, trahitur etiam ad actum præſumptum,per l.qui ad certum.ff.loca.Et hinc videmus, quòd leges prohibentes donationes inter virum & vxorem,procedunt in donatione præſumpta,vt voluit gl.in l.ſi donationis. C.de contrah.empt.& ibi Saly.qui eam ad hoc expendit.& Soci.conſ.lxvj.fruſtra plenitudini,col.j.li.j. Et leges requirentes inſinuationem in donationibus,eas alioqui irritantes,habent etiam locum in donatione præſumpta{& tacita}ex ſententia Bart.in l.j.in vlt.oppo.ff.de dona.& in l.vlt. in prin. per illum tex.C.de iure dot.vbi dicit id eſſe menti tenendum,{& Bald.conſ.ccxxxj.præſuppoſito ſtatuto,lib.j.}& Ang.conſ.xciiij.cum lis & quæſtio,col.antepe.verſ.hoc igitur articulo, { licet ibi aliud dicat de ficta donatione.}Raph.Fulg.conſ.lxxij.ſuppoſita bulla,col.vlt.verſ.nec nocet,iunctis pręcedentibus.& Pet.Ferra.tit.forma libel.quo agi.pro dona.in verbo,ſolenniter,col.iiij.verſ. deinde quia prædicta.& Anton.Cana.qui vnicum Bartol.locum citat in tract.inſinuationum. q. xliiij. Et ſtatutum prohibens donationem ſine præſentia iudicis,locum habet in donatione præſumpta,vt latè conſuluit Corne.conſil.clxxxv.tria principaliter,colum.iiij.verſic.his tamen non obſtan.lib.ij.

165 Lex annullãs & prohibens nõ tantũ trahitur ad actũ præſumptum. ſed etiam ad fictum.

¶Nec ad præſumptum quidem tantùm trahitur lex annullans ſiue etiam prohibens, ſed ad fictũ quoq;,vt & de eo quoque hîc loquamur:tam ne plus operetur fictio quàm veritas,quod iam ſuprà diximus,tum quoque,quia quod verè fieri non poteſt,nec fictè quidẽ etiam poteſt:ſiue ea impoſsibilitas ſit ex natura.l.adoptio.ff.de adop.& l.confeſsionibus.ff.de interro.actio.& Bart.in l. ſi is qui pro emptore,col.xij.verſ.ſequitur eius quod eſt poſsibile.ff.de vſucap. vbi & alia iura allegat.{& rurſum in l.eandem.in prin,col.j.ff.de duob.reis,vbi id declarat Ang.& Imo.in l.ſub conditione.ff.de ſolut.}& Petr.Anch.conſ.xxij.ſubtiliter & copioſè,col.ij. cum ſim. Siue ex iuris diſpoſitione.l.Gallus.§.ſi eius.{& ibi Imo.}ff.de lib.& poſth.& l.talis ſcriptura.ff.de leg.j.Bal.{conſ. 243.quidam nobilis nomine Antonius,col.2.lib.j.&}conſ.cccxcix.de principali inſtrumento,col. 2.lib.v.& Bart.conſ.lxxv.viſo inſtrumento,poſt medium,cum multis concord.adductis à Iaſo.in

d.l.ſi is

BIU Cujas

d.l.si is qui pro emptore,nu.290.& seq.Licèt contrarium asseruerit Alciat.lib. Paradoxorum iij. c.xvj. & in l.intelligendum.ff.de verb.signifi.de quo nos alibi latiùs disseremus.

166 ¶Porrò d.l.si quis argentum.C.de dona.& d.l.vlt.C.de sacr.eccle.de quibus locuti sumus in priori op.disponunt ad actus confirmationem:ideoq; cum actus verè probatus plerunq; sit magis efficax,quàm qui est præsumptiuè tantum probatus,vt diximus , non est mirum si lex noua dans nouum robur actui claro,apparenti,& expresso,non habet locum in tacito & expresso,quæ ratio non procedit in lege è diuerso disponente ad actus infirmationẽ,quin potius tẽdit in contrariũ.

Lex noua dãs nouum robur actui claro & expresso, non habet locum in tacito.

167 ¶Cæterùm qui dicunt d.l.si quis argentum,non habere locum in donatione præsumpta, innitũtur ratione,quæ hîc nihil omnino facit,quoniam,inquiunt,concurreret circa idem duplex specialitas,videlicet quòd præsumeretur donatio,contra regulam.l.cum de indebito.ff.de prob. cum si. Item quòd ex nudo pacto oriretur actio,contra l.legem.C.de pact.cum simil.quod fieri nec debet,nec potest,per not.in l.j.C.de dot.promiss.& per Bart.in d.l.si is qui pro emptore.col.pen. ff. de vsucap.Et idem quoque dici potest de d.l.vlt.C.de sacrosan.eccl. quòd scilicet præsumeretur donatio,& ex dicta donatione transferretur dominium sine traditione,contra regulam d.l.traditionibus. C.de pact.

Opinio eorũ qui dicunt l.si quis argentũ. non habere locũ in donatione præsumpta.

168 ¶Ex quibus clarè patet,non obstare quod dictum est,dictas ll.non procedere in donatione præsumpta si id tamen verum sit.Nam quantum ad d.l.si quis argentum,contrarium asserit gl. in d. l.si tibi,in prin.ff.de pact.& in d.l.hactenus.§.j.ff.de consti.pecu.quam simpliciter sequuntur Bar. sibi contrarius,& alij præter Pau.Cast.ibi,sequitur etiam Raph.Fulg.in d.l.iurisgentium.§.quinimo,col.4.& ibi etiam Fortu.Gartia.col.xxxiiij.vers.tertiũ dictum. & Marti. Laud.in eadem l.in d.§.sed cùm nulla.& Ang.Are.in §.in personã,col.antep.vers.quartò principaliter,Inst.de action. vbi dicit illam posteriorem gloss. esse ad hoc not.& menti tenendam. & clanculum voluerunt Iac.But.& Bar.in l.receptitias.C.de const.pec.vbi & hoc expressè voluit Guid.Pap.& Fran.Are. in l.2.col.2.vers.ad tertium.iunctis præcedentibus.ff.de leg.j.

Confirmatio præcedentiũ.

169 ¶Quantum verò ad l.vlt.C.de sacro.eccl.similiter contrarium tenuerunt omnes quos supra pro contraria parte adduximns ex Iasone,qui eos malè citauit,præter Bald. qui verè fuit illius partis in loco ibi citato.Sed & hoc quoq; vltra eos voluit Bart.in l.cùm falsa,circa medium.C.de iur. & fact.igno.& Bal.sibi contrarius in l.ad probationem,col.vlt.vers. quæro quid si animo. C. locat. {& in l.si constante.§.si vxor.ff.sol.mat.} Ang.in l.qui rem,eo.tit.& §.emphyteusim,in fi.in auth. de non ali.aut permut.Pau.Cast.cons.xj.super primo quæsito inquantum,col.1.lib.2.Alex. in d.l si aliquã rẽ,col.x.vers.ex quo infert Bart.& {ibi quoque Fran.Ripa col.xij.nu.36.} ff.de acq.poss.

170 ¶Et hæc quoque posterior pars ex eo confirmatur,quòd statutum ex quo maritus lucratur certam partem dotis,procedit etiam in dote præsumpta,quamuis sit non modò exorbitans, sed & correctorium iuris communis.Ita enim non obscurè sentit Bart.in disputa. incip. mulier habens magnum patrimonium,ferè per totum.& expressiùs voluit Bal.in l.cum citra,per gl.ibi.C.de iure doti.& in l.nulla,col.j.vers.sed pone.C.eo.& latè cons.cij.mulierem maritus duxit , lib. iiij.& Pau.Cast.cons.lx.visis statutis communis Vincentiæ,in ij.dubio,lib.ij.Rapha.Com. cons.cix.domina Ioanna,in primo dubio,ea ratione motus,quòd præsumptio innititur veritate , per ea quæ habentur in l.vlt.ff.quod met.cau.in l.siue possidetis.C.de proba.& idem quoq; voluit Pan.cõs. xlvj.tria mihi ostensa dubia,in secundo dubio,lib.j.{& Alex.cons.cxxij.viso processu,col.ij.li.7.} & Soci.cons.lxxx.præsens consultatio,col.vlt.lib.iiij.Fran.Curt.iunior,cons.iiij.super controuersia,col.vj.vers.hæc verissima.Et id ego verius esse arbitror,licèt contrarium teneat Bal.& hîc sibi contrarius,cons.cccxxxiij.quia ista dos non fuit vera,lib.iiij.{& non obscurè Ias.cons.50.pro nobilibus,col.2.lib.j.}Ex quibus potest videri malè consuluisse Soci.in statuto prohibente donationem inter virum & vxorem morte confirmari:de quo diximus in priori sententia.Et facit etiam tex.in c.veniens ad nos,{& iterum in c.is qui,}ext.de sponsa.& mat.ex quibus no. Pan.in priore loco,in pen.no.{in j.no.}quòd matrimonium præsumptum tantam vim habet,quantam verum. Nam ibi si vtrunque concurrat,& verum,& præsumptum, præfertur non quidem verum præsumpto,sed quod ex iis est prius tempore.Hincq; dicit inferri,quòd dispositum in casu vero,habet locum & in præsumpto:ad quod etiam alleg.no.in l.si possessor.C.de relig.& sump. fun. & l. certè.ff.de præc.{& illum quoq; tex.in d.c.is qui,ad id quod diximus expendit Phil. Dec.consil. dclxxxj.viso puncto,col.j.}Et hîc etiam vide quę latè scripsimus in nostris legibus cõnubialibus, in glo.v.in verbo, *contracter*, in iij.quæst.quæ est sub nu.lvij.

Statutum ex quo maritus lucratur certam partem dotis, procedit etiam in dote præsumpta.

171 ¶Octauò quæro,An hæc l.habeat locum in simplici renuntiatione siue remissione alicuius rei aut debiti.Et primum videtur quod non.quia remittere non est propriè dare aut donare.per l.Iulianus ait.ff.de condit.& demon.vbi conditio dandi non impletur per remissionem.Quem tex.aureum ad hoc dicit Fel.in c.veniens,le j.col.2.vers.secundò intellige,ext.de testi.Et bene facit tex. in l.si pignus.ff.quæ in fraud.cred.vbi si pignus vir vxori remiserit,vel è diuerso, nulla fit donatio.& ideo,inquit glo.ibi,valet huiusmodi remissio.& adducit concord.Et licèt constante matrimonio maritus nõ possit reddere dotem vxori,nisi in certis casibus,cum id sit instar donationis. l.j.C.si dos constan.mat.potest tamen citra illos casus & indistinctè remittere dotem promissam nondum datam:vt tradit gl.no.in l.si constante,in verbo,firma,& ibi Ray. & Bal. in vtraq; lect.

Hæc lex an habeat locum in simplici renuntiatione siue remißione alicuius rei aut debiti.

qui

qui eam no.dicit in posteriore.C.de donat.ante nup.& Rom. qui illam dicit sing.in l.quamuis. ff. sol.mat.& sing.dcj.tu habuisti.Ex quibus constat,non omni cui negatur facultas donandi,negari quoque remittendi,sicuti è diuerso non omni cui donare conceditur, remittere quoque concedi,vt per gl.in c.statutum.§.notarium,in verbo,remissione,de rescri. lib.6.

172 *Et an remissio indigeat insinuatione.*

¶Ex quo etiam fit,vt talis remissio non indigeat insinuatione,sicuti vera donatio indiget.ex sententia{Placen.& Azonis,vterque in summa tit.Instit.de don.}Ioan.And.post Guil.Suz.in addit. Spec.tit.de instru.edi.§.porrò,in vlt.addi.quæ est in col.pen.Bal.in l.j.col.2.vers.sed quia confessio indiscreta.C.de confes.& in l.illud,col.iij.vers.secundò quæritur.C.de sacro.eccl.vbi dicit hãc liberationem non exigere insinuationem,nisi in ea exprimatur quòd fiat causa donationis.Iaco. But.& Saly.in l.creditori.C.de pact.{idem Saly.in l.sancimus,in prin.in antep.q.C.de don.}Pet. Ferra.in tit.forma libel.pro dona.in verbo,solenniter, col. iij.vers.quid autem dices. Et videmus etiam quòd donatio absenti fieri non potest,nisi per nuntium vel epistolam.l.absenti.ff. de don. & diximus latè suprà in verbo,libertis,nu.{68.nec vlterius.}Liberatio autem fieri potest,glo. in l. non solùm nostrum.§.si liberationis verba,& ibi Bart.& alij.ff.de libe.leg.& Bald.in d.l.illud,quo loco nuper citauimus,{& in l.is qui hæres,in prin.ff.de acq.hæred.& in l.generaliter,col.vlt.in xij. quæst.C.de non nume.pecu.& cons.cccxlj.maritus,col.j.lib.j.& cons.xiiij.Antonius fecit. versic. nonò quia maritus,lib.2.& cons.ccxlij.suadeo,col.j.lib.iij.vbi id dicit procedere,etiã si fiat in nulla voluntate,per d.§.si liberationis,}cum simi.Ideóq; cùm hęc l.sit exorbitans,vt latè probauimus supra in verbo,libertis,{num.19.tum secundò,& multis seq.}& loquatur nuncupatim de donatione:consequens est eam esse trahendam ad remissionem,quæ non est propriè donatio.l. si verò.§.de viro.ff.sol.mat.cum simi.

173 *Autoris opinio.*

¶Tamen ego contrarium in casu l.nostræ verius esse existimo,secutus Corn.hoc expressè volẽtem cons.xj.in præsenti consultatione,col.pen.vers.nec obstant ea,lib.iij.& Socin.cons.xx. in facto præsupponitur,col.vlt.lib.iij.{& Carol.Rui.cons.xcviij.visa renuntiatione,col.viij. vers. non ob.igitur primò,lib.j.& cons.lx.de re quidem,col.v.num.14.lib.3.& cons. cxl.circa casum de quo quæritur,col.3.nu.v.lib. 4.}Nam remissio,siue liberatio,siue etiam renuntiatio gratis facta, vim prorsus donationis obtinet.l.contra.§.si filius.ff.de pact.l.j.ff.de transf.& l.si mulier,& ibi Bald. & Alex.ff.de condi.ob cau.& l.peculium,la prima,in prin.& ibi Bart.ff.de pecu. & l. si fundum sub conditione.§.Titio fundum,& ibi gl.& doct.ff.de leg.j.vbi & illud probatur procedere in conditionibus,quæ aliàs tanquàm ad Polycleti regulam implendæ sunt.Ea autem loquitur in casu d.l. Iulianus ait,quam pro priori parte adduximus,ex eáq; & ex no.à doc.in vtroque loco facilè intelliges eam nõ obstare huic nostræ sententię.Sed & id quod diximus,remissionẽ habere vim do-

Remissio habet uim donationis.

nationis,probat item tex.in l.sicut.§.an paciſci.ff.quibus mod.pig.vel hyp.sol.& in l.si mulier, & ibi Bald.ff.de leg.3.& in l.si in stipulatum,& l.Modestinus,& ibi doct.& l.quidã,in prin.& l.in ędibus,etiam in prin.ff.de dona.& l.si donationis,& ibi Bal.C.eo.& l.si quis delegauerit.ff.de nouat. & l.iij.§.sciendũ,& l.si sponsus.§.si maritus duos,&l.cum hic status.§.si inter,vers.planè.ff.de donat.inter vir.& vxo.& l.si maior.C.de transac.& l.si donationis,quæ est ij.C.de accepti. & voluit glo.in l.si inter,in verbo,nec donationis,& ibi Bal.C.de solu.Ioan.And.& Pan.in c. ex insinuatione,extra de iure patro.vbi ex hoc dicunt,quòd cum remittitur ius patronatus etiam cum patrono,requiritur cõsensus episcopi,cũ id donare sit.Bart.in l.vlt.in prin.ff.de his quæ in frau.cre. {vbi & ex hoc dicit procuratorẽ nõ posse renũtiare exceptionibus peremptoriis,quãuis posit dilatoriis,} & in l.si vnus.§.pactus,col.v.vers.dicatis vos.ff.de pact.& in l.si de certa,col.j.vers.vlteriùs.C.de transf.Bal.{& Saly.in l.pactum curatoris.C.de pact.vbi ex hoc dicũt,procuratores quoque nõ posse renũtiare non solùm exceptionibus peremptoriis,sed nec declinatoriis quoq;, nisi tamẽ tacitè procedẽdo ad vlteriora.& idem Bal.in l.& hæredi.§.nos autẽ.ff.de pact.&}in rub.ext. de procu.col.iiij.vers.an posit constitui,vbi ex hoc dicit,quòd procurator nõ potest facere pacẽ, cum remissio iniuriarũ sit donatio,& cons.341.maritus prædiũ dotale,col.j.lib.j.& cons.293.factũ sic proponitur,domina Bartholina,col.2.vers.cõtra nãq;,li.3.Sign.cons.26.quæstio talis est, col.2. vers.itẽ habes,& cõs.c.quæstio dubitalis,col.ij.vers.quartò arguitur.Ang.cõs.xciiij.cum lis & quęstio,col.pe.vers.videndũ igitur restat,vbi ex hoc dicit,quòd si ex statuto debeatur gabella ex donatione,debetur & ex remissione siue liberatione debiti.{Pet.Anch.cons.cccvj.efficax,col.ij.}Pan. cons.lxxxij.conditoris,& c.quanquàm in his,ad fi.lib.j.& latè Alex.cons.xxij. viso instrumento, col.pen.lib.j.& latissimè Cal.cons.xxv.Titius nobilis,in multis locis illius consi.

174 *Donare qui nõ potest, nec potest gratis remittere.*

¶Et ideo qui non potest donare,non potest gratis remittere,vt voluerunt Bal.& Saly.in l.j.C.de pact.Bal.{in l.j.ad fi.C.de bon.mater.vbi loquitur de procuratore,&}d.cons.cccxlj.col.j.lib.j.Paul. Cast.cons.cccxlij.considerandum est primò,col.j.ad fi.lib.j.& cons.xxxij. circa primum in princ. 3.dubij,lib.2.Pan.in d.c.veniens,le j.in iij.not.de testib.Soc.cons.xliij.visa prouisione, paulò ante fi.lib.j.Propterea nec potest administrator etiam liberam habens potestatem,remittere.d.l. contra iuris.§.si filius.ff.de pact.& l.filiusfam.in prin.ff.de dona.& Bart.in d.l.vlt.in prin. ff. quæ in frau. cred.Bal.in l.præses,col.ij.vers.venio ad quæstionem.C.de transf.& in l.si procurator, col.j. C.de procur.cum sim.Quod & de prælato scripserunt Io.And.Card.Flor.& Imo.in c.ij.de don.Bald. in d.l.præses,vbi suprà.Maria.cons.xviij.prosequẽdo ordinem,col.pe.vers.item probatur.Ex quo etiam Bald.ipse in l.vlt.§.col.ij.vers.sed nunquid procurator.C.de tem.app.negat procuratorem

Procurator non potest re

posse

BIU Cujas

posse renuntiare appellatio[illegible]donare est. Et subdit idem esse de prælatis ecclesiarum. Quæ etiam fuit sent[illegible]l.j.§.si procurator,col.vlti.& in c.ex parte.C.de rescript.} & Ang.& Imol.in l.ab exec[illegible]ff.de app.& latè Alex.consi.cxv.attentis narratis,col.j.lib.v.{& Iaſ.in d.l.contra.§.ſi filius,col.j.ff.de pact.} licet quidam contradicant, {Corne. consi.cclxxiiij.insurgit,col.ij.versic.sed renuntiatio,lib.iij. Ex quorum dictis intelliges etiã id procedere in procuratore qui per litis contestationem factus est dominus litis.

nuntiare appellationi.

175 ¶Sed nec aliàs potest procurator liti renuntiare, vt affirmat Ang.in l.bonorum.ff.rem ratam habe.illa ratione quam diximus,quia donare non potest. Nec exceptionibus domino competentibus,secundum Inno.in c.cùm olim,le j.paulò ante fi.ext.de offi.deleg.per d.l.contra.§.ſi filius.& Bart.in d.l.vlti.ff.quæ in fraud.cred.Bal.qui & illa eadem ratione mouetur,in d.l.pactũ curatoris. C.de pact.{& in l.nam & nocere,in iij.not.ff.de pact.in vtraque lect.} & in d.c.cùm olim, col.ij. versi.quæro nunquid.& Pau.Cast.consi.cxcvj.super primo quæsito dicendum est,col.j.vers.nec obstat consensus,lib.ij.vbi & hanc eandem rationem adfert. Sicuti nec prælatus renũtiare potest exceptionib.ecclesiæ competentibus secundum Ioan.And.in c.exposita, ext.de arbit.& in c.grauis,col.ij.super verbo,acceptum,in prin.ext.de depos.& in c.vlt.col.penul.versi.quid si prælatus, extra de solut.Domi.consi.cxxix.primum an prædicti,col.j. vbi postea declarat, & ex hoc illud quoque dicit quod suprà diximus,ex Bald.non posse prælatum renuntiare appellationi. Et facit etiam ad hæc omnia tex.in l.non abstulit.C.de nouat. Nec minùs punitur qui remittit debitum ecclesiæ,quàm qui donat,secundum Ioan.And.in c.si quorundam,& ibi Ant.col.j.extra de solu. Et tam cõmittit simoniam qui remittit,quàm qui donat,vt probat text.in d.c.veniens,& ibi gl.j. Panor.in iij.not.& alij,ext.de testib.& eam glo.ad hoc dicit sing.Barb.consi.xlj.illud adferam in medium,col.xvj.versic. item est etiam ponderandum,lib.j. Sed & de hoc est text.in c.talia,& ibi etiam glo.in verbo,impunitatem.viij.q.iij.& voluit etiam glo.j.in c.ordinationes.j.q.j.{& in c. ea quæ,in prin.j.q.iiij.} in c.pen.& ibi omnes propè doct.ext.de simo.Et nihil refert vtrùm quis accipiat,an actione liberetur,vt quid calũniæ causa faciat.l.quinetiam,& ibi glo.ff.de calum. quem tex.dicit not.Bal.in c.pen.circa medium,ext.de elect.trahitq; ad id quod diximus de simonia.

Nec liti. Nec exceptionibus domino cõpetentibus. Prælatus renuntiare non potest exceptionibus ecclesiæ competentibus.

176 ¶Et quicquid suprà diximus ex quorundam sententia,certè huiusmodi remissio, siue renuntiatio quæ excedit quingentos aureos,requirit insinuationẽ sicut donatio,vt probat tex.in l.in ædibus. §.j.ff.de don.& voluit gl.in l.j.§.j.& ibi Bal.tam in prin.l.quàm in eo.§.vbi dicit no.& ita vidisse consultũ & iudicatum.ff.quib.mod.pign.vel hypo.sol.& in l.si quis obligatione,& ibi Dyn.Ray. & Phil.Dec.ff.de reg.iur.Bart.in d.l.Modestinus,& ibi etiam Imol.Ro.qui distinguit.Pau.Cast.& alij recentiores.ff.de don.Bal.in l.contra.§.ſi filiusfa. in iij.not.ff.de pact.& in l.tale pactũ,in prin. & ibi etiam Ang.eo.tit.& idem Bald.{in l.si tibi decem.§.j.de pign.col.vlt.eo.tit.& in l.j.in princ. & iterum in §.j.ff.quibus mod.pign.vel hypoth.sol.vbi ita dicit fuisse iudicatum & in l.j.in ij.no. per illum tex.ff.de transf.&} in l.pactum,in xviij.q.C.de collat.& in l.si donationis,per illum tex. & ibi etiam Ang.C.de dona.& ipse Bal.in d.l.si inter.C.de sol. vbi ita dicit fuisse consultum per Bart.& Fran.Pis.& idem Bal.Guil.Cu.in d.l.si mulier,& ibi quoque Alb.& Alex.qui adfert concord.& Iaſ.ff.de cond.ob cau.idem Bald.in l.si sponsus.§.circa venditionem.ff.de don. inter vir. & vxo.& iterum in l.si quis pro vxore.§.si vxor,eo.tit.{& in l.quinetiam.ff.de calum.} & consi. 231.præsuppositio statuto,lib.j.& iterum consi.cclxj.primò quæritur,statuto cauetur,col.ij.in ij.dubio,& rursum in fi.consi.eo.lib.j.& consi.186.ad euidentiam præmittendum,col.iij.lib.ij.& consil. 375.certum est quòd filia,col.j.lib.iij.vbi etiam dicit Bart.ita sæpius consuluisse,& consi.352. ita statuimus,col.ij.versi.an pactum,lib.v.vbi & illud item dicit Bart.ita sæpius consuluisse:cuius tamen in id consilia non reperi,idem Bal.in tract.de pact.col.xij.versi.item quæro pactum liberatorium,& in sua marg.in verbo,insinuatio,& Ang.in l.pacta quæ cõtra.C.de pac.vbi dicit ita fuisse iudicatũ Perusij,& in l.si vnus.§.pactus ne peteret,col.pen.versic.secundò quæro,ff.eo.tit.vbi ad hoc dicit sing.gl.in d.l.si quis obligatione.& idem Ang.in l.Nesennius.§.vlt.& ibi Alex.ff.ad leg. Falc.& idem Ang.in d.l.si constante.C.de don.ante nupt.vbi & ex hoc reprehendit gl.ibi,quam suprà citauimus,sicuti etiã facit Cy.ibi. Sed & idem voluit ipse Ang.consi.lix.quidã paterfa.col. vlt.& consi.77.plures creditores,in fi.& d.consi.94.cũ lis & quæstio,col.pen.versi.hoc igitur articulo.Imo.tum in l.j.tum in l.Aquilius Regulus,col.ij.vers.extra glo.ff.de don.& in l.si accepto. §.j.ad fi.ff.de acceptil.& in rub.ext.de don.& in c.cùm contingat,char.antep.ext.de iureiur.& in c.vlt.col.x.versi.an autẽ in donatione,ext.de don.Io.Plat.in §.j.Insti.de don.Pau.Cast.in l.j.post mediũ.ff.de don.& consi.385.siue dicamus,col.j.lib.j.Io.Ana.in c.cùm tu,in col.pen.versi.quartò quæritur,ext.de vsur,Ang,Aret.in §.aliæ,col.vlt.Instit.de don.Alex.qui hanc dicit esse cõmunem opin.& Soci.qui idem dicit.& Phil.Dec.in d.l.creditori.C.de pac.idem Alex.in l.si quis accepto. circa medium,ff.de cond.ob cauſ.& consi.137.in causa & lite vertente inter Lancelotum,col.vlt. libr.ij.Calc. d.consi.xxv.Titius nobilis,col.vij.& multis seq.& consi.lvj.in causa dominæ, col.iij. versi.septimo,quia si talis.Barb.consi.xlj.illud adferã,col.xvj.versi.item est etiam,lib.j.& latè cõsi. xvj.præclarè scripsit,col.xj.vers.quinimo plus videtur,& seq.lib.ij.Ant.Cana.in tract. insinuationum q.xlvij.{Soc.consi.xcij.viso instrumento,col.vlt.lib.iij.} Felyn.in d.c.veniens,le j.in iij.not. de testib.Iaſ.qui super hoc consuluit nuncupatim,cons.cxcix.quæritur an liberatio,lib.ij.& consi. cxlix.circa primũ,col.iij.vers.nec ob,si diceretur,lib.4.Matth.Affli.in tract.protomixeos,in glo.j.

Remißio siue renuntiatio quæ excedit quingentos aureos,requirit insinuationẽ.

BIU Cujas

colũ.versi.sed quæro,quid si parentes.Phil.Dec.consi.402.in causa illustrissimi, col.iij.versic.& hoc etiam confirmatur.& Alciat.in d.l.dedisse.ff.de verb.signi.& Lance.Galio.in rub.ff. de verb. oblig.col.xxxij.versi.item donatio. Et hæc est, vt diximus, communior ac verior.

177 *Liberatio non magis potest fieri absenti quàm donatio.*

¶Quinetiam ex multorum sententia liberatio non magis fieri potest absenti, quàm donatio, cõtra id quod suprà diximus ex aliorum sententia. Ita enim voluit Accursius sibi contrarius in l. idem in duobus,in fi.& ibi Bart.& Bal.sibi item contrarij,& Ang.qui id declarat.ff.de pact.idem Bald.in l.si tibi decem.§.si quis,ante fin.eo.tit.& in l.& hæredi.§.nos autem, col.j.versi.reuoco in dubium,eo.quoque tit.quibus locis id videbis amplissimè tractatũ.Sed tu hîc omnino vide Alex. in d.l.in duobus,de pact.& ipsum Fran.Aret.in l.sed si de sua,col.ij.versi.& ad text.respondeat.ff. de acquir.hære.& ante hos ipsum quoque Bald.in d.l.is qui hæres,in princ.& ibi quoque Franc. Aret.col.ij,versi.vtrùm autem liberatio,eo.tit.& eundem Bald.in l.Labeo.ff.de iureiur.& in l.rescriptum.§.plerunque,in j.lect.ff.de pact.

178 *Renuntiatio inofficiosa æquè reuocatur ac donatio.*

¶Similiterq; renuntiatio si sit inofficiosa, æquè reuocatur vt donatio,vt consuluit Bal. consi.183. refutatio facta absque causa,in prin.lib.4.Nam & aliàs si in fraudem facta sit, æquè reuocatur ac donatio,l.j.§.vlt.ff.quæ in frau.cre.& latè Pau.Cast.consi.135.dubium facit,lib.j.Est enim vtriusq; & donationis & remissionis siue renuntiationis eadem ratio,maximè quantũ ad casum l. nostræ pertinet. Ergo & idem ius seruari debet.l.illud.ff.ad leg.Aquil.cum si.Præsertim quia licèt l.nostra sit exorbitans,est tamen fauorabilis,vt abundè suprà disseruimus.Ideo extendenda est ex eadem ratione ad aliũ casum secundũ Fran.Aret.in l.Titius,in prin.ff.de libe.& posth.& Soci.cons. 93.testamẽtum præmissum,col.iiij.li.itẽ iiij.& latè diximus suprà in verbo,libertis.Maximè verò ad eum casum qui potest comprehendi sub lata & impropria significatione casus {expressi,quando & id procedat in odiosis,pœnalibus,& correctoriis,} per l.filium.ff.ad Maced.iuncta l. iusta.ff. de verbo.sign.& in auth.vt hi qui obli.se per.hab.res mino.in prin.& ibi glos.in verbo,ad curationem,& Ang.& etiam {glo.in auth.minoris debitor,in verbo,curatorem.C.qui dar.tuto. poss. &} glo,in c.quia periculosum,in verbo,de episcopis,de sent.excom.lib.vj.& in c.j. de temp.ordi. eo.lib.& in c.j.in verbo,beneficia,& ibi Domi.super ea glo.de rer.permuta.eo.lib.& in cle.j.in verbo,eligatur.& ibi quoque Paul.Liaz.Lap.Anto.& Imol.de elect.& in cle.j.in verbo,gregibus, de deci.Bal.in l.quòd verò.ff.de legi.Imo.Raph.Cu.& Pau.Cast.in l.si verò,§.de viro.ff.sol.mat.Idẽ Imo.in l.ij.§.si super.ff.de don.cau.mort.& in l.vlti.ff.de hæred.insti.Anto.in c.vlt.col.xxxix.fallit primò quando verba,de consue.Anto.Rosel.in superscrip.cons.xxv.Calca.Titius nobilis,in fi. Barb.qui ad hoc multa adducit inter consi.eiusdem Calca.consi.xxvij. illud afferam in medium, col.x.Alex.in l.iij.§.si procurator,in fi.ff.quod quisquis iur.& in l.cùm ex causa, quam legit cum l.tempus,in duobus locis.ff.de re iud.{in l.ij.col.ij.versi. itẽ quia lex.ff.de leg.j.& consi.ccxvj.nec arguẽdi,col.pen.vers.& potissimè,lib.ij.} & consi.cxiij.perspectis his,col.ij.lib.vj.vbi adducit multos concor.& Soc.in rub.ff.sol.mat.col.j.& in l.j.col.iij.vers.cõfirmo hoc ratione.ff.de vulg.& pupil.substit.vbi & ad hoc alia allegat.{& Fran.Balb.in tract.præscrip.in iij.q.princ.j.part.prin.}

179 *Confirmatio præcedẽtium.*

¶Cuius rei est optima ratio.Nam cùm res ipsa continetur sub lata significatione verborum,& in ea est eadem ratio,quæ mens legis est,vt est text.melior de iure,in l. scire oportet.§.aliud autem, versi.sed & si maximè.ff.de excu.tut.prout dicit Bal.in l.j.col.pen.ff.sol.mat.cum aliis multis cõcordan.à me citatis in nostris commentariis consuetud.tit.ix.§.xxvij.Sequitur quòd ea res venit ex mente legis,adeoq; ex lege ipsa,nõ ex extensione,per l.nominis & rei.§.ex legibus.ff.de verb. signifi.cum multis concord.etiam à me congestis suprà in verbo,libertis,versi.xlv.incip.quorum sententia,propterea hoc casu non agimus de extensione legis exorbitãtis,aut correctiuæ(nam & de lege quoq; correctiua loquuntur ij quos suprà citauimus) sed potius de mente comprehẽsiua.

180 *Hæc lex procedit in renũtiatione iuris iam quæsiti,et non in renuntiatione iuris futuri.*

¶Sed hoc tamen primo loco intelligas,vt videlicet hæc l.procedat in renuntiatione siue remissione iuris iam quæsiti,prout intelligit Corn.d.consi.xj.lib.iij. Secus autem in renũtiatione iuris futuri,& nondum quæsiti,per id quod pulchrè voluit Bald.in d.l.illud, col.iij.in iij.q.C.de sacros. eccles. Illud intelligens quod suprà diximus remissionem siue renuntiationem indigere insinuatione, procedere quando fit renuntiatio siue remissio iuris quæsiti, non etiam si iuris quærendi: verbi gratia,si filia dotata renuntiat patri,iuxta cap.ij.de pact.lib.vj.talis renuntiatio non est iuris quæsiti,sed quærẽdi,id est,vt ipse dicit,obuiat principio acquisitionis,& non est donatio.l.si sponsus.§.si maritus.ff.de donat.inter vir.& vxor.& l.quia autem,& l.Iulianus,ff.si quis omis.cau.testa. Ideo non eget insinuatione. Hæc ferè Bald.

181 *De eadem re.*

¶Et idem voluit {ipse Bal.consi.375.certũ est,col.j.lib.iij.&} nulla ipsius Bal.mentione facta,Pau. Cast.consi.419.viso puncto & aliis,col.j.lib.ij.At Bal.in priore loco nũcupatim refert & sequitur Alex.consi.xxix.præclarè subtiliter,col.iij.versi.nec insinuatio,lib.iij.& Calca.qui ipsum Bal. allegat,in quodam consi.d.cons.xxv.col.viij.Anto.Cana.in d.tract.insinuationũ.q.xlix.Barb.d.cons. xlj.col.xvj.versi.item est ponderandum,quòd iste,& seq.lib.j.vbi & alia multa colligit , vt probet non tantam haberi rationem iuris quærendi,quantam quæsiti,sicut etiam facit { Fely.in c.quæ in ecclesiarum,col.xix.vers.& ista consideratio,extra de const.&} Ias.consi.237. an rex Romanorũ, col.iiij.lib.ij.Phil.Dec.in l.seruus.C.de pact.& consi.cclxix.consultus,col.iiij.versi.& hoc est præsertim. Sed ego multò plura congessi in nostris comment.consuetud.Pictauicarum tit.ij.§.vlt.in glo.iiij.quibus apertè probatur in nulla propè consideratione esse ius quærendum.

¶Quibus

BIU Cujas

182 ¶Quibus etiam adde quæ diximus in noſtris legibus connubialibus,in glo.iij.in j.q. num.28.illud igitur pro conſtanti,& ſuprà in verbo,bona,verſic.viij.incip.ſed antequam. {Et quod dicit Bald. conſi.ccclxxv.certum eſt,lib.j.quòd renuntiare hæreditati,nõ eſt donare,per d.l.ſi ſponſus.§. rogata.ff.de don.inter vir.& vxor.& quod ſcribit Paul.Caſt.conſi.cxxv.dubium facit,in princ.lib.j. quòd licèt dicatur renuntiationem factam in fraudem creditorum reuocari, id tamen intelligitur in renuntiatione iuris quæſiti,non etiam quærendi,per d.l.ſi ſponſus.§.ſin autem.ff.de dona.inter vir.& vxor.& l.qui autem,in princ.ff.quæ in frau.cred.& l.j.§.vtrùm autem.ff.ſi quid in frau. patro.& l.non fraudantur.ff.de reg.iur.}

Renuntiatio facta in fraudem creditorum, reuocatur in renuntiatione iuris quæſiti & nõ quærendi.

183 ¶Sed & huc ſpectat quod ab eodem Bald.ſcriptum eſt in c.j.poſt princi.titu.quid iur. ſi poſt ali. quod ſi dominus remittit vaſallo pœnam commiſsionis feudi,non requiritur inſinuatio,quia magis dicitur indulgentia,quàm donatio,per l.Modeſtinus,& l.in ædibus.§.j.ff.de don. & idem voluit ipſe Bald.in l.ſi mulier,in fi.ff.de condi.ob cauſ.& ſequuntur Marti.Lau.& Card.Alex.qui id dicunt ſing.in d.c.j.etiam poſt prin.& Ioan.Ana.in c.cùm tu,col.penu.verſi.quartò quæritur,ext. de vſur.& Alex.in addi.Bart.in d.l.Modeſtinus.ff.de donat.Iaſ.in l.ij.col.xxvj.verſi.xxxv.quæro. C.de iur.emphyt.{Et facit quod tradit idem Bald.in addit.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,verſic. xxiij.} Nam etſi etiam feudum eſſet ipſo iure commiſſum,tamen intelligitur, ſi dominus voluerit,vt latè dicemus inferiùs,in verbo,reuertatur,num.10. fuerunt tamen. Igitur donec dominus id declarauerit,& ſibi incorporauerit,nondum eſt ius quæſitum.

Dominus remittens uaſallo pœnam cõmißionis feudi, an ad hoc requiratur inſinuatio.

184 ¶Et idem in omni tali pœnæ remiſsione, vt ſcilicet inſinuatione non indigeat,dicit Bald. in l.j. col.j.verſi.in text.putent.C.ſi rector prouin.quia non eſt,inquit,donatio,ſed omiſsio lucrandi,& iterum {in l.ſi mulier,ad fi.ff.de condict.ob cauſ.vbi quærit,an ſi quis mihi teneatur actione iniuriarũ ad mille florenos,& ego illi remiſi an requiratur inſinuatio? & dicit non requiri,quia non erat in bonis meis.arg.l.cùm mancipia.§.cùm emancipatus filius.ff.de collatio.bono.& l.Papinianus.ff.de inoffi.teſta.& quia iſtud eſt potiùs ad animum non reuocare,quàm donare, per not. in §.vlti.Inſtit.de iniuriis. Et idem(ait)dico in aliis pœnis maleficiorum, quia remittere in eis non eſt donare,ſed nolle vti lege pœnali,arg.no.in l.peculium.§.ſi eos.ff.de pecul.& l.diuus.ff.de ſenatuſcon.Sylla.& l.metum.§.ex hoc,vbi gloſ.ff.quod met.cau.& ſequitur Alex.ibi, & iterum quoque ipſe Bald.} conſi.cclxj.primò quæritur ſtatuto cauetur,ante fi.lib.j.{Imo.in d.l.Aquilius.ff.de donat.} & Rom.in d.l.Modeſtinus,col.iij.verſic.tertium dubium.ff.de dona.{& Alex.in l.mulier. ff.de condi.ob cauſ.} de quo tamen vide ipſum Bald.in l.ſi donationis.C.de donat.

Remittere pœnas maleficis non eſt donare,ſed eſt nolle uti lege pœnali.

185 ¶Sed vt redeamus,huc proximè accedit quod eleganter conſuluit Petr.Anch.conſ.ccxxv.cuius exordium eſt,videtur prima facie,col.iij.quod l.cùm auus.ff.de condi.& demonſt.quam iam ſæpius diximus eſſe huic noſtræ l.magna quadam cognatione connexam,non habet locum in iure quærendo,quem ita allegat & ſequitur Barb.conſi.liij.incip.præclarè ſcripſit,col.xij.verſi. modo in propoſito,lib.ij. Quanquam in hoc vltimo contrarium tenuit Socin.conſi.xciij.hoc capite,teſtamentum præmiſſum,col.vij.verſi.nec ob.reſponſio,lib.iiij.per not.per Bartol. in l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Trebel.& per doc.in l.pen.C.de impu.& alien.ſubſt.

L. cum auus. ff. de cond. & demonſt. non habet locum in iure quærendo.

186 ¶Porrò quod ad caſum noſtræ l.priuatim ac domeſticè pertinet,ne fruſtra in aliis laboremus, In hanc noſtram ſententiam faciunt verba huius l.quæ non conueniunt bonis quærendis. Primùm cum dicit bona omnia.Nam ius nondũ quæſitum,nondum etiã eſt in bonis noſtris,l.ſubſtitutio. ff.de acquir.rer.domi.{vbi ſubſtitutio,quæ nondũ competit,extra bona noſtra eſt, & etiam arg.l. rem in bonis,eo.tit.} & l.ſcribit,in prin.ff.de aur.& argen.lega.& l.nemo.§.illud quæritur.ff. pro ſocio,& l.pretia rerum.ff.ad leg.Falc.& eſt tex.omnium meo iudicio optimus,in l.profectitia.§.ſi pater.ff.de iur.doti.{& in l.j.§.vtrum autem.ff.ſi quid in fraud.patro.} & expreſsè voluit Bald.in l.j.col.xiij.verſi.ſextò arguo.C.qui admi.per d.l.pretia,& in l.pupillorum,col.j.C.de repud.hære. {&.nõnihil in c.j.§.iniuria,col.ij.verſi.quæro vtrùm,tit.de pac.iura.fir.& Pau.Caſt.conſi.clxxviij. donatio,col.j.lib.j.Philip.Dec.conſi.xxiiij.cuius ſuperſcriptio incipit,mulier cui propter inopiam, col.ij.verſi.ad hoc reſponderi.} Item verbum,reuertatur,quod non niſi de bonis & iuribus antea donanti acquiſitis intelligi poteſt,vt diximus plenè & probauimus ſuprà in verbo,libertis,verſi. 112.incip.his autem Corn.& Alex.rationibus. Et ideo cũ verba l.noſtræ non cõueniant iſtis bonis quærendis,ergo nec in iis habet locũ diſpoſitio ipſius l.iiij.§.toties,& ibi Bar.ff.de dam.infect. cum ſimilibus ſuprà adductis in d.gl.libertis,in prin. Propterea & Soc.ipſe conſi.liij.viſo inſtrumento donationis,col.pen.verſ.quo fundamẽto,lib.4.conſuluit expreſsim l.hanc ipſam non habere locum in renuntiatione donationis nondũ acceptatæ,& ex qua ideo nullum adhuc ius fuit quæſitum,iuxta no.in l.ſi ego.ff.de neg.geſt.& in c.ſi tibi abſenti,in prin.lib.vj. Et idem in omni iure quærendo voluit ipſe Soc.in l.j.ad fi.& ibi quoque Philip.Dec.col.iij.verſi.tertiò in d.l.C.de pactis,& Iaſ.conſi.cliij.in cauſa mota,col.antepen.verſi.nonò principaliter,lib.ij. & Anton. Rubeus conſi.xij.viſis & diligenter conſideratis,col.iiij.verſi.ſecundò principaliter.

Ius nondum quæſitum non eſt in bonis noſtris.

187 ¶Similiter & in caſu Bald.in d.l.illud.C.de ſacroſ.eccleſ.videlicet cùm filia dotata futuræ ſucceſſioni renuntiat,multi expreſsè tenuerunt huiuſmodi renuntiationem non reuocari ex hac l.ſuſceptis poſtea filiis,propter rationem,quam iam ex ipſo Bald.diximus, quoniam ſcilicet ius nondum erat quæſitum & ita nuncupatim conſuluit Corne.conſi.xj.in præſenti conſultatione, col. iij.verſi.nec etiam videtur,iunctis iis quæ dicit col.pen.verſi.nec obſtant ea quæ adduxi, lib.iij.&

Filia dotata renuntians futuræ ſucceſſioni, huiuſmodi renũtiatio reuocari non poteſt.

BIU Cujas

consi.ccvj.viso suprascripto themate, col.viij.vers.coadiuuantur,iunctis iis quæ antè dixerat, eo. lib.iij. & ipse Soc.{in l.j.col.j.versi.secunda cõclusio.C.de pact.&} consi.xxxix.in quæstione quæ vertitur,col.vlt.lib.iij.vbi ita dicit vidisse consultũ à Ioan.Bapt.Cacia.& illius consi. subscripsisse doct.Perusinos,asserentes & hoc quoq; Bal.consuluisse.Et idem quoque tenuit idem Soc.d.cons. liij.col.iij.versi.secundò respõdetur,lib.4.vbi dicit & hoc tenuisse plerosque doct. modernos in l. ij.ff.solu.matr.qui & ipsi dicunt,vt idem refert,ita quoque consuluisse Ang.Perig. & Leonem à Carpellis. Sed & postea idem Socin.col.v.versi.& per prædicta,dicit ita se Senis consuluisse, & suo consi.subscripsisse Bal.à Bart.Philip.Corn.& alios plures solennes doct.& idem Socin.in d.l. j.ad fi.C.de pact.vbi etiam dicit hoc Senis consuluisse,& esse nouam limitationem ad l.nostram & ibi quoque Dec.vbi suprà.& Fran.Curt.iunior col.iij.num.9.& Alcia.in verbo,sustulerat, vbi & in hoc expendunt eum tex. Idem præterea cõsuluit Alex.dicto consi.xxix.præclarè subtiliter, col.vlt.lib.4.vbi de hoc dicit esse casum in d.c.ij.de pact.lib.vj.iuncto eo quod voluit glo.vlti.ibi. Nam illic dicitur,quòd si filia,cum datur nuptui,renuntiat successioni paternæ, non poterit nec ipsa nec filij ipsius postea susceptí venire contra huiusmodi renuntiationem,vt voluit d.glo. Et id quoque dicit Alex. esse de mente omnium tenentium filios non posse venire contra renun-

Filij an possint uenire cõtra renuntiationem matris factam in contractu dotali.

tiationem matris factam in contractu dotali,si veniant ex persona ipsius,vt per Bal. & alios in l. vlt.C.de pact.Imo.in l.qui superstitis,col.ij.ff.de acquir.hæred.cum aliis prope infinitis concord. quos videbis in nostris consuetudinibus,tit.xvij.§.item xvij. Idem quoque expressè voluit Phil. Fran.in d.c.ij.in fi.per glo.ibi,quam dicit menti tenendã,de pact.lib.vj. {Iason consi.cliij.in causa mota,col.antepen.versi.nonò principaliter,lib.ij.vbi & id dicit generale in omni iure quærendo.} Phil.Dec.in l.pactum,col.v.versi.vltimò notandum est.C.de collat.& consi.clxxxj.satis nota est quæstio,in fi.Hercul.in d.l.ij.& ibi quoque Thom.Parpal.in repet.col.viij.versi. & ista ampliatio.ff.sol.matr.{Carol.Ruin.consi.clxix.de tribus,col.j.num.2.& rursus col.seq.nu.11. lib.j. & consi.lx.de re quidem:col.j.num.14.lib.iij.} Anto.Rubeus consi.xcix.viso casu mihi proposito.

188 *De eadem re.*

¶Et hoc proculdubio verum est,non ea tantum ratione,quam de iure quærendo diximus,sed & aliis duabus minimè contemnendis. Primùm enim quia cùm filia renuntiat in contractu dotali, præsumitur cogitasse de liberis,vt plenissimè diximus supra {in præfatione.} versi.lxix.incip.sed hæc intellige,vt videlicet quis in dubio. Et ideo non habet locum hæc l. ex communi nostrorũ sententia,vt etiam latè diximus in {eadem præfatione,versi.lxiij.} incip. ex quo fit quòd si donans. Quam rationem vltra eam quam diximus,expendunt Corn.d.consi.ccvj.col.vij.versic. ita est aduertendum,lib.iij.& Soc.d.consi.liij.col.iij.lib.iiij.& Phil.Franc.in d.c.ij.de pact.lib.vj. Item quia hæc donatio fit ob causam dotis.In istis autem donationibus ob causam nõ habet locũ hec l.vt suprà diximus in hac eadem gl.Et hanc quoq; in hoc casu rationẽ etiã adferunt Alex.d.cõsi. xxix.lib.3.& Cor.d.consi.ccvj.vbi nuper citauimus.& Dec.in l.j.C.de pact.& d.consi.clxxxj.in fi.

Hæc lex non habet locũ in donationibus ob causam.

189 *Renuntiatio siue remißio si non fuerit gratuita,non obtinet uim donationis.*

¶Intellige secundò ea quæ diximus in renuntiatione siue remissione libera ac gratuita,de qua & ipsi locuti sumus.quòd si non gratuita fuerit,ea certè non obtinet vim donationis,vt plenè tradunt Bald.& Angel.& alij in l.contra.§.si filius,per text.ibi, qui ad hoc est optimus.ff.de pact.& Bart.in l.j.ff.de transactio.& etiam intelligunt cæteri omnes quos suprà citauimus, & omnibus id palam est. Nam nec donatio non gratuita est propriè donatio.l.j.ff.de donatio. & latè suprà diximus,nec huiusmodi remissio non gratuita requirit insinuationẽ,vt per Anto.Cana.in tract. insinuationum.q.xlvj.{& Ias.in d.l.contra.§.si filiusfamiliàs,col.ij.num.8.ff.de pact.} & ante eos Bald.quem non citant {in d.l.quin etiam.ff.de calumnia.&} in l.si donationis.C.de donatio.& in l.si inter.C.de solutio.{& consi.cclxj.primò quæritur,in fi.lib.j.} Quòd si partim gratuita sit remissio,partim non gratuita,ea etiam partim est donatio,partim non est,vt expressè voluit Bald. d.consi.ccclxxv.certum est quòd filia,lib.iij.& Paul.Cast.consi.ccclxxxv.siue dicamus,col.j.in ij. locis,lib.j.& Alciat.in l.alienatum.§.donationis.ff.de verb.sign. atque etiam ita intelligũt omnes quos supra post princ.huius quæst.citauimus. Et ad hoc quoque optime faciunt quæ suprà diximus in donatione facta viliori pretio,iterumq; in donatione remuneratoria,in ij.declaratione, rursumq; in donatione ob causam,in ij.etiam limitatione.

190 *Renuntiatio simpliciter facta,an præsumatur gratuita.*

¶Sed hoc in loco in dubium vocatur vtrùm si renuntiatio simpliciter facta fuerit,præsumatur in dubio esse gratuita,an contrà non gratuita.Et allegatur Ioan.And.quo loco suprà citauimus,videlicet in addit.Specul.titu.de instru.edi.§.porrò,in addit.vlti.quæ est in penu.col.voluisse onus probandi ei incumbere,qui dicit gratuitam.cum quo conuenire videtur Bart.in l.j.ff.de transact. per d.l.contra.§.j.ff.de pact.& l.iiij.§.nunc de effectu,ff.de lib.legat.& quia etiã quis in dubio donare non præsumitur,per l.cùm de indebito.ff.de prob.& optimè facit l.si donationis.C.de don.

191 *Alleganti qualitatẽ aut causam,de quanõ constat,incumbit onus probationis.*

¶Ego verò si de simplici renuntiatione constat,crederem ei onus probandi incumbere,qui diceret non fuisse gratuitam,sicuti cùm de donatione etiam simplici apparet,ea simplex & libera præsumeretur,nisi probaretur ob causam facta fuisse.Statur enim ei,quod simpliciter & prima statim fronte apparet.l.cùm precibus.C.de fide instru.quæ loquitur nuncupatim de instrumento donationis. Et alleganti qualitatem aut causam,de qua non constat,incumbit onus probationis.l.ij.ff. de probat.cum simil.Sed tu de hoc omnino vide Anto.Cana.in d.tract.insinuationũ,in d.xlvj.q.

192 *An hæc l.habeat locum in*

¶Intellige tertiò non procedere in renuntiatione (nisi potiùs donatio dici debeat) iuris etiam quæsiti,quæ fieret ad eius commodũ,à quo antè ad donantem gratis prouenerat:verbi gratia,tu

mihi

mihi donaueras fundum,eamq; donationem acceptaueram. Ideoq; mihi erat ius quæsitum, atq; vt nostri per quandam metaphoram dicunt,radicatum , id est,quod iam radices egerit. Nam & Plin. lib.xviij.c.vij.scribit frumenta multis radicari fibris:vt inde obiter scias, id verbum esse latinum. Sed vt ex semita in viam redeam,Posteaquam tu mihi quidem acceptāti fundum donasti, eidem fundo renuntio ad tuū ipsius commodū:Certè non est locus huic l.quantus ac qualiscunque is fundus sit.Nam & si aliàs qui perdit lucrū iam quæsitum & incorporatum,vt hoc quoq; verbum cum nostris vsurpem,& eo quidem libentiùs,ꝙ & Plin.ipse lib.xxij.c.xxiiij.verbo corporandi eodem sensu vsus est,vnde & incorporatio in rub.& in l.iij.C.de bonis vac.& incorpor.lib.j.quo etiā vocabulo vtitur Columella,sed in alio sensu,in lib.vj.c.ij.Corporare autem,vt id obiter dicam,aliud significat,nempe interficere & veluti corpus solum sine animo relinquere, vt tradit Nonius Marcellus autoritate Ennij & Actij. Qui igitur perdit lucrum incorporatum, id est,in cætera bona nostra veluti in vnum corpus redactū,dicitur pati damnum.l.ij. §. meritò. ff.ne quid in loco publico,& l.non ampliùs.§.vlt.& ibi glo.Dyn.Bar.Ang.Imo.Alex. & recentio res.ff.de legat.primo,& l.liberto octoginta.ff.de bonis liber.& l.si is cui,in fi.eo.tit.glo.in l.j.§. si quis propter inundationem,in verbo,per in integrum restitutionem.ff.de iti.actuq; priua.Bald.in l.cùm te sponsæ,in princ.post Cyn.ibi.C.de donatio.ante nupt.& in l.iubemus,la j. in fin.C.de sacrosanct.eccles.& consi.386.proponitur quod frater,lib.j.cū infinitis propè concord.à me congestis in commentariis nostrarum consuetudinum tit.ij.§.vlt.in glo.iiij. Hoc tamen non procedit,cum id lucrum ad eum redit à quo antè processerat. Neque enim videtur pati damnum,incommodum,aut pœnam,ex sententia glo.not.in l.si ita stipulatio facta fuerit.& ibi quoque Bar. & alij,præsertim Ias.in fin.qui hoc multum commendat.ff.de verbo obligat.

193 ¶Et hoc admodum confirmat,quod egregiè & eleganter voluit Andr.Pisanus doct. non minus illustris quàm antiquus in l.si tibi pecuniam.ff.si certum pet.quòd si tu mihi donans rem quampiam,quam tibi antè donaueram,hæc posterior donatio,quā tu scilicet mihi fecisti de ea re priùs tibi à me donata,non reuocabitur propter ingratitudinem, sicut aliæ donationes:quoniam tu ob illam priorem donationem eras obligatus naturaliter ad remunerandum,vt est text.in l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petit.hæredi.ideo postea eandem rem mihi redonando,videris fecisse causa remunerandi.l.si verò non remunerandi.§.idem Papin.ff.mandat. Ex quo consequens est non reuocari ob ingratitudinem,per text.& glo.in l.si pater.ff.de donatio. de quo latè diximus suprà in donatione remuneratoria. Et hanc sententiam sequitur Iason omnium recentiorum doct.antistes,ibi in fin.etiam reclamantibus Guil.Cum.& Alber.in eandem l. Et facit quod suprà diximus de donatione mutua,in qua vterque capit,nu.105.incip.item alio modo.

194 ¶Illius quoque opin.& hanc nostram in casu huius l.non mediocriter fulcit,quod sing.consuluit Paul.Cast.licèt non omnino constanter,consi.clxxj.cuius caput est,in casu præsenti visis omnibus,col.j.lib.ij.quod in huiusmodi donationibus,eis scilicet factis,qui ante eandem rem donauerant,non requiritur consensus consanguineorum aliàs requisitus à statuto,tanquam hæ donationes plus fauoris & priuilegij habeant,quàm cæteræ de aliis rebus factæ,arg.d.l.si verò non remunerandi.§.idem Papianus,& not.in l.fundum per fideicōmissum.in princ.ff.de leg.j.Quanquam hoc nuncupatim reprobat Ias.in l.cum filiofamil.col.xij.versic.item adde.ff.eod.de lega.j.per tex. in l.ij.C.si aduersf.donatio. vbi minor non potest sine solennitate iuris, & ita sine decreto iudicis consentire patri volenti alienare rem immobilem,quā ante à patre habuerat,de quo & nos aliquid diximus in nostris legibus connubialibus in glo.v.num.54.sed hoc singulariter & seq.

195 ¶Sed & hanc partem non modicum fulcit quòd licèt obligatio antidoralis non impedit repetitionem indebiti soluti,vt voluit glo.in l.ex hoc iure,in verbo,obligationes,ad fin.ff.de iustitia & iure,& diximus suprà in hac eadem glo.nu.68.incip.sed tamen ne quis erret. Id tamen intelligitur,cùm aliud soluitur. Secus autem si illud idem quod priùs datum fuerat, & ex quo nata erat ea obligatio,per text.sing.in l.si testamento.§.j.versi.propterea quòd creditor,& ibi Dyn.Bar.qui id declarant,& qui eum text.dicunt singu.ff.de fideiuss.Ang.in l.ex hoc iure ad fin.& Ias.in l. si procuratori falso,col.iij.versi.aduerte tamen.ff.de condi.causa dat. Ego autem quantū ad casum l.nostræ pertinet arbitror ei non esse locū in huiusmodi specie,de qua tractamus, per ea quæ suprà diximus tum de donatione remuneratoria,tum de donatione mutua,in qua vterque capit.

196 ¶Intellige quartò vt lex nostra procedat in renuntiatione siue remissione iuris aut debiti,siue rei certæ & indubitatæ,vt loquitur l.j.ff.de transact.de qua scilicet liquet testibus,instrumentis , aut aliis documentis:secus si de ea nulla aut non idonea,siue dubia sit probatio , quia tunc non est donatio.& eam potest facere tutor aut quiuis alius administrator,vt dicit gloss.in d.l.contra.§. si filius,in glo.vlt.ff.de pact.& in l.imperatores,in glo.j.in fi.eo.tit.& apertè innuit alia glo.in l. pactum curatoris,& ibi Bart.Ang.& Salyc.C.eo.tit.& Bal.fin l.j.col.j.C.de bon.mater.& in c.cùm contingit,circa medium,extra de transact.Bart.consil.xlvij.nunquid tutor,ante fin. {Angel} in l. pen.col.ij.versic.quinta fuit.ff.de duob.reis.Rom.consi.50.idem in præfata,} & Petr.Anch.consi. cxxxvj.ex consiliis,post princ.& latè Alciat.in l.dedisse.ff.de verbor.sign.& latè Phil.Deci.consi. ccxcvij,non patitur,col.vlt.& apertissimè probat text.in l.præses.C.de transactio.

197 ¶Nam nec talis remissio indiget insinuatione,secundum Bald.Ang.Salyc.subdubium tamen, & Paul.Cast.in d.§.si filius. Ex quibus Angel.dicit glo.ibi esse singul.& Bald.Ang.& Pau.Cast.in l.

donatione ei facta qui prius donauerat.

Incorporandi uerbum. Concorporandi & similia.

Lucrum incorporatum perdens damnum patitur.

Nisi ad eum redit à quo processerat.

Confirmatio præcedētium.

Donatio non reuocatur ob ingratitudinē

De eadem re.

Minor non potest sine solennitate iuris alienare rem immobilem.

Obligatio antidoralis non impedit repetitionem indebiti soluti.

Hæc lex procedit in renuntiatione siue remissione iuris aut debiti siue rei certæ & indubitatæ.

Nam talis remissio non indiget insinuatione.

BIU Cujas

tale pactum,in princ.ff.eo.tit.& Bal.{in l.in personam,in addit.eodem quoque tit.}consi.ccxxxj. præsuppositio,lib.j.& Raph.Co.consi.xxiiij.testator filio,col.iij.Rom.in l.Modestinus.ff.de don. Paul.Cast.in l.j.ff.eo.tit.Alex.qui dicit signanter notandum.& Anto.ab Alexan.& Ias.in d.l.pactum curatoris.& idem Alex.in l.Nesennius.§.si debitori,in fi.ff.ad leg.Falcid.& in d.l. si mulier. ff.de condit.ob caus.& Barb.consi.xlj.illud afferam in medium,col.xvj.versic.item est ponderandum,lib.j.& Anton.Cana.in tract.insinuationum,in xlvj.quæst.& Alciat.in d.l.dedisse.ff.de verb. signifi. Et bene facit tex.in l.si tutor,in princ.ff.de iureiu. Et quod voluit Bald.consi.cv. factum tale est,domina Anerana,col.vlti.versic.respondeo quatenus,lib.iij.{nec talis item remissio simoniam inducit secundum Panor.in c.veniens,le j.& ibi Philip.Dec.col.ij.versic.secundo limitatur, extrà de testibus.Angel.Clauas.in summa,in verb.simonia,le iij.versic.xl.}

Nec talis remissio simoniã inducit.

198 ¶Verùm contrarium,vt videlicet remissio debiti non liquidi habeat vim donationis, nec tutor aut curator aut alius administrator,qui non potest donare, nõ etiam possit tale ius aut debitum remittere,tenent Bald.Salyc.sibi contrarij,& Raph.Fulg.in l.j.C.de pact.& idem Fulg. & Ias. in d.§.si filius.Imol.in l.ex duabus,la ij.col.viij.{& ibi etiam Franc.Aret.col.x.versi. amplius credit.} ff.de duob.re.& Alex.sibi etiam contrarius consi.xxij.viso instrumento syndicatus,col.iij. versic. & dato etiam,& seq.lib.j.& Alciat.sibi contrarius,in d.l.pactum curatoris.C.de pact.

Donare qui nõ potest, nec ius aut debitum remittere potest.

199 ¶Nam licet,inquiunt propè omnes,nullæ diutiùs appareant probationes,tamen in futurum {inopinatæ quædam} poterunt emergere.l.admonendi.ff.de iureiur.{& l.Lucius.§.vlt.ff.ad senatus. Trebel.} & l.diui,in princip.ff.de pœn.& l.sub prætextu instrumentorum.C.de transact. & l. sub specie.C.de re iudic.{ & omnium optimè in l.argentarius.§.cùm autem.ff.de eden.& in l. quidam.§.j.ff.de furt.} cum simil. Ideo satius est rem suspensam relinquere, quàm ius ipsum gratis remittere,quia prosperior fortuna poterit succedere, quæ probationes prima quaque occasione suggeret. Et videmus quòd dubius euentus iuris,de quo non liquet,est alicuius æstimationis,licèt non tantæ.l.Lucius.§.vlt.cũ gl.ff.ad Trebel.& l.in lege falcidia,in prin.& l.Titio.& l.in quantitate.§.j.ff.ad leg.Falc.& l.propter.ff.famil.herc.& l.si seruus,in prin.ff.de cond.furt.& auth.nũc & si hæres.C.de litig.& not.in l.ij.C.de resc.vend. cùm tractatur an in trãsactione habeat locum ea l.& videtur facere tex.à speciali in d.l.tutor,in prin.ff.de iureiu.{& voluit etiam Sig.consi.lxxj. factũ sic se habet:dominus episcopus,col.ij.vers.præterea non est dubiũ.Et faciunt not.per Imol. Pau.Cast.Alex.Fran.Aret.& Ias.in l.seruũ filij.§.si statuliberũ.ff.de legat.j.Corn.consi.ccvj. viso suprascripto,col.iij.versi. & alia spes,lib.3.& facit etiam tex.in l.si quis vxori.§.vlt.ff.de furt.}

Satius rem suspensam relinquere, quàm ius ipsum gratis remittere.

200 ¶Ideoq; singul.scribit Bald.in tractatu de pactis,col.xij.versic.item quæro pactum liberatorium, quòd huiusmodi remissio debiti non liquidi,nõ minùs indiget insinuatione, quàm ea quæ fit de liquido,habita ratione pretij,quo vendi potuit. Sed & Signor.in consi.lxxj. factum sic se habet: dictus episcopus,col.ij.versic.sed tu dic,contra tendit,quòd licèt prælatus vel tutor possit remittere debitum non liquidum,tamen in hoc requiritur decretum,per gl.quam dicit ad hoc no.in l. non solùm,in verbo,dedisti.C.de prædi.min.& in l.vlti.glo.vlti. ante fin.C.de transact. & Ioan. And.in c.ij.de transact.& alia quæ ibi allegat. Nam & tantũ censetur esse in patrimonio nostro, quàm æstimatur dubius ille euentus iuris non liquidi,per d.l.in lege,& d.l.Titio, & d.l.si seruus. Et hanc opin.in casu l.nostræ sequitur Ripa hîc in xviij.quæst. Nam verisimile est remittẽtem,si cogitasset de liberis futuris,non tã facilè remisisse,sed expectasse prosperiorẽ probationis fortunã.

Remissio debiti non liquidi non minus indiget insinuatione,quàm ea quæ fit de liquido.

201 ¶Ego verò huic sententiæ neque omnino accedo,neque planè dissentio,sed id totũ arbitrio iudicis relinquo,qui æstimabit quantitatem debiti,qualisq; is sit qui dicitur debitor litigiosúsne,an alius,qui facilè possit aut non possit interuertere futuras probationes, facilitatemq; aut contra difficultatem futuræ probationis,{ex sententia Bald.in l.in minoribus,in fi.ff.de minor.cùm loquitur de minore transigente super dubio facilè transigendo.& in c.j.in prin.col.iiij.versi.quæro an vasallus tit.de prohib.feud.alien.per Feder.cũ dicit,nam si res posit facilè liquidari,&c.Atque etiam} plúsne an minùs fuisset donans impensurus ad comperiendas probationes, & exigẽdum debitum,quàm commodi ex exactione relaturus,perpenso scilicet laborum,impẽsarum, iudicialisq; tædij calculo,iuxta l.mediterraneæ,& ibi not.per Bart.& Ang.qui eam l.legit cum l. nemo. & Ioan.Plat.& Alex.in addit.ipsius Bart.C.de anno.& trib.lib.x.& quod voluit Ang.in l.j.ff. de duob.reis.{Rom.qui loquitur in remissione debiti à tutore facti.d.consi.50.versi.item dicendũ.} & Alex.d.consi.xxij.col.iij.versi.& idem videtur,lib.j.Ias.Philip.Deci.& Alciat.in d.l.pactum curatoris. Hæc,inquam,omnia & similia iudex perpendet,statuetq;,vtrum donans verisimiliter remisisset,an non remisisset,si de liberis cogitasset, vt suprà latè diximus in verbo,omnia vel partem aliquam,versi.xxviij.incip.in huius autem rei consideratione,& tribus versic.sequent.

Autoris ea de re sententia.

202 ¶Intelligit item & quintò Ripa in d.q.xviij.non procedere in remissione debiti vsurarij,per glo. not.{quæ ius facit tutoribus,& curatoribus,& aliis administratoribus remittendi debiti vsurarij,} in l.præses.C.de transact.quem ibi sequuntur & comprobant Bald.col.ij.in ij.quæst.Salyc.Franc. Aret.Ias.& Alciat.in l.pactum curatoris.C.de pact.& Bal.qui illam glo.dicit sing.in l.etiã,ad medium.C.de fideicom.& Ioan.Ana.in c.cùm tu,col.vlt.in v.q.extra de vsur.Et ego id quoq; haud grauatim approbo,tum quia huiusmodi remissio fit ex necessitate bonæ fidei,quã quisque tenetur agnoscere,quod Græci ἐυγνωμονεῖν dicunt,etiã administrator rei alienæ.l.quoties.§.sicut.ff. de admin.tut.& quod not.gl.in c.bonæ,le ij.in verbo,diffidere,ext.de postu.prælat.cum simil. Tum quia fit

Remissio debiti non procedit in remissione debiti usurarij.

BIU Cujas

quia fit ad exonerationem animæ,quam verisimiliter remittens præfert suis ipsius liberis,ac cũctis rebus.l.sancimus.C.de sacrosanct.eccl.& c.Matthæus,extra de sponsal.& c. præcipimus. xij. q.j.Et ita quòd si id debitum vsurarium iam exegisset,posteáq; debitori relinqueret,non haberet locum l.nostra:quia id magis esset restitutio rei malè exactæ,quàm donatio aut liberalitas,vt plenè diximus,ex multorum sententia supra in verbo,libertis, versſ.lxxxviij. incip. sed tu tamen hîc aduerte.cum precedenti.Igitur id multò magis procedit in remissione nondum exacti siue soluti, quæ & non exigit insinuationem,etiam si excedat summam quingentorum solidorum, secundũ Imol.in c.cùm contingat,col.antepen.extra de iureiur.ita limitans quod suprà diximus, remissionem debiti vel iuris requirere insinuationem.Sed & de iure ciuili,quod vsuras permittit,remissio futurarum vsurarum non requirit insinuationem.l.Modestinus.ff.de donat. nec præteritarũ quoque,secundum glo.Bart.& alios ibi.

Remissio futurarum usurarum nõ requirit insinuationem.

203 ¶Intellige sexto,ex eodem Ripa hîc in xij.quæst.non procedere in renuntiatione litis,contra Socin.aliud expressè tenentem consi.xx.in facto præsupponitur,col.vlt.versic. sed etiam alio,lib.iij. Nam aut,inquit Ripa,quis liti simpliciter renuntiat,& presumitur id facere non animo quidẽ donandi,sed quia inter agendum animaduerterit sibi ius non esse in re controuersa, secundum glo. in l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adult.quam ad hoc reputat not. & sequitur Bal.in l. postquam liti,in iiij.q.C.de pact.& idem Bal.qui dicit menti tenendum in l.transigere,in xj.oppo.eademq; vlt.C.de transact.& in c.cùm in vestri,paulò ante fi.extra de elect.Cui adde etiam tex.in l. si aduersarius.& ibi Bal.Saly.& alios.C.de fide instr.quem & ipse Bal. ad id dicit sing.in c.cum venerabilis,col.vlt.vers.sed quid si quis,extra de excep.{& eum quoque in id expendit ipse Bal. in c.j. §.iudices,ad fin.tit.de pac.iur.firm.vbi ex ea dicit quòd renuntians appellationi, fatetur se habere malam causam}& tex.in l.rem non nouam.§.vlt.C.de iudi.& in c.per tuas,le j.in fi. cùm dicitur, non expectata sententia quasi malè conscius cessit,& ibi Ioan.Ana.& Fely.vtrunque in vlt.not. de simo.& in c.dudum ecclesia,in fi.iunctis præcedentibus,& glo.vlt.extra de elect. & idem etiã voluit Bal.si solerter legitur,in d.c.bonæ , le ij.col.ij.vers.ibi diffidere, per illum tex.extra de postul.præla.Raph.Co.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.poss.& Raph.Fulg.& Alex.in d.l. postquam.& idem Alex.in d.l.si pro fundo,ad fi.C.de transact.Fely.in c.olim,ad fi.de rescript.& ipse Soci.d.cons.xx.col.2.vers.ex quo ergo renuntiaui,lib.iij.Adde item & hanc rationem,quoniã non est verisimile quempiam ei donare, cum quo litigat , per not.in l.suus. C.de repud. hæred. Aut,vt redeamus ad Ripam,renuntiat aliquo dato,& tunc licèt vim habeat donationis , non tamen simplicis, sed ob causam,in qua l.nostra non habet locum,vt & suprà diximus.

Liti qui renuntiat simpliciter,nõ præsumitur id facere animo donandi.

204 ¶Et ego quidem in posteriore membro Ripæ assentior.quoniã cùm renuntiatio non est gratuita & libera,ea quidem donationis vim non obtinet,vt diximus suprà in hac eadem quæst.vers.189. incip.intellige secundò.At in priore casu,cùm scilicet quis simpliciter renuntiat liti, res est dubia. Neque enim qui renuntiat liti,continuò fateri videtur ius aduersario esse in re litigiosa,vt probat tex.in l.si te,vbi hoc not.Bal.qui illum tex.dicit sing.C.de ingenu.manu.& voluit etiam Ro. qui illũ tex.dicit sing.in sing.786.incip.dicit l.postquã.Lancelo.Dec.Ias.& Phil.Dec.in d.l.postquã, vbi & Bar. ante cæteros videtur esse in eadẽ sententia,cùm dicit,quòd si reus renuntiat liti,actor propterea nullam consequitur ex eo actionem,si nullam antè habebat,per l.iurisgẽtium.§. quinimo, & l.si vnus.§.pactus, ff.de pactis.& ita quoq; tenent ipse Bar.& Bal.in d.l.si pro fundo,per illum tex.C.de transact.Bart. Imol.Raph.Com.Alex.Franc.Aret.& recentiores in d.§.nihil commune.Bal.in l.j.col.iiij.C.com.de legat.& in cap.pastoralis,in fi.extra de caus.poss.& proprie.Saly. in l.transigere,in ix.oppo.C.de transact.Anto.in cap.cùm dilectus.col.iiij. de caus.poss. & propr. & in c.in literis,col.v.de restit.spol.Raph.Com.cons.cxviij.domina Caterina,col.ij.vers. nec obstat quòd vxor.Pan.in c.solicite,col.iij.vers.contra hunc intellectum,extra de restit.spolia.Cardi. Alex.in summa iij.quæ.col.xv.vers.quid autem si post renuntiationem.& Ias.in l.sicut maior,col. 2.vers.tertio not.{post Bal.ibi in prin.}C.de repu.hære. Quanquam non id probat text. in d.l.si te,quo omnes innituntur,sed id tantùm dicit,eum qui seruitutis quęstionem mouerat,renuntiãdo causæ,nec nocere quicquam nec prodesse ad ingenuitatis probationem. Nam id verum est, etiam si id agens videretur confiteri illũ esse ingenuũ.neq; enim illa confessio eum faceret ingenuũ,qui non est,vt probat ille text.& alius similis,quẽ allegat gl.ibi in l.diui fratres.ff.de lib. caus. Vt omittam quòd si renuntiando liti videatur fateri eum non esse seruũ, non propterea fatetur esse ingenuum,quia potest esse libertinus.Verùm illa sententia confirmatur ex tex.in l.alia. C.de his quib.vt indig.vbi non videtur succumbere qui liti renuntiat,sed tãtùm desistere:quod diuersum est , & ibi hoc not. Bart. Bald.qui dicit not.& Saly .& hoc quoque voluit gl.in l.is qui contra,in glo.j.& ij.ff.de vulg.& pupil.& Bar.in l.post legatum,in prin.col.iij.ff.de his quib.vt indig.

Renuntiatio cum non est gratuita,non obtinet uim donationis.

205 ¶Sed hîc aduerte,quia videtur esse res diuersa,fateri sibi ius non esse, de qua re loquuntur priores:& fateri ius esse vel non esse aduersario,de quo magna ex parte loquuntur posteriores.Potest enim res esse neutrius,l.si inter,in fin.ff.de except.rei iudic. Sed & super hæc à nostris disseritur, vtrùm videatur rem habere pro derelicta,qui liti renuntiat,an non habere,vt per Innoc.in c. veniens,de renunt.& Bart.in l.non solùm.§.liberationis.ff.de liber.lega.Imo.Raph.Co.Rom. Alex. Franc.Aret.Soci.& recentiores in d.§.nihil commune.Sed quantum ad casum l.nostræ pertinet, an videlicet ea habeat locum in huiusmodi litis renuntiatione.Et id quoque opinor ad notionem

Liti qui renũtiat,utrum uideatur habere rem pro derelicta.

BIU Cujas

eius qui de ea re cognoſcet,pertinere:qui æſtimabit,an qui renũtiauit,id fecit terrore,odio,& exe cratione litium,{& moleſtiarũ forenſium:}quia ſcilicet mauult re carere,quàm litigare,iuxta tex. not.in l.item ſi res,quæ eſt iiij.§.non tamen.& ibi not.per Bart.ff.de act.iud.mut.cauſ.fac.{ & in l. apud Celſum.§.ſi quis ex vncia.ff.de dol.mal.except.}& c.conſtitutionem.§.ſtatutum , & quod ibi dicit gl.in verbo,laudabile votum,de verb.ſignifi.lib.6.& quod ſcribit idem Barto.in ſua quæ ſtio.ſiue diſput.incip.iudex per imperitiam,col.pen.& Domi.conſ.cxxix.circa iſtud dubium.col. 2.verſ.præterea vbi pactum,cum ſim.adductis per Alex.in l.iiij.§.vlt.ff.de dam.infect. Quod vix crediderim in eo qui iam litigare cœperit,arg.d.l.rem non nouam.§.vlt. C. de iud. An verò quia ſibi credit nullum ius eſſe in re,de qua lis eſt.An etiam id fecerit fatigatus expenſis & laboribus, iuxta c.nonnulli,in prin.& rurſum in c.quia nonnulli,circa medium,extra de reſcript. An deni que quia cum ſciret ſibi ius eſſe,tamen illi in fauorem colligatoris forſitan amici renuntiauit : ſed & vtrùm veriſimiliter omnibus perpenſis renuntiaſſet,ſi de liberis cogitaſſet.{ nam ſi veriſimile eſſet id feciſſe fauore collitigatoris,id vtiq; haberetur pro donatione,arg.eius quod de liberto re nuntiante liti dicitur in l.j.§.vtrùm,verſ.quòd ſi in lite.ff.ſi quid in fraud.patro.}

206 *Nemo ſuas fortunas ſpõte eiicit.*

¶In dubio autem,ſi nihil aliud appareat,præſumerem renuntiationem potiùs factam ob deſpera tionem iuris,& bonæ fidei agnitionem,quàm ob liberalitatem,ſecundum ea quæ primo loco ad ducta ſunt:quia cùm nemo ita reſupinus ſit,vt facilè rem ſuam iactet & effundat , vt dicit l.cùm de indebito.ff.de proba.Cui concinens Ariſtoteles lib.iij.Ethicorum,c.j.ſimpliciter,inquit,nemo ſuas fortunas ſpõte eiicit.& facit c.ſuper eo,de renunt.& c.quia veriſimile,de præſumptio.Idcóq; in dubio non præſumatur donatio & liberalitas,ſecundum gl.& Bart.in l.quæ dotis.ff.ſolut.mat. & in l.cùm quid.ff.ſi cert.petat.Ita,vt potiùs rem à lege prohibitam quàm donationem præſuma mus,vt declarat Bal.in l.vlt.C.de dot.pro.& latè Soci.conſi.lxxiij.circa primum,col.pen.lib.j.vbi id dicit probari in l.ſi tibi.in princ.cum ibi not.ff.de pact. Rurſúmq;,vt potius præſumatur error iuris & facti in proprio facto,quàm donatio,per l.ſed ſi me putẽ,in prin.cum gl.ff.de condict.in deb.iuncta l.j.eo.tit.& l.cuius per errorem.ff.de reg.iur.& voluit gl.in l.generaliter,in verbo,cau ſa,& ibi Ang.col.2.qui ita dicit ſe conſuluiſſe.C.de non numer.pecu.Raph.Co.conſi.xxxvij.qui dam legauit,in fi.Imo.in l.à Titio,col.2.ff.de verb.oblig.cum ſimi.traditis ab Alex. conſ. xiij. ex his quæ in themate,col.2.lib.j.& conſ.xix.in his quæ in themate.col.3.li.4.{& Iaſ.in l.iuriſgentiũ. §.ſi eum nulla.col.v.verſ. circa primũ.ff.de pact.}& in noſtris commentariis conſuetudinum, tit. xiiij.§.3.{Et vt etiam potiùs præſumatur ſtultitia,ſecundum Bal.in d.l.generaliter,col.ij.in iiij.oppo. C.de non nume.pecun.& Iaſ. in l.ſi à ſubſtituto.§.j.in fi.ff.de leg.j.& vide Bal.conſ.clxxxix.cre ditor,in fi.lib.2.}Ac denique , vt non præſumatur etiam ex poſſeſsione decennali , iuxta l. cùm de in rem verſo.ff.de vſur.vt not.voluit Bal.in l.vlt.C.ne de ſtat.defun.

207 *De eadem re.*

¶Vnde ſi poſsit capi præſumptio aut occaſio ſiue coniectura alterius rei quàm donationis,aut rei habitæ pro derelicta,ea capi debet,per l.ſi cum aurum,& ibi Bart.ff.de ſolut.& l. campanus. ff.de oper.liber.& l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pign.actio.& voluit Cyn.in { l.2.C.de rei vendic.& in l.vlt.in fi.C.de petit.hæred.& in}l.ſi à patre,in ij.q.C.de condit.indeb.& Signor. conſi.xlix.in quæſtione,col.j.{Bal.in l.nam & nocere,in ij.lect.ad fi.ff.de pactis,& in l.ſi tibi decem,in prin.eo. tit.& in l.j.in fi.nouæ lect.ff.de condict.indeb.}Ang.conſ.xciiij.cum lis & quæſtio,col.antep.ver. quoniam dubitatur.Petr.Anch.conſ.7.in quæſtione agitata,col.pe.& conſ.xxxij.ſubtiliter & co piosè ſuper prædicto dubio,col.2.verſ.tertio probo,{& conſ.cvj.dubitatur,col.j.& conſ.clxxx.vi ſa diligenter,col.2.in fi.& conſ.ſeq.in prædicto,poſt princ.}& Pau.Caſt.conſ.ccclxxvij.ad primũ videtur dicendum diſpoſitionem,col.ij.lib.ij.& Fran.Aret.expreſsè loquens de re habita pro de relicta(nam cæteri de donatione ſimpliciter loquuntur)in d.§.nihil commune,col.v.verſ.vnde in hoc eſt inſtandum.& Soci.qui loquitur de remiſsione debiti in l.ſi creditores,col.ij.verſ.ſecundò quia vbi.C.de pact.& docto.vbique tam in lect.quàm in conſi.

208 ¶Etiam ſi leuis ſit illa alia occaſio aut coniectura,ſecundum Bal.in l.vlt.col.iij.verſ.ibi fortunam. C.de dot.pro.& in l.j.C.ad Trebel.per l.diſpenſatorem.ff.de ſolut.& Iaſon in l.ſi fundum per fi deicommiſſum.col.v.verſ.item pro iſta ſolut.ff.de lega.j.& in l.domos.§.ſumptus, poſt princ. ff. eod.tit. & conſi.cxciij.concurro,col.2.verſ.primum quia non ſolùm,lib.ij.& conſ.cxlix.circa pri mum,col.2.verſ.nec obſt.ſi diceretur,lib.iiij.& conſ.lx.viſis & diligenter conſideratis,col.ij. verſ. & cum hîc,eo.lib.iiij.Sed & etiam ſi capiendo aliam coniecturã actus reddatur inualidus & ineſ ficax,per l.ſi non ſortem.§.ſi quis falſo,iunctis not.per Barto.ibi.ff.de condi.indeb.quam ad hoc expendit Franc.Aret.in d.l.à Titio,col.pen.in fi.ff.de verb oblig.{& Iaſ.in l.vlt.col.vlt.ff.ad Senatuſc.Treb.& in l.ſi procuratori falſo,col.3.verſ.ego dico plus.ff.de condi.cauſ.da.} Quibus adde quæ diximus ſupra in præfatione,nu.128.adde & quod,& ſeq.Conſequens eſt , vt etiam qui liti renuntiat , non videatur in dubio feciſſe animo donandi,& rei habendæ pro derelicta. Ideo nec habebit locum lex noſtra,niſi aliud appareat.Quanquam non me latet Suetonium Tranquillum virum proprietatis verborum obſeruantiſsimum, in Caio Caligula fuiſſe vſum verbo donandi, cum quis liti gratis renuntiat:& componendi,cum non gratis,ſed aliquo accepto: hæc enim ſunt verba illius,Pro litibus atque iudiciis vbicunque conceptis,quadrageſima ſumma de qua litigare tur:nec ſine pœna,ſi quis compoſuiſſe,vel donaſſe negotium conuinceretur.

Liti qui renũtiat, nõ videtur id facere animo donãdi & habendi pro derelicto.

209 {¶Intellige ſeptimò procedere in renuntiatione ſiue remiſsione hypothecæ, neque enim ea pro

dona

donatione est.l.si pignus.ff.quæ in fraud.cred.& l.j.§.j.& l.Lucius.ff.quib.mod.pign. vel hypoth. solui.& l.quamuis,in princ.ff.ad senatusconsu.Velleianum.& l.etiam.& l.iubemus,in princ.C.eo. tit.Quibus intelliges eum qui donare prohibetur,non prohiberi remittere pignus vel hypothecã, & vbique gl.& doctor.verùm si res ita habet,vt huiusmodi remissio idem præiudicium afferret vt principalis debiti,verbi gratia,si quis totas suas facultates habeat in magno quopiam nomine siue debito,cuius debitor est minimè soluendo,vt qui sua bona omnia in alios alienauit, sed ea tamen huic debito hypothecata:Et hic huiusmodi hypothecam remittit his tertiis, quos vocant, rerum scilicet dominis & possessoribus:peræquè est,ac si debitum ipsum remitteret, cùm ineffi-cax sit actio personalis,quam habet in principalem debitorem.At si debitum remitteret,locus es-set huic legi vt diximus suprà in princ.huius viij.quæstio.cur igitur non erit locus in hac remis-sione pignoris,cùm eadem omnino sit ratio?

Qui donare prohibetur nõ prohibetur re mittere pignus uel hy pothecam.

810 ¶Intellige octauò,vt non procedat in remissione quartæ.hæc enim non tam donatio est, quàm plenior atque integrior fides & restitutio,atque plenius officium.l.patrem.ff.quæ in fraud.credit. & l.si sponsus.§.si quis rogatus.ff.de donat.inter vir.& vxor.Ideóq; in huiusmodi remissione nõ requiritur insinuatio,vt in donatione requiritur,vt ex facto consultus respondit Bal. cons.cxiij. quædam domina Biolia,in fi.lib.j. vbi & id dicit etiam fortè procedere in quarta debita iure na-turæ,per tex.not.in l.fi quando.§.vlt.C.de inoffi.test.quem negat alibi reperiri.

In remißione quartæ nõ re quiritur insi nuatio.

811 ¶Intelligere potes & nonò vt etiã non procedat in remissione vsusfructus,argumento eius quod scribit Azo in summa.C.de bon.quæ lib.col.j.vers.aduentitium, quòd pater potest filiis donare inter viuos & irreuocabiliter vsumfructum quem ipse habet in bonis eius aduentitiis,per tex.in l.cùm oportet.§.non autem,vers.sin autem res.C.eo.tit.quo in loco Bald. col.j. vers. in textu ibi apud filium,eum quoque tex.in id dicit esse optimum,& non esse alibi:redditq; huius rei rationẽ, quia hæc remissio magis valet vt refutatio,quàm vt donatio.Et simile dicit haberi in c.j.de alien. feud.pater.Sed & ibi id voluerunt Bart.Saly.Pau.Castr. qui id dicit perpetuò menti tenendum. & ante hos Gui.Cu.qui illam Bal.rationem priùs adduxerat.Et idem quoque voluit Bald.in l.2. col.ij.in iij.oppositi.C.de inoffi.donat.

Remißio usus fructus magis ualet ut refu tatio quã ut donatio.

812 ¶Scio tamen nonnullos contrarium ex diametro tenuisse,vt scilicet hæc remissio vsusfructus fa-cta à patre filio non valeat,sed tantùm morte confirmari,vt cæteras donationes,& in his gl.in d. §.sin autem res,in verbo,lucretur,& ibi quoque Albe.& aliam gl.in d.l.2.in glo.j.C.de inoffi. te-sta.quæ in hanc opin.trahit Azo.licèt sit alterius.Alios quoque eam rem in medio reliquisse tan-quam dubios,vt Cy.in d.§.sin autem res.Alios deniq; distinxisse,an pater statim ab initio vsum-fructum repudiet,antequam scilicet eum agnouerit,& tunc procedat prior illa op.an pater agno uit vsumfructum,& tunc locus sit posteriori opi.vt per Corn.in d.§.sin autem.Hanc autem rem latissimè omnium dissent Ang.ibi quem tu omnino videas.}

Remißio usus fructus facta à patre filio an ualeat.

813 ¶Nono quæro,quia nuper locuti sumus de re habita pro derelicto,Vtrùm in ea re postea ab alio occupata,ac tacita illius effecta,per l.j.& ferme per totum.ff.pro derelict.locum habeat l. nostra, vt scilicet eam rem possimus,susceptis postea liberis,ab eo qui occupauit,condicere?quod videtur ex eo quod diximus in præcedenti vers.Et ego quidem in ea sum sententia, vt si ea res talis sit, quam dominus verisimiliter non habiturus fuisset pro derelicto,si liberos habuisset, aut de futu-ris cogitasset,est locus huic l.cum istud sit species quædam donationis,vt dicit gloss. in l.vlt.ff.de euictio.& Petr.Iac.in tit.de causis ex quib.feud.amit.col.ix.vers.sed quid si dominus. & est opti-mus text.quem ea glo.allegat,in l.quod seruus,& ibi Bart.ff.de stipul.seruo.& idem Bartol. in l.j. post princ. ff.si ex noxa.caus.agat.& vtrobique dicit Bart.& post eum Rom.in posteriori loco, quòd gabella æquè debetur ex ea re,ac si aliter esset donata.& sequitur Bertr.in tracta.gabellarũ in vij.parte in xij.q.De cuius rei veritate vide Ang.Imol.& Raph.Cur.in priore loco.Alex.Soci. & Ias.in posteriori.& eundẽ Bertr.in d.tract.gabel.parte iij.octauæ partis principalis in ix.quæst.

Hæc lex utrũ locum habeat in re pro de relicto habita & postea ab alio occupata

814 ¶Et ita quidem res hæc tenet vicem donationis,vt prohibitus aliquid donare,aut aliter alienare, non possit habere pro derelicto:vt asserit Iacob.Butr.in l.j.§.j.ff.si ex noxa.caus.agat.& Bart.in d. l.quod seruus.& Cepol.in tit.de vsucap.pro derelicto.col.v.in prin.vers.ego verò dico,& iterum col.pen.vers.quintò principaliter.& Iason qui id dicit not.in l.filiusfa.§.diui,col.x.vers.iij.no. am-plia.ff.de lega.j.in ij.lectu.& in l.si ita quis.§.ea lege,col.vlt.vers.item ad materiã.ff.de verb.oblig. & facit tex.in l.sed & si rem.ff.quæ in fraud.cred.& quod scribit Bald.in rub.C.eod.tit.colum.2. vers.secundò quæro.{& Rom.consi.cxiij.pro decisione casus,in princ.}

De eadem re.

815 ¶Verùm contra supradicta facit quod scribit Guil.Cu.in l.j.post princ.{& ibi quoque Alberic.}ff. de rerum diuisio.quòd quando occupatur res habita pro derelicto, non est opus insinuatione, quę aliàs requiritur in donatione,quia iura indistinctè & sine aliqua solennitate permittunt quẽ-libet occupare rem derelictam,vt ff.pro derelict.per totum.& idem voluit Bal.in l.mater, col.vlt. vers.item quæritur.C.de rei vendicatio.{& in l.si mihi.C.de solutio.& cons.ccc.tex.in cap.j.col.j. lib.2.}Nam non est,inquit,propriè donatio, cum in donatione requiratur consensus vtriusque, donantis,& donatarij,non item cum quid habetur pro derelicto.Et idem Bald. in l.si inter.C.de solut.& in l.j.col.2.vers.quæro circa hæc.C.de confess.vbi etiam dicit quòd non est propriè do-natio.& Ang.in l.si id quod.§.id quod.ff.pro derelict.& idem Ang.& Imo.in d.l.quod seruus. ff. de stip.seruo.& Alex.& Socin.in d.l.j.in princ.ff.si ex nox.caus.ag.vbi ita in hoc distinguunt post Guil.

Quando res occupatur pro derelicto non est opus insinuatione.

BIU Cujas

Guil.Cuma.vbi suprà,vt si quis in fraudem habeat pro derelicto,vt alius rem occupet, id quod præsumitur ex cõnexitate habendi pro derelicto,& confestim occupandi,arg.l.si ventri. §. vlt.ff. de priuileg.credit.& c.officij,extra de elect.vel si coniunctus occupasset,arg.l.data.C.de donat.& tunc habetur pro donatione,aliàs secus.Quæ & ipsa propè fuit sentẽtia Ang.& Imo.in d.l.quod seruus.& Rom.in l.Modestinus.ff.de donat.& Cepol.in d.tit.de vsucap.pro derelict.col.v.in paruis, vers.sed nunquid tales.{& Franc.Aret.in l.possessionem,col.2.ff.de acquir.possess.}

216 *Hæc lex an habeat locum in pactis dotalibus.*

¶Decimo quæro,an hæc l.habeat locum in pactis dotalibus,videlicet quæ fiunt in contractu dotali vel matrimoniali,vt si vxor moriatur superstite marito,ipse maritus lucretur dotem aut partẽ illius,vt sæpe fit apud Italos?Et certè Alex.cons.clxij.visis his quæ copiosè, col.ij. vers.nec obstat quod non debet reuocari,lib.vj.consuluit huiusmodi pactum non reuocari ex hac l.per liberos postea susceptos, duabus rationibus alibi suprà à nobis tactis. Prior est, quia per huiusmodi pactum verisimiliter non infertur magnum præiudicium ipsis liberis. Nam aut pater non transit ad secundas nuptias,& iuris præsumptione huiusmodi dos filiis obueniet,successuris patri,quem lex præsumit filius relicturum.l.scripto.ff.vnde liber.Aut transit,& cogitur reseruare eam dotem liberis primi matrimonij.§.præterea,in auth.neque vir.

217 *Hæc lex non habet locum in donatione onerosa.*

¶Posterior ratio hæc est,quoniam hæc l.non habet locum in donatione onerosa, vt suprà satis dictum est.sed hoc pactum non est gratuitum,sed potius onerosum,videlicet in compensationẽ onerum matrimonij,per tex.in l.j.§.si verò,iuncta glo.in verbo,ad lucrum,& ibi Bal.qui hoc not. & Ioan.Plat.col.iij.vers.in quarto dicto.C.de impo.lucra.descript.lib.x.& voluit gl. nuncupatim de hoc pacto loquens in l.si donaturus,in verbo,duntaxat,& ibi Bal.Rom.ipse Alex. & alij recẽtiores.ff.de conditio.ob causam.Dyn.in l.si cum dotem.§.transgrediamur,& ibi recentiores,ff.sol. matr.Cyn.& Bal.in l.2.C.famil.herciscun.Bal.post Federic.Scal.in l.Titia cum testamento.§. qui inuita,ante fi.ff.de lega.2.Idem Bal.in l.cùm multæ,vers.inter donationes ob causam.C.de dona. ante nupt.{& in l.non sine,post princ.C.de bon.quæ liber.}& in l.hac edictali,in prin.col.3. vers. pone quòd appositum pactum.C.de secund.nupt.& in auth.præterea,col.pen.vers.restat videre, & ibi etiam Franc.Aret.col.vlt.C.vnde vir & vxor.& idem Bal.in l.quod nomine,col.j. vers.sed quid si repetens.ff.de condit.indeb.{& in repet.l.2.col.xxv.vers.si verò quæritur.ff.de iureiur.dũ eam gl.allegat.}& cons.lxxix.casus talis est.Zeno.ante fi.lib.j.{nam & ibi col.2.dicit id lucrũ dotis esse accessorium ad dotem ipsam}& cons.cx.consuetudo vallata,ad fin.lib.2.& cons.ccxxxix. Laurentius fuit confessus,in ij.dubio,in fi.eod.lib.2.& cons.lxiiij.duo sunt,in fi.lib.iij.Angel.in §. quia verò hactenus,ante medium,in auth.de nupt.& Petr.Ancha. cons.cj.ex prædicto themate, col.2.vbi dicit sing.gl.in d.l.si donaturus.Alex.in l.vlt.§.si à socero.ff.quæ in fraud. credi. & in l. iuris ignorantia.C.qui admi.vbi dicit quòd de tali lucro idem debet iudicari,quod de damno vitando.& cons.clxij.visis his quæ copiosè,col.ij.vers.item respondeo,lib.vj.Mathesil.no.lxxiij.nota vnam doctrinam,in fi.{Fran.Aret.in l.j.per tex.ibi iuncta gl.C.de inoffi.dotib.Soci.in l.de diuisione.ff.solut.matri.}Ias.in §.itẽ.si quis in fraudem.col.iiij.vers.an autem dos, Instit.de action. & in l.Nesennius,in iij.not.ff.de re iudic.vbi dicit ad hoc valde sing.& bene signandam d.glo.& in l.ab hostibus.§.j.in fi.ff.solut.matrim.vbi & illam quoque glo.dicit sing.& cons.clxxj.viso instrumento dotis, col.iiij.vers.quod autem ista,& iterum col.vj.vers.ex istis omnibus, lib.iiij. Philip. Dec.cons.cccliij.in casu proposito,col.2.& iterum cons.ccccij.in causa illustrissimi,col.iiij. versic. his tamen'& similibus.

Lucrum dotis est accessoriũ ad ipsã dotẽ.

218 *Lucrũ quando trahit originem à dãno de eo idẽ iudicatur quod de damno, & econtrario.*

¶Et hæc ratio confirmatur ex eo quod voluit glo.sing.in l.si duo,in verbo,scire potuit.ff.de acq. hæred.quòd quando lucrum trahit originem à damno,de eo idem iudicamus,quòd de damno, licèt nunc sit lucrum:& econtrario iudicamus de damno,quod à lucro trahit originem,vt de lucro:& ad hoc illam gl.not.& sequuntur Imo.{qui eam dicit sing.Roma.& alij recentiores ibi, & Franc.Aret.in l.Titia,col.iij.ff.de verb.oblig.vbi illam gl.dicit not.{& in cons.cvij.elegantissimè, col.j.vers.præterea quando damnum,vbi eam gl.dicit sing.}& Alex.in d.l.iuris ignorantia.{& ibi quoque Ias.qui eandem dicit not.}C.qui admit.& Soci.cons.v.supradictus insignis doctor,col.3. vers.pro his adduco,lib.iiij.& Ias.in l.inter stipulantem.§.si rem quam,circa medium.ff.de verbo. oblig.{& in l.vlt.col.iiij.vers.item nota ex eo. C. de codicil. vbi eam dicit solennem.} Sed sic est, quòd dos à qua hoc pactum sumpsit originem,est titulus onerosus quantum ad virum.l.ex promissione.ff.de actio.& oblig.& l.pro oneribus,& ibi Bart.C.de iure dot.& l.apud Celsum.§.sed & si mulier.ff.de except.dot.cum simil.Ergo & tale pactum debet etiam dici onerosum, & ita etiam colligit Ias.in l.licèt inter priuatos. C.de pactis. & in d.l.si donaturus.§.j.col.iij. ff.de condit. ob caus.vbi illam glo.dicit sing.Et bene facit tex.in l.si quis.§. si vxor.ff.de donat. inter vir. & vxor. vbi sicut dos est titulus onerosus quantum ad virum,ita & vsuræ dotis.

219 *Statuta deferentia lucrum dotis,introducta sunt propter onera matrimonii.*

¶Ex quo etiam ortum videri potest,quod plerique existimant,statuta hoc lucrum dotis deferentia,cuiusmodi sunt multa in Italia,id facere propter onera matrimonij:quod inter cæteros voluit Bart.in tract.de duob.fratrib.in v.quæstio.& Bal.in l.non sine,& ibi etiam Fulg.in fin.C.de bon. quæ liber. & ipse Baldus in l.2.C. famil.herciſc. & in l.si cum dotem.§.si pater,ante fi.ff.sol.mat. & in c.super literis,col.v.vers.sed quid dices,extra de rescrip.& cons.lxxix.casus est talis, Zeno, col.vlt.lib.j.{& cons.cccxxvij.factum sic proponitur,lib.iiij.}& cons.liij.quædam domina Richabella.lib.v.& in sua margarita,in verbo,dos,col.ij.vers.dos data filiæ.& Ang.cons.180. præmitto

ad euiden

ad euidentiam,col.2.Saly.in l.cùm te.C.de donatio.ante nupt.& Pan. consi.lxxix. stante statuto quo cauetur,col.ij.lib.2.Rom.cons.cccclxxj.lucrum autem ex dote.& Raph.Com.cons.xlvij. statutum Florentiæ,col.ij.vers.præterea cùm per rationem.Pau.Cast.cons.lix. pro pleniori responsione,col.j.vers.secundò videndum,lib.j.Cepola causarum ciuilium consi.7.punctus quæstionis, col.2.vers.tertiò præmitto.& Franc.Aret.qui hanc dicit esse communẽ opin.in l. si ante nuptias, col.vlt.ff.solut.matrim.Franc.Cre.sing.cliij.statuto cauetur.Card.Alex.in c.significauit, in fi.extrà qui fil.sunt legit.Socin.in l.de diuisione,col.j.vers.circa primum.ff.solut.matr.& cons.cxiiij.viso testamento dominæ,col.2.vers.his tamen non obstantibus,lib.j.& Corn.cons.j.circa primum, col.antepen.versicu.nec multùm confert,lib.iiij.Philip.Dec.qui adducit concord.consi.lxvij.circa propositum.& d.consil.cccclj.col.iiij.vbi suprà. Ideo consuluit Bald.consil.clxxxiiij.hoc exordio, si qua inquit mulier.lib.iij. quòd si vir non sustinuerit onera matrimonj, non debet lucrari dotem ex d.statuto.quòd & idem tenuit idem Bal.cons.liij.quædam domina Richabella,ante mediũ lib.v.& rursum consi.cclxxiiij.proponitur in facto, eod.lib.v. Id quod etiam tenuit in auth.data, paulò ante medium.C.de dona.ante nupt.quem sequitur Iason, qui postremum tantùm locum allegat,cons.cxxxv statuto ciuitatis,col.vlt.lib.j.

210 ¶Aduerte tamen quòd contra hanc secundam Alex.rationem, & quæ pro confirmatione illius diximus,facit tex.in l.si ab hostibus.§.vlt.in verbo,lucrifacere.ff.solu.matri.& in l.quoniam. §.ad hæc,in verbo,lucra.C.de secund.nupt.& in l.sed si alia lege,in prin.ibi,dotem mariti lucro cedere.ff.de bon.damn.& in l.cùm vir,ibi,si tota dos lucro mariti cesit.ff.de vsucap.& in l.in eum,ibi, dotem lucratur,& iterum in l.Neratius.§.si maritus,cùm dicitur,si matitus lucratur dotem, rursumq; {in l.si pro rata.§.vlt.ibi,id enim lucrari videtur,iterumq;} in l.si mulier,in illis verbis, licèt lucri dotem faciat.ff.de relig.& sumpt.funer.& l.Titia, ibi, contentus in retentionem lucri dotis cæteris rebus.ff.de iure dot.& in l.fundum,ibi,& dos lucro mariti cesserit.ff.de fund.dota.{& in l. cùm quis vxori,ibi,dotem fuerit lucratus.ff.de dote prælegat.} & l.ex morte,in princ. ibi, lucrari, iunctis præcedẽtibus.C.de pactis conuen.& in l.j.§.illo proculdubio.C.de rei vxo.act.& in l.vlt. §.simili,in tribus locis.C.de iure dot.& in l.pen.§.vlt.in fi.ff.quod fal.tuto.aut.& in l.j. vers.si verò.C.de impo.lucra.descript.lib.x.& in §.j.vers.prospeximus,in auth.de non elig.secund.nub. & in §.j.vers.duo igitur.& §.sed etiam,vers.si verò incertum.& §.mitiores,vers.si igitur,in fin. & §. has itaque.& §.deinceps.& §.soluto.& §.si verò sit soboles.& alibi sæpe in eo.tit.in auth.de nupt. & in §.quia verò plurimas,in auth.vt lic.matr.& auiæ.& in §.quia verò quædam,eod.tit.& in §.j. in auth.de æqual.dot.& in cap.vlt.extrà de donatio.inter virũ & vxor.qui quidẽ tex.id lucrũ appellant.& quod scribit Ang.in §.ascripto,in fi.in auth.de nupt.quòd illud quod lucratur maritus ex dote,dicitur habere titulo lucratiuo,quia fructus habet propter onera matrimonij,quod & voluit Io.à monte Sperello in auth.ex testamento.C.de collat.& Soci.cons.223.circa præsentẽ,in fi. lib.ij.& Ias.cons.lviij.ad idem pro Ioanne,vers.nec prædictis,lib.j.& cons.ccxv. in quæstione quæ vertitur,col.2.vers.nõ obstat aliud fundamentum,eo.li.j.& Ioa.Montefer.in repe.l. frater à fratre. col.24.in fi.18.quæst.ff.de cond.indeb.{& ante hos omnes Bal.sibi contrarius cons.cclxxvj.verba statutorum,col.j.lib.3.} Ideoq; plerique voluerunt huiusmodi pactum de lucranda dote requirere insinuationem:sicuti aliam meram ac simplicem donationem,in quibus sunt Azo fons iuris dictus,Cyn.& Bal.in l.vlt.C.de iure dot.& Ant.Cana.in tract.insinuationum.q.xxxix.& seq.

Confirmatio præcedentiũ.

211 ¶Quæ sententia & ex eo confirmatur,quòd maritus hoc lucrum percipit ex statuto,etiã si nulla onera sustinuerit,videlicet cùm matrimoniũ momẽto tantùm durauit,secundũ Bal.in l.non tantùm,& ibi etiã Ang.in lect.Flor.& Corn.C.de lega.& eundẽ Ang.d.cons.180.prẽmitto ad euidẽtiam,col.vlt.Pau.Castr.in d.l.si donaturus.§.j.& ibi Ias.in fi.qui hoc reputat sing.ff.de condit.ob caus.Fran.Aret. in l.2.col.j.ff.solu.matri.& iterũ in d.l.si ante nuptias,col.vlt.eod.tit. vbi hoc pro eleganti allegat.Soci.cons.ccxxiij.circa præsentem,col.2.vers.quibus præsuppositis, & alibi sæpe in eo.cons.lib.2.Laurent.Calca.cons.xxxj.Ant.Parolarius, col vlt. vers.sed his non obstantibus. Ias.in d.l.si donaturus.§.j.col.vlt.ff.de condit.ob caus.vbi hoc dicit sing.& in l.inter stipulantem. §.sacram,col.viij.vers.tertiò matrimonium.ff.de verb.oblig.vbi hoc reputat valde not. & d.cons. cxxxv.{statuto ciuitatis,} in fi.lib.j.vbi & hoc dicit sing.Phil.Dec.in c.de causis,col.iij.vers.& prædicta conclusio,extra de offi.deleg.{& cons.dxxiij.in casu,col.j.} Catel.qui hoc reputat singul.in memor.incip.momentum,& iterum in memor.incip.statuto Mediola.cauetur.

Maritus percipit lucrum dotis ex statuto, etiam si nulla onera matrimonii sustinuerit.

212 ¶Idq; etiam obtinet,si necdum vxor fuit traducta ad domum viri,per glo.in §.nuptias, in auth. de nupt.& voluit etiam Bart.& Raph.in l.nihil,per glo.ibi.ff.rerum amot.Cyn.Bal.& Fulg. Pau. Castr.& Corn.in d.l.non sine.C.de bonis quæ liber.Bald.& Ang.in l.solet §.quæ virum. ff. de iis qui not.infam.Bal.in l.Deo nobis,col.2.vers.sed iuxta hoc pone,& ibi Raph.Fulg. qui ita se dicit cum multis aliis ex facto consuluisse,& ibi item Pau.Cast.in fi.C.de episcop.& cleri.& idem Bal. in l.sancimus.C.de nupt.& d.cons.cx.consuetudo vallata,lib.2.& cons.{ccxc.quod vir non lucretur,lib.j.& cons.} ccxxviij.ad euidentiam est præmittendum,paulò ante fi.lib.3, dum allegat Bar. in d.l.nihil,& seipsum in d.l.Deo nobis,& expressiùs cons.cccclxvij.factum dignoscitur esse tale,quædam domina.lib.iiij.Raph.Co.in l.si cùm dotem.§.transgrediamur.ff.sol.matr.Anto.in c.j. de sponsali.Pau.Cast.in l.si donaturus.§.j.& ibi Iason col.vlt.ff.de conditio.ob caus. vbi dicit ita vidisse se consultum per omnes.& idem Paul. in l.sed hoc ita.§.j. ff.de re iudic. & in d.l. si ante.

Et etiam si necdum uxor traducta fuerit ad domum uiri.

quam

BIU Cujas

quam legit cum l.de diuisione,col.vlt.ff.solut.matr.& in l.si marito.§.j.ff.eo.tit.& in l.cùm fuerit, ff.de condit.& demonst.& ibi quoq; Soci.& idem Pau.Cast.cons.cliij.super primo quæsito licèt dominus,col.j.lib.j.& cons.ccccxxxiij.visis omnibus scripturis,in ij.dubio,eod.lib.j.{ Roma.in l.j. C.vnde vir & vxor.} Mathesil.not.lxxv.nota quòd disponens.Bal.Nouellus in tractatu dotium, in vj.parte principali,in xxxvij.speciali,in fi. Corne.cons.cxlix.licèt meo iudicio per totum,lib.j. Ang.Aret.in §.nuptiæ autem,Instit.de patr.potest.&{latissimè omnium} in §.fuerat,col.xvij.vers. quæro de quæstione quotidiana.Instit.de actio.Socin.d.cons.ccxxiij.lib.ij.& cons.viij. viso elegãti consilio,col.j.lib.iij.{Carol.Ruin.cons.lviij.visis,col.2.nume.4.lib.iij.} Philip.Dec.cons.cclx.queritur breuiter,col.iij.& Ioan.Campez.in tract.dot.in v.parte,col.vij.versi.statutũ de dote lucrãda. & Franc.Purpu.in l.j.col.xix.num.123.C.de summa trinit.& latè Anton.Rubeus consil.xix.stãte statuto quòd vxore.{ & Franc.Ripa in rubr.sol.mat.num.67.& multis seq.}

223 *Et etiam si uxor nedum à uiro sit cognita.*

¶Sed & denique obtinet,etiam si necdum vxor à viro sit cognita.Nam in hoc sufficit matrimoniũ per verba de præsenti fuisse contractum,vt expressè voluit Bal.in d.l.Deo nobis,vbi suprà citauimus.& ibi etiam Raph.Fulg.qui se dicit ita consuluisse cum aliis multis doc.& Paul.Castr. C. de episcop.& cleric.& ipse Bal.in d.l.non sine,col.j.& ibi quoque Raph.Fulg.Pau.& Philip. Corne. & idem Bal.subobscure,in cap.capellanus,in fi.extrà de feri.dum{vtrobiq; Bald.ipse} aliud dicit, cùm statutum loquitur de matrimonio copulato.& in d.cons.ccxxviij.lib.3.dum etiam distinguit inter matrimonium simpliciter,& matrimonium copulatum.& Saly.in l.cùm te,in fi.{vers.vnum tamen non omitto.} C.de donat.ante nupt.Domin.in c.præsenti.§.vlt.de præb.lib.vj.Paul.Castr. in d.l.si donaturus.§.j.vers.item quid si matrimonium.& in d.l.si ante nuptias,ad fi.ff. sol. matri. {& in l.de diuisione,col.vlt.ff.eo.tit.vbi tamen id declarat.} & in d.l.cùm fuerit.ff.de conditio. & demonstratio.vbi dicit quòd ita communiter tenetur.& cons.cliij.super primo quæsito, licèt dominus,lib.j.{& cons.ccccxxxiiij.visis omnibus scripturis,col.ij.in ij.dubio,in fin. eodem lib.j.} & Panor.cons.lxxix.stante statuto.lib.ij.{Mathesil. d.num.75.} Corn.d.cons.cxlix.lib.j.Alex. consi. cxxix.super primo dubio,col.ij.lib.vij.Dec.cons.ccccxl.quæritur in effectu,col.vlt.lib.iij. & Stephan.Bertr.cons.ccxxix.Salyc.quem audio.lib.ij.& Fely.qui id reputat sing.in c.tertio loco, col.3. vers.& retenta hac parte,extra de præsumpt.& Campez.vbi suprà & Hippo.Marsil.cons.lxvj.in nomine &c.attento,col.2.vers.& facit,lib.j.vbi hoc dicit sing.Iaf.d. cons. lviij.lib.j. vbi hoc miro modo intelligit,modo maritus non esset impotens ad coitum.& iterum d.cons.cxv.in quæstione quæ vertitur,col.j.& ij.eo.lib.j.vbi & hoc intelligit modo coniuges sint apti ad coitum.& latissimè cons.cxxxv.statuto ciuitatis,eo.lib.j.{& Matth.Afflict.decis.Neapol.lxj.fuit lata quædam sententia,vers.tertiò dubitatur,& Ripa.in d.rub.ff.sol.matr.vbi suprà,etiam limitans, nisi statutum loqueretur de copulato matrimonio.}

224 *Matrimoniũ copulatũ utrũ concubitũ designet.*

¶Quanquam nec ei quod Bal.dicit de matrimonio copulato,faciens vim in hoc postremo verbo,quasi concubitum designet,assentio,propter tex.in c.vlt.extrà de frig.& malefic. & c.j.& c.2. extrà de matr.contr.contra interd.eccle.& cap.per tuas,qui fil.sunt legit.quibus apertissimè probatur,dici matrimonium copulatum sine coitu.{& in iure ciuili in l.si extraneos,ibi,matrimonio copulato.ff.de condict.ob caus.vbi satis constat ea verba significare matrimonium contractum, quem & in id expendit post alios Corn.in d.l.non sine,ad fi.C.de bonis quæ liber. Nam & copula est nomen generale,quod vinculum siue nexum significat. Plautus in Epidico: Quæritant me,in manibus gestant copulas secum,subirem.Ouidius,

Copula deterahitur canibus.

à copulando dictum,quod & ipsum generale est:& veluti iungere, colligare, vincire significat. Hinc dicitur copulare amicitiam,societatem,matrimonium,concordiam,dextras, apud Plautum in Aulularia.Et Acron in Horatij carminum lib.j.Ode xiij.enarrans illud ipsius Horatij,

Quos irrupta tenet copula.

Copulæ definitio. Copula(ait)propriè dicitur cuiuslibet rei duplex numerus, vnde tractum est, vt matrimonium copula diceretur.Et si quando intelligimus copulam de coitu,ferè illi addimus,carnalem,vt in c. de illis,de desponsat.impub.& c.insuper,qui matr.accus.poss.& alibi sæpe.nam & coire in matrimonium,etiam dicimus, pro contrahere matrimonium,etiã citra coitum.l.in testamento ita erat scriptum. ff.de condit.& demonstr. vt coire in fœdera apud Virgil.lib.2.Aeneid. *Coire matrimonium etiam citra coitum dicimus.*

Coeunt in fœdera dextræ.

Et coire societatem dicimus:Tullius in oratione pro Roscio Amerino,Ne diutius vos teneam iudices,coitur societas.Et in Phili.2.vtinam Cnei Pompeij cum Cęsare societatem nunquam coisset.Et Iureconsultus in l.j.& lij.§.de illo,& l.iiij.& l.v.vj.& vij.& sæpe in eod.tit.ff.pro socio.Sed tu interim vide Bal.cons.cxciiij.incipiam,col.ij.vers.fuit insuper,& Corn.in d.l.non sine,ad fi.C. de bonis quæ lib.{Quod obiter dicere voluimus,licet non huc admodum pertineat,quoniam à nullo quem legerim,animaduersum vidimus,sed omnes passim Bal.referunt,& sequuntur.

225 *Lucrum quod maritus percipit ex dote, nõ est semper propter onerã-*

¶Ex iis autem quæ diximus manifestè liquet quòd huiusmodi lucrum dotis, quod ipse maritus facit,non est propter onera matrimonij.Nam si ob ea esset,certè maritus non lucrifaceret deficientibus oneribus,videlicet cùm matrimonium momento tantùm durat,aut cum nondum ducta fuit vxor in domum mariti,quia deficiente causa deficit effectus.l.generaliter.ff.de episco. & cleric.& c.cùm cessante,de appellat.lib.vj.cum sim.Vnde & ea ratione, quam de matrimonio

momen

momentaneo diximus,Soci.vir inter recentiores autoritatis maximæ,& post eũ Hercu.in l.2.ff. solu.mat.asserunt constanter hoc pactum de dote lucranda, tanquam non onerosum,sed merè gratuitum,reuocari susceptis liberis,per hanc l.nostram.

226 ¶Verùm quantum ad tex.in d.l.si ab hostibus.§.vlt.ff.sol.mat.cui maximè innituntur, qui lucrũ esse dicunt quod ex eo pacto quæritur, vtpote qui id lucrum etiam appellat, cùm vtitur verbo lucrificare,vt diximus: illi respondet Rom.in d.l.si donaturus, quòd ibi impropriè lucrũ dicitur: sicuti etiã,vt hoc illi addas, fructus dotis alicubi dicuntur cedere lucro mariti,in l.pro oneribus. C. de iure dotium.& in l.j.§. cúmque ex stipulatu,versicu.fœtus.C.de rei vxoriæ actione.Et tamen haud dubiè eos habet propter onera matrimonij,vt inibi etiam scribitur, & suprà diximus. Vel etiam dici potest,vt dicit Iason ibi, quòd dicitur lucrum habito respectu ad tẽpus præsens, quo delatum est morte vxoris,& sic cessantibus nũc oneribus,cũ defertur. Sed si respiciamus ad onera præterita,nõ lucrũ est.Egó vtranq; responsionẽ ita cõiugo. Nam quodãmodo maritus lucratur,qui ex pacto & statuto illud obtinet,quod de iure cõmuni nõ obtinuisset. Est igitur lucrũ eo respectu,quòd præter ius cõmune cedit lucro ipsius.Veruntamẽ statutũ aut pactũ id lucrũ deferens videtur respicere ad onera matrimonij vix tolerabilia,vt latè dicemus in nostris cõsuetudinibus tit.xxxviij.§.iiij.in gl.ij.in prin.& quibus ferendis ac cõpensandis plerũque nõ sufficiũt simplices fructus dotis à iure cõmuni marito in id concessi.Igitur in eius rei veluti augmentum siue supplementum ac additamentũ pacto nobis prouidemus,aut statuto:quod quidem dotis additamentũ eius naturæ ac virium esse cẽsetur,vt dos ipsa:& idem de vtroq; iudicandũ est, per tex.in l.etiã.C.de iure dot. { &l.si cõstante.C.de dona.ante nupt.vbi augmentũ dotis gaudet eodẽ priuilegio,ac dos ipsa,& ibi no.Bal.& Saly.& } in auth.æqualitas,ibi.augmentũ quoque.C. de pact. conuenien.& in l.inter socerũ.§.cùm inter.ff.de pact.dotalibus, cùm dicitur,nec separabitur portio dotis, quæ est data additamenti causa.& §.j.& §.aliud.& §.dedimus, in auth.de æqual.dotis. Ex quo no.Ang.ibi quòd omne priuilegium datum principali, porrigitur ad eius augmentũ.& voluerunt Bar.Alex.Iaso.Aquen.& Thom.Parpa.in repet.rub.ff.solu.mat.Idẽ Bar.consi.cxxiiij. punctus quæstionis,col.2. { Bal.in l.si marito.§.vlt.ff.sol.mat. & consi.cclxix.in primo puncto, in fi.lib.4.Albe.in secunda parte statutorum,q.clvj.item quæro continuando,circa mediũ.} Pau. Cast.in l.cum pater filiæ.ff.de leg.ij.Alex.in d.l.diuortio.§.ob donationes,col.j.ff.sol.matr. {Fran. Aret.in l.rei iudicatæ.§.hæredi, col.vlt.eo.tit.& iterum in l.si in testamento.ff. de vulg.& pupil.} & Thomas Parpa.in l.ij.col.6.in fi.eo.tit. vbi erranter citat l.quoties, pro d.l.etiã.C.de iure dot, nam d.l.quoties,nihil huc pertinet.& Iason in l.quod in rerum.§.si quis post.ff.de leg.j.& consi. cxlvij.præsens consultatio,col.2.versi.item sicut valet,lib.2.& consi.cxxiij.videretur, col.8.lib.4, & consi.clxxj.viso instrumento dotis,col.v.versi.quartò item sicut valet, lib.4.& Anto.Rubeus consil.xxv.præsupponitur in facto,col.2.versi.stante ista conclusione.& bene facit text.in l.si ex toto,in prin.& ibi no.ff.de leg.j. { Et sic vt concludamus,id quod ex eo pacto vel statuto de dote obtinemus,est & lucrũ & onus diuersis respectibus.quod & hinc probatur, quòd id simplex donatio nõ est,quia aliàs superfluò post tit.de inoffi.dona. poneretur titulus de inofficio.dotib, qui intelligitur huiusmodi pacto lucrandi dotem,vt dicit glo.in l.j.eiusdem tit. Sed alio respectu non dicitur titulus simpliciter onerosus,quia tunc nulla querela competeret,vt plenè per Bar.in l.nõ vsque adeò.ff.si à parenti.quis manu.fue.id quod scientissimè annotauit Fran. Aret.in d.l. j.C.de inoffic.dotib.} Et idem dici potest de d.l.quoniam.§. ad hæc.C.de secun. nupt.& aliis iuribus in id suprà allegatis.

Deficiẽte causa deficit effectus.

Fructus dotis alicubi dicuntur cedere lucro mariti.

227 ¶Illud autem Ang.dictum in d.§.adscripto.in authen.de nuptiis,si verũ est,non obstat, quia dicit,quòd cessante pacto aut statuto vir nõ debet lucrari dotẽ, sed eam reddere hæredibus vxoris soluto matri.Et ideo statutum id deferens est cõtra ius commune,& strictè ob id interpretandũ. Nec ob.inquit,l.pen.in fi.ff.quod falso tutor.auctor.quia concedo quòd vir retinet fructus dotis in compensationem onerum,sed non lucratur dotem:quia istud est lucrum,nõ compensatio onerum.Vides igitur quòd Ang.loquitur de iure communi,cessante pacto aut statuto.At si pactum sit,videtur,vt iam diximus,factum ad augendam illam compensationem onerum matrimonij.Et cùm id lucrum,si lucrũ dici debeat,sumpserit originem à dote,quæ res est onerosa, certè & pro onere accipi debet,iuxta id quod suprà diximus.

Statutũ deferens lucrum dotis ad maritum uidetur respicere ad onera matrimonii uix tolerabilia.

Cessante pacto aut statuto,uir nõ debet lucrari dotem.

228 ¶Quod verò de insinuatione huiusmodi pacti lucrandæ dotis dictum in priori op.alij quidam non leuis autoritatis non id admittunt,sed prorsus reiiciunt,negãtes debere insinuari: in quibus sunt Hug.& Petr.à bel.Perti.in d.l.vlt.C.de iure dot.& ipse Bal.sibi,vt ferè aliàs semper, contrarius,in auth.eo decursum.C.de donat.ante nupt. { Franci.Aret.in l.is potest, col.3.ff.de acquir. hære. } Quanquam in hoc non magnam vim pono,quando dependet ex aliis, an videlicet tale pactum sit gratuitum,nécne.

Opinio aliquorũ de insinuatione huiusmodi pacti lucrandæ dotis.

229 ¶Sed & quod de matrimonio momentaneo diximus,scilicet maritũ lucrari dotem ex pacto vel statuto,etiam si matrimonium momento durauerit,id falsum esse multis probauit Iason,sibi etiã contrarius,in d.l.non tantùm.C.de lega.& voluit etiam Thomas Parpalia in d.l.2.col.9. versic. de eo autem.ff.solu.mat.nisi saltem,inquit,vir fecerit expẽsas in nuptiis,vestimentis,& iocalibus. quæ fuit etiam sententia Fely.in c.tertio loco,col.3.versi.& retenta hac parte,extra de præsumpt. & Ioan.Campez.in d.tracta.dotium,in v.parte,vbi suprà citauimus.

Et de matrimonio momentaneo.

BIU Cujas

230 ¶Similiterque contra illud de ductione ad domum, tenet Bald. sibi item in hac parte contrarius, consi.ccxc.quòd vir non lucretur, factum autem incipit, istæ allegationes, lib.1.vbi tamen subdubitat: & asseuerantiùs consi.clxxxiiij.si qua, inquit, mulier, lib.3.& iterum consi.cc.in causa ista, ad si.eo.lib.3.Saly.hanc rẽ fusissimè tractans in d.l.cùm te.C.de dona.ante nup.vbi dicit ita se Florentiæ cum aliis multis consuluisse, prout fecit consi.incip.circa examinationem, vt à nonnullis citatur, neque enim eius consi.vidi, & latè Panor.cõsi.omniũ primo, facti contingentia, per totũ, lib.1.& in d.c.tertio loco, col.3.& seq.de præsumpt.dũ se citat ex eo cõsi.& ibi etiam Fely.& Petr. Ferr.in tit.forma libel.quo agit vxor ad dotẽ, in verbo, vxor quõdam domini Thadei, col.2.versi. vnde pro eius declaratione, vbi hoc dicit cõsuetudine obseruari.Soci.in l.cùm fuerit.ff.sol.mat. & Phil.Dec.sibi contrarius d.consi.lxvij.col.vlti.versi.non obst.quod no.vbi hanc dicit esse cõmunem opi.Et hi quoq; magna ex parte tenuerunt contrarium eius quod suprà dictũ est de vxore nondum cognita à viro: sicuti etiam facit Saly.in d.l.Deo nobis, col.1.versic.ex qua collige argumentum.C.de episc.& cler.& in l.mulierem.ff.de ritu nupt.& Panor.in c.ex publico, col.1.versi. & facit iste tex.extrà de cõuer.coniug.& Corn.consi.248.in præsenti consultatione, col.3.versi. his tamen minimè refragantibus, lib.2.& Hippo.Marsil.sing.cvj.qui de proximo, col.1.

231 *Maritus non sustinens onera matrimonii non consequitur lucrũ sibi ex pacto delatum.*

¶Et dicit generaliter Bal.in auth.dos data, col.2.per illum tex.in lect.noua.C.de dona.ante nupt. quòd cùm maritus non sustinet onera matrimonij, nõ debet consequi lucrum sibi ex pacto vel statuto delatum. { & idem voluit consi.184.si qua inquit mulier, lib.3.& cõsi.53.quædam domina Richabella, ante medium, lib.5.& consi.274.proponitur in facto, eo.lib.5. } & eum ex primo loco refert & sequitur Io.Ana.in c.salubriter, col.pen.extra de vsur.& Alex.qui id commendat consi. 122.cuius initium est, viso processu, col.4.versi.cõfirmari possent, lib.7. { & cõsi.sequen.quod est eiusdem initij, col.1.& Iason cõsi.135.statuto ciuitatis, col.vlti.lib.1.qui quidem omnes primum illum locum Bal.tantùm allegant, & Hippolit.Marsil.sing.cxiiij.vigente communiter statuto. } & idem voluit Pau.Cast.sibi contrarius, cuius Alex.& Iason non meminit, { in l.si ab hostibus.§.si vir vxorem, col.2.versi.& nota ex ista gl.& ibi quoque Fran.Aret.col.1.versic.secundò per istam gl.ff.sol.matr.vbi ipse Pau.ita dicit se consuluisse, vti & ipse fecit } cõsi.333.visis omnibus scriptu ris, in ij.dubio, lib.1. { & Ioan.Campez.in tracta.de dote in v.eademque vlti.parte, q.xiij.col.1.vbi id dicit seruari in practica.& nouissimè Pau.Paris.cuius consil.nuper edita sunt anno 1543. consi. lxij.pro vera resolutione, propè per totum, lib.4.

232 *Matrimoniũ est proxima & immediata causa lucri dotis.*

¶At confestim occurrit Phil.Dec.tenens aliam partem, scilicet id lucrum esse gratuitum, in l.in eo quod vel is.ff.de regu.iur.Nam causa, inquit, proxima & immediata huius lucri est vir ipse, & matrimonium, vt no.Bal.in auth.ex testamento, col.pen.versi.xiij.capitulum, in duobus locis.C. de colla.pro quo tex.est in l.cum quis.§.j.ff.de dot.rele.vbi dicitur quòd matrimonij causa id lucratus est.& ita per illum tex.voluit Bald.nouellus in tract.dotium, in vj.parte.in xxxvij.priuilegio, col.3.& Soci.consi.ccxxiiij.circa præsentem, col.pen.versi.confirmatur etiam quia talia, lib.iij. Nam & (vt hoc illis addam) dictio, causa, in dubio demonstrat causam immediatã & proximã. l.socium qui in eo, cum l.seq.ff.pro soc.& l.in lege censoria.ff.de verbo.signi.vt per illa iura dicit Fran.Aret.de hoc casu loquens in d.l.si ante, col.vlt.ff.sol.mat. Quæ quidem causa proxima attenditur, vt dicit Bal.de hoc casu loquens cum tamen aliud ageret, in l.ij.ff.fami.herciscẽ.per iura quæ allegat.& rursus in d.auth.ex testamento, vbi suprà, per l.sed & si plures.§.in arrogato.ff. de vulg.& pup.Cui adde concord.quos multos tibi congessi in { tractatu quem mox tibi edemus eo.tit, cessante causa cessat effectus, in } xviij.limitatione.

233 *Dotis lucrum dicitur aduentitium.*

¶Et hac sanè ratione, quòd causa immediata attenditur, tale lucrũ dotis dicitur aduentitium, vt no. Bar.& Raphael.Co.in d.l.cũ dotẽ.§.transgrediamur, in fi. { & ibi quoq; Pau.Cast.col.2.vers. circa vltimũ, & Alex.col.vlt. } ff.sol.matr.per tex.in l.j.vbi ipse Bar.Bal.in fi.& Ang.C. de bonis quæ libe.& idem Bal.in d.l.si donaturus.§.j.in prin.ff.de condi.ob caus.& in d.l.ij.& ibi etiã Saly. C.fami.herci. { & Fran.Aret.in d.l.j.C.de inoffi.dotib.& ipse Phil.Dec.cõsi.lxvj.de duobus quæritur, in prin.& cõsi.ccccclx.notissima, per totũ, vbi tamen id declarat. Pro } quo etiam allegatur l.dotem. { & ibi Bar. }, ff.de cast.pecu.quam ad hoc dicit no.Fran.Aret.in d.l.cum ante, { & videtur etiam voluisse gl.in l.quod scitis in verbo dotem.C.de bon.quæ liber.

234 *Matrimoniũ cum sit causa proxima lucri dotis, consequens est, ut non ex titulo oneroso, sed gratuito manare videatur.*

¶Cum ergo onera matrimonij non sint causa proxima illius lucri, sed matrimonium ipsum: consequens est, vt non ex titulo oneroso, sed gratuito manare videatur: ideoque cùm donatio inter virum & vxorem tum demum prohibeatur, cùm donans fit pauperior, non cùm lucrum remittit, per l.sed & si vir.§.quod legaturus, & l.cùm hic status.§.si maritus, le ij.versicu.similes, & l.si sponsus.§.si maritus.ff. de donat.inter virum & vxor. Certè potest maritus id lucrum vxori remittere veluti existens merum lucrum, vt voluit Alex.in l.si socer.§.Lucius.ff.solu.matr.& consuluit Barb.consi.lix.illud in mediũ referam, col.9.lib.2.& Soci.consi.cxiiij. viso testamento dominæ, colum.3.versicu.ad secundam rationem, libr.1.Hæc ferè Decius { in d.l. in eo quod vel is, de regu.iur. } qui eadem prope repetit in l.j.col.6.versic.& ex his infertur.C.de secun.nupt. { & consi.lxvij.circa propositum, } & in d.consi.cclx.quæritur breuiter, col.2.versic.sed tamen prædictis, & col.seq.versicu.non obst.quòd illud lucrum.& consi.ccccclxxvij.viso copioso, colum.2. versicu.non obstat.Et in eadem fuit sententia ipse Dec.in l.reprehendenda, in vj.no.C.de instit. & substitu.

Sed

BIU Cujas

235 ¶Sed aduertè hîc lector optime, quia licèt matrimonium sit causa proxima & immediata huius lucri prouenientis ex pacto vel statuto, non tamen ex eo confestim sequitur, quòd onera matrimonij non sint etiam eius rei causa æquè proxima. Nam vnum aliud non excludit, quin potius vnum in alio ineſt, ex eoque sequitur, vt etiã dicit ipse dicit Dec. secum hîc pugnãs, d. consil. 67. col. vlt. versi. nõ obstat tex. Nã si onera matrimonij sint causa huius lucri, certè matrimoniũ etiã causa est, vt in dote videmus, quæ datur propter matrimonium, nec sine eo potest consistere. l. iij. ff. de iure dot. & l. vlt. post prin. C. de dona. ante nup. cum simil. & ob matrimonium etiã tantum fauoris sibi conciliauit. l. j. ff. solu. mat. tanquam scilicet matrimonium sit causa proxima dotis, vt verè est. Et tamen haud dubiè datur ipsa dos propter onera ipsius matrimonij, & est titulus onerosus. Igitur & idem dicere debemus de accessione & augmento dotis.

Non tamen excluduntur onera matrimonii.

Dos datur propter onera matrimonii.

236 ¶Quanquam & Fran. Aret. in d. l. si ante, col. vlt. aliter refellit arg. quod fit ex ea l. cum quis. Nam ibi, inquit, dictio causa, potest capi nõ pro causa omnino immediata, sed pro causa nonnihil mediata, non tamen multũ remota, quæ accipitur tanquam causa immediata. l. vxori quis. ff. de auro & argen. leg. quã ad hoc expendit Bar. ibi, & in l. ambitiosa, circa med. ff. de decre. ab ordi. fac. Cui adde. l. cùm de lanionis. §. asinã. ff. de fund. instr. & d. l. in lege censoria. ff. de verb. signi. & eundem Franc. Are. cõsi. 6. viso instrumento, col. 3. versi. nã ista regula. & iterum cõsi. 29. diligenter & maturè, col. 6. Præsertim autẽ id procedit, vt & hoc quoq; adiiciã, quando huiusmodi causa mediata siue remota talis est, quòd sine ea immediata & propinqua nullo modo esset producenda, vt in hoc casu. Nã tunc haud dubiè ea habetur pro immediata, vt dicit Bar. in d. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. & Bal. in c. cùm omnes, col. 6. versi. item quia quãdo, extra de consti. per tex. in l. vtrum. §. cùm quidam. ff. de rebus dub. & idem Bal. in c. literis, in iij. no. per illum tex. extra de elect. & dicemus plenius in nostro tractatu, cessante causa. &c. in xviij. limit.

Dictio, causa, potest capi nõ pro causa omnino immediata, sed procausa nõnihil immediata, non tamen multũ remota.

237 ¶Sed vt cunque sit de istis, nihil hîc omnino est curandum, quantum scilicet ad casum l. nostræ pertinet: quandoquidẽ subsit & alia ratio, quam suprà ex Alex. adduximus, propter quam hæc l. non habet locũ in hoc pacto: nempe modicũ liberorum præiudiciũ, de quo latè diximus supra in verbo libertis, in vlt. q. quæ est de donatione inter virum & vxor. vbi videbis. Cui & aliã quoque non leuiorẽ adiicies, quia cùm vxor id pactũ in contractu dotali, sibi matrimoniali fecerit, nõ potest esse locus huic l. cùm præsumatur id agens cogitasse de liberis, vt diximus etiã supra in præfatio. versi. 69. inci. sed hæc intellige, vt videlicet quis in dubio, & suprà in hac gl. versi. 188. incip. & hoc proculdubio verum est. Et hanc quoque tertiam rationẽ, quia id lucrum siue pactum de dote lucranda censetur esse factum ob causam, videlicet propter matrimonium. Nam forte vir non contraxisset, nisi eo pacto appositio. At in donatione ob causam non est locus huic l. vt suprà affatim diximus.

238 ¶Ideóque & præter Alex. quem vnũ in princ. huius q. citauimus, multi sunt in eadem sententia, hanc scilicet l. non obtinere in huiusmodi pacto lucrandæ dotis: & inter cæteros Pau. Cast. quem Alex. ipse nõ memorat, in l. ij. ff. sol. mat. per l. j. C. si dos cõstan. mat. qui & ipse dicit hoc esse notandum, & cũ sequuntur ibi idem Alex. Ias. & Thomas Parpal. ex quibus Alex. cõstanter asserit casum hunc nõ esse dubium, & aliis quoq; iuribus probari, videlicet in l. ij. cum gl. ff. de pact. dotalib. cum simil. Et idem quoq; voluit Soci. sibi contrarius, qui Alex. in quodã cons. nõ designato tamen illius numero, allegauit, consi. liij. viso instrumento donationis, col. 4. versi. ad hoc motiuũ, lib. 4. ¶ & Carol. Rui. cõsi. cxxxj. in themate, col. 2. ver. & hinc est etiam, & rursus col. 8. versi. præterea per superuenientiam, lib. 3. ¶ & Fran. Ripa. cuius illa tertia ratio est, hîc in xxij. q.

Hæc l. an habeat locum in parte lucrandæ dotis.

239 ¶Vndecimo quæro quid si maritus è diuerso id lucrum dotis quod facit ex pacto vel statuto, remittit vxori, an natis ei postea liberis ea remissio reuocetur ex hac l. Dic breuiter non reuocari, tum quia hæc remissio nõ potest dici mera donatio, cũ valeat inter virum & vxorẽ, vt diximus ex sententia Alex. Barb. Soci. & Deci. num. ab hinc 8. inci. at cõfestim, & præterea voluit Imo. in l. ij. col. item ij. ff. de donat. Tum quia id lucrũ nondum est quæsitum & radicatũ, sed tantùm quærendum post mortem vxoris, si ei maritus sit superstes. Ideóque nec in eo locus est nostræ l. ex iam dictis supra in viij. q. versic. 180. inci. sed hoc tamen. Quod si iam esset quæsitũ, vxore scilicet mortua, & maritus eo iure hæredibus cederet, nõ video quin tũc locum habeat nostra l. ex dictis in d. viij. q. Nec tamen prætermittendũ, eius quod diximus, valere hanc remissionẽ inter virũ & vxorem, contrariũ voluisse gl. in l. si liberis, per tex. ibi. ff. de pact. dot. quã sequi videtur Bal. ibi. & apertiùs Pau. Castr. consi. lix. pro pleniori, col. j. versic. secundo videndum, lib. j. Sed vt dicam quod sentio, is tex. nihil mihi huc pertinere videtur, cum de huiusmodi pacto nuncupatim nõ loquatur, nec si loqueretur, concluderet id pactum generaliter non valere, sed ita demum tantùm, cùm dolo mulieris esset extortum, vt patet ex verbis, per dissimulationem, &c.

Remissio quæ ualet inter uirum & uxorem, nõ potest dici mera donatio.

240 ¶Duodecimo ista dotis mentio me submonet, vt quæramus vtrum donatio quæ fit ab extraneo ad dotandam puellã, vel fauore matrimonij, reuocetur susceptis liberis ex hac leg. Et certè Alex. in hoc priuatim ac peculiare consi. edidit, scilicet cõsi. 71. consideratis his, lib. 4. vbi expressè tenet quòd reuocatur, quia hæc dotis datio facta ab extraneo dicitur esse mera liberalitas, donatio, & titulus lucratiuus, quantũ ad ipsam puellam pertinet, per l. si fraudator, quæ est vlt. §. si à socero, & ibi Bar. ff. quæ in frau. cred. & l. j. §. accedit. C. de rei vxo. actio. & l. ex morte, in fi. C. de pact. cõuen. & l. Mæuia. §. j. iuncta gl. vlti. & ibi doct. ff. sol. mat. & l. vlt. in prin. & ibi Bar. Bal. & Saly. C. de iure

Donatio quæ fit ab extraneo ad dotandam puellam, an reuocetur susceptis liberis

BIU Cujas

dor.Cui adde & tex.in l.cùm plures.§.pe.& ibi gl.ff.de admi.tut.& Bar.& Io.Plat.in l.j.C.de impo.lucra.descri.lib.x.& Bar.& Pau.Cast.in l.j.vterq; in fi.C.de inof.dotib.& Old.cõsi.151.si quis verba donationis,& cõsi.245.quidam paterfa.col.2.versi.secũda ratio.Bal.in sua marga.in verbo, dos,col.2.versi.dos data filiæ,vbi dicit sing.ad hoc d.§.si à socero.& in rub.extra de procu.col.2. vbi ex hoc dicit quòd procurator sine speciali mãdato non potest dare dotẽ filiæ domini, cùm donare nõ possit.Ioã.de cane mortuo,inter cõsi.ipsius Bal.cons.371.viso tenore,circa med.lib.4. & ipsum Bal.in l.vlt.C.de dot.promis. ¶ & Corn.cõsi.50.col.5.versi.ideò quatenus,lib.1.& Steph. Bertr.qui alios citat,consi.138.thema consultationis,col.5.versi.fateor autem.lib.4. ¶

241 ¶Cui inquam,adde & alia duo.Primum,quia huiusmodi dotis datio ab extraneo facta, si excedit quingentos aureos,æquè requirit insinuationem, ac alia quæuis donatio simplex ac gratuita, vt voluit gl.j.in d.l.vlt.C.de iur.dot.quam sic intelligit & sequitur Ioã.Ana.in c.cum tu, col.pe. versi.quarto quæritur,ext.de vsur.Sed tu super hoc vide tex.Bart. Bal.& alios in ea ipsa l.vlti.& Ambro.à vina, in quodam consil.incip.pridem contractum fuit.& Phil.Dec.consi.ccccxiiij.viso eleganti consilio,in ij.dubio.

242 ¶Secundum,quoniam sicuti quis ex donatione mera & simplici non potest conueniri, nisi in quantum facere potest.l.inter eos.§.is quoque,& l.cũ ex causa,& l.Nesennius.§.vlt.ff.de re iudi. & §.item præterea,versi.sed & si quis,Insti.de actio.ita nec ex huiusmodi donatione,quam facit extraneus ob dotẽ.l. si extraneus,& l.pen.ff.de iur.dot.iũcto d.§.itẽ præterea,versi.itẽ si de dote. Quod ideo fit,vt dicunt Io.Fab.& Ias.in d.versi.sed & si quis, quoniã ea donatio mera est & liberalis,cùm causa illius nihil omnino respiciat fauorem aut vtilitatem donantis,sed tantùm eius cui donatur,iuxta ea quæ late diximus suprà in hac eadem glo.versic.145.incip.sed hæc primùm intelliges procedere.

An quis ex donatione mera & simplici possit conueniri.

243 ¶Hanc autem Alex.sententiam,vt ad eum tandem redeamus,refert & sequitur Thomas Parpa. in rep.d.l.ij.in prin.col.11.versi.in eadem gl.ibi,item fallit si extraneus.ff.sol.mat.Quamuis,vt ipse dicit,multa inconuenientia inde veniãt,videlicet quòd dos repetitur cõstante matrimonio,contra ius commune.Item quòd matrimoniũ erit sine dote. Postremò quòd fit reuocatio cõtra fauorem publicũ.Adde & tu ad Parpa.in præiudiciũ mariti,respectu cuius dos ipsa est titulus onerosus,vt patet ex iis quæ diximus in præcedẽti gl.& qui ideo verisimiliter illã vxorẽ sine ea dote non duxisset.Et propterea posset dici,quòd licet reuocetur huiusmodi datio dotis in præiudiciũ ipsius mulieris,cuius respectu dos ipsa est mera,vt diximus,donatio,& titulus lucratiuus: nõ tamen in præiudicium mariti,cuius respectu dos cõtrà onus est, nisi dicas imputandum esse viro, qui debuit cogitare dotẽ hanc esse reuocabilem natiuitate liberorũ donantis.Sed in alia donatione,quã extraneus facit spõso fauore matrimonij,esse locũ huic l.expresse cõsuluit Alex. secutus Ias.consi.171.viso instrumẽto dotis,col.2.versi.nec prædictis,& iterum col.5. versi.hinc est quòd quando extraneus,lib.4.Steph.Bertr.nulla tamen Alex.mentione facta,consi.76.viso instrumento,ad fi.l.ij.iterúmque consi.257.siue donatio,eo.lib.2.& rursus consi. 383.viso casu,eod.lib.2.De quo & nos diximus suprà in præfatione,nu.72.secundò intellige.

Dos si repetatur constante matrimonio, est contra ius commune.

244 ¶Nec abs re suprà locuti sumus in prin.huius quæst.de huiusmodi donatione facta ab extraneo: nam si fieret à patre causa dotis,certè talis donatio non reuocaretur per natiuitatẽ sequentiũ liberorum,tum quia nõ est mera aut simplex donatio, sed ob causam,vt probatur in l.cũ multæ. C.de dona.ante nup.& ibi gl.in verbo antiqui iuris,& Bald.col.2.Et hinc patet quòd non valet simplex donatio inter patrem & filiamfa.l.donationes.C.de don.inter vir.& vxor.cũ si.valet tamen causa dotis.l.Pomponius Philadelphus.ff.fami.hercis.Et quòd habemus diuersos titulos,de inof.doti.Ex quo & diuersitas vtriusque in potẽtia & effectu satis apparet,per l.si idẽ,& ibi Bart. & Bal.C.de codic.Nec valet simplex donatio sine insinuatione.l.sancimus.C.de don.valet tamẽ causa dotis.l.vlti.in prin.& ibi Bar.Bal.& alij.C.de iure dot.& l.vlt.C.de dona.ante nupt.Ex quibus & aliis quibusdam rationibus Iaso.d.consi.171. nuper allegato asseueranter respondit huiusmodi donationem factã à patre filiæ causa dotis,non reuocari ex hac l.& ante eum Soci.cuius & ipse meminit,consi.147.visa facti contingentia,col.vlt.lib.1. Et idem de donatione propter nuptias facta à patre filiofa.aut emancipato,tenuit Imo.in c.vlt.col.3.versi.tertiò casu,extr.de dona. Sed & idem in ea donatione propter nuptias facta ab extraneo,apertè sentit Steph. Bertr.d.cõsi. 383.lib.1. ¶ Sed huic contradicunt quæ diximus de dote data ab extraneo,neque enim hæc donatio ob nuptias plus habet fauoris quàm dos. ¶

Donatio facta à patre causa dotis nõ reuocatur per natiuitatem sequentiũ liberorum.

245 ¶XIII.vtrùm etiã donatio causa mortis reuocabitur per susceptionem liberorũ? Videtur quòd non.nam cùm ista l.sit exorbitans,vt suprà latè docuimus in verbo,libertis, post prin.est strictè & propriè intelligenda.l.si verò.§.de viro.ff.sol.mat.cum si. Ea autẽ de donatione simpliciter loquitur.Ideo de ea tãtùm intelligenda est,quæ propriè donatio est,vt diximus etiã suprà in prin. huius gl.Sed donatio causa mortis nõ est propria ac vera donatio,l.j.ff.de dona.& l.senatus.§.sed mortis.ff.de don.cau.mor.Ideo nec aliàs cõprehenditur sub permissione,quæ fit alicui,vt possit donare.l.filiusfa.vers.sed enim,& ibi no.Ang.ff.de dona.Ex quo etiã Bar.ibi,& ante eũ Iac. Aret. negãt cõprehendi sub statuto loquente simpliciter de donat.quod & voluit ipse Bar.in d.l.j.in fi. eo.tit.& Bal.in authen.eo decursum,ante fi.C.de dona.ante nup.& cõsi.168.inci.ista constitutio, lib.4. ¶ vbi dicit quòd statutum requirens quandam solennitatẽ in donatione minoris,nõ habet

Donatio facta causa mortis,an reuocetur per susceptionem liberorum.

locum

locum in donatione causa mortis, } & Corn.consi.cvij.videtur in hac cõsultatione,lib.4.& Iaso. & Phil.Dec.in l.si tibi pecuniam,vterq; in ij.no.ff.si cer.pet.cum si. quæ tibi collegimus in tract. de legib.connubia.in gl.iij.in iiij.q. { Ex quo item Bal.in c.quia G.ad fi.extra de iudi.dicit, quòd si statuto prohibeatur donari forensi,poterit tamen ei donari causa mortis,quod dicit bene notandum,quia sæpe ex facto cõtingit,& id dicit sing.licèt dubitet Iason in l.ij.col.pen.versi.noua. ff.de leg.j.& expressim hanc l.non habere locum in huiusmodi donatione causa mortis, respondit Caro.Ruin.consi.lxij.ex duobus,col.vlt.nu.12.lib.ij.}

246 ¶ Verùm Pau.Cast.consi.ccccxxxiiij.respondeo per ordinem,in v.dubio,lib.j.expressim cõsuluit hanc l.& in donatione causa mortis obtinere. Nam cũ loquatur,inquit, simpliciter de donatione,& sine dubio habeat locũ in donatione simplici,& inter viuos, multò magis & in donatione causa mortis, quæ minori nititur firmitate.Et hoc dicit voluisse Bar.in l.filio præterito,col. 4.versi.præterea certũ est quòd donatio.ff.de inust.testa.vbi nihil dicit de donatione causa mortis,sed de legatis,de quibus postea dicemus in sequen.quæst.Sed hoc idẽ in hac donatione causa mortis voluit & cõsuluit Corn.nulla tamen Pau.mentione facta,cõsi.cclxij.videtur in hac consultatione,col.3.vers.vt in simili videmus,lib.4.motus quidem præter illam rationẽ,aliis duabus. Primum enim,quia est eadem vtriusque ratio,& loquitur lex nostra generaliter.ff.de lega.præstã. & l.si pluribus.ff.de leg.ij.& c.quia circa,de priuil. lib.6. Item quia valet argumentum de contrariis ad vltimas voluntates.l.seruum filij.§.qui chirographum.ff.de lega.j.& l.si ex legati causa. ff.de verb.oblig.& l.vlt.C.de lega.

Hæc lex ex Pau.Cast. sententia habet locũ in donatione causa mortis.

247 ¶ Tu autem ad Pau.& Corn.potes addere tex.optimum in l.alienatum.§.donationis.ff.de verbo. signi.vbi ita ad verbum scribitur,donationis verbum simpliciter loquendo omnem donationẽ comprehendisse videtur,siue mortis causa,siue nõ mortis causa fuerit, quem tex.dicit no.Signo. consi.clxxj.cuius exordium est,Ser Antonius quondam, col.3.versi.item quod fortius.Idque est quod voluit Bal. { post Iaco.Ardi. } in c.j.in prin.col.4.versi.quæro si vassallo,tit.de prohi.feud. ali.per Fed.quòd statutum prohibens mulieres donare, comprehendit etiam donationem causa mortis.Nam licèt cõcessa simpliciter donatione,non cẽseatur concessa donatio causa mortis,per d.l.filiusfa.ideoque vassallus cui permissum est donare,non id possit facere causa mortis, tamen prohibita ecõtrario donatione,includitur causa mortis donatio:quia à quo remouetur genus, & quælibet eius species remota esse intelligitur,per d.l.filiusfa.§. pari autem ratione. quod dicit esse notandum,& sequitur Car.Alex.ibi,& Franc.Aret.in l.qui in potestate,post princ.ff.de testa. { & Barb.consi.23.clemẽtissimũ,col.j.lib.4.vbi id dicit sing.} & Bertha.qui id dicit sin. in tract.Gabe. in iij.parte viij.partis prin.in xij.q. { & Fran.Ripa in l.ij.col.4.num.10.in fi.ff. de leg.j. } Ex quo etiam sequitur,quòd l.nostra loquens simpliciter de donatione,habeat locum in donatione causa mortis,cùm tendat ad ipsius donationis non permissionem,sed potiùs destructionem.

Donationis uerbũ simpliciter loquẽdo omnem donationem comprehendit.

A quo remouetur genus, & quælibet eius species remota esse intelligitur.

248 ¶ Confirmatur item ex eo,quòd licèt l.si quis argẽtum.C.de dona.disponens, vt ex nudo pacto donationis oriatur actio,& ita exorbitans à iure communi,vt asserunt Ray.Bald.& Ang.in l.iurisgentium.§.sed cùm nulla.ff.de pact.& Bar.in l.si tibi decem millia,in prin.ff.eo.tit.& suprà alibi diximus ver.152.inci.sicut etiam videmus.Et ea tantùm loquatur de donatione simpliciter,sicuti hæc l.nostra.Tamẽ trahitur ad donationẽ causa mortis,vt voluit gl.in l.cũm pater.§.Mæuio, tum in verbo donabat,tum quoq; in verbo,reuocaretur,& ibi etiã Bar.Bal.& alij.ff. de leg.ij.quã Bal.ipse & multi ex iis quos statim citabimus,dixere vnicã & sing.Sed est alia in l.ij.in fi.magnæ glos.in illis verbis,& sit inualida iure veteri. { & ibi Bal.} C.de iur.dot.Et alia quoque,si solerter expendatur,in §.j.in glo.j.Insti.de dona.prout etiam annot.ibi Io.Plat.in ij.nõ.qui id sequitur & Ang.Aret.col.j.Et alia itẽ in l.vt hæredibus,& ibi etiã Bal.ff.de leg.ij.& voluerunt etiam Dy.qui illam primam dicit sing.& Ang.in l.qui in potestate.ff.de testa.& Cy.in l.j.col.j.& ibi quoq; Bal. post prin.& iterum versi.item hæc l.C.de dona.cau.mort.& idem Cy.in l.vlt.ante fi.C.eo.Bar.& alij in l.j.ff.eod.Bald.in l.cùm hi,in princ. { in vtraque lect. } col.ij.ff.de transf.& in l.ij.& ibi etiam Ang.qui illam dicit sing.Imo.Alex.col.ij.Franc.Aret.col.j. { Ias.col.ij. } ff.de leg.j. & idem Bal.in l.j.in ij.lect.col.3.ff.de leg.ij.& { idem Bal. } in l.si quidem,in fi.C.de actio.oblig. { & in l.si donatione.C.de contrahen.empt. } & in authen.ex testamẽto,col.3.C.de colla.& in l.feniũ, circa medium.C.qui test.face.pos.& in l.j.§.sin autẽ aliquid sub conditione, { & ibi quoque Sal.vterque,} in fi.C.de cadu.tol.vbi & illam primam gl.ipse Bal.dicit sing.& in l.executorẽ, col.ij.versi.modò vidi dubitari.C.de execu.rei iudi.& in l.cùm virum,col.j.versi.ex hoc.C.de fideicom.vbi etiam dicit illam gl.sing.& in l.si mortis.C.ad leg.Falci.& in §.aliæ,& ibi etiam Ioã.Fab.Insti.de don.& in c.j.ad fi.extra de confirma.vti.vel inuti.vbi negat illam { priorem } gl.esse alibi,& in c.ex parte decani,col.ij.versicu.& no.quòd mandatum,extr.de rescrip.vbi & eam dicit vnicam cum suo tex.& in c.cùm veniset,col.j.de testi.vbi item illam dicit sing.& in c.cùm contingat,col.6.versi. nunc sequitur,de iureiur.& in tracta.de pact.col. xij.versi.item quæro cum gl.dicat,& in sua margari.in verbo,donatio,col.j.& iterum vlti.& consi.294.quæritur vtrũ vsurarius,post prin.lib.ij.& Aluisius Peru.inter cõsi.ipsius Bal.cõsi.248.an cæcus possit,col.j.lib.v.Collect.in c.pastoralis,col. ij.versi.& pro euidẽtia,extr.de dona.Io.Fab.Ang.& Saly.in d.l.si quis argentũ.§.vlti.& idẽ Ang. in l.licèt inter priuatos,col.ij.& ibi quoque Fulg.Alex. { Fran.Aret. } & Alciat.in prin.C.de pact. & idem Ang.in repe.l.si certis annis,col.ij.eo.tit.& in l.cùm ex causa,& ibi etiam Alex.qui eam l.

BIU Cujas

legit cum l.tempus.ff.de re iudi.vbi Ange.dicit eam gl.sing.& idem Ang.in l.in ædibus.§.j.& ibi quoque Imo.ff.de dona.& ipse Ange.in disput.incip.Astensis miles.& consi.clxxxiij.ex themate prædicto,col.iij.versi.item non valet.quod quidem consi.iterum ingestũ est in consi.Petr.Anch. consi.cciij.quo etiã dicit dictam glo.sing.& ipse item Ang.consil.ccclxxxiij.non oportet,col.j.vbi etiam asserit illam gl.esse vnicam, { Petr.Anc.consi.lxxvj.per modum,col.ij.versi.sed ad hoc dubium. } Fulg.consi.clj.viso exemplo.col.vlt.versi.tertiam autem, { & consi.ccxvij.viso exemplo, col.vlt.} Panor.consi.xl.factum in effectu sic proponitur,col.ij.lib.ij.Pau.Cast.consi.lxxv. notandum est quòd præfatum statutum,ad fi.lib.ij.Rom.sing.ccccxxv.sed quæro tu scis. Aegid.Belmer.cõsi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.4.versi.nec mirum, { Petr.Ferra.in tit. for.libel.quo agi.pro dona.in gl.j.col.3,versi.amplius quæritur.} Alex.in l. iurisgentium.§. quinimo,col.pen.& ibi latè & doctè Fortu.Gartia,chart,vlti.ff. de pact.& ipse Alex. in l.qui Romæ.§. Flauius,col.vlti.ff.de verb.obl.& consi.cxiij.perspectis,col.2.lib.6. { Ang.Aret.in §.in personam, col.4.versi.& prædicta procedunt,{ & ibi etiã Ias.col.10.versi.an autem,Instit.de actio.} & idem Ias.in l.si quis cum debitore,in fi.ff.de iureiur. { Corn.in l.ij.col.2.versi.item in donatione.ff. de leg.j.vbi hanc dicit communiorem opi.} Corn.consi.xcij.in hac causa,ad fi.lib.j.& consi.cxxix. videtur prima facie,col.j.lib.ij.& consi.cvij.videtur in hac consultatione,post prin. {& iterũ col. 3.versi.nec etiam ibi dictis,} lib.iiij.vbi & illam gl.dicit sing.& cõsi.ccxxxvij.viso themate,col.1. eo.lib.iiij. { Barb.qui hoc latè disputat in rub,ext.de dona.col.2.versi.secundò quæro.} Soci,cõsi, cxij.multùm abunde,col.4.versic.succedit nunc tertia,lib.j.quod repetitum est consi.clxxij.lib.ij, & idem Soci.consil.ccxxxv.visa contingentia,col.3.versi.nec primo obstat,lib.ij.& consil.cxxv, non insistẽdo,col.2.lib.iij.Phil.Dec.in rub.C.de pact.ad fi. {& in l.semper qui non prohibet,col. 1.ff.de reg.iur.& ibi Steph.Bertran.consi.clvj.ex themate,nu.11.lib.iiij.& lib.j.} & Anto. Rubeus consi.xciij.viso themate,paulò ante fin.

249 *De eadem re.*

¶Quibus accedo,etiam si diuersum censuerunt Signo,cõsi,clxxj.Ser Anto.col.6.& Imo.sibi contrarius,qui tamen Signo,nullam mentionem facit in d.l.cùm ex causa. & Rom.sibi item contrarius,in l.j.& in l.si mortis.ff.de don.cau.mor.& subobscurè Io.Ana.in ca.quia in omnibus,col.13. versi.tertiò quærit,extr.de vsur.& Ang.Are.sibi quoque contrarius in d.§.j.Instit.de don.& Soc. sibi etiam contrarius , in d.l.ij. { versic.ex qua conclusione.} col.2.ff.de leg.j.& clanculum ante hos gl.in l.j.in verbo,actio,ad fi.C.de dona.cau.mor.

250 *L.eũ auus.ff. de cõd.& demõ.habet locũ in donatione causa mortis, quamuis sit exorbitãs.*

¶Denique huc spectat,quòd l.cùm auus.ff.de cõdi.& demon.& similes, ex quarum intimis præcordiis eruta est hæc l.nostra,suprà in præfatione,vt diximus,habent locum in donatione causa mortis,ex sententia gl.Cy.Bal.& aliorum in l.j.C.de don.inter vir,& vxo.Imo.qui illam gl. dicit sing.in l.si cui.ff.de don.cau.mor.& recentiorum in l.cùm acutissimi.C.de fideic.& in l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit.& substit.& Soc.in repe.d.l.cùm auus,col,57.in fin.viij.q.vbi & hoc probat & lege,& ratione,vt ibi videre poteris.Et tamen satis constat eas leges esse exorbitantes, vt hanc nostram l.ex sententia Imo.& ipsius Soc.in d.cùm auus,& latè diximus in verbo, libertis,nu.26.incip.ex his planè.

251 *Hæc l. etiam si sit exorbitans, non impedit tamen quin trahatur ad donationẽ causa mortis.*

¶Ex quibus satis,vt opinor,euidenter apparet non obstare quod in princ.huius quæst.pro contraria parte adductum est,hanc l.esse exorbitantem,quia hoc nõ impedit,quin trahatur ad donationem causa mortis,sicut & d.l.si quis argentum , præsertim cum sit eadem vtriusque ratio, vt dicit Corn.Imò maior est in donatione causa mortis,quod astruit Pau.Sitq; hæc l.fauorabilis , vt sæpius suprà diximus,veniatq; donatio causa mortis appellatione donationis simpliciter, saltem sublata & impropria significatione,quod nemo negat.Ideo hæc l.ad eam trahenda est , per tex. in authen.vt hi qui obli.se hab.perh.res mino.in prin.& ibi gl.& Ang.cum multis concord.à me adductis suprà in eadem gl.versi.clxxviij.incip.similiterque renuntiatio.

252 *Donatio causa mortis non habet effectũ uiuo testatore.*

¶Sed vt vides,in hoc vertitur cardo huius quæstionis,an sit eadem in vtroque ratio,si non maior sit in donatione causa mortis.Nam mihi prima statim fronte nõ eadem esse videtur, sed multò maior in donatione simplici:nec item verba huius l.videntur posse aptari & cõuenire donationi causa mortis. Nam quãtum ad verba pertinet (nihil enim refert vtrùm istorum priùs examinemus) nõ est incertæ opinionis,donationem causa mortis nõ habere effectum viuo testatore,sed eo tantùm mortuo.fit enim cum donãs habere se mauult,quàm eum cui donat: magisque eum cui donat,quàm hæredem suum.d.l.j.ff.de donat.cau.mort.Igitur cùm donatio ista nõ sortiatur effectum,nisi post mortem donantis,quomodo potest res donata ad eum reuerti, quam nõdum habere desiit? vt suprà in alio casu diximus in gl.in verbo,libertis,in vlt.q.versic.112.incip.his autem Corne.& Alex.& iterum in hac eadem gl.versi.186.incip.porrò quod ad casum.

253 *Minor adultus potest donare causa mortis sine curatore , uide tamen infra nu.258.*

¶Ratio autem in casu nostræ l.multùm est diuersa. Nam donatio simplex suapte natura est irreuocabilis.l.perfecta.C.de dona.cum simi,à me suprà adductis.Ideoque magnũ infertur præiudicium donãti,& ipsius liberis,nisi hoc l.nostræ remedio subueniatur,natis ipsis liberis.At donatio causa mortis liberè potest reuocari,& quidem sola donãtis pœnitentia.l.non omnis,in princ.ff.si cer.pet.& l.mortis causa donatio etiam,& l.qui mortis,& l.senatus.§.mortis causa.ff. de don.cau. mor.& l.Seia.ff.de dot.præleg.Ex quo fit,quòd licèt adultus habẽs curatorem nõ possit donare aut cõtrahere sine autoritate curatoris.l.si curatorem habens,C.de in integ.resti.mino.cum simil. potest tamen liberè donare causa mortis incõsulto,inscioque ipso curatore,vt voluit Bal,& post

eum

cum Alex.in d.l.si curatorem,& idem Bald.in l.j.in princi.circa med.ff. de tutel.& ratio.distra.& consi.cviij.domina Ioanna,col.pe.versi.sextò est videndum,lib.iij.& Ioã.Ana.in c.quia in omnibus,col.15.in iiij.q.extr.de vsur. { Iaſ.in l.ij.col.3.versi.licèt omnis.ff.de leg.ij. } & And.Alcia. { in lij.in prin.nu.11.ff.de verb.obli.& } in lib.iij.de verbo.signi.in v.principali axiomate.Anto.Rub. consi.xxvij.difficultas casus,in fi. { Et facit tex.in l.j.in prin.ff. de tutel.& ratio.distrah. vbi dicit, quòd sicut testamenti factio non est pupillis concessa,ita nec mortis quidem donatio,quasi dicat hæc à pari procedere,& iis permitti donare causa mortis,quibus & testari,& e diuerso. }

254 ¶Nam & idem liberè testari potest.l.ab Aurelio.§.Caius,& ibi gl.in verbo,intra legitimã. {& ibi Bar.in prin. } ff.de libe.lega.& l.si frater.C.qui testam.face.pos.& volunt etiam gl.Bar.Ang.Imo. Raph.Co.Alex.& alij.in l.j.§.fuit quæsitum.ff.ad Treb.& Bal.in l.ea lege,col.4.in ij.q.C.de cõdi. ob caus. { & consil.lxxxiij.an prohibita alienatione,ad fi.lib.ij.& Barb.consi.xxiij.elementissimũ, col.3.lib.iiij.vbi in hoc dicit sing.tex.in d.§.Caius. } Idque siue habeat curatorem,siue nõ habeat, secundũ { gl.& Bar.in d.§.Caius,& } Bal.in c.in præsentia,col.5.versi.nota quòd adultus.extr.de proba.per d.gl. { in d.§.Caius } quam ad hoc dicit sing.& eundem Bal.consi.ccxxxiij.verba statuti,circa med.lib.ij.vbi dicit illam gl.ad hoc no.Sed & id etiã sine autoritate ipsius curatoris,vt { illi satis innuunt,& apertè asserunt Dy.& Albe.in l.cùm pater.§.curatoris.ff.de leg.ij.& idẽ Bal. in l.j.tam in lectu.col.4.versi.deinde quæro quid de prodigo,quàm in repe.col.8.versi. duodecimò quæro.C.de sacrosan.eccle.& in l.ij.C.quando decre.opus nõ est,vbi ex hoc dicit quòd adultus in testamentis habet iura maioris, } in d.l.j.ff.de tutel.& rati.distra.& in c.ecclesia sanctæ Mariæ,de constit.& vtrobique per tex.in d.§.Caius,quem dicit sing.& Pau.Cast.consi.cccxlij. considerandũ est,col.3.versi.nec obst.lib.1. { Et Iaſ.in d.l.ij.col.3.ff.de leg.j. } Imò vero etiã si curator ipse contradicat.d.l.cùm pater.§.curatoris.ff.de leg.ij.& voluerũt Bal.& alij in d.l.si frater. { Iaſo. in l.quæ de legato, col.vlti.ff.de leg.j. } Atque etiã circa alienationem rerum immobiliũ citra decretum iudicis,secundũ Bal.in l.j.in princ.ff.de reb.eor.& in d.l.ij.C.quand.decre.op.non est,& in l.ea lege,col.4.versi.secundò quæro,& ibi Saly.col.pen.versi.quæro quidam donauit.C.de cõdi. ob cau.& idem Bald.in c.j.col.j.versi.quid vbi,tit.per quos fiat inuestit.& } consil.cccij.in bonis feudalibus,col.2.versi.ad euidentiã,lib.j. { & d.cõsi.cviij.domina Ioanna,vbi suprà,lib.iij.& cõsil. cccx.ad euidẽtiam,in prin.eo:lib.iij. } & Alex.cõsi.ccxv.ponderatis narratis in themate, col.1.lib. 6.& in d.§.fuit quæsitum,col.4.versi.sed iuxta prædicta,& ibi quoq; Iaſon in fi.qui hoc multùm commendat,& dicit mirabile,sicut etiam dicit in d.l.si frater,in fi.& Phil.Dec.in l.vlti.col.2.vers. & ista conclusio.C.de pact. { & in c.in præsentia,col.2.in xiiij.no.extra de probatio. } & Hippo. Marsi.sing.ccccxv.aliqua sunt,& ex recent.Alcia.in l.verba contraxerunt.ff.de verb.signi.& D. Benedict.in repe.c.Raynutius.in verbo,Adiectæ impuberi,nu.90.ext.de testa. { Nec solùm alienare potest in testamento res immobiles,sed etiam iubere,vt alienentur,Bal.in l.prædium, quam legit cum l.illud.C.quando decre.op.non est,& Iaſ.in d.l.quæ de legato,vbi suprà. }

Minor liberè testari potest.

Etiam si habeat curatorem.

Et sine autoritate illius.

Etiam si curator contra dicat.

Etiam circa alienationem immobiliu & sine decreto.

255 ¶Ad quæ omnia facit & tex.in l.fundum,quæ est iij.§. minor.xxv.annor.ff.de fund.instru.& tex. omnium optimus,quem nullus illorũ citat,in §.cùm ergo,Instit.quib.ex cau.manu.non licet,qui loquens de maiore xiiij.annis, sed minore xxv.hæc verba adscribit,cui totorum suorũ bonorum in testamento dispositio data est.Nempe cùm nulla hinc læsio oriri potest , quia potest quandocunque , cum voluerit,& ita alio remedio ordinario reuocare. Nam & hanc rationem assignant Ang.Imo.Raph.Co.& Alex.in d.§.fuit quæsitum. Ex eoque negant ei competere restitutionem in integrum aduersus huiusmodi testamentum, cùm via ordinaria sibi consulere possit , scilicet reuocando. { quod & repetit Phil.Dec.cõsi.cclxxix.placet mihi,col.1.& iterum ij.& ante eos voluit Bar.in l.verba contraxerunt.ff.de verb.signifi. }

Potestq; etiã iubere in testamento ut alienentur.

Ad idem.

Nec in id competit restitutio in integrũ.

256 ¶Quæ ratio magis obtinet in donatione causa mortis , quæ liberiùs faciliúsque reuocari potest, quàm testamentum.Nam ea sola pœnitentia reuocatur,vt diximus: non etiam testamentum,nisi fiat aliud testamentum æquè solenne,per tex.optimum in §.ex eo solo, Instit.ex quib.caus.testa. infir.& voluit Fede.Senen.aut alius quisquis est,inter consi.illius consi.clxv.glosæ referuntur in dubium.& Bar.in l.de iure.ff.de leg.iij.Igitur cum sit etiam in libero arbitrio donantis causa mortis,post natos liberos donationem reuocare, & id quidem iure communi & ordinario : certè videtur non competere hoc remedium extraordinarium & exorbitans ab ipso iure communi.l.j.§. ait prætor.ff.de dol.mal.cum iis quæ latè diximus suprà in verbo,libertis,in vlti.q.versi.114.inci. superioribus quoque rationibus.

Donatio causa mortis sola pœnitẽtia reuocatur.

257 ¶Et id quidem eò magis,quòd si pater susceptis liberis non reuocat hãc donationem causa mortis, quod liberè potest facere etiã non susceptis:nõ obscurè ostẽdit eo se semper animo fuisse,vel ab initio donationis,vt donaturus fuisset,etiam si de liberis cogitasset,argum.tex.no.in l.iij. C.de inoffi.testa.Nã & aliàs sæpe ex sequentibus colligitur,qualis animus in præcedẽtibus fuerit.l.sed Iulianus.§.proinde, { ibi,intelligẽdumq; ab initio sic accepisse. } ff.ad Maced.& l.post contractũ,& ibi Bar.& cæteri.ff.de dona.& l.si seruus plurium.§.vlti. { & ibi Floria. & Iaſ. } ff.de leg.j. { & l.si vxori.§.vlt.& ibi no.ff.de leg.iij.& l.sed si maritus.§.vlt.ff.qui & à quib.& l.quædã.ff.de reb.dub. } &l.si concubinam.§.si res amotas.ff.rer.amot.& l.cùm quis,circa fi.C.de natu.libr.& l.venter, in fi.ff.de priuil.credi. { & §.pauonum,ibi,reuertendi autem,Insti.de rer.diuisi.& } c.officij, de elect. & cap.peruenit,& ibi glos.xviij. dist,& c.cùm per bellicam, xxxiiij.q.ij.cum si.& hoc argumento

Donatio causa mortis reuocari potest etiã non susceptis liberis.

BIU Cujas

vsus est { Bar.in l.cætera.§.vlt.ff.de leg.j.Rapha.Co.consi.v.nauta quidam,col.vlt.Petr.Anc.cõsi. 251.ex his quæ superiùs,col.1. } Paul.Castren. { consi.331.in causa Syluestri, col.2.versic.sed ex eo quòd dictus,lib.1.& rursus consi.343.quia ex allegationibus,in fi.co.lib.1.& } in d.consi.434.col. 1.versi.præterea dico,lib.1. { vbi loquitur nõ quidem de isto casu,sed de alio ad hanc l.nostram pertinente,& consil.73.in causa mota per dominam Dorotheam,in fi.lib.2.& cõsil.256.videtur manifestè,col.1.versi.& quia post,eo.lib.2.& cõsi.398.in causa vertente in curia,col.vlt.eo.lib.2. } Sufficit autem si ab initio donationis animus fuerit donandi, etiã cogitanti de liberis, vt cesset l. nostra, quicquid postea contingat, vt nõ.Bar.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.ij.& alibi diximus,& dicemus posteà abundantiùs. Quin si non præsumens ex eo in præteritũ, quòd non est necesse, tamen nunc satis constare videtur donante nolle reuocari donationem, cùm non reuocet: quod etiam sufficit, vt nõ sit locus huic l.qui potest & expressè & tacitè renuntiare siue derogare, vt satis ostendimus in prin.& facit quod latè dicemus infrà in gl.suscepent liberos,versi. 211.incip.secundò intelliges procedere,& aliis multis sequen.

258 ¶ Cogita tamẽ,& vide quid dicã in seq.q.& quid etiam dixerim suprà in verbo,libertis,in vlti.q. in qua tractauimus an donatio inter virum & vxorem reuocetur ex hac l.& Archi.in c.quicunque, xvij.q.iiij.qui videtur innuere eum tex.huic similem habere locũ in donatione inter viros tantum.quod & expressè tenuit in casu nostræ l. { Bal.in repe.l.j.col.quæ antepe.præcedit,in iij. q.C.de sacro.eccl.& Caro.Ruin.consi.123.quia agitur,col.3.nu.7.lib.1.& cõsi.62.ex duobus, col. vlt.nu.12.lib.2.& } Steph.Bertr.cõsi.86.Christi &c.visis tribus,col.ij.versi.sed vbi teneremus,lib. 2.ea tantùm ratione motus,quòd legata non reuocantur per natiuitatem liberorum,cùm alia sit ratio donationis de qua loquitur hæc l.quàm legati:nã donatio plus affert præiudicij, vt quæ sit irreuocabilis: legatũ verò possit & expressè & tacitè reuocari:ideoq; lex voluit prouidere in donatione,quia vbi maius periculum,&c.Et idem eadem ratione dicendum colligit in donatione causa mortis,quæ regulariter æquiparatur vltimæ voluntati & legatis,&c.Sed & de hac re differit Anto.Rub.consi.113.viso instrumento,per totũ,sed ita confusè & obscurè,vt vix intelligas quid hic sibi velit.Cæterũ super eo quod suprà diximus,quòd minor potest libere donare causa mortis,vide quæ diximus in tracta.de legib.connubia.in gl.iij.in iij.q. { Sed & super eo quod in prin. huius quæst.tractatum est, an appellatione donationis simpliciter veniat donatio causa mortis, vide plenissimè omnium Barb.in repet.rub.extra de donat.col.2.versi.& pondera. }

Legata amittuntur per natiuitatẽ liberorum.

Minor potest libere donare causa mortis.

259 ¶ XIIII.vtrùm hæc lex habeat locũ in legatis,verbi gratia,Si filius fuerit in testamẽto prætertus,irritum est testamentũ,legata tamen rata manẽt,per auth.ex causa.C.de libe.præte.Quid igitur si post testamentũ natus est filius testatori nihil tale cogitanti, aut etiam tempore testamenti habebat filiũ,sed sibi ignotũ, quia fortè nesciebat vxorem absentẽ peperisse,aut credebat filium mortuũ.Parui enim refert,non habeas filium,an habere te ignores:vt latè diximus supra in verbo,filios nõ habens,versi.15.incip.sed & illud in quæstionem vocatur.Nunquid igitur tunc cõseruabuntur legata,per d.auth.ex causa,an verò irrita manebunt ex hac l.nostra? In quam rẽ multa possent adduci,quæ diximus in præced.q.quæ tu videbis,ne repetam.Sed & tu præterea videbis omnes hanc rem latissime tractantes,tũ in d.authẽ.ex causa.tum in l.filio præterito.ff.de iniusto testa.ex quibus facilè intelliges rem hãc esse admodum obscuram,fuisseque multos qui asserunt reuocari,multos qui cõtra negant,multos item qui (vt fieri assolet in diuersis sententiis) distinctionibus,& alij quidem aliis temperare,& veluti opinionum cõtrouersias cõponere nituntur, & omnes multis magnisq; rationibus subnixos,quas huc adscribere supersedimus,ne quod in vno ac altero loco abundẽ ac penè superfluẽter tractatũ ab aliis cõperimus, huc veluti transplantatũ inserere videamur.Erimus igitur nunc contenti solam doct. nomenclaturam subscripsisse.

Hæc lex an habeat locum in legatis.

260 ¶ Sunt enim qui simpliciter negant d.authen.ex causa,habere locum in posthumis, quin asserunt eorum natiuitate reuocari legata.In quibus est Accur.in l.ij.C.de posthu.hære.instit.Azo præceptor illius,& Iac.But.prout illos retulerunt doct.in d.authen.ex causa,& in d.l.filio præterito.Et hanc quoque sententiam secutus est Rayn.Forl.vt retulit Bar.& alij plerique in d.auth.ex causa, eandem quoq; sequitur Oldr.consi.149.super prima quæstione,in ij.dubio.Cy.& Ray.in l.j.ff.de testa.tute.vt retulit Bal.ibi,sequitur etiam Albe.in l.generaliter.§.ex testamẽto.ff.de fideicõ.liber. & latissimè Signo.consi.24.si quæratur nunquid.& rursum consil.113.quæstio est an rupto testamento,vbi in fi.dicit quòd legens Bononiæ de hoc cõsultus in quadam quæstione. Neapolitana idem consuluit cum multis aliis doct.& consi.item 220.factum sic præsupponatur quidam ciuis, col.2.vbi & illud idem refert de dicta quæstione Neapolitana.Bart.in l.in confirmando,in fi.ff.de confirm.tut.& in l.qui filiabus,in fi.prin.ff.de leg.j.& consi.xiij.ex facto proposito,col.3. versi.de tertio autem principali dubio,vbi & hoc dicit tenere Dy.Odof.Mar.Sil.Iac.But.Oldr.& alios,{ & Bal.in l.& post litem,in addi.col.pe.versi.super quæstione quæ quæritur.ff.de transact. } & Card. Flor.consi.xx.cùm in testamentis,in primo dubio.

261 ¶ Idque etiam affirmant nonnulli nõ leuis quidẽ autoritatis procedere,si in testamento fuerit apposita clausula codicillaris,nihilo enim secius reuocari legata natiuitate posthumorũ.Cuius sententiæ fuit Albe.Galio.in sua Margarita,tit.de testa.versi.pone quæstionẽ de facto. & Spec.vt illũ nonnulli allegãt,tit.de instrum.editi.§.compendiosè,versi.pone quidam facit testamentum,& ibi quoque Ioan.And.in addi.ipsius,& Car.Flo.d.consi.20.in ij.dubio,& Soc.consi.93.testamentum

Legata reuocantur natiuitate filiorũ.

præmissum,

BIU Cujas

præmissum,col.3.versi.sed tamen his non obstantibus, lib.4.

262 ¶Contrarium simpliciter,videlicet legata non irritari per natiuitatem posthumorum, sed cõseruari ex d.auth.ex causa,tenuit Accursius sibi cõtrarius in d.l.generaliter.§.ex testamento,in verbo,constat.ff.de fideic.liber.& in l.si pater,in verbo,aut fideicommissa,eo.tit.& in l.bona.§. vlt.in verbo,testamentum.ff.de capti. & postli.reuer.& in d.l.j.ff.de testa.tut.& in l.iure nostro.§.vlt.& in l.si pater,eo.tit.& in l.si quis testamento facto.ff.de leg.ij.& in l.j.& ibi etiam Pau.Castr.C.de codi.& in l.j.C.de bon.poss.contra tab.Pet.Iac.Aret.Iac.Ray.Cy.sibi etiã contrarius,Fran.Rampo.& Bal.in d.auth.ex causa.Nico.Mat.Bal.& Saly.in d.l.j.C.de posthu.hære.instit.Pet.Iac.in sua practica,tit.de cõdi.ex leg.omnimodo pro legitima portione debita filiæ,col.17. versi.item posthumo præterito.Bar.secum quoque præter morẽ pugnans,cõsi.52.in nomine domini Salumben. Ioannelli.Bal.in l. Titia.ff.de inoffi.testa.vbi tamen dicit quòd prima op.continet æquitatem,& consi.215.testamentum,circa medium,lib.4.vbi dicit de hoc esse tex.sing.no.à Iac.Aret.in d.l.generaliter.§.ex testamento.& Ange.consil.211.ex facto proposito,col.2.in iij.dubi.Imol.in d.l.filio præterito.Raph.Fulg.consi.69.punctus talis est,Marianus,in fi.Corn. { consi.158. pro decisione, col.5.versi.prætereà lex,lib.2.& } consi.234.placent mihi,col.2.versi.circa secundam,lib.2. & cõsi. 225.antequam aggrediar,col.2.lib.3.vbi dicit se sæpe ita respondisse & tenuisse consulendo & legendo.& hanc op.Iaſ.in d.auth.ex causa,col.4.dicit esse communem.

Qui contrarium tenuerint.

263 ¶Sed hæc opi.ita à multis scinditur, vt eam cum priori concordent,vt videlicet posthumus non reuocet legata,secundum posteriorem op.si is fuerit scienter præteritus,quia testator de eo cogitabat,& nihilominus illum præteriit.Secus si posthumus ipse,aut etiã iam natus (vt nũc vtrunque cõiungamus) ignorãter fuerit præteritus,quia testator nõ cogitabat de posthumo,aut iã natum filiũ ignorabat,vel eum mortuũ putabat. Nam tunc,inquiunt,nõ locus est d.auth.sed huic nostræ l.Ita voluerũt Bar.huius distinctionis veluti antesignanus,& post eũ Ang.Paul.Ca.Guid. Pap.& Ioan.à Monteferrato in d.auth.ex causa.Bart.Bald.& Ange.in d.l.filio præterito, Bar.in l. cùm mater.ff.de inof.test.& in l.j.in vj.q.ff.de iure codi.& in l.in cõfirmãdo,in fi.ff.de cõfir.tut.& in l.tale pactũ.§.vlt.in fi. { per illum tex.} & ibi Ang.& Pau.Cast.ff.de pact. & idem Bar.in repe. l.j.in ij.q.v.q.prin.C. de sacrof.eccle.vbi & hoc quoque dicit procedere in relictis ad pias causas, & consi.146.viso prædicto puncto,& consil.204.Cechus condidit testamentum, & consil.220. omne illud,& consi.235.Lapus fecit testamentũ Benedict.Plũbi.in d.l.generaliter.§.ex testamẽto. ff.de fideicom.liber.Bal.& Ang.in l.Titius,in prin. { & ibi Frã.Are.} ff.de lib.& posth.& ipse Bal. in d.l.j.ff.de testa.tut. { & in l.si totas.C.de inoffi.don.& in l.ij.§.si quid ex te.ff.de cõdi. inde.} & consi.239.quia vltimus passus,col.1.lib.3.& consi.424.præsuppositò quòd dictus testator, libr.4. Ang.hîc,& in d.l.j.C.de bon.pos.cont.tab.& in l.militis codicillis.§.in supremis. { & iterum in l. qui iure.} ff.de milit.test.& in §.siue igitur,col.4.vers.dici potest,in auth.vt cũ de app.cog.& cõsi. 76.posita pro cõstanti,col.vlt.vers.secundò de secundo.& consi.108.ista quæstio,in ij.dub. Petr. Anch.& legẽdo & cõsulendo,vt retulit Imo.in d.l.filio præterito.Nam & ita eum cõperi tenuisse in c.si pater,in vij.no.de testa.lib.6.Card.Flo.consi.20.cum testamentis,col.j.versi.quò ad primum.& Rom.consi.122.circa id quod effectualiter,col.2.versi.quo ad secundum,Ioã.Ana.consi. 28.visis & ponderatis,col.2.& ibi etiam Bol.in addi.col.4.versi.de prima præteritione.Alex.cons. 41.viso tenore,col.pen.lib.1.& cõsi.47.abunde per celeberrimos,col.2.versi.quo ad quintũ,lib.2. vbi dicit quòd periculosum esset tenere contrariũ.Barb.in rep.l.cùm acutissimi,col.3.versic.nihilominus credo.C.de fideic. { & in repe.rub.C.qui admit.col.21.versi.xviij.adduco,} & in repe.c. Raynaldus,col.6.versi.non obstat cum dominus,ext.de testa. { & consil.60.illud afferam,col.2. versi.& ex istis,lib.2.} Fran.Aret.cõsi.24.quatuor dubia,col.1.versi.pro ista cõclusione, { & cõsi. omniũ vlt.vbi & ita dicit cõsuluisse Bapti.Sansauer.& hanc esse communem opi.& Steph. Bert. consi.x.viso testamento,per totũ,lib.4.} Soc.d.consi.93.quo loco suprà citauimus,lib.4. { Caro. Rui.qui & hanc dicit æquiorẽ,consi.ij.q.col.1.lib.3.vbi hanc rem latè tractat, & consi.6.quod est eo.initio etiam col.1.eo.lib.3.} & Alcia.lib.1.de verb.signi.char.vlt.& D.Guid. Benedict.in rep.c. Raynutius.in verbo,in eodem testamento relinquens,nu.232.extra de testam.Et ita quoq; videtur voluisse Sign.in illis cons.suprà in prima parte allegatis,si solerter legantur.Et hanc opi.dicit esse seruandam in practica Corn.in d.auth.ex causa , col.x.Et pro ea facit text.in l.idem est,quæ est ij.ff.de condi.inde.

Posthumus an reuocet legata.

264 ¶Et hanc quoque sententiã probat vetus opinio.Nam apud Plautũ antiquum Poetã Comicum in Pœnulo,cùm Iachon Pœnus falso existimans,sed nõ iniustis rationibus adductus, filiũ suum vnicũ,cui in ea fabula Agorastocli nomen est, naufragio aut aliter periisse , patrueli suo bona sua reliquisset,compertumque postea fuisset filium illum testatoris viuere,Milphio tanquam arbiter quidam honorarius hanc confestim sententiam illi patrueli apertè pronuntiauit:

Paterna oportet reddi filio bona,
Æquum est habere hunc,bona,quæ possedit pater.

Cui patruelis assentiens atque acquiescens,ita protinus respondit,

Haud postulo aliter,restituentur omnia.
Suam rem sibi saluam sistam.

{ A quo nec latum quidem vnguem dissidet quod scribit Valerius Maximus , libr.7.capit.item vij.cuius

Confirmatio præcedẽtium.

BIU Cujas

vij.cuius tit.est de testamentis,quæ rescissa sunt.Militantis ait,cuiusdam pater cùm de morte filij falsum è castris nuntiũ accepisset,aliis hæredibus scriptis decessit: peractis deinde stipendiis adolescens domum petit,errore patris,impudentia amicorum domum sibi clausam reperit. Itaq; depositis armis coactus est in foro togatam ingredi militiam, cum improbissimis hæredibus de paternis bonis apud centumuiros contendit,omnibúsque non solùm consiliis, sed etiam sententiis superior discessit. }

265 *Posthumus si insciẽter fuerit præteritus, irrita sunt legata.*

¶Idque dicũt multi ita procedere,vt si ignorãter fuerit iam natus aut posthumus præteritus, irrita sunt legata,etiam si fuerit apposita clausula codicillaris,ita enim voluit Bar.& huius quoque op.princeps in d.auth.ex causa,col.vlt.& ibi Iac.col.pen.& Pau.Pichus,& idẽ Bart.in d.l.j.in vj.q. & ibi etiam Ang,ff.de iure codi.& idem Bar.in l.pen.eo.tit.& in omnibus consi.supra allega.præterquam in primo,vbi nihil de huiusmodi clausula dicit.Bald.& Angel.in d.l.si Titius.ff.de lib.& posth.& in d.l.filio præterito.ff.de iniust.test.Bal.subobscurè in l.qui filiabus,in prin.ff. de leg.j.& apertiùs in d,l.si totas.C.de inoffi.don.vbi ita dicit se consuluisse,sicuti verè cõsuluit,in illis duobus consi.suprà proximè citatis,& præterea cõsi.clvj.clausula codicillaris, col.1.lib.2.& consi.469. proponitur quòd dominus Antonius,ad fi.lib.5.Ang.in { d.l.qui iure. } ff.de testa.mili.& in l.j.ff. de iure codic.& in l.j.per glo.ibi relatam ad tex.C.de codic.vbi id dicit sing.& menti figendum, & ita determinatum fuisse per collegium Perusinum,& d.consi.lxxvj.col.vlt.versi.de tertio veritas est.& etiam consi.51.ex facto proposito,col.3.& consi.cxxxvj.in quæstione vertente,col.vlt.& d.consil.ccx.col.2.in iiij.dubio,& consi.ccclxiiij.visa facti narratione,col.3.Card.Flor.d.consi.xx. col.1.versi.quò ad secundum,Pau.Cast,in l.sicut certi,post prin.C.de testa.mil.& consi.cc.clarum est testamentum,in ij.dubio,lib.1.vbi hoc dicit æquissimum.Alex.d.consi.xlj.col.vlti.lib.1.Corn. consi.ccxliij.videtur in hac consultatione,ad fi.lib.iiij.Fran.Aret,d.consi.xxiiij.vbi hãc dicit esse communem.& rursum latè consi.omnium nouissimo,in primo dubio.Socy.d.consi.xciij.lib.4.& Barba.qui etiam asserit esse communem,consi.lx.illud afferam,col.3.& seq.lib.2.& Ias.in d.l.j.col. vlti.C.de bono.poss.contra tab.& Steph.Bertr.consi.clxx.proponitur in facto, nu.5.& seq.lib.1.& consi.cxcv.ponitur in facto,nu.4.eo.lib.1.& D.Guil.Benedi.in repet.cap.Raynutius,in glo.in eodem testamento relinquens,le j.nu.247.& nouissimè Anto.Rub.consi.cxij. viso testamẽto mihi exhibito,& iterum cõsil.cxxvj.præsens casus,col.1.& ij.Et hanc op.dicit æquam, licèt non sequatur,Bal.in l.vlti.C,de codicil,

266 *Codicillaris clausula cessat cum cessat uoluntas testatoris.*

¶Et hanc op.confirmat quod scribit Bal.in consi.cccxix.quidã Nicolaus,col.vlt.lib.5.quòd clausula codicillaris cessat cum cessat voluntas testatoris.De quo & per Phil. Dec.in l.precibus,col.x. versi.vlterius tamẽ. C.de impub.& ali.subst.& cõsi.ccv.in causa istorũ nobiliũ,in fi.& consi.248. visa petitione,col.vlti. { & consi. 187.in ciuitate Placentiæ,col.3. } & consi.291. visis & diligenter consideratis,col.2.& alibi sæpe.Nam & ea clausula non tendit nisi ad conseruandam voluntatem testatoris,vt dicit Bal.in l.vlti.col.4.versi.nunc aliqua.C.de codicil.

267 *Qui contrarium tenuerint.*

¶Sunt & qui contrarium tam in primo quàm in secundo asserunt videlicet (vt primum primo loco expediamus) conseruari legata,etiam si posthumus aut iam natus fuerit ignorãter præteritus,videlicet glo.in l.si vxorem prægnantem,iuncto tex.in verbo,ignoranter.ff.de manu.testa.& Fran.Rampo.in d.auth.ex causa,& in repe.d.l.filio præterito,prout ibi illum retulit Imo.qui idẽ tenet.& Bal.sibi contrarius,in l.si cum vel in vtero.C.de test.mil.& idem Bal.qui hoc dicit præsertim procedere in legatis modicis,& relictis pro anima vel pro cõiunctis,in d,auth.ex causa,& ibi etiã Saly,Fulg.& Cor.qui dicit hanc esse veriorẽ de rigore iuris, sicuti etiam dicit & latè eam cõprobat cõsi.cxcv.in hac cõsultatione,per totum,lib.1.& consi.168.pro decisione.col.9.lib.2.& consi.244.videtur prima facie dicendum,col.4.versi.nec ob aliud,& seq.eo.lib.2.& consi.cl.prima facie, col.2.versicu.sed hoc non habet obstare,lib.3.& consi.cxciiij.videtur in præsenti,col.3. versi.& licèt magnum,eo.lib.3.& d.consi.ccxxv.antequam aggrediar,col.4.versic.& quia præteritio,cum multis sequen.eo,lib.3 in quibus locis tamen dicit quòd non auderet firmare,propter autoritatem Bar.& sequacium.& rursum ipse Bal.in repe.d.l.j.col.antepen.versi.aduertatis.C. de sacrosc.eccl.& Steph.Bertr.consi.ccxxv.ponitur in facto,col.2.versi.sed quicquid sit, lib.2.& Ioã. Igne.in d.authen.ex causa,char.xix.versi.tertio inuenio.Et pro hac sententia bene facit tex.in l. cùm mater.ff.de inoffi.testa. quæ ex diametro contraria est d.l.idem est.ff.de condi.inde.quod à paucis expensum est: nec video quo pacto ea antinomia tolli possit , nam vtrobique pater falsò putabat filium,quem præteribat,obiisse:& ita re tantùm,& non consilio,vt nostri dicunt,præteribat.Et tamen in vna lege præstari non debent legata,in altera debent.Soluat igitur Apollo.

268 *Lucumonis Demarathi Corinthi filii historia.*

¶Et hanc partem obseruasse Hetruscos illos Italorũ antiquissimos, iurísque & diuini & humani peritissimos,planè constat ex eo quod scribit Liuius lib.1.ab vrbe condi.Lucumo,inquit,Demarathi Corinthi filius erat,qui ob seditiones domo profugus,cũ Tarquiniis fortè cõsedisset,vxore ibi ducta,duos filios genuit.nomina his Lucumo atq; Aruns fuerũt.Lucumo superfuit patri bonorum omniũ hæres.Aruns priusquam pater moritur,vxore grauida relicta , nec diu manet superstes filio pater:qui cùm ignorans nurũ ventrem ferre, immemor in testãdo nepotis decessisset,puero post aui mortem in nullam sortem bonorũ nato,ob inopiam Egeno inditum nomen. Hæc Liuius.In quibus vides Lucumonẽ,cùm ignoraret nurũ prægnantem esse ex filio Arunte, alteri filio omnia reliquisse,idq; ratum firmumq; mansisse,nec aliquid nepoti ex filio ignorantiã

aui

aui profuisse. Eademque ferme tradit Dionysius Alicarnasseus lib. origi. Romanorum tertio.

169 ¶Qui item contrarium dicunt de clausula codicillari, videlicet quòd ob eam confirmãtur legata, etiam si ignoranter fuerit posthumus præteritus, ij sunt Dyn. Iac. Aret. & omnes penè scriptores ante Bar. vt ipse refert, in d. l. j. in v. q. ff. de iure codi. Oldr. d. consi. cxlix. in iij. q. & iterũ consi. 161. thema tale est, Titius filium, in vlt. dubio, Ray. & Bal. sibi contrarius, in l. ex ea. §. vlti. ff. de testam. Spec. titu. de instru. edi. §. compendiosè, versi. item vide Bar. subobscurè consi. vj. viso testamento, col. 2. Bal. Raph. Co. & Alex. in addi. Bar. in d. l. j. ff. de iure codi. Bal. in l. pen. eo. tit. & in d. authen. ex causa, col. 4. & ibi etiam Saly. & Fulg. qui & hanc op. dicit æquam. Alex. { sibi contrarius, qui eam dicit esse cõmunem, } & Ioan. à monte Sperello. ibi. Idem Bal. in l. vlt. col. pen. versi. sed quæro nunquid ista clausula, & ibi quoque Salyc. C. de codic. & ipse Bald. in l. si ita fuerit. ff. de leg. iij. { & in l. generaliter. §. ex testamento. ff. de fideicom. liber. & in d. l. & post litem, in addit. col. pen. versicu. super secunda quæstione. ff. de transact. } & consil. cccxcj. factum tale est, quidam nomine Colla. in fi. eo. lib. 3. Saly. in d. l. j. ad fi. & ibi etiam Pau. Cast. sibi item contrarius. C. de posth. hære. instit. Ang. sibi etiam contrarius. d. consi. cviij. col. vlt. Imo. in d. l. filio præterito, col. 9. & in l. qui filiabus, in prin. vbi & hoc dicit sensisse Bar. ibi. ff. de leg. j. Pau. Cast. consi. xv. incipiendo à secundo, col. 2. lib. 2. & consi. cclxxj. quanquam multa scripta fuerint, col. vlt. eod. lib. 2. Rapha. Co. in l. si quis cùm nullum, in prin. ff. de iur. codic. Ro. d. cõsi. cxxij. Alex. { consi. xxvj. circa primũ dubium, col. 3. versi. vel potest responderi, lib. 1. & } consi. xxxviij. in causa mota per Ang. col. 2. versi. & constat de iure, lib. 1. vbi hanc dicit esse cõmunem opi. & cõsi. cxxiij. discussis hæsitationibus, col. pen. versi. vel etiam dato, eo. lib. 1. vbi dicit hanc esse veram & communẽ op. & consil. clij. circa primã dubitationem, col. 4. versi. tertio potest responderi, lib. 2. quod errore impressorum iterum repetitum est consi. ciij. lib. 3. & iterum consil. 50. lib. 6. vbi dicit hanc esse communem sententiam, idem Alex. consi. xxx. ponderatis his, col. 1. & ij. lib. 3. & cõsi. seq. eiusdem prin. col. 1. & Corn. sibi contrarius consi. cxcv. in hac consultatione, col. pen. versic. & idcirco, & seq. lib. 1. & consi. cxviij. videtur primo aspectu, col. pen. versi. & licèt Bar. lib. 2. vbi & hoc dicit tenuisse Panor. in duobus cõsi. quæ reperire non potui, nec credo fuisse impressa, nisi sint ex iis quæ ex Paul. Castr. suprà citauimus, vtpote quorum similia sunt initia, quod magis credo. & idem Corne. d. consil. clviij. col. antepen. versi. & idcirco. eo. lib. 2. & d. consi. cclxiij. col. 5. & seq. eo. quoque lib. 2. & consi. cxxxiij. in hac consultatione, col. 3. versi. ideo institutio, lib. 3. & Bened. Capra, consi. cvj. punctus cum prout in facto, ante fi. & iterũ cõsi. cxv. Iesu Christi nomine repetito cũ prout, col. 2. Ang. Are. qui ita dicit sæpius consuluisse, in §. j. post medium, Inst. de codic. Barba. sibi etiam contrarius, consi. vj. vbi Christus non est, in ij. dubio, per totum, lib. 2. & Iason sibi etiam contrarius, in d. l. qui filiabus, col. vlti. ff. de leg. j. Ludo. Bolo. consi. lxxiij. Antonius Pergamensis, col. vlt. { Caro. Ruin. consi. xix. circa præsentem, col. 3. versi. sed præmissis, eod. libr. 3. Phil. Dec. latè consi. cccxc. visis & circumspectis, col. 1. & seq. } & Steph. Bertr. sibi item cõtrarius, consi. cxxx. Christi &c. viso casu, nu. 1. lib. 1. & Fran. Ripa hîc in xxj. quæstio.

Qui teneant ob clausulam codicillarem cõfirmari legata.

170 ¶Sed circa hanc postremam op. debes intelligere, multos ex iis quos proximè citauimus, dixisse simpliciter clausulam codicillarem operari, vt debeantur legata etiam si posthumi fuerint ignoranter præteriti: sed & multos ex iis nõ ita simpliciter locutos fuisse, sed nuncupatim intelligentes in clausula codicillari, quæ ad futurũ quoque tempus refertur, nedum ad præsens, his scilicet verbis, si non valet, aut valebit &c. Nam ita, inquiunt, testator videtur cogitasse de futura ruptura testamenti, & voluisse sibi aduersus causas rumpentes aut rupturas prouidere. Et ideo saltem implicitè & in genere cogitauit de posthumis, quod satis est, argu. l. placet, & l. ideoque. ff. de libe. & posthu. & l. qui iure. ff. de testa. mili.

De eadem re.

171 ¶Nec desunt qui iterum distingunt, an legata sunt modica, quæ etiam verisimiliter legasset testator, si cogitasset de posthumis: & ea non reuocãtur, sed conseruãtur ex d. auth. ex causa, alioqui reuocãtur, & ita videtur voluisse Bal. in d. l. Titius, in prin. ff. de libe. & posth. Ang. in d. §. siue igitur. col. 4. versi. finaliter dici potest, in auth. vt cum de appel. cog. Fran. Aret. in d. l. Titius, col. vlti. & consi. xcj. viso legato facto, col. 4. versic. modò cum præterito, & d. consil. vlti. in primo dubio. Barba. in repe. l. cùm acutissimi, col. xlv. versi. pone, testator. C. de fideicom. Soci. d. consi. xciij. testamentum præmissum, col. 8. versi. ex quibus omnibus, lib. 4. cum aliis cõcord. suprà in verbo omnia vel partem aliquam bonorum, versi. vj. inci. sed illud in dubium, & iterum versi. xxv. incip. & in simili. {Et cum his conuenit quod tradit Ang. generaliter, consi. 51. Simon notarius, col. 3. versi. solum igitur, quòd per huiusmodi clausulam conseruantur legata, præterito etiam ignoranter posthumo, aut iam nato, quem testator putabat mortuum, si verisimiliter testator legasset, si de posthumo cogitasset, aut sciuisset filium viuere, per l. pen. ff. de iure codic. }

Legata modica an reuocentur, si testator cogitasset de posthumis.

172 ¶Sunt & qui distingunt inter legata & fideicommissa particularia, & vniuersalia, vt scilicet in legatis & fideicõmissis particularibus clausula codicillaris operetur conseruationẽ legatorum, non etiam in fideicõmissis vniuersalibus. Et ita voluit Iac. Bel in sua disput. cuius principiũ est, quæritur, pater vel mater condidit testamentũ. Quam quidem disputationem posuit post l. iij. C. de lib. præte. Priorem tamen casum intelligit procedere, quando testator sciuit posthumum natum, & potuit mutare testamentum. Aliàs enim etiam clausula codicillaris nihil operaretur etiam circa legata & fideicommissa particularia, & cum simpliciter refert & sequitur Alex. d. consi. cclij. col. 2. & seq.

Distinctio inter legata & fideicommissa particularia & uniuersalia.

BIU Cujas

& seq.lib.2.quem & tu in hoc vide d.consi.cxlij.circa primam dubitationem,col.3.versic.& hoc primò,lib.2.Quin Bal.ipse in d.l.si cùm vel in vtero,paulò ante fi.C.de testa.mili.simpliciter dicit legata particularia deberi etiam filio ignorãter prætcrito,nõ fideicommissa vniuersalia, nulla clausulæ codicillaris mentione facta.

273 *Qui teneant legata reuocari ex præteritione scienter facta.*

¶Quid? quod nonnulli à cæteris omnibus penè ex diametro distantes tenent reuocari legata ex præteritione scienter facta,nõ etiam cùm fit ignoranter tãquam illic sit maior iniuria, maior impietas,maior dementia in testatore. In quam sententiã dicitur cõsuluisse Signo. & concilium Mediolanense,vt retulerũt Bal.& Imo.in d.l.filio præterito,& idem quoque voluisse Iac.Aret.& Oldr.retulit Corn.d.consi.clviij.col.9.lib.2.Et in hanc quoque sententiam pedibus vadunt, qui asserunt huiusmodi clausulam codicillarem nihil operari in præteritione iam nati, sed tãtùm in præteritione posthumi.Cuiusmodi op.fuit Oldr.in d.l.Titia,vt illum retulit Bal.ibi.ff.de inof.testam.& idem Oldr.& Iac.Aret.in d.l.generaliter.§.ex testamento.ff.de fideicom.liber.prout illos citat Soci.dicto consi.xciij.col.2.lib.4.Et qui item scribunt hanc clausulam nihil etiam operari, cùm testamentum deficit vitio aut culpa testatoris, vt quia præteriuit vel exhæredauit. Secus si alio quopiam vitio extrinseco,videlicet ob defectũ solennitatis. In qua sentẽtia fuit gl.& omnes penè antiquiores doct.in dicta auth.ex causa,& Guil.Cu.in l.vlt.C.de codic. Cy.in l.ex ea.§. cx his.ff.de testa.& Bal.consi.cccIxxxvj.factum super quo,lib.1.& dicto consi.cccxcj.in vltimo dubio,lib.3.vbi hanc dicit esse communem opi.& consi.ccccxxxj.inci.gl.in auth.eo.lib.3.& in d.l.j. ff.de iure codi.vbi ita dicit antiquos doct.communiter tenere,& in d.l.ex ea.§.ex his.ff.de testa. vbi dicit sæpe hãc partem cõsulendo tenuisse.Adeò Bal.fuit leui maleque constante ingenio, iudicioque,vt ex tot ac diuersis contrariisque opinionibus nulla ferè sit,quam nõ alicubi sequatur. Quod vix excusari potest, cùm non hîc tantùm, sed aliàs sæpe sit varius,ac contrarius.Nam id aliquando cõtigisse,vt nonnũquam Accur.& Bart.excusari quodammodo potest: cùm Papinianus verè iuris asylum, ac legalis doctrinæ Thesaurus ab Aelio Spartiano in Seuero Imperatore appellatus,aliquãdo etiam in re eadem in contrarias declinauit sentẽtias, si credimus Iustiniano in l.vlt.versic.sed cùm in secundam.C.de furt. { Et cùm Bal.vbique tam varius fuerit,ausus est tamen cõstanter profiteri non esse sui moris variare,in consi.cxix.factum proponitur,col.2.vers. sed si vnũ,lib.3.Adeò in suis quisq; vitiis cæcutit. } Sed vt redeamus, tu super illa postrema sententia vide doct.hãc rem latè tractantes in d.auth.ex causa,super gl.vlti. { Et præterea super hac tota quæstione,Bal.in l.Domitius.§.ex his.ff.de testa.& in l.cùm mater.ff.de inoffi.testa.

274 *Filius adoptiuus succedit patri adoptiuo cum filiis legitimis postea susceptis.*

¶Quæro xv.vtrùm adoptio reuocetur, si adoptanti post adoptionem nascantur liberi naturales & legitimi? In qua re non est opus frustra tempus in longas disputationes trahere. Nam ea dubitationem non recipit:quandoquidem habemus tex.apertissimum in l.si te parens.C. de suis & legit.quòd filius adoptiuus succedit patri adoptiuo cum filiis naturalib.& legitimis postea susceptis. Ex quo nemo nó potest intelligere non reuocari adoptionem natiuitate filiorum naturalium,etiam quantum ad vim succedendi.

275 *Legitimatio filii naturalis an reuocetur per natiuitatem legitimorũ liberorũ.*

¶Quæro xvj.vtrùm reuocetur legitimatio filij naturalis,quam qui purius loquuntur,naturalium restitutionem vocant,natis post eam legitimationem liberis legitimis & naturalibus.Quæ res in legitimatione,quam facit matrimonium subsequens,minimè dubia est,vt dicit Bal.in l.cùm quis. C.de natura.liberis.Nam ibi tex.est expressus,quòd filij ita legitimati succedunt cum postea natis,sicuti etiam cauetur in l.diui,eo.tit. Et hoc quoque pro indubitato asserit Bar.& post eũ plerique omnes in l.ex facto,in princ.ff.de vulg.& pup.per tex.in d.l.cùm quis.& in §.j.in authen. quib.mod.natura.effician.legiti.

276 *Baldi ea de re opinio.*

¶Quanquam Bal.ipse in l.eam quam,col.8.versi.denuo dubitatur.C.de fideicom.dicit interesse, vtrùm postea nati sint ex eadem matre, ex qua & legitimati antè fuerant susceptì, an ex alia: vt priori casu legitimatio rata maneat,altero irrita.Quam distinctionem tamen reiicit Raph. Fulg. consil. lxv.cuius caput est,Titius coniugem non habens,& Anto.Rosel.in tractatu legitimationis,in fi.ij.lib.& fere omnes indistinctè de hac re loquentes.Licèt Franc.Aret.in d.l.ex facto, dicat illam esse multum æquam, quia leges multum fauent ei qui matrimonium cõtrahit cum ea, quam iam illicitè compresserat.

277 *De eadem re.*

¶Cæterùm quantum ad alias legitimationes pertinet,res est admodum difficilis, & quæ illustriũ doct.ingenia variè torserit.Nam & dubiã & obscurã eam dicit Bal. cui nihil aliàs propè dubium est,in d.l.cùm quis.C.de natu.libe.& Raph.in d.l.ex facto.ff.de vulg.& pup.vbi ob rei difficultatem non ausus est suum iudicium interponere. & similiter Barba. qui & ipse sibi omnia aperta, clara,& dilucida facit aut fingit,primùm quidem consi.ix.exordio,illud in medium referã,col.4. versi.vnde est inter docẽtes,lib.4.& iterum consi.xlix.incip.clementissimum Deum,col.4.versi. facit etiam ad hoc,eo.lib.4.Quin & eam veluti in medio relinquit Soc.consi.ccxij.prima consultatione,col.4.versi.omitto illam,lib.2.

278 *Substitutio exemplaris expirat susceptis postea liberis.*

¶Verùm Dy.in d.l.ex facto,tenet simpliciter reuocari,tum per illũ tex.in quo substitutio exemplaris expirat liberis postea susceptis,tũ per tex.in hac l.nostra.Nam vt hoc illi addas, legitimatio dicitur donatio siue donum patris & principis,in auth.item sine legitimis.C.de natur.libe.& in §.si verò is qui solummodo,in authen.quibus mod.natur.effic.sui.& voluit Bald.in l.2. ad fin. C. si quid in fraud.patro.& in l.prima colum.j.C.de iure aur.annul.& in l.seruis, post medium.

C.de

C.de lega.{& in l.nam ita diuus,col.j.ff.de adopti.} & consi.lvj.an pater,post princip.lib.ij.& iterum consi.cxxix.factum proponitur,colum.ij.versic.circa tertium,eo.lib.ij.& consi.lvj. incipio a secundo,colum.ij.lib.iiij.& consi.cij.est considerandum,col.ij.versic.item legitimatio, eod.lib.iiij. Ideoque sicut donatio reuocatur ob ingratitudinem.l.vltim.C.eod.titu.& ita legitimatio, vt dicit Bald.in c.j.§.filij,titu.si de feud.fuer.contr.inter do.& agn.& dicam pleniùs paulò pòst,versi. cclxxxvij.incip.quinta ratio.

279 ¶Idem autem cum Dyn.in d.l.ex facto,voluerunt Guil.Cu.Alber.& Pau.Cast.in l.tale pactum. §.vlti.ff.de pactis,per text.ibi,de quo suprà in præfatione diximus.dicuntq; ita ipsum Dyn.consuluisse.idem quoque voluit ipse Guil.in l.j.C.de natu.liber.& Oldra.consil.ccxlvij. factum tale est,in primo dubio,vbi præter hanc l.allegat etiam l.cùm Papinianus.C.de fideicom. & l.generaliter.§.vlt.C.de insti.& substit.& similia quædam iura,de quibus etiam diximus in prin. nostræ l. & præterea quoque cap.dilecti.& c.suggestum,de deci. vbi noua causa superueniens tollit priuilegium.& {Guid.Suza.in l.humilem.C.de incest.nupt.} Bald.in d.l.ij.ad fin.C. si in fraud.patr. dum simpliciter citat Dyn.vbi suprà,& in c.innotuit,col.iij.versi.sed nunquid legitimatio, extra de elect.dum vtrobique se remittit ad Dyn.in d.l.ex facto. Sed & idem apertè tenet Angel.in l. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posthu.Barb.in repe.l.cùm acutissimi,col.iiij.versic. facit quod pulchrè.C.de fideicom.vbi ita dicit consuluisse Florentiæ.& D. Guil.Bene.in repe.c. Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelpham,num.188.extra de testam.

De eadem re.

280 ¶Et his subscribere videntur,qui simpliciter negãt legitimatos succedere,si post legitimationem nascantur liberi naturales & legitimi.In quibus est Guid.Suza.in d.l.j.C.de natur.liber.per hanc l.nostram,vt retulit Ioan.And.qui & in eam sententiam non obscurè videtur inclinare,in addit. Spec.tit.de succes.ab inte.§.j.versic.sed ex facto. Et idem quoque palam voluerunt Paul.Cast. & Philip.Corne.in d.l.si te parens.C.de suis & legi.& rursus idem Pau.Cast.consi.xxij.cuius principium est,visis omnibus quæ narrantur,colum.ij.lib.ij.

Qui negent legitimatos succedere, si postea nascantur liberi legitimi.

281 ¶Sunt tamen maiori numero qui contrà negant reuocari legitimationem natiuitate liberorum, ideoq; legitimatos ipsos succedere cum filiis legitimis postea natis asserunt:cuius sententiæ fuerunt Rayn.Cy.& Saly.hîc.Rayn.Bal.sibi vbiq; contrarius,Ang.item sibi diuersus,Imol.Alex. & Ias.qui hanc dicit esse communem & veriorem,& in puncto iuris,& in practica, in d.l.ex facto. Spec.d.tit.de succes.ab intest.vbi suprà,& seq.quoque versi.vbi & ipse Ioan.And. qui alterius factionis est,dicit ita tenuisse Goffr.& Alber.Gali.in sua marg.tit.de natis ex damnato coitu. And. Iser.in c.naturales,& ibi quoq; Iaco.Alua.& Card.Alex.col.ij.tit.si de feu.fuer.contr.inter domi. & agn.{Alber.in rub.C.de nat.liber.col.ij.versi.quod autem nati,& in l.licèt,versi. item quæritur, eo.tit.} Bald.& Ang.qui dicit ita vidisse se sæpius obseruari,& Raph.in d.l.si te parens.C. de suis & legitim. Idem Bald.in d.l.eam quam,col.viij.versic. denuo dubitatur.C.de fideicom. & consi. cccvj.casus quæstionis,{circa medium,}versi.{secundum motiuum.lib.ij.} & in sua marg.in verbo,legitimatio,col.ij.versi.legitimatio iam facta.Collect.in c.vlti.col.pen.versi. quid si quis legitimauit,extra de donatio.Ang.in d.l.cùm quis.C.de natur.liber.Anto.in d.c.per venerabilem,col. xxxiij.& ibi etiam Panor.col.antepen.versi.sed alia quæstio,& Card.Alex.ibi,in d.§. quòd autẽ, char.xxvij.versi.quæro.xiiij.principaliter,& iterum char.seq.versic.quæro.xvj.Petr.Ancha.in d.c. suggestum,de deci.& ibi quoque Panor.col.ij.versic.vltimò scias,qui licèt ponat casum in legitimato per matrimonium, tamen videtur intelligere in omni legitimato, tum per rationem qua mouetur quæ omni legitimato conuenit,tum per doctores quos citat, qui etiam generaliter loquuntur. Idem Pet.Anch.in c.ij.de concessi.præb.lib.vj.Anto.Rosel.in suo tractatu legitimationis,in vlt.q.lib.ij.vbi hanc dicit esse humaniorem partem.Raph.Fulg.in d.consi.lxv.in primo dubio.Rom.d.consi.cxciiij.in vlti.dubio,vbi dicit sing.hoc procedere,etiã si in priuilegio legitimandi concesso Comiti Palatino essent illa verba,sine legitima prole,quia ea debẽt intelligi de prole existente tempore legitimationis,non de ea quæ postea nascitur.Bened.Capr.consi.clvij. fuit dispensatum,col.pen.versic.nec obstat quod & tertiò. Alex.consi.cxxxviij.oportunè consideratis, col.j.versi.quinimo dato,lib.j.& consi.clxxxvij.videretur prima consideratione,col.v.versi.item respõdeo quod legitimatio,lib.v.Fran.Aret.in l.humanitatis,col.ij.C.de impub.& ali.subst.Fran. Curt.senior consi.cvj.clarus vir,col.x.versicu.quartò comprobantur omnia,& consi.lxxiiij.super memorata,col.xv.versi.corroborantur præmissa.Phil.Dec.qui & hanc dicit cõmunem esse opin. consi.cclviij.in casu domini Franc.col.vlt.& consi.xxxvij.viso puncto,col.pen.versi.quartò non obstant,& consi.dlxxvj.pro resolutione,col.ij.versi.& primò clarum est. Et in hanc quoq; inclinare videtur Barb.consi.xlix.clementissimũ Deum,col.iiij.versi.facit etiam ad hoc lib.iiij.{Et his fauet lex illa è scholis declamatorũ deprompta. Nothus ante legitimũ natus,legitimus filius sit: post legitimum natus,tantùm ciuis:cuius meminit Quintilianus lib.iij. Institutio.Orat.cap.viij.}

Qui asserant legitimatos succedere cũ filiis legitimis.

282 ¶Horum rationes multæ sunt,sed quas ego in octo concludam,easq; pro virili confirmabo. Prima. Nam cùm legitimatio perfecta fuerit,non debet irritari.l.si vt proponis.C.de confir.tut.& l. sancimus.C.de admi.tut. Nam & quæ viriliter constituta sunt,durant,licet postea contigerit casus,à quo initiũ capere non potuerunt.l.pluribus.§.& si placeat,& ibi Bart.& alij.ff.de verb.oblig & l.in ambiguis.§.non est nouum.ff.de reg.iur.& cap.factum legitimè,eo.tit.lib.vj.& ibi concor.. & hoc maximè in priuilegiis,cuiusmodi est legitimatio.c.decet,eo.tit.lib.vj. & ibi etiam concord.

Legitimatio cum perfecta fuerit non debet irritari.

BIU Cujas

Legitimatio autem cùm primum facta est, statim sortitur effectum, quia facit naturalem legiti-
mum, tanquam si ab initio esset natus legitimus. §. reliqui, in authent. quibus mod. natu. effici. sui.
Ergo ex superuenienti casu reuocari non debet, vt etiam optimè probat text. in §. tribus, eod. tit.
& in §. sancitum, in authen. quib. mod. natur. effici. legi. vbi licèt per matrimonium sequens filij
naturales legitimantur ob filios in ipso matrimonio procreatos: tamen si filij in eo geniti, postea
moriantur, non tamen reuocatur legitimatio, quæ iam sortita est effectum. Et ex hoc, inquiunt,
tollitur fundamentum, quod ex d. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. substi. depromunt aduersarij, quia
ibi exemplaris substitutio fit in fauorem filij furiosi, cui alter substitutus fuerat. Quanquam &
ad eam l. potest aliter responderi, videlicet quòd illa substitutio fit in fauorem filij, cui substitu-
tum est. Ideo ne in eius damnum vertatur, susceptis filiis reuocatur. Legitimatio autem fit om-
nino in fauorem legitimati, & in damnum legitimorum. Ideo casus est longè diuersus.

283 *Legitimatio iam quæsita filiis, nõ debet tolli facto patris matrimonium contrahentis.*

¶ Secunda ratio hæc est. Nam legitimatio iam quæsita filiis, non debet tolli facto patris matrimo-
nium postea cõtrahentis, ac alios filios procreantis, nullo legitimatorum accedente consensu aut
facto, per l. Stichum. §. vlti. ff. de noua. & l. id quod nostrum est. ff. de reg. iur. & ibi concord. Nec
etiam debet gratia illa, vt vocant nostri, natiuitatis, superueniens in personam liberorum postea
natorum ex sequenti matrimonio, tollere vel impedire ius legitimationis ante quæsitum. cap.
quanuis, & cap. si propter, de rescript. lib. vj.

284 *Legitimatio non reuocatur per susceptionem liberorũ, ne quis uideatur haberi pro parte temporis legitimus.*

¶ Tertia ratio. Si legitimatio reuocaretur per susceptionem liberorum, sequeretur quòd quis pro
parte temporis haberetur pro legitimo, videlicet ante natos liberos legitimos: & pro reliquo tem-
pore, id est, post natos liberos haberetur pro illegitimo, contra l. si tibi. ff. de adopt. vbi moribus
nostris non conuenit filium temporalem habere. & l. ideoque. ff. de manu. test. vbi non potest da-
ri libertas ad tempus. Nec potest quis esse partim legitimus, partim illegitimus. cap. per venera-
bilem, versic. præterea etiam extr. qui fil. sunt legi. Et dicit glo. in c. cùm inhibitio, in verbo, si am-
bo parentes, ext. de cland. despon. id quidem monstrum esset, sicuti vt quis partim sit liber, partim
seruus, per l. si duobus. ff. de statulib. Ita enim erranter allegat, sed est in l. duobus. ff. de liber. caus.
cui concinit & l. si pariter, in fi. eo. tit. & l. vlti. C. de com. manu. {& l. iudicatæ, in princ. & ibi glo. ff.
de except rei iudi. & l. l. vlt. & ibi quoque glo. C. de commu. seru. manu.} Et eam glo. sequitur Pau.
Castr. consi. cc. visa suprascripta. col. ij. versi. præterea notandum est, lib. ij. vbi ex ea dicit quòd legi
timatio non potest fieri nisi generaliter, & quò ad omnia. Et hoc generaliter dicimus, quòd quid
non potest diuerso iure censeri. l. eum qui ædes. ff. de vsuca. & l. j. versicu. nec ratio patitur. ff. de re.
permut. & l. pater. §. si seruus. ff. de castr. pecul. {& l. Titiæ. ff. de condit. & demonst.} & c. cognosci-
mus, in fi. xij. q. ij. & c. cùm in tua, ext. de deci. & c. quia circa, in fin. extrà de priuileg. & cler. ij. de
elect. cum si. nec multò magis duplici iure contrario. l. ius nostrum. ff. de reg. iu. & l. j. §. j. C. de lat.
liber. tol. Cuius ar. dicit Bal. in l. senium, in pen. q. & ibi etiam Paul. Castr. & Rom. C. qui testa. fac.
poss. quòd pater non potest emancipare filium, quantum ad vnum actum tantũ. & sequitur Imo.
in l. si is qui pro emptore, col. xj. in ij. q. prin. Bart. & ibi etiam Rom. col. vij. ff. de vsuca. Idem Imo.
in l. tam his. §. j. ff. de don. caus. mor. & in l. j. §. in filij, & ibi Raph. Co. Pau. Cast. Alex. & Ias. in vtra-
que lect. licèt Bart. ibi dubitet. ff. ad Trebel. Pau. Cast. in l. qui in potestate. ff. de test. Ang. Aret. in §.
præterea, col. vlti. Instit. quib. mod. ius patri. pot. solui. Alex. consi. vlti. perlectis verbis, lib. v. Philip.
Franc. in rub. de testa. lib. vj. col. xxiiij. versi. quarrò quæritur. Barb. consi. omnium primo incip. ex
sacris, col. xxxj. versi. faciat simile, lib. j. & consi. ij. sapienter, col. pen. versi. & adduco simile, lib. ij. &
in tracta. de præstan. Card. in j. q. j. q. princ. col. pen. versi. & licèt ista doctrina. & D. Bened. in repe.
cap. Raynutius, in verbo, matrem insuper Cleram, num. 27. extrà de testa. & Cepola. consi. causa-
rum ciuilium. lxvj. Titius procurauit, col. x. versi. præterea etiam hoc probatur, vbi & ex hoc dicit
quòd quis non potest pro parte esse legitimatus, pro parte autem non.

285 *Adoptio non reuocatur ob filios postea susceptos.*

¶ Quarta ratio, nõ reuocatur adoptio ob filios postea susceptos, vt diximus in præced. q. ideo nec
legitimatio, cùm filius adoptiuus & legitimatus comparentur, per not. in l. cum in adoptiuis. §. sed
ne articulum, in glos. in verbo, tantum modo, & ibi Bal. & alij. C. de adop. & per glo. in l. j. ad fi. in
verbo, parentum. ff. ad municip. & in l. filios, in glo. j. in fi. & ibi Bart. etiam in fi. C. de muni. & ori-
gi. lib. x. & per Bart. in l. Gallus. §. nunc de lege, in pen. q. ff. de lib. & posth. Signo. consi. xxxix. quæ
ritur nunquid. col. ij. versi. his ita positis. & iterum consi. ccxviij. quidam dictus Ioannellus, col. vlt.
Bal. in l. j. col. ij. C. de iure aur. annul. per l. iubemus. C. de natu. liber. & idem Bal. in c. cæterùm, col.
pen. vers. item legitimatis, ext. de iud. & in c. cùm dilectus, in fin. ext. de ordi. cogni. & in addi. Spec.
tit. de succes. ab intest. §. j. versi. quid de legitimatis. & in sua marga. in verbo, legitimatio, versi. ij. &
cij. considerandum ad fin. lib. iiij. & Salyc. inter consi. ipsius consi. xvij. super legitimatione, col. iij.
versi. sextò induco, & versi. seq. lib. iiij. & Rom. consi. cxciiij. in proposita conclusione, in iiij. dubio.
& Franc. Curt. senior consi. xiij. statuto Ianuæ. & Ias. in l. cum filiosam. col. antepen. versicu. tertiò
quærit. ff. de leg. j. & Philip. Dec. consi. cl. dubitatur principaliter, col. ij. versi. sed tamen prædictis.

286 *Plus uirium habet legitimatio quàm adoptio.*

¶ Imò verò plus habet virium legitimatio, quàm adoptio, vt est tex. in §. tribus, versi. nostri enim
patris, in authen. quibus mod. natu. effici. sui. Quod & hinc probatur, quòd in legitimatione con-
currit vtrunque ius ac vinculum, naturæ scilicet, & legis, vt est text. in §. si quis igitur, ante fin. in
auth. quib. mod. nat. effi. sui. & no. Io. And. in addi. Spec. tit. de succes. ab inte. ad fi. In adoptione au-
tem alterũ tantùm ius inest, videlicet legis, non etiã naturæ. Ex quo planũ fit, fortiorem esse legiti-

mationem

mationem quàm adoptionem,arg.authen.ceſſante,& auth.poſt fratres autem.C.de leg.hæred.& authen.itaque.C.commu.de ſucceſ.& ſpecialiùs in d.l.cùm in adoptiuis, in princ. vbi fit mentio de eo in quem concurrunt naturalia & ciuilia iura. Ex quo not.Bald.concurſum rationis ciuilis & naturalis plurimũ operari,ideoq; duo vincula vno eſſe fortiora. Quod & intelligens idem Bal. in l.neque abſens.ff.de adopt.fauorabiliorem dicit eſſe legitimationem,quàm adoptionem : cum hæc ſit agnatio datiua,illa autem inhæreat naturali agnationi. Et idem Bald.in l. ſi te parens. C. de ſuis & legi.quod plus eſt legitimatum eſſe,quàm adoptiuum,quia legitimatus habet naturalia primordia. Et idem voluit Petr.Anch.conſi.ccxxv.videtur prima facie dicendum, col.iij. & iterum conſi.ccxc.in ſucceſsione,col.vlt.{& Anto.in c.per venerabilem,col.xv.verſic. ſecundò quia filius,extrà qui fil.ſunt legi.} & Raph.Fulgo.conſi.lxv. Titius coniugem,col.ij.verſicu. ad ſecundum.& Panor.conſi.lxxxvj.in quæſtione quæ vertitur,col.j.verſi.& facit ad materiam,lib.j.Alex. conſi.ij.viſis codicillis,col.viij.verſi.non obſtat.ij.arg.lib.j.vbi & hoc allegat l.legem.C.de nat.libe. Barb.conſi.lxviij.omnipotentem immenſum,col.vlt.lib.iiij.Socin.conſi.ccxxv. quæſtio præſentis conſultationis,col.iiij.verſi.præterea filius,lib.ij.vbi etiam de hoc dicit eſſe text.in d.§.adoptionis, in authen.quib.mod.natur.effi.ſui.Iaſon in d.l.Gallus.§.nunc de lege,col.vlti.& in l. ſi is qui proemptore,col.liij.verſic.tertiò principaliter.ff.de vſuca.vbi etiam ad hoc allegat text.in d.§.tribus, in authent.quibus mod.natur.effic.ſui.& idem Iaſon in l.adoptiuum,quam legit cum §.vlt.l.ij.ff. de in ius vocan.& in rubr.ff.de liber.& poſthu.col.ij.verſi.confirmo.& conſi.xl.abſolui aliàs,col. iij.verſic.non obſt.etiam dum,lib.iij.& Ludo.Bolo.in addi. Matheſi.in tracta. de ſucceſſ. ab inte. char.vij.col.iiij.in addit.incip.hæc concluſio,& in addi.conſi.Io.Ana.conſi.xxvij.longa profectò. Philip.Dec.conſi.ccclxvj.pro declaratione,col.iij.verſi.non obſt.quod ſuprà.Et hoc confirmatur, quia filius adoptiuus non excludit filias ex ſtatuto repellente fœminas exiſtentibus maſculis, vt voluit Ioan.Ana.conſi.xxvij.viſo caſu mihi propoſito,cum concord.quos videbis in glo.ſuſcepe rit liberos,verſi.xj.incip.nec etiam ſtatutum. Et tamen filius legitimatus eas excludit,vt plenè dicemus in eadem gloſ.ſuſceperit liberos,num.8o.incip. hinc quoque fit. de quo tamen vide quæ dicam {in illa eadem glo.num.88.& quanuis multi.}

287 ¶Quinta ratio,Libertas ſemel collata liberto,ampliùs auferri aut reuocari non poteſt.l. Papinianus.§.vlti.cum l.ſeq.ff.de inoffi.teſta.& l.ſicut.C.de liber.cauſ.& §.cauſas,Inſtit.quib.mod.manu. lice.cum ſimil. Ergo nec legitimatio,quoniam libertus & legitimatus æquiparantur.§.j. in auth. vt liber.de cæte.& §.ſi quis ergo non habens,iuncto §.liceat,in authen.quib.mod.nat.effi.legi.Legitimatio enim eſt veluti quædam ſpecies libertatis,vt dicit Bald.in l.poſt mortem. §. neque adoptare.ff.de adop.in ij.lect. Propterea etiam idem Bald.in c.ſi filij nati,in fi.rit.ſi de feud.fuer.cont. inte.do.& agn.dicit quòd quemadmodum propter ingratitudinem poteſt libertus reduci in priſtinam ſeruitutem.in l.ij.C.de libert.& eorum liber.ita filius legitimatus in priſtinã naturalitatem ſequitur & commendat Rom.ſing.ccxxiiij.vltimò quæritur.& id aureum dicit Fran.Cremon.no. xix.tu ſcis quòd ex omnibus cauſis.& ſing.Iaſon in d.l.ex facto,col.v.verſi. tertiò pro opinione. & in l.ex hoc iure,in ſecundo effectu obligationis antidoralis.ff.de iuſt.& iure.& in l.dedi.§.idem erit,col.vlti.ff.de cond.ob cauſ.& Philip.Dec.in l.vlt.col.vj.verſi.ext.glo.C.de pactis.& Catel. in memor.incip.ingratitudo filij,& in alio incip.legitimatio reuocari poteſt.& Ferdin.Loaz.in repe. §.diui.l.filiusfam.char.xx.col.j.verſic.iſtam communem opin.ff.de leg.j.& D.Guil.Bene.in repe.c. Raynutius,in verbo,in eodem teſtamento relinquens,le ij.poſt princ. ext.de teſta. Quibus adde quod pulchrè conſuluit Raph.Co.aut quiſquis alius eſt,inter conſi.illius,conſi.lxxxvij.ſtante dicto ſtatuto,col.j.circa medium,& iterum col.iij.poſt princi.quòd ita libertas & legitimatio æquiparantur,quòd ſi ex ſtatuto non requiritur inſinuatio inſtrumenti manumiſſionis,ita nec legitimationis,quia vtraque ſunt paria,paribusq; initiis orta ac producta,vt ipſe eleganter declarat.

Libertas ſemel collata liberto, amplius reuocari non poteſt.

288 ¶Sexta ratio,Legitimatio hoc caſu non poteſt reuocari,niſi ex præſumpta voluntate patris, quæ eſt huius l.noſtræ ratio & fundamentum,vt latè ſuprà diximus:voluntas autem & affectio conſiderantur inſpecto iure naturali,& non ciuili.l. hos accuſare. §. in omnibus.ff.de accuſa. Ergo ad omnes filios par præſumitur affectio,quia natura non facit differentiam inter legitimos & naturales.d.§.ſi quis verò non habens,in authen.quibus mod.natu.effici. legi. & §.ſi quis ergo filios, in auth.quibus mod.natu.effici.ſui.& bene etiam facit l.adoptiuus.§ ſeruiles,verſi.vnde nec vulgò.ff.de ritu nupt.per quam dicit Petr.Ancha.conſi.ccxxv.videtur prima facie,col.pen.quòd proles naturalis habetur pro legitima quò ad naturale fœdus.& Bald.in cap.quæ in eccleſiarum, col. vltim.extra de conſtit.dicit,quòd filius illegitimus communis eſt amor & natura,per d.§.in omnibus.& idem Bald.in l.j.col.v.verſi.expedita eſt.C.vnde vi.aſſerit,quòd quis ſicut poteſt ſe defendere,ita & filium ſiue legitimum ſiue illegitimum,quia natura communis eſt,per d.§.in omnibus;nec poteſt,inquit,conſtitutio naturam immutare.nec coarctare naturales ſtimulos.l. amciſſimos.§.Lucius.ff.de excuſat.tutor.& facit l.ij.& iij.ff.de liber.cauſa,hæc Bald. Et idem econuerſo, vt ſcilicet filius poſsit defendere patrem naturalem vt ſeipſum,tenet idem Bald.in l.cùm acutiſsimi,col.ij.verſicu.quæro quid ſi per ſtatutum.C.de fideicom.per d.§.in omnibus. Dicitq; eadem ratione eum qui occidit patrem aut filium naturalem, puniri vt parricidam : quod & ipſum aſſerit ipſe Bald.Bart.& recentiores in l.parentes.ff.de in ius vocan. vbi & ipſe Bald. dicit ſingul. text.in d.§.in omnibus,& rurſus idem Bald.in l.ius ciuile, column.ij.verſicu. & illa faciunt.ff.de

Voluntas & affectio conſiderantur inſpecto iure naturali & non ciuili.

BIU Cujas

iustit.& iure.& in l.cùm acutissimi,colum.ij,versicu. quæro quid si per statutum.C.de fideicommissar.& in l.quisquis,colum.ij.versicu.præterea de spurio.C.ad legem Iulia.maiest.& in c.naturales,col.vltim.versicu.quæro vtrum pater,titu.si de feud.fuer.controuers. {& consil.cccclvij. ad euidentiam,col.ij.versic.præterea sicut patri,lib.v.vbi & eadem ratione dicit non licere alimenta denegare filiis naturalibus.} & Imol.in l.ex facto,§.si quis rogatus,& ibi recent.ff.ad senatusconsul. Trebel.& in l.Lucius.§.vlti.ff.de legat.ij.

289 *Filius naturalis non potest uocare patrẽ in ius sine uenia.*

¶Et bene facit {text.in l.vxorem.§.codicillis.in fi.ff.de legat.iij.vbi pietas quæ propriè est parentum & filiorum,dicitur quoque de illis naturalibus tantùm &} text.in d.l.parentes.vbi nec filius quidem naturalis potest vocare patrem in ius sine venia,quia,vt ibi dicitur,vna omnibus seruanda reuerentia. Ex hocque dicunt Guil.Cu,Bald.& Angel. & propè omnes nihil interesse inter filium mere naturalem & legitimum in his quæ meram naturam tangunt, {cuiusmodi est reuerentia & affectus naturalis.} Et quod denique voluit idem Bald.in l.j.colum.xiiij. versicul. pone filius.C.de confess.quòd sicut pater legitimus & naturalis potest reuocare confessionem criminis à filio factam,& probare contrarium,per multa iura quæ illic allegat,ita & pater merè naturalis,cùm natura sit communis,per d.§.in omnibus. Et facit etiam quod scribit idem Bald.consil. cclxvij.ad euidentiam præmitto,col.iij.versi.præterea sicut patri,lib.iij.Ne interim prætermittam sæpe accidisse vt naturales filios & illegitimos parentes impensius ament quàm legitimos,vt scribit Plutarch.in Parallel.cap.xlij.& seq.

290 *Legitimatus per rescriptũ nihil differt à legitimato per matrimonium.*

¶Septima ratio. Si filij non reuocant legitimationem factam per matrimonium,quod nemo negat,vt diximus,non debent etiam alias legitimationes reuocare,cum legitimatus per rescriptum, nihil differat à legitimato per matrimonium,vt dicit Bart.in d.l.ex facto,per text.in §.illud. in fi. in authen.quibus mod.natu.effici.legi. Et quod plus est,nihil differunt legitimati,siue per rescriptum,siue per oblationem curiæ,à legitimis,per text.in §.sit igitur licentia,in auth. quibus mod. natu.effici.legi.& §.quoniam.in authen.quib.mod.natu.effi.sui.

291 *Legitimatio non reuocatur nisi ex tacita conditione intellecta in legitimatione.*

¶Octaua eademque postrema ratio hæc est. Nam si legitimatio reuocaretur ex hac l.ob natiuitatem legitimorum,id fieret ex tacita conditione intellecta in ipsa legitimatione, videlicet,si pater post eam non susciperet liberos,vt latissimè,& multorum illustrium doct.autoritate diximus suprà in præf.nostræ l.versicu.vj.incipien.hinc dicunt plerique omnes. Legitimatio autem cùm sit actus legitimus,non potest recipere conditionem. l. actus legitimi.ff.de reg.iur. & cap. actus, eod.titu.lib.vj.& vtrobique concord.

292 *Donatio perfecta reuocatur per natiuitatem libe. donantis.*

¶Sed aduerte lector optime,quoniam hæ rationes nõ tanti sunt ponderis nec tam vrgent,quàm prima fronte videntur,si paulò acutiùs ac penitiùs inspiciantur.Nam quantum ad primam pertinet,videmus donationem omnibus numeris perfectam & absolutam , nihilominus natiuitate liberorum donantis reuocari,vt hîc dicitur,& in l.tale pactum.§.vlti.ff.de pact. vt hinc possis facilè ac manifestè intelligere,perfectionem actus nihil obesse , quò minùs nostra l. locum habeat, nec iura è diuerso in illa prima ratione allegata obtinere in hoc casu. Nam etiam est admodum dissimilis ratio:primùm enim hîc fit reuocatio ex præsumpta voluntate eius qui actum facit:nec in illis iuribus dicitur contrarium,sed illud tantùm,quòd non fit reuocatio actus perfecti ex inhabilitate & impotentia superueniente præter voluntatem disponentis: vt qui volet ea iura cum l.nostra concordare,ita possit dicere,actum perfectum non reuocari ex superuenienti casu præter voluntatem disponentis , per illa iura , sed bene ex præsumpta illius voluntate , per hanc l. Quam differentiam,siue distinctionem malis appellare,subtiliter vt aliàs semper expendit & declarat Franci.Aretin.in d.l.ex facto,colum.v.& in d.l.humanitatis.C.de impub.& ali.substitu.& Socin.consil.ccxxvj.quæstio præsentis consultationis,colum.penul.versi. sed ista responsio,lib.ij. Licèt sibi adscribere videatur Iason,qui eam posuit veluti à se compertam,vt qui nullam Aretin. mentionem faciat,in d.l.ex facto.

293 *Legitimatio facta sub conditione,reuocatur per liberos legitimè susceptos.*

¶Item factum legitimè non reuocatur eo casu, quo censetur factum:sed legitimatio quæ censetur facta sub conditione,si pater non susciperet legitimos filios,non censetur facta quò ad effectum succedendi eo casu,quo nascerentur filij legitimi:sicut fideicommissum datum simpliciter à filio vel nepote,non videtur datum, si filius vel nepos habeant liberos.l.cùm acutissimi. C. de fideicom.cum si. Igitur cùm hoc casu censetur facta, non tractatur de reuocatione actus perfecti,ex quo deficit conditio.

294 *Si ex hac l.excludantur extranei, in quo excludentur filij naturales?*

¶Quòd si dicatur,quòd in hac l.& in d.l.cum acutissimi,excluduntur extranei,quod non est in hoc casu,in quo excluderentur filij,licèt naturales,vt respondet Imol.& alij quidam recentiores, in d.l.ex facto. Id certè est contra tex.in d.l.cum auus.ff.de cond.& demon.vbi excluditur etiam filius testatoris substitutus per subauditam conditionem,si alter filius decederet sine liberis,vt expendit Raph.Co.ibi & Bal.qui dicit no.in d.l.cũ acutissimi,col.j.vers.quæro si pater,& ibi quoq; Saly.& Pau.Cast.{& Barb.} in repe.col.xxvj.vers.nihilominus subtilissimus,& seq.vbi illum tex. dicit ad hoc sing.& etiam Ang.in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi Alex.col.v.versi.in candẽ glo. ibi,ex descendentibus.ff.ad Trebel.Imo.& Rom.in l.si cui.ff.de don.caus.mor.& idem Ro.consil. ccclxx.in proposita consultatione,col.j.Pau.Cast.in l.filiusfa.§.cum quis.ff.de leg.j.in lect.Bononiensi.& in l.cum quidam,col.ij.vers.vltimò quæritur.C.de impub.& ali.substit.& cons.xiiij.si cõtingat dictam dominam Lisam,col.j.lib.j.& cons.cxcviij.super primo quæsito,col.j.lib.ij.& consil.

BIU Cujas

cccix.casus iste frequenter contingit,col.ij.versic.nec ob.l.cum auus,eo.lib.ij.& Alexand.in l.generaliter.§.cum autem,& ibi etiam Ioan.de monte Sperel.& Corne.col.j.& Iason col.item j.versicu.vltra tres extentiones.C.de instit.& substi.& idem Alex.consi.v.circa primum dubium, col. ij.versic.& illud esset verum,lib.iij.& consil.xxxviij.perspectis his quæ in themate,col.vlti. lib.vj. & Fran.Aret.consi.clvj.diligenter visis,colum.v.versi.ex his infertur.& Corne.{consi.lxxxiij.videtur in hac consultatione,col.ij.lib.j.vbi in hoc dicit sing.d.l.cùm auus.&} consi.ccclxxvj.viso suprascripto themate,col.v.versi.& iuuantur præmissa,lib.iij.{& consi.xlij.videtur prima facie, col. j.lib.iiij.} & Barb.qui illum text.ad hoc dicit valde sing.in repe.cap.Raynaldus,col.xxiij.versicu. præterea adduxi rationem,extra de testa.& consi.lxj.scribitur sapientiæ septimo,col.iiij.versi.nec videtur illud,lib.j.& consi.lxiij.præclarè scribitur,lib.ij.vbi illum text.ad hoc dicit sing.& consil. lxxxv.quod est eiusdem initij,col.penul.versi.capio primum,lib.iiij.& Franc.Curt.senior consil. xlv.statuto seu consuetudine,col.viij.versi.quia dispositio.& iterum consi.xliij.antiquissima, col. xij.versi.non ob.secunda obiectio.& latè Socin.in d.l.cùm auus,col.xvij.versic.primum correlarium.ff.de condit.& demonst.& consi.clxxxij.licèt filia,col.ij.versi.confirmatur & secundò,lib.ij. & consi.vj.in præsenti consultatione,col.j.versic.secundo,lib.iij. vbi hanc dicit esse communem opinionem,& Iason consi.cxlj.Christophorus,col.iij.versi.ad idem & fortiùs, & iterum versicu. quarto in fauorem,lib.ij.& consi.seq.venerabilis,col.viij.versic.nonò in fauorem,eo.lib.ij.{Philip. Dec.consi.ccccclxviij.domina Daria,col.vlt.vers.non obst.quòd neptis.Carol.Ruin.consi.cxxxj. in themate,col.iij.num.4.lib.iiij.}& Steph.Bertran.consi.xiij.viso consultationis themate,ad fin. lib.iij.& Bart.Chasse.consi.liij.ex facto,col.ij.versi.primo sic,& iterum col.v.vers.duodecimò videtur.& consi.lxvij.nobilis & potens,col.v.versi.& primò ad primum.{& Lud.Gozad. consil.iiij. prima facie,col.iiij.num.15.} Et ad hoc allegant Imol.& Rom.in d.l.si cui, & alij nonnulli gloss. quam dicunt singul.in l.j.C.de donat.caus.mort.quæ nihil de hac re loquitur.

295 ¶Sed tu tamen interim vide quæ dixi suprà in verbo,libertis,nume.176.incip.& sicut hæc l. vbi videbis alios diuersum tenentes. Sed hæc opin.verior est,& text.claro comprobatur,vt diximus. Sed & illud quoque quod suprà diximus in prin.præced.versi.est contra iura, quæ magis fauent extraneis,quàm filiis naturalibus quantum ad succedendum patribus naturalibus,quia extraneus adoptari potest in filium,& ita succedit,vt toto tit.de adopt.filius autem naturalis adoptari non potest,vt succedat.l.legem.C.de nat.liber.& §.& nos non latuit,in auth.quib.mod.natur.effi. leg. & §.generaliter,in authen.quib.mod.natu.effi.sui.Itaque si subintelligitur conditio ad excludendum extraneum,debet magis subintelligi ad excludendum naturalem.

Iura magis fauent extraneis quàm filiis naturalibus quoad successionem.

296 ¶Nec videntur valere responsiones,quæ in loco dantur ad d.l.ex facto, quia quantum ad primã, licèt ante mortem filij furiosi,cui substitutio facta est,& cuius ideo ipsa substitutio censebatur,testamentum,nondum fuisset sortita effectum ante mortem ipsius:tamen potestas reuocandi non erat penes ipsum,sed penes patrem substituentem. Igitur post mortem patris fuit quæsitum ius irreuocabile substituto, licèt conditionale, si furiosus præmoreretur in furore. Nam & in l. nec fratris.C.de don.dicitur quòd quãdo filius donat causa mortis consentiente patre rem ipsius patris,attenditur quò ad confirmationem donationis mors patris,& non filij,quia ipse est qui reuocare potest. Similiter ergo hîc videtur ius quæsitum filio legitimato in vita patris: habet enim in hæreditate paterna ius in spe,per text.in l.nec ei.§.vlti.ff.de adop.& not.per Bart.in l.is potest.ff. de acquir.hæred. Igitur sicut superuenientia,vt ita cum nostris loquar,liberorum excludit vnum casum,ita & alterum. In refellenda autem secunda responsione diutius non immorabor, quando & iis qui eam partem sequuntur,pro qua est adducta, non placeat,Alex.dico in d.l.ex facto. & Franc.Aret.in d.l.humanitatis.

Filius legitimatus quomodo habeat ius in hæreditate paterna.

297 ¶Non obstat etiam secunda ratio, qua dictum est legitimationem iam perfectam & consummatam non esse reuocandam ob factum ipsius patris naturalis postea matrimonium contrahentis, & ex eo liberos procreantis. Nam si ea ratio esset alicuius momenti,idem dici posset de donatione etiam perfecta,scilicet eam non posse reuocari facto donantis postea filios procreantis: quod ex diametro est contra casum l.nostræ. Idque fit ob conditionem tacitam & subintellectam,qua deficiente deficiunt & cæteri actus.

Conditione tacita deficiẽte, deficiunt & cæteri actus.

298 ¶Tertia quoque ratio non magis vrget,quoniã ab initio quis legitimari potest quò ad quædam tantum.§.filium.& §.seq.in auth.quib.mod.nat.effi.legi.vbi etiam dicitur quòd legitimatus per oblationem curiæ,quò ad quædam habetur pro illegitimo,sicuti ibi not.Ang.& c.innotuit,extra de elect.& per Hostien.Anto.& alios,in c.per venerabilem,extra qui fil.sunt legi.Bart.in l.quæsitum.ff.de acquir.hæred.in lect.anti.Rom.in l.qui superstitis,eod.tit.& in l.pactum.C. de collat. Franc.Cre.not.xvj.incip.pater potest,cum aliis multis concord.congestis ab Alex.Ias. & Philip. Deci.in d.l.pactum.& eod.Alex.consi.xxv.circa primum dubium,col.iij.versic.accedit ad prædictorum confirmationem,lib.j.& consi.xxx.iuxta ea quæ aliàs, lib.iij.& Fran.Curt.seniore consi. xvj.clarus vir,colum.iij.& iterum consi.lxxiiij. super memorata, col.vij. & ipso Ias. in l.j,col.xij. versic.pro hac eadem parte.C.de iur.emphy. Apud quos etiam reperies legitimationem ita fieri posse,vt legitimatus vel non,succedat omnino,vel succedat in certa re tantùm:quod huc maximè pertinet,sed de hoc postea etiam dicemus versi.cccxix.incip. Ideoque.

Legitimari potest quis quò ad quædã tantum.

299 ¶Sicuti etiam emancipatio,de qua & in ea iij.ratione locuti sumus, potest fieri quo ad quædam

BIU Cujas

Emancipatio poteſt fieri quo ad quædã tantum.

tantum,ex ſententia Oldra.conſi.xxvj.cuius caput eſt,pater conſenſit filiæ.& Ioan.And.illius diſcipuli,qui ne latum quidem digitum ab eo ferme diſcedit, quanuis rariſsimè eum memoret, in addi.Speculatit.de inſtru.edit.§.porrò,verſic.quid ſi filiafamiliàs & Franc.Aret.qui multum commendat dubitans tamen,in l.placet.ff.de acquir.hæred.& in l.qui in poteſtate,col.vlti.ff. de teſti. Cep.caut.cxiij.incip.filiusfa.verſic.dixi in præſenti.& iterum caut.cxlvij.hoc exordio, eſt magna quæſtio,verſic.de iure communi.& Georg.Nat.in repe.c.ij.colum.ij.verſi.quartò facit,de pactis, lib.vj.Et dicit Imol.qui contrariam ſententiam ſequitur,in l.j.§.in filij.ff.ad Treb.vidiſſe ſe conſilia excellentium doct.ita tenentiũ,& eſt optimus text.in l.ſi ab eo,vbi no.Ang.C.de legi.hære. Et hæc ſententia haud dubiè obtinet,cùm id fit ex legis diſpoſitione,quæ poteſt facere,vt quis ſit in patris poteſtate,vel ſit legitimatus quantum ad aliquid tantùm,vt apertè probatur ex iuribus in præcedenti verſic.allegatis,& voluit etiam Barb.qui alterius eſt ſententiæ, ita tamen vtranque concordans,in tract.de præſt.Card.in j.q.j.quæſt.princ.colum.penul.vbi & alia iura allegat.Hoc autem de quo tractamus,vt ſcilicet quis ſit pro parte temporis tantùm legitimus,faceret l.noſtra legitimationem reuocans.

300 *Adoptio non reuocatur per natiuitatẽ liberorum naturalium.*

¶Quarta ratio de adoptione ex eo facilè refellitur,quod diximus ſuprà in reſponſione primę rationis,quia magis fauemus extraneo adoptato,quantum ad ſucceſsionem patris adoptiui,quàm naturalibus ipſius liberis,qui adoptari non poſſunt vt ſuccedant,vt ibi diximus, & probauimus. Propterea nihil eſt quod mirari debeamus,ſi adoptio non reuocetur per natiuitatem liberorum naturalium & legitimorum,legitimatio autem reuocetur.

301 *Libertas auferri non poteſt ſine iuſta cauſa.*

¶Quinta item ratio non concludit:tum quia quod dictum eſt,libertatem auferri non poſſe, intelligitur ſine iuſta cauſa,vt cauetur in multis ex illis ipſis iuribus ibi allegatis. Hæc autem cauſa reuocandi legitimationem,admodum iuſta eſt & legitima,per hanc l. & ſimilia iura. Tum quoque quia libertas eſt multo fauorabilior,quàm legitimatio. Illa enim inter pias cauſas,quibus nihil fauorabilius eſt,annumeratur.l.j.§.vlt.ibi,ad hanc rationem pietatis,& ibi Bald.C.de commu. ſeruo.manu.& in l.contra voluntatem,ibi,iura pietatis.C.de teſta.manu.& voluit Bart.in l. ſi cui annuum,poſt princ.ff.de annu.legat.cum aliis multis concor.à me latè congeſtis in noſtris commentariis conſuetudinum,tit.xvj.§.j.in glo.vlti.paulò ante fin. Imò & cæterarum omnium piarum cauſarum fauorabiliſsima,vt plenè dicemus infra in xvij.quæſtio.quæ hanc ſequitur.Legitimatio autem non pia cauſa eſt. Item libertas non impeditur propter exiſtentiam liberorum legitimorum & naturaliũ,vt videre licet in d.l.Papinianus.§.vlti.& l.ſeq.ff.de inoffi.teſta. Legitimatio autem impeditur.§.illud,in authen.quib.mod.natur.effi.ſui.Ex quibus apertè conficitur,non ſemper,nec in omnibus pares eſſe libertatem & legitimationem, nec rectè ab illa ad hanc argumentum duci. An autem reuocetur libertas ob natiuitatem liberorum ex hac l.dicam in d.ſeq.q. vbi & alia quædam huc pertinentia dicemus.

302 *Matrimonium frænum libidinibus paſsim & ſine delectu uagãtibus appoſuit.*

¶Sexta ratio,quæ aſtruit eundem parentũ affectum & amorem in naturales, qui eſt in legitimos, poſſet habere locum,ſi natura ipſa manſiſſet in illa ſua prima libertate variæ libidinis, nec fuiſſet quibuſdam vinculis,{limitibus,cancellis} coercita ab ipſamet natura progredientibus,id eſt matrimonio,quod frænum libidinibus paſsim ac ſine delectu vagantibus appoſuit,{& iniecit.} Nam poſtea quàm ius gentium ac ciuile diſpoſuit,ne ſuccederet filius ancillæ cum filio vxoris, Gene. xxj.cap.& ad Galatas iiij.& repetitur in c.dicat aliquis.xxxij.q.iiij. vt interim omittam quæ Romanorum legibus in eam rem conſtituta ſunt.C.de natur.liber.per totum.certè affectio paterna cenſetur iis iuribus velle ſe conformare, vt etiam anteponat legitimos ſimul & naturales merè naturalibus,per not.per Bart.in l.hæredes mei.§.cum ita,col.j.verſi.& aduerte quòd requiritur.ff. ad Trebel.cum concord.ibi adductis per Alex. & recentiores, & quos multos tibi colligemus in verbo,ſuſceperit liberos,verſic.cj.incip.ſed illud hîc quæro.

303 *Cogitare quiſque id præſumitur, quod lex diſponit.*

¶Ex quibus vnum hoc adſcripſerim huic loco accommodatiſsimum,quod dicit Bald.in l.precibus.col.antepenult.verſi.procedo vlteriùs.C.de impub.& ali.ſubſtit.quòd quis præſumitur cogitare id quod lex diſponit,arg.l.ſi duo.ff.de acquir.hære. Et hinc videmus in caſu noſtræ l.cuius ratio eſt illa præſumpta voluntas donantis,qui ſi cogitaſſet de liberis,non donaſſet, ideo cenſetur donaſſe,ſi liberos poſtea non ſuſciperet,quòd ea non procedit in filiis naturalibus poſtea natis,vt dicemus in d.glo.ſuſceperit liberos,verſi.lvj.incip.ſed & quod naturales: tanquam ſcilicet non cenſeatur illos voluiſſe reuocare,etiam ſi de illis cogitaſſet.quod nõ ob aliud eſt,quàm quòd lex eos hîc non conſiderat,propterea nec pater conſideraſſe,nec eorum rationem habuiſſe cenſendus eſt. nec enim etiam aliàs in dubio quis intellexiſſe videtur de filiis naturalibus.l.vlti.ff.de iure dot.quia nec lex quoque de illis in dubio intelligitur.l.generaliter.§.cùm autem,in fin.C.de inſtit.& ſubſtit.quæ loquitur in caſu non admodum noſtræ l.diſsimili.

304 *Legitimatio quæ fit per matrimonium eſt cæteris multo fauorabilior & efficacior.*

¶Septima ratio non valet,quia multò maior eſt ratio,cur legitimatio quæ fit ex matrimonio,nõ reuocetur per filios poſtea ſuſceptos,quàm quæ fit aliis modis,quoniã præſumitur quòd propter affectionem filiorum naturalium natorum ante matrimonium pater ducat matrem ipſorum, vt dicit text.in glo.& l.cum quis,& in l.nuper.C.de nat.libe.& in §.vlt.in auth.quib.mod.nat.effi.legi.& in §.tribus,in auth.quib.mod.natu.effi.ſui. Et huiuſmodi legitimatio per matrimonium eſt multò cæteris fauorabilior,& efficacior:plusq; roboris habet & ponderis,vt patet ex multis,quæ latè congeſsimus in noſtro tractatu de iure primigeniorum, q.xxxiiij. Et ſi res ita habeat, vt in quibuſd

quibusdam nihil differant cæteri legitimati à legitimato per matrimonium, imò nec à legitimo quidem, vt dictum est in ea septima ratione: hoc certè tantisper obtinet, dum durat legitimatio, vel eo tantùm casu quo censetur fuisse facta. At hîc aut resoluitur ipsa legitimatio, aut in hûc casum non censetur fuisse facta, per l. nostram.

305 ¶Denique octaua eadémque postrema ratio nihil facit, quoniam legitimationem posse fieri sub conditione, præsertim ea conditione, quæ hîc subintelligitur, videlicet si pater legitimos & filios naturales non susceperit, non incertæ est opinionis: nam id expressè consuluit & eleganter probauit Raph. Co. conf. xcviij. suppositio tenore, cui subscripsit Pau. Castr. ibi multâq; vterq; in eam sententiam allegant, vt cuique videre licet. & idē Pau. in rubr. C. de iure aur. annul. ante fi. & Phil. Dec. in l. si super, in ij. not. C. de transactio. Quibus & illud adducere potes, actus legitimos, conditiones intrinsecas & legales, cuiusmodi ista est, recipere, vt dicit Bal. in l. si quis à certo, vers. opponitur quòd acceptilatio. ff. de cond. ob caus. & in l. iij. ff. de leg. iij. & in l. cùm iudex. C. de senten. & Rom. conf. cccj. vt declarationem, col. ij. cum concord. allegatis ab Alex. in l. à diuo Pio. §. in venditione, col. v. vers. quarta solutio. ff. de re iudicata.

Legitimatio quæ fit sub cõditione nõ est incertæ opinionis.

306 ¶Hæc sunt quæ pro vtraque parte aut iam adducta sunt, aut adduci possunt. Verùm antequam vlteriùs progrediamur, nostrumq; iudicium interponamus, illud sciẽdum est, eos quos suprà posteriori opini. citauimus, diuersimodè locutos fuisse. Nõnullos enim simpliciter dixisse legitimatos succedere patri, etiam si ei nati fuerint filij legitimi post legitimationem. Alios item simpliciter legitimationem non reuocari, nulla distinctione facta, fueritne legitimatio facta per matrimonium, an per rescriptum, an per oblationem curiæ. Alios verò discrimen fecisse inter eam quę fit per rescriptum, & eam quæ fit per oblationem (de alia quæ fit per matrimonium, taceo, quia iam suprà de ea diximus in prin. huius quæstionis.) Illam enim quæ ex rescripto est, negant reuocari, sicuti nec eam quæ est ex matrimonio, cùm parem vim habeant, per d. §. illud, in fi. in auth. quibus mod. nat. effi. sui. & in §. si quis ergo, in authen. quibus modis natu. effi. legi. Istam autem quæ fit oblatione curiæ, reuocari voluit Bar. qui tamen dubitanter loquitur, in d. l. ex facto, & ibi quoque Ang. quod & videtur voluisse Roma. d. conf. cxciij. & Dec. d. conf. cccvij. quos ideo hîc autores laudauimus, quia vix alios reperias.

Legitimatio ex rescripto non reuocatur.

307 ¶At solus omnium, nisi nos fallat memoria, Pau. Cast. in d. l. ex facto, contrà omnino asserit legitimationem per rescriptum reuocari. illa enim fieri non potest extantibus filiis legitimis & natu- libus, si id principi dissimuletur. d. §. si quis verò non habens, in auth. quibus mod. nat. effi. legi. & d. §. illud, nuper alleg. & suprà alibi diximus, & paulo post quoq; dicemus. Per oblationem autem fieri potest. §. si quis igitur fuerit, & §. seq. eo. tit. Ex quo patet legitimationem hanc plus habere roboris, præsertim respectu filiorum legitimatorum. Et ideo sicut nati illam impediunt, ne fiat: ita factam faciliùs reuocant. Huic autem nihil obsunt, & ita etiam non reuocant. Sed ad hanc rationem quidam respondent faciliùs impediri faciendum, quàm factum reuocari. l. patre furioso. ff. de iis qui sunt sui vel alien. iur. Nam & ex Ouidij sententia lib. v. de tristibus, {eleg. vij.}

Legitimatio ex rescripto, ex Baldi sententia, fieri non potest ex tantibus liberis legitimis.

Turpiùs eiicitur, quàm non admittitur hospes.

Quæ nuncupatim autoris nomine suppresso citatur in cap. quemadmodum, extra de iureiur.

308 ¶Quocunque me verto lector candidissime, est cælum vndique, & vndique pontus, nec satis video in tanto támq; turbulẽto fluctu opinionum, ne ventorum dicam, dextrorsúmne, an sinistrorsum nauis ducenda sit, quò in portum satis tutum conferre nos possimus. Si tamen in dubiis sententia libera cuique est, ego in hac re ita dicendum puto. Quòd si pater & princeps legitimãs cogitarint de filiis ipsius patris legitimis, non reuocatur legitimatio per liberorum susceptionem, succedítque legitimatus cum postea natis. Et hoc membrum, vt appellamus, minimè dubium est, per ea quæ suprà in princip. huius l. diximus, in versic. 63. incipiente, ex quo fit quòd si donans cogitaret. & multis seq.

Autoris ea de re opinio.

309 ¶Si verò non cogitauerint, id quod verisimilius est, nisi pater ita rem ipsam narrauerit, vt possit constare, ipsum posse ducere vxorem, & procreare liberos: tunc certè non succedunt ita legitimati cum legitimis natis ante vel post donationem, per iura & rationes suprà post princ. huius quæstio. allegatas, atque etiam per tex. in §. si quis ergo, circa medium, in auth. quibus modis natu. effici. legiti. & in §. illud, ibi, quid enim si ad sacerdotium, in auth. quibus mod. natu. effi. sui. Quibus satis videtur, quòd tum demum possunt legitimari naturales per rescriptum, quando ille qui petit eorum legitimationem, est destitutus omni spe procreandorum liberorum. Si ergo Imperator legitimans hæc ignorauerit, redditur rescriptum subreptitium, quia si fuisset expressum, verisimiliter princeps non concessisset, cùm id expressè prohibeatur de iure communi, præsertim in aliorum præiudicium, arg. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. pub.

Naturales quando per rescriptũ possint legitimari.

310 ¶Sed fac ita non esse à iure constitutum, sed illud tantùm, quod nuper diximus, non valere legitimationem factam per rescriptum principis ignorantis liberos legitimos iam extare, vt præter Pau. Castr. in d. l. ex facto, suprà à nobis citatum, voluit Ioan. And. in addit. Specul. tit. de succes. ab intes. §. j. vers. item scias. Iacob. Bel. in §. & quoniam, in auth. quibus mod. natur. effici. sui. Saly. in auth. item si quis. C. de natur. liber. Petr. Anch. conf. ccxlj. ex tenore priuilegij, col. j. Ant. in cap. per venerabilem, col. xiij. versi. credo tamen quòd non valeret, & ibi etiam Iacob. Zochi. col. x. &

Legitimatio facta per rescriptũ principis ignorãtis extare legitimos liberos, an ualeat.

BIU Cujas

Panorm.col.vj.verſ.his præmiſsis,ibi,per hoc etiam dico,extra qui filij ſunt legi.& idem Anton. conſ.ij.repetito conſ.xlix.viſis literis,poſt princ.& Raph.Co.conſ.cxvj.Innocentius,col.2.Rom. conſ.cxciij.in propoſita concluſione,in ij.dubio.Mart.Laud.in ſua diſputatione,incip.Augerius Seio,in qua poſuit tractatum legitimationis.Pau.Caſt.in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm,col.penult. verſ.ſed aduerte,& ibi etiam Franc.Aret.col.antepe.verſ.ſed quæritur pro pleniori.ff.de liber. & poſth.& idem Pau.conſ.clxxx.ſuper eo quod primo loco quæritur,quis ſuccedat,col.2.& 3. lib.j. & conſ.xxij.viſis omnibus quæ narrantur,in prin.lib.2.& conſ.xxxiiij. ſuper primo dubio videtur,col.2.verſ.ſecundò principaliter,eo.lib.2.& conſ.ccccxxix.præſuppoſito,col.2.eo.li.2.& Alex. conſ.xxv.circa primum dubium,col.3.verſ.fortificantur,lib.j.& conſ.lxvj.conſideratis,his col.pe. verſ.ad idem adduco,eo.lib.j.{& conſ.lx.viſa legitimatione,col.pe.verſ.tertia ratio,li.ij.}& Franc. Aret.conſ.clxvj.eodémque pen.magnifici & excelſi domini,col.vlt.& Barb.conſ.ix. illud in medium referam.col.iuj.verſ.vnde eſt inter docentes, lib.iiij.& conſ. xlix. clementiſsimum Deum, col.j.& ſeq.eo.lib.iiij.& Nico.Peru.in tract.ſucceſ.ab inte. char.viij.col.j. verſ.ſed nunquid requiratur.Corn.conſ.xxxiiij.in hac quidem,col.j.verſ.& quod legitimatio,lib.j.{& latè conſ.xciij.primo aſpectu.col.3.verſ.primò & principaliter,& multis ſeq.lib.2.}Fran.Curt.ſenior conſ.xix. viſo priuilegio,in 3,dubio.vbi adducit alios concord.& iterum conſ.xxxv.ſtatuto,ſeu in capitulis,col. ix.verſ.& ideo exprimere,& ſeq.Cui adde Cepolam conſi.cauſarum ciuilium. lxvj. eodemq; vlt. tunc procreauit,col.pen.verſ.circa ſeptimum.& Card.Alex.qui etiam adfert concor.in d.c.per venerabilem.§.quod autem,col.xv.verſ.& licèt non requiratur. & Phil. Dec. conſ. lij. viſo eleganti conſilio,in fi.& conſ.lxxxv.cuius ſuperſcriptio incipit,de gradibus,col.pen.verſ. tertiò quæritur. & conſ.cclxxxviij.quæritur in effectu,col.2.verſ.ſecundò non obſtat,& conſ.ccevij. viſo pũcto, col.2.verſ.vnde non obſtat.& col.iij.verſ.ſecundus caſus.& conſ.cccxcij. quæritur an filia legitima,col.iij.verſ.ſed tamen his non obſtantibus.& conſ.ſeq.conſului,col.iij.verſ.& hoc confirmatur.& Steph.Bertr.conſ.cxij.viſis quibuſdam,col.iiij.nu.28.lib.2.

311 *Legitimatio quæ fit conſentiẽte parte eſt ualida.*

¶Nec aliquem reperi qui diuerſum ſentiat,præter Fed.Senen.conſ.lvij.videtur mihi quòd in priuilegio.Bal.conſ.lvj.an pater qui dicit,lib.2.& Iaſ.conſ.cx.contra legitimationem,col.iij.verſ.moueor in primis.lib.iiij.Guido Pap.conſ.clxxvj.pro diffinitione,col.2.verſ.plus dico,vbi dicit quòd cùm patre viuente & conſentiente fit legitimatio,non eſt neceſſe fieri mentionem liberorum.& allegat Bart.in d.§.& quid ſi tantum,col.vlt.Sed is admodum fallitur.nam Bart.non id dicit, ad quod eum allegat,ſed illud tantum,quod cum fit legitimatio patre viuente & conſentiente,non opus eſt citari liberos legitimatos.quod longè diuerſum eſt.

312 *De eadem re.*

¶Igitur vt reaſſumam,ſi id verum eſt,vt non valeat legitimatio facta reſcripto principis ignorãtis liberos legitimos extare,vt certè verum eſt:id ſanè ſatis eſt ad probandum quod aſſerimus,tũ quia ſi ab initio non valet legitimatio,ob exiſtentiam,vt vocamus liberorum, de quibus non eſt facta mentio:conſequens eſt eam reuocari,ſi poſtea ſuſcipiantur liberi, de quibus non fuit cogitatum,argumen.l.in tempus.ff.de hæred.inſtit.& l.eum qui.ff.de iuriſdict.omnium iud.cum ſimil.ib.aggregatis in {noſtro tractatu conſtituti poſſeſſorij,in iij.parte numero 3. & ſequent.} quibus plenè probatur nihil referre aliquid fieri tempore prohibito, aut idipſum cadere in tempus prohibitum. Tum quod eſt multò efficacius, ſpecialiusque ad caſum noſtrum pertinet, quia paria ſunt ad præſumendum deeſſe voluntatem excludendorum liberorum,diſponentem ignorare liberos extare,& liberos poſt diſpoſitionem naſci,vt clarè probatur in l.qui iure militari.ff.de teſta. milit.& in l.ſi cum vel in vtero.C.de teſta.mili.& latè diximus ſuprà in verbo,filios non habens, in verſi.15.ſed & illud.Igitur quemadmodum exiſtentia liberorum ignorata impedit,ne taliter legitimati ſuccedant,ita & ſequens natiuitas debet impedire.Quòd ſi quis dicat eam l.qui iure militari,& ſimilia iura loqui,quando diſpoſitio non eſt perfecta, quia adhuc viuebat teſtator: huic confeſtim reſponderi poteſt quod ſuprà diximus in reſponſione primæ rationis, perfectionem actus in hoc caſu non conſiderari per hanc l.

313 *Principis reſcriptum ita debet interpretari, ut minùs lædat ius commune.*

¶Ad hæc gratioſum reſcriptum principis ita debet interpretari, vt minùs lædat ius commune, quàm fieri poteſt,modò poſsit aliquid operari,vt probatur in d.l.ex facto,& in cap. paſtoralis,in princip.extrà de apellationib.cum ſimilib.Satis eſt ergo quòd princeps qui concedit gratiam illi de quo ſpes eſt quòd poſsit procreare liberos,videatur eam conceſsiſſe contra ius, quod prohibet iſto caſu reſcriptum concedi,vt ſuprà diximus. Sed vt minùs lædatur ius commune, ita debet intelligi reſcriptum, vt videatur facta conceſsio in caſu minùs præiudiciali, ſcilicet cùm filij non naſcentur.

314 *Ceſſante cauſa priuilegii ceſſat priuilegium.*

¶Præterea præſumpta cauſa huius priuilegij,ſcilicet legitimationis, eſt defectus, ſiue carentia, vt nòſtri loquuntur,liberorum legitimorum & naturalium,vt ſatis conſtat ex iis quæ diximus. Ergo illorum ſuperuentus illam reuocat: nam ceſſante cauſa priuilegij, ceſſat priuilegium. l. cura. §.deficientium.ff.de iure immunit.& l. Titia Seio.§.vſuras,& ibi gloſſ.& Bartol.ff.de legat.ſecundo,cum aliis multis ſimilibus,à me late collectis in eo tractatu,cui titulum fecimus,ceſſante cauſa ceſſat effectus.

315 *De eadem re.*

¶Denique ne tu lector optime exiſtimes hanc quam diximus diſtinctionem, nunc primùm me excogitaſſe,ne ſomniaſſe dicam, ita expreſsè ſecundum eam conſuluit Bald. à nullo eorum qui

eam

BIU Cujas

eam rem tractarunt,quos viderim,memoratus conſ.cccvj.cuius eſt exordium; caſus huius quæſtionis talis eſt,A.coniugatus,col.2.in 2.dubio,lib.item ij. vbi tamen nihil allegat, ſola ſua ipſius autoritate contentus,vt ſæpe aliàs.Et idem tamen voluerunt Pau.Caſt.& Franc.Aret. in d. l.ex facto,ante fi.& rurſum idem Pau.& Corn.in d.l.ſi te parens,C.de ſuis & legitimis.

316 ¶Sed hoc ita intellige, vt tunc reuocetur legitimatio,cùm non fuit cogitatum de liberis,ad eum tantùm finem,vt non ſuccedat legitimatus cum liberis, vt etiam diximus. Neque enim reuocabitur quantum ad ſtatum perſonæ, quæ admittatur ad honores & magiſtratus, & alia naturalibus interdicta, cùm hoc non tendat in præiudicium legitimorum,& ideo ceſſent omnes rationes quas ſuprà adduximus,quæ tantùm reſpiciunt commodum & incommodum liberorum. Et ita expreſsè voluit Pau.Caſt.in d.l.ex facto.& iterum conſ. xxij.hoc capite,viſis omnibus, col.2. lib.2.& Iaſon in l.tale pactum.§.vlt.col.2.verſ.item per iſtum tex.ff.de pactis.{& Bened.in repet. c,Raynutius,in verbo.& vxorem nomine Adelaſiam,num.189.de teſta.Nam & in ſimili, ſi quis filius naturalis fuerit legitimatus,nulla facta mentione aliorum filiorum legitimorum,tametſi dicitur huiuſmodi legitimatio non valere,vt latè diximus ſuprà,nume.310.tamen & id intelligitur, vt faciat præiudicium filiis legitimis.nam in cæteris valet legitimatio, vt expreſsè dicit Cardina. Florent.c. per venerabilem,col.xiij.verſ. ego dico, & ibi quoque Cardin.Alexand.in §.quod autem,colum.xiij.verſic.reuertor nunc, extrà qui filij ſunt legit.& Carol. Ruin.conſil.lxxxviij.quia Matthæus,col. iij.verſ. quia igitur, lib.iij.} Et ita quoque ſenſiſſe videntur ij qui ſimpliciter negant huiuſmodi legitimatos ſuccedere cum legitimis poſtea natis,nulla facta mentione de reuocatione ipſius legitimationis.

Legitimatio nõ reuocatur quantum ad ſtatutum perſonæ.

317 ¶Nec id quidem abſurdum videri debet, cùm effectus ſuccedendi ſit ſeparatus atque diſtinctus ab iſta legitimatione perſonæ.Quod hinc videre licet,quòd licèt tollatur effectus ſuccedendi,remanet tamen legitimatio integra & perfecta,vt conſuluit Soci.conſ.ccxlvj.eleganter & ſubtiliter, col.iij.verſ.ſecundò prima legitimatio,lib.2.quod & repetitur inter conſ.Franciſc.Curt.ſenioris, conſ.xviij.eiuſdem initij:& ipſe etiam Curt.conſ.lxxiiij.ſuper memorata, col.xvij. verſ.ſecundò reſpondemus.& Philip.Dec.in l. ſolet, col.ij.verſi.& vlterius. ff.de iuriſdict.omn.iudi. & in l. pactum,col.v.verſ.& vlteriùs conſiderandum eſt.C.de collat.& conſil. cclviij.in caſu domini Franciſci,colum.vlt.verſ.non obſtat quòd ſucceſsio,& conſ.264. reuocantur in dubium,col.iij.verſic. ſecundò alia ratione,& conſilio ccclxvj.pro declaratione.col.ij.verſ. quartò concludunt. Nam & ius ipſum ſuccedendi à filiatione diſcretum eſt,& ſeparatum,vt not.Bart.in l.is poteſt.col.2.verſ. eſt & aliud,& ibi poſt eum Pau.Caſt.Franc.Aretin.Iaſon & alij.ff.de acquir.hæred. & idem Paul. Caſt.conſ.cccliij.primum dubium de quo quæritur,col.iiij.paulò ante fi.{j.dubij.lib.j.Alex. conſ. iiij.ponderatis,col.vlt.lib.j.& Franc.Curt.ſenior conſ.lxxiiij.ſuper memorata,col.ij.& Carol.Rui. conſ.lxxxvj.attenta,col.2.num.v.lib.3.& conſi.ſeq.col.iiij.num.6.eo.lib,iij.

Effectus ſuccedẽdi licet tollatur, remanet tamen legitimatio integra & perfecta.

318 ¶Quod & hinc} patet,quòd filius poteſt renuntiare ſucceſsioni patris viuentis.c.quanuis,de pactis.lib.vj.& tamen non deſinit eſſe filius.Ex quo etiã dicit Bald.in auth.in ſucceſsione,circa medium,in verſ.vltimò quæritur,C.de ſuis & legi.quòd renuntiatione agnatio non tollitur à radice,licèt tollatur à ſucceſsione,per l.ius agnationis.ff.de pactis.Sicuti etiam ius cognationis ab ipſa cognatione eſt ſeiunctum,vt ex eo patet,quòd ius ipſum cognationis tolli poteſt,vt not.gloſſ.in §.quod autem,Inſtit.de cap.dimin.{Bald.in l.ius naturale,in priori lectio.col.vlt.ff.de iuſtit.& iure.}& Ro.conſ.lxxxij.quò ad id de quo quæritur,non autem ipſa cognatio.l.iura ſanguinis. ff. de reg.iur.& l.abdicatio,cum gl.C.de patr.po.& no.in d.l.ius agnationis.ff.de pactis.

Agnatio per renuntiationẽ non tollitur à radice, licet tollatur à ſucceſsione.

319 ¶Ideóque legitimatio ea lege nuncupatim fieri poteſt, vt legitimatus non ſuccedat ſimpliciter, vel non ſuccedat æqualiter cum cæteris filiis legitimis,vt voluit Ioan.And.in addit.Specul. tit.de ſucceſsio.ab inteſta.§.j.verſ.ſed ex facto quæritur,& Angel. { & Paul. Caſtr.qui hanc appellat diſpenſationem.}in l.ſi ab eo,per illum tex.C.de legi.hæred.Ant.in c.per venerabilem,col.iij.& iterum xxx.verſ.ſed eſt dubium an pater,& ibi Iaco.Zochi.col.iiij.extr.qui filij ſunt legit.Pau.Caſt. qui ita dicit ſe & Raynu.Forl.conſuluiſſe,in d.l.pactum,col.2.verſi.& eadem ratione quæritur,& ibi etiam Alex.col.item 2.verſ.facit etiam,& Corn.col.penul.verſic.ſextò limita,& Philip.Dec.C. de collat.& idem Raynu.& Paul.Caſtrenſ.in l.ſolet.ff.de iuriſd.omni.iudic.Roma.& Franc.Aret. in l.qui ſuperſtitis.ff.de acquir.hæred.Cepola conſi.cauſarum ciuilium lxj.orta iam diu,colum.vlt. Alex.in l.j.§.in filij.ff.ad Trebel.& conſ.xxv.circa primum dubium,lib.j.& conſ.xxx.iuxta ea quę aliàs,lib.iiij.& conſi.omnium poſtremo,lib.v.& Soci.d.conſ.ccxlvj.in princ.& Fran.Curt. ſenior. d.conſil.lxxiiij.colum.vij.verſic.circa quem paſſum,& Franc.Crem.no.xvj.incip.pater poteſt legitimare.{& Iaſon conſil.clxij.in cauſa contradictionis, colum.j.lib.j. & Philip. Dec. conſ.cclvij. quæritur an legitimatus,in princ.& Stephan.Bertrand. conſi. clxix. exiſtimo,numero 7. lib.2.& Geor.Nat.in repetitio.c.quanuis,col.2.verſi.fallit ſecundò,de pactis,lib.vj.

Legitimatio ea lege fieri poteſt,ut legitimatus non ſuccedat ſimpliciter.

320 ¶Nec illud prætereundum putauimus,quod præterea ſing.dicit Paul.Caſtrenſ.d.conſi.xxij.lib.2. quòd ſi legitimus poſt legitimationem natus poſtea moriatur viuente patre, legitimatio reaſſumit effectum ſuccedendi ac ſi talis filius natus non fuiſſet,arg.l.poſthumus,in princ.ff.de inoffi. teſtament.Si enim tunc reconualeſcit teſtamentum,quod eius natiuitate fuerat omnino ruptum, vt ibi dicitur: fortiùs legitimatio,quæ non rupta eſt, ſed tantùm perdidit effectum ſuccedendi cum

Legitimatio quando reaſſumat effectũ ſuccedendi.

BIU Cujas

cum legitimo, ne illi fieret præiudicium, illum effectum recuperare debet cessante ea causa. Imò fortiùs dicit ipse Pau. quòd si is filius legitimus moriatur post mortem patris, antequam successerit, aut transmiserit ad alium, etiam tum recuperat legitimatus huiusmodi effectum succedendi, arg. l. 2. §. sed si sint. ff. ad Tertul. Licèt secus sit in testamento, per l. si filius in potestate. ff. de libe. & posth. Hæc Pau. {Et facit quod idem ipse tradit, consi. xxxiiij. super primo dubio videtur dicendum quòd legitimatio, col. 2. vers. secundò principaliter, lib. 2.} Sed tu vide hîc quæ dicam infra, in glo. {in verbo, susceperit liberos, num. 225.} incip. tertiò intelliges quod diximus.

321 *Quæ procedunt in legitimato per rescriptum, eadem procedũt in legitimato per oblationẽ curiæ.*

¶Hęc quæ diximus de legitimato per rescriptum, arbitror & in legitimato per oblationem curiæ procedere, siue quis seipsum obtulerit, siue à patre oblatus fuerit. Nam primo casu non potest quis seipsum offerre vt legitimetur, existentibus legitimis. §. si quis igitur fuerit, & §. sequent. in authen. quibus modis naturales efficiantur legitimi. Et ideo locum habent omnes rationes quas suprà attulimus in legitimatione per rescriptum. Legitimatio autem quæ fit per oblationem patris, licèt in hoc cæteras vincat, quòd potest fieri existentibus legitimis, vt cauetur iisdem iuribus: tamen non hinc propterea sequitur, quòd ea non reuocetur ob liberos postea susceptos, quatenus cedit in eorum præiudicium. nam videmus in casu l. nostræ, quod licèt pater habens liberos donare possit: tamen si quis non habens donet, reuocatur donatio susceptis postea liberis ob præsumptionem & verisimilem mentem donãtis. Ita quoque cum hîc verisimile sit patrẽ cadentem liberis legitimis hanc oblationem fecisse, qua legitimaret filium naturalem, quoniam legitimis careret, vt suprà diximus in legitimatione per rescriptum: certè qua ratione alię reuocantur quò ad successionem per superuentum legitimorum, eadem & hæc quoque. Et ita nuncupatim tenet Franc. Aret. in d. l. ex facto, col. vj. versic. circa tertium. ff. de vulg. & pupil. motus hac ratione, quòd licèt pater habens filios legitimos, possit tamen per oblationem curiæ legitimare filios naturales: tamen si ignoret se legitimos habere, non videtur illis voluisse præiudicatum iri, sicut diximus in exhæredatione, in l. Tit. in princ. & quod ibi not. Bart. ff. de liber. & posth. Et similiter in prouisione quam facit testator filiis, in l. si quis ita. §. pen. ff. de test. tutel. & quod not. Bart. in l. qui filiab. ff. de lega. j. Ergo nec nascituris quoque censetur velle præiudicium fieri, per d. l. qui iure militari. ff. de test. mil.

322 *Declaratio præcedentiũ.*

¶Attende lector, vis vt is totius rei summam breuiter contrahã, quæ scilicet suprà tam longis verborum ambagibus compræhendi intelligimus, quò & tu facilius omnia intelligas? Hæc sanè summa omnium est. Legitimatio quæ fit per sequens matrimonium, nullo modo reuocatur per liberos postea natos, siue quantum ad effectum succedendi, siue quantum ad alios. Sed nec aliæ legitimationes, quæ videlicet fiunt aut per rescriptum, aut per oblationem curiæ, reuocantur natiuitate liberorum legitimorum, quantum ad statutum personæ, quin ita legitimati admittantur ad honores & cætera naturalib. interdicta: verùm reuocantur quantum ad effectum succedendi, nisi princeps & pater cogitarint de liberis nascituris. Tamen si filij postea nati moriantur viuente adhuc patre, aut etiam eo mortuo antequam successerint, aut ad alios transmiserint, legitimati hunc effectum veluti postliminio quodam recuperant.

323 *Libertas data seruis utrum reuocetur ob natiuitatem liberorum.*

¶Quæro xvij. vtrùm reuocetur libertas seruis data ob natiuitatem liberorũ ex hac l. Et primùm quidem videtur reuocari, cùm non minùs serui nostri dicantur esse in bonis nostris, quàm cæteræ facultates nostræ, vt probatur in l. rem in bonis. ff. de acquir. rer. domin. & in l. possessionum. C. com. vtriusf. iudic. & quod voluit Bal. in l. liberi libertæq;, col. vlt. vers. quæro an vassalli. C. de oper. liber. Cuius autoritate Iason cons. ccvij. verba instrumenti, col. iiij. vers. tertiò bene facit, lib. 2. dicit libertos esse in bonis nostris. Nam & appellatione rerum nostrarum serui continentur. l. omnia. §. cum ita. {& ibi Bal. Imol. & Pau. Cast.} ff. de lega. 2. & l. vlt. in fi. C. de verb. significat. vbi etiam probatur seruos esse in patrimonio nostro: quod & probatur in l. vt tantum. §. j. ff. de seru. corrupt. Appellatio autem rerum idem continet quod bonorum, nisi bonorum latiùs pateat, per tex. in l. vlt. ff. de vsufruct. legat. {Et ne dubites, est tex. expressus id probans quod diximus appellatione bonorum nostrorum seruos quoque contineri, in l. Paulus. §. vlt. ff. de pigno. quem in id expendit Hippol. Marsi. in l. j. §. si seruus, in j. not. & iterum in §. in causa etiam, in j. not. ff. de quæstion.} Nec tantùm serui, sed & eorum libertates, posteaquam manumissi sunt, censentur esse ex bonis & rebus nostris, l. verbis legis. ff. de verbor. signific. Quin non solùm serui ipsi veniunt appellatione rerum nostrarum, sed & cæteri homines nostri, quos vocamus, scilicet nobis aliqua ratione subditi, veluti vassalli, & alij id genus, vt asserit Barb. consi. xxvj. sapienter scripsit, col. iiij. vers. sed si quis opponat, lib. 2. per not. per And. Baru. & Bart. {adde & Ioan. Plat.} in l. senatorũ. C. de dignit. lib. xij. & voluerunt etiam nuncupatim Guil. Cu. Cyn. & Bald. in vtraque lectu. quos ille non citat, in l. j. ff. de stat. homi. & ipse Bald. in {d. l. omnia. §. cum ita, per illum tex.} ff. de legat. 2. & Alciat. in l. rei, quæ est v. in glo. j. & iterum in l. sequen. in verbo, rei. ff. de verb. signific. & bene facit tex. in l. talem. §. vlt. & ibi Bart. Bal. & alij. ff. de hæred. instit. & in c. autoritate, ibi, aut suorum hominum liberorum. de priuil. lib. vj.

Serui appellatione quinam compræhendantur.

324 ¶Quanquam {tex. est qui videtur probare appellatione rei non venire personam, in l. serui electione. §. j. ibi, cùm res aut persona legatur, & ibi Ias. colum. 2. vers. secundò pondera. ff. de legat. j. & glo. in l. in hoc, in verbo, non valere. ff. famil. hercis. dicit libertos non esse de bonis. &} Bald. ipse in

ipſe in c.j.col.j. verſic. pone arbiter,extra de arbitr.aſſerit libertates diuidi non poſſe, quia non ſunt in bonis noſtris patrimonialibus,per l.quædam mulier.ff.famil.hercis.Et dicit idem Bal. in l.qui filios.C.quæ res pign. obligar. poſſ. filios noſtros cæterosque homines liberos non eſſe in bonis noſtris.{quod bene probat tex.in l.j.ff.de rei vendi.& in l.j.& ibi Fran.Ripa.in vj.not.ff.de interdict.& in l.j.& ij.C.de patr.qui fili.diſtrah.}Sed quicquid ſit de libertis,& aliis liberis,conſtat ex ſupradictis ſeruos contineri appellatione rerum ac bonorum noſtrorum.De bonis autem loquitur lex noſtra.Igitur obtinet in rebus huiuſmodi.

Libertates quare diuidi non poſſint.

325 ¶Verùm Sali.hîc ad fi.apertè ſentit non reuocari,hac ratione motus,quia libertas concernit perſonas,& non res,ſicuti legitimatio,quæ non reuocatur,vt etiam diximus pleniſsimè in præced. quæſt.Quam rationem & tu ita confirma.Nam libertas eſt fauorabilior, quàm ipſa legitimatio, etiam in his quæ reſpiciunt liberos legitimos:quoniam filij legitimi impediunt legitimationem. §.illud,in auth.quibus modis natur.effic.ſui.Non etiam libertatem,l.Papinianus.§.vlt.& l.ſeq.ff. de inoffi.teſt.& pleniùs diximus ſuprà in eadem glo.verſic.301.incip. quinta item ratio. Si ergo non reuocatur legitimatio,multò minùs libertas fauorabilior filiatione,quę eſt noſtræ l.vnicum fundamentum,vt ſuprà ſæpius diximus.Id quod etiam ex multis manifeſtum fit.Nam primum tempus certæ ætatis ſemper & ſine defectu facit diem fauore libertatis.l.ſi ita ſcriptum.ff.de manu.teſta.At fauore filiationis non facit,niſi duo interueniant.l.ſi cui legetur. §. hoc autem. ff.de legat.j.& l.Seius Saturninus.ff.ad Trebel.In qua quidem illud etiam tempus videtur appoſitum fauore ſolius filij,per l.in fideicommiſſi.§. cum Pollidius.ff.de vſur.& l.ſi ita legatum.§.Pegaſus. ff.de legat.ij.

Libertas cõcernit perſonas & non res.
Filii legitimi impediunt legitimationem.

326 ¶Deinde magis fauetur piæ cauſæ quàm filiationi, excepta legitima, per authent.ſi qua mulier, vbi not.Bald.Saly.& recentiores. C.de ſacroſan. eccleſ. cum aliis multis concord. collectis ſuprà in verbo,libertis,verſi.lxxxiij.incip.& hæc poſterior ſententia.& hæc eſt communis opinio, licèt aliqui negent. Quam & ſuper ea quę inibi diximus, ita probamus.Nam teſtamentum nutu factũ ad pias cauſas valet,vt voluit glo.ord.in c. cum tibi, & ibi omnes doct. extra de teſta. Bald. in l. j. col.ij.in lect.& iterum in repetit.col.antep.ſuper quinto,& ibi etiam Fran.Aret.col.vlt.C.de ſacroſ. eccle.cum multis concor.à nobis latè congeſtis in {tractatu priuileg.piæ cauſæ,in viij.priuileg.}Et tamen non valet huiuſmodi teſtamentum inter liberos factum,ſecundum Bald. Ang. Fulg. Paul. Caſtr.& alios recentiores in l.iubemus.C.de teſtam.cum aliis concor.eo.in loco à nobis adductis.

Piæ cauſæ magis fauetur quàm filiationi.

327 ¶Item licet pactum de futura ſucceſsione non valeat fauore filiorum.l.vlt. C.de pactis.valet tamẽ fauore piæ cauſæ,ſecundum Bald.ibi,col.pen.verſi.venio ad ſecundam quæſtio.& Alex.& Ant.ab Alexand.in l.pactum quod dotali.C.de collat.& eundem Alex.in l.pactum,col.ij.verſi.tertiò fallit. C.de pactis.& conſil. clij. in cauſa & lite,colum.3. verſicu.ſubdo etiam, cum aliis quoque multis concord.à me adductis vbi ſupra in xcviij. priuilegio piæ cauſæ. vbi tamen videbis quid de hac re ſit dicendum.

Pactum de futura ſucceßione ualet fauore piæ cauſæ.

328 ¶Præterea videmus dominium transferri in piam cauſam ex ſolo titulo ſine traditione.l.vlt.& ibi omnes doct.latè.C.de ſacroſ.eccle.& l.j.& ibi glo.& doct.C.de donat.quæ ſub modo.Tamen non tranſit in filium.l.ij.C.ſi quis alteri vel ſibi.& l.ſiue emancipati.C.de don.Ex quibus planè conficitur, quod ſuperiùs aſſumpſimus,piam ſcilicet cauſam eſſe fauorabiliorem filiatione.

Dominium transfertur in piam cauſam ex ſolo titulo ſine traditione.

329 ¶Libertas autem eſt pia cauſa.l.j.§.vlt.ibi,ad hanc rationem pietatis,& ibi Bal.C.de com.ſer.manu. cum aliis ſi.à me latè congregatis in ea ipſa glo.vlt.ante fin.Nec ſolùm quidem pia cauſa,ſed etiam fauorabilior alia quauis cauſa pia. Quod hinc etiam apertè videmus quòd legata ad pias cauſas non minuunt legitimam filiorum.d.auth.ſi qua mulier,ibi,legitima nulli diminuta, & ibi quoque docto.& id nuncupatim reſpondit Alex.conſi.xviij.non minuitur legitima, in princip. lib. iiij. Et tamen legata libertatum non ſolùm minuunt,ſed & prorſus tollunt & extingunt legitimam ipſam. l.Papinianus.§.quarta autem,& ibi Raph.Fulgo.in iij.nota. & Pau.Caſt. qui dicit illum textum in hoc mirandum.ff.de inoffi.teſta.& ita etiam illum tex.expendit ipſe Paulus conſ.ccccxvij. iſta domina ſancta,col.ij.lib.j.& conſ.ccccl.viſa dicta facti narratione,in fi.li.ij.vbi ex eo dicit non per omnia par eſſe teſtamẽtum inter liberos,& teſtamentũ ad piam cauſam. Iaſ. in locis quæ ſtatim ſubiiciam,& præterea in l.quidam exiſtimauerunt,col.iiij.ff.ſi cert.pet.& in l.ſi vnus,col.ij.verſ. tu conſidera fortius.C.de teſta.& Ioan.Neuiza.inter conſ.feudalia Alber.Bruni.conſ.xij. patres comederunt,col.antep.verſi.tertiò quia agitur.& ante omnes glo.in §.j.verſic.non licebit, in verbo, relinquat,in auth.de trien.& ſemiſ.

Libertas eſt fauorabilior alia quauis pia cauſa.

330 ¶Verum eſt tamen,ne id omittam,quod gl.& communiter docto.in d.§.quarta,dicunt, quòd hodie legata libertatum non minuunt legitimã,per text.in §.prohibemus,in d.auth.de trien.& ſemiſ. quamuis ille §.non loquatur de libertate.& gloſſ.ibi etiam aliter tenet. Et ſi de ea loqueretur, non minùs tamen probaretur per d.§.quarta,libertatem eſſe fauorabiliorem quauis alia pia cauſa, licèt in eo caſu eſſet correctus per d. §. prohibemus. Neque enim correcta lege cenſetur correcta ratio legis,quin ex ea argumentum poſsit aſſumi ex gloſſ. ord. in c.nouit,in verbo,quicunque,extr.de iudic.cum ſimil.Sed & illud quod diximus,ſatis probat tex.in l.primo gradu.ff. quæ in frau. cred. vbi legatum hæreditatis valet,ſi non ſit factum in fraudem, etiam ſi hæreditas non ſit ſoluendo, quauis aliud ſit in legato alimentorum,vt ibi dicitur,licèt haud dubiè ſit pium, per tex.in l.Mela.ff.de alim.& cib.leg.& glo.in l.ſi cui annuum.ff.de annu.leg. cum multis ſimil. à me collectis in noſtris

Legata libertatum nõ minuunt legitimam.

BIU Cujas

nostris commentariis {consuetudinum Pictauiensium,} tit. xvj. §. j. in gloss. vlt. ante fin. Et ita illum tex. in d. l. primo gradu, ad hoc annotauit Benedict. Plum, in l. Antonius, ad fi. ff. de fideicom. libe. & Barb. qui ex hoc nuncupatim infert quod diximus, libertatem esse cæteris legatis fauorabilio. rem. in l. si ita stipulatus essem abs te, col. antepe. ff. de verb. oblig. vbi & ad hoc citat Ang. in repet. l. eam quam, col. v. versi. addit. & quantum. C. de fideicom. vbi videtur asserere libertatem magis esse piam causam, quàm quasuis alias. {Quod & hinc patet, quòd libertas concedi potest absenti, etiam sine nuntio, vel epistola. l. j. §. sed & si quis, & ibi not. Bal. C. de Latina lib. toll. & Fran. Aret. in l. vtrùm, col. 2. ff. de verb. oblig. Et tamen absenti donatio piæ causæ fieri non potest, secundum gl. in l. illud, in verbo, alia causa, in fi. & ibi Guil. Cu. Bart. Bal. & Pau. Cast. C. de sacros. eccl. & Ioan. And. in addit. Spec. tit. de instru. editio. §. nunc aliqua, vers. sed an pauperes, cum aliis concor. à me collectis in d. tractatu priuilegiorum piæ causæ, in xciij. priuilegio. Vide tamen Carol. Ruin. cons. iij. de pluribus, col. pen. num. 22. lib. ij. vbi tenet piam causam esse fauorabiliorem libertate.}

331 *Confirmatio præcedẽtium.*

¶ Igitur vt concludamus, si pia causa est fauorabilior filiatione, & alia quauis pia causa, consequẽs est libertatem esse fauorabiliorem filiatione. Id quod sentit (ne autoritate etiam careamus) licèt obscurè, Bart. in d. l. si cui legetur. §. quod autem, & ibi apertè Ias. in fi. ff. de legat. j. & rursus idem Ias. in l. si fundum. §. Stichum, col. j. in fi. eo. tit. & Philip. Dec. in l. quoties dubia. ff. de reg. iuris. Vt non immeritò dicatur antiquos legumlatores multa etiam contra communes regulas fauore libertatis statuisse. §. vlt. Instit. de dona. & l. generaliter. §. si quis seruo. ff. de fideicom. libert. libertásq; omnibus rebus est fauorabilior. l. libertas omnibus. ff. de reg. iuris, & ita quidem omnibus rebus, vt etiam vitæ anteponatur, vt probatur ex l. vlt. C. de patria potestate, vbi patribus quibus olim ius erat vitæ ac necis in liberos, libertatem tamen eis eripere non licebat, tantum inquit ea l. libertati à maioribus impensum est. Nam & Diogenes Cynicus aliquãdo interrogatus quid omnium rerum esset in vita optimum, {παῤῥησία} inquit, id est, libertas. {vt vertit} Ambrosius interpres Laertij, {& Erasmus in Apophthegmatis. Quod tamen non placet Francisco Robertellio, quòd παῤῥησία non simpliciter libertatem significet, sed libertatem loquendi. Sed ei respondet, docetq; optimè versum fuisse Nannius Alcmarianus Miscellaneorum lib. viij.} Cæterùm Buris & Spartis Lacedæmonij apud Plutarchum in Apophthegmatis, tam ingens esse bonum libertatis dicebãt, vt nemo sanæ mentis cum regno Persarum commutaret. Tullius autem Philippica ij. Seruitus, ait, postremum malorum omnium, non modò bello, sed morte etiam repellendum. Idemque sępius censet mortem seruitute potiorem, vt Philippica 3. x. & xj. Et Sallustius in Catilinam, ex sententia C. Manlij, libertatem, inquit, nemo bonus, nisi cum anima simul amittit. Ex quo Vlpianus in l. intercidit, in fi. ff. de condit. & demonst. seruitus, inquit, morti assimilatur. quod & repetit in l. seruitutem. ff. de reg. iur. Iustinianus autem in §. si vero decretum. in auth. de nupt. scribit seruitutem non procul à morte differre. Valens quoque Imperator in codice Theodosiano, l. j. C. de parentib. qui filios suos distraxe. Cui, inquit, non ingenuo mori satius est, quàm iugum seruile perferre? At Apollonius Thyaneus apud Philostratum lib. 7. Pro libertate, inquit, mori leges iubent. Id quod etiam bruta animalia intelligunt. Nam Aelianus lib. v. animalium, tradit de Onocentauro, quòd si capiatur, non ferens seruitutem, libertatis desiderio ab omni cibo abhorret, & fame sibi mortem consciscit. quod & à Pythagora narratum esse Crates testatus est. Vnde & iurisconsulti dicunt infinitam esse libertatis æstimationem. l. non est singulis. §. infinita. ff. de reg. iur. & alibi libertatem rem esse inæstimabilem. l. libertas, eo. tit. cum concord. ibi adductis. & alibi scribitur libertatis æstimationem ad infinitum extendi. l. procurator. §. vlt. ff. rem ratam habe. Cæterùm Pindarus Isthmiorum Ode viij. pronuntiat beatos homines, qui libertate fruuntur. Ex quibus omnibus illud relinquitur, quòd filiatio superueniens non tollit libertatem iam concessam. {ad quod facit tex. optimus,} in l. alieno. §. j. ff. de fideicom. lib. {iunctis iis quæ diximus suprà in verbo, filios non habens, num. 5. & seq. Et faciunt quoque} quæ diximus in præced. q. in quinta ratione, & in responsione illius. Et quod alibi dicemus, libertatem difficillimè reuocari, infrà in verbo, reuertatur. versi. 265. incip. parum abfuit. {& quod suprà tractauimus in verbo, libertis, vtrum hæc lex habeat locum in rebus donatis piæ causæ.}

Mors seruitute potior.

Filiatio superueniens non tollit libertatem cõcessam.

332 *Hæc lex utrũ habeat locum in publicatione bonorum facta à patre nondum suscep tis liberis.*

¶ Quæro xviij. vtrùm hæc l. habeat locum in publicatione bonorum facta à patre nondum suscep tis liberis, si postea suscipiat? De qua re nuncupatim loquens Bart. in l. j. ff. de bonis damnato. constanter asserit eam reuocari per hanc l. nostram, quem expressim secutus est Francisc. Curt. senior cons. omnium primo, prima fronte videtur, col. iij. etiam per hanc legem. Quod vt intelligas, scire debes liberos delinquentium impedire integram bonorũ publicationem, d. l. j. & iterum l. vlt. ff. de bonis damnat. & l. vlt. C. eod. tit. quod primus sanxit Hadrianus Imperator, vt retulit Aelius Spartianus in vita illius. Si ergo quispiam non habens liberos delinquat, ob idque omnia bona sua publicet, natis postea liberis reuocatur publicatio, eatenus quidem, quatenus impediuissent, si tẽpore publicationis extitissent. Sed non video quid ea res ad hanc l. pertineat, quæ in præsumpta voluntate donantis omnino fundatur, nisi etiam dicas hunc qui delinquit, verisimiliter non id perpetraturum fuisse, si cogitasset de liberis futuris: quæ res an consideranda sit, videant cæteri.

333 *Filij quare*

¶ Quanquam illud scio, inter pleraſque causas, quæ reddi solent, cur non nunquam filij puniantur ex delictis parentum, illam quoque adscribi, vt parentes qui filiis magis quàm sibi ipsis sæpius metuunt,

metuunt,iuxta l.isti quidem.§.vlti.ff.quod metus causa, deterreantur à sceleribus, quorum pœnam in suos ipsorum liberos irrogari non ignorant. Nam & hãc rationem huic rei inter cæteras assignant Zenze.in extrauag.Ioan.22.incip.dierum,in verbo,quomodolibet.& subobscurè Pan. in c.vergentis,in vlti.not.extra de hæred. Id quod longo ante interuallo elegantissimè,vt cætera omnia,scripsit Tullius in quadam ad Brutum epistola. Nec verò,ait,me fugit,quàm sit acerbum, parentum scelera,filiorum pœnis lui. Sed hoc præclarè legibus comparatum est,vt charitas liberorum amiciores parentes reipublicæ redderet. De quo & nos latè diximus in nostris commentariis consuetudinum Picta.tit.xiij.§.ij. Sed quod ad casum l.nostræ pertinet,Bal.in d.l.vlt.C. de bon.proscript.tradit ex eo text.in verbo, relicti, quòd concepti post condemnationem non potiuntur priuilegio illius l.id est,non impediunt integram bonorum publicationem,sed ij tantùm qui iam nati sunt,aut certè concepti:quod omnino illius Bart.ac Curt.sententiæ aduersatur.

nonnunquam puniantur ex delictis parentum.

334 ¶Quæro xix.Vtrùm etiã l.nostra obtineat in iis quæ quis ludo amisit, tanta quidem æstimatione,vt verisimiliter tanti non lusisset,si liberos habuisset,aut se habiturum cogitasset. Tanquam scilicet id quæsitum esse ex causa lucratiua censeatur. Nam si ex causa onerosa,haud dubiè locus non esset l.nostræ,vt plenè diximus suprà in versi.cxxxix.incip.quintò etiam sequitur.Igitur suquæro,& ibi Alex.& Barb.in addit.C.si in fraud.patro.& eundem Bald.in rub.C.de condict.ob turp.caus.in ij.q.quæ quidem rubr.vulgò legitur eodem tenore & sine interuallo cum l.vlti.titu. præced.& eundem quoque Bal.in auth.ex testamento,col.iiij.in x.cap.ibi,quid dices de vsuris.C. de collatio.Imo.in l.si quis cum sciret.ff.de vsuca.pro empt.{Rom.in l. quòd seruus.ff.de acquir. possess.} Ang.Aret.in tract.malefic.in verbo,Metidore,de mali.dadi.col.v.versicu. quæro an vincens.Barbar.consi.lxv.illud in medium referam,col.j.lib.iij.Paris.Puteum in tractatu de ludo,col. xvj.versic.an quæsitum per ludum.Sebast.Constant.in tractatu eiusdem tit.char.vj.Ias. in l.si arrogator,col.ix.versic.secundò principaliter not.ff.de adopt. {& in §.item si quis,num.28.& seq. Institu.de actio.} Philip.Dec.in l.in eo quod vel is,col.ij.versi.similiter acquisitum.ff.de regu.iur. Paul.à monte Pico,in repet.l.post contractum,col.j.& iterum col.ix.ff.de don.& Ioan.Montefe. in repeti.l.frater à fratre,in xxxiiij.q.ff.de condict.indeb.Fabia.Gioch.in repet.auth. nouissima,in xxiij.q.princ.col.ij.versic.sed nunquid perditum.C.de inoffi.testa.& Franc.Ripam in c.sæpe,col. xvj.versic.nonò dubitatur,extra de restitu.spol. Et in multis ex dictis locis etiam comperies, an amissa à patre in lusu,reuocentur à filio ob suam legitimam, quæ res huc proxime accedit. Sed & tu vide quæ diximus supra versi.cxxviij.incip.cæterũ superiora confirmant. Illud autem certum est,ludentem,ea quæ ludo amisit,censeri alienasse,vt pulchrè tradit gl.in l.iij.§. miles qui in bello.ff.de re milit.quam pro not.sequitur Bald.in sua Margar.in verbo,ludus, versic.iij. dicitque eam facere ad ea quæ not.in l.quoties.C.de fideicommiss.

Hæc lex an obtineat locũ in iis quæquis ludo amisit.

335 ¶Quæro xx.Vtrùm & hæc l.procedat in concessione feudi?Quod quidem videtur,cùm feudum sit quædam donatio,nempe quod dicitur beneficium,vt patet in c.j.§.j.tit.de feud.cogn. & in c.j. in princ.& per totum tit.non semel,in tit.quib.mod.feud.amit.& in alus locis infinitis feudorum. Ideo & Bald.in rubr.C.de condict.ex lege,col.vlti. dicit,quòd feudum magis accedit beneficio, quàm contractui. Et alibi idem Bal.in c.vlt.extra de aucto.& vsu pal.dicit quòd feudum retinet nomen beneficij,etiam si pretio concedatur,licet propriè non sit feudum,id quod pecunia redimitur,quia honore & amore debet concedi.c.j.tit.de feud.dat.in vicem leg.com. Sed & dicitur beneuola actio,in c.j.§.in primis.tit.in quibus caus.feud.amit. ad differentiam scilicet cæterorum contractuum onerosorum,& datorum,respectiuorum,vt nostri appellant,quæ scilicet fiunt respectu & contemplatione cuiuspiam rei.de quibus in l.cùm te.C.de pact.inter empt.& vendi. Nam hanc huius appellationis rationem ponit Card.Alex.post antiquiores,in præludiis feudorũ,col.v. versic.item dicitur beneuola.Quia licèt,inquit,feudum videatur datũ respectiuè propter seruitia quæ debet vasallus,tamen quia beneficium præstat seruitio,dicitur beneuola concessio,per l. Titius puerum.ff.de obseq.lib.& alia quæ inibi allegat.Propterea & Bald.etiam in procemio feudorum,col.iiij.versi.pro intellectu,& post eum Iaco.Aluar.& alij dicunt quòd feudum potest appellari gratia,vt quod plurimum habeat gratiæ.de quo etiam per Mart.Laud.in c.j.col.j.versic.circa primã partem,tit.qui feud.dar.poss.Franc.Aret.in l.continuus.§.si ab eo,col.vlti.ff.de verb.oblig. & Alex.in l.si mihi & Titio,col.ij.versi.adde quod idem.ff.eod.& consi.vij. attentis & ponderatis,col.j.lib.vij.Socin.consi. clxvij.non inutilis,col.j.lib.ij.& consil.iiij.super quæstione, col.iij.lib. iij.consi.lxvj.visa donatione.col.ij.& alibi sæpe in eo.consi.eo.lib.iij.& aliquid etiã consi. lxxxvij. visis inuestitura,col.viij.versic.quartò,vt dictum est,eo.lib.iij.& consi.xxij.visa prædicta facti contingentia,col.ij.versic.confirmo etiam,lib.iiij.& Franc.Curt.seniorem consi.xlix.memoriæ recolendæ dux,col.xvij.versic.quia concessio feudi,& consi.50.eiusdem initij,col.xxix.versic. quartò corroborantur,in fi,& iterum col.xxxij.versi.coadiuuantur præmissa,& rursum col.xxxvj.versi. sed contrarium,& col.xliij.versic.quartò respondemus,& Ias.in repet.l.re coniuncti,char. penul. versicu.tertia limitatio,ibi,sed ad hoc potes dicere.ff.de leg.iij.

Hæc lex an obtineat locũ in conceßione feudi.

336 ¶Ideoq; scribitur in c.j.§.prædictis modis,tit.quæ fuit pri.causa benefi.amit.quòd ex quibus causis ingratitudinis donationes reuocantur,etiam feudum reuocatur: quod quidem intelligitur de meris & liberis,cùm cæteræ quæ ob causam fiunt,non reuocẽtur ex illis causis ingratitudinis,vt voluit glo.in c.vlt.& ibi doct.C.de reuoc.dona.cum simil.à me suprà adductis,cum de donatio-

Feudum reuocatur ob ingratitudinem.

BIU Cujas

ne ob cauſam locuti ſumus. Quinimo ſunt, qui cenſent faciliùs ac leuiore de cauſa feudum reuocari, quàm ſimplices donationes: nam in hac eſt ſententia Franc. Ripa in interpret. l. vlt. C. hoc tit. de reuoc. donat. in vj. ix. & xj. quæſt. {& ante eum Ioan. Fab. quem tamen is non allegat, in §. ſciendum eſt, poſt medium, Inſtit. de donat.} Ex quo etiam Inno. in c. j. extra de feud. ſcribit feuda concedi de gratia, ideoque ea facilè reuocari.

337 *Feudum an ſit donatio.*

¶Sed contrarium quoque videtur: nam feudum non eſt donatio, {vt ſcitiſsimè annotant Mart. & Card. Alex. in c. j. in fi. tit. de fra. de no. bene. inueſti. nam id, inquiunt, patet ex diuerſitate verborum, quę denotat diuerſitatem rerum. l. ſi idem. C. de codicil. atque etiam ex diffinitione vtriuſque quæ admodum eſt diuerſa, vt not. in procemio feudorum. Hincque dicunt l. j. ſi imperia. liber. ſoci. lib. x. quæ loquitur de donatione non eſſe trahendam ad feudum. Et hoc quoque apertè probatur ex eo quod in donatione re euicta non eſt locus euictioni, niſi ea inceperit à promiſsione. l. Ariſto. §. vlt. & ibi glo. Bart. & alij. ff. de donat. cum ſimilib. Secus autem in feudo. nam eo euicto ſemper tenetur dominus, ſiue ſciens, ſiue ignorans rem eſſe alienam, eam in feudum conceſſerit, niſi vaſallus ſciens fuerit, cap. j. tit. de inueſtitu. de re ali. facta.

338 *Conceſſio facta à principe, uidetur potius facta titulo donationis quàm feudi.*

¶Igitur vt repetamus, feudum non eſt donatio,} ſed datio ob cauſam, vt etiam dicit Oldr. conſi. clix. ex præſenti themate, col. j. verſi. in contrarium, per l. j. ff. de don. vbi & illud dicit, quòd in dubio conceſsio facta à principe, videtur potiùs facta titulo donationis quàm feudi, vt maior ſit liberalitas propter qualitatem concedentis: vt hinc etiam poſsis intelligere aliud eſſe donationẽ, aliud conceſsionem feudi. Et illud dictum ſequitur Alb. in rub. C. de don. verſ. item quæro de quæſtione ardua. & Phil. Dec. {in auth. ex teſtamento, col. ij. verſi. ſed certè. C. de collat. & conſi.} xxxij. cuius ſuperſcriptio incipit, an fœmina dicatur, col. ij. & conſi. cclxix. conſultus, col. j. & conſ. ccviij. ad clariorem demonſtrationem, col. ij. verſic. poſtremò aduertendum eſt, & conſil. 289. non eſt parui ponderis, col. iij. verſi. ix. & conſi. 468. ſuperiori anno, col. iij. & conſi. 498. viſo caſu propoſito, col. ij. verſi. & ex his patet. {& Caro. Ruin. conſi. 38. quoniam, col. ij. num. 4. lib. j. & conſi. ſeq. viſis, col. j. & col. v. verſi. ſola igitur, eo. lib. j.} Cùm igitur feudum non ſit donatio, ſed datio ob cauſam, vt diximus: ideo pro ſeruitio feudali competit condictio ob cauſam, vt aſſerit Bald. in c. j. §. porrò, col. ij. verſi. quæro quo iure, & ibi etiam Card. Alex. in §. item qui domino, col. ij. verſic. extra glo. titu. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & idem Bald. in c. ſi cautio, col. ij. verſic. item fallit in feudo, extra de fide inſtru. & eſt text. licèt non alleget, in c. j. tit. de feud. ſine culp. non amit.

339 *Vaſallus an eximatur à capitulis iuramenti fidelitatis in feudis liberis.*

¶Et dicit Ioan. And. in addit. Spec. in rub. de præſcrip. col. vlt. quòd in feudis quantuncunque franchis, vt ipſe appellat, ſiue liberis nunquã eximitur vaſallus illis capitulis iuramenti fidelitatis. Imò nec valeret, inquit, infeudatio ita facta, vt vaſallus liber eſſet ab omni ſeruitio & onere: nec ſi quid tale fieret, diceretur infeudatio, ſed quædam libera donatio, & ſequitur Pau. Caſt. conſi. cccxj. circa id quod primò quæritur, col. j. lib. j. {& Alex. conſi. xxx. quoniam omne datum, col. vlt. lib. j.} & Card. Alex. in prælud. feud. col. xj. in iij. diuiſione feudorũ, & idem propè reſpondit ipſe Pau. Caſt. conſi. clxiiij. in præſenti cauſa, col. vlt. verſi. nec obſt. quòd in feudis, & ſeq. lib. ij. & ante hos omnes Oldra. conſi. ccxxiiij. factum eſt tale, quidam miles, col. j. verſi. huius autem verbi, à quo haud dubiè hoc aſſumpſit Ioan. And. eius diſcipulus, licèt ſubticuerit, vt propè ſemper aliàs {& eum nuncupatim citat & ſequitur Bal. in c. j. in princ. col. vlt. verſi. alia quæſtio, tit. de cap. qui cur vendidit. & Iaſ. qui nec Ioan. And. nec aliorum præterquam Bal. meminit, conſi. lviij. in cauſa mota per ſpectabiles, col. iij. in ij. fundamẽto, lib. j. vide tamen Bal. in l. ij. in xvj. q. ff. de rer. diuiſio. vbi dicit quòd ſi dominus liberat vaſallum ab omni ſeruitio, feudum non videtur extinctum, quia vaſallus promeruiſſe, non demeruiſſe præſumitur. l. ſi conuenerit. ff. de pact. & l. quoties. ff. de vſufruct. Igitur inquit remanet feudum, quod ad alia, & redit ad dominum, mortuo vaſallo ſine hærede.}

340 *Autoris ea de re opinio.*

¶Et ego ſanè huic poſteriori ſententiæ accedo, vt ſcilicet hæc noſtra lex non habeat locũ in conceſsione feudali, cùm non ſit mera & libera & ſimplex donatio, in qua tantùm lex noſtra habeat locum, vt diximus, in prin. Et videmus in aliis iuris articulis multum intereſſe inter feudũ & donationem. Nam in feudis fœminæ non ſuccedunt. c. j. §. hoc autem notandum. titu. qui feud. dare poſ. cum ſimil. At in donatione, quæ etiam habet ſpeciem quandam conceſsionis feudalis, ſuccedunt, vt per Bal. qui hanc differentiam nuncupatim adſcribit conſi. ccclj. in bonis feudalibus, lib. j. & Ang. conſi. ccxlij. ſuper puncto primo, in fi. Alex. conſi. xxiij. ponderatis his, col. iiij. verſi. nec dicatur quòd fœminæ, & Philip. Dec. dicto conſi. xxxij. {& conſi. lxxx. cuius ſuprаſcriptio incipit, de gradibus, col. ij. verſi. præterea non videtur, & conſi. cxciij. cuius ſuprаſcriptio incipit, in ſucceſsione, col. j.} & dicto conſi. ccviij. & rurſum conſi. cccxc. quoniam ex facto, col. iiij. verſi. tertiò in eadem, & latè conſi. ccccxiiij. conſuluit accuratè, fermè per totũ. Et in conceſsione feudi, quantuncunque fuerit libera, non requiritur inſinuatio, quæ in donatione requiritur, ſecundum Bal. in c. peruenit, le ij. quod eſt tertium totius tit. in fi. extrà de iureiur. Sed & quòd aliàs multùm interſit inter ſimplicem donationem & conceſsionem feudi, latè differit Socinus dicto conſi. lxvj. lib. iij. Cæterùm quòd dictum eſt feudum reuocari ex iiſdem cauſis ingratitudinis, nihil huc pertinet. Nam non propterea ſequitur quòd ex iiſdem aliis cauſis quàm ingratitudinis reuocetur. Quod autem dicit Ripa faciliùs feudum reuocari, intelligitur etiam de cauſis ingratitudinis, vt ipſe loquitur: innititurq; in ea re iureiurando vaſalli, quo obligatur domino ad tutandum illius honorem, c. j. tit. de no. for. fideli. Quæ res nihil ad hanc l. noſtram eiusq; rationes facit.

In conceſsione feudi, quantũcunque fuerit libera, non requiritur inſinuatio.

341 ¶Verùm ſi res ita conceſſa tantæ eſſet æſtimationis reſpectu oneris ſiue ſeruitij, vt veriſimiliter dominus

dominus non ita conceſsiſſet,ſi habuiſſet liberos,aut ſe habiturum cogitaſſet, poſſet dici eſſe locum huic l.in eo quod excederet iuſtam & cõſuetam onerum compenſationem, vt in omni donatione ob cauſam conſuluit Corn.conſi.iiij.dubia ſatis,col.iiij.in fi.lib.iij.Nam in eo exceſſu cauſæ reputatur donatio ſimplex ac mera,ſecũdum eundem Corn.qui in id multa allegat,conſi.xlv. licèt in hoc dubio,col.ij.& vlti.lib.iiij.& latiùs diximus ſupra in eadem gloſ.cùm de donatione ob cauſam diſſeruimus. Cùm autem conceditur feudũ pro mercede aut penſione annua,id non priè feudum eſt,ſecundum Bal.in l.ſi quam,circa medium.C.de ope.liber.& in l.liberti libertæq;, col.vlti.verſi.item not.quòd ſi inſtrumentum.C.eo.tit.{& in c.j.in verbo,libellarium,in fin.tit.de pace Conſtan.} Id quod reputat ſingu.Iaſ.conſi.xlv.factum ſic ſe habet,ſereniſsimus,col.ij.verſi. ſecunda ratio,lib.j.{& ſequitur idem Iaſ.conſi.lvij.in cauſa mota,col.iij.verſic.tertiò principaliter, lib.j.& conſi.lxiij.vidi motiua,col.ij.verſi.ſecundo reſpondeo,eod.lib.j. & conſi.lxxviiij. circa primum,col.iij.verſi.tertiò quod iſta,eo.lib.j.} & idem voluit {Rom.conſi.lxx.viſis themate & quæſtione,col.ij.verſic.rectiùs autem puto.} Iacob.Aluar.in c.in princ.col.vlti. titu. quid ſit inueſtitũ. Cepol.cauſarum ciuilium conſi.xxij.conſultus pridie.col.ij. De quo tamen eundem vide conſil. eiuſdem operis xxxvj.quidam habens,col.iij.verſic.item quod dicit.

In exceſſu cauſæ, reputatur donatio ſimplex & mera.

342 ¶Quæro xxj.Si quis ſcienter indebitum ſoluerit, ceſſat repetitio ex condictione indebiti.l.j.ff.de condict.indeb.& ibi concord.in glo.Vtrùm verò id reuocetur ex hac l.natis poſtea liberis ei qui illud indebitum ſoluit,cùm non haberet liberos?Quod vtique videtur. Nihil enim omnino intereſt dones,an ſoluas indebitum ſcienter,præter verborum differentiã:rei autem nulla eſt. Nam qui indebitum conſultò ſoluit,donat.{l.j.ff.de condict.indeb.&} l.cuius per errorem.ff.de reg.iur. & l.ſi fundum.§.ſeruus.ff.de vſuc.pro empt.{& l.qui ſe debere.ff.de condict.cauſa data.}& voluit Bal.in l.cum pater.§.Mæuio,col.j.ff.de leg.ij & Signo.conſi.cxlv.in quæſtione vertente inter Iulianum,col.ij.verſic.aut igitur dicemus,& omnes vbique. Ex quo & huiuſmodi ſolutio inſinuationem requirit,vt alia ſimplex donatio,ſecundum Bart.Ang. & Paul.Caſtr.in l.j.ff.de donat. & Philip.Deci.in d.l.cuius per errorem. Id intelligentes,cùm etiam recipiens ſcit eſſe indebitum, ſicuti ſoluens:nam ſi ignoret,non eſt donatio,cùm non conſentiat, quod in donatione requiritur, quod & voluit Bal.in l.falſus,col.antepen.verſi.quartò quæritur,& ibi Ang.in repet.col.iiij.verſi. ſed contra iſtam.C.de furtis,& idem Ang.in l.diſpenſatorem,circa medium.ff. de ſolutio.{& in l. ſi tibi.ff.ſi certum petatur.} Paul.Caſtr.Alex.col.vj.Iaſ.in ij.not.in l.ſi ego,per illum text.ff.ſi cert. pet.& idem Paul.Alex.& Iaſ.in d.l.j.ff.de condict.indeb. Chriſto. Caſtel.& cæteri recentiores in l.ſi procuratori falſo.ff.de condictione cauſa data,{& Alex.in l.ſi aliquam rem,col.iij.ff.de acquir. poſſ.} & ante omnes glo.in dicto §.ſeruus,in fin.gloſ.vlti.ff.de vſucap.pro empt.& quæ diximus ſuprà in verbo,libertis,verſi.lxviij.incip.nec vlteriùs procedit,& quod in ſimili ſcribit Calc.conſ. xxv.Titius nobilis,colum.vj.verſic.octauò pro iſta parte,de quo tamen vide Philip.Dec. in d.l.ſi ego. Quantum autem ad caſum l.noſtræ pertinet,nemo non videt & ipſius rationem in hoc caſu habere locum,vt in quauis alia donatione.

Indebitum qui cõſulto ſoluit donare dicitur.

343 ¶Quæro xxij.Quid ſi quis conſentiat alteri donanti rem ſuam,an habeat locum l.noſtra?Quod non videtur:nam lex noſtra loquitur de donante. Aliud autem eſt donare,aliud donationi conſentire.l.ſi pater.§.vlt.ff.de manu.vind.per quem reſpondit Signo.conſi.cxlv. in quæſtione vertente,col.ij.quòd ſi ex ſtatuto mulier non poſsit vendere ſine aliqua ſolennitate,poterit tamen citra eam ſolennitatem vendenti conſentire. Quod & idem penè voluit Bal.in rubr.C.de pact. in fi.quem ſequitur Picus ibi,& Laur.Calca.conſi.j.viſo conſilio,col.xiiij.& iterum conſi.lxxiiij. quòd dictis filiabus,col.ix.in princ. Sed per eundem tex.dicit idem Bald.in l.vlt.ad fin.C.de ſuis & legitimis,quòd conſenſus præſtitus alienationi,non dicitur alienatio. Et idem Bald.in l.ij.col. antepen.verſi.xix.quæro.C.de reſcind.vend.quòd nõ dicitur propriè venditor, qui conſentit venditioni,nec illi competit remedium ex illa l.& ſequitur Anto.Burg.in c.pen.verſic. decimononò dico,extra de emptio.& vend.vterque per tex.quem ipſe Burg.dicit not.in d.l.ſi pater.§.vlti. Cui & tu adde alium tex.in l.aliud.ff.de reg.iur.vbi ita ſcribitur,aliud eſt vendere,aliud vẽdenti conſentire,& in l.vlt.C.de pact.& in l.iubemus.§.œconomus.C.de ſacroſan. eccleſ. vbi fit diſcrimen inter contrahentem & conſentientem contractui.& in l.ſi minor,la j.ff.de manu.vindic. Ex qua not.glo.ibi,quòd poteſt quis alij conſentire in eo quod per ſe facere non poterat. Ex eoque no. Bened.Plum.quòd qui non poteſt manumittere,poteſt tamen manumittenti conſentire.

Inter donare & donationi conſentire differentia.

344 ¶Propterea & Philip.Dec.conſi.cxxiiij.placet mihi,col.iij.verſi.quintò ſtatutum,interrogatus an ſtatutum prohibens vendere,haberet locũ in conſentiente venditioni,reſpondit non habere.Sed & ante eum And.Iſer.in c.j.in prin.& ibi etiam Mart.Laud.col.iij.verſ.ſed quid ſi dedit,& Card. Alex.col.v.verſic.eiuſdem initij,tit.de prohib.feud.alien.per Feder.tradunt quòd ſi princeps interdicat legato ſuo,id eſt,vt loquimur,locum tenenti,alienatione,non ex hoc prohibetur conſentire alienationi,per d.l.aliud. Et hoc etiam ſequitur Iacob.à ſancto Georg.in tractatu feudorum, in verbo,vicariusq; perpetuus,col.ij.verſi.ſed pone dux vel rex.Et optimè facit quod voluit glo. in l.cùm pater.§.libertis,in verbo,alioquin.ff.de leg.ij. quòd licet conlibertis relictum fuit prædium ea lege,ne id alienarent,atque in familia libertorum retinerent,quo caſu is qui non alienauit,cæterorum alienantium partes poteſt petere,non etiam is qui alienauit,vt ibi ſcribitur:ſi quis tamen eorum alterius alienationi conſenſerit,eam quidẽ partem cui conſenſit,petere non poteſt:

Statutum prohibens uendere, an habeat locum in conſentiente uenditioni.

BIU Cujas

aliàs autem quibus non consensit,potest:quãuis nullas potuisset,si suam ipse alienasset:tanquàm aliud sit alienare,aliud consentire alienationi. Et illam sequuntur Bart.& Bald.qui eam commendat,& monet notandam.& pro ea allegat Bald.d.l.si pater.§.vlti.ff.de manu.vindic.

345 *Inter legare & legãti consentire quæ differentia.*

{¶Et facit quod scribit Ang.in l.j.ad fin.C.commu.de legat.quòd cùm legatum transeat in legatarium ipso iure,modò res legata sit testatoris,non item si sit aliena,etiam hæredis,glo.in l.si hæredis seruum.ff.de legat.j.& ibi concord.per Bartol.& Ias. Ideo vt subdit Angel.si quis legat rem alienam cum consensu domini,non transfertur dominium in legatarium,cùm speciale sit in legante domino,non etiam in consentiente:nam & aliud est legare,aliud leganti consentire,per d.l.aliud,& hoc singul.dicit Ias.in l.j.colum.antepen.versicu.tertiò requiritur.ff.de legat.j.& not.in l.si fundum per fideicommissum,col.vlti.versic.aduerte etiam,eo.tit.Idque etiam si alienaret rem hæredis cum consensu ipsius hæredis,vt voluit Barto.in l.cum quis decedens,in princ.per illum text.ff.de legat.iij.Bald.in d.l.j.col.iiij.versic.quæro testator,in v.not.C.commu.de legat.& Ias.in d.l.j.vbi suprà,de leg.j.& in l.huiusmodi.§.qui seruum,col.ij.versic.tertius casus,eod.titu.& in l.si hæredis,col.ij.versic.amplia istam regulam.ff.de legat.j.}

346 *Donare cui non conceditur,nec donãti consentire permittitur.*

¶Verùm in ea sum sententia,vt æquè reuocetur huiusmodi donatio ex hac l.quantum ad ipsum consentientem,ac si ipse donauisset,per text.in l.cùm quis.ff.de reg.iur.vbi cui donare non conceditur,nec donanti quoque consentire permittitur,& ibi concord.in glo.quibus adde & text. in l.ij.C.si aduers.don. Ex quo not.Fran.Aret.nihil interesse,dones,an donanti consentias.Hinc& not.Bald.ibi,quòd qui non potest ex statuto vendere sine aliqua solennitate,nec vendenti quoque consentire poterit. Et sequitur Salyc.ibi,& Firmia.in tract.de episcop. in iij.parte,lib.iiij.col. xxxv.versic.sed nunquid prohibitus.& Barb.in c.si quis presbyterorum,per illum tex. iuncto c. præcedenti,extra de reb.eccle.non alien.& iterum in c.peruenit.de empt.& vend.& consi.lj.scribit sapientiæ fons,col.xv.versi.& facit quod voluit,lib.j.& consi.xlj.Deum inuocent adiutorem. col.antepen.versic.secundò ostendo,lib.iij.& Fran.Are.in d.l.vlt.col.j.& seq.& ibi quoque Phil. Deci.col.iiij.C.de pactis,& idem Dec.in d.l.aliud.ff.de regu.iur.& Socin.consi.ccxxx. viso testamento,col.iij.versi.postremò non omitto,lib.ij.& Fabia.à monte sancti Sabini,in tract. de empt. & vendi.in 25.q.iij.quæst.prin.& Alciat.in d.rub.C.de pact.& Alber.Brunus in repertorio statutorum,in verbo,insinuatio,col.ij.in fin.versi.statutum dicit quòd donatio,vbi ex hoc dicit,quòd non satis est insinuare donationem tanquam factam à donante, sed oportet insinuari tanquam factam à consentiente.

347 *Prohibitio nõ fit à statuto propter uenditionem, sed propter iuris effectum.*

¶Reprehenduntq; multi ex his Iacob.Butr.qui contrarium tenebat,ob id tantùm,quòd licet ius commune prohibens venditionem posset trahi ad casum similem, videlicet ad consensum venditionis,per l.non posset.ff.de legib.non tamen ius municipale contrariũ iuri communi trahendum est ad similia. Ex quo etiam satis liquet,quòd ex sententia ipsius Iacob.Butr.id quod diximus,procederet in l.communi,vt est l.nostra,atque etiam in iure municipali non correctorio iuris communis:quanquam & alij omnes trahunt ad quodcunque statutum. Nam vt dicit Barb. vbi suprà,prohibitio non est facta à statuto propter ipsam venditionem, quæ in facto consistit: sed propter iuris effectum,quæ inde oritur,videlicet alienationem quæ ex ea procedit,quæ ratio habet locum & in consentiente.

348 *Alteri qui cõsentit, sua iura perdit.*

¶Nam vt hoc illi addas,qui alij consentit,sua iura perdit,vt dicit l.cùm quædam.C.de adminis. tuto.& bene facit l.nihil.§.j.ff.de lega.j.& not.per Bart.Bald.& alios in l.si fundum per fideicommissum.ff.de leg.j.& tex.in c.pastoralis,extrà de donatio.& in c.j.§.præterea,& ibi glo. in verbo, regressum,tit.quib.mod.feud.amit.vbi etiam Bald.alia ad id iura allegat,& inter cætera.l. sicut.§. venditionis.ff.quib.mod.pign.vel hypoth.soluit.quam dicit sing.in eo,vt id quoq; procedat,cùm quis consentit,vt de re sua testetur,quam etiam ad hoc dicit sing.idem Bal.in l.venditioni, post prin.C.de vsuca.pro empt.& in l.quoties ab omnibus,col.ij.versi.quæro quid si quis consenserit. C.de fideicõ.& in l.si tibi.§.de pign.{col.ij.versi.quid si testator.ff.de pact.& in c.j.§.donare, col. ij.versi.sed hoc dictum non videtur,tit.quali.olim feud.ali.pot.& consi.lxxxix.dominus Thomas, col.ij.versi.ad euidentiam,lib.j.& Ias.consi.xiij.casus talis est spectabilis, col.j.lib.j.& consi.lvij.in causa mota per spectabiles,col.iij.versi.quartò & vltimò,eo.lib.j.& consi.lxxxix.aggrediar,col.iiij. versic.aggredior nunc sextum,eo.lib.j.} Et eam quoque ad id citat ipse Bal.in l.vlt.col.pen.versi. est quintus casus.C.vnde legit.{& in l.j.col.iiij.versi.sed hîc quæro nunquid.C.de sacrosanct. ecclesi.& in l.cùm alienam.col.ij.versi.sed pone quòd testator,& ibi quoque Salyc.col.ij.versic.primum dubium,& Ias.col.etiam ij.C.de leg.& in l.senium,col.j.C.qui testam.face.pos.Steph.Bert. consi.cccxxix.ponitur,num.4.lib.j.& consi.clxxiij.quia difficultas,col.vj.nu.15.lib.iiij.& ante omnes Ias.in l.si quando.§.& generaliter,col.iij.C.de inoffic.testa.& in l.cùm proponas, la j.num.7. C.de pact.& in d.l.quoties.C.de fideic.& ante hos omnes Bart.in l.cùm quis decedens,in princ. post medium.ff.de leg.iij.} Sed & alius est similis text.in d.c.j.in princ.vbi & ipse Bald.col. pen. ad id expendit,tit.de prohib.feud.alien.per Feder.{Et id quoque voluit,licèt eum text. non alleget,Rom.in l.quæ dotis.ff.solu.matr. De quo & tu multa videbis per Ias. post alios. antiquiores in l.si fundum per fideicommissum,colum.penult.& vlti.ff.de legat.j.

349 *Qui consentit alij donati rẽ*

¶Et qui consentit alij donanti rem} ipsius consentientis, donare ipse videtur.l.si liqueat, & ibi Bald.in ij.not.C.de inoffi.donat.{vbi ex hoc dicit quòd debet fieri insinuatio talis donationis, tanquam

tanquam factæ,non quidem à donante,sed à consentiente domino,& sequitur Fran.Aret.consi. cxxvij.eximie,col.iij.versic.secundò hoc patet. Et} voluit etiam Bart.per multa iura in l.quæ dotis,col.iij.versic.iij.pone,& ibi omnes post eum.ff.sol.matr.& in d.l. si fundum per fideicommissum,in princ.& ibi quoque Rom.& cæteri.ff.de leg.j.& Paul.Castr.consi.cccxix.visis & examinatis in tracta.Protomixeos,col.xviij.versic.xix.} Et semper aliàs qui alienanti consentit,& ipse alienare videtur,vt dicit Bald.in c.j.§.illud,versi.quæro ergo,tit.de prohib.feud.alien.per Fede.& Ang. in lect.Flor.Fulgo.Corn.& Iason.in l.quoties.C.de fideicom.

ipsius consentientis, donare ipse videtur.

350 ¶Et ita quidem,vt ipse id propriè facere censeatur,ac si ipse faceret,cùm sit dominus rei,vt dicit Bald.in l.si vt proponis.C.de ser.pign.dat.manu.per l.si fundus.§.si nesciente.ff.de pign. secus si non esset dominus,per d.l.si pater.§.vlt.ff.de manu.vindic. Quod discrimẽ apertè intelligit Bar. in d.l.vlt.col.j.C.de pactis.cùm dicit,quòd qui non potest per se actum facere,nec potest facienti cõsentire,cùm habet plenum ius in re,aliàs secus,per illa eadem iura. quod & idem asserit ipse Bartol.consi.lxx.reuerendissime domine,col.j.vbi hoc dicit infallibile.{& Bal.consi.cxxxiij. quædam mulier,circa medium,lib.j.}

Qui non potest actum per se facere, nec potest facienti consentire.

351 ¶Sed & quantum ad casum l.nostræ pertinet,eadem est ratio donantis, & consentientis donationi,cùm par sit præiudicium,vt patet ex iam dictis,& ex l.venditioni.C.de vsucap.pro empt. & l. ij.C.de remiss.pign.& ibi concor.in gl.& per Cor.consi.xlj.videtur in hoc,col.pen.lib.iij.& consi. cxliiij.licèt in hac,col.ij.versi.his tamen non obst.eo.lib.iij.Ideoq; eadẽ est præsumpta ipsius consentientis voluntas ac donãtis,vt scilicet consensurus non fuisset,si cogitasset de liberis,non magis quàm donaturus. Ergo & l.ipsa habet locum,tum per regulam illam generalem, quòd vbi eadem est ratio,& idem ius est.l.illud,in princ.ff.ad leg.Aqui.cũ simil.tum quod specialiter hũc casum respicit,idem iuris est in consentiente actui,& in faciente:vt qui nõ potest facere,nec potest consentire,& è diuerso,cùm eadem est vtriusque ratio,secundũ Bart.& Bald.in d.l.vlt.C. de pact.& Phil.Dec.in d.l.aliud.ff.de reg.iur.{& consi.543.in casu proposito,col.j.} De quibus & tu vide quæ diximus in nostris legibus connubialibus,in glo.iij.in verbo, *contracter*,in xij.quæst.

Eadem ratio donantis, & consentientis donationi.

352 ¶Quæro vlteriùs,Vtrùm hæc lex habeat locũ in confessione facta sine causa in iudicio,& ita efficaci,secundum glo.in l.j.{in verbo,apud iudices,} in fi.ff.de interrog.actio.{per tex.ibi,& in prin. eius l.& in l.voluit.§.quod ait prætor,eo.tit.quam dicit sing.Barb.in repe.rub.de fide instru. col. v.& pro ea quoque est bonus tex.in l.sicut,& ibi Bal.in ij.eodemq; vlt.not.C.de repud. hæred. Et idem quoque sentit glo.& doct.in c.vlt.de confes.& Cyn.in l.generaliter.C.de non numer. pecun.& Bald.in l.confessionibus,col.ij.ff.de interrogat.act.} nam & ea habet vim donationis.l. campanus.ff.de oper.lib.{& l.quidem in iure.ff.de don.} Dicit tamen Bal.in l.illud,col.vlti.versi. octauò & vltimò.C.de sacrosan.eccles.quòd ea non exigit insinuationem,quibusdam rationibus quæ ad hanc l.nostram nihil pertinent,nam si fuit,inquit,facta huiusmodi confessio coram iudice insinuationis,satis videtur esse insinuata.l.quidam in iure.ff.de don.Si coram alio iudice,tunc est quædam donatio emergens vel incidens:& ideo iudex causæ principalis est competens, per l.quoties.C.de iud.& sic semper satis est insinuata. Et eũ refert & sequitur Anto.Canar.in tract. insinuationum.q.xlviij.{Et idem quoque,vt scilicet in hac confessione non requiratur alia insinuatio,voluit Bart.in d.l.quidam in iure,& Petr.Ferra.tit.for.libel.quo agi. pro donat.in verbo, solenniter,col.iij.versi.rursum quæritur.}Sed quantũ ad l.nostrã pertinet,non video quid intersit inter donationem,& confessionem donationis causa factam,nisi q; illa est expressa, hæc tacita & præsumpta,in qua quidẽ hæc l.æquè obtinet,ac in expressa,vt supra latè diximus in vij.q.princi.

Hæc l. an habeat locum in confessione facta sine causa in iudicio, & ita efficaci.

353 ¶Quæro xxiij.an hæc l.etiam procedat in donatione iuris patronatus facta consentiente episcopo,aliter enim non valeret.c.cura,extra de iure patro.& voluere Hosti.Goffr.Flor.& Panor.in c. illud,eo.tit.Hostien.in summa,eod.tit.§.qualiter transferatur,versi.mihi videtur.Archid.in c.piæ mentis.xvj.q.vij.{Feder.Senen.consi.ccxxv.si opinio,col.j.} Panor.in c.præterea,lij.in j.not.ext. de iure patro.{Paul.Cast.consi.cxciiij.viso statuto communis Florentiæ,col.ij.lib.j.} Vtrùm igitur,vt repetam,sit locus nostræ l.in huiusmodi donatione?Super quo dubio nunc tpatim consuluit Philip.Dec.si is est,consi.675.incip.consuluit,vbi negat locum esse. Nam de iure,inquit,patronatus idem iudicatur,quod de causis spiritualibus.c.quanto,de iudic.& cap.de iure,& ibi Pan. col.pen.& d.c.cura,de iure patro.ideo nõ potest nisi iudicio ecclesiastico diffiniri.d.c.quanto, nec legibus & constitutionibus laicorum subiicitur,quia à pari procedunt forum laicorum sortiri,& legibus eorum subiici,vt post Innoc.not.Anto.in rub.extra de consuet.versi.vnam regulam habetis. Et facit vltra Decium,quod tradit Archid.in c.quo iure,viij.dist.{ & cap.quæ cõtra,in verbo,peregrini.xij.dist.} & Spec.tit.de constit.§.j.versi.& no.& Calder.in disput.incip. {quidã Florentinus,& in alia disput.incip.statuto ciuitatis cauetur.Bart.Bald.& alij in l.j.C.de summa trin.} & Raph.Com.consi.cxxxix.P.laicus,col.ij.& Alex.{consi.cl.viso themate,col.j.versi.quinimo dato,lib.ij.&} consi.ccix.ponderatis his omnibus,col.j.eo.lib.ij.{& consi.cclvij.viso instrumento donationis.col.iiij.versic.tamen eo ipso,eod.lib.ij.& consi.xliiij.videretur prima facie,col.iij.lib.v. & consi.xiij.attentis his,col.pen.lib.vij.& consi.cxlj.viso statuto,col.ij.versic.& ad hoc,eod.lib.vij.& consi.ccxvij.viso quodam,col.iij.versicu.hoc confirmo,eo.lib.vij.Socin.consi.cclxxj.in præsenti, col.ij.versi.ex quibus,lib.ij.& consi.xiiij.capio primum,col.j.lib.iiij.& consi.xxj.circa præsentem,

Hæc l. an habeat locum in donatione iuris patronatus facta consentiente episcopo.

BIU Cujas

in princip.eod.lib.iiij.& consil.lxxix. si essemus,colum.ij.versicu.secunda principalis,eod.lib.iiij. Iason consi.lxxx.visa facti narratione,colum.j.lib.ij.

354 De eadem re. ¶Nec obstat,vt subdit} Deci.vt ad eum redeamus,quòd hæc l,videtur facta in fauorem filiorum principaliter,quo casu ex communi conclusione leges & iura ciuilia videntur esse approbata de iure canonico,vt latè per Panor.post alios in c.ecclesia,col.iiij.versi.tertius casus,extra de constit. vbi dicit quòd quando lex ciuilis est generalis & rationabilis,nec contradicit canonibus,si est fauorabilis,est seruanda etiã quò ad clericos,& idem Pano.in c.j.in iij.not.ext.de ope.no.nunti.vbi dicit quòd causa ecclesiæ debet decidi per ius ciuile,si canones deficiant,per illũ tex.& facit etiam text.in c.si adiutorium.x.dist.& quod dicitur,leges per ora principum diuinitus promulgatas. c. vlti.vj.q.iij.& sanctam ecclesiam legum secularium non respuere famulatum,quæ æquitatis & iustitiæ vestigia imitantur.cap.super specula,de priuileg. Quia ad hæc responderi potest,quòd habent locũ in rebus temporalibus & prophanis,in quibus iura ciuilia habent potestatem statuendi.secus videtur in iure patronatus, quod reputatur spirituale,nec potest æstimari.d.c.de iure,& not.Panor.in c.querimonia,de iure patro.vbi & ipse col.ij.ex hoc asserit quòd patronus qui nihil habet in bonis præter ius patronatus,non potest cedere id ius creditoribus, quia non recipit æstimationem,vt dictum est:& sic verba l.non conueniunt,vt not.Bart.in l.iiij.§.prætor ait,in fi. ff.de dam.infect.vbi tradit quòd statutũ loquens de re æstimabili, non habet locum in re inæstimabili.& idem Bart.in l.ita autem,in princ.ff.de administr.tuto.cum multis simil.à me latè congestis suprà in verbo,libertis,nu.2. Ideoq; cum l.nostra loquatur de bonis quæ æstimari possunt, non debet habere locũ in hoc iure inæstimabili.{Adde & quòd id ius simpliciter non est in bonis nostris,secundum Bal.in l,eam quam,ad fi.C.de fideic.& consi.335.quædam mulier,col.j.lib.j.}

355 Donatio an reuocetur etiam de iure canonico quemadmodum de iure ciuili. ¶Sed de hoc admodum dubito,quia non solùm de iure ciuili,sed & canonico quoque reuocatur donatio per natiuitatem liberorum,vt patet ex c.quicunque.xvij.q.iiij. vbi etiam cauetur id procedere in foro conscientiæ:de quo latè dicam infrà in glo,reuertatur,nu.291. secundũ discrimen, & seq.{Quin & si id ius esset tantùm de iure ciuili,tamen quantum pertinet ad personas laicorum,sunt ipsi etiam in re ecclesiastica subditi legibus & statutis laicorum, vt de iure patronatus nuncupatim tradit Pau.Cast.d.consi.cxciiij,in fi.lib.j. Et id generale est in cæteris huiusmodi rebus vt latè diximus in tract.retractuum,tit.j.§.j.in glo.xiij.in verbo,*l'achepteur*,num.8.incip.sed vnum non omiserim.} Nec verum est,quòd id ius non sit in bonis nostris, cũ pro eo habeamus & actionem,& exceptionem,ideoq; in bonis esse dicitur.l.rem in bonis.ff.de acqui.rer.domin.& not.Bart.in l,rem aliquam,col.ij.ff.de pign.act.& in l.cum res.C.si res alien. pign.dat.sit. Ideoq; si quis vendat omnia bona sua,certum est & id ius sub ea vniuersitate bonorum comprehendi. cap.ex literis,& c.cùm seculum,extra de iure patro.& not.in l.in modicis.ff.de contrahen.empt. cum simil. In eoque vt in reliqua hæreditate succedimus.d.c.cùm seculum.& per omnes in c.ex insinuatione,eo.tit.de iure patro. Ex quo præter id quod supra diximus,potest intelligi id esse in bonis,quando hæreditas in bonis esse dicatur.l.licèt,& ibi Bart.& Bald.C.de pact. {Et quòd ius patronatus veniat appellatione bonorum,expressè voluit Pan.in d.c.ex literis,col.vlt.versi.quid autem si dicat,de iure patr.& ante eum non obscurè Bal.consi.xxxij.quidam nobilis,col.j.lib.j.

356 Hæc l.solummodo respicit ad uerisimilẽ & præsumptã donantis uoluntatem. ¶Nec requirit} l.nostra quòd res de qua agitur,recipiat æstimationem,sed tantum respicit ad verisimilem & præsumptam donantis voluntatem,an scilicet donaturus fuisset,necne, si cogitasset de liberis,siue res sit æstimabilis,siue non æstimabilis quantum ad pretium.nam quæcunque res quantum ad affectionem,& voluntatem æstimari potest,vt omnibus perspicuum est. Id autem statui debet à iudice perspectis & cõsideratis personis,cæterisq; rebus ad rem pertinentibus, iuxta ea quæ latè diximus suprà in verbo,omnia vel partem aliquam,& alibi sæpe. {Et huc pertinet quod scribit Bart.in l.iiij.§.toties,quem legit cum §.prætor ait.ff.de dam.infect.quòd stante statuto.vt de quolibet contractu soluatur gabella vj.denariorum pro libra,id statutum non habet locum in contractu facto super re inæstimabili,nisi tamen contineret aliquod interesse æstimabile. Et sequitur Rom.consi.ccccxxxiiij.in quo quæritur an dicti tres.Quasi scilicet nihil referat sítne res æstimabilis,an cuius aliquo modo interslit. Hîc autem multum interest & donatoris & filiorum eius,ne ius ipsum amittant. Ergo non considerandum est quod sit inæstimabile.

357 Hæc l. an habeat locum in donatione rei alienæ. ¶Quæro xxiiij.Vtrum hæc l.habeat locum in donatione rei alienæ,quod non videretur propria donatio,vt dicit glo.in l.ædibus.§.vlt.& ibi Rom.ff.de donat.per tex.ibi,& glo.in §.sic itaque. Instit.de actio.Ex quo etiam videtur,quòd in huiusmodi donatione non requiritur insinuatio,quæ tantùm necessaria est in propriis donationibus,secundum not.per Bart.& alios in l.j.ff.de donat. Et quia etiam res aliena statim potest euinci,& de iure est quid momentaneũ.Ideoq; non potest excedere summã legitimã,nam nõ videtur adesse quod statim aberit.l.magis puto.§.vlt.ff.de reb. eor.cum simil.à me adductis infrà in verbo,susceperit liberos,nu.171.facit & quod,& multis seq.

358 Donans an teneatur de euictione. ¶Tamen Bal.in l.post mortem,col.vlt.C.de fideicom.distinguit vtrùm donans teneatur de euictione,an non:primo enim casu indiget ea donatio insinuatione,quia dari nõ est in obligatione: Secundo casu debet estimari nuda possessio,& secundum eam requiretur vel non requiretur insinuatio.l.si mulier.ff.quod met.cau.Conditio autem vsucapiendi nõ æstimatur,quia procedit cũ iniuria alterius.l.denique.ff.ex quib.cau.maio.Nec obst.inquit,glo.in d.§.vlt.quæ dicit hãc non esse propriam donationẽ,imo est quo ad titulum,licèt non quo ad dominiũ.ff.de don.per totum.

Hæc

Hæc ille:quem ſequitur Rom.in d.l.in ædibus.§.vlt.& in l.Modeſtinus,col.iiij.verſic. ſextò quid in donatione.eod.tit.Et hanc quoque diſtinctionem ſeruandam eſſe cenſeo in caſu l. noſtræ,eadem ratione.Et quòd hæc donatio non indigeat inſinuatione,tenet Alex.in addit. Bart. in d.l.in ædibus.§.vlt.per eam glo.quam dicit ſing.

359 ¶Quæro xxv.An & hæc l.habeat locum in donatione ita facta,quia ſcilicet quis vendit domum certo aliquo pretio,donatq; quod ea pluris valet.In qua ſpecie conſultus Socin.reſpondit conſil. ccxv.viſa prædicta,col.j.lib.j.repetito conſ.xxij. lib. iiij. locum eſſe huic l. ſuperuenientibus liberis,per multa quæ illic allegat,& ſequitur Alcia.in l.ij.in princ.num.16.ff.de verb.ſignifica.Quod intellige ſi id quod pluris valet quàm pretium,ſit eius valoris, vt locum faciat huic l. ſecundum ea quæ plenè tractaui ſuprà in glo.in verbo, omnia vel partem aliquam,num. 24. incip. ſi eam opin.& ſeq.Nam & tunc huiuſmodi venditio omnino ſimilis eſt ei quæ facta eſt viliori pretio, in qua habet locum hæc l.ſecundum ea quæ diximus ſuprà in princip.huius gloſſ.num.2.& ſeq. Nihilq; intereſt inter illam & hanc, niſi quòd in illa tacitè cenſetur donatum quod pluris eſt: in hac expreſsè.Tu tamen interim vide quæ de huiuſmodi venditionibus ita factis, vt donet venditor quod pluris eſt,ſcripſimus in tractatu Retractuum, tit.j.§.j.glo.xviij. in verbo, *le pris que la choſe aura couſté*, num.11.ſed in hac,cum multis ſequent.

Hæc l.an habeat locum cùm quis uendit domũ aliquo certo pretio, donatq; quod ea pluris ualet.

360 ¶Poſtremo illud hîc ſcias,non tantum in illis caſibus quos ſuprà adſcripſimus, ſed aliàs ſemper, vbi quis donando aut renuntiando facit quod ſolitum eſt fieri,ceſſat hæc l. noſtra, vt expreſsè voluit Socin.conſ.liij.viſo inſtrumento, col.iij.verſ. ſecundo reſpondetur. In ídque refert quod alibi diximus,filiam quæ dum dotatur,aut matrimonio collocatur, renuntiat ſucceſsioni in fauorem fratrum,vt ſolet fieri,non reuocari hanc renuntiationem ob filios poſtea natos,cum non fecerit,niſi quod aliàs fieri aſſolet in rebus huiuſmodi.Et facit etiam quod ſcribit Paul.Caſt.conſ. xv.incipiendo,col.iiij.verſ.facit etiam multùm,lib.ij.

Hæc l.in quibus non habeat locum.

ET POSTEA.

1 HAEC dictio,poſtea,poſſet videri non neceſſarium habere interuallum,ſed dici etiam de re quæ fit ſimul ac eodem momento & impetu, ex text.l.quoties.§.ſi quis ita. ff.de hæred.inſtit.Ex quo not.Bart.dictionem hanc non impedire diem hæreditatis & libertatis ſimul cedere.Sed & ex eo not.Bal. & recentiores ibi,quòd ſi teſtes deponant Seiũ inſultaſſe Caium,poſtea vulneraſſe,intelligitur non ex interuallo,ſed incontinenti, vt ſic inſultus confundatur cum vulnere, & de ſolo vulnere puniatur,iuxta glo.vlt.in l.qui de crimine.C. de accuſa.& eſt text.in l.illud.§.vlt.ff.ad leg. Aquil. Nam & cum id dictum teſtis ſit ambiguum, interpretatur in mitiorem partem,per cap.in præſentia,& ibi glo.extrà de prob. Et idem tenent ipſe Bal.& recentiores in l.diuortio,in princ.ff.ſol.matr.Raph.Co.& Iaſ.in l.fructus.ff.eod.Alex. conſ.cxvj.in cauſa inquiſitionis,lib.iij.& Barb.in l.j.§.qui præſens,col.iiij.ff.de verbo.obliga. & in cle.literas,col.viij.in paruis,verſ.tertiò faciat,de reſcrip.Sed & ipſe Bal.poſt Dyn.in d.§.ſi quis ita, & ibi etiam Imo.& penè omnes ſcribunt,quòd ſi teſtes deponant quòd teſtator inſtituit Seium, poſtea Sempronium,intelligendum eſt incontinenti, ita vt ſint ambo hæredes. Id quod etiam tenent Raynut.Dyn.Bald.Bart.Albe.Ang.Paul.Caſt.& Raph.Co.in d.l.fructus,Cyn.& Albe.in l.j.ff.ſi cer.petat.Alex.in l.diuortio.in princ.col.iiij.ff.ſol.matr.Barb.in d.cle.literas, col.viij.verſic. ſecundò accedat,de reſcript.

Dictionis, poſtea ſignificatio.

2 ¶Quanquam multi ex illis etiam loquantur in dictione mox,ita videlicet,Seius inſultauit, mox vulnerauit.Siue ita,teſtator inſtituit Seium,mox Sempronium.Sed nihil refert dicas in illis exẽplis,mox aut poſtea,quando hæ dictiones in huiuſmodi locutionibus idem omnino ſignificent, vt probat tex.in l.de ætate.§.ex cauſa.ff.de interrog.act.vbi in eod.caſu quod per mox prius dixerat, ſtatim per poſtea dicit.& in l.& ſi ſine.§.ſed quod Papinianus.ff.de mino.vbi ita dicitur, ſi autem minor prius adiit hæreditatem,mox abſtentus eſt.& tex.in l.quod ſi ſeruus.§. ſed & ſi errauit.ff.de in rem verſ.vbi eſt ſimilis tex.& in l.ad peremptorium.ff.de iud.cùm dicitur,vt primò quis petat poſt abſentiam aduerſarij primum edictum,mox alterũ.nam apertè in illis locis mox ſignificari poſtea.Et in l.ij.in prin.ff.ad Velleia.& l.ſi ita fuero.§.j.ff.de noua. vbi ante & mox iũguntur.& in l.æquiſsimum.in princ.ff.de bo.poſſ.ſecun.tab.cum ſimil. & voluit expreſsim Paul. Caſt.in l.j.col.iij.verſ.vltimò not.ff.ſi cert.pet.& Fulg.in l.ſi arrogator.ff.de adopt.& ibi Iaſ.col.3. Nam & dictio deinde,quæ idem ſignificat quod poſtea,vt dicemus infrà nu.9.& iſta dictio mox, idem quoque ſignificant,vt apertè probatur in l.ſi quis filio.§.his autem:ad fi.ff.de iniuſt.teſtam. Quanquam Rom.in d.l.fructus,& poſt eum Franc.Aret.aliter dicunt de dictione mox,quoniam ſcilicet ex ſua propria vi & natura omne interuallum refugiat.Quod fateor,cum pro incontinẽti vel ſtatim ponitur:de quo dicemus infrà in verbo,reuertatur,in xxvij.fal.{quæ eſt in num. 109.} At cùm ordinem ſignificat,vt poſtea & deinde,de qua etiam dictione poſtea dicemus, vtrunque & cum interuallo & ſine interuallo ſignificat,quod videre licet in iuribus ſuprà citatis.

Dictionis mox,uaria interpretatio.

3 ¶Sed vt redeamus,certè ſi tex.in d.§.ſi quis ita,ſupra in princ.aduocatus ſolerter expendatur,diuerſum eius quod inibi ex eo diximus,ex diametro probat,cũ dicit, detracto verbo medio,poſtea, hæc enim ſunt verba illius l.quaſi ſcilicet neceſſe foret eam dictionem detrahi,vt demonſtraretur actus ſimultaneus,vt ita loquar,& non ſeparatus aut interuallatus, vt ſic quoque loquar

BIU Cujas

cum {Ammiano} Marcellino, aut intercapedinatus, vt vtar verbo Cælij Aureliani: quanquam aliter intelligit Ro. ibi, qui ex eo tex. not. quòd hæc dictio posita inter ea, de quorũ natura est, quòd in eodem tempore concurrant, non inducit temporis interuallum. & ad hoc dicit illum text. esse valde not. Sed quòd aliàs ea dictio denotet interuallum, probant & alij multi tex. videlicet in l. in bonæ fidei. C. de pact. vbi ita scribitur, in bonæ fidei contractibus ita demum ex pacto actio cõpetit, si incontinenti fiat. Nam quod postea placuit, id non petitionem, sed exceptionem parit. Vides enim has dictiones, incontinenti, & postea, poni vt diuersa. Ideoq; gl. ibi interpretatur postea, id est, ex interuallo. Et tex. in l. qui procuratorem. ff. de procur. vbi confestim & postea etiam scribuntur vt diuersa, & in l. j. §. si rem. ff. depo. & in l. j. §. deinde ait prætor. ff. ne quid in loco publ. cùm dicitur, siue statim deterior sit via, siue postea, & in §. vlt. Instit. de iniur. vbi est similis tex. & etiã in §. si ad exhibendũ, Insti. de offi. iudi. Quibus simile est illud Suetonij in Augusto, Nec quic quã vltrà aut statim aut postea inquisiuit. Et rursum {cap. xcv.} Qua fiducia Veletrini & tunc statim, & postea sæpius penè ad exitiũ sui cum populo Romano belligerauerant. Et in Nerone, Neque tamẽ sceleris conscientiã, quãquàm & militũ & senatus populiq; gratulationibus cõfirmaretur, aut statim, aut vnquã postea ferre potuit. Illudq; Spartiani in Hadriano, Patris patriæ nomen delatũ sibi, statim, & iterũ postea distulit. Quibus locis etiã vides statim & postea vt diuersa poni.

Dictio, postea an denotet interuallum.

4 ¶ Sed vt ad nostras leges {reuertamur,} hoc quoque probat tex. in l. iurisgentium. §. quinimo, vers. idem respõsum. ff. de pact. vbi quod primùm ex interuallo dixerat, mox idem postea vocat. quasi idem sit postea, & ex interuallo. Ideo ibi Ias. col. iiij. vers. quartò nouiter pondera, not. ex eo. text. hanc dictionem postea, significare interuallum. & in l. paciſci, ff. eod. tit. cum dicitur, siue in ipso negotio venditionis gerendo cõuenisset, siue postea, & in l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad S. C. Maced. vbi ab initio & postea ponũtur etiam vt diuersa. & est similis tex. in l. antiquæ, in princ. C. ad S. C. Velleia. & in l. nuper, in princ. C. de natur. lib. & in §. si verò decretum, in auth. de nupt. & in §. vlt. vers. sed neque. in auth. de hære. & falc. & in §. dedimus, & iterum §. si autem mulier, in auth. de æqual. dot. Et probatur etiam in l. si quis iniquum. §. illud quoque. ff. quod quisq; iur. vbi tunc & postea ponuntur quoque vt diuersa. Et est similis tex. in l. j. §. rectissimè. ff. de vi & vi arm. Et etiam tex. in l. non erit. §. si neque, & ibi quoq; gl. & Ias. in vlt. no. ff. de iureiur. & in d. l. illud. §. vlt. ff. ad leg. Aquil. vbi postea, & vno impetu, pro diuersis ponuntur, & in l. j. §. idem Labeo. ff. quod vi aut clam, cùm dicitur, Isq; destiterit impræsentiarũ, rursusq; postea facere cœperit. & in l. apud Celsum. §. in hac exceptione. ff. de doli mali except. cùm scribitur, de eo duntaxat excipi oportet, qui admissus sit in ipso negotio quod geritur, non etiam si postea interuenisset. & in l. iij. iuncto §. vlt. l. j. ff. de solut. vbi in re præsenti, & postea ponuntur vt diuersa. Ideóque Bal. ibi exponit postea, id est, ex interuallo, & in l. ij. C. de iurisdict. om. iudi. vbi tempore contractus, & postea, ponuntur vt oppositа. Et in l. idémque. §. si cui mãdauero. ff. mand. cùm dicitur, vel ilico stipulata sit, vel etiam postea. Et in l. ex castrensi, in princ. ibi, non statim quidem, sed postea. ff. de castren. pecu. Et in l. ij. §. hoc autem, ibi, nemo neque eorum qui in præsenti iuris peritiam habent, nec qui postea fuerint. C. de vet. iure enucle. Et in l. qui ædificiũ. ff. de seruit. vrba. prædio. cùm dicitur, quæ in præsentia erũt, & quę postea fuerint. Et l. seq. cum scribitur, quæ nunc sunt, & quæ postea quoq; fuerint. & in l. 2. in prin. C. de quadr. præscrip. vbi est similis tex. & in l. manifestissimi, vers. sed ea, & rursus vers. sin autem nescius. C. de furt. vbi eo tempore, & postea, ponuntur vt diuersa. & in l. j. C. de calum. & in §. vlt. Instit. de nup. cùm dicitur, statim vt nati sunt, in potestate parentis non fiant, postea autem redigantur in potestatem. & in §. j. vers. qua de causa, Instit. de loca. & conduct. vbi etiam ponuntur vt separata. & apud Horatium lib. epistolarum ij. epistola j. ad Augustum:

An quos & præsens, & postea respuet ætas.

Quibus planè constat, id quod dicimus, hanc dictionem postea, interuallum ostendere: quod etiã voluit gl. in l. pacta conuenta. ff. de contrahen. empt. quæ etiam interpretatur postea, id est ex interuallo, & ibi Bal. in ij. not. } & similis glo. in l. cum fundum, in verbo, postea. ff. de vi & vi arma. & in l. si Titius, in verbo, postea, & ibi quoque Bart. ff. de fideiuss. & {Alber. in l. si vnus. §. pactus ne peteret, col. j. in fi. ff. de pact. Ioan. Fab. in l. per retentionem. C. de vsur. } Bald. in l. j. circa medium. ff. de solutionib. Card. Flor. in cap. cùm Vintonensis, extra de elect. {Panor. subobscurè in c. cura, in vlt. not. de iure patro. } Barb. in l. iiij. §. Cato, col. xxj. vers. & adduco celebrem. ff. de verb. obli. {& in repet. rub. de reb. eccl. non alien. in §. dubio, col. eiusdem vlt. & in c. vlt. col. 2. de precar. & in c. potuit, col. iij. de loca. & in c. illo vos, col. ij. de pignor. } & cons. xxv. scribitur sapientiæ septimo, col. 2. lib. j. & cons. lx. clementissimi Dei, col. 4. eo. lib. j. & Alex. cons. cxlj. viso testamento, col. 2. versi. confirmo ex illa, lib. ij. & cons. omnium postremo, viso processu, ante fin. eo. lib. ij. & consil. xcviij. viso & considerato, col. ij. versi. & hoc modo, lib. j. Franc. Aret. in d. l. fructus, col. pen. ff. solu. matr. vbi videtur sentire, licèt subdubius, hanc esse eius propriam ac peculiarem vim ac naturam. Card. Alex. in c. j. col. 2. tit. quid iur. si post alie. Ias. in l. si quis ante, col. iiij. vers. tu pondera dictionẽ postea. ff. de acq. poss. Phil. Dec. in c. ij. col. vlt. extra de offic. deleg. & in l. certi condictio. §. deposui, in primo not. ff. si cert. pet. & cons. dcxxxix. visa consultatione, col. j, Hiero. Cagno. in l. 2. col. 6. vers. 4. not. ff. de orig. iur. Ant. Burg. in c. si venditori, in princ. extra de empt. & vendit.

Dictio, postea.

¶ Porrò quantum interuallum hac dictione significetur, paruúmne, an longum, non inter omnes conuenit. Alij enim modicum dicunt, ob tex. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter, vbi gl. Petr. & Bart.

& Bart.col.j.{Alber.col.quoque j.}ff.ex quib.cau.maio.{& idem Albe.in l.hæc adiectio,poſt prin. ff.de verb.ſignifi.& Franc.Aret.in l.cùm quidam.§.ſuum,col.2.ff.de acq.hæred.}quod & probare videtur text. in l. ſi fuerit.§.vlt.ff.de reb. dub. qui in vno gemellorum partu vtitur hac dictione poſtea,inter natiuitatem vtriuſque,cùm dicit:nam ſi poſtea edita eſt,cùm tamen ibi adeo modicũ eſſet interuallum,vt ambigeretur vter prior eſſet editus.& tex.in l.quidam,poſt prine. C. de neceſſ.ſer.hæred.inſtit.quæ hac dictione poſtea, vtitur in re in eodem teſtamento facta.& in l. Lucius.ff.de hæred.inſtit.qui ſimilis eſt,in l.ſi quis,in princ.ff.de leg.j.vbi ita ſcribitur, poſtea eodem teſtamento vel codicillis.Et in l.imperatores.ff.de manu.teſta.quæ non tantùm de re eodem teſtamento facta,ſed de eadẽ ratione vno in teſtamento appoſita,hoc verbo vtitur.& in l.ſi is quẽ. C.de lib.cauſa,in illis verbis,ſed ſi poſtea quàm cognouiſti,de ſententia iudicis appellaſti.Nam illa dictio poſtea,debet intelligi illico,per text. in l.litigatoribus. C. de appel.aut ad ſummum intra eundem aut alterum diem,per textum in l.eos.§.ſi autem,eod.tit.facit & tex.in c.ij. de præſcript. lib.vj.cùm dicitur,poſtea quandocunque,quaſi ſcilicet non fuiſſet intellectum de longo interuallo,ſi dictum ſimpliciter fuiſſet poſtea,ſine illa adiectione,quandocunque.Et glo.in c.ſcriptum eſt, in prin.extra de elect.quæ exponit illum tex.qui dicit poſtea reuocari,ſcilicet ſine interuallo,quã ſequitur & ſing.dicit in ſuo caſu Panor.ibi,col.iiij.verſ.in glo.j.

ea, an paruũ, aut longum interuallum ſignificet.

6 ¶Alij autem contra aſſerunt longum interuallum hoc vocabulo deſignari,& in iis Barba.in l.ſi à fure,col.iij.verſ.ſed ego pondero.ff.de verb.oblig.& in c.cùm M.Ferra.col.xxv.extra de conſtit. & in repet.rub.de reb.eccl.non alien.char.xxv.& in c.j.extra quod met.cauſ.& in d.c. in præſentia,extra de probatio.& in c.pen.col.ij.de for.compet.& in c.vlt.extrà de rapto.& Ludo.Bol. cõſ. xxxvij.nobilis quidam,col.vj.verſi.facit pro hoc.& Hiero.Cagno.in d.l.2.§.poſtea ne diutius,col. 2.verſi.pondera in primis,per illum tex.ff.de orig.iur.Pro quibus faciunt multi alij text. ſuprà in 2.& iij.ab hinc verſi.allegati.& facit etiam tex.in §.j.Inſtit.de S.C.Tertul.vbi ſcribitur Claudium quidem primùm, matri ad ſolatium liberorum amiſſorum legitimam eorum hæreditatem detuliſſe.& confeſtim ſubdit,poſtea autem S.C.Tertul.quod diui Adriani temporibus factum eſt,pleniſsimè,&c.Nam conſtat inter Claudium & Adrianum nouem alios imperatores fuiſſe.Et tex.in l.j.in prin.ff.de mil.teſt.vbi ſcribitur Iulium Cæſarem liberam teſtamenti factionem primùm conceſsiſſe,poſtea vero Titum ampliſsimam indulgentiam in eos contuliſſe.At inter Iulium Cæſarẽ & Titum fuerunt nouem imperatores.Et tex.in l.quo enim.§.Iulianus.ff.rem ratam hab.& in l.j. iuncta glo.in verbo,poſtea.C.ſi rector prouin.& in l.ſancimus. C.de iud. iuncta interpretatione, quam ei dant quos ſtatim citabimus. Nam in ea l.dicitur , quòd ſi contumax poſtea apparuerit, non aliter auditur,quàm prius refuſis expenſis.Quod videtur intellexiſſe gl.j.in l. & ſi poſt tres. ff.ſi quis cautio.& ibi apertiùs Iacob.Butr.& etiam Iaſon in ea ipſa l.ſancimus,col.iij.in j. limitat. quando non intra modicum tempus comparet.Quod ſi verum eſt,neceſſariò intelligitur illa dictio poſtea poſita in d.l.ſancimus longo poſt interuallo, ſed huius diuerſum voluit Bald. in d.l. & ſi poſt tres,tum in priore lect.col.vij.verſi.quintò opponitur,tum in repet.col.pen.verſic.in ea glo.in fi.& Ang.col.2.verſ.ſequitur in gl.ibi,& Pau.Caſt.in d.l.ſancimus,in princ.& Barb.in cle. literas,col.viij.in paruis,de reſcrip.Ex quorum ſententia,ſi vera eſt,quod nunc non diffinio,hęc dictio poſtea,intelligitur in d.l.ſancimus,ſiue ſtatim,ſiue ex interuallo.

Qui aſſerant hac dictione, poſtea, longũ interuallum deſignari.

7 ¶Ego autem dico ordinem quendam & ſequelam vel loci,vel temporis,vel cuiuſuis rei ad aliam hoc verbo ſuapte natura intelligi,vt etiam Priſcianus tradit lib. xiij. & è noſtris Alex. conſ.cxlj. viſo teſtamento,col.ij.verſ.confirmo ex illa,lib.2.Et nunc quidem incontinẽti,& ſine interuallo, nunc ex interuallo aut longo aut modico,ex ſubiectæ rei argũmento.Neque enim ſimpliciter certum aliquod tempus demonſtrat,ſed prorſus dubium & ambiguum,ſecundum Dyn.Rayn. Bart. Alber.Raph.Co.Rom.& Iaſ.in d.l.fructus.ff.ſolut.matr.Cyn.in d.l.j.col.vlt.in vj.oppo.ff. ſi cert. pet.Bal.Imol.& alios in d.l.quoties.§.ſi quis ita.ff.de hæredib.inſtit.{Bal.conſi.lxiij. quidam promiſit,lib.j.Alber.in l.rem quandam,in fi.ff.de dol.mal.dum dicit ex eo text. hanc dictionem non ſemper denotare interuallum.Alex.conſi.ccxxiiij.viſo proceſſu,ad fi.lib. 2.&} conſil.cxvj.in cauſa inquiſitionis formatæ,col.2.verſ.in dubio,lib.iij.Card.Alex.in c.commiſſum,col.j.in 2.locis,extra de ſponſal.& Mat.Philip.Dec.in d.l.bonæ fidei,col.iij.verſic. quartò not.C. de pactis. & Matthæ. Afflict.in conſtit.Siciliæ incip.quæſtiones iuriſperitorum,in v.not.Et probat tex.in d.cap.2.in illis verbis,poſtea quandocunque,de præſcript.lib.vj.Ob idque Rom.Franc.Aret.& Iaſ.in d.l. fructus non approbant quod ſuprà diximus{in princ.huius glo.}de teſtibus deponentibus teſtatorem inſtituiſſe hæredẽ Seium,poſtea Sempronium. Nam cùm inquiunt,incertũ ſit ob eam dictionẽ poſtea, vtrùm intelligatur incontinẽti,& ſine interuallo,an cũ interuallo, nec valeat quantũ ad ſecundũ, ſi ſit ex interuallo:certè ea probatio tanquã ambigua non concludit,per d.c.in præſentia,de proba. & l.matrem.ff.eo.tit.{& l.non hoc.C.vnde legiti.cum ſimilib.}Dicit tamen Iaſ.quòd durum eſſet recedere ab opi.Bart.& communiori.At quantum ad priorem illum caſum pertinet de inſultu & vulnere,nullus hactenus tenuit contrarium, quia etiam cum dubium ſit ex eo teſtimonio , an incontinẽti aut ex interuallo vulnus ſit illatum,in dubio quod mitius eſt ſequimur,vt iam diximus, & probat tex.in l.præſes,& in l.interpretatione.ff. de feri. Igitur hæc dictio,poſtea , vt repetamus, dubium & ambiguum tempus dicit.

Autoris ea de re opinio.

8 ¶Sicuti & dictio antea,quæ illi oppoſita eſt , vt planè liquet ex l.commiſſum. C. de adulter. atque ex illo

Dictio antea,

BIU Cujas

dictioni postea, opposita.

ex illo ipsius Suetonij loco in Domitiano, paulò post princ. In primisque poeticæ tam insuetum antea sibi, quàm postea spretum & abiectum. Ideoq; & ea denotat interuallum incertum, ob idq; arbitrio iudicis ex subiecta materia æstimandum, vt etiam voluit Bart. in l. j. §. diuus Seuerus, in pe. q. & ibi Alex. in addit. ff. de quæst. & Imol. in l. qui aliena. §. vlt. ff. de acq. hæred. {Vt & de dictione, ante, dicemus postea, num. 19. incipiente, de dictione post.}

9 *Deinde dictio quid significet.*

¶Similitérq; dictio deinde, quæ idem significat quod post, siue postea, vt probat tex. in l. 2. §. prius, vbi id no. Franc. Aret. col. j. ff. de vulga. & pupil. substit. & in l. tigni. §. si quis cum iudicij. ff. ad exhi. & in l. si filiusfa. in princ. ff. de relig. & sumpt. fune. & in l. si seruum Stichum. §. nunc videamus. ff. de verb. oblig. & in l. edicto. §. cùm ante. ff. de iure fisci, & in l. si seruum. §. vlt. ff. de acquir. hæred. & in l. quibus. §. quidam. ff. de condit. & demonst. & in l. vlt. C. ad leg. Corn. de falsf. dum dicitur, primitus ei qui scripturam obtulerit, deinde ei. &c. & in §. vlt. Instit. de lege falcid. cum similib. & glo. in clem. dudum, versi. ac deinde, in ipso verbo deinde, de sepult. Et illud Ciceronis in Pisonem, Qui sis ausus primùm facere, deinde Torquato grauissimo & sanctissimo viro premente confiteri, &c. Et in Philip. xiiij. Nollem primùm reip. causa, deinde etiam dignitatis tuæ. Ideo & Signor. consi. cxv. in quæstione Petri, col. j. dicit hanc dictionem esse ordinis designatiuam, & allegat l. 2. §. deinde cùm census, & iterum. §. post aliquot deinde annos, & iterum §. deinde Cornelius, vers. post deinde. ff. de origine iur. Et idem dicit Bal. consi. ccxcv. primo dicam, post medium, lib. 2. Ex quo etiam post deinde nonnunquam coniunguntur. l. 2. §. post deinde. ff. de orig. iur. vbi Zasius vir nunquam satis laudatus, id intelligens dicit, deinde, abũdare, sed ornatus causa positũ esse. Et est similis tex. in l. vlt. ff. commu. prædio. & in l. Seia. ff. de euictio. & in §. his igitur, statim post prin. Instit. de iusti. & iur. & in §. si quis agens. Instit. de actio. & apud Terentium in Andria: Nunc primum fac istæc vt lauet, post deinde quod iussi ei date bibete. Sed & nonnunquã deinde & postea copulãtur: vt in l. non quocunque. §. j. ff. de lega. j. {& l. si iure, & l. si tibi. ff. de leg. iij.} & in l. filium. §. si quis contra. ff. de leg. præstan. & in l. j. §. sciendũ. ff. de suis & legit. hæred. & in l. & seruorum. ff. de sta. homin. & in l. si plures. §. quamuis. ff. de adminis. tuto. & in l. si quis ita. §. si Titio. ff. de adim. lega. & in l. illud, §. si idem. ff. ad leg. Aquil. & in l. sicut. §. superuacaneum. ff. quib. mod. pign. vel hypotheca sol. & in l. quoties. §. vlt. ff. de noxa. actio. & in l. vlt. ff. de castr. pecu. & in l. filiusfamil. §. j. ff. de milit. test. & in l. vlt. ff. iudica. sol. & in l. si indebitum. §. j. ff. rem rat. hab. & in l. illud. ff. de peri. & commo. rei vend. {& in l. si alius. §. est & alia. ff. quod vi aut clam, & in l. si cùm testamẽto. §. si fundum. ff. de excep. rei iudic. & in l. quamdiu institutus. ff. de acquir. hæred.} & in §. j. instit. de replica.

10 ¶Ex quibus satis constat hanc dictionem deinde, quod suprà diximus, idem significare quod post vel postea. Ideóque & illa etiam intelligitur incontinenti, & sine interuallo, vel etiam cum interuallo. sicuti & post & postea. Id enim voluit glo. in d. l. 2. §. prius, in verbo deinde, & ibi clariùs Franc. Aret. col. j. ff. de vùlg. & pupil. substitutio. & Phil. Dec. in l. pacta nouissima, col. iij. vers. secunda solutio, & ibi quoque Alci. in glo. vlt. col. pen. vers. tertius casus. C. de pact. Ideo Tullius in vltima in Verrem actione, vt amoueret dubium, an statim, vel cum interuallo intelligeretur hæc dictio deinde, ei coniunxit eam dictionem statim, cum ita scribit, Statim deinde iussu Prætoris in crucem esse sublatum. {Glo. autem in l. illud. §. si idem. ff. ad leg. Aquiliam, exponit, deinde, ex interuallo, & ibi Flor. not. hanc dictionem denotare interuallum.}

11 *Hæc lex an procedat cum post donationem nati fuerint donanti liberi.*

¶Igitur vt ad casum l. nostræ priuatim veniamus, eam censeo procedere quandocunque post donationem nati fuerint donanti liberi, siue incontinenti pòst, si de illis non cogitabat, quia fortè diutius ab vxore prægnante abfuisset: siue ex interuallo qualicunque, aut longo, aut modico, id est, sine vllo temporis post donationem discrimine, nempe ex subiecto l. nostræ argumento, cùm semper & omni tempore post donationem obtineat ipsius l. ratio. Et ita quidem expressim per pauca quædam ex iis quæ diximus, voluit Franc. Ripa hîc in xxxix. q. Et id certè non absimili ratione videre licet in casu l. j. ff. de capt. & postlim. reuer. vbi ita cauetur, Quod seruus eius, qui ab hostibus captus, postea stipulatus est, hoc habebunt hæredes. Nemo enim, vt opinor, dubitabit illud obtinere, siue confestim post domini captiuitatem, siue longo pòst tempore seruus stipulatus fuerit, cùm nihil sit inter vtrunque discriminis. Et idem in l. si ita fuerit. ff. de leg. 3. vbi fit mentio de eo qui postea natus erit, ínve familiam venerit, quíve postea cognatus fuerit. Et multa alia exempla in nostris legibus comperies, ex quibus manifestè deprehendes hanc dictionem, postea, omne sequens tempus comprehendere, & propinquum, & remotum.

12 *Dictionum post, et postea differentia.*

¶Nec me tamen latet, Iaf. in multis locis, videlicet in l. si quis ita promiserit. §. Seia. col. iiij. in sexto not. ff. de verb. oblig. & in dicta l. non erit. §. si neque. ff. de iureiur. & in d. l. fructus. ff. solu. matri. & in l. post dotem, col. j. eo. tit. & in d. l. iurisgentiũ. §. quinimo. ff. de pactis, sibi fecisse finxisséque differentiam nouam quidem illam, sed admodum vanam, inter hanc dictionem postea, & dictionem post: quæ si vera esset, subuerteret omnia quæ diximus. Ea autem est, dictionem postea, suaptè natura denotare interuallum: pòst autem, minimè, sed pro confestim intelligi. Idq; probat ex dicto §. quinimo, versi. idem responsum, in illis verbis, post emptionem ex interuallo. Nam frustra, inquit, adiectum fuisset ex interuallo, si id intellectum fuisset. {Quod & idem voluit Ioan. Crotus, nulla Iaso. mentione facta, in repe. capit. j. in j. nota. de constitut. lib. vj. per d. §. quinimo. Quibus} adde & alium tex. in l. mulier. §. si hæres, ibi, post multum temporis. ff. ad Senatusconsl. Trebel. E diuerso autem, vt & hoc illi addas, iurisconsultus cùm postea addit cõfestim, in l. peregre, in princ. ff. de

ff.de acquir.poss.quasi sine ea adiectione intellectum fuisset ex interuallo,ex ipsius Iaso. sententia.Et simile est quod dicitur,postea sine mora,in l.scire debemus.§.si à iure.ff.de verb.obligatio, Et quod Terentius in Eunucho iungit continuo cum postea. Hæc enim sunt verba illius, Hos prius introducam,& quæ volo,simul imperabo, postea continuò exeo. Sed & Iasonis sententiã confirmat, quod voluerunt gloss.& Innoc.in c.congregato,vterque in verbo, postmodum. extra de elect.interpretantes eam dictionem postmodum,antequam diuertant ad alium actũ,ac durante eodem contextu electionis,& quod scribit Domi.in cap.frequens,in prin.de restit. spoliat. lib.6.quòd si testes dicunt aliquẽ possediss̃e post talem, intelligitur immediatè & sine interuallo.

13 ¶Verùm ego (pace Iaso.& Croti dixerim)nihil omnino video interesse inter eas dictiones, post, & postea,non magis quidem,quàm inter ante,& antea,quantum ad interuallum, de quo tractamus,pertinet.Ideoq; & dictionem post,sicut postea,ambiguum etiam interuallum significare, secutus Bart.& alios id nuncupatim de dictione post asserentes in d.l.fructus,& Franc.Aretin. in l. Gallus.in princ.col.v.vers.in glo.vltima.& ibi etiam Lancello.Galli.in repetitio.col.vij.versic. itẽ verbum.ff.de liber.& posthu.& eundem Areti.in d.l.si quis ita promiserit.§.Seia,in secundo notab.ff.de verb.oblig.& in}l.in duobus,in prin.ff.de duobus reis,& Philip.Franc.in cap.j.in primo notab.de constit.lib.vj.& ante hos glo.quæ id apertè sensit,in dicta clem.literas,in verbo,post datam,quam ibi expendit Barb.col.vij.& seq.de rescript.& ex externis scriptoribus Aelium Donatum,virum quidem vnum qui vocum verborumq; naturas ac proprietates optimè calluit, hoc quoque nuncupatim confirmantem in Eunucho Terentij.Idemq; de dictione antè,quæ respondet dictioni post,scribit Bald.consi.clxxix.ad euidentiam est præmittendum,lib.2.vbi dicit quòd significat incertum interuallum:quod & dicit Franc.Aret.in dicta l.ij.§.prius,col.j.ff. de vulga.& pupil.substit.Nam quòd breue aliquando significet,vt hoc illi addam,apertè probat tex. in l.si ita fuero.§.cùm pecuniam.ff.de nouatio.Et quod etiam aliquando longum,probat item text. in l.j. ff.de vi bon.rapto.cum similib.

Autoris ea de re sententia.

14 ¶Nam & quamuis hæ dictiones antè & post sese mutuò veluti respiciant,{tanquam relatiua, siue reciproca,vt patet ex l.si bona.ff.de bonis liber.ibi,post venditionem,& ante venditionem. & l.ij.§.in auo,ibi,ante conceptionem,& post conceptionem.ff.de decurio.& alibi sæpe. & planissimè apud Tullium , si is est,lib.iiij.artis Rhetoricæ ad Herennium , quo loco de demonstratione disserit.Id fieri,inquit,poterit,si quæ ante,& post,& in ipsa re facta erunt,comprehendemus.Hęc ibi.{Et lib.Acade.quæstio.iij.Et cùm in hoc mundo ornatus hic sit tam mirabilis,innumerabilis: supra,infra,dextra sinistra:ante,post:alios dissimiles,alios eiusdem modi mundos esse.} Sicuti & antea,& postea,se quoque vicissim respiciunt,vt suprà diximus,& probat etiam tex.in l. seruitutes.§.si antea.ff.de seruitu.vrbano.prædior.& in l.2.§.qui ad munera.ff.de vaca.muner.& in l.quoniam.§.si vsus,in fi.ff.de vsufruct.ear.rer.quæ vsu consu.& in l.2.§.sed cùm perspeximus,versiculo admonuimus.C.de veter.iure enuclean.& in l.2.C.de offi.questo.& in §.igitur,vers.in quibus, in procemio Instit.& in cap.nulli,de electio,lib.vj.& illud Tullij statim post principium Oratoris ad Brutum,Multi oratores magni & clari fuerunt,& antea fuerant,nec postea defecerunt. {Et ad Lentulum lib.j.epist.Appius in sermonibus antea dictitabat,postea dixit etiam in senatu palam. Atque illud}Macrobij lib.3.Satur.cap.vj.Delon neque antea,neque postea hoc incommodo vexanam.Tamen sæpissime vnum aliud mutuatur,cum eoq; coniungitur,tanquam nihil inter ea interfit.Videmus enim ante & postea copulari,& è diuerso antea & post:vt in eodem §.in auo,& in eadem l.2.§.in filiis,& in l.libertus.§.filium.ff.ad municipa. vbi ita scribitur, cum antè militasset, vel postea,& in Lex facto.§.si quis autem.ff.ad senatusconsultum Trebellia.vbi dicitur,quis ante, & quis postea decesserit.& in l.epistolam.§.j.ff. eodem tit. cuius hæc verba sunt , vtrúmne post mortem suam,an antea.& in l.sancimus.§.cùm autem.C.eo.quoque tit.vbi ita scribitur, vel post litem contestatã,vel antea & in cap.tanta,in princ.extra qui fili.sunt legit.& in cap. post translationem,paulò ante fi.de renuntiatio.& in cap.duo pueri,paulò ante fi.de desponsa.impube. & in cap.si beneficia.de præbend.lib.vj.& in sexcentis aliis locis,& apud Plinium lib. xxviij. capit. x. foueri,inquit,frigida & antè postea iubent.& ipsum Tullium in iij.in Verrem actione,Si habuisset iste edictum , quod ante istum , & postea omnes habuerunt.{& Terentium in Andria,Nam is postquam excessit ex ephebis , Sosia , liberius viuendi fuit potestas , nam antea Quî scire posses, &c.}

De eadem re.

15 ¶Imò & ex multis legibus manifestè apparet has dictiones post & postea esse eiusdem significationis & naturæ,videlicet in l.forma.§.quæ post censum.ff.de censibus.vbi quod primo loco per dictionem post dicit,idem statim per postea pronuntiat.Quæ post,inquit,censum editũ nata,aut postea quæsita sunt ,&c. & in l.j.in princip.ff.quando de pecul.actio.anna.est. vbi etiam post & postea in eadem significatione ponuntur.& in l.j.§.rectissimè.ff.de vi & vi armata,vbi etiã quod per postea primo dixerat,secundo loco dicit per post,& in l.legem.C.de natur.liber.vbi primùm dicit postea,quod paulo post dicit post eandem legem.& in l.j.in princ.ff.de milit.testa.vbi iurisconsultus nunc vna vtitur,nunc alia in re eadem aut simili:adeoq; vtranque confundit,vt clarè cognoscas,nihil illum curasse vtra vteretur.& in §.si ab hostibus,vers.dictum est,Insti.quib. modis ius patriæ potestatis soluitur,vbi primùm scribitur postliminium dici à post & limine,deinde id exponens vtitur dictione postea,pro illo post.hæc enim sunt verba illius loci.Dictum est autẽ postlimi

Qui affirmẽt dictiones post & postea esse eiusdem significationis.

BIU Cujas

postliminium à limine,& pòst, vnde eum qui ab hostibus captus est, & in fines nostros postea peruenit,postliminio reuersum rectè dicimus. Sed & vt ex eodem loco aliter intelligas nihil interesse inter has dictiones post & postea,scias eum locum esse exceptum ex Scæuolæ illius antiqui iurisconsulti sententia,quam Tullius lib.Topicorum ita adscripsit,Scæuola autẽ P.filius postliminium iunctum putat esse verbum,vt sit in eo & post, & limen: vt quæ à nobis alienata sunt, cùm ad hostem peruenerint,& ex suo tanquam limine exierint,hinc cum redierint post ad idem limen,postliminio videantur rediisse.Vides enim,vt pro illis verbis Scæuolæ,aut Ciceronis,cum redierint pòst ad idem limen,Iustinianus illa substituit,& in fines nostros postea peruenit.vt iam non dubites ex horum locorum coniunctione nihil referre,siue post siue postea dixeris. Sed est & bonus tex.in §.quibus,Instit.de hæred.quæ ab intestat defer.vbi quod primùm per pòst dixerat,confestim per postea dicit. & in aliis infinitis. Nam & nihil omnino discriminis est inter eas dictiones,nisi quod pòst præpositio est,quæ cũ accusatiuo sæpius coniungitur,interdũ cum ablatiuo,cum dicitur,longo post tempore.Postea autem,quod ex post conficitur,aduerbiũ est,quod nullum casum requirit:tamen & ipsa dictio pòst,interdũ quoque aduerbialiter ponitur pro postea,vt in l.siue libertus.in princip.ff.de iure patr.& alibi sæpe,& apud Virgilium lib.j.Aeneidos:

Pòst mihi non simili pœna commissa luetis. Et lib.iiij.Georg.

Atque aliis pòst commemoranda relinquo. Et Terentium quoque in Adelphis,

Pòst faciet tamen.

Sicut & antè, quæ præpositio est,interdum etiam aduerbialiter ponitur pro antea,apud eundem Virgilium in Bucol.

Antè leues ergo pascentur in æthere cerui.

Et de vtroque in illo Tullij loco suprà in ij.ab hinc versi.citato. Et probatur etiam apud nostros in l.si libertus,§.vlt.ff.eo.de iure patronatus,& in l.j.§.emancipatus.ff.de collat.bono.& in l.j.post prin.ff.de bonis liber.& de vtroque est tex.in l.si te parens.C.de suis & legit. & in locis infinitis. {& hæc quidem annotata quoque sunt à Prisciano li.14.non vno in loco. Et similiter antea nõnunquam ponitur pro antè,vt apud Ciceronem in oratione pro Sexto Roscio Amerino,Cuius antea prædia possedisti,quàm ipsum agnosti. Vides enim ibi antea quàm dici pro antequam.} Idcirco & antiquiores Romani iisdem notis vtrunque,scilicet ante,& antea, significabant, nempe his ANT. vt scribit Valerius Probus.vt ex hoc faciè cognoscas,etiam si nihil aliud sit,veteres illos proprietatis verborum obseruantissimos,nullum omnino discrimen inter vtrunque posuisse, sed passim vtroque sine delectu ac promiscuè, & prout legentibus libuisset, vsos fuisse.

16 *Post contractum crimen capitale donationes factæ valent.*

¶Nec huic nostræ sententiæ,quicquam obest tex.in d.l.iurisgentium. §. quinimo. Nam non ob aliud ibi adiectum fuit,post venditionẽ ex interuallo,nisi quia dictio post, sicut & dictio postea, vtrunque poterat significare,& post venditionem confestim & sine interuallo,& post venditionem ex interuallo.Ideo ne sine interuallo intelligeretur,subiungit ex interuallo.In quare vt vnũ tibi aut alterum exemplum ex multis proponamus,in l.post contractum.ff. de donat. in qua ita scribitur,post contractum capitale crimen donationes factæ valent,non magis intelligitur de donationibus factis confestim post crimen admissum, quàm de factis ex interuallo. Imò verò quæ confestim crimen sequuntur,magis obnoxiæ sunt reuocationi,aut nullitati,quàm quæ lõgo post tempore sunt confectæ,vt ibi no.per Bart.col.3.vers.quintò præsumitur.{& Alber.post Oldr.col. 2.vers.Oldra.in hoc,}& alios,ibi,& Bal.in l.si quis in ij.locis.C.de bo.proscrip.{& Pau.Cast.cõsi. 337.primò quæritur posito quòd de vero,col.iij.vers.sextò præsumitur,lib.j.} Sicuti & cùm è diuerso maleficium confestim sequitur alienationem,vt per Bal.in auth.sed iam necesse,col.j.& ibi etiam Ang.in fi.C.de donat.ante nupt.{& eundem Ang.in l.vlt.col.2.versi. item si donauit ante maleficium.C.de bon.proscript.cum aliis multis concord.adductis à Philip.Dec.cons.ccxxxv.in causa magnifici,col.ij.vers.quinto præsumitur.}Similiter in l.j.C.ex delic.defun.vbi scribitur,Reo criminis defuncto post litis contestationẽ successores eius teneri,num intelligitur reo confestim defuncto lite cõtestata tantũ,an verò etiã lõgo post tẽpore?Et certè nemini dubiũ nihil interesse.

17 *Dictio post, simpliciter prolata, intelligi potest de longi temporis interuallo.*

¶Quid quòd tex.habemus in l.Paulus.§.Caius.ff.de libera.causa,& in l.perfecta. C. de donatio. quæ sub modo.{& in l.latinus,in prin.ff.de lega.2.}& in l.qui quadraginta.§.qui ducenta.ff.ad legem Falcid.his verbis vtentes,post aliquantulum temporis,& post aliquantum temporis, quæ idem significant,quod statim post.Ex quo retorquendo argumentum Iason.in eum ipsum,possessum assumere,id verbum pòst,simpliciter prolatum intelligi de longo interuallo.Nam aliàs frustra adiectum fuisset aliquantulum temporis,si intellectum fuisset.Quòd si quis neget ea verba,post aliquantulum temporis,significare statim aut confestim post,& ita sine interuallo, legat text.his verbis post statim vtentem,in l.petens.C.de pactis.Seu,inquit,antecessit pactum,seu post statim interpositum sit.& in l.is qui.§. Aristo.ff.quod vi aut clam.vbi dicitur,statim post venditionẽ cõtractam.& in l.j.ff.iudicatum solui,ibi,post rem iudicatã statim dies cedit. & in l.j.§.dies,ibi, post sententiam dictam statim &c.ff.quando appel.sit.& in §.an seruo, Instit.de legat. vbi in duobus locis dicitur,statim post factum testamentum.& in l.2.§.constat,ibi, statimq; post sententiam.ff. de pœnis.{& in l.liberto.§.vlt.in fi.ff.de annuis legatis,cùm dicit,confestim post mortem patris.& similis tex.}in l.ideóque.ff.de Carbonia.edicto,ibi. Nam si confestim post patris mortem, &c. Et paulopost subiungitur,Si verò interposito tempore,& cætera.vt facilius hinc agnoscas vim horũ verbo

verborum.& in l.filium,quæ est penul.ibi, confestim post aditam hæreditatem.ff.de optione legata.} & in l.j.§.exactio autem.C.de rei vxo.actio.in ex stipulatu actionẽ transfusa,cùm dicitur, statim post dissolutum matrimoniũ.& Suetonium in Augusto. De reddenda publica bis cogitauit,primò post oppressum statim Antoniũ.Sed & habes tex.in c.causam,extra de electione, vbi scribitur, continuò vnus post alium. & apud Plautũ in Menechmis,Paucis diebus post Tarenti emortuus est.& Cæsarẽ libr.cõmentariorum de bello Gallico iij.Paucis pòst diebus sese daturos dixerũt.Et iterũ lib.vj.paucis pòst diebus ciuitatẽ recepit.Et paulopost, interim paucis pòst diebus fit ab Vbiis certior.& Tulliũ Philippica j.liberatus cædis periculo paucis pòst diebus.& iterũ Philippica 10.Cassius lapsis paucis pòst diebus, & Salustiũ in Catil. Post paucos dies Lucius senator in senatu literas recitauit.& Corneliũ Tacitum lib.xv.Paucos post dies vni ex illo cõtaminatorum grege denupsit.vt omittamus illam loquẽdi formulam,qua & nostri & alij probatissimi scriptores vtuntur,cũ scilicet dicitur paulopost,vt in §.vlt.in fi.Insti.de exhære.libe.& alibi sæpe. & Plautus in Pseudolo,Paulopost magis ille homo meus est.& Tullius in epist.ad Octauiũ, post etiã paulo tẽporibus ita postulãtibus cedã vrbe.Et rursum,paulo post fugatũ illũ hostẽ &c.Sicuti & de dictione ante,quæ eandẽ vim(vt diximus)habet,est illud ipsius Cęsaris lib.j.Reperiebat etiã Cæsar inquirendo præliũ equestre aduersum paucis ante diebus factũ. Et sæpius dixerunt paulo ante optimi scriptores,& omniũ princeps Tullius sæpissime, sed in nullo loco apertiùs declarauit propriã vim & significationẽ huius locutionis,quàm in vj.in Verrẽ actione,cùm scribit, Nuper homines nobiles eiusmodi iudices, quid dico nuper? Imò vero modò, ac planè paulo ante vidimus,&c.Ex quibus planè cõficies per arg.Ias.in eũ detortũ,dictionẽ pòst,suapte natura non statim intelligi,siue cõtinuò,aut intra modicũ tempus.Nã ad quid eæ dictiones adiicerẽtur, si ex illius dictionis pòst,vi ac proprietate intelligerẽtur? sicuti & è diuerso in dictione postea habemus tex.in l.ait lex.ff.ad leg.Aq.cuius hæc verba sunt,& postea post longũ interuallũ mortuus sit.Nã si ar.Ias.est efficax,hauddubiè dictio illa postea suapte natura nullum aut modicum interuallum significasset sine illa adiectione post longum interuallum,quod ipse Iason non admittit.

18 ¶Sed quid in tot ambagibus & inuolucris immoramur,cũ habeamus alios tex.clariùs omni luce probantes id quod asserimus,videlicet dictiones postea & post vtrũque significare,& sine interuallo,& ex interuallo? De priori quidem in d.l.in duobus,in prin.ff.de duob.reis.vbi postea verba,licèt antè prior respõderit, postea posterior,continuò subiungit & hæc verba,si ex interuallo concipiatur.Quasi scilicet illud quod dixerat,postea posterior,posset intelligi & ex interuallo, & sine interuallo,nisi adiecisset,si ex interuallo concipiatur.Id quod annotauit Fran.Are.in prin.ex hoc inferẽs ad id quod suprà diximus de teste deponente per dictionem pòst,& ita etiam apertè innuens nihil has dictiones differre,vt cum trahat illum tex.de vna loquentem,ad alteram.

Dictiones post & postea utrũque & sine interuallo & ex interuallo significant.

19 ¶De dictione post,habes & tex.in l.vt iurisiurãdi.§.iurare,le j.ff.de pen.liber.vbi hæc verba scribuntur.Iurare autẽ debet post manumissionem,vt obligetur:& siue statim, siue post tempus iurauerit,obligatur.Vides enim primùm lector amãtissime,vt quod primo loco simpliciter dixerat post manumissionẽ,mox interpretatur,siue statim,siue post interuallũ.deinde vides quòd statim & post tempus ponũtur vt diuersa,sicuti etiam fit in l.vlt.§.vlti.ff.quod vi aut clam.& in l.si quis ita.ff.de manu.testa.vbi & glo.interpretans tex.qui ita (vt diximus) loquitur, scilicet siue statim, siue post tempus,hæc scribit,id est siue in testamento,siue postea ex interuallo.Ex quibus etiam illud intelliges,eam gl.eas dictiones post & postea cõfundere & miscere, quantũ ad significationem interualli.Sed & in l.iij.§.Stichus.ff.de statulib. illico & post tempus ponũtur quoque vt diuersa.& in l.generaliter.§.si cui legatum.ff.de fideicom.liber.vbi etiam confestim & post tempus vt diuersa ponuntur.& in l.si patroni.§.qui fideicommissariam.ff.ad senatusc.Trebel.vbi est simi lis tex. { sicuti etiã est in l.vlt.§.vlt.ff. quod vi aut clam.} Et in l.obligari.§.tutor.ff.de aucto.tut. vbi in ipso negotio,& post tẽpus,vt varia quoque adscribũtur.Et est similis tex.in §.tutor. Insti. eo.tit.vbi gl.expressim intelligit illud post tempus,scilicet nõ modicum. Nam aliàs nõ conueniret tex.vt ibi ostẽditur.& in l.si seruitus.ff.de seruit.vrb.præd.cùm dicitur,siue quod in præsenti, siue quod post tẽpus, &c. Et apud alios quoque probatissimos scriptores post tempus significat cõfecta re,& intempestiuè,siue nõ suo tempore,vt Plautus in Captiuis, Serò post tempus venis. & Tullius in oratione pro P. Quintio,Ego pro te nunc hoc cõsulo post tẽpus,in aliena re,quod tu in tua re,cùm tempus erat,cõsulere oblitus es.Et apud nos in §.fideiussores,Instit.de fideic.ita scribitur. Plus enim est statim aliquid dare,minus est post tempus dare:sicuti è diuerso ante tempus significat etiã nondum tempestiuo tempore. Tullius in v.in Verrem actione, Vt in alienam prouinciam mittat literas ante tempus.Et in epist.ad Octauium,Decreuit in foro statuam, locũ in Senatu,summum honorem ante tempus.& Salustius in Iugur.Ante tempus domo digressos conturbare rem.Et in l.pecuniam,in fi.ff.si cer.pet.vbi ita dicitur, ante tempus.petere videor. Et in eadem significatione dicitur ante diem,vt apud Ouidium lib.1.Meta.

De eadem re.

Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Et pecus ante diem partus edebat acerbos.
Ante diem lachrymas ossa bibere meas.
Sic tener ante diem vultu gressúque superbo
Vicerat æquales.

Et lib.iiij.Fastorum:
{ & in epistola Sapphus ad Phaonem:
Et Statius lib.ij.Syluarum,

BIU Cujas

¶ Et ante hos Virg.lib.iiij.Aeneid.

Sed cadit ante diem. Et alibi eodem libro:

Sed misera ante diem.

Sed vt redeamus,sunt & alij quoque tex.probantes eam dictionem post,interuallum significare. vt in l.j.in prin.& iterum §.j. rursumque in l.cum post mortem.ff. quan.de pecul.actio anna.est. In quibus manifestè apparet eam dictionem significare tempus annale. Et in d.l. post dotem.ff. sol.mat.vbi post dotem datam non potest pater stipulari eam sibi restitui facto diuortio sine voluntate filiæ.Quod hauddubiè intelligendum est ex interuallo,vt etiã gl.& doct.ibi intelligunt, quia incõtinenti pater id sibi inuita filia posset stipulari.l.quotiens,eo.tit.Id quidem quoque tex. in l.ij.§.deinde Cornelius.ff.de ori.iur.vbi diuus Augustus xvj.prætores constituit, pòst deinde Claudius duos prætores adiecit.Cũ tamen inter Augustũ & Claudiũ fuerint duo imperatores, Tiberius scilicet & Caligula,qui diutius regnarunt.Et tex.in §.vnũ, in authen.de resti.& ea quæ par.cũ dicitur,post priores nuptias antequã annus expleatur.Quibus verbis apertissimè ostẽditur omne tẽpus quod intra annũ est,cõprehẽdi.Et in c.ab exordio.xxxv.dist.scribitur quòd post diluuiũ lex data fuit per Moysen.Et tamẽ satis constat Moysen secutũ fuisse diluuiũ multis non dicam annorũ,sed seculorum curriculis. Ex quo & Domi.ibi not.in iij.not.eam dictionem post, dici etiã de longo interuallo.Et tex.in c.cũ de appellationibus,in fi.de appel.lib.vj.cũ dicitur,saluis iis quæ super appellationibus post sententiã interpositis sunt statuta.Nã & ea dictio pòst,illic compræhendit appellationẽ decima pòst die interpositã,ex aliis iuribus ,sicuti & scitè annotauit ipse Domi.in eod.c.§.si vero,col.2.ex hoc inferens id quod suprà diximus,hanc dictionẽ pòst significare actũ,qui fit ex interuallo.Et rursum tex.in c.non solũ,eo.tit.& lib.tũ in prin.c.ibi,innouata post appellationẽ.tum in §.illa verò,in illis verbis, quæ post appellationẽ interpositam ante diffinitiuã sententiã innouantur.In quibus locis idem Domi.no. videlicet in priori ad prin.illud idẽ quod in d.§.si verò.Nẽpe quòd hæc dictio denotat actũ qui fit ex interuallo.Et in posteriori etiam in prin.no.has dictiones ante & post, significare actũ & mediatum & immediatũ.Quod & idem dicit ipse Domi.in d.c.frequens,in prin.post mediũ,& ibi quoque Phil.Franc.in iij. not.de resti.spol.lib.vj.per d.c.non solum.Et idem Domi.in c.j.in prin.de consti.eo.lib.& in c.ij. in prin. & ibi ante eum Pet.Anch.de cõfes.eod.quoque lib,& idem Domi.in c.post ordinem, & ibi quoque Card.Alex.vterque in iiij.no.v.dist.& Imo.in l,cùm quidam.§.fuum,& ibi etiam Fran.Aret. col.2.versi.in gl.super verbo,post certum.ff.de acquir.hære,& idem Franc.Aret.in d.l. Gallus,in prin.col.5.versi.in gl.vlti.ff.de libe.& posth.vbi illud nuncupatim dicit hanc dictionem vtrũque significare,& ex interuallo,& incontinenti.Et rursum in d.l.ij,§.prius,col.j.ff.de vulg.& pup.vbi idem dicit de vtraq; dictione ante & post.& Card.Alex.in c.si quis post,in j.not.lj.dist.& Claud. Aquensis in l.non solum.§. morte,in j.q.Bart.super materia protestationis,& ibi quoque Anto. Rub.in repe.ff.de ope.no.nun.& Phil.Dec.qui ex hoc consuluit in pulchro casu consi.431. cuius superscriptio incipit,verba directa.col.2.versicu,sed tamen prædictis.& ante hos Bal.cuius nullus illorum meminit,in c.cum tu.ad fi.vlti.no.ext.de testi. dicit quòd actus momẽtaneus nõ recipit has dictiones ante & post.& idem consi.clxxix.ad euidentiam,libr.2.asserit has dictiones ante & post,posse intelligi & cũ interuallo,& sine interuallo. Ideoque sicut statim & postea ponũtur vt diuersa,vt suprà dictum est in princ.ita & statim & post,vt in l.si voluntas.C. de rescin.vend.vt hinc etiam intelligas nihil omnino interesse inter post & postea.Et tradit Barba.in l.j.§.qui præsens,col.4.ff.de verb.obli.hãc dictionem post ex propria natura denotare interuallum,& allegat quædam loca loquẽtia de dictione postea,tanquã scilicet sentiat nihil esse discriminis inter vtranque.Sed bene facit tex.in ea l.qua Iason innititur,scilicet in l.iurisgentium.§. siue autẽ.ff.de pact. vbi ab initio,& post pactum,ponuntur vt diuersa.

Ante & post dictiones, significãt actũ & mediatum & immediatum.

20 ¶ Quæ cum ita sint,idcirco multi dixerũt testes deponentes Titiũ possedisse post Caium,nõ con-
De eadem re. cludere hunc post illum illico,& vt nostri loquuntur,immediatè possedisse,cõtra quàm suprà ex Domi.diximus.Ita enim voluit & ipse Domi.sibi palam contrarius,& post eum Phil.Franc.in d. c.j.de cõst.lib.vj.& idem Domi.in c.vlt.& ibi quoque Card.Alex.vterq; post prin.xxiiij.dist.rursusque vterque in c.qui semel,in ij.not.50.dist.& Barb.in procemio cle.§.hæc sanè,col.j.& Anto. Burg.in c.si vẽditori,in prin.ext.de empt.& vendi.pro quibus est tex.suprà à nobis citatus, in c. causam,ext.de elect.ibi,vnus cõtinuò post aliũ. Et idẽ si testis loquatur per dictionẽ ante,ita scilicet,Caiũ possedisse ante Titiũ vt nõ probet immediatã vtriusq; possessionẽ,affirmat Domi. in ¶ c.Romana.§.cũ autẽ,in ij.no.de appel.lib.vj.vbi nũcupatim dicit posse referri ad actus mediatos, & immediatos,& trahit ad id quod diximus de teste; & rursum in c.j.§.licèt,in iij.not. de procurator. } c.habeatur.xviij.dist.& ipse item Domi.& Card.Alex.in c.si quis etiam,in fi.xxxij.dist.& idem Card.in c.ante sententiã,in prin.ij.q.vj.& Barb.in l.qui ante calendas, col.2.ff.de verb.obli. Et vtrunque voluit ipse Domi.& Cardi.in c.j.post prin.xxvj.dist.& Fely.in c.licèt causam,col.6. versi.itẽ de testib.extr.de proba.Et est optimus tex.etiã probans dictionem ante,significare actũ & mediatum & immediatũ,in c.capellanus,vbi Pan.not.in ij.no.ext.de feri. Et facit etiam tex.in c.ex tua,ibi,qui in proximo ante eos ecclesias tenuerunt,extr.de fili.presbyt.& similis text.in ca. Michael,eo.titu.& tex.in c.cùm p.ibi,vnus post alterum instanti vicissitudine,ext.de accu.Igitur cùm hæ dictiones possint vtrunque significare, consequens fit probationem quæ de immediata

possessione

possessione debet fieri, hîc non concludere tanquam ambiguam, vt suprà diximus in simili, per c. in præsentia, de probat.

21 ¶His adde quòd cùm præpositio à plerunque idē significat quod post, vt in l.ij.§.quod ad magistratus.ff.de origine iuris, cùm dicitur, & veluti secundum locū à regibus obtineat, id est, post reges, vt scienter exponit Zazius, qui & ad hoc citat illud Plinij lib.28. Equarum virus à coitu in lychnis accensum, id est post coitū. Cui adde & eundem Plinīū lib.6.c.vj. Sternuisse à coitu, abortiuum est. { & lib.25.ca.v. Hoc contingere, si à conceptu succus protinus bibatur in passo, paulò post, quarto die à balneo coire eas. } & Plautū in Curculione, Quid anteponis Veneri à iētaculo, & illud Suetonij in Tiberio, A commeatu castra repetentes, id est, post ientaculum, & commeatum. Certè etiā eadem dictio potest significare & statim post, & ex interuallo, vt probat illud eiusdem Suetonij in Cæsare: plebs statim à funere ad domū Bruti & Cassij cū facibus tetendit. Nam si ea locutio à funere simpliciter significasset cōtinuo post funus, frustra Suetonius statim addidisset, vt diximus in simili de dictione post. Quanquā idem Zasius in eadem l.ij.versi.initium, in verbo, à cæde, arbitratus est eā dictionē habere vim immediati temporis, motus autoritate illius loci Suetonij, qui diuersum probare videtur: sicut & illud eiusdem in Tiberio: Sed nō statim pòst à funere ad negotiorū consuetudinem rediit. Neque tamen inficior eam dictionem cùm tempus aut locum diuidit, significare immediatū tempus aut locum, vt si dicatur, à die, à fundo Titij, & similia, vt in l.pater.§.sexaginta.ff.de adult. quam & ipse Zasius citat, cum simil. { Ideoque Fran. Aret. consi.lxxj. diligenter & maturè, col.vlti. scribit quòd ea verba, à prima hora mortis, significant immediatè finita prima hora. }

A dictio, interdum post significat.

Vel cum interuallo uel sine interuallo.

22 ¶Quod autem suprà dictū est ex gl. & Inn. in d.c.congregato, de elect. nihil nostræ sentētiæ contradicit, quando nō negamus has dictiones, post, postea, postmodum, etiā posse intelligi cōfestim post, & sine interuallo, secundum subiectam materiam. Nam & illic ita intelligi debere suadebat tex.in c.cùm post petitam, extr.eod. quem allegant gl. & Inn. Sed id tantùm dicimus nō necessariò nec ex natura dictionis esse. Quin etiam habemus tex. probantem dictionē postmodum, qua vtitur d.c.congregato, significare etiam interuallum, in l.ij.C.de cust.reor. prout illum intelligūt Iaco.Bu. & Ang.ibi, & Bar.in l.j.§.diuus Seuerus, in pen. & vlti. quæstio.ff.de quæstio. & Barb. qui hoc nūcupatim adscribit huic dictioni, in d.l.si à fure, col.3.ff.de verb.obli. { & in c.potuit, col.7. versicu. & pondera istum, extra de locat. } & consi.liij.illud adferam, col.pen.lib.j. & consi.lx. sapienter scripsit, colum.antepenul.eo.lib.j. & consi.ix. præclarè scribitur, colum.iij.libr.ij. & consi. lxxj. eodemque vlti. sapienter magnus ait, col.x.versic.secundò pondero, eod.lib.ij. vbi & ad hoc allegat tex.in c.in præsentia, ext.de probat. quem dicit meliorem totius iuris. & consi.xxv. scribitur sapientiæ septimo, col.3.lib.ij. & est bonus tex.in c.j.ad fi.iuncta gl.in verbo, postmodum, circa medium, ext.quod met.caus. & in c.ex parte B.ext.de corp.vitia. & in c.j.de iur.cal.lib.vj. cùm dicitur, postmodū in qualibet parte litis. Et ipse Bart.in eo.cōsi.ix.lib.ij. ex eo infert etiā dictionem, pòst, significare interuallum, & id quidē longum, tanquā scilicet postmodum & post sint eiusdē significationis. Sed & de dictione postmodū habemus & alios optimos tex.in d.c.nō solùm, ibi, postmodum infra decennium. de appel.lib.vj. & in c.literas, ibi, postmodum anni spatio reuoluto, extra de concess.præben. Ex quo Fran.Ripa.in c.cùm M.Ferrar.in xvj.no. dicit etiam hanc dictionem postmodum, denotare interuallum magnum vel modicum secūdum subiectam materiam. Et tex.optimum in c.accusatus.§.licèt verò, de hæret.lib.vj.ibi, & postmodum voluit corrigere dictum suū. Et ibi gl.in verbo, postmodum, interpretatur ex interuallo: quam sequūtur Ioā. Mo.Archi.Io.And.Domi. & Phil.Fran. & tex.in c.commissa, versi.cæterum, iuncta gl.ibi, quæ interpretatur postmodū, elapso anno. de elect.lib.vj. Nec omittamus tex.in l.neque.C.de decur.lib. x.ibi, vel postmodū quoquo tempore, & in c.potuit.extra de loca. cum scribitur, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuisset. Nā si ea dictio suapte natura modicum tempus significasset, frustra hæc verba, celeri satisfactione adiecisset. { Porrò Terētius in Hecyra vtitur hac dictione postmodum, ne quis putet eam barbaram. Neque abs te immeritò esse accusatam post modū rescisca. Cy.autem in d.l.j.in vj.oppo.ff. si cer.pet. pares facit has dictiones post & postea, asserítque vtranque significare tempus dubium.

Poſtmodum dictio significat interuallum.

Etiam magnū & modicum.

23 ¶Denique vt hoc caput finiam, si plura scire cupis de natura & significatione harum dictionum postea, post, ante, vide tex. & no. in l.eum qui ita, §.qui ita stipulatur. & in d.l.qui ante calēdas, vbi plenè Raph.Co.Rom. & Fran.Aret.ff.de verb.obli. & in l.anniculus.§.ante diē, & ibi docto, præsertim vero Alciat. qui eum locum doctè ac scienter interpretatur.ff.de verb.signi. & gl.j.in c.anteriorum.ij.q.vj. Oldr.consi.xlix.consueuit, col.vlt.versic.quod quandoque ante. Alber.in proœmio ff.in §.illud autem, & ibi etiam Hiero.Cagno. & eundem Alberic.in suo vberrimo lexico, in verbo, postea, latè Bar. & alios post glo.in l.ij.§.creditum.ff.si cer.peta. Bar. Saly. Imol. Franc. Aret. Alex. & alios recentiores in l.si cui legetur.§. hoc autem.ff. de lega.j. & ibi etiam ipsum Francisc. Aret.in prin.l. { Bar.in tracta.de insula, in verbo, quod si vno, col.j.versi.videndum est de ante, } & Bar. & Bal.in l.insulam.§.fructus.ff.solu.matri. { Signo.in repet.l.postquam, col.2.versic. venio ad oppo.C.de pactis. } Bal.in l.ex his verbis, circa medium.C.quando dies legati cedat, & in l.ij. C. ne de statu defuncto. { vbi per eum tex. dicit hanc dictionem tempus præteritum perfectum significare } & in d.c.cùm tu, in vlti.not.de testi. & d.consi.clxxix. ad euidentiam, lib.ij. { Salyc.in

De eadem re.

BIU Cujas

l.si pacto,col.5.versi.ad l.nuda.C.de pactis.} Ang.consi.cclxxv.thema super quo consiliũ petitur, col.vlt.versi.nunc venio ad depositionem.& Raph.Co.consil.xcix.quædam possessio,in vlt.dubio.Pau.Cast.consi.cxvij.super primo dubio si quæritur.col.2.lib.j.Card.Flo.consi.cv. consilium redditur,col.2.versic,durat ergo tandiu,& iterum col.pen.versi.ad quintam.Domi.consi.cxxj.attenta forma,col.j.Alex.in l.si quis eum.§.j.col.j.& ibi etiam Fran.Aret.in j.no.ff.de vulg.& pup. & in l.inter stipulantem.§.si Stichum.ff.de verb.obli.& consi.cxlj.viso testamento, col.2.versic. confirmo ex illa dictione postea,lib.& Fran.Aret.in l.si ita quis,in ij.not.ff.de vulg.& pup.Barb. in c.vlt.col.8.de rescri.& in c.post cessionem,col.j.de proba.Soci.in l.sed in illo.§.sed circa, col.2. ff.de reb,dub,& Anto.Corse.in suis singu.in verbo,postea. { Phil.Dec.consil.ccccxxxj. cuius superscriptio incipit,verba directa,circa medium.& consi.cccccxciij.viso puncto,col.2.versi.prædictis tamen non obstant.}

SVSCEPERIT LIBEROS.

1 *Suscipere liberos.*

ELeganter dicit,susceperit liberos, pro genuerit.Tullius Philippica iij. Ipse ex libertini filia suscepit liberos.Et in oratione ad pontifices pro domo sua,Habet vxorem, suscepit etiam liberos. Et in v.in Verrem actione, Susceperas enim liberos non solùm tibi, sed etiam patriæ.Et Virgilius lib.4.Aeneid.

Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugam soboles.

Imperator scpe grosso modo & impropriè loquitur. Et iurisconsulti nonnunquam. Verba quædam non proba à iurisconsultis usurpata. Certiorare. Meliorare. Certificare. Iurisconsultorum summus labor circa uerborũ proprietatem.

{ Corne.Tacit.lib.ij.Ducere vxorem,suscipere liberos,ne clarissima familia extingueretur.Et vndecimo,velut suscipiendorũ liberorũ causa conuenisse.Et apud nostros iurisconsultos sæpissimè, vt in l.ex facto.§.quæ autem.ff.ad Trebel.} Nam & Constantij & Constantis tempore,quorum hæc l.est,nondum omnino exciderat nitor atque ornatus Romani sermonis,sed paulò post non elegantia solùm,verùm & puritas quoque linguæ Latinæ prorsus est amissa, passimq; putida barbaries recepta,vt videre licet ex multorum recentiorum imperatorũ legibus:quæ ansam præbuerunt Bald.vt diceret in c.j.§.& quia vidimus,col.6.versi.& interdum,tit.qui feud.dare pos.quòd imperator quandoque grosso modo & impropriè loquitur. quod & post eum vsurpauit Barb.in repe.rub.C.qui admit.col.9.Quod & iurisconsulti quoq; nonnunquã faciũt,si credimus Accursio in l.si ita stipulatus fuero,si Titius,in prin.in verbo,dena.ff.de verb.obli.Quin sunt & qui contendunt verba non admodum proba,nec satis recepta,vt inquiunt,à probatis scriptoribus, vt certiorare,meliorare,certificare,certificatio,& alia id genus,à iurisconsultis (quorum tamẽ summus labor est,vt scribit Fabius lib.5.ad fi.) fuisse vsurpata: vt in l.iij.§.si hæres.ff.de minor.& in l.ita veniunt.§.petitam.ff.de petit.hæred.& in l.iusiurandum ad pecunias,in prin.ff.de iureiur.& in l.si vt certo.§.idem denique.ff.commod.& in l.si quis in pignore.§.j.ff. de pig.actio.& in l.quod & lex.§.is qui nescit.ff.de libe.ho.exhi.& in l.iiij.§.planè.ff.de fideicõ.libe. & in l.si pecuniam.§.si seruum,in prin.ff.de condi.caus.dat.& in l.j.§.eleganter.ff.depositi.& in l. voluit,in prin.ff.de inter.act.& in l.j.§.vlti.in fi.ff.de eo qui pro tut.& in l.si fideiussor, in prin.& iterum in §.hoc idem,in duobus locis.ff.mãda.& in l.sed & reprobari,in prin.de excu.tuto.quam illud postremum,vt reor,sit magis interpretis cuiuspiam,quàm iurisconsulti.Nã ea lex (ni fallor)Græca erat.& in l.cum tabernã.§.idem quæsiit.ff.de pigno. { nisi & is locus sit interpretis, non iurisconsulti.} & in l.j.§.vlt.& l.quæro,in iij.locis.ff.de actio.empt.& in l.j.§.quid ergo si seruus.ff.si quis omiss.caus.test.& in l.vlt.in prin. { in duobus locis.& iterum in §.quæri.} ff. si quis ord.in bon.poss.ser. { quæ lex est Marcelli,ne putes Vlpianũ solum hoc vocabulo vsum fuisse.} & in l.hæredes.§.in testamentis.ff.de testa.& in l.æquissimum.§.inde quæsitũ.ff. de vsufr.in quo loco meliorare scribitur.& in l.j.§.sed ego quæro.ff.quod iussu.& in l.j.§.vlti.ff.de eo qui pro tut. nego.gesit. { Et verbo quoq; meliorandi vsus est imperator in l.sicut.C.de euictio.& in l.si quis authoritate.quæ est pen.C.de omni agro deser.lib.xj.& in l.nemo,quæ est vlt.C.de fund.rei priua.eo.lib.xj.} Sed & medietatis vocabulũ vsurpauit Paulus in l.antiqui.ff.si pars hære.peta.Quãuis Tullius ea voce vti ausus nõ sit,vt ipse asserit in libello de mũdo.Ideoq; excusari possunt ipsorũ inrisconsultorũ interpretes,vt scribit Catellianus Cotta,vir tamẽ minimè barbarus,& Gomesius qui illũ nõ memorat,in §.sic itaq;,col.8.Insti.de act, si & ipsi barbarè ac grosso modo loquuntur,quia permissum est eis ita loqui,vt lex vel imperator loquitur,siue propriè, siue impropriè,vt dicit Bal.in l.j.C.de bon.pos.vnde liber.Quãdo & Tullius ipse parens linguæ Latinæ Plinio dictus,in j.lib.de legibus sese excusat,quòd quoniã in populari ratione omnis sua versaretur oratio,populariter {interdũ} loqui sibi necesse erat. {Idemq; nonnunquã non tã propriis nominibus,quàm notioribus vtitur,vt tradit Boetius in cõmentariis Topicorũ eiusdẽ Tulij.}Et Solõ Athenienſium legislator traditur in suis legibus pingui Minerua fuisse locutus.Ex quo nonnulli Solœcismũ dictũ putãt.Plato quoq; scripturus de legibus,ita loquitur lib.j.Neq; de his,ait,disputamus,elegãtiã vel ruditatẽ verborũ obseruaturi.quasi scilicet in cõscribẽdis legibus nõ admodũ elegantiam curaret.Galenus autem omniũ medicorum eloquentissimus simul & doctissimus,lib. Therapeuticæ j.scribit nõ admodum referre,nihilq; ad rei scientiã incõmodi afferri,si quis solœcismum committens nominet, modò de qua re nomen pronuntiet,clarè explicet. Cui concinit

tritum

tritum illud prouerbium à Gellio libr.xij.ca.v.memoratum, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον, id est, rudiùs siue indoctiùs loquere,& apertiùs siue clariùs.de quo multa Erasmus Chiliadis j. centuria 1.ca.xxxix. { Proculus autem noster in l.insula,in fi.ff.de acquir.rer.domi.dicit se verbis abuti, vt faciliùs intelligeretur.Et facit l.nec seruus.ff.de peculi. } Id quod cùm semper aliàs obseruãdum sit,tum præsertim cùm res sacras,cuiusmodi sunt leges.l.leges sacratissimæ.C.de legib.tractamus. Nam eæ res sacræ omnem prorsus elegantiam ornatumque aspernantur & abiiciunt, vt videre licet apud Lactantium lib.iij.diuinarum institutionum c.j.& iterum libr.v.c.j.& Eusebium multis in locis præparationis Euangelicæ.

2 ¶Sed vt ad l.nostram ex hoc veluti diuerticulo redeamus,intellige hæc verba,susceperit liberos, scilicet legitimos,simul & veros,simul & naturales.Neq; enim vel legitimi solùm,id est,adoptiui, aut spirituales,vel aliàs ficti,vel etiam naturales tantùm reuocant. Vt de primis,id est,adoptiuis, voluit expressè Pau.Cast.in l.ij.in fi.C.si in fraud.patron.& consi.ccccxxxiij.respondeo per ordinem,col.j.versi.præterea si aliud diceremus,lib.j.& nulla illius mentione facta,Alex.cõsi.xl.super primo dubio,col.vlt.versi.nec puto etiam,lib.iiij.& Soci.consi.ccxxvj.quæstio præsentis cõsultationis,col.4.lib.ij.Calca.consi.xx.ista quæstio habet tria dubia,col.3.versic.vltimo addunt.Iason in l.generaliter.§.cùm autem,col.5.versi.octauò limita,& ibi Phil.Dec.col.6.versi.septimo ista lex. C.de insti.& substit.& idem Dec.in c.in præsentia,col.15.versic.quartò non habet locum,extr.de probat.& consi.ccclxvj.pro declaratione,col.3.versi.non obstat quod suprà.& consi.ccccxcj.conclusionem,col.j.& Fran.Ripa.hic in xxiiij.q.qui vnum Alex.citat.& Fran.Curt.iunior,qui & illum tantùm citat,in l.j.col.3.nu.9.C.de pact. { & Pau.Parisiens.consi.lxxij.videtur dicendum,col. 4.nu.32.lib.j.& consi.lxxiij.donatio ista,col.4.nu.29.eo.lib.j.Rochus Curt.in tracta.de iure patro. in verbo,ipse vel is à quo,in xxxiiij.q.col.2.versi.sextò facit.Cæsar Lambertinus in tractatu eiusdem tit.in ix.arti.ij.q.prin.ij.partis lib.j.col.2.versi.sextò adducit. }

Adoptiui filii an reuocent ex hac l.

3 ¶Et id sanè verum est.Nam aliàs semper esset donanti parata via,quandocunque vellet, infringendi reuocandiq; donationem à se factam:quod fieri nõ debet,vt in simili dicitur in l.nec ei.§.j. ff.de adopt.ibi.ne esset in potestate tutorum (adoptãdo scilicet,nã de hoc loquitur) & finire tutelam,& substitutionẽ à parente factam extinguere.Hæc ibi. Et ita quoque in potestate donantis esset ius alteri quæsitum auferendi per adoptionẽ,in qua fraus facilè confingi potest, vt ex se patet,& attestatur Tullius in ea oratione,quã pro domo sua ad põtifices habuit.& Io.Andr.in addi. Spec.tit.de succes. §.j.col.pe.vers.nec obstat,per tex.in l.cùm in adoptiuis.C.de adop.& in l.vlt.§. ex bonis.ff.de bon dam.Ideoq; etiã cauetur in l.fideicõmissum.ff.de cõd.& dem.fideicõmissum à filiis ita relictũ si quis ex his sine liberis diem suũ obierit, adoptionis cõmento nõ excludi.Et alibi scribitur,quòd is cui in tempus liberorũ aliquid relictum est,nõ potest adoptando illud consequi.l.si ita quis.§.is cui in tempus.ff.de leg.ij.de quibus vide quid scribant glo.Bar.Bal.Ang.Imo. Raph.Co.Pau.Cast.Alex.Fran.Aret.& Ias.in l.posthumus,in prin.ff.de lib.& posth.

De eadem re.

Adopt. liberi nõ prosunt ad conseq. fideic. in tempus lib. relictum.

4 ¶Nec aliàs prosunt adoptiui filij ad consequẽda priuilegia,quæ dãtur ob liberos.l.ij.§. adoptiui. ff.de vaca.mun.& §.j.versi.sed adoptiui,Insti.de excu.tut.& gl.in l.ij.§.j.in verbo,legitimos,ff.eo. tit.Id quod iuris antiqui fuisse planum est ex ea oratione,quã P.Scipio Censor habuit ad populum de moribus.In qua inter ea quæ reprehendebat,quòd cõtra maiorũ instituta fierent, id etiã culpauit,quòd filius adoptiuus patri adoptari inter præmia patrũ prodesset,vt retulit Gellius lib. 5.c.xix.vbi & verba ipsius Scipionis adscribit. Nec tamen potuit Scipio vetus illud ius adeo reuocare,quin & postea,& vsq; ad tẽpora Neronis Imperatoris obseruaretur, vt filij adoptiui prodessent ad cõsequẽda munera,vt planè liquet ex verbis Cornelij Taciti lib.xv.Percrebruerat,inquit,ea tempestate prauissimus mos, { (aut vt alij legunt grauissimus) } cũ propinquis comitiis aut forte prouinciarum pleriq; orbi fictis adoptionibus adsciscerent filios,præturasque & prouincias inter patres sortiri statim emitterent manu,quos adoptauerant. Qui magna cum inuidia senatum adeunt,ibi naturæ munus,labores educãdi aduersus fraudem & artes & breuitatem adoptionis enumerant. Et paulò pòst,Factum ex eo senatusconsultum, Ne simulata adoptio in vlla parte muneris publici iuuaret.Hæc Tacitus.Quibus adde quæ dicemus infrà in eadem gl. versi. 87.incip. similiter.

Adoptiui filii ex hac l. nec ad consequenda priuilegia,quæ dãtur ob liberos.

Factum S C. Ne simulata adoptio in vlla parte muneris publici iuuaret.

5 ¶Sed vt vlteriùs progrediamur,& ad nostros redeamus,dicit gl.in §.j.in verbo,quale,in auth.de hære.& Falc.& in §.j.in verbo,hoc obseruãdo,in omnibus in auth.de trien.& semiss. quòd constitutio quæ auxit legitimam filiorum,nõ comprehendit filiũ adoptiuum.& sequũtur Ange.ibi, & Iac.Bu.Bar.& alij in l.si arrogator.ff.de adop.vbi Bal.etiam dicit in col.3.iura statuentia filium grauatum restituere,posse duas quartas detrahere,vt in c.Raynutius,& c.Raynaldus,de test.non habere locum in filio adoptiuo, per l.Papinianus.§.pen.in fi.ff.de inof.testa.quod dictũ reputat singulare Campez.in tractatu statutorum repellentium fœminas à succesionibus,q.xl.inci.quid in filio.Sed & illud de augmento legitimæ voluit Bened.Capra cõsi.lxxx.punctus quidam Raynalducius,in ij.dubio & iterum consi.cxv.cum prout in facto præsupponitur, col.vlti.& Nicol. Vbal.in tractatu de succes.ab intesta.char.iiij.in v.specie filiorum. Quibus accedo,licèt totis viribus eorum sententiam impugnet Barb.in repe.d.c.Raynaldus,colum.36.versi.sed vnum põdera, & duabus col.seq.& ante eum Petr.Cyn.& Alberic.quos non allegat,in d.l.si arrogator.& idem Petr.& Cy.in l.j.C.de adopt.de quo etiam Salyc.ibi,& in authen.nouissima, { col.2.versi.quæro

Constitutio quæ auxit legitimam filiorum,non comprehendit filiũ adoptiuũ.

BIU Cujas

secundò an quarta,& ibi etiam Fabi.Gioch.in repe. } in vj.q.iiij.q. prin.C. de inof.testa.& Iason consi.cxlj.visa longa & serioſa,col.antepen.& seq.lib.iiij.

6 De eadem re. Nomen filii simpliciter prolatum non conuenit filio adoptiuo.

¶Præterea Ang.in d.l.cum in adoptiuis,col.2.C.de adop.scribit,quòd si ex statuto debeatur gabella ex qualibet acquisitione,filius adoptiuus tenetur soluere gabellam ex eo quod sibi relictum est à patre adoptiuo,licèt filius naturalis non teneatur,vt suprà latè diximus in præfati.l.nostræ, vers.xix.inci.& sanè in hæc omnia.& reddit rationẽ Ang.quia nomen filij simpliciter prolatũ,& sine adiectione adoptiui,non cõuenit filio adoptiuo { & ita dicit se ex facto cõsuluisse. } Et hanc deci.sequitur Bertha.in tracta.gabel.in v.part.viij.partis princ.in xiiij.q.& Soci.in l.cùm auus,col. 23. versi.adducit etiam pro communi.ff.de cond.& dem.& Geor.Nat.in repe.c.quamuis, col.pe. versi.cogitabam,de pact.lib.vj.& Barb.in repe.d.c.Raynaldus,col.29.vers.præterea si dicatur, {& iterum col.36.vbi suprà } de testa.& consi.xlix.illud afferam,col.2.lib.1. quamuis ipse contrarium teneat in d.c.Raynaldus, vbi suprà in præcedenti versi.

7 Statutum loquens de filiis nunquã intelligitur de adoptiuis.

¶Sed & Bal.quoque cõsi.xxiiij.statuto ciuitatis cauetur, lib.1.dicit quòd statutum loquens de filiis,nunquam intelligitur de adoptiuis.Sunt enim,inquit,filij ficti.quod & idem dicit in d.l.fideicommissum.ff.de condi.& demon. { & cõsi.cxlvj.titulus principis, col.1.versi.respondeo ad dubia,eo.lib.j. } Quibus adde tex.in l.filio quem,in princ.ibi. { vt veri patris adoptiuus filius nunquam intelligatur,& ibi } ne imagine naturæ { veritas obumbretur. } ff.de libe.& posthu.ex quo probatur filium adoptiuum non esse verum ac proprium filium, sed veluti imaginariũ. Et ad id etiam expendit eũ tex.Alex.in l.adoptiuum,in prin.post medium.ff.de in ius vocan.& ibi quoq; Soci.qui præterea dicit & probat ex multis, in nulla dispositione venire filium adoptiuũ appellatione filij, contra quàm ibi tradit Paul.Castren.Sed & hoc quoque probat tex. { in d.l.cùm in adoptiuis.§.sed ne articulũ.C.de adop.in illis verbis,quasi imaginaria quadã.& } in l.adoptiones, in verbis,perinde quasi ex vero filio,& iterum in verbo,videatur.ff.de adop.& in l.mulierem, in verbo,perinde.C.eo.quæ quidẽ verba improprietatem & fictionem denotãt,vt de dictione perinde,est tex.in l.qui à patre,& ibi Bar.ff.de confir.tut.& voluerunt glo.& Bar.in l.sacrilegij.§.j.ff. ad legem Iul.pecu.Bar.in l.j.in prin.ff.de recept.& in l.si is qui pro emptore,col.5.& ibi Iason nõ semel.ff.de vsuca.vbi etiam de dictione quasi. Rom.& Alex.in l.si quis vi,in prin.per illum tex. ff.de acqui.poss.cum simil.De verbo autem videtur,est etiã tex.in l.si pater filio,& ibi gl.ff.de his quæ in fraudem credi.& in l.si duo, & ibi etiam gl.in fi.ff.de acqui.hær.& voluit item gl.in l.naturaliter,in prin.ff.de acqui.poss.& Bar.in d.l.si is qui pro emptore,cum simil.Quibus adde Caiũ iurisconsultum,si is est,lib.1.Institutionum, titu.iiij.hos adoptiuos filios adfiliatos appellasse,tanquam legitimatos dixeris,respectu legitimorum:quod euidenter ostẽdit esse discrimen inter eos, & veros filios,vt inter legitimatos & legitimos.Adde etiam Bal.in c.cùm in cunctis,in fi.extr.de elect.vbi appellat filios adoptiuos filios abusiuos.Nã de illis loquẽs allegat.l.quidã cùm filiũ.§.sed videamus.ff.de verb.obl.qui tex.loquitur de filio adoptiuo.Ex quo sequitur,nec in eis hãc l.posse intelligi,per ea quæ dicemus infrà nu.24.sed attẽde lector,ad fi.& iterũ xliiij. & tu quidẽ confirma. { Sed & idẽ Bal.in l.ciues.C.de appel.illud dicit,appellatione filiorũ nõ venire adoptiuos.& Pet.Anc.in c.si verò,de sen.excom.dicit,eũ tex.loquentẽ in filiis,non habere locũ in adoptiuis.}

Adoptiui filii adfiliati appellantur. Et filii abusiui.

8 Adoptiuus filiusnõ est proprie suus hæres patri. Præteritus ab extraneo adoptatus nõ rumpit testamentum.

¶Ideoq; nec etiam filius adoptiuus propriè est suus patri hæres,vt dicũt & probãt Fran.Aret.& Iason in d.l.Gallus.§.si eius,vterq; col.3.ff.de lib.& posth.& idem Aret.in l.Cornelia,col.2.ff. de testam.per tex.in §.j.Instit.quib.mod.testam.inf.cũ dicitur,quasi agnatione sui hæredis.Nam per illam dictionem quasi,significatur quòd nõ est propriè natiuitas quæ producat suitatem.Nec etiã præteritus rumpit testamẽtum,cùm ab extraneo est adoptatus.d.l.cùm in adoptiuis,versi.sed ne articulum,& ibi Bal.& alij.C.de adop.& §.item non aliter,versi.& si decedẽs, iuncta gl.in verbo, exhæredauerit,& ibi etiam doct.Instit.eo.& §.sed & ea omnia,Insti.de hæred.quæ ab inte.defe.& gl.in l.j.in prin.in verbo,adoptiuus.ff.de bon.poss.con.tab.Nicol.Vbal.vbi suprà.{ Imol.in l.quidam cùm filium, & ibi Franc.Aret.col.5.versic.contra quam conclusionem. } & Bened. Capra.d. consi.80.in j.dubio. { De quo tamen vide Bened.Capra.cõsi.115.cùm prout in facto, col.j. } Nec item tenetur pater huiusmodi adoptiuũ filium alere vt naturalem,ex sententia gl.in d.§.sed & ea omnia,in verbo,tantummodo,& ibi etiã Io.Fabr.& Ang.Aret.Insti.de hære.quæ ab inte.defer.& Do.Guil.Bened.in repe.ca.Raynutius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelpham,nu.738.& seq.licèt contrarium teneant Spec.& Ioan.And.in addi.illius,in tit.qui filij sunt legitimi.§.j.versi.quid de adoptiuo.& Bal.in d.l.cum in adoptiuis,in prin.col.2.versi.ibi tantummodo.C.de adop.& in authen.nisi rogati,col.4.versi.sed tunc ego quæro.C.ad Treb.& Barb.in d.c.Raynaldus, vbi suprà & ante eos Plac.vt retulit glos.in d.§.sed & ea omnia.atque etiam Azo,vt etiam asseruit Io.Fab. ibi.Nec ei debetur legitima,Bal.in d.l.cùm in adoptiuis,in prin.col.3. versic.istam ergo comparationem. { Fran.Aret.in l.ex facto,in prin.col.9.ff.de vulg.& pup. }

Nec etiam eũ tenetur pater alere ut naturalem.

9 Prohibitus alienare in potentiorẽ, &c.

¶Porrò Bal.ipse in l.ea lege, col.pen.versic.quintò quæritur.C.de condi.ob causs.limitat pulchrè quidem & no.gl.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.obli.quæ & ipsa no.voluit prohibitum alienare in potentiorem,posse tamen alienare in filiũ potentiorem, de quo latè diximus suprà in prin. huius legis,versi.18.inci.sed vtcunque habeat.vt scilicet ea gl.procedat in filio naturali, nõ etiam in adoptiuo.& hoc Bal.dictum sequitur Bertha.Firmia.in suo tracta.de episcopo, in iiij.parte lib. 4.in xlv.q. versi.an autem prohibitus.

¶Sed

10 ¶Sed quod propius huc accedit, certè l.cùm acutiſsimi.C.de fideic.& alia ſimilia iura huic noſtræ l.adfinia, non habent locum in filiis adoptiuis, vt ſcripſerunt Pet.Cy.Ray.Albe.Ang.in lect. Flo. Guido.Pap.& Iaſon in l.generaliter.§.cùm autem.C.de inſtit.& ſubſti.Alex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,col.6.verſi.an autem habeat locum.ff.ad Treb.& Soci.in repe.l.cum auus,col.23.verſi.ex quibus videtur inferri.ff.de condi.& demon.Do.Guil.Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo, duas habens filias,nu.149.& iterum in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam,nu.740.in fi.rurſumque in verbo,ſi abſque liberis moreretur,le j.nu.10.in princ.de teſta.Phil.Dec.in d.c.in præſentia,col. 15.verſi.quartò non habet locum,extr.de proba.& in l.precibus,col.6.verſi.& pro iſta differentia. C.de impub.& ali.ſubſtit.& in d.conſi.cccxcix.Quamuis contrarium & malè voluerit Fulg.in d. §.cum autem.& Raph.Com.in d.l.cum auus.ff.de condi.& demon.& Barba.in d.l.cũ acutiſsimi, char.pen.verſi.& limitat iſtam l.& in d.c.Raynaldus vbi ſuprà.

Similia quædã iura huic l.nõ habent quoq; locum in filiis adoptiuis.

11 ¶Nec etiam ſtatutum præferẽs maſculos fœminis in ſucceſsionibus, obtinet in maſculis adoptiuis, vt latè conſuluit { Bal.d.conſi.xxiiij.& latiùs. } Io.Ana.conſi.xxvij.viſo caſu mihi propoſito, & ſequitur Lud.Bol.in addi.illius con.& iterum in conſi.lviij.dominus Antonius,col.x.verſi.ad prædictorum cõfirmationem.& Iaſ.in d.§.cũ autem,& in l.cum filiofam.col.antepen.verſi.tertiò quærit.ff.de leg.j.& in l.adoptiuum,quam legit cũ §.prætor ait,qui eſt vlt.l.ij.ff.de in ius voc.Phil. Dec.in d.c.in præſentia,vbi ſuprà & in d.l.generaliter,vbi ſuprà.C.de inſt.& ſubſt.& cõſi.lij.viſo eleganti cõſilio,col.j.& d.cõſi.399.& in d.c.in præſentia,vbi ſuprà.& Io.Cãp.in d.tract.ſtatutorũ repellentiũ fœminas.d.q.xl.Geor.Nata.in repe.c.quãuis,in iij.q.iij.quæſtionis prin.quæ eſt in xlv. col.de pactis,lib.vj.Domi.Benedi.in repe.d.c.Raynutius,vbi ſuprà,in primo loco.Fran.Rip.lib.j. reſpon.c.iij.in c.filia dotata,col.3.& Cor.qui vt à recentioribus nõ memoratur,ita nec ſuperiorũ meminit,cõſi.85.plura dubia,col.j.lib.iij.& ante eos Bal.cuius nullus etiam eorum meminit,cõſil. 24.ſtatuto ciuitatis cauetur,lib.j.vbi & huiuſmodi filium fictum appellat,& iterũ conſi.cij.eſt conſiderandum,ante fi.lib.iiij.dum dicit in caſu huius ſtatuti non præferri legitimatum fœminæ,quia æquiparatur adoptiuo.Et id quoque videtur voluiſſe Ro.in d.l.ſi is qui pro emptore,col.8.ff.de vſuc.& nouiſsimè Alber.Bru.in tractatu etiam ſtatutorum repellentium fœminas,in j.q.xij.artic. Et bene facit quod dicam in ſeq.verſic. { Et text.in ſimili in l.patrem.ff.de Senatuſc.Silla.vbi ita ſcribitur,patrem adoptiuum matri non obeſſe plerique probant. }

Statutũ præferens maſculos fœminis in ſucceſſionibus,non obtinet in maſculis adoptiuis.

12 ¶Nec denique conceſsio feudi & emphyteuſis facta pro ſe & ſuis filiis,comprehendit filios adoptiuos,vt de feudo eſt tex.apertus in c.adoptiuus,& ibi Bal.& omnes tit.ſi de feud.fucr.cont.int. dom.& agn.vaſ.vbi & ex hoc not. Cardi.Alex. quòd ſtatutum vel conſuetudo de ſimplici non extenditur ad fictũ,tanquã ſcilicet filius adoptiuus non ſit ſimpliciter filius,ſed filius fictus:quod & ſuprà ex aliis diximus. Et cum id limitetur procedere, niſi adoptio ita fuerit facta à principe, vt adoptatus ſuccedat in feudum,ſecundũ Bal.ibi.per §.naturales,eo.tit.tamen hæc limitatio ita etiam debet intelligi,vt ſi ſint filiæ,quæ ex pacto poſſunt ſuccedere in feudo,nec iſte quidem ita adoptatus excludat,quin potiùs ab iis excluditur,vt ſentit Andr.Iſer.in d.c. adoptiuus,& ibi expreſsè Cardin.Alex. Quanquam etiam cùm filia ſuccedit in feudo,hoc intelligitur deficientibus maſculis,nõ aliàs,per c.j.§.filia,tit.de ſucceſ.feu.id quod multùm facit ad id quod ſuprà diximus in præced.verſi.Ex illo autem tex.in d.c.adoptiuus,ne illud omittam,dicit generaliter Alex.in d. l.adoptiuum,poſt prin.filios adoptiuos non comprehendi in priuilegiis.

Cõceßio quoque feudi & emphyteuſis facta pro ſe & ſuis filiis, non cõprehendit filios adoptiuos.

13 ¶De emphyteuſi autem,quòd ſcilicet illius conceſsio pro ſe & filiis,non comprehendat adoptiuos,voluit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,verſi.lxviij.Rayn.& Imo.in d.l.ſi ita quis.§.is cui.ff.de leg.ij.Bal.in d.l.fideicommiſſum.ff.de condi.& demon. { Pau.Caſt.conſi.cccclxj.viſis & diligenter examinatis priuilegiis,col.pen.verſi.primò an ſub illis. } & Alex.qui id dicit no. & Soci.in d. l.adoptiuum.ff.de in ius voc.& Barba.in d.ca.Raynaldus,vbi ſuprà,& Iaſon in d.l.ij.col.67.verſ. quartò quærit hîc.C.de iure emphy.Phil.Dec.in d.l.generaliter,col.6 verſi.ſeptimò.C.de inſti.& ſubſti.Geor.Nat.in repe.d.c.quamuis,vbi ſuprà.

Comprobatio de emphyteuſi.

14 {¶Et huc quoq; pertinent no.ab Ang.in l.j.C.de his qui ante apert.tab.quòd diſpoſitio eius l.nõ habet locum in filio adoptiuo.& Barb.in repe.rub.C.qui admi.char.xvj.verſic. ſed vnũ eſt quod circa hũc paſſum annotatur,patrem ſcilicet adoptiuũ non poſſe adire hæreditatem delatam filio adoptiuo,ipſo filio exiſtente in extremis,vti facere poteſt in filio naturali, vt ipſe paulò antè tenuerat poſt alios multos.Similiter idem Ang.in l.iubemus.C.ad ſenatuſc.Treb.tradit eam l.non habere locum in adoptiuis filiis,& ſequitur Phil.Dec.conſi.ccccccx.viſo themate,col.vlt.}

De eadem re.

¶Nec tamen prætermiſerim quod liberorum appellatio, qua l.noſtra hîc vtitur,non pertinet ad adoptiuos filios.Neq; enim temere reperies,nec apud noſtros iuriſcõſultos, nec apud alios receptæ autoritatis ſcriptores,adoptiuos liberos,ſed filios,nec adoptare liberos,ſed filiũ ſiue filios,ſæpius autẽ procreare,gignere,ſuſcipere liberos,quæ verba naturæ ſunt,nõ iuris. Tãquam etiã hæc liberorum enuntiatio ius ſanguinis tantùm demõſtret,filiorum autem & ſanguinis & iuris.Quã rem,vt verũ fatear,nondũ à quopiam obſeruatam cõperimus,ſed ſi quis ſolerter eos legat, quos diximus,id facilè deprehendet.Quin ex Aulo Gellio libr.5.c.xix.intelliges extraneos adoptatos in liberorum locum ſumi,tanquam ipſi non ſint liberi,ſed in locũ liberorum aſſumpti, ac ſuffecti: ac eoſdem filios fieri,veluti ipſi ſint filij,quamuis non liberi. Nam ſtatim in prin.illius capitis ita ſcribit,Cum in alienam familiam,inq; liberorum locum extranei ſumuntur,&c.Et quibuſdam

Liberorũ appellatio non pertinet ad adoptiuos filios.

BIU Cujas

interiectis verba rogationis populi adscribit,quæ sunt huiusmodi,Velitis,iubeatis,vti L.Valerius L. Titio tam lege iureque filius sibi fiat, quàm si ex eo patre matreque familiâs eius natus esset. hæc ille.Nã aliud est talem fieri,& aliud pro tali vel loco talis haberi, vt no.per Bal.in proœmio ff.in princ.col.vlti.Et ad id fortè quod diximus,respicit tex.in d.l.fideicommissum.ff.de condi.& demon.& in d.l.si ita quis.§.is cui.ff.de leg.ij.Cuius quidẽ posterioris autoritate Alb. {in l.quod si nepotes,paulò ante fin.ff.de testa.tut.&} in suo omnium vberrimo lexico tradit simpliciter liberorum appellatione non contineri adoptiuos.

16 De eadem re. {¶Quanquam alicubi reperies liberos adoptiuos,vt in l.ij.§.liberi.ff.ad Senatusc. Treb.sed is locus euitari potest,vt qui confusim & promiscuè loquatur de liberis naturalibus & adoptiuis, vti etiam l.liberos.ff.de Sena.& l.iij.ff.vnde libe.& l.j.§.liberos.ff.si tab.testa.& Sallustius in bello Iugurth. in oratione Micipsæ ad filios : Ne ego meliores liberos sumpsisse videar quàm genuisse. Nam & ibi promiscuè de Iugurtha filio adoptiuo & aliis filiis naturalibus,vt tamen ad adoptiuũ filium referatur verbum sumpsisse:ad naturales genuisse.Et cum parentes dicantur respectu liberorũ: patres,filiorũ:ideo sæpius reperies patres adoptiuos,vt in l.si dominiũ.ff. de fur.& alibi vbique: parentes verò vix reperies.Imò in ea l.inuenies parẽtem vocatũ naturalẽ,patrem verò adoptiuũ,scilicet in l.si te parẽs.C.de suis & legiti.Et quod hanc nostrã opi.adiuuat,Phil.Dec.in c.in præsentia,col.18.versi.si tamen volumus , de probat.tradit quòd si quis stipuletur emphyteusim pro se & liberis,cõprehenduntur etiã filij naturales per l.ex facto.§.si quis rogatus.ff. ad Treb.At si quis stipuletur pro se & filiis,nõ cõpræhendũtur.& ita dicit intelligi quod scribit Ang.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de inst.& subst.Tanquam scilicet nomen liberorum magis ad naturam pertineat quàm filiorum.Cæterũ vix reperies suscipere liberos,vel etiam filios de adoptiuis, nisi etiam promiscuè de naturalibus & adoptiuis loquamur,vt in l.Senatoris filium.ff.de Senat.}

17 In dubio uerba naturaliter potius quã ciuiliter accipienda sunt. ¶Quin si ea liberorum appellatio adoptiuos quoque cõpræhenderet,nedum naturales:tamen de his tantùm in dubio intelligeretur,non itẽ de illis.Nam verba quæ & naturaliter & ciuiliter possunt intelligi,debent naturaliter potiùs quàm ciuiliter in dubio accipi.l.vlt.& ibi Bal. Salyc.Paul. Cast.& alij.C.de his qui veni.æta.impe.& l.ex ea parte.§.in insulam,& ibi Bar.& alij.ff.de verbo. oblig.& l.Statius Florus.§.Cornelio Felici.ff.de iure fisci.& ca.suscептum,& ibi gl.in verbo,non morte,Domi.in iij.no.& Phil.Franc.de rescri.lib.vj.& no.glo.in c.placuit,le ij.in verbo,mortuus. xvj.q.j.Bal.in c.licèt,in fi.extra de offi.lega.Pet.Anch.in repe.c.vlt.in vlti.q. prin.versi.consuluit etiam,de consti.& Alex.consil.iiij.ponderatis verbis testamenti,col.j.libr.iiij. cum aliis concord.à me collectis in nostro tractatu de iure primogenituræ,in j.q. {nu.10.sed nec illud,& seq.} & vide quæ dicam infra in versi.44.incip.& tu quidem,& seq.

18 Vtrùm adoptiui filii, quos pater habet tempore donationis,reuocent ex hac lege. ¶Aduerte tamen ad vnum casum, quem nondum à quopiam tactum comperimus.Nam semper suprà locuti sumus de adoptione facta post donationem : & in ea quidem tantũ obtinet locum maior ac potior pars rationũ,quas suprà adduximus, vtpote quia semper posset donãs adoptando donationẽ perfectam & alioquin irreuocabilem reuocare. Quid igitur si tempore donationis pater habebat filios adoptiuos,sed quos mortuos esse falso rumore putabat,id quod nostri doct. idem esse cẽsent,ac si nõ haberet,quantũ ad l.nostrã pertinet,vt latè diximus suprà in verbo, filios non habens,versi.xv.inci.sed & illud in quæstionẽ vocatur,& seq.postea autẽ compertũ est eos viuere,vtrũ reuocetur donatio? Certũ est enim adoptiuos parentibus succedere.l.si te parẽs. C.de suis & legit.& l.pen.§.si quidem.C.de adop. {Etiam de iure auth.vt per Cy.in auth.in successione.C.de suis & legi.quam tamen legit sub tit.ad S C.Tertul.

Adoptiui parentibus succedunt.

19 Etiam in iure patronatus. Et in regno. ¶Nec id tantùm in cæteris rebus , sed & in iure patronatus ecclesiæ, vt nouissimè voluit Cæsar Lambertinus in tra.de iure pat.in xxiiij.art.ij.q.prin.ij.partis libr.j. De quo tamen vide eundẽ latiùs in ix.art.eiusdem q.j.partis,& lib.post Rochum Cur.in tracta.eiusdem titu.in verbo, ipse vel is à quo,in xxxiiij.q.Et} in regno quoque,etiã cum aliis liberis naturalibus & legitimis,vt in Iugurtha comprobatũ est,qui ex adoptione Micipsæ Numidarũ regis successit in regno cũ Adherbale & Hiemsale filiis naturalibus ac legitimis ipsius Micipsæ, tam ex eiusdem patris,quàm S.P. Q. R.iudicio,vt videre licet apud Salustiũ in bello Iugurthino.Sic & Tiberius Augusto , Nero Claudio,Traianus Neruæ,Antoninus Pius Adriano,& ipsi Pio Antonius Philosophus,& Iustino maiori noster Iustinianus,& alij aliis per adoptionem in imperio successerunt , vt testes sunt Cornelius Tacitus,Suetonius,Dion,Aurelius Victor, Aelius Lampridius,& cæteri imperatorum scriptores. {Quis autem nescit Ioannam reginam Siciliæ adoptasse in filium Alphõsum regem Arragonum,qui ei ob id in regnum successit? cùm & id è nostris scripserit Bal.in l.mulierem.C. de adopt.prout illum citat Cæsar Lambert.in d.tract.de iure patr.in ij.arti.vij.q.princ.j.partis lib. 1.col.2.nu.18.quamuis id non sit scriptum in meo codice Bal.Porrò Galba adoptaturus Pisonem, eleganti oratione probat hunc morem probatissimum more priscorum principum apud Tacitum.} Nam & ipsi adoptiui dicuntur filij regis aut imperatoris,sicuti & senatoris,& decurionis. l.senatoris filium,& l.seq.ff.de senat.& l.cum adoptiuum,quæ est C.de decur.lib.x.vbi & id probatur,filios adoptiuos potiri priuilegiis filiorum.

20 Adeò ut trãsmittant hæ- ¶Et ita quidem adoptiui succedũt, vt transmittant hæreditatem etiam non aditam ad suos hæredes,sicuti & alij filij naturales & legitimi,secundum gloss.not.in l.seruus alienus , quæ est iij.§. vlt.in glo.mag.in fin.ff.de hære.instit.quam ad hoc dicit sing.Bal.in sua marg.in verbo,adoptio, versi.ij.

BIU Cujas

versi.ij.Et vt etiam excludant naturales tantum filios,vt pulchrè voluit Ang.in §. vltima siquidem,post prin.in auth.qui.mo.nat.effi.sui.per illum tex.simpliciter loquentē de legitimis.Excludant,inquā,ascendentes & vxorem,vt scribit Matth.in tract.de succ.ab int.col.6.versi.item dubitatur.& Ang.Aret.in §.sed ea omnia,col.2.versi.quæro an talis,Insti.de hære.quæ ab inte.def.vbi id dicitur obtinere de rigore iuris.& Guil.Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo, & vxorē nomine Adelasiā,nu.748.ext.de testa.& est bonus tex.in l.ij.§.liberi.ff.ad Senat.Tertu.& in l.æquissimum,in prin.eo.tit. Sed & iidem perinde ac naturales & legitimi impediunt bonorum publicationem,si non fraudis causa adoptio facta sit,nempe in reatu,aut in desperatione rerum, vt dicit tex.in l.vlt.§.ex bonis.ff.de bonis dam.Reuocantq; sicuti naturales & legitimi alienata in fraudē. l.vlti.ff.si quid in fraud.patr.& voluit Bal.in l.ij.col.j.versi.quæro an filius.C.eod.titu. & Bar.in l. non vsque.ff.si à par.quis manu.fue. { Raph.Fulg.consi.ccxxvij.Antonius de morando,col.2. } Eisque debetur legitima.l.si arrogator.ff.de adopt.& §.cum autem,Insti.eo. { Et quarta,l.j.§.si impuberi.ff.de collat.bono.& d.l.vltim.ff.si quid in fraud.patron. } Atque alimenta ex quorundam op.vt suprà diximus.Veniuntque ipsi contra testamentum patris,si fuerint præteriti aut exheredati.l.j.in prin.& l.non putauit.§.si quis emancipatum.ff.de bono.poss.contr.tab.l.filius à patre.§. j.ff.de lib.& posth. { & l.j.§.liberos.ff.si tabu.testam.nullæ extab. } & §.adoptiui,Instit.de exhær. libe.& §.j.Instit.quibus modis testa.infir.& voluit gl.in l.filio quem pater.ff.de lib.& posth.Cyn. in l.impuberem,in fi.& ibi Saly.& Raph.Fulgo.C.de adopt.idem Salyc.in repet.l.si arrogatur.in xiij.q.& ibi quoque Iason char.vlt.ff.eod.& idem Iason consi.cxlj.visa longa, col.antepen.lib.iiij. De quo tamen,& qualiter intelligatur,vide quæ supra diximus,& tex.& glo.in l.certum.ff.de iniust. testam.& Host.in summa de testam.§.qualiter infirmetur,versi.secundo.In eisque habet locum Senatusconsul.Syllania.l.j.§.domini appellatione etiam filiusfamil.ff.de Senatusconsul.Syllanian. Mittiturque venter in possessionem bonorum aui adoptiui.l. j. §. si filius ff.de ventre in posses. mit.

reditatem non aditā ad suos hæredes.

Et impediunt bonorū publicationem.

Et ueniūt contra testamentum patris, si sint præteriti.

21 ¶Suntque & ipsi sui hæredes,quicquid suprà diximus ex aliis , per l.arrogata.§.vlti.ff.de adoptio. & l.cum in adoptiuis.in prin.ibi,sui iuris habere iura.vbi Bal.not.C.eod.titu.& in d.l. certum.in prin.ff.de iniust.testa.& in l.j.§.suos hæredes.ff.de suis &legiti.& in §. intestatorū.Instit.de hære. quæ ab inte.defe.& voluit { gl.in l.ij.§.vlti.in verbo,non mutat,in fi.ff.de hære.instit.& } Bal.in l. cam quam,col.j.C.de fideicom. { Rom.qui eam gl.dicit ad hoc sing.in l.venter.ff.de acqui.hære. & ibi etiam Fran.Aret.col.15.versi.vltimō adde vbi etiam id dicit esse & propriè & verè respondere ad iura,quæ videntur probare contrarium. } & Iason in consi.cxlj.col.4.versi.secundo principaliter.lib.4. { Eisque defertur tutela legitima,secundum Iac.Raph.Alber.& Bal.contra gl.in l. j.in prin.ff.de legi.tut.Nec ij sine venia possunt patres adoptiuos in ius vocare,vt voluerūt omnes in §.sed ea omnia contra gl.ibi,Instit.de hære.ab intest.& Bened.in repet.c.Raynutius,in d. verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.742.extr.de testa.In eisque habet locum l.hac consultissima.§.ex imperfecto.C.de testa.qua valet testamentum patris inter liberos cum duobus testibus aut aliàs imperfectum ratione solennitatis,vt voluit Ioā.Fab.ibi,in verbo, à parentibus.Potestq; eis substitui pupillariter.l.si arrogatus.ff.de adopt.& l.sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulg. & pupil.Alex.consi.cxxvj.in hac hæsitatione,col.j.libr.iiij. } Sæpeque aliàs veniunt appellatione filiorum etiam in odiosis.l.lege Iulia.§.hoc capite.ff.de rit.nup. { Vti etiam pater adoptiuus venit appellatione patris,etiam in odiosis.l.nec in ea,in princ.ff.de adul.Denique Albe.in l.senatoris filium,versi.item colligo.ff.de senator.quòd si statuto quis possit subrogare filium, in consilio ciuitatis potest quis subrogare filium adoptiuū,per gl.ibi,quæ dicit huiusmodi filium sortiri dignitatē patris,& in id facere gl.in l.adoptiuum,in prin.ff.de in ius voc.& ita dicit fuisse determinatum. }

Adoptiui sunt sui hæredes.

22 ¶Nec hîc quidem in ea specie superiùs proposita subest fraus aliqua aut commentum,de quibus loquuntur d.l.fideicommissum.ff.de condi.& demon.& dictus §.ex bonis,nuper citatus. Nec simulatio aliqua , de qua etiam loquitur Senatusconsultum, quod suprà ex Tacito aduocauimus. Ideoque fortè & in eo adoptiuo quem pater,cū donat putat esse mortuum,putarem & ipse locū esse nostræ legi.Nā & Raynutius,in l.Gallus.§.& quid si tantū.ff.de libe.& posth.in ea est op.vt filij iam ante testamentum à filio adoptari faciant deficere eam substitutionem , si filius ipse sine liberis decesserit,licèt non faciat postea adoptatus,per d.l.fideicommissum.& sequitur And.Alciaraē vir eruditionis,lib.iij.de verb.signi.Et hæc erit loco primæ limitationis ad id quod diximus, hanc legem non habere locum in filiis adoptiuis:quæ tamen nō procederet in hoc nostro regno Franciæ,in quo filij adoptiui nullo modo succedunt , vt tradit Masuer. consuetudinum Franciæ peritissimus in tit.de probat.versi.item & si defunctus.& Domi. Guil.Benedi.quo loco nuper citauimus,nu.758.

Autoris sententia de adoptiuo , quem pater,cùm donat, putat esse mortuum.

23 ¶Secundò limita nota.vt procedat quod dictum est filios post donationem adoptatos non eam reuocare ex hac lege,nisi ea adoptio fieret instinctu siue rogatu,& vt nostri loquuntur,ad instantiam donatarij,vt nūcupatim tradit Soci.in l.si cognatis,col.x.versi.tenēdo tamen sol.ff.de rebus dubiis,quem sequitur,idque dicit no.Hipp.Marsi.sing.cccl.damnum quod quis. Mouetur autem Socin.ad id dicendum ex solutione quam Bart,in d.l.si cognatis, tradit ad contrarium quod ipse ei l.opposuerat,de d.l.fideicommissum,de condit.& demonst.& d.l.si ita quis.§.is cui in tempus. ff.de lega.ij.suprà à nobis citatis : quibus traditur fideicommissum à filiis ita relictum, si quis ex his sine

Vtrùm adoptio facta post donationem instinctu donatarii reuocet eā ex hac lege.

BIU Cujas

his sine liberis decesserit,non excludi adoptione filij.Similiterque si relictũ sit alicui in tempus liberorum,nõ is illud consequitur adoptando.Nam hæc voluimus repetere,vt facilius intelligeres quod hîc dicimus.At in d.l.si cognatis,nuncupatim scribitur, quòd si cognatis quicquam legatũ sit,id etiam cõsequitur adoptiuus filius.Quæ cum ex diametro cõtraria viderẽtur,Bartho.in postremo loco, col.2.ita id dissoluit,vt ea lex procedat, si aliquis efficitur cognatus facto ipsiusmet testatoris,vt quia ipse quempiam arrogat in filium vel nepotem.Leges autem cõtrariæ procedãt, cum quis efficitur cognatus facto tertij.neque enim tunc admittitur,ne sit in ipsius potestate faciendi alium admitti.Et hanc quoque sol.sequitur Imo.in d.l.fideicõmissum.& Barb.in d.c.Raynaldus,quo loco suprà citauimus.& Geor.Nat.in d.c.quamuis,in iij.q.prin. versic.in contrarium tamen facit.Et pro hac etiam facit text.quem Rapha.Co.in d.l.si cognatis allegat, videlicet in l.si quis posthumos,in prin.iũcta iij.lect.gl.ff. de lib.& posth.vbi institutio posthumi trãhitur ad eos quos postea ipse testator arrogauit,vbi & ipse Com.pro simili allegat d.l.si cognatis, & Bart.ibi. Ex eaque solutione id elicit Soci.in d.l.si cognatis, quod suprà diximus ad diximus ad casum l. nostræ,vt scilicet filius à donante adoptatus instante donatario,reuocet donationem.

24 *Solutio contrariorum.*

¶Sed attende lector.Nam d.l.si quis posthumos (vt hoc primo loco expediã) intelligitur,quando nulli alij erant posthumi,ne aliàs rumpatur testamentum,vt nuncupatim dicit glo.ibi, quam omnes approbant,& reputant not. ac sing.quæ res nihil huc pertinet. Quantum autem ad reliquas leges illa sol.Bartol.qua cum illis concordat dicta l.si cognatis,non videtur concludere, nec quadrare.Nam in d.l.si cognatis,nõ de liberis fit mentio,sed de cognatis. Appellatione autẽ cognatorum veniunt tam ciuiles quàm naturales.l.j. {cognationem.} ff.vnde cogn.vbi ita ad verbum scribitur,vbicunque de cognatis agitur,ibi sic accipimus, vt etiam adoptione cognati facti contineantur,& vt scribitur in l.non facilè.§.cognationis.ff.de grad.affi.quædã cognationes iure ciuili,quædam naturali cõnectuntur.& paulò pòst,ciuilis autẽ per se sine naturali cognatio, consistit per adoptionẽ. Propterea nõ mirum est,si in d.l.si cognatis,legatum relictum cognatis competat etiã adoptiuis. Liberorum autem appellatio,de quibus loquũtur leges cõtrariæ,nunquã ad ciuiles pertinet,vt suprà diximus.Et quãuis filiorũ enuntiatio ciuiles interdum contineat,id tamen abusiuè fit.Nã propriè ad naturales & legitimos refertur,vt probatur in l.filium diffinimus. ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& in l.tutelas,in prin.& ibi Bar.ff.de capi.dimi.& suprà diximus. Ideo nõ mirum si in dictis legibus contrariis non comprehenduntur filij ciuiles tantum,præsertim cum illic filij ipsi non in dispositione ponantur,sed in cõdictione,quæ propriè ac verè, non fictè intelligenda est.l.Męuius,& l.qui hæredi.ff.de condi.& demon.ad quod faciunt no.in simili per Alex.in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebel.Quod hîc maximè debet obtinere,vbi præterquã quòd filij ponuntur in cõditione hac, scilicet si nati fuerint, vt suprà sæpiùs diximus,etiã sumusin materia stricta contractuum,in quibus verba propriè debent intelligi.l.quicquid astringendæ.ff.de verb.obli.& dicemus infrà versi.44.& tu quidem confirma.

Appellatione cognatorũ ueniunt tam ciuiles quàm naturales.

25 *De eadem re.*

¶Verùm Soc.ipse qui hæc penitissimè introspexerat,in d.l.si cognatis,non audet discedere à sententia Bar.quam dicit esse communem, singu.& bene signandam,& quæ in practica prævaleret, quamuis,inquit,habeat difficultatem.Sed & eam sing.quoque & solennem dicit Fran.Aret.in d. l.si quis posthumos,in prin.col.2.ff.de libe.& posthu.Licèt etiam apertè ea intelligat,quæ contra eam suprà diximus.Et eam etiã,quod iam diximus,nũcupatim sequũtur Imol.& Barb.& Georg. Nat.Et ex hoc quoque infert Soci.id quod suprà diximus,scilicet filios adoptiuos nõ admitti ad feudũ & emphyteusim cõcessam pro se & filiis,intelligi,nisi adoptati fuerint instãte domino.Et similiter licèt dubium sit,vtrũ legitimatus excludat substitutũ,idque multas distinctiones & limitationes recipiat,hauddubie tamen excludit,quãdo grauatus legitimaret filiũ consentiente testatore,secundum illam doctrinã Bar.Nam & videmus (quod eam nõ modicũ fulcit) quòd legitimatus à testatore præteritus rumpit testamentum.vt no.in d.l.filio quem pater,in fin.ff.de lib.& posthu.cum concor.à me latè congestis infrà eo.versi.79.incip.ex hocque inferunt.Idem autem quod Soci.suprà dicit de filio adoptato instante siue cõsentiente domino feudi,voluisse videtur Ioan.Fab.quem non allegat,in §.sui,insti.de hær.quæ ab intest.defer.Vt scilicet adoptio filij facta à vasallo consentiente domino,præiudicet ipsi domino in successione feudi,licèt non agnatis.

26 *An filii spirituales donationem reuocent ex hac lege.*

¶Nec item spirituales ac mystici filij,quos scilicet ex sanctifico fonte leuamus,atq; ita ad alteram genituram,siue regenerationem,quæ παλιγγενεσία dicitur,perducimus. Hi inquam donationem non reuocãt ex hac l.vt qui nobis nullo modo succedunt,sicuti prodidit Ant.in c.trãsmissa,extr. qui fil.sunt legit.& Pànor.in c.tãta,col.3.eo.tit. {Marti.Laud.in tracta.de legitimatione,col.9.vers. quinta specie,} & Card.Alex.in c.per venerabilem.§.quod autem,char.xj.in fi.v.q.prin.eo.tit.& Guil.Bened.in repe.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine {Adelasiam,} num.761.de testa. Bened.Capra,consi.cxlviij.cum vt præsupponitur, col.2.versic.sunt & secundo,& Nicol.Perusi. in tract.de succes.ab inte.char.iij.versi.septima & vlt.species,& iterum char.xj.col.2.versic.de filiis spiritualibus.& Lud.Bol.in addi.Mathesal.in tract.de succ.ab intest.chart.viij.in addit.incip.vltimus gradus,ver.quid autem in filiis.Quibus in locis Nicol.& Lud.addunt rationem,quæ ad hunc casum maximè pertinet,quia inter eos est quædam gratuita,sancta,ac spiritualis necessitudo,quæ nihil habet cõmune cum bonis istis externis,profanis,& temporalibus. Nec etiam excludit substitutum,vt asserit Bal.in authen.nisi rogati,col.penul. versic.sed tunc quæro.C.ad Trebel.quem

sequuntur

sequuntur Barb.in c.Raynaldus,col.36.de testa.& Fran.Cur.senior in tract.de testib.in {30.conclusione,ad fin.Phil.Fran.in c.j.in prin.col.ij.de cogna.spiri.lib.vj. } Phil.Dec.consi.cccxcix.conclusionem, col.j.& Ioan.Campe.in tract.statutorum repellentium fœminas,in q.xl.vbi hoc dicit sing.& Georg.Nat.in c.quamuis,in iij.q.xliij.q.prin.de pact.lib.vj.& Catel. Cotta qui id quoque dicit sing.in memor.incip.filius spiritualis,vbi hoc dicit obseruari in practi.& Do. Guil.Bened.in repe.d.c.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,nu.761.& iterum in verbo,si absq; liberis moreretur,nu.10.ad fi.ext.de testa. {& Fran.Ripa,in l.ex facto.§.si quis rogatus,col.12.nu. 43.ff.ad Trebel.} Quibus ego magis accedo,quàm Barb.sibi contrario,& aliàs semper nouarum opi.admodum cupido,qui scilicet in repe.l.cũ acutissimi,col.125.versi.faciat elegans & sing.C.de fideic.audenter asserit filiũ spiritualem excludere substituros.Et huc faciunt multa quæ diximus in præced.capit.de filio adoptiuo,videlicet fraudis facilitas,& liberorum appellatio, & quæ tradit Alex.consi.cxxv.viso themate præmisso,col.2.versi.& dato quòd statutum,lib.iiij.

27 ¶Et ego sanè in hac sum sententia,vt hæc l.nõ procedat in filio spirituali: quãquàm multa sunt quæ diuersum suadere videntur,veluti præferentia aut certè æquantia hanc cõiunctionem spiritualem carnali.Nam scribitur in c.j.in prin.xxx.q.iij. Ita diligere debet homo eum qui ipsum de sacro fonte suscepit,sicut patrem.Et gl.in c.seq.incipien.pyctacium,in verbo,multo magis,asserit arg.illius tex.patrem spiritualem esse magis diligendũ,quàm carnalem. Nec huic rei afferre præiudicium quod in d.c.j.scribitur,æquè esse diligendum.Non enim propterea remouet,quin plus sit diligendus.Subditque ea gl.paulò pòst,plus esse deferendũ patri spirituali in exhibitione reuerentiæ,quàm carnali.Et illam gl.dicit sing.Barb.in l.ij.col.7.ff.de verb.obl.& in repe.d.l.cùm acutissimi, col.114.Licèt huic sit affinis & alia gl.in c.qui dormierit.xxvij.q.ij. tradens affinitatẽ spiritualem maiorem esse quàm carnalem.Propterea etiam dicit & alibi glos.in c.aut facta,in verbo, parentem,de pœni.dist.j.per tex.in d.c.pyctacium,non minùs puniendum esse qui interimit patrem spiritualem,quàm qui carnalem.quem sequitur Alex.in addi.Bart.in d.l.diuus, & ibi etiam Hippo.Marsi.in fi.ff.de partic.Et sicut cognatio carnalis impedit matrimoniũ,ita & spiritualis,vt per totum titu.ext.de cog.spi.Imò plus impedit,si credimus Pan.qui in col.4.ext.de purg.can. tradit magis abstinẽdum esse à cognatione spirituali,quàm à carnali, cùm illa sit hac nobilior & dignior per d.c.j.& d.ca.pyctacium. Vnde,inquit,ecclesia Romana nunquam dispensasse legitur circa cognationem spiritualem,quamuis quotidie dispẽset circa carnalem. {Id quod refert & dicit singul.Fely.in cap.at si clerici,ad fin.princi.de iudic.& Philip.Dec.consi.ccccl xij.visa legitimatione,col.j.

Autoris hac de re opinio.

Non minus puniendus est qui interimit patrem spiritualem, quàm qui carnalem.

28 ¶Ex his fit,quòd quemadmodum filius non potest in ius vocare parentes naturales sine venia, ita nec patres siue matres spirituales,id est,susceptores ipsos, qui scilicet eos leuãt ex sacro fonte, vt suprà diximus.Quæ fuit sententia Guil.Cu.Bal. {Ang.Rom.Paul.Cast.Alex.& Ias.in l.generaliter.ff.de in ius voc.ipsius Ang.& Ful.in l.adoptiuũ,per illũ tex.ff.eo. } Phil. Fran.in c.postremò,col.pe.de app.& in d.c.j.de cogna.spirit.lib.vj.Mart.Laud.in d.tractatu,de legitimatione,vbi suprà. Ange. Aret.in §.pœnales,col.4.versi.ex quo infertur,& ibi etiam Ias. col.x.versi.nunquid ergo,& Ludo.Gomes.col.xj.versi.& omnia prædicta: {& Zazi.col.2. } Instit.de actio.& D.Guil. Bene.in repe.c.Raynutius,vbi suprà in j.gl.nu.765.& Alex.in l.j.in prin.C.de in ius voc.& Baptistæ à S.Blasio,in tract.de acti.in cij.actione. {Pari.à puteo in tracta.syndica.in verbo suspicio, col.vlti. } A quibus stat quod suprà diximus de exhibitione reuerentiæ,& quod item tradit Bald. in c.j.§.vlt.col.4.versi.dubitatur tandem,tit.de prohi.feud.ali.per Fed.quòd cùm reuerẽtia actionem furti excludat,non possit propterea quis patrem spiritualem actione furti conuenire, arg.l. non debet.ff.de dol.mal.

Filius non uocat spirituales patres in ius sine uenia. uide tamẽ nu. 36.

29 ¶Et his conuenit quod voluerũt multi maximæ authoritatis, posse recusari iudicem patrem aut filium spiritualem aduersarij.Nã in hac sententia est Spec.tit.de appel.§.nunc dicamus,versi.circa hoc autem,in ij.parte,& subobscurè in titu.de relat.§.qualiter, in iij.forma inci. sanctissimo & c. nouerit sanctitas vestra,&c.& Ioan.And.in c.Romana.§.quòd si obiiciatur,& ibi Domi.col.pen. de appel.lib.vj.& in c.cùm speciali,super iiij.gl.& ibi etiã Imo.col.8.& Panor.col.2. vers.& pone exemplum,& Phil.Dec.col.2.extr.eod.idem Imol.in ca.prudentiã,de offi.dele.Phil.in c. postremo,col.vlt.de appel.Firmia.in tract.de epis.in iiij.parte,lib.iiij.col.8.versi.secũda est,si est cõpater. & in suo indice,in verbo compater,versi.xiij.& Iason in l.cùm apertissimi,col.3.C.de iudi.

Patet aut filius spiritualis iudex recusari potest. uide tamẽ nu. 37.

30 ¶Quin sunt & multi non minoris authoritatis , qui negant eos esse testes idoneos , & inter hos Bal.in d.l.generaliter.ff.de in ius voc.Fulg.in l.iiij.§.prætor ait,eo.tit. Saly.in l.testis idoneus.ff.de testib.per tex.in l.si quis alumnam,in fi. {& ibi no.} C.de nupt.Alex.consil.cxliij. quoniã abunde,col.2.versi.quidam etiam ex illis testibus,lib.2. {vbi tamen nutat ,} & consi.xxxiij.viso processu,colum.pen.versic.ad hoc etiam accederet,libr.iij.vbi etiam negat se in hoc facere magnum fundamẽtum.Phil.Fran.qui hoc dicit sing.in d.c.j.in prin.col.2.de cog.spir.lib.vj.Matthæ. Affli. in consti.Siciliæ,inci.mores dissolutè viuentium,versi.xxx. {Steph.Bertr.consi.clxxviij.viso processu,nu.13.lib.2. }

Nec sunt testes idonei. ui de nu.38.

31 ¶Sed & Ioan. Fab.in l.j.C.de alen.liber. asserit hos filios spirituales esse alendos. Quod & voluit Bald.subdubius tamen,in authen.nisi rogati,colum.vlti.versic.sed tunc ego quæro.C.ad Trebel. & sequitur Philip. Franc.qui id dicit nota.in d.capit.j.de cogna.spir.libr.vj.& Nicol.Perus. & ipse subdubius,

Hi filii etiam alendi sunt. uide nu.40.

BIU Cujas

subdubius,in d.tracta.succes.ab intest.vbi suprà, { Barb.in repe.ca.Raynaldus,col.37.de test. } & Catel.Cot.qui id sing.dicit in memor.incip.commater.Fran.Cur.in tract.de test.cõclu.xxx.ante fi.& Budæus vir nunquàm satis laudatus,in lib.j.de philologia,vbi scribit proditã esse quandam actionem honorariã ad eorum nutricationem,si egeant. { & Franc.Ripa in d.l.ex facto.§.si quis rogatus,col.12.nu.43.ff.ad senatus.Trebel.& Ludo.Goz.consi.xiij.in hac causa,col.2.nu.18. }

32 ¶Nec etiam prætereundum quod ab eodem Io.Fab.proditum est in §.sunt præterea, versi.sed & si quis,col.1.Instit.de actio.quòd huiusmodi personæ nõ possunt conueniri, nisi inquantũ facere possint, quemadmodum nec parentes & filij naturales,de quibus ibi,& hoc nuncupatim sequuntur Ioan.Plat.& Ang.Aret.ibi,col.etiam vterque prima.

33 *Mulier commater potest accusare occisorem sui compatris.* ¶Nec illud item quod scribit Bal.in l.j.col.12.versi.sed an commater.C. qui accu.non pos.quòd mulier commater potest accusare occisorem sui compatris,tanquam id faciẽs censeatur prosequi suorum iniuriam,quamuis id nulla lege aut decretali,vt ipse subdit,cautum reperiatur.& hoc sequitur { Rom.loquens de filia spirituali,in l.quamuis,col.vlt.ff.de in ius voc. } Io. Ana.in c.cùm dilectus,col.vlt.ext.de accu. { Alex.d.cõsi.34.vbi suprà,lib.iij.Bernar. Laud.in addi.Alber.Gand. in tit.qui accu.possunt,col.j. } & Ias.qui dicit sing.in d.l.apertissimi, col.2.versi.sexta causa.C.de iudi.& in d.l.generaliter,col.j.ff.de in ius vocan.licèt vtrobique mendosè citet Bal.in tit.C. vnde vi.& Catel.Cotta,qui & hoc dicit singu.& memoria dignum, in d.memor.incip.commater. { & Steph.Bertr.d.consi.clxxviij.lib.ij.Compatris autem vtitur vocabulo in hoc significatu,vt illud obiter dixerim, Laurent.Valla, vocabulorum obseruator religiosissimus in Barptolomæum Facium. }

34 *Cõiunctio spiritualis non minus habet uirium, quàm carnalis.* ¶Quid quòd pulchrè Pau.Cast.consi.ccxcv.viso suprascripto puncto,& contentis in eo, col.4. versi.& confirmantur prædicta,lib.j.respondit,quòd sicut qui promittit alium defendere aduersus omnes,non intelligitur promittere aduersus se & suos, per not.in c.petitio,extra de iureiur. cum simil.ita nec contra compatrem,cùm non minor sit hæc coniunctio, nec minus habeat virium,quàm carnalis.Et sicut parcitur ei qui receptat bannitum cognatum,l.ij.ff.de recepta.ita & qui compatrem,eadem ratione.Quæ sing.sunt notanda.vix enim alibi ea reperies.

35 *Quomodo cõiunctus pro cõiuncto admittatur sine mãdato.* ¶Sed hæc certè minimè obsunt priori sententiæ,etiam si omnia vera essent.Nam non cõcludunt ad casum legis nostræ,sicuti nec ad alios,in quibus est diuersa ratio. Nam & videmus quòd licèt coniunctus pro cõiuncto admittatur sine mandato,non tamen huiusmodi personæ quibus cũ est nobis cõiunctio spiritualis aut aliàs ciuilis tantùm admittuntur sine mandato,secundum Archi. in c.statutum.§.cum autem,de rescrip.lib.6.Host.in summa eiusdem titu.§. quæ possunt, col.26. versi.nunquid canonicus.Io.And.& Pan.in c.vlti.de procu.Ioan.And.& Domi.in c.nonnulli,& ibi latè Fely.in §.sunt & alij,col.17.versi.limita tertiò,extra de rescript.Ant.in c.ex parte decani, eo.tit.Imo.in clem.religiosus,col.j.per illum tex.de procu.idem Imo.& Anto.in c.cùm M.Ferra. { & ibi quoque Panor.} col.3.nota semper hoc dictum,& ibi latè etiam Fely.col.7.versic.in ea gl. ibi habebat,extra de constit.vbi ipse Fely.etiam intelligit de hac coniunctione spirituali, de qua nunc loquimur,dum dicit quòd licèt quantum ad ius reuerentiale non minùs consideretur coniunctio spiritualis quàm carnalis,per dictum cap.pyctatium,tamen quò ad alios effectus nõ consideratur,quod multum facit ad casum de quo priuatim hic loquimur, adducitque Fely.& alios concord.quos ibi videre poteris,Cui addes Iaso.idem tenentem in l. { exigendi, } col.3.versi.xiij. C.de procur.

36 ¶Nec tamen omnino indubitatum est, quod suprà dictum est,filium spiritualem non posse vocare patrem & ipsum spiritualem in ius sine venia:quando eius rei cõtrarium teneat Io. Fab.cuius maxima est authoritas,in d.§.pœnales, versic.& in eum,in prin.vbi id negat iure caueri,ideo non necesse esse veniam petere,licèt curialiùs,ait, fit, vt petatur. { Roma.sibi contrarius in l.sed etsi hac.§.prætor.ff.de in ius voc. }

37 *Vtrùm recusatio iudicis cõpatris tui admittatur.* ¶Nec mirum est quod de recusatione iudicis ex hac coniunctione diximus, quando legis causa faciat reiici iudicem,vt no.in c.insinuãte,& in c.cum R.canonicus,ext.de offi.deleg. { cũ si.Quanquam & hoc quoque dubium esse asserit Io.And.quem suprà pro contraria sententia adduximus in d.c.si Romana.§.quod si obiiciatur,de appel.lib.6.Bened.autẽ in repeti c.Raynutius,in verbo, in eodem testamẽto relinquens,le ij.nu.20.extr.de testa.dicit iudicem compatrem tuum demum recusari posse,si ex more patriæ tanta ex ea re consurgat amicitia sicuti ex consanguinitate inter propinquos,tanquam scilicet amicitia magis in ea re conspiciatur,quàm simplex compaternitas. Illud autem scio,hanc recusationem non admitti in senatu Parisiensi. }

38 *An filius spiritualis sit idoneus testis in causa compatris.* ¶Sed quod dictum est de testibus,nõ est verum,si credimus Bar.consi.xcij.in quæstione vertente inter dominum Simonem,col.3.versi.nec ob.quòd ipse est,& idem voluit Bal.sibi contrarius in l. parentes,col.2.versi.quæro igitur vtrum,& ibi etiam Sal.sibi item cõtrarius,C.de testi, { idẽ Saly. & } Flor.in d.l.testis idoneus.ff.eo.Rom.Alex. { sibi itẽ cõtrarius,Soci. } & Ias.in d.l.generaliter. ff.de in ius vocan, { Io.Plat.in §.testes,Instit.de testa. } Io.Ana.in c.cùm dilectus,ad fi.ext.de accusa.Albe.non ille quidem Rosar.vt vulgus putat,sed alius cognomẽto Maleta,vt videre licet ex Phil.Dec.cõsi.xliij.cuius superscriptio incipit,an reus,col.vlti.Is,inquam,Alb.in tract.de testib.in j.parte.j.partis.col.8.in paruis,versi.sed quid erit de patre spirituali.Alex.in addit.Bart.in l.in legibus.ff.de testib.& consi.xlij.in causa & lite vertente, col.vlti.versicu.nec obst.quòd vnus,lib.iij.

& consi.

BIU Cujas

& consi.cxxv.viso themate,col.ij.lib.iiij.& clxxxvj.viso processu causæ vertentis,col.ij.versi.non obst.etiam si diceretur.lib.vij.Fran.Aret.in c.cùm oporteat,col.iiij.de accusa. Corn.consi.lxj. visa copia,col.iij.versi.ostenso itaque,lib.iij.Cepol.causa.ciuilium consi.v.in quæstione vertente inter Ser Nicolaum,col.iij.vers.nec etiam ex eo.Fel.in c.cùm nuntius,col.j.versi.& inquantum,extr.de testi.Iaf.in d.l.apertissimi.C.de iud.& in d.§.pœnales,vbi suprà.{Caro.Rui.consi.lxxxj.viso processu,col.vij.nu.19.lib.iij.} D.Guil.Bene.in repe.d.c.Raynutius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelasiam,versi.767.de testam.Lanfran.Ori.in repe.c.quoniam contra falsam,in materia testium,char. xiij.quo loco disputat de testimonio parentum in causis filiorũ, extr.de proba.& D.Aufrerius in tract.de reprobationibus testiũ,in litera P.versi. pater spiritualis.{& Vigilius Phrysius in §. pater, in glo.j.in fi.Instit.de testa.Steph.Bertr.sibi contrarius,consi.ccc.nobilis,paulò ante finem,lib.ij.}

39 ¶In hac doct.varietate sequendum esse arbitror quod tradit Firmia.in suo reper.in verbo, compater,vers.xiiij.non omnes esse repellendos,sed eorũ fidem minui:quod & ante illum voluit Fulg. consi.xj.emphyteuta irrequisito domino,circa med.& idem quoq; voluit Alex.consi.237.perspectis his,col.vlt.versi.& posito,lib.vj.Quibus accedens Phil.Dec.illos tamen non memorans,in c. cùm speciali,col.ij.versi.tertiò ab.concludit,ext.de appel.post vtranq; illam op.relatam concludit hoc esse relinquendum arbitrio iudicis. Et huius sententiæ esse videtur Alciat. dum simpliciter scribit in l.j.in prin.C.de in ius voc.hos non esse testes omni exceptione maiores.in qua etiã sententia videtur fuisse Fran.Cur.in d.tract.de testib.conclu.xxx.vbi tamen tam obscurus est,vt vix intelligas quam in partem inclinet.{& nouissimè Fran.Rip.in l.admonendi, nu.181.ff.de iureiur.} *De eadem re.*

40 ¶Quod autem postea dictũ est de alimentis huiusmodi filiis spiritualibus præstandis maior pars eorum quos in id citauimus,subdubitanter,vt iam diximus,loquuntur,prout etiam expendit D. Guil.Bened.qui & contrarium sentire videtur,in repe.d.cap.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,num.767.de test.vbi & ipse negat in eis habere locum authen.res quæ.C.commun.de leg. Negat item eos habere legitimam in bonis patrum spiritualium. Ac ne dotandam quidem filiam spiritualem,& in vniuersum omnia iura parentum & liberorum in eis locum non habere,præterquam reuerentiæ,constanter affirmat. *An alimenta filiis spiritualibus sunt præstanda.*

41 ¶Vnum autem non omiserim in hac tractatione coniunctionis spiritualis minimè contemnendum,licèt nihil ad casum nostrum pertineat,sed quoniam est in vsu quotidiano,hanc scilicet coniunctionem non posse contrahi per procuratorem,ex sententia Archid.Io.And.& Phil.Franc.in c.j.de cog.spir.lib.vj.& eundem Archi.in c.ad limina.xxx.q.j.& in c.non plures,de conse. dist.iiij. Io.And.in c.potest quis,de reg.iur.lib.vj.in Merc.Fed.Senen.consi.xv.quæstio talis est, syndicus. Bart.Ang.Imol.Pau.Cast.Alex.Franc.Aret.& recentio.in l.Gallus.§.forsitan.ff.de libe.& posthu. Alb.in rub.C.de procur.& in suo repert.tum in verbo,compaternitas,tum in verbo,impedimentum,Bal.in l.si quis alumnam.C.de nup.Anto.subobscurè,dũ se remittit ad Io.And.in c. veniẽs, ext.de cog.spir.{& in c.per venerabilem,col.xvj.versi.& per hoc infertur, qui filij sunt leg.} Ro. sing.liij.quæro an filiatio.{& Io.Corseri.in decisi.tholo.& ibi Aufrer.in addit.illius quæst.clvij. an cõpaternitas,Fel.in c.ex parte decani,col.v.versi.amplia secundo,de rescrip.} Catel.Cotta in memor.incip.statuta quòd bannitus. Quanquam contrarium tenuit Bald.sibi,vt aliàs semper contrarius in leg.j.§.ne autem.col.vlti.versic. quæro solet.C.de cad.tol. vbi dicit id de consuetudine obseruari.& Card.Flor.qui & id dicit.& Panor.post.Martin.Sil.præceptorem Ioan.And.in cap.j. de cog.spir.& ibi quoque Card.Alex.qui & hoc dicit consuetudine obseruari, sicuti etiam dicit Raph.in d.§.forsitan.& Angel.Aret.in §.illud,col.ij.versic.quæro hîc de quæstione,Instit.de nup. An autem procurator ipse efficiatur compater,& an id fieri possit per nuntium, vide per recentiores in d.§.forsitan,& per omnes in d.c.veniens. *Spiritualis cõiunctio an possit contrahi per procuratorem.*

42 ¶Similiter nec aliàs ficti filij reuocant donationem:verbi gratia,monasterium,quod is qui donauit,ingreditur,vicem liberorum obtinet,vt plerisque videmus placere,per tex.in §.sed & hoc præsenti,in auth.de sanctiss.epis.vnde deprompta est authen.nisi rogati.C.ad Trebel.& in d.c.in præsentia,de proba.Et id quidem vsque adeo,vt Spec.in tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.cliiij.scripserit,quòd si quis acceperit feudum pro se & filiis suis,& postea ingrediatur monasterium,feudum transit in monasterium,de quo tamen tu vide Imo.Pano.& recentiores in d.c.in præsentia.{Bal. & Aluarot. in c.j.tit.de milite vasal.qui ar.bellica depo.} Imò plus voluit glo.in l.si ita quis promiserit.§.ea lege,in verbo,interest.ff.de verb.oblig.quòd prohibitus alienare emphyteusim,potest tamen alienare in monasterium,ipsum in ea re instituendo,tanquam in suum hæredem , cùm sit loco suorum,per d.§.sed & hoc præsenti.Et ita vult ea glo.quod etiam in certa re monasterium habeatur loco filij:quam ad hoc dicit sing.Bal.in c.cùm in magistrũ,ext.de elect.& in c.pen.col. 1.ext.de præscrip.& eam quoque sequitur {ipse Bal.consi.ccliij.casus talis est,col.ij.lib.iij.& cons. ccccxxvj.super puncto præmisso,col.ij.versi.in contrarium facit,lib.iiij.sequitur item & cõmendat Petr.Anch.consi.clxv.quæstio talis est,col.j. & consi.} ccccxx. quidam Ser Antonius, col.iij. versi.hoc præmisso,{& Imo.in c.in præsentia,col.pen.extra de proba.} Sed & est monasterium tanquam posthumus,vt dicit ipse Bald.in l.filius à patre.§.j.& ibi etiam Imol.ff. de hæredib. instituen. Ideoq; reuocat testamentum priùs factum,vt probat tex.in authen.si qua mulier, & ibi glo.Petr.Cyn.Paul.Cast.& alij recentiores.C.de sacrosanct.eccle.Bald.consi.ix.mulier fecit testamentum,lib.v.Fed.Senen.consi.clxv.glo.referunt in dubium.Imo.in l.j.col.vj.ff.de testa.& in d. *Ficti liberi nõ reuocant ex hac lege. An monasterium.*

Monasterium est tanquam posthumus.

BIU Cujas

c.in præsentia,& ibi recentiores,qui concor.adferunt.& Rom.consi.ccxxxvj.oppositionem hanc. per totum.Bened.Capra.consi.cxlvij.in nomine domini,vt cum præsupponitur,cum si.quod tamen non simpliciter procedit,sed cum distinctionibus per eos in d.locis adscriptis.

43 *Monasterium nõ reuocat donationem factam ante ingressum ex hac l.*

¶Tamen indiscriminatim & sine vlla distinctione monasteriũ in casu l.nostræ nõ reuocat donationem factam ante ingressum,vt expresse voluit solus antiquiorum,quorum nunc meminerim, Alb.Rosa.in hac ipsa l.col.vlt.versi.itẽ quæro si aliquis,vbi tamẽ ad hoc nihil aliud allegat,quàm quòd hæc l.habet locum in veris filiis,non in fictis,& ex recentioribus idem firmat Fran.Are.in l.j.col.vij.ff.de testa. per tex.in §.illud,iuncta gl.in auth.de monach.Ias.in auth.si qua mulier,col. vij.versi. si enim testator.C.de sacro.eccl.etiam per tex.in d.§.illud.& nouissime Sebast.Sap. qui neutrum illorum allegat,in addi.Panor.in c.vlt.col.iij.ext.de prob.& Fran.Rip.hîc in xxxiiij. allegans tantùm Albe.& Fel.in d.c.in præsentia,vbi tamen Fel.de hac re nihil dicit.Fran.Cur.iunior in l.j.col.iij.nu.9.C.de pact.qui & vnum Fely.vbi suprà citat. Et idem videtur voluisse Bal.post Mar.Sil.in auth.nisi rogati,col.vlt.versi.denuo pone donaui.C.ad senatusco.Trebel.

44 *Eiusdem comprobatio. Fictio non habet locum in contractibus.*

¶Et tu quidem hoc confirma,vltra ea quæ diximus in præcedentibus casibus. Nam fictio non habet locum in contractibus,in quibus fit stricta & propria interpretatio,vt dicit Bal.in l.filium, col.j.versi.ita not.quòd monasterium.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.& in addi.Spec.vbi suprà, in d.versi.cliij.per hoc reprehendẽs quod suprà ex ipso Spe.diximus,{& Fed.Senen.consi.clxxiij. ego putarem,vbi ex hoc dicit,quòd in statutis monasterium non venit appellatione filij,nec hæredis.} Imo.& Alex.in l.j.§.lex Falcidia.ff.ad leg.Falcid.Igitur cum ex hac l.reuocetur donatio per natiuitatem liberorum,propterea quòd censeatur hîc tacita apposita à donante conditio reuocandi,si ipse liberos postea susciperet,vt suprà latè diximus in præfatio.l.nostræ,versi.vj.incip.hinc dicunt plerique omnes.certè ea debet intelligi de veris & naturalibus filiis,non de fictis , ne magis operetur tacita cõditio quàm expressa, contra leg.qui ad certũ.ff.locati.& l.filio.de libe.& posth. cum simil. Et id quidem bene facit ad id quod suprà diximus de adoptiuis & spiritualibus filiis.

45 *Substitutio facta in tempus filiorum intelligitur de ueris filiis non fictis.*

¶Sed & facit quod scribit Pau.Cast.consi.xxx.super puncto isto,in prin.lib.j.quòd substitutio facta,si institutus decesserit sine filiis,intelligitur de veris filiis,nõ de fictis,ar.d.l.vlt.C.de his qui veni.æta.impe.& l.sancimus.C.de nup.quod & suprà latè diximus. Subditq; illos dici veros,qui nascuntur secundũ naturam,fictos verò qui suscipiuntur secundum iuris fictionem:vt hinc plenè intelligas monasterium esse fictum & impropriũ filium,vt etiam expresse tenet Bal.in l.cùm acutissimi,col.j.vers.quæro quid si pater.C.de fideic.& in l.fideicõmissum.ff.de condi.& demon. & consi.cxxvij.quidam Ser Petrus in ij.dubio,lib.v.& Cep.causarũ ciuilium consi.xxxvj.quidam habens feudum,col.ij.in fi.& Ias.in d.l.si ita quis promiserit.col.iiij.versi.tertiò habes.ff. de verbo. oblig.& apertè intelligunt omnes qui dicunt monasteriũ haberi loco filij,quæ verba improprietatem & fictionẽ denotant.l.iuris ciuilis.ff.de condi.& demon.& not.Bart.in l.si is qui pro emptore,col.v.& iterum col.xv.ff.de vsuca.& in l.si maritus.§.j.ff.de adult.Bal.in prima constit.ff.in fin. princip.& consi.ccclxxiij. cuius initium est,verba Dyn.col.ij.lib.j.cum si. Et si aliter intelligerent aut dicerent, videlicet monasterium esse verum filium,nemo,opinor,tam sanæ mentis est,qui illis crederet.

46 *Quomodo monasterium habeatur loco filij.*

¶Imò verò quod habeatur loco filij,procedit in vltimis tantùm voluntatibus,in quibus loquuntur iura ad id allegata,non etiam in contractibus,secundum Specu.sibi contrarium in eodem tit. de loca.§.nunc aliqua,versi.cxx.quem refert & sequitur Bal.in d.l.filium definimus.ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.Salyc.in d.authen.nisi rogati,vbi & hoc dicit tenuisse Ricar.& Anto.in d.c.in præsentia,col.vij.de proba.Ias.in l.pactum inter hæredem,col.j.versic.quartò quia in vltimis.ff.de pact.& in l.quæ de legato,col.iij.versi.nonò in contrarium facit.ff.de lega.j. Non item in sententiis,quod eleganter respondit Angel.consi.ccxxxv.ex quo dictus Albertus.Sed nec semper in vltimis voluntatibus,verùm in casibus tantùm expressis,& ad hunc finem & effectum,vt excludatur qui substitutus est sub conditione,si decesserit institutus sine liberis: in quo tantùm casu loquuntur text.suprà allegati,vt voluit Bald.in d.l.filium definimus,quo loco suprà citauimus.& in d.authen.si qua mulier,in iij.not.C.de sacrosanct.eccles.& in d.authen.nisi rogati,col.iij.& vj. & Fulgo.qui id eleganter probat,consi.liij.quoniam superius.& Panormit.in d.c.in præsentia,col.v. versic.not.secundò principaliter,& ibi quoque recentiores.

47 *Qui teneant monasterium nullo casu haberi pro filio.*

¶Sed & sunt qui constanter negant monasterium vllo casu haberi pro filio, & in iis Bartol.in d. auth.si qua mulier,in duobus locis.& in d.auth.nisi rogati,post Ricar.Mal.ibi,& vtrobiq; ferè omnes doct.post eum & rursus idem Bart.in l.si ita quis.§.is cui.ff.de leg.ij.& Anto.in d.c.in præsentia,col.xiij.Ro.in l.stipulatio hoc modo cõcepta.ff.de verb.oblig.& Calc.consi.vij.quia à me quæsitum est,col.xiij.versi.imò secundum veram op.vbi & alios allegat.& iterum consi.xxj.ista quæstio habet tria dubia,col.iiij.versi.modò non obstat,atque etiã consi.lxviij.magister Toninus,col. iij.& Barb.qui id latè probat,consi.xiij.clementissimi,col.vij.versi.præterea facit ad prædicta,lib.j. Nec id,inquiunt,aliquo iure probatur.Nam quod scribitur in d.c.in præsentia, non dictum est à Papa statuente,sed à parte allegante,vt ibi etiam omnes penè recentiores annotarunt,& ante eos Ang.consi.lxxx.hæc quæstio subtilis est,col.ij.versi.confirmatur hoc.Ideoq; ius non facit,vt voluit Io.And.in c.dilecto,col.ij.in verbo, iuramento, & iterum in verbo,quem certũ numerum,& ibi quoque cæteri scriptores,extr. de præben. Et quod plus est,non ibi dicitur,quòd sit loco filij, sed

BIU Cujas

sed hæredis,quod est multum diuersum. Id quod etiam expendit Bartol.in d.authen.nisi rogati. Cæterum d.§.sed hoc præsenti,non id probat,ad quod alij allegant: sed magis contrarium,dum dicitur,quòd conditio liberorum habetur pro non scripta, si quis ingrediatur monasterium. Si enim monasterium haberetur loco liberorum,conditio haberetur pro impleta.Id quod etiam annotat Bart.consi.omnium primo,Parmensis,versi.quartò.{& Saly.c.in authen,si qua mulier,col.j. versic.redeo ad quæstionem.C.de sacrosan.eccle.}

48 ¶Tamen hîc illud postremo notato,quòd licèt monasteriũ non totum reuocet vi huius l.tamen ex alio capite reuocabit vsque ad legitimã,vt expressè & not.consuluit Bald.non semel,primùm scilicet consi.xviij.notissimum est quod ratione,in iij.dubio,lib.j.& iterum consi.ccxv.cuius caput est punctus quidam donauit,in fi.lib.v. quem videas cum iis quæ diximus supra in verbo libertis,in ea quæstione qua tractauimus de donatione facta ecclesiæ. Sed hoc tamen non admittit Franc.Rip.hîc.quæst.xxxv.vbi citat Bald.in priori illo loco tantum,eiusq; rationibus respondet. Nam Bald.dicit monasterium tanquam filium reuocare debitum bonorum subsidium,& allegat d.authen. si qua mulier. Nam non verum est,inquit Ripa,quòd monasterium sit loco filij. Nec d.authen.procedit in donatione inter viuos facta ante ingressum,per d.§.illud, in authen. de monast. Sed tu de hoc vide per Saly.& recentiores in d.authen.si qua mulier.& Deci,quem ipse Ripa citat,consi.xxxj.cuius superscriptio incipit,quando valeat renuntiatio,col.ij.

Vtrum monasteriũ ex alio capite donationem reuocet usque ad legitimam.

49 ¶EX his item quæ diximus,satis constat alumnos, quos scilicet nutrices propriis vberibus aut alij educant,post donationem alteri factam non facere locum huic legi. Nam licet nutrix sit veluti altera mater,vt apertè patet ex illis Plauti versibus in prologo Menechmi,

Adeò forma simili pueri,vt mater sua
Non internosse posset,quæ mammam dabat:
Neque adeo mater ipsa,quæ eos pepererat.

Alumni locũ nostræ l. non faciunt. Nutrix mater dicitur.

Cui concinit & illud Virgilij lib.viij.Aeneidos,de lupa loquentis,quæ Remi & Romuli nutrix fuit,

Illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio,pugnatáque in ordine bella
Fecerat,& viridi fœtam Mauortis in antro
Procubuisse lupam,geminósque hinc vbera circum
Ludere pendentes pueros,& lambere matrem {*Impauidos.*

Quo tamẽ in loco Seruius matrem,inquit,quasi me matrem, cuius affectum pueris exhibebat.} Et apud Homerum illum naturæ peritissimum, Eutimone nutrix Penelopes,ipsam Penelopem filiam appellabat,lib.xviij.Odysseæ,

Alumna filia dicitur.

Ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα τέκος ἠΰ μοῖραν ἔειπες.

Et lib.seq. Euryclea Vlyssem,quem & ipsa suis vberibus enutrierat,filium quoque vocat,

{ἦ μαλ'ὀδυσσεύς ἐστι φίλον τέκος. Et paulò pòst,}
τέκνον ἐμὸν,ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

Et alumnus filius.

{Et iterum lib.xxij.eiusdem operis,

ναὶ δὴ ταῦτάγε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες. Iterumq;:
τοὶ γὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθέλω καταλέξω.

Sicuti & Telemachum Vlysis ipsius filium lib.ij.eiusdem operis,

τίπτε δέ τοι φίλε τέκνον ἐνιφρεσὶ τῶτο νόημα.

Et iterum lib.ix.eiusdem operis,

αἴ γὰρ δὴ ποτε τέκνον ἐπιφροσύας ἀνέλοιο.} Quin & lib.xxiij.

statim circa initium eandem Penelopen quoque filiam nuncupat,vtpote vxorem sui alumni.

ἔργεο πηνελόπεια φίμον τέκος.

{Et alibi sæpe in eodem lib. Et his concinens diuus Paul.1.ad Thessal.2. Tanquam si nutrix foueat filios suos. Nam & lib.iiij.Esdræ,cap.1. Nónne ego vos rogaui vt pater filios,& vt mater filias,& vt nutrix paruulos suos vt essetis mihi in populum?ideo,& cap.seq. Paruuli illi vocantur filij ipsius nutricis cum dicitur,nutrix bona nutri filios tuos.}

50 ¶Vt non immeritò Nonius Marcellus vir significationis verborum scientissimus, matrem pro nutrice plerunque accipi tradat,{fretus authoritate Plauti,vbi suprà.}Ex quo & Alciatus in l.vlt. in verbo,matris.C.de in ius voc.existimat,& alij nonnulli,patrem ac matrem à Græcis πατήρ & μητήρ dici à pa,& ma, quæ sunt voces infantium,& verbo τηρέω, id est,seruo, quasi pueros ipsos seruantes,quod est commune & nutricum & alumnorum,vt non abs re patres quoque & matres appellari possint & debeant. Hinćq; negat ipse Alciatus alumnum posse vocare in ius nutricem aut etiam alium educatorem sine venia. In idque etiã trahit tex.in l.j.ff.de obseq. à liber. & libert.præ.vbi hæc verba adscribuntur in §.vlt. Indignus militia iudicandus est, qui patrem & matrem,à quibus se educatum dixerit,maleficos appellauerit. Nam nomine patris, inquit Alciatus,& matris,etiam educatorem ibi intelligendum esse arbitror,ne illa verba, à quibus se educatum dixerit,superfluant, Qui tex,quantum ad id faciat,cæteri diiudicent.

Mater pro nutrice.

Alumnus an possit in ius uocare educatorem sine uenia.

51 ¶Ego verò scio horum altorum altricumque amorem & affectum nonnunquàm æquare atque etiam vincere naturalium parentum amorem. Quam rem & Papinius lib.ij.Syluarum in Epicædio in Glauciam Melioris,multis versibus prosecutus est,quos non grauabor huc annectere,

Altorum & altricũ amor in alumnos.

BIU Cujas

Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
Tuq́; oro natura sinas, cui prima per orbem
Iura animis sociare datum: non omnia sanguis
Proximus, aut serie generis demissa propago
Alligat, interiùs noua sæpe accitaq́; serpunt
Pignora connexis: natos genuisse necesse est.
Hæc legisse iuuat, tenero sic blandus Achilli
Semifer Hæmonium vincebat Pelea Chiron.
Nec senior Peleus natum comitatus in arma
Troica, sed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longè reditus Pallantis ouantis
Euander, fidus pugnas spectabat Acetes.
Cumq́; procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctiuagus volucrem comebat Persea Dyctis.
Quid referam altricum victos pietate parentes?
Quid te post cineres, deceptaq́; funera matris
Tutiùs Inoo reptantem pectore Bacche?
Iam secura parens Tuscis regnabat in vndis
Ilia, portantem lassabat Romulus Accam.

Et subiungit docens non id tantùm obtinere in animantibus:

Vidi ego transertos alieno in robore ramos Altiùs ire suis.

52 *Alumnus pro filio.*

¶ E diuerso quoque alumnus pro filio à probatissimis scriptoribus vsurpatur, vt tradit Nonius Marcellus in id referens illud Virgilianum lib.vj.Aeneidos,

Necnon & Tityon terræ omnipotentis alumnum.

{Sunt qui legunt, vt illud obiter dicam, omniparentis.} Quo etiam in loco Seruius interpres scribit Tityon ipsum secundum aliquos filium terræ fuisse, secundum alios à terra nutritum, ideoq́; Virgilium elegisse verbum alumni, quo vtrunque significaret. {Homerus autem à quo Virgilius eum versum accepit, filium esse dicit lib.Odysseæ vij.

Ἦγον, ἐποψόμενον τιτυὸν γαιήιον υἱὸν.

Et iterum lib.xj.eiusdem operis:

καὶ τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν.

53 *Specialia fauore nutricũ & alumnorũ.*

¶ Sed & socio} in nostris legibus multa specialia fauore nutricum & alumnorũ esse statuta. Nam primum minor viginti annis, qui aliàs manumittere seruum non potest, potest tamen nutricem, educatorem, & alumnum, sicuti & patrem, & matrem, filium, filiámve, fratrem, sororémve. l.si minor, cum iij.seq.ff.de manu.vind.& §.eadem lege, versi.iustæ autem. Instit.qui manu.non lic. vbi ex hoc not.Ang.Aret.quòd nutrix & alumnus æquiparantur aliis coniunctis sanguine. Subditq́; alumnum esse de familia, per tex.quem dicit sing.in l.sancimus. C.de nup. In quo memoria lapsus est.nam quanuis in co.tit.sint duæ ll.eius initij, neutra tamen earum hoc dicit, credoq́; illum voluisse allegare l.si quis alumnam, illo eodẽ tit.de qua statim aliquid dicemus. Sed vt redeamus ad alia, nõ omnes mulieres possunt suspectos tutores postulare, sed eæ solæ quæ pietate necessitudinis ductæ ad hoc procedunt, vtputa mater, nutrix, & auia. tex.est in l.j.§.consequens est.ff.de suspect.tuto. Et alibi lex facit similem matri alumnum, qui pupillum instituit, eiq́; in tutore dando prospicere voluit. l.Nesennius.§.similis est matri.ff.de excus.tut. Et educatores possunt petere tutores dari. l.si minores, quæ est ij.{in prin.}ff.qui pet.tut. Et alumni capiunt legata ex testamento imperfecto, & minùs solenni. l.in testamento.ff.de fideicõ.liber. qui tex. nuncupatim loquitur de alumno, licèt glo.& alij trahãt ad alios amicos: de quo plenè diximus suprà in verbo, libertis, nu. 103.sed illud. Et pater non potest reniti quin filia nubat filio eius qui eam educauit. l.patrem. C. de nupt. Et non potest alumnus cum à quo educatus est accusare. l.iniquum est. C.de iis qui accusa.non poss. Et in generali obligatione non veniunt alumni, vt quos non est credibile pignori specialiter datos fuisse. l.j.C.quæ res pign.oblig.poss.{& l. denique. C.de pign. Et qui alumnum suum retinet, non minùs tenetur quàm qui & suum filium retinet. l.ij.§.si eum, in princ. iuncto versi.proinde.ff.de libe.homi.exhib.} Et facit text.in l.alumnæ.ff.de adi.leg. vbi quispiam in suo testamento alumnam suam admodum commendat.{& in l.alio.& l.à filio, in princ.&} in l. Stichus, in princip.ff.de ali.legat.& in l.à filia.§.j.ff.ad S.C.Trebel. & in l.quædam cum filium.ff.de verb.obligat.{& l.Lucius.§.Titius testamento.§.Lucius.ff.de leg.ij.} & in l.vxorem.§. Seium.ff. de leg.iij.vbi testatrix quædam anteponit alumnum suum filio fratris,{& in l.quæsitum. §. prædia,&} in l.qui habebat.§.peto, eod.titu.& in l.his verbis.§.alumno, eod. quoque titu. & in l. qui vxori.§.idem testator.ff.de aur.& arg.leg.& in l.pen.§.vlti.ff.de proba. & in l.codicillis. §. Sticho. ff.de annu.leg.& in l.liberto.§.Largius.ff.eod.titu.{& l.Titio centum, in princip.ff.de condict.& demonst.& l.Seiæ.§.Caio,& l.prædia, in princi.ff.de fund.instructo: & l.codicillis.§.j.ff.de vsu,& vsufruct.legat.& l. legem. C.de pact.& l.j.C.de pact. conuen. Nimirum ob hunc tantum amorem & affectum nutricum & alumnorum (licèt & aliæ quoque rationes adferantur) decretis summorum pontificum interdictum est, ne Christianæ mulieres sint nutrices infantium

Quæ mulieres possint suspectos tutores postulare.

Decretis summorum pontificum inter-

Iudæor

Iudæorum,cap.Iudæi,le ij.& cap.ad hæc,& cap.etsi Iudæos,extrà de Iudæ. Nec id quidem tantùm in domibus ipsorum Iudæorũ,quod omnes astruunt, sed nec alibi quoque ex sententia Io. Ana.Maria.Socin.& Fely.in d.c.ad hæc. Nam tex.in d.c.& si Iudæos,loquitur generaliter,& detestatur Iudæorum familiaritatem, quæ quidem maxima est inter nutrices & alumnos & eorum parentes. Licèt in hoc dicto vltimo contrarium tenuerint glo.Ioan.And.Card.Flor.& Panor.in d.c.ad hæc. Ex lege autem Mosaica non licebat coire cũ nutricibus, si credimus Iosepho lib. antiquitat.Iudaica.iij.nec id tamen in sacris Bibliorum libris cõperi. Et ex his multa quæ in priori editione anni 1535. vsurpauit Franc.Balduinus vir vtique doctissimus in suis Instit.comment.tit. quibus ex cau.manu.non licet,in verbo,nutricem & educatorem.quod ob id tantùm dicere volui,ne quis ea me ab illo suffuratũ fuisse existimet.} faciunt & multa quæ diximus de amore nutricum & alumnorum,in tract.nobil.{cap.xx.nu.83.incip.Plutarchus quoque,& seq.}

dictum est, ne Christianæ mulieres sint nutrices infantium Iudæorum.

54 ¶Verùm quia isti nutritores & nutrices non patres sunt, aut matres proprij,ac merè naturales, sed tantùm vicem patrum matrumq; obtinent:quod & Seruius enarrans illud Vigilianum suprà citatum,apertè ostendit,cùm scribit,matrem,quasi matrem,cuius affectum pueris exhibebat,& est optimus tex.in l.si quis alumnam.C.de nupt.vbi de alumna loquens,his verbis vtitur,Nec enim homo sic impius inuenitur, vt quam ab initio loco filiæ habuit,&c. quæ verba improprietatem denotant,& fictionem,non veritatem,vt per Bald.in procœmio.ff.in prin.col.vlti.cum simi. vnde & nutrices sunt testes idoneæ in causis alumnorum, vt apertè sentit Bart.in l.si tutela,post prin. C.de in integ.restit.& Bald.in l.parentes,col.ij.versi.quæro igitur vtrùm,& ibi etiam Saly. statim post prin.C.de testibus dum dicunt,quòd educator quandiu educat quempiã in domo sua,non est testis idoneus in causa illius,præsertim graui:& sequitur {Alex.in addit.Bar.in l.in legibus.ff. de testib.} Lanfran.in repetit.cap.quoniam contra,in materia testium,char.xiij.vbi tractat de testimonio parentum in causa filiorum,extra de probat.& Alber.Maleta.in tract.testium,in prima part.j.partis,col.viij.in paruis,versic.vlteriùs dubitatur.{& nouissimè Vigilius Phrysius in §. pater,in glo.j.in fin.Instit.de testam.ordinan. Sed plus voluit Salyc.in l.testis idoneus. ff. de testib. nunquam istos esse admittendos,vel finita nutricatione,quia semper durat affectio, & amicitia intrinseca,& cordialis,vt ipse loquitur.} Nec habet in alumno locum SC. Syllanianum.l.j.§.domini appellatione filiusfam.ff.de S.C.Syllan. ideo Bart.& Bald. ibi tradunt quòd licèt libra siue catastrum patris prosit liberis etiam emancipatis,non tamen alumnis.

De eadem re.

Nutrices sunt testes idoneæ in causis alumnorum.

55 ¶Et quoniam etiam isti nihil pertinent ad bonorum successionem,neque enim sibi inuicem succedũt.l.nutritoribus.C.com.de succes.& ibi Bart.& Bald.& idem Bart.in l.Quintus,aliàs incipit, quo tutelam.ff.de reg.iur.& Bald.in l.cùm in eo,in fin.ff.de pactis,& in l. si quis filio. §. eius qui ad.ff.de iniust.test. Quo in loco tamen Accursius refert pueros Bononienses hos suos nutritores patres vocare solitos. Et est etiam bonus tex.in c.transmissæ,extra qui filij sunt legiti:ex quo nuncupatim not.Panor.ibi in j.not.quòd non tenetur nutritor eum quem in domo sua aluit,instituere vt filium. Nec è diuerso tenetur educatus legitimam educatori relinquere,per text.in l. sancimus,ibi,omnia quæ habuerint.C.de infant.expo.vbi & hoc nuncupatim not.Bald. Nihil est igitur cur dicendum sit istos reuocare donationem ante nutricatum factam.

Nutrices & alumni sibi inuicem non succedunt.

56 ¶Sed & quòd naturales tantum filij non reuocent donationem ex hac l.cõsuluit expressè Oldr. consi.cclxxviij.licet quantum ad claustrales,in tertio dubio,per l.qui libertinus.§.pen.ibi,ex lege autem nati liberi prosunt.ff.de oper.liber.& in l.generaliter.§.cùm autem. ibi, nisi ipsi liberi sine iusta sobole decesserint,& ibi not.C.de instit.& subst.quo in loco Pet.Dy.Cyn.Ray.Forl.Alex.& Corn.& plerique omnes negant esse regulariter locum illi l.& l.cum acutissimi.C.de fideicom.& similibus,cum filius institutus hæres relinquit filios naturales tantùm.quod & idem tenet Rayn. Forl.Nicol.Neapo.& Bart.in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi Ang.ad fi.& Raph.Co.ff.ad Treb. & idem Bal.in d.l.cum acutissimi,col.ij.versi.quæro nunquid naturales,& ibi quoque Pau. Cast. post princ.& idem Bal.consi.cclxij.recolo me consuluisse,col.ij.versi.& si dicatur quòd tacitè,lib. j.{quod iterũ repetitur}consi.456.lib.v.{& idem Bal.consi.cxlj.punctus talis est,quidam reliquit, col.ij.eo.lib.v.} & consi.cccclxj.punctus talis est,quidam reliquit,post medium,eo.lib.v.dum allegat d.l.generaliter.& in sua Margar.in verbo,filius,col.iij.versic.filius legitimatus. & Salyc. inter consi.ipsius Bal.consi.xvij.super legitimatione,col.ij.lib.iiij.{Pet.Ancha.consi.cccviij. prima facie videri posset,col.ij.& consi.cccxx.primum dubium,col.vlti.} Paul.Cast.in l.cum auus,non semel. ff.de condict.& demon,& Ioan.Ana.consi.xlvj.circa primum quæsitum,in iij.dubio. Barb.consi. xxvij.scripsit doctissimus,col.xix.versi.præterea facit,lib.j.& Fran.Aret.in l.moribus,in prin.col. pen.ff.de vulga.& pupil.vbi ad hoc singu.dicit text.in d.l.generaliter.§.cum autem.{& consi.clv. periculosum est,col.v.versi.nec dicat aliquis.} Soc.in repe.l.cum auus,char.xiiij.in vij.q.ff.de condict.& demonst. Quinetiam Pau.Cast.& Ias.in d.§.cum autẽ,hoc idem asserunt procedere, vbicunque aliàs illa conditio liberorum exprimitur à lege,licèt secus si à testatore, vt etiam voluerunt Rayn.Forl.Nicol.Neap.Ang.Imol.& Raph.in d.§.si quis rogatus.Bald.& Paul. Cast.in d.l. cum acutissimi.cum aliis concordant. adductis per Corne. in d. §. cum autem. & consil.j. circa primum,col.pen.versi.& in substitutione,lib.iiij.& per recentiores in d.§.si quis rogatus. & Phil. Deci.in l.precibus,col.v.versi.& pro ista differentia.C.de impu.& alijs subst.& consi.ccccxiij.viso eleganti,col.ij. Et similiter donatio inofficiosa non reuocatur à naturalib.liberis tantũ,vt est tex.

Filij tantum naturales non reuocant donationem ex hac l.

BIU Cujas

in l.si totas,ibi,ex quocunque legitimo matrimonio,vbi hoc not.Salyc.& Ang.C.de inoffi. don.

57 *Nec inofficiosa donatio reuocatur à naturalibus liberis tantum. Illegitimus nõ agnascitur patri.*

¶Sed vt redeamus ad casum nostrum, idem quod Oldra. eius tamen nomine suppresso, tenet Bald.in c.innotuit,col.iij.versic.quæritur nunquid iste,extr.de elect. motus, quia iste illegitimus non agnascitur patri,vt dicit singul.not.in l.j.§.j.ff.de bon.poss.cont.tabu.& in d.§.cum autem. Idem quoque tenere videtur ipse Bald.consi.cxxix.factum proponitur in terminis,col.vlt. versi. item est aduertendum,lib.ij.dum dicit quòd liberi ex legitima vxore procreati reuocant donationem ex hac l.& apertè Paul.Cast.qui neutrius meminit,consi.ccccxxxv.super hoc puncto,post princ.lib.ij.Alex.qui nullum horum memorat,consi.xl.super primo dubio,col.pen.versicu. circa quartum,lib.iiij.vbi tamen non firmat in simplicibus naturalibus,sed audenter asseuerat in spuriis,& Guid.Pap.singu.ccccclxxj.incip.iuxta l.si vnquam.Franc.Rip.qui vnum Alex.citat, hîc in xxv.q.vbi loquitur in spurio tantum. Et hanc sententiam sequitur lex Longobardorum in eam rem nuncupatim lata,in titu.de succes.l.si quis desperauerit. vbi expressè cauetur quòd non nisi legitimi post donationem procreati eam reuocant.

58 *Illegitimus nõ est in potestate patris.*

¶Et id quidem hac ratione non modicum confirmatur,quoniam illegitimus non est in potestate patris.§.vlt.Instit.de nupt.{& in §.j.ibi,iustis nuptiis,Insti.de patr.potesta.& ibi Ang.Aret.in ij. not.& l.item in potestate,& l.nam & ciuium.ff.de his qui sunt sui,vel alien.iur.& voluit Bald.in l.Gallus.§.quidã rectè,col.iij.versi.item facit ad aliud.ff.de lib.& posthu. Ideo nec ei pater dat tutorem.l.naturali.ff.de confir.tutor.} nec ipse præteritus rumpit testamentum, cũ nec ei debeatur legitima,vt no.glo.in d.l.j.in prin.in verbo,naturales,& ibi Bar.ff.de bon.possef.contra ta. {quam facit singularem Bald.in l.sciendum est,in fine prior.lectu.ff.de inoffi.testam.sed est alia} glo. in d.§.tam autem,in eodem verbo,Instit.de inoffic. testa. Bart.in l.Gallus.§.etiam si à parente,col.j. versi.pro declaratione.ff.de liber.& posthu.Nicol.Neapo.in l.j.ff.de concub.Bal.in l.j.C.quorum bono.vbi ad hoc dicit singu.illam priorem glo.& ipse Bald.in l.humanitatis,col.vlt.versic.sextò principaliter.C.de impub.& ali.subst.& in l.vlt.col.vlt.C.vnde legit.& in l.generaliter.§.cùm autem,post princ.ff.de instit.& substit.& in l.defuncto,colum.j.versic.quæro an filius.C.si in fraud. patro. vbi per eam glo.dicit quòd filius naturalis non potest reuocare alienata in fraudẽ: & idem Bald.in l.res iudicatæ,col.vlti.C.de re iud.& in l.vlti.C.de natura.liber.per tex.ibi,{& in d.l.Gallus.§.quidam rectè,col.iij.vbi suprà.ff.de liber.& posthu.vbi eam glo.dicit not. & in l.fratres,vbi eam dicit sing.} & in d.c.innotuit,col.iij.de elect. & in c.j.col.pen.versicu.item valeret statutum, de constit.vbi & illam glo.dicit elegantem:& in cap.in præsentia,col.v.versi.scias autem,extr.de probat.vbi & illam quoque dicit singu.& in addit.Specul.tit.de succesio.ab intest.col.vlti.versi. an filius bastardus,& versic.seq.& consi.xix.factum sic proponitur,colum.j.lib.iiij.& consi. cccclxxix.quando pater,in fin.eod.lib.iiij. vbi etiam illam glo.dicit singul. sed eam erranter allegat in l.j.ff.ad Trebel. Verùm satis constat ex princip.illius,quòd eam voluit allegare. {& consil.cccvj. proponitur quòd quidam Antoniolus,col.j.lib.v.Ioan.Fab. in l.si qua illustris.C. ad senatusco. Orphit.} & Angel.in §.vltima siquidem,colum.ij.versicu.& prædicta locum habent, in authent. quibus modis natura.effici.sui.Imol.in l.ex facto,in princ.col.vij.{& ibi Franc.Areti.qui eam glo. dicit sing.col.ix.}ff.de vulga.& pupil.Rom.consi.xxxiiij.licèt naturales,vbi de hoc dicit esse tex. qui verè est ad hoc optimus,in l.humanitatis,ibi,si hic scilicet naturalis pater voluerit.C.de natu. liber.Paul.Castr.in l.si qua illustris.C.de senatusconsul.Orphi.{Ange.Aret.in §.j.col.iij.versi. addo etiam.Instit.de inoffic.testam.Corn.consi.xciij.primo aspectu,col.penul.versic.prout in simili,lib.ij.} Alex.qui & eam gl.priorem asserit sing.in l.in pupillari,col.vlt.eo.tit.& iterum consi.74. viso processu,ad fin.lib.ij.Fran.Curt.senior consi.xiij.statuto Ianuæ,col.iij.versi.spurius,& consi. xxxv.statuto,seu in capitulis,col.j.Guid.Pap.decisio.ccccxxvj.ait lex filio,paulò an fin.& iterum decisio.dcxxxij.eademq; vlti.si donatio.Barb.consi.lviiij.sapienter dicit Psalmista,col.ij.in secundo dubio,lib.ij.& consi.xlix.clementissimum Deum,col.vlt.lib.iiij.Socin.in l.cùm auus, col.vj.& ix.& xxiiij.& alibi sæpe in ea,l.ff.de condi.& demonst.Ias.in authent. si qua mulier,col.antepen. versic.secunda.q.C.de sacrosanct.eccles.vbi & illam glo.dicit sing.& in l.j.col.iij. & ibi Phil.Deci. col.iiij.C.de bon.poss.contr.tab.idem Ias.consi.ccij.magnificus baro,col.vj.versi.sic videmus, lib. ij.vbi & illam dicit reputari sing.Dec.consi.cclxiiij.reuocatur in dubium,col.ij. D. Guil.Bened.in repet.cap.Raynutius,in verbo,Raynutius de clera.num.37.{& iterum in verbo,si absque liberis, tit.ij.num.114.} de testam.vbi & eam glo.dicit singu.& Fabia.Giocchi.in repet.authen.nouissima, in iij.q.iij.item iiij.princ.C.de inoffic.testam. Et est etiam bonus text.in l.vlti.C.de natura. liber. quẽ ad hoc expendit Bal.ibi,& Ang.vbi suprà,& Alex.in d.l.in pupillari:ibi enim dicit no.& præterea consi.cxxxiiij.æterni &c.animaduersis,col.iiij.versi.vnde dicit,lib.vj. Ex quo illud consentaneum est,vt nec etiam naturalis filius reuocet donationem,quæ plus habet virium,difficiliusq; reuocatur,quàm testamentum,vt voluerunt Bart.Ang.& Paul.Castr.in auth.ex causa.C.de lib. præteri.& plenè diximus suprà in verbo,libertis,versi.lxvj.incip.hæc sunt quæ pro posteriori.

59 *Filius naturalis non excludit filiam ex statuto repellente fœminas ob masculos.*

¶Sed nec filius naturalis excludit filiam ex statuto repellẽte fœminas ob masculos,vt voluit Bal. in d.l.cum acutissimi,col.ij.versi.quæro nunquid naturales,& ibi etiam Barb.in repeti.col.xcviij. versic.quærit hîc Bald.an filij naturales.C.de fideicommis.& idem Bald.consi.xxiiij. statuto ciuitatis,lib.j.& Socin.in l.hæredes mei.§.cùm ita,col.penul.C.ad senatusco.Trebel. & multis etiam rationibus confirmat Georg.Nat.in repeti.cap. quamuis, in j.quæst.ij.quæstio.princ.de pactis,lib. vj.&

BIU Cujas

vj.& Alber.Bru.in tract.ſtatutorum excludentium fœminas,in iij.quæſtio.xij. artic.

60 ¶Nec in huiuſmodi filio habet locum §.ex imperfecto.l.hac conſultiſſima.C.de teſtam. ſecundũ quem valet teſtamentum factum inter liberos coram duobus tantum teſtibus, aut aliàs imperfectum ratione ſolennitatis,vt voluerunt Bald.Ang.& Iaſ.ibi,ex quibus ipſe Ang. dicit id reſpondiſſe{Franc.Tygri,& alios} doct.Peruſinos,cùm quæſtio ex facto incidiſſet.& rurſum idem Bal. & Imol.in l.qui teſtamento.§.mulier.ff.eod.ipſe Bal.Saly.& Paul.Caſt.in l.vlt. C.famil.erciſcun. idẽ Bal.in d.l.humanitatis.C.de nat.libe.{& in l.parentes,poſt mediũ,verſi.ſed quid dicemus.ff. de in ius vocan.& in l.ſi qua illuſtris,circa medium,verſi.quæro habeo filium.C.ad ſenatuſc. Orphit.} Ang.in l.filio præterito,col.j.verſi.ſecundò,quòd ille,& ibi etiam Imol.char.antep.ff.de iniuſt.teſta.& idem Imo.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,char.vlt.ff.ad S.C.Trebellia.{ Phil.Dec. conſ.dcx. viſo themate,col.ij.verſi.circa primum,& Franc.Curt.ſenior,conſ.lxxiiij.ſuper memorata,nume. clv.De quo tamen latè per Alexan.ibi, & Franc.Aret.in d.l.qui teſtamento. §.j. Nam alij tenuerunt contrarium,vt per Rom.conſ.clxxix.ampliſsime doctor,col.v.verſi.ſecundò reſpondeo dictum eorum,& recentiores doc.{poſt Ioan.Fab.}in d.§.ex imperfecto. & D. Guil. Bened. in d.c. Raynutius,in verbo,teſtamentum,le j.num. 93.

An §. ex imperfecto. l. hac conſultiſſima. habeat locum in filio naturali.

61 ¶Neque prodeſt filius(id quod haud dubiè verum eſt) naturalis patri ad conſequenda priuilegia ac munera,quæ dantur ob liberos.l.2.§.j.& ibi glo.& Bald.ff.de excuſa. tuto. Nec etiam tenetur pater dotare filiam naturalem.l.vxorem.§.pater naturalis,& ibi Bart.ff. de legat.iij. & voluit idem Bart.in l.ſi quis à liberis.§.vtrùm.ff.de libe.agno.& in l.j.col.iij.& ibi etiam Imo.& Rom. qui illũ §.dicunt ſing.Alex.tum col.iiij.verſi.pater enim,tum col.vj.verſi.& ſubdit hîc,& Fran. Aret.col. v.verſi.ſuper ſecundo,& alij recentiores.ff.ſol.mat.Bald.in l.vlt.col.2.verſi.ſed nunquid pater.C. de dot.promiſ.& in auth.res quæ,col.j.C.commu.de lega.& in l.qui liberos.ff.de ritu nupt.& in l. neque mater. C.de iure doti.vbi tamen intelligit,niſi filia eſſet admodum inops,& in c. ſuper literis,col.2.verſi.item pone exemplum,extr.de reſcrip.& conſ.cclxvij.ad euidentiã præmitto quod concubinarius,col.2.verſ.item ſurgit,lib.j.quod repetitum eſt in conſi.cccclvij.lib.v. Ang. conſi. ccix.pro deciſione,in princ.Ang.Aret.in §.fuerat,col.xvj.verſ.vlteriùs quæro,Inſtit.de acti.Fran. Cur.iunior conſi.x.viſa ac diligenter conſiderata,col.pen.

Filius naturalis non prodeſt patri ad conſequenda priuilegia ac munera, quæ dantur ob liberos.

62 ¶Et id puto verum eſſe in caſu l.noſtræ,vt ſcilicet filius naturalis non reuocet donationem ex ea, quando & de legitimato maximum ſit dubium,vt mox ſubiiciemus,licèt Franc.Ripa,hîc in 289. q.nixus ſit contrariam ſententiam tueri in ſimplicibus naturalibus,quibus autem rationibus,alio rum ſit iudicium:nec quempiam tamen maiorum in ſuam,neque in aliam ſententiam citauit. Sed hæc noſtra tamen temperanda multis forte videbitur,vt ſcilicet procedat in filiis naturalibus reſpectu patris, non etiam matris,cui etiam cum legitimis ſuccedunt,ſecundum diſtinctionem d.l. ſi qua illuſtris.Idq; etiam de iure canonico,vt ſatis innuit glo.in c.niſi cum pridem,in verbo,mãzeres,ext.de renun.& expreſsiùs Hoſt.in c.lator,ext.qui fil.ſunt legi.& Pan.in c.tanta,col.3.verſi. quidam ſunt filij ſpurij,eo.tit.& in c.cùm haberet,ante fi.de eo qui dux.in mat.quã pol.per adult. de quo tamen per Fortu.Gar.in trac.de vltimo fine iuris,char.vij.col.j. verſ. octauò principaliter. Nec tantùm matri,ſed auiæ paternæ,& aliis coniunctis per lineam maternam.l. Modeſtinus, & l. hac parte.& l.ſpurius.ff.vnd.cog.{& voluit Ioa.Fab.poſt Dyn.in d.l.ſi qua illuſtris,poſt princ. & Alber.in l.parentes,ad fi.ff.de in ius vocan.}& latè per Bened.Cap.conſi.cviij. cùm vt præſuppo-nitur,col.2.verſi.ſunt & quintò.{Et è diuerſo quoque mater his ſuccedit.l.hac parte, & l.ſi ſpurius.ff.vnde cogna.& Saly.in auth.defuncto.paulò ante fi.C.ad Senatuſconſ.Tertul.} Poſſuntque de inofficioſo ipſius matris teſtamento dicere.l.ſi ſuſpecta.§.de inofficioſo.ff. de inofficioſo teſta. & voluit glo.{in §.tam autem,in verbo,naturales,& ibi Ang.Aret.Inſtit. eod.} in d.l. ſi qua illuſtris,in verbo cum legitimis,in prin.{& ibi Ioan.Fab.& Salyc.qui id dicunt tenendum cordi, &} Bald.in additio.Spec.tit.de ſucceſsio.ab inteſt.col.vlt.verſ.ſed an baſtardus.

Autoris opinio de filio naturali in caſu huius l.

Naturalis matri, auiæ maternæ,& aliis coniũctis per lineam maternam, ſuccedit cum legitimis.

Adeò ut poſsit de inofficioſo ipſius matris teſtamento dicere.

63 ¶In eisq; habet locum dictus §.ex imperfecto,in teſtamento matris,ſecundum Raph.ibi,& Alex. col.pen.verſ.& hoc videtur procedere. Corn.col.j.in fi.verſi.forte tamen opinio.& Iaſ.col.j. verſi. ſecundò limita.in eo ipſo §.Bald.in d.l.ſi qua illuſtris,col.2.verſ.quæro habeo filium.C. ad ſenatuſcon.Orphi.& in d.l.vlt.C.famil.erciſ.& Bened.in d.c.Raynutius,vbi ſupra in fin.cum princip. ſeq.numeri.{& ante hos Spec.tit.de inſtru.edi.§.compendioſè,verſi.quid ſi mulier, & ibi quoque Bald.in additio.Teneturque mater & auus maternus eos alere & è diuerſo,etiam de iure ciuili.l. ſi quis à liberis.§.idem in liberis.ff.de liber.agnoſcen.Geritq; mater eorum tutelam,vt legitimorũ. l.vlt.C.quando mulier tut.offi.& ſi nolit,tenetur illis petere tutores.l. vlt. C. qui pet.tuto. Et illis poteſt ſubſtituere exẽplariter.D.Bened.in repetitio.c.Raynutius,in verbo, ſi abſque liberis,lib.2. nu.12.Habentq;}& in eis locum leges aliâs odioſæ reſpectu matris. l. lege Iulia.§. hoc capite. ff.de ritu nupt.cùm dicitur,tamen iuſtum patrem intelligendum Octauenus ait: matrem etiam ſi vulgo conceperit.{Et ſi mulier acceperit emphyteuſim pro ſe & ſuis filiis,admittitur filius eius naturalis,niſi ea eſſet illuſtris,ſecundum d.l.ſi qua illuſtris, ita voluit Imol.in c.in præſentia, col.ij. verſ.quid autem ſi aliquis,extra de probat.}Tu autem ex materia dictæ l.ſi qua illuſtris, facilè intelliges,quid & hîc dicendum ſit.Quod autem Ripa.in xxvij. quæſtio. huius legis tractat de alimentis ſpurio præſtandis,nihil ad hanc legem pertinet, & nos de hoc abunde diximus in commentariis noſtrarum conſuetudinum,tit.xix.§.item xix.in gl.iij.

Mater tenetur alere filios naturales, & è diuerſo.

Et admittuntur in emphyteuſim, ſi mulier acceperit pro ſe,& ſuis filiis.

BIU Cujas

64 ¶Sed in dubium vocatur,nec id quidem intempestiuè,vtrùm si filius naturalis natus ante vel post donationem,natalibus restituatur,id est,vt nostri loquuntur, legitimetur, ex hoc reuocetur donatio ante legitimationem facta? Videtur quòd non, quia legitimatio non potest fieri in præiudicium eorum,quibus est ius antè quæsitum,vt plenissimè not.in l. Gallus. §.& quid si tantùm. ff. de liber.& posth.& optimè probatur in cap.quamuis,de rescri.lib.vj.vbi restitutio, cuiusmodi legitimationem esse dicunt,non ei obest,cui ius est iam quæsitum.Ex quo fit, vt & ipsa non retrotrahatur in alterius præiudicium,per tex.apertum in §.liceat,ibi,& suos de cætero.& iterum ibi,& hoc facto exinde filios,& ibi Ang.not.in auth.quibus modis natu.effi.legi.cum multis simil.quæ latè congessimus in nostro tractatu primogenituræ,in xxxiiij.q.In qua plenè docui naturalem filium legitimatum non præferri in iure primogenituę naturali & legitimato nato quidem post illum,sed ante legitimationem.Et id quidem optimo iure.Nam fictio non habet locum cùm alterius iactura & præiudicio,vt hinc videre licet,quòd licèt actio de dote, quæ non competit constante matrimonio,facto autem diuortio competit, redintegrato matrimonio non competit. l.si mulier diuerterit.ff.solu.matr.nempe quia fingitur non diuertisse.l.plerunque.ff.de ritu nupt.Tamen hoc tantùm procedit,quando dos debetur,vel restituēda est soli mulieri, vel ei simul & patri,non etiam si extraneo.l.stipulatio de dote.ff.de iure doti.& l.insulam.§.vlt.ff.solu.matr. Quoniam videlicet in illius tertij præiudicium non procedit illa fictio.Et hinc quoque consequens fit, vt legitimatus pro legitimo habeatur quātùm ad ipsum & legitimantē,non etiā quantùm ad tertiū.§.filiū verò,in auth.quib.modis nat.effi.sui. Nec enim potest quis legitimari per voluntariam iurisdictionem,nisi citatis iis quorum interest.l.vlt.cum ibi no.per Iac.Aret.ff.de nat.restitu.

Vtrū si filius natalibus restituatur, ex hoc reuocetur donatio ante legitimationē facta.

Fictio non habet locum cū alterius iactura, & præiudicio.

65 ¶Quòd si quispiam dicat,quòd cùm fit legitimatio viuente & consentiente patre,non requiritur citatio agnatorum & consanguineorum,vt voluerunt Ioan.And.Ant.Cald.Card.Panorm.& alij in c.per venerabilem,ext.qui fil.sunt leg.Bart.quem communiter sequuntur omnes, in d.l. Gallus. §.& quid si tantum.ff.de lib.& posth.Bal.in l.nā ita diuus.ff.de adopt.& consi.lvj.an pater qui fecit, li.j.& inter ipsius cōs.Sal.cōsi.17.super legitimatione Michaelis,li.4.& Io.Lig.& Io.Rampo. consi.seq.col.iij.vers.surgit tertius punctus.Fed.Senen.cons.lvij.videtur mihi quòd in priuilegio. & idem Bal.consi.cccIxj.verba Bartholi.in prin.lib.v.cum multis concord. quos videre poteris in nostris consuetudinibus,tit.ix.§.xx.in gl.j.in ij.limita. Huic responderi potest,quòd ratio qua innituntur qui hoc asserunt, videtur concludere contrariū in hoc casu. Ea enim ipsorum ratio est, quia pater disponendo de rebus suis,potest præiudicare agnatis.Ideo non mirū si illis non citatis filios posit legitimare.At hic non potest qui donauit,præiudicare donatario.Quam declarationem in specie ad illam Io.And.Bart.& sequacium sententiam ponunt Imo.& Domi.in c.grādi,de sup.neg.præl.lib.vj.Idem Imol.prout à quibusdam allegatur,licèt non comperi in eius lect. quæ circunferuntur,in c.nisi cùm pridem.§.personæ,ext.de renun.Petr. Ancha.consil.ccccxxvij. circa primum quæsitum.Alex.in d.§.& quid si tantùm,col.pen.versi.nec obst.quæ hîc not.Barto. ff.de liber.& posthu.& consil.lxvij.consideratis his,col.4.versi.iuuatur ista concluſio,lib.j.& Dec. consi.lxxxv.cuius superscriptio incipit,de gradibus succedendi,in fi.3.dubij.Et optimè facit quod voluit Bald.in d.l.nam ita diuus.ff.de adop.& in l.vlt.C.quib.res iudic.non noc. & Angel.consil. xvij.comes Brandisius,cum simil.

Pater disponēdo de reb.suis potest præiudicare agnatis.

66 ¶Sed vt ad alias quoque rationes transeamus,donationē rescripti authoritate rescindi non oportet.l.si donationem.C.hoc eod.tit.Neque enim valent rescripta,quæ ius alterius auferunt.l. quoties.C.de preci.imper.offe.& l.inciuile.C.de rei vendica. cum infinitis similib. Ideóque priuilegia debent semper aliàs intelligi sine præiudicio iuris alteri quæsiti.l.2.§.meritò,& §.si quis à principio.ff.ne quid in loc.publi.& l.nec auus.C.de emancip.libe.

Donationem rescripti authoritate rescindi non oportere.

67 ¶Præterea quod iam perfectum est,absolutúmq;,ac consummatum,id certe non debet ex superuenienti quopiam casu reuocari.l.si Gaudentius.C.de contrah.empt.& l.si vt proponis.C.de cōfirma.tuto.& l.pluribus.§.& si placeat,& ibi Bart.& alij.ff.de verb.oblig.& latiùs diximus suprain gl.donatione largitus,vers.282.incip.horum rationes multæ sunt.

Eiusdem comprobatio.

68 ¶Ad hæc si aliter diceremus, esset in facultate donantis reuocare huiusmodi donationem, quæ suapte natura irreuocabilis est,faciendo scilicet legitimari filium naturalem:quod esse non debet, per id quod in simili dicitur de adoptione,in l.fideicommissum.ff.de condit.& demonstr.& supra latè diximus in hac eadem glo.vers.iij.incipien.& id sanè verum est.

De eadem re.

69 ¶Denique,aut hic filius erat natus ante donationem,aut postea natus est.Si primum, non potest esse locus huic l.quantùm ad illum pertinet,per ea quæ diximus suprà in glo.filios non habens. Nec legitimatio sequens illum denuo nasci facit. nam qui natus est,recentari (vt vtar verbo Cn. Matij apud Gellium lib.xv.c.xxv.)id est,iterum nasci non potest, nisi fortè quadam iuris fictione renasci diceretur,qui priori labe originis illegitimæ detersa, veluti natalibus legitimis restituitur. sicuti & apud Cyprianum in secunda ad Donatum epistola, dicitur etiam renasci, qui veluti in nouam vitam lauacro vndæ salutaris animatus,quod prius fuerat exponens, licet manente corporis compage,hominem animo ac mente mutat.Nam & Ioan.iij.scribitur,Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu,&c.Et de huiusmodi renatis loquitur text.in c.Deus,ad fin.extrà de pœnitent.& remis.& c.maiores,& cap.debitum,extra de Baptis.Et iterum natus sibi videtur,qui exutis maximis ærumnis ac doloribus, maxima sibi gaudia adsciscit, cuiusmodi Egio Plautinus in capti

Legitimatio non facit denuò nasci.

Quomodo quis dicatur renatus.

BIU Cujas

captiuis,Dij,inquit,immortales,iterum natus videor,si vera autumas.Et à mythicis cõfictum est Bacchum bis natum fuisse:ex quo illud Ouidij lib.v.tristium ad ipsum Bacchum eleg.iiij.

Scilicet hanc legem uentes fatalia Parcæ
Stamina,bis genito bis cecinere tibi. {Et lib.iij.Metamorphos.
Tutáque bis geniti sunt incunabula Bacchi.} & Ausonij in grypho ternarij numeri,
Qualia bis genito Thebes trieterica Baccho.

Quo quidem significabant futurum sacerdotem statim initiatum oportere renasci. Nam Platonici Bacchum ipsum summum sacerdotem fuisse existimant, in ídque referunt illud Platonis in Phædone,

πολλοί τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε Βάκχοι. Id est,

Multi narthecophori,pauci autem Bacchi.{Quanquam Diodorus Siculus lib.iij.aut vt alij numerant,iiij.illam binam Bacchi natiuitatem aliò refert.} Et idem propè de legitimato nuncupatim scribit Bald.in l.manumissiones,in ij.oppo.ff.de iust.& iure,cum dicit spiritum legitimatum esse legitimum,non quidem factum,sed natum,id est, non de nouo factum, sed detectum, remota scilicet spurietatis,vt ipse appellat,nubecula.{& idem Bald.cons.cccIxxiiij.verba, col.ij.lib.j. vbi dicit legitimatos quodammodo censeri renatos.} Sed non satis esset ita nasci aut renasci ciuiliter, quantùm ad hanc legem pertinet,quæ intelligitur de nato naturæ beneficio; non opera legis vel hominis,argu.l.filio.ff.de liber.& posth.Nam & aliàs verba naturaliter sunt intelligenda,non ciuiliter.l.vlt.& ibi Bald.& Pau.Castr.C.de his qui veni.æta.impe.& latè diximus supra in hac eadem gl.versi.xvij.incip.quin si ea appellatio.Si autem post donationem natus est,vt alterum mẽbrũ sumamus,certè ea natiuitas nõ legitima non reuocat,vt diximus supra eo.verf.lvj.incip. sed & quòd naturales,& seq.Nec sequẽs legitimatio auferret ius iã alteri quæsitũ, vt nuper diximus.

Verba naturaliter sunt intelligenda, nõ ciuiliter.

71 ¶Et ita videlicet donationem non reuocari per legitimationem naturalium, expressim tenuit Salyc.hîc,& Bald.in l.j.col.pen.verf.vlterius quæritur.C.de inofficio.donat.& in l.ij.ante fi.versi. quid de filio legitimato,& ibi quoque Paul.Castr.in fi.C.si in fraudem patron. & idem Bald. in cap.innotuit.col.iij.verf.quæritur nunquid iste,extrà de electio.& consil. xix. factum sic proponitur,duo fratres,col.iij.verf.sed in contrarium est veritas,lib.iiij.Salyc.in l.si totas, versiculo iuxta quod quæro,& ibi etiam Ang.C.de inofficio.donat.Pau.Cast. cons. cccxxxiiij. respondeo per ordinem,in secundo dubio,lib.j.Franc.Aret.qui hoc reputat sing.in l.ex facto.in princip.col. vij. verf.& adde ad materiam.ff.de vulga.& pupil.Alex.in l.Gallus.§.& quid si tantùm,col.vlt. versi. circa tertium articulum.ff.de liber.& posth.Barthol.Cepo.in l.irritam,quæ est vlt.col.ij.verf.item adde ad glo.C.de vsucap.pro don.Fran.Curt.senior.consi.lxxiiij.super memorata,col.xxvj.verf. & consequenter.Cardi.Alex.in cap.per venerabilem.§.quod autem,char.xxvij.in fin. xij.quæst. princ.extra qui fil.sint legit.Socin.& Ias.in rubr.ff.de libe.& posthu.ille col.iij.verf.secunda quæstio est,hic col.j.verf.secundò & fortiùs.& subobscurè idem Socin.in d.§. & quid si tantum, col. pen.verf.tertium correlarium,& ibi clarius ipse Ias.in vtraque lect. in priore quidem, char.pen. verf.adde etiam ad istam,in posteriore autem,col.antepe.verf. vltimò adde ad prædictam, & ibi quoque Io.Montefer.char.x.versi.priusquam aggrediar.& idem Soci.consi.cclj.quoniam in præsenti,col.xj.verf.præterea probatur,lib.ij.& ipse quoque Ias.in rub.C.de posth.hæred.instit. & in l.cùm acutissimi,col.2.verf.pro ista opin. C. de fideicommiss. & in repet.l. si is qui pro emptore, col.lvj.verf.quintò donatio.ff.de vsucap.& cons.cxcij.extorta est, col. v.verf.ad idem bene facit, lib.2.& Philip.Dec.d.consi.lxxxiiij.in fi.iiij.dubij, dum allegat Bald.in d.l.j.C.de inoffic.donat.& nouissimè D.Ioannes Cirierus nunc senator Parisiensis in suo tracta.primogenituræ. q.xiij. col. vj.verf.item de iure.& Ant.Rubeus consi.cxj.viso instrumento.& Franc. Curt. iunior in l.j.col. 3.num.9.C.de pact.{& Carol.Ruin.consi.lxix.primo videndum est.col.iiij.num.12.lib.iij.& consi. cvj.in quæstione,col.iij.nu.7.eod.lib.iij.Mart.Laud.Innoc.in sua disput.incip.Augerius, char.16. in paruis,verf.nunquid autem.}

Verba naturaliter sunt intelligenda, nõ ciuiliter.

Qui teneant donationem non reuocari per legitimationem naturalium.

72 ¶Si hanc opinionem teneas, temperabis procedere in aliis legitimatis quàm per matrimonium. Nam ij quos matrimonium ipsum legitimat,reuocant ex hac l.donationem præcedentem,vt asserit Bald.in d.c.innotuit,quo loco suprà citauimus,per c.tanta.extrà qui filij sunt legit. & sequitur Iason in d.rub.ff.de libe.& posth.vbi dicit nusquam alibi hanc decisionem reperiri. & etiam in d.§.& quid si tantùm,in priore lect.quo loco nuper signauimus,vbi & hoc dicit singu.negátq; se alibi legisse.verùm & hoc quoque voluerunt Saly.& Ange. in d.l.si totas. C. de inoffic.don.& nouissimè Fran.Rip.hîc in xxxiij.q.allegans Bal.& eum quidem solum,in d.l.j.C.de inoffi.don. vbi tamen hoc non dicit.Et id quidem fulcit quod ab eodem Bal.traditum est in l.j.col.pen.versi. item quæro vtrùm filius legitimatus.C.de iure fisci,lib.x.quòd legitimatus ex matrimonio habet querelam inofficiosæ donationis,non etiam ex rescripto.Nec id mirum videri debet,quãdo aliàs huiusmodi legitimatio,quæ fit vi sequentis matrimonij,plus habet roboris,virium,fauoris,quàm aliæ,vt affatim docuimus in nostro tractatu primigeniorum,quæst.xxxiij.

Quomodo intelligenda sit præcedens opinio.

Legitimatio quæ fit ui sequentis matrimonii, plus habet roboris uirium, & fauoris, quam aliæ.

73 ¶Verùm Alex.ille omnium iudicio in hac nostra iuris prudentia summus, videtur tenere contrarium in d.§.& quid si tantum,quo loco suprà citauimus,hac ratione motus, quòd huiusmodi legitimatio,non trahitur retro in præiudicium legitimè nati,ex sententia Ioan.And.in c.sine culpa,de reg.iur.lib.vj.& Anton. in c.tanta,extra qui filij sunt legit.cum aliis multis concord. à me

abundè

BIU Cujas

abundè congestis in d.nostro tractatu primigeniorum.d.q.xxxiiij.in quibus est tex. id probans, scilicet legitimationem per matrimonium non trahi retro,in d.c.tanta,in princ.cùm dicitur,tanta est vis matrimonij,vt qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habeantur. nam ea verba,post contractum matrimonium,id apertè denotant,quod diximus,sicuti etiam ex eo textu annotauit And.Alci.in lib.iij.paradoxorum.c.xij.in fin.Sed hæc ratio nihil videtur obstare communi sententiæ,quando non sit necesse legitimationem hic retrotrahi ad reuocandam donationem,quia filius qui post donationem nascitur,eam reuocat,nec fingitur tamen ante natus:quin si ante natus esset,non reuocaret,vt diximus suprà in verbo, filios non habens. Super quo & tu vide quæ dicam infra in versi.85.at substituto,in fi.

Solutio contrarii.

73 *Vtrum habẽs filios naturales, si in articulo mortis matrimonium contrahat cũ matre eorum, ex eo legitimentur filii.*

¶Veruntamen opinio Alex.posset sustineri,si quis habens filios naturales in articulo mortis matrimonium contraheret cum matre eorum. Primùm enim sunt qui hoc casu addubitant an valeat huiusmodi matrimonium,& an ex eo legitimentur filij naturales,aliis vtrunq; affirmãtibus, aliis contrà negantibus.De quo tu omnino vide Ioan.And.in c.tanta,& ibi Collect.col.vlt.Hẽri. Bol,col.2.vers,tertium verò.Card.Flor.col.2.vers.pone quòd in extremis.Petr. Ancha.col.j.in ij. not.Ant.col.3.vers.quæro an solo contractu,& Cardi.Alex.col.iij.vers,ex quo infertur,extrà qui filij sunt legit.& eundem Ioan.Andr.in c.sine culpa,de regul.iur.lib.vj.in Mercur. & ibi quoque Philip,Franc.& præterea Richard.Mal.in sua disput.incip.in quibusdam prouinciis. Cyn. Alber. Bal.& Ang.in l.nuper.C.de nat.liber.Bal.in l.eam quam,col.vj.vers.consueuit quæri.C.de fideicom.& in l.j.col.2.vers.sed hîc quæro.C.de priuil.dot.& in l.sed est quæsitum in vtraque lect. & ibi quoque Ang.Christo,Castel.Raph.Co.Franc.Aret.& Iaf.ff.de liber.& posthu. & eũdem Bal. in c.j.§.naturales,col.2,vers.quæro quid de eod.tit.si de feud.fuer.controu.inter domin.& agna.& in c.innotuit,col.pen.vers.ex prædictis apparet,extrà de electio.& in c.quemadmodum, ante fin. de iureiur,& in sua margarita,in verbo,matrimonium,& cons.cccxix.matrimonium,in princ.lib. 4.Ioan.Fab.in l.cum quis.C.de natu.liber.Ang.in §.j.in auth.quib.mod.natu.effic.sui.Imol. in l. si quis posthumos,in princ.& ibi latè Alex.ff.de libe.& posthu.& eundem Imol. in l. Gallus, in prin.ff.eo.tit.& in l.cùm tale.§.Mçuiæ.ff.de condit,& demonstr.Flor.in l.j.col.ij.ff.de proba.Pan. in c.cõmissum,in j.not.de sponsa.& in c.2.in iij.not.de coniug.lepro.Pau.Cast.cons.343. primum articulũ,col.j.lib.2,Lud.Sard.in tract.legitimationũ,in v.char.vers.primò quæritur.Felyn. in c. in præsentia,col.xv.vers,& per istam glo.& ibi quoque Phil.Dec.col.26.vers.quid autem si quis.extrà de probationib.& ipsum Dec.cons.clxxv.in causa falsitatis,col.vj.vers. quartò non obstat. & cons.cccxcix,conclusionem,in fi.& Carol.Rui.cons.lxxviij.viso ac perlecto,per totum,lib.iij.

74 *Autoris sententia de matrimonio contracto in mortis articulo, an obsit donatario.*

¶Et si teneamus valere huiusmodi matrimonium,& ex eo legitimari liberos,quò ad honores naturalibus interdictos,& cætera id genus,atque etiam vt admittantur ad successionem patris,quæ est communior sententia,adhuc manet illud dubium,an ea legitimatio reuocet donationem perfectam & consummatam,peræquè ac si hi liberi ita legitimati nati essent post eam, nec eis obsit quòd matrimonium contractum sit in illo mortis articulo. Et certè vt breuiter dicam quod sentio,vix crederem id matrimonium obesse donatario,per ea quæ tradunt Ang.in d.l. sed est quæsitum,& in d.l.nuper.Ioan.Ana.in c.audimus,col.ij.vers.adde etiam quod habetur,de collu.dete. Barb.in addit.Bal.in c.j.§.porrò,tit.qual.olim feu.alien.pot.& consi.lix.illud in medium afferam, col.xj.vers.& adduco quod sapienter,lib.ij.& cons.lxviij.clementissimi Dei patris,col. vlt.versic. præterea adduco,eo.lib.2,& Carol.Ruin.consi.ccxj.prima videtur,col.iiij.vers, secundò principaliter,lib.j.& consi.xlvj.quamuis aliàs,col.iij.versi.& confirmatur.li.ij.& consi.clxiij.casus talis est. Sempronius,col.ij.vers.sic igitur & in casu nostro.lib.iij.Atque etiã per text.in l.filiæ.& ibi Bald. Imol.& Alex.ff.sol.matrimo.& in c.ij.& ibi doct.de renunt.lib.vj.Quódq; in non longè dissimili casu voluerunt Specu.tit.de stat.monach.§.j.eodemq; vnico, ad fin.Bald.in auth.nisi rogati,col. vlt. C.ad Trebel.& in d.c.in præsentia,col.antepen.vers. quid si quis ingreditur, de prob. Petr. Anch.in c.sicut nobis.in j.not.de regula.& cons.cccl xxxviij.in casu præmisso,col.j.& D.Rot.decis.cccl xj,nota præsumitur,in antiquis.Hucq; nonnihil pertinet quod à Valerio Maximo scriptũ est,lib.vij. c. item vij. Septitiam matrem Trachalorum Ariminiensium filiis iratam in contumeliam eorum cùm iam parere non posset,Publio seni admodum nupsisse, testamento etiã vtroq; præterito.A quibus aditus Augustus,& nuptias mulieris,& testamentum improbauit.Nam hæreditatem maternam filios habere iussit:dotem,quia non creandorum liberorum causa coniugiũ intercesserat, virum retinere vetuit.Quod eo velim dicere,quòd plerique omnes illud matrimonium in articulo mortis contractum improbant,quòd tunc nulla spes procreandorum liberorũ.

Augusti decretum super matrimonio inter effœtos propter senium contracto.

85 *Qui teneant legitimatum reuocare præcedentem donationem.*

¶At sunt,vt redeamus,qui simpliciter generalitérq; tenuere legitimatum reuocare præcedentem donationem,ex hac l.in quibus est Dyn.vt illum allegat Bal.d.cons.19.col.3.lib.4. vbi tamen Bal. ipse,vt diximus,tenet contrarium.Sed alibi hanc partem sequitur ipse Bal, nulla in parte non secum pugnans,videlicet consi.ccvj.videamus quem sensum,col.j.vers.præterea & fortiùs,& iterũ vers.ex quibus euidenter,iunctis iis quæ ante dixerat,lib,ij.Pau.Castr.sibi quoque cõtrarius,cõsi. 435.super hoc puncto plura videntur.col.j.& ij.lib.ij.quo in loco licèt loquatur de legitimato per matrimonium,ita tamen de ea re loquitur, vt non obscurè intelligat procedere in omni legitimato,& Soci.sibi contrarius cons.ccxxvj.quæstio præsentis consultationis, per totum lib. 2. vbi solam Dyn.authoritatem ad hanc partem aduocat, quamuis eam rem longè latéque pertracter.

Et idem

Et idem quoque videtur voluisse Philip.Dec.inaddi.l.posthumo,col.eiusdē addit.j. C.de bono. pos.cōtra tab.vbi ita dicit se consuluisse,vt etiam fecit cons.365.viso cons.col.iij.vers.postremò & col.seq.vers.non obstat quòd legitimatio,& expressiùs ac latiùs cons.seq.pro declaratione.{& Carol.Ruin.sibi contrarius cons.clxxiij.quæritur primò,col.ij.num.6.& seq.vsque ad 11. lib.j.}

76 ¶Et in hanc quoque sententiam clanculum ac veluti tacitis pedibus vadit Saly.inter cons. Bal.d. consil.xvij.super legitimatione , lib.iiij. vbi in hac specie consuluit: Quispiam donauerat sub illa expressa conditione,quam hîc tacitè propemodum intelligimus, videlicet si moreretur sine liberis legitimis & naturalibus.Postea decessit relicto tantum spurio , qui legitimatus est patre ipso mortuo,& ita iure prorsus quæsito ipsi donatario.Concludit igitur Saly.quòd is legitimatus non facit deficere eam conditionem,cùm fuerit legitimatus patre iam mortuo,non vocatis iis quorū intererat:quasi videlicet sentiat, quòd si viuente & consentiente patre fuisset legitimatus , secus esset.Et hoc idem apertiùs voluisse videntur Ioan.Lig.& Ioan.Rampo.in consi.seq.in quæstione proposita,col.iij.vers.surgit tertius punctus, Consulentes in eodē facto.Nam aut aliquis,inquiūt, legitimatur patre viuente & volente,& nemo necessariò citatur,quia ipsius tantùm patris principaliter interest.l.cum adoptio.ff.de adoptio.Idem si pater testamento id statuerit, auth. si quis.C. de natur.liber.Aut pater nihil de ea re statuit , & nihilominus filius post mortem ipsius se legitimari facit,& eo casu non nocet legitimatio,non vocatis qui ex ea læduntur,& quorum consensus requiritur vt illis noceat.l.pen.ff.de nata.restit.Ex quibus aperte constat horum sententiam esse, quòd si legitimatio facta fuisset à patre,nocuisset donatario:nec aliorum requiri cōsensum,quàm patris,cuius principaliter interest,non aliorum qui lædi possunt.Igitur si hoc obtinet,quādo donatio facta est sub expressa conditione & voluntate,si decesserit donator sine liberis:multò magis,aut certè non minori ratione idem dicendum est in tacita aut in simili conditione , quia tacita voluntas non tantùm habet roboris,quàm expressa,ex tex.not.in l.vlt.in prin.ff.de legat.ij.

De eadem re.

Tacita non tantum habet roboris,quam expressa conditio.

77 ¶Hęc posterior sententia his etiam rationibus adiuuatur.Nam legitimatus dicitur verè legitimus, non fictè,secundum Bart.in d.l.si is qui pro emptore, col.xiiij. in iij. q. princ.vers.item quæritur circa prædicta.& rursum versi.& si tu opponis mihi.ff.de vsucap.& in l.si maritus,la ij.§.legis. ff. de adult.& Bal.in l.cùm acutissimi, col.ij. vers. quæro nunquid naturales. C. de fideicom.& in l. nuper,in fi.C.de natur.liber. Bened. Plumb.in sua disputa.incip.cum statuto Pisano caueatur, in primo dubio.Raph.Co.consi.clxviij.reuerendus pater,col.pen.vers. non obstat. quod dicebatur. Paul.Cast.in d.l.vlt.col.vlt.C.de his qui veni.æta.impe.vbi dicit omnes in hoc conuenire. & in l. si ita quis.§.is cui.ff.de legat.ij.& in rubr.C.de iur.aut.an.& consi.clxxx.super eo quod primo loco quæritur,col.vlt.vers.nunc videndum est,li.j.& cons.xxxiiij.super primo dubio,col.iij.in prin. lib.iij.& cons.cclij.quæstio ista,col.2.vers.constat autem.lib.2.& Alex.cons.ij.visis codicillis,col.v. vers.comprobatur quia legitimatus,lib.j.quod repetitum est in cons.lxxxvij.lib. 2. Socin.in l.sed si hac.§.patronum,col.iij.vers.quædam & secundò.ff.de in ius vocan. & Ias. in auth. si qua mulier,col.antepe.vers.breuiter teneo.C.de sacros.eccle.& in l.j.col.iij.vers.& pro eo facit.C.de bon. poss.contra tab.& in l.hac consultissima.§.ex imperfecto,col.j.vers.secundò extende. C. de testa. & in l.moribus,quæ est ij.col.4.vers.tu autem aduerte.ff.de vulg.& pupil.substit.& consi. xxxix. Ioannes Vayrolus,col.vj.vers.quintò facit,lib.iij.& Philip.Dec.cons. cclviij. in casu domini Franciſci,col.2.vers.&ad hoc facit.& cons.cccxvj.in casu proposito,col.vlt. vers.non obstat. primò. & cons.ccclxv.viso consilio,col.ij.vers.in contrarium autem,& col.pen.vers.solum superest.& cōs. cccxcix.conclusionem,col.ij.vers.pariter conuenit.

Confirmatio superioris sententiæ.

78 ¶Dicitur & legitimatus suus patri hæres,vt asserit Bart.in l.ij.in prin.vers.item quæro quid si aliquis filius.ff.de vulg.& pupil.& Bal.in l.eam quam,col.ij.C.de fideicom.Raph.Com. d.cons.168. vbi suprà.Ioan.Franc.à capitibus Listæ,inter consi.ipsius Rapha.cons.xcvij. stante dicto statuto, col.ij.Socin.cons.lxiij.viso testamento,col.xj.vers.postremò ad minus , lib. iij.Ias.in d.auth.si qua mulier,col.antep.vers.iij.moueor,vbi id dicit sing.& in d.§.ex imperfecto.& in d.l.moribus , col. v.vers.hinc videmus.ff.de vulg.& pup.subst.& in l.qui se patris,col.iiij. vers. adde etiam quòd dicit.C.vnde libe.vbi negat alibi legisse,quàm apud Bal.in d.l.eam quā.& cons.cliij.in causa mota, col.antepen.vers.item filius,lib.ij.& consi.clxxxiiij.circa legitimationem,colum.penul.versi.confirmatur,eodem lib.2.& consil.ccij.magnificus Baro,colum.vj.versicu. item filij legitimati , eod. lib.2.Et hoc quidem probat tex.in §.j.ibi,suorum iura nanciscuntur,Instit.de hæred. quæ ab intest.defe.& in §.si quis verò nō habēs,ibi ipsos quidem suos facere voluerit.& iterum in §. liceat igitur,in illis verbis,& suos de cætero & sub potestate habere,in auth.quib.mod.nat.effi.legi.& in rubr.quib.mod.natu.effi.sui.nā ponderandū est verbū sui.& in l.diui.in 2.locis.C.de natur. liber.

Legitimatus dicitur suus hæres patri.

79 ¶Ideóque & ei debetur legitima,vt dicit Bene. Plum. in disputa. incip. statuto Pisano,in ij.& iij. dub.& Bal.in addit.Spec.tit.de donat.ad fi.& in c.de causis,col.vlt.vers.& ideo spurius, extra de offic.delega.vbi etiam dicit,quòd potest instituí coram duobus testibus,sicuti & alij legitimi filij, quod quidem primum sequitur Ias.cons.cliij.col.antepen.lib.ij.& d.cons.clxxxiiij,vbi suprà, eo, lib.ij.& d.cons.ccij.eo d.lib,2.Et postremum quoque sequitur is idem Ias.in d.§.ex imperfecto,vbi suprà.& in d.auth.si qua mulier,col.antepen.vers.secundò moueor,vbi & id dicit sing. & in d.l. si is qui pro emptore,nu.237.ff.de vsucap.& in d.l.moribus,vbi suprà.ff.de vulga. & pupil.substi. vbi id negat alibi se legisse.& Philip.Dec.d.cons.cclviij.col.iij.& cons.cclxiiij. reuocatur in dubiū,

Et ei debetur legitima. Et potest instituí coram duobus testibus sicut alij legitimi.

col.j.

BIU Cujas

col.j.& Catel.Cot.in memor.incip.ſpurius legitimatus.& D.Guil.Bene.in repet.c. Raynutius,in verbo,& vxorẽ nomine Adelaſiã,nu.207.& iterũ in verbo,teſtamentũ,le j.nu. 83. extrà de teſta.

80 *Et obtinet uicẽ poſthumi.*

¶Dicitur poſtremò per legitimationem natus poſt donationem, ſicuti & legitimatus poſt teſtamentum dicitur natus poſt teſtamentum,tanquam poſthumus,id eſt,vt clariùs dicam, legitimatus obtinet vicem poſthumi,vt concludit Bart.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum, col.vlt.ff.de liber. & poſth.& Bal.in l.filius à patre.§.filiusfamil.{qui eſt j.}per illum tex.eo,tit.& in l.ſi quis poſthumos,in princ.{& ibi quoque Pau.Caſt.& Alex.} eodẽ quoq; tit.&{idem Bal.}in l.certum,in prin. & ibi Ang.& Imol.etiam per illum tex.ff.de iniuſt.teſt.& idem Bal.d.conſ.xxvj.vbi ſuprà,lib.2.& conſ.cij.eſt conſiderandum,col.j.lib.iij.& conſi.cxix.quidam vxoratus, col.ij.verſ.ego credo,li.v. & conſ.cciij.incip.punctus quidam ſubſtituit,eod.lib.v.

81 *Teſtamentum rumpitur legitimatione filii naturalis.*

¶Ex hócq; inferunt Bal.Ang.Imo.in d.l.certum, quòd teſtamentum rumpitur legitimatione filij naturalis,ac ſi ipſe poſt teſtamentum legitimus natus fuiſſet.Id quod etiam affirmat Iaco. Bel. in §.quoniam,in auth.quib.mod.nat.effic.ſui.& in diſput.quam illic ponit, incip.pater habens filiũ, in ij.& 3.dubio.Bartol.in d.l.ſi is qui pro emptore.ff.de vſucap.{Rayn.Forl.&}Bald.in d.l.filius à patre.§.j.& ibi recentiores.ff.de libe.& poſth.&{idem Bal.}in l.cùm in adoptiuis, col.2. verſ.caue tibi.C.de adop.& in l.2.paulò ante fi.C.ſi in fraud.patr.& in addi.Spec.tit.de ſucceſsio.ab inteſta. §.j.ante fi.& conſ.cccvj.proponitur quòd quidam,col.v.lib.v.Signo.conſ.cxxvij.dominus Guilermus, in princ.& conſ.ccxix.factũ ſic ſe habet,anno Domini,col.3.verſ.itẽ dicta Caſſandra.Alb. in rubr.C.de natur.liber.col.vlt.verſ.in ſecundo articulo.& in auth.ex cauſa,col.v.nu.14.C.de liber.præter.}Ioan.Lig.& Franc.Rampo.in d.conſ.xviij.inter Bald.conſ.lib.iiij.Saly.in auth.item ſi quis,la j.C.de nat.lib.Ang.conſ.lxxvj.poſita pro conſtanti legitimantium poteſtate, poſt princip. Ant.in c.per venerabilem,char.vlt.verſ.alius eſt effectus, & ibi etiã Card.Alex.in §.quod autem, char.xxv.in xij.quæſt.princ.extrà qui filij ſunt legit.Petr.Anch.conſ.ccxxv. incip. videtur prima facie,col.iij.verſ.ad cuius confirmationem & conſ.ccxc.in ſucceſ.ab inteſtato. Rapha. Fulg.conſi. lxxij.ſuppoſita bulla,in primo dubio.Ant.Roſel.in tract.legitim.lib.2.col.antepen.verſ.quæro an filius legitimatus.Pau.Caſt.conſ.xxx.ſuper puncto iſto plura ſubtiliter,col.j.lib.j.& conſi.clxxx. ſuper eo quod primo loco,eo.lib.j.Rom.conſ.xxxiiij.licèt naturalis.Pan.conſ.lxxxvj.in quęſtione quæ vertitur,col.j.lib.j.Mart.Laud.in ſua diſput.incip.Angerius,col.ij. Alex. conſ. cxxxix.elegantèr fuit conſultum,col.j.lib.j.& conſ.clxxxix.perlectis verbis,col.vlt.lib.v.Barb.{in addit. Bal. in d.l.poſthumo, col.ij.eiuſdem addit.C.de bonor.poſſeſ. contra tab.&}conſ.lviij.ſapienter dicit Pſalmiſta,col.2.in 2.dubio lib.2.& conſ.xlix.clementiſsimum Deum,col.vlt.lib.iiij.& conſ. lxviij. omnipotentem,col.pen.verſi.quintò faciat,eod.lib.iiij.Socin.in l.ſi cognatis,col.x.verſ.3.infero.ff. de reb.dub.Fran.Curt.ſenior conſi.xiij.ſtatuto Ianuæ,col.iiij.verſ.legitimatio debetur.& conſ.36. vt veritas eluceſcat.in princ.{& Iaſ.conſ.ccij.magnificus Baro,col.vj.verſ.& etiam iſtos ſequitur, li.2.}& Phil.Dec.in l.j.col.4.verſ.tertiò intelligitur.C.de bon.poſ.cõtr.tab.& conſ.{lij. viſo elegãti,col.1.& conſi.58 cuius ſupraſcriptio incipit,legitimatio infantis,col.vlt.& conſi.}cclvij.quæritur an legitimatus,col.1.verſ.prædictis tamen.& conſi.338.in caſu propoſito,col.vlt.& conſi.344.viſo conſilio,col.pen.verſ.nec obſtat ſi dicatur,cum aliis concord.adductis ab Alex.& Iaſone in rubr. ff.de lib.& poſthum.& eodem Iaſ.C.in rubr.de poſth.hære.inſtit.Fab.Giocchi in repet.auth. noviſsima, in 3.q.iij.quæſtio.princ.C.de inoffi.teſta.Ex quibus etiam aut eorum multis intelliges legitimatos habere ius contratabulandi de iure prætorio,atque etiam querelã inofficioſi teſtamẽti.

Legitimati habent ius cõtratabulãdi, & etiã querelam inofficioſi.

82 *Et ſtatuto quo maſculi excludũt fœminas,legitimati eas excludunt,ut legitimi.*

¶Hinc quoque fit,quòd ex ſtatuto quo maſculi excludunt fœminas,legitimati eas excludunt,vt legitimi,ex ſententia Bald.in d.l.eam quam,col.6.verſ.item fuit quæſitum.C. de fideicom. & in l. cùm acutiſsimi,col.2.verſ.idem puto de legitimatis,& ibi etiam Iaſon, qui dicit ita bis conſuluiſſe,& fuiſſe iudicatum,eo.tit.Ang.ſubobſcurè,cùm dicit aliter eſſe dicendum, ſi ſtatutum loquetur de filio legitimo & naturali,& ex iuſtis nuptiis procreato.d.conſ.lxxvj.col.2.Pau. Caſt.dum allegat Bal.in poſteriore loco,in rubr.C.de iur.aur.annul. vbi hoc dicit procedere in omni ſtatuto loquente de legitimo,vt ſcilicet comprehendat legitimatum.& iterum in l.ſed ſi hac.§. patronum,ante fi.& ibi quoque Alex.Soci.& Iaſon in v.not.ff.de in ius voca.& rurſus idem Paul.in l. ſi ita quis.§.is cui.ff.de legat.ij.& conſi.xxvij.dicẽdum eſt dictam hæreditatem pertinere, in prin. & iterum in fin.lib.2.& d.conſi.xxxiiij.ſuper primo dubio videtur dicendum, col.2.in fin.& iterum colum.ſequen.ante fin.eod.lib.2.& conſi.cij.videndum eſt primò de ipſo Alarico,in fin.eod. lib.ij.Alexand.conſi.2.viſis codicillis,colum.v.verſic. & fortificantur prædicta, lib.1.quod & repetitur conſil.lxxxvij.lib.2.& idem Alexand.conſil.lx.viſa legitimatione, colum.2. verſicu.iſtud idem,eod.lib.2.Corne.& Franc.Aretin.in l.liberos.C.de collat.idem Aretin. in l.Gallus. §.ſi eius, ad fin.ff.de liber.& poſthum.Barbat.d.conſil.lxviij.colum.4.verſic.capio nunc aliam,lib.4.Socin. in l.cum auus,col.xxiiij.verſic.infertur etiam ex præmiſsis,ff. de condit.& demonſtrationib.& d. conſi. lxiij.col. antepen.lib.3. & conſil.lxv.ſuper propoſita quæſtione,colum.3.eod. lib.3. Iaſ.in l. adoptiuum,quam legit.cum §.vlt.l.2.ff.de in ius voc.& in l.cùm filiofamil.col.vlt.ff.de legat.1.& in l.generaliter.§.cùm autem,col.vlt.C.de inſtit.& ſubſt.& in l.1. col.3. verſ. hinc eſt quòd ſtante. C.de bon.poſſ.contra tab.vbi tamen non confirmat.& conſi.lxviij.viſo themate,col.ix.verſ.prętera poſito,lib.3.& Phil.Dec.conſ.ccclxv.viſo conſilio,col.3.verſ.ſecundò hoc in ſimili. & conſi. ſeq.incip.pro declaratione,col.2.& Alb.Brun.in tract.ſtatutorum excludentium fœminas, in 4.q. xij.arg.

BIU Cujas

xij.arg.& D.Ioan.Citierus Senator regius in tract.primogenituræ,in xiij.q.col.iiij.verſic. item legitima.{& Carol.Molin.in commen.conſuet.Pariſien.quos ſcripſit longo tempore poſt primam noſtrã huius legis editionem,in qua hos omnes citaueram,tit.j.§.viij.glo.j.nu.45.& Lud.Gozad. conſi.vj.prima facie,col.v.verſic.quintò iſtud priuilegium.}

83 ¶Et ex hoc poſtremo dicto facilè potes intelligere,per legitimatos æquè conſeruari familiam atque agnationem,ac per legitimos,cùm ratio & veluti fundamentũ illius ſtatuti præferentis maſculos fœminis,ſit conſeruatio agnationis & familię,ſecundum Cyn.& alios in l.j.C.de adul.cum aliis infinitis à me nuncupatim citatis in commentariis noſtrarum conſuetu.tit.xx.§.xvij.in gl.j. verſic.iij.incip.cuiuſmodi ſtatutorum. Et hoc quidem,ſcilicet familiam & agnationem conſeruari per legitimatos expreſsim aſſerit Alex.qui tamen nihil allegat.d.conſi.ij.col.v.verſ.ad prædicta benefacit,lib.j.& Barb.d.conſi.lxviij.col.iiij.verſic.tertiò facit.& col.ſeq.verſic. item eſt maſculus, lib.iiij.vbi id dicit voluiſſe Dyn.in tit.de ſucceſ.ab inteſt.{& Socin.d.conſi.lxiij.vbi ſuprà, lib.iij.} & Philip.Dec.conſi.cccvij.viſo puncto,col.vlt.& conſ.cccxvj.in caſu propoſito,col.pen.verſi.ſed prædictis.& d.conſi.ccclxv.viſo conſilio,col.iij.verſi.ſecundò hoc cõfirmatur.& conſ.ccccxxxiij. viſa copia,col.vlti.{& ante hos Angel.quem nullus horum memorat, conſi.xvij. comes Brandiſius,col.pen.verſic.præterea concludendo & Salyc.in auth.item ſine legitimis,col.j.verſic.quæro an legitimatus.C.de nat.lib.& in l.imperialis.§.ſic itaque.C.de nup.} De quo tamẽ vide eundem Dec.conſi.cclxxvij.in cauſa quæ Lucæ agitatur,col.iiij.verſi.ij.& col.ſeq.verſic.ſed tamen.

Familia atque agnatio æquè conſeruatur per legitimatos,ac per legitimos.

84 ¶Similiter autem in caſu d.l.cum acutiſsimi,quæ huic noſtræ l. (quod iam ſæpius diximus) admodum affinis eſt,& aliàs quoque in ſubſtitutione ita facta, ſi inſtitutus moriatur ſine legitimis hæredibus,legitimatus excludit ſubſtitutum,vt plenè not.per Alber.& alios in d.l.generaliter.§. cùm autem.C.de inſtit.& ſubſtit.{inter quos Alex.ibi dicit hanc eſſe commu.opin.} & Iaco.Aret. cuius diſputationem in eam rem refert.& ſequitur Ioan.And.in addi.Spec.tit.de ſucceſ.ab inteſt. §.j.ad Ang.in ſua diſpu.incip.quidam nobis genere.Anto.in d.c.per venerabilem,circa medium, verſic.alius eſt effectus,extrà qui filij ſunt legitimi,& eſt communis noſtrorum calculus, ſecundum Imol.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Trebel.vbi & recentiores adducunt concor. Quibus adde{Petr.Anchar.conſi.ccxxv.prima facie,in primo dubio.} Paul.Caſtr.d.conſil.xxx.col.j. lib.j.& Ludo.Bolo.qui etiam alios adfert in addit.conſi.Ioan.Ana.conſi.xlvj.dubia quæ tacta fuere,in iij.dubio. {Nam & l.hac conſultiſsima.§. ex imperfecto. C. de teſta.habet locum in legitimatis vt dicit Franc.Curt.iunior ibi.}

Legitimatus excludit ſubſtitutum,ſi ſine legitimis hæredibus.

85 ¶Horum omnium eſt optima ratio,quoniam legitimati nihil differunt à legitimis,vt eſt text. ita loquens per illam dictionẽ vniuerſalem,nihil,in §.ſit igitur licentia,ibi, nihil à legitimis filiis differentes,in auth.quib.modis naturales efficiuntur legitimi,& in §.& quoniam variè,ibi,nihil diſſimilis legitimis,in auth.quib.mod.natu.effic.ſui.& rurſus in §.ſi quis ergo filios legitimos nõ habens,in illis quoque verbis,nihil à legitimis filiis differentes, in eadem authent. Ponderanda eſt enim ea dictio,nihil,quæ eſt vniuerſalis negatiua,& quæ debet vniuerſaliter operari.l.vlt.ff.de liberis & poſthumis.& l.ſi is qui ducenta.§.vtrùm.ff.de rebus dub.& capit.Deus omnipotẽs.ij.q.j. & not.glo.in §.j.in verbo,parum,in auth.de hæred.& Falcid.& doct.ſæpe. Et ne exiſtimes ea loca authent.fuiſſe perperam verſa in illis negatiuis vniuerſalibus,illud te ſcire velim,Græcum Iuſtiniani Codicem vti iis dictionibus, οὐδὲν & μηδὲν, quæ & ipſæ eandem vim & ſignificationem habent. Nam in titulo, περὶ τῶν νόθων, id eſt de ſpuriis ſiue naturalibus,vt vocamus, qui quidem titulus is eſt,qui in noſtris Codicibus ita inſcribitur,quibus modis naturales efficiuntur ſui,in eo inquam titulo,in primo loco ſuprà à nobis citato,ita ſcriptum eſt οὐδὲν ἀπροικώς τῶν γνησίων id eſt, nihil diſſimilis legitimis. In alio autem ita, μηδὲν τῶν νομίμων παιδῶν διαλλάττοντας,id eſt,nihil à legimis filiis differentes,& vt vertit Gregorius Haloander,in nullo à legitimis differentes liberis. Quæ verba denotant nullam eſſe prorſus differentiam:quod & aſtruit tex.in l.eum qui in prouincia.§.diuus.ff.de rit.nupt.vbi legitimati perinde habentur,ac ſi legitimè eſſent concepti. Ex quo conſequitur,quòd omnia iura loquentia de filiis legitimis,habeãt regulariter locum in filiis legitimatis,ex regula quæ de æquiparatis traditur per Bart.& alios in l.j.per illum text.ff.de leg.j. Præſertim cùm legitimatus dicatur verè legitimus,vt ſuprà diximus.Ideoq; haud dubiè diſpoſita de vno,habent locum & in alio,ex not.per Bart.Imo.& Alex.in l.j.§.lex falcidia.ff.ad leg.falcid.

Vtrum legitimati differant à legitimis. Nihil, dictio, eſt uniuerſalis negatiua, & debet uniuerſaliter operari.

οὐδὲν & μηδὲν.

86 ¶Nec videtur obſtare rationes allegatæ pro priori parte:quarum illa prima eſt & potiſsima,quòd in præiudicium donatarij non citati nihil operatur legitimatio. Quæ ita facilè refelli poteſt,quòd quando pater conſentit legitimationi filij eo tempore,quo poteſt præiudicare,& de ſuis bonis diſponere,non eſt neceſſe eum vocari cui ius eſt quæſitum,per id quod voluit Bart. quem omnes ſequuntur in d.l.Gallus.§.& quid ſi tantùm.ff.de libe.& poſthu.Sed & ſi pater diſponat vt filius poſsit poſt ſuam mortem petere legitimationem,licèt ipſo patre mortuo ius agnato ſit quæſitum in hæreditate ipſius,poteſt tamen filius eo non citato petere legitimationẽ. Id quod etiam voluit Bal.conſi.ccclxj.verba Bart.in princ.lib.v.Ioan.Lig.& Ioan.Ramp.in conſi.ſuprà à nobis citato. Et ita etiam ex iſtorum ſententia poteſt ab agnato hęreditatem ſibi reuocare,vtpote cùm huiuſmodi legitimatio procedat ex volũtate & conſenſu patris,quo tempore poterat agnato præiudicare. At in caſu noſtro talis reuocatio videtur etiã procedere à tacita mente patris à lege præſumpta eo tempore quo donauit,videlicet quòd ſi hunc caſum cogitaſſet,nõ donauiſſet.Quod hinc

Solutio contrariorum.

BIU Cujas

Hæc l. fundatur in hac tacita conditione reuocandi, si donãs postea susciperet liberos.

patet, quòd hæc l. fundatur in hac tacita mente & conditione reuocandi, si donãs postea susciperet liberos, vt plenè iam sæpius diximus. Quæ conditio intelligitur de filiis legitimatis, sicut de legitimis, vt plenè quoque suprà probatũ est in præcedenti versiculo, & aliis superioribus. Et hoc etiam ex eo confirmatur, quod & suprà diximus, filium legitimatum excludere substitutum sub ea conditione, si institutus decedat sine liberis. Nec aliquis eorũ qui hoc dicunt, citationem substituti requirunt in legitimatione, quamuis institutus non potuisset disponendo præiudicare substituto, quod non ob aliud fit, quàm quòd auus substituendo sub ea conditione, si filius institutus nõ relinqueret liberos, censetur verisimiliter habuisse eandem affectionem ad hunc nepotem legitimatum, quam ad ipsius patrem remota macula genituræ, vt expresè & in hac specie scripsit Petr. Anchar. consil. ccxxiij. videtur prima facie dicendum, colum. penult. arg. l. dedit dotem. ff. de collat. bonor. & not. per Barto. in l. j. de accusat. Nam & quò ad naturale fœdus, vt dicit ipse Petr. Anch. naturalis proles habetur pro legitima. l. adoptiuus. §. feruiles. ff. de rit. nupt. cum aliis multis quas videbis suprà in verbo donatione largitus, num. 288. incip. sexta ratio.}

87 *Vtrum substituto sit statim ius quæsitum, sicut donatario.*

¶At substituto, dicet quispiam, non erat ius quæsitum tempore legitimationis, sicuti hîc donatario. Item donatio est actus perfectus, & ex se irreuocabilis: testamentum verò, in quo institutio facta est, reuocabile est ad nutum testatoris. Imò verò quantùm ad primum pertinet, ius erat quæsitum saltem spe, cùm institutus non poterat, vt iam diximus, præiudicare substituto, sicuti de iure primogenituræ dicunt doct. in c. licèt, de voto. Quantùm verò ad secundũ legitimatus etiam post mortem testatoris, & ita eo tempore, quo testamentũ reuocari non potest, excludit substitutum, vt suprà latè diximus. Præterea non consideratur actus perfectio in hac l. quæ etiã donationem aliàs perfectã reuocat ex tacita conditione. Quamuis & hîc quoq; dici posset nondum esse omnibus modis perfectam, donec illa tacita conditio pendet. Et sic ex iis quæ diximus, potest intelligi tale præiudiciũ non induci immediatè & simpliciter ex actu legitimationis, sicuti in d. §. & quid si tantùm. nec ex actu restitutionis, vt in d. c. quamuis, de rescrip. lib. vj. sed ex mente donãtis iam à tempore donationis præsumpta, vt videlicet censeatur feciſſe donationẽ sub ea conditione,

Quomodo intelligatur legitimationẽ præiudicium facere donationi.

vt reuocaretur si postea susciperet liberos: tanquã noluerit præferre extraneũ propriæ posteritati, quæ affectio pariter filium legitimatum respicit, sicut legitimum, vt nuper diximus. Nec hîc retrotrahitur legitimatio in præiudicium donatarij. Nam nec ideo nocet, quòd retrotrahitur, nec illud etiã necessariũ est, sed satis est quòd à tempore legitimationis tantùm pro legitimo habeatur.

88 *Donatio in hoc casu reuocatur ex præsumpta mente donantis.*

¶Ex quibus planè etiam constat non obstare, quod sequentibus prioris sententiæ rationibus dictum est, donationem perfectam non esse reuocandam, nec authoritate quidem rescripti, ex casu superuenienti, & si quæ aliæ sunt rationes eiusmodi: quia, vt diximus, in hoc casu reuocatur donatio euentu conditionis reuocandi tacitè intellectæ in ipsa donatione, & ex præsumpta mente donantis, quæ æquè locum habet in legitimatis, vt in legitimis.

89 *Vtrum facilius sit adoptare, quàm legitimare.*

¶Similiter nihil obesse potest, quod de facilitate fraudis dictum est, ex d. l. fideicommissum. ff. de condit. & demonst. loquẽte de filio adoptiuo. Nam est longè dissimilis ratio, cùm facilius sit adoptare, quàm legitimare. Potest enim quilibet idoneus adoptare apud simplicem magistratum. l. ij. ff. de adoptio. Legitimatio autem nõ facilè, nec nisi à principe impetratur. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. & §. vlt. in authent. quibus modis natur. effic. sui. & c. per venerabilem, qui filij sunt legiti. Impossibile autem reputatur, quod solus princeps potest concedere. l. apud Iulianum. §. vlti. & ibi doctor. ff. de legat. j. & not. glo. & doct. in l. continuus. §. cùm quis. ff. de verbo. obligat. cum simil. Et ex aduerso adoptio facilè reuocatur per emancipationem, idque confestim, si placuerit, fraude facta. quod animaduerterunt qui illud senatusconsultum fecerunt, de quo locuti sumus suprà in eadem glo. versi. iiij. incip. nec aliàs prosunt. vbi inter cætera breuitatem adoptionis enumerabant. Et Tullius in oratione pro domo sua ad pontifices. Quæ maior, inquit, calumnia, quàm venire imberbem adolescentulum, bene valentem ac meritum: dicere filium, senatorem populi Romani sibi velle adoptare: id autem scire & videre omnes, non vt ille filius instituatur, sed vt è Patriciis exeat, Tribunus plebis fieri possit, idcirco adoptari: neque id obscurè, nam adoptatum emancipari statim, ne sit eius filius qui adoptarit? Idque etiam leges nostræ considerarunt, vt paulo post dicemus. Ideo cessat ratio illius l. fideicommissum, loquentis de cõmento, id est fraude, quæ facilè fieret ad exclusionem alterius, prout etiam eam l. intelligit Bart. in l. si cognatis, col. ij. versic. op. prout hæc l. ff. de rebus dubiis. Et de huiusmodi etiam fraude, quæ fit per adoptionẽ, fit mentio in l. cùm ratio. §. ex bonis. ff. de bonis damn. {& apud Plinium iuniorem lib. epist. viij. ad Rufinum epistol. incip. falsum est, Consors (inquit) frater in patris potestate emancipatam filiam adoptionis fraude reuocauerat, & quidem cum opibus ampliſsimis.

Adoptio facilè reuocatur per emancipationem. fraude facta.

90 *De eadem re.*

¶Et hoc maximè} procedit in casu l. nostræ: quia quis posset eodem momẽto fieri filius adoptione & extraneus emancipatione, vt dicit tex. in d. l. cùm in adoptiuis. C. de adop. & ita per adoptionem reuocaretur donatio, nec tamen reuiuiſceret per emancipationem, per id quod in simili dicit Bart. in casu l. nostræ, in l. Titia. §. imperator. ff. de legat. ij. & quæ dicemus infrà in hac ead. glo. nu. 187. incip. in diuersam tamen sententiam. & aliis seq. Quod ita non potest contingere in legitimato. Et hanc fraudis differentiam inter legitimationem & adoptionem non ineleganter descripsit Io. And. in addi. Spec. tit. de succes. ab intest. §. j. versi. item scire debes, qui est in col. pen. { & Alex. consi. ij. visis codicillis, col. viij. versi. non obstat. ij. arg. lib. j. quod iterum repetitur consil. 87. lib. ij. } & Socin.

& Socin.in d.l.si cognatis,col.ix.versi.secundò ex dictis.ff.de reb.dub.{Et de fraude etiam emancipationis loquitur text.in l.j.§.is quoque.ff.de colla.bon.} Præterea filius adoptiuus non habet iura naturæ,sed tantum ciuilia.legitimatio autem vtraq;. Ideo fortior est legitimatio adoptione, vt diximus suprà in verbo,donatione largitus.{nu.226.imò verò plus.} Et ita quoque responderi potest ad d.l.filio.ff.de lib.& posth.quæ similiter loquitur de filio adoptiuo,qui nõ rumpit testamentũ,quãuis legitimatus rumpat,sicut diximus,nempe in quo natura simul & lex locũ habeãt.

Legitimatio habet iura naturæ,& ciuilia:adoptio ciuilia tantum.

91 ¶Nec postremò obstat,quod dictum est,filiũ spurium natum tempore donationis, non posse reuocare, cùm de eo satis pater cogitasse videatur, nec ex hac l.reuocetur donatio, nisi ob liberos postea susceptos:quia ante legitimationem,& sic tempore donationis nondum poterat filius appellari,cum filius sit & dicatur quem nuptiæ demonstrant, & sic qui ex viro & vxore natus est. l.filium.ff.de his qui sui vel alien.iur.sunt.nec talis poterat succedere.Ideo nulla est interim illius habenda ratio quantum ad casum l.nostræ pertinet,sed habendus est,tanquam si nõ esset natus. l.si post mortem.§.liberi.ff.de bon.poss.contra tabu. De quo tamen vide quid dicam in sequen.q. Remota autem ea labe originis,censetur de nouo natus,ac veluti posthumus, vt suprà diximus: id est,vt hæc omnia breuiùs dicam, pater tempore donationis non cogitabat de huiusmodi filio tanquam sibi successuro,& qui posset donationem reuocare.

Spurius ante legitimationẽ non potest appellari filius.

92 ¶At verba,inquies,vt etiam dictum est in illa postrema ratione,naturaliter sunt intelligenda,non ciuiliter. Illud quidem minimè inficior,sed id etiam assero,legitimatum censeri vtroque modo filium,& eum quidem legitimũ,scilicet naturaliter & ciuiliter,vt qui habeat vtraque iura,& naturalia & ciuilia,vt suprà etiam diximus:vt interim illud omittã ex iure pendere,non ex natura,quis sit legitimus,vt tradit Bart.in l.si is pro emptore,col.xiiij.versi. item quæritur circa prædicta.ff.de vsuc.& Ang.in l.iij.ff.de instito.Et vt scribit Pet.Anc.consi.ccxxv.videtur prima facie,col.ij.vers. non obst.quòd iste dicatur,verbum legitimũ semper sonare in ciuilem intellectum.Et hoc probatur ex l.legitima.ff.de pact.& l.testamenti.& l.si quæramus.ff.de test.& §.liceat autẽ patri,in auth. quib.mo.nat.effic.legit.quæ iura in id citat Ias.in d.l.si is qui pro emptore, nu.229. Et ideo cum lex hunc facit legitimum,nihil est quod non sit etiam legitimus ad exclusionem donatarij. At in l.vlt.C.de his qui veni.æta.impe.non potest lex facere de minore,maiorem. Ideo ibi mera natura, à qua & ipsa res dependet,inspiciatur necesse est.& ita ad illum tex.respondet Ant.in c.cùm vintonien'sis, col.ij.in ij,oppo.ext.de elect.& Alex.consi.ij.visis codicillis,col.ix.versi.non obst.l.fin. lib.j.quod repetitur consi.87.lib.ij.& Phil.Dec.consi.clv.cuius superscriptio incipit, an natus ex muliere,col.vlt.& iterũ consi.cclviij.in casu domini Fran.col.iij.versi.non obstant suprà allegata. & est ex mente Pet.An.vbi suprà,dũ respõdendo ad d.l.vlt.id dicit quod suprà ex eo retulimus.

Ex iure pendet,non ex natura, quis sit legitimus.

Vtrũ lex possit de minore facere maiorem.

93 ¶Et id generale est,vt lex fingẽdo aut vtendo verbis fictionis in actu qui pendet à potestate legis,verè id facit,non fictè,vt not.per Bart.in d.l.si is qui pro emptore,in iij.q.prin.quæ est de fictione inductiuè ad fin.ff.de vsuca.& consi.lxij.punctus talis est,quidã effectus ciuis, ipsum Ant. consi.xx.nulla mulier,circa medium. Idque est quod alij dicunt,ea quæ iuris sunt, verè induci à iure,licèt loquatur per verba sonantia in fictionem.quia quæ possunt verè induci,non inducuntur per fictionem.l.in rebus,in fi.& ibi Bal.C.de iure dot.Bart.in d.l.si is qui pro emptore,Corn. consi.ccxliij.memini,col.ij.versi.ad idem litis,lib.iij.} Non mirum igitur si in hoc casu,qui ex legis dispositione pendet,legitimatus tanquam legitimus est suus patri hæres, si rumpit testamentum,si excludit substitutos ex conditione si sine liberis institutus moreretur,& filias cõmunis patris,ex statuto eas repellente existentibus filiis masculis,non secus quã si ab initio legitimus natus fuisset,vt suprà diximus.Ergo etiã multò maiore ratione debet reuocare donationẽ ab extraneo.

Ea quæ iuris sunt, uere inducuntur à iure,licet loquatur per uerba sonantia in fictionem.

94 ¶Si hanc posteriorem partem sequaris,eam ita primo loco intelliges,vt procedat in filio naturali legitimato viuente patre. Nam si post mortem ipsius legitimaretur non vocato donatario,certè donatio non reuocatur,ex sententia Salyc.Ioan.Lig.& Franc.Rampo.d.consi.xvij.& seq.inter consi.Bald.lib.iiij.quorum verba suprà adscripsimus,atque etiam Philip.Deci.consil.cccLxvj.pro declaratione,col.iij.versic.secundò præmittendum,& expressiùs,col.seq.versi.vltimò non obstat. Nisi fortè fuisset legitimatus post mortem patris ex dispositione testamenti ipsius. Nam perinde tunc valet,ac si viuente & consentiente patre id actum fuisset,per authen.si quis.C. de nat.liber. & voluerunt ipsi Lig.& Rampo.vbi suprà.

Autoris iudiciũ in hac posteriori parte.

95 ¶Secundo intelliges,quòd licèt aliàs cum dubitatur an pater donans cogitauerit de liberis,in dubio præsumitur non cogitasse,& ita etiam in dubio habet locum hæc l.vt dicit Bar.in d.l.Titia.§. imperator.ff.de legat.ij.cum multis concord.suprà collectis in præfati.versic.lxvj.incip.sed hîc in quæstionem vertitur,& seq.tamen illud tantũ procedit in filiis legitimis & naturalibus, non etiã in merè naturalibus postea legitimatis,vt videlicet propter legitimationem in dubio non reuocetur donatio,sed tum demum,si ex probabilibus coniecturis appareat donatorem motum fuisse ad donandum ob defectum liberorum,quos habere desiderabat,nec tamen legitimè habere poterat,quia habebat vxorem sterilem,cũ qua diutius mansit sine liberis,& interim ex vxore alterius spurium suscepit:postea vero mortua vxore sua,& marito illius mulieris,eam ducit vxorem, ob idque spurius ille legitimatur. Ideoq; verisimile est quòd si hunc casum cogitasset,nõ donauisset: aut certè donauisset sub ea conditione reuocãdi,si filium legitimum,aut ita vt diximus,legitimatum postea habere cõtingeret. Cessantibus autem iis,aut aliis similibus coniecturis,in dubio non

Quomodo in dubio pater donãs nõ præsumatur cogitasse de liberis.

BIU Cujas

reuocaret legitimatus donationem sicut legitimus, vt sic in hoc tantum differant legitimati à legitimis, quantùm ad l. nostram pertinet, videlicet in casu dubio, non autem in certo. Ita expressim & singul. voluit & consuluit Paul. Castr. d. consi. cccccxxxv. col. j. & ij. lib. ij.

96 *A quibus refutetur hæc secunda opinio, & circa quæ.*

¶ Attende tamen lector, quia rationes quibus potissimũ innititur posterior op. non omnino sunt concessæ. Nam prima, quæ est veluti cæterarum fundamentum, qua scilicet dictum est legitimatum esse verum legitimum, multos habet aduersarios, multasq; rationes quæ eam subuertere videntur, vt videre licet apud {Iacob. Bel. in §. tribus, in authent. quibus modis natur. effic. legitim. Iacobum Butrigar. in proœmio C. Bald. in l. eam quam, colum. penult. versicu. quæro vtrùm legitimatio, C. de fideicommiss. & in l. quoties, colum. ij. versicu. & hæc faciunt. C. de rei vendicatio. & in l. vlti. C. de his qui veniam ætat. impetra. & in l. si ea quis. §. is cui. ff. de legat. ij. & in addit. Spec. titu. de succesio. ab intesta. §. j. ad fin. &} Benedict. Plumb. in dicta sua disputat. incip. statuto Pisano cauetur, in primo dubio. Signor. consi. ccxviij. quidam dominus Ioannellus, col. penult. versi. præterea legitimatus. & Anto. Rosel. in tract. legitimationum, lib. j. in causa finali, in prin. & Rom. d. l. si is qui pro emptore, & ibi latissimè Ias. in repet. colum. lj. versic. nota diligenter & perpetuo, cum multis sequent. ff. de vsucap. Alex. d. consi. ij. col. viij. & seq. lib. j. Barb. in repet. l. cum acutissimi, char. antepenult. & sequen. C. de fideicommiss. & consi. xxvij. scripsit doctissimus, colum. xiij. versicu. capio aliam dubitationem, & multis seq. lib. j. & Socin. consi. ccxlvj. eleganter, col. vlt. vers. tertiò ista conclusio, lib. ij, quod etiam ponitur inter consi. Fran. Curt. senioris, consi. xviij. & ipsum Francisc. Curt. seniorem consi. xiij. statuto Ianuæ, per totum. & consi. lxxiiij. super memorata facti narratione, in tertio dubio. & Phil. Dec. in l. liberos. C. de collat. & consi. cclxxv. in causa quæ Lucæ agitatur, colum. v. versicu. sed tamen supradictis, & seq. cum simil. & consi. cclxxxiiij. viso puncto, colum. penul. & vlti. & consi. dcx. viso themate, col. ij. & seq. vsque ad fin. vbi & ex hoc negat dispositionem d. §. ex imperfecto, in l. hac consultissima. C. de testa. habere locum in legitimatis. {atque etiam consi. ccccccx. viso themate, colum. xij. & seq.} & Ludo. Bolo. consi. lviij. dominus Antonius, per totum, cũ simil. {Innituntur q; hi omnes, vt diximus, multis magnisq; rationibus, & testimoniis, sed nullum mihi efficacius videtur, quàm text. quem nullus tamen eorum (si me non fallit memoria) citat, in l. j. C. ad legem Viscel. vbi qui ius aureorum annulorum à principe impetrarunt, imaginem tantùm, non etiam statũ ingenuitatis obtinent.} Imò verò sunt qui negant filium legitimatum propriè dici filium, ac comprehendi sub statuto loquente simpliciter de filio. Cuius sententiæ fuit Bald. consi. cij. est considerandum, paulò ante fin. lib. iiij.

Qui ius aureorum annulorũ impetrarunt, imaginẽ tantùm, non etiam statutũ ingenuitatis obtinent.

97 *Vtrum sicut legitimatus rumpit testamentũ, ita possit reuocare donationem.*

¶ Quod autem postea sequitur legitimatum rumpere testamẽtum, si verum sit, quod tamen non est vsquequaque indubitatum, ac expeditum, vt videre est apud Socin. & Ias. in rubr. ff. de liberis & posthu. & Stephan. Bertran. consi. clx. visa copia, col. ij. lib. iij. Tamen nihil ad hoc nostrũ negotium pertinet, in quo agimus de præiudicio tertij nihil ad patrem legitimantem pertinentis, cum illic ipsius tantum patris præiudicium vertatur, cuius ob id testamentum rumpitur, estque illi liberum confestim, si velit, aliud testamentum facere.

98 *Qui teneant legitimatũ ex rescripto, non repellere fœminas ex statuto eas repellente existentibus masculis.*

¶ Et quamuis multi constanter tenuerint legitimatum, etiam ex rescripto, sicuti & legitimum repellere fœminas ex statuto eas repellente existentibus masculis: plurimi tamẽ ex illis ipsis in aliis locis, & alij quoque multò plures ac frequentiores contrarium asseueranter voluerunt, qui vt numero vincunt, ita & ratione. Hi autem sunt Bald. in c. per tuas, extrà de maior. & obed. per text. in §. & quoniam varie, in authen. quib. mod. natu. effic. sui. & idem Bald. consi. ccxiiij. casus est talis, quidam habet vxorem, ante med. lib. ij. & consi. cij. considerandum, ante fi. lib. iiij. Angel. consi. lxxvj. posita pro constanti, col. ij. versicu. venio ad tertium. Bened. Plumb. in sua disput. incip. statuto Pisano cauetur, in iiij. dubio. Anto. in c. tanta, post princ. extr. qui fil. sunt legit. & in c. per venerabilem, char. pen. versi. sed potest esse dubium, & ibi etiam latè Iaco. Zochus in repet. & Card. Alex. ibi in §. quod autem, char. xxvij. versic. quæro. xv. principaliter, col. ij. & alibi sæpe in ea lect. Alter Anto. Rosel. in tractatu legitimationum, in primo libello, sub rubr. causa finali legitimationis, col. j. versic. hîc quæro an stante statuto. & iterum in secundo libello de causa finali vel effectiua {col. xvj. versic. vlteriùs facit,} Imol. & Raph. Co. in l. si ita quis. §. vlti. ff. de leg. ij. Raph. Fulg. in l. vlt. ff. de iusti. & iur. & consi. lxij. stante statuto. Rom. in l. necessarius, & ibi etiam Alexan. col. pen. ff. de acquir. hære. vbi ipse Ro. dicit de hoc esse text. aureum in d. §. & quoniam variè, quem dicit se didicisse à Catalano quodam singulari & mirabili viro sibi incognito, dum fortè cum eo peregrè proficisceretur. & idem Rom. in l. si is qui pro emptore, colum. x. versic. circa eandem fictionem, & ibi etiam Iason colum. lvj. versiculo iuxta prædicta. ff. de vsuca. vbi Roma. ipse ita dicit se consuluisse in ciuitate Lucana, priusq; consil. fuisse approbatum à multis celeberrimis doc. Senen. & id quoque procedere in legitimato per matrimonium, contra omnium opin. Paul. Cast. sibi contrarius, in l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe. & in l. cùm acutissimi, col. j. ff. de fideicom. in l. ex facto. §. si quis rogatus, & ibi etiam Alexand. col. vlti. ff. ad Trebel. & idem Paul. consi. clxxx. super eo quod primo loco quæritur, colum. vltim. lib. j. & consil. cclij. quæstio ista determinatur, lib. ij. & consi. cccxliij. circa primum articulum, ante fin. eod. lib. ij. Alex. consi. lx. visa legitimatione, col. iij. versicu. sed præmissis non obstantibus, lib. ij. Franc. Aretin. in l. Gallus. §. si eius, in fin. ff. de liber. & posthu. Socin. in eadem l. §. & quid si tantùm, col. pen. & consi. ccxlvj. eleganter & subtiliter, colum. pen. versi. præterea dicta clausula, lib. ij. quod consil. repetitur inter consil. Franc. Curt. senioris,

BIU Cujas

senioris,consi.xviij.& ipse Curt.consi.xiij.statuto Ianuæ,post prin.& consi.xvj.clarus vir,col.iiij. & consi.xxxv.statuto seu in capitulis,col.iij.versi.venio modo.& consi.lxxiiij.super memorata, in ij.dubio,vbi & dicit se ita alias consuluisse cum Socin.& Vinc.Pale. & ita fuisse iudicatum. & ita sanè comperimus ipsum Pale.consuluisse inter consi.eiusdem Curt.consil.xvij. viso puncto, col.ij.Georg.Nat.in rep.cap.quamuis,col.xliiij.versic. secundò quæro an filius naturalis,de pact. lib.vj.Ias.in l.j.col.xj.versi.item attende.C.quando non pe.par.Philip. Dec. in l.liberos,in fi.C.de colla.& in l.j.col.iiij.versic.tertiò intelligitur.C.de bon.poss.contra tabu.& consi.lij.viso eleganti consilio,vbi in eam rem in specie consuluit.& iterum consi.clv.cuius superscriptio incipit,an natos,col.ij.& consi.cclxxv.in causa quæ Lucæ agitatur,col.pen.& col.seq.versi.ij. non obst. & in addit.illius consi.col.pe.versi.supereſt tertium,vbi hanc dicit esse cõmunem op.& consi.cccxvj. in casu proposito,col.pen.& consi.ccclxxxiij.viso puncto,col.j.& consi.cccxcij.quæritur an filia, col.ij.vers.non obstant allegata.Lud.Bol.d.consi.lviij.col.vj.versi.his sic præmissis,& col.pe.vers. non obst. etiam doctrina. & in addit.consi.Ioan.Ana.consi.xxvij.longa professio.de quo & nos etiam diximus in nostro tractatu primogenituræ,quæst.{xxxiiij.nu.51.sed redeundo.}

99 ¶Et idem quoque de eo quod dictum est,legitimatum excludere substitutum.Sunt enim & multi verendæ authoritatis,qui contrariæ sunt opinionis,& in his Bald.in l.Lucius,la ij.ff.de hæred. institu.& in l.si ita quis.§.is cuius.ff.de lega.ij.Ioan.Cald.consil.j.tit.qui fil.sunt legit. Salyc. in l. generaliter.§.cum autem.C.de instit.& substit.Imol.in l.ex facto,in princi.ff.de vulga.& pupil.& in l.ex facto.§.si quis rogatus,in fi.princ.ff.ad Trebel.Paul.Cast.in l.cum acutissimi,col.j. versic. secundò quæritur.C.de fideicom. Ex quibus constat rem hanc esse admodum dubiam.

Vtrum legitimatus excludat substitutum.

100 ¶Illud autem,quod ad hoc caput pertinet,non prætermiserim, non tantùm esse dubitationis in filio naturali qui post donationem & nascitur,& legitimatur,quàm in eo qui natus erat ante donationem,& postea legitimatur,duabus quidem rationibus,quæ in hoc obtinẽt,non in illo.Nam postquam hic iam natus erat,videtur non posse reuocare ex huiusmodi l.quæ loquitur de liberis postea natis,& quoniam de eo verisimiliter cogitabat,atque etiam de futura illius legitimatione, tum vt sibi succederet,quod est cõmune parẽtum votum,& naturalis in filios charitas.l. nam & si parentibus.ff.de inoffi.testam.quod & ad naturales porrigitur,cùm par sit in eos affectio.l.hos accusare.§.omnibus.ff.de accusa.cum simil.à me adductis suprà in verbo donatione largitus, nu. 228.sexta ratio.Tum quia etiam non tanta fraus præsumitur in patre quantum ad eum filiũ qui natus est post donationem,quod ipse pater diuinare non poterat,quantũ ratione illius qui iam natus erat. Ideo Bal.quem suprà nu.70.citauimus in d.l.j.C.de inoffici.donat.in eo tantum loquitur,qui natus erat ante donationẽ,vt scilicet is non reuocet,si fuerit postea legitimatus:quasi sentiat aliud,si postea natus esset. Et idem quoque sentire videtur{Pau.Cast.d.consi.434.in secundo dubio,lib.j.nam de legitimatione,inquit,potuit donans tempore donationis quo iam natus erat filius naturalis,cogitare,cùm penderet ex suo ipsius arbitrio,& ex causa de præsenti.l. si quis domum.§.hîc subiungi.ff.de loca.& l.si vxor.§.diuus,& quod ibi not.Bart.ff.de adulteriis.& l.quod Seruius.ff.de condictione ob causam,perinde ergo habẽdum est,ac si cogitasset.d.§.hîc subiungi. sed & idem voluisse videtur} Socin.d. consil.ccxxvj.lib.ij. Et hanc differentiam expressim fecit Philip.Dec.in addit.l.posthumo,col.eiusdem addit.ij.C.de bono.possess.contra tab.& dicto consi. ccclxvj.col.iij.versic.secundo responderi.& col.seq.versi.vlti.non obst.cùm dicit quòd hæc l. nostra habet locum in filiis post donationem susceptis & legitimatis,licèt fortè secus esset in natis ante donationem.{& Carol.Ruin.d.consi.clxxiij.quæritur primo,col.iij.num.7.lib.j.} & Francis. Ripa,hîc in fin.xxx.quæst.{de quo tu vide Paul.Parisiens.consi.lxxij.videtur dicendum,colum. ij.num.24.lib.j.}

Cur in filio naturali qui natus erat ante donationẽ,& postea legitimatur, hæc lex nõ ita locum habet sicut in eo qui post donationem nascitur, & legitimatur.

101 ¶Sed illud hîc quæro,quid si nascitur filius aut filia,quæ non succedit patri,verbi gratia,Florentiæ statutum est,ne filia succedat patri existente patruo. Quispiam igitur fratrem habens,liberos verò non habens,donat,postea suscepit filiam.ea ex eo statuto non succedit patri, sed ipsius patruus.vtrùm per natiuitatem huius filiæ reuocetur donatio?Et primum videtur quòd non, quia cùm censeatur facta donatio sub conditione reuocandi,si donãs susceperit liberos,per l.cũ auus. ff.de cond.& demon.& suprà sæpius diximus:sitque statutum repellens fœminas:censetur donãs se voluisse conformare ad statutũ,vt scilicet liberos intellexisse videatur ex statuto successibiles, non reliquos,ex iis quæ post Dyn.voluerũt Bart.Ang.Imo.Raph.Cu.Pau.Cast.in lect.Pad.Ro. Alex.& alij recentiores in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebel.dum dicunt quòd stante statuto repellente fœminas extantibus masculis,si quis suo testamẽto instituit hæredes suos liberos,non intelligitur instituisse filias,sed tantum filios.& idem voluit Signo.consi.clxxxj. factum sic se habet,nobilis vir,in ij.dubio.Anto.consi.ix.viso puncto & quæsitis,col.j.& ij.Pet.Anch.in l.tres fratres,& ibi Ias.qui dicit sing.in vj.limitatione.ff.de pact.& idem Petr.Anch.in l.sed si hac.§.liberis. ff.de in ius voc.& in rep.c.j.in xiiij.q.prin.versi.sed occurrit iuxta prædicta,extr.de constit.vbi & hoc dicit procedere,etiã si pater instituerit filios suos hæredes in eo quod eos tangit de iure:tanquam censeatur nihilominus intellexisse de iure municipali.& idem Pet.Anch.cons.cxxv.visis & ruminatis,col.pen.versi.secundò principaliter moueor.Raph.Fulgo.consi.xxiiij.domina Catherina,col.ij.versi.porrò quod me magis mouet.Alex.in l.Gallus.§.j.in fi.ff.de lib.& posthu.& consi. cxxvij.viso testamẽto,post prin.lib.j.quod repetitur consi.xv.lib.iiij.Corn.consi.lv.pro decisione

Vtrum per natiuitatem filiæ reuocetur donatio,stante statuto ne filia succedat patri.

BIU Cujas

præsentis consultationis,col.pen.lib.j.& consi.ccxcv.videtur in hac cõsultatione,col.ij.versi.persuadetur,eo.lib.j.& consi.xxij.in hac consultatione,col.v.versi.& testator censetur,lib.ij.& consi. cxx.eleganter & diffusè,col.pen.eo.lib.ij.& cons.cxxiiij.ardua primo aspectu,col.v.versi.ad idem no.eo.lib.ij.Bal.à Bart.inter consi.eiusdem Corn.cons.cxx.quòd filia vel nepotes,eo.lib.ij.Barb. in rep.c.Raynaldus,col.iij.versi.ego sæpenumero,& col.xxxij.versi. nota ibi prolem,vbi hoc dicit sing.& iterum col.lxxxvj.versi.sed vnum circa doctrinam,ext.de testa.& in rep.c.Raynutius, char.ij.& iterum & latiùs char.xlvj.eod.tit.& in c.in præsentia,col.lxvij.de prob.& in rub.C. qui amit.col.xcvij.& consi.xliij.præclarè scribitur,col.iij.vers.item concurrit,& iterum col.xv.versi.& moueor ad sic dicendum,lib.j.& consi.iiij.propè inquit Psalmista,col.iij.lib.ij.& consi.lxiij.præclarè scribitur,col.iiij.eo.lib.ij,Maria.consi.xxxvj.rectè ac maturè,col.pen.versic. quintò probatur. Soci.ipsius Mar.filius,consi.pen.abundè & subtiliter,col.j.& ij.lib.j.consi.ciij.suprascripti insignis, col.ij.versi.ex qua responsione,lib.ij.& consi.ccxxvij.præsens consultatio,col.ix.versi.sextò & vltimò,& iterum versi.sed multipliciter,eo.lib.ij.& consi.cclxxx.considerata contingentia,ad fi.eo. lib.ij.& consi.50.viso testamento Pauli.col.ij.lib.iij.& consi.lxiij.visis testamento nobilis,col.viij. versi.confirmatur quia si testamento,eo.lib.iij.& consi.lxix.viso testamento Ioannis, col.vj.versi. præterea in substitutione,eo.lib.iij.& consi.33.viso testamento domini,col.ij.versic. succedebat & tertiò,lib.4.& consi.xlij.subtiliter & abundè,col.iij.versi.sed ad hoc videtur, eo.lib.4. & latissimè consi.lj.visis facti narratione,ferme per totũ,eo.lib.4.& cons.73.capiendo primũ,col.iij.vers.sextò & vltimò,eo.lib.4.Fran.Cur.senior consi.xlv.statuto seu consuetudine,col.iiij. & consi.lij. super testamentis,col.iiij.versi.comprobantur prædicta.Card.Ale.in arbore consanguinitatis quã posuit super c.vlt.ext.de consang.& affini.nu.36. Ias.in l.omnes populi,col.vij.ff.de iustitia & iure,& in l.si quis id quod,col.iiij.versi.octauò sing.limit.ff.de iurisdict.omnium iudic.vbi id dicit sing.& in l.qui filiabus,in prin.col.iij.versic.quintò per istum text.ff.de legat.j. & consi.lxxxiiij. puto quòd quemadmodum,col.j.lib.j.Phil.Dec.consi.cclvij.quæritur,col.ij.versi.& hoc idem.& consi.cclxx. dominus Raynaldus,col.ij.versi.circa primam.& consi.cccxvj.in casu proposito,col.pen.& cons. cccxcvij.viso puncto,col.ij.in fin.Alciat.in lib.j.de verbor. signific.char.iiij.& in l.j.& iterum in l. hæc stipulatio,ff.eod,Anto.Rub.consi.lxiij.circa testamentum.

102 *Filia quæ non succedit patri ex statuto, an tollat substitutionem in tempus liberorum factam.*

¶Qua etiam ratione Paul.Castr.d.consi.ccccix.lib.ij.consuluit in casu d.l.cum auus, quæ proximè ad nostrã l.accedit filiam quæ non succedit patri extante patruo ex statuto,non tollere substitutionem quæ ita fit,si hæres decesserit sine liberis.& idem tenuit ipse Paul.in d.l.cum auus,circa medium.& Ioan.à monte Sperello in l.cùm acutissimi.C.de fideicommiss. & Ioan. Bapt.in l. generaliter.§.cùm autem.in xxiiij.quæst.C.de instit.& substi.Bal.à Bart.inter consi.Corn.d.consi. cxx.lib.ij.& clanculum Corn.in subscriptione illius consi.colum.penul.versi.concurrente etiam. & expressius consi.cxlv.ad euidentiam,in fin.lib.j.& consi.cxcvij.circa primum, col.iiij.eod.lib.j. & consi.xx.in hac consultatione,col.v.versicu.& idem aliàs,lib.ij.& d.consi.cxxiiij. ardua primo, col.v.versi.ad idem no.eo.lib.ij.& consi.primò circa primum,colum.antepen.versi. nam ex quo, & multis seq.lib.iiij.& Socin.in l.centurio,col.vij.versicu.ex qua conclusione.ff.de vulg.& pupil. substit.vbi hoc dicit no.& consi.lv.visis consiliis.col.ij.versic.sed consulentes,lib.iij. & nouissimè Alber.Brun.in tract.statutorum fœminas repellentium, argu.v.q.xij.col.ij.& sequen.vbi dicit ita se consultum sæpius respondisse.

103 *Comprobatio eiusdem.*

¶Ad quod facit optimus tex.in l.vlti.in fi.C.de insti.& substit.vbi requiritur,quòd mater sit hæres filij posthumi,vt possit excludere substitutũ ex tacita pupillari comprehensa in vulgari. & ibi Fulg.& Pau.Cast.atque etiam Bart.in d.l.Centurio,col.j.& ibi quoque Ang.{col.ij.Alex.subdubius tamen,col.xv.versi.sed adhuc contra,& Socin.col.vij.versi.ex qua conclusione.ff.de vulg.& pupl.& idem Bart.in l.ij.in prin.col.vlt.versi.item quòd si mater.eo.tit.cum concord. adductis per Alex.in d.l.Centurio,col.xvj.versi.ex hoc infert,& ibi quoque Socin.col.vij.versic.ex quibus infertur. Porrò illius l.vlti.authoritate,Oldr.in d.l.generaliter,& ibi quoque Alber.col.j.ij.& seq.videntur sequi hanc sententiam,vt videlicet in casu d.l.quæ eadem est cum d.l.cum auus,requiratur vt filius succedat:id quod etiam voluit Bal.in d.l.cum acutissimi,col.vlt.C.de fideicom.Raph. Com.in l.cum auus,& ibi quoque Socin.col.xxx.versi.ex quibus infertur,& iterum col.lij.versi. septimò quæritur.ff.de condit.& demon.& idem Co.in l.filiusfam.§.cum quis.ff.de leg.j. {Licèt Paul.Cast.teneat contrariũ in d.l.cùm auus,circa med. Cæterum illud} generale est,quòd quando persona quæ ex verisimili mente excludit substitutum, non est successura ab intestato, quia eam alius excludit,non excludit illum substitutum,secundum Bald.post Nicol.Matth. in l. cum quidam,col.vlt.& ibi quoque Raph.Fulg.col.item vlti.Paul.Cast.col.j.versic.sed quæro hîc, Alc. col.ij.versic.dicit tamen signanter.Corn.col.j.C.de imp.& ali.substit.Bart.& Imo.in d.l. hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad senatusc.Trebel.& Corn.consi.clxxxvj.quanquam præsens consultatio,col.j. versic.vbi autem,lib.iij.vbi & idem dicit se alio anno Asisij cum Bald.à Bart.consuluisse.Alexan. consi.xcij.super eo de quo quæritur,col.penul.versic.nec etiam obstat,lib.iij. {Carol.Ruin.consi. ciiij,postquam,col.vlti.nu.14.lib.ij.& iterum consi.cvj.viso,col.v.num.8.eod.lib.ij.}

104 *Aliud argumentum à ratione huius l.*

¶Præterea vt ad alias quoque rationes veniamus hanc partem astruentes,ratio huius l.nostræ ex omnium sententia ea est, quoniam censetur quilibet donare sub illa conditione reuocandi, si donans postea susceperit liberos,ne videatur anteponere extraneos suæ posteritati, vt suprà latè & sæpe

& sæpe diximus & probauimus. Quæ ratio non potest habere locum nisi in eo filio, qui potest succedere: & succedẽdo, id quod alteri à patre donatũ est, accipere. Ex quo hoc confestim consequitur, nec l. quoque nostram habere locum. l. adigere. §. quamus. ff. de iure patr. cum simil.

105 ¶Item si huiusmodi filia reuocaret donationem, nihil quidem sibi prodesset, nec patri ipsius quãtum ad affectionem paternam pertinet, quæ huius nostræ l. radix est & fundamentũ, vt suprà in præfat. diximus. Lex autem nihil frustra, nihil otiosum, nihil superuacuum facit. l. qui bis idem. ff. de verb. oblig. & l. non cogendum. §. vlt. & ibi glo. vlt. ff. de procu. cum aliis simil. à me latè congestis {in nostro tracta. cui titulus est, nihil frustra.} Ex quo fit, vt præteritus non rumpat testamentum, nisi sibi locum faciat, arg. l. nam & si sub conditione. §. rumpendo. & §. sed si à primo. ff. de iniust. test. & l. si post mortem. §. liberi. ff. de bono. posses. contra tabul. Hîc autem sibi locum facere non potest, cum non succedat, ergo nec reuocare potest.

Præteritus non rũpit testamentum, nisi sibi locum faciat.

106 {¶Nam & aliàs cùm quis ex legis vel statuti dispositione priuatur lucro quopiam alterius contemplatione, id lucrum cedit huic alteri. l. post legatum. §. admittere. ff. de his quib. vt indig. & l. ij. §. si duo emancipati, & ibi Bart. ff. de colla. bono. & l. si legatarius, quæ est pen. & ibi omnes, C. de lega. & l. si defunctus. C. de suis & legit. & not. Bart. in l. vxorem. §. hæres, per eum tex. ff. de lega. 3. & in l. 2. §. videndum. ff. ad Senatusconſ. Tertul. & in l. liberorum, col. pen. versi. pone exemplum. ff. de verb. signifi. & in l. seruo legato. §. si testator, & ibi latissimè Iason quem omnino vide in 2. no. ff. de leg. j. Bal. in l. maximum vitium, col. j. C. de lib. præterit. Franc. Rampo. inter consi. illius, conſ. lxxxviij. circa secundum, ante fi. lib. iij. Ro. in l. j. col. antepe. vers. secundo quid quando, & iterum col. vlt. vers. sed regula est. C. quan. non peten. par. & consi. xxxij. visa municipali, col. 2. versi. item si qua persona. Maria. Soci. conſ. v. præsens consultatio, col. 2. vers. respondeo ad quæstionem, & multis seq. Carol. Ruin. consi. cvij. ex omni, col. vij. num. x. lib. iij. Philip. Dec. conſ. ccccclxxxiiij. visa prohibitione, col. j. Ant. Rub. conſ. cxxij. præsupponitur, col. 2. Licèt aliud sit in dispositione hominis, siue testatoris. l. vxorem. §. hæres, & ibi Barto. ff. de legat. iij. cum concord. adductis à Carol. Molin. in consuet. Pariſ. tit. j. §. j. gl. j. nu. 27. Si igitur id lucrum donationis ex hac l. reuocaretur, cederet lucro ipsius filiæ quæ non succedit. Consequens est vt nec ipsa reuocet.}

Et cum quis ex legis uel statuti dispositione priuatur lucro alterius cõtemplatione, id lucrum cedit huic alteri.

107 ¶Denique paria sunt non succedere, & non esse in rerum natura. l. pater filium. ff. de inoffic. testa. & l. ij. §. sed si sint sui, & ibi Barto. ff. ad Tertul. & l. j. §. sed & si patruus, ibi, pro mortuo habetur. ff. de coniung. cum emancip. liber. cum aliis multis simili. quæ & nos collegimus in nostro tractatu primogenituræ, in liij. quæstio. nu. 16. quarta ratio. Ideoq; etiam in simili dicemus statutum, ex quo masculi repellunt fœminas à succesione, intelligi, si ipsi masculi, quorum fauore fit ea exclusio, succedunt, non aliàs, vt nuncupatim dicit Bart. in d. l. 2. §. sed si sint sui. ff. ad Tertul. & in l. j. §. quidam filium, in iiij. & v. quæst. ff. de bono. poſſ. contra tabul. cum infinitis propè concordant. à me etiam in vnum coactis in nostris consuetudinibus, tit. xvij. §. item xvij. & dicemus etiam postea. Similiter licet non valeat legitimatio tacitis filiis legitimis, vt plenè diximus suprà in verbo, donatione largitus, nu. 310. incip. sed fac ita esse. hoc tamen non procedit si filij illi taciti non succederent ex statuto, vel aliàs: vt videtur voluisse Paul. Castr. conſ. xxvij. dicendum est dictam hæreditatem pertinere, lib. ij. & expresim Iason consi. lxviij. viso themate, col. vij. vers. sextò principaliter, & seq. & col. pen. vers. quartò notabiliter, lib. iij. Sed & Ro. conſ. xliij. ad primum quæsitum, in iij. dubio sing. respondet quòd auth. licèt. C. de natur. libe. quæ statuit patrem posse totam suam substantiam filiis naturalibus relinquere, cùm non habet legitimam sobolem, procedit etiam cum habet filias quæ renuntiauerunt ipsius succesioni secundum c. quanuis, de pactis lib. 6. quod quidem, vt subdit, licèt sit nouum, est tamen verisimum, & sequitur Iason d. conſ. lxviij. col. ix. vers. confirmo per illud. Denique ex eo fit quod not. tradit. Ang. in §. optimè per illum tex. in verbo, ingratitudinis, iuncta glo. in auth. de nupt. quòd id quod ibi dicitur, quòd pater non potest relinquere vxori suæ secundæ magis quàm vni filiorum primi matrimonij, non habet locum in filia ipsius primi matrimonij à statuto excluſa. Id quod sing. dicit ipse Ang. atque etiam pro singu. refert & sequitur Iason vbi suprà, ad fin.

Paria sunt nõ succedere, & non esse in rerum natura.

Statutum repellens fœminas extantibus masculis, quomodo intelligitur.

Vtrum auth. licet, c. de nat. procedat etiã cum habet filias quæ renũciauerunt ipsius succesioni.

108 ¶Contrarium tamen videtur multis item rationibus: quarum hæc prima est. Nam filius naturalis non magis est cognitus de iure ciuili, quàm filia ex statuto excluſa extante patruo: imò verò minùs est cognitus, quod statim probabimus. Filius autem naturalis facit deficere hanc conditionẽ, si sine liberis quis decedat, vt item probabimus. Igitur & ea filia excluſa itidem facit. Primum autem ex tribus aut quatuor mediis, vt nostri loquuntur, apertissimè liquet. Primo enim filius naturalis nihil capit contra patris voluntatem, vt voluit glo. in l. 1. §. 1. & ibi Bal. in l. 1. C. quorũ bono. & est bonus tex. pro ea in l. vlt. in verbo, necesitas, & in verbo, voluntate, & ibi etiam not. Bal. C. de nat. lib. quem tex. & ad hoc expendit Ang. in §. vlt. in auth. qui. mo. nat. effi. sui. cum si. quæ videbis supra in hac eadem glo. num. 58. incip. & id quidem. Filia autem capit, velit nolit pater, per l. vlt. C. de dot. promiſ.

Vtrum filius naturalis sit magis cognitus de iure ciuili, quàm filia ex statuto excluſa.

109 ¶Secundo, quia filius naturalis ab intestato non succedit auo suo. l. vltim. C. de nat. lib. ac ne patri quidem suo naturali, extantibus filiis legitimis, aut etiã non extantibus, nisi in duabus vnciis. authen. licèt. C. eod. tit. Filiæ autem si à succesione repellantur, debent dotari, ex sententia Bart. in l. si marito. §. si voluntate. ff. solu. mat. & Laur. à Palatiis in tract. statutorum repellentium fœminas, char. pen. col. iij. vers. quid autem si dicat statutum, cum sim. Neque id simpliciter, sed congruè, se-

Filia cùm à succesione repellitur, congruè debet dotari.

BIU Cujas

cundum Bald.in d.l.vlt.col.ij.vers.sed pone quòd ista filia.C.de dot. promis.& in auth. res quæ vers.quæro statuto.C.de com.de legat.{Imo.in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de verb.oblig. Corne.cons.cccix.circa primum quæsitum,col.iij.vers.ex quibus omnibus lib.iij.} cum si. arbitrio scilicet boni viri,vt dicit ipse Bald.in d.l.vlt.& præterea in l.quæro.{& ibi quoque Bart. ff.de iure doti.& ipse Bal.cons.lxvij.quia statutum tria habet,vers.capitulum de patruo,lib.j.} & Ang. in §.j.in auth.de restit.& ea quæ parit,cum si.Et id quidem ad minimum vsque ad legitimam ex cre briori nostrorum calculo,quos statim aduocabimus. Quæ quidem legitima ascendit ad quatuor vncias,cùm sola sit in nostro casu,per auth.nouissima.C.de inoffi.testa. Vnde planum fit semper huiusmodi filiam ampliorem portionem consequi,nempe quatuor vncias, quàm filium naturalem,qui vel nihil prorsus consequitur,vel tantum duas vncias.

Et arbitrio boni uiri.

Et ad minimũ usque ad legitimam.

110 ¶Quòd autem filia excluſa debeat dotari adusque legitimam,asserunt And.Iser. in constitutione regni.incip.in aliquibus,col.viij.Saly.Fulg.& Iaſ.in d.auth.res quæ,per illum tex.idem Saly. in l. sancimus,col.vlt.C.de nupt.& in l.2.col.pen.C.de noxa.& in sua disput.incip. statuto cauetur. & Bal.consi.lxvij.quia statutum habet tria capita,lib.j.{& cons.lxix.cum statutum ciuitatis,col.j. eo. lib.j.{& cons.cccxxiij.materia ista diuiditur in duas partes,lib.iij. & cons.ccccvij. punctus talis est, Antonius plures filios,eo.lib.iij.quod quidem cons.idem est cum illo. lxvij.lib.j. nisi quod in hoc casus cons.in prin.ponitur.& Ang.cons.ccclviij. dominus Gregorius,in 4.dubio.Raph.Co.cons. {xlv.stante statuto,vers.in contrarium, & cons.seq.} pater filiis,col.vlt.ad fi.Corne.consi.cxcvij. circa primum,col.3.vers.quod maximè dicendum videtur,& seq.lib.j.& cons.xlviij.de pluribus, col.v.vers.circa secundũ,lib.2.{& cons.lxxvij.licèt multùm vrgeant,col.j.eod.lib.2.} & consi. xcj. quoniam clarè,col.j.& 2.eo.lib.2.& cons.cvij.in hac cõsultatione,col.pe.vers.tamẽ videtur quòd dos,eo.li.2.& cons.cxj.videtur in hac,col.ij.vers.& si quæris,eo.li.2.& consi. clxij.primo aspectu, col.iij.vers.& si quæris,eo.lib.2.vbi dicit ita vidisse se sæpius consuluisse cum Bened. Cap.Bald. à Bart.& Io.à monte Sperello,& idem Corn.cons.ccij.circa præsentem,col.iij.vers. legitimè autem dotata.eo.li.2.& cons.{iij.in præsenti consultatione,col.iij.li.iij.& cons.}iiij.dubia satis,col.4. vers. cum igitur in nostro casu,eo.lib.iij.& cons.xl.circa hanc,col.pe.vers.ideo puto,eod.lib.iij.& cõsi. 100.non caret,col.ij.vers.tamen his non obst.eo.lib.3.& cons.cxv.in hac consultatione,col.j.vers. & statuta,& iterum col.ij.vers.non ergo ob.eo.lib.iij.& cons.ccxc.ardua plurimum,col.4.versicu. circa secundum,eod.lib.iij.& cons.cclviij.quanquam,col.pen.vers.tamen licet, lib.iiij. & ipse Bened.Cap.cons.lxxxix.punctus quidam Agnolellus,col.pen.vers.sed dubium cadit.Calc. cons.xj. quòd non præsumatur,col.x.vers.tertio pro ista sententia,& iterum col.14.vers.& statuta. Alex. consi.lxxix.super primo dubio,col.j.lib.1.& cons.vij.visis & diligenter animaduersis,col.2. versi. præterea hoc in terminis,lib.2. & cons.lxxxiij.viso statuto,post prin.lib.4. & consi. lxxxvij. visis & diligenter animaduersis,col.iij.vers.præterea hoc in terminis,& iterum col.vlt.vers.non obstat quòd dos,lib.vj.& cons.cxxj.consideratis verbis,col.1.eo.lib.6.Bald. nouellus in tract. dot. char. xxxj.Soc.cons.clxxxij.licèt filia.col.1.lib.2.& cons.ccvij.in causa dominæ Annæ,col.1.eo.lib.2. & cons.lvij.in causa restitutionis,col.7.vers.sed ad hoc respondeo,lib.4.vbi dicit ita fuisse consultũ per doc.Perusinos & antiquiores & recentiores magnæ authoritatis.{& inter cons.Carol. Ruin. in subscript.cons.26.videtur,col.1.eiusdem subscript.lib.3.} Iason in l. voluntatis. C.de fideicom. vbi hoc dicit notandum perpetuò.& in auth.nouissima,in fi.C.de inoffic.testa. vbi hoc dicit esse diligenter corde tenendum.& in rub.ff.sol.mat.col.6.vers.secundò quia doc.in priori lec.& Fran. Cur.senior consi.xxvij.magnificus vir,col.14.vers.venio ad quartum,& iterũ col.18. vers. quod procedit.& cons.38.viso statuto,col.1.& latius cons.seq.visis & eleganter animaduersis, col.2.& seq.& cons.lxxiiij.super memorata,char.antepe.vers.octauò principaliter,vbi ita dicit se frequenter consuluisse cum Bartho.Soci.Iason.cons.lxix.quæritur an domina,in fi.lib.1.& consi.cxlij.venerabilis,col.6.vers.tertiò moueor,& seq.lib.2.& Philip. Dec.consi. xxvj. cuius superscriptio incipit,an filia dotata,col.1.post princ.& col.2.vers.nec obstat quòd dos congrua. vbi eleganter declarat,quomodo id sit intelligendum.& cons.lxxxix.viso puncto,col.vlt.& cons.cvj.cuius superscriptio incipit,si pater,col.3.vers.nonò bene facit.& consi.clxxx.visa renuntiatione,col.2.versic. sed tamen prædictis,& cons.seq.satis nota,col.2.vers.sed in casu. & cons. 276. proponitur quòd dominus,col.1.& iterum 2.vers.secundò competentia.& consi.379.requisitus,col.pen.vers.& videtur procedere.& Franc.Curt.iunior cons.x.visa ac diligenter,col.1.& Catel.Cor.qui hoc commendat in memor.incip.dos data,in fin.

Qui teneant filiam excluſam debere dotari aduſque legitimam.

111 ¶De quo tamen{quia non indistinctè id plerisque procedere videtur,} vide ipsum Socin. consil. cclxxxviij.col.vj.vers.circa secundam quæstionem, cum multis seq.lib.2. & Bened. Cap. cons. cxlv. cùm vt in facto præsupponitur,quidam Saulus, per totum. {& Carol. Ruin. consil. xxvij. super puncto,propè per totum,lib.3.& cons.lj.casus iste,eod.lib.3.& consi.lvj.in præsenti,in secundo dubio,eo.lib.iij.& consi.lx.de re quidem,in primo dubio,eod.lib.3.}

De eadem re.

112 ¶Et illud quidem optima ratione,nam dos succedit loco legitimæ,præsertim cum repellitur filia à successione,vt voluerunt Guil.Cu.& Bal.in l.j.ff.de iusti.& iur.Ricar.Mal.Cy.& Bald.in l. sancimus.C.de nup.Bar.post Ricar.Mal.in l.Titio centum.§.Titio centum.col.pen.& alij.ff.de cond. & demon.Ioan.And.etiam post eundem Ricar.in addi.Spec.in rub.de stat.mona.col.iij. Bal.in l. non sine,vers.sed nunquid.C.de bon.quæ lib.& in l.huiusmodi.§.si Titio & Mœuio, & ibi etiam

Dos quomodo succedit loco legitimæ.

Imol.

BIU Cujas

Imo.& Petr.Beſut.ff.de leg.j.&{conſi lxj.ſuper puncto,poſt med.lib.j.&} conſ.ccccxcviij.factum ſuper quo col.vlt.lib.j.& conſi.xxxvj.proponitur quod dominus Antonius.col.j.lib.iiij.& conſi. lix.tres perſonæ,col.iij.eod.lib.3.& conſi.ccclxxvij.quidam Alexander,in fi.eod.lib.iij.& conſ.99. ſuper primo quæſito,in prin.lib.4.& conſi.ccccx.primò videndum in fi.eo.li.4.& conſil.498.factum ſuper quo,col.vlt.lib,v.Sal.in l.quoniam nouella,per illum tex.in ij.not. C.eo. & in d.auth. res quæ,in princ.& in l.ob æs.C.de prædi.min.Ang.conſ.ccc.punctus talis eſt,ſtatuto ciuitatis,in prin.& iterum col.2.verſ.præterea dos.& iterum conſi.ccexlix.conſultatio hæc,col.2.Imo.Domi. Phil.Fran.& Georg.Nat.in cap.ij.de pact.lib.6.Card.Flor.conſi.lij.ad primum dico,col.2. verſ.in cõtrarium.& conſi.clj.quod hoc caſu,col.2.verſ.ad aliud.Pan.conſ.xcij.illud indubitati iuris, col. 2.verſ.præterea ſtatutum,lib.2.Pau.Caſtr.conſ.lxxiij. repetito conſ.cclxv. licèt iſta domina Liſa, col.vlt.lib.j.& conſ.xliij.ſubſtitutio, col.vlt.lib.2.& Bened.Cap.d.conſ.clxv.col.iij.Fran.Aret.in l. qui ſuperſtitis,col.2.ff.de acq.hæred.& conſi.xvij.conſideratis,col.antepen.verſ. ſecundò hoc demonſtro.Calca.d.conſ.xj.col.x.verſ.in contrarium facit,& Maria.conſ. xxv.dominus Franciſcus, col.7.verſ.quartò probatur.& eius filius Socin.d.conſi. ccvij.in cauſa dominæ Annæ,col.j.lib.2. Alex.conſ.131.tranſmiſſum,col.j.verſ.quæ quidem dos,li.j.& conſ.7.viſis & diligenter,col.2.verſ. quantò ergo magis,lib.2.Iaſ.in l.filiusfa.§.diui,col.ij.& iterum col.8.verſ.ſecundo facit,in j.lect. & iterum in ij.lect.col.3.verſ.& ſi diceretur.ff.de leg.j.De qua re etiam per Raph.Cum.conſ.cxxiiij. dominus Antonius,per totum.& Pau.Caſt.conſ.xvj.viſo dicto puncto & dubiis,in j.dubio, li.2.

115 ¶Ex quo vtraque & dos & legitima dicitur quaſi debita,vt de dote eſt glo.no.in l.mulier.§. cùm proponeretur,in glo.vlt.ff.ad Treb.De legitima eſt tex.in l.& quia,ibi,quaſi debita. ff. pro ſoc. & in l.vlt.§.ſin autem perpetui,ibi,quaſi debita.C.de cur.furio.& in l.j.ibi,tanquam debita.C.de his qui ante aper.tab.& voluit glo.in l.3.C.de iur.& fact.ign.cũ aliis concord. adductis per Alex.in l. lex Cornelia,col.j.ff.de vulg.& pup.ſubſt.& in l.is poteſt,col.iij.& iiij.ff.de acq.hær.& per Franc. Cur.ſeniorem conſ.lxxxiiij.eodémque vlt.ſuper quotidiano,col.2.& abunde per Iaſ.in d.l.3.

Dos & legitima utraq; dicitur quaſi debita.

114 ¶Et vtraque etiam cenſetur eſſe æs alienum reſpectu patris,vt de dote voluit Bart.in l.à filia , in princ.ff.ad Trebel.& Bald.in l.vlt.col.vlt.verſ.ſed pone quòd vnus. C.de iur.doti.per text.quem ad hoc dicit ſing.ſecundum vnam lect.in l.pater filiæ.ff.de euict.{& conſi.lix.tres perſonæ,col.2. lib.iij.& conſ.cclxxxiij.pater,poſt princ.eo.lib.iij.}cum concord. adductis à Socin. in conſ. quod poſitum eſt poſt titulum.ff.de exceptio.Et de legitima eſt tex.in l.Papinianus. §.ſi quis impubes, & ibi Ang.ff.de inofficio.teſtam.& voluit Bald.in l.2.ad fin.C.de liber.præteri.& in l.quanquam. C.ad legem falci.& d.conſ.ccxxj.lib.4.& Alex.in l.ſi debitor.ff.eodem.& Barb.conſ.50. illud affe-ram,col.7.lib.4.Iaſon in d.l.filiusfami.§.diui.col.iij.verſ.quintò no.in j.lect.& etiam in ij.lect. col. 3.verſ.hinc ex hoc tex.ff.de lega.j.& pleniſsimè Iaſon conſi.clxxxj.ſtatuto excelſæ ciuitatis , per totum,lib.ij.vbi videbis quomodo id intelligatur,cum ſimi.

Et vtraque cenſetur æs alienum reſpectu patris.

115 ¶Et in vtraque requiritur ſpecialis renuntiatio,vt de legitima ſcribitur in l.ſi quando.§.& generaliter,vbi omnes doc.C.de inoffi.teſta.cum ſim.Et de dote voluit Imo.in c.ij.& ibi etiam Domi. col.pen.& expreſsiùs Philip.Fran.col.4.verſ.quid autem ſi filia.& Geor.Nat.in repe.col.vij.verſi. tu adde ad hoc,de pact.lib.6.& Pau.Caſt.d.conſi.lxxiij.repetito.conſ.cclxv.licet iſta domina Liſa, col.vlt.lib.j.& Alex.conſ.ccix.ponderatis his quæ in themate, col.vlt. verſ.& etiam eſſet, lib.vj.& Iaſ.{in l.j.col.iij.verſ.tertiò not.ff.ſol.matr.& conſ.cxlij.in cauſa contradictionis,col.iij. verſ.ſimiliter in generali,lib.2.& conſi.4.dominus Baptiſta,col.4.verſi.confirmatur , arguendo, lib.iiij.&} conſi.xc.dubitatur an ſpectabilis,col.{vlt.eo.lib.3.& Carol.Ruin.conſ.lxj.ex themate, col.2. nu.3. in fi.lib.iij.}& Philip.Dec.conſi.xxvj.cuius ſuperſcriptio incipit , an filia dotata, col. vlt.& iterum conſ.cvj.cuius ſuperſcriptio incipit, ſi pater,col.pen.verſ.decimò. & conſ.cccj. in cauſa quæ Ferrariæ,col.j.{& Ioan.Lup.in repet.rub.de dona.inter vir.& vxor.§.xvj.col.vlt.verſic. ampliabis.& Carol.Ruin.in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm,col.50.ff.de lib.& poſth.}

Et in utraque requiritur ſpecialis renuntiatio.

116 ¶Et ſicut fructus legitimæ augent legitimam,vt not.in l.Seius.§.repletionem.& in auth.nouiſsima.C.de inof.teſt.cum ſi.Ita & fructus dotis,vt reſpondit Alex.d.conſi.lxix.col.2.verſ.& cũ dos, lib.j.& conſi.7.viſis,& diligenter animaduerſis,col.iij.verſi.ex prædictis.lib.2.{& Socin.conſi.lvij. in cauſa reſtitutionis.col.ix.verſ.præterea etiam dico,lib.iiij.}& ante eos Bald.conſi.ccxxxvij. Titius in teſtamento,in fi.lib.j.& Bart.in rub.ff.ſol.mat.col.vlt.& ibi recentiores,præſertim Rom.& Soci.Et eſt tex.in l.videamus,la 2.§.ante matrimonium.& §.vlt.ff.de vſur.& in l.dotis fructus.§.j. {& ibi Bald.}in leg.ſi ſeruo.ff.de iure doti.& in l.ſi ante nuptias.{& ibi Franc.Aret.in ij.no.& Soc. in prin.}& l.ſi marito.§.vlt.ff.ſol.mat.

Et ſicut fructus legitimæ augent legitimam, ita & fructus dotis.

117 ¶Similiter ſicut legitima ſine onere eſſe debet,l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.teſta. ita & dos ſubſtituta loco legitimæ,ſecundum Bal.& Saly.ibi,vtrumque in ij.q.& Cyn.in l.j.§.videamus, in fi.C.de rei vxo.acti.Ioan.And.in addi.Spec.tit.de inſtru.edi.§.vt autem , in addi.incip. ſed incidit alia q.Bart.in l.vlt.§.filiæ,per illum tex.ff.de lega.2.{& in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia.} & conſ.cclxxiij.factum dicitur eſſe tale,domina Catharina , col.2.lib.j.{Bald.in l.cùm virum , col.2. verſ.ſed nunquid filia.C.de fideicom.& in l.quoniam nouella,col.vlt.verſ.ad ſecundum punctũ. C.de inoffi.teſta.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe}Imo.in l.Titio centum.§.Titio genero.ff.de condit.& demon.Alex.conſi.lv.viſo titulo,colum.3. verſ.tamen iſtis non obſtantibus,& multis ſeq.lib.2.& Fran.Aret.conſ.xliij.placet mihi concluſio,col.2.& Philip.Dec.d.conſ.cvj.col.iij.verſi.nonò bene facit.

Et ſicut legitima eſſe debet ſine onere ita & dos ſubſtituta loco legitimæ.

BIU Cujas

facit. Iaſon conſ.xliij.ad dubia,in primo dubio,lib.j.

118 *Filia excluſa præfertur filio naturali, ſi concurrant in ſucceſsione ab inteſtato.*

¶Tertio,quòd filia excluſa ſit magis cognita,quàm filius naturalis, hinc etiam probatur quia ſi filius naturalis & huiuſmodi filia excluſa concurrerent in ſucceſsione ab inteſtato, præferretur filia filio naturali,vt voluit Bal.in l.cum acutiſsimi,col.2.verſ.quęro nunquid naturales.C.de fideicom.& conſ.xxiiij.ſtatuto ciuitatis,li.j.cum aliis concord.ſupra à me adductis in eadem hac gloſ. verſ.59.incip.ſed nec filius naturalis.

119 ¶Quarto,quia pater non cogitur dotare filiam naturalem,l.vxorem.§.pater naturalis, & ibi Bar. ff.de leg.iij.& voluit ipſe Bart.in l.ſi quis à liberis.§.vtrùm.ff.de liber.agno. & in l.j.& ibi quoque Imo.Ro.Alex.& alij recentiores in l.j.ff.ſol.mat.cum concord.à me ſupra adductis in hac eadem glo.verſ.61.incip.neque prodeſt filius. At legitimam & naturalem,quæ ex ſtatuto repellitur,tenetur dotare,vt nuper diximus. Ex quo fit quod ſuprà in principio aſſumpſimus, & nuper repetiuimus,ſcilicet filium naturalem eſſe minùs cognitum,quàm filiam excluſam à ſtatuto.

120 *Quomodo filius naturalis excludat ſubſtitutum.*

¶Sed ita res habet,quòd ſubſtitutum,quem filius naturalis,aliàs non excluſiſſet, tamen excludit propter conditionem tacitè intellectam,ex d.l.cùm auus,ſecundum magis communem opin.per tex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Treb.Nam licèt ille tex.loquatur in conditione expreſſa à teſtatore,nihil tamẽ refert,teſtator expreſſerit,an tacitè intelligatur,ex diſpoſitione d.l.cùm auus. Nam ibi præſumitur ſiue ſubintelligitur tanquam à teſtatore expreſſa,vt patet ex verbis d.l.cùm auus.in fi.cum dicitur,quod minùs ſcriptũ,quàm dictũ fuerat, inueniretur.Ergo idem iudicandũ eſt,ac ſi ipſe teſtator expreſsiſſet.l.quoties.§.j.& ibi not.ff.de hæredi.inſti.ſecundum Bart.in d.l.cũ auus.& in l.cùm generaliter,§.cùm autem.C.de inſtit.& ſubſti.poſt Cy.ibi.& eſt frequẽtior doct. ſententia,vt referunt Ang.Imo.Pau.Caſt.& Alex.in d.§.ſi quis rogatus.Ex quibus Ang.ipſe dicit non eſſe ab hac opi.recedendum.Imò verò videtur eſſe maior ratio,vt is filius naturalis faciat ceſſare tacitam hanc conditionem,quàm expreſſam,quæ plus habet virium.l.vlt.in prin.ff.de legat. 2.aut ad minimum non minùs habet virium,per l.cum quid,& ibi not.ff.ſi cert.pet. & l.triticum, & ibi etiam no.ff.de verb.oblig.Igitur vt tandem concludamus primam hanc principalem rationem,Si filius naturalis facit deficere hanc conditionem,multò magis & filia legitima à ſtatuto excluſa,quæ magis cognoſcitur à iure,quàm ipſe filius naturalis.

Expreſſa conditio plus habet uirium, quàm tacita. Aut ad minimum non minus.

121 *Conditio, ſi ſine liberis,intelligitur,quãdo pater ſubſtituit inter filios.*

¶Secunda præcipua ratio hæc eſt.Quando pater ſubſtituit inter filios,intelligitur conditio,ſi ſine liberis inſtitutus deceſſerit,vt diximus.& id quidem peræquè habendum eſt,ac ſi eam conditionẽ nuncupatim & expreſsim teſtator adſcripſiſſet,vt etiam diximus in præcedenti verſ. Nam id cẽſetur tanquam ſi teſtator dixerit,& notarius omiſerit,ſecundum Raph.Com.in d.l.cùm auus.quẽ ſequuntur recentiores in d.§.cum autem.Sed ſi conditio expreſſa fuiſſet, filia quantuncunq; excluſa à ſtatuto faceret eam deficere,vt ſcribitur in l.filiusfamil,§.cum quis erat rogatus,cum gl. ff. de leg.j.vbi & Bart.& alij & glo.in l.j.in prin.& ibi etiam Pet.Iacob.Aret.Bald.Rapha.Paul.Caſtr. Corne.& communiter omnes.C.de condi.inſer.& Raph.Co.conſ.cxxj. Geraldus, & Ioan.Ana. conſ.xxij.ad approbandum,circa medium,cum ſimi.

122 *Et an illi qui excluduntur ex diſpoſitione legis, faciãt deficere huiuſmodi cõditionem.*

¶Et licèt Bart.in eo ipſo §.cum quis erat rogatus,& Bal.in l.cùm acutiſsimi,col.vlt.verſ.ſed nunquid frater minor.C.de fideicom.Alex.conſi.xiij.circa primum dubium,col.iij.verſ.& iſtam opi. dicãt quòd illi qui excluduntur ex diſpoſitione legis,vt deportati,fratres minores,& ſimiles non faciant deficere huiuſmodi conditionem: hoc tamen intelligitur de iis qui omnino ſunt incapaces hæreditatũ,tam ex teſtamento,quàm ab inteſtato,vt declarant Raph.Co.& Paul.Caſtr. in d. §.cùm quis erat rogatus,& eſt ex mente Ang.Imo.& Paul.Caſt.in l.Lucius.ff.de hæred.inſtit.

123 *Filia excluſa ex ſtatuto,nõ dicitur omnino incapax.*

¶Filia autem non dicitur omnino incapax,licèt ex ſtatuto excluſa,vt quæ primum poteſt capere ex teſtamento,vt voluit And.Iſer.in conſtit.Sicilię,incip.in aliquibus,& ibi etiam Matth.Afflict. col.v.verſ.quintò quæro.Ang.& Imol.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de lib.& poſth.Pet.Anc. in l.tres fratres.ff.de pact.Raph.Co.conſi.xlviij.ſtatutum Florentiæ, ante fi.Alex.conſ.131.tranmiſſum eſt ad me, ante fi.lib.1.Bened.Cap.conſ.xix.& ſi viſo & conſiderato,col.3.Soci.conſ.182. licèt filia,col.2.lib.2.& conſi.cvj.in cauſa filiorum,col.v.lib.iij.& diximus latiùs in noſtris cõmentariis conſuetudinum,tit.xvij.§.xvij.vbi plurimos concord.adduximus. Et hoc clarè ex eo probatur,licèt id non dicant,quòd licèt emancipatus de iure ciuili ff. non admitteretur ab inteſtato. §.emancipati,Inſtit.de hæred.quæ ab inteſta.defe.& §.emancipatos,Inſtit.de exhæred.liber. Tamẽ ex teſtamẽto admittebatur,vt dicit Bar.in l.illud.§.vlt.ff.de bon.poſſ.cont.tab.& Iaſ.in l.pro herede,col.iij.ff.de acq.hæred.per tex.in l.ſi ex duobus,in prin.ff.eo.& §.cæteri.inſtit.de hære.quali.& diffe.Similiter nepos excluſus ab inteſtato ob filium,ſi inſtituatur,dicitur eſſe ſuus.l.qui in aliena.

Comprobatio in emãcipato.

Et nepote excluſo ab inteſtato ob filiũ. Et in adoptiuo.

§.interdũ.ff.de acq.hære.Et idẽ in adoptiuo filio,qui nõ ſuccedit contra teſtamentũ.ſed ſi inſtitutus ſit,ſuccedit vt ſuus.l.nõ putauit.§.in adoptionẽ.ff.de bon.poſ.cont.tab.& l.cũ in adoptiuis,in prin.verſ.ſed ne articulũ,ibi,ſui hæredis ius,& ibi Bal.qui id dicit mirabile.C.de adop.& §.ſed hodie,Inſti.cod.Idem deniq; in filio naturali qui ex teſtamento quandoque admittitur.l. matre.& l. humanitatis,& auth.licèt.C.de natu.lib.Contra teſtamentũ autem non admittitur,vt eſt glo.no. in l.j.in prin.& ibi Bart.ff.de bon.poſ.contr.tab.& latè diximus ſuprà hac eadẽ gl.nu.58.incip.& id quidem.Ex quo planè liquet excluſionem ab inteſtato non facere excluſionẽ ex teſtamento.

Idem denique in filio naturali.

124 *Vtrũ imper-*

¶Et ita quidem capit ex teſtamento filia ſic excluſa à ſtatuto: quòd ſi teſtamentum in quo inſtituitur,ſit imperfectum,illud certè nihilò ſecius valebit,tanquam factum inter liberos,ac ſi maſcu-

los

los aut fœminas non excluſas à ſtatuto inſtituiſſet vt expreſsè voluit & conſuluit Ro.conſ.clxxix. cuius caput eſt,ampliſsime doctor,col.iiij.verſ. nõ refragatur ſecũda ratio.& Raph.Fulg.in l. hac conſultiſsima.§.per nuncupationem.C.de teſta.Alex.& Iaſ.in eadem l.§.ex imperfecto,ille quidẽ col.vlt.hic pe.Quinetiam ibi dicit Io.Petrucius,quòd æquè valet teſtamentum coram duobus teſtibus tantùm,in quo eſt inſtituta filia à ſtatuto excluſa,ac factum inter liberos ab inteſtato ſuccedentes.Quod ſequitur Soci.conſ.cl.Domine labia,& c. & nos introducere, &c. col.2. verſ.reſpondetur quòd prætereundo,lib.j.

fectũ teſtamẽtum,in quo filia inſtituitur à ſtatuto excluſa,naleat.

125 ¶Nec ſolùm poteſt filia excluſa ex ſtatuto capere ex teſtamento,ſed etiam ab inteſtato, non extantibus,aut repudiantibus filiis maſculis,ob quos repellitur, per text.in l.ij.§. & ſi ſint ſui, & ibi Bart.ff.ad Tertul.& in leg.j.§.quidam filium,& ibi etiam Bart.in j.quæſt.& iterum in v.ff.de bon. poſ.cont.tabu.& voluit Bal.in l.ſi matre,in poſtremis verbis.C.de ſuis & legi.vbi loquitur quãdo filius fit frater minor.& in l.maximum vitium,col.v.verſ.item quæro vtrùm ſtatutum.C.de libe. præter.& conſ.iij.incip.viſo ſtatuto ciuitatis,lib.iiij. vbi in vniuerſum loquitur quando filius non eſt ſucceſsibilis,cum aliis multis concord.tex.& doc.à me latiſsimè collectis in noſtris conſuetudinibus.d.tit.xvij.§.etiam xvij.

Quando filia excluſa à ſtatuto,ſuccedat ab inteſtato.

126 ¶Imò ſunt qui contra Bart.in d.§.cùm quis erat rogatus,conſtanter aſſerunt deportatos, fratres minores,& alios prorſus incapaces facere,ne ſit locus huic conditioni, ſi quis deceſſerit ſine liberis,quoniam in conditionibus merum factum attenditur.l.qui hæredi, in princ. & l.Męuius.ff. de conditioni.& demon.cum ſimi.Ita enim voluerunt Bal.in cap.in præſentia,col.penult. verſ. dicit Bart.extra de probatio.& Ang.in addit.Bart.in l.vlt.C.quando & qui.quar.pars. Salyc. & Rapha. Fulg.in d.l.j.C.de condictio.inſer.& Petr.Anchar.conſ.cccxcvj.in vnum caſum reſoluitur dicta donatio.vbi expreſsè conſuluit, quòd frater minor facit deficere eam conditionem in donatione appoſitam,ſi donans deceſſerit ſine liberis.

Incapaces faciunt deficere conditionẽ, ſi ſine liberis.

127 ¶Igitur vt & hanc ſecundam rationem finiamus,Si filia excluſa facit deficere conditionem hanc expreſſam,vel in teſtamento,vel in donatione appoſitam,conſequens eſt,vt & tacitam,videlicet intellectam in noſtra l.& in d.l.cùm auus,cum ſi.Sicuti etiam expreſsè in caſu d.l.cùm auus, voluit Raph.Co.in d.§.cùm quis erat rogatus,vbi hac inter cæteras ratione motetur, quia inſpicitur tempus mortis,quo poſsibile eſt quòd excluſi liberi ſint hæredes, puta repudiantibus iis qui tales excludunt,vt ſuprà diximus.Igitur faciunt deficere conditionem licèt non ſuccedant.

Concluditur ſecũda ratio.

128 ¶Poſtrema ratio,Filia excluſa ex ſtatuto,intelligitur excluſa ab inteſtato, non etiam ex teſtamẽto,vt ſuprà diximus in præcedenti ratione.Ideo ſi pater teſtetur inſtituta filia hærede, non iam locus eſt conditioni hic intellectæ in donatione,ſi donans non reliquerit liberos, cum relinquat filiam hæredem.Nam ſi ob id quòd ea ex ſtatuto excluditur ab inteſtato,donans quoque,vt cõformet ſe ſtatuto,non intelligitur eam excepiſſe,aut comprehendiſſe ſub ea conditione,ſi ſine liberis decederet,vt diximus ſuprà in prin.huius quæſtio.non abſimili ratione,ſi donans fecerit teſtamentum,& filiam inſtituerit,quo caſu ius commune vult illam ſuccedere, nec refragatur ſtatutum:cenſetur ipſe donans,qui teſtamentum fecit,idem quoque voluiſſe. Igitur fuit in facultate donantis inſtituendo filiã reuocare donationẽ,ſicuti in ſimili traditur in auth.cõtra.C.ad Trebellia.Qua igitur ratione pater inſtituendo voluit donationem ceſſare,quia ceſſat prohibitio ſtatuti:eadem quando relinquit legitimam, cenſetur reſpectu ipſius legitimæ noluiſſe donationem ſortiri effectũ.l.quæ de tota.ff.de rei vendica.Et ita ſaltem videtur reuocanda donatio, quantum ad computationẽ legitimæ pertinet,quæ filiæ quantuncunq; excluſæ debetur,vt ſuprà diximus.

Filia excluſa ex ſtatuto, quomodo intelligatur.

129 ¶Ex his patet reſponſio ad ea quæ pro contraria parte ſunt adducta. Sed vt lectores rem ipſam apertiùs explanatiúsq; intelligant,ita poteſt dici,id quod primo loco dictum eſt ex Bar. & aliis in d.l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Trebel.cum ſi.procedere cum quæritur,vtrùm perſona nõ poſita in conditione, excludat alterum ex præſumpta mente diſponentis. Nam ſi ea perſona ſuccedat, excludit:aliàs nõ,ſicuti declarant Ricard.Mal.Nicol.Mat.Bal.Fulg.Pau. Caſt.& alij recentiores in d.l.cùm quidam.C.de impub.& ali.ſubſt.At ſi quæritur vtrùm perſona poſita in conditione excludat:Certè ſiue is hæres ſit,ſiue non ſit,excludit,per d.l.filiusfa.§.cum quis.ff.de leg.j.Et ita naturalis excludit,ex crebriore Bart.& aliorum ſententia,vt diximus. Et iſte quidẽ eſt caſus noſter: quoniam conditio hic intellecta ea eſt,ſi donans non ſuſciperet liberos aut filios.nec enim dubiũ eſt,quin excluſa filia ſit tamen ex filiis aut liberis,vt dicit tex.in d.§.cum quis erat rogatus.

Vtrum perſona non poſita in conditione excludat alterum ex præſumpta mente diſponentis. Et quid ſi poſita ſit in conditione.

130 ¶Porrò ſæpe aliàs videmus eos qui non admittuntur,cæteros tamen excludere, per ea quæ traduntur per glo.& docto.in auth.licèt.C.de natu.libe.& eſt bonus text.in l.2. §. ſi ſit agnatus.ff.ad Trebel.& in l.æquiſsimum,eo.tit.& glo.in §.ſed & ſi fuerit & ſoror,Inſtit.de ſenatuſcon. Tertul. & quod tradit{Hoſti.in c.lator.col.2.in verbo,iure ſucceſſorio,in prin.extr.qui fil.ſint leg.}Bar.in l.j.§.ſi pater,le ij.col.j.& iterum ij.verſ.ex hoc concludo ad aliam.ff.de coniug.cum eman. liber.& Bal.poſt alios in auth.cui relictum,col.2,verſ.extrà quæritur.C.de indic.vidu.Quódq; in pulchro caſu reſpondit Paul.Caſtr.conſil.cccvj.circa primum,verſ.reſiduum,& ſeq.lib.j. & in alio Corne. {conſi.x.pertranſeamus,per totum,ſed maximè col.vij.verſ.nec obſt.tertia ratio,cum ſeq.lib.3. & iterum}conſ.lxxxv.plura dubia,in ſecundo dubio d.lib.iij.vt non mirum ſit,ſi filia,etiã ſi ad nihil omnino admitteretur,quod tamen negamus,excluderet donantem.

An qui non admittuntur cæteros excludant.

131 ¶Quod autem dictum eſt pro priori parte,ceſſare huius l.rationem, cùm filia, fauore cuius hæc conditio

conditio cenſeretur appoſita,non caperet rem donatam,non ſucceſſura patri:id planè conſtat eſſe falſum ex iis quæ ſuprà diximus,videlicet hanc poſſe capere ex teſtamento, atque etiam ab inteſtato patruo repudiante,aut exiſtente incapace.Ex quo & aliæ rationes omnino tolluntur.

Solutio contrarii.

132 ¶Ideo Soci.excellentiſsimus legum interpres(ita enim eum appellat Corn.conſ.lxxxiij.placèt mihi,in princ.lib.3.)Soci.inquam,ſecum in hac re pugnans,d.conſi.182.licèt filia fœmina,li.ij.nõ veritus eſt tenere contra Pau.Caſt.Ioan.à mõte Sperello,& Ioa.Bap.ſuũ præceptorẽ,quos ſuprà pro cõtraria parte citauimus,videlicet in caſu d.l.cum acutiſsimi,& ſimiliũ,filiã quæ ex forma ſtatuti excluditur extante patruo,nihiloſecius tollere ſubſtitutionem,quẽillic intelligitur eſſe facta,ſi inſtitutus non relinquat liberos:quæ etiam cõditio in noſtra l.intelligitur. Cuius conſ. meminit idẽ Soci.in l.hæredes mei.§.cùm ita,col.pen.ff.ad Senatuſcon.Trebel.vbi & id ſequitur.Et idem,licèt nõ alleget,tenuerunt Pet.à bel.Pert.in d.l.generaliter.C.de inſtit.& ſubſtit. per d.l.Męuius. ff.de condit.& demon.& l.quidam cùm filium.ff.de verb.oblig.& Cyn.in l.ex facto.§.vlt.per illũ tex.ff. ad Trebel.& Oldra.ſibi etiam contrarius,in d.l.j.C.de condi.inſer.quos omnes retulit Albe.in d.l. generaliter.Sed & idem quoque tenuit Pau.Caſt.ſibi item contrarius,in d.l.cùm auus.ff.de cõdit. & demon.& conſ.xiiij.ſi contingat dictam dominam,col.j. verſ. quantùm ad ſecundum , lib j.& Barb.conſ.lxvij.illud in medium afferam,col.iiij.verſ.& ſi quiſpiam opponat,lib.iij.

Filia excluſa tollit ſubſtitutionem factã ſub conditione, ſi ſine liberis.

133 ¶Quorum ſententiam confirmat quod pulchrè conſuluit Bal.conſ.ccxciij.pręmiſsis duobus ſtatutis,in j.dubio,lib.j.quòd ſtante ſtatuto , quòd vir lucretur dotem ſi vxor præmoriatur ſine liberis,certè vir non lucrabitur ſi vxor relinquat filiam , quæ non illi ſuccedit , quia fortè repudiat hæreditatem.Nihil enim,inquit,debemus addere ſtatuto loquẽti de liberis ſimpliciter,ſine illa adiectione,hæredibus.Nam & ſi de hæredibus loqui voluiſſet,hoc dixiſſet,vt not.in d.l.ex facto.§. vlt.ff.ad Trebel.Additq; huius rei videri caſum in d.l.filiuſa.§.cùm quis.ff.de lega.j.& idem conſuluit ipſe Socin.qui Bal.non allegat,conſ.xxxv.viſa narratione puncti,in ſecundo dubio lib. iiij. Quod multùm eſt notandum ad hunc caſum noſtrum , quia eadem illius ſtatuti ratio eſſe videtur,quæ l.noſtræ,ne videlicet anteponatur maritus liberis. Et facit quod ſuprà diximus in verbo libertis,num.78.incip.ſed vnum non omiſerim.

Statuto loquẽti ſimpliciter de liberis, nihil eſt addendum.

134 ¶Sed huc lectores quæſo animum aduertite. Nam Socin. ipſe , qui id bis tam conſtanter tenuit, primum in conſi.deinde & in lect.tandem tamen non immemor illius ſuæ ſententiæ veluti palinodiam canens,diuerſum cenſuit.Nam in repeti.d.l.cùm auus,char.xiij.verſ.ſeptimò quæritur. ff.de condi.& demon.poſteaquàm illam ſententiam & rationes illius recenſuit,ita prope eam rem concluſit.Sed impræſentiarum,inquit,conſiderandum puto , quòd aliquando & primò quidem ſumus in caſu in quo lex præſumit aliquid fuiſſe dictum,licèt non reperiatur ſcriptum,& ſic legis præſumptione probatur dictum à teſtatore:verbi gratia,quando nepotes erant nati,vel etiam aliter appareret quòd de illis teſtator ipſe cogitauit.Et tunc videtur quòd procedat illa op.quòd etiã per filias excluſas excludatur ſubſtitutus,per d.l.filiuſa.§.cùm quis,cum ibi not.ff.de legat.j. Niſi quis diceret huic reſpondendo,quòd aliud eſt quando conditio reperitur ſcripta & expreſſa à teſtatore,& tunc procedat tex.in d.§.cùm quis,& ibi not.quia in incertis non certis locus eſt coniecturis.l.continuus.§.cùm ita.ff.de verb.oblig.Et aliud eſt quando nõ reperitur ſcripta,quia tũc fortè non habet locum præſumptio illius l.cùm auus,quia ob id à teſtatore cenſetur exprimi , vt præferat ab inteſtato liberos ſubſtituto,vt in l.Lucius.ff.de hæred.inſtitu. Nec pręſumit lex quòd ad excluſionem ſubſtituti appoſuerit liberos in conditione,qui non ſunt ſucceſſuri ab inteſtato, quia fruſtra hoc pręſumeretur,arg.l.j.§.dixerit aliquis.ff.de publ.& vectig.Nec id quoq; fingit lex, quia æquitas non ſubeſt.l.j.§.ſi vir vxori.ff.de acq.poſ.Quòd ſi dicatur,quòd quando exprimitur conditio,etiam fruſtra illi qui nõ ſunt ſucceſſuri,includũtur,& tamẽ includũtur,per d. §. cũ quis. Hîc,inquit,puto ſubtiliter aduertendum.nam quãdo nullo modo ſunt ſucceſſuri,vt deportati & mendicãtes,tunc non excluditur ſubſtitutus.Sed ſi poſſunt ſuccedere , & eſt ſubſtituta perſona quæ liberos nõ excludit ab inteſtato:ipſi quidem includuntur,licèt poſtea non ſuccedãt:quia teſtator ſenſit de his qui poterunt ſuccedere,per d.l.Lucius,in fi.cũ gl.Ideoq; licet contingat quòd non ſuccedunt,vt diximus:tamẽ excluditur ſubſtitutus ex natura conditionis,ex quo ſimul fuerunt incluſi.Et ita eſt caſus ibi,qui etiam excludebatur liberis ſuccedentibus. Quòd ſi ſubſtituta eſſet perſona,quæ liberos excluderet ab inteſtato,verbi gratia,ſi ſtãre ſtatuto,quòd agnati excludant filias,pater inſtituit filios,& eos inuicem ſubſtituit,& vnus eorum moritur relicta filia:certè hoc caſu non potuit cogitare teſtator , quòd filiæ excluſæ à ſubſtituto ſuccederent ab inteſtato. Igitur lex non videtur præſumere quòd expreſſa fuerit conditio , ſi ſine liberis, incluſiua fœminarum , ſed tantùm ſine liberis qui poſſunt ſuccedere. Et ſic ceſſant multa quæ in contrarium fuerunt allegata.

Vtrum per filias excluſas, excludatur ſubſtitutus.

135 ¶Aliquando & ſecundò conſtat, quòd non cogitauit teſtator de liberis , vel ſumus in dubio an cogitauerit,quo caſu lex præſumit non cogitaſſe,per d.l.generaliter.§.cùm autem.Et tunc fortiùs ſubſtitutus non debet excludi à filiabus non ſuccedentibus,quoniam non eſt cenſendum , quòd lex ſubintelligat vel fingat conditionẽ ad excluſionẽ ſubſtituti ex teſtamẽto,cùm liberi non ſint ſucceſſuri ab inteſtato,ſed ſubſtitutus,& ſic ſine effectu aliquid operãdi,arg.d.§.ſi vir vxori,quod maxime procedit,tenendo quòd in terminis d.§.cùm autẽ,neceſſe eſt vt liberi ſuccedãt ad excludendum ſubſtitutũ,vt ſuprà diximus;licèt ſecus ſit quãdo appareret cõditio expreſſa à teſtatore, vt in

De eadem re.

Lex nihil fingit.aut ſubintelligit ſine effectu aliquid operandi.

BIU Cujas

vt in casu d.§.cum quis. Præterea non admitteret lex ad exclusionem aliorum, liberos, qui ipsi non essent aliquid habituri.l.si post mortem.§.liberi.ff.de bon.poss.cont.tabu.Et præsumitur voluntas testatoris conformis iuri communi.l.si duo,& ibi Bal.ff.de acqui.hære.& Bal.in l.precibus. C.de impub.& ali.substit.

136 ¶Rursus idem Soci.in ea ipsa l.cum auus,char.viij.col.2. versi.ex quibus infertur vna alia cõclusio,postquam retulit Alber.qui distinxerat inter conditionem expressam & tacitam siue præsumptam, vt scilicet primo casu non sit necesse vt positus in conditione succedat,in secundo secus: tandem dicit putare se ita concludendum, quòd aut talis conditio, licet non sit scripta, fingatur vel subintelligatur à lege ex coniectura,pietate ac mente testatoris,quasi si cogitasset,apposuisset: & tunc necesse est vt sint hæredes,vt substitutus excludatur,aliàs non militaret ratio pietatis siue coniecturæ,vel alia,de qua in d.l.generaliter.§.cùm autem,per quam lex debeat hanc præsumptionem inducere:nec æquitas,per quam debeat fingere.d.l.j.§.si vir,& ibi no.Aut præsumitur à lege quòd fuerit dicta,sed omissa à tabellione seu alio scribente,prout dicit Bart.in d.§.si quis rogatus, & tunc quia habetur ac si fuisset scripta,vt suprà dictum est. nec ideo differt ab expressa, succedit dispositio d.§.cùm quis,scilicet quòd etiam non hæredes excludunt.

De eadē quæstione, & de conditione tacita & expressa quid operetur.

137 ¶Sed & idem Soci.in repe.d.l.centurio,col.7.versi.posset tamen dubitari.ff.de vulg.& pup.ita etiã de hac re loquitur. Si defertur alicui successio sub conditione tacita vel expressa,si alia persona non extiterit:& is excluditur ob id solùm, quòd supereſt illa persona posita in cõditione,& non ob id,quòd ea persona habeat potentius ius in successione,& tunc sola superexistentia excludit, licèt persona quæ potest succedere,non succedat. Et ita procedit text.in d.l.filiusfa.§. cum quis. Aliquando & secundò quis excluditur per existentiam personæ etiam positæ in cõditione,quia illa persona habet potentius ius in succedendo:& tunc excluditur,si illa persona supereſt & succedat.& ita potest intelligi tex.in l.pen.cum ibi no.per Nicol.Mat.Bal.& alios.C.de impub.& ali. substit.Ad quod trahit quod suprà diximus ex Bar.in d.l.j.§.pen.ff.de bon.poss.cont.tab. quòd stante statuto quòd extantibus masculis filia non succedat,quia masculi positi sunt in cõditione ad exclusionem fœminarum,tanquàm habentes ius potentius in successione:ideo si non succedant,non excluduntur fœminæ.Ex quibus,inquit Soci.videtur inferri,quòd cũ in terminis d.l. cum acutissimi,intelligatur conditio si sine liberis,quasi ex coniecturata mente filij habeant ius potentius. Ita demum superexistentia filiorum videtur facere fideicommissum deficere, si liberi succedunt:aliàs non.quod dicit signandum & notandum.

Idē disputat, & persequitur.

138 ¶Ex quibus planè cognoscis Soci.virum ingeniosissimum in hoc casu admodum nutasse,vt qui nunc vnam sententiam,nunc contrariam secutus sit:nunc item quadam distinctione, nunc alia rem ipsam componere conatus sit. Mihi verò,vt rem breuiter definiam, potior semper visa fuit prior sententia in casu legis nostræ,vt scilicet filia quæ nõ succedit, nõ reuocet donationẽ præcedentem,secũdum ea quæ statim dicam. Nam ratio huius legis est illa verisimilis & præsumpta donantis voluntas,qui si cogitasset de liberis,verisimiliter nõ donasset,aut ea lege donasset, si liberos nõ susciperet.quæ ratio hic cessat.Nã si cogitasset de filia sibi nõ successura,proindeq; nihil habitura ex ea re quã donat,nõ à donatione abstinuisset. { Præsertim cùm nudũ nomen filij noceat donatario,vt in simili dicitur in l.ij.§.sed si sine.ff.ad senatusc.Tert.} Nisi diceres imò filiã aliquid fuisse habiturã,vtpote cùm dos illius quam debet habere nõ obstante exclusione statuti, fuisset auctior atque locupletior sine ea donatione. Idcireo & ego arbitror nõ integram quidem donationem hoc casu reuocari,sed quatenus tantùm dos filiæ ob huiusmodi donationẽ minuta est:vt quod iuris est de toto ad totum,idem sit de parte ad partem.d.l.quæ de tota.ff.de rei vend. cum simil.Nã & in simili Albertus Brunus in tractat.statutorum excludentium fœminas à successionibus,in vj.q.ix.ar.affert huiusmodi fœminas posse dicere donationem patris inofficiosam in eo quod ad dotem quæ eis debetur, pertinet:nihil tamen ad id allegans,quàm quòd in ea est creditrix. Cæterùm si cõtingat hanc filiã succedere nõ obstante statuto,videlicet masculis repudiantib.aut aliàs,tunc facit locum huic l. Nam si pater cogitasset de filia sibi ita successura, verisimiliter illi non antepositisset donatarium.Et ideo manemus in ratione nostræ l.

Autoris sententia de filia, utrum reuocet donationẽ præcedentem.

Quo pacto filia reuocet donationem, & quatenus.

Filia in dote est creditrix.

139 ¶Quæro item quid si postquam mulier donauerit,ea cùm moreretur, exciso vẽtre filium edidit, nunquid is reuocabit donationem? Id quod multis fortè videbitur absurdum quærere, tãquam minimè ambiguum,ob tex.in l.j.§.{ sed & si matris.} ff.ad senatusc.Tertul. vbi si matris exsecto ventre filius editus sit, is ad legitimam hæreditatem admittitur. { & in l.j.§.si qua prægnans.ff. vnde cog.vbi ipse parens in ea conditione est, vt matris suæ bonorum possessionẽ accipere possit,} & in l.quod dicitur.ff.de lib.& posth.vbi ita scribitur,quod dicitur filium natũ rumpere testamentum,natum accipe,& si exsecto ventre editus sit. { & ibi id no.Imo.qui eam l.legit cum l. commodissimè,& l.posthumus,post prin.ff.de inof.testa.vbi qui exsecto ventre extractus quæri potest,cum si.Et quia etiam aliàs non refert,quis nascatur,an exsecto ventre extrahatur.l.si ego. §.ex omnibus.ff.de public.in rem actio.

Vtrum filius excisso uentre editus, reuocabit donationem quam mater fecit.

140 ¶Sed id} tamen ambiguum facit tex.in l.anniculus amittitur.§.vlti.ff.de verb.sign.cuius hæc verba sunt: Falsum est eam peperisse,cui mortuæ filius exsectus est.quem valde annotarunt { glo.in l.etiam ea mulier.ff.eo.tit.& } Ang.Pau.Cast.Alex.Fran.Aret.& Ias.in d.l.quod dicitur.ff. de lib. & posth.Ex eoque dicunt propè omnes legatum factum mulieri,si pepererit liberos,nõ obtinere

BIU Cujas

Legatum mulieri in tẽpus liberorum relictũ, non obtinet sẽcto matris utero. Nec propriè dicitur posthumus.

sẽcto matris vtero. Idemq́ue generaliter & in omni conditione si pepererit aut ediderit liberos, voluit Bal.in l.Arethusa,in fi.ff.de stat.homi.& Ang.consi.lj.Simon notarius,col.3. & nouissimè Carolus Ruinus in repeti.l.Gallus.§.& quid si tantùm,colum.24. versic. octauò & vltimò quæro.ff.de liber.& posthu.Ideo & glo.in l.posthumus,in verb.posse quæri, & ibi post eam Ange.ff. de inoffic.testamen.negant eum propriè dici posthumum, qui ita editur.Ex quo etiam D.Guil. Benedict.in repetitio.capit.Raynutius,in verbo,& soboles quam gestabat in vtero.num.18.extra de testamen.negat hunc comprehendi in statuto loquente de posthumo. Quin & text.est negans eum esse natum,qui ita editus est, in l.si ego.§.partus, versiculo ex omnibus.ff. de public.in rem actio.

Autoris hac de re opinio. Concessio emphyteusis facta pro se, & liberis, comprehẽdit exsecto uentre editos.

141 ¶Ego tamen in diuersa sum sentẽtia.nam haud dubiè is natus esse dicitur, qui ita exsecto matris vtero editus est,vt est tex.apertissimus in d.l.quod dicitur,vbi etiam (quod iam diximus) æquè ob id rumpit testamentũ,ac aliter natus.quod vltimum etiam probat tex.in d.l.posthumus, nuper allegata:& ita quidem natus dicitur,vt nihil ab aliter nato differat,vt dicit Bal.cõsil.cxxviij. ad intelligẽtiam,paulò ante fi.lib.1.Ideoq; si quis acquireret emphyteusim pro se,& liberis ex se nascituris,veniũt liberi exsecto ventre editi,ex sentẽtia Iac.Ardiz.in sua summa, quem sequitur Bal.qui ita dicit cõsuluisse in ciuitate Lucana,in l.vlt.col.pe.versi.vidi dubitari.C.de suis & legi. per d.l.quod dicitur.vbi & hoc sequũtur Paul.Cast.Alex.& Ias.Ex quibus Pau.dicit hoc procedere in omni materia quantũlibet odiosa & restringibili,quia propriè is natus dicitur per illũ tex. quod dicit notandũ.Similiter { Albe.in l.j.in fi.C.de posth.hære.instit.dicit,eũ dici posthumũ,qui exsecto ventre natus est,per eũ tex.& in d.l.quod dicitur, & l.posthumus.§. similiq; modo.ff.de inoffi.testa.& dicit } Ang.dicto consi.lj.vbi suprà, { id procedere in omni dispositione loquente in posthumo nato,vt scilicet habeat } locũ in posthumo exsecto ventre edito,per d.l.quod dicitur.Plus dicit no.Soci.consi.cxcvij.circa præmissam consultationem,col.1.lib.ij.quòd cõditio natiuitatis verificatur in eo qui ita editus est,per d.l.quod admodum notandum est, quia conditio debet adimpleri in forma specifica.per l.Meuius, & l.si hæredi.ff.de condi.& demon.Sed & illud dictum Bal.sequitur Fely.in c.sicut ex literarum,in fi.extrà de homici.

Comprobatio sententiæ autoris. An peperisse dicatur, quæ in puerperio decesit.

142 ¶Quæ etiam sententia nostra ex eo nõ parum fulcitur,quod consuluit ipse Bal.consi.cxxij.verba testamenti sic dicũt, lib.1.quòd si quis instituerit ventrem vxoris si filium masculum pepererit,si ea mortua filius ventre excisо detractus sit,habet locũ institutio,cùm peperisse dicatur, quæ in puerperio decesit,per dictam l.Arethusa,& l.seq.ff.de statu hominum, & quia par est testatoris affectio:& aliis rationibus,quas veluti nihil ad hunc locũ pertinentes omitto. Respondetq́ue ad edictum §.falsum est,quod is procedit in extraneo,non in filio,puta si quis reliquerit mulieri cuipiam extraneæ si masculum pepererit.secus si pater loquatur de filio:cùm sit par affectus,quocunque modo is edatur.Et dicit ipse Bal.idẽ se antè cõsuluisse in illo ipso casu,sicut re vera fecit in dicto cõsi.128.in fi.eo.lib.1.Et alterutrius consi.meminit,nisi de vtroq; intelligeret idem Bal.in d.l.vlti.col.pen.C.de suis & legit.vbi & hoc dicit,quicquid sit quò ad vocis significationẽ,tamen quò ad rei seu realitatis,vt ipse dicit,effectum cõprehenditur ita extractus ex vtero matris mortuæ.Meminerunt item huius consi.Saly.Corn.& Alex.qui tamen illud non designant,in l.vlt.C. de posthu.hæred.instit.vbi & hanc rationem adiiciunt,quam satis sentit Bal.in dicto consi.128.& quæ huc bene facit,quòd pater per ea verba,si masculum pepererit,nõ videtur præscripsisse modum,quo filius in lucem prodiret,sed quomodocũque natus sit, illi consuluisse. vnde habito effectu non curamus de modo.l.mater.C.de instit.& substit.& quia mẽtem magis spectamus, quàm verba l.cùm virum.C.de fideicommiss.Et ad d.§.falsum est,alio quoque modo respondet, vt videlicet procedat,vbi mens disponentis non repugnat,aliàs secus.Sed & hoc simpliciter sequitur Alex.in l.commodissimè,ad fi.ff.de libe.& posth.& in d.l.quod dicitur,vbi & Ias. refert & dubitat,asserit tamen durum esse in practica ab hac opi.recedere,cùm non habeat contradicentem.Et pro ea etiam adducit,& huiusmodi rationem,quia si testator fuisset interrogatus de isto casu,aut de eo cogitasset,idem verisimiliter statuisset,ergo habetur pro dispositо.l. Titius.§. Lucius.ff. de lib.& posth.& gl.in l.tale pactum.§.vlt.ff.de pact.cũ infinitis propè concord.à me collectis supra in prin.l,versic.56.incip.inter tam multa.Sequitur item illud Bal.dictum Soci.in l.j.col.14. in viij. limitatione.ff.de vulg.& pup.substi. { Fely.in d.c.sicut ex literarũ,in fi.de homici.& D.Benedi.in repet.c.Raynutius,in verbo,si absq; liberis,le ij.nu.31.de testa.} Phil.Dec.in l.si quis prægnantẽ. ff.de reg.iur.& in additio.l.posthumo,col.eiusdem addit.ij.C.de bon.poss.contra tab.& Alcia.in d.§.falsum est.& iterum in lib.iij.de verb.sig.in 4.axiomate.Et idem in substitutione facta vẽtri,si masculum pepererit,vt videlicet substitutio habeat locum,si venter fuerit extractus,voluit Bal.d. consi.128.ad fi.lib.1.& Lãcello.Politus in tract.substitutionum,in materia vulgaris,in vij.q.principali.Et facit deniq; tex.in l.negat.ff.de mort.infe.& in l.j.§.si qua prægnans.ff.ad Tertu.in quibus locis partus appellatur,qui prægnanti mortuæ excisus est,& in l.etiam.ff.de verbo.signi.vbi ita scribitur:Etiam mulier cum moreretur,creditur filium habere,quæ excisо vtero edere possit.

143 ¶Et id sanè in casu legis nostræ nuncupatim respondit, aliud tamen agens,ideoq́ue nihil ad hoc allegans,Steph.Bertr.consi.86.Christi,&c.visis tribus,col.2.versic.si verò teneremus,ibi, propter natiuitatem filiæ quam postea peperit:seu quæ ab vtero illius cæso extracta est,lib.1.Quid autem dici possit ad tex.in d.l.si ego.§.partus.ff.de public.in rem actio.allegato pro contraria parte,non satis

Habito effectu non curamus de modo. Et mens magis spectatur, quàm uerba.

satis video,vt euites antinomiam. d.l.quod dicitur. Nam in vno loco,hic exsecto ventre editus, natus esse dicitur,in altero non natus:nisi eadem dicas quæ de partu diximus. Constat autem & hos Cæsares haud dubiè parentibus aliisque consanguineis succedere,sicuti & cæteros naturaliter natos,vt clarissimè patet ex legibus suprà in prin.allegatis:& fatentur omnes qui de ea re loquuntur. Quare autem hos appellem Cæsares,videbis latè in nostro tractatu primigeniorum, q. xviij.vbi & alia multa de his videbis.

Cæsares suis parētibus, & aliis consanguineis succedunt ut naturaliter nati.

144 ¶Sed & illud quæri potest,an continuò quàm vxor donantis,vel quæ ipsamet donauit,gerit infantem in vtero,sit reuocata donatio, vt proinde sint restituendi fructus ex eo tempore, saltem facta declaratione,secundū ea quæ postea dicemus in verbo,reuertatur,nu.273.inci.sed vt reuertamur. An verò sit expectāda natiuitas? Videtur satis esse mulierē ferre vētrem:quia qui in vtero est, perinde est ac si in rebus humanis esset.l.qui in vtero,la premiere,atque etiam la secunde.ff. de statu.hom.& ibi concord.in gl.cui adde & tex.in l.intelligendus.ff.de verbo. signi.vbi intelligendus est mortis tempore fuisse,qui in vtero relictus est.& in l.illud.§.vlt.& ibi glo.& Bar.ff.de bon.poss.cōtra tab.vbi infans qui in vtero est,aperit edictum scripto hæredi ad cōtratabulandū, quod etiam voluit ipse Bar.in l.venter,col.j.ff.de acqui.hære.& Bal.qui hoc dicit no.dignum, in l.si pater,in ix.oppo.C.de institu.& substit. { Iason in l.emancipata,in ij.lectu.col.3.C.qui admit. vbi & idem dicit valde notab.Isque interim obstat sequentibus.l.inter.§.quandiu.ff.vnde legit.& in l.j.§.si quis proximior.ff.vnde cogna.& l.cùm quidam.§.j.ff.de acquir.hære. Et facit partem iis qui pari gradu sunt.l.intestato.§.vtique.ff.de suis & leg.hære. } Nam & is hæres instituī potest.l. placet.ff.de lib.& post.& l.vlt.C.de insti.& substi.cum similibus.Eique legari potest.l.si qui quartam.§.si quis.& l.qui filiabus,in prin.& §.si quis ita.ff.de leg.j. { & l.j.§.ad eos,versic.sed & si seruo.ff.ad leg.Falci. } cum simil.Et donari quoque,vt per Guid.Pap.cons.lx.ad dubia elicita,in iij. dubio.& cons.clxxvj.pro definitione,in iiij.dubio.Et ei stipulari,vt latè etiam diximus in nostro tractatu primogenituræ,q.vj.nu.31.at ille.Et ventri quoque cōpetit in integrum restitutio.l.etiam ei.ff.de minor.quem ad hoc expendit,& negat esse alibi Bal.in rubr.extr.de in integr.restit.paulò ante fi. { & Fran.Aret.in l.Pantonius,col.6.versi.vnde omnibus.ff.de acqui.hære. Isque mittitur in possessionem,l.cōmuni.§.sed & si.ff.cōmuni diui.& per totum tit.ff.de vent.in possess.mitten. Et cum eo fit collatio.l.vlt.ff.de colla.bon. Teneturque mater prægnans petere curatorem vētri: & si non fecerit,æquè punitur ac si non petiisset tutorem filio iam nato.l.ij.§.si mater,& §.quòd si cùm prægnans.ff.ad senatusco. Tertul.& voluit Bart.cons.xxij.homo Accursuli,col.vlt.versic. restat modò,& cons.xxx.in nomine domini amen. Vanutius,versi.his ergo duobus,& Bal.cōsi. 288.quidam decessit,lib.2.& iterum cons.432.iste casus,rarissimè,eo.lib.ij.rursumque cons. 297. visis,col.2.versi.venio ad tertium,lib.iij.Isque legitimatur per matrimonium.l.nuper.C.de natu. libe.Bal.in l.vlti.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur. }

Mater prægnans tenetur petere curatorem uentri.

Isq; legitimatur per matrimonium.

145 ¶Ego verò arbitror non priùs reuocari donationem,quàm is infans in lucem sit editus. Nam & aliàs venter ante natiuitatem non rumpit testamentum,vt satis constat ex l.j.ij.& iij.C.de posth. hære.insti.& l.posthumo,cùm dicitur posthumo nato,vbi id not.Iason & Phil.Dec.vterque col. 2.in j.no.C.de bon.poss.cont.tab.& est tex.omnium clarissimus in l.iij.in prin.versi.ex his apparet.ff.de iniust.testa.cùm dicitur hoc interesse inter filios iam natos & posthumos,quòd illi iniustum testamētum dicunt,hi rumpunt: illi semper,hi si nascantur, nec inueniant se exhæredatos. & hoc quoque voluit Bal.in d.l.si pater,vbi suprà,& in auth.ex causa,col.2.versi.quartò præmitte.C.de lib.præte. { & in l.si quis.§.si suo,col.2.in ij.locis,circa medium.ff.de vulg.& pup.& cōsi. cxcv.laudare,col.2.versi.sed quicquid sit,lib.ij. } & Pet.Iac.in tit.de condi.ex l.omnimodo,char. inj.col.j.versi.si vero per lineā.Pau.Cast.in l.cùm posthumus.ff.de libe.& posth. { Fran.Aret.in l. vēter,col.3.versi.nec est inconueniēs.ff.de acq.hære. } & Ias.in l.iij.§.purè.in fi.ff.de lib.& posth. & in l.quod dicitur,in prin.eo.tit.& Steph.Bertr.consil.367.viso consultationis themate,nu.5.& 12.libr.1. Ex quo consequens fit,nec hos reuocare donationem,cùm testamentum facilius reuocetur ac rumpatur quàm donatio,secundum Bar.qui hoc vtitur argumento in casu l.nostræ, in authen.ex causa, col.3.& ibi etiam Ange.& Pau.Cast.C.de libe.præte.cum multis concord. à me congestis,suprà in verbo,libertis,versi.66. hæc sunt quæ pro posteriori.

Venter ante natiuitatē non rumpit testamentum.

Nec reuocat donationem.

146 ¶Ad hæc vterus ad partē hæreditatis non admittitur,donec in lucem prodierit.l.antiqui.ff.si pars hære.peta.& apertiùs in l.vtrùm,in prin.ff.de reb.dub. { & in l.si duobus.§.vlt.ff.de leg.j. } vt qui hæres nondū sit.l.si hæres.ff.fam.herci.quā ad hoc expendūt Cy.& Bal.in l.si nemo,la ij.§.vlt.ff. de testa.tute. { & facit tex.in d.l.inter.§.quādiu.C.vnde legit. } Nec hæres esse possit,donec nascatur,vt dicit Bal.in l.cū quidā,col.j.post prin.C.de insti.& substi.& in d.auth. ex causa,vbi suprà.C.de libe.præte.vbi etiā dicit quòd dominus esse nō potest.Nec potest dici esse in potestate patris.l.vlt.ff.de colla.& l.vlt.ff.de assigna.libe. { & in §.cùm autē,qui est vlti.Insti.de tute.vbi ita scribitur,si modò in ea causa sint,vt si viuis parentibus nascerentur,sui hæredes,& in eorū potestate fierēt,Bal.qui id dicit no.in l.si filius.§.j.in fi.ff.de lib.& posth.} Vnde etiā necdū suus est,{vt satis probat tex.in d.§.cū autē.&} l.j.§.toties,ibi,inter suos hæredes futurū erit.& iterū §.sed & si incertū,ibi,suus futurus sit.ff.de vētre in poss.mit. { & in l.Gallus.§.nūc de lege,ibi,qui cū nascerentur,sui hæredes futuri essent,& rursum ibi,suus futurus tūc cùm nasceretur,& iterū §.vlt.ibi, qui cùm nascētur,sui erūt.ff.de lib.& posth.& in l.cùm quidā.§.j.ibi,prægnās quæ eū paritura est,

Nec admittitur ad partem hæreditatis.

Nec hæres esse potest.

Nec est in potestate patris.

Nec suus est.

BIU Cujas

qui suus hæres futurus est.ff.de acq.hær. } & in l.posthumo.ibi,qui sui futuri essent,si viuo patre nati essent.& ibi Iason,& Phil.Dec.C.de colla.& in d.l.iij.C.de posthu.hære.instit.cũ dicitur,qui si ad lucem fuerit redactus,suus hæres potest existere.& in d.§.cũ autẽ,Insti.de tute.& voluit etiã Bal.in d.l.si pater,vbi suprà.& in l.cùm posthumus.ff.de lib.& posth.& Iason & Phil.in d.l.posthumo,vterq; in j.not.C. de bon.poss.cõtra tab. { In quo apertè errat Alex.qui contrariũ tenuit, scilicet vterũ suum esse,in l.si filius,in prin.col.6.versi.fallit in posthumo.ff.de vulg.& pup.} Et secundum hæc intelligi debet tex.qui posset videri contrarius,in §.posthumi,Insti.de hære. quæ ab intest.defer.{ Nec huic debetur legitima.Bal.in d.l.si pater,& consi.xxxix.testator,col.2.lib.1.

Nec huic debetur legitima.

per tex.in l.vlt.de assigna.libe.Et quæ scribuntur à Fran.Aret.in l.is potest,col. 5.versi.nec obstat secundum eum.ff.de acq.hær.Et facit tex.in l.si ventri,in prin.ff.de priuil.credit.vbi priuilegium datũ pupillis & cæteris huiusmodi vt prætereantur cæteris creditoribus in bonis tutoris vel curatoris,non habet locum,cùm vẽtri datus est curator,nisi is in lucem edatur.vide omnino Iason. in l.cùm filiusfamiliàs.§.in hac stipulatione,col.2.versi.sed aduerte.ff.de verb.oblig.}

147 *Vterus nõ est pupillus.*

¶ Quin etiam is infans nondum pupillus dici potest, dum in vtero est.l. non est pupillus.ff. de verb.sign.Ideoque non ei fit mora:vt per eum tex.dicit Bal.in l.si voluntate,in fi.C.de fideicom. liber.nec illi tutor datur,d.l.j.§.si auus quasi.ff.de eo qui pro tutor.& d.l.si nemo, la ij.§.vlti.ff.de testam.tutel.vbi ex hoc dicit Bal.post Cyn.quòd is cui id munus est traditum,non potest facere pacem cum interfectoribus patris huius posthumi,cum nondum sit tutor,& sequitur Iason in l. pactum curatoris,ante fi.C.de pact.Sed nec is quidem vterus homo est, sed tantùm homo fieri

Ei mora non fit.

Nec ei datur tutor.

Nec is homo est.

sperat.l. cùm inter.C.de fideicom.libe.vbi & id no.Bal.infertque ex eo non comprehendi vterum in repræsaliis (quas vocant) concessis aduersus hominem alicuius nationis,gentis aut ciuitatis,id est (vt id transeunter dicam) in eo iure prehensionis,quod veteres clarigationem vocabant,si credimus Alciato id asserenti,tum in epistola liminari.C.ad lectores,tũ in l. prouinciales. ff.de verb.signi.post Hermolaum quidem Barbarum. Quanquam aliud mihi fuisse videtur clarigatio , ex Tito Liuio,libro octauo,ab vrbe condi.quo loco de pœna Veliternorum qui toties rebellassent,disserit.& Plinio libr.xxij.ca.ij.in fi.vbi ipse Hermolaus id etiam asserit quod diximus: quem videas,& præterea { Seruium interpretantem illud Virgil.lib.ix.Aeneid. *Principium pugnæ.* Illudque x.eiusdem operis post prin.

Clarigatio.

Tum res rapuisse licebit.

Alexandrum ab Alexandro,lib.Genialium dierum v.cap.iij. & Petrum Crinitum lib.de honesta disciplina,vij.c.iiij. { Et beatum Rhena.in anno.in Tertu.& Valentinianos,& Beroaldum in Vespasianum Suetonij,c.7.} & Budæum vnicum nostræ gentis atque ætatis miraculum , in annotationibus posterioribus Pandectarũ,in l.aut facta.§.euentus.ff.de pœnis,quo loco etiam id genus prehẽsionis dici apud Græcos Androlepsiã, vel etiam Androlepsum neutro genere tradit autho-

Androlepsia.

ritate Demosthenis aduersus Aristocratẽ,& Pollucis:nec ei interim displicet, vt latinè pigneratio vocetur,vt vocauit Gregorius Decimus in c.j.de iniuriis,libr.6.vbi ita scribitur in principio,& si pignerationes quas vulgaris elocutio repræsalias nominat,& cætera quæ sequuntur. {Et ita quoque vocat statutum Sabaudiæ,cuius simile est initium in libro secũdo statutorum eius gentis,} quam vulgarem locutionem nostri iuris interpretes sequi malunt, vsq; adeo barbaries ad stomachum rusticitatis facit,vt dicit Budæus vbi supra.Quanquam in d.c.j. vbique legitur pignoratio-

Pigneratio.

nes,sed nihil omnino refert inter vtrunque, quoniam dicimus Latinè pignero & pignoro , licèt antiquiores frequentiùs pignero dicebãt.Sed & huiusmodi oppignerationum in ea significatione fit mentio in iure ciuili,scilicet in authen. vt non fiant pigno.tam in rubro,quàm in nigro.& in §.quoniam verò contingit,in auth.vt nulli iudic. Quibus in locis Græcæ illæ Iustiniani constitutiones id genus prehensionis ἀνεχυριασμὸν vocant.

Pignero. Pignoro.

ἀνεχυριασμὸν.

148 *De eadem re.*

¶Sed vt reuertamur,id quod diximus,vterum nondum esse hominem , voluit etiam { Alber.in prima parte statutorum,q.cxxxiij.in multis locis,col.2.vers.& hoc iudicant,& Signo.consi.j.statuto ciuitatis , col.2.nu.9.& iterum col.seq.nu.12.vbi etiam probat authoritate sacrarũ literarum, cùm in illis dicitur , conceptus est de Spiritu sancto , natus ex Maria virgine,& homo factus est, quasi scilicet nõdum homo fuerit antequã natus esset. Et idem quoque voluit } Bal.in d.l.si pater,vbi suprà.} & in l.quod dicitur.ff.de lib.& posth.vnde,ait, non comprehenditur sub statuto

Vterus non cõprehẽditur sub statuto de occidente hominem.

loquente de occidente hominem.} & in l.ij.in princ.C.de posthu.hære.instit.Nam licèt,inquit, habeat animam rationalem infusam , tamen sola anima non facit hominem sine corporis perfectione & organizatione, { & idem Bal.consi.cccxc.tam profundè,ante fi.lib.ij.& Ioan.Ana.in d. c.} sicut ex literarum,col.2.extra de homici.vbi & illud dicit de repræsaliis. { & Barba.in repeti. l.cùm acutissimi,col.53.versi.quid si testator dixit,si filius meus decesserit sine homine,& iterum versi.& inquantum superiùs.C.de fideic.& in repe.c.Raynaldus,col.49.versi.secundò limita,de testam.vbi dicit ad hoc esse valde sing.tex.in d.l.cùm inter.Sed de hac re est tex.omniũ optimus & expressissimus in l.in lege Falcidia placuit.ff.ad leg.Falc.cuius hæc verba sunt,quia partus nõdum editus,homo nõ rectè fuisse dicitur.Vt tamen nõ omittam Phil.Dec.qui & id quoque voluit consi.ccccxxxv.requisitus,col.j.nu.2.Quibus præter loca suprà adducta succinit illud Do-

Partus nondum editus, homo non est.

mini nostri Iesu Christi apud Ioan.c.vj.Mulier cùm parit,tristitiã habet:cùm autem peperit,non meminit pressuræ propter gaudiũ:quia natus est homo in mundo,quem locum ad hoc quoque

expendit

expendit Alber.in iij.parte ſtatutorum,q.lix.ſi ſtatuto caueatur,col.2. }

149 ¶Quid? quòd vterus non ſolùm non homo eſt,ſed nec animal quoque, vt dicit gl.in d.l.qui in vtero,la j.ff.de ſtat.hom.per tex.in l.j.§.ſi quis proximior.ff. vnde cog.quem tamen pro contraria ſententia allegat Pet.Iac.tit.de cõdi.ex lege omnimodo, col.4. { Quanquam ſcio Galenũ ſcripſiſſe librum hoc titulo,vtrùm conceptus in vtero ſit animal: in quo idipſum eſſe probat tum authoritate Hippocratis,tũ duobus legum capitibus: primo, quo ei qui abortus cauſa fuerit, pœna infligitur,altero quo adire hæreditatẽ nondũ natis permittitur.Deorum enim inuentũ & donum leges eſſe.nam omnia certis legibus inter deos omnium ille pater diſpoſuit.Et alicubi in eo lib.dicit id iam potẽtia eſſe animal,actum animal actu fore,cùm in lucem proditum erit.} Verùm ſententiæ gl.ſimpliciter ſubſcribunt Empedocles,Diogenes,Herophilus,& Stoici omnes apud Plutarchum libr.5.de placitis philoſophorum.Sed nec infans in vtero aliud quippiã reputatur,id eſt, vt breuiter dicam, nihil eſt,aut certè pro nihilo habetur niſi naſcatur,inſtar cogitationis animi, quæ & ipſa nulla eſt,id eſt nullius apud homines momenti,niſi ea in lucem proferatur. Ita enim dicit hanc ſimilitudinẽ faciens Bal.per d.l.iij.tum in tractatu ſchiſmatis,col.x. verſi.ampliùs ſciendum. tum in l.j.col.9.verſic.circa ſecundum.C.qui admit.& poſt cum Iaſon in l.quod quis.ff. de condi.indeb.& in l.j.col.2.verſi.gloſ.magna.ff.de condictio.cauſa data,& in l.ſi ita legatum.§.illi ſi volet.ff.de legat.j.de quo & diximus ſuprà in verbo, libertis, verſicu.22.vnum tantùm dixerim. Nam nec hi infantes qui in vtero ſunt,cenſentur eſſe in rerum natura,ſiue in rebus humanis,vt probatur in l.quod in rerum.ff.de lega.j.& in l.vbicunque,in princip.ff.de ventr.in poſſeſſ.mit.& in l.interdum.ff.de verbor.obligatio.& in l.ſed & ſi plures.§.j.ff.de vulga.& pupil.ſubſtitu. & in l. ſi pater.ff.de ſolut. { & in l.ſciendum,ibi,vel in rebus humanis,vel ſaltem concepti fuerant,ff.de ſuis & legiti.& in l.Titius,in fin.eo.tit. } Niſi tamen impropriè:vt probat tex.in l.vel viuo,{ cùm dicitur, quodammodo in rerum natura eſſe exiſtimatur:eod.titu.} & in d.l.qui in vtero,& j.& ij. ff.de ſtat.homi.

Vterus nõ eſt animal.

Et nihil eſt niſi naſcatur.

Nec cenſetur eſſe in rerum natura.

Niſi impropriè.

150 ¶Ex quibus fit, vt qui vterum vel animatum exanimarit,non punitur ex ſtatuto puniente homicidam ſiue hominis occiſorem,de quo latè per Albe.poſt antiquiores in d.l.qui in vtero, la j. & in iij.parte ſtatutorum,q.lix.ſi ſtatuto caueatur. {Signo.etiam latè dicto conſi.j. } Iac.But.Ang. & Saly.in l.ſi quis necandi,quæ eſt pen.C.ad leg.Corn.de ſicar.Bal.Pau.Caſtr.& Alex.in l.quod dicitur.ff.de libe.& poſthu.Panor.Ioã.Ana.& Fely.in d.c.ſicut ex literarum,extra de homi.Idem Ana.in c.ſi aliquis,col.j.verſic.& ideo facit eo.titu. { Ang.Aret.in tractatu maleficiorum,in verbo,& ex interuallo, &c. nu.10.quid ſi quis faciat. } Alciat.in d.l.non eſt intelligendus.& iterum in d.l.non eſt pupillus.

Qui uterum exanimat, nõ punitur ex ſtatuto puniente homicidam.

151 ¶Hinc quoque fit,vt ſi ex ſtatuto imponatur vectigal pro quolibet animali, nihil ſit ex eo quod in vtero eſt,ſoluendum,vt per Bal.in l.vlti.paulò ante fi.C.de libe.cau.Ange.Alex.& recentiores in d.l.in lege Falcidia placuit.ff.ad leg.Falcid. { Albe.in prima parte ſtatutorum,q.cxxxiij.in multis locis, } & latiſsimè Firmia.in tract.de gabel.in v.q.viij. partis principalis.Ioan.Plate.in §.cùm autem,quem legit cum §.permiſſum eſt,col.j.Inſtit.de tutel. { & Barb.in d.l.cùm acutiſsimi, vbi ſuprà, } & ipſum Alciat.in d.l.non eſt pupillus.

Vterus nihil ſoluit ex ſtatuto imponente uectigal pro quolibet animali.

152 ¶Nec ſi decretum ſit certum præmium pro quolibet lupo qui capietur,debetur id præmium pro fœtibus qui exiſtunt in vtero lupæ,ex ſententia { Guil.Cug.Alber. } Bald.& aliorum in d.l.qui in vtero.ff.de ſtat.homi.Bal.in l.vlt.C.de libe.cauſ. { Alber.in d.q.cxxxiij.j.partis ſtatutorum. Signo. d.conſi.j.col.3. verſic.ſextò probat} Imo.& Alex.in d.l.in lege Falcidia placuit,Ioan.Ana.in d.c. ſicut,col.2.& ibi quoque Feli.de homi.& Ange.Aret.in d.§.cùm autem.Inſtit.de tutel.& Alcia.in l.quod dicitur.ff.de verb.ſignifi.

Nec debetur præmium pro fœtibus qui ſunt in utero.

153 ¶Denique nec baptizari debet nec poteſt qui in vtero eſt,vt nõ obſcurè ſentit concilium Neocæſarienſe c.vj.& caput liiij.capitulorum Græcarum ſynodorum à Martino Braccarẽſi epiſcopo collectorum,& apertè ſcribitur in c. qui in maternis, & ibi Archi.de conſecr.diſt.iiij.& voluit gl. in c.ſi ad matris,eadem diſ.Laud.Archi.& Domi.in ca.baptizari.v.diſt. { & Card.Flor.in clem.j. §.ad hæc,poſt prin.de hære.} & è theologis magiſter ille ſentẽtiarum Petrus Lombardus lib. iiij. diſt.vj.& ibi diuus Bonauentura,arg.j.q.j.primæ partis.& Richar.arg.ij.q.j. & cæteri ipſius magiſtri interpretes,& Alexander Ales ille Theologorum ſcholaſticorum princeps in iiij.parte ſummæ,q.xvij.membro ij.& Ang.Claua.in verbo,baptiſmus,in prin.& omnes propè, quos ſtatim in ij.abhinc verſi.citabimus.Nam renaſci,inquiunt,ex D.Auguſtino,quiſpiam nõ poteſt,antequam natus ſit.Nec priùs quod ſpirituale eſt,ſed quod animale,& deinde quod ſpirituale eſt,vt ſcribit diuus Paulus prioris ad Corin.15.Nec denique conferuntur ſacramenta à miniſtris eccleſiæ militantis,niſi iis qui ſuper terram ſunt,vtpote tum primùm ipſi eccleſiæ cognitis, & in foro ipſius conſtitutis.Nam ſcriptum eſt:Quodcunque ligaueritis ſuper terram, &c.& quodcunque ſolueritis ſuper terram,&c.Matthæ.xvj.& iterũ xviij.ca.& repetitur in c.ſolitæ,ad fi.extra de maior.& obed.Hi autem infantes qui in vtero ſunt,nondũ cẽſentur eſſe ſuper terram,vt dicit Henr.Bon. in c.maiores,extra de baptiſ.per d.l.quod in rerum.ff.de leg.j.& in d.l.interdum.ff.de verb.obli.

Vterus nondum eſt ſuper terram.

154 ¶Cui adde tex.optimum in d.l.iij.C.de poſth.hære.inſtit.probantem eos tum primùm cadere in terram,qui naſcuntur.Hæc enim ſunt verba illius,licèt illico poſtquã in terram cecidit, deceſſerit. Ibi enim in terram cadere,pro naſci ponitur,ſicuti { & Sapientiæ vij.ego natus accepi cõmunem

Cadere in terrã dicũtur qui naſcuntur.

BIU Cujas

aerem & in similiter factam decidi terram.} & apud Papinium libr.1. Syluarum, in epithalamio Stellæ & Violentillæ:

Cadere in terram pro nasci.

Tellure cadentem
Excepi, fouíque sinu.

Iterumque lib.5. eiusdem operis,in Epicedio in filium:

Tellure cadentem
Excepi,& vinctum genitali carmine foui. Et Lucanum lib.9.
Fiducia tanta est
Sanguinis,in terram paruus cùm decidit infans.

{ Et huc quoque alludere videtur Claudianus lib.1.in Ruffinum:

Quem prima meo de matre cadentem
Suscepi gremio.

Veterum mos in natiuitate infantium.

Quod tractum potest videri ex more veterum, qui vbi infans natus esset,nudum confestim in terra sternebant,Opemque deam, quæ & ipsa terra est,authore {Varrone lib.1. de lingua latina, Festo Pompeio } & Macrobio lib.1.Saturna.ca.x. {& Seruio in x.Aeneidos,} huic officio priuatim destinatã inuocabant,vt nascenti esset auxilio.Cuius rei meminit diuus Aug.lib.iiij. de ciui. Dei.ca.xj.cùm dicit,Ipse opem ferat nascẽtibus,excipiens eos sinu terræ,& vocetur Ops. Et paulo post,Ipse leuet de terra,& vocetur dea Leuana.Et Varro in lib.ij.de vita populi Romani cuius hæc verba sunt apud Nonũ Marcellũ,Natus si erat vitalis,ac sublatus ab obstetrice, statuebatur

Pilumnus ac Picumnus dii coniugales.

in terra,vt auspicaretur rectus esse:ac diis coniugalibus Pilumno ac Picũno in ædibus lectus sternebatur.Cuius etiam meminit Politia.Miscellaneorum c.lxxxix.vbi tamen Martianus corruptè loco Marcelli citatur.Ad hũc quoque morem respicit Seneca,si is est,in libello de moribus. Omneis infantes terra nudos excipit.& Plinius {lib.ij.c.lxv.Terra nos,nascentes excipit.Et iterum} statim ab initio libr.vij.hominem tantum nudum, & in nuda humo natali die abiicit ad vagitus &c.Et ipse Papinius lib.ij.Syluarum,in Genethliaco Lucani,

Natum protinus, atque humum per ipsam
Primo murmure dulcè vagientem
Blando Calliope sinu recepit.

Et Suetonius in Augusto cap.v.se esse possessorem ac velut ædituum soli quod primum D.Augustus nascens attigisset.Et in Nerone c.vj.Natus est exoriente sole penè vt radiis prius quã terra contingeretur. { Et Tertullianus lib.aduersus Marcionem iiij. Non decem mensium cruciatu deliberatus, non subita dolorum concussione cum tanti temporis cœno per corporis cloacam effusus ad terram,nec statim,lucem lachrymis auspicatus.}

Maia dea terræ.

Et Macro.qui eo.lib.Saturnaliorum cap.xij.tradit ex Cornelij Labeonis sententia, Maiam deam terram esse,& Mercuriũ illi adiungi in sacris,quia vox nascenti homini terræ cõtactu datur,eandemque etiam Opem vacari,quòd ipsius auxilio vita constet: & Fatuam à fando,quòd infantes partu æditi non priùs vocem ædunt, quàm attigerint terram. & è nostris Alciatus antiquitatis diligentissimus indagator,simul & solertissimus inuẽtor,in l.hominis.ff.de verb.sign.vbi tamen non videtur intellexisse quæ de Ope eademq; terra dicta sunt. {Ambrosius autem in epistola,ad Syagrium,quæ est omnium lxiiij.tradit obstetrices ita dictas,quòd obsistãt,ne fœtus laxatis vteri genitalibus in terram defluat.Nec interim prætermittemus Homerum lib.Iliad.xix.verbo græco cadendi pro nascendi vsum fuisse,quod pauci animaduertunt,ita enim scribit,

Ope quæ & terra.
Fatua cur ita dicta.
Obstetrices unde dicãtur.
Cadere pro nasci græcis similiter.

ἦ μὰν ἢ πάντεσσι πολιήτῃσιν ἀνάξειν,
ὅς κεν ἐπ' ἤματι τῷδε πέσῃ μετὰ ποσσὶ γυναικός. Id est,ad verbum,
Certè quidem hunc omnibus circumuicinis dominatum iri,
Qui in die hoc cadet in pedibus mulieris. Loquitur autem ibi de Euristeo & Hercule.}

155 *Fauor parentum donãtiũ, non etiam filiorum postea susceptorum cõsideratur in hac l.*

¶Et quod diximus vterum non cõsiderari,procedit hauddubiè in casu l.nostræ, quæ lata est ad fauorem parentum donantiũ,non etiam filiorum postea susceptorum,nisi forte in quandã consequentiam,vt patet ex iis quæ latè diximus in præfatio.num.92.incip.sed hîc parum attende.& dicemus etiam postea in verbo,in eiusdem donatoris arbitrio.nu.1.2.& 3.Constat autẽ eũ qui est in vtero,tum demũ pro nato censeri,cùm de ipsius iure aut fauore quæritur.Aliis autẽ non prodesse antequã nascatur.d.l.quod diximus.ff.de verb.signi. {& d.l.qui in vtero.ff.de statu homi.} cum simi.Ac ne ipsi quidem parenti,vt est tex.expressus in l.ij.§.remittit,versi.qui autem in ventre est,& ibi no.Bal.ff.de excu.tut. { & in l.libertinus.§.posthumus.ff.de ope.liber.& in l.is cui.ff. quando dies lega.ced.& Fran.Aret.in l.qui filiabus,in princ.col.2.ff.de leg.j.vbi dicit primũ tex. quem solum allegat ad hoc esse no.} quãuis certum sit non posse prodesse patri, quin sibi etiam in consequentiam prosit,ex iis quæ latissimè diximus suprà in illa præfatione.

156 *Vtrùm infans natus,nõ quidẽ totus reuocet donationẽ ex hac lege.*

¶Verùm maius dubium est,si infans natus est non quidem totus,sed fortè caput, & in his locorum muliebriũ angustiis extinguitur.Nam & hic videtur rumpere testamentum,per text.in d.l. quod dicitur.ff.de libe,& posthu.qui postquam dixit eum qui exsecto ventre editus est,rumpere testamentũ,hæc verba subdit:Quid tamen si nõ integrum animal editum sit,cũ spiritu tamen,an adhuc rumpat testamentũ ? & hic tamen rumpit. Quin ex nostrorum ac Theologorũ sententia potest is qui caput tantùm exerit extra vterum,baptizari,quasi iam natus esse cẽseatur,qui caput

omnium

BIU Cujas

omnium ſenſuum atque virium animi habitaculum natus eſt. Ita enim voluerũt Hoſt. in ſumma titu. de baptiſ. §. quæ ſit eius forma, verſic. licèt autem totus, & ſeq. & iterum verſic. quid ſi mulier. Mathe. Pau. Liazar. & Barba. in clemen. j. verſi. ad hoc, de ſumma trini. Archi. Domi. & Card. Alex. in d. c. baptizari, diſt. v. Henri. Bo. in d. c. maiores, de baptiſ. Lucas Pen. in l. cùm autem, poſt prin. C. de agrico. & cenſi. lib. vj. Albe. & Aret. in l. iij. in prin. { & ibi Fran. Are. } col. antepen. ff. de acquir. hære. Alex. in iiij. parte ſummæ. q. xiij. membro iij. art. j. & iterum q. xvij. membro iij. Diuus Thomas in iiij. ſen. diſt. vj. ar. j. q. j. Ricar. in eo. lib. diſt. iij. ar. iiij. q. iij. Scotus in eodem libr. diſt. iiij. mẽbro j. q. iij. Pet. Aur. & Pet. Reginaldetus ex Franciſcanis noſtri oppidi Fontenaij theologus præſtantiſſimus. quæſt. v. Aſteſ. in ſumma libr. iiij. titu. de baptizandis. Pelbartus Themeſmarus lib. i. Roſarij. q. j. in verbo, baptiſmus. §. xxxiij. & alij plerique eius notæ Theologi (necdum enim eos pudet pigetque citare, præſertim cùm meliorum deeſt auctoritas) quos in id tibi congeſsi in noſtris cõmentariis conſuetudinum, tit. iij. §. ix. in gl. iiij. vbi affatum capitis dignitatem excellentiamque declaramus, tam ex noſtris legibus, quàm aliis ſcriptoribus, ex quibus hìc multa poteris aſſumere.

157 ¶ Quinimo ſunt & qui tenent ſatis eſſe vnum aliud membrũ quod exierit extra vterum, baptizari: cùm anima ſit tota in toto, & tota in qualibet parte, ex Ariſtotele de anima & ſenſu. Et in his eſt { gl. in c. vulgaris, in verbo, totum, quæ eſt j. de pœnit. diſt. j. & in c. propriè, in verbo, triũ millium, quæ eſt pen. de conſecra. diſtin. iiij. } Bart. in d. l. iij. C. de poſthu. hæred. inſtitu. Ricar. Sco. & Claua. quibus locis nuper citauimus, & alij quos citat Henr. Bo. in d. capitu. maiores. { & præterea Ioan. Corſer. in deciſio. Tholo. poſt eum Anfre. in additio. quæſtio. clvj. item fuit quæſitum quidam P. }

Etiam ſi unũ aliud mẽbrũ quàm caput, exierit extra uterum.

158 ¶ Verùm ego in hac ſum ſententia, vt is qui non totus naſcitur, non reuocet donationẽ ex hac l. Neque enim & hic rumpit teſtamentum ſecundum doct. præſertim Barto. Corne. qui id reputat no. & Franc. Aret. in d. l. iij. C. de poſthu. hære. inſtit. Bar. & Ange. in d. l. quod dicitur. ff. de liber. & poſthu. Ange. Aret. in §. poſthumi, ad fin. Inſti. de ex hære. liber. & Alcia. in l. qui mortui. ff. de verb. ſigni. vbi & hunc tanquàm non natum neque procreatum ex eo tex. cenſet. Et innituntur omnes d. l. iij. quæ ad hoc eſt optima, tum in illis verbis, ſi viuus perfectè natus eſt. Nã id demũ perfectũ eſſe dicitur, quod omnibus partibus eſt cõſummatum, nec ei omnino aliquid deeſt. l. j. ff. de orig. iur. & ibi concord. in gl. & quæ dicemus infrà in glo. proxima, nu. 9. eodemque vlti. Tu item in illis verbis, ſi viuus ad orbem totus proceſſerit. Nam qui totum dicit, nihil omnino excludit. l. Iulianus, in prin. ff. de leg. j. Ex hocque dicit Cor. in d. l. iij. poſt magiſtrum ſuum, quòd is qui non totus exit viuus, non ſuccedit ab inteſtato: quia ius rumpendi teſtamentũ deſcendit ex iure ſuccedendi ab inteſtato. l. maximum vitium, cum ibi no. ff. de libe. præter.

Autoris hac de re opinio.

159 ¶ Quod autem de baptiſmo dictum eſt, nihil huc pertinet: quãdo lex Dei non his claudatur cancellis legis humanæ, nulliſque includatur limitibus, nullis terminis cõprehendatur, vti etiam atteſtatur pontifex in cap. j. in princ. de reliq. & veneratio. ſanctorum, lib. vj. Suntque tamen qui huius quod dictum eſt, contrarium opinantur, & in his Guil. Laud. & Cardi. Flor. in dicta clc. j. §. ad hæc, de ſumma trini. & fide cathol. Quin ſunt qui è diuerſo addubitant, poſsitne infans in vtero matris baptiſmo flaminis initiari, Nempe Gerſon Pariſienſis Theologus & Cancellarius in ſermone de natiuitate virginis Mariæ: cuius verba hìc ſubiecimus. Conſtat, inquit, Deum miſericordiam ſaluationis ſuæ non ita legibus cõmunibus traditionis Chriſtianæ, non ita ſacramentis ipſis alligaſſe, quin abſq; præiudicio legis eiuſdẽ poſsit pueros nondum natos extra vterũ, intus ſanctificare gratiæ ſuæ baptiſmo, vel virtute Spirituſſancti. Debẽt igitur mulieres prægnantes, ſimiliter & viri ſui, per ſe & alios diligentiùs preces fundere Deo, & ad ſanctos angelos cuſtodes hominum & puerorũ in vtero: debent & ad cæteros ſanctos ſanctáſque omnes cõfugere, quatenus infans nondum natus, ſi fortè moriturus eſt priuſquã ad baptiſmi fluminis gratiã peruenire valeat, dignetur ipſum dominus Ieſus ſummus pontifex baptiſmo Spirituſſancti præueniẽdo miſericorditer cõſecrare. Quis enim ſcit ſi fortè exaudiet Deus? imò quis nõ deuotiùs ſperare valeat, quòd orationẽ humilium & in ſe ſperantium nequaquã deſpiciat? Proficit hæc conſideratio ad excitationem deuotionis in parẽtibus, proficit ad leuandũ eorum anguſtiam, dum ſine baptiſmo moritur puer: quia nõ omnis inde ſpes ſalutis ablata eſt. Sed neq; abſq; reuelatione datur (fateor) certitudo. Hactenus Gerſon. Nec longè ab eo diſſentit Aſteſ. vbi ſuprà, in fi. Porrò ſecundũ hæc Laud. & Cardin. qui alterius ſunt, vt diximus, ſententiæ, conſulunt, vt quicquid apparet ex puero extra vterũ, imminente periculo mortis baptizetur, propter penetrabilem & occultã operationem ſpirituſſancti: de qua in c. multi, circa medium. j. q. j. Nam & de Hieremia ſcriptum eſt, Antequam de vulua exires, ſanctificaui te. Hiere. j. & de Ioanne, Et Spirituſſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ. Lucæ j. Qua in re ſubit illud diui Pauli, O altitudo diuitiarũ ſapientiæ & ſciẽtiæ Dei, quàm incõprehenſibilia ſunt iudicia ipſius, & inueſtigabiles viæ eius! quis enim cognouit ſenſum domini? aut quis cõſiliarius eius fuit? Quæ hoc in loco nolui prætermittere, tũ vt oſtendã, quod iam diximus, Dei O. M. leges nõ his noſtris alligari. Tũ vt obiter eos poſt Gerſonẽ conſoler, atq; ad orandũ excitẽ, quibus hi partus infeliçes atq; inauſpicati cõtingũt: ſed ita tamẽ, vt interim caueãt ne delabãtur in errorem Pelagij, qui cẽſebat infantes, etiam ſi nõ baptizentur, habere vitam æternam. Cuius ſententiam planè refellit Auguſtinus epiſtola xxviij. inci. Deum noſtrũ, & iterũ epiſt. cvj. domino, & c. tandẽ aliquãdo. & lib. de anima & eius origine, primo, c. ix. & ſeq. & in lib.

Solutio contrarii.

Vtrùm infans poſsit in utero matris baptizari.

Infantes nondum nati baptizandi.

Pelagii error.

BIU Cujas

de natura & gratia.ca.viij.& ſeq.& lib.de Geneſi ad literam.x.c.xv.& ſeq.& Ambroſius in lib.de vocatione omnium gentium,primo c.vij.& iterum lib.ij.ca.viij.Nam quod de Ioan.& Hieremia ſuprà dictum eſt, & quod item de virgine Maria iampridem ſancta eccleſia Catholica aſſerit,id ex ſpeciali priuilegio fuit,non de lege communi.

160 ¶Nec item obſtat dictæ l.quod dicitur.Nam ea non intelligitur de animali quod partim natum eſt,partim non natum,ſed de eo quod nõ integrum eſt omnibus membris,vt quia fortè illi deeſt manus aut pes,aut aliud,quod tamen in monſtrũ non tendit.& ita totum quicquid eſt naſcitur,ſed non integrũ eſt.Ita enim eum tex.intelligunt Bal.Ang.Pau.Caſt.Alex.& Iaſon,vt etiam dicemus poſtea in ſeq.q.nu.209.incip.ſed vt redeamus.Et ſi aliter intelligeretur, pugnaret è diametro cum d.l.iij.C.de poſth.hære.inſtit.Et ex hoc quoque fit,quòd ſi infans viuus natus eſt,aut extractus inciſo aliquo membro,quod fortè impediebat partum naſci,rũpit teſtamentum, etiam ſi ſtatim moriatur,vt tradit Phil.Corn.in d.l.iij.Nam is,inquit,infans perfectus eſſe dicitur, ſicut homo perfectus eſt pede vel manu amputata,cùm ſit animal rationale, & habeat corpus & animam,ex quorum coniunctione homo componitur,vt dicit text.in c.in quadam,extr.de celebr. miſſ.Ideoque totus in orbem viuus prodiit,qui parte abſciſſa prodiit, cùm ea pars non iã ſit pars hominis,quia tota anima remanet in reliquo corpore,ſeparatúrq; ab ea parte abſciſſa,ſecundum no.per Bar.in l.ſtipulationes non diuiduntur,in prin.in iij.oppoſit.ff.de verb.obl.& in l.ſi cui.ff. de ſeruit.Et ita reſidet Corn.cum quo conuenit Alcia.in d.l.qui mortui.ff.de verb.obli.Et idem dicas eadem ratione in caſu l.noſtræ,vt ſcilicet is infans qui naſcitur mutilatus aliquo membro, non tamen monſtruoſus,reuocet donationem.

Extractus inciſo aliquo membro, rumpit teſtamentum. Et perfectus dicitur.

Idem reuocat donationem.

161 ¶Sed hoc rurſum in dubium vocatur,vtrùm filius qui integer totuſque naſcitur,ſed poſtea ante patrẽ moritur,reuocet donationẽ,necne:aut ſi reuocet,an ſaltem donatio vires recuperet ex morte ipſius.Et videtur q̃ ſic,ex tex.in l.poſthumus præteritus,in princ.ff.de iniuſt.teſta.vbi ſi poſthumus præteritus viuo teſtatore deceſsit,licèt iuris ſcrupuloſitate, nimiaq; ſubtilitate teſtamentum ruptũ videatur,tamen poterit hæres ſcriptus bonorũ poſſeſsionem ſecundũ tabulas accipere,hæreditatemque obtinere.quem tex.dicunt ſing.Alex.& Iaſ.in l.poſthumo,ille in 4.no.hic in ij.C.de bon.poſſ.ſecun.tab.& idem Iaſo.in l.poſthuma.ff.de libe.& poſth.& in l.ſi quis eum.§.j. col.vlti.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.Quod & procedit non ſolùm in primo gradu,ſed & in ſecundo,& ita quoque in ſubſtituto,ſecundũ gl.no.in l.ſi à primo,& ibi Ang.& Imo qui illam reputãt ſing.ff.de lib.& poſth.Ex quo & hîc dici poteſt,quòd licèt natiuitate filij qui viuo patre mortuus eſt,donatio cẽſeatur,reuocata quadam iuris ſubtilitate,vires tamen morte illius reaſſumat, remq; ipſam donatarius obtineat,præſertim cùm plus viriũ & roboris habeat donatio, quàm teſtamentum:l.j.ff.de pact.& l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.ff.de leg.j.cum ſimil. Ideoque etiã difficilius retractetur,ſecundum Bar.Ang.& Pau.Caſt.in authen.ex cauſa.C. de libe.præter.cum aliis ſuprà latè collectis in verbo,libertis,verſi.66.incip.hæc ſunt quæ pro poſteriori.aut ſi retractata fuerit,facilius reconualeſcat,quàm teſtamentum, cùm actus viuorũ magis ſuſpendi poſsit,quàm morientium.l.vlt.ff.com.prædio.cum ſimil. Et quia etiam cum deceſſerit is filius,perinde habendus,eſt, ac ſi nunquam natus fuiſſet.l.j.in j.reſpon.& §.vlt.& l.ij.& iij.ff.de aſsignan.liber.

Vtrum filius qui moritur ante patrem, reuocet donationem, & ſi reuocet an reuiuiſcat ex morte ipſius.

Difficilius retractatur donatio, quàm teſtamentum.

162 ¶Et in ſimili videmus quòd dos per diuortiũ reuocata,redintegratur redintegrato matrimonio.l. poſt diuortium.ff.de iur.dot.Et tutela vires reſumit ceſſante cauſa depoſitionis.l.non ſolũ.§.vlti. ff.de excu.tut.& l.ſi quis ſub conditione.§.ſi tutor.ff.de teſta.tutel.& cùm mulier perdat proprietatem rerũ ei à marito relictarũ,ſi nupſerit viuente filio ex illo marito,tamẽ ſi is filius poſtea moritur ſine filiis,eandẽ recuperat,vt no.in §.quoniã infirmas,in authen.de nupt.& in §.j.in authen. de non elig.& voluit etiam Bal.conſi.cliij.quidam teſtator,col.j.lib.v. {& Ang.conſi.lxxxiij.ſubtiliter & eleganter,col.vlt.} Cui & ſimile eſt quod ſcribitur in l.fœminæ.§.illud.C.de ſecun.nup. quòd mulier quæ iterũ nupſit,& ſucceſsit vni ex filiis prioris matrimonij,tenetur cæteris liberis ex eodem matrimonio relinquere.At ſi ipſi moriantur,id pleno iure obtinebit,poteritque de eo vt libitũ fuerit,diſponere.& ad hoc eũ tex.annotat Bal.ibi,qui & idem voluit in authen.ex teſtamento,col.2.verſi.modò circa iſtã.C.eo.tit.Ang.in §.j.col.3.verſi.reſtat nunc videre,in authen.de non eligen.Salyc.in authen.vxore mortua.C.de ſecun.nup.Pet.Anc.conſi.cclxxviij.præmittam caſus indubitatos,col.j.Nicol.Vbal.in ſuo tract.ſucceſ.ab inte.in ij.parte princ.col.5.verſic.item limita niſi omnes.& Steph.Bertr.conſi.ccxcj.Chriſti,&c.viſo caſu,nu.10.lib.1.& conſi.cxcij.ponitur in facto,in ij.dubio,lib.iij. {Et quod etiam in ſimili dicitur in l.ſi quo.C.ad Senatuſc.Tertu. quòd mulier habens liberos,nubens intra tempora luctus,infamis eſt, nec ei remittitur infamia, niſi ipſis ſuis liberis dimidiam partem omnium bonorum ſuorũ purè donauerit:ſed liberis mortuis,totum ad matrem ex integro reuertitur.}

Et tutela.

Ex liberis mortuis totũ ad matrem reuertitur.

163 ¶A quibus non longè abeſt quod pulchrè voluit Bart.in l.ſicut in annos,quã legit primã totius tit.ff.quemad.vſufr.amit.quòd cùm maritus relinquit vxorem dominam & vſufructuariã, extantibus liberis,nõ videtur relicta proprietas,neque etiã vſusfructus,ſed tantùm alimenta, ſecundũ gl.& alios in authen.quod locum.C. ſi ſecun.nup.muli.cũ aliis multis concord.à me collectis in noſtris legibus connubial. {in l.x.nu.5.cæterum apud Græcos}. Certè ſi poſtea moriantur liberi,huiuſmodi relictum alimentorum conuertitur in proprietatem,aut certè vſumfructum,ac ſi ab initio nulli extitiſſent liberi.Quod dictum pro ſing.refert & ſequitur Barthol.Cep.in tract.ſerui.

Vxor uſufructuaria extantibus liberis.

BIU Cujas

lib.1.c.iiij.versi.col.3.item quid si maritus.Sed & idem voluit ipse Bar. { in l.si ita scriptum fuerit. ff.de manumis.testa.& in l.Titia.§.vlt.ff.de leg.ij.prout illum allegat & sequitur Pet.Anch.in c.si pater,in iiij.not.de testa.lib.6.& consi.clxxxv.quæstio videtur magis dubia,in prin.& rursus ipse Bar.consi.lvj.Bart.fecit testamentum,col.2.in ij.dubio,& inter consi.Bal.consi.cxx. Nicolaus,lib. iij.& ipse Bald.consi.ccccxxvj.concluſiuè veritas est,& consi.seq.mortuo dicto impubere,libr.ij. Ang.cõsi.xcvij.Viuianus,col.vlti.& consi.cix.in dicto testamento,col.2.Alex.cõsi.xlij.viso processu,in fi.lib.ij.& Phil.Dec.consi.ccclxxxv.casus de quo quæritur,col.4.versi.secundò respondetur,quod consi.iterum repetitur,consi.ccccxxxvij.nisi quòd prius est amplius.}

164 ¶Quod multum huc facit.Nam si in hoc casu Bar.relictum sibi vires sumit proprietatis aut vsufructus,quas ab initio non habuit,ob mortem liberorum:certè multò maiori ratione in casu nostro donatio iam à principio omnibus viribus ac partibus integra,omnibusq; modis ac numeris absoluta & perfecta,debet ob mortem liberorum vires quas ipsa ab initio habuit,recuperare,per l.qui ex liberis.§.testamento. { & ibi Bar.} ff.de bon.poss.secun.tab.quam ad hoc not.gl.in l.si testamentũ. { & ibi quoque Bar.& Fran.Aret.ff.de testa.& idem Bar.in l.j.§.si filius.ff.de lega.iij.& Ang.consi.cviij.ista quæstio,col.2.Atque etiam per l.si vnus.§.quod & in } specie.ff.de pact. quã ad hoc quoque citat Albe.quo loco eum statim aduocauimus.atque itẽ ex no.per glo.in l. vlt.§. Lucius,in verbo,perfectam. ff.de dona.per tex.ibi, iuncta l.cũ hic status.§.si maritus ea quæ.ff.de dona.inter vir.& vxor.& l.si maritus tuus.C.eo.tit.quæ & ex hoc fieri dicit,quòd præterito filio iam nato,ipso iure nõ valet ab initio testamentũ:ideoq; & si is filius postea decedat viuo patre, non confirmatur. { §.j.Insti.de exhær.libe.} Verùm præterito posthumo testamentum nihilominus valet ab initio:& licèt natiuitate posthumi rumpatur, tamen si is posthumus viuo patre decedat,recõualescit.per d.l.posthumus.ff.de iniusto testa.Et illã gl.sequuntur & commẽdant Bart. & alij ibi.& est similis gl.in d.l.posthumus. { & ibi etiam Bal.& alia item } in l.ij.& ibi Cy.Bar.& Albe.C.de posth.hære.insti.& in l.si hæreditas.§.qui filium,in verbo,cõfirmatum.ff. de testa.tut. & in l.omnia quæ ex testamento.ff.de reg.iur.& in d.§.j.in verbo,non cõstituat,Insti.de exhære. libe.& voluit etiam Bal.in l.filio præterito,col.pen.vers.secundò quæro,& ibi Ang.in fi.ff.de iniust.test. { idem Bal.si à primo.ff.de libe.& posthu.& consi.ccij.super his,post prin.lib.iiij.} & latè Raph.Co.in repe.l.si filius,in j.oppo.ij.no.ff.de libe.& posth.& Nellus inter consi.Pau.Cast.cõs. ccxiij.si dicta domina,lib.1.& facit quod scribit Soc.in l.j.§.si vir vxori,col.pen.versi.secunda conclusio.ff.de acqui.poss.Ex quo etiam Io.And.in addi.Spec.titu.de testa.§.in primis, in addit.inci. huic quæstioni,versi.occurrit,dicit plus nullitatis habere id quod à principio non subsistit,quàm quod ex postfacto deficit,per d.l.posthumus.ff.de iniust.testa.iuncta l.si filius.ff.de libe.& posthu. Et ea quidem ratio multum congruit donationi quæ ab initio valet,sed postea natiuitate liberorum reuocatur,vt morte eorum debeat confirmari.

Quàm optima ratione donatio ob mortem liberorũ uires recuperare debeat.

Posthumus præteritus si uiuo patre decedat, recõualescit testamentum.

165 ¶ { Super eo tamen quod diximus de vxore relicta domina & vsufructuaria, quoniam à multis in hoc distinguitur,vide omnino Bar.Bal.Imo.Raph.Co.& Flor.in d.l.Titia.§.vlt.ff.de lega.ij.& eundem Bar.d.consi.lvj.vbi suprà,& consi.clxxj.Nicolaus,& consi.ccxliij. fuit quidam de Assisio,col.vlt.Bened.Plumb.in l.ij.ff.de manu.testa.Bald.in l.iij.§.quid ergo.ff.de vsu & habit.& in l. & si contra tabulas,& ibi Imo.Alex.Franc.Aret.& Ias.ff.de vulg.& pup.subst.ipsum Bal.in l.vlti. col.vlt.C.de indic.vidu.tol.Ang.in d.authen.quod locum,& d.consi.xcvij.& consi.cix.quidã patronus,col.vlti.& consi.cccj.factum tale legitur,in iiij.dubi.Pan.consi.lxxviij.quæstionis punctus in his terminis,col.vlt.in ij.dubio,lib.ij.Rom.consi.ccccxvj.in casu propositæ consultationis, in quo primò quæritur,in j.dubio.Alex.consi.xl.viso themate,& consultatione,in j.dubio,lib.j.Maria.Soc.consi.lxviij.Ioannes,col.vlt.Fran.Cur.senio.consi.xiij.nobilis testator,per totum,& Iaso. in l.si fundum sub conditione.§.si paterfamiliâs,in j.not.ff.de leg.j.}

Qui cõsulendi super præcedẽti dubio.

166 ¶Et hanc quoque sententiam confirmat quod in non longè dissimili casu dicimus,cessante scilicet causa reuocationis donationis inofficiosæ, cessat & ipsa reuocatio,vt dicit Bald.in l.j.col.2. versi.tertio sic.C.de inoffi.dona.arg.l.j.§.si quis in fraudem.C.si quid in fraud.patro.Nam & aliàs generaliter cessante causa cessat effectus eiusdem:vt scribit Aristoteles libr.ij.Physicorũ, & nuncupatim repetit Romanus pontifex in capi.& si Christus,extr.de iureiur.& alibi sæpe, & nostris quoque legibus probatur.l.generaliter.C. de episc.& cler.cum multis concord.à me congestis in { nostro tractatu,cui titulus est,cessante causa cessat effectus.}

Cessante causa reuocationis donationis inofficiosæ, cessat ipsa reuocatio.

167 ¶Hæc autem maximè debent procedere,si filius post donationem natus,statim moriatur, quoniam natus nõ videtur,qui confestim mortuus est,per tex.quem ita summant,vt cum nostris loquar,Ioan.And.& Panor.in c.nam & ego,extr.de verb.sign.vbi & gl.ex eo no.non videri fuisse, qui parum durauit: & allegat concord.Et hoc planè astruit illud Iob capit.x.Fuissem quasi non essem,de vtero translatus ad tumulũ. Ideoque etiã gl.in c.j.§.quinetiam, in verbo,non admittantur, titu.episc.vel abba.asserit,q; in feudo dato alicui,& suis liberis masculis & fœminis,& in quo propterea nõ succedit fœmina,si masculi aliqui extiterint,per tex.ibi,si masculus post mortẽ patris illico mortuus est,non prohibetur fœmina succedere,tanquã ille nõ videatur extitisse.& hoc sequuntur Iaco.Bel.Rayn.Nico.Neap.Bal.Aluar.Marti.Laud.qui eam dicit sing.& Car.Alex.ibi. Sed & alia est illi similis in c.j.§.vlt.in verbo,omnino extantibus,tit.de succes.feu.quam etiam sequuntur Bald.& Aluar.ibi, Qui in priori loco.& post eos Cardi.Illud præterea dicunt, eum dici illico

Natus non uidetur,qui confestim mortuus est.
Nec uidetur fuisse,qui parum durauit.

BIU Cujas

Tempus octo dier. indendo nomini statue batur in ueteri testamẽto.

illico, decessisse, qui mortuus est antequam nomen sit illi in Baptismo inditũ, cui rei tempus, inquiunt, octo dierum statuebatur in veteri testamento. & allegant Inn. qui tamen hoc nõ dicit, in d.c.nam & ego. Sed huc proximè accedit quod scribitur Gene.17. & iterum Leuiti.xij. præcepisse Dominum, infantem octauo die à natiuitate circuncidi, quo etiam die circuncisus est Christus noster. Luc.ij. Cuius legis rationem reddit Augustin. in quæstionibus ex veteri testamento. c.xxix.

168 *Veteres Rom. marib. 9. die, fœminis 8. nomina imponebant.*

¶Nec hinc longè abhorret quòd scribunt Plutarchus in Problematis Romanorum, ca.x. & Aurelius Macrobius conuiuiorum Saturnalium lib.1.c.xvj. { & Festus Pompeius in verbo, lustrici, } veteres Romanos maribus nono die, fœminis octauo nomina imponere solitos, { eosq; dies dicit ipse Pompeius ob id fuisse vocatos lustricos siue lustratos. } addit autem Plutarchus huius rei rationem, quã breuitati studentes prætermisimus. Aristoteles autem lib. de natura animaliũ vij.c. postremo, scribit nato infanti ante diem à natiuitate septimum, nomen non imponi. Sunt & qui scribunt Athenis decima die id fieri solitum, qua quidem congregatis consanguineis & amicis peracta re diuina { splendidum } parabatur conuiuium, quod vocabant δεκάτην θύσαι.

Dies lustrici, siue lustrati.

169 *Qui teneant fœminas in feudo concessio masculis & fœ. succedere, si masculus illi co sit mortuus*

¶Sed vt ex isto diuerticulo redeamus in viam, illam gl. in d.§. quinetiam, sequitur etiam Bal. in l.j. §. in nouissimo, col.2. versi. quæro nunquid infans. C. de cad. tol. & Pau. Cast. consi. cxcj. visis & diligenter examinatis, col.2. lib.ij. & Iaco. à sancto Georg. in tracta. feud. in verbo, & fœminis, col.2. { Fran. Curt. iunior in j. parte iij. par. prin. col. pen. versi. 27. } & Steph. Bertr. qui & hoc dicit communiter obseruari, consi. 276. Christi, &c. viso casu, col.j. lib.1. & Cep. causarum ciuilium consi. 50. in causa quæ vertitur inter dominam, col. pen. versi. circa secundum. {& Zazius in epitome Feudorum, in viij. parte in ij. parte conclusione ij. }

170 *Mortuus non censetur, qui statim de morte ad uitã reuocatur.*

¶Et sicut natus non videtur, qui statim mortuus est, ita nec cõtrà mortuus esse censetur, qui statim ex morte ad vitam reuocatur: id quod planè Christi domini nostri auctoritate probatur, qui Io.xj. cap. asserit Lazari infirmitatem non esse ad mortẽ, quamuis ex ea mortuus sit: quoniã scilicet haud multò pòst ab ea esset suscitãdus. De qua re Accursius disserens in l. ex his. ff. de legib. tradit ipsum Lazarũ debuisse bona sua recuperare, quia nõ videbatur mortuus fuisse, qui tã citò resurrexit, per l.iij. ff. de diuor. vbi non videtur vxor à marito diuertisse, quæ breui ad eũ rediit. & illã gl. sequuntur Bar. Albe. Bal. & alij ibi. Rom. & Flor. in l. seruitutes. §. si sublatũ. ff. de serui. vrba. prædi. Ang. in l. debitor. C. de sen. pas. { idem Ang. } Imol. & Alex. qui addunt concor. in l. si marito. ff. sol. mat. Cui adde gl. ibi similem in l. seruus effectus. ff. de act. & obli. & Barthol. Brix. in suis quæstionibus dominicalibus, q.liiij. esto quòd aliquis sit resuscitatus { Ioã. And. in c. fraternitatis, col.2. in verbo, miraculum, & ibi latè Cardi. Alex. de frig. & malefic. Alber. id latè disputante post alios ibi per eum allegatos, in l. inter stipulantem. §. sacram, col.2. versi. expeditis oppositionibus. ff. de verb. obl. & in l. quod dicitur, post Dy. ibi col. vlt. versi. vltimò colligit. ff. de impen. in re. dota. fact. } & Bal. in l. intercidit, & ibi etiam Pau. Cast. ff. de condi. & dem. & eundem Bal. { in repe. l.j. col. vlt. versic. item incidit. C. de sacrosanct. eccles. & in c.j. col.2. versi. in gl. no. ergo, de elect. } & Bar. à Scarampis inter consi. Albe. Bru. consil. cxij. casus super quo, col. vlt. & consi. seq. venerabilis domine, post prin. In quibus etiam omnibus propè locis comperies, an debuit vxorem suã recuperare. de quo & per glo. & Archi. in c. licitè. xxij. q. vij. { Freder. Senen. consi. xxvj. casus talis est, quidam est ingressus, col.2. Ro. in rub. ff. sol. mat. col.4. versi. an resuscitatus, in j. lect. & iterum in ij. col.7. versi. sed quid de resuscitato. } & Firmia. in tracta. de episcopo, in iiij. parte viij. partis principalis, libr. iiij. in iiij. q. De quibus etiam vide Guil. Laud. in extra. suscepto, in verbo, vacantium, { vbi tractat, an resuscitatus recuperet beneficium. Bald. consi. ccxliij. quidam nobilis, col.j. lib.j. & Alber. in l. adeo. ff. de acqui. rer. domi. } Panor. in d.c. fraternitatis. Rom. in rub. ff. sol. matr. in vtraque lectura. Iac. Zochi in rub. extr. de sponsal. Franc. Pani. in tract. de offic. & pote. capi. sed. vac. in vltima parte præludij, col.2.

Et an uxorem suam.

Resuscitatus an recuperet beneficium.

171 *Trãslatio dominii quæ momento durat, non considerãtur.*

¶Facit & quod in simili dicimus, non considerari translationem dominij, quæ momento durat. l. vlt. §. vlt. in fi. C. de bonis quæ libe. & no. Bar. in l. vlt. ff. de condi. insti. & Ang. in l. voluntas, ad fi. C. de fideicom. vbi ex hoc dicit, quòd prohibitus alienare extra familiã, poterit tamen alienare ea lege, vt incontinẽti debeat restitui familiæ: quia non dicitur tunc alienatio fieri extra familiã, quæ momento est penes illũ duratura, ar. d.l. vlti. §. fi. quã ad hoc dicit no. Id quod sequitur Iason { in l. vlt. col. antepen. versi. & vltra allegata. C. de iure emphyt. vbi id dicit sing. & } in l. filiusfa. §. diui, in ij. lect. col.10. versi. quartò limita, vbi & ad hoc allegat tex. quem dicit no. in l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. sequitur etiã, ac cõmendat Barb. in l. iiij. §. Cato, col.21. vers. & adduco. ff. de verb. obli. vbi & idẽ dicit de vasallo ita alienante feudum, vt confestim ad eum reuertatur, ita per hoc limitans tex. in c.j. titu. quid iuris sit. si post ali. feud. vas. id recupe. vbi de hoc latissimè per Card. Alex. qui alios eiusdem sententiæ citat. Et de emphyteuta voluere Rom. in l. sequitur. §. item Labeo. ff. de vsucap. & Anto. in c. potuit, col.j. ext. de locat. & Iason in l. iij. col.45. C. de iur. emphy. & Hippo. Marsi. consi. cxxxvj. consului proximis diebus, col.3. versi. confirmantur.

172 *De eadem re.*

¶ Sed tu præter supradictos qui negant considerari momentaneam translationem, adde ipsum Ange. consi. xxxiiij. Constantinus, col.j. vbi adfert multa similia. & Paul. Castren. in l. frater à fratre, col.7. & ibi Iason col.2. ff. de condi. indeb. & Barba. in rubr. de reb. eccles. non alien. & consil. xij. scribitur apud Prophetam, col.14. versic. modò testator, lib.1. & Soc. consi. clxxvij. suprascripti, col.3. versi. secundo respondetur, libr. ij. Ideo licèt non valeat donatio inter patrem & filiumfami,

Donatio fieri

& inter

& inter virum & vxorem.l.ij.C.de inof.don.& ff.& C.de dona.inter vir.& vxor.per totum, valet tamen si ita fiat,vt apud donatarium non maneat, sed illico ad alium transferatur.l.si consentiente.C.de dona.ante nupt.& l.profectitia.§.pen.ff.de iure dot.& l.si vxor marito,& l.Sulpitius. ff.de donat.inter vir.& vxo.& voluit Bar.post Iaco.Aret.in l.ij.§.si vero pater, col.j.ff.de dona.& Rom.in l.si donatione.C.de collat.

prohibita,valet, si ita fiat ut illico ad alium transferatur.

173 ¶Ad quod etiam bene facit & quod dicitur à nostris quòd si legetur quicquam alicui, cui etiam dispositione legis quippiam debetur,censetur id legatum factum animo cõpensandi.l.si cùm dotem.§.si pater.ff.solu.mat.cum multis concord.à me latè congestis in nostris cõsuetudinibus tit. xxvj.§.viij.in prin.id tamen procedit cùm legatum debet manere apud legatariũ:secus si alteri sit restituendum.tũc enim non habet locum compensatio secundum Dy.Bart.Bal.Ang. & Alex.in d.§.si pater,Io.Petr.Fran.Aret.Corn.Iaso.Phil.Dec.& Fran.Pep.in auth.præterea.C. vnde vir & vxor.Bened.Cap.consi.cxliij.cùm de pluribus.col.2.Ad quã sententiam allegãt tex. in d.l.cogi.§. hi qui solidũ.ff.ad Treb.& in l.sed & si mortis.§.itẽ si quis.ff.de leg.præstan.& in d.l.vlt.§.vlt.C. de bon.quę libe.& in d.l.Sulpitius.ff.de dona.inter vir.& vxo.& in l.vxorem.§. pater naturalis.ff. de leg.iij.Id quod intelligunt omnes doc.in d.authen.præterea,quando restitutio fit incontinẽti, ita vt is cui fuit legatum,nullum ex eo sit habiturus cõmodum:secus si ex interuallo.Nam commodum illius modici temporis imputaretur siue compensaretur, ar.l.in lege falcidia nõ habetur. ff.ad leg.falci.& in l.in quantitate.§.magna dubitatio,vers.in diem,eo.tit.& in l.mulier.§.si hæres, versi.alia causa est.ff.ad Treb.& no.in l.in fideicommisso,eo.titu.& facit tex.à contrario sensu in d.l.sed & si mortis.§.item si quis,dum ibi dicitur,quòd emolumentum ad eum pertinet. & in d.l. Sulpitius.Sed nullus ad id est melior apertiorque tex.quàm in l.generaliter.§.cui legatum.ff.de fideicom.libe.vbi si mihi legatum sit relictum,& id rogatus sim Titio confestim restituere,& præterea libertatem seruo meo præstare,non esse cogendum me ad libertatis præstationem:quia nihil pretij nomine videor accepisse, cùm id confestim alteri cogar restituere.Quod si fuerim rogatus post tempus restituere legatum mihi relictum,cogendum me seruum manumittere propter medij temporis fructum.

Quo pacto legatum cẽsetur animo cõpẽsandi ei,cui dispositione legis quippiã debetur.

174 ¶Facit idem quod tradit Bal.in l.quoniam nouella.C.de inoffic.testa.quòd licèt cùm pater instituit filiã iam dotatam in legitima,debeat intelligi dote computata, per text.ibi,& in l.omnino.§. imputari,eo.tit.hoc tamẽ procedit,nisi dos ipsa priùs data non sit permansura apud filiã,quia pater stipulatus est eã sibi reddi,vt hæredibus.& sequitur Benedi.Cap.vbi suprà, quod & similiter intelliges,vt in præcedenti diximus.Facit quoque text.in l.cùm dotẽ maritus.ff.ad leg.falci.vbi si dotem maritus alicui legat vt vxori restituat,nõ habet locũ lex falcidia.Et ex hoc no.Pau.Castr. ibi quòd falcidia non detrahitur ab eo cui ita legatum est, vt piæ causæ restituat:quod etiam voluit Bal.in l.auia.§.Titio,per illum tex.ff.de cond.& demon.cum multis concord.à me collectis in nòstris commentariis priulegiorum piæ causæ.in xxvj.speciali.Facit denique quod scribit Bal. in l.hac edictali,in princ.col.2.versi.nunc statim succedit.C.de secund.nupt.quòd licèt vir aut mulier contrahens secundas nuptias non possit donare secundæ vxori plus quàm vni ex filiis primi matrimonij,per text.ibi,potest tamen ei donare aut relinquere vltra eum modum,si eũ grauet de restituendo alteri,per d.l.cùm dotem.ff.ad leg.Falc.& d.l.Sulpitius.ff.de dona.inter vir.& vxor.Et est etiam bonus tex.à contrario in d.l.hac edictali,in fi.prin. cùm dicitur,omni circumscriptione, si qua per interpositam personam fuerit excogitata,cessante. { & facit itẽ tex.in l.si fidei.ff. de leg. iij.vbi scribitur, si fidei meæ committatur, vt quod mihi relictum erat, suprà quàm capere possum,alij restituerem,posse me id capere constat.}

Dos non computatur instituta filia in legitima, quãdo non est per mansura apud eam.

Quomodo uir aut mulier possit donare secundæ uxori plus quàm uni ex filiis primi matrimonii.

175 ¶Nec etiam consideratur,vt ad alia transeamus,pretium, quod etiam momento durat temporis. l.pretia.§.vlt.ff.ad leg.falci.vbi & hoc not.Bar.& idem quoq; Bar.in l.si seruus,la ij.in princ.ff.de condi.furt.& in l.j.col.pen.versi.item aduerte ad vnum.C.de sen.quæ pro eo quod inter.Nec solutio rei debitæ quæ momento durat.l.qui sic soluit.ff.de solu.vbi non dicitur soluere, qui postquam soluit,incõtinenti recuperat.Ita enim eum tex.intelligunt doct.Nec videtur versum,quod versum non durat.l.si pro parte.§.versum autem.ff.de in rem verso. vbi gl.allegat multa similia, quæ videre poteris cum multis simil.& concord.latè congestis ab Hippo.Marsi.in repe.l.vlti.nu. 155.& multis seq.ff.de iurisd.om.iud. { & in l.ij.in fi.ff.quibus ex caus.in possess.catur.vbi ita scribitur.Hæc verba,neque defenderetur, παραλιπῶς ita scripta sunt,vt neque sufficiat vnquã defendisse,si non duret defensio.& tex.in l.j.§.quod ait prætor nisi.ff.quor.legat.vbi satisdatum accipere debemus,si perseueret satisdatum.}

An pretium quod momẽto durat, consideretur.

Non uidetur uersum, quod uersum nõ durat.

176 ¶Quibus adde tex.in c.j.extra de iudi.ex quo not.Pet.Anch.consi.lxxv.viso diligenter, col.vlti. quòd non videtur venisse,qui statim abit.nã,vt & ipse subdit,fingitur non fuisse in loco,qui manet breui tẽpore.l.ex facto.ff.de hære.insti.& l.seruis vrbanis.ff.de leg.iij.Quod approbat Fabius Quintilianus,si is est,declamatio.xvj.Cuius sententia hæc est,eũ penè non venisse,qui statim reuersurus est. { Quod & voluit Bal.noster,consi.ccxcix.proponitur,in prin.lib.ij.per leg.Cæsar.ff. de publi.Sicuti } & è diuerso nõ videtur abesse,qui statim rediturus est, { vt dicit ipse Pet. Anch. consi.xc.considero etiã in fi.per d.l.ex facto.Et facit etiam } l.cũ antiquitas,ibi, ex breui tẽporis interuallo.C.quemadmod.testa.ordi.vbi & hoc not.Ange.qui etiam ad hoc allegat l.si longiùs.§. filius.ff.de iudic.& l.penul.in fi.ff.de vaca.muner.Ex hocque effici tradit quod scribit Inno.in c.

Venisse non uidetur, qui statim abit. Nec fuisse in loco, qui manet breui tempore.

Nec abesse, qui statim rediturus est.

pruden

BIU Cujas

prudentiã,extra de offi.dele.quòd si causa pluribus delegatur cũ clausula,si nõ omnes,&c.& vnus eorũ breui est reuersurus,non possunt alij sine eo procedere,tanquam ipse non censeatur abesse.

177 *Quomodo intelligatur magistratus mandare iurisdictionem cum abesse cœperit Delegatio nõ extinguitur si ex absentia redeat, statim tamen reuersurus.*

¶Sed & ex hoc fit,vt Saly.in l.2.col.antepen.C.de peda.iudic.intelligat tex.in l.j.ff.de offi.eius cui mand.est iurisdict.qui magistratus concedit alteri suam iurisdictionem,mandare, si is abesse cœperit,procedere in diutina absentia, non etiam in breui:tanquam abesse non videatur, qui breui redire debet,per d.l.si longiùs.& eum sequitur Phil.Dec.in d.l.j.col.17.versic.vltimò notandum. Quin si magistratus abfuturus mandauerit,& postea ex absentia reuertitur,statim tamẽ reuersurus,non extinguitur delegatio,vt voluit Cy.in d.l.j.in vij.viij.& ix.q.& ibi quoque Albe.nullam illius mentionem faciens,col.7.& Alex.col.19.versi.in gl.in verbo,proficiscatur.&Dec.dicta col. 17.in versi.eiusdem initij.& Fran.Purp.char.xxj.nu.603.Et simile est quod scribit gl.in c.si postquam,in verbo mente,de electio.libr.vj.quod in casu illius cap.non videtur recessisse, qui statim reuersurus est.quam sequuntur Arch.Io.And.Pet.Anch.Domi.& Phil.Franc. Ex quibus Archi. Domi.& Franc.id no.ad præcepta quæ fiunt à iudicibus,ne quis recedat ex vrbe vel palatio. { & idem quoque voluit Io.Mo.in c.vbi pernotum.col.j.in verbo,pono.de elect.lib.vj.& in c.cupientes.col.12.versi.sed quid si electus.eo.titu.&c.Et facit quod pulchrè respondit Rom.consi.cclxiij. viso puncto cæterisque contentis,excusandum à falso testem, qui deposuerat se cõtinuè stetisse in ciuitate Lucana,cùm aliquot mensibus fuisset extra eam ciuitatem ob pestem, quæ in ea erat, sed ea cessante confestim rediit.}

178 *Momentum temporis non curatur.*

¶Et in hoc allegantur præter iura præcedentia,l.si quis ita legauerit.ff.de condi.& demonst.& l. præsens.ff.de procu.& c.sint tibi,de conse.dist.v.Nam & per d.l.si quis ita legauerit, dicit Bal.in l.si pater.§.vlti.C.de instit.& substit.quòd momentum temporis non curatur. Et quod Host.& Io.And.scripserunt in c.ex parte,extr.de cler.non resid.intelligentes eum tex.quo est cautũ,prælatum non residentem,qui vocatus venire noluerit,priuandum esse,& alium eligendum,vt scilicet non sufficiat ad euitandam eam pœnã,venire,& statim abire,quia perinde est ac si nõ venisset, per multa ex dictis iuribus. Et ex hoc quoque consuluit in pulchro casu idem Ange.consil. cclxx.statuto ciuitatis,vt ibi omnibus videre est in promptu.

Vocatus ut ueniat sub pœna,si uenit & statim abit,nõ euitat pœnã.

179 *Sic iussus exire domum si exit, sed post ea iterum ingressus est, incidit in pœnam.*

¶Quibus concinit quod scribit Bar.in l.sicut.§.superuacuũ,col.3.versi.redeo ad ordinem.ff. quib. mod.pign.vel hypot.soluit.quòd si iudex alicui præceperit,vt domum exiret sub certa pœna, & is exiuerit,sed postea iterum ingressus est,incidit in pœnam:tanquam non videatur exiuisse, qui statim rediit.Et quod tradit Bal.in l.j.col.5.versi.quid de errone.C.de serui.fugi.quòd qui fugit è carcere,& pòst statim reuersurus est,non punitur ex statuto imponente pœnam fugientibus.quẽ sequitur Steph.Bertr.consi.lxj.non puto,in fi.lib.ij.& Hipp.Marsi.in l.is qui cum telo, nu.54.C. de sicar.& in repe.rub.ff.de fideicom.nu.373.& consi.cxxij.clementissimi,& c.in præsenti causa, col.j.versi.& ideo dicimus,lib.ij.Et hoc satis confirmat quod scribit Bar.in l.quid sit fugitiuus.§. 1.ff.de ædil.edic.de eo qui primum fugit,tamen citatus comparuit.quem sequitur Rom.in l.admonendi,col.24.& ibi quoque Fran.Cur.senior.col.46.versi.secũdò limitatur.ff.de iureiur.Et quod ab eodem Bal.scriptum est in l.j.col.3.versi.sed quid custos.C.de ædil.act.de eo qui exit è carcere causa voti cuiuspiam implendi,statim reuersurus,vt aufugisse non dicatur,quamuis custos qui id permisit,teneatur nisi ex consuetudine excusetur.Et quod idem tradit in c.j.in prin.col.j.vers.sed pone quòd vasallus,tit.quib.mod.feud.amit.quòd vasallus qui dominũ reliquit in bello per momentum,& statim redit,non punitur feudi amissione,secundum illum tex.

180 *In dubio non censetur curatus à primo morbo,qui statim recidit. Nec medicus qui promisit curare, mercedem habere debet.*

¶Et quod à nostris traditum est,quòd si medicus certa mercede promisit curare ægrotũ,qui curatus,vt videbatur,in eandem ægritudinem recidit: certè in dubio si statim recidit,non censetur fuisse curatus à primo morbo,arg.d.l.iij.ff.de diuor.& simil. Ideo nec eam mercedem habere debet: secus si longo post interuallo.ita enim voluit Pileus in xij.q.& Barthol.Brixi.q.lxxiij.medicus quidam.& Dy.Ricar.Mal.Cy.Marti.Sylli.Ray.Bar.Bal.in vtraq; lect.Alber.Saly.& Pau.Cast. in l.Martius.ff.de loca.Spec.tit.de salar.§.vlt.post prin.Io.And.in c.contractus,in ij.q.de regu.iur. lib.vj.in mercu. { Alber.in l.contractus,nu.7.ff.eo.tit.Bal.cons.cclv.quidam fœnerator,col.2.lib. iij.} Imo.Fran.Aret.& Barb.in l.si ita stipulatus essem abs te.ff.de verb.obli.Pet.Anch.Pan. Barb. & Fely.in c.presbyterum,ext.de homi.Hippo.Marsi.consi.vij.summi cæli,col.2.vers.cùm ergo in casu,lib.j.Et quod item tradit Bal.in l.licèt.C.de excep.quòd incontinenti recuperans possessionem,fingitur nunquam fuisse expulsus.

181 *Ciuitas condemnata ad subuersionem murorũ, quomodo sententiæ satisfaciat.*

¶Huc quoque vergit quod scriptum reliquerunt Dy.Cy.Bar.Bal.& Saly. in l.seruus,per illũ tex. C.de pœnis,quòd si ciuitas fuerit condemnata ad subuersionem murorum,si illis dirutis iterum eos ædificet,non est satisfactum sententiæ, debent enim manere destructi. quod & idem voluit Bar.post Dy.in l.si quis adulterium.§.j.& ibi quoque Ang.per illum tex.ff. de adul.idem Ang.in l.in munerationibus.ff.de sol.& in l.si fideiussor.§.meminisse,& ibi etiam Imo.ff. de leg.j.& idem quoque Ang.cõsi.xxxiiij.Cõstantinus,vbi & alia multa similia congerit.Pet.Anch.in c.ex literis, ext.de cõst.& ibi quoq; Fel.col.8.versi.secũda conclusio,& Phil.Dec.col.4.versi.tertia conclusio. & idem Pet.Anch.in c.commissa,in v.not.de elect.lib.vj.& in c.j.in vj.no.de vsur.eo.lib.vj.& in c.felicis,in vij.no.& ibi etiam Phil.Fran.in prin.col.2.versi.vltimò no.ibi reprætur, de pœnis,eo. lib.vj.Corn.consi.vij.rudis & incomposita,col.vlt.lib.j.& Barb.consi.xxij.Deum inuocent,col.6. lib.iij.Steph.Bertr.consi.cexxxij.addendo eleganter,ad fin.lib.iij.Quanquam Dom.in d.c.felicis,

voluit

voluit contrarium. Sed quis illi crederet aduersus tot talesq; vtriusque iuris interpretes?

182 ¶Adde & quod tradit Bald. post Iaco. Aret. & Oldra. in l. Titio centum, in prin. per illum tex. ff. de cond. & demon. quòd si arbiter iusserit mihi fundum restitui sub pœna, & aduersarius restituerit, sed postea iterum occupat, cadit in pœnam compromissi. Cui germanum est quod scribunt Iac. Butr. Guil. Cu. Bart. Bald. & Salyc. & Fulg. in l. sed & si possessori, versi. proinde. ff. de iureiur. quòd si quis condemnatus ex sententia ad rem restituendã, eam semel restituerit, si postea res ad eum redeat, poterit contra eum peti executio sententiæ, tanquam ab ea non sit liberatus, qui iterum rem recuperauit. & idem voluerunt Cyn. & Bald. subobscurè in l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. & clarè ipse Bald. in l. qui licitam, in prin. per illum tex. C. vt lit. peti. & in l. debitori, col. ij. versi. sed videamus. C. de pactis. & in c. cùm in cunctis, col. ij. versi. sed quid si habuit, ext. de elect. & in c. significasti. post princ. extr. de offic. deleg. & in c. quærenti, post medium, eo. tit. & in §. si facta, col. ij. versi. extra quæro, titu. si de feud. fuer. contr. inter dot. & agn. Angel. in l. permisceri, quæ est penul. §. species. ff. de acquir. poss. Nicol. Neap. & Imol. in d. l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de legat. j. & Petr. Anch. in cle. ne Romani, de elect. Nellus inter consi. Paul. Castr. consi. cciij. præsupposito, col. ij. vers. tertiò domina, lib. j. & ipse Pau. cons. seq. ego Pau. & Steph. Bertr. d. cõs. ccxxxij. addendo eleganter, num. 14. vsque ad fin. consi. lib. iij. & Soc. consi. cxxxiij. pro facto, col. iij. versic. tertiò & vltimò, lib. j. quod & repetitur in cons. clxxiiij. lib. ij. Hippol. Marsi. vbi suprà Fab. à monte sancti Sauini {in tract. de emptio. & venditio.} in xxxvj. q. iij. quæst. prin. vbi pro hoc dicit esse clarum text. in l. si quasi recepturus. ff. de pigno. actio. & in l. inter Castellianum. ff. de arbit. & in l. ij. §. dominorum. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur.

Condemnatus si rem restituerit, & postea ad eũ redeat, an poterit peti exequutio sententiæ contra eum.

183 ¶Et licèt multi tenuerunt contrarium, vt paulò pòst dicemus: tamẽ illud haud dubiè verum est, cùm restitutione facta, res incontinenti reuertitur ad condemnatũ, vt voluerunt Imo. Paul. Cast. Rom. Alex. & alij recentiores in d. §. species. Pau. Rom. Alex. & Iaſ. in d. l. sed & possessori. quã Iaſ. legit cum §. si petitor. in d. l. nam postea. Pau. in d. l. Titio centum, in princ. ff. de condit. & demon. & Franc. Aretin. in d. l. si fideiussor. §. meminisse, col. vlti. ff. de legat. j. Corn. consi. lix. placet in hac consultatione, col. j. lib. iij. & Barb. in d. cle. ne Romani, col. cij. in paruis, versi. nota quòd constitutio, vbi ad hoc allegat glo. in c. quoniam, ext. de offic. delegat. & in c. commissa, de elect. lib. vj.

De eadem re.

184 ¶Nec in ordinario tantum iudice id obtinet, sed & in delegato quoque, qui licèt postquam tulit sententiam, functus sit officio, præsertim si eam semel fuerit executus. l. iudex. ff. de re iudi. & in c. in literis, extra de offic. deleg. tamen statim executione facta si victus rem iterum occupat, potest ipse iudex delegatus iterum cognoscere, & suam exequi sententiam, vt voluit gl. in d. c. quærẽti, in verbo, ad integrũ annum, ext. de offi. deleg. quia non videtur, inquit, possessionẽ adeptus, qui eã statim amisit. l. nõ videtur. ff. de acq. pos. & ar. l. ij. §. peruenisse, & §. illud. ff. de hær. vel act. vend. Et illam gl. sequuntur Io. And. & Pano. ibi. nam non videtur, vt ipsi dicunt, iudex fuisse executus, ex quo incontinenti executio fuit perturbata, ar. c. diuortium, de pœnit. distin. j. & d. c. j. de iudic.

Delegatus semel exequutus, potest iterum cognoscere si uictus rẽ iterum occupat.

185 ¶Neque interim silentio prætermittenda est alia glo. huc etiam pertinens, in d. c. cõmissa. §. annus autem. in verbo, pacificam, de elect. lib. vj. quod non videtur adeptus fuisse pacificam sacerdotij, aut vt nostri vocant, beneficij possessionem, qui statim ex ea fuit deturbatus. Ideoq; non ei currere tempus anni præstituti ad ordinem presbyteratus, per d. c. nam & ego, de verb. signifi. & d. c. diuortium, & d. §. versum autem. & alia quæ allegat. & eam glo. ibi omnes cõmuniter approbant.

Non uidetur adeptus possessionem beneficij, qui statim ex ea deturbatur.

186 ¶Denique hanc sententiam in casu nostræ l. adiuuat legis ipsius ratio, quæ est præsumpta mens donantis, qui scilicet si cogitasset de futuris liberis, verisimiliter non donauisset, nec extraneos liberis antepositisset, vt abunde diximus suprà in præfatione l. nostræ. Quæ quidẽ ratio, siue ea præsumptio in hac specie, de qua loquimur, locum non habet. Nam si cogitasset de liberis statim viuo ipso donante morituris, non propterea donatione abstinuisset. Ergo nec isti liberi reuocant.

Huius legis quæ sit ratio.

187 ¶In diuersam tamen sententiam vrget tex. in l. hæredibus, in prin. ff. ad Trebel. vbi fideicommissum ita factũ, si grauatus viuos liberos non educauerit, deficit procreatis duobus liberis, licèt moriantur ante patrem. Et tex. in l. cùm vxori. C. quando dies legat. ced. vbi cum vxori vsusfructus fundi legatur, & eius proprietas, cùm liberos habuerit, nato filio, statim proprietatis legati dies cedit: nec quicquã obest, si is decedat. Ideo illum tex. ita summant, vt nostri loquũtur, Bal. & Corn. sufficit quòd conditio in momento temporis sit impleta. Et tex. in l. si quis hæredem. C. de insti. & substit. vbi si quis hæres institutus fuerit sub ea conditione, si filia eius nupta fuerit, aut simili, satis est filiam nupsisse, etiam si matrimonium nõ durauerit, quia fortè filia à marito diuertit. Et ideo omnes propè doc. ibi not. satis esse conditionem casualem vel mixtam semel fuisse impletã, licèt non durauerit. Glossa autem ibi generalius not. sufficere factũ fuisse, licèt nõ duret factum. Ex quo Cy. Alber. & Bal. ibi colligunt. quòd si ex pacto mulier debet lucrari dotem, si liberos susceperit, satis est liberos eam suscepisse, quanuis ij statim sint demortui. Id quod etiã voluit idem Alber. in ij. parte statutorum. q. cviij. statuto cauetur quòd mortuo marito. Sed & ex eo. tex. not. Bald. in l. precibus, col. ij. in iij. oppo. C. de impub. & aliis substit. quòd in conditionibus accipimus principium primæ existentiæ, & non curamus successum eius.

Conditio casualis uel mixta, quomodo impleatur.

188 ¶Facit tex. in l. ex facto. §. si quis autem susceperit. ff. ad Trebel. vbi ea conditio, si decesserit sine liberis, deficit relictis liberis, etiam si momento superstites fuerint patri. & ita dicit per illum text. Bald. in d. c. j. §. quinetiam, versi. quæro quid si masculus, & ibi etiam Aluar. col. vlt. tit. epi. vel abb.

Cõditio, si sine liberis, quomodo deficiat.

BIU Cujas

quod reputat sing.Ias.in d.l.si quis hæredem,col.ij.vers.ad idem secundò.C.de inst.& substit.& in l.inter stipulantem.§.sacram,col.viij.versi.ex aduerso.ff.de verb.oblig.& consi.lj.Aluisius,col.vlt. lib.iij.vbi id dicit sing.& consi.lxvj.nobilis miles,col.vj.versic.moueor in primis,eo.lib.iij. Sed & idem voluit ipse Bal.quẽ Ias.non allegat.in auth.sed & si quis,col.ij.vers.præterea natura cõditionum.C.de secun.nupt.& in l.cùm acutissimi,col.ij.versi.ibi,qui sine filiis.C.de fideic.vbi & ex eo dicit,quòd in casu d.l.cùm acutissimi,ex qua & similibus deprompta est l.nostra, vt diximus suprà in prin.præfa.satis est filium grauatum reliquisse liberos,etiam si postea moriantur,vt faciant cessare substitutionem illius l. Et idem Bald.consi.lvij.item instituo,col.j.lib.ij.& Alex.consil.139. circa primum dubium,col.ij.versic.sed præmissis,lib.vj.& Phil.Dec.consi.cxxxix. viso puncto in quo,col.vlt.& Cepola causarum ciuilium consi.50.in causa quæ vertitur inter dominam,col.pe. versi.circa secundum,vbi & auctoritate illius tex.respondit singu. infantem extractum ex vtero matris mortuæ,& qui illico decedit,ita succedere ipsi matri suæ,vt hæreditatem ad patrem suum transmittat,exclusis consanguineis matris. Adde & tex.in l.quidam in testamento,in prin.& iterum in l.rogo.ff.de fideicom.liber.vbi libertas data sub conditione,si hæres seruũ alienauerit,competit confestim quàm alienatus fuerit,etiam si hæres eum redemerit,cùm semel, vt dicit vtraque l.conditio extiterit.& tex.in l.maritus.ff.de locat.vbi sufficit domũ quam ædificandam quis promisit,semel esse ædificatam,licèt postea cadat. Et quod not.Bald.in l.si paterfam.col.ij.versicu.ex prædictis.ff.de hæred.instit.per eum text. iuncta l. placet.ff.de acquir. hæred. quòd sufficit quem esse momento hæredem,ad exclusionem substituti vulgaris.

Infans extractus ex utero matris mortuæ,transmittit hæreditatẽ eius, etiam si illico decedat.

189 ¶Adde inquam pulchtum tex.in l.vlt.C.de indic.vidui.vbi relictum factũ mulieri sub ea conditione,si vidua erit,vel viro,si ad cælibatũ peruenerit,debetur cùm vir erit viduus,aut mulier, etiã si in viduitate non perstiterint. Et ita illum tex.intelligit Bald.ibi,in ij.not.& Pau.Cast.qui illum dicit sing.refertq; quòd cùm aliquando super ea re esset quæstio Venetiis, decreuissentq; iudices diffinire contrarium,moti ex intentione testatoris,quam dicebant huic rei aduersam videri, viso eo.tex.quem Paul. ipse illis allegauit,in admirationem versi.à proposito destiterunt. Sed & idem per illum tex.voluit Bal.in l.Titius,in prin.ff.de excus.tuto.vbi aliud dicit fore si ita relictũ esset, donec vel quousque vidua fuerit.& consil.xlij.præmittendũ est ad euidentiam conditionũ,lib.v. & Ang.qui latè eã rem distinguit.Imo.Alex.Raph.& recentiores in l.in substitutione.ff.de vulg. & pup.& idem Ang.etiam distinguens,d.consi.xxxiiij.Constantinus,col.ij.& vlt.& Anto.Andarellus inter consi.Pau.Cast.consi.clxxxiiij.ex facto proponitur,lib.ij.& ipse Paul.consi.seq.suprascriptus.{facit & tex.in l.iij.§.sed & si stante.ff.de libe.& posthu.ex quo not.Bald.sufficere, vt secundum testamentum momento valeat,ad hoc vt rumpatur primum testamentum.}

Vtrum relictum sub conditione, si uedua erit, debeatur, etiam si in uiduitate non perstiterit.

190 ¶Et per quædam ex illis iuribus cõsuluit Oldr.consi.xxj.thema tale est, testator habebat fratrem. & iterum consi.cxlj.thema tale est,dominus G.quòd substitutio facta sub cõditione, si institutus non habuerit liberos,expirat natis liberis,& iisdem statim mortuis.& idem voluit eadẽ penè verba adscribens,licèt nomẽ illius tacuerit,Io.And.ipsius discipulus,in addi.Specul.tit de testa.§.in primis,ad fi.Cy.in d.auth.sed & si quis,in fi.C.de secun.nupt.Bal.in l.vlt.col.viij.vers.xxv.quæritur. C.de hære.instit.& consi.lvj.an pater qui fecit legitimari,col.ij.versi.viso quodam capitulo,lib.ij.& Rap.Fulg.cons.xlvj.Andreas de Luca,vers.nec rursum prædictis officit.Et Pau.Cast.in d.l.ex facto.§.si quis autẽ,col.vlt.ff.ad Treb.in lect.Paduana.& in d.l.in substitutione.ff.de vulg. & pup. & consi.324.super secũdo puncto pro declaratione,col.ij.versi.idem dicendũ est,& multo magis, lib.j.& cons.xcvij.ne impropriis vtamur vocabulis,col.ij.vers.prima fuit facta,lib.ij.& Pano.cons. xl.venio ad primum dubium,in ij.dubio.lib.j.Alex.qui nullum horũ memorat,consi.xxxj. ponderatis iis quæ in themate narrantur,col.j.vers.& quanuis post mortẽ,lib.iij.Ias.in d.l.si quis hæredem,col.ij.versi.itẽ facit regula.C.de instit.& substit.& d.consi.lj.Aluisius,col.pen.versi.aggredior secundum,lib.iij.& d.cons.lxvj.col.vj.versi.moueor in primis,eo.lib.iij.& cons.lxviij.viso themate,col.viij.versi.secundò respondetur,eo.lib.iij.{& Caro.Ruin.cons.cxxxj.in themate,col.iij.nu.4. lib.iij.& Phil.Dec.cons.xiij.substitutio facta,col.ij.versi.& licèt liberi,& cons.ccv.in causa istorum mobiliũ,col.pen.versi.non ob.quòd in sequentib.& consi.218.in casu ad me trãsmisso,col.ij.vers. vlteriùs,& seq.& cons.cclxix.consultus,col.pen.vers.venio igitur ad secundũ.& consi.seq.Dominus Raynaldus,col.j.versi.& vlteriùs.& consi.287.in ciuitate,col.j.& ij.& cons.ccxcj.visis,col.iij. vers.venio igitur.& consi.323.cùm sit quòd nobilis vir,col.ij.vers.venio ad secundũ.& consi.377. visis & diligenter consideratis,col.j.& consi.384.in casu proposito,col.vlt.& consil.414.viso eleganti consi.col.ij.& consi.427.licèt in casu,in prin.& col.ij.versi.& respondendo.& Steph.Bertr. cons.cviij.Christi,&c.viso casu,lib.j.& consi.217. Christi,&c.cognito casu,in prin.eo.lib.j.& cons. ccxxij.ex propositis,etiã in prin.eo.lib.iij.& consi.367.Christi,&c.viso cõsultationis themate,col. ij.versi.& licèt testamentũ.lib.j.& cons.ccc.suppositio,nu.1.lib.iij.De qua re latissimè per Ias.in d. l.si quis hæredem.C.de instit.& substit. Et idem in omni alia conuentione aut pacto facto in casu non existentium liberorum.Nam si tempore mortis existant liberi,licèt postea moriantur,deficit conditio,quia sufficit eos semel extitisse, vt scribit Angel. in §.quoniam infirmas,per glos. ibi in authent.de nupt.

Conditio,si sine liberis,expirat natis liberis,& iisdẽ statim mortuis.

191 ¶Hanc quoque partem confirmat quod in multis locis asserit Accursius, obligatum ex contractu vel sententia ad rem tradendam,si eam semel tradiderit,esse liberatum, nec reuiuiscere obligationem,

Obligatus ad

gationem,etiam si ea ad illum denuo reuertatur. Ita enim scribit glo.in l.ab emptione,in glo.magna,& ibi Bart.col.ij.ff.de pact.& in l.si cum fundum venderes,in verbo,tradat.ff.de contr.empt. & in l.iij.§.vnde vi,in verbo vendicare.ff.de vi & vi armat.& in l.Claudius,in glo.j.post mediũ, & ibi Bar.ff.qui poti,in pign.hab.& in l.Pomponius.§.sed & si is,in verbo,de rato.in fi.ff.de procur.& authen.sacramenta,in glo.pen.C.si aduer.vend. Quod & idem voluerunt Iaco.Aret.Bart. Imol.Paul.Cast.Ro.& cæteri recentiores in d.l.permisceri,quæ est pen.§.species.ff.de acqui.poss. Bart.Bald.Ang.Paul.Cast.Raph.& Alex.in d.l.si fideiussor.§.meminisse.ff.de leg.j. Pet.Iac.tit.de cond.ex leg.quæ pro re dona.comp.col.ij.versi.item rectè dicitur.Ang.in l. qui restituere.ff.de rei vend.& in l.sed & si possessori,in princ.ff.de iureiur.& d.consil.xxxiiij. Constantinus,col.ij.Petr. Acha.in cle.ne Romani.§.porrò,de elect.Pau.Cast.in d.l.qui pendentem,per illum tex.ff.de acti. empt.Barb.consi.xxij.Deum inuocent,col.v.iunctis seq.lib.iij.Corn.in l. si quis hæredem, col.ij. C.de instit.& subst.& Lanfran.in tract.de arbitris,in xlj.q.vlti.partis principalis.{& Ias.in §.actionum,num.148.Instit.de actio.} Et facit tex.in l.à diuo Pio.§.si post addictum.ff.de re iudic. & in l.Nesennius.§.fundum.iunctis nota.per doct. maximè Ias.in j.not.eod.titu. Nam & generale est actionem aut obligationem semel extinctam non reuocari,etiam si res redierit ad priorem statũ. d.l.inter stipulantem.§.sacram,ad prin.ff.de verbor.obligat.l.qui res.§.aream.ff.de sol.l.Meuius.§. duobus.ff.de legat.ij.c.quæris,de consec.distin.iiij.cum simil.{vide Bart.in l.in numerationibus,ad fin.ff.de solutio.& consi.cclxxxj.præcepit arbiter.}

rem tradendã est liberatus, si semel tradiderit.

192 ¶Nec minùs ad hanc partem facit,quòd si causa semel suum effectũ produxerit,ea postea cessante,non tamen cessat effectus.l.vlt.in prin.ff.de solu.cum multis simil.à me latè cumulatis {in nostro tractatu,cessante causa.} in viij.limitatione. Ex quibus vnum tantum repetàm,huic loco,quo de liberis natis & postea mortuis disputamus,accommodatissimũ. Id autem est,quòd excusatio tutelæ ob liberos,non irritatur si liberi postea moriantur,vt latè voluit Io.And.in c.decet,de reg. iur.lib.vj. in Mercur.per multa iura & rationes.& ita dicit fuisse decisum in publica disputatio. & consultum à præstantissimis doc.& id sequitur Bal.in quibusdã addi.quas ibi fecit ad ipsum Ioã. And.& Alber.etiam ibi.nam & is regulas iuris canonici commẽtatus est, quo in loco illam Ioan. And.disputationem ad verbum retulit.& rursus idem Albe.in l.ij.in prin.ff.de excus.tuto.vbi dicit ita se ex facto obtinuisse,& ibi quoque Bal.scilicet in §.non solùm,eiusdem lib.ij.{Imol.consi. lxxvij.visis ac ponderatis.} & Mart.Laud.in tract.de fisco.conclu.cxcviij.habens priuilegium,vbi etiam dicit ita se obtinuisse.Fulg.consi.lij.quidam Antonius.col.ij.ante fi.Pau.Cast.in l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solu.matr.Io.Ana.consi.cv.eodemq; vltimo,circa dubium oblatum.& Ias.qui ad hoc multa allegat cõtra Alex.qui ibi solus omniũ tenet contrarium,in l.sciendum.§.vlt.ff.qui satisd.cog.Phil.Dec.in auth.præterea,ad fi.C.vnde vir & vxo.&in l.vlt.in fi.prin.ff.si cert.pet.& in l.omnibus.ff.de reg.iur.& in c cùm cessante,de app.vbi hoc reputat not. & consi.xxiiij.mulier cui propter inopiam,col.j.versi.quintò accedat.& Hippol.Marsi.in l.etiam,col.j.ff.de quæstio. Et Ale.ipse qui est in hac specie alterius sentẽtiæ,vt diximus,tamẽ dicit in d.l.ij.§.nõ solùm,in addi. Nicol.Neap.quòd hãc & iudicando & cõsulendo sequeretur:sicuti etiã dicit Soc.in d.l.sciendũ.§. vlt.ff.qui satisd.cog.Et pro ea etiã videtur esse tex.apertus & expressus in ea psa l.ij.§.oportet,in illis verbis,neq; rursus nocẽt,qui postea moriũtur.quẽ Alb.hic allegat ad casum nostræ quęstionis.

An excusatio tutelæ ob liberos irritetur, si liberi postea moriantur.

193 ¶Sed & huc spectat quòd à Bald.proditum est in l.si quis posthumos.§.j.col.vlti.in princi. & ibi etiam Franc.Aret.col.pen.ff.de liber.& posthu.quòd si ex statuto masculus expellat fœminam à successione,sufficit masculum fuisse momento temporis,vt fœmina perpetuò maneat excluſa. & idem voluit ipse Bald.in l.in quibus,col.ij.versi.sed hîc occurrit alia quæstio.C.de secun.nupt. & Anto.consi.xx.nulla mulier.Franc.Aret.{in l.si is qui,col.ij.ff.de vulg.& pupilla.&} consi.50.copiosè & eleganter,col.iij.versi.vnde videmus.Socin.consi.cxiiij.præsens consultatio, col.ij.lib.iiij. Phil.Dec.consi.cccix.viso puncto,col.ij.versic.sed tamen dictis Iason qui hoc dicit sing.in d.§.sacram,col.viij.versi.secundò facit.& in l.antepen.col.ij.in prin.C.de instit.& substit.Georg.Nat.in repe.c.quanuis,in xxvj.eademq; postrema quæst.ij.q.princ.de pactis,lib.vj.Stepha.Aufre.in deci. Tholosa.q.cccclix. item fuit quæsitum in filia dotata.& Catel.Cot.qui & hoc dicit singu.in memor.incip.momentum.& iterum memor.statutum quod extantibus masculis.

Vtrum masculum momento fuisse sufficiat ut fœmina perpetuò excludatur ex statuto.

194 ¶A quo non longè absunt qui simpliciter dicunt fœminam ob masculos semel excluſam,manere perpetuò excluſam,etiam si masculi moriantur,nisi statutũ his verbis vteretur,donec, quousque,quandiu masculi vixerint. Ita enim voluit Bart.in l.vlti.ff.ad Tertul.& Bald.in auth.sed & si quis,col.iij.versi.& per hoc infertur.C.de secu.nupt.& in l.si Pontionilla,& ibi etiã Corn.C.quãdo dies legat.ced.& in l.Gallus.§.& quid si tantum,& ibi etiam Ang.& Fran. Aret.omnes ad fi. ff.de liber.& posthu.& in l.si auus,& ibi quoque Saly.Pau.Cast.& Alex.C.de liber.præter.& idẽ Bal.in l.videamus,in fi.in j.lect.ff.quod met.cauſ.& in d.c.j.§.quinetiam,ad fin.tit.epi vel ab.& in c.j.tit.de fili.nat.ex mat.ad morg.contr.& consi.cxj.ad conseruationem,lib.ij.& consi.ccclxj. cùm supersit,eo.lib.ij.& consi.ccxv.verba legis municipalis,in j.dubio,lib.iij.& consi.cclxvij.proponitur quod Manfredinus,col.vlt.lib.v.Ang.consi.clxxxiiij.ex forma,col.vlt.& omnes penè doct. in d.l.si quis posthumos.§.j.ff.de liber.& posth.Anto.in c.Raynaldus,per text.ibi,ext.de test. Petr. Anch.consi.ccxx.hæc quæstio iam vulgaris,in j.dubio.{Imo.consi.xxvij.viso quodam instrumento,post medium.} Raph.Fulg.consi.xcviij.visis petitionibus,col.vlt.Pau.Cast.consi.clix. punctus

De eadem re.

BIU Cujas

istius quæstionis,col.vlt.lib.ij.& d.consi.cxcj.visis & diligenter examinatis,col.ij.& iterum iiij.vers. & idem esset,eo.lib.ij.& consi.ccxc.visa suprascripta,col.j.eo.lib.ij.& consi.ccc.viso quodã processu,col.ij.eo.lib.ij.Alex.consi.xx.viso processu,col.{iiij.vers.nono & vltimo,& iterũ col.seq.} vers. non ob.sextum argumentũ,lib.j.& consi.xxix.quoniã abunde,ante fi.eo.lib.j.& consi.xliij.consideratis his,col.ij.vers.& idem tenet,lib.3.quod repetitur,consi.liij.lib.vj.Bene.Cap.consi.39.extant duo instrumenta,& consi.lxxj.punctus,decesit quidam.Cor.consi.404.rem arduã continet,col. x.vers.accedat ad hanc,lib.iij.& consi.clx.licèt in hac cõsultatione,col.j.& ij.lib.4.Fran.Are.consi. cxliij.visa consultatione,per totũ.& consi.clix.viso puncto,col.pen.vers.circa secundum.Maria.in cle.vt hi qui,super verbo,donec,de æta.& quali.& consi.v.præsens consultatio,col.j.versi. secũdo loco præmitto.& Soc.illius filius consi.lxiij.in causa vertente,col.ij.& iij.& v.lib.j.& consi.xcij.circa primum,col.x.vers.circa quartam dubitationẽ,eo.lib.j.& consi.x.consideratis & bene pensatis, in prin.lib.3.& consi.33. circa præsentem consultationẽ,col.ij.eo.lib.3.& consil.50.viso testamento, col.j.& iterum vlt.eo.lib.3.Vital.Camb.in tract.clausularum,in rubr.quando filia repellitur à succes.in prin.Phil.Dec.consi.87.pro replicatione casus,in princ.& consi.231.quod est eiusdem prin. etiam in prin.& consi.414.viso eleganti consi.col.ij.Laur.à Palatiis in tract.statutorum excludentium fœminas,col.iij.versi.sed quæritur stante hoc statuto.Ias.consi.ccxx.testator fecit,col.vj.com probatur ista,lib.ij.& consi.lxvj.nobilis miles,col.viij.versicu.confirmo & secundò,lib.iij.{Carol. Ruin.consi.clxvij.prima videtur,col.v.num.11.lib.iij.}

195 *Feudum ita concessum ut fœminæ non succedant extantibus masculis, quomodo accipiatur.*

¶Et in feudis id quoque obseruatur,vt cùm fœminæ non succedant extantibus masculis,satis est masculos semel extitisse,etiam si postea moriantur,vt fœminæ maneãt perpetuò exclusæ,vt not. And.Iser.Bald.Aluar.& Card.Alex.in d.c.j.§.quinetiam,per illum tex.titu.episc. vel abb. vbi ipse And.dicit etiam procedere,si masculus momẽto fuerit.{contra id quod suprà diximus.} & Calder.consi.iiij.tit.de feud.Raph.Cu.consi.xcix.quædam possessio,in ij.dubio.Raph.Fulg.consi.viij. dominus Petrus,post princ.& iterum consi.xij.ad id de quo quæritur,in princ.Paul. Castr.consi. xxix.visa supradicta facti narratione cum dubiis,in prin.lib.ij.& d.consi.cxcj. col.iiij.eo.lib.ij.Iac. Aluar.inter consi.feudalia.Alber.Brun.consi.lxv.super casu feudali.Alexand.consi.xxix.quoniam abunde,in fi.lib.j.Phil.Dec.consi.cccxc.quoniam ex facto,col.iij.& Franc.Curt.iunior in tractat. feud.in xxvij.quæst.iij.partis.Anto.Rub.consi.lvij.præsupponitur,post medium.{Zazius in epitome feudorum,parte viij.in ij.particula,paulò ante fi.} Sed hæc duo qualiter procedant,vide Paul. Castr.consi.cxcj.visis & diligenter examinatis,col.ij.versi.ex his videtur,lib.ij. {His autem duobus conuenit,quod tradit Bald.in l.videamus,in j.lect. in fin. per illum text. ff. quod met.causa, sufficere filiam fuisse semel dotatam,vt perpetuò excludatur.}

196 *Legatum semel reuocatũ an aliquando reuiuiscat.*

¶Ad hæc si testamentum aut etiam legata fuerint tacitè reuocata,vel quia testator se dedit in arrogationem,vel quia legatam rem sponte alienauit,certè si postea factus sit sui iuris,vel in secundo casu rem ipsam alienatam redemerit : tamen testamentum manet irritum, & legata reuocata, nisi noua testatoris voluntas accesserit.l.qui ex liberis.§.testamento.ff.de bonor.poss.secund.tab. & l. cùm seruus.ff.de adi. legat. quam ad hoc citat & dicit not. Bald.in l. qui post testamentum, col.j.versicu.quæro quartò.C.de legat.

197 *Et quid in testamento rupto.*

¶Quid plura?cùm tex.habeamus,quos vix possemus refellere,rumpi testamentũ natiuitate posthumi præteriti,nec restitui si illico decesserit;ita enim scribitur in l.ij.& iij.C.deposth.hære.instit. Idq; etiam procedit si filius viuo testatore decedat. l.si filius qui in potestate.ff.de lib. & posth.& l.qui vxorem.ff.de iniust.testa.& §.j.Instit.de exhær.lib.& tradit etiam Caius iurisconsultus, si is est,lib.posteriore Institutionum,cod.tit.de exhære.liber.qui iij.est eius lib.post prin.Ex quibus planum fit,nec hîc quoq; restitui donationem morte liberorum,quorum natiuitate reuocata fuerat.

198 *Solutio contrarij.*

¶Nec huic rei facit aliquod præiudicium.l.posthumus præteritus.ff.de iniust.testam. quam suprà in princ.huius quæstio.attulimus. Nam ibi testamentum confirmatur æquitate quadam prætoria,quæ quidem æquitas hîc scripta non reperitur. Ideo standum est regulæ communi,quæ dicit contractum & aliam quamlibet dispositionem semel extinctam non reuiuiscere , sublata etiam extinctionis causa,præsertim cùm fauorabilius sit testamentum , quàm actus inter viuos.l.in testamentis.ff.de reg.iur.& cap.cùm dilecti,extr.de donat. Ideoq; & minùs debet trahi æquitas in casu testamenti scripta,contra regulas iuris communis ad actum inter viuos,per plenè not.in l. si verò.§.de viro.ff.solut.matr. Et id quidem maximè,cùm in d.l.posthumus,non simpliciter reconualescit testamentum,sed vt ex eo tantùm possit peti bonorum possessio secundum tabulas, vt ibi nuncupatim scribitur,& not.docto.& latè Bald.consi.ccxv.testamentum,post princ. lib.iiij. {& consi.ccxxxv.proponitur quòd dictus Antonius,post medium,versic.item quod posthumus, lib.v.& Angel.consi.lj.Simon notarius,col.ij.versi.sed quia dicta.} & Socin.consi.lxxvij.visis testamento spectabilis,col.iij.versic.& si dicatur posthumus,lib.iij. Quæ quidem bonorum possessio non potest conuenire donationi,de qua tractamus.

199 *De eadem re.*

¶Item æquitas illius l.procedit,cùm venientes ab intestato sunt instituti,vt ibi not.Bart. & ex ea colligitur,cùm dicitur,si bonorum possessio data fuerit ei qui rem ab intestato auferre possit.& voluerunt etiã Bart.Ang.& Pau.Cast.in l.vxoris.C.de posth.hær.instit.& Raph.Fulg.consi.lxix. punctus talis est,Marianus,ante fi.& Alex.in l.si pater,col.pen.C.de instit.& substit.& Phil.Dec. in addit.l.posthumo,col.eiusdem addit.vlti.C.de bonor.poss.contra tab. Imò verò tantùm,cùm

filius

filius testatoris est institutus, secundum Bal. consi. cxxviij. ad intelligentiam, post princ. lib. j. quod repetitur consi. cxiij. proponitur quòd quidam, lib. v. Quæ res hîc non obtinet, vt interim omittam quæ circa intellectum illius l. scribit Alciat. lib. Paradoxorum tertio. cap. viij.

200 ¶Quod autem præterea dictum est inter rationes prioris partis de cessatione causæ huius l. ob mortem filij, qui reuocauerat donationem, satis superque diluitur ex multis quæ diximus in rationibus posterioris partis. Nã cùm in casu nostræ l. donatio reuocetur ipso iure, vt plenè postea dicemus in verbo, reuertatur, in princ. & ita omnino & integrè effectus sit consummatus & perfectus, non cessat cessante causa, vt suprà latè diximus.

An effectus cesset, cessante causa.

201 ¶Sed & quod postea dictum est, non sufficere aliquid factum esse, nisi duret factum, non perpetuum est, quin multas magnasq; habet & distinctiones, & limitationes, vt per {Bart. consi. clxxxj. præcepit arbiter} Bald. consi. xlij. præmittendum est, lib. v. & latè Angel. & Corn. in d. l. si quis hæredem. C. de institu. & substit. & eundem Ang. d. consi. xxxiiij. incip. Constantinus. & iterũ consi. clix. Corradus, Petr. Anchar. in c. non potest, col. ij. versicu. iuxta prædicta, de præb. lib. vj. & Corn. consi. vij. rudis & incomposita, col. penult. versi. non obstat quod dicebatur, lib. j. & Barb. d. consi. xxij. lib. iij. & hoc quoque satis liquet ex multis quæ suprà adduximus in hac posteriori parte. Ex quibus facilè potes intelligere, nihil illud hîc obstare.

Factum esse non sufficere, nisi duret factum, quomodo intelligatur.

202 ¶Denique text. hic nostræ l. non obscurè sentit perpetuò reuocatam esse donationem natiuitate liberorum, quicquid postea contingat de morte ipsorum, cùm dicit, in arbitrio & ditione mansurum. Nam primùm cùm res redierit in ius & arbitrium donatoris, non potest sine aliquo ipsius facto aut culpa eadem re priuari, per l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. Deinde id etiam apertè demonstrat verbum illud, mansurum, quod perseuerantiam denotat, & stabilitatem, vt euidentissimè probat illud Terentij in Hecyra:

Verbũ maneo, perseuerantiam, & stabilitatem denotat.

Manere affinitatem inter nos volo, si vllo modo potest.

præter illud Virgilianum lib. j. Aeneidos,

Manet alta mente repostum
Iudicium Paridis. Et alibi in eod. lib.
Manent immota tuorum
Fata tibi.

Quo in loco Donatus interpres sentiens vim huius verbi, sat erat, inquit, vt diceret, manent tibi fata: sed vt satiaret quod asserebat, addidit, immota. Sed & idem in Terentij Eunuchum illud enarrans, Vt maneam solus cum sola, ita interpretatur, remaneam, perseueremq; in loco. {Sed nullus omnino locus id apertiùs ostendit, quàm illud Terentij in Hecyra:

Ego Pamphile esse inter nos, si fieri potest,
Affinitatem hanc sanè perpetuam volo.

Quam eandem sententiam paulò pòst repetit iis verbis,

Iamdudum dixi, idemq; nunc dico, Lache,
Manere affinitatem hanc inter nos volo.

Vides enim id quod primùm dixerat perpetuã volo, statim iis verbis repetit, Manere volo, quasi idem omnino sit, perpetuam esse volo, & manere volo.} Vt interim prætermittam text. apud nos id etiam comprobantem in l. aliud est capere, in prin. ff. de verb. sign. vbi dicitur mansurum, quod ita ad nos peruenit vt non restitui postea debeat, & in l. vlt. in fi. ff. de libe. lega. vbi etiam probatur manere id quod durat. & in l. vlt. C. de Lati. lib. tol. & in c. quia in omnibus, in fi. extr. de vsur. {Et facit tex. in l. Caio. §. vlt. ff. de alimen. legat. cùm dicitur perpetuò maneat, quanquam in diuersum trahi posset, & in l. in laqueum. ff. de acq. rer. domi. vbi desinere & manere sunt veluti opposita.} Nam eiusdem significi. est verbũ maneat, quo veteres vtebãtur pro manet. Cecilius in probastaria apud Non. Marc. de mutatis coniugationib. in vultu eodem in eadem maneat malitia. Igitur non maneret res donata in ditione & arbitrio donantis, si morte liberorũ extra ipsius ditionẽ exiret.

203 ¶Et ne post tot tantasq; rationes auctoritate etiam careamus, ita expressè in hoc casu, vt videlicet non confirmetur donatio per mortem filij, tenuit Albe. hîc in duobus locis {& in l. j. ff. de assignan. liber. dum se ad hunc locum remittit} Bart. post Martin. Fan. in l. Titia Seio. §. imperator, col. vlti. versi. quæro pone filij sunt nati, & ibi etiam Bald. ff. de legat. ij. idem Bartol. consi. ccxxxv. Iapus fecit testamentum. Bald. in l. j. col. vlt. C. de inoffi. dona. & consil. clxvij. quidam Franciscus tunc carens liberis, col. j. lib. v. Imol. in cap. vlt. col. vj. versic. quærit etiam Bart. extra de dona Petr. Ferra. in tit. forma libel. quo agi. pro don. in verbo, irreuocabiliter, col. iiij. versi. sed circa hoc quæro. Corne. consi. clxxvj. in præsenti consultatione, col. vlt. lib. ij. {& consi. ccxxxiiij. placet mihi, in princ. lib. ij. vbi id dicit procedere, etiam si incontinenti moriatur.} & consil. iiij. dubia satis, col. ij. versi. per quam rationem, iunctis iis quæ dicit col. vlt. versi. nec obstat quòd donatio, lib. iij. Fran. Aret. consi. xciij. viso legato, col. iij. versi. præterea si donatio. Socin. consi. ccxxvj. quæstio præsentis consultationis, col. iiij. lib. ij. Ias. in d. l. si quis hæredem. col. iij. versic. ad idem facit quintò. C. de institu. & substit. & in d. l. in substitutione, col. iij. versic. ad idem bene facit. ff. de vulga. & pupil. & consil. lxvj. nobilis miles, col. viij. versi. confirmo & tertiò, lib. iij. vbi id quoq; dicit procedere, etiam si filius illico moriatur. {Carol. Ruin. consi. lx. de re quidem, col. vj. num. 17. lib. iij.} Philip. Deci. in addit. l. posthumo, colum. eiusdem addit. ij. C. de bonor. possess. contra tabu. & Steph. Bertr. consil.

Qui teneant donationẽ non cõfirmari per mortem filij.

BIU Cujas

lxxxiij. Christi,&c. visis tribus,col.ij.lib.ij.& consi.cxxxiij.pro faciliori,col.ij.lib.iiij.{Pau.Parisien. consi.lxxij.videtur dicendum,col.vlti.num.61.lib.j.}

204 *Et qui contra riũ assseuerẽt.*

¶Sunt tamen & qui priorẽ illam partem secuti sunt,vt videlicet rata maneat donatio,si filij post eam nati moriantur ante patrem.& in his est Phil.Dec.sibi contrarius,in l.precibus,col.v.versic. & pro ista differentia.C.de impub.& ali.subst.id dicens voluisse Bal.in d.l.j.C.de inoffic.donat.& Pau.Cast.in l.ij.in fi.C.de posthu.hære.instit.quorum tamen priori contrariũ nuncupatim tenuit, vt diximus in præcedenti versi.vterque autem aliud vnum quod postea dicemus nu.212. sed & hoc expresse quod ansam præbuit Decio eos in hãc partem trahendi.Sed & hanc quoq; partem secutus est Lanc.Gal.in rep.l.Centurio,char.x.col.iij.versi.pro responsione potest dici.ff.de vulg. & pup.subst.vbi nititur respondere ad l.hæredibus.ff.ad Treb.suprà à nobis citatam, cui potissimùm innititur Bar.alterius partis antesignanus ex Raph.Com.sentẽtia, sicuti illic videre poteris.

Autoris hãc de quæstione opinio.

Neque enim diutius immorari ducimus in re ab omnibus statuta ac iudicata.Ideo explosa hac vnius aut alterius sentẽtia,frequentiorem sequimur,quæ negat confirmari donationẽ morte filij.

205 *Partus uitalis quis.*

¶Eam tamen multis modis intelliges. Primò,vt procedat,modò fœtus natus post donationẽ sit tempestiuus & vitalis,id est,vt imperitiores intelligant,natus tempore legitimo,vt secũdum naturam possit viuere,videlicet septimo mense,vt medici asserunt,& iurisconsulti eorũ auctoritate, in l.septimo.ff.de statu hominum,aut nono,quod communi hominum huius temporis sententia est frequentissimum:aut aliis,de quibus mox dicemus. Quòd si nascatur ante septimũ mensem, vel etiam in octauo,ideoq; vitalis esse non possit,& Philosophorum & medicorũ testimonio, vt postea dicemus,& è nostris asserit Bal.in l.ea quidem,col.iij.versic. ego verò in ista materia.C.de accusa.& consi.cxxviij.ad intelligentiam, lib.j.& consi.cxiij.proponitur quod quidam,in fi.lib.v.

Octimestris partus non uitalis.

Abortiuus nõ rumpit testamentum.

Is certè non reuocat donationem,quemadmodum nec rumpit testamentum,per text. in l.quod certatum est,quæ est iij.C.de posth.hær.instit.in illis verbis,si viuus perfectè natus est.Nam perfectè natus non dicitur,qui ita intempestiuè atque immaturè natus est,vt viuere non possit, per d.l.septimo,in verbo,perfectum partum.Et ita de testamento voluerunt Pau.Cast.qui se dicit habuisse de facto in d.l.iij.quã legit cum ij.& Alex.{& Iaco.à sancto Georg.}ibi,& Raph.Co.Christopho.Castel.Ale.Io.Bapt.à sancto Seuer.Lancel.Dec.& Ias.in l.quod dicitur.ff.de lib.& posth.& Raph.Fulg.consi.lxix.punctus talis est,Marianus,col.ij.Cepola causarum ciuiliũ consi.50.in causa quæ vertitur inter dominam,col.pen.vers.circa secundum.Soc.in l.cùm auus,col.antepe.vers. sed quæritur quid si grauatus.ff.de cond.& demon.vbi etiam loquitur in casu illius legis quæ ad nostram proximè pertinet,& dicit se ita cõsuluisse:sicuti fecit consi.cclxxv.in causa fratrum,col. vlti.versi.post absolutum consilium,lib.ij.vbi dicit non esse ab hac opin. recedendum,licet Ang. tenuerit contrarium,in d.l.quod dicitur,sicuti etiam tenuit Bal.cons.cxx.viij.col.ij.lib.j.& d.cons. cxiij.lib.v.Corn.in d.l.iij.& Steph.Bertr.consi.ccxvij.Christi,&c.cognito casu,num.5.lib.j.{& Fel. in c.sicut ex tuarum,ante fi.extra de homic.} Sed & priorem sententiã tenet Phil.Dec. {sibi contrarius,} in l.posthumo,col.iij.versi.prædicta autem.C.de bonor.poss.contra tab.Hippo.Marsi.in l.vlt.nu.160.ff.de iurisd.om.iud.& sing.cvj.qui de proximo,paulò ante fi.& consi.x.casus dubitationis,col.ix.versi.& facit optimè,vbi id reputat sing.& Matth.Afflict.in decis.Neap.q.ccxxxvj. Petr.de S.Iuliano,vbi ex hoc dicit quòd si mulier à patre dotata decedat relicto filio octimestri, & qui ideo statim pòst moritur,non censetur decessisse cum liberis,nec tali filio succedit pater in dote materna , sed pater mulieris potest repetere dotem , ac si nulli ei mulieri liberi nati fuissent.

Octauo mense natus pro non nato.

Nam ille filius octauo mẽse natus,pro nõ nato habetur.Et ita dicit fuisse decisum in sacro Neap. concilio. Idem quoque Alci.alterum nostri temporis decus,in l.qui mortui.ff.de verb.signifi.{& Bauer. & Viglius Phrysius in §.posthumi,Insti.de exhære.libe.& nouissimè longo tempore post meam priorem editionẽ Paul.Paris.Card.dignissimus consi.lvj.agitur,col.iij.lib.ij.}Et facit quod dicitur à Paulo iurisconsulto,si is est,lib.iiij.sententiarum,tit.de intestat.successione: Matres tam ingenuæ quàm libertinæ ciues Romanæ,vt ius liberorũ consecutæ videantur,ter & quater peperisse sufficiet,dummodo viuos & pleni temporis pariant,{Quodq; tradit Bal.in l.cùm proponas, col.vlt.C.de hæred.instit.fieri non posse per rerum naturam vt abortiuus hæres esse possit.}

206 *Autoris opinio.*

¶Et ego sanè cum priori illa teneo,tum per illum tex.in d.l.quod certatum est,tum etiam per alium tex.expressum in l.ij.C.de posthu.hæred.insti.vbi ad verbum hæc scribuntur,vxoris abortu non solui testamentũ mariti.& est similis tex.in §.posthumi,ibi,abortum fecerit,Instit.de hæred. lib.Quid enim est,si verum dicere volumus,aboriri,id est abortiuum facere,siue abortare(nam & hoc vtitur Iulius Firmicus lib.vj.Matheseos,{lib.vij.in vj.loco,}& ante eum Varro lib.rei rusticæ ij.c.iiij.& iterum xj.) siue etiam abortire, quod Columellæ est,aliud quàm immaturum atque intempestiuum partum,licèt viuum,edere,vt ostendunt verba Gellij lib.noctiũ Atticarum iij.c.xvj. quæ ad hunc locũ maximè pertinent.Ea sunt:Memini ego Romæ accuratè hoc atq; solicitè quæsitum,negotio non rei tunc paruæ postulante,an octauo mense infans ex vtero viuus editus,statim mortuus,ius trium liberorũ suppleuisset,cùm abortio quibusdam nõ partus videretur mensis octaui intempestiuus. Quibus cõcinens Festus Pompeius,abortũ grauidæ mulieris dici asserit in tempestiuè ortũ.Et iis maiorẽ in modũ cõueniũt quæ Sabinus Hippocratis interpres scribit enarrãs illud,vt dicit,eiusdẽ Hippocratis,siue Thessali vel Herophili,vt Galenus arbitratur in lib. περὶ τροφῆς,id est,de nutricatu,ὅτι ἡ μὲν ἐκ τέλους γένεσις,id est,est autẽ,& nõ est octimestris nati

Abortire.

Abortiuus partus quis dicatur.

uitas

BIU Cujas

uitas siue partus, vt traducit Theodorus. Quæ cùm pugnantia secũ viderentur, ita Sabinus ipse declarauit, ἐστὶ μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἐστὶ δὲ ὡς δυνάσχοντα μεῖναι μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν οὐν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἐστὶ, id est, apparent quidem veluti animalia post abortum, sed nequaquam sunt, quippe quæ statim vita excedant. Itaq; esse quidem tantisper imaginantur, sed potentia non sunt. Vides igitur hîc primum ἔκτρωσιν, id est, abortum de eo dici, qui intempestiuè, videlicet octauo mense (de eo enim loquitur) etiam viuus nascitur. Vides, inquam, eum non esse inter liberos, ac ne inter animalia quidem annumerandum qui ita natus est, vt qui nihil sit, cùm mox vita excedat, licèt primùm aliquid esse videatur, quia viuus nascitur. Ex quo illud Hippocr. veluti ænigma quoddam, Est, & non est octimestris partus. Ex nostris autẽ Raph. Fulg. d. cons. lxix. apertè declarat eum dici abortiuum, qui intempestiuè, nec suo tempore, quãuis viuus, natus sit. {Nam & hinc ficus abortiui dicuntur, qui nunquam matureſcunt, apud Plinium lib. xvj. cap. 26.} Ideo dici verius fœminam eum partum eiecisse, quàm peperisse, aut edidisse. l. si seruus. §. si mulier, & l. Quintus Mutius. ff. ad leg. Aquil. {Et apud Valerium lib. iiij. cap. vj. quod est de amore coniugali, quo loco de Iulia Cæsaris filia partum, inquit, quem vtero conceptum habebat, subita animi consternatione, & graui dolore corporis eiicere coacta est. Et apud Caium Titum Probum in Epitome, de pronomine Opiscus, qui in vtero matris geminus conceptus altero abortu eiecto incolumis editus erat. Quibus} adde Plinium facientem huiusmodi discrimen inter eiectum partum, & editum, lib. xj. cap. xxxvij. Cuius eo in loco hæc verba sunt: Vulua eiecto partu melior, quàm edito. Eiectitia vocatur illa, hæc porcaria. Et paulò pòst, Aut post partum, aut quo eiecerint die. Vt iam non dubites quin in primo illo loco legendum sit eiecto partu, non enecto, vt in quibusdam codicibus scribitur. Et ita legit Georgius Merula in inuectiua in Galeotum, & in commentariis in Iuuenalem satyra, ni fallor, vndecima: atque etiam Domitius Calder. in Papinianum lib. iiij. syluarum: quibus accedo, quamuis Cornelius Vitellius in eo lib. quem scripsit aduersus Merulam, contendat legendum, enecto, quoniam idem sit eiecto, quod edito: quod omnino falsum esse satis constat ex iis quæ suprà diximus.

ἔκτρωσις.

Ficus abortiui.

Eiicere partum.

Discrimen inter partum eiectum, & editum.

107 ¶Porrò quod eiicere partum in illis locis dicitur pro abortiuũ facere, proiicere dicunt sacræ literæ, Numeri 12. Cicero abigere partum dicit, quod est eiusdem significationis, in Aulo Cluentio Habito. Cuius verba retulit Triphonius noster in l. Cicero. ff. de pœnis. & in eadem quoq; significatione vsurpauit {Columella lib. rei rusti. sexto. cap. 22. &} Vlpia. in l. si muliere. ff. ad leg. Cornelium de sicar. {Martianus in l. diuus. ff. de extraord.. crimin.} & Suetonius abigere conceptum, in Domitiano cap. 22. Columella lib. 6. cap. 27. abigere fœtum. Concilium Anciranum cap. 21. excutere conceptum. Nisi quòd hoc scilicet abigere, vi & medicamentis fit, illud etiã casu. Fitq; vtrumq; Græcorum imitatione, qui ἐκβάλλω dicunt nunc pro eiicio simpliciter, idq; frequentissimè, nunc pro partum abigo vel eiicio, vt apud Theophrastũ lib. ix. cap. 20. statim post princip. & Galen. lib. 2. de symptomatũ causis. Vnde & ἔκβολας, abortus, ἐκβόλιμος, eiectus, eiectitius, abortiuus, apud Aristotelem lib. tertio de animalibus, cap. 4. post princ. & ἐκβόλια medicamẽta, quibus partus abigunt, de quibus sæpe Dioscorides. Qua etiam voce Græca in ea significatione vsus est Plinius lib. xiiij. cap. xviij. cùm scribit, Thasiam vuam Aegyptus vocat apud se prædulcem, quę soluit aluum. Est contrà in Licia, quæ solutam firmat. Aegyptus & ecbolimam habet abortus faciẽtem. De qua re multa Budæus Gallorum decus eximium, tum in suis annotationibus prioribus, tum in commentariis Græcæ linguæ. {Cæterum Plinius pro eiicere siue abigere dicit egerere, libro septimo, cap. vndecimo. vno abortu duodecim puerperia egesta.} Porrò discrimẽ esse inter parere, & abortum facere, satis docet l. j. §. vlt. ff. de ventre in poss. mittendo. cùm dicit, aut pariat, aut abortum faciat. Nam vt scribit Paulus lib. 4. Sententiarum titulo octauo, Aborsus & abactus venter partum efficere non videtur. Sed vt redeamus, idem quod Fulg. vbi suprà, dicit Soci. in d. l. cùm auus, quo loco suprà designauimus, citans Galenum in Hippocratem libro tertio aphorismorum, c. xiij. & lib. v. c. xxxvij. & iterum cap. 50. & Iulium Firmicum lib. Astronomiæ vj. qui tamen nihil in illis locis tradunt, quod huc pertineat.

Proiicere partum.

Abigere partum.

Abigere conceptum.

Excutere conceptum.

ἐκβάλλω.

ἐκβόλιμος.

ἐκβόλια.

108 ¶Illud tamen admonere te volui lector amantissime, antequam vlteriùs progrediamur, illã Hippocratis sententiam à Sabino declaratam, non iisdem illis verbis scribi apud Hippocratem, sed ipsius hæc verba sunt ex libro suprà aduocato, ἐς ἐκπτωσιν σμὸν ἐστι, καὶ ἔστι, id est, ad excisionem siue elapsum quadraginta & ducenti, non est, & est. Quæ verba tamen eadem habent sententiam, nisi quòd ea dilucidiùs Sabinus adscripsit. Nam quadraginta & ducenti dies faciunt octies triginta, id est octo menses. medici enim constituunt mensem ex triginta diebus, vt videre licet apud Galenum lib. de Crisibus ij. c. item ij. & iterum lib. Therapeuticæ x. statim post princ. Et id quoque nostræ leges confirmant. l. si maritus præuenerit. §. hæc in maritis, & l. miles. §. sexaginta. ff. de adulter. & auth. iubemus. C. de iudic. & in §. sed & hoc, in auth. vt cum de appellat. cog. cum concord. tex. & docto. à me latè congestis in nostris commentariis consuetudinum Picta. tit. j. §. xij. in gl. 2. nec id quidem abs re. nam tot diebus cùm Luna tardissimè à coitu solis, quod interluniũ dicitur, remoratur, ad suas vices redit, cursumq; conficit. Menses autẽ à Luna dictos Græci asserunt, apud quos mensis μὴν, Luna μήνη dicitur: quod etiam è nostris annotauit Alciatus in l. cum bissextus, in fi. ff. de verb. signifi. {& ex externis Epiphanius lib. hæreseôn j. to. j. sect. xvj.} Quod tamen intelligę, ne erres, vt scilicet mensis constet triginta diebus, non tamen prorsus cõpletis. Nam vt scribit

Mensis quot dierum.

Menses à Luna.

μὴν.

μήνη.

BIU Cujas

ipse Galenus in commentariis Præsagiorum Hippoc.lib.iij.cap.iiij.vnusquisque mensis minor est triginta diebus,maior verò nouem & viginti.Id quod in transcursu dicere voluimus, ne si quis Hippocratem eo in loco legeret,vt cum Sabini interpretatione conferret deciperetur.

209 ¶Sed vt redeamus,ex iis quę suprà dicta sunt,potest videri malè consuluisse Bal.cons.suprà allegatis,scilicet cons.cxxviij.lib.j.& cons.cxiij.lib.v.videlicet masculum octauo mense natum, & ita non vitalem,vt ipse fatetur,facere eam conditionem deficere,si masculum pepererit.Nam partus dici non potest, qui abortiuus est,vt suprà ostendimus,& asserit etiam Laurent.Calca.consil.cv. incip.licèt abundè consultum sit,in prin.Quanquam pro Bal.atque etiam pro Angelo, Corneo & Bertran.quos versi.abhinc quarto supra citauimus,facit text.in d.l. quod dicitur.ff. de liber.& posth.vbi si non integrum animal editum sit, cum spiritu tamen, testamentum rumpit. ea enim sunt verba illius legis.Sed illic intelligitur non integrum animal,omnibus scilicet mẽbris, vt quia fortè ei deest digitus,aut aliud quippiam,quod tamen in monstrum aut prodigiũ non abit,iuxta tex.in l.non sunt liberi.ff.de statu homin.Non autem intelligitur de imperfecto,aut non integro tempore,aliàs pugnaret cum d.l.ij.& d.l.4.C.de posth.hæred.insti.de quo nos latiùs diximus suprà num.169.nec item obstat.{An autem abortiui partus in postremo illo iudicio generali suscitabuntur,reperies apud Diuum Augustinum,in Enchiridio ad Laurentium,cap.lxxxv.}

Abortiuus partus nõ est.

210 ¶Sed hinc non abeundum ducimus,quin primùm lectores doceam, quæ antiqui naturæ scriptores de vitali aut minimè vitali partus tempore opinati sunt,quódue tempus maturum ac temperstiuum partui censuerunt,tum ad huius loci perfectam cognitionem,tum etiam not.à nostris in l.Gallus,in prin.ff.de liber.& posth.Primùm igitur adferemus quæ Plutarchus & Censorinus de ea re ex antiquioribus scripserunt.Ille enim lib.v.de dogmatis Philosophorum,Empedocles, inquit,existimabat,cùm primùm genus hominum è terra enatum est,tantum longitudine temporis diem fuisse propter solis segnitiem,quanta nunc decem sit mensium dies. Procedente deinde tempore,tantum fuisse,quanta nunc septem mensium : propterea decimestres infantes, ac septimestres,natales.Itaque nimirum natura comparante,vno partum adolescere die, qua prima poneretur nocte. Timæus non decem menses,sed nouem esse existimat. Verùm quoniam & ante conceptus menstrua sisterentur,propterea decem existimatos:sic quoque septimestres videri, qui septimestres non sunt, quippe cùm à conceptu quoque vulua nonnunquam menstruis affluat. ignorari enim & post conceptũ purgationũ numerum. Polybus & Diocles empirici vel octauũ mensem agnouere genitalem,etsi languidiorem quodammodo, quoniam permulti ex infirmitate perierint,ferè tamen octimestres non pauci in viros euaserint.Aristoteles verò Hippocratéique putant,si vulua mensibus expleatur septem,tum denique erũpere infantes,vitaléque nasci:quod si erũpant,nec tamen alantur vmbilico languente(id quod accidere solet, si dolente vulua concrementum partus fiat)tunc infantem tabescere.Sin verò nouem menses in vtero manserit, tum demum numeris omnibus suis consummatum esse.Polybus centũ & octoginta duos dies dimidiatúmque natales efficere,quod semestre tempus esse, quanto tempore sol ab vno solstitio ad alterum perueniat.Septimestres verò ideo dici, quandoquidem sexti mensis dies in septimo implent.Enimuero Mathematici octo omnis genituræ menses dissociabiles esse aiunt, septem verò fœderabiles.Dissociata autem disiunctáque signa sunt,si stellas, quas ἀποθεσπότας, id est domicilij dominas vocant,maleficas nactæ sunt.Nam si qua harum vitæ viuendique instituti auspicatũ sit,infortunatos non perennaturósque portendit.Abiuncta autem signa, nullóque mutui conspectus cõmercio vincta,numero sunt octo,veluti Aries ad Scorpionẽ abiũctus,& Taurus ad Sagittarium,Gemini ad Capricornũ,ad Aquariũ Cancer,ad Pisces Leo.Denique abiuncta virgo ad Arietẽ.Quare & septimestres vitales & decimestres esse,contrà octimestres enecari propter mũdi dissidentiã.Hæc Plutarchus:cui,antequã Censorinũ capiamus,illud addã,quod ad Mathematicos pertinet,plurimos ex iis illud quoque addere,Infantibus priusquã edãtur in lucem,planetas præfici,& ita quidẽ,vt Saturnus primum mẽsem sibi adsciscat,Iupiter secundũ,Mars tertiũ,Sol quartũ,Venus quintũ,Mercurius sextũ, Luna septimum:quæ quia partubus præesse dicitur,ideóque Lucina dicta,quòd partus ipsos in lucem prodat,idcirco eo mense septimo partum integrũ facit. Subinde autem peractis septẽ mensibus Saturnus rursum octauũ occupat,qui cùm sit malignum mortalibus sydus,meritóque dicatur filiorum deuorator:ideo rarò contingit,quin natis eo mẽse immineat interitus,præsertim cum & ipsius frigiditas & siccitas multùm vitæ aduersantur.Nono autẽ mense,cùm præualeat ipse Iupiter benignus ac fauẽs humano generi,fœtus omnes absoluti integríque produntur ad vitam.Et siquando decimũ mẽsem attingũt,tãta est Iouis benignitas,vt tueri partũ possit à Martis malignitate.Quã sententiã etiã à nostris adfert Petr.Iacob.tit.de cõdi. ex lege omnimodo pro legitima portione debita filiis,charta 1.& 2.& Domi.Guil.Bened. in repe. cap.Raynutius,in verbo,& soboles quã gestabat in vtero,nu.24.& seq.extra de testa.Quanquam hæc astrologorum sententia minimè placet Ioanni Pico Mirandulæ, qui eam nũcupatim arguit lib.3.aduersus Astrologos,cap.xvij.Nũc autẽ accedimus ad Censorinũ,apud quẽ in li.de die natali ad Cerelium, Hippo Metapontinus à septimo ad decimũ mẽsem nasci partũ posse existimauit.Nam septimo partũ iam esse maturũ,eò quòd in omnibus numeris septenarius plurimũ possit:siquidẽ septimis formẽtur{dẽtes}mẽsibus,additíque alteris recti consistere incipiamus,& post septimũ mensem dẽtes nobis innascuntur,iidéque post septimum cadunt annum:decimoquarto autem

Tempora uitalis, aut minimè uitalis partus secũdum antiquos scriptores.

Infantes decimestres, & septimestres.

Octauus mẽsis genitalis.

Septimo,& non uitales nasci.

Semestre tẽpus natales efficere.

Septimestres. ἑπταμηνιαῖοι.

Abiuncta signa quot.

Planetas infantibus præfici.

Luna cur Lucina dicta.

Octauus mẽsis cur partui infortunatus.

Nonus uerò fauens.

Septenarius numerus plurimum potest.

BIU Cujas

autem pubescere soleamus. Sed hanc à septem mensibus incipientem natiuitatem vsque ad decimum perductam, ideóque quòd in aliis omnibus hæc eadem natura est, vt septem mensibus annísve tres aut menses aut anni ad consummationem accedant. nam dentes septimo mense infanti nasci, & maxime decimo perfici mense: septimo anno primos eorum excidere, decimo vltimos, post decimumquartum annum nonnullos, sed omnes intra septimumdecimum annũ pubescere. Huic opinioni in parte aliqui repugnant, alij in parte consentiunt. Nam septimo mẽse parere mulierem posse plurimi affirmant, vt Theano Pythagorica, Aristoteles Peripateticus, Diocles, Euenus, Straton, Empedocles, Epigenes, multíque præterea. { Et his adstipulatur Homerus qui lib. xix. Iliadis scribit Euristheum illum, qui latè regnauit in Græcia, quíque Herculi labores illos iniunxit natum fuisse septimo mense, sed ita vt eum ἀλιξόμενον vocet, id est, abortiuum, & intempestiuè natum, Hæc enim sunt verba Homeri: ἀλιξόμενον.

ὁδ' ἐβδομῷ ἀστὴ μάς
ἶκτ' ἄγαγε προφόως δὲ τὸ ἀλιτόμενον ἔσχε.

Sed vt redeamus ad Censorinum, Horum} omnium consensus Eutiphronem Gnidium non deterret, idipsum intrepidè pernegantem. Contra eum ferme omnes Epicharmum secuti, octauo mense nasci negauerunt. Diocles tamen Caristius, & Aristoteles Stagirites aliter sentiunt. Nono autem & decimo mense, tum Chaldæi plurimi, & idem supranominatus Aristoteles edi posse partum putauerunt. Neque Epigenes Bizantius nono fieri posse contendit, nec Hippocrates Cous decimo. Cæterum vndecimo mense Aristoteles solus recipit, cæteri vniuersi improbarunt. Hæc Censorinus, qui mox subdit rationes Chaldæorum, cur mense septimo, nono, & decimo tantùm posse nasci homines arbitrantur: quas quia sunt longiusculæ, omisimus. Deinde verò subiicit Pythagoræ de ea re sententiam, ex Varrone in lib. cui titulus est, Tubero, idq; multis verbis, sed quę in hoc tendunt, vt ostẽdat generaliter esse partus omnino duos, alterum minorem, quem vocant septimestrem, qui decimo & ducentesimo die post conceptionem exeat ex vtero: alterum maiorem, decimestrẽ, qui edatur die ducentesimo septuagesimoquarto. Cui concinens Paulus noster, si is est, lib. sententiarũ iiij. c. viij. Septimo, inquit, mense natus, matri prodest. Ratio enim Pythagorei numeri hoc videtur admittere, vt aut septimo pleno, aut decimo mẽse partus maturior videatur. A quo non longius aberrans Laertius in vita ipsius Pythagoræ, tradit eum censuisse iuxta rationem Harmoniæ intra septem aut nouem aut decem vt plurimum menses cõsummatum atque perfectum infantem gigni. Ex quibus potes intelligere Pythagoram de septimo mẽse omnibus numeris perfecto, cùm decem & ducenti dies faciant septem mẽses. Quamuis Polybus, quẽ suprà ex Plutarcho aduocauimus, intelligat de septimo mense incepto ex duobus tantũ diebus, & vno dimidiato. Cui concinit Hippocrates in libro περὶ ἑπταμήνου, id est, de septimestri partu, in principio. Ita enim eum librum incipit Græcè quidem, sed in hunc sensum: Partus quidem septimestres centũ & octoginta duobus diebus eduntur & fiunt, particula diei addita. Ex quo est illud Vlpiani iurisconsulti in l. intestato. §. vlt. ff. de suis & legi. hæred. De eo verò qui 182. die natus est, Hippocrates scripsit, & diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum. Ideoq; & secundum hanc sententiam intelligendum est quod scribit Pau. in l. vij. ff. de statu homi. Septimo mense nasci perfectum partum, iam receptum est propter auctoritatem Hippocratis: & ideo credendum est eum qui ex iustis nuptiis 7. mense natus est, iustum filium esse, vbi tamen Accursius asserit nasci perfectum partum 6. mense & vno die, per dictam l. intestato, quæ tamen id non dicit, sed loquitur de duobus diebus supra 6. mensem. Quamuis etiam Hippocr. particulam alterius diei addit, vt diximus, subiungítque eius rei rationem, vt apud eum videre est. Macrobius autem ab iis dissentiens, sed cum Pythagora consentiens, ita intelligit hac in re mensem 7. vt eum perfectum atque completum velit. Ita enim scribit lib. 1. de somnio Scipionis: Humano partui frequentiorem vsum 9. mensium certo numerorum modulamine natura constituit, sed ratio sub asciti senarij numeri multiplicationem procedens, etiam 7. menses compulit vsurpari, quam breuiter absolutéque duos esse primos omnium numerorum cubos, id est, à pari 8. ab impari 27. & esse imparem marem, parem fœminam superiùs expressimus. Horum vterque si per senarium numerum multiplicetur, efficiunt dierum numerum, qui 7. mensibus explicantur. Coeant enim numeri, mas ille qui memoratur, & fœmina, octo scilicet & 27. pariunt ex se 5. & 30. Hęc sexies multiplicata creant 10. & ducentos, qui numerus dierum mensem 7. claudit. Ita est ergo natura fœcundus hic numerus, vt primam humani partus perfectionem, quasi arbiter quidam maturitatis absoluat. Hæc ille: cuius tamen non tanta est apud me authoritas, quanta Hippocratis, qui vt ipse Macrobius eod. libr. asserit, tam fallere quàm falli nescit. Porrò & alia quædam ex ipso Hippocr. posteà dicemus, sed primùm adscribere placuit quæ scriptores alij ex antiquioribus prodiderunt. Plinius lib. 7. natur. hist. cap. v. Cæteris, inquit, animantibus statutum & pariendi & partus gerẽdi tempus est. Homo toto anno, & incerto gignitur spatio. Alius 7. mense, alius 8. & vsque ad initia 10. vndecimiq́ue. Ante 7. mensem haud vnquam vitalis est. Septimo non nisi pridie posteróve plenilunij die aut interlunio concepti nascuntur. Translatitium in Aegypto est, & octauo gigni. Iam quidem & in Italia tales partus esse vitales. Contra priscorum opiniones variant hæc pluribus modis. Vestilia C. Herdicij, ac postea Pomponij atque Orphiti clarissimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium 7. mense genuit, Suillum Ruffum 11. Corbulonem

Partus duo, maior, & minor.

Septimus mẽsis quomodo accipiendus.

Septem, fœcũdus numerus.

Homo incerto gignitur spatio.

BIU Cujas

nem 7. vtrunque consulem,& postea Cesoniam Caij principis coniugem octauo. Et paulò pòst, Masurius author est L. Papyrium prætorem secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cùm matre partum xiiij. mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariendi statutum videretur. Diuus Ambrosius lib. Hexaemeron v. c. x. Omnes, inquit, animantes præscripta habent pariendi tempora, homo solus indiscreta atque confusa. Varro autẽ scribit matrem illius qui primus dictus est Graccus, duodecim menses filiũ gestauisse; quare quòd legitimum partionis tempus supergressa sit, cumq; diutius quàm sit grauidarum mulierum mos, gesserit partum, Graccum à gestando nominarunt. Aulus quoque Gellius lib. iij. noctium Atticarum, cap. xvj. multa & de hac re scripsit, eam scilicet opinionem pro vera receptam, gigni hominẽ septimo rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpenumero decimo mense, cúmque gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. Id Plautum veterem Poetam dicere in Comœdia Cistellaria his verbis:

Partus 14. mensium.

Graccus cur sic dictus.

Tum illa quam compresserat,
Decimo pòst mense exacto hîc peperit filium.

Hoc idem tradit etiam Menander poeta vetustior humanarum opinionum vel peritissimus, cuius versus ex fabula Plocio hi sunt: Id est,

Μυῖν τεκεῖν ἐκάμψεν.
Mulier parit decimestris.

Sed Cecilius cùm faceret eodem nomine & eiusdem argumenti comœdiam, ac pleraque à Menandro sumeret, in mẽsibus tamen genitalibus nominandis non prætermisit octauum, quem præterierat Menander. Cecilij versus hi sunt:

Insolẽme mulier decimo mense parere?
Pol nono quoque, septimo, atque octauo.

Eam rem Cecilium non inconsideratè dixisse, neque temerè à Menandro atque à multorum opinionibus desciuisse, M. Varro vti credamus facit. Nam mense nonnunquam octauo editum esse partum, in lib. xiiij. rerum diuinarum scriptum reliquit: quo in libro etiã vndecimo mense aliquã do nasci posse hominem dicit, eiusque sententiæ tam de octauo quàm de vndecimo mense Aristotelem laudat authorem. Tandem autem subiunxit Varro antiquos Romanos non recepisse huiusmodi quasi mõstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo, neq; præter hos alias partiones mulieris secundum naturam fieri existimasse. Et quibusdam interiectis scribit Gellius cõperisse se vsu venisse Romæ, fœminam bonis atque honestis moribus, non ambigua pudicitia, in vndecimo mense post mariti mortem peperisse: factúmque negotiũ propter rationẽ temporis, quasi marito mortuo postea concepisset, quoniam Decemuiri in decimo mense gigni hominem, non in vndecimo scripsissent: sed diuũ Hadrianum causa cognita decreuisse in vndecimo quoq; mẽse partũ edi posse. id quoque, inquit Gellius, eius rei decretum nos legimus. In quo Hadrianus ita statuere se dicit requisitis veterum philosophorum & medicorum sententiis. Subditq; in satyra Varronis legisse, quæ inscribitur testamentũ, verba hæc, Si quis mihi filius vnus pluréue in decem mẽsibus gignuntur, ij si erunt, *ὄνοι λύρας*, id est, asini ad lyram, exhęredes sunto. quòd si quis vndecimo mense *κατ' ἀριστοτέλη*, id est, secundũ Aristotelem, natus esto, Accio idem quod Titio ius esto apud me. Per hoc scilicet significans eodem pariq; iure sibi futurum filium decimo mẽse natũ, quo eum qui vndecimo. Subnectitq; Gellius: Quòd si ita, neq; vltra decimũ mensem fœtura mulierum protolli potest, cur Homerus scripsit Neptunum dixisse puellæ à se recèns compressæ:

Romanorum iudicium de partu.

Partus xi. mensium decreto approbatus.

Χαῖρε γύναι φιλότητι, τόδε πλομένοιο δ' ἐνιαυτὸ
Τέξεαι ἀγλαὰ, ἔργα· θεῶν οὐκ ἀποφώλιοι δυνᾶται
ἀθανάτων.

Hi autem versus, vt hoc illi addam, scripti sunt lib. Odisseæ vndecimo, quorum sententia hæc est:

Nunc gaude dilecta, ast cùm se euoluerit annus,
Illustres (neque enim diuũm cubilia vana)
Natos nixa dabis.

Quod tandem ex Phauorini sententia interpretatur nõ de anno cõfecto, sed affecto, id est, qui nõ ad finẽ ipsum, sed proximè finẽ deductus est. Nã & Hippocrates, siue is est Thessalus, aut Herophilus, in libro *περὶ προφῆς* suprà citato, cùm & numerum dierum quibus conceptũ in vtero coagulum conformatur, & tempus ipsum partionis nono aut 10. mense definisset, neq; id tamẽ semper eadem esse fini dixisset, sed aliàs ociùs fieri, aliàs seriùs, hisce ad postremum verbis vsus est, *γίνεται ἢ ἐν τούτοις τῷ πλέω, καὶ λάσσω, καὶ ὅλον, καὶ μέρος, τὸ πολὺ δὲ πλέω ἢ λάσσω*. id est, Fiũt autem in his & maiore & minore temporis spatio secundum totum, & secundum partes, nõ multo autem maiore aut minore. Quibus verbis Gellius significari dicit, quod aliquando ociùs fieret, nõ multò tamẽ fieri ocius: neq; quod seriùs, multò seriùs. Et hæc quidem penè omnia ex Gellio. Sed non omittemus quod idem Hippocrates de eadem re scribit in lib. de Carnibus, paulò ante fi. vbi loquens de vi & potentia numeri septenarij in homine, inter cætera, Puer, inquit, si mense septimo in lucẽ edatur, legitimè natus est, & viuit, habétque rationem & numerum verè & exactè ad septimanas respondentem. mense autem octauo nullus vnquam vixit: sed si nono mense & decem diebus nascatur, & viuit, & verum numerum ad septimanas respõdentem habet. Quatuor

tuor enim ſeptimanarũ denarij,dies ſunt ducenti & octuaginta.In denariũ autem ſeptimanarũ ſeptuaginta dies incurrunt.Habet autem & ſeptimeſtris partus tres denarios ſiue decades ſeptimanarũ,& in vnaquaque decade ſeptuaginta dies.Tres verò ſeptimanarũ decades, ex toto ſunt dies ducẽti ac decẽ.Idẽ in lib.περὶ ὀκταμήνου,id eſt,de octimeſtri partu, negat octimeſtrem partũ poſſe viuere,nec decimeſtrem quoque,niſi ſeptẽ quadragenariis dierũ naſcatur.Nam prima quadragenaria perfectiſsimus eſt,cùm verò plures accedunt,pereunt.nam qui multa pauculo tẽpore ſumunt,plurimum laborare coguntur,ex quibus mors ſequitur.Et quibuſdam interiectis tradit decimeſtres & vndecimeſtres partus ſeptem quadragenariis edi,ſeptimeſtres autẽ anni dimidio. Ex quibus videtur Hippocrates admittere partũ ad vndecimũ menſem poſſe protendi.Quanquã ipſe in lib.περὶ διαίτης,id eſt,de ratione victus primo,ſcribit non in temporis æquali ſpatio fœtus exornari,ſed alios citiùs,alios tardiùs,prout ſinguli & ignẽ & alimentũ nacti fuerint:quoſdã quadraginta tribus diebus,alios quatuor menſibus formari.Similiterq; vitales fieri ac gigni, alios citiùs,ſeptimo menſe perfectè,alios tardiùs,perfectè nono menſe in lucẽ prodire.Sed in lib.περὶ φύσεως παιδίου,id eſt,de natura pueri ſiue fœtus,non admittit partũ vndecimi mẽſis, rationẽ adferẽs,quoniã nutrimentũ,inquit,& augmentũ quod de matre deſcẽdit,puero iã ſatis non eſt, cùm decem menſes tranſierint, partusq; creuit,qui de ſanguine id quod dulciſsimũ eſt,trahit,lactisq; ſimul aliquantũ haurit:quæ cùm minùs ſint quàm opus eſt,partusq; iã plenus eſt & maturus, qui plus nutrimenti quàm adſit,cupit,propterea q; ſeſe agitat,hymenaſq; & membranas diſrumpit,& in lucem prodit:ideoq; ſi quæ pluſquam decem menſes ſibi geſtaſſe videntur(nam & hoc,inquit, ſæpius audiuimus)falſæ ſunt,eo ſcilicet modo,quem inibi declarat. Et hanc ſententiã ſecutus eſt Vlpianus in d.l.inteſtato.§.vlt.ff.de ſuis & legit.hæred.vbi hæc verba adſcribũtur:Poſt decẽ mẽſes mortis natus non admittetur ad legitimã hæreditatẽ.Secutiq; etiam videntur Gallus Aquilius & Scæuola,cũ hanc inſtitutionis formulã adſcribunt,in l.Gallus,in prin.ff.de lib.& poſth. Si quis mihi ex filio nepos neptísque poſt mortẽ meã in decẽ menſibus proximis quibus filius meus morietur,natus natáve erit, hæredes ſunto.& Tullius in Topicis in loco à ſimilitudine ex Curiana cauſa,ſi filius,inquit,natus eſſet in decẽ menſibus. Quæ quidem formula nihil omnino abeſt ab ea quã & ſuprà ex Varrone in Satyra cui titulus,teſtamentũ eſt,attulimus.Et ea ſanè verba idem ſignificant,ac ſi diceretur,ſi intra decẽ menſes natus erit,quibus verbis vtitur l.vlt. in princ.ff.de fideic.liber.& l.vlt.C.de poſth.hæred.inſtit.Nam in & intra eiuſdem ſunt ſignificationis,vt nihil interſit dicas in calendis,an intra calendas,vt videre licet apud Gellium lib.xij.cap.xiij.& eſt tex. apud nos in l.j.§.quod dicimus.ff.de ſucceſſor.edict.& annotauit è noſtris Ro.conſ.376. quæſtio eſt nunquid,col.ij.verſ.tertia ratio,vbi & alios adducit,& inter cæteros d.l.Gallus,in princ.intelligens id quod diximus,ea verba,in decẽ menſibus,ſignificare intra decẽ mẽſes. Sed vt pergamus vlteriùs,imperator Iuſtinianus nuncupatim reiicit à ſucceſsione vndecimeſtrẽ partũ, qui ſcilicet vndecimo poſt mortẽ mariti menſe natus eſt,nec eum legitimũ exiſtimat,impoſsibile ratus tanto tempore mulierem ventrẽ ferre,vt patet in §.vlt.in auth.de reſtit.& ea quæ in vnde.mẽſ.par. vbi Accurſ.hoc ita intelligit, vt ſi ſupra decimũ mẽſem,ſint tamẽ duo dies in vndecimo,ſit partus legitimus,arg.d.l.inteſtato.§.vlt.quæ loquitur de ſex menſibus & duobus diebus:quod & idẽ dicit ipſe Accurſ.in d.l.Gallus.in princ.in verbo,in decẽ menſibus.& illi aſſentitur Marius Salmonius vir planè & iuris & humanitatis doctiſsimus,in poſteriore loco,col.xv.verſ.quas quidẽ viſas.Natura enim quamuis eodem modo ſemper agat,& perfectè quidem agat,tamen plerunque non poteſt, vt dicit ipſe Salmo. ex Ariſtotele. Et his apertè ſuffragatur Hippocrates quẽ ſuprà ex Gellio citauimus.Sed antequam vlteriùs progrediamur, illud te admonitum velim lector candidiſsime. Nam quod,quiſquis is fuit qui primùm Iuſtiniani nouellas conſtitutiones, quas authenticas vulgò vocamus,è Græco(nam eæ Græcè ſcriptæ ſunt)traduxit,ita hũc locum vertit,vndecimo mẽſe perfecto peperit,ita enim legitur in vulgata editione quam habemus, id certè tale eſt in Græca conſtitutione,περὶ τὸ ἐνδέκατον μῆνα περαιούμενον ἔτεκεν. Quæ Gregorius Haloander ita interpretatus eſt,ſub finem vndecimi menſis peperit.quod ſignificat circa vel paulò ante finem, quãquam dictio ſub,nonnunquam & poſt ſignificat. Ego autem malim vertere ad verbum iuxta vel prope vel circa vndecimum menſem perfectum,ſiue etiam poſt vndecimum menſem perfectum. Nam περὶ præpoſitio accuſatiuo iuncta, vtraque hæc ſignificat, vt proinde ambiguum ſit in hoc text. vtrum intelligatur poſt menſem,vel prope menſem completum. Nec ij ſoli ſunt qui vltra decimum menſem partum differri negant.Nam & Ouidius lib.primo Faſto.loquens de anno,qui ex inſtituto Romuli erat decem tantùm menſium,hæc ſcribit:

Quod ſatis eſt vtero matris dum prodeat infans,
Hoc anno ſtatuit temporis eſſe ſatis.

Additq; quod & ad hunc locum pertinet:

Per totidem menſes à funere coniugis vxor
Suſtinet in vidua triſtia ſigna domo,

Quibus ſignificatur fœminas maritos mortuos decem menſibus ex lege lugere,& interim viduas manere debere:quod & tradit Plutar.in Antonio,& patet etiam ex l.ſi qua ex fœminis, quæ eſt ij.C.de ſecun.nupt,quo in loco tamen duo menſes additi ſunt.Idq; fiebat,ne,quia,vt dicit Bald. in d.l.2.puer geſtabatur in vtero decẽ menſibus, ideo oriretur dubitatio circa partum.l. cõſenſu. C.de repud. proindeque,ne inde naſceretur ſobolis confuſio.§. ſi verò altera, ibi, circa ſobolis confuſio

Vndecim mẽſium partus nullus.

In & intra eiuſdem ſunt ſignificationis.

Vndecimeſtris partus reiicitur à ſucceſsione.

Dictio ſub nõ nunquam ſignificat poſt. & præpoſitio quid ſignificet.

Tempus lugendi marito ex lege.

BIU Cujas

confusionem rationabilis est suspicio.& §.sic itaque,vers.& si mulier,ibi,propter seminis cõfusionem,in auth.de nupt.Ideo id tempus à morte prioris viri ad secundas nuptias statutum est.Hæc propè Bald.Cui adde tex.in l.liberorum.§.j.ff.de iis qui not.infa.ibi,prætor enim ad id tempus se retulit,quo vir lugeretur,qui solet lugeri propter perturbationem sanguinis.{Sed idem Ouidius, lib.ij.eiusdem operis:

Cur lugentur mariti.

Luna nouum decies implerat cornibus orbem,
Quæ fuerat virgo credita,mater erat. Et alibi eod.lib.
Luna resumebat decimo noua cornua motu,
Virq; pater subitò nuptáque mater erat. Et lib.iij.
Seu quia bis quino fœmina mense parit. Et lib.item v.
Iámque decem menses & puer ortus erat.}

Decimestris partus.

Nec Plautus in loco tantùm à Gellio citato,sed aliàs sæpe decimum mensem vtero portãdo prę finiuit.Nam & in Amphitryone ita infit:

Alter decimo pòst mense nascitur puer,
Quàm seminatus:alter mense septimo.

Tanquam scilicet ille decem mensium terminus absoluti ac perfecti partus sit omnium longissimus,hic septem mensium breuissimus.Idémque in ea ipsa fabula:

Amphi.Grauidam ego illam hìc reliqui,cùm abeo.Sosia.Hei perij miser.
Amphi.Quid tibi est?Sos.Ad aquam præbendam adueni domum,
Decimo pòst mense,vt rationem te dictare intelligo. Item in Sticho,
Nam illa in aluo menses gestauit decem. Et in Aulularia,
Nam tua gnata peperit decimo mense pòst. Et in Truculento,
Mater
Ancillas iubet,quoniam iam decimus mensis aduentat,
Aliam aliorsum ire,præmandare & quærere puerum,aut
Puellam,qui supponantur mihi. Et paulò post,
Amicam decimo mense pòst Athenas Atticas viso,
Quam grauidam reliqui meo compressu.

Ex quibus potest videri Plautus hunc terminum arbitratum fuisse cæteris esse frequentiorem, ac veluti ordinarium,quæ est Aristotelis sententia,vt postea dicemus.Sed & Terentius in Adelphis (nam hic locus frequens est apud Comicos)ita scribit:

Virgo ex eo
Compressu grauida facta est,mensis hic decimus est. {Et alibi in Hecyra,
Nam memini ab hinc menses decem fert.}

Sed & apud Theocritum illum Syracusanũ Idyllio 26.Alcmena de qua ex Plauto suprà scripsimus,testatur se Herculem decem mensibus in vtero gestasse. Huius enim in eam rem carmẽ est:

Μητέρι δυς παθέοντος, ἐπεὶ δέκα μῆνας ἔκαμνον.

Sed & idem mos in principio Idyllij xxxj. eundem Herculem decem mensium fuisse dicit, & Iphiclum vna nocte minorem:

ἡρακλέα δεκάμηνον ἔοντα πόχ' ἁμιδεᾶτις
ἀλκμήνη, καὶ νοκτὶ νεώτερον ἰφικλῆα. Et quæ sequuntur.{Et Euripides in Electra:
Δεκάτη σελήνη παιδὸς, ὡς νομίζετε.
Decima luna pueri,vt receptus mos est. Et Aristophanes in Cerealibus:
Δέκα μῆνας αὐτ' ἐγὼ ἤνισχον.
Decem menses ipsam ego gestaui. Quin & Virgilius in eam sententiam ecloga iiij.
Martri longa decem tulerunt fastidia menses. Et Canace Ouidiana in epistola ad Macareum:
Iam nouies erat orta soror pulcherrima Phœbi,
Denáque luciferos Luna mouebat equos,
Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores,
Et rudis ad partus,& noua miles eram. {Seneca in Thebaide ita facit Iocastam loquentem:
Per decem mensum graues
Vteri labores,pérque pietate inclytas
Precor sorores,&c.

In quo illud notato mensum pro mensium poni causa metri,vt alibi apud Ouidium. Plato autẽ libro v.de republ.nullum aliud legitimum pariendi tempus agnoscit,præterquàm decimum, & septimum.Arnobius lib. v. aduersus gentes tradit Agdestum mense decimo natum fuisse. Ante hos Homerus in hymno Mercurij scribit ipsum Mercurium decimo mense natum:

Τῇ δ' ἤδη δέκατος μεῖς οὐρανῷ ἐστήρικτο
εἴς τε φόως ἄγαγεν.

Nec tamen prætermittam quod scribitur Sapien.vij.post prin.In ventre matris figuratus sum caro decem mensium tempore,coagulatus sum in sanguine. Nec quod ab Herodoto scriptum est lib.v.de Aristone Lacedæmoniorum rege,quòd cum eius vxor circa legitimum pariẽdi tempus modum,exactis decem mensibus ei genuisset filium, cui Demaratus nomen fuit, eique sedenti in Basilica

BIU Cujas

in Basilica cum Ephoris quidam famulus nuntiũ nati filij attulisset. Is sciens quo tempore vxorem duxisset, deductis in digitos mensibus, negauit illum esse filiũ. quæ res postea in causa fuit, vt ipse Demaratus regno priuaretur. Verùm postea Herodotus ipse matrem ipsius Demarati loquentem faciens Aristoni per insciti am huiusmodi rerũ, id illi excidisse. Nam mulieres etiam nouem mensium, ac septem mensium partum edunt, non omnes decimum mensem explentes. Sed quoniam superius sæpe de Aristotelis sententia ex aliis scriptoribus locuti sumus, operæpretium nobis visum est, vt & quæ ipse scripserit proferamus. Is lib. problematon x. c. xlj. Solus, inquit, homo ex omniũ animantiũ genere varia generationis tempora obtinet. Nam & septimo & octauo & decimo mense in lucem venire potest. Cæteris tempus vnum perficiendi sine mora statutũ est. Quo in loco Petrus Aponensis illius interpres doctior quidem quàm elegantior, scribit illum omisisse nonum mensem veluti notissimum, & omnium frequentissimum. Sed & inibi rationem naturalem adducit quare octimestris partus non sit vitalis, ex Auicenna xxj. tertij. quam quia nondũ ad scripsimus, huc ponere voluimus. Nam embryon mẽse septimo ex vtero egressum affectat, quia eius membra iam sunt completa, nec illi satis est ex sanguine qui ad illum nutriendũ per secundinam defluit: nec satis quoque aeris: ideo plurimũ ad egressum colluctatur, atq; ob id fatigatũ reddi tur imbecillius. Igitur si necdũ refectis viribus octauo mense rursum eundem conatũ petat, oblæsum frequentius moritur. Quam & ipsam rationẽ posuit Albertus Magnus lib. de animalibus x. tract. ij. c. iiij. Subdit autem Apon. & aliam rationẽ astronomicam, quã nos suprà retulimus. Sed redeamus ad Aristotelẽ: qui & in lib. de natura animaliũ vij. c. iiij. Homini, inquit, multiplex pariendi tempus datũ est. Nam & septimo mense & octauo & nono parere potest, & quod plurimum, decimo: nonnullæ etiam vndecimũ tangunt. Fœtus qui maturiùs quàm septimo mense prodeat, nullo modo vitalis est. Qui septimo, vitalis quidem his primus exit, sed magna ex parte imbecillior: quare cunabulis ex lana eũ obuoluũt, & fasciis alligãt. Et paulò pòst, Qui autem mense octauo nascũtur, viuere atq; adolescere in terra Aegypti possunt, & quibusdã alijs locis, vbi mulieres fertiliores sunt, multosq; simul & ferunt facilè & pariunt, etiã si monstrosi sunt: sed locis Græciæ multi intereunt, nec nisi perpauci seruãtur: vnde fit vt si quis seruetur, non octauo mense natus existimetur, sed mulierẽ sui conceptus initiũ latuisse. Et paulò inferiùs, Simili modo & qui diuturniores, quàm vndecimo mense nasci putantur. latet enim mulieres conceptus initiũ, si cùm antè inflatus fuerit vterus, vt sæpe accidit, pòst coierint, atq; conceperint. hoc enim principiũ esse sui cõceptus existimant, quod simile indiciũ attulit. Idem præterea lib. de generatione animaliũ iiij. c. item iiij. Cæteris, inquit, animalibus vnũ est tempus ferendi vteri, homini plura sunt, quippe cùm & septimo mense, & decimo nascatur, atq; etiam inter septimũ & decimũ. Qui enim mense octauo nascũtur, & si minùs, viuere tamen possunt. Et eadẽ ferme adscribit Auicenna illius simia, tum in lib. ix. de animalibus, tum fen xxj. lib. iij. tract. ij. c. j. Sed & illud in priore loco præterea dicit virũ probum sibi retulisse atq; affirmasse, quampiã mulierem post decimumquartũ mensem peperisse puerũ, illiq; dentes statim enatos fuisse. Cæterùm vt ad alios transeamus, Alexãder Aphrodiseus & philosophus & medicus præstantissimus, si is est, quod Theodorus Gaza negat, scisc itatur in problematis lib. ij. c. xliij. Cur ἑπταμηνιαῖοι, id est, septimestres infantes sunt ζώσιμοι, id est, vitales, ὀκταμηνιαῖοι, id est, octimestres, nequaquã. Quoniam, inquit, septenarius numerus est perfectus, vt testatur Pythagoras, & Arithmetici & musici: octonarius autẽ imperfectus. Itaq; quod tunc prodiit, non aptum est ad vitã: qua ratione etiã monstra viuere nequeunt, quippe quæ nõ sint ex naturæ prouidentia, sed imperfecta, vel per inopiam, vel per redundantiã, & temeritatẽ materiæ in aliam formã contra legem naturæ cõficta. Nihil enim imperfectũ aut tempore, aut informatione, aut ortu à natura procreatur. ideo si quid tale erumpat, nec diuturnũ quidem est. Eduntur autem septimestres ob validissimã vim in vulua informatricem, quam is Græcè δύναμιν διαπλαστικὴν dicit, quæ vtilem moderatumq; sanguinẽ comperiens, fœtũ celeriùs explicat. sed si econtrario est, decimestres exeant necesse est. Numerum autem & septenariũ & denariũ esse perfectum multis probat, quæ mox ipse subiunxit, vt illic videre poteris. Asclepiades medicus tradit {Naxias mulieres, quæ scilicet eam insulam, quæ Naxos, inter Cyclades dicitur, inhabitant,} solas octauo mense parere solitas, fœtusq; illos vitales esse, Iunonis quidem, quæ puerperis & nascentibus præest, munere: vt quæ sicut Iouis liberis Herculem odio semper est prosecuta, ita Dionysium vnicè dilexit. In cuius gratiã mulieribus eius insulæ illi dicatæ hanc pariendi prærogatiuam dedisse eam affirmant. Aut, vt alij contendunt, quoniã Dionysius ipse ita sit in lucem editus. Ideoq; & ipse sempiterno partus sui testimonio idem suis euenire popularibus voluit. {Arnobius lib. v. cõtra hæreses tradit Cererem à Ioue delusam tauri forma, post mensem septimum peperisse Proserpinam, tanquam subobscurè sentiat de mense octauo.} Galenus in definitionibus medicis scribit ideo fœtus natos septimo mense viuere, octauo nequaquã: quoniam octo, numerus recens est cõiunctus, nõ autem iudicatorius. Septẽ, numerus superfluus, & non cõiunctus, sed iudicatorius. Soranus Ephesius & medicus & philosophus item celebratissimus, Isagogæ cap. xvij. Rationem, inquit, & perfectam hominis formã siue figurã hominis infans in vtero accipit quadragesimo die. Hos autem numeros, vt partus edatur, septies multiplicari oportet. Ita ergo quicunque in vtero materno figuram hominis accipit, in triceſimo die septimo in se nascitur. ergo septies duplices fiunt dies ducenti & decem, qui faciunt menses septem. Si quis autem die quadragesimo figuram hominis ac-

Octimestris partus cur nõ uitalis.

Octimestris in Aegypto.

Δύναμις διαπλαστικὴ.

BIU Cujas

ceperit,nono menſe intrante decimo naſcitur,hoc eſt ſepties quadrageni faciũt dies ducentos & octoginta vnum,qui faciunt menſes nouem,& dies decem. Ita ergo ſeptimo aut decimo menſe qui nati fuerint,vitales erunt:qui autem non impleuerit numerum,legitimus partus nõ eſt. Tullius lib.x.epiſtolarum ad Atticum,Tullia,inquit,mea peperit puerum : ἑπταμηνιαῖον εὐτόκησεν, id eſt ſeptimeſtrem fœliciter peperit. Et ſubdit, Quod quidem eſt natum, perimbecillum eſt. Nec prætermittendũ cenſuimus quod ſcripſit Philo Iudæus,ſi is eſt,de quo eſt illud Hieronymi prouerbium, ἢ πλάτων φιλωνίζει, ἢ φίλων πλατωνίζει, id eſt,aut Plato Philoniſſat,aut Philo Platoniſſat. Is Philo in libro antiquitatum ſcribit Deum præcepiſſe Sarræ, vt ea citiùs reſtituens Iſaac, quem conceperat,eũ redderet ipſi domino mẽſe ſeptimo.Et propterea,inquit,omnis mulier quæ peperit ſeptimo menſe,viuit filius eius. {Tullius autem lib.de natura Deorum ij. tradit Dianam quæ & ipſa Lucina eſt,adhiberi ad partus quòd ij matureſcunt aut ſeptem nonnunquã, aut plerunque nouem Lunæ curſibus,qui quia menſa ſpatia conficiunt,menſes nominantur.} Denique Abraham Euenarte Aſtrologus in lib.natiuitatis ita de hac re ſcribit ex traductione Petri Apoſtoli, Sunt,inquit,aliqui commorantes vſque ad decimũ menſem,quibus Mars dominatur, egre, diunturq; ex ventre,quoniam Mars naturaliter multis mouetur motibus,iſti tamen parũ viuunt. Natus autem in vndecimo menſe,quoniã tunc principatur Sol,magis viuit. In quo illi conuenit cum Auicenna lib.ix.de animalibus,quantum ad decimeſtres parum viuentes.Sed & tu præterea vide in hac re Halyabbatem lib.iij.theoricæ,c.xxxiiij.& omnino ipſum Petr.Aponen.Concil.differ.xlix.& è noſtris Socin.conſi.lxv.ſuper propoſita quæſtione,col.j.lib.iij. & Alci.lib.Paradoxorum iij.c.vij. Ex quibus omnibus facilè intelliges quid dicendum eſt in caſu de quo loquimur,& qui ad hanc l. noſtram pertinet,quidq; dicendum ſit in diſputatis à noſtratibus in d.l. Gallus, in prin.{An autem abortiuus faciat ceſſare priuilegium prælationis ſtatuti,& venter non natus,vide per glo.in l.ſi ventri,in princ.& ibi doctor.præſertim Franc.Ripam.ff.de priuileg.credito.}

Diana cur ad partus adhibeatur.

211 ¶Secundò intelliges procedere quod dictum eſt,morte filij, qui ſua natiuitate reuocarat donationem,eandem non reuiuiſcere niſi poſt mortem ipſius filij,aut etiam eo non mortuo (nihil enim quantũ ad hoc pertinet,referre videtur,niſi quòd maior eſt ratio in priore) pater diutiùs vixerit, permiſeritq; ſemper donatarium re donata vti,nec ſignum aliquod oſtenderit immutatæ ſuæ in ipſum donatarium voluntatis,nec aliquo pacto declarauerit velle donationem reuocari, propter illam ſequentem liberorũ natiuitatem,cùm id facere potuiſſet.Nam tunc cenſetur tacitè voluiſſe donationẽ ratam manere,non obſtante tali natiuitate,nec poterũt hæredes ipſius eam reuocare. Ita videtur voluiſſe Hoſt.in ſumma.tit.de dona.§.qualiter,verſi.hæ autẽ reuocationes.Nam cùm primùm enumeraſſet caſus in quibus donatio reuocatur,& in his caſum legis noſtræ, mox in d. verſi.ſubiungit has reuocationes eſſe perſonales,nec extẽdi ad hæredes donatorũ,qui in vita tacuerunt,per l.vlt.C.hoc eo.tit.& l.ſi pater tuus.C.de inoffi.teſta.& cap.vlti.extra de donatio.

Reuocationes non extendũtur ad hæredes donatorũ, qui in uita tacuerunt.

212 ¶Sed & hoc expreſsè in caſu noſtro voluit Bal.in l.j.col.vlt.verſi.ſed vlteriùs quæritur.C. de inoffic.don. Nam cùm pater,inquit,non reuocauit,videtur decedere in eadẽ voluntate,& ideo hæredes ipſius non poſſunt retractare,arg.l.vlt.hoc tit.& l.cùm tacitum.ff.de probat.Subiungitq; ad hoc facere l.noſtram,in illis verbis, reuertatur in eiuſdem donatoris arbitrio manſurum, quibus oſtenditur requiri declarationẽ voluntatis.arg.eorũ quæ not.in l.ij.ff.ſi age.vect. de qua re poſtea dicemus in verbo,reuertatur. Ex quibus Bal.rationibus potes intelligere,quòd licèt loquatur in eo caſu,cũ filius ante patrẽ mortuus eſt,videatur tamen intelligere, etiam ſi mortuus non fuerit, cùm & hic rationes illius obtineãt,ſicuti & Hoſt.Sed & idem quoq; voluit Saly.in l.ſi totas,paulò ante ſi.C.de inoffi.dona.Imo.qui hoc dicit eſſe æquum,in c.vlt.col.vj.verſi.quærit etiam Bart. extra de donat.Raph.Co.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.ij.Pau.Caſt.in l.ij.ad ſi.C.de poſth. hære.inſtit.vbi ita intelligit,vt ſuprà diximus,videlicet ſi donãs poſt natiuitatem declarare & aliter diſponere potuit,& nõ diſpoſuit.Aliàs enim ſi id facere nõ potuit,quia fortè ſtatim factus eſt furioſus,certè irrita manet donatio.Idem præterea voluit Corn.conſi.ccxxxiiij.placent mihi,poſt prin.lib.ij.vbi nuncupatim refert & ſequitur Bal.vbi ſuprà & idem Corn.conſi.iiij.dubia ſatis,col. v.verſi.cõcurrit etiam,lib.iij.vbi dicit quòd pater diu tacendo,& permittendo donatariũ poſt natiuitatem filiorũ ipſius vti re donata,præſtat vrgentem coniecturam tacitæ voluntatis,quòd noluerit recedi à donatione,per id quod in ſimili dicit gl.in l.athletæ.§.dat remiſsionẽ,in verbo, niſi priuſquam.ff.de excuſ.tuto.quod ſi tutor datus in teſtamẽto poſtea contrahat inimicitias capitales aduerſus teſtatorem,ita vt ob id cenſeatur teſtator huiuſmodi tutelã reuocaſſe,per tex.ibi,tamen ſi diu poſt eas inimicitias ſtetit,& potuit reuocare teſtamentũ,& nõ reuocauit, ſatis videtur remiſiſſe,& ita in ea datione perſtitiſſe,arg.tex.optimi in l.in confirmando,& in l.vtilitatem.ff.de confirm.tuto.& in l.tres tutores,in fi.ff.de adminiſtratio.tuto. Idem etiam voluit Guid.Pap.ſing. cccxxxix.incip.diſpoſitio.l.ſi vnquam.& Socin.conſi.cxxvj.viſum fuit,col.v.verſic.quòd autem etiam fauor,lib.iij.vbi loquitur quãdo filius ante patrem mortuus eſt.& Iaſ.in l. ſi mater,col.j.C. de inoffi.teſta.& in auth.ex cauſa,col.vlt.C.de liber.præter.& Stepha.Bertr.conſi.lxxxiij.Chriſti, &c.viſis tribus,col.ij.lib.ij.& conſi.cclxxxiiij.viſo caſu,in fi.eod.lib.ij.

De eadem re.

213 ¶Et hanc ſententiam confirmat quod in ſimili dicitur,quòd licèt ſecundùm opin.Bartol.ſi pater in teſtamento præterit ignoranter poſthumum,aut iam natum,non conſeruentur legata ex authen.ex cauſa.C.de liber.præter.ſed reuocentur ex diſpoſitione l.noſtræ,vt ſuprà latè diximus in verbo,

Legata quomodo conſer-

verbo,donatione largitus. in xiiij.q.tamen si pater post natiuitatem posthumi,aut posteaquã notitiam habuit iam nati,diutius vixit,habuitq; potestatem mutandi testamẽti,nec tamen mutauit, censetur velle in eadem priori voluntate decedere,& ita legata ipsa rata firmaq; manere, vt voluit Iacob.Bel.in sua disputat.incip.quæritur quare pater,quam ponit post l.iij.C.de liber.præter. & Ang.consi.xcix.viso themate prædicto,col.vlt.per text.in l.tractabatur.ff.de testa.milit. & expressiùs Pau.Cast.{in l.sicut certi,col.vlt.versi.secundò nisi postquam.C.de testa.milit.} in l.j.C. de posthu.hære.instit.vbi ita dicit se consuluisse,sicuti verè fecit,consi.cc.clarum est testamentũ, in fi.lib.j.& iterum consi.xv.incip.à secundo quæsito,col.iij.versi.per confirmationem prædictorum,lib.ij.rursumq; consi.cclxxj.quanquam multa.col.vlt.eo.lib.ij.& consi.cccxxij.in casu suprascripto,in fi.eo.lib.ij.& vbique allegat id quod voluit glo.in d.§.dat remissionem.& d.l.tractabatur.& præterea l.iij.C.de inof.testa.& etiam quod voluit Bart.in l.lex Cornelia,in fi.ff.de vulg.& pup.vbi loquens in casu illius legis dicit quòd si pupillus viuo testatore mortuus est,& pater nõ habuit tempus prouidendi ac mutandi,& non fecit,tunc,inquit, lex præsumit quòd testator voluerit quòd substitutus pupillariter succederet,per l.quòd si filius.ff.de capt.& postli.reuer. Subiungitq; hanc distinctionem haberi in d.l.tractabatur,idq; probari in d.l.iij.C.de inoffi.testa.Cuius sententiam in ea re secutus est & idem Pau.in d.l.lex Cornelia.Et idem quoque voluit Bart. ipse in l.j.col.vj.versi.vlteriùs quæro pupillus.ff.eo.de vulgar.& pupil.& in d.l.tractabatur,& in l. neque.§.vlti.ff.de testa.milit.& Card.Flor.in c.Raynutius,in materia compẽdiosæ substitutionis, extra de testa. Sed tu de hoc vide omnino recentiores in d.l.j.ff.de vulg.& pupil.

uentur in irrito testamento.

214 ¶Nam quantum ad casum d.authen.ex causa,vt eò redeamus, vnde paulum digressi sumus, id quod suprà diximus,voluit etiam Roma.eadem in id allegans,consi.cxxij.circa id quod effectualiter,col.ij.versi.primo quia post conditum.& Alex.consi.cxxiij.discussis hæsitationibus, col.vlti. versicu.& hanc opin.lib.j.& consi.xxx.ponderatis his,col.j.versic.& subiungit,lib.iij.& consi.seq. eiusdem princ.col.ij.versic.& quod dicta clausula,eo.lib.iij.quibus locis allegat etiam quod voluit Bart.in l.j.in prin.in j.quæst.secundi effectus.ff.de vulg.& pupil. Idem quoque voluit ipse Alex. consi.cxlij.circa primam dubitationem,col.j.lib.ij.quod errore impressorum repetitum est consi. ciij.lib.iij.& iterum consi.50.lib.vj.& Corne.in d.auth.ex causa,col.xj.in vij.limit.& ibi Iaf.qui tamen dubitare videtur,in col.pen.& idem Corn.consi.cxix.videtur primo aspectu, ad fin.lib.ij.& consi.ccxliij.videtur prima facie dicendum,col.vj.eo.lib.ij.& consi.clviij.pro decisione,col.penul. lib.ij.& consi.cxxiij.in hac consultatione,col.iij.versic.item concurrit,lib.iij.& consi.cl. prima facie,col.j.versi. & maximè cùm dictus testator,eod.lib.iij.& consi.ccxxv.antequam aggrediar, col. pen.versic.cum itaque in casu nostro,eo.lib.iij.Barb.consi.liiij.illud in medium afferam, col.pen. lib.iij.& Iaf.in d.l.si mater,col.ij.C.de inoffic.testam.& D. Guil.Bened.in repetit.c.Raynutius, in glo.super verbo,in eodem testamento relinquens,la j,num.247. {Philip.Dec.latè consil.ccccxc. visis & circunspectis,colum.iij.versic.venio ad secundum.}

De eadem re.

215 ¶Ad quod item optimè facit quod voluerũt multi multæ authoritatis viri,id scilicet quod dicitur donationem & feudum reuocari posse ob ingratitudinem aut feloniam, vt nostri appellant, per donantem aut dominum tantùm,non etiam per hæredes eorũ.Vt de primo est tex.in d.l.vlti. infrà eo.& in c.vlt.extr.de dona.Et de feudo voluit glo.in l.omnimodo.C.de inof.testa.{& in c.j. §.item si fidelis,in verbo,concubuerit,& ibi Bal.& alij,tit.quib.mod.feud.amit.} cum simil.procedere ita demum,si donans siue dominus ipse sciuerit,& habuerit spatium reuocãdi. Nam si non fecerit,id videtur remisisse. Ita voluit Io.And.in d.c.vlt.col.pe.in glo.vlt.per illum tex.in verbo, placuit,& ibi etiam Io.Cald.in rep.col.iij.& Collect.col.vlt.versi.quid si vassallus,& Imo.col.vij. versi.in ea glo.in fi.dicit.& Pet.Anch.& Panor.col.pen.versi.in glo.vlt.& iterum versic.in eadem glo.extra de donatio.{Et idem Io.And.in addi.Spec.tit.de feud.§.vlt.col.ij.} Petr.Iacob.tit.de cau. ex quib.feud.amit.col.vij.versi.item tacite.& Cyn.& Salyc.in l.j.in fin.C.de reuocan.dona.And. Iser.Iac.Bel.Bal.& Iac.Aluar.& Card.Alex.in c.j.§.porrò,tit.quæ fuit prima cauf.benefi.amit.Iac. Bel.in j.§.item si fidelis,{& ibi Aluarot.} titu.quib.mod.feud.amit.& Salyc.in d.l. omnimodo, in fin.prin.& in l.vlt.{C.de adult.& in l.vlti.}in fi.C.de reuoc.donat.& Panor.consi.iij.nitar in præsenti,in ix.q.lib.ij.& Ro.& Alex. qui hoc dicit sing.in l.rei iudicatæ.ille col.ij.versi.hic,& pro Romano.ff.solut.matr.{idem Alex.consi.clxxxix.in causa,col.ij.versi.imo fortius,lib.vj.} Fran.Aret. consi.xiiij.viso & diligenter considerato,col.vlti.{Carol.Ruin.consi.clix.quia intra.col.iiij.versic. ad istud,lib.j.} Catel.Cot.qui etiam dicit sing.in memor.incip.donatio perfecta.& iterum in memor.incip.vasallus potest priuari.Franc.Curt.iunior,in tracta.feud.in penul.q.quartæ partis,in fi. {Zazius in epito.feud.parte x.quæ est de feudi amissione,char.ix.versi.è diuerso si dominus, de quo tamen vide Bald.in d.l.rei iudicatæ.§.j.ff.solu.matr.}

Feudum & donatio à quibus reuocari possunt.

216 ¶Idemq; è diuerso,si dominus non reuocauerit fundum beneficiarium à cliente, qui ipse ingratus aduersus eum fuit,non poterit ab hærede ipsius reuocari,vt voluit glos. in d.l. vlti. infrà hoc eodem tit.quam sequuntur Cyn.Bald.& Ange.ibi,& Rapha.Co.consi.clxiiij. prælatus certæ ecclesiæ,col.iij.{& Mart.Laud.in cap.j.tit.de lege Corradi,& Caro.Ruin.d.consi.clix.vbi suprà lib.j. & consi.clxv.Iesu Christi,col.v.num.20.eod.lib.j.} cum simil. Ita tamen,si dominus sciuerit ingratitudinem illam viuente cliente,& habuerit facultatem reuocandi ab eo:aliàs poterit & ab hærede,ex sententia Ioan.And.in addit.Spec.tit.de feud.§.vlt.col.ij.& Bal.in l.imperialem.§.insuper,

Ingratitudo aduersus dominum.

BIU Cujas

col.vlti.versi.considerata tamen,& iterum versi.ex his etiam apparet,tit.de prohib.feud.alie. per Feder.col.j.& in d.c.j.col.vlt.versic.secundò quærit glo.tit.quib.mod.feud.amit.& Panor.d.cons. iij.& Petr.Iacob.vbi suprà,versi.item econtra.& Pau.Cast.consi.xlvj.viso & examinato,col.ij.lib. ij.{Zazius,vbi suprà. Sed huic contradicit Carol.Ruin.consi.clix.vbi suprà.}

217 *Vtrum in casu adulterij dissimulati per maritũ, hæredes ipsius conqueri possint.*

¶Sed & idem propè in casu adulterij dissimulati,siue non vindicati à marito, dum quæritur an hæredes ipsius mariti possunt conqueri,ad lucrandũ vxoris adulteræ dotem,vt scilicet non possint si maritus resciuerit,& potuerit conqueri,nec fecerit,aliàs possint, voluit & consuluit Bald. consi.cccliij.ista dos debet restitui,lib.iij.& Sign.consi.50.in quæstione.& ipsius authoritate Card. Alex.in c.plerunque,in secunda quæst.extra de donat.inter virum & vxor.{Saly.in d.l.vlt. col.j. versi.succesiue.C.de adult.} Rom.Alex.& Franc.Aret.in d.l.rei iudicatæ.§.hæredi.ff.solu. matri. licet alij generaliter tenuerunt non posse hæredem conqueri,siue maritus sciuerit, siue ignoraue rit,vt per Bal.sibi contrarium,Imo.Pau.Cast.in d.§.hæredi.& Bald.in l.cùm mulier,in xv.oppo. & ibi Imo.col.viij.eo.tit.{& eundem Bald.sibi contrarium consi.clxxxij.Petr.lib.iij. & Fran.Rip. in l.ij.col.iij.nu.10.eo.quoque titul.} de quo & nos latè diximus in nostris consuetudinibus,titu. xxvij.in §.j.in glo.vij.in vlti.q.Et idem econtrario,vt scilicet maritus nõ possit mouere quæstionem hæredibus vxoris de adulterio ipsius,cùm non conquestus est in vita ipsius vxoris,si tamen ipse sciuerit:secus si ignorauerit,vt voluit Bald.in l.libertatem,quæ est vlti.C.de aduit.

218 *Vxori relictũ imperfectum propter filiũ, quomodo perficiatur, si is uiuo testatore decesserit.*

¶Facit & quod in simili scribit Paul.Castr.consi.ccxviij.quòd vxor quondam,col.j.versi. confirmantur autem prædicta,lib.j.quòd si testator habens filium,reliquit aliquid vxori,quod fortè nõ haberet vim pleni vsusfructus propter filium,sed si filium non habuisset,idipsum comprehenderet,secundum not.in authen.quod locum.C.si secun.nup.muli. Certè si filius viuo testatore decesserit,idque sciuerit ipse testator,& habuerit facultatem mutandi testamenti,nec tamen mutauerit,credendum est eum voluisse testari,ac si filium non habuisset,arg.not.in d. §. dat remisionem. & aliorum suprà allegatorum. quod not.ad id quod suprà diximus in hac eadem quæstio. versi.clxij.incip.à quibus non longè abest.

219 *Legatum conditione defecta extinctum quando debeatur.*

¶Denique huc spectat & quod ab eodem Pau.consultum est consi.ccxiiij.cuius est initium, Ego Paul.de Cast.in lib.j.quòd si quis suo testamento quicquam legauerit pro maritanda puella,si ea viuente testatore maritetur,extinguitur legatum,secundũ Bart.post Dy.in l.Lucius,la j.ff.de leg. ij. Si tamen postea testator qui sciuit illam nuptam,& potuit mutare testamentũ,non tamen mutauit,videtur decedere cum eodem testamento,& debebitur legatum ac si ea nondum nupsisset, per glo.in d.§.dat remisionem,& not.per Bart. in d.l. lex Cornelia. Et idem se & aliàs quoque consuluisse,vt verè fecit consi.cxlviij.proponitur in facto,in fin.lib.ij.etiam per not.in d.§.dat remisionem. Et ad hæc omnia bene facit text.in d.l.si mater.C.de inoffi.testam.

220 *An confirmentur legata si testator cùm posset,non mutauerit testamentum.*

¶Contrarium tamen in casu d.authen.ex causa,vt videlicet non confirmentur legata,etiam si testator diutiùs vixerit,& potuerit mutare testamentũ,nec mutauerit,voluit expresse Bart.consi. ccx.omne illud,versi.& per hoc non obstat.& consil.ccxxxv. Lapus fecit testamentum,subdens quòd illa coniectura quam suprà pro contraria parte adduximus,tunc assumitur, quando alij filij sunt instituti,secus quando extranei,per d.l.iij.C.de inoffi.testa. Sed & posito,inquit,quòd testator hoc voluisset in illo medio tempore,tamen ista voluntas non fuit legitima,nec facta etiam solenni numero testium,& sic est nullius momenti. Idem quoque voluit Ange.in l.idemq; erit. quam legit cum l.qui iure.ff.de milit.testa.vbi ita dicit consuluisse collegium Perusinum. & rursum in l.j.C.de codicil.vbi item dicit.& in l.j.ff.de iur.codicil.& consi.cviij.ista quæstio principaliter,col.vlti.dicens de hoc esse text.si rectè & sanè intelligatur,in d.l.tractabatur.ff.de milit.test. Nisi,inquit in postremo loco,constare possit ex aliis indiciis, quàm ex diuturnitate & potestate mutandi,quòd testator voluit cum eodem testamento decedere,per text.in d.l.idemq; erit. Et si dicis:Ergo nuda voluntate conficitur testamentũ,contra l.hac consultissima.C.de testa.Respondeo non id mirum esse,quia non conficitur de nouo,sed iam confectum & infirmatum validatur,quod facilius fieri potest.l.qui ex liberis,quæ est pen.§.testamento.ff.de bon.poss.secund.tab. vbi est optimus text. Idem etiam voluit ipse Angel.consi.cccclxiij. Pierius fecit suum testamentum,col.iiij.per d.l.tractabatur, & Franc.Aret.in l.Titius,in prin.col.vlti.ff.de liber.& posthu.vbi de hoc dicit esse meliorem text.quàm in d.l.tractabatur,videlicet in l.si filius.ff.de testa.milit.vbi quando nato posthumo ignoranter præterito à testatore,ipse testator vult decedere cum eodem testamento,videtur nouum testamentum facere,& ex hoc conualescit tanquam denuo factum.& hoc quidem in milite toleratur,qui potest testari vt vult: sed in pagano, licèt ex hoc quod non mutatur,videretur induci noua voluntas,tamen inutiliter induceretur,per alium text. quem tamen ipse non allegat,in §.ex eo autem,Instit.quib.mod.testa.infir. Subiungitq; Franc. Aret. vbi suprà,illam quam suprà diximus Ang.exceptionem. Et iterum idem Franc.Aret.consi.xcij. viso legato,col.iij.versi.nec potest releuare,vbi & ad hoc dicit tex.sing.in d.l.si filius,in versic. si verò militante.quem tamen dicit à nemine alio allegatum.sed & ad hoc allegat text.in l.à filio.§. Seia. ff.de adimen.lega.vbi & ex inimicitiis superuenientibus censentur adempta legata: & si testator postea codicillos fecerit,in quibus ea legata expresse non ademerit, tamen remanent adempta. Allegatque etiam ideo præsumi testatorem tacuisse,quia sciebat sibi esse prouisum iuris remedio aduersus prouisionem ante factam, sicut dicimus de creditore qui tacet, quia scit, ius suum semper

Miles testatur ut uult.

Legata censentur adempta ex inimicitiis.

BIU Cujas

ſemper ſaluum manere.l.ſicut.§.non videbitur.ff.quib.mod.pign.vel hypo.ſol. Cui adde & tex. in l.an inutilis.ff.de accept.cùm dicitur,fingamus eum qui accepto ferebat ſcientẽ prudentemq; nullius eſſe momenti acceptilationem,quis dubitat non eſſe pactum,cùm ſenſum paciſcendi nõ habuerit:Rurſum idem Franc.conſi.omnium nouiſsimo,eleganter & ſubtiliter,col.iij.in ſecundo dubio,vbi & hoc dicit probari non cauillando,vt ipſe dicit,literam,in auth.vt nouæ fac. conſtit. verſi.& non accuſandos,& verſic.ſeq.vbi dicitur, quòd ſi aliquis fecit teſtamentum ante ius nouum cõditum,ſecundum formam iuris veteris,& poſtea viuo teſtatore fiat lex noua,qua ſtatuitur valere teſtamentum ſine noua quapiam forma,valet illud teſtamentum priùs factum ſine illa forma noui iuris, nec debet imputari teſtatori,quòd poſt legem nouã ſuperuixerit, & habuerit tempus mutandi teſtamenti. Et quòd iſte ſit ſenſus illius text.attende,inquit, ad rationẽ quæ in eo tex.adiicitur. Nam ideo non debet imputari, quia poſſe facere teſtamentum,non in nobis eſt,non enim ſemper poteſt aliquis teſtari,cùm aliquando repentina morte impediatur. Ex qua ratione hoc infertur,quòd licèt prima fronte non appareat aliquem fuiſſe impeditũ, cùm videatur habuiſſe tempus mutandi teſtamenti,quia tamen ſæpe contingit aliquem impediri, iſta ſola poſsibilitas excuſat. nam etiam poteſt eſſe quòd teſtator non mutauit teſtamentum,quia ſperabat ſe ſemper diutiùs victurum. Poſteaq; reſpondet ad d.l.tractabatur, & ad.l.iij.C.de inoffi.teſt. vt ibi videre poteris. Idem præterea voluit Barb.conſi.lx.illud afferam in medium, col.iij.& ſeq. lib.ij.& Soc.conſi.xciij.teſtamentum præmiſſum,ad fin.lib.iiij.vbi & illam Ang.exceptionem approbat. Et Iaſon ſibi in eadem l.contrarius,in d.auth.ex cauſa,col.v.verſi.amplia eam procedere, vbi hoc reputat ſing.& ſolum Franc.Aret.allegat.d.conſi.xcij.& Steph.Bertr.qui & illum vnum allegat,conſi.clxx.ponitur in facto,col.iij.verſi.nec opponat,lib.j.& D.Bene.etiam eodem in loco ſibi contrarius,in d.c.Raynutius,in verbo,in eodem teſtamento relinquens,le j. nu.232. extra de teſtam.& nouiſsimè Anto.Rubeus conſi.cxxv.præſens caſus.

221 ¶Et quia hi omnes loquuntur in caſu dictæ authen.ex cauſa, vt iam diximus:non deſunt etiam qui idem aſſerunt in caſu noſtræ l. Is eſt Bal.qui omnia eſt in omnibus,conſi.ccxxxix.cuius initium eſt,quia vltimus paſſus,col.ij.lib.iij.vbi illud expreſsim dicit, quòd cùm reuocata ſit donatio natiuitate liberorum ex hac l. idque ſciat pater qui donauit, aut certè ſcire præſumatur, non videtur in ea re perſeuerare,quæ iam nullius erat momenti,arg.leg.non ſolum.ff.de actio.& obli. Adeò eſt Bald.ingenio feraci ac fœcundo,vt nihil non ab eo diſcuſſum ac diſputatum ſit. Porrò Guido Pap.deciſ.ccxiij.reuocatio,col.ij.verſicu.an reuocatio,in ea quoque eſt ſententia,vt hæres reuocare poſsit ex hac l.etiam ſi donans tacuerit.

Idem dicẽdum in caſu huius legis, quod in caſu authent. ex cauſa.

222 ¶Sed & hic paululum attende lector. Nam hi caſus,ſcilicet d.authen.ex cauſa,& noſtræ l.videntur admodum diuerſi in ea re de qua loquimur. Nam quantum ad caſum d.auth. teſtamentum non ex ſola præſumpta voluntate,ſed de iure communi rumpitur natiuitate poſthumi præteriti. Ideo ſi teſtator id reſciuit,& potuit confirmare,non confirmando poteſt videri noluiſſe vt teſtamentum valeat,aut certè aliquid ei poteſt imputari,quod ſibi non proſpexit,ſi videbat valere. Hic autem donatio reſcinditur non de iure communi,ſed ſpeciali & exorbitanti,vt latè diximus ſuprà in verbo,libertis:idque ex veriſimili mente donatoris,quæ hîc ceſſare videtur, nõ ex eo ſolùm quod nihil dixit,aut declarauit de reuocatione donationis,ſed ex eo quoque, quòd permittit donatarium vti fruiq; re donata poſt natiuitatem filij:quod veriſimiliter non faceret,ſi eo eſſet animo,vt donatio reuocaretur,arg.leg.cùm de indebito.ff.de prob. Quæ res non procedit in teſtamento,ex quo ij quibus aliquid relictum eſt, nihil viuo teſtatore conſecuti ſunt. Propterea cùm vltra diuturnitatem temporis in hoc caſu illud interuenit:certè poteſt dici ſatis eſſe ad præſumendum donatoris animum,ſecundum illam Angel.exceptionem,d.conſi.cviij.quam nuncupatim ſequuntur & approbant Franc.Aret.& Socin.vt ſuprà diximus.

Solutio contrarij. Caſus diuerſi.

223 ¶Item non hîc procedit ratio,quam Bartolus,& alij plerique adducũt de voluntate minùs ſolenni, quia donatio ſola voluntate, id eſt ſolo conſenſu perficitur,nec alia ſolennitas requiritur, vt in teſtamento. Ideo in hoc caſu noſtro putarem conualeſcere donationem,ſi pater poſt natiuitatem filij diutiùs vixerit,nec aliquid de reuocatione donationis declarauerit, præſertim ſi filius qui eam ſua natiuitate reuocarat, mortuus eſt viuo teſtatore,iſque habuit ſpatium declarandi. Nam ſi filius adhuc viueret,non tam facilè præſumerem patrem velle donationem ratam manere. Et cùm multi ſint huius ſententiæ,quos ſuprà in principio huius limitationis retulimus, nemo,quem hactenus legerim, niſi me fallat memoria,expreſsè contradicit, præter Bal.d.conſi. ccxxxix.lib.iij.quem non mireris cæteris contradicere,qui ſibi vbique contradicit.

Donatio an ſolo conſenſu perficiatur.

224 ¶At ceſſantibus iis quæ diximus,quia ſcilicet pater non habuit tempus aut facultatem declarandi,ſiue quia ſtatim obiit nato aut mortuo filio,ſiue quia fortè ignorauit natum ſibi filium. Certè quanuis ipſe non declarauerit velle donationem reuocari,poterit tamen hæres illius hoc ipſum declarare,atque vti huius l.beneficio,vt ſatis intelligunt omnes quos etiam pro priori parte allegauimus.Et ſecundum hoc intelligi etiam debent Albe.& Ang.qui hîc in noſtra l.dixerunt ſimpliciter non requiri declarationem patris de reuocatione,quanuis alię reuocationes non fiant niſi expreſsè,& donatore viuente,quaſi hoc ius reuocandi ex noſtra l.tranſeat ad hæredes.

De eadem re.

225 ¶Tertio intelliges quod diximus donationem,quæ natiuitate filij eſt reuocata,non conualeſcere morte illius,vt procedat in donatione in qua etiam locuti ſumus. Secus verò in legitimatione,

Legitimatio quatenus re=

BIU Cujas

uocetur, & quando uires reassumat.

quæ licèt secundũ multos, vt suprà diximus in verbo, donatione largitus, in xvj.q. reuocetur saltem quantum ad effectum succedendi per natiuitatem liberorum, vt quælibet alia donatio, ex l. nostra: tamen si postea legitimi, qui eam sua natiuitate reuocarant, moriantur, reassumit legitimatio hanc succedendi vim, quam amiserat illa legitimorũ natiuitate, ita scilicet, vt succedat legitimatus patri, ac si nullus ei post legitimationem legitimus natus fuisset, vt pulchrè ac sing. consuluit Pau. Cast. cons. xxij. cuius caput est, visis omnibus quæ narrantur, col. j. lib. ij. ar. l. posthumus. ff. de iniust. testa. Nam si conualescit, inquit, testamentum, quod posthumi natiuitate omnino ruptum est, multò magis legitimatio, quæ rupta nõ fuit, sed tantùm diminuta quantũ ad effectum succedendi extantibus legitimis, ne illis fieret præiudicium, hunc effectum recuperat, cessante ea causa. Subditq; etiam idem videri, si post mortem patris filius legitimus moriatur, antequam ipsi patri succedat, ar. l. j. §. sed si sint. ff. ad Tertul. Licet secus sit in testamento. l. filius qui in potestate. ff. de liber. & posthu. De qua re etiam diximus in d. xvj. q. nu. 320. incip. nec illud prætereundum.

Legitimatio nunquam rupta, sed diminuta.

226 An unus filius sufficiat. Pluralis numerus plures requirit.

¶Sed de his satis. Nunc autem quærendum ducimus, quoniam verba quæ nunc interpretamur, sunt in plurali numero enuntiata, videlicet suscepерit liberos, vtrum necesse sit plures filios suscepisse, an verò vnus tantùm etiam reuocabit? Et videtur quidem primùm aut duos aut plures requiri, per text. in l. vbi numerus. ff. de testibus. & l. qui quartam. §. vlti. & ibi Bart. ff. de legat. j. & l. legato. §. qui plures. ff. de legat. ij. iuncta l. Mæuius. §. cum qui, le ij. & ibi glo. in verbo, eandem rem, eod. tit. & Liij. in princ. versi. quod si ita, & ibi Bart. ff. de annu. lega. & l. j. ff. de opti. leg. & l. vlt. & ibi Bart. ff. ad Trebel. & l. libertas. §. vlti. & ibi Bart. ff. de manu. testa. & l. inter illam. §. vlti. ff. de verbo. signifi. & cap. is cui. §. j. de præb. lib. vj. & c. pluralis, de reg. iur. eo. lib. & in c. j. post princ. tit. de notis feud. Quibus planè probatur, pluralem numerum vno minimè esse contentum.

227 An iussus distribuere inter pauperes, possit in unũ tantùm distribuere.

¶Ideo Bart. in d. l. j. ff. de opti. leg. dicit, quòd iussus distribuere inter pauperes, nõ potest in vnum tantùm distribuere. quod & voluit Bald. in repe. l. j. col. xj. versicu. iuxta hoc quæritur an isti. C. de sacro. eccle. & Paul. Castr. consi. xcij. super primo quæsito videtur dicendum quòd testamentum, col. ij. versi. secunda inspectio, lib. j. & Philip. Dec. consi. cccclxxj. iuridicam, col. ij. versi. secundo. De quo tamen quia non omnino est sine dubio, vide Bald. in repe. leg. j. col. vlti. versic. sed an executor. ff. de leg. ij. & in l. vnum ex familia. §. itaque, & ibi Raph. Co. & ipsum Paul. in §. si duos. ff. eo. tit. & ipsum Bal. consi. clxij. quidam Franciscus, in ij. dubio, lib. v. & eundem Pau. in l. cùm quidam, col. ij. versi. nota etiam dum dicit. ff. eod. Rom. sing. cccclj. testator dicit. & Alex. in l. Gallus. §. quid si is. ff. de liber. & posthu. & in d. l. qui quartam. §. j. ff. de legat. j.

228 Vtrum statutum loquens de hominibus armatis, habeat locum in uno armato.

¶Sed illam Bart. sententiam fulcit, quod à Bald. proditũ est in l. iubemus. §. sinautem. C. ad Treb. quòd statutum eos certa pœna multans, qui domum alterius ingrediuntur cum hominibus armatis, non habet locum in eo qui ingreditur cum vno tantùm armato, cùm statutum pluraliter loquatur de hominibus armatis, & eò grauior maiorq; est iniuria, quò à pluribus admittitur. l. si plures serui. ff. de iniur. quam ad hoc dicit not. & sequitur Philip. Dec. d. cons. cccclxxj. vbi suprà. Super quo tamen vide text. quem pro alia parte citabimus, in l. ij. §. homines, versi. sed & si vnus. ff. vi. bo. rapt. vbi ita scribitur. Sed si vnus homo coactus sit, adhuc dicemus homines coactos esse. Nisi dicas ibi text. loqui de damno, non de iniuria personæ. Nam damnum non augetur ex multitudine, sicut iniuria, vt quibusdam placuit. Sed huic aduersatur Tullius in oratione pro Cecinna. Si tu, inquit, solus, aut quiuis vnus cum scuto, cum gladio impetum in me fecisset, atque ego ita deiectus essem, auderésne dicere interdictum esse de armatis hominibus, hîc autem hominem armatum vnum fuisse? non, opinor, tam impudens esses. Nam vt dicit paulò pòst, in his causis non verba veniunt in iudicium, sed ea res cuius causa verba hæc in interdictum coniecta sunt. Et iterum paucis interiectis, Non maior est iniuria si pluribus armatis, quàm si vno armato sit. Et alia multa in eam sententiam scribit, quæ tu videre poteris.

229 Protestatio quæ debet fieri in præsentia bonorum uirorũ, an rectè fiat coram uno.

¶Et quod idem scribit in c. j. extrà de appel. non satis esse, protestationem, quæ ex eo c. debet fieri in præsentia bonorum virorum (sunt enim verba illius cap.) fieri coram vno, propter illa verba pluralis numeri. Et eum sequitur Præpo. ibi. & Nico. Eueral. in locis legalibus, in loco à numero, in princ. Sed tu tamen de hoc vide, vt quod etiam dubium est, Panor, Peru. & Philip. Dec. ibi, & Specu. locis à Panor. citatis, & Lapum allegat. xxxix. incip. an valeat appellatio, post medium, & vide quæ dicam infrà num. 249. & hinc quoque manat.

230 Aliud exemplum de numero plurali.

¶Sed redeamus ad Bald. qui consil. ccxlij. cuius exordium est, factum tale est, quidam B. habuit gratiam, lib. iij. consuluit mandatum papæ de prouidendo alicui de beneficio spectante ad collationem quoruncunque non habere locum in beneficio spectante ad collationem vnius tantùm, per d. l. vbi numerus.

231 Item aliud.

¶Huc etiam spectat responsum Oldra. consi. cxlij. cuius caput est, factum tale est, testator habens vxorem prægnantem, quòd si testator substituit sororem posthumis, si ij decederent in pupillari ætate, non est locus substitutioni, si vnus tantùm posthumus natus sit, & decedat in pupillari ætate, & censetur esse casus omissus. Quod quidem consil. ad verbum propè transcripsit Ioann. And. illius discipulus sine magistri mentione, quod illi ferè est perpetuum, in addi. Specul. titu. de testam. §. j. colum. penulti. versic. quarta quæstio. De quo tamen tamen vide Franc. Areti. qui hoc reputat sing. in l. placet, col. ij. versicu. pro ista conclusione. & Andr. Alciat. lib. iij. de verbo. signifi. in iij. quæst. quarti axiomatis, quartæ regulæ princ.

¶ In

BIU Cujas

232 ¶In quam etiam sententiam Ang.cons.lvj.quidam non suppositus,tradit quòd in statuto Florẽtiæ cauente non admitti accusatorem,nisi satisdet per fideiussores idoneos approbatos ab approbatoribus Communis, non sufficit dare vnum fideiussorem,nec satis est interuenire vnum approbatorem,licèt vterque & fideiussor & approbator sint idonei & soluendo,quanuis ita videatur satisfactum menti statuentium,quæ solùm voluit satis consultum cautumq; esse indemnitati accusati:ideoq; videbatur vnum sufficere,per l.scire oportet.§.qui autem,vers. sed & si maximè. ff.de exc.tut.Sed tamen non satis est.nam quò,inquit,plures sunt idonei,eò quoque magis cautũ est.l.si quis decedens §.vlt.ff.de lib.leg.Et quia statutum in plurali numero loquitur. *Statutum loquens per pluralem numerum, plures requirit, nec unus sufficit.*

233 ¶Nec hinc longiùs abest quod idem Ang.alibi consuluit, videlicet cons. cclxxxix.hoc principio, viso facto & statutis,in primo dubio. Quòd si ex statuto requiratur citari proximiores agnatos occisi ad accusationem eius qui illum occidit,non sufficit vnum citari, cùm statutum de proximioribus in plurali numero dicat. *De eadem re.*

234 ¶Huc quoque vergit quod censent domini Rot.deci.ccccxxij.incip.nota quòd si committatur, in antiq.{rursumq; decisi.lxxix.committatur causa,in nouis.}quòd si in rescripto facta fuerit potestas citandi in locis vicinis,non satis erit id fieri in vno tantùm loco vicino,sed id debet fieri in duobus ad minimum locis,per d.c.pluralis locutio. Cui omnino simile est quod & tradit Cardi. Flor.in cle.j.in xxxij.qu.de foro compet.quòd in casu illius cle.in vers.si verò dicti episcopi,dum facit potestatem citãdi in ecclesiis,debet fieri ea citatio in duabus.Quanquam illum in diuersum citet Matthæ.Afflic.in constit.Siciliæ incip.multæ leges,col.pen. *Citare in locis uicinis, quomodo accipiatur.*

235 ¶Eiusdem monetæ est quod & consultum est à Petr.Ancha. viro vtique laudatissimo, cons.36. cuius caput est,visa quadam petitione, col.j.quòd si statutum requirat aliquid fieri à consanguineis,vt in statuto Forliuij, quo cautum est in rub. de tutoribus dandis pupillis, vt ab aliquibus consanguineis ex parte patris petatur adiunctum dari tutori,allegata aliqua causa suspicionis,vel alia legitima & verisimili causa iudici ostensa:non satis est id ab vno tantùm consanguineo peti. & sequitur Deci.in c.prudentiam,col.j.vers.& super isto text.extrà de offi.deleg. *Et statutum requirens à cõsanguineis.*

236 ¶Sed & in hanc sententiam remigrat quod legitur apud Pau.Castr.cons.ccxj. hoc initio,ad primum respondetur,quòd dictum legatum,in ij.dubio,lib.ij.quòd si testator mandauerit hęredi,vt quampiam nummorum quantitatem non exigat,donec maritauerit sorores suas, non satis fecisse videtur vnam tantùm maritando,quia pluralis locutio non verificatur in vno. *Et donec maritauerit sorores.*

237 ¶Adde & quod eleganter responsum est à celeberrimo nostræ tempestatis iuriũ interprete Phil. Decio,cons.ccxxij.viso puncto,col.iiij.vers.quintò quòd tale statutum,dum in statuto Lucanæ ciuitatis declarante bona patrimonialia illa esse quę fuerunt suorum per lineam paternam ascendẽtium,asserit necessarium fore,vt ea fuerint patris & aui,nec satis esse patris fuisse, vt dicantur patrimonialia cùm statutum dicat suorum ascendentium,in numero plurali,per d.l.vbi numerus.ff. de testib.& idem quoque voluit ipse Dec.d.consi.ccccclxxj.iuridicam,col.ij. *Item statutũ declarans patrimonialia esse quæ fuerunt suorum.*

238 ¶Item quod ab alio non etiam spernendo nostri temporis iurisconsulto,quanuis Gallo,Stephan. Bertr.responsum est cons.iiij.visis hinc inde propositis,col.viij.in 6.dubio,lib.iij.quòd l.transactionem.C.de transact.qua cautum est,præsentiam amicorum tollere suspicionem metus,habet locũ, tum demum,si non vnus tantùm amicus,sed ad minimum duo interuenerint, cùm text.dicat in plurali,amicis interuenientibus.Et ante eum idem respondit Soci.quem non allegat,cons.cclxiij. capio primum consultationis articulum,col.vj.vers.sed adhuc videntur,lib.ij.Sed credo Bertran. non vidisse opera Soci.vt quem nunquam citauit. *Et præsentia amicorum.*

239 ¶His finitimum est & quod scribit Pet.Iac.in tit. de actio.ex empto redhibitoria,col.iiij.quòd in quibus casibus creditur medicis,aut aliis peritis,non vnus sufficit,sed ad minimum duo requirũtur,per tex.loquentem in plurali numero de medicis,in l.semel.C.de re milit.lib.xij.{& idem voluit Bal.per illum tex.cons.cxxxvj.proponitur quòd Titius,col.j.lib.ij.& Cepol.cons.causa.crim. lxij.magnifice,col.2.vers.nec ob.si dicatur, vbi & ad hoc allegat text.in c.significasti,le ij.de homici.in illis verbis,peritorum iudicio medicorum.}Sed tu tamen de hoc vide Barto. in j.constit.ff. in fi.princ.& ibi quoque Bal.col.iij.vers.sed an credatur.{& eundem Bart.in l.j.in prin.ff.de vẽtre inspic.& in leg.j.§.vlt.in ij.col.& ibi alios,& latè Ias.ff.de verb.oblig.& præterea Ange.in l.qui luminibus,in prin.ff.de serui.vrban.prædior.}& præterea Ioa.Ana.in c.significasti,col.v.de homic. cum aliis multis concord.adductis ab Alex.in addi.ipsius Bart.{in d.j.constit.ff.& rursum consil. xxxv.visa scriptura priuata,col.vlt.vers.circa secundum dubium,li.j.& Fely.in c.proposuisti, col. iij.vers.secunda conclusio,ext.de prob.& præterea Guid.Pap.cons.clxxvij.nobilis Petrus, col.ij. vers.& licèt dictus{& decisi.delphina.cccxciiij.de medicis,paulò ante fin.} *Et quid quãdo creditur medicis.*

240 ¶Denique vt multa in vnum colligam,facit quod voluit glo.in §.præiudiciales,in glo.magna,post princ.ibi,item quia postea dicit cæteræ,& ibi etiam Pet.Iac.Dy.Ioan.Fab.& alij recentiores,Instit. de nupt.& glo.in c.statutũ.§.insuper,in verbo,paucis.de rescrip.lib.6.& in cle.sæpe, vers.& quia, in verbo,de partium,de verb.signifi.Oldr.cons.clxxvij.testator in suo vltimo testamento.Io.An. in addi.Spec.tit.de testa.§.in primis,in fi.in addi.magna.incip.huic quæstioni, in iiij.q. Bart.in d.l. qui quartam.§.vlt.& in l.qui filiabus,in princ. ff.de legà.j.& in l.vlt.ff.ad Trebel.& in l.si gemina, ad fi.ff.arb.fur.cæsa.& consi.liiij.Angelus Mariæ,col.ij.vers.præterea ex verbis,& col.seq.vers.non ob.quod dicit{Bald.in l.ij.col.ij.vers.item si statutum loquitur.C.de liber.& eorum libert. & cõs. *Qui teneant numerum plu ralem non ue rificari in uno.*

BIU Cujas

cxxiij.reuerendiſsimus,col.iij.verſ.nunc venio ad ordinationem,& iterum verſicu.concludendo igitur,lib.v.}& Pau.Caſt.conſ.{clxj.viſo puncto,col.j.lib.j.& conſ.}clxxxix.videtur dicẽdum, col. ij.lib.j.& conſ.ccxix.viſis & conſideratis quæ ſupra narrantur,col.j.eo.lib.j.{& conſ.cix.viſa petitione,col.j.lib.ij.}& Raph.Co.conſ.xiij.Titius inſtituit Seium.& conſ.xvj.Ioannes quondam vitalis.& conſ.clxxix.facta fuit quædam tranſactio,in ij.dubio.Imol.conſ.cj.in cauſa accuſationum, col.j.Pan.in c.eccleſia,le ij.col.j.verſ.nota ibi ad arbitrium bonorum virorum,extra vt lit.pend.& conſ.lxv.caſus,quidam Raynerius,lib.ij.Cepo.conſ.lxij.magnifice ac generoſe,col.ij.verſ.nec obſtat ſi dicatur.& Corn.conſ.lxxij.viſis ſcripturis,col.j.verſ.nam ſi alter , lib.j.{& conſ. xxviij.viſa petitione,col.ij.in litera g.lib.ij.& Alex.conſ.xviij.viſo proceſſu cauſæ vertentis inter Ant. col.iij verſ.præterea vltra vnum,lib.j.&}conſ.lxvj.in cauſa & lite vertente,in prin.lib.vij.{ Corn.conſi. ccxxvij.viſa copia ad fin.lib.j.& Cepol.conſ.cauſarum criminalium lxix.contra,col.ij.verſic.præterea quod illa.}& Soc.conſ.cxxiiij.Sortes habens vnum nepotem,colum.j.lib.iiij.& Philip. Dec. {conſ.ccxxij.viſo puncto,col.iiij.verſ.quòd tale,vbi ex hoc in pulchro caſu reſpondit & } conſil. cclxxxvij.in ciuitate Placentiæ,col.vj.verſi.ſed videndum eſt.{& conſi.cccclxxj.iuridicam, col.ij. verſi.ſecundò principaliter.}& Matthæ.Afflict.in conſtitut.Siciliæ incip.ſuper inciſionibus,col.ij. verſ.tertiò quæro.vbi ex hoc dicit illam conſtitutionẽ imponentẽ pœnã incidenti arbores , non habere locum in incidente vnam tantùm arborem.& in conſtit.incipien.blaſphemãtibus, in vij. quæſt. vbi dicit eam conſtitutionem punientem blaſphemantes ſanctos , non procedere in blaſphemante vnum tantùm ſanctum. & ex medicis Galenus , qui interpretans illum Hippocratis aphoriſmum lx.libro quinto,Si mulieri vtero gerenti purgationes eant,impoſsibile eſt fœtum ſanum eſſe.adnotat Hippocratem dixiſſe purgationes numero plurali : neque enim vnam tantùm oſtendere fœtum pati.{Et ex ſacratiſsimis ſcriptoribus,Diuus Paulus ad Galatas,cap.iij. Abrahæ dictæ ſunt promiſsiones,& ſemini eius,non dicit ſeminibus,quaſi in multis,ſed quaſi in vno, & ſemini tuo qui eſt Chriſtus.}

241 *Sufficit vnum naſci ad effectum huius l. Liberorum appellatio de vno dicitur.*

¶Tu tamen audenter dicito ſatis eſſe vnum naſci,vt expreſsè voluit Steph.Bertr.conſ.cccxij. difficultas,poſt prin.lib.iij. qui tamen nihil allegat. & tacitè voluerunt omnes penè qui de hac re in conſiliis locuti ſunt,cùm filij aut filiæ natiuitate donationem reuocatam eſſe cenſuerunt ex l.noſtra:cuius optima eſt ratio,quia appellatione liberorum vnus tantùm filius comprehenditur,nec ſine liberis eſt,qui vnum tantùm filium habet.l.non eſt ſine liberis.ff.de verb.ſignifi.& l.pater Seuerinam.§.ita fideicommiſſo.ff.de condit.& demon.& l.à filia,in prin.ff.ad ſenatuſconſ.Trebel.& in l.is cui.ff.quando dies leg.ced.& leg.j.& ibi Bal.qui hoc dicit procedere ex naturali æquitate.C. de condit.inſer.& d.l.iubemus.§.ſin autem.C.ad Trebel.& l.j.& ibi Soc.in v. not.& Phil.Deci.in iiij.nota.C.de pact.& l.cùm vxori.C.quando dies lega.ced.& vbique gloſ.& doc.& l.hæredibus. §.Titius.ff.ad ſenatuſconſ.Trebel.& glo.in c.ſi pater,in verbo,liberis,de teſta.lib.vj.Oldra.conſi. cxlj.thema tale eſt,domini G.col.j.§.j.Io.An.in c.Raynutius,col.ij.in verbo,abſque liberis,ext. de teſta.Bal.in auth.ſed & ſi quis col.ij.verſ.præterea indefinita.C.de ſecund.nup.& conſ.clviij.quędam mulier,lib.v.Ang.conſ.cxviij.quia pro nepte,poſt prin.Anto.in repe.c.vlt.in iiij.artic. princ. verſ.fallit nonò,extrà de conſue.Raph.Co.conſ.xxv.Franciſcus inſtituit , col.j. & conſ.cvj.mulier inſtituit maritum,col.ij.alter Raph.Fulg.conſ.iiij.ad id de quo quæritur,in prin.& conſ.xviij. Solmuntia fecit teſtamẽtum,col.ij.& conſ.xlvj.Andreas de luca.& conſ.lxxxvij.proponitur, col. ij.& conſ. xcij.Antonius,col.ij.& conſi.cciij.viſis inſtrumento , vbi & hoc dicit procedere in ſtatuto.Pan.qui ex hoc conſuluit in pulchro caſu,conſi.lxv.caſus quidam Raynerius,col.ij.verſ.venio ad ſecundum dubium,lib.ij.Card.Flor.conſi.lx.pro examinatione puncti,col.vlt.& conſ.153. in ſocietate,poſt prin.Ro.conſi.cxlviij.viſis themate.Pau.Caſt.conſi.cclxxxvij.caſum iſtum,col.j. li.ij.Alex.conſ.cviij.viſo themate,poſt prin.li.2. & conſ.cix.Sempronia teſtamentum cõdidit,col. 1.lib.ij.& conſi.31.ponderatis his,poſt prin.lib.3.& conſ.38.perſpectis his,col.j.& ſeq.lib.6.& conſ. 6.attentis verbis,in fi.li.7.& conſi.cxxxiij.ſtantibus his:col.j.eo.lib.7.Franc.Curt.conſ.lxiiij.antiquiſsima,col.viij.verſ.tamen adhuc oſtenditur.Corn.conſ.xcj. viſa facti narratione , col.j.lib.j.& conſi.j.circa primum,col.antepe.verſ.& quando pater,lib.4.& conſ.lxviij,licèt hanc conſultationem,col.j.eo.lib.iiij.Soci.conſ.lv.viſis conſiliis, poſt prin.lib.iij.Phil.Dec. conſil.50.quia verba teſtamenti,fermè per totum.& conſ.ccclxx.viſo teſtamento , col.j.& conſil.ccccxiiij. viſo eleganti conſi.col.ij.Ludo.Bolo.conſ.xxxij.Berta ſuum condidit teſtamentum,col.j.& conſ.lxij.Martinus & Maria,col.6.in v.dubio.Id quod etiam verum eſt,cum in conditione fit mentio liberorum,vt ſi dicatur,ſi quis decedat ſine liberis.nam licèt aliàs conditiones ſint præciſæ , debeantq; impleri in forma ſpecifica.l.qui hæredi.& l.Mæuius.ff.de cond. & demon. tamen & hoc caſu ſufficit decedere cum vno filio,vt voluit gl.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,& ibi Bart.ff.ad ſenatuſcõſ.Treb. & gloſſ.in c. ſi pater,in verbo,liberos,& ibi doct.de teſta.lib.vj. & multi ex iis quos ſuprà citauimus.Sed & id procedit in ſtatutis quæ aliàs ſtrictè ſunt interpretanda, vt patet ex iis quæ ſcribit Bal.in d.l.j. C.de condit.inſert.& multis etiam ex ſupradictis,& aliis quos poſtea citabimus.

Statuta ſtrictè interpretanda.

242 *Liberorum appellatio ſemper plu-*

¶Nec id quidem mirum eſt,quoniam hæc enuntiatio liberorum ſemper plurali numero profertur,ſicut & pugillares,& codicilli,vt tradit iuriſconſultus in d.l.non eſt ſine liberis.ff.de verbo. ſignifi.& Probus Grammaticus in Catholicis,& Seruius in lib. x. Aeneidos,enarrans illud , *Natis parce tuis*, & vt ſcribit Gellius.lib.noctium Atticarum ij.cap.xiij.antiqui oratores, hiſtoriæque aut carmi

carminum ſcriptores etiam vnum filium filiámve liberos multitudinis numero appellarunt.idq; probat authoritate Sempronij Aſellionis,vt illic videre licet.Cui & tu adde Plautum in Aulularia inducentem Euclionem,cui vnica erat filia,hæc loquentem: *rali numero profertur.*

Quamobrem ita faceres,meq; meosq; perditum ires liberos.

Et in Truculento cùm Phroneſium vnicum puerum diceretur peperiſſe,de ea tamen dicit:

Cumq; es aucta
Liberis,gratulor.

Et Terentius{in Andria,cùm de vno loqueretur,vt ex præcedentibus apertè conſtat:

Domus,vxor,liberi inuenti inuito patre. Et rurſus}in Heautontimorumeno:

Ingenio te in liberos leni puto,
Et illum obſequentem,

Qui locus in hanc rem eſt apertiſsimus,& eum etiam annotat Donatus interpres. Et rurſum in Hecyra,cùm de vna tantùm filia loqueretur,

Qui illum decreuerunt dignum,ſuos cui liberos committeret.

Vbi & hoc expendit Donatus.Et Cicero in iij.in Verrem actione,quem ipſe donatus loco nõ deſignato citat in vtroque illo loco. En cui tos liberos committas. cùm de vno ageretur Malleoli filio.{& in eadem quoque oratione.Cur hunc dolorem cineri eius atq; oſsibus inuſsiſti,vt liberis eius bona patria voluntate patris iure,legibus,tradita eriperes,cùm de vnica P.Amij filia loqueretur vt ex præcedentibus patet.}Et idem Cicero in j.in Catilinam oratione:Occiſus eſt cum liberis M.Fuluius conſularis.cùm is tamen vnicum filiũ haberet,cui facta eſt optio,vt genus mortis eligeret,vt ſcribit Appianus lib.j.{vide D.Auguſtinum impreſsio.Pariſ.Tomo v.fol.205.}

¶Quamuis nonnunquam liberum in ſingulari numero pro filio reperiamus,ſed ſemel tantùm in vniuerſo Digeſtorum opere,videlicet in l.ius autem.ff.de pact.vbi Bart. & Iaſ.id notant. & etiam Socin.in l.ij.col.j.ff.de liber.& poſth.& Cate.Cot.in memor.incip.liberum pro filio.Sæpe verò in C. & Inſtit. vt in l. ſi quis in ſuo teſtamento,in prin.vbi Accurſius id expẽdit.C.de inoffi.teſta. & in l.ſi quis prioris.§.vlt.vbi & Bal.obſeruauit.C.de ſecund.nupt.& in §.hoc quoq; à nobis, Inſtitut.per quas perſon.no.acq.Quæ loca & Iaſon citat in d.l.ius autem.{& quædam ex his Corn. conſ.xlj.videtur in hoc,paulo ante fi.lib.ij.}Ideo & Sipontinus in ſuis in Martialem cõmentariis, ſuper ea epiſtola cuius initium eſt,ſpero me ſecurum,aſſerit quòd liber in ea ſignificatione aliquã do reperitur in ſingulari numero,nullum tamen locum nuncupatim citat.& Laurentius Valla in lib.elegantiarũ,c.cvj.{& in lib.ij.aduerſus Barptolemæum Faciũ} etiam dicit ſe liberum pro filio apud Quintilianum,Paulũ Caiumq; iuriſconſultos adnotaſſe, nullum tamen locum deſignauit, nec etiam verum eſt quod de Paulo & Caio tradit,quippe cùm d.l.ius autem,ſit Modeſtini, nec in totis Digeſtis alius huiuſmodi locus reperitur,vt inibi tradunt Barto.& Iaſon, qui Laurentiũ nuncupatim in hoc arguit.& Catel.Cot.in d.memor.incip.liberũ pro filio.Quanquã ſunt qui & Vlpianum quoq;ita vſum fuiſſe ſcribunt in l.nemo prædo.§.locupletior.ff.de reg.iur.vbi ita ſcribitur:Locupletior nõ eſt factus,qui liberũ acquiſierit.vbi Accurſius accipit pro filio.& etiã Andr. Alciat.in d.l.non eſt ſine liberis.& Cota vbi ſuprà.de quibus magis miror,cũ illic liberũ non pro filio,ſed pro libero homine haud dubie accipitur,quẽ qui acquiſiuit de facto,non eſt factus locupletior,cùm liber homo non cadat in cõmercium hominũ.l.cùm hæredes.§.vlt.ff.de acq.poſſ.{& l.ſi in emptione.§.liberum.ff.de contrah.empt.& §.j.Inſtit.de inutilib.ſtipul.}& c.ij.ext.de pigno. & ibi concord.Nec rationi recti ſermonis admodũ congruit,vt dicamus acquirere liberos,pro ſuſcipere, vel gignere, vel procreare.{Et vt id concedamus,quia quærere filios legimus in l.ſi te parens.C.de ſuis & legit.Tamen quæ ratio fuit,vt iuriſconſultus ſcriberet,locupletiorem eum non eſſe factum qui liberos genuerit.quis enim vnquam de hoc dubitauit?vt interim omittam nonnullos eſſe qui in ea l.non liberum,ſed libertum legant,inter quos eſt Fortunius Gartia.in l.iuriſgentium. §. & ideo,col.ix.verſ.ſecundò not.ff.de pactis.}Quintiliani quoq; locus nullus eſt, qui ſciam,in oratoriis inſtitutionibus.Scio autem eundẽ,ſi is eſt,quod Valla ipſe vbiq; credit,ego nũquam putaui,in ij.declamatione,cui titulus eſt,Cæcus in limine,in hac ſignificatione liberi vocabulo vſum fuiſſe,cùm dicit:Liberi ac parẽtis affectus,non alius mihi videtur affectus.Et ita quoq; vſus eſt Sextus Aurelius victor in Nerua,cùm dicit,Hic Traianum in liberi locum, inq; partem imperij adoptauit.Sunt & qui huc trahunt illud Ciceronis,in oratione pro Cluentio Habito,Date parenti hunc incredibilem dolorem ex ſalute,ex victoria liberum. *Liberum in ſingulari pro filio reperiri.* *Acquirere liberos pro ſuſcipere.*

¶Sed vt redeamus,non tantùm in hac liberorum appellatione, ſed aliàs ſæpe videmus pluralem numerum poni pro ſingulari, & quod pluraliter profertur, in vno tantùm æquè ac in pluribus procedere.l.Gallus.§.quòd ſi is,in illis verbis,illis viuis,& ibi Bal.Alex.& alij recentiores. ff.de liber.& poſth.& l.ij.§.exactis.ff.de origi.iur.& l.diuus,in fi.& ibi gl.Bal.& Ang.ff.de petit.hæred.& l.iij.§.negotia,& ibi Bar.ff.de neg.geſt.& l.j.in prin.& ibi Bar.& Bal.ff.de procu.& l.ij.§.homines, verſ.ſed & ſi vnus,& ibi Bart.& iterum §.vel cuius bona.ff. vi bono.rapt.& l.hæredes mei.§.cùm ita.& ibi etiam Bar.ff.ad Trebel.& l.j.§.quanuis.ff.de aſsig.liber.& l.ſi ei cui,in ij.reſpon.iuncta gl. in verbo,his igitur caſibus.ff.de euictio.l.quòd ſi nolit.§.pen.cum gloſſ.in verbo,in his.ff.de ædil. edic.l.quia actionum,cum glo.in verbo,actiones.ff.de præſcrip.verb.& l.j.§.vt initio,& ibi gloſſ. in verbo,capitibus.ff.de poſtul.& l.qui quartam.§.j.& ibi Alex.& Iaſ.ff.de legat.j.& in c.vt priuilegia,& *Pluralis ſæpiſſime pro ſingulari,& pluraliter prolatum, in uno procedit.*

BIU Cujas

legia,& ibi glo.& Pan.ext.de priuile.& in c.j.& ibi glo.in verbo,originalia,de pœniten.dist. iiij.& voluit glo.in l.Stycho.§.idem quæsiit,in verbo,post mortem eorum.ff.de vsufru.lega.& in l.falsa §.vlt.& ibi etiam Bar.ff.de cond.& demon.& in l.vlt.C.de serui.reipub.manu.& in l.j.§.illo procul. dubio,in verbo,pactionibus.C.de rei vxor.acti.& in §.j.in verbo,omnes homines,Institu.de iur. perso.& in §.j.in verbo,vtilis,Instit.de vi bon.rapt.& in §.si verò absit,in auth. de hæred. & falc. & in c.ij.ext.de rescrip.& in c.accepta,in verbo,pater,& ibi Pan. extrà de appel.& in cle.j.in verbo,alios,& ibi etiam Pau.Genz.Imol.& Caro.Flo.de renunt.& in c.omnes,& ibi Domi. & Felin. latè.j.distin.& Archid.in c.j.iiij.qu.vlt.Spec.tit.de pri.& secund.decret.§.iam de effectu,versic.sed nũquid sufficeret.Guil.à monte Laud.in extrauag.super cathedrã.§.quod si fortè,in verbo, quẽpiã,de sepul.Luc.Pen.in l.nemo,col.ij.verſ.secundò quæritur.C.de cur.pub.lib.xij.cum infi.si.

245 De eadem re. ¶Idq; frequens est in sacris literis.Nam quod D.Paulus ad Hebræos c.xj.scribit.Obturauerũt ora Leonum,de vno tantùm Daniele intelligitur.Et quod inibi quoq; dicitur,septi sunt,de solo Esaia traditur.Et quod item dicitur,circuierunt in Melotis,de solo Helia legitur.Et in Psal.2.Astiterũt reges terræ,& principes conuenerunt in vnum,quorum primum de solo Herode,alterum de Pilato intelligitur,vt videre licet ex actis Apostol.c.4.& quod item Matthæus cap.27.& Marcus c. xv.latrones fuisse Christo conuitiatos,cùm vnus tantùm conuitiatus sit,quẽ alter increpauit,Lucæ testimonio cap.23.Quo in loco Ambrosius & Beda hæc quæ dicimus,annotarũt.Sed & quod scribitur Psal.50.Ecce in iniquitatibus cõceptus sum,de vno tãtùm peccato originali intelligitur. Et Matthæi 2.Mortui sunt qui quærebant animam pueri,de vno tantùm Herode intelligitur,vt patet ex eo quod paulo ante in eodem c.scriptum est.Et Exodi xxxij.fecerunt sibi deos aureos.Et Exodi xxxij.Hi sunt dij tui Israel,qui eduxerunt te de terra Aegypti. cùm de vno tantùm vitulo intelligeretur.Quæ loca etiã in eam rem expendit Diuus Augustinus in eo libro,cui Enchiridion titulus est,cap.liij.& post eum magister Sententiarum Lombardus,lib.ij.dist.xxxiij.

246 De eodem. ¶Sed & Poetæ frequentes sunt in eo genere loquendi,vt plurali pro singulari vtantur.Ex quibus vnum,qui instar omnium est,Virgilium satis erit aduocasse.Is lib.vj. Aeneid.cùm de vno Aenea loqueretur,qui futurus erat gener Latini regis,ita scribit:

Externi venient generi,qui sanguine nostrum
Nomen in astra ferant. Et iterum postea eodem libro,
Generos externis affore ab oris.

Quod & Seruius interpres illius expendit in priori loco,{Et rursus eod.lib.

Exulibúsve datur dux enda Lauinia Teucris. Et paulo pòst:
Quò thalamum eripiat Teucris.

Cùm etiam de vno eodem Aenea loqueretur.Nam & è diuerso li.xj.soceros ille idem vocat,cùm de vno Latino intelligeret:

Parceret hospitibus quondam socerúsq; vocatis.}

247 Comprobatio eiusdem. ¶Propterea licèt tex.in l.apertissimi.C.de iudic.dicat in plurali arbitros esse assumendos, qui iudicent de recusatione iudicis,vt etiam in c.secundò requiris,& c.cùm speciali, extrà deappel.& in c.licèt,ext.de for.compe.& in c.suspicionis,ext.de offi.de lega.& in c.si contra,& c.ab arbitris,eo. tit.lib.vj.& in l.legitima,de appel.eo.lib.Sufficit tamen vnum eligi,vt voluit gloss.in d.c.secundò requiris,in verbo,aliquos,dum ita exponit,id est arbitrum vel arbitros,& ibi Pan.col.pen.& alij. & Spec.in tit.de recusa.§.effectus,versi.sed nunquid vna pars.& Georg.Nat.in repe.c.quanuis,in iij.quæstio.princip.de pactis,lib.vj.Et facit optimè tex.in l.cum specialis,quæ est vlt.ibi, arbitrum vel arbitros eligere.C.de iud.

248 Statutum loquens de pluribus an habeat locum in uno tantùm. ¶Est & doct.sententia,statutum certo modo puniens producentem falsos testes,habere locum in producente vnum tantùm.Ita enim voluit Cyn.in l.j.C.vti possi.Iac.Bu.& Bart.in d.l.iij.§.negotia,& ibi Ang.qui eum §.legit cum prin.illius l.ff.de nego.gest.& idem Bart.in d.l.ij. §. si vnus ,& ibi etiam Dyn.& Alber.ff.vi bono.rapt.& ipse Bart.in d.l.j.& ibi quoq; Bal.ff.de procurator.idem Bal.in dictal.Gallus.§.quid si is paulò ante fi.& ibi etiam recentiores.ff.de liber.& posth.& in d.l. diuus.§.diuus,& ibi Ang.ff.de petitione hæred.& in cap.mandatum,col.ij.extrà de rescript.Albe. {in l.ij.§.j.ff.de liber.homin.exhib.&} in ij.parte statutorum.quæstio.xxviij.incip.secunda quæstio est.Gandi.in tractatu malefic.in rub.de falsariis,col.iij.versi.item statutum est in ciuitate.{Bonifac. Vitel.in tractatu eiusdem materiæ,tit.de falsi.nu.18.}Ang.in l.j.§.j.in prin.ff.de dol.mal.Petr.Anch. & Imol.in c.relatum,le ij.de test.idem Pet.in c.j.de lit.cont.lib.vj.& in c.cùm ab vno , col.ij.in iij. no.de sent.& re iudic.eo.lib.vj.& ipse Imol.in clem.& si principalis,de rescrip.Anto.in repe.c.vlt. col.lix.versi.fallit nonò,ext. de consue.Domi.in c.duobus,quod est pen.col.viij.de rescrip.lib.vj. & in c.si compromissarius,colum.j.de elect.eod.lib.& in c.j.col.iiij.versi.fallit decimò.& ibi etiam Philip.Franc.de tempo.ordi.eod.lib.Ang.Aretin.in d.§.j.col.ij.versi.quod in delictis, Instit.de iur. perso.& in §.j.Instit.de obligat. quæ ex qua.cont.nasc.& in tract.malefic.in verbo,falsario,col.ij. Alexan.in d.l.qui quartam.§.j.ff.de lega.j.Ioan.Bapti.Seuer.in repe.l.omnes populi,in materia interpretationis extensiuæ,quæ est circa fin.in xiiij.fal.ff.de iustit.& iure.Franc.Curt.senior consil. lxix.dominus Ioannes,colum.iiij.versi.credo quòd voluerit Barb.in l.v.§.satisacceptio.colum.vlt. ff.de verb.oblig.& in repe.c.Raynaldus,col.xxxj.versi.& pondera vnum,ext.de testa. {Bened. in repe.cap.Raynutius in verbo duas habens filias,num.142 Carol.Ruin.consi.cxiiij. circa primum,

col.iij.

BIU Cujas

col.iij.num.6.lib.v.Georg.Nata.in d.c.quanuis,vbi suprà.Iason{in l.singularia col.3.vers.ad istud notabile.ff.si cert.petat.&}cons.cxlv.beatissimus Papa,col.pen.vers.quinimo fortiùs,lib.ij.Cardi. Alex.in d.c.omnes,col.ij.in j.dist.Matthæ.Affli.in d.constit.Siciliæ incip.multę leges,col.iij.vers. tertio not.& in constit.incip.qui falsitatem.post princ.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à ratione legis,in iij.casu princ.colum.ix.vers.hinc est quòd si per statutum. Ex quib. patet & hoc procedere in statutis,& in materia pœnali.Quanquam in hoc casu contrarium tenuit Domi. sibi contrarius,in d.c.omnes.j.dist.

249 ¶Et hinc quoque manat quod voluerunt doct.quòd iuribus quæ requirunt protestationem fieri coram tabellariis siue honestis personis,satisfactum est,si fiat coram vno tantùm.Ita enim voluit gl.in l.vt perfectiùs,in verbo,tabulariorum.C.de anna.except.& Spec.tit.de primo decret. §. iam de effectu,vers.sed nunquid sufficeret.& Ioan.And.in cap.pastoralis,col.ij.in verbo onere, & ibi quoq; Colle.post Ab.anti.col.j.vers.sed cùm loquatur, & ibi etiam Pan.in §.præterea,in fi.ext.de offi.ordi.Rom.& Alex.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de oper.noui nunc.& Alex. consil. lxxxv.animaduersis optimè,col.j.vers.& licèt statutum,lib.iiij.& Ias.d.cons.cxlv. col. vlt. vers.ad idem facit,lib.ij.Quanquam contrarium nuncupatim tenet Bal.in c.vlt. col.j. vers. sed nunquid ista protestatio,extra de appel.per illum tex.loquentem in plurali,{& ibi quoq; Card.Alex.col.ij. versi.nota ex textu.}& vide quæ dixi suprà num.229.incip.& quod idem scribit.

Vide suprà num.229

250 ¶Ex quo etiam fit quod dicit Bald.in d.l.j.C.de condit.insert.quòd si statutum repellat fœminas existentibus filiis masculis,repelluntur fœminæ existente vno tantùm filio,sequitur Barb.in repe. c.Raynaldus,col.xxxj.vbi suprà,extra de testa.vbi hoc dicit mirabile,cùm istud statutum sit exor bitans.& Maria.qui ita dicit semper vidisse se obseruari,in c.super eo,colum.xxij. de condit.appo. Alex.& Ias.in d.l.Gallus.§.quid si is.idem Alex.consi.cix.super prima consultatione.col.iiij.vers. sextò pro hoc,lib.vij.{Bened.in d.c.Raynutius,in verbo,duas habens filias,nu.cxlj. Ludo. Bolo. cons.xxxij.cor mundum,&c.viso igitur casu,col.j.vbi & alios allegat, quos ibi videre poteris , & præterea}Georg.Nata.in d.cap.quanuis,vbi suprà.Alber. Bru.in tract. statutorum excludentium fœminas à succesio.in xij.ar.princ.quæstio.xiij.Philip.Franc.in dicto cap.si pater,col.xxvij.super glo.in verbo,liberis,de testa.lib.vj.Ias.d.cons.cxlv.col.pen.vers.similiter quanuis.lib.ij.Phil.Deci. in d.l.j.in iiij.nota.C.de pactis.And.Alciat.in d.l.non est sine liberis.ff.de verb.signifi. Quanquã Maria.in c.super eo,col.xxij.ext.de condit.appo.asserit vidisse se contrarium consultum , sed noluisse ei consi.subscribere.

An unus tantum filius,fœminas ex statuto loquente de masculis repellat.

251 ¶Hinc quoq; fit quod tradit idem Bald. post Iac.Bu.in d.l.j.C.de condit.insert.quòd si ex statuto vir lucratur dimidium dotis,si vxor decesserit sine liberis,certè non erit locus huic lucro,si ea decesserit relicta vna tantùm filia.Et hoc quoque sequitur Phil.Fran.in d.c.si pater,vbi suprà.& Ias. in l.singularia.col.iiij.vers.quartò adde bene facere.ff.si cert.pet.& Ant.Corse.in suis sing.in verbo,statutum.sing.incip.statuta Italiæ disponunt.

Idem , condicio si sine liberis,una tantum filia relicta deficit.

252 {¶Nec hinc admodum abest,quod ab Angelo responsum est,consil.cxviij. auia pro nepte dedit dotem,post princ.quòd si auia quæ dotem dedit,eam stipulata est,sibi restitui , matrimonio sine filiis dissoluto,& postea neptis mortua est relicta filia,deficit conditio,per d.l.j.C.de condit.inser. & alia iura quæ ibi allegat,ideóque dos cedit lucro filiæ ex eo matrimonio procreatæ, vi illius taciti pacti.l.inter socerum.§.cùm inter.ff.de pactis dotal.& hoc dicit voluisse Iac.Bel.per illum §.in quadam sua disputatione.

De eadem re.

253 ¶Huc item pertinet quod traditũ est à Bal.in c.j.col.vlt.vers.quid si dominus,tit.quid sit inue.vbi quia text.ibi loquitur de paribus,numero multitudinis,quærit quid si dominus non habeat nisi vnum parem,an saltem cum eo debeat alter extraneus interesse.quod videtur inquit, innuere is tex.loquens in plurali.subdit tamen se tenere contrarium,arg.l.cum antiquitas.C.de testa.}

Textus loquens de paribus,quomodo intelligatur.

254 ¶Sed & ex eodem fonte fluit quod scribit idem Bald.atque etiam Cald.& Card.Flor.in d.c.mandatum,de rescript.quòd si papa mandauerit prouideri alicui de beneficio cum clausula,si pro aliis non scripserimus,gratia nullius erit momenti,si pro vno tantùm reperiatur scripsisse.quod & idẽ voluit ipse Card.Flor.cons.xxx.in hac dubia quæstione,col.ij.vers.pro euidentia.Domi.in c.quãuis le j.col.j.de præben.lib.vj.vbi ita quoque dicit voluisse Archi.ibi,& in c.accepimus,de ætat.& qualit.in quibusdam report.Barb.in d.l.v.§.satisacceptio,col.vlt.ff.de verb.oblig.{Iason in d.l.singularia,col.j.vers.tertiò adde &in d.l.Gallus.§.quid si is.ff.de libe.& posth.& in auth.si qua mulier,num.38.C.de sacros.eccl.Phil.Dec.in c.prudentia.§.adiicimus,per illum tex.de offi.deleg.} & Alciat.vbi suprà.Ex quo etiam intelligis & hoc procedere in materia stricti iuris , cuiusmodi sunt rescripta,per c.significante,&ibi glo.extrà de rescript.cum simil.

Clausula , si pro aliis.

255 ¶Nec ab his dissidet quod asserunt Archidiac.& Ioan.Andr.in c.j. eodémque vnico , & ibi post eos Dom.col.j.vers.quid si vnus solus,& etiam Phil.Fran.in princ.de rerum permut.lib.vj.quòd ille tex.loquens in expectantibus,cùm dicit,numero multitudinis, aliqui beneficia vacatura expectant , habet locum, si vnus tantùm expectet , cùm sit , vt illi dicunt , eadem ratio , ac si plures expectarent.

Tex. loquens in expectantibus.

256 ¶His concinit quod à plerisq; traditum est,quòd licèt tex.in c.constitutionem , in fin.de sentent. excom.lib.vj.loquens de canonica monitione,loquatur in plurali de dierum interuallis:tamẽ nõ est necesse duos dies pro quolibet termino asignari:sed vel vnum vel duos vel plures, vt iudici videbitur.

Tex. loquens de dierum interuallis.

BIU Cujas

videbitur. Ita enim voluit Ab. antiq. in c. sacro, extrà, eo. & Guil. Laud. Petr. Anch. & Phil. Franc. in d. c. constitutionem, per tex. in l. inter accusatorē. ff. de publi. iudic. & in l. si cōuenerit, in fi. ff. de pign. actio. Quāuis Domi. in d. c. constitutionē, dubitat, tutius esse existimās duos dies interponi.

257 *Tex. loquens de appellatione facta à iudicibus.* ¶ Quod item voluit gl. in cle. j. in verbo, simul, in fi. & iterum in verbo, legitimè, de appellat. quòd ille tex. qui loquitur de appellatione facta à duobus vel pluribus iudicibus, habet locum & cùm facta est ab vno, qui solus est iudex, quam sequitur Imol. ibi. col. vlt. & Petr. Anch. dum illam allegat in d. c. constitutionem, ad confirmationem eius quod suprà ex eo diximus.

258 *Subscriptio, in qua dicitur Titius & socii.* ¶ Sed & hanc partem adiuuat quod à Card. Flor. responsum est cons. cliij. cuius initium est, in societate accidenti, paulò post princi. quod non dicitur falsa subscriptio mercatorum in qua dicitur quòd Titius & socij, &c. licèt ipse Titius vnum tantùm socium haberet, sicut illud, inquit, sine liberis, in vno tantùm verificatur. quod nuncupatim sequitur Iason in d. l. singularia, col. iiij. versic. secundò adde ad istam regulam. ff. si cert. pet. & in auth. si qua mulier, colum. x. vers. istas decisiones. C. de sacrosan. eccle. & d. cons. cxlv. col. pen. vers. similiter quanuis, lib. ij. {& Caro. Rui. d. cons. xiiij. col. iij. num. 6. lib. v.}

259 *Leges loquentes de præcedentibus indiciis.* ¶ Nec denique prætermittendum quod scribit Bart. in l. si quis alicui, per illum textum, iuncta gl. C. ad legem Iuliā maiest. quòd licèt omnes leges loquantur in plurali de præcedentibus indiciis, sufficit tamen vnum bonum ad torturam. & sequitur & commendat Iason in d. cons. cxlv. in fine, & idem quoque voluit. {Ang. Aret. in tracta. malefi. in verbo, quòd fama publica præcedente, nu. 13. quæro an vnum iudicium. & ante eum.} Signo. cons. ccix. quæstio præsupponitur, col. j. versic. præterea lex licèt, vbi tamen hoc dicit procedere in legibus, non autem in statutis, in quibus verba propriè intelligenda sunt contra quàm suprà diximus, num. 248. Sed & in primo contrarium simpliciter tenet Ioan. And. in addit. Spec. tit. de præsump. §. species, versic. violentia. {& Imol. in l. vltim. col. penult. ff. de hæred. instituend.} & Corn. consi. lviij. hoc capite, visa inquisitione, col. iij. versi. & est ponderandum, lib. ij.

260 *Plurale semper uerificatur in singulari, cùm eadē est ratio unius & multorū.* ¶ Sed vtruncunque sit in eo casu, illud planè verum est, semper plurale in singulari verificari, vt nostri loquuntur, cùm eadem est vnius & multorum ratio, secundum Archi. Ioan. And. Domi. & Fran. in d. c. j. de rer. permut. lib. vj. Bal. & Pau. Cast. in d. l. j. C. de condit. insert. Imo. & Cardi. Flor. in cle. j. ille col. vlt. hic iiij. in vj. opposi. de renuntiat. Alex. in l. qui quartam. §. j. ff. de legat. j. & in l. si seruus. §. si plura. ff. si quis cautio. Fran. Aret. in l. si quis ante, col. ij. ff. de acquir. hæred. Socin. cons. cclxxviij. in quæstione vertente, col. j. vers. confirmantur, lib. ij. & omnes recentiores in d. l. Gallus. §. quid si is Philip. Fran. in d. c. si pater, de testa. lib. vj. Franc. Curt. d. cons. lxix. q. vbi suprà. Iason in d. l. singularia, col. iiij. in duobus locis. Philip. Dec. in dicta l. j. col. iij. in iij. not. C. de pact. {& in l. ij. §. mutui datio, in prin. ff. si cert. petat.} & in c. accepta, col. ij. de appel. & consil. 50. quia verba testamenti, ante fi. & consi. lxxx. visis duobus consiliis, col. ij. vers. quartò de isto casu. & consil. ccclxij. punctus de quo quæritur, col. ij. {& consi. 484. æquitati. col. j.} quod & Tullius astruit in ea oratione pro Cecinna. Hîc autem in casu l. nostræ eadem est reuocationis ratio, siue vnus, siue plures filij nascantur donatori, cum eorum tamen temperamento, quæ diximus supra in verbo, omnia, vel partem aliquam, versic. 28. incip. in huius autem rei consideratione.

261 *De eadem re.* ¶ Aliàs autem, vtrùm & quando plurale in singulare resoluitur, & ediuerso singulare in plurale & quomodo, vide præter eos quos suprà citauimus, glo. in l. huiusmodi, la j. ff. de verb. oblig. Dyn. in c. pluralis, de reg. iur. lib. vj. Guil. à monte Laud. in extrauag. execrabilis, in prin. in verbo, plures quàm duas, de præben. Ioan. And. in addi. Spec. tit. de testa. §. in primis, in fin. in addit. incip. huic quæstioni. Sign. cons. xcij. dominus marchio, col. j. & iterum iij. & consi. clv. in processu facto, col. iiij. vers. non obstat si dicatur. Bart. & alios in l. si seruus. §. si plurium. ff. si quis cautio. eundem Bar. in l. pen. C. de impu. & ali. substit. Fed. Senen. cons. xlij. testator instituit. Ioan. Fab. & Ang. Areti. in d. §. j. Instit. de iure perso. Bald. Imo. Pau. Cast. & Iason in l. si pater. ff. de vulg. & pupil. Bal. in l. cùm quidam, col. vlt. vers. modò generaliùs quæritur. C. de impub. & ali. substit. Ang. cons. cclxvj. dictū legatum, in j. dubio. Ant. Imo. & Barb. in cle. & si principalis, de rescrip. Ant. in c. cum venerabilis, de except. Raph. Co. consi. xiij. Titius instituit, col. j. & consi. xxxviij. maritus quatuor filiis, col. ij. vers. ex aduerso. & cons. cvj. mulier instituit, col. ij. vers. cæterùm non obstantibus. Imo. in cle. & si principalis, col. j. super glo. de rescrip. Pau. Cast. cons. ccxix. visis & consideratis, col. j. Alex. consil. cxxxvj. viso processu, col. j. lib. v. & d. consi. ccx. col. penul. vers. non obstat dum secundò, lib. vij. & cons. clxvij. visis & ponderatis, col. pen. vers. non obstat etiam, & vers. sequent. eod. lib. vij. Corne. cons. xciij. licèt posset, col. vlt. vers. potest autem, lib. iij. & cons. cclxxvj. viso suprascriptio themate, col. iiij. vers. & ista ratio, eod. lib. iij. & cons. cccxx. videtur in hac consultatione, eod. lib. iij. & Laur. Calca. consi. omnium primo, viso consi. col. xxij. versi. non obstat quædam responsio, cum duab. seq. col. & omnino Feli. in cap. omnes, col. j. & seq. j. distin. & Soci. cons. xliij. visa prouisione, col. j. vers. quod etiam secundò, & col. ij. vers. non obstat secunda ratio, & ij. seq. lib. j. & Steph. Bertrand. consi. cxlj. Christi, &c. viso casu, in secundo dubio, lib. ij. Phil. Dec. cons. cclxxxvij. in ciuitate, col. 7. vers. sed videndum. & Nicol. Eueral. in locis legalibus, in loco à numero. & ex externis scriptoribus Fabium lib. oratoriarum instit. octauo, cap. vj. quo loco de tropis disserit, & iterum lib. ix. cap. iij. vbi de figuris verborum tractat, quibus locis ostendit Oratores & Poetas plerunque numerum singularem pro plurali, & econtrario vsurpare.

¶ Sed

BIU Cujas

262 ¶Sed illud tamen ſpeciatim dicendũ operæ pretium nobis viſum eſt, quod à paucis eſt animad- *Pluralitas pro forma.*
uerſum,quòd cum pluralitas pro forma alicubi requiritur, nunquã pluralis numerus reſoluitur, in ſingularẽ.ita voluit ſolus omniũ,quos hactenus legimus,ſi nõ fallit memoria,Bal.cõſil.cxxiij. cuius principium eſt,reuerendiſsimus pater,col.3.verſi.concludendo igitur,lib.v.per l. Pædius.§. in ſeruum.cum l.ſeq.& l.ſicuti tribus.ff.de arbit.& l.Pomponius.ff.de reiudic.

263 ¶Quod autem dictum eſt ſuprà,ſatis eſſe vnum naſci filium, vt ſit locus huic l.velim intelligas *Vide ſupra nu.28.*
ſecundum ea quæ ſuprà diximus,in verbo,omnia,vel partem aliquam,d.nu.28.incip.in huius rei conſideratione,vt cùm ſcilicet quæritur,réſne donata tanti ſit,vt veriſimiliter donans nõ fuiſſet, aut fuiſſet donaturus,ſi cogitaſſet de liberis, inter alia quæ tunc in hoc conſideranda ſunt, illud eſt,an plures poſtea ſuſceperit liberos,an vnum tantùm,vt plenè videbis ex eo loco, ne hîc iterum repetam.

264 ¶Denique quia hæc l.loquitur de natiuitate filiorum donantis, illud etiam quæro,vtrùm natiui- *Vtrum natiuitate filiorũ donatarii,reuocetur donatio alteri facta poſt mortem illius.*
tate filiorum donatarij reuocetur donatio, quam ipſe donans alteri fecerat poſt mortem illius Titius vixerit,& poſt eius mortem Męuio, vt fit in l.quoties.C.de donat.quæ ſub mod.& in l.j. C.de dona.cau.mort.Poſtea autem naſcuntur liberi Titio priori donatario, cum nullos antè haberet:vtrùm reuocetur donatio,quæ eſt ſecundo loco facta Mæuio,ita ſcilicet,vt mortuo Titio, cui primo loco donatũ eſt,tranſeat res donata ad ipſius filiũ,nõ ad Męuiũ ſecundũ donatarium? Et profectò ſi Titius prior donatarius ſit prorſus extraneus,nemo hactenus de hac re dubitauit, & expreſsè tenuit gl.in d.l.j.poſt prin.& ibi Cy.Bal.& alij.C.de dona.cauſ.mor.non eſſe locum. l.cùm auus.ff.de condit.& dem.& alia gl.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus,in verbo,ex voluntate.ff. ad ſenatuſc.Treb.& ibi Dy.qui eam dicit ſing.Alex.& alij,& alia item l.cùm acutiſsimi,in verbo, deinceps.C.de fideicom.& in l.generaliter.§.cum autem,in verbo,filios.C.de inſtit.& ſubſti.Bal. cõſi.cccxcj.factum tale eſt,quidam nomine Colla,lib.iij.Imo.in c.in præſentia, col.4.verſiculo in eadem.ibi,ſubſtitutio,extrà de proba.cum ſimil.

265 ¶At ſi prior donatarius filius ſit donantis, Bal.in l.cùm acutiſsimi,in fi.C.de fideic. aſſerit eam l. *De eadem re.*
quæ huic ſimilis eſt,non habere locum in contractibus, qui gratia vtriuſque celebrãtur.quod ſequitur Soci.conſil.xciij. teſtamentum,col.5.lib.iiij. Quaſi aliud ſit in ſimplici & mera donatione, quæ fit gratia tantùm donatarij,vt ex eo nuncupatim infert Ioan.Bapt.& Phil.Dec.in d.l.generaliter,ille in viij.q.hic col.4.verſiculo,quartò quod hic dicitur.C. de inſtit.& ſubſti.vbi Dec.ipſe ad hoc allegat in ar.hanc l.noſtram.Et hoc quoque latè tenuit Soci.in repe.dictæ l.cùm auus,col. 55.verſi.octauò quæritur.ff.de condi.& demõ.quia cùm l.noſtra,inquit, ſit fauorabilis,eſt extendenda,ex ſententia Bar.in l.ſi conſtante,in j.q.ff.ſolu.mat.de qua re latè & nos diximus ſuprà,in verbo, libertis,nu. {61.igitur vt repetamus,& ſequen.} Et quia etiam ſicut donator prætulit filium primum donatarium illi extraneo ſecundo donatario,ita etiam veriſimiliter prætuliſſet nepotes ex ipſo filio,ſi de eis cogitaſſet.Hucq; etiam trahit tex.in l.generaliter.§. cum autem.C.de inſti.& ſubſti.cùm dicitur reliquerit,vel dederit. Nam verbum,ait,reliquerit,ad vltimas volũtates refertur,vt voluit gloſ.in l.his verbis.ff.de hæred.inſtit.& probatur in l.j.§.hoc interdictum.ff.de tabu.exhib.Cui adde optimum tex.in l.cùm hi,in prin.& ibi Bar.& alij.ff.de tranſact.& in §.j.non ſemel,in authen.vt lice.matr.& auiæ.& gl.in l.iubemus nulli.§.vltimo,in gl.vlti.C. de ſacroſanct. eccle.& in §.ſi verò nullis,in verbo,relictis,& ibi Bar.& Ang.in auth.de hæred.& falcid.& in cle. ij.in verbo,relicti,de iure patron.& Barto.in l.vnum ex familia,in princ.ff. de lega.ij. {& Rapha. Com.} conſi.xc.in quæſtione Ioannis,col.j.& Anto.conſi.xv.viſis themate,col.j.in fi.Car.Flor. conſi.lx.Guaglotus,col.2.& Domi.conſil.xlvj.ſuper iſto dubio,col.2. Verbum autem dederit, ad donationem inter viuos pertinet.l.ſenatus.§.donatio.ff.de dona. Cui adde tex.optimum vtrũque probantem in l.filia legatorum.C.de legat.Hæc penè Soci.quem ſequitur Bartho.Chaſſe. conſi. liiij.ex facto hîc antè deducto,col. 5.verſi.decimotertiò facit.& iterum col.11.verſi. decimotertiò pro hac opinio.& col.17.verſi.decimotertiò nõ obſtat.Quibus adde Bal.qui & d.l.generaliter.§. cùm autem,dicit etiam & loqui & obtinere in donationibus,in d.c.in præſentia,col.4.verſic.ſed certè teſtator,in illis verbis,plus dico quòd idem videtur,extrà de proba.vbi & ad hoc allegat §. ſed hoc præſenti,in auth.de ſanctiſ.epiſc.Sed contrarium nuncupatim in donatione cauſa mortis ſcribit Paul.Caſt.in l.ſi cui mortis.ff.de dona.cauſ.mort.Id quod dicit not.& perpetuò mentenendum.Idque voluiſſe gl.in d.l.j.C.de dona.cau.mort.quæ tamen potiùs contrarium videtur voluiſſe,ſi ſolerter inſpiciatur.

Verbum reliquerit,ad vltimas uoluntates refertur.

At uerbũ dederit,ad donationem inter uiuos pertinet.

266 ¶Scio autem Barb.in repe.l.cùm acutiſsimi,col.9.verſi.ſecundò conſidero.C.de fideicom.& rurſum conſi.xxviij.clementiſsimi Dei,col.2.verſi.nec obſtat,quod dicitur,lib.ij.illud in dubium reuocaſſe,vtrùm ea l.quæ loquitur in filio & nepote,habeat locum in filio fratris,concluditque habere locũ,cùm,per multa alia,tum verò maximè,quòd filius fratris etiã nepos dicitur, in quo ea l.obtinet.quæ res admodũ ridicula eſt,cùm ea nepotis ſignificatio {pro filio fratris} recens ſit,& nunquã iureconſultis cognita,ſed neq; imperatoribus quidẽ, quorũ leges in C.habemus, de quo latè & nos diximus in noſtris conſuetudinũ cõmentariis,tit.xvij.§.iiij.in gl.iij.Et quia etiã ſi ea l. non habet locũ in fratribus,vt non habet,ſicuti ſtatim dicemus,multò minùs in eorũ filiis,ar.l.ſi viua.C.de bon.mater.cũ ſimil.Et etiã Barb.ipſum nũcupatim reprehendit Soci.in d.l. cùm auus,

Nepotis ſignificatio pro filio fratris,recens.

BIU Cujas

col.1.2.& 3. { & Philip.Dec.consi.ccccxxix.Phil.col.vlti.} & Bartho. Chasse.consi.lxv.ex facto, col.2.versi,eo etiam maximè.& subobscurè D.Guil.Bened.in repe.ca.Raynutius,in verbo,si absque liberis moreretur,le j.nu.3.extra de testa.Et id quidem non iniuria, quãdo & communi nostrorum calculo,d.l.& similes non habeant locum in fratre ipso,secundum Iaco.Aret.Cy. Alber. Angel.Rapha.Fulg.Ioan,à monte Sperello.Corn.qui hoc dicit clarissimum,& cæteri recentiores in d.§.cum autem.Imo.in d.l.cùm auus. { & in l.ex facto.§.si quis rogatus,col.j.ff.ad Treb.Petr. Anch.consi.lxxj.dubia,circa medium.} Pau.Cast.consi.xiiij.si contingat dictam dominã, col.vlt. lib.1.& Alex.qui adfert concor.cõsi.xxxviij.viso themate,col.2.lib.1. { & Cepol.consi. causarum ciuilium.liiij.quædam mulier,col.2.versi.nec obstat.} Quorum sententiam optimè fulcit text.in l.iij.§.j.ff.de legatis præstandis.Imò nec in patre matréve,cui relictum est,ex sententia Bart.Imo. & Soci.in d.l.cùm auus.eiusdem Imo.& recentiorum,in d.§.si quis rogatus.Rapha.Fran. Aret.& Iason.in d.§.cùm autem,vel reclamantibus Cy.& Ang.ibi.

267 *An sit distinguendũ in hac l.ex quauxore donans susceperit liberos.*

¶Cæterum non illud omiserimus,nihil hîc referre vtrùm donans susceperit liberos ex vxore quã primùm habebat,an ex alia quam postea habuit,vt nuncupatim dicit Bal.hîc in casus positione. Nam & lex simpliciter dicit, & postea susceperit liberos , nec distinguit ex qua vxore. Ideo nec distinguere debemus.l.de pretio.ff.de publi.in rem actio.& l.j.§.quod autem.ff.de ale.lus.& al.cũ simi.Quinimo potior est ratio liberorum ex alia vxore susceptorum,vt reuocent ex hac l.vt latè diximus suprà in prin.l.num.100.incip.tertiò declara,& multis sequen.vbi videre poteris.Sed in hac sententia nuncupatim fuit Cardin.Flor.Alex.consi.xx.cùm in testamentis,iuncto casu illius consi.in quo loquitur de filio nato ex alia vxore quam postea duxit.

TOTVM.

1 *Dictio totum, quid importet.*

TOTVM igitur,id est sine vlla diminutione,vt declarat Bald.aut quisquis est inter conss.illius,consi.iij.factum tale est,quidam nomine Paulutius,col.2.lib.5. per tex.in l.ij.§.ad filiorum.C.quam.& qui.quarta pars.lib.x.& Pau.Cast.consi.cxcij.verba apposita,col.vlt.lib.1.per l.Mæuio.§.à me.ff.de leg.ij. Nam & qui totum dicit,nihil excludit.l.Iulianus,in prin.& ibi Bar.ff.de leg.iij.& l.hoc articulo.ff.de hæred.instit.& l.pediculis.§. Labeo.ff.de aur.& arg.leg.&c.solitæ,extrà de maio.& obe.& not.gl.in l.à procuratore.C. manda. cum simil. { cui consentiens D.Paulus ad Hebræos ij.enarrans illud Psa.viij.Omnia subiecisti sub pedibus eius.In eo, inquit quòd dicit omnia,nihil dimisit.} Sicut è diuerso qui totum excludit, nihil non excludit.l.si is qui ducenta.§.vtrùm.ff.de reb.dub.l.vlt.C.de reb.ali.non ali.& no.Bal. consi.cccxlix.statuto Placentiæ,col.vlt.lib.1.Ideoque Ang.Imo.& Ro.in l.damni, postrema,nam sunt tres in eo.tit.eius initij.§.cũ parietem.ff.de dam.infe.dicunt quòd si maritus promiserit totã dotem restituere soluto matrimonio,nõ poterit retinere lucrum quod ex statuto ei deferebatur: quamuis secus esset si simpliciter dotẽ restituere promisisset.quod & voluit Ray.Alex.& Iason in l.post dotem.ff.sol.mat.Bal. { in l.quod nomine de condi.ob caus.} & in l.vlt.C.ad leg.falci.Ang. & Imo.in l.si patronus.ff.de donat. { & in l.damni infecti.§. cum parietem.ff.de dam.infect.} & Alex.qui hãc dicit esse communem opi.consi.v.circa primũ dubium,col.vlt.versi.bene facit,lib. iij.& iterum cõsi.cxxxiij.super quæsitis,col.j.in fi.lib.v.& Phil.Dec.qui & alia quædam similia congerit,cõsi.cxcv.studendo breuitati,col.2.in prin.& Fran.Purp.in l.j.col.21.nu.130.C.de sum. trin. & Iaso.consi.xc.dubitatur an spectabilis,col.2.versi.& quia circa,lib.iij. { Caro.Rui.consi.lvij.quo ad ea col.4.nu.2.lib.1.& consi.lxxxiiij.quoniam col.6.num.13.lib.1.& consi.cxlviij.pro decisione, col.2.nu.4.lib.iij.& consi.ix.in hac causa,col.pen.nu.24.eo.lib,iiij.} Similiterque si testator iusserit totam suam hæreditatem ad quempiam peruenire , impeditur detractio legitimæ aut Trebellianicæ,vt voluit Bar.in l.Centurio,col.7.versi.quid dicemus dubito,& ibi post eũ Ang.& Fran. Aret.& cæteri recentiores.ff.de vulg.& pup.subst.cum multis concordant.adductis per Alex.ibi, col.24.versi.quarta fuit opi.& col.2.sequen.versi.nota tamen ex verbis.& d.consi.v.col.vlt.vers. circa secundum.vbi & hanc dicit esse cõmunem opi.& respõdet fundamentis & rationibus eorum qui diuersum tenuerũt:de quo tamen vltra eũ vide { Bal.hoc tenẽtem consi.cccxcviij. præmittendum est.versi.quartò,no.lib.iiij.per gl.quã dicit sing.in l.decem.ff.de fideicõ.liber.& Ang. cõsi.cxxv.hoc est testamentũ col.pe.vbi & ad hoc dicit sin.tex.in d.l.decẽ.} & Paul.Cast.cõsi.28. in causa quæ vertitur inter Petrũ,lib.ij.& cõsi.77.visa facti narratione,col.2.lib.ij.Maria.cõsil.14. sequendo ordinem,col.vlt.versi.quare supereſt.& Barba.consi.xxiiij.illud afferam,col.2.versic.& adduco,lib.1.& consi.lxviij.clementissimi Dei,col.5.versi.præterea faciat simile,lib.ij.& Ias. consi. 84.omissa,col.10.versi.& quidẽ prima,lib.1. quæ diximus in nostro tracta.de legibus connubial. in gl. {j.in verbo *expres*, nu.99.limita quinto & seq.Et tamen vide Rom.contrarium tenentem, consi.32.visa municipali constitutione,col.vlt.& cõsi.75.nescio qua ex re per totum, & cõsi.79. totum fundamentum,etiam per totum,& Franc.Rip.in l.Centurio,nu.131.ff.de vulg.& pup.}

Vtrum testatore iubente totam suã hæreditatem restitui,impediatur detractio.

2 *Socius totum promittẽs reddere.*

¶Sed & si socius promiserit totum vel integrum reddere,videtur renuntiare beneficio, ne cõueniatur nisi inquantum facere potest,secundum Alex.dicto consi.cxxxiij.in princ,lib.v.& Ias.in l. sunt qui in id,col.j.versi.limita istũ tex.ff.de re iudi. { Et licet appellatione rei simpliciter,quãdo legatũ ab eo relinquitur qui habet rem cõmunem cum alio,videtur relicta pars testatoris tãtùm.

l.serui

l.ſerui electione.§.vlt.ff.de leg.j.tamen ſi teſtator,legans rem communem ita diceret, totam eam rem lego , tunc non tantùm partem ſuam, ſed & alterius legaſſe cenſetur , vt per l.ſi ex toto,in prin.ff.de leg.j.voluerunt Dy.Iac.Aret.& Bart.in d.l.ſerui electione.§.j.& ſequitur Phil.Dec.cõſi. lxix.viſis duobus conſiliis,col.2.verſi.ad prædicta tamen facit.}

3 ¶Ex quo & illud conſequens eſt,integram donationem in caſu noſtræ legis reuocari, cùm ſcilicet donatum eſt extraneo,id eſt,alij quàm filio,aut eccleſiæ,vt & nũcupatim voluerũt gl.& omnes hîc.Alber.Bal.Imo.& Pau.Caſt.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.ij.& omnes penè in l.j. & in l.ſi totas.C.de inoffi.dona.Archi.in c.vlt. xvij.q.iij. Barthol.Brixi.q.lxvj.quæſtio eſt,quòd epiſcopus fuit.Bald.conſi.clxvij.quidam Franciſcus tunc carens liberis,col.j.lib.v.& conſi.ccxv. punctus,quidam donauit,& in ſua margarita,in verbo,donatio,col.2.lib.v.Signo.cõſi. clxxj. Ser Antonius,col.pe.Ang.in §.j.col.3.verſi. ſubſequẽter quæro,in authen.de immẽſis donationibus in filios factis.Imo.in c.vlt.col. 5.verſic.iuxta prædicta poteſt quæri,extrà de dona.& Soci.conſi. xciij.teſtamentũ præmiſſum,col.5.verſi.quinto modo reſpondetur,lib.iiij.& quotquot de hac re locuti ſunt.nullũ enim hactenus reperi,qui diuerſum ſcripſerit:nec ſi omnes dicerent,illorũ ſententiæ accederem,cùm tex.hic noſter in eã rem ſit apertiſsimus. At ſi filio aut eccleſiæ quis donet,liberi poſtea ſuſcepti non totum quidem, ſed ad debitum vſque bonorum ſubſidium tãtùm reuocarent,vt latè diximus ſupra in verbo,libertis,verſi.75.incip.quæro igitur ſi pater. & verſic. 82.verùm ſunt & multi.

Quomodo reuocetur donatio in caſu huius legis.

Et quid ſi filio aut eccleſiæ donatum ſit.

4 ¶Sed & ſi quis ſciens ſe habere filios,immenſam inofficioſamque fecerit donationem , ad legitimam tantùm reuocatur,etiam ſi ea ſit inofficioſa re & conſilio,vt tradidit Azo,quem ſecutus eſt dignus magiſtro diſcipulus Accur.in d.l.j.in v.q.& ibi quoque Iac.Ra.Ricar.Malum.Guil.Cum. Cyn.Bal.& Pau.Caſt.C.de inoffi.dona.per text.in l.ſi liqueat,eo.titu.vbi & Accurſius ipſe idem tenet.& rurſum idem Accurſius in authen.vnde ſi parens,& ibi Iaſo.in fi.C.de inoffi.teſta.Bal.in auth.ex cauſa,col.3.verſi.item non obſtat.C.de liber.præter.vel exhære. Ange.in dicta authen.de immenſis donatio.in filios factis in prin.col.1. Pau.Caſt.in d.l.Titia Seio.§.imperator.ff. de leg.ij. Franc.Aret.qui hoc latè & ſubtiliter defendit , conſil.xlvij.viſis & diligenter ponderatis,col.2.& ſeq.Pau.Pic.in repe.l.poſt contractum,col.2.ff. de dona.

Inofficioſa donatio ſi ſint filii, quatenus reuocatur.

5 ¶Verùm maior pars noſtrorum id minimè recipiunt,ſed ita diſtinguunt, vt ſi donatio ſit inofficioſa re tantùm,reuocetur ad legitimam vſque tantùm per l.j.& ij.& iiij.& l.cùm donationibus. C.de inof.dona.Si re ſimul,& conſilio,eaque ſit facta filio,idem,vt ſcilicet ad legitimam tantùm reuocetur,per d.l.j.Quòd ſi extraneo facta ſit,totum omnino reuocetur,per l.ſi libertus.§.pen.ff. de iure patro.Nam ſi hoc,inquiunt,obtinet in patrono , vt ibi ſcribitur, multò quidem magis in extraneo.Hæc fuit ſententia Hugo.antiqui gloſſatoris,quem ſecuti ſunt Dy.Pet.à Bella pertica. Bar.Bal.ſibi contrarius,Albe.Imo.Com.in d.l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.ij.Iaco.But.Bart. Saly.& Ang.ſibi item diuerſus,in d.l.j.C.de inof.dona.Io.And.Colle&t.Pet.Anc.Imo.& Panor. in c.vlti.extra de donat.Iaco.Bel.in dicta authen.vnde ſi parens.C.de inoffi.teſtam. Rom.conſi. xxvj.pro deciſione eorum , in iiij.dubio.& conſi.xcv.viſo prius donationis inſtrumento. Petrus Ferra.in titu.forma libel.quo agitur pro donatio.in verbo,irreuocabiliter,col.2.Soc.conſi. cxxvj. viſum fuit,ante fi.lib.iij.& inter conſi.Fran.Curt.ſenioris,conſi.ij.eleganter & ſubtiliter, in prin. & ipſe Curt.in præcedenti omnium ſuorũ primo,col.vlt.vbi hanc dicit eſſe communem opin.& Iaſ.conſi.cxv. Barthol.col.vlti.libr.1.vbi dicit quòd ab hac opin.non auderet conſulendo aut iudicando recedere.& conſi.cxlj.viſa longa,col.pen.verſi.concluditur ergo,lib.4.

Inofficioſa re & cõſilio, extraneo facta, utrum omnino reuocetur.

6 ¶Si hanc poſteriorem ſententiam teneas , eam intelliges vt procedat quando fuit donatio facta extraneo nulla re liberis relicta.At ſi filio facta ſit, aut etiam extraneo,aliquo dato liberis , tunc indiſcriminatim reuocatur ad legitimã tantùm,per tex.quantum ad primum pertinet,in d.l.ſi liqueat.C.de inoffi.donat.& quantum ad ſecundum in l.j.& l.vlt.C.eo.tit.& l.omnimodo,& l.ſcimus.C.de inof.teſta.& ita in vtroque voluit Bar.in d.l.Titia §.imperator,col.j.ff. de leg.ij.Panor. in d.c.vlti.col.2.extrà de don.Petrus Ferra.quo loco nuper citauimus,& in priori etiam caſu voluit Bal.in d.auth.vnde ſi parens,per tex.ibi, & in d.l.ſi liqueat.

De eadem re.

7 ¶Quid autem aliàs totum dicatur, & quando,& quomodo , quia lex noſtra hîc totum appellat, copioſè & ſubtiliter,vt ſemper aliàs,diſſeruit Bal.conſi.cccxxxv.quædã mulier relicta,col.2.lib.1. Nam aliud eſt,inquit,totum integrale,vt fundus, & quicquid aliud in ſua integritate cõtinetur. l.cum qui ædes.ff.de vſuc.& l.poſſideri.§.j.ff.de acqui.poſſ. Aliud eſt totum numerale, vt decem & viginti.l.ſi idem cum eodem.ff.de iuriſdi.om.iudi.& l.vlt.C.depoſi. Aliud eſt totum generale, quod prædicatur , id eſt verificatur ſecundum naturam ſuæ diffinitionis de qualibet ſpecie ſub ea contenta,vel ratione ſigni quod dicitur vniuerſale , ſiue terminus vniuerſalis. Sed apud legiſtas,vt ipſe appellat,magis dicitur generale vel generalis,vel commune appellationis,vt iſte terminus animal,ſecundum Dialecticos;& iſte terminus homo,ſecundum legiſtas.l.ſi quid earum. §.inter emptum.ff.de lega.iij.& not.in l.ij.ff.ſi cer.pet.Denique dicitur totum,id eſt,totaliter, ſiue omnimodo.l.ij.§.poſt originem.ff.de orig.iur.Hæc Bal.qui & eadem propè ſcribit in l.qui vſumfructum.ff.de verbo,obli.Quo in loco etiam Bar.& latiùs Iaſ.col.vlt.multa de toto tradiderunt. {Vide tamen ipſum Bar.in l.re coniuncti col.4.verſic. quartò dubitaui.ff. de lega.iij.atque etiam ipſum Bal.in l.in rem actio.§.ſi quis rei.ff.de rei vendi.}

Totum integrale.

Totum numerale.

Totum generale.

Totum id eſt totaliter ſiue omnimodo.

BIU Cujas

8 Differẽtia inter totum & omne, & totum & uniuersum.

¶Sed & aliàs de significatione huius vocabuli,& quid interſit inter totum & omne,& inter totũ & vniuerſum,vide tex.in l.Lucius Titius,cum gl.in verbo,hæreditati,& ibi Bal.ff. de leg.j. & in l.Titia,& ibi Alex.ff.ad leg.Falci.& in l.rectè.ff.de verb.ſigni.& gl.in l.ſi vnus.§. pactus ne peteret,in verbo,ipſo iure,& ibi Bar.col.2.& Iaſon.col.4.verſi.aduerte etiam.ff.de pact.& gl.in proœmio ff.in prin.& ibi etiam Bar.col.j.Alberi.Parpa.& Hiero.Cagnolum, & gl.in l.nihil aliud.ff.de verb.ſigni.& glo.in §.j.in verbo,totorum,& ibi Ioan.Fab.Inſtit.pro ſocio.& Bar.in l.Moſchis,in prin.ff.de iure fiſc.& in l.j.§.vlti.& ibi Aquen.ff.de verb.obl.Fab.& Ang.Aret.in §.reſtituta.Inſti. de fideicõ.liber. { Lucam Pen.in l.ſi quis procurationem,col.j.in verbo,totius.C. de decur.lib.x. Stepha.Phedericus in ſuo opere,de legum interpretatione,parte prima,char.ij. verſiculo ſed notandum quòd totum } & Rapha.Co.conſi.xxxiiij.pater vxori, poſt prin.Petr.Beſu.& Iaſon.in l. iij.§.filius.ff.de liber.& poſthu.& in l.ij.col.j.C.de hæred.inſtit. { Franc.Aret.in l.Centurio,& ibi Lancel.Galian.nu.355.ff.de vulg.& pup.ſubſti.} & Phil.Dec.in l.omnia,in j.no.ff.ſi cer.pet.& ex externis ſcriptoribus Cornelium Nepotem in libello de nominum verborumque differentiis, {& Nonium Marcellum in dictionum differentiis,} & Seruium in primo lib.Aeneidos enarrantem illud:

Hos tota armenta ſequuntur.

Et iterum in 4.ſuper illum locum:

Et tonitru cælum omne ciebo.

9 ¶Denique Ioan.Mo.in extrauagan. vnam ſanctam, in verbo,ſponſo,de maio.& obed.tradit ex Philoſophi ſententia, totum & perfectum idem eſſe, vel proximum ſecundum naturam. Nam illud eſt perfectũ,quod totum habet,& nihil ei deficit:& etiã illud totum eſt,quod omnia habet. Locus autem Ariſtotelis,ne tu ignores,eſt in primo lib.de cælo & mundo,& iterum lib.1.Metaphy.De aduerbio autem totaliter,quod à barbaris noſtris exprimitur ex toto,vide gl.in c.cupientes.§.cæterùm,in verbo, totaliter.& ibi Ioã.Mo.Archi.Ioan.And.Domi.& Phil.Fran.de elect.lib. vj.& Soci.conſi.cclxvj.col.16.verſi.ſecundo etiam eadem concluſio,lib.ij.

QVICQVID.

1 Dictio quicquid, quid ſignificat.

LEt hæc dictio quoque eſt latæ ſignificationis, omnia ſcilicet comprehendens vel minutiſsima quæque, vt nihil omnino reliqui faciat, etiam ſi ea dictio,totum,non fuiſſet appoſita. Hanc enim vim eſſe huius dictionis, { vt apertè voluit Donatus enarrans illud Terentij in Hecyra:

Quicquid id eſt quod reliquit, profuit. Ad paruitatem (inquit) refertur,vt illud:

At enim id mihi ſatis eſt,quod eſt de me opinionis,quicquid eſt.

Et } non obſcurè vult Guil.à monte Laud.in extrauag.ſuſcepti regiminis,in verbo,& ſi quicquã, tit.ne ſede vacan.vbi loquens de dictione quicquam, dicit nihil excipi,quantũcunque modicum fuerit:& allegat c.quia ſæpe,de elec.lib.vj.quod loquitur per hanc noſtram dictionem quicquid, dum ſcribitur,quicquid de bonis perceperint.Tanquã ſcilicet vtraque dictio,& quicquã,& quicquid,eandem vim habeant,omnia ſcilicet quantũlibet modica cõprehendentes. { de quo & nos diximus ſuprà in verbo,omnia vel partem aliquã,nu.17. } Nam etiam gl.in d.c.quia ſæpe,dicit, omnia in caſu.d.c.vſque ad { ouum reſtituenda. } quã ſequuntur Archi.Domi.& Phil. Franc.Et huc pertinet tex.in l.Mæuio.§.j.ff.de leg.ij.vbi ſi ita legatum ſit, quicquid ad eum dotis nomine peruenerit,tota dos ſine ratione deductionis impenſarũ mulieri debetur,licèt aliud eſſet ſi ſimpliciter dos legaretur,per l.j.in prin.& l.iij.etiã in prin.ff.de dot.præleg. Id enim eſt propter illã dictionem quicquid,vt expreſsim ſcribitur in d.l.Mæuio.§.j.quẽ ibi ad hoc expendunt gl.Dy.Bar. & alij.& Alex.qui illum dicit no.conſi.cxxxiij.ſuper quæſitis,col.j.lib.v.& Iaſon qui & illũ quoque citat pro no.in l.poſt dotem,col.9.verſi.vltimò adde.ff.ſol.mat.Sed & ita illum allegat Bal.in l.quod nomine,col.2.verſi.ſed quid ſi ex conſuetudine.ff.de condi.indeb.vt ex eo poſsis intelligere,hãc dictionem eſſe eius ſignificationis,vt idẽ denotet ac ſi dixeris integraliter,vt ipſe loquitur. { Allegat item in id tex.Lucas Pen.in l.j.col.j.C.pub.lætit.lib.xij.vt ſcilicet ſit ſignũ vniuerſale diſtributiuum omnia comprehendens.ad quod etiã citat l.iij.§. nonnunquam.ff. de vſur.& l. quicquid,in prin.ff.de verb.obli.vnde vt ſubdit,eſt ſignũ effrenatum,nihil excipiens, aut ſaltem maiorem partem omnium comprehendens.c.quod die,in fi.lxxv.diſt.vbi gl.affert.concor.Et eadem propè ponit ipſe Luc.Pen.in l.j.in omnibus,poſt medium.C.de curſu publ.eo.lib.xij.vbi & pro priore dicto allegat legem Lucius.§.hæredum,& §.ſeq.ff.ad Trebel.

Dictio quicquã & quicquid, eandem vim habent.

2 Dictio quicquid,eſt præciſe uniuerſalis.

¶Sed & his adde text.in l.cùm virũ,ibi,quicquid ex hæreditate,&c.C.de fideic.& ibi Bar.& alios, inter quos Bal.col.2.in ij.oppoſi.dicit ex eo tex.hanc dictionem,quicquid, eſſe præcisè vniuerſalem,quem refert & ſequitur Phil.Dec.conſi.xxix.an detur reſtitutio,col.2.verſi.ſecundò nã cùm, vbi etiam ad hoc allegat text.in l.in fideicommiſſo.§.cùm Pollidius.ff.de vſur.& in c. cùm cauſa, in fi.de offic.deleg.& in c.vlti.de rerum permu.& idem quoque voluit Ludo. Gozad.conſi.viij.in hac cauſa,col.5.nu.24.vide Bal.in d.§.nonnunquam,& Franc.Aret.in l.lex Cornelia.ff.de vulg.& pup.& Bar.in l.quæ omnia.§.planè.ff.de procur.Bal.in c.j.col.9.verſic.item Oldra. quærit,titu.de capi.qui curiam vend.

¶Eſt

BIU Cujas

3 ¶Est autem & alia huius dictionis natura, quam prætermittere noluimus, vt scilicet iuncta verbo futuri temporis faciat conditionem, per tex. in l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verbo. obli. quem ad hoc expendit & dicit no. Iaſ. in l. Stichum qui meus erat, col. j. verſi. ſecundo amplia. ff. de leg. j.}

Et iuncta verbo futuri temporis, facit conditionem.

REVERTATVR.

1 IPſo iure, dicit Accurſius: ex hoc inferens, quòd donator poterit rem ipſam donatã, natis liberis, vendicare, tanquam ipſo iure dominus effectus, vel poſſeſsionem ipſius condicere. Sequuntur Bar. Alex. Io. Fab. Bal. in vtraque lect. Saly. & Ang. hîc. & idem voluerunt Cy. Bar. Ang. Saly. Raph. & Pau. Caſt. in l. ſi totas, C. de inoffi. dona. Bart. in l. j. col. vlti. & ibi quoque Salyc. col. pen. verſic. quæro ſextò, eo. titu. Oldra. conſi. ccxxxviij. cùm mulier donatrix, in princi. Barto. in l. Titia Seio. §. imperator, colum. 2. verſic. quærit gloſ. & iterum verſic. quæro vtrùm quærit lex, & ibi quoque Bal. Imo. & Pau. Caſtr. ff. de lega. ij. Bart. dum hanc l. allegat, in l. quiſquis, & ibi Ioan. Plat. in fin. C. de om. agr. deſer. libr. xj. Bald. conſil. clxvij. quidam Franciſcus tunc carens liberis, col. j. lib. v. & conſi. ccxv. punctus, quidam donauit, eo. lib. v. Imo. in c. vlti. colum. 6. verſicu. in ead. glo. ij. in fi. & ibi etiam Panor. col. 2. & ſequen. extra, de donat. Paul. Caſt. conſi. 435. ſuper hoc puncto, in princ. lib. ij. Pet. Ferra. in tit. forma libelli quo agit. pro dona. in verbo, irreuocabiliter, col. 3. verſic. ſed nunquid eſt neceſſe. Nicol. Mil. in ſuo reperto. in verbo, donatio facta extraneo. Alex. conſi. lxxj. conſideratis his, paulò poſt princ. lib. iiij. Corne. conſi. xv. ex quo dictus Franciſcus, colum. 5. lib. 1. & conſi. clxxvj. in præſenti conſultatione, col. vlti. lib. ij. & conſi. iiij. dubia ſatis, col. j. lib. iiij. & conſi. xj. in præſenti, col. 9. verſi. confert ad prædicta, & iterum col. 11. poſt prin. eod. lib. iij. & conſi. xxx. lib. iiij. Franci. Aret. in l. Centurio, paulò ante fi. & ibi Iaſ. col. penul. ff. de vulga. & pupil. & conſi. xcij. viſo legato, col. 3. Franciſ. Curt. ſenior conſi. j. col. vlti. verſi. capio ſecundũ paſſum. Guid. Pap. ſing. cccxxxix. in prin. & Dec. ccxiiij. reuocatio, col. 2. verſi. an reuocatio. Soci. conſi. xxxix. in quæſtione quæ vertitur, col. pen. verſi. poſtremò poſſunt, lib. iij. & conſil. xciij. teſtamentum præmiſſum, col. 5. verſic. quinto modo reſpondetur, lib. iiij. & Iaſ. in l. cùm acutiſsimi, col. j. verſi. eodem modo ſi quis. C. de fideicom. & conſi. clxxj. viſo inſtrumento, col. j. lib. iiij. Fortu. Garcia in libro de vltimo fine iuris, char. xvj. verſic. item probatur ex affectione, & aliis ſequentibus. & Steph. Bertr. conſi. cxcij. viſo caſu, col. 2. lib. ij.

Donator natis liberis, rẽ donatam ipſo iure uẽdicat, uel poſſeßionem condicit.

2 ¶Ex quo & illud ſequitur, quòd ſi in donatione fuerit appoſitum conſtitutum, ex quo transfertur vera poſſeſsio, per l. certè. §. j. ff. de preca. & no. Bar. in l. ab emptione. ff. de pact. cũ multis concordan. à me nuncupatim citatis in { meo libello, de conſtituto, in prima ampliatione. } Tamen natis liberis huiuſmodi conſtitutum ipſo iure reſoluitur, ac reuocatur, quemadmodũ & donatio principalis, reditque confeſtim poſſeſsio in donationẽ, vt expreſsè in hoc caſu nò. conſuluit Phil. Deci. cõſi. ccclxvj. pro declaratione, ad fin. motus, quia aliàs conſtitutũ ſequitur naturã eius actus in quo apponitur, ex ſententia Bal. in l. ex teſtamento, ad fi. C. de fideic. & in c. ij. titu. de feud. dat. in vic. leg. cõmiſ. cum multis aliis concord. quos & ego { tibi congeſsi in dicto tractatu cõſtituti, in ſeptima limitatione. } inter quos cõperies Pau. Caſt. cõſi. x. ſi vera ſunt, col. j. lib. j. vbi dicit, quòd ſublato principali contractu, cenſetur & ſublatum conſtitutum in eo appoſitum. Nam vt dicit idem Paul. in l. j. §. ſi vir. ff. de acquir. poſſ. huiuſmodi poſſeſsio à iure transfertur, & à iure pariter poteſt annullari. Subdit autem Deci. aliud eſſe in poſſeſsione reali, quæ in facto conſiſtit, per d. §. ſi vir. Et idem in eadem ſpecie conſuluit Carol. Ruin. conſi. clxxiij. quæritur primo, in ij. eodemq; vlt. dubio, lib. j. & Hieronymus Gratus conſi. 50. reuerendiſsime, col. antepen. verſi. & vltra ſupradicta, lib. 1.

Et quid ſi in donatione appoſitum fuerit conſtitutũ.

3 ¶Et quod dictum eſt donationem hîc reuocari ipſo iure, procedit etiam in donatione facta vni ex liberis, quæ non tota quidem reuocatur ſuſceptis poſtea aliis liberis, ſed vſque ad legitimum bonorum ſubſidium tantùm, per l. ſi totas. C. de inof. dona. & latè diximus ſupra in verbo liberis, verſi. 75. incip. quæro igitur ſi pater quiſpiam. ſed ea tamen reuocatio fit etiam ipſo iure, vt voluerunt Bar. & Pau. Caſt. in ea ipſa l. ſi totas. Bal. in l. Titia Seio. §. Imperator. ff. de leg. iij.

Etiã ſi facta ſit uni ex liberis.

4 ¶At reuocatio donationis, quæ fit per liberos iam tempore donationis natos, & à patre quidem non ignoratos, aut etiam à poſtea ſuſceptis, ſed de quibus pater, cùm donauit, cogitabat, & ita nõ fit ex hac l. quando illi iſtis caſibus non ſit locus, vt ſuprà alibi abunde diximus, ſed fit, quoniam donatio eſt inofficioſa, certè non fit ipſo iure, ſed opus eſt querela, per l. j. & ibi not. C. eo. titu. de inoffi. teſta. & voluerunt omnes in d. l. ſi totas.

In quibus caſibus donatio nõ reuocatur ipſo iure.

5 ¶Sed quod ad priores illos caſus pertinet, non omnino in cõfeſſo eſt, quòd in caſu noſtræ legis, & d. l. ſi totas, donatio reuocetur ipſo iure. Quin contrarium in vtroque tenuit gl. ſibi cõtraria, in d. l. ſi totas, expendens hoc verbũ, reuertatur, quod videlicet eſt futuri tẽporis, & ideo ferendam ſententiã non latam demõſtrat, vt poſtea latè dicemus, & Barba. in c. vlt. col. pe. verſi. tu adde, extra de donatio. Sed huic obiectioni tacitè reſpõdet Bal. hîc & in d. l. ſi totas dum dicit huiuſmodi verbum reuertatur, cùm ſignificat iuris miniſteriũ ſiue ſtatutum, vt hîc, eſſe directũ, ideo ipſo iure ſignificari rem fieri. Nã vt id intelligas lector optime, id verbum dicitur directum, quod denotat aliquid fieri ipſo iure, & propria authoritate, atq; citra alterius manũ & operam. Obliquũ autem, quod per alterius manum capi debet, ex doctrina Bar. quem omnes ſequuntur, in l. Cẽturio, col.

Verba futuri tẽporis ferendam ſententiã demonſtrant. non latam.

Verbum directum.

BIU Cujas

penul.ff.de vulg.& pup.ſubſti.& in l.eam quam,ad fi.C.de fideic.& conſi.iij. quod repetitum eſt conſi.clxxxij. Titius condidit teſtamentum,col.2.& conſi.xiij.ex facto propoſito,col.3.verſ.reſtat de ſecundo,& conſi.lvj.Bart.fecit teſtamentum,col.j.& Bal.in rubr.C.de impub.& aliis ſubſtit.& in l.vlt.col.4.verſi.nunc aliqua.C.de ſacro.eccle.& in l.ex parte.ff.de acqui.hære. { & in l.ſi quis ita.ff.de vſufruct. } & conſi.clxxvj.quidam nomine A.col.2.verſi.ſecũdò prætermittendum, lib. iij.& conſi.ccxcvj.factũ ſic ſe habet,col.2.lib.vj.& omnes propè in c.ſi pater,de teſta.libr.vj.cum ſimi.Ideoque cùm verba directa diſpoſitionem directam faciant, obliqua verò fideicommiſſariã ex omniũ ſententia:certè etiam id quod per fideicommiſſum compétit,nõ ipſo iure cõpetit. l. ſi ſeruus,& ibi doc.C.de fideic.liber.& l.quærebatur.ff.de milit.teſta.ibi,apparet eum non ipſo iure valere voluiſſe,ſed per fideicommiſſum.Indeque huiuſmodi fideicõmiſſaria ſubſtitutio,quæ ſcilicet directa non eſt,precaria dicitur,in dicta l.quærebatur.ff.de milita. teſtamen. { & in l.cũ proponas filios.C.de pact.ſicut alibi voluntas precaria in cauſam ſcilicet fideicõmiſſi, in l.cùm proponebatur.ff.de leg.ij.& l. non idcirco.C. de codic. } & verba obliqua dicuntur etiam precaria.l. cohæredi.§.cùm filiæ,& ibi Dy.& Bal.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.& l.ij.& iterum l.iiij.C. de codi.& l.à patre,vbi Phil.Dec.notat in prin.C. de collat.& l.ij.in prin.C.cõmu.de leg. vbi id optimè declaratur. } &l.ſi ſeruus.C.de fideicom.liber.

Verbum obliquum.

Precaria ſubſtitutio.

Precaria uoluntas.

Precaria uerba.

6 ¶Eſt autem hoc verbum,reuertatur,cõmune,ſcilicet directum & obliquum,ſecundum Pet.Iaco. in ſua practica,tit.de verbis obliquis,col.j.Bar.in d.l.Centurio,col.vlti.motum ex glo.in l.j.in fin. magnæ gl.ff.de donat.& argu.l.Lucius.§.tres hæredes.ff.ad Treb.& ſequitur Franc. Aret.in eal. Centurio,col.vlt.& ibi quoque Iaſon col.etiam vlti.& Lancel.Gali.in repet.char.pen.in xiij.concluſione,& voluit etiam Bal.in d.l.vlti.C.de ſacro.eccle.& in tracta.ſubſti. col.vlti.Ange.hîc,& in d.l.j.in fi.ff.de donatio.Imo.in c.Raynutius,char.pen.verſi.octauò,extr.de teſta.Rapha. Co.cõſi. cxiiij.Antonius Benedi.in ſecundo dubio Pau.Caſt.conſi.cccxlj.mater iſta,poſt prin.lib.1.Corn. in l.precibus,col.17.verſic.verba autem communia.C.de impub.& ali.ſubſt. & conſi.clij. in hac conſultatione,col.4.verſi.per verba reuertatur,lib.ij.Ang.Aret.in §.extraneo,col.2.Inſtit.de pup. ſubſtit.& Stepha.Bertr.conſi.ccxlj.viſo conſultationis themate,nu.7.lib.ij.Guid. Pap.conſi.xcvj. caſus ſub nominibus, in quinto dubio,circa medium.

Verbum reuertatur, commune eſt.

7 ¶Quin Io.And.in d.c.ſi pater,de teſta.lib.vj.conſtanter tenuit ſemper eſſe directũ,per tex.in noſtra l.& eum ſequitur {ibi Arnaldus à Solerio in repe.col.4.& iterum v. } Domi.ibi,in prin.col. vlt.Cuius etiam opi.videntur eſſe Bar.& Io.Plat.in d.l.quiſquis.C.de om.ag.deſcr.lib.xj. dũ ſimpliciter dicunt,quòd denotat tranſlationẽ dominij ipſo iure, per illum tex.& etiam Ang.qui idẽ dicit in §.j.per illum tex.in auth.de reſti.& ea quæ par.in prin. Bal.qui ob id dicit ſignificare ipſo iure,in hac l.in fi.j.lect. { & in auth.quod mater,nu.3.C.hoc eo.tit.} & Anto.Corſe.in ſuis ſin.in verbo,reuertatur.Et bene facit tex.ſi ſolerter inſpiciatur,in c.j.extr.de ſchiſma.

De eadem re.

8 ¶Tamen quòd ſit etiam obliquum,& ſignificans quòd per manũ alterius res retradatur, eſt tex. in l.iij.vbi hoc no.Bar. { & Saly. } C.de pact.inter empt.& vendi.fac.& id etiam { aſſerit Cy.in l. j.eo.tit.& Rapha. } Co.dicto conſ.cxiiij.per illum tex.& conſi.xcvj.ſub nominibus,in quinto dubio,vbi nihil allegat.Et Fab.à monte Sancti Sauini,in tracta.de empt.& vendi.in vij.q.prin.col.5. verſi.ſecundò quæro.Sed & illius tex.authoritate ſubnixus Signo.conſi.cxxxj. factũ ſic ſe habet, col.vlt.negat expreſsim hoc verbũ habere vim latæ ſententiæ.Quod etiam voluit Saly.in l.ſi totas.C.de inoffi.dona.dum ſcribit verbum reuertitur,quo ea l.vtitur,ſignificare ipſo iure,quia eſt præſentis temporis:tanquam ſecus eſſet in futuro tempore.Et in hanc partem eſt gl.in d.l.j.in verbo,mortis cauſa donatio,in fi.ff.de dona.cùm dicit quòd id verbum non habet eã vim,vt poſsit agi rei vendicatione,ſed tantùm perſonali,quaſi ſcilicet res non tranſeat ipſo iure.Ex quo etiam negant Bart.Ang.Roma.& Pau.Caſt.ibi,in fi.hoc verbum eſſe directum,& ſequitur Franc.Curt. ſenior conſi.xij.Lucius Titius,col.vlt.& idem voluit Bal.dum eã gl.allegat,in l.traditionibus, col. vlt.C.de pactis.Pau.Caſt.poſt Cy.in l.j.in duobus locis,& iterum in l.cùm te,ad fi.C.de pact. inter empt.& vendi.fac. { & idem Pau.poſt Guil.Cu.in l.ab emptione,col.3.verſic.adde dicit.ff. de pact. } & apertè innuit idem Pau.conſi.lxviij.in caſu præſenti puto ſic dicendum,poſt prin.lib.ij. dum dicit quòd dictio,reuerſus,denotat ipſo iure,quia eſt præteriti tẽporis:tanquã ſi futuri eſſet, non eam vim haberet.Et idem quoque expreſsiùs voluit Aegid. Bellamera conſi.xxxix. factum eſt tale,dominus Humbertus,col.5.verſi.his præmiſsis,Barb.conſi.xj.illud afferam , col.9.verſic. modo in caſu noſtro,lib.ij.& Guid.Pap.ſing.657.licet verba.Iaſon conſi.ccxj.inter quoſdam,col. 8.verſi.item habet caput,lib.ij.& Phil.Dec.in l.traditionibus,col.3. verſi.ſecunda concluſio.C. de pact.& Franc.Curt.iunior in l.traditionibus,col.3.nu.22.C.de pact. Et hanc quoque partem fulcit tex.in c.j.ibi,liberè ad dominum reuertatur,extra de vſur.& ſimilis text.in c.vbi periculum.§. quòd ſi præmiſſa,de elect.eo.lib.vj.& in c.ſi beneficia,de præben.eo.libr.in cap.felicis,verſi.ſi qua verò,de pœnis,eo.lib.vj.& in cle.j.verſi.à feudis,eo.tit.& in c.imperialẽ,in §.callidis,titu.de prohi. feud.ali.per Fed.nam illa dictio liberè,eſt latæ ſententiæ,vt poſtea dicemus:ideo ſi verbum liberè per ſe fuiſſet latæ ſententiæ,fruſtra addita fuiſſet illa dictio,liberè.

Dictio liberè, eſt latæ ſententiæ.

9 ¶Porrò Corne. dicto conſi.xv.col.5.lib.1. hanc rem animaduertens dicit, quòd d.l.ſi totas,quæ loquitur in eadem materia,vtitur verbo præſentis temporis,dum dicit reuertitur , quod quidem præſens tempus haud dubie eſt latæ ſententiæ, vt poſtea latè dicemus. Et licet l.noſtra loquatur

per

per verbum reuertatur,tamen est aduertendum, inquit, quòd potest esse & præsentis temporis modi imperatiui,& modi subiunctiui,atque etiã futuri tẽporis modi optatiui.Ideo interpretanda est,vt sit præsentis temporis,& significet ipso iure,vt scilicet consentiat cum d.l.si totas, quæ,vt diximus,loquitur in eadem materia.Et quamuis aliàs in dubio debeat sumi interpretatio, vt fiat priuatio per sententiam,non ipso iure: tamen in ista priuatione,quæ fauorabilis est,secus est,arg. c.odia,de reg.iur.lib.vj.cum simil.de quo & tu vide quæ dicam infrà nu.252.inci.hæc autem quæ diximus.Vel,vt hoc illi addam,illud non procedit, quando per alia iura constaret rem fieri ipso iure,vt dicemus infrà versi.lxiiij. incip.xij.fallit.

In dubio debet sumi interpretatio, ut priuatio fiat per sententiam, non ipso iure.

10 ¶Fuerunt tamen qui dixerunt donationem hîc certè reuocari ipso iure,sed ita demum tantùm, si pater id velit,vt retulit Alber.hîc.Et in hac quidem sententia videtur fuisse Bal.in l.j.col. vlti. C.de inoffi.dona.cùm dicit requiri declarationem voluntatis ipsius patris,velítne donationẽ reuocari,an nolit,arg.no.in l.ij.ff.si ager vecti.vel emphy.Quo in loco Bar.dicit per text.& gl. ibi, emphyteutam propter non solutam pensionem,aut etiã per alienationem factam irrequisito domino,tum demũ,cadere emphyteusi,si dominus velit:quod dicit esse multũ notandum,& menti tenendũ.De qua re est melior atq; expressior tex.quẽ & ipse Bar.aduocat,in l.ij.in verbo,volenti. & ibi gl.& iterum in illis verbis,sed omnimodo eum dominus,si voluerit,repellẽdo, & ibi etiam idem Bar.Bal.Ang.Saly.& recentiores.C.de iure emphy.& in §.scire autem,in verbo,volentibus, in authen.de non ali.Et hoc quoque voluit ipse Saly.in l.vlt.col.pe.versi.quæro an ipso iure, eo. tit.Spec.tit.de locat.§.nunc aliqua,versi. {xiij.& ibi Bal.& iterũ versi.} xlvij.Bar.in l.ij. circa medium.ff.de exceptio.rei iud.idem Bar.& Bal.in authen.qui rem,ille in prin.alter ad fi.C.de sacrosanct.eccle.& ipse Bart.consi.lxxxj.Martinus forniconis,col.2.& ipse Bald.in l.his consequenter. §.j.ff.famil.herciſc.& in l.Mæuius,§.j.in viij.oppo.post Dyn.ibi.ff.de legat.ij.& in l. cùm seruum, col.2.C.de ser.fugit.& consi.cclxxix.factum tale est.A.ante fin.libr.v.& consi.seq. ista inuestitura. {Saly.in l.lex vectigali,per illum tex.in fi.ff.de pigno.} Ang.in §.si verò,versi.sed pone,in auth. de non ali.Anto.consi.xxij.visis punctis,col.j.vers.puto tamen.Domi.in c.licèt canon.§.is etiam, paulò ante fi.de elect.lib.vj.Panor.consi.lxvij. in causa quæ vertitur,col.2.vers. sed his non obst. lib.ij.Imo.in repe.c.vlt.col.25.versi.& adde an per illa,de præscri.& in c.ij.col.7. de feud.& in c. potuit.col.12.versi.sed contra,de loca.& in c.vlt.col.7.vers.secundò potest obiici,de dona.Card. Flor.consi.cv.super præmisso casu,col.2.versi.confirmatur & aliter.& iterum col.7. versi.ad illud de emphyteuta.Rapha.Co.consi.clxiij.prælatus certæ ecclesiæ,colum.3.Fran.Aret.& Iason in l.si ratione,col.vlti.versi.præterea etiam quando,lib.1.& consi.clxxiij.viso themate & scriptis,colum. vlti.lib.ij.quod repetitur in consi.xcj.lib.iij.& idem Alex. {consi.vj. circa processum causæ vertentis,col.pen.multis in locis,lib.iij.& } consi.cvj.magnifice prætor,col.4.versi. item in casu posito,eo.lib.iij.& consi.cvj.viso themate & instrumentis,col.2.versicu.nec prædictis obst.lib.iiij. & consi.cxiij.viso & diligenter considerato, col.2.versicu.secundò fortificatur,eod.lib.iiij.& consi. cxxviij.viso instrumento,col.vlt.lib.v.& consi.xxvij.viso themate,col.2.versi.quantum autẽ ad secundũ,lib.vj.& cons.cl.in causa appellationis,col.4.vers.nec huic habet obstare,lib.vj & Corn. consi.cxv.licèt in consultatione,col.j.& ij.lib.1.vbi & hoc respõdit obtinere etiam si expresse pactum sit,vt res ipso facto cadat in commissum. {& consi.clxvj.quatuor,col.3.versicu.quia pœna amissionis,lib.ij. } Cepola causarum ciuilium cõsi.xxv.ex quæstione prædicta,col.2. versiculo & ita tenet,& col.seq.versi.nec obst.etiam,& iterum sequen.versic.circa tertium.Soci.consi.ccviij. visis actis,col.3.lib.ij.& Guid.Pap.consi.cxcij.ex facti narratione,in primo dubio,in fin.& Cardi. Alex.in c.j.col.2.tit.quæ fuit pri.cau.bene amit. {Soc.cõs.lxxxij.in causa,col 2.versi.& illud quod dicitur,lib.iij. } & Phil.Dec.in auth.qui rem,col.3.versi.tertiò principaliter.C.de sacros.eccle.& in rub.C.de sacrosan.eccl.paulò ante fi.& cons.cxxxviij.cuius superscriptio incipit,verba ista,col.2. & cõsi.cxlvj.cuius superscriptio incipit,dubia de quibus,col.3.versi.vltimò non obstat, & versic. secundò quia etiam,& cõsi.clxxxv.in causa istorum,col.5.versi.sed breuiter.& consi.ccvj.quæritur an diuisio,col.vlti.& consi.ccccliij.visa instructione,col.vlti.vers.non obst. etiam & Iason in l. omnimodo,in fi.C.de inof.testa.& in l.si insulam,col.7.versi.quartò vltra Bart.eo.titu. cum aliis concord.adductis per eundem Iason.in d.l.ij.col.2.C.de iur.emphy.sed hîc multos videbis, quos ipse prætermiserat.

Quomodo re uocetur donatio in hac l. ipso iure. Et cadat emphyteuta ab emphyteusi.

11 ¶Et idem in feudo quoq; voluit {ipse Spe.titu.de feud.§.quoniam,vers.xxvij.} Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.pen.versi.extrà quæro,de constit.& in c.j.ibi etiam Mart.Laud. Aluar. & Cardi. Alex.tit.de cap.Corra.& in l.vlt.in fi.infrà hoc eo.tit,vbi & illud dicit generaliùs procedere,vbicunq; aliquid ipso iure reuertitur ad dominũ,vt semper intelligatur,si dominus hoc velit & petat,per no.in d.l.ij.ff.si ager vecti.& idem Bal.in l.j.in vtraq; lectu.C.de reuoc.donatio. & cõsi.31. proponitur quod Petrus,col.3. {versi.prædicta in feudis,lib.1.quod repetitur consi.cccj.eo.lib.1.} Imo.in c.vlt.col.7.vers. secundò potest obiici,extra de donatio.& in c.ij.extra de feud. & Alex. consi.lxxix.circa primum,col.vlt.lib.1.& cõsi.ciij.vbi suprà,eo.lib.1.& dicto cons.clxxij.viso themate,col.vlt.vers.& expressiùs,lib.ij.& cõs.xcj.eo.prin.col.etiam vlt.lib.iij. {& dicto consi.xxvij. vbi suprà,libr.vj. } & consi.xcij.perspectis diligenter,col.6.in fin.v.dubij,lib.vj.Cardi.Alex.in c.j. col.4.tit.quo tempo.mil. & Ias.qui hoc dicit no.in d.l.ij.col.2.& iterum col.6.versi.vltimò contra

In feudo quo modo intelligatur ipso iure aliquid reuerti ad dominum.

BIU Cujas

dictum.C.de iur.emphy.& consi.cvij.in præsenti consultatione,col.3.versi.nec obst.si diceretur, lib.iiij.Phil.Dec. { cõsi.cxliiij.quoniam ex facto,col.vlti.vers.præterea etiam si ipso iure.& } dicto consi.clxxxv.& dicto consi.ccvj.quæritur an diuisio,col.vlt.& cõsi.cccxlj.viso puncto,col.vlt.& in dicta rubr.de secun.nup.in fin.& Guido Pap.consi.cxcij.ex facti narratione, col.2.& D.Guil. Bened.in repe.ca.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens, le j.nu.88.& seq.extr.de testa.Et sufficit,ne illud ignores,hanc voluntatem domini esse tacitam,vt videre licet ex iis quæ tradit Panorm. dicto consi.lxvij.col.j.& ij.lib.ij.& expresiùs Anto.in dicto consi.xxij.vbi suprà & Alexander dicto consi.cvj.col.2.versi.nec obst.si dicatur,iunctis præcedentibus,lib.iiij.& Phil. Dec.dicto consi.cxlvj.vbi suprà,& iterum col.4.versi.non obstat secundò,Iason in l.posthumo, col.6.versi.pro ista op.C.de bon.poss.contr.tabu.

Et quæ uoluntas domini requiratur.

12 ¶Ex iis autem quæ dicta sunt , illud fit,quòd si dominus nolit feudum paternum vel auitũ esse commissum ob feloniam,vt appellant,in se commissam,& ita eam vassallo condonet siue remittat,non per hoc censetur feudum nouum,siue de nouo concessum,quamuis eo iam ipso iure ceciderat:sed manet,vt erat,antiquum,vt voluit gl.in l.quod dicitur necessarias,ad fin.prin.in verbo,creuisse,& ibi Bar.etiam ad fi.& latiùs Alber.ff.de impen.in reb.dota.fact.& gl.in l.peculiũ.§.si ære,& ibi { Bar.Bal.& } Pau.Cast.ff.de pecu.& in c.imperialem.§.insuper,in verbo,priuetur,titu. de prohib.feud.ali.per Fed. { And.Iser. } Iaco.Bel.Aluar.Card.Alex.& alij in c.j.tit. de vas.decre. æta.Pet.Iac.tit.de cau.ex quib.feud.amit.col.6.versi.ex prædictis causis.Bal.in l.j.in xv.q.ff.de rer. diuisi.& in c.j.§.hoc quoq; tit.de succes.feud.& cõsi.ccl.ad euidentiã,ante fi.lib.ij. { & in additio. Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,versi.xxiij.Imo.in d.c.ij.col.vlt.de feud.Pau.Cast.consi. ccccxxv. ponitur in facto,col.2.versi.secundò videndum est,lib.ij.Io.Plat.in l.sancimus, vers.item facit ad aliam quæstionem.C.de consul.lib.xij.Alex.consi.xxx.quoniam omne datum,col.2.lib.1. } Frã. Aret.in l.filio quem pater,in fi.prin.per illum tex.ff.de libe.& posth.idem Aret.Alex.& Ias.in d.l. si mihi & Titio.Alex.quidem col.5.alij col.vlti.ff.de verbo.obli. Quoniam,vt ibi dicunt Aret.& Ias.si dominus remittit , non dicitur vasallus iure decidisse,cùm non nisi volente domino cadat, quamuis ipso iure cadat:& ideo nõ potest censeri nouũ feudum.& { Card.Alex.in prælud.feud. in vj.diuisio. } Bar.à Scarampis inter consilia Albe.Bru.consi.cxij.casus super quo,col.vlti.& iterum col.seq.venerabilis dominus,post princ.De quo tamen vide Bald.in d.c.imperialem.§.insuper,col.vlt.& Cardi.Alex.in d.vj.diuisione feud. { & Alex.consi.xxxiiij.visis & põderatis,col.2. versi.hoc comprobatur,lib.v.& remissiuè per nos in tracta.retractuum,titu.j.§.xxxij. gl.j.nu.29. quid autem de fundo. }

Feudum non fit nouum , si dominus remittat cõmissum ob feloniam.

13 ¶Simile est autem,quod videmus testamentum ratione præteritionis ita demum tãtùm esse nullum,si præteritus ipse dicat,& petat.nõ aliàs.l.filio præterito,& ibi gl.& omnes.ff. de iniust.testa. & l.maximũ.§.sancimus.C.de liber.præter.& voluit etiã gl.in l.scimus,in prin.C. de inof.testa.& in l.si pater,in gl.vlt.in fi.C.de insti.& substi.& in l.is qui in potestate,in prin.ff. de lega.præst.& in l.si duo,etiam in prin.eo.tit. Spe.vbi suprà.Dyn.in l.Gallus,in prin.in magna dist.ff.de libe.& posthu.Bal.in l.ij.C.de hære.institu.& in l.si constat,post prin.C.de compen.& dicto consi. cccv. lib.2.vbi suprà,& consi.xcix.factum tale est Nicolaus,col.2.lib.ij.consi.cccxcvij.ad euidentiam,in princip.eo.lib.ij.& consi.ccclxxxvj.quidam M.decesit,col.j.lib.v.& Signor.consi.cliij.verum est, col.2.versi.circa secundum.& consi.clxxj.Ser Antonius,col.penul.versic.item esto. & Card.Flo. d.consi.cv.tum primo loco suprà alleg.tum eadem col.2.versic.ad idem Imo.in c.exhibita, col.8. versicu.& per hoc non obstat, extr.de rerum permu. Et id quidem etiam plenè not.in l.posthumo,vbi latissimè Iason disputat,an hoc sit verum.C. de bon.poss.cont.tab.& in l.ij.C. de posth. hæred.institu.& Ludo.Bol.consi.lxxiij.Antonius Pergamensis,col.vlt.de quo etiam vide Oldra. consi.clxxj.thema tale est,Titius filium,in secundo dubio,& iterum col.3.versi.quintò quæritur. & Raph.Co.in repet.l.si filius,in vij.oppo.primi no.ff.de libe.& posthu.& Pau.Cast. post Bal.in l.sicuti certi,col.2.versi.quæro hîc secundum Bal.C.de testam.milit.& consi.cccxxiij.super primo puncto,lib.1.& Rom.consi.xxiiij.postmodum autem.& Ias.in l.si filius qui in potestate,in primo no.ff.de libe.& posthu.& D. Bened.in repe.d.c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le j.nu.84.cum multis seq.extra de testa.Ex quibus comperies nõ id esse omnino certum. Id tamen defendit vetus exemplum testamenti Ebutiæ L.Menenij Agrippæ vxoris,quo alteram ex filiabus hæredem tantùm instituit,alteram præteriit. At Aphronia (id præteritæ nomen fuit) cum sorore contendere noluit,testamentumque matris patientia honorare , quàm iudicio conuellere,sanctius esse duxit,atque ita testamentum ratum mansit.quod à Valerio relatum est libr. vj.ca.viij.cui titulus est,de testamentis quæ rata manserunt.

Vtrum testamẽtum ratione præteritionis sit nullum, ita demũ si præteritus dicat, & petat.

14 ¶Idem quoque dicimus de supplemento legitimæ, quod & ipsum licèt fiat ipso iure , per d.l.scimus.C.de inoffi.testa.intelligitur tamen,si petatur,aliàs verò secus,vt etiam dicit gl.ibi,quam sequuntur Bar.& plerique omnes in eo loco.& voluit quoque glo.in d.l. si is qui in potestate.ff.de leg.præstan.Specu.vbi suprà.& Bald.in d.l.si constat.C.de compen.& Corn.consi. cclxiij.in hac consultatione,col.j.versi.tamen his non obstantibus,lib.1.& consi.seq.circa primum, col.j.versic. cùm itaque,eo.lib.1.Ias.in l.de pupillo.§.qui opus nouum,col.j.in iij.no.ff.de oper.no.nunt.vbi id dicit generale,cùm quid fit ipso iure,scilicet si petatur.& in l.ex facto,col.11.versicu.secundò pro op.Bar.ff.de vulg.& pup.substit.

Quomodo intelligatur fieri supplementum legitimæ ipso iure.

Adducitque

15 ¶Adducitque vtraque illa gl. videlicet in d.l.scimus,& in d.l.is qui in potestate, & aliud accommodatissimum simile de compensatione,quæ quidem fit ipso iure: sed ita tamen,si petatur,per l. vlt.C.de compen.& §.in bonæ fidei.& ibi quoque gl.Dy.& alij.Insti.de actio.Et idem etiam tenuit gl.in l.si quid à fideiussore.ff.de compen.Azo in summa,eo.titu.Pet.& Cy.in d.l. vlt.eo.titu. Spe.vbi suprà & Bar.in l.verum,& ibi Bal.ff.de compen.quàm ipse Bar. primam totius tit. legit, licèt prima non sit.& in d.l.si cõstat,& ibi latiùs Bal.& Saly.eo.tit.idem Bar.in l.gerit,col.8. versi. secundò compensatio.ff.de acquir.hæred.Bal.in l.j.C.de distract.pign.& Corn.d.consi.xv.col.2. lib.1.Sed tu de hoc latissime omnium vide Tyndarum in tract.de compensatione,char.iiij. versi. & per hoc expediuimus.

Compensatio fit ipso iure, si petatur tamen.

16 ¶Quibus & adde alia similia. Nam Falcidia resecat ipso iure.l.linea margaritarum.ff.ad leg.Falci. Sed ita demum,si hæres velit l.patrem.ff.quæ in fraud.cred.& voluit Bal.in l.j.C.ad leg.Fal.Item licet actiones ipso iure trãseant in fideicommissarium,vt probat tex.in l.pen.§.j.in fi.C. ad Treb. Id tamen intelligitur,si velit & petat fideicommissarius.vt patet ex l.j.§.sed & quoties,& l.cogi. §.Metianus.ff.eo.quos in id expendit Ias.in d.l.j.§.de illo,col.2.eo.tit.& ante illum, licèt nó alleget,Pau.Cast.solus ex antiquioribus,in d.§. Metianus,& Socin.in d.§.sed & quoties, in secundo no.Adde,inquam,quod voluit Bar.in l.si matre.C.de suis & legi. intelligens illum tex.in verbis, ipso iure succedant,si petatur.Et quod subtiliter admodum & elegãter disseruit vir optimus ac doctissimus Io.Igne.senator regius in repeti.l.contractus,col.34.versi.nunc restat articulus, cum multis seq.ff.de reg.iur.& eo tacito,Ludo.Gomessius in §.actionũ,col.8.& multis seq.Insti.de act. dolum dantem causam cõtractui reddere contractũ ipsum nullum,modo petatur,vt apud Igne. latè videre licet:quod ante ipsum,licèt non alleget,voluit Ange.in l.si quis aliam.§.sed & si quis. ff.de solu.& Paul.Cast.consi.ccxcv.si dicta pignora,col.j.lib.ij.Quibus suffragãtur quæ diximus in legibus connubialibus,in gl.vj. { nu.91.his cõfine est. Et generaliter ea quæ fiunt ipso iure, & ita debere intelligi,si petatur,tenet per quædã ex supradictis Franc.Ripa in l.iiij.§.hoc autẽ iudicium,col.2.nu.8.ff.de dam.infe.} Sed his tamen repugnat,quod dicemus infrà in xiij. differen.effectum latæ & ferendæ sententiæ.Sed quãtum ad hunc casum nostrũ pertinet,vide quæ diximus suprà in verbo,liberos susceperit,versi.2ii.incip.secundò intelliges procedere,& multis seq.

Et Falcidia resecat, si hæres uelit. Et actiones transeunt in fideicõmissarium, si uelit & petat. Et dolus dans causam contractui reddit ipsum nullũ, si petatur.

17 ¶Sed illud interim non omittemus, quòd cùm ex titulo & traditione simul iunctis transfertur dominium,licèt postea titulus annulletur siue resoluatur aut rescindatur, nõ tamen retrãsfertur dominium ipso sine traditione, per gl.in l.j.in fi.magnæ gl.C.de inoffi.dona.vbi Bal.etiam in fi ad hoc not.& commendat.& idem Bal.in l.j.in vj.q.C.si in fraud.patro.vbi illam dicit subtilem. & consi.cccclxxxij.magnifici viri,col.2.versi.hîc primũ quæritur,lib.1.& Alex.consi.x. videretur fortasse,col.j.in fi.lib.1. {& consi.xcij.perspectis,col.j.versi.& nõ ob.si dicatur,lib.ij.vbi alios quoque citat.} & Card.Alex.in l.imperialẽ.§.callidis,col.j.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Ias.cõs.ccxj. inter quosdam,col.pen.versi.item ex alio,col.pen.lib.ij.& cõsi.cxxviij.verba permutationis, col. 2.versi.primò quia vbi,lib.iiij.& Steph.Bertr.qui eam glo.dicit not.consil.viij.etiam si sententia, col.j.lib.1.& consi.ccclxiij.ad primum respondeo,in fi.eod.lib.1.& consi.cclxxix.ex instrumento, ante fi.lib.ij.

Retransferri dominiũ ipso iure sine traditione nõ potest,licèt contractus annulletur.

18 ¶Quod procedit etiã si ipso iure ex dispositione legis vel statuti contractus annullaretur,vt voluit Bar.in l.si ita quis.§.ea lege,col.2.versi.quæro vtrum prohibitio legalis.& ibi Ias.col.11. versi. istam regulam.ff.de verb.obli.& idem Bar.in l.si hominem.ff.de vsucap.& Bal.in d.l.j.si in fraud. patro.& in l.j. col.3.& ibi Alex.& Thomas Parp.col.quoque vterque iij.ff.solu.mat. & iterum in repet.l.cùm mulier,col.x.versi.de secundo dubio,& ibi quoque Alex.col.pen.versi.tamen si.Bar. hîc.ff.eo.titu.idem Alex. { consi.x.videretur fortasse, col.j.versic.sed præmissis non ob.lib.1.& } cõs.xcij.perspectis his quæ in themate,col.j.lib.ij.Fabia.à monte sancti Sauini,in tract.insinuationum,in xxvij.q.in fi.& Phil.Dec.consi.ccc.visa petitione Philippi,col.2. { Carol.Ruin.cõsi.lxxvj. circa casum,col.3.nu.8.lib.1.Iason cõsi.ccxj.præsens consultatio,col.pen.vers.item ex alio,lib.ij.& consi.cxxviij.videretur in præsenti,col.2.vers.primò quia, libr.iiij.} De quo & tu vide plenissimè Alex.in d.l.j.col.3.versi.ex hac tamen gl.cum multis seq.ff.de sol.mat.vide etiam Bal.in l. omne, col.j.versi.sed quid in contractibus.C.commu.de lega.& in ca.cùm inter,col.2. vers.item renuntiare,extr.de electio.& Aegid.Bellame.consi.iij.circa materiam,col.8.versi.præterea pro hoc facit, & iterum col.pen.vers.tum quia cum dicitur.& consi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.4.Ex quo palam errasse videri potest Ioã.Ana.dum in c.conquestus, col.3,extra de vsur. tradit quòd per pactum de retrouendendo retransfertur dominium in venditorem ipso iure ex sola oblatione,vt sing.dicit probari in l.si cùm venderet.ff.de pign.actio.

De eadem re.

19 ¶Sed hæc omnia velim intelligas, vt non procedant in iis casibus,in quibus dominiũ ipso iure transfertur sine traditione,de quibus per gl.& doct.in l.traditionibus.C.de pact. Nã tunc in illis etiam retransferretur dominiũ ex statuto annullante contractum, { sine alia traditione, } vt satis intelligi potest ex d.gl.in l.j.& ibi Bal.in fi.C.de inoffi.don.& Bar.in l.& ideo,per gl.ibi.ff.de cõdi. furt.& nuncupatim voluit Ias.d.consi.ccxj. { lib.ij.& d.consi.cxxviij.col.2.versi.confirmatur, lib. iiij.vbi id multis probat.} & Parpa,in d.l.j.ff.sol.matr. { & Ferdi.Loaz.in repet.l.filiusfam.§. diui, char.xxij.nu.452. } & ante eos Pau.Cast.consi.ccxvj.confirmando,col.2.versic.nec insuper, lib. 1.Nam & videmus quòd sicut in legato trãsfertur dominiũ sine traditione.l.si tibi homo.§. cùm seruus.

Intellige tamen in casib. in quibus dominium non trãsfertur sine traditione.

BIU Cujas

seruus.ff.de leg.j.& copiosissimè diximus in nostris commentariis consuet.Picta.tit. xvj.§. iiij.in gl.ij. in prin.ita ipso iure retransfertur per actus resolutiuos,per tex.in l.vlt.iũcta gl.in verbo,remeantibus,& ibi Bar.& alij.C.de lega.& in auth.cui relictũ,ad fi.in verbo,vendicari.C.de indic. viduit.Et hoc quoque expresim voluit Alex.d.consi.x.tum col.j.versi.& primò,tum col.3.versi. non obstat d.l.lib.i. { & iterum consi.x.videretur fortasse, col.3.versic.non ob.d.l.fin.eod.lib.1.& Fran.Aret.in l.qui absenti.§.j.col.2.ff.de acquir.poss. } & Anto.Rub.consi.lviij. series facti,col.2. & propè omnes quos suprà citauimus. { & faciunt not.per Bart.in l.si vt proponis.C.de condit. ob causam. }

20 *Quando lex aut statutum intelligatur esse latæ sententiæ, aut ferendæ.*

¶Cæterum posteaquam huc peruenimus lector amantissime, libet hoc loco affatim abundeque tractare quando lex aut statutum intelligatur esse latæ sententiæ,aut ferendæ,in vnumque veluti corpus congerere quæ à nostratibus doct.vellicatim diuersisq; locis de ea re scripta sunt, vt hinc faciliùs possint legum studiosi expromere quod in rem suam futurũ esse putabunt: quandoquidem res est non inutilis,neque contemnenda,sed quæ in cõtrouersiam quotidie adducitur. Igitur in primis Bal.in l.iubemus.§.vlt.C.de sacrosan.eccl.ita in eam rem distinguit:Aut loquimur in pœna obligatoria,& requiritur sententia.l.si qua pœna,in verbo,virtus.ff.de verb.signi.Aut in pœna afflictiua,& idem l.quòd ad statum.ff.de pœnis.Aut in pœna priuatiua,& idem,nisi sit dictio mox,vel dictio,ipso iure,vel dictio,ipso facto:vt no.in auth.de nupt.in prin.facit l.vlt.C. loca.& c.ij.de reb.eccle.nõ alie.lib.vj.& cle.j.eo.tit. Quædam est pœna ab actione excluiua,& tũc idem l.vlt.C.de iuram.calum.quia requiritur sententia.auth.qui semel.C.quomo.& quand. iud. Quædam est pœna tacitæ cõfessionis inductiua,& tũc si potest probare contrarium, intelligitur per sententiam,vt d.l.vlt.aliàs ipso iure.l.quoniam.ff.de his qui not.infa. Quædam est pœna iurisdictionis prohibitiua,vtputa, non reddatur ius.In quo dicit Iac.Aret.in quadam disput.quòd intelligitur ipso iure,nec valet iudicium si contrà fiat.facit l.si seruus.C.de his qui ad eccle..cõfu. Adde tamen quòd vbi non requiritur sententia dispositiua,si tamen factum reuocatur in dubiũ, requiritur sentẽtia declaratoria,per l.eius qui delatorem.ff.de iure fisci,& ca.pro humani, de homic.lib.vj.Facit quod not.gl.in authen.de tabel.§.pe.vbi glo.dicit,quòd si tabellio per sententiam legis est priuatus officio tabellionatus,hoc tamen non est declaratum per sentẽtiam hominis,sed est occultũ,si iste tabellio exercet officium,quia est in quasi possessione officij,valent instrumẽta sua.quod alibi in iure ciuili nõ habes.Hactenus Bal.vbi suprà.Alexander autem in additio. Bart. in l.imperator.ff.de iure fisci,alia multa in eam rem allegat, vt ostenderet quando quid intelligatur fieri ipso iure,vel per sententiam.multa quoque Barba.in c.si diligenti,col.37. & multis seq. ad 7.col.extrà de for.compet.Omnium autem plurima Feli.in c.Rodulphus,col.15.versi. vltimò quia tex.cum multis sequen.extra de rescrip.& ante hos quædam etiam allegat Bar.in authen.de incest.nupt.in prin.

21 *Verbum aut participium præsentis tẽporis in dubio est canon latæ sententiæ.*

¶Ego verò rem hanc cæteris dilucidiùs vberiusque ac ordinatius tantùm (nam meliùs quis posset?) hoc loco tractare constitui.Igitur vt ad rem accedamus, Verbum aut participium præsentis temporis,vt ordinem Grammaticorũ sequamur,in dubio est canon latæ sententiæ,vt planè innuit gl.in l.si quis maior,in verbo,infamia,iuncto tex.in verbo,notatur.C. de transact.quam sequuntur Bar.Bal.Saly.Pau.Cast.& recentiores ibi,& expressiùs voluit glo.in l.j.§.afficerentur.C. ne lice.poten.& in l.sicut,in verbo,minimè.C.de testa.mili.& in l.si quis in tantam,in gl.magna, versi.quartò quæro,& ibi Bar.& Ang.vterque col.vlt.C. vnde vi.idem Bart.in l.iubemus nulli.§. sanè si hoc,col.vlt.& ibi Alex.C.de sacr.eccl.& in authen.qui semel,ante fi.C. quomo. & quand. iud.Archi.in c.inolita,col.j.ad fi.xj.q.j.Bal.in l.ij.in addi.in iij.q.& ibi quoque Saly.etiam in iij. q. C.de iure emphy.idẽ Bal.in c.j.§.si quis miles,in verbo,amittat,tit.de feud.sine culp.nõ amit. {& in additio.Spe.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.} & consi.ix.factum tale est,col.3.versi.sed hoc est aduertendum,lib.1.Saly.in l.cum posteaquàm,& ibi Iason in iij.no.C. de pact.& idem Salyc. in l.decernimus.C.de sacro.eccl.& in l.si totas.C.de inoffi.dona.& in auth.incestas.C.de incest. nup.& in authen.hoc amplius,& ibi Corn.col.j.& Ias.col.3.versi.secundo.C.de fideic.Ang.cons. ccclxxj.multùm considero,in fi.Ant.in c.accedentibus,col.pen.extra de priuil. Imo. in proœmio decret.& in repe.c.vlt.col.45.in paruis,extr.de præscri.& in c.si quis,extr.de vita & hone.cler.& in c.si quorundam,col.3.extr.de solutio.& in c.vlt.ext.de accu.Raph. Com.consi.clxiiij. prælatus certæ ecclesiæ,col.2.Domi.in c.j.in fi.de iniur.lib.vj.Rom.consi.ccxij.quo ad primũ,in iij.dubio. & sing.ccccvj.fuit à me quæsitum.Panor.in c.cæterùm,col.j.de rescrip.& in c.nonnulli.§.sunt & alij,col.3.versi.sed dubitatio remanet,eo.tit.& in c.quisquis,de elect.& in c.querelam, col.2.de iureiur.& in c.nouit,in fi.de his quæ fiunt à præla.& in rep.§.quia verò,col.7,versic.secundò discutiendum,& seq.extr.de præben.& in c.ij.col.vlt.de solu.& in dispu.incip.Augerio, col.14.versic. contrarium credo.Ioan.Plate.in l.quoties,quæ est penul.col.j.versi.sed quæro nunquid.C.de dignita.lib.xij.Fran.Cre.no.vij.tu scis quòd verbum.Io.Ray.in §.callidis,versi.pœna,in ix.& xj.q. primæ partis prin.titu.de prohi.feud.ali.per Fed.& in §.præterea si quis, in xix.q.eo.tit.Aegidius Bellame.consi.ix.factum tale est,cum esset lis,col.x.versi.item non obstat quod dicit Barb.in l.stipulatio non valet,in prin.ff.de verb.obl.& in addi.Panor.in c.j.extra de adul.Corn.consi.xv. ex quo dictus Franciscus,col.5.versi.tamen est aduertendum. lib.1.& consi.cccxij. in hac consultatione,col.3.versi.cum non solùm,eo.lib.1.Fran.Aret.in c.ij.in v.not.ext.de for.comp.Ias.in l.eam

quam,

BIU Cujas

qua,col.8.vers.teneo communem.C.de fideic.& in l.manifestæ,col.vlti.ff.de iureiur. & in l.posthumo,col.7.versi.pro qua op.C.de bon.poss.contr.tab.& consi.liiij.circa primum dubium, col.j. lib.iij.& consi.cxviij.videretur in præsenti,col.3.versi.secũdò verbum sit,lib.iiij.Phil.Dec.in auth. cassa,col.j.C.de sacros.eccle.& in l.cum posteaquã,col.j.in ij.no.C.de pact.& in l.j.col.10.nu. 67. C.de sum.trini.Fortu.Garc.in lib.de vltimo fine iuris,char.xxiij.versi.quartus casus.Fran.Purpu. in l.more,col.antep.versi.tertiò ampliatur.ff.de iurisd.om.iud. {Ioan.Crot.in rep.c.j. col.8.versi. contra tamen principalem,de constit.lib.vj.Iaco.à S. Geor.in tract.feud.in verbo,qui quidem in uestiti,&c.col.2.versi.item dubitatur.} Et hæc quidem est frequentior nostratum sententia.

22 ¶Quam si sequaris,vt sequendam esse arbitramur,temperabis,vel,vt nostrates non omnino malè loquuntur,limitabis iisdem modis,quibus & verbum præteriti temporis,de quo statim postea dicemus,etiam limitabimus.Nam & eiusdem (quantum ad hanc rem pertinet) naturæ est,atque etiam de vtroque simul in illis limitationibus differemus, ex quibus assumes quæ huic loco subseruire cognoueris. *Præcedẽs sententia limitanda.*

23 ¶Sed & tu alio item modo limitabis procedere, nisi alia verba eiusdem cõstitutionis quæ verbo præsentis temporis vtitur,aliud inducerent,videlicet ferendam sententiam, non latam. Nam & tunc id verbum præsentis temporis latam non diceret.Ita expressè voluit Saly.in c.cùm posteaquam.C.de pact.Quod confirma ex iis quæ dicemus in simili infra verbo,futuri temporis.versi. 63.incip.vndecimò fallit. *Et quomodo.*

24 ¶Quanquam sunt qui ex diametro illi cõmuni sententiæ repugnant, nempe negantes verbum præsentis temporis esse latæ sentẽtiæ.& omnes propè sibi cõtrarij,videlicet gl.in l.j.in verbo,publicatur,& ibi quoque expressiùs Bar.ff.de vi priua.Pet.Iac.tit.de cau.ex qui.do.debet amit.prop. in xiij.dist.feud.col.illius ij.versi.itẽ cum dicitur.Ang.in l.j.C. de pœna iudi.qui male iudi.nisi ibi sit mendum in dictione præsentis.Pet.Anch.consi.cij.contra dictam donationem,versi.secundò & subtiliùs.Imo.in c.si diligenti,& ibi etiam Franc.Aret.de foro compet.Domi.sibi contrarius,& Card.Alex.in c.si quis,vterque in fi.xxiij.di.Pau.Cast.in d.auth.hoc amplius,col.2.versic.in text. ibi,excluditur Rom.singu.ij.licèt verbum præsentis. Et ita etiam sentiunt Barb.& Corse.quibus locis.4.col.hinc versi.secũdo citabimus.& Fran.Luca.in tract.de priuil.fisci.in ij.parte prin.in xij. eademque vlt.q.dum allegat Bart.in d.l.j. *Qui negent uerbum præsentis tẽporis esse latæ sententiæ.*

25 ¶A quibus stant multi tex.iungentes verbis præsentis temporis huiusmodi dictiones,eoipso,ipso iure,omnino, videlicet in l.is cui lege,ibi,ipso iure non valet.ff.de testam.& in l.j.ibi,& pleraque ipso iure non valent.ff.ad senatusc.Velleia.& in c.si gratiosè,de rescri.lib.vj. & in c.si postquam, ibi,eoipso viribus euacuatur,de elect.eo.lib.& in c.clericis,versi.prælatis,de immu.eccle.eo.lib.vj. & in c.j.versi.omnem personam,de schisma.eo.quoque,lib.vj.Nam si verba præsentis temporis, quib.illi tex.vtuntur, fuissent per se atque suapte natura latæ sentẽtiæ,frustra additæ fuissent illæ dictiones,quæ latam sententiam demonstrant,vt postea dicemus,cõtra l.j.§.sed hoc studiosum. C.de vete.iur.enu.cum simi.Ideoque additas fuisse,vt latam ipsam sententiam ostenderent. *De eadem re.*

26 ¶Sed quod his respondeatur,in promptu est,nempe has dictiones adiectas fuisse,non quòd verbis deesset vis illa latæ sententiæ,sed ad maiorem certioremque ac dilucidiorem latæ illius sententiæ declarationem,vt plerunq; aliàs fit,id attestante gl.in re simili,in c.licèt canon, in gl.j.de elect. lib.vj.cùm dicit,nec fuit hoc propterea superfluum,cum clariùs exprimat,& ibi hoc quoque not. Domi.& Phil.Fran.& est similis gl.in c.j.in verbo,& filio,de sum.trini.& fide catho.eo.lib.vj.vbi etiam Domi.& Phil.Franc.no.non dici superfluum quod clariùs ac distinctius exprimit id quod per se intelligitur.nam vt etiam dicit Panor.in c.solitæ,col.2.versi.in gl.in verbo tãquam, ext.de maio.& obed.quãdoque verba ponuntur tollendæ dubitationis causa, cùm tamen tacitè insint, per l.qui mutuam.ff.mand.cum multis concor.à me collectis in nostris commentariis consuetudinum Picta.tit.ij.c.ij.Modò id vnum non omittamus,quod iurisconsultus in l.j.§.sed sciẽdum. ff.de ædil.edic.tradit,ædiles in suo edicto tollẽdæ dubitationis gratia bis ἐκ παραλλήλου,id est,ex geminatione,idẽ(scilicet morbi vitiúve)dixisse,ne qua dubitatio supereſſet:nã & aliàs videmus nonnũquam binas,atque plures dictiones latæ sentẽtiæ coniungi,vt in c.cùm ex eo,in fi.de elect.lib. vj. vbi dicitur, extunc dictã pœnã ipso iure se nouerint incursuros.Nam dictiones extũc,& ipso iure,eã vim latæ sententiæ habẽt,vt dicemus postea in xliij.& xlvj.fal.futuri tẽporis:imo & verbum incursuros,per se eandem vim habet,vt dicemus etiã in xlvij.fallen.eiusdem tẽporis. Quin & aliquando videmus quatuor dictiones eiusdem roboris simul iungi,vt in c.excõmunicamus. §.credentes,extr.de hære.vbi dicitur,extunc ipso iure sit factus infamis. nã præter illas, extunc, & ipso iure sit,per se est quoque latæ sententiæ,vt dicemus infra in lx.fal.futuri temporis.sed & factus vt participium præteriti temporis,de quo etiam dicemus statim nu.videlicet 32. *Verba aliquando ponũtur tollendæ dubitationis gratia, quæ tacitè insunt.*

27 ¶Et sæpe aliàs videmus has dictiones ipso iure,omnino,& similes latæ sententiæ annecti verbis præteriti tẽporis,quæ haudduble sunt & latæ sententiæ,vt statim dicemus.nã id videre licet {in l.scribit.§.itẽ scripsit,ibi,ipso iure sit obligatus.ff.de auro & arg.leg.& in l.in suis hæredibus, cùm dicitur,statim ipso iure hærẽdes existũt.ff.de suis & legit. vbi cũ verbo futuri temporis ponũtur hæc duo,statim,& ipso iure,quæ sunt eiusdẽ significationis, vt postea dicemus} in c.quisquis,& c.congregato,& c.dudum ecclesia,extra de electio.& c.cum olim,de maio.& obed.& c.de multa, de præb.& c.statutum.§.vlti.de rescrip.lib.vj.& c.j.in fin.de consue.eod.lib.vj.& in c.j.§.vlti. & c. *Comprobatio eiusdẽ, & uide nu.47. inferius.*

auaritiæ,

BIU Cujas

auaritiæ,in fin.& c.fundamenta.§.quòd si secus,de elect.lib.vj.& in aliis infinitis locis iuris, præsertim canonici.nec enim omnes voluimus nec possumus, nec etiam necesse est adducere.alios tamen videbis multos inferiùs nu.47.nec hactenus,& aliis multis huius tractationis: nã & talia multa sæpius postea occurrunt, in quibus id tibi præcipuè menti tenendum est, quod in hoc versi. diximus.

28 ¶Quibus addere potes quod scribit Hosti.in c.nimis iniqua, paulò ante fin.extr.de excessibus prælat.satis fuisse dixisse in eo tex.vniuersi,quantum ad mẽtem, additur tamen & singuli vt occurreretur illorũ malitiis qui ad detractandũ bonum obedientiæ,friuolas,licèt subtiles occasiones prætendunt,vt patet in c.eam te,extr.de rescrip.ideo si non dixisset,singuli, forsan aliquis assereret,quòd non cõprehenderetur sub hoc nomine,vniuersi:quia scriptum est aliud esse ius vniuersitatis,aliud singulorum.l.sed si hac lege.§.qui manumittitur.ff.de in ius vocan.Ex quo subinfert quòd in literis, instrumentis & priuilegiis nõ possunt nimis specificari quæ specificanda sunt ad malignorum sophisticam interpretationem tollendam,vt ibi, & in c.ad audientiam,extr.de deci. & in c.in his,extr.de priuil.Et hoc quoque repetit Io.And.in d.c.nimis, etiam ante fi. & Fel.qui alia quædam ad hoc adducit in c.venerabili,in ij.no.de offi.deleg.& in d.c.eam te,col.13.versi.ex his infertur. Et facit text.in l.qui mutuam.ff.mand. quòd quæ dubitationis tollendæ causa inseruntur,ius commune non lædunt.}

In literis, instrumentis,& priuilegiis omnia diligenter specificanda.

29 ¶Si tamen hanc posteriorem partem teneas, quæ negat verbo præsentis temporis vim latæ sententiæ inesse,eam temperabis procedere, nisi ratio subiecti argumẽti siue materiæ aliud suaderet. ea enim magis sequenda esset,quàm vis ac natura & proprietas verbi, vt sic esset potiùs ferendæ quàm latæ sententiæ,secundum Imo.in c.si quis,extr.de vit.& hone.cleri.Quod confirma ex iis quæ latiùs statim dicemus in verbo præteriti temporis.in ij.fallen.

Quomodo intelligẽda posterior opin.

30 ¶Limitabis item procedere,nisi verbo,agit,quod est huiusmodi temporis,adiiciatur dictio nihil, ita videlicet,nihil agit,quia hauddubie intelligitur ipso iure,per tex.in l.vlt.in verbo,nihil agit.ff. de libe.& posth.Ex quo not.Bal.quòd sententia lata super libello inepto,est ipso iure nulla,& sequitur Barba.in c.super literis,col.26.de rescr.& in c.prudentiam,de offi.deleg.& consi.xliij.scribitur apud Prophetam,col.2.libr.1.quibus dicit idem si dicatur,frustra agit, per tex.in l.fideiussor. ff.de neg.gest.& sequitur vtrunque Ant.Corse.in suis singu.in verbo,nihil agit,vbi & pro posteriore dicit facere tex.in l.nisi.ff.de tute.& ratio.distra.vbi Bal.illud idem colligit,quod suprà ex eo diximus, videlicet nullam esse ipso iure sententiam latam super inepto libello. Sed & pro priore est bonus tex.in §.j.iunctis ibi no.per doct.Insti.quib.ex cau.manu.licet.Cæterum de posteriore, videlicet de dictione frustra, latiùs infra dicemus in xxxviij.fallen. Constat autem apud omnes dictionem nihil,esse vniuersalem negatiuam,per l.si is qui ducenta.§.vtrùm.ff.de reb.dubiis, & diximus suprà in verbo,susceperit liberos,versi.83.horum omnium.

Dictio nihil, aut frustra,addita uerbo agit, quid importet.

31 ¶Poteris & tu hanc posteriorem sententiam,si eam sequi velis,iisdem modis limitare, quibus & inferiùs limitabimus,quod statim dicemus de verbo futuri temporis.Nam si ea obtinent in futuro,quod citra omnem controuersiam est ferendæ sententiæ,vt ibi videbitur, multò magis & in præsenti,quod multorum & quidem numerosiorum opinione est latæ sententiæ,obtinebunt.Sed iam ad reliqua pergendum est.

Limitationes unde petẽdæ.

32 ¶Verbum & participium præteriti temporis etiam in dubio est latæ sententiæ,vt de verbo est gl. in d.l.iubemus nulli.§.œconomus,super verbo,priuetur,& ibi Bar.qui dicit illam glo.esse notandam & signandam,& Bal.& alij.C.de sacrosan.eccle.& glo.in l.in criminali,super verbo, habeatur,in fi.& ibi Bald.& Ange.C.de iurisd.om.iudi.& glo.in l.si quis maior,in verbo,priuatus.C.de transact.gl.in d.l.si quis in tantam,quo loco suprà allegauimus,& ibi etiam Bar.& Bald.col.pen.& Ang.C.vnde vi.& gl.in c.ij.§.inhibemus,in verbo,innodari,& ibi Phil.Fran.de hæret.lib.vj.Bart. in d.authen.qui semel,ad fi.C.quomo.& quan.iud.& in l.extat,col.vlti.versi.sed vtrùm creditor. ff.quod met.cau.& in in l.Męuius.§.duobus,col.vlti.ff.de leg.ij.& in l.si quis maior.C.de trãsact. Bal.& Saly.in auth.incestas.C.de incest.nupt.in lect.anti. { & idem Bald.in authen.in donatione. C.de secun.nupt.in ij.lect.} & in c.at si clerici,col.pen.extr.de iudic. { & in addit.Spec.tit.de loca. §.nunc aliqua,in xlvj.q.} Salyc.in l.decernimus,post prin.C.de sacrosanct.eccle.Imo.in c.vlti.de transact.& in c.si diligenti,col.2.versi.in gl.perdant,ext.de for.compe.& in c.vlti.col.17.versi.sed certè vbi statutum.extr.de præscri.& in c.si quorundam,col.3.de solu.Mart.Laud.in c.j.§.illud tamen,post princ.& ibi etiam Card.Alex.in §.item qui domino,etiam post prin.tit. quæ sit pri.cau. bene.amit.Anto.consi.iiij.Iesu Christi,&c.viso testamento,in prin.Ioan.Plat.in d.l.pen.col.j. C. de dignit.libr.xij.Aegid.Bellame.d.consi.ix.& Pan.in c.nouit,in fi.extr.de iis quæ fiunt à prælat. sine consen.cap.Ioan.Ray.in d.§.pœna,in viij.q.primæ partis,tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Fran. Cre.d.not.vij.Cor.consi.lxxxix.viso supradicto puncto,col. pen.lib.iij.& consi.xl.viso processu, col.4.versi.ex quibus verbis,lib.iiij. { Ias.consi.xlvj.pro fisco regio,in prin.lib.iij.}

De participio.

33 ¶De participio voluit glo.in authen.cassa,in prin. C.de sacros.eccl.& in d.l.si quis maior,in verbo,priuatus,& ibi Bart.col.vlt.& Salyc.col.j.C.de transact.& in l.vlt.in verbo,constituti.C.loca. & in c.cum in cunctis.§.vlt.in verbo,priuatos,ext.de elect.& in ca.quoniam, in verbo,mucrone percussum,ext.de offic.ord.& in c.extirpandæ.§.qui verò,in verbo,priuatum,& ibi quoque Inn. Hostien.& alij extrà de præbend.& inc.ita quorundam, in verbo subiectos,extrà de Iudæ.& in c.grauem,

BIU Cujas

cap.grauem,in verbo,priuatos,extrà de senten.excom.& in c.administratores,in verbo priuatos. xxiij.q.v.& in c.vlt.in verbo,suspensum,de tempo.ordin.lib.vj.& in clem. sæpe,ad fin.in verbo, irritus,& ibi Imol.col.vlt.de verb.signifi.Innoc.Host.& Io.And.in c.ad falsariorũ,omnes in verbo,innodatos,extra de crim.falsi.Hostien.in c.licet,col.vlt.extrà de voto.Bart.in l. imperato.ff.de iure fisci.Pano.in c.si diligenti,col.viij.super gl.in verbo,perdant,extrà de foro compe.Pau.Cast. consi.lxviij.in casu præsenti puto sic dicendum,lib.ij.Corn.consi.ccxlvj. videtur in hac consultatione,post princ.lib.iij.& Card.Alex.in c.in nomine domini,col.iiij.versic.nota ex text.ibi,à liminibus.xxiij.dist.& Alcia.in l.postquam,in verbo,irritum.C.de pact.

34 ¶Hæc tamen procedunt,nisi lex quæ pœnam imponit, veniat ad interpretationem legis veteris, quæ eandem pœnam imponit,sed non ipso iure:nam tunc verbum præsentis (vt vtrunque iungamus) & præteriti temporis quo noua hæc lex vtitur,ita temperatur à lege veteri, vt canonem ferendæ tantum sententiæ,non etiam latæ inducat,vt voluit Franc.Aretin. qui monet perpetuo menti tenendum,in cap.ij.per illum tex.iuncta glo.in verbo,sequestratus,extrà de foro compet.

Quando canonem ferendæ sententiæ inducant, & non latæ.

35 ¶Sed hîc tamen aduerte:nam si lex noua nihil aliud operaretur aut induceret,quàm quod semel statutum est in lege veteri, crederem tunc verbum præsentis aut præteriti temporis positum in noua lege esse intelligendum,vt præter id quod iam statutum est,inducat canonem latæ sententiæ,ne frustra fuisse facta hæc noua lex videatur,sed potiùs aliquid noui adderet,per no.per Bart, & alios in l.iiij.§.ait prætor.ff.de dam.infect.cum multis simil.à me latè congregatis in nostro tractatu Retractuum,tit.j.§.ix.glo.ij.num.56.incip. contrarium tamen. Nam si id obtinet in verbo futuri temporis,quod suapte natura est ferendæ tantum sententiæ, vt hoc casu latæ efficiatur, vt postea dicemus in iij.fallent.futuri temporis,multò magis in iis verbis præsentis & præteriti temporis,quæ per se sunt latæ sententiæ. At si hæc noua lex aliquid aliud noui adferat, crederem tũc eam sibi mutuari interpretationem ferendæ sententiæ à veteri lege,ex sententia Aretin.

De eadem re.

36 ¶Fallit secundò & generaliùs,vbi per alia iura constaret quòd huiusmodi verba præsentis vel præteriti temporis essent ferendæ sententiæ:tunc enim perdunt vim suam,& accipiunt interpretationem ab illis iuribus,vt asserit {Salyc.in l.cùm posteaquam.C.de pact.&} Panor.in d.c.ij.in fi. de foro compet.ita illũ tex.& glo.simpliciter intelligens,indeq; subinde inferens huiusmodi verba esse semper intelligenda secundum subiectam materiam.& rursum idem Panor.in c.si diligenti,col.viiij.in glo.in verbo,perdant.& ibi etiam Imo.col.ij.versic.in glo. perdant,eod.titu.de foro compet.Philip.Dec.in l.j.col.iij.versic.quintò not.C.de secund.nupt.& Alcia.in d.l. cum posteaquam,vbi suprà.C.de pact.Et optimè facit quod in simili dicemus infra in xij.fal.futuri temporis. & iterum in lx.& lxxj.fallent.quod & hac ratione confirmo. Nam hæc verba in dubio sunt eius naturæ,vt sint latæ sententiæ. At si ex aliis iuribus aut ex subiecta materia euidenter appareat latam eo casu esse sententiam,nihil amplius de illo dubio est disputandum, cùm in incertis non certis locus sit coniecturis.l.continuus.§.cum ita stipulatus.ff.de verb.oblig.

Interpretatio uerborum ab aliis iuribus, & ex subiecta materia, quid operetur

37 ¶Et aliàs etiam videmus verba impropriam significationẽ assumere ex subiecta materia.l.si vno, in princ.& ibi glo.& Bart.& Bald.& iterum l.si lege.ff.loca.l.si stipulatus.ff.de vsur.l. damni infecti,omnium eius capitis postrema,in princ.& ibi Angel.ff.de dam.infect.& l.sed & si possessori. §.j.versic.sed & si rerum.ff.de iureiur.& cap.constitutus,extrà de relig.domi.& per Bart.in l.j.C. de nego.gest.cum multis simili.congestis à {Steph.Phed.in lib.de legum interpretatione, parte iij. char.ij.versic.amplius licèt à verborum,&} Iasone in l.iij.in ij.not.C.de transact.& {in l.stipulatio ista habere licere.§.hi qui sunt,colum.j.& sequen.ff.de verbor.obligat.&} Cano.præsertim recen. scilicet Felin.& Dec.in c.nam concupiscentiam,extrà de constitutio.& in cap.quoniam ab. extrà de offic.deleg.& ipse Dec.in l.quoties idem sermo.ff.de reg.iur. & consi.cccIxxxviij. verba laudi, col.ij.& vlti.& Hippol.Marsil.singu.cccccx.verba in dubio.Nicol.Eueral.latissimè in locis legalibus,in loco à subiecta materia.& Georg.Nata.in repet.clem.sæpe,in prin.col.ij,versi.quartò limita,cum multis seq.de verb.signifi.& Alcia.qui totum hoc argumentum elegantissimè, vt cætera omnia,tractauit,lib.ij.de verb.signifi.statim post princ. { vt interim non omittamus quod scribit Bald.consi.ccccxxxiiij.pactum,col.ij.lib.j.verba esse intelligenda secundum naturam.

De eadem re.

38 ¶Idque etiam procedit vbi verba sunt prægnantia,vt nostri appellant:ea enim nihilosecius intelliguntur & restringuntur secundũ subiectam materiam ex sententia Alex.consi.xxxv.viso processu,col.iiij.versi.circa tertiam particulam,lib.iiij.& Dec.in d.l.quoties. Sed & procedit in materia in qua fit stricta interpretatio,vt per quædam ex dictis iuribus respondit Alex. consil.v. puto de iure,col.ij.lib.iiij.& Phil.Dec.vbi suprà & iterum consi.cclxxviij.non leuis perplexitas,col.iiij. versi.decimò,& in l.j.in addit.col.eiusdẽ addit.j.C.qui admit.Et id satis probatur ex eo quod suprà diximus ex Bald.in d.rub.de rescript. Et huc etiam faciunt quæ diximus suprà in verbo,præsentis temporis,versicu.xxix.incipien.si tamen hanc posteriorem,& dicemus infrà { num.48.82. 96.108.132.150.166.183.242.}

Verba prægnantia.

39 ¶Verbum autem & participium futuri temporis est canon ferendæ sententiæ,non latæ,glo.Bart. Bald.& alij in d.l.iubemus nulli,glo.in l.j.{& ibi Franc.Aret.} C.ne lice.poten. & in d.l.criminali, & ibi Bal.Bart.Salyc.Ang.& Pau.Cast.C.de iur.om.iud.glo.in auth.habita,in fi.C.ne fili.pro pat. & in d.l.si quis in tantam,vbi suprà,& ibi quoque Bart.& Ang.C.vnde vi.gl.in c.quisquis, super verbo,fiat,& iterum in verbo,supendantur,& ibi Panor.col.ij.extrà de electio. & glo.in cap.quia

Verbũ & participium futuri temporis, est ferendæ sententiæ.

BIU Cujas

propter,in verbo,priuentur,& ibi etiam Panor.extra eo.tit.& in c.ij.in verbo,afficiant,ext.de ali. iud.mut.cau.fac.& in c.ſi diligenti,in verbo,cauſam perdant,& ibi Ant.& Pan.ext.de foro comp. & in c.clericus neque:ext.de vita & honeſt.cler.& in c.cũ tu,in verbo,priuandos,& ibi etiã Hoſt. in prin.ext.de vſur.& in c.vlt.& ibi Io.Ana.col.ij.ext.de hæret.& in c.extirpandæ,in verbo,priuatum,ext.de præb. & in c.grauem.in verbo,abſcindat,ext.de exceſ.præla.& in c.cùm infirmitas,in verbo,arceatur,& ibi Inn.Hoſt.Io.And.& Pano.ext.de pœni.& remiſ.& in c.cupientes.§.ſi verò in diſcordia,in verbo,priuentur,& iterum in §.vel ſi perſonas,in eodem verbo,de elec.lib.vj.& in d.c.ij.in verbo,inhibemus,& ibi quoque Phil.Fran.de hære.eo.lib.vj.& in c.in pœnis,in glo.mag. ante ſi.de reg.iur.eo.lib.vj.& in extrauag.execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo, ipſo iure priuati, Archid.& Card.Alex.in d.c.inolita.xj.q.j Bar.in d.l.Mæuius.§.duobus,col.vlt.ff.de leg.ij.& in d.auth.qui ſemel,& in d.l.extat,& in l.imperator.ff.de iure fiſci.& in l.j.col.ij.verſi.ſecundo quæro.C.de pœna iudi.qui malè iud.& in auth.vt defun.ſeu fune.epr.& ibi etiã Ang.vterque in prin. Collect.in c.propterea,col.j.verſi.quid ſi lex,ext.de verb.ſigni Bal.in l.j.§.ſi pecunia.ff.depoſit.& in d.l.ij.in addi.in iij.q.C.de iure emphy.{in d.auth.in donatione.C.de ſecun.nup.in ij.lect.}& in c.cùm in cauſa,col.j.ext.de iura.calum.& in c.j.§.denique,tit.quæ fuit pri.cau.benef.amit.& in c.j. §.ſi quis miles,in verbo,amittat,tit.de feud.ſine cul.non amit.{& in addi.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.} & in d.conſi.ix.col.iij.lib.j.Ang.in §.ſi quis autem,in auth.de hære.& falcid.& in §.j.ante ſi.in auth.vt hi qui obli.ſe hab.perhi.res minor.& in §.ſi verò expectet,in auth.de nup.& in §.j.in auth.de inceſt.nupt.& in §.vlt.in ſi.auth.de litig.& conſi.xxxvij.multum conſidero,col. vlt.Pet.Anch. inter conſi.Cald.tit.de feud.conſi.vj.incip.an ex iniuria,in ſi Saly.in l.cùm poſtea. C.de pact.& in l.vlt.col.pen.C.de iure emphy.{& in auth.inceſtas.C.de inceſt.nupt.& in d.l.decernimus.C.de ſacroſ.eccl.}Anto.conſi.xxij.viſis punctis,col.j.& conſi.lviij. conſtitutione regni, paulò ante fin.Imo.in c.ſi diligenti,col.ij.verſi.in glo.perdant,extra de foro compet.& in d.c.vlt. loco ſuprà allegato,de præſcrip.& in d.c.ſi quorundam,col.iij.ext.de ſolutio.& Mart. Laud.in d. c.j.§.illud tamẽ,& ibi quoque Card.Alex.in §.item qui domino,etiam in prin.tit.quæ ſit pri.cau. bene.amit.Paul.Caſt.conſi.viij.quæſtio iſta vertitur,col.vlt.lib.ij.Rom.d.ſing.ij.& conſi.ccxij.quò ad primum,col.vlt.Aluar.in c.j.col.ij.tit.de feu.ſine cul.non amit.Pano.latè in c.clericis,in primo not.& iterum col.vlt.extrà ne cleri.vel monach.& in c.j.& ibi etiam Ioan.Ana.ext.ne prælat. vices ſuas.& in c.licèt de vitanda,col.iij.in vij.not.de electio.& in c.vlt.col.ij.extr.de iuram.calum. & in c.in quibuſdam,in fin.extra de pœnis,& in c.nonnulli.§.ſint & alij,col.iij. extra de reſcript. Roma.conſi.ccxij.quò ad primum dubium,paulò ante fin.Cepol.conſi cauſarũ ciuilium lix.ſpectabiles domini,colum.pen.Ioan.Ray.in d.§.pœna,in viij.& x.q.primæ partis prin.tit. de prohib. feud.alie.per Fede.& in §.præterea ſi quis,in xix.q.eod.tit.Ioan.Ana.conſi.xxxij. vltra alia dubia, in prin.Franc.Cre.d.no.vij.Mathef.not.cxv.nota quòd vbi.Maria.in c.Iudæi,le ij. extra de Iudæ. & conſ.xxij.omnipotens Deus adſit,ſequendo ordinem,poſt prin.Alex.conſ.xcij.perſpectis diligenter,col.v.verſic.niſi quando vaſallus,lib.vj.Barb.in repet.c.Raynaldus,col xciiij.ext.de teſtam. & conſi.xij.ſcribitur apud prophetam,col.iij.lib.j.Corn.conſi.ccxxxvij.in hac conſultatione,col. ij.verſic.& quando,lib.j.& conſi.cxix.circa primum,colum.vij.lib.ij.& conſi.clxv. circa primum, col.vj.verſic.& licèt verba,eo.lib.ij.& conſil.ſeq.quatuor vertuntur,colum.ij.verſi. quamuis verbum,eod.lib.ij.{& conſi.cxcvj.pro parte inquirentis,in ſi.eod.lib.ij.} Cepo.conſi.xxiij.ſpectabiles domini,colum.iiij.verſicu.ſed quando pœna.& Guid.Pap.in ſtatuto Delphinali,incip. ſi quis per literas,in verbo,mulctabitur,in princ.Card.Alex.in c.j.§.vaſallus,titu. ſi de feud.fuer.contr. inter domi.& agna.& in c.j.§.callidis,col.ij.tit.de prohib.feud.alien.per Feder.& in c. quoniam,col.iiij. diſtinct.100.& in cap.presbyter,col.vlt.j.q.j.& in c.ſi quis epiſcopus. vij.q.j.Iaſ.in l.rem quæ nobis,colum.penult.ff.de acquir.poſſeſ.& in l.j.§.ſublata,in priore lect.col.ij.& in ij.lect.col.iiij.ff.ad ſenatuſcon.Trebel.{& conſi.cxlviij.videretur in præſenti dubio,col.iij.verſic.prædicta fortiùs,lib. iiij. Ex quo Franciſc.Curt.iunior in l.traditionibus,col.iij.num.23.C.de pact.dicit verbum futuri temporis ſua natura non eſſe directum.}

40 De *participio.* ¶De participio quoque voluerunt multi ex iis quos ſuprà citauimus,& alij præterea,& inter eos glo.in l.improbum.C.ex quibus cauſ.infa.irrog.& glo.in cap.cùm tu,in verbo, priuandus, extra de vſuris.& in d.clem.ſæpe,in verbo,irritandis,de verborum ſignific.Hoſti.in d.c.licèt,col.vlt.extra de electio.Panor.in c.cùm eccleſia,col.iij.verſi.nota ibi irritandum,extra de cauſ.poſſ. & proprieta.Alcia.in c.j.col.j.titu.quæ fuit pri.cau.benef.amit.& omnes vbique.

41 *Futurum tempus ferendam ſententiam ſignificat ſuapte natura.* ¶Vides igitur multos,& eos quidem maximæ authoritatis,& in iis gloſ.ordin. vtriuſque iuris & ciuilis & canonici,in ea eſſe ſententia, vt futurum tempus ſuapte natura ferendam ſententiam, non etiam latam ſignificet:& nemo omniũ quos hactenus legimus,niſi nos fallat memoria,contradicit,præter Barb.qui,vt eſt leuis atque inconſtantis ingenij,contrarium,ſibi & omnibus contrarius,probare nixus eſt,in d.c.ſi diligenti,extra de foro compet.ſed leuioribus argumentis & rationibus,quàm vt opus ſit eas palam infringere.

42 *Verbum futuri, quando ſit latæ ſententiæ.* ¶Fallit tamen ea regula multis modis:Primo vbi natura iudicij intentandi repugnat pœnæ infamiæ,quæ irrogatur per verbum futuri temporis. tunc enim cenſeri debet impoſita ipſo iure,ne alteretur (nam & hoc verbo in hac ſignificatione vti authoritate Naſonis Faſtorum lib.j. nobis permiſi

BIU Cujas

permiſimus) natura actionis & iudicij. Ita eum ad hoc expendit text.in d.l.improbũ.C. ex quib. cauſ.infa.irrog.Franc.Aretin.ſolus omnium,ni fallor,in ea ipſa l.dicitq; ſing.not. Et ad hoc certè optimè facit ille text.iuncta glo.ibi enim dicitur quòd improbum fœnus exercentibus pœna infamiæ irroganda eſt,& glo.ibi intelligit ipſo iure:aliàs enim,inquit,non poſſet infamari,nam cùm condictione indebiti,vel ſine cauſa,vel ex l.iſta tantum poſsit conueniri ad repetitionem vſurarum,& ipſa non infamet, per l.ceſſat.ff.de actio.& obligat. neceſſe eſt vt ipſo iure ſit infamis. & ita illam ſequuntur & declarant Cyn.Bald.& Salyc.ibi.

43 ¶Secundò fallit,generaliùs ex ſententia illius glo.à paucis in hoc annotatæ,in d.l.improbum. vbi lex,vel alia diſpoſitio,quæ vtitur verbo futuri temporis,eſſet illuſoria,nec aliàs poſſet habere effectum,quàm ſi intelligatur ipſo iure. Et hoc ita quidem confirmatur. Nam verbum cuiuſcunq; temporis,ſi non poſsit operari in ſuo tempore,ad aliud trahendum eſt,in quo poterit operari.l.ſi debitor.§.veriſimile.ff.de contrahen.empt.& in l. qui Romæ.§. Augerius, vbi Alex.ff.de verbor. obligat.& l.quoties in ſtipulationibus.ff.eod.iuncta l.cum certus.ff.de vino , trit. & oleo legat.& voluerunt Bart.Ang.& Alex.in l.cum ſtipulamur.ff.de verb.oblig.cum concord.quos videbis in {noſtro tractatu cui titulus eſt,nihil fruſtra.}

Lex uel alia diſpoſitio illuſoria.

44 ¶Tertiò fallit (& hoc quidẽ ex eodem fonte manat) ſi cùm eſſet lex vel alia diſpoſitio vtens verbo futuri temporis , ſuperuenit alia idem per omnia diſponens , vtensq; & ipſa futuro tempore. Nam tunc,vt iſta poſteriot conſtitutio aliquid addat ad primam,erit verbum illud futuri temporis quo vtitur,latæ ſententiæ,ſecundum glo.not.in c.diſpendia,in verbo,proceſſus valeat,de reſcr. lib.vj.quam ibi omnes ſequuntur in eo quod interpretatur illa verba,nec proceſſus valeat,ſcilicet ipſo iure.ſed nullus expendit rationẽ illius.nã aliàs,inquit,nihil videretur hæc conſtitutio addere.

Lex addens ad primam.

45 ¶Hoc autem generale eſt,vt vltima conſtitutio,ſiue quæuis alia diſpoſitio idem ſtatuẽs quod prima,ita debet interpretari,vt aliquid addat ad primã,ne ſit ſuperuacua,vt not.per Bart.& alios in l. iiij.§.ait prætor.ff.de damn.infect.& in l.ij.ff.de vſucap.cum infinitis propè concord. à me collectis in {dicto tractatu nihil fruſtra.} Quibus addes vnum quod huc proximè accedit , quòd licèt aliàs pactum de nõ petendo non tollat actionẽ ipſo iure.l.ſi vnus.§. pactus ne peteret.ff.de pact. & §.præterea,Inſtit.de excep.& Bal.in rubr.ext.de offi.iud.col.iij.verſ.quæro nunquid per pactũ, cum ſimil.hoc tamen fallit,cùm ſit ei qui aliàs erat tutus exceptione,puta Macedoniani vel Velleiani,quia tunc tollit ipſo iure,ne ſit ſuperuacuum.ita voluit gl.in l.legitima,in glo.magna circa med.{ff.de pact.} & ibi quoq; Odof.Bal.in vtraque lect.qui id dicit not.dignum Ang. Pau.Caſtr. Alex.& Iaſ.qui id aſsignat robori & naturæ duplicis vinculi,& dicit no.& ſing. & omnes propè ad ſi.& idem quoq; Iaſ.in d.§.pactus ne peteret,col.ij.verſ.vltra alios.Ex hocq; dicit Anto.Corſ. in tractatu de verbis geminatis,col.vij.verſi.xlv.quòd geminatum pactum de non petendo,tollit actionem ipſo iure,licèt ſimplex non id efficiat Et hoc confirmatur ex his quæ dicam in ſeq.fal.

De eadem re.

Pactum de nõ petendo quando tollat actionem ipſo iure.

46 ¶Quartò fallit,vbi etiam in eadem conſtitutione eſſet duplex ſiue geminatum verbũ futuri temporis.Tunc enim eſt latæ ſententiæ. Ita voluit Bal.loquens in iis verbis,caſſentur & irritentur,in tit.de pace Conſtantiæ,in verſi.hoc quod nos,in verbo,caſſentur.quod dictum ſequitur & ſing. dicit Rom.d.ſing.iij.& in repet.l.ſi verò.§.de viro,in xiij.fal.ff.ſolu.matr.& Corn.conſi.lxvij.plenè quidem & egregiè,col.ij.lib.j.& conſi.ceviij.circa præſentem conſultationẽ,col.pen verſ.accedat quod not.eo.lib.j.& conſi.lix.diu poſt conſilium,col.ij.verſi.geminata,lib.ij.vbi hoc dicit no. & conſi.lxxxvj.quamuis videatur,col.ij.lib.iij.& conſi.xcv.diu poſt redditum,col.pen.eo.lib.iij.& conſi.clviij.videtur in hac,col.vlt.lib.iiij.& Alex.in addi.Bartol.in d.l.imperator.ff. de iure fiſci. & conſ.cxvj.viſis quæ ſubtiliter,col.vlt.lib.vj.Barth.Cepo.in l.irritam,quæ eſt vlt.poſt prin.de vſucap.pro donat.vbi id dicit ſing.& iterum conſi.cauſarum ciuilium lxvj. Titius procreauit, col.xij. verſi.quinto modo.Franc.Curt.ſenior conſi.iij.ſuper verbis,poſt princ.vbi & hoc dicit ſingu. & conſi.iiij.cùm impræſentiarũ,col.iiij.verſi.quintò ad idem dum allegat Bald.vbi ſuprà.Soci.conſi. ccxlix.materia,col.x.verſi.primò in effectu,lib.ij.& Anto. Cochus inter conſi.illius,conſi.cj. quia per ſupraſcriptos,col.ij.lib.iiij.Card.Alex.in d.c.j.§.callidis,col.ij.titu.de prohib.feud.alie.per Fed. vbi hoc reputat not.& in c.quoniam,poſt princ.xviij.diſtin.& Vital.Camb. in tract.clauſularum, in tit.enuntiatiua verba confeſsionis extra ius ad liberãdum,char.iij verſi.ſecundo,niſi confeſsio. Iaſ.in l.j.in princ.col.ix.in fi.ij.not.ff.de offic.eius cui manda.eſt iuriſd.& in d.l. non dubium , in x.not.C.de leg.& in l.cum poſteaquam,in iij.not.C.de pact.vbi & hoc quoque dicit ſing.& in l. manifeſtè,in fi.ff.de iureiur.{vbi id dicit procedere generaliter,vbi lex vtitur dictionibus geminatis,licet verba non ſint:} & conſi.liiij.circa primum dubiũ,col.j.lib.iij.& Felyn.in c.ſi cautio, col. xij.verſic.& dicit Bald.& iterum in c.Rodulphus,col.xxiij,verſi. prædicta etiam pleniùs, extra de reſcrip.Philip.Dec.in authen.caſſa,col.j, C. de ſacroſact.eccleſ.vbi hoc dicit ſingul. & in c. vt noſtrũ,in iij.not.ext.de appel.& conſi.cxxxviij.cuius ſuperſcriptio incipit,verba iſta ipſo facto,poſt prin. & conſi.cccxxviij.viſo caſu propoſito,col.j.vbi & hoc dicit ſing.& iterum col.iij.verſic.nec videtur obſtare. Corſe.in d.tract.geminatorum,verſic.lxxvj.qui eſt omnium vlti. Hippo.Marſil. conſil.ij.altiſsimum refugium,col.v.verſic.& quod dicta inquiſitio,lib.j,& Nicol. Eueral. in locis legalibus,in loco à geminatione locutionis vel actus,col.iiij.& Catel.Cot.qui & hoc dicit ſing.in memor.incip.geminatio verborum.& iterum in memoriali huius capitis,verbũ futuri temporis. Ferdin.Loaz.in repet.l.filiusfam.§.diui,col.iiij,verſic.hinc etiam dici ſolet.ff.de leg.j.Ant.Rubeus

BIU Cujas

consi.cxlvij.viso instrumento transactionis,col.pen.Francis.Curt.iunior in l.more,num.95.ff. de iurisdict.omn.iudic. Et id quidem est,vt omnes asserunt,propter verborum geminationem, quæ debet aliquid operari,per illam vulgatam l.balista.ff.ad Trebel.cum aliis multis similibus & concordan.à me latè cumulatis in d.tractatu,nihil frustra.

47 *Qui dissentiãt à præcedenti fallent.*

¶Nec hactenus reperi qui de hac re dubitaret,præter Felin.& Phil.Dec.sibi in ea re malè cõstantes,{illum in c.vlt.col.j.extra de offic.deleg.hunc} in d.l.cùm posteaquã,post medium.C.de pact. ea ratione motos,quòd ratio quæ est in primo verbo futuri temporis,eadem est in secundo & allegant præterea tex.in c.nullus primas.ix.q.iij.vbi dicitur,irritum erit & vacuum.& glo.ibi,interpretatur,irritum,id est irritandum. Et hæc quidem sententia confirmatur ex text.in l. statuimus, in fi.C.de epis.aud.cùm dicitur, extunc irritas decernimus & inanes. Nam dictio extunc,est latæ sententiæ,vt postea dicemus {num.141.quadragesimotertio.} Ideoq; ea frustra apposita fuisset,si illa duo verba geminata latam quoque sententiam significassent.Et in c.dudum,versi.si vero nulla,de præben.lib.vj.vbi est similis tex.& in c.statutum.§.vlt.de rescript.lib.vj.vbi ita scribitur,sit ipso iure irritum & inane.& similis tex.in c.mulieres,quod est ij.in fin.de iudic.eo.lib.vj.& in c.vlt.§.vlt.in fi.de offic.delegat.eod.lib.& in cle.j.§.propter quod,vers.duro,de hæret.& in cle. pastoralis,in fi.de sent.& re iudi.in illis verbis,declaramus fuisse & esse omnino irritos & inanes.

Dictio extũc, latæ sentẽtiæ.

Et etiam dictio omnino.

nam & hæc dictio omnino,est etiã latæ sententiæ,vt dicemus in fal.xviij.etiam ex tex.& in c.accepimus,ibi,omnino friuolas & inanes esse decernas,extra de pact.& in c.fundamenta.§. quòd si secus,de elect.lib.vj.vbi ita scribitur,irrita prorsus exnunc & vacua nuntiamus.& in c.quorundã, in fi.de electio.lib.vj.cùm dicitur,omnino decernimus irritum & inane.& in c.ij.in fi.de iud.eod. lib.& in c.vlt.in fi.de offic.deleg.eo.lib.& in c.vlt.in fi.prin.de offi.lega.eod.itẽ lib.& in cle.j.in fi. de rescri.& in cle.j.de elect.& in cle.j.ibi,extunc etiã inane decernentes & irritũ,de concess. præb.

48 *Solutio contrarij.*

¶Sed si verum esset quod dicunt Felin.& Dec.in prima ratione illius posterioris sententiæ,perirent omnia quæ vbique de verborum geminatione scripta sunt. Text.autem & glo.in d.c.nullus primas,non probant contrarium prioris sententiæ.Nam primùm ea glo.dubitat vtrùm ille tex.in telligatur ipso iure,an per sententiam,vt ibi videre licet. Et si per sententiam intelligatur,fatetur impropriè accipi,sed id fieri propter subiectam materiã,& ex aliis iuribus,iuxta ea quæ supra diximus in 36.versi.incip.fallit ij.& generaliùs.Nam & dictio irritum,simplex & per se,& sine adiectione alterius latam sententiã declarat,vt nuncupatim voluerunt Hosti. & Io.And.in c.tua nuper,in verbo,irrita,de his quæ fiunt à prælat.Bald.in c.constitutus,col.j.in verbo,irritum,extra de rescrip.& in auth.non licèt.post prin.C.de liber.præterit.& iterum in auth.ex causa,col.iij.versic. his igitur.& seq.& ibi recentiores,eo.tit.& in c.j.§.si verò,in verbo,ad irritũ reuocabatur,tit.qual. olim.feu.alien.pot.{Salyc.in l.cùm posteaquã.C.de pactis.} & Cepola in d.l.irritam,post prin.ff. de vsucap.pro donat.& Aegid.Bellam.consi.iij.circa materiam,col.antepen.versi.secundo modo. Panor.in c.quisquis,in j.not.extra de electio.& ante hos glo.in cle.sæpe,ad finem,in verbo , irritus,& ibi Imo.col.vlt.de verborũ significatio.& ante hanc glo.in c.cùm dilecta,in verbo,irritum, extra de rescrip.& alia in c.congregato,in verbo,irrita,de electio.& in c.vlt.in gl.vlt.de sup.negli. prælator.& in c.inter cætera,in verbo,irritũ,de præben.& in c.de iure,in eodem verbo,& ibi quoque Hosti.extra de iure patro.& in c.vlt.in glo.vlt.extra de restit.spolia.& alia in c.inter dilectos, in verbo,irritam,extra de excess.prælat.Et est bonus tex.in l.cùm sententiam.C.de sentent.& interlocut.omn.iudic.quem ita intelligunt Bart.& Ang.ibi in summario. Et satis patet ex his quæ suprà diximus de verbo & participio præteriti temporis,cuiusmodi id est. Et tamen interdum ex subiecta materia impropriatur,& pro irritandum accipitur ob subiectum argumentum, vt præter glo.in d.c.nullus primas,probat etiam tex.in l.j.iuncta glo.in verbo,irrita,{& ibi quoque Salyc.} C.de rescind.vendi.& tex.in l.non omnia,& ibi etiam glo.ff.de minor.{& in d.l.cùm posteaquã, & ibi Salyc.C.de pactis.} Sed & quod plus est,istud interdum procedit,etiam si huic dictioni irritum,sit additum ipso iure,vt nihilominus ex subiecta materia intelligi debeat pro irritandum,vt probatur ex cap.auditis,& ibi glo.in verbo,postfacto,& Host.in verbo irrita,extra de electio. Sed & è diuerso Io.And.ibi volens etiam seruire subiectæ materiæ , exponit irritandam pro irritam denuntiandam.Quod autem cum eo verbo non solùm simplici,sed etiam adiuncto cum alio verbo nonnunquam ponuntur & aliæ dictiones etiam latæ sententiæ vim habentes, id fit ad maiorem certioremq; rei significationem,vt suprà in simili diximus versic.25.incip.sed quod his.

Dictio irritũ, sine adiectione alterius,latam declarat.

Impropriatur tamen interdum ex subiecta materia.

49 *Geminatio nõ est efficax,ubi non est temporis interuallum.*

¶Tamen pro sententia {Felini &} Decij potest & illud adduci,{quod & Feli. ipse affert in d. cap. vlt.de offic.deleg.scilicet,} quòd non potest dici geminatio efficax,& vt nostri dicunt,effectualis, id est,quæ habeat vim & effectum geminationis,vbi non est temporis interuallum, vt clarè patet ex eo quod voluit glo.not.in l.si cõuenerit.ff.de pign.actio.vbi trina interpellatio nullo interuallo facta habet vim vnius tantùm interpellationis,cum aliis multis similibus {adductis à Felin. vbi suprà,& quæ nos latiùs} congessimus in nostris consuetudinibus,tit.v.§.vj.in glos.j.in prima limitatione.Et hac ratione motus Barb.in d.c.vlt.vers.idem quoque,extra de offi.deleg.reprobat dictum Bald.ibi,col.ij.in prin.scribentis quòd licèt papa vel princeps in rescripto dicat,per te cognoscas,nõ per hoc intelligitur electa industria personæ,quin possit alteri subdelegare,quia illud pronomẽ per te,ponitur ad demonstrandũ,non ad coarctandũ.Sed si poneretur geminatè, verbi gratia,si diceretur, tu tu cognoscas,vel per te te cognoscas, intelligitur electa industria personæ.

Nam

Nam vt dicit Barb.nihil operatur illa geminatio,vbi nullum est temporis interuallũ.& idem voluit Thomas Parp.nullam Barb.mentionem faciens,in repet.l.ij.§.quòd si in patris, col.j.ff.solu. matr.{vt non immeritò illam quoque Bald.decis.reprehenderint Card.Flor. & Imol.in d.c. vlti. ille in §.idem in iij.not.hic autem.col.j. Et hoc confirmatur ex text.in l.pediculis.§. Labeo.ff.de auro & argento lega.vbi non mutat substantiam rerum non necessaria verborum multiplicatio, & l.balista.ff.ad Trebellia.secundum vnam lecturam.& quod auctoritate eorum text.scribit Ro. in l.si quis cùm aliter.ff.de verb.oblig.dum reprehendit Bal.qui tradit in l.ij.C.de rescind. vend. tolli remedium eius legis per ea verba,donat omne id & totum quod pluris valet.}

50 ¶Sed huic rei ita respondere poteris,quòd actus hominum, ad hoc vt dicantur geminati, vimq; habeant geminationis,requirunt interuallum,verbi gratia,confessio,interpellatio,solutio, & huiusmodi similia non habent effectum geminationis,etiam si fuerint sæpiùs repetita, nisi habeant interuallum temporis:& ita procedit glo.in d.l.si conuenerit.& alia similia loco prædicto allegata. At in geminatione verborum non requiritur interuallum,per text. in d.l.balista. {secundum communiorem lecturam.& in l.ij.§.quod ait,le ij.ff.qui satisdat.cogant.} & notat per Bart. in repetit.l.j.col.iiij.C.de sacrosanct.eccles.& Bald.in procœmio.ff.in princip.colum.vlti.& in c.eam te, de rescript.cum multis simil.quæ videbis in dictis nostris commentariis, tit.xxij.§.ix.in glos.ij.in vj.q. Et ita huiusmodi obiectionem soluit Ias.in d.l.j.in prin.col.ix.in fi.ij.not.ff.de offic.eius cui manda.est iurisdict.& in l.penulti.colum.vlti.C.de pactis.

Actus hominum geminati requirunt interuallum, ut uim habeant geminationis. Secus in geminatione uerborum.

51 ¶Quanquam ipse Decius in d.l.penul.post princi.C.de pactis, scribit huiusmodi distinctionem non habere vrgentem rationem diuersitatis:ideo meliùs ait distingui posse, quòd vbi agitur de declaratione voluntatis,verba geminata magis ostendunt exuberantem voluntatem:sed vbi agitur de præiudicio tertij,videlicet ad conuincendam alterius contumaciam, vel vbi maior deliberatio requiritur,opus est interuallo.& ita procedit glo.in d.l.si conuenerit,& similia. Quæ etiam distinctio huc spectat ad probandum priorem sententiam,cùm agamus de declaratione voluntatis ac sententiæ iurisconsulti,qui vsus est verbis geminatis.

De eadem re.

52 ¶Ideoq; etiam illam Bald.doctrinam in d.c.vlt.de offic. delega. qua scilicet dicit per hæc verba, tu tu,videri electam industriam personæ,quã improbat Barb.ibi,vt suprà diximus,secutus est tamen Panor.ibi,in fi.princ.& ipse Barb.sibi contrarius in aliis multis locis. videlicet in l.j.col.xxij. versic.si dicatur.ff.de verb.oblig.vbi & illam Decij differentiam ponit, quamuis Dec. illius non meminerit.& idem Barb.in l.Stichum aut Pamphilum.§.stipulatio,col.pen.eo.tit.& consi.j.ex sacris,col.xxij.lib.j.& consi.xxvij.scripsit doctissimus,col.xxj.eo.lib.j.& consi.xxxvij.illud adducam in medium,col.viij.eo.lib.j.& consi.lj.scripsit sapientiæ fons.col.xiiij.{versic.& si quispiam.} eod. lib.j.& consi.lix.clementissimi Dei,col.ij.eo.lib.j.& consi.xv.præclarè scribitur, colum.vij.lib.ij.& consi.xxviij.præclarè scriptum est,colum.xiiij.eod.lib.ij.& consi.xxxiiij.præclarè optimus, col.vj. eod.lib.ij.& consi.liij.præclarè scripsit,colum.penult.eod.lib.ij.& consi.lxx.præclarè scribitur,col. v.eod.lib.ij.atque etiam Anton.Corse.illius discipulus in tract.de verbis geminatis,col.ij.versicu. octauò. vbi aliter respondet ad illud quod dictum est requiri interuallum ad vires geminationis,vt ibi videre poteris.& Corne.d.consi.lxvij.col.iij.lib.j.& Ias.in d.l.j.vbi suprà.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.vbi id dicit singul.& paucis cognitũ.& iterum in d.l.penult.ad fin.C.de pact. & in l.j.§.j.tum in prima lect.ad fin.tum in ij.colum.item ij.versic.sed hoc vltimum, vbi hoc dicit singu.ad fin.ff.de acquiren.possess.& Hippol.Marsil.d.consil.ij.altissimum.col.vj.num.59.lib.j. Nicol.Eueral.in d.locis legalibus,vbi suprà,col.iiij.& Catel.Cot. qui & id dicit singul. memoriali incipien.geminatio pronominis.

Confirmatio eiusdem.

53 {¶Et facit text.in l.peregre.§.vlti.ff.de acquir.possess.cùm dicitur,per nosmetipsos,non per alium. Nam ibi videtur probari per illa verba geminata nosmetipsos,omnino excludi quod per alios nomine nostro fit.Sed id non admodũ tutũ est,quia etiã sine geminatione huiusmodi loquendi formulam reperimus,vt in c.qui accusare,ibi per se nõ per aliũ.iij.q.ix.Quod autẽ pertinet ad illam Ro.sententiam in d.l.si quis cùm aliter,Fran.Aret.ibi,col.pen.versi.item adde in quantum Bart. reiicit illam Ro.rationem,& aliam eius sententiam comprobatam refellit,vt ibi videre poteris.}

Dictio nosmet ipsos, quid importet.

54 ¶Quintò fallit,quando verbum futuri temporis profertur à testatore:verbi gratia, si hæres meus molestauerit vxorem meam,priuetur hæreditate.tunc enim intelligitur ipso iure, nec requiritur sententia. Ita vulgo allegatur voluisse Bald.in l.j.col.vij.in lect.antiq.C.de his qui pœnæ nomin. Sequitur Franc.Cre.sing.vij.tu scis quod verbum,in fin.Alex.in addit.Bart. in d.l.iubemus nulli. §.sanè si hoc,col.pen.C.de sacrosan.eccle.vbi & hoc dicit not.& Ioan.Bapt.Castel.in addi.Rom. in d.sing.ij.& in addit.Alber.in suo repertorio,in versic.verba futuri temporis.& Felin. in c.Rodulphus,col.xvij.versic.priuetur,extrà de rescript.& vide quæ dicam in seq.fallent.

Verbum futuri tẽporis prolatum à testatore.

55 ¶Sextò fallit,quando verba futuri temporis ponũtur in legibus siue aliis dispositionibus conditionaliter loquentibus,exempli causa,si quid tale non fiat,actus coronat, quia tunc intelligitur ipso iure. Ita nuncupatim voluit Ang.consi.xxxvj.pro decisione quæsitorum,col.vlti. ea ratione fultus,quoniam propter conditionis defectum,ipso iure deficit dispositio tam inter viuos, quàm in vltimis voluntatibus.l.Mæuius,& l.qui hæredi.§.vlt.ff.de condit.& demonst.& l.si rem.§.omnis.ff.de pign.actio.& l.Iulianus.§.offerri,& l.qui pendentem vineam.ff.de contrah.empt.Et vide quæ dicã inferiùs in xv.fallent.vbi differemus de forma.Nam & conditio impleri debet in forma

Et positum in legibus, aut aliis dispositionibus conditionaliter loquentibus.

BIU Cujas

ſpecifica:vt no.in illis primis legibus & ſecundũ hoc poteſt intelligi quod dicimus in præced.fal.

56 *Et cùm pœna priuationis imponitur, quæ eſt tituli reſolutiua ob actũ omiſſum extraiudicialem.*

¶Septimò fallit, quando pœna priuationis imponitur propter omiſſum actum extraiudicialem ex contractu faciendũ,& huiuſmodi pœna eſt tituli reſolutiua,quia intelligitur ipſo iure, quamuis diſpoſitio vtatur verbo futuri temporis. Ita voluit Bald. qui omnes legum interpretes acumine ingenij ſuperauit,in d.l.ij.in addit.in iij.quæſt.& ibi poſt eum Salyc.ferme ad verbum, col. iij.verſic.& vt hîc clariùs.C.de iure emphyt.per text. ibi, & alios quos allegat & ſequitur Felin. in d.c.Rodulphus,extrà de reſcript. Nec abs re dictum eſt,quòd pœna ſit tituli reſolutiua,quia ſi non eſſet huiuſcemodi,tunc non intelligeretur ipſo iure,ſed per ſententiã,vt dicunt Bal. & Saly. in eodem loco,per text.in §.ſi verò tacuerit,in authen.vt hi qui oblig.res minor.ſe hab.perhi.Et ſubdunt,quòd in dubio præſumitur tituli reſolutiua, quando priuatio eſt à iure per contractum quæſita,& ipſi contrahenti profutura,vt ibi,quia tunc habet vim legis commiſſoriæ.

57 *De eadem re.*

¶Iaſon tamen in d.l.ij.colum.iiij.verſic.& ad contraria.& iterum in l.vlt.col.xxxij.verſicu.& tenendo hanc opinionem.C.eod.tit. allegans tantùm Salyc. dicit ſimpliciter id procedere in emiſſione actus extraiudicialis, nulla diſtinctione facta,vtrùm pœna ſit tituli reſolutiua, an verò non ſit. Id quod etiam ſimpliciter dicit ipſe Salyc.in d.l.vlt.colum.pen.verſic.non obſt.l.& Panormi. quem ipſe Iaſon non allegat,in c.ſi diligenti,col.vij.verſic.in glo.in verbo,perdant,de foro compet.& Card.Alex.in d.§.callidis,col.ij.ad fin.titu.de prohib.feud.alie.per Feder. & Ludo.Bolo.qui hoc reputat ſingul.in addit.conſi.Ioan.Ana.conſi.xxxij.incip.præſtantia domini,in princ.

58 *Et relatum ad iudicem.*

¶Octauò fallit,quãdo verbum futuri temporis refertur ad iudicem, quia tunc eſt latæ ſententiæ, vt voluit Bart.in d.l.extat,col.vlti.ff.quod met.cauſ.& nulla illius mentione facta Anto.in c. clericis,per text.& glo.ibi,extrà ne cleric.vel monach. Id quod confirmatur ex eo quod tradit Ricard.Mal.in ſua diſput.incip.ſtatuto cauetur.quam refert Ioan.And.in addit.Specul.tit. de iudic. delegat.§.reſtat.verſi.quid ſi ſtatuto.& in tit.de procur.§.nunc breuiter,verſic.licèt autem. Quòd ſi ſtatutum mandat iudici,vt cauſam intra certum terminum expediat,dirigendo ſcilicet verba in iudicem,quicquid poſt illum terminum expeditur,nullum eſt,per multa quæ ipſi allegant.

59 *De eadem re.*

¶Sed illud dictum Anton.in d.c.clericis,etiam ſine mentione Bart.vbi ſuprà,reprehendit Panor. in eo ipſo cap.nec id quidem iniuria,vt quod ſit contra omnia iura, & etiam contrarium voluerunt Bald.& Salyc.in d.l.ij.C.de iure emphyt.in locis allegat.in præced.fallen. Et hanc opinionem corroborat quod voluerunt Iacob.Aretin.Cyn.Bart.Bald.& recentiores in l. properandum, in princ.C.de iudic.quòd ſi tempus inſtantiæ ſtatuitur iudici,& non parti,valet quod facit iudex poſt tempus,licèt ipſe puniatur,per l.j.in fi.C.vt omiſ.cauſ.tam ciuil.quàm crimin. & idem tenet Oldra.in quadam diſputat.quam adducit Bartol.vbi ſuprà.& Ioan.Andr. locis ſuprà allegatis. & Panor.in cap.penult.colum.antepen.extrà de iudic.& in cap.de cauſis,extrà de offi.deleg.Rom. conſil.ccccxv.quo ad primum an ſyndicus, in ij.dubio.Paul.Caſtr.conſi.clxxxiij. videtur dicendum quòd dicta declaratio,lib.j.vbi & alia ſimilia adfert.

60 *Quando procedat ut verbum futuri relatum ad iudicem, ſit latæ ſententiæ.*

¶Poteſt tamen illa opin. Bart.& Anton.in princ.huius fal.adſcripta procedere in vno caſu, videlicet cùm lex vtitur verbo priuatiuo potentiæ & poteſtatis ad iudicem directo,verbi gratia ſi lex aut ſtatutum dicat, iudex tale aliquid facere non poterit. Nam tunc actus in contrarium factus erit ipſo iure nullus,vt dicit Bart.in l.j.C.de dilat.& in l.j.ff.de feri.& Franc.Areti.in cap. in cauſis,de teſtib.& Felin.qui hoc egregiè diſputat in c.paſtoralis, col.vlti.verſicu. conſidera quod aliquando,extra de exceptio. Sed & tu vide quæ latè etiam diximus in noſtro tractatu de legibus connubialibus.in gloſ.iij.in verbo, *ne peut*, in princip. Ex quibus intelliges id ſemper procedere, etiam ſi non ad iudicem referatur.

61 *Et directũ ad partem.*

¶Nonò fallit (& id quidem ex diametro præcedenti repugnat) quando verba diriguntur parti, non iudici, ſecundum Rom.in l.admonendi,col.penult.& ibi quoque Raph.Fulgo.Petr.in repe. Bapt.Cacial.colum.iij.verſic.ex quo dicto inferunt.& Franc.Curt.ſeniorem,col.ix.verſicu.ſecundò not.& Iaſ.in repet.col.v.verſi.candem opin.tenet.ff.de iureiu. Nam vt inquiunt,vbi lex concedit aliquod beneficium,nec exprimit quòd debeat iudex adiri,cõpetit parti ipſo iure, nec neceſſe eſt adiri iudicem,per l.de pupillo.§.ſi is cui,cum glo.ff.de ope.noui nunt. & facit l. quæ ſub conditione.ff.de cond.inſti.& quod ſcribit Anto.conſi.xxij.viſis punctis,colum.j.

62 *Nec non ubi imponitur pœna ex crimine commiſſo circa bona, & nõ in perſonam.*

¶Decimò fallit,vbi imponitur pœna ex crimine commiſſo circa bona, & ex quo nulla pœna irrogatur in perſonam delinquentis. Tunc enim ipſo iure ſemper intelligitur impoſita. Nam cùm ex eo delicto perſona non affligitur,non eſt expectãda ſententia,quæ nihil prodeſſet.l. aliquando.ff.ad Velleia.& facit l.eum qui,in prin.ff.de his quib.vt indig. Quòd ſi pœna extenditur vltra bona,neceſſaria eſt ſententia.l.j.C.de his qui ex pub.ratio.lib.x.& l.ſcire.C. de bonis vacant.eod. lib.x. Hæc Calca.quem vix (vt ingenuè fateat) intelligo conſi.lj.licèt his quæ ſuprà, col.iij.verſic. ad tollendum.& iterum conſi.lxvj.viſis omnibus & ponderatis,colum.j.

63 *Et ſi appareat ex aliis verbis mentẽ conſtitutionis eſſe, ut inducat canonem latæ ſententiæ.*

¶Vndecimò fallit,quando ex aliis verbis ipſius conſtitutionis vtentis verbo futuri temporis,apparet mentem ipſius conſtitutionis eſſe,vt inducat canonem latæ ſententiæ.glo.eſt in d.c.quiſquis, in verbo,fiat.extr.de elect.quæ dicit quòd licèt verbum quo vtitur d.c.ſit futuri temporis,tamen intelligitur ipſo iure,propter verba ſequẽtia,non abſque diſpenſatione,&c. & ad hoc ponderant illam glo.Pano.& Domi.ibi,& ad hoc etiã allegat ipſe Domi.tex.in d.c.diſpendia,vbi & hoc dicit ipſe Domi.in v.not.de reſcript.lib.vj.& idem Domi.in c.vlt.§.pars verò,in princ.de offic. deleg. eod.lib.

BIU Cujas

eod.lib.& in c.j.§.vlt.col.j.verſ.quæro an deficiens,eod.lib.{Franc.Aret.in l.j.col. iiij. verſ.ad tertium.ff.de teſta.}& Cardi.Alex.in cap.imperialem.§.callidis,col.ij.tit.de pro. feud.ali. per Fede. & Feli.in d.c.Rodulphus,col.xix.verſ.& ſubdit.extrà eo.tit.Et bene facit quod in ſimili dicit glo. in c.inolita.xj.q.j.& Saly.in l.cùm poſteaquam,& ibi recentiores.C.de pact.

64 ¶Duodecimò fallit etiam quando ex aliis legibus & conſtitutionibus conſtat illud verbum futuri temporis eſſe latæ ſententiæ,per glo.in l.j.in verbo,amittat. C.de pœna iudic. qui mal.iudic.quæ exponit illud verbum amittat,ipſo iure,quantum ad illum qui iudicem corrupit, per l. venalem. C.quan.prouo.non eſt neceſſ.& glo.in d.cap.j.§.j.in verbo,reuertatur,tit.de prohib.feud.alien.per Feder.quæ exponit illud verbum reuertatur, ipſo iure, quantum ad illum qui feudum alienauit, per iura quæ allegat,& Bald.& Salyc.in d.l.ij.quibus locis ſuprà citauimus.C.de iure emphyt.Et hoc quidem generale eſt & perpetuum in omnibus verbis,& dictionibus,vt contra naturam pro priam ſint vel latæ vel ferendæ ſententiæ, propter alia iura quæ id diſponunt vel declarant. vt apertè intelligit glo.in c.ſi quis ex clericis,& ibi Imo.extrà de vita & honeſt.cleric.& in c. ſi quis. xxiij.diſt.& not.Domi.in c.j.ij.quæſt.iij.Panor.in d.c.ij.in fi.de foro compet.& iterum in d.c.ſi diligenti,col.vij.eo.tit.& quod diximus ſuprà in ij.fal.præteriti temporis.

Et ſi conſtet ex aliis legibus,illud uerbum futuri eſſe latæ ſententiæ.

65 ¶Decimotertiò fallit,vbi quis priuatur ratione ſtatus incompatibilis. nam tunc ſemper ipſo iure priuatur,ex ſententia Bal.in cap.j.§.qui clericus,in princ.per illum tex. quem ad hoc dicit notab. tit.ſi de feud.fuer.controuerſ.inter domi.& agna.Quam ſequitur & commendat Fely.in d.c.Rodulphus,col.xxj.verſ.quotiens ratione ſtatus,extra de reſcript.

Et ubi quis priuatur ratione ſtatus incõpatibilis.

66 ¶Decimoquartò fallit,quando ſunt verba declaratoria, quia tunc ſemper ſunt latæ ſententiæ, vt pulchrè voluit ille Cano.princeps Panor.in d.c.ſi diligenti,col.vij.de foro compet.per tex.& glo. in c.nouit,extrà de his quæ fiunt à prælat.ſine conſen.capi. Quæ autem ſint ea verba declaratoria,facilè poteris cognoſcere ex iis quæ tradit ipſe Panorm.in d.c.ſi diligenti.

Item quando ſunt uerba declaratoria.

67 ¶Decimoquintò fallit, vbi verbum futuri temporis apponeretur in diſpoſitione, quæ induceret formam ſiue ſolennitatem formalem,quia illius omiſsio redderet actum ipſo iure nullum,vt not. glo.in cap.cùm dilecta,in verbo.irritum,extra de reſcrip.Bar.Bal.& latè recentiores in l. vniuerſa. C.de precib.imper.offer.Bart.in l.item eorum.§.ſed ſi ita,per illum tex.ff.quod cuiuſque vniuerſ. Bald.Ang.& recentiores in l.j.& ij.ff.de liber.& poſth.& in l.cùm hi.§.ſi prætor.ff.de tranſactio.& in l.j.C.qui teſta.facere poſſ.Signo.conſ.lxxxvij.factum ſic præſupponitur, col.iij.verſ.item omnis diſpoſitio.Ang.conſ.xxxvij.pro deciſione quæſitorum,col.vlt.Domi.in cap.quia propter,col. vj.verſ.venio ad verſ.vel ſaltem,extrà de reſcrip.Soci.conſ.lxxvj.viſa facti contingentia,colum.j. lib.j.cum his quæ latè dixi in noſtris commentariis conſuetu.tit.vj.§.v.in gl.v.in ij.ar.modicorũ. verſic.hoc tamen intellige.& quæ copioſiſsime etiam cumulauit Hippolyt.Marſil. conſil.cxxxiij. omnipotens,col.ij.& iij.lib.ij.Idque etiam ſi actus eſſet pius & fauorabilis,per l.qui Romæ. §.Flauius Hermes.ff.de verborum obligat.ſecundum Bald.in l.vlt.poſt Oldra.ibi.C.ſi manci. ita fuer. ali.ne manu.& in l.teſtamentum,in ij.not.C.de teſta.{& in l.omnes populi, col pen.ff.de iuſtitia & iure.& conſ.cclxxxiij.viſa inquiſitione,poſt medium,lib.j.}& Iaſ.in l.j.§.ſublata, in priore lect. col.ij.verſ.iſtam primam.ff.ad ſenatuſconſ.Treb.& conſ.cxlix.præſens quæſtio,col.iij.verſi. item formæ,lib.ij.& conſ.clij.in cauſa contradictionis,in fi.eo.lib.ij. { & conſi.cxcj.placet mihi,colum.j. eod.lib.ij. & Matthæ. Afflict.in conſtitutio. ſi quis in poſterum,col.ij.} quibus locis Iaſon & alia Baldi loca in id citat,ſed mendosè tamen.Cuius rei ratio ſatis aperta eſt ex dicto Ariſtotelis vbique aduocato:Forma eſt quæ dat eſſe rei.ad quod noſtrates allegant.l.Iulianus.{§.ſi quis reus.} ff. ad exhib.atque perfectionem ipſius eſſe (ſi ita more Græcorum loqui poſſumus.) l.iuriſgentium, in princ.ff.de pact.per quos tex.ita dicit Bald.in c.vlt.colum.v.verſic.quæro vtrùm ſit differentia, extrà de conſuet.

Item ſi apponeretur in diſpoſitione quæ induceret formam, ſiue ſolennitatẽ formalem.

68 ¶Hoc tamen intellige,niſi huiuſmodi ſolennitas quæ omiſſa eſt,ſuppleatur à lege. tunc enim ipſius omiſsio nunquam reddit actum nullum.aliàs enim ea ſuppletio eſſet ſuperuacanea.l.his verbis,cum l.ſeq.& quod ibi tradit Bald.in j.lect.verſ.item not.quod aliquid.ff.de adop. & l.j.in prin. C.de rei vxor.acti.& expreſsè etiam voluit Franc.Aretin.in c.ſuper his, col.iiij.verſ.pro iſta opi. facit,extrà de accuſat.

Etiã ſi actus eſſet pius, & fauorabilis.

De eadem re & quomodo intelligenda.

69 ¶Intellige ij.in ſolennitate formali,vt iam diximus, quæ videlicet debet interuenire in ipſo actu: ſecus in alia ſolennitate,quæ poſt actum interuenire poteſt. Nam tunc illius omiſsio non vitiat ipſo iure,etiam ſi apponantur ea verba,aliàs non valeat,vt voluit Bart.in d.l.vniuerſa,& ibi etiam Bald.& Raph.& recentiores.C.de precib.imper.offer.& Bart.in l.j.col.vlt.in princ.ff.de teſta.& in l.ſi ita quis.§.ea lege,col.j.verſ.quæro vtrùm prohibitio.ff.de verb. obligat. & in l.cùm lex,col.iij. verſ.ſed pone quòd lex dicit.ff.de fideiuſ.& in l.ij.C.de cano.fru.vr.Rom.lib.xj.& Bal.in l.j.§.vbi autem,col.vlt.verſ.& prædicta faciunt.C.de caduc.tol.& in l.hi qui ad ciuilia,col.iij.verſi. ex hoc facit.C.de appel.& in l.ij.col.ij.verſ.& ſcias.C.quan.prouo.non eſt neceſſ.Imo.in c.exhibita,col.8. verſ.tertiò quæritur,extrà de rerum permut.& latè Bertha.qui multos concord.adfert in tractat. gabellarum,in iij.parte viij.partis principalis.quæſt.xxiiij.& Cepola cauſarum ciuilium conſil.35. celeberrime,col.j.& Felin.in c.quoniam,col. ij.verſ.tu verò attende,extrà vt lite non conteſta. & Philip.Dec.qui & pleroſq; alios citat,in cap.ij.verſ.ſucceſsiuè,extrà de teſtib.& Fab.à monte ſancti Sauini,in tract.Inſinu.in xxvij.quæſtio.

Solẽnitas formalis hic accipitur, quæ debet interuenire in ipſo actu, ſecus ſi poſt.

BIU Cujas

70 *Item quando uerbo futuri, iungitur participium præteriti tẽporis.*

¶Decimosextò fallit,quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis. nã tunc est latæ sententiæ,habita scilicet ratione participij præteriti temporis,magis quàm verbi futuri.Ita expressè voluit Bart.in l.j.ff.de vi priua.& in l.j.§.sed & constitutio,circa medium. ff. de calum.& in l.imperator.ff.de iure fisci.& Imol.in c.j.§.vlt.de elect.lib.vj.secutus Ioa.Mo.Archid. & Ioa. And.ibi volentes hæc verba, nouerit se suspensum,esse latæ sententiæ.

71 *Qui repugnẽt proximè dicto.*

¶Quanquam Domi.ibi,col.prima,vers.quæro an deficiens,tenet expressè contra Imol. per not. in c.in pœnis,de reg.iur.li.vj.Nam quod in d.c.j.illa verba sunt latæ sententiæ,non est,inquit Domi.ex propria eorum natura,sed ex aliis verbis illius tex.quæ planè demõstrant quòd debent intelligi ipso iure.nam mox subditur,quòd si postea administret,sit priuatus.Domin.esse notandum ad statuta.sequitur & commendat Felin.in d.cap.Rodulphus,col.xxj.vers.nouerit se suspensum. Et in hanc partem inclinare videtur Collect.in cap.j.col.iij.versic. aliqui dicunt,extrà de iudic. Et facit in hanc partem tex.in cle.cùm sit,in fi.de magi.ibi,eo ipso nouerit se suspensum. Nam frustra eo ipso dictum fuisset,si ex propria vi aliorum verborum intellectum fuisset.

72 *Comprobatio prioris sentẽtiæ.*

¶Sed pro priore sententia est bona glo.quam nullus illorum allegat,in c.cùm in cunctis.§.vlti.in verbo,priuatos,extra de elect.quæ dicit hæc verba,nouerint se priuatos,intelligi ipso iure, & glo. in c.ij.in gl.vlt.in princ.& ibi{Host.}Imo.& Pan.qui eam not.extra de solut.& alia in c. extirpãdæ.§.quia verò,in verbo,priuatum,extra de præbend.quæ interpretatur illa verba,sciat se priuatum ipso iure.& alia in c.si quis,quod est pen.in verbo,suspensos,extra de simo.quæ posteriores loquuntur de his verbis,nouerint se suspensos,& gloss.Hostien.Ioan. And. & Ioan.Ana.qui loquuntur in his verbis,absolutos se nouerint.in c.absolutos,quod est vlt.extra de hæretic.Glos.& Hostiens.loquentes in verbis,sciat se excommunicatum,in c.ij.extra de cleric. excommun. min. & in c.quoniam in verbo,mucrone percussum,extra de offi.ordin.quæ dicit illa verba, nouerit se mucrone percussum,intelligi,ipso iure,& eam sequuntur doct.ibi.Estque illi & alia omnino similis in cap.vt inquisitionis.in fi.in verbo,percussum,de hæret.lib.vj.& itẽ alia quæ loquitur in illis verbis nouerit se suspensum,in c.vlt.in fi.de temp.ord.{lib.vj.& glo.in c.pen.de sentent.excom.

73 *De eadem re.*

¶Et in eadem sententia fuit}Spec.licèt admodum confusè,tit.de citat.§.iam de citatione, col.vlt. versi.quid si iudex.& planiùs Oldr.cons.ccxcj.hæ sunt rationes,col.ij.vers.restat ergo videre. vbi voluit quòd hæc verba,noueris potestatem tibi interdictam , denotent interdictionem ipso iure. & Bald.in l.qui volebat.ff.de hæred.instit.vbi loquitur de his verbis,excommunicatum te esse cognoscas.& in Rub.C.com.vel epi.col.ij.versi.modò ego quæro,loquitur in his verbis,excommunicatum se esse noscat.& in cap.præterea requisisti,in ij.not.& ibi etiam Anto. & Panor.col.pen. vers.vlterius quæritur,extra de appel.& Collect.in c.si quem,ad fi.extra de sent.excom. & Imol. in clem.j.col.j.vers.not.quòd per hæc verba,extrà de sequ. poss.& fruct.per illum text. qui nihil ad hoc facit,sed potiùs in contrarium,cùm id exprimit per verba,hoc ipso.& Mathes.no.cxv.nota quòd vbi lex.vbi & hoc dicit generaliter procedere,quando verbo futuri temporis adiungitur participium præteriti.& Domin.sibi contrarius,& Cardi.Alex.in c. Engeltrudam.iij.q.iiij. vbi dicunt per hæc verba noscas vel intelligas te excommunicatum,proferri sententiam excommunicationis.& idem dicit ipse Domi.in c.j.ij.quæst.iij.& Felin.in eodem c.sibi contrarius,videlicet in d.c.Rodulphus,col.xxij.noueris te anathemate percussum.& rursus in c.j.col.vij.vers.nota quòd ista verba,extra de iudic.

74 *De eadem re.*

¶Et est bonus tex.in c.præterea requisisti,& ibi per Panor.post alios,col.penult.extra de appel.& in c.j.de sentent.& re iudic.lib.vj.cùm dicitur,ab executione officij per annum nouerit se suspensum.Nam postea subdit,Sciturus quòd si suspensione durante ingesserit,se diuinis,irregularitatis laqueo se inuoluet.Et in c.j.vers.si quis autem,iuncto versi.vlt.de sentent.excommu.lib.vj. Nam priori loco hæc verba ponuntur,à diuinis officiis nouerit se suspensum.& in posteriori , quòd si contingat eos sic suspensos diuina officia exequi , in irregularitatem incurrunt. Et faciunt etiam quæ dicam inferiùs in.lx. fallent.

75 *Verbum futuri iunctũ alii uerbo quod est latæ sententiæ.*

¶Decimoseptimò fallit,quando etiam verbo futuri temporis iungitur aliud verbum,quod suapte natura est latæ sententiæ.tunc enim dispositio intelligenda est ipso iure,magis scilicet inspecto illo verbo quod iungitur,quàm verbo futuri cui iungitur:verbi gratia,verbum subiaceo,etiã in futuro,aut in infinitiuo,quod hoc casu sumit naturam futuri verbi , vt postea dicemus , habet vim latæ sententiæ,vt etiam dicemus in xlviij.fal.Igitur si ita dictum sit,nouerint se excommunicationi subiacere,intelligitur ipso iure,habita scilicet ratione verbi subiacere,magis quàm verbi nouerint,vt voluit glo.in c.excommunicationi,& ibi quoque Pan.extra de rapto.

76 *Et cùm dictio omnino, adiicitur.*

¶Decimooctauò fallit,quando verbo futuri temporis adiicitur dictio,omnino,quia idem est ac si diceret,ipso iure,secundum Bal.in l.j.§.si pecunia,per glo.ibi.ff.depo.sed tu de illa glo. vide quid dicam in seq.fallent.& idem voluit ipse Bal.in l.ij.in addi.in iij.q.& ibi etiam Salyc.col.ij.in fin. & Ias.col.v.vers.secundò pro hac parte facit.C.de iure emphy.& idem Bald.in sua margarita,in verbo.priuatio,vbi facit illam gl.sing.& Archid.in §.qui verò res,in verbo,omnino.x.quæst.ij. Batt. in auth.vt defun.seu fune.eor.in prin.Angl.in §.vlt.in fi.per glo.ibi in verbo,actione,in auth. de litigio.& in l.imperator.ff.de iure fisci.Rom.qui illam gl. ad hoc dicit sing.in primo sing.Dom.& Philip.Francin c.j.vterque in vlt.no.de his quæ vi metúsve caus.fi.{idem Philip.in c.vlt.§.vlt.de offi.delega.lib.vj.}Mathes.no.cxij.nota quòd vbicunque.Fran.Cre.sing.vij.tu scis.Barb.cons.64.

scribitur

ſcribitur lib.Heſter,col.iiij.lib.j.& in repet.c.Raynaldus,col.xlv.& iterum col.clxj. extra de teſta. & in c.qualiter,col.iiij.extra de iud.& in c.ex parte,le j.extra de offi.deleg.& ibi etiam Felin. col.j. qui dicit de hoc eſſe tex.in c.ſi religioſus,de elect.lib.vj.ſed hoc ibi exprimitur.& in l. generaliter, col.6.ff.de verb.oblig.vbi ad hoc allegat multa iura.Marianus in c.Iudæi,le ij.extra de Iudæ.Fran. Aret.in c.ſi diligenti,col.v.extra de foro compet.vbi ad hoc dicit ſing.illum tex.iuncta glo. in d. §.ſi pecunia,idem Aret.in c.fraternitatis,col.x.verſ.in contrarium arguitur,& col.ſeq.& ibi etiam Felin.col.iij.verſ.ſed iſtis non obſtantibus,de teſtib.& in c.cùm veniſſet,& ibi quoq; Felin.vterq; col.ij.eo.tit.Corn.conſi.lix.diu poſt conſilium,col.ij.verſ.quod maximè dicendum, lib.ij.& conſ. cciij.in hac conſultatione,col.ij.eod.lib.ij.Alex.in l.ſi inſulam,col.v.verſ.ex hoc infero. ff.de verb. oblig.{& conſi.vj.circa proceſſum,col.pen.lib.iij.Corn.conſ.lix.diu poſt conſilium, col.ij.verſ.& licèt pœna,lib.ij.}Card.Alex.in c.præter,col.ij.verſ.quæro an iſtud.xxxij.diſtinct.Philip.Franc.in c.quàm ſit.§.cæterùm ſuper glo.vlt.de elect.lib.6.& in c.ij.col.ij.in vj.not.de pact.lib.vj.Io.Bapt. Cacia.in l.more,in xxj.quæſt.ff.de iuriſdictio.omn.iudi.Feli.in d.c.Rodulphus,extra de reſcrip.& in c.gratum,ad fi.extra de offi.deleg.& in c.paſtoralis,col.pe.verſ.quartò,extra de excep.& in c.de regularibus,in ij.not.extra de ſimon.vbi illam glo.dicit ſing.Iaſ.in l.pen.col.ij. verſ.ſextò põdera. C.de pact.& conſil.clxviij.ſtatuto inclytæ,col.vlt.lib.ij.Philip.Dec.in c.ad hæc,le j.col.iij.extra de appellat.Fran.Purpu.in l.more,col.antepe.verſ.tertiò ampliatur.ff.de iuriſdict.omn.iudic. Corſe. in ſuis ſing.in verbo,omnino,vbi & ad hoc allegat glo.in l.obſignatione. C. de ſolut. relatam ad tex.in d.§.ſi pecunia.Hippol.Marſil.in ſua practica cauſarum criminalium,§.aggredior, num. 113. {Stepha.Bertrand.conſ.cxlij.ex themate,col.ij.verſ.ad ſecundum.lib.iiij.}

77 ¶Et quanquam ea glo.in d.§.ſi pecunia,propè ſola in id ab omnibus citetur,à multíſq; ſingu.dicatur,eſt tamen & alia,& ea quidem expreſsior,in c.vlt.in fi.in verbo,omnino, quam ibi expendunt & commendant Domi.& Philip.Francus,de offi.delegat.lib.vj. quam & ad hoc obſeruauit Franc.Aret.in c.j.col.iiij.verſ.aliquando facultas,extra de accuſa.vbi & de hoc dicit eſſe text.in c. iudex,ad fi.de offic.delegat.lib.vj.Eſt item alia glo.in c.licèt canon,in verbo,carere,de elect. lib.6. niſi dicas ibi hoc eſſe propter verbum carere, quo etiam vtitur text.ibi, de quo poſtea dicemus. Alia denique gloſſ.in c.j.in verbo,vacuamus,quod met.cauſ.lib.vj.niſi dicas & id eſſe propter ver bum vacuamus,quod eſt præſentis temporis.Et eſt bonus tex.ſi rectè intelligatur, in §.præterea, Inſtit.de excep.quanquam aliò trahatur à glo.& docto. Sed nullus melior neque apertior tex.eſt, quàm in l.ſi non ſortem.§.indebitum.ff.de condict.indeb.cùm dicitur, non ſolùm ſi omnino nõ debebatur,ſed & ſi per aliquam exceptionem peti non poterat.

Comprobatio eiuſdem.

78 ¶Et in hãc ſententiam optimè facit,quòd hæc dictio omnino,id operatur, quòd ſit parata execu- tio,vt dicit Bart.in l.j.col.vlt.ff.iud.ſol.Et quidem executio præciſa,vt aſſerit Cardi.Alex.in c.tuę fraternitati,col.xij.verſ.ſolutio abbas,extra de ſponſal.per not.per glo.in l.Græcè.§.illud. ff.de fi- deiuſſ.& in cle.ij.de æta.& qualit.& in clem.j.in verbo,omnino,de vita & honeſta.cleric. Vt quæ etiam ſit dictio præciſa,vt dicunt Bald.& Saly.in d.l.ij.C.de iure emphy.Bald. in l.vlt.col.j.in iij. oppo. C.de contrah.empt.& in c.ſi Chriſtus.col.2.extra de iureiur.Ro.in l.quod te.ff.ſi cert.pet. Barb.qui ad hoc multa allegat,in l.ij.§.& harum.col.ij.ff.de verb.oblig.& conſil. xlv. mandato & iuſſu,col.iij.verſ.item adduco,lib.ij.Franc.Areti. qui item multa adfert in d.c.qualiter & quando, le ij.col.vj.verſi.eſt enim omnino,extra de accuſ.& Alexan.qui item multa adducit in l.precibus, col.j.C.de impub.& ali.ſubſtitu.& conſ.lxxxviij.in cauſa dominæ Bartholomeæ,in princ. lib.iiij. {Corne.qui item multos ac multa citat d.conſi.lix.col.ij.verſ.quod maximè , Franc. Curt.ſenior conſ.xliij.ſuper contingentia,col.iij.verſ.pro concluſione,vbi etiam multa ad hoc aduocat.& So- cin.conſ.ccxlix.materia,col.x.verſ.primò in effectum,lib.ij.& conſ.ſeq.in cauſa Bononienſi, col. iij.verſ.aliud eſt,eo.lib.ij.Georg.Nat.in repe.c.quamuis,col.x.num.51.verſ.quintò not.de pact.lib. vj.Iaſ.conſ.xxiij. octo dubia,col.ij.lib.iij. Ideo etiam eam vim habet, vt quis præciſè cogatur ad factum,vt voluit Ro.in l.ſtipulationes non diuiduntur.ff.de verb.oblig.& Felin.in d. c.ex parte, col.j.extra de offi.deleg.& facit quod infrà dicemus de dictione,omnimodo, & quod ſcribit Ol- dra.conſi.cxliij.thema tale eſt,dominus B.paulò ante medium.

Dictio omnino, operatur, quòd ſit parata executio.

Et ut quis præciſè cogatur ad factũ.

79 ¶Quod quidem(ſcilicet præciſè)ſignificat(vt id obiter dicam)vt ſine vlla exceptione,& vt vulgò dicimus,ſine remedio,& ad vnguem,indiſtinctè,& ſine conditione id fiat. Cicero epiſtol.ad At- ticum lib.viij.epiſtola cui initium eſt,Dionyſius,Ego nemini,cuius cauſam non reciperem, nun- quam reo cuiquam tam humili,tam ſordido,tam nocenti,tam alieno,tam præciſè negaui, quàm hic mihi planè ſine vlla exceptione præcidit.Et ex noſtris Bal.in rub.extra de conſtit. colum.2. verſi.ſtatuta præciſa,& iterum verſ.quid eſt dicere præciſè,dicit id verbum præciſè ſignificare ad vnguem,omnimodo,& indiſtinctè.Et ſequitur Barb.conſi.xxxix.clementiſsimi Dei,col.iij.lib.ij. & conſ.lxxvj.illud in medium referam,col.xj.verſ.quintò eſt aduertendum,lib.iij,& conſil. 6.il- lud in medium adducam,col.xiij.lib.iij.Et idem propè voluit ipſe Bal.{in l.ij.C.de excep.rei iudi. &}conſi.clxx.ad euidentiam,lib.iij.de quo & tu vide eundem Bal.in cap.iij.ad fi.& ibi etiam Pan. in vlt.notab.& Card.Flor.de reſcrip.& gl.in l.iuſiurandum & ad pecunias,in prin.col.xiij. lib.iiij. in verbo,certioretur.ff.de iureiur.& in l.ſed & ſi me putem. §. cùm iter,in verbo, condicam, poſt princ.ff.de condit.indeb.& in l.cum is qui.§.vlt.in verbo,qui hominem,poſt princ,eod. tit.& in l. hæreditatem,in verbo,cogẽdam.ff.de donat.& in l.j.in verbo,in aliis.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt,

Præciſè quid ſignificet.

BIU Cujas

intereſt,quas omnes citat Bald.in ſua margari.in verbo,præcisè,ad interpretationem ſignificationis huius dictionis.Cui adde & glo.in l.Pomponius,in verbo,haberi,poſt princ.ff.de negot.geſt. & bonum tex.in l.j.§.vlt.ff.vt legat.not.cauc.& in c.j. extra de plus petit.& in c. contra Chriſtianos,de hæret.lib.vj.{& Ang.conſ.liij.in quæſtione propoſita,ad ſi.Fran.Are.in l.ſi ſtipulatus ſim damam.ff.de verb.oblig.}cum ſim.adductis per recentiores in d.c.ij.de reſcript.& per Iaſ.in l.omnes populi,col.antepen.verſi.item dum Bart.cum multis ſeq.ff.{de iuſt.& iure.

80 *Alia ſignificatio huius dictionis præcisè.*

¶Tullius autem,ne id omittamus,lib.ij.de natura Deorum , aliter illud præcisè accepit,Velut à te ipſo heſterno die dictum eſt,auum fatidicam Prouocam fingi, quaſi quandam Deam ſingularẽ, quæ mundum gubernet & regat,ſed id præcisè, vt ſi quis dicat Athenienſium rempublicam cõſilio regi,deſit illud Areopagi.ſic cùm dicimus prouidentia mundum adminiſtrari,deeſſe arbitror Deorum.plenè autem & perfectè ſic dici,exiſtimato prouidentia Deorum mundum adminiſtrari.Eſt ergo ibi præcisè idem quod concisè,ita vt aliquid deſit quod intelligitur.vnde & illud Gellij alicubi,obſcurè & præcisè dictum.Et Quintiliani lib.x.qui præciſis concluſionibus obſcuri,Saluſtium & Thucydidem ſuperant,id eſt,abruptis & abſciſis,metaphora inde ſumpta , quòd quæ præciſa ſunt,ea ſunt iuſto conciſiora.

81 *Dictio omnino , excludit omnem gratiã & diſpenſationem.*

¶Sed vt redeamus,}hæc dictio omnino,de qua loquimur, excludit omnem gratiam & diſpenſationem,vt dicunt{glo.in clem.vt hi qui,de ætate & qualitate.Archidiac.in cap.j. in verbo , perſonis omnibus,de religioſ.domib.lib.vj.}Ioan.And.Pan.Ioan.Ana.col.iiij.& Franc.Aret.in d.c.qualiter & quando,le ij.& ibi quoque Felin.col.iiij.extra de accuſatio.& idem Ioa.And. poſt Archid. in cap.cùm ex eo,& ibi etiam Domi.& Philip.Fran.vterque col.j.de electio.lib.vj. & ipſe Panor. in cap.cùm inquiſitionis.in princ.eo.tit.& in cap.non magno,col.ij.verſi.quæro nunquid , extra ne cleric.vel monach.Domi.in cap.ij.col.ij.poſt alios ibi,de pactis lib.vj.Card.Alex.in cap.de acuſatione,col.liij.verſ.& ideo dicit.ij.q.viij.& in c.ſi quis cum clerico.xj.quæſt.j.Feli.in d.c.de regularibus,extra de ſimo.& in d.cap.ex parte,le j.col.j.extra de offi.deleg.& in c.at ſi clerici.§.de adulteriis,col.iij.de iudic.De quo tamen per Philip.Dec.in cap.at ſi clerici.§.de adulteriis,col.j.extra de iudic.& Philip.Franc.& Georg.Nata.in d.c.ij.vtrunque vbi ſuprà,de pactis,lib.vj.Proinde moræ purgationem non admittit,ex ſententia Ang.in l.vlt.per tex.& gl.ibi.C.de fideicommiſſ.& Alex. in d.l.ſi inſulam,vbi ſuprà.Et ad ſuperiora facit quod de vi huius dictionis tradit glo.in clement. multorum,in verbo,nullius omnino,& ibi Paul.Liaz.Guillielm.Laud.Genez.& Imo.de pœnis.& Felin.in cap.vlt.col.xxiij.in fi.extra de reſcrip.

Et moræ purgationem non admittit.

82 *De eadem.*

¶Sed hæc omnia intelligas niſi ſubiecta materia aliud ſuadeat,vt videre licet ex cap.j.in fin. & ibi glo.& doct.extra de deſpon.impub.vbi Pan.in fi.illud aſsignat ſubiectæ materiæ.{Quod confirmare potes ex his quæ diximus ſuprà num.37.incip.& aliàs etiam,& alibi ſæpe:vt tamen interim non omittas,quod ſcriptum reliquit Bal.in l.ſuper rebus,col.1.C.de contrah.empt.& vendit. hãc dictionem omnino,eſſe præciſæ ſignificationis, verumtamen recipere congruam interpretationẽ per d.l.ſi ſtipulatus ſim damam.ff.de verb.oblig.}

Omnino,præciſæ ſignificationis.

83 *Et cum dictio omnis, iuncta eſt ei rei qua quis priuatur.*

¶Decimonònò fallit,cùm dictio vniuerſalis omnis,ex qua aduerbium illud, omnino , conficitur, adiungitur ei rei,qua quis priuatur, verbi gratia,ſi dicatur omni iure , omni commodo priuetur, omne ius amittat,& id genus cætera.nam tunc ipſo iure intelligitur, & ita in his terminis loquitur glo,illa,quam ſuprà in præcedenti fallent.citauimus,in d.l.j.§.ſi pecunia.ff. depoſ.quæ tex. ibi dicentem depoſitarium omni actione liberari,ita exponit,omni,id eſt,ipſo iure.quam tamen omnes paſsim non ad hoc allegant,ſed ad id quod diximus in dicta præcedenti fallent. de dictione omnino,quaſi ſcilicet ſentiãt nihil intereſſe ſiue dicatur iure ſuo omnino priuetur,ſiue omni iure ſuo priuetur.Et ita nuncupatim voluit Ang.in §.vlt.in fi.per glo.ibi in verbo,actione, in auth. de litig.& Barb.in clem.j.col.xiij.in paruis,verſ.not.de clauſula,de elect.

84 *Omnis, nõ eſt latæ ſententiæ.*

¶Tamen Matheſ.nota.cxij.incip.nota quòd vbicunque,conſtanter aſſerit hæc verba,cadat omni iure ſuo,ſiue priuetur omni commodo,& ſimilia non eſſe latę ſententię,ob illam dictionẽ omni, quamuis dictio omnino eam habeat facultatem,vt latam ſententiam ſignificet: adducítq; apertã rationem diuerſitatis inter vtrunque.Nam cum dicitur,cadat omnino iure ſuo,hæc dictio vniuerſalis omnino,verbum priuãdi qualificat,vt ipſe loquitur:at cùm dicitur,cadat omni iure,ea dictio omni,non qualificat verbũ ſiue actum priuandi,ſed rem ſiue ius quo quis eſt priuandus.Id quod dicit notandum,quia à paucis eſt tactum.Et idem ad verbum propè retulit & ſecutus eſt Alex. in addi.Bart.in l.imperator.ff.de iure fiſci.Allegat autem Matheſ. gloſſ.in cap.cupientes.§.ſi verò in diſcordia.in verbo,priuẽtur,de electio.libro ſexto,quæ intelligit illum tex.qui eſt huiuſmodi,omni iure ipſis ex tali electione quæſito priuentur.vt ſcilicet intelligatur per ſententiam. vbi enim inquit,vult hæc decretalis,quòd ſit canon latæ ſententiæ,bene exprimit. Vides igitur quemadmodum ea glo.apertè ſentit,non ob id conſtitutionem eſſe latæ ſententiæ, quòd in ea dicatur , omni iure priuetur,niſi id aliter exprimatur,ſicuti ſanè exprimitur in c.j.de vita & honeſt.cleri.li.6.cùm dicitur,ipſo iure careant omni priuilegio clericali,vbi glo.in verbo,omni,hoc,inquit,dicit,quoniã multiplex eſt clericorum priuilegium,quaſi dicat,quòd omnibus priuatur , intelligens ſcilicet id quod dicit Matheſ.quòd illa dictio vniuerſalis,omni,determinat illud ſubſtãtiuũ,priuilegio. Ideo etiam additur,ipſo iure,ad determinationem verbi,quaſi non id intelligeretur ſub verbis , omni priuilegio,ſed fuiſſe aliter neceſſe exprimi,ſecundum dictam glo.in d.c.cupientes. Et in hanc etiã

ſenten

sententiam Cyn.in auth.qui semel,in v.quæst.& ibi quoque Bart.& Bal.col.j.& Angel. & Paul. ante fi.C.quo.& quando iudex,intelligunt tex.ibi,cuius hęc verba sunt in fi.ab omni cadat actione,vt scilicet sententia opus sit,nec ipso iure cadat.

85 ¶Cæterùm ad illam rationem Mathes.& hanc addere potes,quòd aduerbia in iure nostro tenent locum formæ,& magis sonant quàm nomina,vt tradit Bal.qui hoc extollit,in c.apostolica,quod est vlt.col.ij.vers.tertiò quæritur,extrà de offi.delga.per not.in l.Pomponius, de negotiis gestis, videlicet in glo.in verbo,probauero,ad finem,& ibi Bal.col.pen.versic. venio ad ratihabitionem. Sed quantum ad tex.& glo.in dicto §.si pecunia,qui loquuntur in verbo,liberandi,vide quid dicam infra in lxxiij.fallent.{quæ est in nume.240.}Sed & de verbo,cadat,in quo loquuntur Mathes.Cyn.& alij vbi suprà,etiam dicemus in lxj.fallent.

Aduerbia in iure magis sonant quàm nomina.

86 ¶Sed tamen antequam hinc abeamus,non omnino perpetuum esse arbitror quod suprà ex Mathes.diximus.quid enim si ita dicatur,careat omni robore firmitatis,vt scribitur in c. decet.§.vlt. de immun.eccl.lib.vj.& in clem.quia contingit.§. vt autem,de religio.domi.vel etiam simpliciter careat omni firmitate,omnibus viribus,omni robore,& cætera id genus, quis negauerit intelligi ipso iure,& sine ope exceptionis?Nam aliàs nõ careret omni firmitate,si quid cõpeteret,ad quod tollendum necessaria esset exceptio,vel sententia.Ideo illud mihi visum est verisimum, quòd si hæc vniuersalis dictio iungatur cum re qua quis priuari debet,videlicet omni priuilegio,omni iure aut actione,& similibus,non ipso iure,significat secundum Mathesal.sententiam. At si adiiciatur verbo quod vim & efficaciam,quam vocamus,siue effectum ac robur actus significat,ita hęc tollere,vt ne sententia quidem desideretur,vt vniuersalis illa vniuersaliter operetur.

Autoris opinio de præcedenti fallẽtia.

87 ¶Vigesimo,quoniam dictio prorsus,idem quod omnino,de qua diximus in duabus præced. fallent.significat,teste Donato tum in Andriam Terentij, tum item in Eunuchum, tum postremo in Heautontimorumeno:ideo etiam hæc dictio prorsus,est similiter latæ sententiæ, vel si iungatur futuro tempori,vt voluerunt Hostiens.Ioan.And.& Pan.in cap.in quibusdam, col.vlt.extra de pœnis.Archidiaconus,in cap.ij.post princ.de præscrip.lib.vj.Ant.{in cap.super literis,col.iij.de rescrip.&}in dicto cap.si diligenti,extra de foro compet.& in c.ad aures.{& ibi Feli.col.j.}extrà de præscrip.Domi.in d.c.quàm sit.§.vlt.col.vlt. de elect.lib.vj. Mathes. dicto not.cxij.Corne.consi. cccxij.in hac consultatione,col.iij.vers.quod etiam demõstratur,lib.j.vbi ad hoc dicit facere text. in l.derogatur.ff.de verb.signifi.& in c.sacris,extrà de his quæ vi metúsve causa fiunt.& in d. c.in quibusdam.{& Felin.in c.inquisitionis.in prin.col.j.extrà de accusat.dum allegat dictum capit.in quibusdam.}& Corse.in suis sing.in verbo,penitus,in fi.Et facit quod de ista dictione scribit Pan. in d.cap.ad aures,in vlt.not.de præscrip.& Philip.Dec.cons.cxiij.viso tenore,col.ij.Hippo.Marsi. in sua practica causarum criminalium.§.aggredior,num.123.

Prorsus,idem quod omnino. Prorsus latæ sententiæ, uel si iungatur futuro.

88 ¶Vigesimoprimo fallit,cùm etiam verbis futuri temporis additur dictio omnimodo, siue in numero multitudinis omnibus modis,vt de singulari voluit glo.collata ad text.in auth. qui res, in verbo,sed meliùs,& in verbo,irroganda.C.de sacros.eccle.& Ant.in cap.si diligenti,extrà de foro compet.Corn.consi.cciij.in hac consultatione,col.ij.lib.ij.& Franc.Aretin.in d.c.j.col.iiij. extrà de accusat.& Barb.in d.l.generaliter,col.vj.ff.de verb.oblig.& Alex.in l.si insulam,col.v.versi.ex hoc infero.ff.de verb.oblig.vbi loquens de dictione omnino,allegat tex.vtentem hac dictione omnimodo,tanquam eandem vim in hac re habeat,& iterum consi.xliij.visa facti narratione.col.j.lib. 3.& Hippol.Marsil.in sua practica,vbi suprà.

Omnimodo canon latæ sententiæ. Et omnibus modis.

89 ¶Est enim & hæc dictio pręcisa,secundum gl.in l.si cum exceptione.§.sed & si quis,in verbo,omnimodo,& iterum in §.quatenus,in eodem verbo,& ibi Bart.ff.quod met.cauf.& in l.vbi autem. §.vlt.ff.de verb.oblig.& ibi quoque est bonus tex.& facit præterea tex.in l.Græcè,& quod ibi voluit glo.& Bart.ff.de fideiuss.& in clem.j.& ibi glo.& Petr.Anch.de vita & honest.cleri. cum aliis iuribus in id allegatis à Philip.Dec.consi.ccclvj.in casu dominæ Mariæ,col.j.& quod tradit Bald. consi.ccclxxxix.reperitur quòd quodam,ante fi.lib.v.& in l.si quis argentum.§. sinautem. qui est vlt.circa medium.C.de donatio.vbi dicit quòd hæc dictio facit vt quis præcisè teneatur.{& in l. quoties,in princ.ff.de noxalib.action.vbi ex hoc dicit,quòd hæc dictio facit, vt quis præcisè ad factum cogatur.}& quod etiam scribit Saly.in l.vlt.col.ij.in iij.oppo.C.de contrah.emptio.Sed & hæc dictio tacitè censetur habere decretum irritans,& tollere facultatem dispensandi, secundum Ant.in cle.j.super glo.in verbo,nullatenus,& ibi quoque Imo.col.iiij.vers.ex hoc not.de seq.pos. & fruct.Ang.in repe.l.si insulam, col.vij.vers.non obstat.c.potuit,& ibi Alex.col.vj.vers.pro ista op.ff.de verb.oblig.& Barb.cons.lxiiij.scribitur Exodi,col.iij.vers.idem dicimus,lib.iiij.

Omnimodo præcisa dictio. Et habet uim decreti irritantis. Et tollit facultatem dispensandi.

90 ¶Vide tamen glos.quæ voluit huiusmodi dictionem,aut si mauis dictiones omnimodo non esse latæ sententiæ,in auth.ad hæc,in verbo,cadat,in princ.C.de vsur.Nam tex.ibi dicit,ab actione cadat omnimodo.& tamen glo.intelligit,non quidem ipso iure,sed per sententiam, quam adiuuat tex.in l.si à matre.C.de suis & legit.his verbis loquens,omnimodo patri suo matríve suæ ipso iure succedant.Nam si ea dictio,omnimodo,per se significasset ipso iure,frustra illa verba ipso iure, fuissent adiecta.& similis tex.in l.Iulianus noster,in fine,ff.de condit.& demon.cùm dicitur,omnimodo inutile erat legatum ipso iure.

Repugnatur superioribus.

91 ¶Sed ego priorem sententiam potiorem esse arbitror.Neque enim video,quid possit interesse,siue dicas omnino priuetur,siue omnimodo, nec quantum ad significationem, nec quantum ad determi

Autoris hac de re opinio.

BIU Cujas

determinationem.nam vtrunque determinat,siue qualificat,vt loquitur Mathes. verbum ipsum, non rem qua quis priuatur.Ideo & eadem est in vtroque ratio.Quantum autem ad tex.in d.l. si à matre,& in d.l.Iulianus,potes dicere quod suprà diximus cùm de verbo præsentis temporis lo queremur in vers.xxv.incip.sed quod his respondeatur. {illud autem quod de dictione omnino dicit Bald.à me citatus suprà nume.68.in fi.idem & ipse dicit de hac dictione omnimodo.}

92 *Omnibus modis.*

¶De plurali autem,omnibus modis,voluit glo.in §.j.in verbo modis omnibus.& ibi etiam Bar.& Ang.in auth.vt defun.seu.fune.& Bald.in d.l.j.§.si pecunia.ff.depos.Ang.in auth.de litig.in fin.& in l.j.ad fi.C.de pœn.iudi.qui malè iudic.& in l.si quis in tantam,col.vlt.C.vnde vi.Rom.qui illã glo.facit sing.d.sing.j.Mathes.d.not.cxij.Maria.in d.c.Iudæi,le ij.de Iudæ.Alex.d.consi.xliiij.col.j. lib.iij.Barb.in d.l.generaliter,loco suprà allegat.ff.de verb.oblig.Ioan.Raynu.in d.§.callidis,versic. pœna,in xiij.q.j partis prin.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.{Barb.in c.vlt.col.pe.ext.de depos. vbi & illam glo.dicit singularem.}Soci.in l.Marcellus.§.j.col.iij.ff.ad senatus.Trebel.Iason con.clxviij. statuto inclytæ,col.vlt.lib.ij.Hippo.Marsil.in d.sua practica,vbi suprà. Quibus suffragatur quod tradit Bart.prout eum aliqui allegant,in l.si quis.C.de pos.huiusmodi verba habere executionem paratam,vt rem iudicatam.nec aliam exigi condemnationem.Sed videtur Bart.ibi magis innixus fuisse dictioni illico,de qua postea dicemus,quàm huic de qua tractamus.

93 *Nullo modo.*

¶Vigesimosecundo fallit è cõtrario in illa vniuersali negatiua, nullo modo,quæ etiã est canon la- tæ sententiæ,vt expressè tenet Iason in l.j.§.sublata,in ij.lect.col.iij.ff.ad Trebel.& d.consil. 168. statuto inclytę,col.vj.vers.item est diligenter,& iterum,col.vlt.lib.ij.& sentit Rom.quem ipse nõ allegat,consi.cccxxvj.in præsenti consultatione,col.vlt.Et hoc mihi placet.Nam si id obtineat in vniuersali affirmatiua,multò magis & in negatiua, quæ semper plus habet virium & roboris, ef- ficaciusque obligat,ac magis præcisè astringit secundũ Archi.in c. si peccauerit.ij.quæst.j. & Pan. in c.nouit,col.xij.vers.secundò quæritur,ext.de iudic.cum multis simil. & concord. à me traditis in nostris consuetudinibus,tit.x.§.v.in prima limitatione & in nostro tractat. primigeniorum , in xxiiij.quæst.num.11.sed nec priuilegio.

Negatiua plus habet ui rium quàm affirmatiua.

94 *Nullo modo tollit dispensa tionem.*

¶Porrò ea dictio tantum habet virium,vt omnem etiam dispensationem impediat secundum glo. no.in cle.ij.in prin.in verbo,concedatur,& iterum in vers.illi verò,in verbo,nullo modo,de ætate & quali.quam sequuntur Paul.Leaz.Imo.col.vj.vers.in glo.concedatur,& Domin.in viij. not.d. vers.illi verò.& Ioan.An.in c.cùm ex eo,de elect.lib.vj.Bart.in l.omnes populi,in iij.quæst.iij. qu. princ.ff.de iustit.& iur.Ang.& Imo.qui illam facit singu. & alij recentiores in l.si quæramus.ff.de testa.Imo.in c.ij.ext.eo.tit.Pan.& Ioan.Anan.& Fely.in c.qualiter.le ij.ille quidem col. vj. hic iij. de accusat.& Pan.in c.non magno,col.ij.vers.quæro nunquid prælatus,ext.ne cleric.vel monach. vbi dicit illam glo.no.Ro.consi.cccxxv.quòd ad primum,col.ij.vers.secundò idem videtur.Barb. qui & illam glo.dicit singul.in repe.cap.testimonium,col.xv.versi.opponitur ad primum , ext.de testi.& in cap.qualiter,col.pen.ext.de iudic.& in c.cùm vicesimum,col.v.ext.de offi.deleg. & cõf. xix.scripsit Propheta clarissimus,col.vij.lib.j.vbi dicit sing.& iterum consil.xxxvij. illud adducã in medium,col.ix.eod.lib.j.Alex.in l.vlt.col.ij.C.de testa.milit.& Franc.Curt. senior qui illam di- cit no.consi.xliiij.super cõtingentia,col.iij.recentiores,in l.vlt.C.de testa.Feli.in d.c. Rodulphus, col.xix.de rescript.& in d.c.de regularibus,col.ij.ext.de simo.& in cap. ex parte,le j. col.j. ext. de offi.deleg.& in c.at si clerici.§.de adulteriis,col.ij.vers.idem si diceret ibi.& Philip.Dec.col.v. ext. de iudic.& idem Dec.consi.iij.cuius superscriptio incipit,quando iurisdictio , col.vlt. versi.sextò & vltimò,vbi eam glo.dicit not.& Ias.in d.§.sublata,vbi suprà.{& in l.de pupillo. §. si quis fortè, post medium.ff.de oper.nou.nuntiat.& consi.clxvj.videretur,col.iij.vers.secundò facit, lib.ij.vbi eam quoque dicit not.& cons.seq.motiuis,col.iiij.vers.item illa verba,eo.lib.iij.itémque & consi. seq.in isto subtili,col.vlt.& consi.liij.statuto ciuitatis Florentiæ,col.iiij.vers.moueor in primis, li. iij.& cons.clij.quod est eiusdem initij,col.iij.vers.sed præmissis non obstantibus,lib.iiij.} & consil. clxviij.col.vlt.lib.ij.

95 *Nullatenus. Vniuersalis negatiua omnimodam nullitatem si= gnificat.*

¶Vigesimotertio cum dictio nullatenus,eandem habeat significationem , sitq; etiam vniuersalis negatiua,vt dicit Archi.in c.solent,in verbo,sed natura,de conse.dist.iiij.& Domi.consi.xxxv.at- tendentes,col.ij. & Rom.consi.cccxxvj.in præsenti consultatione , col.vlt. {Ita vt omnimodam nullitatem significet,vt dicit Fran.Aret.in l.j.col.iiij.ff.de testa.}Ea etiam habet vim latæ sententiæ, secundum glo.in auth.si qua mulier,vbi etiam est bonus tex.C.ad Velleia.quam glo. sequitur & dicit sing.Card.Flor.in cap.super literis,& ibi quoque Barb.ext.de rescript.& idem Barb. in repe. c.testimonium,col.x.vers.& ex istis elicio, extra,de testibus,& cons.vij.Christi nomine inuocato, col.iij.lib.iij.& Fran.Aret.in cap.licèt causam,in v.notab.& iterum col.v.ext.de prob.& in cap.de causis,col.pen.& ibi etiam Felin.col.iiij.extr.de testib.& Ias.qui illam gl.facit sing.in l.de pupillo. §.si quis fortè.{circa medium}ff.de oper.nou.nunt.& rursum in l.vlt.col.v.vers.tertiò pro eadem parte.ff.de feri.& in dicta l.j.§.sublata,in ij.lect.col.iij.ff.ad Treb.& consi.vij.adeo copiosè , col.j. lib.j.& d.consi.clxviij.statuto inclytæ,col.vlt.lib.ij.& consi.cxxviij. videretur in præsenti , col.iij. versi.quartò dicitur,lib.iiij.Feli.in cap.pastoralis,col.x.vers. sextò quia dicit,ext.de excep. {gloss. pragmat.sanctio.tit.de collat.§.quod si quis ex dictis,in verbo,nullatenus.}& Corse.in suis sing. in verbo,nullatenus.& Hippol.Marsil.in repet.cap.at si clerici,nume.23.& iterum xxviij. extr.de iudic.& sing.ccccccclxxv. anno præterito.Sed & idem voluit glo.in clem.j. in verbo , nullatenus,

de seq.

BIU Cujas

de seq.poss.& fruct.quæ dicit & post eam Genz.Anton.Imol.& Panor. quod non tenet actus factus contra dispositionem vtentem hoc verbo,quod & idem voluerũt Ioan.An.& Domi.in cap. Romana.§.sententias,& ibi Philip.Franc.de appel.lib.vj.& Imol.& Cardin.Floren.post Matheſi. in cle.j.ille colum.pen.versic.sed an teneat,hic in xxxiij.q.de decis. Quinetiam Genz. Anton.& Imol.in dicta cle.j.de seq.poss.& ibi quoque Card.Flor.in §.si quis autem,in vj.quæst.dicunt per huiusmodi dictionem tolli potestatem dispensandi in contrarium:quod etiam voluit Archid. in c.quoniam,in verbo, nullatenus, de immu.eccles.lib.vj.& in c.j.lvj.distinct.& Collect.in cap.j.in princ.extr.de filiis presbyter.& Imol.in cle.vt ij qui,col.vj.de ætat.& qualit.& Ioann.Ana.in d.c. qualiter & quando,le ij.col.iiij.versi.& quod not.extr.de accus. Ex quibus ipse Ana.& Imol.primo loco asserunt hanc dictionem habere vim decreti. Sed & quòd sit latæ sententiæ,tenet {Petr. Anchar.consi.clxx.principaliter,colum.j.} & Ioan.Ana.in c.quia frustra,col.ij.ext.de vsur.& in d. cap.qualiter,le ij.& ibi etiam Fel.col.iij.extr.de accusat.& in c.si aduersus,col.ij.ext.de hæret.Barb. in repet.d.c.testimonium,vbi suprà,de testi.Ias.in d.l.vltim.vbi suprà,de feri.& in l.scriniarios.C. de testa.milit.vbi tamen illum videas.& Philip.Deci.in c.eam te,col.pen.versi.expeditis nota.ext. de rescript. Et facit quod scribit glo.in clemen.j.in verbo, nullatenus admittatur, & ibi Cardin. Floren.in xix.q.de sentent.& re iudic.

Tollit potestatem dispensandi.

Habet vim decreti.

96 ¶Non tamen omnino sine dubio est quòd sit latæ sententiæ, quando id apertè negat Domin.in cap.j.col.vlti.de iudic.lib.vj.per text.in d.c.quia frustra,extr.de vsur.vbi etiam Panor.in fin.idem non obscurè sentit,& ibi quoque Ioan.Ana.col.ij.& ante hos glos.in c.super literis,in verbo,nullatenus,extr.de rescript.quæ eam dictionem interpretatur,opposita exceptione,tanquam nõ ipso iure,sed ope exceptionis. A quibus stat text.not.iuncta glo.in c.pueri.j.quæst.j. vbi ita scribitur, Pueri ad sacros ordines nullatenus admittantur. Et tamen,vt dicit glo.ibi,si admissi fuerint,recipiunt characterem,cùm ad minores recipi possint.cap.in singulis.77.distin. Et per illum text.& glo.dicit Franc.Aret.in d.c.in causis,col.vlti.extr.de testib.quòd non semper hæc dictio nullatenus,habet vim latæ sententiæ,secundum subiectam materiam.& sequitur Felin.in d.c. pastoralis, colum.pen.versi.considera quod aliquando,de except. Ex quibus illud teneo, hanc dictionem suapte natura eam vim latæ sententiæ obtinere, sed interdum ob subiectam materiam vim suam perdere, secundum ea quæ diximus supra in verbo præteriti temporis.in ij.fal. Quod autem sit de dictione aliquatenus,videbis infra num.224.incip.nisi dicas.

Nullatenus, an sit latæ sententiæ.

Autoris sententia, de hac dictione.

97 ¶Vigesimoquartò fallit cum dispositio vtitur his verbis,nullius momẽti. tunc enim qualicunque tempore loquatur,est latæ sententiæ,ex sententia glo.in c.ij.in fi.de fili.presbyt.lib.vj.& Archid. in c.ordinarij,in fin.de offic.ordin.lib.vj.{Bald.in l.si posthumus.§.vlt.ff.de liber.& posthum.} & Angel.in l.si mulier.§.si dos.ff.quod met.cas.& in auth.sacramenta puberum, in fin.C.si aduers. vendit.& Card.Flor.consi.cxxxvij.redemptoris,& c.ad primum dicimus,col.j.in fin. vbi ex hoc infert,quòd obligatio incarcerati est ipso iure nulla,per tex.vtentem his iisdem verbis, in l.qui in carcerem.ff.quod met.causa,quem text.ita etiam intelligit Panor.in c.ij.col.vlt.versi.excipio duodecimum,extr.quod met.caus. Idem quoque nuncupatim de his verbis voluit & Franc. Aret.in l.j.col.vj.ff.de testa.& in l.qui à latronibus,in prin.col.iiij.eo.tit.per tex.quem dicit ad hoc clarum, in l.non dubiũ.C.de legib.Alex.& Ias.in l.posthumo,ille quidem col.vj.versi.tertia fuit opin. hic verò,col.vij.versi.pro qua op.C.de bon.poss.contr.tabul.Barb.in c.Raynaldus,col.xciiij. de testa. & in l.j.§.si quis ita,col.v.ff.de verb.oblig.& in d.l.generaliter,col.ij.& iterum col.vij.& ibi etiam Ias.in j.not.eo.titu.vbi ipse Barb.dicit de hoc esse text.meliorem totius iuris,in l. an inutilis.ff.de acceptio.Socin.consi.cxv.fundata est intentio,ad prin.lib.iij.Card.Alex.in §.item sacramenta,col. vlt.tit.de pace iur.firm.Ias.in l.seruum.§.Titius hæres,col.iij.versicu.iij.nota.ff.de vulga.& pupil. substi.& in l.ex facto,in fi.eo.tit.& in l.si filius qui in potestate,in primo not.ff.de liber.& posth. & in l.j.§.sublata,in lect.col.j.ff.ad senatusc.Trebel.{& in l.filiusfa.§.diui,in vtraque lect.& vtrobique col.j.& ibi quoque Ioan.Montef.& Ferdi.Loaz.in repe.vterque,col.ij. in ij.limit.ff.de leg.j. & idem Ias.in l.iiij.§.condemnatum,post princ.& ibi quoque Franc. Rip.col.j.nu.2.ff.de re iudi.} Felin.in d.c.Rodulphus,col.xxij.versi.nullius momenti.

Obligatio incarcerati ipso iure nulla.

98 ¶Sed & ante hos omnes voluit glo.quam nullus,si rectè memini,illorũ allegat, in l. Fulcinius.§. si quis bona.ff.quib.ex caus.in pos.eat.quæ interpretatur hæc verba, nullius momenti ipso iure. & licet subiiciat,vel impetrata in integrum restitutione,tamen priorem sequuntur Bart.& Ang. qui ad eam nuncupatim expendit ea verba,nullius momenti. Posterior autem,vt inquiũt, habet locum in aliis casibus ll.ab ea glo.allegatarum. Sed & est alia glo.expressior in l.si quis plures.ff. de iur.pat.quæ exponit,nullius momenti,id est ipso iure,& in c.in nostra,ad fin. de procur. dum verbum irritandum exponit,id est irritum esse ostendimus propter alia verba præcedentia quæ sunt huiusmodi,qua probata iudicium nullum est & nullius momenti,& cap. Imò verò est tex.à nemine quoque expensus,in eadem l.post prin.quo apertè probatur hæc verba intelligi ipso iure, nec opus esse reuocatione siue restitutione:& etiã text.in l.j.in prin.ff.de fer. vbi postquam dicit sententiam eo casu latam esse nullius momenti,ex hoc mox infert non opus esse appellatione.

Nullius momenti, id est, ipso iure.

99 ¶Et bene facit text.in l.cùm hi.§.si prætor,ibi,transactio erit nullius momenti, iunctis illis verbis postea sequentibus,transactionem esse irritam.ff.de transactio.& in l.j.ff.de iniust.testam. & in l. nec mandante.§.si prætor.ff.de tuto.& cur.dat.ab his.& in l.j.§.quod meus seruus.& iterum in l.

De eadem re.

BIU Cujas

quod ſeruus.ff.de ſtipula.ſer.{& in l.ſi quis Sempronium, in fin.ff.de hæredi.inſtitu.} & in l. ex eo.C.de inuti.ſtipul.& in auth.ſacramenta puberũ,& quod ibi dicunt Cyn.Bart.in fi.Bal.& Ang. C.ſi aduer.vend.& in §.eſt autem,qui eſt ij.in fin.iuncta glo.Inſtit.de hæredi.inſti. Et facit etiam quod de his verbis in alio caſu ſcribit Fran.Aret.in c.ij.de teſti. Id ſcilicet,quòd per eum tex. qui vtitur his verbis,ſing.probatur, quòd dictum teſtis examinati parte non citata nullũ prorſus facit indicium. Et idem ante eũ dicit Panor.ibi,col.vj.verſi.ſed circa prædicta.quem ſequitur Barb. qui & alia multa allegat conſi.lxxxiij.ſupremus dicit Deus,col.ij.in ij.dubio,verſic.ſecundum eſt, lib.iiij.facit itẽ quod ſcribit Raph.Co.in rep.l.ſi filius,in vij.opp.j.no.verſi.quid ergo in hac varie. tate.ff.de libe.& poſth.{Facit denique,quod de hac dictione ſcribit Ang.conſ.cclx. dicta interlo. cutoria,col.j.in fin.quòd id quod eſt nullius momenti,nullũ omnino poteſt producere effectum.}

100 *Hæc uerba nullius momẽti, latam ſententiam nõ dicere.*

¶Contrarium tamen,videlicet hæc verba latam ſententiam non dicere, tradit Iaſon ſibi contrarius,in d.l.de pupillo.§.ſi quis fortè,in duobus locis.ff.de ope.noui.nunt. per text. in d.cap.ordinarij,in fin.de offic.ord.lib.vj.vbi eſt text.in hæc verba,nullius penitus eſt momenti: quaſi ſilicet ea verba nullius momenti,non induxiſſent canonem latæ ſententiæ,niſi fuiſſet adiecta dictio, penitus,quę haud dubiè eſt latæ ſentẽtiæ,vt poſtea dicemus in xxvj.fal.Et idem videtur voluiſſe ipſe Iaſ.in l.filiusfam.§.diui,in primo not.tam in lect.quàm in repe.ff.de leg. j. dum de hac re loquens ſimpliciter ſe remittit ad ea quæ dicit in d.§.ſi quis fortẽ.

101 *Comprobatio eiuſdem.*

¶Tu autem ad Iaſ.adde alios text.ei quem allegat,ſimiles,in c.vlti.extra de pactis,& in cap.vlti, in fin.de re iudi.lib.vj.& in d.c.ij.in fi.de fil.presbyt.eo.lib.vj.& in cle.j.de præben.vbi glo.in verbo,nullius,dicit hoc verbum,nullius,eſſe vniuerſale negatiuum, & nihilominus text. illum adiecciſſe hoc verbum,penitus,& in c.credentes,titu.de ſtatut.& conſue.contr.liber.eccl.edi.in feudis, ſed eſt text.melior atque expreſsior in l.item eorum.§.ſed ſi ita.ff.quod cuiuſque vniuer.cùm dicitur,ipſo iure id decretum nullius momenti eſſe.& alij omnino ſimiles,in l.iij.§.vlti. in illis verbis,ipſo iure nullius eſſe momenti.ff.pro ſocio.& in l.iij.§.ſciendum,verſi. ſi ſtipulanti.ff.de don. inter vir.& vxor.& in l.oratio.ff.de ſponſa. Et facit præterea text.in d.l.qui in carcerem,& quod ibi not.Bald.in ij.lect.ff.quod met.cauſ.quem quidem text.& ad hoc expendit Fulgo. qui & ipſe hanc partem ſequitur,quanuis Iaſ.etiam non alleget,conſi.cxxij.quidam S.agit,col.j.& ij.facit etiã text.in l.j.§.vlti.C.de com.ſer.manu.

102 *Autoris ſententia. Nullius, uniuerſalis negatiua.*

¶Ego verò priorem partem teneo,cùm habeat text. expreſsiorem ac clariorem, quàm vt refelli poſsit,in d.l.ſi libertus,poſt princ. Et quia etiam,vt diximus ex glo.in d.clemen.j. dictio nullius, eſt vniuerſalis negatiua,quæ ſcilicet vniuerſaliter neget,nec eſſet nullius momenti,quod ipſo iure valeret,imo haberet aliquid momenti,& quia etiam prior illa pars multò pluribus ac crebrioribus calculis innititur. Ad illos autem tex.pro alia parte allegatos dici poteſt quod in ſimili diximus ſuprà in verbo,præſentis temporis,verſi.xxvj.ſed quod his reſpondeatur.

103 *Dictio funditus, latæ ſententiæ.*

¶Vigeſimoquintò fallit,cùm appoſita fuerit dictio funditus,ſi credimus,vt par eſt credere,gloſ.in l.decernimus,& ibi Saly.C.de ſacro.eccle.& Bart.in tract.de tyrannide,col.iij.in vij.q.in prin.{Sal. in l.vlti.col.j.verſi.ego etiam.C.de acquir.poſſeſsio.} Domi.& Philip.Franc.in c.quàm ſit.§.vlt.de elect.lib.vj.Franc.Cre.d.ſingu.vij.Corne.d.conſi.cccxij.in hac conſultatione,col.iij.verſicu. quod etiam demonſtratur,lib.j.Barb.in d.l.generaliter,in prin.ff.de verbo.oblig.Fran.Aret.in d.c. ſi diligenti,col.iiij.de for.compe.Iacob.à ſanct.Georg.in l.ſi quis maior.C.de tranſactio.

104 *Funditus, idẽ ſignificat quod omnino.*

¶Nam & hæc dictio idem ſignificat quod omnino,vel in totũ,tanquam ſi dicas à fundo, veluti ab imo,nullo prorſus relicto,vt radicitus à radice,ſtirpitus à ſtirpe.Plautus in Mercatore, Quod te conſiliumq; tuum atque mentem perdit funditus.& Terentius in Andria, Quòd ſi fit, pereo funditus.& Tullius de amicitia, Quæ enim domus tam ſtabilis, quæ tam firma ciuitas, quæ non odiis atque diſsidiis funditus poſsit euerti?{& etiam in lege ij.C.de prætor.& hono.præto. cum dicitur,funditus iubemus aboleri.& in c.ſacratas.xxviij.diſt. & in c. nullus epiſcoporum,xj.q.ij.}

Stirpitus.

Et ſtirpitus in eadem ſignificatione ponitur in l.in rebus,in fi.C.de iure doti.& in l.ij.in prin.C. de peti.bon.ſubl.lib.x.{Id enim,vt diximus à ſtirpe ſignificat,qua verè in eum ſenſum vſus eſt, quiſquis is fuit,qui apud Salluſtium orationem habuit ad Cæſarem de repub.ordinan.Nam quæ ſeditio,aut diſſenſio ciuilis tot tamq; illuſtres familias à ſtirpe auertit?Et ipſe Salluſtius in Catilina,Carthago æmula imperij Romani à ſtirpe interiit.& Liuius lib.iiij.belli Macedonici in oratione Portij latronis:Equidem fabulam & fictam rem dicebam eſſe virorum omne genus in aliqua inſula coniuratione muliebri à ſtirpe ſublatam eſſe.} Et ſimiliter radicitus,in l.j.C.de formulis,& in cap.ex frequentibus,ext.de inſtit.vt intelligas eas dictiones & ſimiles eandem vim habere.

Radicitus.

105 *Penitus.*

¶Vigeſimoſextò idem de dictione penitus,ex glo.in l.ſi qui aduocatorum,in verbo,arceantur,& ibi Angel.& Raph.Fulg.qui eam dicit ſing.C.de poſtul.& Io.And.in c.j.ad fin.& ibi Domi.col.ij. verſi.quæro vltimò,& Philip.Franc.in vlti.notab.de poſtul.præla.lib.vj.& idem Domi.in c. Romana.§.vlti.ad fi.& ibi etiam Philip.Fran.col.ij.de ſenten.excom.lib.vj.vbi & hoc ſentiunt Hoſt. Ioan.Mo.& Archid.Petr.And.& etiam Panor.in c.in quibuſdam,paulò ante fin. extra de pœnis, per text.in cap.vlti.eo.tit.vbi & ipſe Panor.hoc idem not.in vlt.notab.{& ibi ante illum Ioann. And.& Salyc.in l.vlt.col.j.verſi.ego etiam.C.de acquir.poſſeſ.Franc.Areti.in l.ſi colonus,col.j.ff. de acquir.poſſeſ.} Peruſ.in cap.ex tenore,& ibi etiam Philip.Deci.colum.v.extra de appellat. per not.in l.ij.C.de conſtit.pecu.Barbat.in cap.j.extra de iudic.& in cap.ſi diligenti, de foro compet. & conſi.

BIU Cujas

& consi.xxiiij.illud afferam,colum.j.versi.& si quispiam,lib.j.vbi & ad hoc quædam iura allegat. & consi.xxxvij.istud adducam,col.ix.versi.tertiò pondero,eod.lib.j.& Phil. Corn.d.consi.cccxij. colum.iij.lib.j.Mathes.d.singul.cxij.Alex.in l.qui vsumfructum,col.ij.ff.de verb.oblig.& consi.x. visis disponentibus,col.iiij.versic.eodem modo,lib.j.Franc.Aret.in l.j.col.v.versicu.& pro prima responsione.ff.de testa.& in l.vlti.in v.not.per illum text.C.de pactis,& in l.si colonus,post prin. ff.de acquir.possess.& in cap.veniens,col.vlti.extra de accusationib.quibus locis hoc dicit probari per text.quem priori loco dicit not.& menti tenendum,in l. solutum. §. si in sortem,in fin.ff.de pigno.actio.iuncta l.si non sortem,in princ.ff.de condi.indeb.Ang.Aret. in §. quæ de fullone,in iij.not.Instit.de obli.quæ ex delict.nascuntur.{Felin.in c.insinuatum,col.j.de simo.} Iacob.à sancto Georg.in d.l.si quis maior.Ias.in d.l.de pupillo.§.si quis forte.ff.de oper.not.nunti.Phil.Dec. in authen.cassa,colum.ij.in iij.not.C.de sacrosanct.eccles.& in c.cæterùm,col.ij.ext. de rescript.& consi.cccxxvij.viso casu proposito,col.j.& Hippo.Marsil.in sua practica causarum criminalium. §.aggredior,num.123.& ex Gallis nostris Rebuf.vir optimus atque doctissimus in repet. cap. postulastis,num.149.titu.de cleri.excom.min.

106 ¶Nam & hæc dictio est præcisa,nec recipit limitationem,aut modificationem, vt prodit Angel. consi.xxxj.cuius initium est,viso laudo,col.vlt.per l.ambiguitatem. C. de vsufruct. & l.vlt.C.de edict.diui Adr.tol.& l.vlti.C.de serui.& l.vlt.C.de summa trin.& cap.super eo,de hæret. lib.vj.& idem quoque voluit Alex.in d.l.qui vsumfructum.ff.de verb.oblig.& Phil.Dec.in auth.qui rem, col.vlt C.de sacro.eccle.& consi.cxxxvij.cuius superscriptio incipit,de absolutione,col.j.& consi. ccccj.licèt in causis,col.ij. Et excludit dispensationem Ioan.Ana.in c.qualiter,le ij.col.iiij.versic.& quod not.ext.de accu.vbi præterea dicit quòd habet vim decreti.& Barba.consi.xix. scripsit propheta,col.vij.lib.j. Et vide Roma.consi.lxxxij.quo ad id quod quæritur,in fin.

Penitus,dictio præcisa.

Dispensationẽ excludit. Et habet uim decreti.

107 ¶Et huc quoque facit quòd hæc dictio,si nostris credimus,idem significat quod in totum vel ex toto,quæ est significatio illius dictionis omnino,quæ haud dubiè est latæ sententiæ, vt suprà diximus. Id enim asserit glo.in cle.j.in verbo,nullius,de præben.& Archid.in c.j.post prin. in verbo,penitus,de supp.negli.præla.lib.vj.{& in cap.j.col.ij.in verbo penitus,de cler. ægrot.eo.lib.vj.} & in c.ordinarij,ad fi.de offic.ordi.eod.lib.vj.& Ioan.An.in c.j.in verbo,penitus,de postul.præla. lib.vj.in nouella.& Lucas Pen.in l.vlt.ad fi.C.de decur.lib.x.Cepo.causarum ciuilium consi.lxvj. Titius,num.27.& Alex.consi.xiij.visis & consideratis,col.iij.versi.tertiò respondeo,lib.ij.& cons. lxxij.visis & diligenter ponderatis,col.j.lib.ij.quod repetitur consi.lviij.lib.vj.& consi.lxxij.habita, col.vlt.eo.lib.vj.& consi.clxxiij.visis depositionibus.col.iiij.versi.non obstant allegata,lib.vij. vbi dicit probari ex tex.in leg.j.C.de gladia.penitus tollen.lib.xj.cùm dicitur,omnino gladiatores esse prohibemus,iuncta ea.rub.sed in codicibus qui circunferuntur,in ea rub.tantum scribitur de gladiator.& quod voluit Rom.consi.lxxxj.quod reliqua,ad fin.Maria.Socin.post alios consi.xxj.visis & diligenter lectis,col.iij.versi.item ponderandum est.& Soc.ipsius filius cons.etiam xxj.abunde & subtiliter,col.vlt.lib.iiij.& in l.singularia,col.iiij.versi.quarta conclusio.ff.si cert. pet. & in l. qui vsumfructum,col.iij.versi.sed tu aduerte.ff.de verb.obli.Barb.consi.lxxxvj.magnus dicit,col. vij.versi.capio modò secundum articulum,lib.iiij.& Cepol.consi.causarum criminalium cxxxiiij. si vnquam magnifice,col.viij.versi.septimò.& consi.seq.in hac quæstione,colum.ij.{Ias.in l.ij.nu. 171.& tu pondera.C.de iur.emphyt.lib.vj.} & ex Grammaticis antiquioribus Priscianus in lib.de xij.carminibus.c.ix.vbi dicit,penitus significare prorsus,quę dictio idem significat quod omnino, vt suprà diximus,& etiam satis probatur ex l.quidam,ibi,nullo ei penitus relicto.C. de fideicom. & in l.omnimodo,versic.si verò,ibi,nihil eis penitus reliquerint.C.de inoffic.testam.& in l.ij.§.si quid autem,ibi,penitus in nullo peccare.C.de vete.iur.enucle.& in l.j.ibi,nullam penitus habeant potestatem.C.de offi.mag.mili.& in l.lege,ad fi.C.de legi.hære.cùm dicitur, cæteri gradus remaneant penitus semoti.& in l.j.ad fi.C.de iure emphy.vbi in id est tex.optimus.& alibi sæpissime.

Penitus, idem quod prorsus.

108 ¶Contrarium tamen,videlicet hanc dictionem penitus,non esse latæ sententiæ,videtur voluisse glo.in c.quisquis,in verbo,suspendantur,ext.de elect.quæ hæc verba illius tex.penitus suspendantur,intelligit per sententiam:quod & facit Inno.ibi,in eo verbo,& sequitur Panor.ibi etiam in fi. Et alia glo.in d.c.Romana.§.vlti.de senten.excom.lib.vj.vbi licèt tex.ita dicat,in vniuersitatẽ vel collegium proferri excommunicationis sententiã penitus prohibemus,tamen glo.ibi dicit,quòd si lata fuerit sententia excommunicationis,tenet.Et ex ea glo.dicit Fran.Aret.in d.c.in causis,col. vlti.extra de testi.quòd aliquando hæc dictio non est canon latæ sententiæ secundum materiam subiectam. quod & idem asserit ipse Aret.in l.j.§.sed & si mihi.col.iiij.ff.de verb.obli.& Ias.consi. 173.circa primũ consultationis articulum,col.iij.versic.præterea ad dictam,lib.iiij. Ex quo intelligi facilè est ex sua natura eam vim habere,sed ex subiecto argumẽto sua vi decedere,iuxta ea quæ diximus suprà in verbo,præteriti temporis,in fin. Et id quidem perpetuum est in omnibus dictionibus & verbis,vt semel id dicam. Nam & idem videmus in dictione omnino,quæ sine controuersia vim habet latæ sententię,eam tamen perdit ex subiecta materia,vt patet in cap.j.iuncta glo.extr.de desponsi.impub. Sed & de nostra dictione penitus,vt hoc addam Aret.habemus tex. in cap.si forte,in fi.iuncta glo.in verbo,initium,in vlti.solut.de elect.lib.vj. Et idem diximus suprà de dictione nullatenus,in xxiij.fal.& dicemus postea de dictione frustra,in xxxviij.fal.

Penitus, non est latæ sententiæ.

Solutio contrarij.

109 ¶Vigesimoseptimò fallit,cùm dictio mox,additur verbo futuri temporis.nam est latæ sententiæ,

Dictio mox, latæ sentẽtiæ.

BIU Cujas

testimonio glo.in auth.de incest.nup.in prin.in verbo,imminere,& ibi Bart.& Ang.& voluit etiã Cyn.& Salyc.in authen.incestas.C.de incest.nupt.Bart.in l.Mæuius.§.duobus,col.vlt.ff.de leg.ij. & in l.imperator.ff.de iur.fisci,& in d.l.iubemus,la ij.§.sanè si hoc,col.vlt.& ibi Bald.C.de sacrof. eccle.& idem Bart.in d.l.si quis maior,col.ij.& ibi Bal.col.ij.versi.vlteriùs no.Alex.col.ij.& Fran. Aret.in vij.not.Ias.in xiij.no.& Aquen.col.ij.& Thomas Parpa.in repe.in xxiij.not. & iterum in xxvj.not.& etiam Iacob.à sancto Georg.col.v.& Hiero.Cagno.etiã in repe.char.lxj.nu.144.C.de transact.& rursum Bart.in d.auth.vt defun.seu sune.eor.in prin.& Bal.in d.l.j.§.si pecunia.ff.de positi.& in l.j.in fi.ff.si cert.pet.{& in auth.in donatione.C.de secun.nupt.in additio.} & in c.quia propter,col.iiij.versi.ibi mox,ext.de elect.& in c.bonæ,le j.col.vlt.versi.& scias,eo.tit.Ang. in l.in criminali,& ibi etiam Pau.Cast.C.de iurisd.omnium iudic.idem Angel.in l.idemq;.§.sicut.ff.qui potio.in pigno.habe.& in l.si quis in tantam,col.vlt.C.vnde vi,& in auth.de nup.§.si verò expectet.& in auth.vt sine prohi.mat.debi.& in auth.de litigio.in fin.& consi.cccIxxj. multùm considero,col.vlti.{Pet.Anch.inter consi.Ioan.Calde.tit.de verbor.signific.consi.x. futurum tempus.} Pau.Cast.in l.j.col.iij.in vlti.no.ff.si cert.peta.Aluar.in c.j.col.ij.tit.de feud.sine culp.non amit.Io. Plat.in l.penul.col.j.C.de dignit.lib.xij.Rom.in l.j.§.qui præsens col.j.{& ibi Franc. Aret.col.j.in fin.& Barb.col.ij.}ff.de verborum obligatio.Matheſi.d.sing.cxij.Fran.Cre.d.sing.vij. vbi dicit illam glo.singu.Corn.consi.ccxlvj.videtur in hac consultatione,col.pen.versic. itaque dictus,eod. lib.iij.& consi.cclxvj.in hac consultatione,colum.iij.versic.si itaque dictus Antonius.eo.lib.iij.& consi.cccix.circa primum quæsitum,col.iiij.eo.lib.iij.& consi.xl.viso processu,col.iiij.vers.ex quibus verbis,lib.iiij.Alex.in l.diuortio,col.iiij.ff.solu.matri.{& consil.cxxxix. viso puncto,col.ij.lib. vij.Philip.Franc.in c.in pœnis,de regul.iur.lib.vj.} Ang.Aret.in §.extraneo,col.ij. Instit.de pupil. substit.Franc.Aret.in l.si quis hæres,colum.j.in secundo notab.ff.de acquir. hæred. & in c.si diligenti,col.iiij.de foro competen.Anastasius Platus inter consi.Barb.consi.vlti.multos futuros esse, col.iiij.versi.in hoc articulo,lib.j.Card.Alex.in §.callidis,col.ij.titu.de prohib.feud.alie.per Feder. Ioan.Ray.in §.pœna,in viij.q.& iterum xv.j.partis princ.eo.tit.Fel.in d.c.Rodulphus,Phil.Fran. in d.c.quàm sit.§.cæterùm,de elect.lib.vj.& in c.j.in vlt.no.de vit.& hone.cleri.eo.lib.vj.& in c.in pœnis,de reg.iur.eo.quoq; lib.{Ias.in l.ij.col.iij.versi.secundò pondero.ff.de iureiu.&consi.cxviij. in causa & quæstione,col.vlt.lib.j.} Philip.Dec.consi.ccxxxv.in casu magnifici,col.iij.versi.venio igitur ad alia.Steph.Bertr.cons.cclxxv.visis pactis,num.5.Catel.Cot.in memor.incip.mox,in fin. & Hippo.Marsil.in dicta sua practica,vbi suprà,& Pet.Rebuf. in repet.l.diuus,char.xij.versi.nota ibi mox purgasse.ff.ad senatusc.Sylla.Nam & ea dictio habet executionem paratam,vt dicit Ias. in l.ij.col.iij.versic.secundò pondero.ff.de iureiur.quod probat text.in l.si quis posthac,in princ. ibi,veluti manu iniecta mox vendicet.C.de bonis proscrip.& quod ibi scribit Ang.in princ.

Et habet exe cutionem paratam.

110 *Quis repugnet superioribus.*

¶Nec quempiam hactenus reperi qui neget {hanc dictionem esse latæ sententiæ,} præter Simonem quendam Columb.apud Aegidium Bellamer.consi.ix.factum est tale,cùm esset lis, col.viij. Nam hæc dictio,inquit,habet spatium temporis,quandoque quinque dierum, quandoque vnius anni,quandoque aliorum temporum,per multa iura quæ illic allegat. De quibus & tu vide glos. optimam in c.j.xx.q.ij.& in cap.quia propter,in verbo,mox,& ibi Panor.in fin.princi. de elect.& Bald.in l.fructus,in princ.& ibi latissimè Iason colum.j.ff.solu.matri.& Alex.in l.diuortio, col.iij. & seq.eo.tit.& in l.j.col.x.versi.in glo.in verbo,mox,{& ibi quoque Salyc.col.vlti.}ff.si cert.pet. & Maria.in c.in literis,col.ij.extra de mutuis pet.& Ias.in l.Gallus.§.ille casus,post princ.ff. de liber.& posthu.& in l.si arrogator,col.iij.versi.secundò diligenter.ff.de adopt. vbi colligunt multa diuersa tempora,& ex iis quædam admodum longa,de quibus mox dicitur.

Mox habet spatium temporis.

111 *Solutio contrarij.*

¶Sed tu hîc dicito,quòd licèt mox variis modis sumatur secundum subiectum argumentum,eius tamen propria ac genuina vis & natura est,vt accipiatur pro confestim,& sine interuallo,vt aperte sentit glo.in d.c.quia propter,vbi suprà,{& glo.in l.si pater,& ibi Bald.qui eam l.legit cum l.lex Cornelia.ff.de vulga.& pupilla.} & not.Bart.in d.l.j.& ibi etiam Salyc.col.vlti.& recentiores.ff.si cert.peta.& Bal.in l.Gallus.§.ille casus,col.pen.versi.vltimo collige.{ff.de liber.& posth.vbi & ex hoc casu dicit,quòd ex sua propria natura est canon latæ sententiæ,} & Cardi. Flor.consil.xxix. iudex,col.ij.vers.& de arbitro.& Imo.& in l.diuortio,in prin.super glo.in verbo statim,& ibi Ale. col.iiij.ff.solu.matri.& in l.j.ff.de verbo obligatio.& in d.c.quia propter,col.ij. de elect.Ro.Franc. Aret.non semel,& Ias.in d.l.fructus.ff.solu.matr.& in l.apud Iulianũ.§.si Titius,col.ij.versi.quartò pondera.ff.de leg.j.& in d.l.si arrogator,vbi adducit alios concordan.Et id apertè probatur in l.ratum.ff.de solutio.vbi ita scribitur,ratum autem habere dominus debet mox, cùm primũ certior factus est,sed hoc ἐν πλάτει,& cum quodã spatio temporis accipi debet. Nam illud ἐν πλάτει, quod inemendatis codicibus deest,significat quod nos dicere solemus largo modo,scilicet nõ obseruatis iuris angustiis,vt declarat Alciat.in lib.ij.Dispunctionum,cap,xj.& iterum in lib.iiij.de verb.signifi. Ex quo potes intelligere,quòd cùm mox denotat interuallum,id fit ex larga & impropria significatione. Et bene facit tex.in l.scimus.§.cùm autem,C.de inoffic.testam.

Mox quando denotet interuallum.

112 *Quomodo intelligendæ superiores fallentiæ.*

¶Hanc tamen fallentiam,quam vocant,cum cæteris similibus, velim intelligas,nisi hæc dictio & similes quæ sunt latæ sententiæ,iungerentur verbis necessariò requirentibus sententiam siue ministerium hominis,verbi gratia si diceretur,mox vel protinus condemnetur, vt in l.ij. C. vt lite penden. Extunc condemnetur,vt in capit. excommunicamus.§.qui autem, extra de hæreti. vbi

Vincen.

BIU Cujas

Vincen.no.ea verba esse ferendæ sententiæ,quamuis Hosti.Ioan.And.& Ioan.Ana.aliud sentiãt, sed non per illum text.verùm ob alia iura. Idem si dicatur,mox audiatur,vt in l.momentariæ.C. vnde vi.Illico reddat,vt in l.si quis.C.depo.Protinus exigatur,vt in l.missi.C.de exact.trib.lib.x. Penitus absoluatis, vt in c.vlt.ext.de offic.Archid. Protinus absoluendus,vt in c.cùm cõtingat, de offic.deleg.Penitus cassanda,vt in c.tuæ,extra de præben.Penitus rescindatur,vt in c.cùm esses,extra de testa. Protinus absoluatur,vt in c.venerabilibus.§.porrò,versi.idem est etiam,de sentent.excus.lib.vj. Mox absoluatur,vt in eo.cap.§.sanè.versi.si verò. Penitus excludatis,vt in cap. quoniam,ext.de fili.presbyt.& in c.cum in ecclesiis,in fin.extr.de maio.& obed. Omnino infirmanda,omnibus modis priuetur,expellatur,deponatur,& cætera id genus,quia tunc nõ sunt latæ sententiæ,nempe repugnante natura verbi,sed accelerant accenduntq; vim executionis,vt per Felin.in d.c.Rodulphus,col.xix.versi.verbum aliàs importans,& rursum col.xxiij.versi.considera quòd aut verbum,ext.de rescript.vbi adducit quædam iura. Nam & iudicium reddunt summarium,vt not.Bart.in l.res quæ.§.j.ff.de iure fisci.& in d.l.si quis,& ibi quoque Bald.& Ang.C.deposi.Imol.in l.naturaliter.§.nihil commune,& ibi Ias.num.175.ff.de acquir.possess. {Rom.& Barb. in l.j.§.qui præsens.ff.de verb.oblig.& Fran.Aret.in l.cum res.§.j.col.j.versi.secunda conclusio.ff. de lega.j.& glo.prag.sanctio.titu.de concubi.§.necnon,in verbo,mox. Et} bene facit quod not. Bal.Pau.Cast.& Ias.in d.l.ij.C.vt lit.pend.& Fran.Are.in d.l.si quis maior,col.vlt.C.de transact. Vide tamen quæ dicam de verbis expellatur,& priuetur, infra in lvj. & seq.fal. de verbo autem excludendi,vide glo.in c.cupientes.§.cæterùm,in verbo excludentes,de elect.lib.vj.

113 ¶Vigesimononò cum dictio confestim sit eiusdem naturæ & significationis, vt probat text.in l. placet.ff.de acquir.hære.vbi hæc dictio nec momentum quidem aliquod patitur. & in l. amissi.§. fideiussores.ff.de fideiuss.& in l.idem est.§.cum igitur.ff.de vi & vi ar.{& in l.vlt.§.vlt.ff.quod vi aut clam,& in l.Titius.§.qui fideicommissariam,ibi,si confestim vel post tempus. ff. ad senatusc. Trebel.} & in §.omnis,& ibi glo.Instit.de verb.oblig. Et illud Tullij,Phil.v. Rem administrandã arbitror sine vlla mora,& confestim gerendam censeo. Et paulò pòst:Bello,inquam,cauendũ est, idq; confestim,legatorum tarditas repudianda est. Ideoq; etiam hæc dictio est latæ sententiæ, vt tradit Bart.in d.auth.incestas.C.de incest.nup.dum quærit vtrum bona ibi cõfiscantur ipso iure, an per sententiam. Et text.inquit,in corpore auth.vnde sumitur ea auth.dicit ipso iure,quia dicit confestim.& idem Bart.in l.j.col.ij.versi.præterea verbum.ff.iudic.sol. vbi dicit quòd hoc verbum importat,vt non requiratur noua sententia.& Philip.Franc.in d.c.in pœnis,de regul.iur.lib.vj.& Franc.Aret.in d.§.qui præsens.{Et tu interim vide text. in l.ij.§. confestim autem.ff.ad senatusc. Tertul.& in l.tutor.§.j.ff.de administr.tuto.vbi cùm primùm dixisset,debuit enim confestim suo officio fungi,postea id interpretatus subdit,non quidem præcipiti festinatione, sed nec moratoria,& Raph.Co.& Ias.in l.de pupillo.§.si quis fortè.ff.de oper.no.nunt.}

Confestim,non patitur aliquod momentum.

Et importat ut non requiratur noua sententia.

114 ¶Trigesimò idem quoque in dictione incontinenti,quæ & ipsa idem significat,affirmat ipse Bar. in d.l.imperator.ff.de iure fisci.{Bald.in l.lecta,col.vlti.ff.si cert.pet.} Ang.in d.l.in criminali.C.de iurisd.om.iudi.& in d.l.si quis in tantam,col.vlt.C.vnde vi.& in d.auth.de incest.nup.in prin.& in d.authen.de litigio.quibus locis suprà citauimus.& in d.§.si verò expectet,in auth. de nupt. & rursum in d.l.j.C.de pœna iudic.qui malè iud.& Ang.Aret.in d.§.extraneo,col.ij.Instit.de pupil. sub. Nam vt etiam dicit Bald.in l.lecta,in fi.ij.lect.ff.si cert. pet. cum hæc dictio profertur à lege, trahit secum executionem iuris. Et facit glos.in cle.j.versi.nos igitur,in verbo,incurrant,de vsur. iunctis not.super ea per Paul.Liaz.Guil.Laud.Imo.& Card.Flor.exponentes glo.illam, quæ adiecerat ad verbum incurrant,scilicet incontinenti,id est,ipso iure. {Nam licèt hoc verbum variis modis sumatur ex subiecta materia,vt per glo.& doct.in c.an sit,ext.de appel.& latè Ro.& Barb. in l.j.in prin.ff.de verb.oblig.& tex.in l.j.§.item si ita.ff.ad leg. Falcid. tamen ex propria eius natura (quod etiam de dictione mox,diximus) significat sine interuallo,vt etiam probat glo.in cap. quia propter,in verbo,mox,extra de elect.cùm exponit mox,id est,incõtinenti nullo actu intermedio.& tex.in l.quod ait.§.vlt.ff.de adul.interpretatur incontinenti,veluti vno impetu.}

Incontinenti.

Trahit secum executionem iuris,cùm à lege profertur.

Et significat sine interuallo.

115 ¶Trigesimoprimò idem & in dictione illico, quæ & idem significat,vt patet ex l.idemq;.§. si cui mandauero.ff.mandati.asserit idem Ang.in d.l.in criminali,& in d.l.si quis in tantam, & in d.§.si verò expectet,in authen.de nupt.& in d.consi.cclxxj.ad fin.Lucas Pen.in l.vlt.col.ij.C.de spect. lib.xj.{& Petr.Anch.inter consi.Ioan.Cald.tit.de verb.signifi.consi.x.an futurum tempus.} Ang. Aret.in d.§.extraneo,Instit.de pupil.substit.Crem.d.sing.vij.Fran.Aret.in d.§.qui præsens.Card. Alex.in d.§.callidis,tit.de prohib.feud.ali.per Fed.& Ias.in l.posthumo,col.vij.versi. pro qua op. C.de bono.possess.contra tab. Et facit tex.in §.filiusfa.versi.sed ex constitutione,iuncta gl.in verbo,illico.Instit.quib.mod.ius patr.pote.sol.& text.in l.vlt.C.de fideicom.liber.cùm dicitur,censemus illico ad libertatem capi seruum. Nam quod ipso iure intelligatur, patet ex iis quæ sequuntur,& illum quidem liberum esse.& in l.vlt.C.de iudi.dum exponit illico,sine vlla dilatione. Et hoc confirmat quod scribit Bart.in l.si quis.C.depos.hanc dictionem habere executionem paratam vt rem iudicatam,nec requiri aliam condemnationem,quamuis Bald.ibi id neget.Tu autem vide Alex.consi.xlij.viso processu,col.j.versic.nec prædictis obstat.lib.iiij. Et text.simul iungentem,illico modis omnibus,in d.l.si quis.C.deposit.

Illico.

Vtrum dictio illico, habeat executionem paratam.

116 ¶Trigesimosecundò in dictione statim,vt quæ eandem significationem habeat.l.j.in fi.ff.de solu.

Statim.

BIU Cujas

vbi exponit in re præsenti,id est,statim,& in l.si vsusfructus,§.vlti.ff.quando dies lega.ced.{& in l.finita,§.non autem statim.ff.de dam.infect.vbi statim dicitur cùm non est interuallum,& l.cum quidam.ff.de lega.ij.cum dicitur & statim offerat,sine aliquo scilicet interuallo.} & in l.ex morte, in fin.C.de pact.conuen. Illud quoque obtinet,vt designet latam sententiam,secundum glos.in l.commissa,in verbo,statim.ff.de public.& vectigal.& in l.vlt.in fin.C.de bon.quæ liber.& in §.j. in verbo,statim. Instit.qui.non est per.fac.testa. & in c. cum excommunicato.xj.q.iij.Bart.in d.l. iubemus,la ij.§.sanè si hoc,col.vlt.C.de sacrosan.eccl.& in d.l.Imperator.ff.de iur.fisci,& in d.l.j. {circa medium.} ff.iudic.fol.& in d.l.Mæuius.§.duobus,col.vlt.ff.de lega.ij.& in d. auth.de incest. nupt.& ibi etiam Angel.& ipse Ang.in d.auth.de litigio.& in d.consi.cccl xxj. quibus locis suprà citauimus.& in §.si verò expectet,in authen.de nupt.& in d.l.j.C.de pœna iudi. qui mal.iudic.& Salyc.in d.auth.incestas.C.de incest.nupt.Domi.in d.c.quàm sit.§.vlt.col.vlti.& ibi etiam Philip. Fran.super glo.vlt.de elect.lib.vj.Imol.in c.si diligenti,col.ij.versi.in glo.perdant,ext.de for.compet.& in c.vlt.col.xviij.versic.sed certè vbi statutum,de præscript.{Petr.Anch. inter consil. Ioan. Calder.quo loco citauimus,in præceden.versi.} Aluar.in d.c.j.col.j.tit.de feud.sine culp.non amit. Paul.Cast.consi.lxviij.in casu præsenti puto sic dicendum,post princ.lib.ij.Ioan. Plat.in l.penult. col.j.C.de digni.lib.xij.Philip.Franc.in d.c.j.in vlti.not.de vita & honest.cleri.lib.vj.& in c.si pater,col.xxxij.versic. quid autem sit,de testa.eod.lib.vj.& in c.ij.§.inhibemus,de hæret.eod.lib.vj. Angel.Aret.in d.§.extraneo.& Fran.Aret.in d.§.qui præsens.{& in l. si quis maior,in vij.not.C. de transact.& in l.qui à latronibus.§.si quis capitali,col.iij.ff.de testa.Alex.consi.cxxxix.viso puncto,col.ij.lib.vij.} Ioan.Rayn.in d.§.pœna,in viij.q.& iterum in xv.primæ partis principalis,tit.de prohib.feu.ali.per Fed.Ias.in l.diuortio,in prin.col.iij.ff.solu.matr.{& consi.cxcj.placet mihi,col.j. in fi.lib.ij.} Fran.Purp.in l.j.chàr.xxj.versi.& ponderãda est,sub nu.602.ff.de offi.eius cui mand. est iurisd.& facit quod scribit Ang.in l.si quis posthac,col.j.C.de bon.proscrip.

Statim dicitur, cùm non est interuallum.

117 *De eadem re.*

¶Et est text.de hac re apertissimus,à nemine {ex tot huius sententiæ assertoribus, aut alio quouis} quem legerim,annotatus,si me memoria non fallat,in cap.literas,extra de concessio.præben. cùm dicitur,vtrùm cùm aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sententiam debeat adiudicari.vides enim ibi,statim,& per sententiam,veluti oppositaponi,vt proinde statim significet sine sententia,& ipso iure.

118 *Contrarium eius quod suprà in hac dictione statim. Solutio contrarij.*

¶In contrarium tamen facit text.in l.in suis.ff.de suis & legi.hæred.cùm ibi dicitur in hæc verba, statim ipso iure hęredes existunt.Nam si dictio statim,sola,ac nullo alio adminiculo suffulta,ipso iure significaret,cur in eo text.ea verba,ipso iure,essent addita?Sed dic ob id fuisse adiecta,vt rem clariorem efficerent,secundum ea quæ diximus suprà in verbo præsentis temporis, versicu.xxv. incip.sed quod his respondeatur.quæ quidem ex eo redduntur certiora,quòd hæc dictio statim, de qua nunc tractamus,hauddubiè ac sine controuersia latam sententiam demonstrat, & tamen ei addita sunt illa verba,ipso iure.

119 *Statim dicitur etiã de re quæ fit ex interuallo.*

¶Sed & in diuersum quoque vrget,quòd hæc dictio statim, dicitur etiam de re quæ fit ex interuallo,vt probatur in d.l.diuortio,in princ.iuncta glo.in verbo,statim.ff.de iur.fisci,vbi dicitur de viginti annis. Et aliàs secundum subiectam materiam dicitur de longiori aut breuiori tempore, vt per glo.in c.quicunque,in verbo,statim.lxxvij.distin.& in c.j.extr.de mut.pet.& per Bartol.& alios in l.j.§.qui præsens,in fin.ff.de verbo.{obligat.& Lucam Pen.in l.diui.C.de suscept. præpo. & archar.lib.x.& in l.actuarij.C.de errogat.milit.anno.lib.xij.}

120 *Sed impropriè, ex subiecto argumento.*

¶Sed ad hoc dicendũ est quod suprà de dictione,mox,quæ est eiusdem significationis, diximus, videlicet hanc dictionem nõnunquam dici de interuallo,sed impropriè ex subiecto argumento. Verùm ex vi propria nullum habet interuallum,secundum Bald.& Alexan.in d.§.qui præsens.& Imol.in d.l.diuortio,in princ.col.penult.& ibi Iason col.iij.{& Fran.Aret.in l.cùm res.§.j.in iij.no. ff.de lega.j.} & probat text.in l.tutor qui repertorium.§.vsuræ.ff.de admi.tut.& alij suprà in prin. citati,atque etiam optimus text.in l.si quis in suo,in prin.C.de inoffi.testam.vbi & illud præterea satis probatur,hanc dictionem non postulare iudicium aut sententiam,quamuis à nullo illorum qui id dixerunt,fuerit citatus. Quòd si sententia requiratur ex subiecta fortè materia,tunc ostendit summariam cognitionem secundum Bart.& Ang.in l.j.col.j.ff.iudi.solu.

Nec postulat iudicium, aut sententiam.

121 *Protinus latæ sententiæ.*

¶Trigesimotertiò quod in superioribus dictionibus,idẽ & in dictione protinus,habet locũ, quæ & ipsa est latæ sentẽtiæ,secundũ Host.in c.in quibusdã,ext.de pœnis.& Imo.in d.c.vlt. vbi suprà, de præscr.Domi.& Phil.Fran.in d.c.quàm sit,vbi suprà,de elec.lib.vj.Fran.Are.in l.in illa stipulatione,in prin.per illũ text.& ibi quoq; Ias.col.iij.versi.sextò pondera.ff.de verb.oblig.{& in l.iij.§. in amittenda,col.j.in ij.not.ff.de acq.poss.} Iac.à S.Geor.in d.l.si quis maior,col.v.C.de transact.

122 *Et excludit omne interuallũ, & quẽcunque processum.*

¶Nam vt dicit Bal.& post eũ Pau.Cast.& Ias.in l.ij.C.vt lit.pend.hæc dictio excludit omne interuallũ & quemcunq; processum,allegantq; no.in simi.in d.auth.de incest.nup.vbi glo.& doct.dicunt de dictione mox,id quod suprà diximus,scilicet habere eã vim latæ sententiæ, tanquã & hi sentiant eandẽ vim & significationẽ vtranq; habere. Sed & gl.in §.illud propriũ,qui est pen.Inst. de adop.exponit protinus,id est statim,quod & idẽ facit gl.in §.j.Insti.de hære.quali.& diffe.& in §.idem iuris,qui est ij.versi.nec in pendenti,in verbo,protinus,Instit.de inuti.stipul.& in l.diuortio,in verbo,si non protinus.ff.de nego.gest.{& in l.eas causas,in princ.ff.de condi.& demonst.} & in cap.cum olim,in verbo,protinus,extra de offic.deleg.& Dyn.in d.l.iij.§.in amittenda, & ibi quoque

quoque Alexand. qui sequitur illud dictum Bald. in j.nota. & Iaſ.in iij.not. qui item illud ſequitur,de acquir.poſſeſ.Lucas Pen.in l.Circenſium.C,de decur.lib.x.Fran.Aret.in l.j.col.ij.in iij. no. ff.eo.& in l.j.col.ij.in prin.{& ibi quoque Alex.col.vlt.}ff.de verb.oblig.vbi Fran.ipſe dicit ſingu. illud dictum Bald.{& Catel.in memorabi.incipiente protinus.}& ex vetuſtiſsimis Grammaticis Caper in lib.de orthographia,& latinitate verborum.In huncq; ſenſum trahunt ipſi Grammatici illud Virgilianum lib.iiij.Aeneidos:

Protinus ad regem curſum detorquet Hiarbam.
Protinus Arcadiæ gelidos inuiſere fines.

Nec tamen id minus probat illud eiuſdem:

Vbi Seruius exponit vno eodemq; tempore.Atque etiam lib.x.

Traiecto miſſa lacerto
Protinus haſta fugit,ſeruatq; cruenta tenorem.

Et apud nos tex.{in l.à quo fundus,& ibi Bal.ff.de dam.infect.&} in d.l.in illa ſtipulatione ſi calendis.ff.de verb.oblig.vbi quod per ſtatim prius dixerat,mox per protinus idem dicit.& in l.Lucius Titius.§.Caio.ff.ad ſenatuſc.Treb.vbi è conuerſo quod primùm per protinus quæſiuerat,id per ſtatim reſpondet.{& in l.liberto,§.vlt.ff.de annuis lega.vbi etiam id quod primùm per protinus dicit,per confeſtim repetit.}& in l.diuortio.ibi,non enim.ff.de nego.geſt.Quin & illud Bald. dictum apertè confirmat tex.in l.non abs re. C. vnde vi. cùm dicitur protinus,id eſt non expectato iudiciorum ordine.Quem quidem tex.non poſſum non mirari fuiſſe à glo. Bal. & aliis ſuprà citatis animaduerſum.

123 ¶Super quo tamen dicto vide Fran.Aret.in{d.l.j.§.qui præſens,}col.ij.verſi.ſecundo inducunt, & tex.illi dicto aduerſantem in l.arbitrio,in fi.ff.de dolo mal.cum dicitur,protinus condemnari debet in id quod intereſt actoris.& in d.l.ij.C.vt lit.pend.vbi ſimiliter dicitur,protinus cõdemnetur. Nam id non poteſt intelligi ipſo iure ſine mora ac ſententia,cùm repugnet verbum condemnãdi.Sed illud facit ſubiecta materia,quod iam ſuprà ſæpius diximus,atque etiam vis & natura illius verbi,quod ad ſe trahit,mutatq; propriam naturam dictionis protinus, ob ea quæ diximus ſuprà in xxvij.fallen.in fin. Et idem potes dicere ad l.j.C. de ſuperexact.lib.x. quæ iubet protinus reſtitui quod vltra debitum fuerit elicitum à curialib.& ibi Bartol. negat ex hoc tolli tempus quadrimeſtre,quod datur condemnatis. Nam id etiam facit ſubiecta materia. Et adde ad omnia præcedentia quod ſcribit Ang.in d.§.in amittenda,hanc dictionem eſſe præciſam, quod & repetit Iaſ. ibi col.iij.verſ.tertiam ſolutionem.

De eadem re.

Subiecta materia mutat propriam naturam dictionum.

124 ¶Trigeſimoquartò idem quoque in dictione continuò,vt ſcilicet ſit latæ ſententiæ,vt nuncupatim affirmant Alex.& Iaſ.in l.poſthumo,ille col.vj.verſ.tertio fuit op.hic col.vij.verſ.pro qua op. C.de bono.poſſ.contr.tabu.Pro quibus optimè facit tex.in l.j.in fi.cum ſeq. & ibi not.per doct.ff. pro ſocio,& in l.apud Aufidium.ibi,continuo eius fit,iunctis illic not.per Bart. & alios.ff.de opt. lega.Nam & ea dictio omnem moram tollit,vt ibi probatur.& in l.qui vxorem.ff.de iniuſt. teſta. & in l.ſtipulatus ſum damam.ff.de verb.oblig.& in l.j.C.de iis qui ſe defer.lib.x.& in c.cæterùm, extr.de reſcr.Et apud Virgilium lib.iiij. Georg.

Continuò, eſt latæ ſententiæ.

Et omnem moram tollit.

Haud mora,continuò matris præcepta faceſſit.
Haud mora continuò perfectis ordine cunctis.
Nec mora,continuò vaſtis cum viribus effert
Ora Dares.

Et lib.iij.Aeneidos:
Et iterum lib.v.

125 ¶Trigeſimoquintò & ea etiam obtinent in dictione immediatè,voce non admodum proba, ſed qua noſtri recentiores vtuntur,quæ ſi alicubi reperitur,& ipſa denotat aliquid fieri ipſo iure, ex ſententia Bald.in c.bonæ.le j.col.vlt.verſ.& ſcias,quòd aut text. extrà de elect. Nam & ea aperte reiicit omne interuallum ex vera ac propria ſignificatione.Nam id immediatum eſt quod eſt ſine medio.{vt tradit Fran.Aret.conſi.lxxj.diligenter & maturè,& col.iiij.verſi.ſuper ſecundo dubio, & patet ex not.per Bart.in l.vxori.ff.de auro & arg.leg.& in l.ambitioſa.ff.de decre. ab ordin. faciend.}Atqui ſi ſententia requireretur,eſſet aliquid medium.

Immediatè,de notat aliquid fieri ipſo iure.

126 ¶Trigeſimoſextò non ſolùm in illis dictionibus,mox,confeſtim,incontinenti,& cæteris ſupradictis id obtinet,de quibus ideo ſpeciale caput adſcripſimus, quoniam & de illis ſpeciatim noſtri doctores locuti ſunt,ſed & in aliis omnibus quæ ſunt eiuſdem ſignificationis locum habet,cuiuſmodi ſunt eæ,ſcilicet,Extemplo,Derepente,{qua dictione vtitur Terentius & alij apud Nonium Marcellum,}Repente,Eueſtigio,quas duas poſteriores copulat Tullius in j.in Verrem actione,& poſteriore vſus eſt iuriſconſultus in l.diuortio.ff.de nego.geſt.vbi Accur. non intellexit ſignificatum huius dictionis,quam declarauit Priſcianus lib.xviij. Vſus eſt & pontifex in cap.j. §. verum, de ſtat.regu.lib.vj.vbi glo.optimè expoſuit,ſtatim,vel continuo.Incunctanter,de qua{in l.ſi rogatus,in princ.ff.de manu.vindic.& in c.ex literis,quod eſt iij.in fi.ext.de fide inſtru.}in cap. referente,extrà de præbend.& in cap.vlt.extrà de ſchiſma, & in cap. j. extra de his quæ fiunt à ma. par.cap.& in c.quemadmodum,extrà de iureiur.& in c.cum quis.{quod eſt pen.}de ſentent. excom.lib.vj.{qui quidem tex.loquitur & etiam in caſu canonis latæ ſententię}Indilatè,non admodum latina dictione,ſed qua vtitur c.vt inquiſitionis,de hære.lib.vj.vbi & Pet.Anch. de ea nonnulla huc pertinẽtia ſcribit.Cito,Subito,{De ſubito,nã & hoc verbo,in eadem ſignificatione vſus eſt Tullius &antiquiores, vt probat Nonius Marcellus.Actũtũ,de quo Virgilius,lib.9.Aeneidos:

Extemplo, Derepente, Repente, Eueſtigio.

Incunctanter.

Indilatè.

Cito, Subito, De ſubito. Actũtum.

BIU Cujas

Tum cætera reddet
Actûctum pius Æneas.

Quo in loco Seruius, Actûtum, inquit, confestim sine dilatione tẽporis. Et Terẽtius in Adelphis:

Aperite aliquis actûtum ostium.

Ex cõtinenti. Id autem Priscianus dicit deriuatum ab actu id est celeritate. {Ex continenti. nam & hæc idem significat quod incontinenti, vt probatur in l. iurisgentium. §. quinimo, in princ. ff. de pact. & in l. si purè. ff. de fideic. lib. & in l. quoties, in prin. ff. sol. mat. & in l. sed & si ex parte. §. sed an etiã. ff. quod cum eo. & in l. iij. §. cùm igitur. ff. de vi & vi ar. & in l. si ita fuero. §. cùm pecuniam. ff. de noua. super quo tamen vide tex. in l. vlt. C. de erro. aduo. & si quæ sunt aliæ.}

127 Eæ omnes dictiones, sunt latæ sententiæ. ¶Nam & eæ omnes quæ eius significationis sunt, vt diximus, sunt etiam latæ sententiæ, vt generaliter tradit Bart. in d. l. imperator, ff. de iure fisc. & in d. auth. de incest. nup. {Bal. in auth. in donatione. C. de secun. nupt. in ij. lect.} & Saly. in d. auth. incestas. C. de incest. nupt. & Ang. in d. l. in criminali. C. de iurisd. omn. iud. & in l. j. C. de pœna iudi. qui malè iudic. Imo. in d. c. vlt. vbi suprà, ext. de præscrip. Rom. & Fran. Aret. in l. j. §. qui præsens. ff. de verb. oblig. Fran. Cremen. d. not. vij. Fran. Aret. in d. l. si quis maior, in vij. notab. C. de transact. {Phil. Dec. in d. cap. in pœnis, de reg. iur. lib. vj.} & omnes ferè quos suprà in illis dictionibus allegauimus. Id quod satis ex eo probatur, quòd in nouellis constitutionibus Iustiniani, quas vulgo authenticas vocamus, quæ Græcè primùm ab ipso Iustiniano scriptæ sunt, ita scribitur in titulo περὶ ἀδεμίτογαμῶν, id est, de scelestis nuptiis, & vt à nostro interprete quisquis is fuit, non malè traductum est, de incestis & nephariis nuptiis, statim post princ. εὐθὺς μὲν οὖν ἀφ' ὧν οἰκείων πραγμάτων ἐκπίπτουσιν ἐπιχειροῦσι. Quod sic ad verbum vertit noster interpres, mox ei suarum rerum casum imminere. Et ibi glo. in illo verbo, imminere, not. id fieri ipso iure propter dictionem mox, quod nos suprà diximus in xxvij. fallen. At Gregorius Haloander, cui debemus illam Græcam nouellarum editionem, & qui eas multò elegantiùs traduxit, ita eum locum vertit, Illi confestim & bonorum suorũ ademptio immineat.

εὐθὺς, & εὐθέως, quid propriè significent. Nam dictio εὐθὺς, qua Græca litera vtitur, propriè statim significat, sicuti & εὐθέως confestim. Quasi scilicet & hæ dictiones & similes confundantur, nec inter eas quicquam intersit, præsertim quantum ad hanc vim latæ sententiæ, de qua tractamus.

128 Quænam sit ratio cur hæ dictiones latã denotent. ¶Nam & omnium huiusmodi dictionum eadem est huius naturæ ratio. Cùm enim lex vult pœnam statim siue continuò aut incontinenti vel mox infligi, non obscurè demonstrat aliam à iudice sententiam non esse ferendam, cùm ea statim proferri non possit, sed priùs requirat causę cognitionem. Hanc enim rationem reddit Calder. consi. x. tit. de verb. signific. quem refert & sequitur Card. Alex. in d. §. callidis, col. ij. tit. de prohib. feud. ali. per Fede. & idem in effectu dicit Ang. quem Cardi. non allegat, in d. l. j. C. de pœna iudi. qui malè iud. & d. consi. cccl xxj. in fi. Nam sententia, inquit, illico ferri non potest. l. j. C. de iurisd. omn. iud. Et ante hos omnes Cy. in d. authen. incestas. C. de incest. nup. huius etiam reddens rationem. Nam iudicium, inquit, habet multas moras. l. etiam, in prin. ff. vt lega. no. caue. Et sententia cum deliberatione datur. l. hac lege. C. de sentẽ. ex peri. reci. Sed omnium primus Accurs. hanc eandem rationem posuit in d. §. j. in verbo, imminere, & ibi etiam Ang. in auth. de incest. nupt. {Illa autem dictio repentè, id significat, vt non requiratur causæ cognitio, Compostel. in c. quod sicut, de cleri. Alber. in l. sententiis. C. de errore calculi.} Ex quibus & illud fit, quòd si in constitutione apponerentur hæc verba, sine mora, ea esset latæ sententiæ, secundum Fran. Aret. in l. j. §. qui præsens, col. j. in fi. ff. de verb. oblig.

Hæc uerba, sine mora, sũt latæ sent.

129 Vlterius, latæ sententiæ. ¶Trigesimoseptimò fallit si cõstitutio vtitur dictione vlteriùs, verbi gratia, ne quis vlteriùs id faciat: nam illud censetur esse ipso iure sublatum, secundum Bal. in c. cùm accessissent, col. iij. versic. ibi, vlteriùs esset, & ibi quoque Barb. extr. de constit. & idem Barb. in c. si diligenti, extr. de for. cõpe. & Corse. in suis sing. in verbo, careo. in fin. & ipse Bald. post Petr. cuius neuter meminit, in l. vlt. C. quib. ex cau. maior.

130 Dictio frustra importat, ipso iure. ¶Trigesimooctauò idem de dictione frustra, verbi gratia si dicatur, frustra id faciet, aut facturus est: quia intelligitur, si factum fuerit, nullum esse ipso iure, vt voluit Bart. in l. pen. §. ad crimen, in fi. & ibi clariùs Imo. ff. de publ. iud. & Saly. in l. quamuis, col. vlt. C. de adult. & in l. maior. C. de pigno. Domi. post Ioan. And. in c. j. col. vlt. in princ. de accusa. lib. vj. Panor. in c. veniens, col. vlt. & ibi Fran. Are. ext. eod. tit. idem Pan. in c. quia frustra. col. ij. ext. de vsur. dum se remittit ad no. per eum in d. c. veniens. Fulg. consi. cl. quidam ciuis, col. pen. vers. rursum & tertiò. Fran. Aret. in l. verbis ciuilibus, post prin. per illum tex. & ibi Ias. in ij. no. ff. de vulg. & pup. {& in l. Centurio, col. ix. ff. eo. vbi & illud dicit eam dictionem significare deesse potentiam faciendi, & ibi quoq; Ias. col. x. versi. in ea glo. ibi vt modo} Ant. ab Alex. in l. cùm ea quæ. & ibi etiam Ias. ad fin. & Iac. à S. Georg. C. de transf. Barb. in c. prudentiam, de offi. deleg. & consi. xliij. scribitur apud Prophetam, col. ij. li. j. Alex. clanculum in l. j. §. si quis ita, col. ij. in princ. & ibi apertiùs Franc. Curt. senior, in addi. ipsius. ff. de verb. oblig. Feli. in d. c. Rodulphus, col. xxj. versi. frustra aliquid fieri, extr. de rescript. Corse. in suis sing. in verbo, nihil agit. Et bene facit tex. in l. si tutor. C. in quibus cau. in integ. restit. non est necess. & in l. in dubium C. de tutor. vel cura. qui non satisd. & in l. ex consensu. §. cùm procurator. ff. de appel. & in l. si causa. C. de transact. Quanquam & hic in contrarium adferri posset.

Et significat deesse potentiam faciendi.

131 ¶Contrarium enim voluit Ang. in d. §. ad crimen, col. j. vers. sequitur in tex. frustra. & Domin. sibi contrarius, in c. j. vlt. de iud. lib. vj. per tex. in d. c. quia frustra, de vsur. vbi & Io. Ana. col. 6. versic. in ea. in fin.

BIU Cujas

ea.in fi.& sic patet.& etiam Maria.in repe.d.c.veniens. & Alexander sibi etiam quoque contrarius in l.si tibi decem.§.de pignore,in fi.& ibi etiam Iacob.à S.Geor.sibi item contrarius, in vtraque lectu.ff.de pact.Pro quibus est tex.in l.si Titius,in prin.ff.de fideiuſ.vbi ſcribitur mulierem frustra pro alio intercedere,& tamen certum est eam mero iure obligari,sed exceptione Velleia. senatusc. actionem summoueri,vt patet ex l.antiquæ.§.vlt.C.ad senatusc.Macedo.& no.Bald. in l.ij.ff.eo.Facit etiam tex.in l.j.C.de non nu.pecu.in illis verbis, frustra cautionem emissam. quæ gl.prima ibi ita interpretatur,bene dicit frustra,quia licet ciuiliter obligetur, tamẽ habet exceptionem l.cùm vltra,& in l.exceptionibus,eo.tit.& eam glo.sequitur Bal.in d.l.j.in j.oppo.

132 ¶Sed ad hoc dicas ex sententia Imo.Panor.Ioan.Ana.& Ias.vbi suprà in prin. huius fal. dictionẽ hanc suapte natura habere vim latæ sententiæ,sed aliquando secundum subiectam materiam suã naturam relinquere.De quo & nos diximus pleniùs supra in ij.fal. præteriti temporis. Ex quibus intelliges hoc generale esse & perpetuum in omnibus verbis & dictionibus.Tu autem interim vide tex.in l.tutelam.§.impuberi,ibi, frustra tutorem dabit.ff.de testa.tutel.iuncta l.j.C.eod. tit.& l. iurisperitos.§.vlt.ff.de excus.tuto.Nam ex d.l.j.videtur illam dictionem,frustra,in d. §. impuberi, significare ipso iure,& sine ope exceptionis.Contrà autem videtur ex d.§.vlt. Vide etiam Domi. in c.si pater,versi.testatore,col.pen.in prin.de testam.lib.6.

Solutio contrarii.

133 ¶Trigesimonono fallit in his verbis,authoritate nostra,siue huius nostræ legis authoritate. nã ea cum à iure proferuntur,denotant latam sententiam,vt si dicatur,talem pœnã authoritate nostra subibit.ita tenent Domi.& Cardi.Alex.in c.j.ij.quæst.3.per tex.in c.ij.extra de testib.cog.& in ca. præterea requisisti,& ibi not.extr.de appel.& in cap.excommunicationi,iuncta glo.ext. de rapto.

Hæc uerba, authoritate nostra, cum à iure proferuntur, latã sententiam denotant.

134 ¶Quadragesimò fallit in dictione liberè,vt voluit Bald.in d.c.j.§.callidis,in prin.& ibi Card.Alex. col.ij.in fi.tit.de prohib.feud.ali.per Fede.& Panor.in c.cum in cunctis.§.cum verò,in vlt.not.de electio.Corn.consi.clxv.circa primum,col.v.vers.respondetur,lib.ij.& Barb.con.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xvj.versi.& adduco ad prædicta, lib.j.& consi.xj.illud afferam,col.ij.& iterum col. 8. lib.ij.Ioan.Ray.in §.pœna,in viij.& xiiij.& xv.q.primæ partis prin.tit.de prohib.feud.ali.per Fed. vbi ad hoc multa allegat Philip.Franc.in c.si pater,col.xxxij.vers.quid autem sit,de testam.lib.6. Cardin.Alex.in c.j.§.prædictis,col.ij.tit.quæ fuit pri.cau.benefi.amit. Ludo.Bolo.consi. lxvij. cõsortium sancti,col.pen.versi.aliquando etiam denotat.

Dictio liberè, est latæ sententiæ.

135 ¶Nam & hæc dictio eius naturæ est,vt non requirat alterius consensum,authoritatem,factum,vt est tex.in c.de multa,& ibi Panor.col.j.extr.de præben.& in c.pen.& ibi quoque Panorm.ext.de pœni.& remis.cum multis concord.à me cumulatè congestis in nostris commentariis consuetudinum Picta.tit.xiiij.§.j.in glo.iij.Quibus ego addiderim id quod voluit Bald.in c.quæ in ecclesiarum,col.j.vers.ibi,liberam.ext.de consti.id esse liberum,quod ab omni necessitatis obseruantia & solennitate est abstractum,per l.j.ff.de testa.milit.Et idem propè dicit ipse Bart.consil. cclxxxviij. incip.omnis qui rem,circa medium, lib.iiij. videlicet huiusmodi dictionem ab omni necessitate abhorrere,per l.fideicommissa.§.quanquam.ff. de lega.iij. Et quod scribit Aristoteles eius operis cui titulus est μετὰ τὰ φυσικά,lib.ij.& eius authoritate diuus Thomas Aquinas,ij.q.xix.c.iiij.id liberum dici,quod operatur sine aliqua re extrinseca.

De eadem re.

Quid sit, esse liberum.

136 ¶Propterea etiam à nostratibus ea dictio reponitur inter eas quæ faciunt subſtitutionem directã, id est,quæ nullo alterius ministerio indiget,vt per Bart.in l.Centurio,col.vij.versi.item quid si testator,& ibi Ias.col.xix.vers.primò adde.& iterum col.pen.versi.tertiò limita.& Lancelotus Gali.in repet.nu.347.3ff.de vulg.& pupil.Et vt dicit Bart.in l.precibus,col.iij.versi.quæro quid si dicit.C.de impube.& ali.subst.quod verbum liberè,eam vim habet, vt quis capiat propria authoritate,& ex manu sua,non alterius.& sequitur Raph.Com.consi.iij.testator B.instituit,col.j.Et in hanc quoque sententiam facit quod scribit Oldr.consi.ccxxvj.grauamina,col.iij.versic. præterea verbum,quòd hæc dictio omnem moram excludit per quædam iura quę allegat.ex quo planè colligitur,quòd aliam sententiam non exigit,per ea quæ diximus suprà in xxxvj.fal.

Liberè, an sit dictio directa.

Dictio liberè omnem morã excludit.

137 ¶Tamen Sign.Homod.consi.cxxxj.cuius exordium est,factum sic se habet,col.vlt.ita de hac dictione loquitur,vt non obscurè sensisse videatur eam non inducere canonem latæ sentẽtiæ.adeo nullares in iure nostro sine controuersia reperiri potest,vt aliàs sæpe conquesti sumus.Sed quanuis Homod.mihi inter primos doct.statuẽdus esse videatur,& eum solennẽ doct.appellet Corn. consi.cccxxxvj.constat quòd de iure communi,ad fine lib.j.tamen verum est quod apud Homerum lib.Odysseæ primo Iupiter grauiter pronuntiauit;

Qui cõtrariũ tenuerint.

ὦ μὴ γάρ τι δυώδεκ' ἀντία πάντων
ἀθανάτων, ἀέκητι θεῶν ἐρίδαινέμεν οἶος.

Quibus significatur Neptunum solùm haud posse aduersus cæteros omnes deos contendere. Nec me tamen latet Barb.in c.ex parte,col.iiij.ext.de feud.in hac quoque op.fuisse,licèt non alleget Sign. Sed mouetur ex tex. in c.dicit dominus.32. q.j. vbi dicitur quòd propter notoriam fornicationem vxor liberè dimittitur,& tamen requiritur sententia,secundum glo. in c.ex parte , in verbo,manifesta,extra de sponsa.Ex quo,inquit,fit quòd hæc dictio liberè,non est latę sententię. Sed multùm fallitur Barb.Nam ea glo.non est vera,& contrarium tenet alia glo.in cap. vlt. & ibi Hostien.Ioan.Calde.& Panor.ext.de adult.vbi etiam Barb.secum pugnans in additio.ipsius Pan. id tenet per tex.in d.cap.dicit dominus,vtentem eo verbo,liberè , ad quem dicit nullum aduertisse.

BIU Cujas

tisse.verùm Panor.per eundem tex.hoc etiam tenet in d.cap.ex parte,de spon.& in ca.gaudemus, extrà de conuer.coniug.& ante omnes Innoc.in cap.inquisitioni,ext.de sent.excom.Et hîc vide quæ de hac dictione latiùs vbi suprà citauimus,& iterum tit.xvj.§.iiij.in glo.ij.in ij. ampliatione, versi.item videtur testator,& seq.

138 *Pleno iure, latæ sententiæ. Et sunt uerba directa.*

¶Quadragesimoprimò fallit,etiam si verbo futuri temporis adiiciantur verba,pleno iure,tũc enim erunt latæ sententiæ : quod planè demonstrat illorum verborum sensus. neque enim plenum ius dici potest,quod alterius operam,ministerium,sententiam,iudiciũ desiderat.l.restituta.ff.ad Treb. quam ad hoc expendit Ang.consi.cxxv.substitutiones dictorum,col.vlt. Ideoque vbicunque in substitutione ea verba apponuntur,denotant substitutionem illam esse directam,& quæ alterius manum non requirit,vt voluit Bart.consi.xv.pater habens filium impuberem,ante fi.& Bald. in auth.hæc vsus præstatio.C.de sacrosc.eccl.per tex.ibi,& in l.Iulianus,in fi.ff.de rei vend.vbi & hoc voluerunt ipse Bald.& Ang.& idem Bald.in l.precibus,col.xiiij.versi.procedo vlteriùs. C. de impub.& ali.substi.Ang.d.consi.cxxv.vbi ad hoc multa iura allegat.& Ant.consi. liij. quidam magister,circa medium.& Pau.Cast.{in l.mater, col.j.C. ad senatusc.Tertul.& } consi.xxviij.in causa quæ vertitur inter Petrum,col.ij.versi.nunc ergo ad propositum,lib.ij.Franc.Areti. in d.l.Centurio,col.pen.&ibi quoque Iasi.col.antepe.& Lancel.Galio.in repe.char.pen.ff.de vulga.& pupil.vbi & ad hoc ipsi Aret.& Iasi.multa allegant.& idem Aret.consi.clvj.diligenter visis,col.vij.versic. & hoc clarè.Corn.consi.clij.in hac consultatione,col.iij.versi.& etiam verba,lib.ij.& consi.cxlij.circa primum quæsitum,col.iiij.versi.corroborantur,lib.iiij.{Fel.in c.conquestus,col.j.extr.de foro. cõpeten.}Iason in l.si ita stipulatus.§.Titius,col.3.versi.item ista verba.ff.de verb.oblig.& Fran.Curt. iunior consi.lxvij.consortũ,col.vlt.Et quòd hæc verba significent ipso iure, satis videtur voluisse Aegid.Bellame.consi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.v.versi.his præmissis.& expressim Iason consi.cxxviij.verba permutationis,col.iiij.versi,quintò dicitur,lib.iiij.vbi & ad hoc probandum multa alia congerit de vi & potentia horum verborum. Quibus adde & quæ dicam infra in glo.vlt.num.11.& 12.

139 *De eadem re.*

¶Et ob hæc magis miror id quod à Bald.scriptum est in l.vlt.col.vlt. C. quib. ex cau.maior. hæc verba,plenissimam firmitatem,plenissimum robur,plenissimam liberationem, & similia esse latæ sententiæ propter illud superlatiuum,per not.per glo.in l.ait prætor.§.permittitur.ff.de minor.Et ita illum sequitur Fel.in d.c.Rodulphus,col.xvij.extr.de rescrip.Ponderant igitur Bald.& Fel.superlatiuum,quasi secus sit,si non sit superlatiuum.Imò verò si bene inspiciatur Bal. videtur & in ipso superlatiuo voluisse contrarium.Nam quod ad positiuum pertinet,idem Bald.in l.precibus, colum.xiiij.versi.procedo vlteriùs.C.de impub.& ali.substi.non obscurè tenet hæc verba , pleno iure,non facere substitutionẽ directam.quem ita refert & sequitur Bened.Cap.consi.lxxxiij.punctus Cyprianus de fulgineo,col.ij.& est tex.hæc verba,pleno iure, iungens cum dictione statim, in l.in pecudum.ff.de vsur.quod frustra fecisset,si pleno iure per se id significasset.Ideo cogita, & interim vide quæ dicam inferiùs in glo.vlt.versi.x.incip.quid autem & in hoc casu,& seq.

140 *Hæc uerba, de iure , latæ sententiæ.*

¶Quadragesimosecundò idem & de verbis,de iure,si credimus Tancre.& Gosi.antiq.decret.glo, in c.cæterùm,extr.de rescrip.Ille enim dicebat in casu illius capit.rescriptum secundum esse nullum ipso iure propter ea verba,de iure,ibi posita.ita enim in antiqua litera dicebatur,nec secundæ literæ de iure obtinent alicuius roboris firmitatem. Gosi. autem asserebat ea verba de iure, postea fuisse sublata , ne denotarent secundum rescriptum esse nullum ipso iure. & ita eos refert Ioan. Andr.ibi.

141 *Et tunc, latæ sententiæ.*

¶Quadragesimotertiò fallit,si apposita fuerit illa dictio,extunc.ea enim est latæ sententiæ,secundum Franc.Aret.in c.si diligenti,col.iij.versi.in glo.posita super verbo,causam,de for.compet.per tex.in ca.cupientes.§.cæterum,ibi,extunc inchoandum volumus fore suspensos,iuncta glo.ibi in verbo,suspensos,de elect.lib.vj.& Corn.consi.ciiij.licèt in hac consultatione,col.ij.versi. licet ergo non fuerit,lib.j.Vide tamen tex.in c.excommunicamus.§.credentes , ibi,extunc ipso iure sit factus infamis.quasi scilicet ex tunc non induxisset latam sententiam , nisi ipso iure additum esset. & similem tex.in c.cùm ex eo,in fin.de ele.lib.vj.& in extrauag.suscepti regiminis,versi.quam electionẽ.& in extraua.execrabilis.§.qui verò deinceps.Sed ad hoc dicito, vt suprà diximus in verbo præsentis temporis.{nu.26.}incip.sed quod his respondeatur.

142 *Dictiones, eo ipso, latam declarant.*

¶Quadragesimoquartò fallit , si adiectæ fuerint dictiones eo ipso , nam & eæ latam sententiam declarant.glo.in d.cap.quàm sit,in verbo,eo ipso,& iterum in verbo euacuetur,& ibi Domi.in §. vlt.col.etiam vlt.& Philip.Fran.post medium,de elect.lib.vj.& glo.in c.cupientes.§. cæterùm , in verbo,suspensos,in prin.{& ibi etiam Ioa.Mo.col.x.versi.& sunt paria,eo.tit.& glo.} in c.indemnitatibus.§.postremo.in verbo,subiacere,eo.quoque tit.& lib.& in c.ij.§.inhibemus,de hær. eo.li. & in c.in pœnis,de reg.iur.eo.li. & in cle.j.in verbo eo ipso,& ibi Imo.col.j.& Card.de vi.& hon. & in cle.ij.in eodem verbo,eod.tit.& in d.extrau.execrabilis,versi.qui verò deinceps,in verb.ipso iure priuari.& in extrauagan.quorundam, in verb. eo ipso , de sen.exc.Arch. in c.cum ex eo , in verb.eo ipso,de elec.lib.vj.& in c.eum qui,de præb.li.vj.& in c.j.ad fi.de sepul.eo.li.Ioa.An. in c. quia sæpe,de elect.eod.lib.in nouel.vbi dicit quòd significant sine hominis adminiculo. Bald.in l. vlt.col.vlt. C.de sacrosc.eccl.vbi ex hoc dicit quòd ea verba faciunt substitutionem directam.& in c.j.§.qui clericus,in prin.& ibi Card.Alex.tit.si de feud.fue,contr.inter do. & agn. Imol. in c.si

diligenti,

diligenti,col.ij.verſ.in gl.perdant,ext.de for.comp.& in c.vlt.col.xvij.verſ.ſed certè vbi ſtatutum, ext.de præſcr.& in cle.j.in ij.no.de ſeq.poſ.& fruct.& in cle.ij.in j.no.de vit. & hon.cler. Cardin. Flo.in cle.j.in v.no.de elec.Imo.in c.vlt.quo loco ſuprà ſæpius citauimus,ext.de præſcr.Mathef. d.not.cxij.Ro.conſi.ccccxxvij.in propoſito caſu,col.ij.verſ.iij.Pan.in d.c.ſi diligenti,col.vij.de for. comp.Franc.Aret.in l.Centurio,in prin.col.pen.{& ibi Iaſ.col.etiam pen.verſ.limita iſtam.} ff.de vulg.& pupil.Alex.conſ.xlix.viſo themate,col.j.lib.vj.Corn.conſi.clxv.circa primum, colum.vj. verſi.tamen fallit,lib.ij.Barb.in d.c.Raynaldus,col.xlv.& iterum col.clxj.de teſta.Philip.Dec.in c. cæterum,col.pen.verſi.v.extr.de iudic.Et idem ſi dicatur hoc ipſo,vt voluit glo.in cle.vlt.in verbo,hoc ipſo,de præben.

Idem in uerbo, hoc ipſo.

143 ¶Quadrageſimoquinto idem de dictionibus ipſo facto,vt eſt glo.in cap.ij.verſic. ſi quis item harum,iuncto tex.in verbo,ipſo facto,ne cler.vel mona.lib.vj.& in clem. attendentes,in glo.vlt. de ſtatu.mo.& voluit{Ioan.Mo.in d.ca.cupientes,verſ.& ſunt paria,de elect.lib.vj.} Archi. in c.j.in prin.in verbo,ipſo iure,de reſcrip.lib.vj.& in cap.vbi periculũ.§.nulli,in verbo,incurrat, de elect. eo.lib.& in c.j.& ibi Domi.in §.ſacri,per illum tex.de homici.eod.lib.vj.& idem Arch.in c.felicis, in verbo,infamis,de pœnis,eo.quoque lib.& in cle.attendentes,in fi.de ſtatu mo.& Zenzel.in extrauag.Ioan.xxij.incip.dudum.§.illud,in verbo,ipſo facto,de pœnis.Ioan.And.in c.in pœnis, col. pen.de reg.iur.lib.vj.in Mercur.Bart.in l.j.ff.de his qui no.infa.Bald.in d.l.iubemus nulli. §. ſanè, col.pe.C.de ſacro.eccl.& in l.palam.§.qui in adulterio.ff.de rit.nup.& in l.ij.C.de ſecun.nup.& in l.vlt.C.locat.& in c.bonæ,le j.col.vlt.verſ.& ſcias,de elect.& conſi. ccccxc. viſa petitione prædicta,col.ij.& vlt.li.iij.Ang.in d.l.in criminali.Imo.in d.cle.j.in ij.not.de ſeq.poſ.& fruct.& in d.cle. ij.in j.not.de vit.& hone.cler.Cardi.Flor.in cle.j.in prin. in xiiij.not.de pœnis.Rom.d.conſi.427. Pan.in d.c.ſi diligenti.Mathef.d.not.cxij. Corne.d.conſ.clxv.quo loco ſuprà citauimus, lib.ij.& conſi.lxxxix.viſo ſupraſcripto puncto,col.pen.verſic.poteſt etiam,lib.iij.Alex.conſi.cxxxix. viſo puncto,col.ij.lib.vij.vbi & alia allegat.Philip.Fran.in d.c.quàm ſit.§.cæterùm,col.ij.de elect.li. vj. & in c.ij.in ij.not.de præſcrip.lib.vj.Iaſ.conſ.cxxviij.videretur in præſenti,col.iij. verſic.in primis eſt,lib.iiij.Philip.Dec.qui ad hoc quædam alia allegat,conſil. cxxxviij. cuius ſuperſcriptio incipit, verba iſta,in princ.& iterum conſi.clxxxvij.cuius item ſuperſcriptio incipit , contra tertium,col. iij.verſ.ſtantibus omnibus.& in c.reprehenſibilis.col.ij.ext.de appel.

Ipſo facto,latæ ſententiæ.

144 ¶Quadrageſimoſexto idem in dictionibus ipſo iure,de qua re nihil dicerem,vt quæ per ſe eſt euidentiſsima,niſi & noſtrates hoc quoque expreſsim annotaſſent.Ita igitur voluit glo.in d.l.in criminali.& ibi etiam Ang.C.de iuriſd.om.iud.& in l.ſi fundum ſub conditione.§.qui fundũ,in verbo,ipſo iure.ff.de leg.j.& in d.cap.j.in gl.j.& ibi Archid.de reſcript.li.vj.& in c.ſtatutũ.§. vlt.in fi. eo.tit.& li.& in d.c.quàm ſit.de elect.lib.vj.& in c.vlt.verſi.officium,in verbo,ipſo iure, de offic. deleg.eo.tit.& in d.c.in pœnis,de regu.iur.eod.lib.& in cle.j.in fi.de reſcrip.& in extrauag. ſuſcepti regiminis,verſ.quam electionem,in verbo,ipſo iure,& in extrauag.execrabilis,verſ.alioqui,in verbo,ipſo iure.& iterum verſ.qui verò deinceps,in eodem verbo.Doc.in d.c.ſi diligenti.{Ioan. Mo.in d.c.cupientes,vbi ſuprà,de elect.lib.vj.& in c.quanquam, in verbo,ipſo iure,eo.tit.& lib.} Bart.in d.l.j.ff.de his qui not.infa.& in l.j.in fi.ff.de compen.& in d.l.Mæuius.§. duobus, col.vlt. ff.de lega.ij.Bald.in d.cap.bonæ,col.vlt.de elect.& in d.conſ.491.lib.iij.Card. Flor.in cle.j.in prin. in xiiij.not.de pœnis.& conſi.cxxviij.in quæſtione quæ vertitur, in fi.& Collec. in c. propterea, col.j.verſi.quid ſi lex,ext.de verb.ſigni.Domi.& Philip.Franc.in c.j.de vit.& ho.cle.lib.vj.Pan.in c.j.col.j.ext.de re iud.Corn.conſ.ciiij.licèt in hac conſultatione,col.ij. lib.j. Tyndarus in trac. de compenſatione,col.xiiij.verſi.ſed certè eorum ſententia.Ang.Aret.in §.non autem omnes, poſt prin.Inſt.de perpe.& temp.præſcrip.& omnes ferè quotquot de hac materia ſcripſere.& hoc apertè probat tex.in c.quanquã,vbi id not.Dom.in pe.no.de elec.li.vj.& in d.c.ij.in prin.de præſcrip. eo.li.& ibi quoq; not.Domi.& Phil.Fran.& bene facit tex.in §.interdum,in fi.Inſt.de hære.quę ab inte.defe.{Ideoque Bal.in l.quærebatur.ff.de teſta.mil.exponit ipſo iure,id eſt, iure directo.}

Ipſo iure, latæ ſententiæ.

145 ¶Quadrageſimoſeptimo,vt maturè relictis huiuſmodi dictionibus & aduerbiis,ad verba ipſa veniamus,fallit in futuro verbi incurro,vt ſi dicatur,incurrat ſiue incurret in talem pœnã.nam intelligitur ipſo iure ſine alia ſententia,vt voluit gl.in c.vlt.verſ.pars verò,in verbo,incurrat,de offi. delega.lib.vj.& glo.in c.eos,de ſenten.excom.dum inter caſus excommunicationis latæ ſententię ponit c.j.de relig.domi.eo.lib.& c.j.de iniur.eo.lib.quę eo verbo vtũtur,nec aliquid addunt quod ſignificet latam ſententiam.& in clem.j.in verbo,incurrant,& ibi Paul.Lau.Imol.& Card.Flor.in xxvij.quæſt.de vſur.& rurſum glo.in cle.j.in verbo,excommunicationis,de ſenten. excom. dum etiam inter canones latæ ſententiæ allegat cle.j.de deci. & d.cle.j. de vſur. quæ eo verbo vtuntur ſine adiectione dictionis latæ ſententiæ,& voluit etiam nuncupatim Corne. d. conſi.lxxxix.viſo ſupraſcripto,col.pen.verſ.poteſt etiam,lib.3.{& D.Coſ.Guy.in pragmati.ſanctio.§.quòd ſi aliter, in verbo,incurrat,& iterum in verbo,reddantur,tit.de electio.}

Verbum incurro, eſt latæ ſententiæ.

146 ¶Tamen contrarium expreſsè voluit Io.Fran.Pauinenſis in extraua.vas electionis,in verbo, incurſurum,de cenſib.Secundum quẽ faciunt multi text.adiicientes huic verbo has dictiones,ipſo iure,ipſo facto,eo ipſo,& ſimiles,quæ inducunt canonem latæ ſententiæ, tãquàm id verbum per ſe non eam vim habeat,ij ſunt in auth.agri,in fin.C.quæ res obl.non poſ.& in c.vlt.ext.ne cler. vel mo.& in c.vbi periculum.§.nulli etiam.& rurſum §.quòd ſi præmiſſa,de elec.lib.vj.& in c.fundamenta.

Qui teneant contrarium.

BIU Cujas

damenta.§.quòd si secus,eo.tit.& li.& in c.cùm ex eo,in fi.eo.quoque tit.& li. & in c.indemnitatibus. §. porrò,vers.sed procuratores,eo.item tit.& li.& in c.ij.de iud.eo.li.& in c.vlt.in fi.de reb. eccl.non ali.eo.li.& in c. quanquam, ad fi.de censib.eo.lib.& in c.clericis,versi.nos igitur, de immu.eccl.eo.lib.& in c.vt periculosa,versi.si quis,ne cler.vel mo.eo.lib.& in c.statuta,de hæret. eo. lib.& in c.j.versi.sacri,de homi.eo.lib.& in c.j.vers.qui verò,de vsur.eod.lib.& in c.felicis.§.præsenti.& iterum §.quapropter, de pœnis,eo.li.6.& in c.quia periculosum,in duobus locis & iterũ c.quicunq;,de sent.excom.eo.li.& in cle.j.vers.quis autẽ,de seq.pos.& fruc.& in cle.j.de reb. eccl. non ali.& in cle.j.vers.nos tã ex iis,& iterũ vers.prædictis,de relig.domi. & in cle.ne in agro,quæ est j.§.si quis autẽ,& rursum §.quia verò,de stat.mo.& in cle.attendentes,quæ est ij.in fi.eo.tit.& in cle.j.vers.nos tã,& iterũ vers.prędictis,de relig.domi.& in cle.j.vers.verũ,de hære.& in cle.j.in prin.& rursum in vers.cæterùm,de priuileg.& in cle.cupiẽtes,quæ est vlt.§.vlt.de pœnis,& in extrauag.suscepti regiminis,paulò ante fi.ne sed.vac.& in c.agricultores,tit.de statu.& cõsue.in feu.

147 *Solutio contrarii.* ¶Sed ad hos omnes tex.dici potest,id quod suprà diximus vers.xxvj.incip.sed quod his respondeatur,has scilicet dictiones adiici ad hoc verbum ad certiorem demonstrationem significationis. Nec tamen omittemus,quòd Domi.in d.c.vlt.§.pars verò.de offic.deleg.lib. vj.assignat vim latæ sententiæ non illi verbo incurrat,sed aliis verbis eiusdem constitutionis.Nam ex eo no.quòd canon loquens per verba futuri temporis,est latæ sententiæ,quando per verba sequentia apparet legislatorem ita velle.Et sic apertè sentit Dom.hoc verbum incurrat,quo is tex.vtitur,nõ esse suapte natura latæ sententiæ.Et idem quoque ante eum voluit Ioan.An.in c.clerici,in verbo,incurrant,& ibi quoq; Pan.in j.no.ext.de cler.excommi.Est tamen alia op.communior:& quod Ioan. An.dicit in d.c.clerici,id fuit quia aliis iuribus id declarabatur,videlicet in c.illud,in fi.eo.tit. iuxta ea quæ diximus supra vers.lxiiij.incip.duodecimo fallit.

148 *Verbum subiaceo, etiam in futuro est latæ sentẽtiæ.* ¶Quadragesimooctauò fallit in verbo subiaceo,quod & in futuro tempore est latæ sententiæ,secundum glo.in c.si quis suadente,in verbo,subiaceat.xvij.q.iij.& in c.clericis,in fi.quam sequuntur Io.An.Pan.& omnes recentiores,extr.ne cler.vel mo.& glo.loquens in infinitiuo, {in c.non minùs,in gl.vlt.iuncto tex.ext.de immuni.eccl.&}in c.excommunicationi,in verbo,subiacere, & ibi Inn.Host.Io.And.Collect.Pan.& Io.Ana.ext.de rapto.& in cap.indemnitatibus.§. postremò, in verbo,subiacere,de elect.lib.vj.& in cap.j.in fi.de iniur.lib.vj.& glo.in c.eos,de sent. excom.li. vj.dum inter casus excommunicationis latæ sententiæ allegat c.j.de his quæ vi me.ve. cau.fi. eo. lib.& c.ij.in prin.de hæret.eo.li.6.quæ quidẽ vtuntur eo verbo in infinitiuo subiacere simpliciter & sine adiectione alterius verbi,quod habeat vim latæ sententiæ. & Hosti.in summa tit. de sent. excom.§.3.& Lapus in tract.de censura ecclesiastica,col.xxiiij.dum vterque etiam inter casus latæ sententiæ annumerat c.licèt,vers.si quis autem,& iterum vers.præterea,ext.de elect.& c. sicut ait,ext.de hæret.& d.c.non minùs.& c.aduersus,ext.de immu.eccl.& c.j.ext.de schisma. quæ similiter hoc vel in præterito vel in infinitiuo,quod idẽ est,vtuntur sine alia declaratione latæ sententiæ,& voluit expressè idem Hosti.in cap.j.post medium,extrà de sagit.& ipse etiam & Ioan. And.& Pan.in c.dura,extrà de crim.falsi.Lapus in eodem tracta.supra alleg.col.lxix.vers.septimò an hæc verba.& idem quoque vult Collect.in d.c.j.in prin.extra de schismat.& ibi Hostien.Ioan. And.Pan.& Ioa.Ana.dum ita interpretantur eum tex.hoc verbo,vtentem. Idem Pan.in c.nihil. col.iij.vers.in glo.in verbo potestatis,extrà de elect.& in d.c.si diligenti,col.vij.de foro competen. vbi reddit rationem,quia licèt proferatur in futuro, non tamen videtur de sui natura requirere alium actum aut ministerium iudicis.& idem Pan.in dicto c.licèt de vitanda,in vij. not. post antiquiores,& ibi quoque Philip.Dec.col.iiij.etiam in vij.not.extrà de elect.& idem Pan. in c. cùm in cũctis.§.vlt.col.vlt.eo.tit.& in c.vlt.col.iij.extrà de iura.cal.& in dicto c.non minùs,in vlt. not. extrà de immu.eccl.& in c.quia in omnibus,col.ij.vers.extrà glo.extrà de vsur.{Salyc.in auth.itẽ nulla,col.ij.vers.quæro an bannum.C.de episc.& cler.}Domi.in dicto c.j.vers.ne ante,de his quæ vi met.ve caus.fiunt.dum notat in ij.nota casum ex eo tex.vtente hoc verbo, in quo quis incurrit excommunicationẽ ipso iure.{Philip.Fran.in c.præterea,col.vlt. extrà de appellationib.}Fel. in c.j.col.vij.vers.nota quòd ista verba.extrà de iudic.{D.Cos.Guy.in pragma. sanctio.§. quod si aliter,in verbo,incurrat,Matthe.Afflic.deci.Neapoli.iij.extat obseruantia,col.ij.}

149 *Qui contrarium teneant.* ¶Contrarium tamen sentire videntur gl.& Inno.in d.c.dura.& idẽ Inn.cum quo transeũt Ioan. And.& cõmuniter alij,in ca.cùm & plãtare,in fi.extra de priuileg.& apertè voluit Bal.in l.j.col.2. C.de hæred.instit.Quorum sententiam confirmat tex.in cap.licèt,ibi,extunc subiacere, extra de voto.& in c.generali,vers.clericos,ibi,eo ipso subiacere,de elect.lib.vj.& in d.c.indemnitatibus.§. postremò,eo.tit.& lib.vbi est similis tex.& in c.ad apostolicæ.§.nos itaq;, ibi, ipso facto excõmunicationis sententię subiacere,de re iudic.eo.li.& in c.quoniã.§.vlt.ibi,ipso facto subiacere,de immunit.eccl.eo.lib.& in c.vlt.eo.tit.& lib.vbi est similis tex.& in c.j.ibi,extũc subiaceat,de vsur.eo. lib.& in cle.j.de consang.& affinitat.& in cle.nolentes,de hæret.& in cle.j.de sentent.excõmunic. & in cle.cùm ex eo,eo.tit.& in cle.j.de sepult.& in extrauag.Ioan.xxij.incip.dierũ.§.illud, tit.de pœnis.& in c.item nulla,tit.de statut.& consuet.in feudis.Nã si id verbũ subiacere,esset per se latę sententiæ,superuacuò essent additæ illæ dictiones,extunc,eo ipso,ipso facto,quæ etiam sunt latæ sententiæ,vt supra diximus.

150 *Contrarii solutio.* ¶Sed quantum ad primum,Panorm.in d.c.clericis,ne cleri.vel mona.solos Imo.& Ioan.An.vbi suprà allegans,id soluit,vt suprà diximus in ij.fal.præteriti temporis,videlicet hoc verbum suapte natura

natura esse latæ sententiæ, sed ex subiecta materia vim suam perdere. Quãtum verò ad illos tex. pertinet, nihil est quod obsit illi sententiæ, vt satis patet ex iis quæ diximus in simili suprà in verbo præsentis tẽporis, versi. 26. sed quod his respondeatur, vt etiam diximus in præcedenti fal. Et ne de hac re dubites, habes tex. apertè probantes hoc verbum esse latæ sententiæ. Nam in d.c. si quis suadente, hæc verba scribuntur, anathematis vinculo subiaceat, quæ verba illius canonis esse promulgatæ sententiæ asserit tex. in c. quod translationẽ, extra de offi. lega. & iterum in c. his quibus, quod est vlt. ext. de offi. iudic. ordi. id quod etiam declaratur in ca. non dubium, & capi. in audientia, & c. quod de his, & c. cum illorum, & c. quamuis, ext. de sen. excom. & c. religioso, in fi. & c. cum quis, eo. tit. lib. vj. vt iam nullus de hac re dubitandi locus supersit. Scias tamen verbum subdatur, quod non longè distat à significatione verbi subiaceat, non esse latæ sententiæ, vt si dicatur, subdatur excommunicationi. non enim erit excommunicatus ipso iure, vt non obscurè sentiunt Host. & Io. And. in c. præterea, in verbo, subdantur, ext. de iure patro.

Verbum subdatur, nõ est latæ sententiæ.

151 ¶ Quadragesimono fallit, in verbo, amittat, quod etiam est latæ sententiæ, secundum gl. in l. amissione. §. qui deficiunt, in fin. ff. de cap. minu. & Host. in c. j. in fi. ext. ne prælat. vic. suas & Bal. in l. j. col. j. C. si secun. nup. muli. & Panor. in d. c. cum in cunctis. §. vlt. col. vlti. ext. de elect. & in c. in quibusdam, ante fi. ext. de pœnis. & Cardi. Alex. in §. callidis, col. 2. tit. de prohi. feud. ali. per Fede. { & D. Cos. Guy. in d. §. quod si aliter, in verbo, incurrat, tit. de elect. } & est optimus tex. in auth. licèt. C. de episc. & cler. cùm primùm dicitur, amittant lucrum, &c. & mox subditur, & episcopus habeat licentiam vendicare. Nam hæc postrema verba, quæ id concedunt vendicare, apertè significant, quòd verbum amittant, ante prolatum simpliciter, denotabat amissionem ipso iure factam, vt suprà late diximus in prin. huius gl.

Verbum amittat, latam sententiam declarat.

152 ¶ Contrarium voluit gl. quam sequuntur Petr. à Bel. Perti. Bar. & omnes in l. si quis in tantam in verbo, amittat, & itẽrũ in gl. magna, in iiij. q. C. vnde vi. & glo. in l. si qua ex fœminis, quæ est ij. in verbo, amittat, & ibi etiam Bal. C. de secun. nup. & glo. in c. si diligenti, in verbo, causam perdant, post prin. ext. de for. compe. & Archi. in c. ij. post prin. de præscr. lib. vj. Host. in c. in quibusdam, in verbo, amittant, & ibi etiam Pan. col. vlt. extrà de pœnis, & in c. de multa, col. j. in verbo, amitteret, ext. de præb. & Bar. in l. Mæuius. §. duobus, col. vlti. ff. de leg. ij. & in l. j. col. 2. & ibi etiam Ange. ad fi. C. de pœna iudi. qui mal. iud. Bal. in d. §. qui deficiunt. { & in l. extat, col. 2. in j. lect. ff. quod met. caus. } & in l. vlt. C. de loca. & in c. j. §. j. { in verbo, amittat. } tit. de feud. sine culp. nõ amit. Cy. in auth. qui semel, in v. q. C. quo. & quan. iudex. Pet. Iac. tit. de cõdi. ex lege scripta, col. j. & tit. de cau. ex qui. domi. debet amit. prop. in xiij. dist. feud. col. 2. vers. item cum dicitur, & tit. seq. qui est super cõdit. ex moribus col. j. { Bal. in l. j. §. qui deficiũt, col. 2. versi. in eadẽ gl. ff. de cap. diminu. } Domi. consi. xxiij. quia diffusè per patres meos, circa med. Panor. & Io. Ana. in c. j. ext. ne præla. vic. suas. Imo. in c. si diligenti, col. 2. versi. in gl. perdant, ext. de foro compet. Cardi. Flor. consi. xcij. in quæstione quæ vertitur, in iij. dubio. versi. item nõ est verum. & cõsi. cxxxviij. in q. quæ vertitur, ad fi. Raph. Co. consi. clxiiij. prælatus certæ ecclesiæ, col. 2. dum dicit, amittit, esse latæ sententiæ, quia est præsentis tẽporis quasi secus foret, si in futuro pronuntiaretur. Roma. consi. ccxij. quo ad primũ, in vlt. dubio. Aegid. Bellame. cõsi. ix. factũ est tale, cum esset lis, col. 9. versi. item non obstat quod dicit. & cõsi. 39. factũ est tale, dominus Humbertus, col. 5. versi. his præmissis. Io. Rayn. in §. pœna, in viij. x. & xij. q. primæ partis prin. tit. de prohi. feud. ab. per Fed. & in c. præterea si quis, post prin. & iterum in xix. q. eo. tit. & Cardi. Alex. sibi cõtrarius in c. j. in prin. col. j. tit. quib. mod. feud. amit. Franc. Rip. in c. sæpe, col. pen. versi. circa quintam quæstionem, ext. de resti. spol.

Qui sequãtur contrarium.

153 ¶ In quam sententiam facit tex. in l. j. §. hi quibus, ibi, statim amittere ciuitatem. ff. de lega. iij. & in l. vlt. ibi, penitus amittat. C. de seruit. & in §. vlt. ibi, repente amittat, in auth. de restit. & ea quæ par. in vnd. men. & in c. j. ibi, hoc ipso feudũ amittat, titu. quo tempo. mil. & similis tex. in c. j. tit. de mil. vasal. qui contum. est. & in d. c. in quibusdam, ibi prorsus amittant, extrà de pœnis. & in c. eũ qui, in fi. cùm dicitur, eo ipso amittant, de præben. lib. vj. & in c. cùm secundum, in illis verbis, ipso iure amittat, de hæret. lib. vj. & in cle. j. ibi, eo ipso amittant, de vita & honest. cleri. Sed ego nõ admodũ moror hos text. & similes, vt iam suprà sæpius diximus. Nam & nonnunquam reperimus cum verbo præsentis temporis huius verbi, quod ex frequentiori calculo est latæ sententiæ, vt suprà diximus, etiam alia verba quæ eandem vim habent, fuisse adiuncta, vt in ca. similiter. titu. de leg. Corra. cùm dicitur, eo ipso beneficium amittit. & in c. j. §. qui clericus, tit. si de feud. def. conten. fit inter do. & agn. defun. vbi est similis tex.

De eadem re.

154 ¶ Tamen sto ab hac posteriori sententia, quæ crebrioribus suffragiis innititur, & quoniam etiam in dubio debemus potiùs accipere significationem ferendæ, quàm latæ sentẽtię, vt dicemus post-ca in infinitiuo. & in simili dicit Feli. in d. c. Rodulphus, col. xvij. vers. cadat ab omni iure. Et quoniam etiam habemus tex. hanc posteriorem sententiam non obscurè comprobantes, videlicet in c. quia nonnulli, extr. de cleric. non resid. iuncto c. de multa, ext. de præbend. Nam in primo loco ita scribitur, quod si aliter factum fuerit, qui receperit, quod contra canones accepit, amittat. In secundo autem loco, velut aliquid addens ad illam constitutionem, statuit illum amittere ipso iure: quasi id in prima non intelligeretur. id quod intelligunt omnes penè in d. cap. de multa. & Panor. in d. c. quia nonnulli.

Autoris solutio.

Autoris opi. In dubio accipienda est potius significatio ferendæ, quã latæ sententiæ.

155 ¶ Quinquagesimo idem dicendum est de verbo perdat, quod est eiusdẽ omnino significationis.

Verbum per-

BIU Cujas

ſat, latæ ſententiæ.

Nam & quòd ſit latæ ſententiæ, ſentit gloſ. relata ad tex. in c. inolita. xj. q. j. & Ang. conſi. cccl xxj. hoc capite, multùm conſidero verba thematis, col. vlt. dum dicit tex. in c. j. tit. de capit. Corra. vti verbo latæ ſententiæ, is autem tex. hoc verbo perdat, vtitur. Et apertiùs Petr. Ancha. inter conſi. Calder. tit. de feud. conſi. vj. incip. an ex iniuria & negligentia, in fin. { & iterum tit. de verb. ſign. conſi. x. futurum tempus. } Barb. conſi. xj. illud afferam, col. viij. lib. ij.

156 *Qui teneant contrarium.*

¶ Sed contrarium etiam voluit gl. in d. c. ſi diligẽti, in verbo, cauſam perdant, in prin. Imo. & Hoſt. in eo. verbo. Io. And. col. 4. Imo. col. 2. vbi ſupra, & Pan. col. 8. poſt alios ſequentes eam gl. & Maria. col. 9. verſi. circa quartam prin. quæſtionem, ext. de foro compet. Archid. in d. ca. inolita, xj. q. j. { Alber. in l. lex vectigali. ff. de pigno. } Bar. in l. j. §. ſed & cõſtitutio, circa mediũ. ff. de calum. Bal. in l. j. §. ſi pecunia. ff. depo. Card. Flor. cõſi. lxxij. dominus abbas ſancti Benedicti, in j. dubio. & d. cõſi. cxxviij. in fi. Pau. Caſt. cõſi. lxxxiiij. quæſtio iſta vertitur, col. vlt. lib. ij. Rom. cõſi. ccxij. quo ad primum, in vlt. dubio. Domi. d. conſi. xxiij. poſt mediũ. Pau. Caſt. conſi. 84. quæſtio iſta vertitur, col. vlt. lib. ij. Aegidius Bellamera, d. conſi. ix. vbi ſuprà. Ioã. Ana. conſi. xxxij. vltra alia dubia. & Card. Alex. in d. c. inolita, col. 2. verſi. in gl. ibi, verius. & facit tex. in d. c. cum ſecundum, ibi, eo ipſo ſuarũ rerum dominium perdant, de hæret. lib. vj. Et mihi hoc placet, vt diximus in præcedenti fal.

157 *Reuertatur, latæ ſentẽtiæ.*

¶ Quinquageſimoprimo fallit, in verbo, reuertatur, quod & ipſum habet vim latæ ſententiæ, ſecundum gloſ. in hac l. noſtra, quæ interpretatur hoc verbum reuertatur, ſcilicet ipſo iure. Sed de hoc iam ſatis ſuperque diximus ſuprà in prin. huius gloſ. & paulopoſt in verſi. quinto, incip. ſed quod ad priores, & ſeq.

158 *Redeat, candẽ vim habet.*

¶ Quinquageſimoſecundo fallit, in verbo, redeat, quod eſt eiuſdem ſignificationis. Nam & quòd habeat vim latæ ſententiæ, non obſcurè videtur voluiſſe Ange. d. conſi. cccl xxj. multa conſidero, col. vlti. ſcribens tex. in l. imperialem. §. præterea ſi quis infeudatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. loqui per verbum latæ ſententiæ, dum vaſallum priuat feudo, quia per annum & diem nõ petiit inueſtituram à domino. Is enim tex. hoc verbo redeat, vtitur in hæc verba, feudũ ad dominum redeat. Ex quo facilè liquet Ang. velle hoc verbum eſſe latæ ſententiæ.

159 *Et eſt uerbũ directum.*

¶ Et pro eo eſt tex. probans id verbum eſſe directum, in l. ſi duobus. ff. de teſta. mili. & ita per eum tex. voluit { Bal. ibi, & } Domi. in c. ſi pater, in prin. col. 4. verſi. gloſ. in verbo filiæ, { & ibi quoque Arnaldus à Soleno in repe. col. 4. } de teſta. lib. vj. Et facit etiam text. in l. Seio, ibi, proprietas ad eã rediret, iunctis illis verbis ſequent. ſoluta priore donatione. ff. de dona. cauſ. mort. { & in l. lex vectigali, ff. de pign. vbi & id Saly. no. } & in c. ex parte, extra de feud. Nam primùm is tex. us verbis vtitur, & ad te feudum ipſius redire. quæ quidem verba eſſe directa, & latæ ſententiæ, declarãt alia verba ſequentia, quæ ſunt huiuſmodi: In primo ergo caſu feudum libere concedas.

160 *Vel potius commune.*

¶ Verùm crebriori noſtratium doct. calculo eſt etiam obliquum, proindeque commune, vt per Bar. in l. Centurio, col. vlt. verſi. quartò dubitatur. { & ibi etiam Franc. Aret. col. vlti. } ff. de vulg. & pupil. ſubſti. Bal. { in d. l. ſi duobus, per illum tex. ff. de teſta. milit. & } in l. vlt. C. de ſacroſ. eccle. & in d. c. ſi pater, & ibi quoque Phil. Fran. col. 31. verſi. ſeptimò, de teſta. lib. vj. Et Imo. in c. Raynutius, char. pen. verſi. tractat etiam quintò. & ibi etiam D. Guil. Bened. in repe. in verbo eidem impuberi ſuccederent, extra de teſta. & Ang. in l. precibus, col. pen. & ibi etiam Corne. col. 17. verſi. verba autem communia. C. de impub. & ali. ſubſti. & eſt optimus tex. in l. vlt. ff. de vſufru. ear. rer. quæ vſu conſum. & vide Bal. in l. ij. C. de donat. quæ ſub mod. & tex. in c. quòd à te, in fi. extra de cler. non reſid. cùm dicitur via recta redire.

161 *Verbum careat, eſt latæ ſententiæ.*

¶ Quinquageſimotertio fallit in futuro verbi careo, quod eſt item latæ ſententiæ, vt prodit gl. in l. prouidendũ, in verbo, foro, quam ſequuntur Ang. qui dicit ſing. & Rapha. Fulg. ibi. C. de poſtu. & alia glo. in l. j. in verbo, carebit. ff. ad leg. Iul. de vi priua. cùm dicit ſemper, ſupple, hac lege damnatus, quam & ad hoc reputat ſing. Fran. Aret. in d. c. ſi diligenti, col. 3. extra de foro cõpe. & gl. in c. nihil, in verbo, poteſtate, quam etiam ſequuntur Inn. Io. And. & Panor. col. 4. expreſsim expendens verbum careat, extra de elect. & gl. in c. quiſquis, in verbo, fiat, extrà, eo. tit. dum allegat c. ne pro defectu, in verbo, careant ea vice, cod. quoque tit. & gloſ. loquens in infinitiuo carere, quod quãtum ad hanc rem pertinet, eãdem vim habet vt futurum, vt poſtea dicemus, in c. nouit, in fi. extrà de his quæ fiunt à prælat. quam ibi ſequuntur Gofr. & Ioan. Andr. Signo. cõſi. cxxxij. factũ ſic ſe habet, in iiij. dubio. Bal. in authen. habita, col. 5. verſic. ſequitur in tex. dignitate careant. C. ne fil. pro patr. & in c. j. §. denique, ſuper verbo, contemnere videtur, tit. quæ fuit pri. cauſ. bene. amit. Ang. & Raph. Co. in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. poſſ. idem Ang. in l. in criminali, ad fin. C. de iuriſdi. om. iudi. & in l. ſi quis in tãtam, col. vlt. C. vnde vi. & in l. j. in prin. C. de pœna iudi. qui mal. iu. & in §. vlt. in fi. in authen. de litigio. & d. conſi. cccl xxj. col. vlti. { Pet. Anch. inter conſi. } Cald. titu. de verb. ſigni. conſi. x. incip. futurum tempus inducit { & iterum } tit. de feud. conſi. vj. { an ex iniuria. } Panor. in d. c. nihil, col. 3. per illum tex. cum gl. in verbo, poteſtatis, de elect. & in c. quod ſuper, in iij. not. extra de fide inſtru. vbi etiam loquitur in infinitiuo. Aegidius Bellamer. d. cõſi. ix. col. 9. verſi. ad primã igitur rationem, & col. ſeq. verſi. item non obſtat quod dicit. Alex. in addi. Bar. in l. iubemus nulli. §. ſanè ſi hoc, col. pen. C. de ſacroſ. eccl. Barb. in c. ex tenore, & ibi Feli. col. 9. verſi. conſidera tertiò. & Phil. Deci. de reſcrip. idem Barb. in c. ſi ſacerdos, col. 10. extra de offic. ordi. & in d. c. ſi diligenti, col. 33. extrà de foro compet. & in cle. j. col. 13. verſic. not. de clauſula, de elect. vbi dicit glo. in d. l. prouidendum, ſing. & in repe. c. teſtimonium, col. 3. extrà de teſtib. vbi &

illam

illam quoque gl.dicit singu.& consi.xj.illud adferam in medium,col.8.& iterum xiij. post versi. capio aliam dubitationem, lib.ij.vbi ad hoc allegat quædam iura.Corn.consi.ccxlvj.videtur in hac,post principium,lib.iij.consi.xl.viso processu,col.4.versi.& propterea,lib.iiij.Phil. Franc.in c. dispendia,col.vlti.de rescrip.lib.vj.Cardi.Alex.in §.callidis,col.2.titu.de prohib.feud.ali.per Fed. Feli.in d.c.Rodulphus,col.2.vers.careat viribus.& Ant.Corse.in suis sing.in verbo,careo,& iterum in verbo,penitus. { Do.Cos.Gui.in pragma.sanct.titu.de electio.§.quòd si aliter, in verbo, reddantur. }

162 ¶Quibus mirum in modum conuenit quod scribunt Paul.Liaz.& Card.Flor.in cle.in plerisque, post prin.de elect.quod verbum carere,inducit priuationem.Et fortius quod asserit Domi.in c.j. versi.& cum Parisiense,ad fin.de cleri.cõiug.lib.vj.quod huiusmodi verbum,careat, denotat totalem priuationem,per no.per gl.in d.cle.in plerisque.nam si totalis sit priuatio,necesse est & priuationem ipso iure induci:quia qui totum dicit,nihil excludit, vt latè diximus suprà in præcedenti gl.in prin.Et facit etiam tex.in d.c.quisquis,extrà de elect.ibi, electionis commodo careat, iunctis iis quæ postea scribuntur in vers.qui verò,in prin.atque etiam tex.in d.c.ne pro defectu, eo.tit.cùm dicitur, eligendi potestate careant ea vice.& continuò sequitur,ac ipsa eligendi potestas ad eũ qui proximo præesse dignoscitur, deuoluatur. quibus verbis posterioribus apertè declarantur priora illa verba,eligendi potestate careant,esse latæ sententiæ.

Confirmatio præcedentiũ.

163 ¶Sunt tamen qui negant hoc verbo latam sententiam significari,& in his Host.in d.c.nouit.dum tenet contra gl.ibi,& ibi etiam in fin.Panor.sibi contrarius,dum eam gl.sequitur,nõ quidem ob verbum carere,sed ob verbum decernimus,quod est præsentis temporis, & idem Host.in c.vlti. & ibi quoque Bal.sibi contrarius,col.2.de rescrip.exponentes tex.ibi,careant omnimodo,scilicet per sententiam.idem Bal.in c.quantò,in prin.extr.de transla. epi.vbi loquitur de infinitiuo carere,& in c.j.§.denique,col.2. versic.sed an ipso iure,tit. quæ fuit pri.cauf.ben.amit.vbi loquitur in participio cariturus.& consi.ix.factum est tale,col.3.versi.sed hoc est aduertendum,lib.1.Domi.in d.c.dispendia,in prin.in iij.& iiij.no.de elect.lib.vj.per illum tex.qui ad verbum careat,addit, nec processus valeat.Aluarot. qui & ipse loquitur in illo participio,in d.c.j.col.j.tit.quæ fuit pri.cauf. bene.amit.Rom.qui & ipse de eodem participio loquitur,consi.ccxij.quo ad primum,ad fi.Ioan. Ray.in §.præterea si quis in xix.q.titu.de prohi.feu.ali.per Fede.Matheſa.d.not.cxij. Card.Alex. sibi contrarius,in c.si quis episcopus.vij.q.j.& Ias.in d.l.rem quæ nobis,col.pen.ff.de acq. possess. Hiero.Cagno.in repe.l.si quis maior,char.lxij. nu.147. C.de transact. { Iacob.à sancto Georg.in tracta.feud.in verbo,qui quidem inuestiti,col.2.versi.ad idem adducitur. }

Qui tenuerint contrarium.

164 ¶Et pro hac op.facit tex.in l.& si legibus,ibi,careat penitus impetratis.C.si cont. ius vel vtilitatẽ pub.& in c.sedes,extr.de rescr.vbi est similis tex.& in c.super literis,ibi prorsus carere omni commodo.& iterũ ibi,carere debeat penitus,eo.tit.& in c.ex ratione, quod est ij.in fi.de æta.& qualit. ibi,omnino viribus carere.& in c.proposuit.ext.de fil. presby.vbi est similis tex.& in c.ad dissoluendum,in fi.extr.de despon.impu.& in c.pen.ad fi.de rescri.lib.vj.& in c.j.de postul.prælat.eo. lib.vj.ibi,viribus omnino carere.& similis tex.in c.vbi periculum,versi.& ius,de ele.eo.lib.& in c. licèt canon,versi.decernentes,& rursus in c.vlt.eo.tit.& lib.& in c.ij.in fi.de renun.eo.lib.& in c. ij.versi.contractus,de reb.eccl.non ali.eo.lib.& in c.j.iuncta glo.de vit.& honesta.cleri.cùm dicitur,ipso iure careãt.eo.lib.vj.Nam in illis iuribus frustra dictiones penitus,prorsus, omnino,ipso iure,adiectæ fuissent,si id verbum per se habuisset vim latæ sententiæ.

De eadem re.

165 ¶Sed iam satis suprà diximus hos & similes tex.parum vrgere.Sed & ad tex.in d.c.pen.de rescri. lib.vj.illud præterea dici potest, quòd dictio omnino, illic non fuit adiecta,vt latam sententiam significaret,sed vt intelligeretur impetrantem carere impetratis omnino, id est, vt interpretatur glo.ibi,vt nec præbenda illa,nec sequens,nec etiã canonicatus ei debeatur vi illius impetrationis. Ideo nihil huc pertinet.

Solutio contrarii.

166 ¶Proinde videri potest sequendam esse priorem sententiam,quæ frequentioribus & munitioribus calculis adiuuatur.Quanquam illud verum est,quòd secundum subiectam materiam huiusmodi verbum potest esse ferendæ sententiæ, secundum ea quæ latè diximus supra in ij.fal.præteriti temporis.& alibi sæpe,& expressè in hoc verbo voluit Feli.tum in d.c.ex tenore, de rescri. tum in d.c.Rodulphus,eo.tit.Verùm pro posteriore sententia videtur esse tex.in c.vlt.extr.eod. tit.cùm dicitur,literarum commodo careant,iuncto c.dispendia.eo.titu.lib.vj.quod in hoc videtur ampliare d.c.vlti.ibi memoratum, vt ipso iure impetrans careat commodo literarum, proindeque non valeat sententia, vel processus super his factus,vt apertè declaratur in d.c. dispendia, & ibi per glos.in verbo,ampliantes,& iterum in verbo,processus,& omnes do.quasi scilicet per illud c.vlt.non induceretur nullitas ipso iure sine ea ampliatione.

Quænam sententia sit sequenda.

167 ¶Quinquagesimoquartò fallit,in verbo,spolietur;quod quia sonat in merum factũ, & iuris executionem,vt videre est,significat ac declarat latam iam esse sententiam, secundum Host. in c.ex tuæ,col.4.in verbo,spoliari, { & ibi quoque Io.And.col.j. in eodem verbo,& Panor. in vj.not. } extra de cleri.nõ resid.Ant.qui id dicit ex facto respõdisse,& Imo.in c.vlt.ext.de postul. eundem Ant.in c.quod in dubiis,in ij.no.iuncto tex.in verbo,spoliandi,extr.de renun.& in c.cũ bonæ,in v.no.iũctis vltimis verbis illius c.quæ hæc sunt,beneficiis nõ differat spoliare,ext.de æta.& qual. & ibi apertiùs Collect.in fin.cùm dicit,ipso iure sunt priuati.Ideo non requiritur sententia, sed

Verbum spolietur, latam sententiam declarat.

BIU Cujas

ſpoliatio.& idem Ant.conſi.xxij.viſis punctis & quæſitis,col.j.Panor.poſt Cald.in c.cùm clerici, col.j.ext.de pact.& in c.ex parte,le ij.in iij.not.ext.de cleri.non reſi.Card.Flor.in c.perpendimus, col.47.verſi.ego dico meliùs,extrà de ſen.excom.Barb.in c.ij.& ibi Feli.col.j.& ij.ext.de reſcr.idē Barb. { in c.cum olim,col.vlt.extrà de rer.permu. vbi reſpondet ad text.eius c.qui videbatur aduerſari huic ſententiæ.& } conſi.xj.illud afferā,col.9.lib.2.& ipſe Fely.in ca.inſinuatum,poſt prin. ext.de ſimo.Phil.Dec.in c.j.in ij.lect.col.5.verſi.& notādum,ext.de iudi. & nouiſsimè Rebuf.noſter in repe.c.poſtulaſtis , nu.250.extr.de æta.& qual.& ante omnes videtur voluiſſe glo.in c.de multa,in verbo,contenderit,iuncto tex.in verbo,ſpolietur,ext.de præb.& ante hanc gl.in l.quoties,quæ eſt pen.in verbo,ſpolientur.C.de dignit.lib.xij.niſi dicas eam non inniti hoc verbo,ſed ſequentibus aliis.

168 De eadem re. ¶Quam ſententiam adiuuat quod ſcribit Oldr.ille qui ſuo tempore pater legum eſt appellatus, teſte Pau.Caſtr.in l.is poteſt.ff.de acquir.hære.Old.inquam conſi.cxcv.articuli domini Arnoldi, col.2.verſi.ad primum reſpondetur,ſcilicet in d.c.ex tuæ,de cleric. non reſid.nō eſſe neceſſariam citationem,nec alium ordinem iuris,propter verbum ſpoliare illic poſitum , & ſequitur Panor.in repe.§.quia verò.c.extirpandæ,col.9.verſi.& licèt hoc dictum,extrà de præb.& Feli.in d.c.ij.col. 2.de reſcri. { Et facit etiam tex.in l.ij.ff.de bonis damnatorum.cuius hæc verba ſunt,non vt quis in carcerem ductus eſt ſpoliari eum oportet,ſed poſt condemnationem.}

169 Quibus contrarium placuerit. ¶Quanquam Inn.quem & ipſum patrem Canonum vocat Ro.in repe.l.ſi verò.§.de viro,in liiij fal.ff.ſolu.mat.& dominum Canonum,Ioan.Fab.in §.fideiuſſores,col.2.Inſtitu. de fideiuſ.Innoigitur in d.c.de multa,in eo verbo,contenderit.& ibi quoque Hoſt.ſibi contrarius,in verbo,alio,. dicunt expreſsim hoc verbum ſpolietur intelligi per ſententiam.In qua etiam op.fuit Zenze.loquens in caſu d.c.de multa , in extrauag.execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo, ipſo iure priuati.Pet.Iac.tit.de cauſ.ex quibus do.amit.prop.in xiij.diſt.feud.poſt prin.illius di.& Ioā. And.in c.clerici,in verbo,incurrant,ext.de cleric.excom.mini.dum allegat.c.fraternitati,eo.tit.quod vtitur eo verbo.& idem Ioan.And.in c.illud,in verbo,infligendam, eo.titu.dum allegat illud idem c.ad probandum,in eo caſu requiri ſententiam.& Mar. Laud.& Cardi.& Alex.in c.j. ille quidem in §.illud tamen,hic in §.item qui domino,vterque poſt prin.titu.quæ ſit pri.cauſ.benefi.amit.& idem Card.Alex.in c.presbyter,col.vlt.j. q.j.

170 Comprobatio eiuſdem. ¶Et pro hac poſteriore op.Felin.in d.c.ij.col.2.ext.de reſcript.multa allegat,ſcilicet c.poſtulaſti,in verbo,ſpolietur,ext.de cler.excom.mini.iuncto d.c.clerici,eo.tit.ibi,non perdit ipſo iure.& c.vergentis,in verbo,ſpoliari,de hære.lib.vj.iuncto c.cùm ſecundum,eo.titu.vbi etiam requiritur ſententia.& d.c.quod in dubiis,de renun.iuncto dicto Inno.ibi exponentis,ſpoliandi,per ſententiā. quod & facit Hoſt.ibi.verùm vnum locum omittit Feli.qui clariùs quàm nullus alius id probat, videlicet in c.cùm olim,in fi.extra de rerum permut.cùm ſcribitur,& illum archidiaconatu curamus ſpoliare,ſuper hoc diffinitiuam contra eum ſententiam proferentes. Tandem autem con-

Solutio contrarii. cludit ipſe Feli.vbi ſupra,vt ad eum redeamus,hoc verbū ſuapte natura habere vim latæ ſententiæ,ſed interdum ob ſubiectum argumentum vim illam perdere, { quod & idem nuncupatim facit in d.c.inſinuatum , col.j.de ſimon. { vt etiam in ſimili diximus in præcedenti fal.& alibi ſæpe in hac eadem gl.

171 Verba amoueatis, & remoueatis, ſunt latæ ſententiæ. ¶Quinquageſimoquintò fallit in verbis, amoueatis,& remoueatis:quæ etiā ſunt latæ ſententiæ, vt de primo voluit Barb.in d.c.ij.de reſcr.& d.conſi.xj.col.9.lib.ij.De ſecundo idem Barb. conſi. lxx.vbi Chriſtus,col.18.verſi.& eſt accuratè,lib.iiij.in id vbique allegās quod voluit Ant.de verbo ſpoliare,vt diximus in præcedenti fal.tanquam hæc verba amoueatis,ſiue remoueatis,& ſpolietis,ſint eiuſdem ſignificationis & naturæ.Quod & hinc confirmatur,quòd dicit Oldr.d.conſi. cxcv.hoc verbū amouendi eſſe eius naturæ,vt ordo quoque iuris non requiratur, ſicut & verbū ſpoliandi,per no.in d.c.ex tuæ,de cleric.nō reſid. Et hoc quidem probatur authoritate c.propter ſterilitatē.verſi.verū.extrà de loca.quod quidē vtitur eo verbo amouēdi, vt ſcilicet colonus amoueri poſsit ſi nō ſoluat,vel ſi peruersè cōuerſetur,& aliis quibuſdam caſibus , de quibus etiā in l. æde.C.eo.tit.Et illum quidē tex.ita intelligunt Inn.& Io.And.vterq; in verbo,nō ſoluiſſet,& ibi etiā Collect.col.2.verſi.ſed nūquid malè.vt ſcilicet dominus eū poſsit propria authoritate amouere.quod & ſcribit Bar.in l.creditores,col.pen.verſi.quintò quod colonum.C.de pign.& Alex. conſi.cvj.magnifice prætor,col.2.verſi.circa primum,& iterum col.6.verſi. præterea magis communis,lib.iij.& Phil.Dec.in auth.qui rem,col.3.verſi.circa ſecundam concluſionem.C.de ſacroſ. eccleſ.Ex hoc planè ſignificantes hoc verbum amouendi,non requirere ſententiam.

172 De eadem re. ¶Sed tu tamen de hoc,an ſcilicet hæc verba amouendi & remouendi: eam vim habeant,vide & ſolertiùs expende tex.in ca.Titius,ibi,omnimodo remouebitur,tit.ſi de feud.controuerſ.ſit inter domin.& agnat.& in c.cum in cunctis,verſi.inferiora,ibi,ab iſto remoueantur,officio, iunctis no. per Inn.in dicto verbo,remoueantur,& aliis,extrà de electio.ex quibus facilè intelligi poteſt illud verbum illic non eſſe latæ ſententiæ.quod & optimè probatur ex cap.licèt canon,eod.titu.lib.vj. quod quidem cap.mentionem facit de d.cap.cùm in cunctis.& eadem quæ ſuprà diximus, ex eo reſumit,& deinde ad ea iuris executione ſupplenda,vt ſubdit,collationem,de qua ibi, eſſe nullā ipſo iure ſtatuit.Et quo patet quòd per primum nō inducebatur canon latæ ſentētiæ. Et ita eum tex.intelligunt gl.& doct.Vide inquā tex.in c.per inquiſitionē,in fi.ibi,penitus amouentes,eo.tit.

vbi

BIU Cujas

vbi primum notanda est dictio penitus,& deinde quod ibi scribit Innoc.in fi.dum ad illud verbum addit,illo tamen citato,&c.Et tex.in c.vlt.in fi.cùm dicit penitus amouẽdum,in fi.extra de æta.& quali.& in c. singulis.versi.ordinẽtur,ext.de stat.mon.vbi est similis tex.& in c.præsentiũ, in fin.ibi,studeas penitus amouere,ext.de fil.presb.& in c.vlti.extrà eo.cùm dicitur,prorsus amotis.Super quo verbo Inno.Hosti.& Io.And.addunt, etiam sine ordine iudiciario,si sit notorium, &c.& tex.in c.cùm I.& A.ibi,per sententiam remouerunt,extrà de re iudi.& in ca.ad petitionẽ, in illis verbis,per sententiam amouentes, extrà de accu.& in capi.qualiter & quando debeat,ibi, amoueatur omnino,extrà eo.tit.& in c.ea quæ,quod est vlt.ibi,amoueantur absq; iudiciorũ strepitu,extrà de stat.mon.& in ca.j.de capel.mona.lib.vj.cùm dicitur,ab eisdem nequeunt nisi per episcopos,& ex causa rationabili amoueri.Vide præterea Host.& Ioã.And.de verbo remouendi, loquentes in d.c.ex tuæ,in verbo,spoliari,extrà de cleric.non resid. & Panor.in c. querelam,col. 3. & ibi Barb.in addit.extrà de iureiur.& latissimè Felin.& Phil.Dec.in d.c.ij.col.j.& ij. { extr.de rescrip.& eundem Fel.in c.fcisitatus,col.2.versi.secundò inducit,eo.tit. }

173 ¶Illud autem certum est,verbum deponatur,cuius eadem propè est significatio,esse ferẽdæ sententiæ,testibus Host.& Io.And.in c.vlti.in verbo,percussus,extra de baptis.Ad quod facit tex.in c.ij.extrà,de confes.cùm dicitur,ipsum per sententiam diffinitiuam duximus ab omni beneficio deponendum. { Quamuis & in contrariam sententiam is tex.adduci posset, quasi per illud verbum deponendum,non intellectum fuisset per sententiam,nisi id expressum fuisset. }

Verbum deponatur, est ferendæ sententiæ.

174 ¶Quinquagesimosextò fallit in verbo expellatur, quod etiam denotat latam sententiam. sonat enim in factum,non in ius,& sic innuit quòd nõ est necessaria sententia priuationis, sed sufficit expulsio facti.Ita enim respondit Panor.consi.lxvij.in causa quæ vertitur,col.2.in prin. lib.ij. vbi ex hoc asserit emphyteutam ob cessationem solutionis in casu c.potuit,extr.de locat. cadere emphyteusi ipso iure,propter id verbum ibi positum.Quod & probatur ex eo quod diximus suprà in versi.abhinc iij.vbi locuti sumus de casibus l.æde.C.eo.tit.nam & ea l.vtitur hoc verbo expellendi,& vt diximus,intelligitur propria authoritate.Quin & Bart.in d.l.creditores.C.de pign.ad id dicendum mouetur authoritate d.l.æde,sentiens euidenter hoc verbum quo ea vtitur,nõ requirere sententiã.Quid quòd gl.in d.c.potuit,quod vt diximus,vtitur hoc verbo, super eo ipso verbo,in princ.etiam asserit dominum propria authoritate id posse facere per tex.ibi,& in l.ij.C. de iure emphyt.quæ & ipsa per verbum repellendi, quod idem est,loquitur : quo etiam in loco Accursius in verbo,repellere,in eadem est sententia,vt dominus id posit per se,eius l.authoritate.& eas gl.sequuntur cõmuniter doc.in vtroque loco, adferũtque recẽtiores in posteriore loco concord.vt inibi videre poteris.Quibus adde {Corn.consi.ccxxxvij.in hac consultatione,col.2. versi.propter canonem,lib.1. } Cepol.consi.causarum ciuilium xxv.ex quæstione prædicta,col.2. vbi etiam huic verbo innititur.

Expellatur, latam sententiam denotat.

175 ¶Verùm Feli.in d.c.Rodulphus,col.23.versi.considera, extrà de reseri.dicit quòd id verbum expellendi adeo significat & requirit exercitium & ministerium hominis,vt si etiam ei iũgatur dictio omnino,aut penitus,aut aliæ similes quæ sunt latæ sententiæ,tamen in hoc vim suam amittunt propter huiusmodi verbum expellendi,sed tantùm accendunt & accelerant vim executionis:de quo diximus suprà in xxvij.fal.vbi de dictione mox tractauimus.Sed & quòd verbum repellendi,quod idem est,vt diximus,sit ferendæ sententiæ in futuro,voluit Bartholo.à Scar.inter consi.Alber.Bruni cõsi.cxiij.eodemque vlt.venerabilis domine,circa medium,& ante illũ Zenz. in extrauag.execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo,ipso iure,de præben.Idemque de verbo,arceatur,quod non admodum distat à significatione illius,voluit gl.in c.cùm infirmitas, in verbo, arceatur,& ibi Inn.Host.Io.And.& Panor.extra de pœnit.& remis.Hosti.& Io. And.in c.omnis, in eodem verbo,eo.titu.Et de verbo excludatur,quod & propemodũ idem significat,probat tex. in c.apostolicæ,extra de donatio.cùm dicitur,nisi præscriptione vel alia exceptione legitima actio huiusmodi excludatur.

Repellẽdi uerbum est ferendæ sententiæ. Et uerbũ, arceatur.

Et excludatur, similiter.

176 ¶Quinquagesimoseptimò fallit etiam in verbo,priuetur,quod item significat latam sententiam, cùm ex sua ipsius natura sit priuatiuum,secundum Gofr.Host.Io.And.& Panor.in c.j.extrà , ne prælat.vic.suas.Host.in c.licèt,in verbo,priueris,extrà de voto.Collect.in c.propterea,col.j.vers. quid si lex,extrà de verb.signi.Barb.in d.c.ij.de rescr.vbi ad hoc allegat tex.Bar.& Bal.in l.si quis maior.C.de transact.sed is longè fallitur : ille enim text. loquitur in præterito tempore priuatis: ideoq; ipse Bar. & Bal.post gl.ibi ob id dicunt esse latæ sententiæ,quasi sentiant secus fuisse si in futuro loqueretur. Quin Fely.in d.c.Rodulphus,vbi suprà in præced.fal.idẽ dicit de hoc verbo, quod & ibi ex eo diximus de dicto verbo,expellatur.

An uerbũ priuetur, sit latæ sententiæ.

177 ¶Et quòd id verbum,priuetur,in futuro sit ferendæ sentẽtiæ tantùm, voluere gl.& alij in l.iubemus nulli.§.œconomus,in verbo,priuetur.C.de sacrosc.eccl.& gl.in c.cum tu,in verbo, priuãdos, extra de vsur.& gl.& Inn.in ca.quia propter,in verbo,priuetur,& ibi quoq; Panor. extra de elect. gl.Inn.& Host.c.præterea quia in tantũ,extrà,de iure patro.gl.in c.cupientes.§. si verò in discordia,in verbo,priuentur,& iterum in §.vel si personas,in eodem verbo.& Domi.in vtroque loco, de elect.lib.vj.Host.& Io.And.in d.c.ex tuæ,in verbo,spoliari,de cleri.non residen. idem Host.in d.c.de multa,col.j.in verbo,priuaretur,extrà de præben. Pet.Iacob.in titu.de actio.in rem pro re feud.contra empt.col.4.& in titu.de condictio.ex lege non scripta,col.j.& tit.de caus.ex qui.deb.

Verbum priuetur, ferendæ sententiæ tantùm.

BIU Cujas

amit.prop.in xiij.dist.feud.post princ.illius dist.Panorm.in ca.quia omnibus,col.2. versicu. extrà glos.extrà,de vsur.& in d.cap.ex parte,le ij. in iij.not.extrà de cleric.non resid.& in cap. clericis, in j.not.extra ne cleric.vel monach. { Ioan.Rayn.in §.pœna,& iterum in §.insuper, col.5.in paruis,versicu.quæro hîc habes,tit.de prohib.feu.ali.per Fede.& Ioan.Ana.post Cardin.Flor. } in c. inquisitionis,col.j.versic.vtrum autem homicida, { & ibi quoque Fely.col.item j. } ext.de accus. & ipse Fely.in d.c.ij.col.2.in fi.ext.de rescri.Et facit tex.in auth.sancimus.C.de episc.& cler.cùm dicitur,extunc priuetur.& in §.j.ibi, omnino priuari,in auth.de non eligen.secun.nub. Nam hæ dictiones extunc,& omnino,sunt latæ sententiæ,vt suprà diximus, quæ frustra adiicerentur, si verbum priuetur,esset etiam latæ sententiæ. quanquam hæc ratio non admodum vrget, vt suprà sæpius diximus.Sed vide bonum tex.in c.quanquam,de elect.lib.vj.

178 *Verbũ, adiiciatur, latam sentẽtiã & facti executionem respicit.*

¶Quinquagesimooctauò fallit in verbo abiiciatur, quod etiam latam sententiam & facti executionem respicit,secundum Ant.in c.ad audientiam.le ij.extrà de rescrip.& Cald.consi.vj. in rub. de verb.signi.Panor.in c.cum in cunctis.§.clerici,col.4.extrà,de elect.& Cardi.Alex.in c.in nomine domini,col.4.versi.not.ex tex.ibi,à liminibus.xxiij.distinct. Sed tu tamen de hoc potes dicere,quod de verbo expellatur diximus,nihil enim video interesse inter ea, quantũ ad id de quo tractamus, pertinet.

179 *Quænã dicãtur uerba executiua.*

¶Quinquagesimononò fallit generalius in quibuscũque verbis executiuis,vt nostri appellant,id est denotantibus executionem actus, & quæ sua natura habent vim priuatiuam, siue annexam secum priuationem,quæ prolata etiam in futuro tempore sunt latæ sententiæ, vt dicit Ang.in §. vlt.in fi.in auth.de litigio.& consi.cccIxxj.multum considero,col.vlt.Card.de verb.sign.consi.x. futurum tempus inducit.& inter ipsius consi.Pet.Anc.tit.de feud.consi.vj. an ex incuria & negligentia,ad fi.& Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.7.versi.secundo verò casu,ext.de consti.Ant.in d. c.ad audientiam.le ij.col.j.extrà,de rescr.& in c.vlt.col.2.versi.quartò ad declarationem, extrà,de postul.& cõsi.xxij.visis punctis,col.j.Raph.in l.prouidendũ.C.de postul.Panor.in c.clericis,ad fi. extrà,ne cleri.vel mona.Maria.qui loquitur de vulgari vocabulo Italorũ extrascinetur. cõsi.xxij. Omnipotens,&c.sequendo ordinẽ,col.3.versi.quartò hoc probatur,vbi in id multa allegat.Barb. Fely.& Franc.Ripa.in c.ij.extrà, de rescrip.idem Barb.in c.si sacerdos,col.10.extrà,de offi.ordi.& consi.xj.illud afferam,col.8.lib.ij.Card.Alexan.in §.callidis,col.2.tit.de prohib.feud.ali. per Fede. Iason,qui Calde.tantùm allegat,& hanc illius doctrinam dicit no.in l.rem quæ nobis,col.pen.ff. de acqui.poss.quem tamen vide.Quid autem de verbo auferatur, videbis ex glo.in §.si quis autem,in verbo,auferri,& ibi Ang.qui contradicit gl.in authen.de hæred.& falcid.

180 *Verbum, sit, est canon latæ sententiæ.*

¶Sexagesimò fallit in verbo,sit,quod etiam est canon latæ sentẽtiæ.vt si dicatur,sit infamis, anathema sit,vt voluit gl.in l.amissione.§.qui deficiunt,in verbo,relegati,in fi.ff.de capi. minu.& in c.si quis ex clericis,& ibi etiam Inn.& expressiùs Imo.ext.de vit.& hone. cleri.& gl.in c.licèt canon,in verbo,priuatus,de elect.lib.vj.& in c.ij.in verbo,innodetur,in fi.de hæret.eod.lib.vj.& in c.si quis xxiij.dist.Bal.in l.j.col.j.ibi,infamis,& ibi quoq; Phil.Dec.col.3.in 5.no.C.de secun. nup. & idem Bal.in l.si qua mulier,per illum tex.in verbo,sit infamis.C.ad Tertu. Card.Flo.in cle.j.in prin.colum.vlt.in iij.q.de excess.præla.Panor.in c.quisquis,colum.2.ext.de elect.& in c.clericis,ad fi.extr.ne cleri.vel mona.& in c.ij.ante fi.ext.de for.comp.& in c.si diligenti,col.6.versi. super gl. in verbo,perdãt,& ibi Barb.in addit.illius,eo.tit.& idẽ Barb.cõsi.lxiiij.scribitur Exodi,col.3.modò ita est,lib.iiij. { & Fran. Aret.in l.si is qui,col.2.versic.tu autem aduerte.ff.de vulg.& pup.substit. } Corn.consi.ciiij.licèt in hac consultatione,col.2.versi.licèt ergo,lib.j.& Hippo.Marsi. consi.xciij. aperiat,col.2.versi.& facit etiam,lib.ij.& Iason consi.cxviij.videretur in præsenti, col.3. versic.secundò verbum sit,lib.iiij.

181 *Et directum.*

{ ¶Nam & id verbum est directum,vt dicit Bal.in l.j.ff.de hære.insti.& cõsi.cxcv.super eo quod quæritur,col.2.versi.præterea hic testator,lib.iiij.& inter eius cõs.Petrus Ast.consi.iij.factum tale est,quidam nomine Paulutius,col.2.lib.v.Sed & ipse Bal.consi.ccccxcj.visa petitione, col.j.lib.iij. dicit id verbũ esse substãtiale,atq; essentiale,& veritatem inducere.Et huc pertinet,quòd cùm in vulgata editione Gene.j.c.scribatur,fiat lux,& facta est lux,quẽ locum nostri in id trahunt,vt verbum fiat,sit etiã directũ,& latæ sententiæ,vt postea dicemus,nu.208.certè nonnulli ita eum locũ traducunt,Sit lux:& fuit lux.& inter cæteros Augustinus Iustinianus,vir literarum Hebriacarum peritissimus,ad calcem scholiorum, quæ in Psalterium edidit.Ex quo etiam potes intelligere, id verbum,sit,esse veluti subitaneum,ita vt nullam moram recipiat. }

182 *Qui contrariũ tenuerint.*

¶Sed contrarium tenet,qui vbiq; sibi est contrarius,Bal.in c.at si clerici,col.antepen.versi. vtrùm hæc oratio,extrà,de iudi.cùm scribit,his verbis,anathema sit,non declarari latam sententiã.& allegat Archi.in c.sollicitudo.lij.dist.& in c.quicunque.j.q.j.qui tamen nihil dicit in priori loco sed in posteriori scribit dictionem anathema, qua vtitur tex.in eo loco simpliciter, & sine verbo sit, non esse latæ sententiæ.ideo nihil etiam huc pertinet,nisi diceres verbum sit, esse illic intelligendum.Sed & idẽ quod Bal.tenet Ant.Flor.nõ minus theologia quàm iuris canonici peritia clarus, in j.parte suæ summæ,tit.xiiij.q.100.§.vj.col.j.cũ etiam dicit per illa verba,anathema sit, latã nõ esse sententiã,sed quãdam esse comminationem.Sed & quòd id verbũ non sit latæ sentẽtiæ,non obscurè sentiũt Imo.& Domi.in c.j.§.vlt.de elect.lib.vj.dum scribũt verba illius tex.priuatus sit, intelligi,ipso iure,quia secundũ Imo.verbũ priuatus,quod est præteriti tẽporis,facit, vt verbum, sit,assumat

BIU Cujas

sit,assumat eandem vim.Et secundum Domi.nõ id sit ex propria eorum verborum natura, sed quia ex aliis verbis illius constitutionis constat ea intelligi ipso iure. {Et facit in hãc partem tex. in l.ij.§.deinde ait prætor.ff.ne quid in loco public.dum exponit hæc verba sit,fiat.}

183 ¶In qua re Imo.Panor.& Fely.qui Bal.tantùm citat,illi quidem in d.c.ij.de foro compe. hic in d. c.Rodulphus,col.2.versi.sit excommunicatus,de rescrip.tradunt hoc verbum esse latæ sentẽtiæ ex propria vi ac natura, nisi ex subiecta materia aut ex aliis iuribus appareat esse ferendæ, non etiam latæ,quod generale est & perpetuum in cæteris omnibus, vt sæpius suprà diximus, præsertim verò in ij.fal.præteriti temporis,& in xviij.fal.huius futuri temporis,& alibi sæpe. *De eadem re.*

184 ¶Porrò illud hîc annotandum,quòd si verbum,sit,iungatur participio præteriti temporis, vt sit excommunicatus,sit priuatus,haud dubiè est canon latæ sententiæ,vt præter Imo.vbi suprà voluit gl.in d.l.in criminali,& ibi Bar.Bal.Ang.Pau.Cast.& alij.C.de iurisd.om.iud.Zenzel.in extra. execrabilis.§.qui verò deinceps,in verbo,ipso iure,de præben.Pau.Cast.in authen.hoc amplius, col.2.versi.in tex.ibi excluditur.C.de fideicom.& Cardi.Flor.consi.cxxviij.in quæstione, in fi.& expressissimè omniũ Matthes.no.cxv.hoc capite,nota quòd vbi lex imponit pœnã.& ita loquuntur multi ex iis quos suprà in priori parte adduximus,& faciunt quæ diximus suprà in xvj.fal. *Verbũ sit, si iungatur participio præteriti temporis, est canon latæ sententiæ.*

185 ¶Huius autem rei,ne id omittamus,est apertissima ratio, quoniã illud verbum sit,etiam in tempore futuro prolatum,si sit iunctũ participio præteriti temporis,assumit naturam illius præteriti, vt videre licet ex sentẽtia P.Nigidij vt antiquissimi,ita celeberrimi Grãmatici,quæ est huiusmodi in lib.24.cõmentariorum Grammaticorum,vt retulit Gellius lib.xvij.c.vij.Verbum esse,atq; erit, quando per se ponũtur, habẽt atque retinẽt tempus suũ:cùm verò præterito iungũtur,vim tẽporis sui amittũt,& in præteritũ cõtendunt,&c. Quæ Nigidij sentẽtia planè cõfirmatur ex eo quod scribit Iurisconsultus in l.verbum erit.ff.de verb.sign. Ex quibus patet,in d.c.j.§.vlt.de elect.lib.vj. cũ dicitur,ipso iure sit priuatus,& in cle.j.in fi.de rescr.cùm dicitur,sit irritus ipso iure,& in cle.ne in agro.§.cæterùm, de stat.mona.cùm dicitur: eo ipso sint priuati. & in aliis propè infinitis iuris canonici locis,frustra additum esse ipso iure,& eo ipso,cùm satis intelligeretur.nam irritus,habet significationem præteriti,vt ratus, { vt patet ex eo Terentij loco in Phormione: *Verbum sit, quando accipiat naturam præteriti temporis.*

Quod dictum,indictum est:quod modò erat ratum,irritum est. }

Et similiter priuatus,nisi dicas id ad maiorem certioremque expressionem factum fuisse, vt suprà sæpius diximus.Nam & Imo.in d.clem.j.de rescr.in ij.col.not. ex eo text.posse sumi ar.pro & contra,an verba,sit irritus,inducant nullitatem ipso iure,nécne. Sed de hoc verbo irritus, plura diximus suprà num.41. {Et ad illud quod dictum est ex Nigidij sententia,vide tex.in l.is qui.§. quod ait.ff.quod vi aut clam. }

186 ¶Sexagesimoprimò fallit in verbo,cadat,quod est etiam latæ sententiæ,ex sententia gl.in l.vlt.in verbo,cadat,& ibi Saly.col.pen.C.de iure emphy.& Bal.in l.ij.in addit.in iij.q.& ibi quoque Sal. in eadem q.eo.tit.per tex.in l.vlti.vbi & ipse Saly.not.C.loca.& gl.in auth.nullum creden.agri.ad fi.in verbo,cadent.& ibi Iac.Bel.& Bar.etiam in fi.Host.post Hugo.in c.si diligenti,in verbo,perdant,ext.de for.cõpe.And.Iser.in c.statuimus,tit.de stat.& consi.Io.Fab.in auth.statuimus.C. de epis.& cle. {Pet.Anch.inter consi.Io. } Cald.consi.x.inci.futurum tempus,tit.de verb.sig.& iterum consi.vj.an ex incuria,in fi.tit.de feu.Ant.consi.xxij.visis pũctis & quæsitis,col.j.Pan.in c.si diligenti,col.7.ext.de for.cõpe. { Alex.consi.vj.circa processum,col.pen.versic.hoc etiã latè, lib. iij. } Barb.consi.xj.illud afferam,col.8.lib.ij.Guid.Pap.consi.clxxiij.honesta mulier,col.2.Iason in l.rem quæ nobis,col.penul.ff.de acqui.poss.Cepol. Causarum ciuilium consi.xliij.in quæstione, col.2.versi.item illud statutum. { D.Cos.Guy.in prag.sanct.tit.de electio.§. quod si aliter in verbo,reuertantur. } *Verbum, cadat, est latæ sententiæ.*

187 ¶Contrarium tenet gl.in auth.habita.in verbo,cadat,& ibi Saly.sibi cõtrarius,col.pen.vers.quærit sequens gl.C. ne fili.pro pat.& gl.in auth.ad hæc,in verbo,cadat,in prin.C.de vsur.& in l.ij. §.quod si actor,in verbo,cadat.& ibi Bar.& Bal.sibi etiam contrarius.Pau.Cast.& Fran. Cur. senior.C.de iura.cal.& gl.in c.vlt.& ibi etiã Inn.Host.Io.And.Coll.& Pan.sibi item cõtrarius, col. 2.versi.quæro hîc dicitur,ext.eo.tit.Spec.tit.de loca.§.nũc aliqua,versi.47.Cy.in auth.qui semel, in v.q.& ibi Bar.ante fi.Bal.col.pe. {& Saly.etiã,col.pen.versi.quæro ab extrà. } & Ang.C. quo. & quan.iud.Signo.cõsi.cxxxj.factum sic se habet,anno domini,col.vlt.versi.venio ad quartam. {Ioã.Fab.in auth.ad hæc.C.de vsur. } Bar.in §.j.in auth.vt defunct. seu fune.eor.in princ.Bal.in auth.qui res,in fi.C.de sacr.eccle.Ang.in §.vlt.in fi.in auth.de litigio. {Salyc.in auth.minores, in xix.q.qui dare tut.pos. } Imo.in repe.c.vlt.col.17.versi.sed certè vbi statutum, ext.de præscri.vbi reddit rationem specialem, quare in d.l.vlti.C.de iure emphy.est latæ sententiæ contra naturãm propriam.Petr.Anc.sibi etiam contrarius,cõsi.lxiiij.motiua iudicis,circa mediũ.Domi.cõsi.xxiij. quia diffusè per patres meos,post medium.Rom.cõsi.cexij.quò ad primum.col. vlt.versi.quò ad tertium, in duobus locis.Matthes.d.no.cxij.Aluar.in d.§.statuimus,tit.de stat.& consue. Aegid. Bellam.cõsi.ix.factum est tale,cùm esset lis,col.9.versi.item non ob.quod dicit.Fra.Cre.no.vij.tu scis quòd verbum.& Fran.Rip.in c.sæpe, col.pen.ext.de restit.spol. {Corn.consi.clxvj.quatuor, col.3.versi.quamuis verbum cadat,lib.ij. *Qui contrarium teneant.*

188 ¶Quam sententiam confirmat text.in d.l.vltim. C. loca.in illis verbis, sine aliquo facto vel aliqua sententia cadant. Nam si id verbum per se fuisset latæ sententiæ,ad quid addita fuissent ea *De eadem re.*

BIU Cujas

verba,ſine aliquo facto,vel aliqua ſententia? Et tex.in d.authen.ad hæc.C.de vſur.ibi,ab actione cadat omnimodo.& in §.vlti.in auth.de reſtit.& ea quæ par.in vndec.men.ibi, mox cadat.& in §.quia verò Leonis.§.ſi quis emere,in authen.de non ali.vbi eſt ſimilis tex.& rurſum ibi,in verſ. ſi quis autem,ibi,omnino cadat.& in §.j.ibi,omnino eos fideicommiſſo cadere,in auth. de reſtit. fideic.& in §.ſi verò ſolũ,ibi,ſtatim relicto vſu cadere,in auth.de nupt.& in §.ſed & ſi quis,verſi. ſi verò cùm ſit,ibi,omnimodo eo cadet,in eo ipſo auth.& in §.j.verſi.nos autem,ibi,cadent omnino,in auth.de tabel.& in c.quod olim,in verbo,ipſo iure incidãt,ext.de iud.& in c.eos,in prin. de ſen.excom.lib.vj.ibi,in eadem ſentẽtiam recidere ipſo iure,& in c.clericis.§.prælatis,de immu. eccle.lib.vj.cùm dicitur,in ſententiam excomunicationis incidunt ipſo facto.& in c.eos qui,ibi, recidere ipſo iure,de ſen.excom.lib.vj.& in cle.j.ibi,hoc ipſo cecidiſſe,de ſequeſt.poſſeſſ.& fru.& in cle.vlt.ibi,prorſus cecidiſſe,de ſtat.mon.& in cle.j.§.à feudis,ibi, cadat hoc ipſo iure.& iterũ in §.vltimo ibi,in eandem excommunicationis ſententiam recidat ipſo facto,de pœnis,& in l.interdum.in fin.ff.de oper.liber.cùm dicitur,ipſo iure hæ intercident.Nam hæ dictiones, omnimodo, mox,ipſo iure,hoc ipſo,ipſo facto,ſunt latæ ſententiæ,vt ſuprà diximus. Sed huiuſmodi tex.non admodũ confido, propter ea quæ ſupra tam ſæpè diximus.Tamen in dubio ſequerer poſteriorem ſententiam,ob ea quæ diximus ſuprà in ſimili,in xlix.fal.

Dictiones,omnimodo, mox &c.ſunt latæ ſententiæ.

189 ¶Sexageſimoſecundò fallit in verbo,capiat,ſiue accipiat,ſiue recipiat,percipiat, quod eſt latæ ſententiæ,vtpote quod ſit directum ſecundum Bar.in l.Centurio,col.3.& iterum v. { & ibi Imo.col. pen.Fran.Aret.col.antepen.verſi.circa ſecundam quæſtionem.& } Soci.in v.no. & alij recentiores,per illum tex.ff.de vulg.& pup.ſubſtit. { Nam ibi primũ Bar.dicit directò ſubſtituti, & paulò mox,iure cõmuni capiet,quod intelligitur directò ſecundũ verba præcedẽtia,& } eundẽ Bar.cõſ. 56.Bar.fecit teſtamentũ,col.j.Bal.in repe.Io.Lig.in c.ſi pater,& ibi etiã Peruſ.verſi.xviij.& Domi. in verſi. teſtatore,col.pen.verſi.quædã ſunt verba.& Phil.Fran.col.30.verſi.xij.& ſeq.de teſta.lib. vj. & eundem Bal.conſi.cxx.in facto proponitur quòd Thomas,col.j.lib.ij.& conſi.381. quæſtio ſubtilis eſt,col.vlt.lib.iij.Ang.conſi.xcvij.Viuianus,col.2. { & conſi. cxxv.hoc eſt teſtamentum, col.pen.verſi.nec obſtat quòd verba. } Imo.poſt Flor.in c.Raynutius,char.pen.verſi. adde quòd verbum accipiat,ext.de teſta.Alex.conſi.xlv.habita ſuper his,col.3.verſi.præterea dictis filiis, lib. 1.& iterum conſi. { xij.attentis verbis teſtamenti,col.2.& ſeq.in multis locis,lib.iij.& conſi.{ 51.in caſu præſenti,col.5.in fi.lib.viij.Corn.in l.precibus,col.6.C.de impub.& aliis ſubſti.& } conſi. clij. in hac conſultatione,col.antepen.lib.ij.& } conſi.cccxxij.ardua plurimùm col.4.verſic.& hoc in terminis,& iterum col.8.verſi.nec etiam obſtat,quod dicit,lib.iij.Soci.conſi.cxvj.Spirituſſanctus &c.non poteſt negari,col.2.verſi.hîc tamen non ob. lib.1.& conſi.lxxx.in quæſtione quæ vertitur,col.2.lib.iij.Et in hanc ſententiam eſt tex.prout à quibuſdã citatur, in l.Titia cùm teſtamento.§.j.ff.de leg.ij.

Verbum, capiat, eſt latæ ſententiæ.

190 ¶Verùm ille tex.nihil ad hoc facit,quia illud ita ibi intelligitur, quoniam teſtator expreſsè cauit, vt legatarius à ſeipſo caperet.Imò potiùs videretur probare contrarium tanquam ſcilicet à ſeipſo non potuiſſet capere,niſi ita cauiſſet.alioqui enim verbum à ſeipſo, redundaret.Et Bart.ibi ita de ea re loquitur,vt videri velit hoc verbum accipiat, eſſe commune. { Et eſt propè ſimilis text.in l.qui ſtatuliberi.§.j.ff.de ſtatuliberis,cùm dicitur,à ſemetipſo libertatem accipere,& iterum non à ſemetipſo accepiſſe libertatem creditur. } Sed & quòd idem verbum, aut etiam verbum capiat, non intelligatur vt propria autoritate poſsit capere, ſed de manu alterius, tenet expreſsè Lucas Pen.in l.domini,in prin.C.de agri.& cenſi.lib.xj. { & iterum in l.cænaticorum.C.de erog. milit. anno. libr.xiij. } per quædam iura,quæ tamen id mihi non probant. { niſi fortè c. licèt.xxiij.diſt. cui addere potes illud Plauti,in Curcul.

Verbum accipiat, quomodo intelligatur.

Ibi ſunt,qui dant, quique accipiunt fœnore.

Et illud Plinij in Panegir.Ipſum quidem qui mediocriter diligat,cui leges amandi non det, ſed accipiat. } Ideo Phil.Dec.de hac re dubitare videtur,in l.nõ videtur quiſquam.ff.de reg.iur.atque etiam Fran.Cur.iunior in l.naturalis,col.3.nu.11.ff.de præſcrip.verb.Et vide tex. in l.ſi quis poſthac.in prin.C.de bonis proſcri.cùm ſcribitur,veluti manu iniecta mox vẽdicet,aut certè quoquo modo occupatus ſtatim recipiat.Nam ſi id verbum recipiat,per ſe fuiſſet directum, cur cũ eo illa verba,manu iniecta,mox,& ſtatim fuiſſent addita? Niſi diceres quod alibi ſæpe ſuprà diximus in re ſimili.Et idem quoque dici poteſt de tex.in §.hoc autem,verſi.ſi minùs,ibi,mox quidẽ percipiet,in authen.de non ali.reb.eccl.& in auth.de inceſt.nup.§.j.verſi.ſi verò cõtigerit,ibi, mox illi accipiant.Nã & ea dictio mox,eſt latæ ſentẽtiæ,vt ſuprà dictum eſt.Sed quod ſuprà diximus,nõ magnam vim in hoc repono,quãdo & ſimiles dictiones nonnũquam cum hoc verbo præſentis temporis,quod haud dubiè alterius operã nõ exigit,coniungũtur,vt in l.ſed & ſi in cõditione.§. vlt.ff.de hære.inſtit.vbi ita ſcribitur,à ſemetipſo libertatem accipit.Porrò tex. eſt probãs verbum percipiat,quod eſt eiuſdem naturæ & originis,proindeque & roboris,niſi maioris ſit, propter ea quæ dicemus in ſeq.fal.eſſe obliquum, & ita deſiderans alterius manum atque miniſterium,in l. libertis,in prin.ff.de ali.& cib.legat.quẽ ad hoc expendit & dicit not.Fran.Aret.in d.l.Centurio, char.antepe.Commune autem id verbum,accipiat,eſſe tradit Rapha.Com.conſi.cxxx. magiſter Ioãnes,col.j.in ij.locis { Sunt & alij tex.qui vtũtur hoc verbo accipiendi in relicto fideicõmiſſario,vt in l.ergo,quæ eſt iiij.§.hi qui fideicommiſſariam,& iterũ §.hi qui ad libertatem,rurſumque §.ſeq.

Mox dictio, eſt latæ ſententiæ.

BIU Cujas

§.seq.ff.de fideicom.liber.Sicuti etiam sunt qui in directo vtuntur, vt in l.si filius,in prin.eo.titu. sed & l.Antonius.ff.eo.titu.in vtroque vtitur,primùm enim dicit, vtrunque directo accepissent, deinde etiam dicit, hæreditatem per fideicommissum acceperant.} Ideo cogita propter autoritatem eorum qui priorem sententiam sequuntur.

391 ¶Vnus omnium,nisi me fallit memoria,And.Alcia.vir nunquam satis laudatus,in l. aliud est capere.ff.de verbo.signi.facit discrimen inter capere,& accipere,vt illud propria autoritate, hoc de manu alterius intelligatur, vt præpositionem ad,pro iuxta,interpretemur. Idque tradit voluisse Moder.in d.l.non videtur quisquam,intelligens de Decio,qui solus ex recentioribus eum locum commentariis ornauit.Qui tamen id non dicit,sed id solùm,hoc interesse inter hæc verba,vt capere,cum effectu intelligatur,ita scilicet vt quis habeat & retineat ad suam ipsius vtilitatem.Accipere etiam,si quis non sic accepit,vt habeat,per tex.qui hoc nuncupatim tradit,in d.l. aliud est capere.& alia quædam similia.Vtrùm verò verbum capere,sit directum,an obliquum, nihil omnino dicit: de verbo autem accipere, tam obscurè loquitur,vt nescias velitne esse directum, an obliquum,vt suprà diximus.Sed ad sententiam Alcia.facit quod tradit Imo. post Stepha.in cle. j.col.2.de hæret.quòd capi quid dicitur,cùm manibus tenetur.per c.vt famæ, & ca.si clericos, de sen. excommun.lib.vj.

Inter capere & accipere quænam differentia.

392 ¶Sexagesimotertiò fallit in verbo sumat,quod est eiusdem significationis,quod illud verbum accipiat,nisi quòd illud vt iam diximus intelligitur,vt quis accipiat,de manu alterius, hoc,à seipso, vt autoritate nescio cuius Papiæ tradit Lucas Pen.in locis suprà nu.ab hinc 2.citatis,videlicet in l.domini,in princ.C.de agric.& censit.lib.xj.& in l.cænaticorum.C. de erog.milit.anno.lib.xij. Et allegat quædam iura quæ non admodum huc faciunt. Et illi refragatur illud Plautinum in Amphitryone:

Sumat uerbũ, est eiusdem significationis cuius est accipiat.

Saltem,tute, si pudoris egeas, sumas mutuum. & in Asinaria:
Nam si mutuas non potero,certum est sumam fœnore. in Pseudolo:
Tu mihi hercle argentum dabis,abs te quidem sumam.

Illudque Terentianum in Adelphis:

Postremò à me argentum quanti est sumito.}

393 ¶Sexagesimoquartò fallit in verbo veniat,deueniat,adueniat,proueniat,perueniat, quæ etiã sunt directa,ex sententia Inno.Host.& Io.And.in c.Raynaldus,in verbo,deuenirent, extra de testa.& Bar.in l.precibus,col.3.versic.quæro quid si dicit.C.de impub.& ali.substi.& Bal.in rub.C. de impub.& aliis substit.col.j.& cõsi.clxvij.thema proponitur,col.2.lib.ij. { Arnaldus à Soleno in repe. c.si pater,col.4.de testa.lib.vj.} Pro quibus est tex.in l.ij.§.peruenisse.ff.de hæred.& actio.vendi. & in l.hæredes mei,in prin.ff.ad Treb. { & in l.si ad patrem.ff. de suis & legit.hæred.} & omnes leges quæ loquuntur de substitutione in hunc modum facta, quicquid ad eum peruenerit, vt l. cùm virum.C.de fideicom.& l.balista,cum seq.ff.ad Treb.

Verba ueniat, deueniat,adueniat,&c. sunt directa.

394 ¶Illud autem maximè debet obtinere in verbo,perueniat,quod est maioris põderis, viriumque, ac roboris,quàm cætera,quia dictio per,ex qua componitur,perfectionem quandam acquisitionis significat.per l.qui concubinam.§.cùm ita legatum.ff.de leg.iij.Nam & aliàs illa dictio per, & in compositione & simpliciter rem integram & omnibus numeris absolutam ostẽdit.l.ij.in prin. ff.de adul.& l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verb.signi.& in l.qui procuratorem,in prin.ff.de procu. & gl.in c.veniens ad nos,in verbo,pernoctauerit,extrà de sponsal.& in c.si constiterit,in eo verbo, { & ibi Panor.col.vlt. } extrà de accus.& in clem.causam,in prin.in verbo,vel perlecto, & ibi Card.Flo.in iij.no.de elect.& Arch.in c.j.de vita & honest.cler.lib.vj.& Io.And.in c.si diligenti, extrà de foro compe.& Bar.in l.Celsus,ad fi.de vsuca.Bal.in l.sed & milites.§.planè.ff. de excus. tuto.Ang.in l.pen.§.ad crimen,col.j.ff.de publ.iud.& Imo.consi.cj. in causa accusationum, col.j. Anto.& alij in c.licet causam,de probat.& Cepola consi.xlviij.quanquam per suprascriptos,col. 2.versi.sed quia ista distinctio. { Et apertè probat illud Senecæ tragœdiographi in Thieste:

Dictio per, in compositione & simpliciter rem integram & omnibus modis absolutam ostendit.

Leue est miserias ferre,perferre graue. Illudque Martialis lib.4.epigram.37.
Negare iussi,pernegare non iussi.

395 ¶Et nuncupatim de verbo peruenire,vt scilicet perfectionem significet, respondit Signor.consi. clxxj.Ser Antonius,col.3.versi.præterea.d.§.per tex.in l.ij.§.peruenisse.ff.de hær.& actio.vendi.& rursus consi.clxxviij.pater decessit,col.2.versi.præterea dicta hæreditas. vbi & ad hoc aduocat l. vtrum.ff.de petit.hære.itemque consi.ccxxvj.in themate,col.2. versi. item verbum peruenissent, vbi & alia multa iura allegat.Et de eodem verbo etiam Bar.& alij in l.si cui legetur,in princ.ff. de lega.j.& Bal.in l.non putabam,per illum tex.ff.de condi.& demon. { & in l.Centurio.col.2.ff. de vulg.& pupil.} & ex externis scriptoribus Papinius lib.iiij.Syluarum ad calcem eius libri,

Verbum peruenire perfectionem significat.

Venies charissima coniunx,
Peruenięsque etiam.

Et hoc in vniuersum asserit Priscianus libr.xiiij. & multorum autoritate confirmat Laurentius Valla lib.v.cap.xxx.Quibus addas locum eam in rem apertissimum ex Plauto in Capt.Eg.Quid tu ais? tenax ne pater est eius? Ph.Imò ædepol pertinax. { Et quòd hoc verbum perueniat sit directum,facit tex.in l.j.§.j.& ibi Bal.ex eo no.ff.si quis omis.cau.testa.}

396 ¶Sed & quòd hæc verba sint obliqua,& ita requirentia alterius operã & manum,videtur esse tex. in l.

Verba ueniat,

BIU Cujas

deueniat, aduenìat, &c. an sint obliqua.

in l. fideicommissa. §. hæc verba. ff. de legat. iij. & in d. l. hæredes mei, in princip. iuncto §. cùm ita, & ibi Alexan. & in l. hæredibus. §. vlti. & in l. epistolam. §. mulier, & in l. Lucius. §. tres hæredes. ff. ad Trebel. & in l. penul. ff. de solu. & in l. ij. §. peruenisse. ff. de hæred. & actio. vendi. { & in l. libertis. ff. de condi. & demon. & in l. fideicommissaria. §. etiam fideicommissaria. ff. de fideicom. liber. vbi verbum peruenìat, dicitur de fideicommissaria libertate. } & in l. hæreditatis, & ibi Barto. sibi contrarius. C. de hære. insti. & in §. manifestum, in prin. in authen. de resti. fideicom. & voluit etiam Pet. Iaco. titu. de verbis obliquis, col. j. Signo. consi. lxvj. factum tale est, reperitur, col. 3. in ij. dubio. & consi. cvij. quidam nomine Maragonus, col. 9. versic. indubitanter. & iterum consi. cxj. in quæstione seu quæstionibus, col. 3. in prin. & consi. clxxxix. quæstio præsupponitur, col. j. versic. redeo ad primum. & consi. ccxxxv. in quæstionibus præsentibus, vbi & hoc dicit tenere Rayn. & Guid. Pap. sing. dcclvij. licèt verba. & consi. xcvj. casus sub nominibus, circa medium v. dubij.

197 *An sint communia.*

¶Ideo ipse Barto. in d. l. Centurio, col. penul. ff. de vulga. & pup. dicit ea verba esse communia, & sequitur Bal. ibi, col. 2. versi. idem etiam dico, & Franc. Aret. col. penult. & alij recentiores. & idem dicit ipse Bart. in l. Lucius, col. ij. in ij. quæstio. princi. & ibi etiam Bald. Imol. & alij. ff. de vulga. & pupil. idem Bart. in l. cogi, in princ. ad fi. vers. & per hoc semel, ad Trebel. & consi. xxij. homo. col. 2. vbi dicit hæc verba esse obliqua, aut certè negari non posse, quin sint communia. &{ iterum consi. xxxvij. quidam Cola, colum. ij. atque } iterum consi. ccxlj. pater filio impuberi, col. ij. Bald. in l. iam hoc iure. §. sed si alter. ff. de vulga. & pupil. & in l. precibus, col. vlt. versic. item quæritur, & ibi etiam Ang. colum. penul. & Alexand. colum. vj. versic. in ea ibi rogo, & Corne. colum. xvij. versic. verba autem communia, & Franc. Curt. iunior col. xj. nume. 39. C. de impuber. & ali. substi. idem Bald. in l. vlt. C. de sacrosanct. eccles. & in repetit. cap. si pater, colum. xv. & ibi etiam Philip. Fran. col. xxxj. versi. ij. & ij. de testam. lib. vj. idem Bald. consi. ccccclxiiij. à primo puncto, colum. j. Angel. in dicta l. hæredes mei, ibi Imol. & Alex. in §. cum ita. ff. ad Trebellia. idem Angel. in l. ij. per illum tex. C. de bon. quæ liber. & cons. xiij. pro decisione, circa medium. Imol. in dicto capit. Raynutius, in materia compendiosæ substitutionis, in char. penul. versi. vltimatè. Raphael Com. cons. cxxxiij. Bartholomæus instituit, post princip. Cardi. Floren. cons. lx. Quaglotus de bononiis, col. iij. vers. de substitutione. Paul. Castr. consi. clxxij. dubium facit{ contra dictum Ioannem, post princ. lib. j. & consi. cccxlj. mater ista, post prin. eod. lib. j. Aegidius bellame. consi. xxvj. in omnibus autem col. iij. & iterum colum. iiij. versic. Bartholomæus, & consi. xxxix. factum est tale, dominus Humbertus, col. v. versi. non obstant illa verba. Ioa. Ana. consi. xlvj. circa primum quæsitum, col. j. & ibi Ludo. Bolo. in addit. ad princ. Ang. Aret. in §. extraneo, col. j. Institut. de pupil. substit. Alex. consi. lvij. perspectis testamento codicillis, col. ij. lib. ij. & cons. clxij. circa primum, col. iij. vers. quod autem substitutio, eodem lib. ij. & consi. clxxj. viso processu, col. j. eodem lib. ij. vbi dicit esse communem conclusionem, & consi. xxxvj. viso themate, col. j. lib. iij. & consil. xlix. eodem princi. col. j. lib. vij. Franc. Aret. in l. j. col. iij. ff. de lega. j. } Barb. in repet. dicti cap. Raynaldus, col. xxxiij. versi. nota ibi deuenirent, extrà de testam. Bened. Capra, consi. 50. punctus quidam Martinus, colum. vlt. Corne. consi. liiij. duo in puncto quæruntur, col. j. lib. iij. & iterum consi. cccvij. videtur prima facie dicendum, col. iiij. eo. lib. iij. Guid. Pap. consi. clxxxvij. credo sententiam. & consi. ccxxvij. falcona. col. vlt. Socin. in l. j. col. vj. versi. aliquando & tertiò. ff. de vulga. & pupilla. & consil. ccxlix. materia præsentis consultationis, col. x. versi. tertia responsio, lib. ij. Franc. Curt. senior consi. xlvj. sæpe reuoluta, col. iiij. vers. fortiùs. Fran. Curt. iunior consi. xv. circa præmissam, col. j. Philip. Dec. in l. qui se patris, col. iiij. versi. quintò not. C. vnde lib. & in l. cùm quidam, col. j. & ibi quoque Iason etiam col. j. C. de impub. & ali. substit. & ipse Ias. consi. iiij. Nicolaus, col. 4. versi. tertio principaliter, lib. 1. & D. Guil. Bene. in repet. cap. Raynutius, in verbo, eidem impuberi succederent, nume. 14. de test. Stepha. Bertran. consi. cxxxv. Christi, &c. viso casu, nu. 4. libr. 1. & consi. ccxxviij. ponitur in facto, nume. 2. eod. libr. 1. & consi. xxiij. viso instrumento, col. 2. nume. 6. libr. iij. Alci. in l. peruenisse, de verb. signi. quanquam non omnes quos citauimus loquuntur de omnibus his verbis, sed alij de vno, alij de aliis.

198 *Confirmatio præcedentiũ.*

¶Et hanc sententiam credo esse veriorem ex tex. suprà allegat. vt interim omittam tex. in l. cum hæres, in prin. ff. de statulib. cum dicitur, statim ad libertatem peruenit. Nam si verbum peruenit, simpliciter prolatum eam vim habuisset, vt intelligeretur ipso iure libertatem cõpetere, ad quid addidisset lex illa dictionẽ statim, quæ & idem prorsus significat, vt suprà diximus? Sed & sunt in eo. tit. alij multi tex. similes, vt in l. ij. §. si quis hæredi, & §. si ita sit, & §. idem Iulianus, & in l. mortuo, in princ. Et est etiam bonus text. in l. ij. C. per quas perso. nobis acquir. ibi, pignus ipso iure & sine aliqua cessione ad dominium contractus peruenire, &c. & in l. vlt. ibi, omnimodo peruenìat. C. de condit. insert. Nam vt etiam suprà diximus, hæc dictio omnimodo, ipso iure significat. Sed est tex. omnium optimus, probans verbum peruenire esse & directum, & obliquum, quanquam à nullo comperi fuisse perpensum, in l. si quis seruo. ff. de manu. testa. Hæc autem omnia verba in re de qua loquimur, sunt paria: quamuis sit aliquid quod videatur augere significationem verborum deueniat & peruenìat, vt de hoc suprà diximus, & de vtroque Bald. in d. l. Centurio.

199 *Verbum pertineat, an sit directum.*

¶Sexagesimoquintò in verbo, pertineat, quod etiam est directum, si credimus Guid. Pap. consil. xxxj. cuius initium est, viso ad plenum, colum. iij. motus autoritate l. licèt. C. de pactis. vbi & hoc dicit voluisse Bart. qui tamen non id voluit, sed illud tantùm, scilicet videri directum, per illum

text. de

tex.de quo remittit ad ea quæ dicit in d.l.Centurio.ff.de vulg.& pup.ſubſti.declarans non aliud ſibi videri,quàm quod dicit in d.l.Centurio. de quo mox dicemus. Et idem omnino dicit ac facit ipſe Bar.in l.Seia,in prin.ad ſi.ff.de donat.cauſ.mor. Sed apertè id quod Guid.dicit, affirmat Bal.in d.l.licèt,& in c.cùm Ioannes,col.j.verſi.ibi remanerent,extrà de fide inſtrum.

200 ¶Verùm communis opi.eſt,hoc verbũ non eſſe ſimpliciter directum, ſed etiam obliquum. Nam id voluit Bar.in d.l.Centurio,col.vlt.& ibi Bal.& omnes poſt eum. { & idem Bar.in l.j.ad ſi.ff.de dona.& } in l.Lucius.§.filium ex aſſe,per illum tex.& ibi quoque Bal.ff.de lega.ij. & ipſe Bar.in l. fideicommiſſa,§.ſi filio,per illum textum,ff.de lega.iij. Cy.& ibi Bar.Bal.Salyc.Ang.& Pau.Caſt. in l.j.C.de pact.inter empt.& vendi.Petr.Iaco.in titu.de verbo.obli.col.j.Bal.in l.iam hoc iure.§. ſed ſi alter.ff.de vulga.& pupil.& in repe.d.c.ſi pater,& ibi etiam Io.Lig.& Phil.Fran.col.31.verſi. v.de teſta.lib.vj.Saly.Ang.Paul.Caſtren.Franc.Aret.in j.not.Phil.Dec.in vij. not.& Iaſon in vlti. no.Fran.Curt.iunior col.j.nu.3.& cæteri recentiores in d.l.licèt.C.de pact.vbi idem omnes penè dicunt de verbo,potiantur. Imo.in d.c.Raynutius,tum nume.125.tum vbi ſuprà citauimus,& ibi etiam D.Bened.in verbo,eidem imperatori ſuccederent,nu.15.Aegid.Bellame.conſi.xxxix.factũ eſt tale,dominus Humbertus,col.5.verſi.his præmiſsis. Corn.in l.precibus,col.18.verſi. verba autem communia.C.de impub.& ali.ſubſti.Ange.Aret.in d.§.extranco,col.2. verſi.octauò verbum pertineat,Inſti.de pupil.ſubſti. { Fran.Aret.in l.lex Cornelia,per illum tex.ff.de vulg.& pup.Soci. conſi.lxxx.in quæſtione quæ vertitur,col.2.verſi.præterea & ſecũdò,lib.iij.vbi idem dicit de verbo,ſpectare.Bened.Cap.conſi.lxxv.punctus Iacobus,col.4. } Guid.Pap.ſibi contrarius,conſi.cciij. ſequuntur vndecim quæſita,in j.dubio.Alcia. in l.verbum illud pertinere,in ſi.ff.de verb.ſign. { & eſt bonus text.probans id verbũ eſſe obliquum,& ad fideicommiſſum & legatum pertinere,in l. alumnæ.§.vlt.ibi,ex cauſa fideicommiſsi pertinere: & iterum in l.filio,quæ confeſtim illam ſequitur,in prin.rurſumque in §.j.qui tex.etiam in legato,& fideicommiſſo,eo verbo vtuntur.}

An uero obliquum.

201 ¶Ideoque nec id verbum ſuapte natura ſignificat ipſo iure,ſecundum Paul.Caſt.in l.j.in fin.ff.de donat.& Cardí.Alex.in c.imperialem.§.callidis,col.2.tit.de prohi.feud.ali.per Fede.& in c.j.§.domino,col.2.tit.ſi de feu.defun.conten.ſit inter dom.& agna.vaſal.Niſi & illud ipſo iure ei verbo addatur,vt in l.ſi vſusfructus.ff.ad leg.Falc.vbi dicitur,ipſo iure ad ſingulas partes pertineant. & in l.j.§.j.in duobus locis.ff.de iure fiſci,vbi eſt ſimilis tex.Nã & fruſtra ipſo iure fuiſſet adiectũ,ſi in verbo pertinẽdi fuiſſet intellectũ. Niſi hic diceres quæ ſæpe ſuprà in ſimili diximus. { Nam & cùm huiuſmodi verbo præſentis tẽporis,quod vt diximus,eſt latæ ſentẽtiæ,interdũ cõperitur diſtionẽ ſtatim,quæ & ipſa eſt latæ ſentẽtiæ,fuiſſe adiectã,vt in l.eius rei.ff.de rei vend.vbi ita ſcribitur,dominiũ ſtatim ad poſſeſſorem pertinet. } Quanquam Bal.in d.§.domino, aliud videatur voluiſſe cùm exponit pertinere,per ſententiã,propter rationẽ quandã ſpecialem,quam ibi ponit.

De eadem re.

202 ¶Sexageſimoſexto hoc quoque fallit in verbo,cópetat,quod eſt eiuſdem ſignificationis. Nam & id etiam eſſe directum probat tex.in l.cum duobus.C.de inoffi.teſta.vbi ita ſcribitur,quamuis libertates & directæ competant, & fideicommiſſariæ præſtari debeant. Vides enim ibi id verbum peculiariter eſſe attributum libertati directæ,aliud autem verbum ſeparatim fideicõmiſſariæ aſſignatum, tanquàm ei non conueniret hoc verbum.Et ſimilis tex. { in l.ergo,quæ eſt iiij.§.ſi quis exemplum.ff.de fideic.liber.cùm dicitur directæ libertates non competent, & paulò pòſt,nec fideicõmiſſariæ præſtabũtur.Et rurſum } in l.generaliter.§.ex teſtamẽto.ff.de fideic.libe.cũ dicitur, neque directas libertates competere,neque fideicommiſſarias deberi,vt iam ex duobus illis locis poſsis intelligere,non id caſu contigiſſe,vt id verbum ad directas priuatim ac propriè referretur, ſed ſtudiosè & de induſtria ita ſcriptum fuiſſe. { Et in eam ſententiam,vt ſcilicet ſit verbũ directum,videtur inclinare Fran.Aret.qui tamen nihil allegat,in l.Centurio,ad ſi.ff.de vulg.& pup.

Cõpetat uerbũ ſitne directum,an obliquum,an commune.

203 ¶Verùm & ipſum quoque commune eſſe aſſeruit Ange.in l.precibus,col.5.& ibi quoque Philip. Corn.col.18.verſic.verba autem communia.C.de impub.& ali.ſubſt.per tex.in §.manifeſtum,in auth.de reſtit.fideic.vbi & hoc no.ipſe Ang.col.3.verſic.vbi competere. { Et idem voluit Franc. Aret.in l.idem eſt,col.j.ff.de vulga.& pup. } Et facit etiam tex. huic verbo annectens hæc verba, ipſo iure,quaſi ea non intelligerentur in eo,in l.j.ff.fami.erciſc. { & in l.ſi ambo, in prin.ff.ad ſenatuſc.Velleia.& in l.j.C.de repud.& in §.nõ autem omnes,Inſti. de perpe.& tempo.act.& } in §. ſi quis autem,in auth.vt liber.de cæter.vbi cum hoc verbo iungitur dictio,mox,& in l.vlt.C.de condit.inſer.vbi & cum eo adiicitur dictio,omnimodo. {& alius tex.qui ei verbo etiã in præſenti addit dictionem confeſtim,& in d.l.iiij.§.addictis.ff.de fideic.liber.& alius, qui ipſo iure addit,& in l.generaliter.ff.de noxa.act.& item alius,in l.Caius,ibi directò non competat.ff.ſol.mat.

De eadem re.

204 ¶Quin ſunt & alij tex.qui id verbum ad fideicommiſſum referũt,vt in ea ipſa l.iiij.§.item ſi minor.ff.de fideicõ.liber.Idque etiam in præſenti tempore,vt in l.ſi quis de pluribus.ff.de reb.dub. Sed & in l.Lucius.ff.de fideic.liber.apertè oſtenditur per id verbum non intelligi ipſo iure,cùm primum dicit,libertas competit,poſtea autem ſubdit,petenti Eroti libertatem.nam vt ſcribitur in l.ſed & ſi non,quæ eſt pen.eo.tit,fideicommiſſaria libertas petitur, directo autem,quia ipſo iure competit,non petitur.}

Verbum maneat, anſit directum, obliquũ aut commune.

205 ¶Sexageſimoſeptimò in verbo,maneat,vel remaneat,vt nuncupatim voluit de primo Panor.in c.quia in omnibus,col.2.verſi.extra gl.extrà de vſuris.de ſecundo Bal.in d.c.cùm Ioannes,col.j. verſi.ibi remanerent,extra de fide inſtrumen.vbi interpretatur illud verbum ipſo iure,& ſubdit,

& ſic

& sic est verbum directum,per l.ij.ff.de pactis dota.& l.si cùm ante.C.de donat.ante nupt.Quo in loco Bal.ipse sibi contrarius,tenet hoc verbum remaneat,esse commune,sicuti etiam facit in l. j.in fi.C.de pact.inter emp.& vendit.& in l.vlt.col.vlt.C.de sacrosan.eccle.& in tract.substit.col. vlt.& similiter Bar.in l.Centurio.col.vlti.versi.quartò dubitatur,& ibi Fran. Areti.& Ias.vterque col.vlti.ff.de impub.& aliis substit. { & idem Bar.in l.tale pactum.§.vlti. post prin.per illum text. ff. de pact. } Pet.Iaco.in d.tit.de verbis obliquis,col.j. { Imo.in c.Raynutius, in materia compendiosæ substitutionis,& ibi quoque Benedict.in verbo,eidē impuberi succederēt.nu.14.de testa. } & Corne.in l.precibus,vbi suprà.C.de impub.& ali.substi.Alex.consi.clxviij. pōderatis narratis, col.2.lib.v. {Benedict.Capra,consi.lxxv.punctus Iacobus & Barto.colum.4.Carol.Ruin.consil. cxxxiiij.viso,col.2.nu.5.libr.ij. } Francisc.Curt.iunior consi.xv.circa præmissam,col.j. Ipse autem Bart.& Angel.in d.l.cùm ante,dicunt quòd si referatur ad possidentem,vt propriè refertur, esse directū:si ad non possidentem,& ita impropriè,est obliquū:quod etiā dicit ipse Bar.in l. prætor, in fi.ff.de collat.bon.& idē ipse in l.tale pactum.§.vlt.in prin.ff.de pact.Et tu interim vide Aegid. Bellame.consi.xxxix.factum est tale,dominus Humbertus,col.5.versic.his præmissis.& tex. {in l. scribit.§.vlt.ibi,ipso iure nō remanebunt.ff.de auro & arg.leg.& in l.j.§.si quis ex mortis, ibi,ipso iure remanet.ff. quorū lega. } in l.bene à Zenone,versi.quia igitur.C.de quadr.præscr.dū dicitur, maneat illico.& in §.aliud verò,versi.si autē omnis,ibi, modis omnibus manere, in auth.de non elig.secun.nubēt.& in §.& quia parū,vers.si vero permixtæ,ibi,omnino manere,in auth.de nupt.

206 *Accrescat uerbum an sit directum.*

¶Sexagesimooctauò in verbo accrescat,quod est directum,secundum Bart.in d.l. Centurio,col. vlt.versi.octauò quæro.& ibi quoque Lancel.Gal.in repe.col.antep.& Bal.in l.vlti.col.pen.C. de sacrosanct.eccle.per tex.in l.qui patri.ff.de acqui.hær.& in rub.& iterum in l.j.C. quando peten. part.& in l.j.his ita.C.de caduc.tollen.& eundem Bal.in tractatu subst.col.vlt. Imo.in ca.Raynutius,char.pen.versi.vltimatè Bar.& ibi etiam Bened.in gl.eidemque impuberi succederent,nu.10. extra de testa.Ang.Aret.in d.§.extraneo,col.2.Phil.Frā.in d.c.si pater,col.xxx.versi.octauò post Bal.ibi,de testa.lib.vj.Corn.in l.precibus,col.16.C.de impub.& ali.substit.

207 *De eadem re.*

¶Et in hoc non reperio qui huic sententiæ aduersetur,præterquam quòd Barto.in l.codicillis,in prin.per illum text.not.hoc verbum inducere fideicommissum.Sed hæc confestim subiungit, de hoc dic,vt in d.l.Centurio.ff.de vulg.& pup.In qua contrarium tenet,vt diximus.Tamen quòd nō sit directum,nec ideo ipso iure intelligatur, videtur probare tex.in l.æquissimum.§. si duo.ff. de bon.poss.secun.tàb.cùm dicitur,ipso iure ei accrescet.& in l.j.§.his ita definitis.C.de cad.tollē. vbi etiam dicitur,ipso iure accrescat.Nam ad quid illud ipso iure adiectum fuisset, si sine expressione intellectū esset,cùm nihil in iure nostro superuacuum sit? quod iam suprà sæpius diximus. Sed dici potest id factum esse ad clariorem apertioremque rei demonstrationem,vt etiam suprà sæpius diximus. { Tu autem de hoc vide omnino Franc.Ripam,in d.l.Centurio,col.pen.versic. verbum autem accrescat. }

208 *Fiat uerbum est latæ sententiæ. Et significat futurum.*

¶Sexagesimonò fallit in verbo,fiat,quod similiter ex sua ipsius natura non requirit factū iudicis, sed est latæ sententiæ,vt voluerunt Bal.& Saly.in l.ij.vterque in iij.q.C.de iure emphy.Quod & idem videtur voluisse idem Bal.in l.vlt.in fi.C.de com.ser.manu.cùm hæc scribit:Nota quòd verbum fiat,significat futurum,& est arg.quòd licèt Papa scribat,fiat,non est perfecta gratia, antequam in modum redigatur,& bulletur.Contrarium est verū,quia nihil est quod causam suspendat,vt not.in procemio lib.vj.in nouella.Hæc Bal.qui & idem in effectu,vt nostri loquuntur,voluit in l.si qua per calumniam,col.2.versi.deinde vos videtis.C.de episc.& cleri.Calde. & Domi. in c.quisquis,de elect.vbi Calde.ipse adfert illud Gene.j.Fiat lux,& facta est lux.& illud Lucæ ij. Fiat mihi secundū verbum tuū.& Feli.in rubr.de consti.col.pen.versi.& ista verificant. & in d.c. Rodulphus,col.19.de rescrip.& Mat.Afflict.decisio.Neapo.ccliij.duo regij consiliarij, col.3.versi. adducitur.& nouissimè Fran.Rip.lib.ij.responsorum.c.xj.inci.de iure sufficit. { & Ludo.Gomes. in commentariis regulæ,de non iudicando iuxta formam supplicationis, sed literarū expeditarum,in xvj.q.col.j.versi.est in primis.Quanquam,ne hoc omittam, sunt qui contendunt in illo priore loco,scilicet Gene.primo,non vertendum esse fiat lux,sed sit lux,& Castellio vertit eum locum,iussit Deus vt existeret lux,non verò dicit vt fieret.

209 *De eadem re.*

¶Et huc spectat } quod scribit Bal.in d.c.quisquis,paulò ante fin.extrà de electio.quòd verbū fiat, licèt videatur esse futuri temporis,est tamen futuri immediati,quia subauditur aduerbium tunc, quod extremitatem temporis significat.Cui consimile est quod tradit Collect.in c.ex parte, col. 2.versi.quid si vir rogat,extra de sponsa. quòd si quis rogat mulierem vt se sibi in vxorem det, & ea respondet,fiat, contrahitur per id verbum matrimonium de præsenti, licèt sit futuri temporis.Et adfert etiam illud diuæ virginis,Fiat mihi secundum verbum tuum.

210 *Qui contrarium tenent.*

¶Contrarium tamen,vt videlicet hoc verbū fiat,non denoret rem ipso iure fieri,voluit expressè gl.in d.c.quisquis,& ibi etiam Panor.col.2.de elect.& non obscurè sentit gl.in c.si quis, extra de vita & honest.cler.dū exponit tex.ibi,ne sit latæ sententiæ,in hūc modū Sit,id est,fiat.neq; enim est excommunicatus ipso iure.quam gl.ad hoc expendit Barb.in addit.Panor.in c.si diligēti,col. 7.de foro compet.& est similis glos.quam ipse non citat,in c.si quis.xxiij.dist. { & in ca.generali, xxv.q.j.& in c.si quis eadem causa.q.ij. } Et similem etiam interpretationem facit Cardi.Flor. in clemen.j.in prin.col.vlt.in iij.quæst.de excess.prælat.& Ant.Flor.iuris minimè imperitus, tit.xiiij. cap.iiij.

BIU Cujas

cap.iiij.§.vj.colum.j.vbi dicit in casu de quo loquitur,fit,id est fiat,quia nō est,inquit,lata sententia,sed tantùm comminatio.

211 ¶Et ego huic sententiæ accedo.nihil enim video in significatione huius verbi, quòd latam sententiam significet,nisi subiectum argumentum aliud suaderet. Et facit text.in l.cum hic status,in princ.ff.de donat.inter vir.& vxor.vbi ita scribitur , ipso iure res fiant eius,&c. & in l. dotis fructus.§.vlti.non semel.& l.seq.ff.de iure dot.vbi sæpius hæc verba adscribuntur, eius statim fiant. & in §.scire autem,ibi,fiant omnino extranei,in auth.de non ali.& in c.monasteria, ibi, penitus fiant alieni,extra de vita.& hon.cleri.& in c.clerici,in fi.de excess.præla.vbi est similis tex.tanquã scilicet frustra ei verbo fuissent adiecta illa verba,ipso iure,statim,omnino,& penitus , quæ eandem vim habent vt suprà diximus,si in eo id intellectum fuisset. Quanquam id dici posset factum fuisse ad clariorem expressionem:quod & iam suprà sæpius diximus in aliis verbis. sed & in d.c.dotis.& seq.ea dictio statim,apposita est ad declarationem temporis, & differentiam conditionis,de qua ibi. Et in hanc quoque partem facit quod scribit ipse Collect.in cap.j.col.ij.versi. præterea Papa,extra de regu.iur.vbi tenet contrarium eius quod suprà ex aliis diximus,videlicet non esse perfectam gratiam Papæ per id verbum.{Facit etiam text.in l.ij. §. deinde ait prætor.ff. ne quid in loco publ.dum exponit ea verba,sit,fiat. Et interim vide quid de hoc verbo fiat , apposito in responsione Papæ scripsit Anto.consi.ij.repetito consi.xlix. Visis literis,& domi.consi. lxv.discutiam,col.vlt.Felin.in c.nonnulli,col.viij.versic.addatis,de rescript.}

Autoris ea de re opinio.

212 ¶Septuagesimò fallit in verbo,non audiatur,vtputa si dicatur,non audiatur bannitus aut excommunicatus,ita intelligatur,vt non opus sit exceptione,quin si audiatur,erit iudicium nullum ipso iure,vt disputando tenuit Iaco.Are.in ea disput.incip.quæstio est,si lata est sententia,quem refert & sequitur Io.And.in addi.Spec.tit.de sent.prola.§.iuxta,versi.item est nulla ratione litigatorum.

Verba hæc,nō audiatur bannitus, quomodo sint intelligenda.

213 ¶Sed tu tamen de hoc vide pleniùs per Bart.in l.cùm lex,col.vlt.versi.tertiò dixi.ff. de fideiuss.& in d.l.j.§.sublata,& ibi etiam Angel.Imol.Raph.Com.Paul.Castr.Alexan.& Iaso. in vtraque lect. ff.ad Trebel.Bal.in l.non dubium,in vlti.q.C.de legib.& in l.planè.ff.de peti.hæred.& in d.l.j.col. vlti.versic.quintò quæritur.C.de hær.instit.& in l.j.in fin.C.de pat.pot.& in repet.l.edita,colum. penult.versicu.item quando libellus.C.de eden.& in l.scire.§.consequeus,per illum text.ff.de excus.tutor.& in l.cùm lege,& ibi etiam Angel.& Fran.Aret.ff.de testa.& in l.quos prohibet,versi. item iste text.ff.de posthu.& in repet.l.ij.col.xviij.versicu.sed iuxta hoc venit.ff.de iureiuran.& in tit.de pace Constan.in princ.in verbo,non admittimus.& in sua disput. incip. statuto ciuitatis cauetur quòd fœnerator,colum.j.versic.sed dubitatur.Alber.in l.j.C.de iur.& fact. ignor. & in l. vlti.ad fin.C.de ordin.cog.& in vlti.parte statutorum,quæstio.lx.incip.pendet etiam ex superioribus.Ang.in l.venditioni.C.de vsucap.pro empto.Petr.Anch.in c.ea quæ fiunt,colum.vj.& seq. ff.de regul.iur.lib.vj.Imol.in cap.vlt.col.xvj.versic.item etiam attende,extrà de præscript. & in l. cùm prolatis.ff.de re iudic. Nullum in tractatu statutorum,in iij.parte secundi temporis, in iij.q. Rom.consi.xv.plura sunt,in iij.dub.Pano.& Ioan.Ana.in cap.quia frustra,illum in fi.hunc col.iij. extra de vsur.& eundem Ana.in c.ad abolendam,colum.x.extra de hæreti.Maria.in c.j. col.xiiij. in xxj.except.extrà de lit.contesta.& in rept.c.qualiter & quando, le ij.in iij.quæst.arg.viij. extra de accusat.Franc.Aret.in c.j.col.iiij.versic.sed suppositā communi op.eo.tit.& consi.lxxxv. considerata diligenter.Alexan.latè consi.lxxxj.ponderatis his de quibus, per totum,lib.j.Felyn.in c. pastoralis,col.pen.extra de except.

214 ¶Quid autem si alicui denegetur actio,{vel petitio,}vtrum intelligatur ipso iure,an verò ope exceptionis,vide vltra prædictos doct.quorum plurimi etiam de hoc nuncupatim loquuntur , Archidia.in c.hoc ius,versic.qui verò,in verbo,denegandas.x.q.ij.Bart.in l.ij.in prin.ff.ad Velleia.& in l.j.etiam,in prin.ff.ad Macedon.& eundem Bart.in l.j.§.in operis,& ibi Alexan.col.ij.ff.de noui oper.nunt.Panor.in c.ij.col.j.extra eod.titu.Franc.Aret.in l.generaliter,colum.j. & ij. & ibi etiam Barb.col.vij.versi.octauò adduco,& iterum versic.decimò.ff.de verb.oblig.& Calca.consi.lxxiiij. quod dictis filiabus,col.j.& ij.cum aliis concord.adductis ab Alexan.in d.§.in operis.& præterea Iaso.consi.vij.adeò copiosè,col.j.lib.j.& latissimè consi.clxviij.statuto inclytæ,per totum, lib.ij.{& Carol.Ruin.consi.vj.quia in præsentiarum,col.j.num.2.lib.iiij.}

Actio si alicui denegetur, vtrum id intelligatur ipso iure, an ope exceptionis.

215 ¶Quid item si dicatur,non reddatur ius,siue non detur actio?an quod actum fuerit, erit nullum? erit sine ope exceptionis.vide etiam præter eos quos suprà adduximus,qui & de hoc maxima ex parte locuti sunt,Bald.in l.iubemus.§.sanè,col.ij.versic.quædam est pœna iurisdictionis.C.de sacrosanct.eccles.Ang.in d.l.nam & postea,in princ.ff.de iureiur. & in d.l.j.in prin.ff.ad Maced.& in d.l.ij.ff.ad Velleia.Alb.in ij.parte statutorum,quæst.ccxxiiij.incip.quid si statuto cauetur.Card. Flor.in clem.constitutionem.§.vlti.versi.quæro circa proximè dicta,de elect. & Franc. Aret.in l. necessariis,in iij.not.ff.de acquir.hæred. {Quid denique si dicatur,non admittatur , vide latissimè Iaso.consi.clxvj.vertitur quæstio,per totum,lib.ij.& duobus seq.consil.}

Quid si dicatur non reddatur ius , an quod actū fuerit erit nullū.

216 ¶Septuagesimoprimò fallit in verbo,habeatur:vt si lex vel statutum dicat, habeatur pro confesso,conuicto,priuato,est enim latæ sententiæ,vt voluit Archid.& post eum Ioan.An.Petr. Anch. & Domi.in c.ij.de confes.lib.vj.vbi Per.And.& Domi.addunt hanc rationem,quoniam ista verba ab eo prolata,cui ius est & facultas inducendi qualitatem,æquipollent istis verbis, talem esse, vt dicit probari in c.ex parte,extra de sponsa.& in c.tanta,extra qui fil.sunt legit. Ergo idem,in-

Habeatur uerbum an sit latæ sententiæ.

BIU Cujas

quit,est dicere haberi pro confesso,& esse confessum. Sed & quòd hæc verba,habeatur pro confesso,sint latæ sententiæ,voluit Panor.in c.vlt.col.iij.extra de iur.cal.

217 ¶Verùm glo.in d.c.ij.in verbo,pro confesso,de confes.lib.vj.post Io.Monach. tenet contrarium, atque etiam glo.in c.si diligenti,in verbo,causam perdant,post princ.& ibi etiam Panor. col.ij.in penult.not.& Maria.in secundo not.extra de foro compet. vbi dicunt quòd per hæc verba, pro condemnato habeatur,& hæc quoque,à communione habeantur alieni,non fertur sententia,sed ferri mandatur.& glo.quæ loquitur in infinitiuo,in d.c.vlt.& ibi etiam Bald.post princ.de iuram. cal.& Bart.in l.j.§.sed & constitutio,post medium.ff.de cal.& in l.eius qui delatorem,post prin.ff. de iure fisci.Iacob.Aret.Iac.Butr.Bart.Paul.Castr.& Franc.Curt.senior in l.ij.§.quod si actor, per illum text.ibi,liceat iudici proferre sententiam.C.de iuramen.calum.Bal.in c.vlt.post prin. & iterum versic.in text.ibi debeat,extra de iuram.calum.& in c.j.col.vlt.versic.econtra differt,extra de lit.contest.& in l.j.col.j.C.de pœna iudi.qui male iud.& in l.vnica,colum.antep.versic. sed nunquid contumax.C.de confes.& in c.vasallus,l.ij.col.j.versic.nota ergo quòd ille tex.tit.si de feud. fuer.contro.Ang.in l.in criminali,in vlti.not.per text.ibi iuncta glo.C.de iurisdi.omn.iudi.Math. not.cxv.nota quòd vbi lex.Alex.in l.j.col.antep.ff.de leg.ij.& in additio.Bart.in l.imperator.ff.de iure fisci. Et hinc fit,vt cùm pœna quæ imponitur ipso iure,transeat in hæredes,non etiã ea quæ requirit sententiam,vt dicemus infrà versic.cccxcvj.incip. quartum quod ipso iure. Certè pœna quæ his verbis imponitur, habeatur pro confesso vel conuicto, non transeunt in hæredes ante sententiam,secundum Bart.in d.l.eius qui delatorem ante fi.versi.tertiò & vltimò,per tex.ibi.ff. de iur.fisci.& in d.l.ij.§.quòd si actor,in fi.C.de iuram.calumn.& Bald.in l.ij.col.vlt.C.de eden.& Panor.in d.c.vlti.col.iij.versicu.item dicit quòd si iste,extra de iur.calum.

Pœna quæ imponitur ipso iure transit in hæredes.

218 ¶Sed tu circa id de quo tractamus,principaliter vide Bald.qui in hac re distinguit,in l.transigere, col.vlt.versic.demum nota.C.de transact.& in l.j.col.iij.versicu.scias autem quandocunque.C.ex delict.defun. Vide præterea Felyn.qui super hoc dubitat,& multa in vtranque partem adducit,in d.c.Rodulphus,tum col.xx.versicu.habeatur pro priuato,tum col.xxiiij.versicu.sed declaratoria, extra de rescript. Neque enim hîc omnia scribere statuimus. Vide denique Hippol.Marsi.in practica causarum criminalium,in §.aggredior,nu.105.& multis seq.& in rub.ff.ad leg.Corn.de falsi. num.24.& multis seq.& consi.x.casus dubitationis,col.v.versi.ad hoc enim,& multis seq.lib.j.

De eadem re.

219 ¶Illud autem adiecerim,huiusmodi verbum in actiua significatione,vt si dicatur,habeat,non esse directum,sed vel obliquum,vel certè commune.Nam quòd sit obliquum,probat tex.in l.qui concubinam.§.j.vbi not.Bart.ff.de leg.iij.& in l.fideicommissa.§.si filio,eo.tit. Commune autem esse affirmat Bart.in l.Centurio,col.vlti.versi.tertiò dubitatur.& ibi Iason & Lancel.Gal.in repet.ff.de vulg.& pupil.& Bald.in d.l.vlt.C.de sacro.eccle.& in tract.substit.col.penul.versi. quid de verbo habet.Imol.in c.Raynutius,char.penult.versi.idem de verbo habeat,extra de testam. Phil.Corn. in l.precibus,col.xviij.versic.verba autem communia.C.de impub.& ali.substi.Alex. consi.clxviij. ponderatis narratis,col.j.versicu.& dicendo,lib.v.Ang.Aret.in d.§.extraneo,colum.ij.versic.decimò,Instit.de pupil.substit.{Benedict.Cap.consi.lxxv.punctus Iacobus & Bartol.colum.iiij.Franc. Aret.in l.planè,quam legit cum l.si pluribus.§. si ita Titio.ff.de leg.j. De quo tamen vide ipsum Franc.Aret.} in d.l.Centurio,col.vlti. Non video autem, quid possit intercesse inter actiuum & passiuum,quantum ad rem de qua loquimur,pertinet.

Habeatur uerbum,in actiua significatione non est directum.

220 ¶Sed illud tamen minimè est subticendũ,quod subdit Bal.in d.c.j.col.vlt.vbi suprà, & ibi etiam Barb.extra de lit.conte.quòd si cum hoc verbo habeatur,iungeretur verbum sit,verbi gratia,habeatur & sit pro confesso,tunc intelligeretur,ipso iure.quod & idem voluit per tex.in d.c.j.quem ad hoc dicit sing.ipse Barb.consi.liij.præclarè scripsit,col.pen.lib.ij.& consi.seq.clemẽtissimi Dei, col.vlt.eo.lib.ij.& consi.lix.illud in medium afferam,col.ix.eo.lib.ij.& Anton.Corset. in tractatu geminationis,col.iiij.versicu.xxij. Id quod certè neutiquam mihi dubium est,tum quia verbum, sit,etiam solum est latæ sententiæ,ex communiori doct.sententia, vt diximus suprà in lx.fallent. Tum quia etiam si eam vim non haberet, vt quibusdam placuit, tamen propter geminationem verborum,quæ etiam per se essent tantùm ferendæ,fierent latæ,vt suprà diximus in iiij.fal.

Verbum habeatur,coniunctum cum uerbo fit,quomodo intelligatur.

221 ¶Et hoc postremum confirmo ex eo quod scribit idem Bald.in prima constit.ff.in fi.princ. quòd licèt aliud sit esse ciuem,aliud haberi pro ciue:quia illud veritatem dicit,hoc fictionem, vt no.gl. in l.mercis appellatione,& ibi expressiùs Bart.ff.de verb.signifi.Tamen si ita dicatur,sit & habeatur pro ciue,significabunt illa verba simul iuncta veritatẽ,si possunt,per text.in l.j.§.vlti.ff.quod quisque iur.vbi & hoc sequitur Alex.& etiam Barb.in repet.rubr.C.qui admit. ad bon.possess.col. xix.versic.præterea adduco pro suo consilio,vbi ita dicit sæpius se consuluisse,& in repetit. rubr. extr.de fide instru.col.viij.versi.ergo autẽ,vbi hoc dicit sin.& in repe.l.cum acutissimi,col.x.vers. tu considera,& iterum col.cxvij.versi.secundò faciat.C.de fideic.& in l.iij.col.xiij.versi.ego dico. ff.de verb.obli.& in d.c.j.ad fin.extra de lit.contest.& consi.xiij.Clementissimi Dei, col.vlti.lib.j. vbi id dicit solenne.& consi.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xiiij.versi.& si quispiam opponit,vbi id dicit sing.eo.lib.j.& consi.38.præclarè scripsit,col.v.vers.& ista sunt.vbi hoc dicit sing.& iterũ col. xiij.vers.& pondero,lib.ij.& d.consi.liij.præclarè scripsit,col.ante.eo.lib.ij.& consi.liiij.clementissimi Dei,col.vlt.eo.lib.ij.& d.consi.lix.col.ix.eo.lib.ij.& consi.lv.clementissimi Dei, col.j.lib.iij. & consi. lxx.illud in mediũ referam,col.x.versi.modò istud imponit,eo.lib.3.& consi.87.illud referã,col.j.

Differentia inter esse ciuem & haberi pro ciue.

eo.lib.

co.lib.iij.& consi.vj.illud in medium adducam,col.viij.versi.subdit postea,lib.iiij. & alibi sæpe. & Franc.Curt.senior consi.xlix.memoriæ recolendæ,col.xj.versi.& pondero. Ias.in l. patris & filij, in primo not.ff.de vulg.& pupil.substit.& in l.j.col.ix.ff.de officio eius cui mand.est iurisd. vbi & hoc dicit sing.& in l.eum qui,in primo not.ff.de iureiur.vbi id quoque {dicit sing.& in l.prætor ait.§.j.col.j.ff.de oper.noui nunt.vbi item dicit sing.} & consi.xxxv.factum sic se habet de anno, colum.vlti.lib.j.{& consi.cxlv.beatissimus Papa,col.v.versicu.quartò quòd iste, lib.ij.vbi id dicit sing.} Philip.Dec.consi.xlv.in causa istorum,col.ij.versic.& ad hoc specialiter.& Anton.Corset.in tractat.de geminatis,col.iij.versi.decimò adduco.& Hippo.Marsil.consil.ij. altissimum refugium, col.v.versic.& quod dicta inquisitio,lib.j.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à geminatione locutionis vel actus,col.iij.& Catel.Cot.qui hoc item dicit sing.memo.incip.ciuem esse.& alio sing.incip.habeatur. Sed & idem voluit ipse Bald.consi.xxix.ordinamentum,lib.v. & ante eum Bart.in l.si is qui pro emptore,in iij.q.princ.ad fin.ff.de vsucap.

222 ¶Licèt in hoc postremo dicto Bal.more suo sibi contrarius contrariũ tenuerit,in c.licèt de vitanda,col.j.versi.ibi,habeatur supple & sit,extra de elect.arg.l.filio quem pater.ff.de liber.& posthu. In quo tamen aduerte quod in multis codicibus Bal.est mendum in duobus locis,in verbo sit,in cuius locum librarij substituerunt,& sic.Bald.autem ibi secutus videtur fuisse Ias.sibi quoq; contrarius in d.l.j.§.vlt.ff.quod quisque iur.& apertissimè sequitur Fran.Cur.senior etiam secum pugnans,consi.xxxv.statuto seu in capitulis,col.xiij.versi.nec in priuilegio dicitur.Sed vtrumcunq; sit in hoc vltimo dicto,certè in eo de quo nunc tractamus,nõ dubito,ob ea quæ suprà diximus. Quanquam & in illo sequi malo priorem sententiam:quando & verbum sit, solum ac per se sit præcisè significatiuũ substantiæ veritatis,vt dicit nuncupatim Bal.consi.cclxxiiij.verba,col.ij.versi. præterea isti sunt,lib.j.{& ante eum Bart.in l.si maritus.§.j.ff.de adult.& ex recentioribus Corne. consi.ciij.licèt in hac,col.ij.versi.licèt ergo,lib.j.& ante omnes gl.in l.siue possidetis.C.de probat.}

Baldi locus emendatus.

Sit uerbũ, per se est significatiuum substantiæ ueritatis.

223 ¶Sed vocatur in dubium,quid si id verbum negatiuè proferatur,puta si dicatur, locum non habeat?Et certè glo.vlt.in c.præsenti,in fi.& ibi etiam Ioan.Mo.Archid.Domi.& Phil.Fran.de sent. excom.lib.vj.afferunt hæc verba,declaramus locum aliquatenus nõ habere,quibus is tex. vtitur, esse latæ sententiæ,quæ quidem verba in infinitiuo prolata habẽt vim futuri temporis,quantum ad eam rem pertinet,de qua tractamus,vt postea dicemus,cùm disseremus de infinitiuo. Ex quo potes intelligere illud verbum negatiuè pronuntiatum habere vim latæ sententiæ.

Habeat uerbũ negatiuè prolatum, an sit latæ sentẽtiæ.

224 ¶Nisi dicas illud ibi procedere propter dictionem aliquatenus, quæ & ibi illis verbis adiicitur,ita videlicet,aliquatenus locum non habere. id quod videtur sentire Felin.in c.Rodulphus,col.xvij. versic.aliquatenus,de rescript. Quod & confirmare poteris ex iis quæ latè suprà diximus in verbo,omnia vel partem aliquam,versic.xiiij.incip.mouentur maxima ex parte.& versic.seq. & iterum versicu.xl.incip.adde præterea. Nempe dictionem aliquis,aliqua,aliquid,ex qua aliquatenus aduerbium conficitur,rem vel minimam comprehendere. Ideo hæc verba,aliquatenus locũ non habere,ita debent intelligi,vt aliquo modo non habeat locum,nec ipso quidem iure, alioqui aliquatenus locum haberet.{Nam & Archid.in c.quamuis,col.ij.in fi.in verbo,aliquatenus,de offic. ordin.lib.vj.interpretatur hæc verba,ne aliquatenus,id est nullo modo. Et id verbum præcisum est,vt dicit Ripa in c.j.num.78.extrà de iudic.per text.in c.accepimus,de pact.}

De eadem re.

225 ¶Et in simili scribit Phil.Dec.in c.cæterùm,col.ij.extra de rescript. quòd illa verba, non obtineat alicuius roboris firmitatem,important ipso iure,propter illam dictionem,alicuius. Et idem propè dicit Corn.consi.cciij.in hac consultatione,col.ij.lib.ij.vbi si dicatur,aliquo modo non valeat, intelligitur ipso iure. Nam si ipso iure valeret,aliquo modo valeret.Vnde & illud fit,quod Sign.in con.cxv.in quæstione Petri,col.j.dicit,quòd si statutũ prohibet aliquo modo procedi, omnis processus contrà factus,erit nullius momenti,de quo nuncupatim diximus in d.versi.adde præterea. Sed & quod hæc dictio,aliquatenus,sit latæ sententiæ,tradit è recentioribus Rebuf.doct.quidem Gallus ille,sed non Italis postponendus,in repe.c.postulastis,nu.250.ext.de cler.excom.min.

De eadem re.

226 ¶Aut etiam dici potest illud quidem quod diximus de dicto cap.præsenti,obtinere propter verbum declaramus, ibi quoque adscriptum, videlicet declaramus aliquatenus locum non habere. Nam illud est latæ sententiæ duabus rationibus. Primum,quia est præsentis temporis,vt latè diximus suprà in principio huius tractationis,& in simili tradit Panor.loquens scilicet de verbo decernimus,in cap.nouit,extrà de his quæ fiunt à prælat.Deinde quia est declaratorium,secundum ea quæ diximus suprà in xiiij.fal. Nam & illum text.& glo.in id expressim expendit Panor.in c. si diligenti,col.vij.extra de foro compet.vt diximus in d.fal.xiiij.

De eadem re.

227 ¶Et certè Bart.noster,quem omnes vbique magnis mirisq; laudibus efferunt,in l.extat,col.vlt.ff. de eo quod met.cauf.constanter asserit ea verba,ius crediti non habet,quibus ea vtitur, non esse latæ,sed ferendæ sententiæ.nec id quidem negant glos.& cæteri doctor.in d.c.præsenti,cùm non simpliciter innitantur naturæ huius verbi negatiuè prolati,vt apud eos videre licet. Et facit tex. in l.sed & si.§.item si institoria.ff.de instit.act.cum dicitur,ipso iure locũ non habet. Quanquam id non admodum vrget,propter ea quæ adeo sæpe suprà diximus,præsertim cum is text.loquatur in præsenti tempore,quod per se est latæ sententiæ,& tamen ei additur,ipso iure. Ideo cogita & vide quæ dicam in tribus seq.fal.

De eadem re.

228 ¶Sed hoc tamen intelligo, nisi cùm huic verbo iungeretur negatiua vniuersalis,vt si diceretur,

De eadem re.

BIU Cujas

nullam actionem,nullam iurisdictionem,nullas vires habeat.tunc enim hauddubie esset latæ sententiæ,per text.in l.ij.C.quan.prouo.non est necess.cùm dicitur,nullas habere vires palam est. Et subdit subinferens : & ideo nec prouocationis auxilium necessarium est. quem text.dicit ad hoc esse meliorem totius iuris Barb.in clemen.j.colum.xiij.in paruis,versicu.nota de clausula eo ipso, de elect.& eum quoque ad id allegat & alia multa idem Barb.in l.generaliter,col.vij.versic.secundò moueor.ff.de verbor.obligat.& hoc quoque voluit Franc.Areti.in l.j.col.iiij.versicu. sed hanc rationem.& paulò pòst versicu.ego aliàs.ff.de testa.

229 *Ad ueritatem uniuersalis negatiuæ requiruntur omnia esse uera.*

¶Cuius rei est aperta ratio:nam ad veritatem vniuersalis negatiuæ requiruntur omnia esse vera, vt dicit glo.in cap.nemo potest,le j.in verbo,obligari.in princ.de regu.iur.lib.vj.& Bart.in l.nullam.C.ex quib.causis infamia irrog.& Rom.in d.l.generaliter,de verbor.oblig.& faciunt quæ diximus suprà in xxij.fallent.& aliis duabus sequent.

230 *Dictio penitus est latæ sententiæ.*

¶Quanquam in contrarium vrget tex.in l.eos.§.si quis autem aliquid.C.de vsur.vbi ita scribitur, nullam penitus habet actionem.nam si verba,nullam habeat actionem,intelligerentur ipso iure, frustra addita fuisset dictio penitus,quæ & ipsa est latæ sententiæ,vt diximus in xxvj.fal. Sed ad hoc potes dicere,quod diximus suprà in verbo,præsentis temporis,versicu.xxvj.incip.sed quod his respondeatur.& alibi sæpe,& vide quæ dicam in sequen.fallent.

231 *Verba teneat, obtineat, an sint latæ sententiæ negatiuè pronuntiata.*

¶Septuagesimosecundò fallit in verbo,teneat,siue obtineat,etiam negatiuè pronuntiato,vt si dicatur,contractus sic factus non teneat,siue non obtineat vires,quia intelligitur ipso iure,ex sententia glo.loquentis in infinitiuo non tenere,in c.ad audientiam,in fi.& ibi Panor.in vlt.not.extra de appel.& alterius glos.in c.statuimus,in verbo,non teneor,de sent.excom.lib.vj. Ioan.Fab. in auth.statuimus.C.de episc.& cleri.Bald.in c.si duobus,col.j.versi.ibi non tenet,extrà de appel. & Angel.consi.xxvj.cuius exordium est,pro decisione quæsitorum,col.vlt.Barb.in c.cæterùm,& ibi Felin.col.vj.versi.non est nullum,extrà de rescript.& Philip.Dec.in c.constitutus,in ij.no.ext. eo.titu.& probatur in l.certa.C.quando prouoc.non est necessa.cùm dicitur,dubium non est firmitatẽ non tenere.vbi glo.exponit,ipso iure:nam & in text.subiũgitur,& sine appellatione posse rescindi. Ideo Bart.ita illã l.summat,vt nostri loquuntur,impositio mulctæ vltra quàm iudex possit ex sua iurisdictione,est ipso iure nulla.& in c.si motu proprio,de præben.lib.vj.vbi vires nolumus obtinere.Ex quo not.Domi.in pen.not.quòd impetratio in casu illius c.est ipso iure nulla.

232 *De eadem re.*

¶Tamen Panor.cuius autoritas est maxima apud Cano.vtpote quem summum pontificiæ censuræ præsulem vocet Barb.in repet.rub.C.qui admit.ad bon.poss.col.iij.Panorm.inquam,in d.c. cæterùm,col.ij.versi.capio primam quæstionem , non obscurè sentit contrarium , cùm dicit hæc verba,non obtinent,esse latæ sententiæ,quia sunt præsentis temporis,quasi dicat,aliud esse , si in futuro tempore pronuntiaretur. Et idem etiam sentiunt Tancre.& Gos.ibi,prout illos retuli suprà in xlij.fal. Idem quoque Inno.& Hostien.Compost.Collect.Philip.Petr. Ab.anti.& Bald.ibi, dum dicunt ea verba,nec obtinent alicuius roboris firmitatem,intelligi non quidem ipso iure,sed ope exceptionis. Nam si id verum in præsenti tempore, quid in futuro ? Et quod magis mirum est,ea verba alicuius roboris,qualecunque robur videbantur amouisse,& ita latam sententiam in duxisse,per ea quæ diximus suprà in præcedenti fal. Ideo vel verior est op. eorum qui dicunt ibi ipso iure intelligi,vel si altera verior est,vt scilicet ope exceptionis intelligatur,id quidem est non propter verba ibi apposita,sed propter alia iura , quæ id ita fieri interpretantur , prout ibi omnes declarant. Nam & aliàs semper id procedit , vt verba cuiuscunque temporis vim suam perdant, assumantq; alienam,alterius scilicet temporis,propter alia iura id declarantia,vt diximus suprà in ij.fallent.præteriti temporis.& iterum in xij.& lx.fallent.futuri temporis.

233 *Autoris ea de re opinio.*

¶Ego autem vt dicam quod sentio,in his verbis,de quibus loquimur,nihil propemodum video interesse inter hæc verba,non habeat,non teneat,siue non obtineat. Nec contrarium probat tex. in d.l.certa,imò potiùs contrarium.nam si verba,non tenere,ibi posita,idem induxissent , quod ipso iure,non erat opus subiungere illa verba,& sine appellatione posse rescindi.Quin in c.qualiter,in fi.de elec.& in c.dilecti,in fi.de appel.ita scribitur,penitus non tenere,quasi illa verba,quæ quantum ad hoc de quo agimus,habent vim futuri, vt postea dicemus cùm de infinitiuo loquemur,non habeant vim latæ sententiæ, nisi & additum fuisset penitus. Nisi ad hoc diceres quod suprà sæpius in simili diximus:quando & alibi cum hoc verbo,negatiuè concepto etiam in præsenti tempore,quod haud dubiè per se est latæ sententiæ, interdum iunguntur & aliæ dictiones etiam latæ sentẽtiæ,vt in auth.ad hoc.C.de lati.libe.tol.cùm dicitur,ipso iure matrimonium non tenet. Et vide quæ etiam dicam in seq.fallen.in qua tractamus de verbo huic simili.

234 *Verba teneat, obtineat, tum demũ sunt latæ sententiæ, cùm illis iungitur uniuersalis negatiua.*

¶Sed quod in primo diximus,scilicet in verbo habeat,in præcedenti fal.idem & tu in istis intelligito,vt videlicet tũ demum sint latæ sententiæ,cùm illis iungitur vniuersalis negatiua, videlicet nullas vires obtineat:nullo pacto teneat,per tex.in l.si tutor.C.in quibus caus.in integ.restit.non est necess.qui loquitur his verbis nullam,siue nec vllam firmitatem obtineant , id est,ipso iure,vt exponit glo.Nam & in eo tex.confestim subnectitur per modum consequentis.Frustra igitur in integrum restitutionis auxiliũ desideras,quando ea ipso iure irrita sunt.& est idem tex.in l.in dubium.C.de tut.vel cur.qui non satisd.nam & eadem l.est in illis duobus locis repetita, nisi quòd in priori loco deest initium.Et in hac sententia sunt Imo.Domi.Barb.& Fel.in c.cæterùm.Anto. in c.ad aures,extra de rescr.& Felyn.in d.c.Rodulphus,col.xxj.versi.nullas vires obtineat,eo.tit.

¶ Septua

235 ¶Septuagesimotertiò fallit in verbo valeat,etiã negatiuè posito,quia intelligitur ipso iure,secundum glo.loquentem in infinitiuo non valere,in cap.si cui,in verbo,non valere, quam sequuntur Io.And.Domi.& Phil.Fran.ibi,de elect.lib.vj.Inno.Compo.Io.And.Domi.Pano.& propè omnes in c.quia propter,extrà de elect.Ioan.And.in c.ecclesia vestra,le ij.in verbo,non valeat,extrà eo. Bal.in c.j.col.ij.versi.quæro dicitur hîc,tit.de ali.feu.Bal.& Domi.in c.nonnulli,col.j.ext.de rescr. Ang.d.consi.xxxv.col.vlt.Domi.in c.dispendia,in prin.in iij.& iiij.not.de rescri.lib.vj.Fran.Are. qui in infinitiuo loquitur,in l.moribus.§.prius,col.j.ff.de vulg.& pup.Io.Ray.in c.j.§.callidis,ver. pœna,in viij.q.j.partis prin.tit.de prohib.feud.ali.per Fed.Corn.consi.cciij. in hac consultatione, col.ij.versi.his tamen nõ obst.lib.ij.Phil.Dec.in c.ij.col.iij.ext.de testi. per tex.in d.c.quia propter, & in cle.j.de in integ.restit.{& Io.Crot.in repe.c.j.col.iij.versi.secundo no.de rescrip.lib.vj.}

Verbum ualere, negatiuè positum quomodo intelligatur.

236 ¶Sed contrarium voluerunt glo.Bart.Bald.sibi contrarius,& alij in l.vniuersa.C.de precib. imper. offer.& glo.quæ loquitur in infinitiuo,non valere,in l.nostram.C.de testa. & alia glo. si rectè & & solerter expendatur,in d.c.dispendia,in verbo,processus,de rescript.lib.vj. de qua diximus suprà in iij.fal.& ibi expressè Philip.Franc.Bart.consi.lxix.viso statuto.Host.in d.c.quia propter,in verbo,non valeat,Bald.in l.hi qui ad ciuilia,col.iij.vers.ex hoc facit.C.de appel.& in c.cum ordinem,tum col.ij.versi.habentes autem,tum col.iiij.versi.item ex prædictis habes,extra de rescript. Panor.sibi quoque contrarius,in d.c.nonnulli.§.sunt & alij,eo.tit.Philip.Fran.in c.j.in ij.not. per illum tex.eod.tit.lib.vj.Barb.consi.xij.scribitur apud prophetam,col.iij.versi.& si quispiam,& iterum col.vj.versi.modò ita est,lib.j.& {Philip.Fran.in d.c.j.in ij.not.per illum tex.de rescri.lib.vj.} Ias.in d.l.moribus.§.prius,colum.j.ff.de vulg.& pup.& idem videtur voluisse Ang.consi.cccl xxj. multùm considero,ad fin.dum dicit quòd verbum futuri temporis est latæ sententiæ,quando lex vltrà procedit id declarando,& allegat dictum c.j.de rescrip.lib.vj.quod quidem vtitur eo verbo, non valeat,sed adiicit ipso iure.sentit ergo Ang.quòd illud verbum non valeat, sine alia expressione non induxisset canonem latæ sententiæ. Ideo autem Pet.An.& Phil.Fran.in d.c.j.ex eo id not.quod diximus,quia frustra additum fuisset,ipso iure,si intellectũ fuisset ex vi & natura verbi.

Quando verbum futuri temporis est latæ sententiæ.

237 ¶Sed & sunt alij text.similes,videlicet in l.si libertus,in princ.ibi,ipso iure non valebit.ff. de iure patro.& in l.Labeo.ff.de oper.liber.quæ loquitur per infinitiuum,ita videlicet , ipso iure non valere.& in l.iij.§.sciendum,ibi,ipso iure nil valeat.ff.de donat.inter vir.& vxor.& in c. ex parte, in fin.cum dicitur,penitus non valere,extra de arbit.nam vt suprà diximus,penitus,est latæ sententiæ.& in c.quanquam,in fi.de vsur.lib.vj.cùm dicitur,testamenta aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.& in cle.j.§.propter quod,de hæreti.vbi post illa verba,non valebit,continuò subdit,& si secus præsumptum fuerit , nullum sit, & irritum ipso iure. Sed quod iam sæpe diximus, præsertim verò in præsenti tempore,versic.xxvj.incip.sed quod his respondeatur, non magnum est in his text.& similibus fundamẽtum,quod & hinc maximè probatur,quia cum præsens tempus non dubiè sit latæ sententiæ,vt suprà latè diximus:sæpe tamen comperimus hæc verba, ipso iure,addita fuisse ad præsens tempus huius verbi negatiuè prolati,vt in l.Papinianus.§.si ex causa.ff.de inoffic.testam.vbi ipso iure non valet.& similis text.in l.j.ff.ad senatusc. Velleia. & in l.is cui lege.ff.de testa.& in l.si quis posthumos,in prin.ff.de liber.& posthu.& in l. siue generalis,in princ.ff.de iure dot.vbi ita scribitur,ipso iure promissio non valet,cum simil.

Verbum præsentis temporis est latæ sententiæ.

238 ¶Cæterùm vt redeamus ad illam nostrorum doct.controuersiam,eam sedare nixus est Felin.in d. c.nonnulli.§.sunt & alij,col.xiij.versic.possunt opiniones considerari extrà,secundum doctrinam Bart.& Ioan.Plat.in l.ij.C.de cano.fru.vr.Ro.lib.xj.videlicet quòd si lex simpliciter dicit,non valeat actus,intelligitur ipso iure,vt ibi,& in l.non dubium.C.de legib. At si lex ita loquitur, non valeat,si aliquid factum fuerit,aut omissum, intelligitur pro ope exceptionis. Et se præterea remittit Bart.ad seipsum in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de verb.oblig. vbi & hoc idem quoque posuit. Sed & idem voluit ipse Bart.in d.l.vniuersa,& ibi Ias.in iij.not.C.de precib.imper.offer.& {idem Bart.} in l.cum lex,colum.pen.versi.sed pone quòd lex dicit.ff.de fideiuss.& in l.j.col.vlt.in prin. {& ibi Fran.Aret.col.iiij.in fin.} ff.de testamen.& sequitur Petr.Anch.in d.c.j.in iij.not. de rescri. lib.vj.dum citat Bart.in d.l.non lex,& Fran.Aret.in c.ij.& ibi etiam Feli.col.iij.qui adducit concordan.extra de testi.& Anto.Cors.in sing.in verbo,valeat negatiua præcedente.& vide quæ dixi suprà in eadem glo.{versi.lxix.incip.intellige secundo in solennitate.} Sed hîc tamen aduerte quòd Bar.in d.locis,præsertim in d.l.vniuersa.& in d.l.j.ff.de testa.non illud dicit quod diximus, ita simpliciter,sed ita quidem,vt si lex dicit aliquid non valere propter aliquod omissum, quod debet fieri post ipsum actum,illud non vitiat ipso iure:sed si diceret non valere, si quid sit commissum,quod in ipso actu fieri debet,vitiat ipso iure. Et ita propè omnes videntur intelligere.

Lex si simpliciter dicat,nõ ualeat actus, intelligitur ipso iure.

239 ¶Sed & illud hoc loco notandũ,quòd si huic verbo addatur dictio aliter,ita videlicet,aliter non valeat,apertè ostenditur,illud esse specialiter pro forma,ex sententia Bartol.in l. de his, circa medium.ff.de transact.Iason qui id dicit notandum,in l.de pupillo,in prin.col.j.versic.tertiò ponderat.ff.de oper.noui nuntiat.vbi & ad hoc dicit facere text.in l.comparationes,in ij.locis.C.de fide instru.vnde sequitur,quòd si res aliter fieret,nulla esset ipso iure, cùm defectus formę vitiet ipso iure,glo.in cap.cùm dilecti,in verbo,irritum,extrà de rescript.cum multis concordan.à me collectis suprà hac eadem glo.num.67.decimoquintò fallit. Sed tu hæc tamen intelligas secundum ea quæ ibi diximus,& seq.versicu.nam l.vniuersa.C.de precib.impera.offeren.his verbis vtitur,non

Defectus formæ uitiat ipso iure.

BIU Cujas

aliter valeant & tamen non ipso iure intelligitur.}

240 *Verbum liberetur, simpliciter prolatũ intelligitur ipso iure.*

¶Septuagesimoquartò fallit in verbo liberetur,siue liberabitur,siue etiã liberari,quod simpliciter prolatum intelligitur ipso iure,per tex.in l.cùm quis.§.j.ff.de solut.cùm dicitur, debitorem non liberari,sed exceptione eum aduersus maritum tuendum esse.quem ad hoc expendit Ias. in l. si insulam,col.ij.versi.quintò pondera.ff.de verbo.oblig. Et ante eum Raph.Com.consi.xxiij.testator filio,col.vlti. Et est similis tex.quem neuter citat,in l.si acceptolatum,in princ.ff.de accept.Et hoc apertè voluerunt Bart.& Ang.in l.& si post tres,ille col.vlti. versic.oppos.extra glo. dicitur, hic,col.j.versi.in tex.ibi,defendi.ff.si quis cautio.cùm intelligunt tex.in d.l.si insulã,qui dicit simpliciter,liberari,vt denotet,ipso iure. Et idem dicunt Bald.& Angel.in l.pen.C.de fideiuss. eodem modo interpretantes tex.ibi,vtentem etiam simpliciter verbo liberandi,sine alia adiectione.

241 *De eadem re.*

¶Licèt in contrariam sententiam vrgere videatur text.in l.si cùm te,in princ. ibi,ipso iure liberabitur.ff.de pactis,tanquam scilicet superuacuò addita fuissent verba ipso iure,si in verbo,liberari, intellecta fuissent.& similis text.in l.sed & si lege.§.si minori.ff.de petit.hæred.& l.si quid possessor.in princ.ibi,ipso iure non liberauerit.& iterum in §.vlt.eiusdem l.ibi,liberari ipso iure debitores.ff.eo.& in l.si noxale,in princ.& iterum in §.ex iis.cùm vtrobique dicitur ipso iure liberari.ff. de noxa.& in l.si seruus.§.vlti.ff.de furt.vbi est similis tex.& in l.Papinianus.ff.manda.& in l.vlt. ibi,ipso iure liberata sint.ff.de seruis expor.& in l.j.§.cui certum,ibi, ipso iure liberatur.ff.de auro & arg.lega.& in l.minor xxv.annis.addito,ibi,liberati ipso iure.ff.de minor.& in l.Lucius.§.tutelæ,& iterum §.vlti.ff.de adminis.tuto.{& in l.conuento,ibi,ipso iure liberatum.ff.de tutel.& ratio.distrahen.} & in l.Græcè.§.& post litem,ibi,ipso iure non liberatur.ff.de fideiuss. & in l.si seruus.§.cùm mihi,ibi,ipso iure non liberabuntur.ff.de verbo.obligat.& in l.si res,§.vlt.ibi, ipso iure liberatus non sit.ff.de iure dot.& in l.vlti.versi.tales igitur,ibi,penitus liberari,& rursus versic.sin autem nescius,ibi,omnimodo liberari,in duobus locis.C.de furt.& in §.quæ de fullone,Instit.de obligat.quæ ex delict.nascunt.vbi est similis tex.& in l.Iulianus.§.j.ibi,protinus rerum liberari.ff. de verbo.oblig.& in l.stipulatus sum damam,ibi,continuò eum liberari. nam vt suprà diximus, dictiones penitus,& protinus,& continuò,idem significant quod ipso iure. Sed hi tex.& similes parum faciunt,vt diximus in præcedenti fal.& sæpe aliàs,cùm & hîc videamus has dictiones additas ad id verbum præteriti & præsentis temporis. Porrò Sal.Socin.Ias.& Phil.Dec.& Alcia.in l.cùm posteaquam.C.de pact.nuncupatim scripserunt id verbum non esse latæ sententiæ. Sed tu interim vide Ias.in l.eum qui ita.§.qui ita stipulatur,le j.col.ij.versi.limita regulam.ff.de verb.obli.

242 *Verbum futuri temporis an sit latæ sententiæ.*

¶Septuagesimoquintò & vltimò,fallit generaliter, vbi subiecta materia declararet verbum futuri temporis esse latæ sententiæ.tunc enim potius sequẽda est natura subiecti argumẽti,quàm ipsius verbi futuri temporis,vt abundè patet ex iis quæ suprà diximus,tum in verbo præsentis temporis,versic.xxix.incip.si tamen hanc posteriorem,tum quoque in verbo præteriti temporis, versic. xxx.incip.fallit secundo,tum postremò in hoc verbo futuri temporis, in 36.37.38.42.82.90.108. 132.150.166.183.fallent. Ideoque & Panor.in c.super specula.col.j.versic.ex prædictis infero,extra nec cleri.vel monach.scribit ea verba quæ aliàs sunt ferendæ tantùm sententiæ, fieri tamen latæ ex materia subiecta,& idem voluit Franc.Aret.in l.j.col.iiij.versic. & ita responsio.ff.de testa. vbi dicit de hoc esse casum no.& expressum in l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pact.

243 *Dictio nullus, cõiuncta cum uerbo cuiuscunque temporis, denotat nullitatem.*

¶Septuagesimosextò fallit,cùm dispositio vtitur hac dictione nullus. nam cum verbo cuiuscunq; temporis denotat nullitatem ipso iure,glo.est in c.innotuit, in verbo,nullam esse.extrà de elect. Nam & si verbum esse,quod est infinitiui temporis,omnia tempora comprehẽdat,& in dubio sit ferendæ tantùm sententiæ,vt paulò pòst dicemus:dicit tamen ea gl.ea verba,nullam esse,intelligi ipso iure.& sequitur Ias.consi.cxxviij.verba permutationis,col.iij.versi.tertiò dicitur,lib.iiij.Et facit quod suprà diximus de dictionibus,nullatenus,nullo modo,nullius momenti, quia id non ob aliud fit,quàm quòd hæc dictio,nullus,sicuti & illæ aliæ sunt vniuersales negatiuæ,quæ vniuersaliter & sine vlla exceptione operãtur,gl.in l.nemo potest,le j.in verbo,obligari,in prin.de reg.iur. lib.vj.{& Ro.consi.cxcix.præsens statuti particula,col.j.vbi ex hoc dicit quòd comprehendit omnem casum possibilem cõprehendi.} Et faciunt quæ suprà diximus nu.228.incip.sed hoc tamen, & seq.& 234.incip.sed quod in primo.& tex.in l.si quis Sempronium,in verbis,nullum effectum habent,iunctis verbis quæ statim sequuntur,momentũ aliquod habebũt.Et glo.{in l.ij.in prin.in verbis,nulla iurisdictio.ff.de iud.& alia glo.} quæ loquitur de his verbis,nullius firmitatis, in cle. vlt.in glo.vlt.de electio.Et tex.in c.j.versi.propter,de iura.cal.lib.vj.vbi dicitur,nõ est nullus, nec etiam annullandus.{Et quod scribit Franc.Aret.in l.j.col.j.versic.præterea potest dici,& seq.ff.de testam. Et quod de dictione,nihil,tradit Saly.in l.vlt.col.j.versi.ego tamen.C.de acq.possess.}

244 *Infinitiuum est aptum comprehendere omnia tempora.*

¶Infinitiuum autem (de hoc enim restat dicere) licèt sit aptum comprehendere omnia tempora,secundum Grammaticos,& ex nostris voluerunt glos.Bart.& alij.in l.v.§.stipulatio, in verbo, daturum.ff.de verb.oblig.Ioan.And.in procœmio lib.vj.& Salyc.in l.si vt proponis,paulò ante fi. C.de condit.ob caus.& Alex.consi.xxviij.visis & accuratè ponderatis,col.ij.versi.& est ratio,lib.j. quod repetitur consi.xxxj.lib.ij.& idem Alex.consi.lxxxiij.viso themate,col.iij.versic. præterea si non apparet,lib.iij.{& Corne.consi.ccxcvij.in consiliis,col.ij.lib.iij. Et} id quidem probatur in c. eos,in fi.j.q.j.tamen in dubio est ferendæ sententiæ,non latæ,vt sic potiùs habeat naturam futuri quàm præsentis aut præteriti,glo.in §.j.in verbo,imminere,in auth. de incest.nupt.& in c.j. in verbo,

verbo,sustinere.ij.q.iij.& Cardin.Alex.in cap.j.in princ.tit.quib.mod.feud.amit.& in c.domino, col.ij.tit.si de feud.defunct.conten.sit inter dom.& agna.vas.

245 ¶Et id quidem iure optimo{duabus non contemnendis rationibus,nam primùm verba legis vel statuti,quæ scilicet habent significationem præteriti & futuri,cuiusmodi est futurum subiunctiui in dubio pro futuro accipiuntur,vt voluit Bart.in l.omnes populi,char.pe.vers.iusta præmissa. ff. de iust.& iure,Bal.in l.leges.col.iij.versi.an verba statuti.C.de legib.Pan.in c.vlt.col.j.versi.not.iij. extra de constit.Rom.qui alios allegat,consi.ccccxxxiij.quò ad primum,in princ.Ferdin.Loaz.in repet.l.filiusfamiliàs.§.diuus,char.ix.num.187.ex quo singulariter.ff.de leg.j.cum aliis multis cõcord.collectis à Sebast.Sappi.in addit.ipsius Panor.in d.c.vlt.de constit.

Verba legis uel statut.quæ habent significationem præteriti uel futuri, pro futuro accipiũtur.

246 ¶Deinde quia in pœnis}benignior fit interpretatio,c.in pœnis,de reg.iur.lib. vj.cum concor. adductis per glo.ibi,quæ & ob id dicit quòd in dubio debemus iudicare canonem ferendæ sentẽtię, magis quàm latæ.quam sequitur & dicit sing.Phil.Fran.ibi. Sed est illi similis in c. cupientes.§.si verò,in verbo,priuentur,de elect.lib.vj.& in c.ij.§.inhibemus,in verbo,innodetur, de hæret.eod. lib.vj.& idem voluerunt Petr.Cyn.& Bal.qui hoc dicit no.in l.quæ ex relationibus,in fi.C.de legi.idem Petr.in repet.l.si quis in tantam,col.pe.C.vnde vi.Cy.in l.in criminali.C.de iurisd.omn. iud.& in auth.qui semel,col.ij.vers.quinto quæritur,& ibi.Bal.col.j.vers.quæro ad euidentiam.C. quo.& quan.iud.Ioan.And.in c.ij.de hæret.lib.vj.Petr.Iac.in tit.de actione in rem pro feuda.cõt. emp.col.iiij.vers.si autem ex aliis.& tit.de condi.ex l.non scripta,col.ij.vers.item si dubium sit. & tit.de caus.ex quib.dom.deb.amit.propr.in xiij.dist.feud.col.eiusdem ij.vers.item amittere. & iterum in fi.illius tit.& tit.seq.qui est,super condi.ex moribus,col.j.Bart.in l.Męuius.§.duobus, col. vlt.ff.de leg.ij.Bal.in l.j.in ij.oppo.& ibi etiam Iac.à sancto Georg.in ij.not. C. ne lic.poten.idem Bal.in l.vlt.C.de cap.dimi.& in l.si quis in tantam,col.pe.vers.super quarto. C.vnde vi. & in l.si qua.C.de secund.nupt.{& in l.trãsigere,col.vlt.C.de trãsact.} & cõsi.cccj.proponitur quòd Petrus,col.1.lib.1 Saly.in auth.habita,col.antepe.vers.quærit sequens glo.C.ne fil.pro pat. Ant.Imo. Pan.& Fran.Are.in c.si diligenti,de foro compe.vbi illud expressim dicunt,quòd quando verba legis habent significationem præteriti & futuri,debemus sequi mitiorem partẽ,vt videlicet in dubio sint futuri,& ita ferendæ sententiæ,non latæ.Petr.Anch.in c.j.col.j.versic.& vnum circa hoc scias,de rescrip.lib.vj.& in c.2.in fi.de hæret.eod.lib.6.Imo.in c.1.col.2.de locat.& in c.vlt.col.17. vers.sed certè vbi statutum,extrà de præscrip.Domi.in c.j.§.vlt.col.1.vers. quæro an deficiens, de electio. lib.6.& consil.xxiij.quia diffusè per patres meos,colum.2.Panorm.in c.querelam.colum. 3.extra de iureiur.& subobscurè consi.xl.venio ad primum dubium,col.vlt.lib.1.Aegid. Bellame. consi.ix.factum est tale,cùm esset lis,col.8.vers.item ad istam partem,& iterum col.x.vers.itẽ non obst.quod dicit Ioan.Ana.in c.1.col.4.extra de sagit.& in c.dura,in princ.extra de crim.fal.Alex. cons.ciij.videtur prima consideratione,col.pen.versi.item posito,lib.j.& cons.cxxiiij. omissis superfluis,col.j.& iterum ad fi.eo.lib.j.Card.Alex.in d.c.domino,& in c.salonitanæ,col.j.lxiij.distin. Iason in l.rem quæ nobis,col.pen.ff.de acquir.possess.Philip.Dec.cons.clxvj.ego Philippus, col.2, & in l.cum posteaquam,circa medium.C.de pactis,& in l.nemo ex his,col.vlt.versicu.non obstat quod dicitur.ff.de regu.iur. & D.Ioan.Selua senator Parisiensis in tract.de iureiurand. col.totius operis pen.& nouissimè vir optimus & mei amantissimus Petr.Rebuffus in repet. l. diuus, char. xiiij.vers.quæro an non vindicans.ff.de senatusc. Sylla.

In pœnis benignior fit interpretatio.

247 ¶Quod cùm semper aliàs locum habeat,tum verò maximè procedit, cùm pœna à lege, statuto, aut alia constitutione imponitur delictis non perfectis aut consummatis, tunc enim nunquam in dubio videtur esse canon latæ sententiæ,vt nuncupatim asserit Ioan.Andr.in c.j.de homic.lib.vj. quod dictum pro not.citat & sequitur Franc.Aret.in d.c.si diligenti, col. iiij. extrà de foro compet. At quod optimè faciunt quæ latè dicemus inferius in xvij. effectu, siue differentia canonis latæ & ferendæ sententiæ.

De eadem re.

248 ¶Quin etiam nunquam incurritur pœna priuationis ipso iure,nisi sit iure expressa,vt voluit Inn. in c.bonæ,le ij.col.vlt.ext.de electio.Imo.Pan.& Fely.in c.querelam, extra de iureiur.idem Pan. in c.vlt.paulò ante fi.extra de cleri.non resid.Domi.in cap.quo iure,col.vlt.viij.distin.Rom.cons. cccxxv.hoc exordio,quò ad primum,col.1.vers.secundò quia pœnam.Barb.Fely.& Phil. Dec.in c.ij.extr.de rescrip.{idem Fely.in c.inquisitionis,col.2.extr.de accus.}Card.Alex.in d.c.1.col.1.tit. quib.mod.feud.amit.& iterum in §.item si fidelis,col.pe.eo.tit.Cos.Guy.in tit.de collat.§. taliter, in verbo,residentiæ.Thomas Parp.in repet.l.si quis maior,in iij.q.xvij.not.& ibi quoque Hiero. Cagno.etiam in repet.num.121.C.de transact.

Pœna priuationis nunquã incurritur ipso iure nisi sit iure expressa.

249 ¶Sed nec pœna priuationis simpliciter imponenda est,nisi à iure exprimatur,vt est glo.omnibus nota in c.vlt.& ibi Pan.qui eam dicit sing.extra de iure patro.& similis tamen glo.in c. cùm vos, in glo.ij.in fi.extr.de offi.ordina.& alia item in cle.2.in verbo,suspensus,de vita & honesta.cleri. & voluit etiam Ioa.Mo.in extrauag.iniunctæ,in gl.vlt.de elect.Pan.in d.c.bonæ,le ij.col.iij.vers. super glo.j.extrà de elect.vbi & illam primam glo. citat & commendat,& in cap.cùm venerabilis,col.viij.vers.circa primum puto,extr.de excep.& in ca.vlt.in fi.extr.de præsump.& Alex.cõs. ciij.col.pen.vers.pro hac facti.lib.ij.& cons.ccxij.ponderatis his,lib.6.& Barb.in tract.de præstan. Cardin.in 1.quæstio.1.partis,col.xix.vbi illam glo.dicit sing.& cons.ix.præclarè scribitur,col.vij, vers.præterea facit,lib.ij.& Ias.in l.j.col.pe.ad fi.C.de transf.Philip.Dec.in rub.extr.de iud.col.1.in

Pœna priuationis non simpliciter imponenda est. Nisi à iure exprimatur.

BIU Cujas

priore lect.& in d.c.ij.col.ij.& ibi quoque Fel.col.item ij.ext.de rescrip.& ipse Fel.in c. at si clerici,in prin.col.ij.ext.de iud.

250 De eadem re. ¶De qua re est tex.optimus in §.cùm igitur,in auth.de non elig.secun.nub.ibi, nec est lex aliquid tale dicens.Cuius authoritate Bald.in auth.ex testamento,col.pen.vers.modo quæritur. C.de secund.nupt.dicit id quod lege non est cautum,non inducere priuationem.& ad hoc quoque not. illum tex.Ioan.Ana.in c.j.col.ij.extr.de maled.& Alex.in l.etiam.§.j.col.iij.vers.confirmo. ff.solu. matri.vbi illum dicit no.& d.cons.ciij.col.pen.vers.pro hoc facit,lib.j.& dicto cons. cxxiiij. in fin. eod.lib.j.& cons.xcij.perspectis diligenter,col.iiij.vers.condescendo ad quintam ; lib.vj. vbi dicit illum tex.esse ad hoc not.Barb.in c.j.col.viij.extra de offi.deleg.& in repet.c.Raynaldus,char.44. extra de testa.Iason latè in l.j.col.vlt.& ibi quoque Aquen.col.item vlt.C.de transact. & ipse Ias. in l.si quis maior,col.2.& ibi Thomas Parp.in repet.in xvij.notab.in iij.quæstio.co. tit. & idē Ias. in l.illam,col.iij.vers.addo ad regulam.C.de collat.vbi dicit illum tex.esse ad hoc singul. & in l.ex facto,col.ix.vers.contra Bar.ff.de vulg.& pup.substit.& in l.quod te,col.antep.vers.breuiter ego teneo.ff.si cert.pet.& in l.diuortio.§.si fundum,col.ij.vers.ego puto quòd ista.ff.sol.matri.& Fely. in c.translato,col.pen.vers.item vbi imponitur.& in d.c.2.col.j.extra de rescrip.& Fran.Rip.in d. rub.de iudic.col.iij.& Thomas Parp.in repe.l.2.col.7.vers.præterea de adulterio.ff.sol.matrim.& Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco à simili,col.vlt.vbi dicit illum text.non solere ad hoc allegari.Sed & ex illo tex.dicit Bal.in l.si pater,col.iij.vers.aduerte quantum.C.de insti.& substi.quod caret lege,non curat legis minister.

251 De eadem re. ¶Est & tex.quoque optimus in cap.is,qui,in prin.de senten.excom.lib.6.per quem dicit Domin. cons.cv.super dicto dubio,col.ij.vers.secundò arguitur,quòd pœnæ non sunt imponēdæ ex magistrorum opinionibus, sed in casibus tantùm expressis.ad quod etiam allegat c.si habens. xxiiij. q.iij.& ca.Romana,de supplen.neg.præla.lib.vj.& gl.in c.porrò,in vers.separari,de diuor.Cui adde & tu tex.in l.at si quis.§.diuus.ff.de relig.& sumpt.func.cùm dicitur eum hæredem qui prohibet funerari ab eo quem testator eligit,non rectè facere , pœnam tamen in eum non esse statutā. quem tex.ad hoc quoque not.Barb.cons.xj.scripsit bellissime,col.iij.vers.modò si dicatur,lib.1.& cons.xvj.clementissimi Dei,col.1.eo.lib.1.& cons.xxiiij.illud afferam,col.j.eo.li.j.& cons.xlvj.præclarè scribitur,col.2.eo.li.1.& cons.lj.scripsit sapientiæ fons,col.xvij.vers.capio nunc alium,eo.lib. 1.& consi.lxj.scribitur Sapientiæ septimo,col.pen.eo.li.j.& cons.ix.præclarè scribitur.col.vij.vers. præterea facit,lib.2.& Iason in d.l.diuortio.§. si fundū,vbi suprà.ff.sol.matri.& in d.l.illud,col.iij. vers.addo ad regulam.C.de collat.& Philip.Dec.in d.rub.de iud. & in auth.qui rem , col. 2.C.de sacro.eccl.{& cons.penult.cuius suprascriptio incipit,si statutum,col.2.vers.sed tamen vlteriùs.& cons.clxiij.non fuisset propositi,col.2.vers.& hoc confirmatur.}& ante eos Bal.qui eum dicit no. in l.nemo martyres,post prin.C.de sacros.eccl.Adde item tex.in §.quia verò Leonis, in auth. de non alienan. per quem dicit Bal.in l.super chirographis,in 3.no.C.si cert.pet.quòd pœna nunquā imponitur nisi in casibus à l.expressis,& tex.in l.si seruus.§.prætor ait,vers.non dixit prætor. ff. de acq.hær.& in c.j.§.illud,& §.porrò,tit.quæ fuit pri.cau.amit.benefi. quas & in id expēdit Fran. Cur.consi.64.antiquissima,col.13.versi.quintò etiam respondendo.Adde & glo.in c.1.81.dist. & in summa xv.q.8.quæ dicunt nullum crimen inducere depositionem, nisi specialiter à canone sit expressum.& quod scribit Bal.in l.improbum.C.ex quib.cau.infa.irro. quòd vsurarius nulla pœna criminaliter afficiendus est,cùm nulla lex hoc dicat,& sequitur Saly.ibi,& latè Phil.Dec.cons. clxx.viso themate,col.2.vers.secundò principaliter.

252 Verbum dubium potius cēsetur ferēdæ quā latæ sententiæ. ¶Hæc autem quæ diximus,& probauimus,verbum dubiū censeri potiùs esse ferendæ quàm latę sententiæ,velim intelligas cùm agitur de pœna imponenda,vel aliàs sumus in materia odiosa, in quibus etiam terminis locuti sumus.nam & huc conueniunt omnia quæ in eam sententiam diximus. Quòd si in alia materia loqueremur , in qua fauorabilius esset interpretari verbum dubium in sensu directo,id est,vt ipso iure,& sine alterius adminiculo intelligeretur, ita potiùs esset intelligendum quàm in sensu obliquo,vt expressè voluit Corn.loquēs in casu nostræ legis, vt scilicet quia est fauorabilis,debeat interpretari in dubio ipso iure,cōsi.xv.ex quo dictus Franciscus, col. 5.li.1.Et hac tantū ratione motus,quòd odia restringi,fauores ampliari decet.c.odia,de reg.iu.li.6.

253 Substitutio, in materia substitutionū, in dubio intelligi debet potiùs directa quàm obliqua. ¶Sed & hoc ex eo apertè probatur,quòd in materia substitutionum in dubio debet intelligi substitutio potiùs directa quàm obliqua,vt non obscurè innuit tex.no.in l.vlt.vbi hoc not. Saly. Fulg. Alex.C.de hæred.instit.& est tex.apertissimus in cap.si pater,& ibi Ioan.And.in nouella.Pet.An. col.v.in xix.not.Domi.in vers.præmissæ,in j.not.& Philip.Fran.in 14.not.de testa.lib.6.& voluit glo.in l.verbis ciuilibus,in fi.& ibi Bal.qui eam dicit sing.de iure ciuili,& Ang.qui etiā dicit sing. Pau.Cast.& Alex.ff.de vulg.& pup.substit.& Bart.{consi.13.ex facto proposito , col.3. vers.restat de secundo.&}consi.xv.in nomine,& c.pater habens filium,col.2.versi.ad secundum ,{ & consi. ccxliij.fuit quidam de Asisio,col.iij.& Fran.Tigr.inter consil.illius consi.clij.& ego Franciscus.} Bal.in l.Centurio,{col.2.vers.item & ratio,& ibi Ang.col.3.vers.sed huic decisioni. ff. de vulga.& pupil.substi.& idem Bal.in l.precibus,col.13.vers.vnum etiā aduerte. C.de impube. & aliis substi.} & in l.vlt.paulò ante fi.C.de sacro.eccle.{& in l.si quis ita,per illum tex.ff.de vsufruct.& in l.vlt. col.j.C.de hæred.instit.}& in cap.1.col.vlt.in 2.lect.extrà de iudiciis,& consi.xxxv.pater filio,circa medium.lib.2.{& consi.ccccxxiij.verba testamenti,lib.1.& cons.xxxv. pater, in princ. lib.2.& consi.

conſ.xxxvij.decreto,in fi.lib.iij.& conſ.ccccxxij.ſtatutum,circa med.eo.lib.3.& conſ.ccxcvj.prę-
mittendum eſt,circa medium,lib.iiij.& conſ.clxxv.præmiſsis verbis,col.1.lib.v.} Ang.conſ.cxxv.
hoc eſt teſtamentum.col.ij.verſ.hinc deſcendit.Raph.Co.conſ.ij. proponitur quòd Ser Blancus,
col.iij.Petr.Anch.conſ.8.difficultas quæſtionis,col.1.{Pau.Caſt.in l.1.col.2.C.de pact.inter empt.
& vend.Rom.conſi.ccccciij.diligenter inſpectis,col.ij.verſ.ſecundò probatur.Fran.Are.conſ.clv.
periculoſum eſt,col.ij.verſ.quòd autem iſta pars. Alex. conſ.xij.attentis verbis teſtamenti, col.4.
verſ.rurſus poſito,lib.iij.}& Phil.Corn.in l.precibus,col.xvj.verſ.dicit tamen Ang. C. de impub.
& aliis ſubſtit.{& conſ.xlvij.videtur prima facie,col.2.lib.1.& conſ.ccxcv.videtur in hac,col.ij.eo.
lib.j.& conſ.cxij quanquam videatur,col.iiij.verſi.nam præmittenda eſt, lib.2.& conſ.ccxxxviij.
circa primum, col.2.verſi.aliud autem,eo.lib.ij.& conſ.cccxvj.videtur,col.2.li.3.& conſ. cxxxviij.
nulli dubium,col.iij.verſ.pro quo facit,lib.iiij.& quiſquis eſt inter conſ.Alex.conſ.xiiij.adſit, col.
5.verſ.non enim filij,lib.4.}& Soci.in l.j.col.7.verſ.confirmo iſtam.ff.eo.tit.{& Iaſ.in l.Marcellus
quæ eſt iij.in prin.col.6.verſ.ad tertiam inductionem.ff.ad S.C.Treb.}& Philip. Dec.conſi.xcv.
cuius ſuperſcriptio incipit,ſubſtitutio facta,col.ij.& conſ.ccclxxj.in cauſa magnifici militis, col.2.
verſi.& hoc etiam confirmatur,& iterum col.vlt.verſ.non quod potiùs.vbi declarat quomodo id
intelligatur.Nam in his fauorabilius eſt directum,quàm obliquum,vt colligitur ex l.vlt.C.de his
qui à non domi.vbi id not.Bald.Et vide quæ diximus ſupra nu.9.incip.porro Corn.

Verba ſub interminatione anathematis non ſunt latæ ſententiæ.

154 ¶Poſtremò ſcias huiuſmodi verba,ſub pœna excommunicationis,centum librarum , aut alterius
rei,vel etiam hæc,ſub interminatione anathematis, vel ſimpliciter ſub excommunicatione , non
eſſe latæ ſententiæ,{vt non obſcurè probat tex.ſi modò paulò penitiùs introſpiciamus,in d. c.re-
latum,de iure patr.nam ibi primùm dicit,ſub anathematis interminatione prohibere cũctis. Sub-
dit autem poſtea,ſi quis autem prohibitionis veſtræ contemptor extiterit,eum excõmunicationi
ſubdatis,quibus poſtremis verbis ſatis oſtendit illum nõdum fuiſſe excommunicatum ex illa in-
terminatione anathematis.& hoc etiam no.glo.vlt.Hoſti.Ioan.And.Collect.& Pan. ibi.

De eadem re.

155 ¶Et hoc quoque voluit glo.in c.}cùm eſſes,in gl.vlt.& ibi Tancre.Inno.Hoſt.& Ioa.And. ext.de
teſta.& in c.cum eccleſia,in verbo,anathematis,& ibi Hoſt.& Io.And.extra de immu.eccl.& in c.
dolentes,in verbo,ſub pœna,& ibi etiam Vincen.Hoſti.in eodem verbo,& Ioa.And.col.vlt.ext.
de celeb.miſſ.& gl.in c.j.& ibi etiam Pan.& Io.Ana.& alij.ext.de ſagit.& in c.ſicut tuis,& ibi Col-
lecta.in prin.Pan.Ioan.Ana.& Fel.extra de ſimo.& in c.ij.ext.de mat.cont.inter eccle. & in c.j.&
in c.j.& ibi etiam Inno.ext.de eo,qui fur.ordi.ſuſce.& in cap.ſalonitanæ.lxiij.diſt.& in c.non ſo-
lùm,in verbo,ſub pœna,de reg.lib.6.& in cap.j.in fi.& ibi Dom.de biga.eo.lib.6.& in cle.j.in prin.
in verbo,terminationem,de exceſ.præla.Zenze.in ext.Ioan.xxij.incip. quorundam verſ. ideóque
omnes,in verbo,ſub excõmunicationis pœna.Hoſt.in ſumma tit.de ſagi.verſ.ſed nunquid,& ſeq.
& iterum tit.de ſent.exc.§.iij.in xxiiij.caſu canonis latæ ſententiæ.Bal.in c.P.& G.col.ij.verſ.nota
quòd licèt,ext.de offi.deleg.}Pet.Anch.conſ.cclj.ex his quæ ſuperiùs,col.2.} Imol. qui hanc dicit
eſſe communem op.in cap.j.col.2.verſ.& aduerte,& ibi etiam Pan.ext.de loc.idem Pan.in c.du-
ra,in j.not. extra de crimi. fal.domi.d.conſ.xxiij.quia diffuſe per patres meos,col.2.Paul.Caſtr.&
Iaſ.in l.ad diem,in j.no.ff.de verb.obli. {idem Pau.Caſt. conſ.xcix. quia per ſupraſcriptos,in prin.
lib.1.{Cepo.latè conſ.criminalium conſ.xiij.ſtante quodam decreto , col.iij. verſ.& ſecundũ iſtam
op.{Alex.conſ.ciij.videtur prima conſideratione.col.pen.verſ.item poſito,lib.j.& Barb.in c.Ray-
naldus,col.cj.verſ.octauò adduco,de teſta.vbi aliter declarat quàm alij.}Steph.Bertr. conſ.xxviij.
exiſtentes,nu.5.lib.j.Phil.Dec.in l.non videtur.§.in pœnalibus,in prin.ff.de reg.iur.Et facit quod
ſcribit Inno.in c.cùm in tua.ext.qui mat.accuſ.poſſ.

Pœnæ legalis & conuentionalis differẽtia.

156 ¶Sed hoc tamẽ primo loco limitatibis procedere,vbi lex aut iudex illis verbis vtitur, ſecus ſi pa-
ciſcentes aut contrahentes,verbi gratia,ſi quis promittat ſub pœna cẽtum. Hæc enim verba eam
vim habent,vt niſi id fiat,quod actum eſt aut promiſſum,ea pœna ipſo iure debeatur, ad idq; agi
poſsit,per tex.in d.l.ad diem.ff.de verb.oblig.quem ad hoc not.Pau.Caſt.& Iaſ.ibi,& ad hoc quo
que facit tex.in l.reſcriptum.§.ſi pacto.ff.de pact.vbi glo.in verbo,vtraque, facit hanc differentiã
inter pœnam legalem & conuentionalem.Ex quibus potes intelligere non verum eſſe quod ſcri-
bit Fel.in d.cap.ſicut tuis,in ij.limitatione,extra de ſimo.

Declaratio producit effectum ex eo tẽpore tantùm quo fit.

157 ¶Limita ſecundò procedere,niſi poſteaquam is,cui ſub pœna excommunicationis aliquid iuſſum
fuerat,non id fecit,iudex declaret voluiſſe ſe excommunicare re non impleta,ſecundum Hoſt.in
d.c.j.extr.de ſagit.& Guil.à monte Laud.in d.cle.j.& ibi Imol.col.ij.de exceſ.prælat.Non nocebit
tamẽ talis declaratio impetrationi beneficij,& aliis actibus interim factis ante ipſam declarationẽ,
cùm agitur de graui aliquo præiudicio,vt aſſerit Pan.ibi,quia declaratio producit effectum ex eo
tempore tantùm quo fit,nec retrotrahitur ſecundum Ioa.Ana.ibi,quem ſequitur Fel.in d.c.ſicut
tuis,extr.de ſimo.qui & ad hoc dicit facere glo.ſing.in c.apoſtolicæ,de cleri. exc. quæ dicit valere
impetrationem beneficij ab eo factam,qui probabiliter ignorabat ſe eſſe excommunicatum.

Iudicis uerbo non creditur in præiudiciũ partis.

158 ¶Quin Cardi.Alex.in d.c.ſalonitanæ.lxiij.diſt.in nullo caſu admittit illud dictum Hoſtienſ. quia
non creditur,inquit,verbo iudicis in præiudicium partis,per glo.in c.ſicut,ext.de ſenten.excom.
Subditque facere quæ habentur in c.cùm à nobis,ext.de teſti.cum ſimi. Et huic ſentẽtiæ accedo,
cùm huiuſmodi iudicis declaratio ſiue interpretatio ſit contra vim ac naturam verborum per ea
quæ latè diximus ſuprà in verbo,libertis,nume.1.Nam & ipſe Hoſti. in ſumma d. tit.de ſagit.vbi

ſuprà

BIU Cujas

suprà citauimus,tradit hæc verba non esse latæ sententiæ,nisi proferens aliud intẽderet,subditq; tum demum constare de intentione,si id ipse proferẽs expresserit:aliàs, inquit,non esset à verbis recedendum.At Ioan.And.in d.c.j.de sagit.simpliciter dicit credendum esse iudici,sed antequam declarauerit;excusatur non seruans sententiam.Quanquam Guil.& Imo.in d. cle.j. de excess.prælat.fuerunt in hac sententia,vt facta declaratione effectus pœnæ retrotrahatur.

259 *Excommunicationis sententia quãdo sit latæ sententiæ.*

¶Limita tertiò,nisi lex aut iudex ita dixerit,sub excommunicatione, quam statim contraueniẽdo incurras.Aut sic,sub pœna excõmunicationis,quam ipso facto incurras.Aut etiam sic,sub pœna excõmunicationis,quam exnunc prout extunc,vel simpliciter exnũc(ita enim nostri loquũtur)proferimus,vt de primo voluerunt omnes in d.c.vnico,de sagit. De secundo Pan. post alios in c.præterea requisisti,col.pe.ext.de app.De tertio Pau.Cast.& Ias.in d.l.ad diem.ff.de verb.oblig. De postremo Pan.in c.secũdo,de mat.contr.cons.inter.eccl.Ex quibus potes facilè intelligere, idẽ esse in similibus verbis.Nã & Host.in d.c.sicut tuis,col.2.vers.sed nũquid hæc verba,dicit quòd si iudex simpliciter dicat,sub pœna excõmunicationis,quã cõtraueniens incurrat,habent vim sentẽtiæ.Idemq; si dicat,sub sententia excõmunicationis.Nã illud verbũ sententia,declarat esse latæ sententiæ,vt voluerũt Host.& Io.An.in c.innotuit,in verbo sententia,ext.de eo qui ord.fur.suf. Sed & idẽ si dicatur,sub interpositione excõmunicationis,vel sub interminatione,vt & icit gl.in d.c.relatum,de iure patro.Sed quantũ ad secundum ea glo.est contra tex.ibi,vt ibi etiã no.Host. & Inn.And.ibi.Idem si post ea verba,sub pœna excommunicationis,hæc & similia subiiciantur, quòd si quis contrà fecerit,sciat se excommunicatum,secundum eundem Host.in c.non minùs, in verbo,sub anathematis districtione,& ibi quoq; Io.An.in illo verbo,districtione,ext.de immu. ec.per tex.ibi,cui adde similem tex.in c.clericis,ext.ne cle.vel mo.& ibi quoque Host.& Io.And.

260 *De eadem re.*

¶Idem denique si dicatur simpliciter sub pœna,vel sub banno,secundum Host.qui hanc facit differentiam inter hæc,sub pœna excommunicationis vel banni, & sub interminatione excommunicationis vel banni.illud enim esse latam sententiam , hoc minimè. Ita enim voluit in d. c.ij.de mat.contrac.cons.interd.eccles.sed huic omnes aduersantur. Et contra Hostien. facit text.in cle.j. vers.nos tam,de relig.dom.quæ ad illa verba.sub pœna excõmunicationis,mox hæc addit,quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto.

261 *De eadem re.*

¶Limita quartò procedere,nisi iudex ipse qui hæc verba protulit,præmiserit causæ cognitionem, vel etiam ea solenniter protulit,scilicet accensis extinctisq; candelis : videtur enim tunc proferri excommunicatio ipso facto,quia à lege non potuit talis solennitas aut cerimonia proferri,vt voluit Ant.& post eum Panor.in d.c.j.extrà de sagit.& Card.Alex.in d.c.salonitanæ.lxiij.dist.

262 *De eadem re.*

¶Limita quintò,nisi ex aliis verbis constitutionis,quę his verbis vtitur, appareret hæc verba esse latæ sententiæ,vt probatur ex glo.in d.c.j.in verbo,sub excommunicatione,ext.de loca. quæ dicit ea verba esse illic latæ sententiæ.quam sequuntur Tan.Vin.& Philip.ibi,& Hostien.& Lapus,qui casum illius c.ponunt inter cæteros casus excommunicationis latæ sententiæ,ille quidem in summa tit.de senten.excom.§.iij.in prin.hic in tract.de censura ecclesiastica,col.xxiiij.Dicitq; Pan.in d.c.j.quòd ea glo.respiciebat ad alia verba eius constitutionis,de qua ille tex.loquitur. Nam aliàs, inquit,non essent illa verba latæ sententiæ.Et generale est,vt verba suã vim mutent propter alia verba eiusdem constitutionis id declarantia,vt diximus suprà in xj.fal.futuri temporis.

263 *De eadem re.*

¶Limita sextò nisi prius esset lata sentẽtia excommunicationis à iure vel statuto, & postea iudex hac interminatione vtitur.Nam tunc infert & aliam excõmunicationem,& ita is erit duplici sententia ligatus.ita voluit Guilli.à monte Laud,& Imo.in d.cle.j.de excess.prælat.per c.à nobis, le.j. extrà de sent.excom.Sed vt scribit Card.Flor.in d.cle.col.vlt.quæst.iij.d.c.id non probat,nec verum est.in qua etiam sententia est Collec.in d.c.relatum,de iure patro.

264 *Hæc uerba, sub pœna,non sunt latæ sententiæ.*

¶¶Limita septimò,nisi aliquid fuerit iussum aut prohibitum sub pœna periurij,nam cùm ea pœna ipso iure incurratur,si contrà fuerit factum.c.cùm quidam de iureiu.consequens est eum qui non paret,ipso iure eam pœnam incurrisse l.iij.§.si ad diem.ff.de re milit.Ita voluit Fran.Are.in c.trãsmissa,extrà de foro compet.& sequitur Fely.in c.ij.col.pen.vers.quando autem exprimitur, extrà de sponsal.Qui & ipse respondet ad ea quæ suprà diximus, hæc verba,sub pœna , non esse latæ sententiæ,quia ea procedunt,vbi comminatio potest habere alium effectum,quàm latæ sentẽtię. Hic autem propter præcedens iuramentum contrauentio statim operatur periurium. quod dicit not.quia non est alibi adeo bene declaratum. Quanuis sint alij,vt & idem dicit, qui tenent contrarium,vt ibi videbis per eum.}

265

¶Parum abfuit quin omiserim rem ad hunc locum pertinentem.Id scilicet est, quòd cùm regulariter opus est sententia ad aliquid reuocandum:tamen in casu aliàs irreuocabili si valeret mero iure,nullum est ipso iure.verbi gratia,si quid in fraudem creditorum alienatum fuerit,regulariter valet mero iure,sed retractatur actione reuocatoria,vt per totum tit.de his quæ in fraud.credit.& l.si sciens,in fi.ff.de contrah.empt.Tamen quia libertas semel data non reuocatur,vt in l.& si fine. §.sed quod Papinianus.ff. de minor. Ideo ea data in fraudem creditorum , ipso iure nulla est.§.j. Instit.quib.ex caus.manu.non licet.vbi Ioan.Plat.Ang.Aret. & alij recentiores huius rationẽ esse dicunt,quoniam quod difficulter reuocatur,etiam difficulter conceditur,vt not.gloss. in l.si noxale,in princ.in verbo,ipse iure durat.ff.de noxa.actio.{Et huc spectat quod tradit Bald.in l.j.col. 2.C.de necess.seruis hæred.instituend.

Quod difficulter reuocatur difficulter etiam conceditur.

¶Penè

266 ¶Penè huius tractationis me cepit fastidium,quod ex eo pedem referre monet.Sed illud priùs dixerim,nõ modicum interesse,vtrùm aliquid fiat ipso iure,an verò per sententiã.Sunt enim multi huius rei huius rei effectus,& discrimina.Ex quibus aliquot,& eos quidem memorabiliores & insigniores,prætermissis cæteris,operæpretium visum est subscribere. Quorũ etiã multi ad legem nostrã pertinẽt.Ex quibus plane intelliges nõ recte scripsisse And.Iser.in c.j.§.callidis,tit.de prohi. feu.ali.per Fed.inuestigationem illam,de qua inibi tractatur,vtrùm vasallus cadat ipso iure,an per sententiam esse inutilem:pro quo tamen est tex.in l.nihil.ff.de regu.iur.vbi ita scribitur,nihil interest,ipso iure quis actionem non habeat,an per exceptionẽ infirmetur.{& in simili tex.in l.Fulcinius.§.si in diem,& seq.ff.quib.ex caus.in posse.eat.& facit tex.in l.si cum exceptione,in prin.ff. quod met.causa.}Quod vtique verum est in eo primo casu quantum ad effectum,vt dicit glo.{in d.§.callidis.}& Pet.Iac.in tit.de causis ex quib.domi.debet amit.{prop.in fi.& Pet.Anch.cons. 62. duplici respectu,in fi.Et quantum ad d.l.cum exceptione,videbis etiam Bal.ibi,in priore lect.}

Vtrum aliquid fiat ipso iure, an uerò per sententiam.

267 ¶Sed & in aliis casibus plurimùm interest, vt ex iis quæ subiiciemus, liquido apparebit. Ex quo etiam ait Bal.in l.j.col.xj.vers. ad principium quæstionis reuertor.C.de confess.quòd plenius ius est tutum esse ipso iure,quàm ope restitutionis in integrũ.{quod & ipsum asserit & probat Fran. Aret.in l. Pannonius,col.iiij.vers.secunda ratio istorum.ff.de acq.hæred.Sed & ipse Bal.} in l.metum.§.sed quod prætor.ad fi.ff.quod met.causa.tradit per glo.ibi,quòd{interest alicuius magis nõ teneri ipso iure,quàm habere exceptionem.Sed & Ang.ibi tradit quòd} is qui obligatus reperitur ipso iure,licèt se exceptione tueri possit,dicitur damnum pati.quod pro not. reassumit Phili. Dec.in l.non videtur,col.ij.vers.& ex supradictis.ff.de reg.iur.{Sed & hinc fit,vt ea lex nõ sit superflua,quæ ipso iure tollit quod exceptione submoueri poterat,secundum glo. in l.si stipuler vt id fiat,in princ.in verbo,si sororem,& ibi Fran.Aret.ff.de verb. oblig. super quo etiam vide quæ scribit idem Aret.in l.qui bis,in prin.& in l.si dari,propè per totum.ff.de verb.oblig.}

De eadem re.

1

268 ¶Primum igitur discrimen hoc erit,quod cùm quid fit ipso iure,statim ex eo tempore debent fructus restitui,non expectata petitione,aut litis contestatione.quæ fuit sententia gl. in §.j.in verbo, imminere,in fi.quam ibi sequuntur Iac.Bel.Bart.& Ang.in auth.de incest.nupt.per tex.in l.eum qui.ff.de his qui.vt indig.sequuntur etiam Cy.& Bal.in auth.incestas.ad fi.C.eo.tit.de incest.nup. & Ioan.And.in c.felicis.§.nullus,& ibi etiam Pet.Anch.col.pen.vers.quæro post Ioan. And.& ibi quoque Domi.& Philip.Franc.vterque in princ.col.ij.de pœnis,lib.vj.& idem Petr. Anch.in c.ij. in ij.not.de præscrip.lib.vj.{And.Iser.in cap.j.§.si autem dixerit,col.iiij.vers. perditur dominium, tit.quo tempor.miles.& in c.j.§.item si fidelis,tit.quib.mod.feud.amittat.}Petr.Iac.tit.super cõdi. ex moribus,col.j.Petr.Ferra.in tit.for.libel.in caus.spo.pos.in verbo,ipso facto,ad fi.Ioan.Ray. in d.§.callidis,vers.pœna,in xvj.quæst.j.partis prin.& ibi etiam Cardi.Alex.in d.§.callidis,col.ij.titu. de prohi.feud.ali.per Feder.Ang.Aret.in tracta.malef.in verbo,& eius bona publicamus, col.xiij. {vers.& bene aduertas,vbi & eam glo.dicit sing.& ibi August.Ari.in additio.illius.} Alex.in l.j. col.j.C.de his qui.vt indig.Alberic.Brunus cons.xlj.viso instrumento inuestituræ, col.vlt.Matth. Affic.in constit.Siciliæ,incip.pacterenorum,col.4.vers.sed quæro an ista publicatio.{& in constit. incipiente,si dubitatio.col.vj.vers.prima quòd vbi agitur.} Petr.Belluga,qui eam glo.dicit aureã, in speculo principum, tit.de amortiz.§.nunc videamus,col.iij.Pau. à monte Pico in repet.l. post contractum,col.pen.ff.de donat.cum aliis concord.adductis per Fely.in c.Rodulphus,char. pen. vers.limita tertiò respectu fructuum,ext.de rescri.& in c.de quarta , col.xj.vers. faciunt postremò prædicta,ext.de præscri.Petr.Rebuf.in arbor.feudo.in fin.

Cum aliquid fit ipso iure, an statim fructus debeant restitui.

269 ¶Ex quo videtur quòd in casu huius l.debent restitui fructus rei donatæ statim à nato filio. De qua re nuncupatim tractauit Lancel.Gali.in repet.l.Centurio,char.pen.in xiij. conclusione. ff. de vulg.& pup.substit.vbi primùm dicit videri fructus non deberi nisi à tempore quo res est petita, cùm donans nec rem quidem ipsam teneatur restituere,nisi fuerit petita,secundum ea quæ suprà latè diximus in hac eadem glo.vers.10.incip.fuerunt tamen qui dixerunt,& seq.Postea verò subdit ipse Lancel.hoc esse dubium propter glo.in d.§.j.in auth.de incest.nupt.Tandem concludit, quòd si donatarius ignoraret filios donanti fuisse susceptos,non tenetur,nisi tanquam bonę fidei possessor.vbi verò sciret,casus adhuc,inquit,dubius est,quia iura & doct.qui dicũt fructus statim deberi,cùm quid fit ipso iure,loquuntur quãdo quis priuatur ex facto ipsius proprio,vel vbi nũquam habuit dominium in re ipsa.Subiungit tamen postea dicendum esse,quòd ex quo ipso iure est resolutus titulus donationis quam habebat donatarius,teneatur ad restitutionem fructuum.

Fructus rei donatæ an debeant restitui statim à nato filio.

270 ¶Nã etiã aliàs licet supplementũ legitimæ nõ fiat nisi petẽti,vt voluerũt gl.Bar.& alij in l.scimus, in prin.C.de inoffi.testa.& suprà copiosè diximus in hac gl.vers.14.incip.idẽ quoq; dicimus. Tamen fructus debẽt restitui à tẽpore mortis patris,vt no.cõsuluit Card.Flor.consi.8.præsuppositio statuto quòd filiæ,in fi.& voluerũt etiã alij pleriq;,quos Lãcel.nõ citat,videlicet gl.ordi.in l.in fidecommissaria,in gl.j.in fi.{& ibi Fran.Ripa col.7.nu.46.}ff.ad Treb.& Bal.qui & hoc dicit procedere,etiã si ipsi fructus sint bona fide cõsumpti,in l.nõ est.C.fami.herci.& cõs.22.quædã domina Nicolina,col.vlt.li.2.Ang.cons.cj.considerandũ est quòd substitutio, vers. sequitur videre de Margarita,vbi dicit procedere,cùm legitima consistit in rebus corporalibus, & sic in specie certa. Nam si in quãtitate,nõ nisi à tẽpore moræ.{ipse Ang.consi.349.cõsultatio,col.ij.} Alex.cõs.lxix. super primo dubio.col.ij.vers.super secũdo dubio,li.j.per l.Papinianus.§.vnde si quis.ff.de inoffi. testa.

Legitimæ supplementum nõ fit nisi petẽti.

BIU Cujas

testa.& idem Alex.conſ.vij.viſis & diligenter animaduerſis,col.iij.verſ.ex prædictis infertur,li.2, & conſ.128.ſentio fieri dubiũ,col.1.verſ.tamẽ iſtis.{& in fi.}lib.vj.& Bened.Capr.cõſi.88.punctus Angelus olim Martini,col.iij.verſ.circa ſecundũ.{& cõſi.cliij.cum vt præſupponitur,col.j.}Corn. conſ.cclxv.circa primum & ſecundum,col.j.verſ.tamen quandocunque, lib.j.per illum eundem tex.& id dicit voluiſſe Bart.conſi.incip.viſis ſtatutis,aliàs,proponitur quòd domina.quod tamen reperire non potui.& idem Corne.conſil.eiuſdem numeri, incipien. in hac videtur, paulò ante fi.lib.iij.per illum tex.{Soci.conſ.lvij.in cauſa reſtitutionis,col.ix.verſ.præterea etiam dico,lib.4.} Steph.Bertr.conſi.cccj.quia prout ſupponitur,ante fi.lib.2.& conſ.ccj.ex themate, num.4. lib.iij. & conſ.xlvij.cum quinquaginta,num.2.eo.lib.iij.& conſ.cccxxij.viſo teſtamento,ad fi. eo.lib.iij. & Fabia.Giocchi in repe.auth.nouiſsima,in vij.quæſt.prin.col.ij.verſ.vltimò quæritur, & iterum in vij.quæſt.ix.quæſt.prin.C.de inoffi.teſta.

271 *Emphyteuta quando tenea tur ad reſtitu tionẽ fructuũ.*

¶Sed & hæc ſententia confirmari poteſt ex eo quòd plerique dicunt emphyteutam teneri ad reſtitutionem fructuum ex eo tempore quo reſoluta fuit emphyteuſis.Cuius ſententiæ fuit Specu. tit.de locat.§.nunc aliqua,verſ.x.Alber.in l.ij.col.viij.& ibi etiam Iaſ.col.v.verſ. ſecundò quæro. C.de iure emphyteut. Bald.in l.ſi pater,in iij.no.C.de vſufruct. Angel. in §.ſi verò,poſt princip. ibi,ſed quæro tunc,in auth.de non ali.Soci.conſ.clxvij.non inutilis,col.iiij.verſ. poſtremò prædicta confirmantur,lib.ij.& Fely.in d.c.de quarta,col.xj.verſ.ſimile eſt,{de præſcrip.& Iaſ.conſ.29. nunquam putaui,ad fi.lib.1. Et tamen certum eſt hoc caſu emphyteutam non priuari,niſi dominus voluerit & declarauerit,vt latè diximus ſuprà hac in glo. nu.x. fuerunt tamen qui dixerunt, Et id optimè animaduertit Fran.Ripa. in l.j.ff.ſi hæres.num.xvj.ff.ad Trebel.cùm negat emphyteutam cadere,niſi domino volente.Tamen facta declaratione domini,tenetur nõ ſolùm ad fructus perceptos à tempore declarationis,ſed & à tempore commiſſi.

272 *Feudatarius tenetur ad fructus perceptos ex die commiſſæ feloniæ.*

¶Et ſimile eſt quod tradunt Guil.Cu.Ang.Pau.Caſt.Alex.& Iaſ.in d.l.j.per illum tex.quẽ Paul. Caſt.dicit perpetuò eſſe menti tenẽdum.C.de his quib.vt indig.feudatarium etiam teneri ad fructus perceptos ex die commiſſæ feloniæ.quod & voluit Rom.in l.diuortio,in princ.col.2. ff.ſol. matr.{& Martin.Laud.& Cardi.Alex.in cap.j.vterque paulò ante fi.tit.quib.mod.feud.amitta.le ij.vbi id dicunt ſing.& Iacob.à ſancto Georg.in tracta.feudo.in verbo, doctiq; vaſalli promiſerũt non committere feloniam,col.xiij.verſ.addo vobis.& Zazius in epito.feudor.parte x.}Idq; dicũt Guil.& Pau.Caſt.in d.l.j.procedere in clerico,qui commiſit delictum,ob quod debet priuari beneficio, vt ſcilicet teneatur reſtituere fructus à tempore delicti: quod & videntur voluiſſe Bald. Ang.& Pau.Caſt.in l.prædonis,per illum tex.ff.de petit.hæred.& Bal.in c.paſtoralis,col.pe.verſi. quæro an excommunicatus,extr.de appel.per d.l.& alia quædam iura.& Domi.in §.j.xlij.diſtin.& nouiſsimè Ant.Burg.in c.ad noſtram,col.xj.verſ.venio modò,extrà de empt.& vendit.& Philip. Dec.conſ.cxviij.viſo inſtrumento,col.j.& Hippo.Marſil.ſing.ccccxxv.clericus qui commiſit.& Fran.Ripa in l.vlt.in lxvj.quæſt.hoc tit.de reuo.donat.vbi ex hoc dicit donatarium ingratum teneri ad reſtitutionem fructuum à tempore ingratitudinis commiſſæ. Quanuis in clerico contrarium teneat Cardi.Flor.in c.j.ext.de celeb.miſſ.& ibi quoq; Panor.col.vlt.& Corn.in d.l.j.col.j.& Fely.in d.c.de quarta,{d.col.xj.verſ.faciũt poſtremò,& multis ſeq.}vbi multa allegat.Et facit etiã tex.in l.hæredem,& in l.eum qui,in prin.ff.de his quib.vt indig.& quod voluit gloſſ.in §.& hæc quidem,in verbo,relictis,in fi.in auth.de hæred.& falcid.

273 *Donatarius quando tenea tur ad reſtitu tionẽ fructuũ.*

¶Sed vt reuertamur ad caſum noſtrę l.Fran.Ripa in ea ipſa l.in xl.quæſt.in qua rẽ hãc nũcupatim tractat,in ea eſt opinione,quam ſupra inter cæteras ex Lancel.Gali. adduximus vt ſcilicet donatarius nõ teneatur ad fructuũ reſtitutionẽ,niſi à tẽpore,quo primũ reſciuit filios eſſe natos donatori.Ante enim,inquit,erat in bona fide:ideoq; fecit fructus ſuos nõ extãtes.l.certũ.C.de rei vẽd. cum ſim.Cui in hoc quidẽ accedo,vt ſcilicet nõ teneatur donatarius ad fructus,quãdiu eſt in bona fide.Sed arbitror non eũ in malã fidẽ cadere cõtinuò quàm ſciuit natos liberos,ſed tum demũ tantũ,cum donator declarauerit velle donationẽ reuocari,ſecundum ea quæ diximus ſupra in d. verſi.10.fuerũt tamẽ qui dixerũt.& ſeq.iũctis & iis quæ etiã diximus in verbo, ſuſceperit liberos, verſ.2ii.incip.ſecundò intelliges procedere,cum multis ſeq.quæ videbis, ne hîc iterum repetam.

274 *Confirmatio præcedentiũ.*

¶Nec obſtant contraria,videlicet d.glo.in d.§.j.de inceſt.nupt.& ſimilia,quia vt dicunt Lancel.& Ripa,procedunt cùm reſoluitur contractus ex facto eius qui fructus percipit, & ideo confeſtim fit malæ fidei poſſeſſor.Quod autem dictum eſt de fructibus legitimæ,poteſt intelligi ſecundum præterita,ſi videlicet,& poſtquam petita fuerit,vt quæ non debeatur niſi petita, vt diximus.nec tex.in d.l.Papinianus.§.vnde ſi quis.ff.de inoffi.teſta.probat contrarium.

275 *Fructus percepti ante natiuitatem liberorum an debeãt reſtitui.*

¶Cæterum & hîc quoque dubitatum eſt, an etiam fructus percepti ante natiuitatem liberorum, debeant reſtitui.Sunt enim multa quæ reſtitui ſuadent. Primùm quidem tex.l.noſtræ, quæ dicit totum reuerti ad donatorem.Ex quo ſequitur & fructus reſtituendos,per optimum text.in l.baliſta.ff.ad ſenatuſc.Trebel.vbi propter dictionem, omnem,etiam fructus reſtituuntur. Nam qui omne vel totum dicit,nihil excludit.l.pediculis.§.Labeo.ff.de aur.& argen.legat.cum multis quæ diximus ſuprà in verbo,totum,in princ.Additq; hic noſter tex.quicquid, quod ſimiliter omnia compræhendit,vt etiam diximus ſuprà in verbo,quicquid.Nec totum quidem reuerteretur, niſi & fructus reſtituerentur,qui ex re donata prodierunt: ſicuti etiam in ſimili diximus non plenè aliquid.

BIU Cujas

aliquid restitui, nisi & fructus restituantur.l. videamus generaliter.§.in Fauiana.ff.de vsur. & l. quòd si minor.§.restitutio.ff.de minor.& l.& ex diuerso.§.j.& ibi gloss.in verbo, restitui.ff.de rei vendic.& l.in condemnatione.§.j.ff.de reg.iur.& l.plus est,& l.restituere.ff.verbor.signific.

276 ¶Ex quo dicit Bald.in rub.C.de fruct.& lit.expen.quòd si iudex in sentẽtia dicat simpliciter condemno te vt restituas rem,intelligitur etiam condemnare ad restitutionem fructuum,propter illud verbum restituas,quod habet plenum significatum. Idq; commendat Iason,& dicit perpetuò ac diligenter not.in §.omnium,in fi.Instit.de actio.{sed & idem dicit multùm not. ipse Iason in l.iusiurandum §.procurator,col.vj.versi.no.tamen ex iij.parte.ff.de iureiur.} & idem voluit ipse Bald. cuius Iason non meminit, consi.ccccciiij.arbiter & arbitrator, col. ij.versi.modò quæritur, lib.v.& quòd id verbum habeat plenam {significationem,} tenet etiam Archid.referens Goffre. in c.si existens,in verbo,integerrimo.iij.q.ij.& in c.quia sæpe,& ibi Ioan.And.col.ij.in verbo plenè,in nouella.& Domi.etiam col.ij.versi.quæro an si non fuisset,de elect.lib.vj.cum simil.

Verbum, restituas,habet plenum significatum.

277 ¶Deinde quia huiusmodi donatio censetur fuisse facta sub conditione, si donans non susceperit liberos,vt suprà diximus post princ.nostræ l.& alibi sæpe. Ideo deficiente conditione,susceptis scilicet liberis,perinde est ac si nunquam fuisset donatum.l. si quis fundum.ff.de contr. emptio.& l.necessariò,in princ.ff.de peric.& commo.rei vendit.& l. pecuniam, & ibi Paul. Castr. & Alexand.in vlti.not.ff.si cert.peta.& l.j.ff.de regu. Cato. cum concordan.adductis à Bald. consi. cccclxxviij.quidam Franciscolus,col.j.lib.j.nec nisi existente conditione dominium transferri potuit.l.ei qui ita hæreditatem.ff.de condit.instit.& l.qui hæredi.§.vltim. & ferme per totum. ff. de condit.& demonst.& l.qui absenti.§.j.& ibi Bartol.& alij.ff.de acquir.possess.& cap.super eo,extr. de condi.appo.& ibi concordant.in glo.cum similib. Propterea dicit Signo.consi.cxxvij.in quæstione nullitatis,col.pen.versic.præterea euentus,quòd defectus conditionis semper habet oculos retro,videlicet ad tempus dispositionis,per multa iura quæ allegat. Ideoq; deficiente conditione res restituenda est cum fructib.d l.necessariò.§.quòd si pendente.ff.de peri.& commo.rei vendit. & l.omnia.§.j.ff.de legat.ij.& not.Rom.sing.cccccxl.fructus percepti, vbi hoc limitat in sing.casu {& Soci.consi.clxx.in præsenti consultatione,col.v.versi.tertium,lib.ij.}& bene facit tex. in l.vbi autem.ff.de in diem addic.{Nam nec fructus percepti ex re legata pendente conditione,legatario debentur.l.filium,quæ est pen.ff.de opti.leg.&ibi concord.in glo.}

Donatio conditionalis quãdo nullius sit momenti.

278 ¶Postremò,quia cùm titulus est reuocabilis,cuiusmodi est donatio causa mortis,legatum,venditio cum pacto addictionis & in diem,& legis commissoriæ,& similes : reuocatur res cum fructibus.l.eum qui emit,in princip.& l.item quod dictum est,& l.imperator.ff.de in diem addi. & l. is qui.§.si fundus.ff.quod vi aut clam.& l.vlti.ff.de iure fisci.& l.j.§.j.& l.quòd si nolit,in fi. iuncta l.cum autem §.cùm redhibetur.ff.de ædil.edict.& l.lege.ff.de lege commisso.& l. cùm quis. & ibi Angel.& Alexan.ff.de condict.ob causam & l.videamus.§.item & indebitum , & duobus.seq.ff. de vsur. & dicta l.j.& ibi Angel.Paul.Cast.& Alexan.C.de his quib.vt indig.& voluit glo. in l.si mortis causa donatus,& ibi expressiùs Bart.ff.de donat.caus.mort.Bald. in l. vltim.C.de vsur. & fruct.legat.& consi.ccxciiij.donatio causa mortis,in princ.lib.iij.Panor.in cap.illo vos, col.ij.extr. de pign.Angel.Aret.in §.j.col.vlti.versicu.quæro quando reuocatur,Instit.qui.est permis.fac.test. & Franc.Cre.singul.xv.si legatum soluitur.Anto.Burg.in d.c.ad nostram,vbi suprà, de empti.& vendit. Quibus adde quod scribit Rom.consi.ccccliiij.in re præsenti,colu.vlti.in iij.dubio, quòd cùm titulus ad irritum recidit,res restituenda est cum fructibus,per text.quem dicit singu.in l.filio.§.contra tabulas.ff.de inoffic.testa.quem sequitur Fely.in c.cùm causa,colum.pen.versi.respectu autem fructuum,extra de re iudic.

Titulus quando est reuocabilis, reuocatur tum res cum fructib.

279 ¶Veruntamen quòd fructus percepti ante liberorum donatoris natiuitatem in casu nostræ l. restitui non debeant,non obscurè sentit Archid.non infimæ vir autoritatis, in cap.vlti.xvij.quæst. iiij.& apertissimè Franc.Rip.qui Archid.non memorat,hîc in xl.quæst.motus duabus rationibus, quia hæc lex non simpliciter dicit totum reuerti,sed totum quicquid donator largitus fuerat.At non elargitus est fructus,vt qui tempore donationis nondum essent in rerum natura.Et licèt donatarius postea perceperit fructus ex re donata,non tamen vt donatos,sed vt proprios, ac ex re propria collectos. Nam quòd fructus non dicantur donati , probat l.sancimus.C.de donat. vbi non computantur fructus in æstimatione rei donatæ. Cui adde in hac ratione text.optimum in l.in ædibus.§.ex rebus.ff.eod.titu.de donat.vbi ita scribitur , ex rebus donatis fructus recepti in ratione donationis non computantur.quem text.ad hoc elegantem dicit Bald.in l.vlt.col.ij.versi. item dat.C.de vsucap.pro donat.{& alium tex.in l.cùm de donatione.ff.eod.tit.de donat. vbi ita quoque scribit,cùm de donatione quæritur,neque fructus nomine,neque fructuum,neque pensionum,neque mercedis vlla donatio videtur esse facta. Et bene facit tex.in l.quod quis,in prin. ff.de legat.iij. Adde inquam} huic rationi Ripæ,quod in non longè dissimili casu respondit Angelus,consi.cccxxxj.pro consultationis,col.ij.versi.inter has autem.

Fructus percepti ante natiuitatem liberorum an debeant restitui.

280 ¶Secunda autem ratio Ripæ est,quia lex nostra dicit , reuertatur in arbitrio. ergo loquitur de his rebus quæ aliquando fuerunt in arbitrio siue dominio donatoris. argu.l. verbum reddendi.ff.de verborum significatio.& not.per glos.& alios in rubri.ff.solut.matrimonio.de quo postremo & nos multa diximus suprà in verbo,libertis , versicu.cxij.incipien.his autem Corne. Fructus autem,vt ad Ripam reuertamur,nunquam fuerunt in dominio donatoris. Nec obstat,inquit, quòd

Hæc uerba,reuertatur in arbitrio, quomodo intelligenda.

BIU Cujas

donatio censeatur facta sub conditione resolutiua,quia verum est,vt exnunc,non extunc,vt probat id verbum reuertatur.

281 *Donatio inter uiuos cum reuocatur aliqua ex causa, fructus tamen non reuocantur.*

¶His Ripæ rationibus adde quod voluit glo.no.in l.generaliter dicimus.§.planè si minus,in verbo,ex causa.ff.de fideicommiss.libert.quòd cùm reuocatur donatio inter viuos ex aliqua causa,fructus non reuocantur.quam glo.ad hoc not.Bald.in sua margar.in verbo,fructus,in princi. vbi ea dicit post Rayn.quòd reuocata donatione per ingratitudinem,fructus non restituuntur.quod not.quia Fran.Ripa tenuit contrarium in repet.l.vlti.in lxvj.quæstio.hoc eodem titu.{vbi suprà diximus,nume.272.} Sed & illam gloss.ad id quod primùm diximus,expendit {Ioan.Berber.in Viatorio iuris,titu.de reuocat.donat.col.ij.versicul. an autem in casibus &} Iason, qui eam dicit singu.in d.l.cùm quis,quam legit cum l.si hæres,in prin.ff.de condict.ob caus. asseritq; ex ea esse intelligendum quod ibi no.Ang.& Alex.per illum tex.titulum reuocabilem non præstare acquisitionem fructuum,vt scilicet procedat in titulo siue in donatione causa mortis,non etiam inter viuos,sed & illam glo.sequitur & dicit singu.Catel.Cot.in memor.incip.legatum factum à testatore. Et id quidem adeò procedit,vt etiam non reuocentur fructus bona fide percepti ex donatione facta inter virum & vxorem,tametsi errauerit in iure qui percepit.l.fructus,& ibi glo.ff.de vsur.& glo,in l.nec vllam,§.omnibus,in verbo,vxor.ff.de petit.hære.quam ad hoc dicit singu.& trahit ad omnes donationes quæ non valent,sed valere creduntur.Bald.in sua margar.in verbo, donatio,in fi.& alia glo.in l.de fructibus.ff.de donat.inter vir.& vxor.ita intelligens tex.ibi.

282 *Contrarium tenentes.*

¶Sed huic sententiæ obstant text.in d.l.quod dictum est,& in d.l.imperator.ff.de in diem addic. & in dicta l.vltim. ff.de iure fisc, quæ loquuntur de venditione facta cum pacto addictionis in diem,& in d.l.si quod nolit,in fin.& in l.cùm autem §.cùm redhiberetur.ff.de ædil.edict. quæ loquuntur in venditione,quæ redhibitoria actione reuocatur.& ita omnes hæ leges in contractibus inter viuos,& tamen fit restitutio fructuum,vt illis cauetur.

283 *Venditio conditionalis non est pura uenditio.*

¶Verùm quantum ad priores leges pertinet, quæ loquuntur de venditione facta cum illo pacto addictionis in diem,certè multùm interest quibus verbis res agatur. Nam si ita actum est,vt perficiatur venditio,nisi melior conditio afferatur,nõ est pura venditio,sed conditionalis. Ideo nec vsucapit emptor,nec ad eum fructus pertinent.sed si ita actum est,vt meliore oblata conditione, ab ea discedatur,erit pura venditio,quæ sub conditione resoluitur. quo casu emptor & vsucapit, & fructus & accessiones lucratur.text.est ita distinguens in l.2.3.& 4.ff.de in diem addic.{&l.ij.§. Sabinus,& §.si in diem.ff.pro emptor. Hic} autem est pura donatio ac perfecta,sed quæ reuocatur siue resoluitur,si donans postea susceperit liberos. Neque enim facta esse censetur sub conditione suspensiua,ita scilicet,si donans non susceperit liberos , quo casu suspenderetur effectus donationis,donec conditio purificaretur,vt nostri loquuntur. sed conditio quæ hîc intelligitur, est huiusmodi,vt scilicet reuocetur donatio,si donans postea susceperit liberos, vt expressim diximus suprà in præfatione,versi.vj.incip.hinc dicunt plerique omnes.quæ quidem conditio non est suspensiua,id est,non suspendit actum,nec eum facit conditionalem,sed in euentum ipsius resoluit,vt optimè declarant dicta iura cum glo.in d.l.ij.& Card.Flor.consi.xxix.iudex, col.j.versi. quartò verba.& Imol.in cap.illo vos,in ij.nota.per illum textum,extrà de pigno.cum simil. Ideo &.optima ratione fructus percepti ante eam resolutionem,fiunt donatarij. Sicuti etiam in simili dicimus de venditione pura,sed ex pacto de retrouendẽdo resoluta siue reuocata.nam & emptor interim facit fructus suos,vt probat tex.in l.ij.& ibi Bald.& Pau.Cast.C. de pactis inter emptor. & venditor.& plenè diximus in {nostro tractatu Retractuum, titu.ij.§.v.in glo.j.num.1. & seq.} Nam cùm interim fuerit dominus,vt etiam in casu l.nostræ,cõsequens est & eum fructus sequi. l.fructus,& l.in fundo,& l.ex diuerso.ff.de rei vendic.& l.fructus.ff.de vsur.cum simil.

284

¶Et aliàs etiam videmus fructus perceptos ex re fideicommissaria , aut aliàs subiecta restitutioni sub aliqua conditione,vel aliàs,esse interim illius qui grauatus est restituere,ante scilicet conditionis euentum,l.mulier.§.j.& l.in fideicommissaria.ff.ad Trebel.& l.domos,& ibi no. per omnes.ff. de lega.j.& l.quod his verbis,in princ.ff.de legat.ij.& l.filiũ,quæ est pen.& ibi Bart.ff.de opti.lega. & l.Herennius,la j.ff.de vsur.& auth.idem est.C.de hæret.& in §.si quis de prædictis,le ij. versi. si verò posthac,& ibi Angel.in auth.vt cùm de appel.cogno.& not.Bald.Martin. Laud. & Alex. in cap.j.tit.de feud.dat.mini.valua.Ang.consi.cccxxxj.pro consultationis,in princ. Raph.Fulgos. consi.xxiiij.humanissime.& Pau,Cast.consi.xciiij.clarum est in iure,col.ij.versi.quantum verò ad fructus interim perceptos,lib.ij.{Socin,dicto consi.clxx.col.v.versic.aliquando & secundo, lib.ij. cum simil.Euentus enim} conditionis non trahitur retro,quò ad dominium & commodum fructuum,secundũ Bart.& alios in l.vlti.§.sed quia,cum sequent.C.commun.de legat.per l.j.§.{serui appellatione,quem pro j.citauit.}ff.de senatusconsul.Syllan.

Euentus conditionis non trahitur retro.

285 *Conditiones extrinsecæ nõ faciunt actus conditionales.*

¶Præterea & si illa conditio vt suspensiua intelligeretur,videlicet hoc modo,dono,si non habuero liberos,non tamen faceret donationem censeri conditionalem,sed puram , cùm non expressa fuerit,sed tacitè tantùm intelligitur. Nam huiusmodi conditiones extrinsecæ, quæ scilicet tacitè insunt & subintelliguntur,non faciunt actus conditionales,nec eos suspendunt , per textum qui ita nuncupatim exponit conditiones extrinsecas,in l.conditiones extrinsecæ.ff.de condit.& demonst.& in l.aliquando,eod.tit.& in l.cum illud.§.j.in fin.ff.quemadmod. dies leg.ced. & vbique concord.in glo.& præterea in c.significasti,& ibi glo.& doct.extrà de electio.& cap.ij.vbi Panor.

& Card.

BIU Cujas

& Card.Alex.not.vterque in j.not.extra de ſponſal.& voluerunt etiam glo.& doct.in cap.ad audientiam,le ij.ext.de reſcript.& in cap.ij.de elect.lib.vj.Bal.conſi.lxx.præmittendum eſt,in fi.lib. iij.cum ſimilib. Idq; etiam ſi exprimantur,l.muto.§.j.ff.de tutel. Atque etiam ſi ea tacita conditio ſubrogetur à lege in locum expreſſæ ab homine.l.quæ ſub conditione.§.vlti. & ibi glo.& Bart.ff. de condit.inſtit.quem ad hoc admodum commendat Franc.Aret.in l.iij.ff.de legat.j.

286 ¶Quod autem dictum eſt in poſterioribus legibus de venditione quæ per redhibitoriam reuocatur,nõ videtur huc pertinere,cùm res ibi redhibeatur ex cauſa de præterito, quæ ſcilicet inerat iam à tempore venditionis.neque enim competit redhibitoria ex morbo aut vitio quod omnino poſt venditionem cõtingit,nulla ſcilicet præcedente cauſa,vt patet per totum titu.ff. de ædil. edic.& C.de ædil.actio.etiam per totum, præſertim in l.ſi apud. Hîc verò fit reuocatio ex cauſa quæ non ſuberat tempore donationis, ſed quæ eam ſecuta eſt. Ideo non mirum, ſi nec fructus ante cauſam ipſam percepti reſtituuntur.

Redhibitoria non competit ex uitio quod poſt uenditionem cõtingit.

287 ¶Nec huic obſtat quod hîc dicitur,totum reuerti,etiam ſi ſimpliciter id diceretur,nec fuiſſent adiecta ea verba,quod donatum fuerit,vt illud quoque addam Ripæ. Nam huiuſmodi verborum ſimiliumq; enuntiatio fructus antè perceptos non compræhendit,per tex.apertum in l.quod his verbis.ff.de leg.iij.vbi ita ſcribitur,quod his verbis relictum eſt, quicquid ex hæreditate boniſve meis ad te peruenerit,cum morieris,reſtituas:fructus quos is viuus percepit,non venire.Et tex.in l.hæredes mei,in princ.ff.ad Trebel.vbi & ita quoque ſcribitur, hæredes mei quicquid ad eos ex hæreditate boniſve meis peruenerit,id omne poſt mortem meã reſtituant,nihil de fructibus pendente conditione perceptis petitum videri poteſt.quos text.expendit Rom.ſing.xxxvj.quòd licèt legatarius.& ex poſteriori Bart.in l.meuio.§.j.in fi.ff.de legat.ij.tradit per hanc dictionẽ quicquid,non contineri fructus,vt etiam hinc intelligas eam dictionem hîc nihil ad id obeſſe. Et facit etiam text.ſi penitus introſpiciatur,in l.in fideicommiſſi.§.cùm Pollidius.ff.de vſur. vbi cùm teſtator quiſpiam rogaſſet hæredem,alteri,cùm certam ætatem compleſſet,quicquid ex bonis ad eum peruenisſet,reſtituere,reſpondit iuriſconſultus,fructus reſtituẽdos propter alia quædam verba fideicommiſſo adiecta,tanquã ex illis verbis quæ diximus,non eſſent reſtituendi.Quanquam in illis iuribus contrarium potuiſſet videri propter verbum reſtituere, per iura ſuprà allegata in verſi.ccxxiiij.incip.cæterùm & hic de quo vide doct.in d.l.plus eſt.ff.de verbor.ſignifi.{ & Alcia. in l.hæc verba in ſtipulatione,in princ.ff.de verbor.ſignific.

288 ¶Sed hîc quæro,cùm hic donatarius poſsit deducere aut repetere melioramenta quæ vocamus, Græci ἐμπονήματα vocant,veluti laboramenta, de quibus non ſemel fit mentio in nouellis Iuſtiniani Græcis cõſtitutionibus,in titulo περὶ ἐκποιήσεως καὶ ἐμφυτεύσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, id eſt de alienatione & emphyteuſi rerum eccleſiaſticarum, quo in loco Haloander vertit emponemata, meliorationes, non veritus hoc verbo vti poſt Vlpianum iuriſconſultum in l. æquiſsimum.§.inde quæſitum.ff.de vſufruct.& Iuſtinianum in l.ij.C.de iure emphyt. quæ etiam lex emponematum mentionem facit. ſed nonnulli eum locum emendare volentes, aliud verbum ſubſtituerunt,freti vt reor,autoritate Antonij Bartholini in ſuis legum annotationibus. ca. xlvj. quos palam erroris arguunt Græcæ illæ Iuſtiniani conſtitutiones, vt hinc intelligas, non adeo temere mutanda eſſe antiqua volumina, etiam ſi quid occurrat quod fortè non intelligas, ſed tantùm admonendos lectores,ſi quid tibi magis arrideat. Sed vt ex hoc tandem diuerticulo redeamus,cùm donatarius poſsit deducere vel repetere huiuſmodi meliorationes,& alias impenſas neceſſarias à ſe factas ad perpetuam rei vtilitatem,per dictam l.domos, cum iij.legibus ſeq.ff. de leg.j. An hîc ſaltem hæc ipſa compenſabit cum fructibus,vt ſcilicet ea tantùm deducat vel repetat,quæ fructus ipſos excederent? Id quod videtur, per text.in l.ſumptus.ff.de rei vendic. & gloſſ.in l.in fundo.in verbo,deducto,quæ eſt vlti.poſt medium,eod.tit.& Bald.conſi.cccix.quæritur vtrùm adulta,in fin.lib.ij.& conſil.ccccxviij.ad primum dico,in vij.dubio,lib.iij. cum ſimil. quibus ſatis probatur,eos qui ad fructuum reſtitutionem non tenentur cum ſumptibus, tamen eos compenſare debere.

ἐμπονήματα quænam dicantur.

Ad fructuum reſtitutionem qui non tenentur cum ſumptibus,eos tamen compenſare debent.

289 ¶Tu tamen in hoc caſu tene contrarium,vt in cæteris omnibus, in quibus is qui fructus percepit,erat interim dominus,{nam is non tenetur compenſare huiuſmodi melioramenta,& impenſas cum fructibus. Et} etiam ſi res erat ſubiecta reſtitutioni,vt voluit gloſ.not.in d.l.emptor, in princ.in verbo,ſuperfluum,ad fin.ff.de rei vendic.quam ſequuntur Bart.qui eam dicit notandam, Bald.& Angel.qui & eam dicunt ſingu.& alij recentiores ibi. & idem Bald. Imol. Raphae. Com. Paul.Caſtr.qui & eam negat eſſe alibi.Alexan.& Iaſon qui eam quoque dicunt ſingu. in d.l.domos,Bald.Angel.Imol.Alexand.qui & ipſi dicunt ſingu.in l.in inſulam.§.fructus.ff.ſolut. matri. Bald.qui illam item dicit ſingul.in cap.grauis,colum.ij.verſicu. ſi autem ædificaſſem,extra de reſtitu.ſpol.& conſil.ccciij.ad euidentiam præmittendum eſt quòd creditor, poſt medium,libr.j.& in ſua margarita,in verbo,fructus,colum.j.verſi.fructus percepti ex re.& in cap.j. circa medium, {& ibi etiam Cardin.Alex.} titu.de feudo dat.miniſtr.valua. vbi Bald. dicit elegantem {Salyc.in l.dote.C.de rei vendic.} Alexand.conſi.cxxiij.diſcuſsis hæſitationibus,ad fin.lib.j.vbi etiam illam dicit ſingul.{ & conſi.cliiij.conſideratis his poſt medium,lib.vj.& conſi.clxij. viſis narratis,col.ij. verſicu.nec etiam poteſt dici,lib.vij.quibus item locis dicit illam ſingu.} Franc. Crem. ſingul.cv. ſi feci impenſas,vbi & illam quoque dicit ſingul.{ Fely. in cap.cùm cauſam,colum.vlti. extrà de

BIU Cujas

re iudic.Iaſon qui eam quoque dicit ſingu.in l.ij.colum.viij.in vij.not.verſicul. item adde prædictis.} Stephan.Bertran.conſi.cclxxxiij.Chriſti,&c.viſo caſu mihi exhibito, colum.ij.verſicu. ad tertium,lib.j.& conſi.cccxxiiij.cuius eſt ſimile initium,in fin.eod.lib.j.& conſi.ccclxxix. eodemq; vlti.Chriſti,&c.viſo conſultationis themate,colum.iij.verſi.venio ad quartum,eod.lib.j.& conſi. ccclxxj.dudum fuit,num.2.lib.iij.Matth.Afflict.Deci.Neapol.lxxxvij.magnum eſt dubium,col.ij. verſicu.item ex quo,{vbi dicit not.& Ioan.Lup.in repetit.rubr.de donat.inter vir.& vxor.§.lxij. col.vij.verſic.ex iſtis etiam ſolet.}

290 *Sumptus qui ad fructuũ collectionem ſpectant, ſemper compenſantur cum fructibus.*

¶Nec abs re diximus ſuprà ſumptus ad perpetuam rei vtilitatem pertinentes. Nam alij qui ad fructuum collectionem ſpectant,ſemper compenſantur cum fructibus,vt declarat Bald. {conſil. clxvij.Titius lib.j.& rurſus} dicto conſil.ccciij. & id quidem nemo negat. {& probatur in l. fructus,& l.diuortio.§.impendia,qui vltimus eſt.ff.ſolu.matri.& ibi concord.in glo.& latiſsimè diximus in noſtro tractatu Retractuum,titu.j.§.xv.glo.j.num.1.& multis ſequent.} Igitur vt hoc caput finiam,donatarius lucratur integros fructus, & tamen ex re donata deducit aut repetit integros illos ſumptus,qui perpetuam rei vtilitatem reſpiciunt, nec in eos imputare fructus tenetur, ſed in eos tantum,qui ad eorum collectionem pertinent.

291 *Cùm quid ſit ipſo iure, id tenetur in foro conſcientiæ.*

¶Secundum diſcrimen,quia cùm quid ſit ipſo iure, ſtatim ad id tenetur in foro quod conſcientiæ appellant,etiam ſi pœna ſit,quæ quidem aliàs ex ſententia gloſ.in c. fraternitatis.xij.q.ij.cum ſimilib.non debetur in eo foro. Ita voluit Panor.in ca.j.colum.iij.& ibi Fely. qui hoc admodum confirmat,col.xiij.verſic.incipit tamen illa glo.extra de conſtit.& idem Panor.in c.extirpandæ.§. quia verò,in repetit.col.viij.verſicu.ex his dico,& iterum colum.ſequen.verſicu. & ex prædictis, extrà de præben.& in c.dilecti,col.iij.verſic.in glo.fin.ext.de arbit.Barb.in repet.cap. Raynaldus, col.xlv.& iterum col.clxj.ext.de teſta.vbi ex hoc conatur probare,hæredem qui non conficit inuentarium,teneri in foro conſcientiæ vltra vires hæreditarias.Card.Alex.in d.c.fraternitatis,col. penult.verſic.nota ex glo.Fely.in c.Rodulphus,char.pen.verſic.limita tertio,extr.de reſcrip.& in cap.cùm nobis,col.vlti.eo.tit.Thomas Parp.in repet.l.ſi quis maior,in ix.q.ext.glo.C.de tranſact. {Carol.Ruin.conſi.iiij.proponitur in themate,col.iij.num.11.lib.v.} Corſet.in ſuis ſingu. in verbo, pœna,incip.vbicunque pœna,& iterum in eodem verbo,pœna,in foro conſcientiæ,in fin.Matth. Affli.in conſtit.Siciliæ,incip.violentias,col.iij.in ij.q.vbi reprehendit And.Iſer.qui ibi tenet contrarium,quoniã vt ipſe And.dicit,Theologi non conſiderant iſtas ſubtilitates.Verùm ex Theologorum ipſorum ſententia,ſi quis ſemel fuerit condemnatus ad pœnam,ea debetur in foro conſcientiæ,vt per diuum Thomam ij.q,lxij.arg.iij.& voluit etiam Bal.in l.id quod pauperibus,in ix. q.verſi.ſed pone teſtator.C.de epiſc.& cleri.& Pet.Anch.in c.poſſeſſor malæ fidei,col.xxv.verſi. tertiò quæro,de reg.iur.lib.vj.& Fely.in d.c.j.col.xiiij.verſi.limitatur ſecundò,ext.de conſtit.

Semel condemnatus ad pœnam tenetur in foro conſcientiæ.

292 *De eadem re.*

¶Et hæc communiter tenentur,licèt Philip.Deci.dubitet in d.c.j. col.viij.verſicu. prædicta concluſio,extra de conſtit.atque etiam {Fely.in hac re ſibi malè conſtans in capit.audiuimus, col.ij. verſic.ſed aduerte,de ſimoni. tribus rationibus,quas ibi videre poteris &} Stepha.Coſta in tractat.de ludo,colum.xij.verſic.& limitando prædicta & apertè negat Hiero. Cagno. in repetit.l.ſi quis maior,chart.pen.num.160.C.de tranſactionib. Et pro hac parte facit quod ſcribit Bald. poſt Nicol.Matheſi.in l.ij.C.de vectig.& commiſ.quòd cùm res cecidit in commiſſum,ſi is cuius erat moriatur,etiam ante quinquennium,non tenetur in foro conſcientiæ,per nota.in dicto cap. fraternitatis.Et tamen conſtat in eo caſu rem eſſe commiſſam ipſo iure,vt patet in eo tex.à contrario ſenſu,in verbo,vendicari non poteſt,& not.etiam in l.commiſſa.ff.de publica. & vectig.{Sed priori opinione ſuffragatur,quòd ſi quis ipſo iure priuatus ſit beneficio,non poteſt illud amplius licitè tenere. Secus ſi priuandus ſit per ſententiam,vt patet ex not.per Inno.in c.cùm noſtris, de præben.Panor.in cap.item cùm quis,col.iij.verſic.hoc vltimum dictum.de reſtit.ſpol. & Fely. in cap.inquiſitionis,in prin.col.ij.de accuſa.}

293 *Donatarius in foro conſcientiæ, an teneatur ad rei reſtitutionem.*

¶Sed ſequendo communiorem ſententiam,videtur in caſu noſtræ legis, donatarium in eo foro conſcientiæ teneri ad rei reſtitutionem,de quo videtur text.expreſſus in c.quicunque.xvij.q.iiij. vbi & hoc voluit Archid.& glo.in c.vlt,& ibi Io.And.col.ij. & Collect.col.penult. ſed nunquid ille. {Ioan.Cald.in repe.col.j.verſi.quintò propter nouam.} & Imo.col.ij.& iterum col.iiij.verſi. quintò fallit & Panor.col.ij.ſuper glo.j.extr.de donat.{& glo.in c.ex tranſmiſſa,in glo.vlt.de renunt.dum allegat.d.c.quicunque.} Hoſtien.in ſumma eod.titu.§.qualiter reuocetur,verſicu.item propter ſuperuenientiam.Oldr.conſi,cclxxviij.licèt quantùm ad clauſtrales,col.ij.verſi.ad tertiam quæſtionem.Rapha.Fulgoſ.in l.j,C.de inoffic.dona.Corn.conſil.xv.ex quo dictus,colum.ij.lib.j. & conſil.xj.in præſenti conſultatione,col.iij.verſic.tertio dicta donatio,lib.iij.& conſi.xxx. in hac conſultatione,col.ij.ante fin.lib.iiij.

294 *Donatio facta eccleſiæ non reuocatur per natiuitatem liberorũ.*

¶Quod etiam procedit in eo caſu,quo donatio non reuocatur niſi ad legitimum bonorum ſubſidium, vt ſcilicet nihilominus teneatur donatarius totum reſtituere in foro conſcientiæ. Nam text.in dicto cap.quicunque,loquitur in eo caſu, videlicet in donatione facta eccleſiæ, quæ quidem non reuocatur per natiuitatem liberorum,niſi vſque ad legitimam,vt diximus latè ſuprà in verbo,libertis, verſicu.lxxxij.incipien.verùm ſunt & multi.& intelligit gloſ. ibi,& omnes.& nouiſsimè Fort.Garcia.in tractatu de vltimo fine iuris,chart.xvj.colum.iiij.verſicu.his itaque præſuppoſitis,& ſequent.

¶Tertium,

BIU Cujas

295 ¶Tertium,quod non longè à superiori distat,licèt aliàs ecclesia non iudicet de occultis, capit. sicut tuis,in fin.extr.de simo.& ibi concor. Tamen pœna ipso iure imposita afficit delinquentem quantumlibet occultum,vt voluit glo.in clem.j.§.verùm quia,in verbo,eo ipso,& ibi Card. tum in xij.not.tum in vij.quæst.de hæret.quam sequitur & dicit not.Panor. in c.vlti. in ij.not.& ibi etiam Ioan.Anan.& Fely.extr.eod.titu.& idem Panor.in c.ad falsariorum,colum.ij.& ibi quoque Ioan.Ana.col.v.extr.de crim.falsi.& voluit ipse Panor.in repet.d.§.quia verò, quibus locis suprà in ij.discrimine allegauimus. Tu tamen hîc omnino vide Domi.in cap.perpetuæ,col.ij.versic. super dubio glos.de elect.lib.vj.

Pœna ipso iure imposita afficit delinquentem quantumlibet occultũ.

296 ¶Quartum,quod ipso iure fit,transit aduersus hæredes, etiam si aliàs non transeat, verbi gratia, pœna non transit in hæredes delinquentis.l.j.ff.de priua.delic.& l.j.C.ne ex delic.defunc.Tamen si ipso iure statuitur,transit. Ita enim voluit eas leges limitãs glo.in l.si quis iniquum.§.quod autem ait,& ibi Bart.Bald.Ang.Paul.Castr.Alex.{Socin. qui id dicit sing.} & fere omnes per illum tex.ff.quod quisque iuris.& Bart.in d.l.j.colum.j.ff.de priua.delic.& in l.ex iudiciorum, circa medium.ff.de accusa.& in l.j.§.sed hæc constitutio,circa medium.ff.de calum.Bald.Ang. & alij in d. l.j.C.ne ex delic.defunct.Bald.in l.quæ sub conditione.§.vltim.in fin.ff.de condit.instit.vbi dicit illam glo.singul.{ & in l.qui à latrombus.§.j.circa medium.ff.de testa.} & in rub.C.de priua.delic. colum.pen.vbi & dicit illam glo.singu.& in l.vlt.col.ij.versic.item op.videtur. & ibi etiam Ioan. Plat.col.quoque ij.C.de iure fisci.lib.x.& idem Bald.in l.imperialem.§.insuper,col.vlti.& ibi etiã Iacob.Aluar.& Card.Alex.col.ij.titu.de prohi.feud.ali.per Feder.Salyc.in l.j.C. si reus vel accusa. mort.fuer.Petr.Anch.in c.j.in j.not.de rescript.lib.vj.& in c.cùm secundum,post princ.de hæret. eod.lib.vj.{ & consi.cclvj.pro clariori,per l.commissa.ff.de public.& dicto c.cùm secundum.iuncta l.j.& ibi Bart.ff.de priua.deli.} Paul.Cast.in auth.hoc amplius,col.ij.versi. in tex.ibi excluditur.C.de fideicom.Panor.in c.dilecti,col.iiij.ext.de arbit.& in c.vlt.col.iij.versi.item si donatio,& rursum col.seq.versi.sed quo ad argu.glo.extrà de dona.& consi.iij. nitar in præsenti causa in ix. dubio,lib.ij.{Raph.Fulgo. consi.xxiiij.humanissimæ,in fin.} Ioan.Ana.in c.vergentis,col.ij.extr. de hæret.& in c.in literis,col.j.ad fi.extr.de rapto.Phil.Fran.in c.felicis.§.nullus, de pœnis lib.vj. Cepola cons.xxiij.spectabiles domini,col.iij.versi.nec prædictis obstat,Alex.in l.quia tale,col.ij.ff. solut.matr.Ang.Aret.in §.interdum,col.j.ad fi.Instit.de hæred.quæ ab inte.defer.per tex.in l.Caius.ff.de senatusc.Sylla.& idem Aret.in §.non omnes,col.iij.versi.iij.oppo.& versi. secundo casu. Instit.de perpet.& tempo.actio.Fran.Aret.consi.xiiij.viso & diligenter considerato ad fin.Socin. consi.lxvj.visa donatione,col.pen.versi.quintò confirmatur,lib.iij.Anastasius Platus inter consi. Barb.consi.vlti.multos futuros esse,col.v.versi.ad quintum,lib.j.Cepola causarum ciuilium consi. lix.spectabiles domini,col.iij.{ & criminalium consi.xxiij.spectabilis,col.iij.versi.nec prædictis obstat.Socin.consi.lxvj.visa donatione,col.pen.lib.iij.} Matthæ.Afflict.in decis.Neapo.deci.cclv.habens feudum,ad fin.Philip.Dec.in l.{ pupillum.§.} in hæredes,in ij.fal.ff.de reg.iur.Iaco. à sancto Georg.in l.si quis maior,col.pen.& ibi etiam Thomas Parp.in repet.in v.q.versi.secundus casus, & Aquen.col.ij.& Hiero.Cagno.in repe.char.lxj.nu.145.C.de transact.Et est optimus & expressissimus tex.in l.cõmissa.ff.de publ.& vectig.quem ad hoc expendit Rom.ibi.& Bart.in d.l.ex iudiciorum & Panor.locis suprà allegatis. Et ex eo colligitur ratio huius sententiæ, cùm ita scribitur ad verbum:Nam quod commissum est, statim desinit eius esse,qui crimen commisit.

4

Quod ipso iure fit, transit aduersus hæredes.

297 ¶Quanquam Iason solus omnium,vt videri vult,tenuit contrarium in d. §. quod autem,vbi videbis quibus rationibus moueatur. Sed ante eum in ea sententia fuerat Bald.secum pugnans,cuius non meminit,in l.vlt.col.j.versi.glo.arguit.C.eo.tit.de reuoc.donat.& ibi eum sequitur Fran. Rip.in repet.q.vlti.col.etiam vlt.& Franc.Curt.iunior in tract.feud.in pen.q. quartæ partis principalis. Sed & in hac tacitè,dum aliud agit,inclinare videtur Petr.Ancha. sibi quoque contrarius in cap.ij.col.vlti.de confes.lib.vj.

Contrarium tenentes.

298 ¶Priorem autem sententiam confirmat eorum op. qui negant id quod dicitur, crimen extingui morte delinquentis,procedere,cùm bonorum pœna ipso iure imponitur. Nam tunc quantum ad ipsa bona non extinguitur. Ita voluit Cy.post Iac.Ray.& Petr.in l.ij.col.ij.in j.q.C. qui testa.fac. poss.per tex.optimũ in l.Caius.ff.de senatusc.Sylla.& Bal.in l.qui à latronibus.§.si quis,circa medium,& ibi etiam Ang.in fi.& Imo.ff.de testa.& Bal.in rub.C.si pend.appel.mors interue.vbi dicit,quòd quando confiscatio fit ipso iure,mors non extinguit pronuntiatũ,nec impedit pronuntiandũ,per d.l.Caius.Platus d.consi.vlt.vbi suprà.{& Ias.consi.xlvj.pro fisco regio,in prin.lib.iij.}

Confiscatio cùm fit ipso iure, mors non extinguit pronuntiatum.

299 ¶Ex quibus potes intelligere,quòd licèt donatarius mortuus fuerit,antequam donans declarauerit velle se donationem reuocare ob natiuitatem filij,poterit tamen ab hæredibus ipsius reuocare:præsertim cùm hæc reuocatio non fit ob delictũ donatarij. ideo nihil est quod prohibeat competere aduersus hæredem,quãdo regulariter actio transeat & aduersus hæredem, etiam si agatur de reuocatione contractus,per l.ij.ibi,hæres emitteret.C.de pactis inter empt.& vendit.comp.atque etiam de rescisione ex auxilio extraordinario,per text.in l.qui solidum, §.j. & ibi Bald.ff.de legatis ij. Quin & si ex delicto esset,tamen cùm res apud hæredes reperiatur,aduersus eos competit actio.l.j.C.ne ex delict.defun. Quod tamen intelligitur secundũ ea quæ latè diximus suprà in verbo,susceperit liberos,num.211.secundo intelliges,cum multis seq.vsque ad nu.225. An autem possit reuocari à tertio possessore,videbis infrà num.325.sed quæstionis est.

Nihil est quod prohibeat cõpetere aduersus hæredem, quando actio trãseat & aduersus hæredem.

BIU Cujas

5 300 *Pœna quæ transit aduersus hæredes passiuè, eaquo que transit ad hæredes actiuè.*

¶Quintum, quemadmodum transit aduersus hæredes passiuè (ita enim magnâ ex parte loquuntur quos suprà citauimus) ita quoq; & ad hæredes actiuè, vt etiam expressè voluit Bal. in d.c. imperialem. §. insuper, col. vlt. versicu. ex his etiam apparet, tit. de prohi. feud. alı. per Feder. Panor. in d. cap. vlti. vbi suprà, in priori loco. & ibi etiam Cardin. Flor. de donat. & idem Panor. dicto consi. iij. lib. ij. Paul. Castr. in l. omnimodo, colum. ij. versic. item glo. quæ incipit. C. de inoffic. testa. Card. Alex. in c. j. §. porrò, colum. ij. titu. quæ sit pri. caus. benefi. amit. & Hippol. Marsil. in l. j. num. 64. C. de rapt. virgin.

301 *Confirmatio præcedẽtium.*

¶Quod & confirmat quòd licèt protestatio extinguatur morte protestantis, nec ad eius hæredes transeat, l. non solùm. §. morte, & ibi Bart. & alij. ff. de ope. no. nunt. de quo & per Bartol. Angel. & alios in l. si intra. C. de non num. pec. & per Cardin. Alexand. in c. solicitudinem, col. xxiij. versic. x. quæro, extr. de appelat. fallit tamen in protestatione, quæ secum trahit executionem, ex sententia Bald. in c. Cumana, col. pen. extr. de elect. Quem sequitur Anto. Rub. in repe. d. §. morte, chart. xvij. col. ij. versicu. subsequenter quærit, vt dicit de hoc videri casum in l. Nesennius. ff. de negot. gestis.

302 *Qui contrarium teneant.*

¶Quamuis Imol. in d.c. vlt. col. vij. versic. secundò possit obiici, de donat. teneat contrarium eius quod diximus, pœnam ad hæredes transire, cùm ipso iure imponitur. Nam licèt, inquit, vasallus priuetur feudo ipso iure ob feloniam, intelligitur tamen, si dominus voluerit, per not. in l. ij. C. de iure emphy. & in l. j. §. vlt. cum l. seq. ff. si ager vectig. & suprà alibi latè diximus. Ideo si dominus non declarauerit voluntatem suam, videtur quòd hæres ipsius non possit auferre. & hoc videtur sequi Ias. in d. l. omnimodo, in fi. C. de inoffi. testa. & Curt. iunior vbi suprà. Quibus adde quòd hæres non potest declarare voluntatem defuncti, vt voluit glo. in l. idem Pomponius. §. vlti. & ibi Bart. Bal. in vtraque lect. & Ang. ff. de rei vend. & gl. in l. inter stipulantem. §. j. in verb. actori, & ibi etiam Bart. Ang. & Alex. qui adfert concord. & etiam Iason col. iiij. ff. de verb. oblig. Inno. in c. cùm dilectus, ext. de suc. ab inte. Spec. tit. de acti. & peti. §. sequitur, versicu. quòd si nolit. & tit. de libel. concep. §. vlt. versi. sed quando. Bart. Bald. & Ang. in l. si quis intentione. ff. de iudic. & in l. si quis à filio. §. si plures. ff. de leg. j. Bart. in l. edita. col. ij. {versi. & intelligo.} C. de eden. & in l. naturaliter. §. j. col. vj. versic. quid si ex coniecturis. ff. de acqui. possess. Bald. in c. j. col. pen. versic. & nota quòd hæres, extr. de consti. {Ang. consi. ccxciiij. punctus est Ser Stephanus} & Petr. Anch. in c. ij. in v. not. de rescrip. lib. vj. vbi not. dicit illam priorem glo. & Iason in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, col. ij. versi. quartò not. ff. de verb. oblig. & consi. cxlviij. nobilis & generosus, col. pen. versi. secundo principali, lib. ij. Et facit tex. in l. centesimis. §. si ita stipulatus. ff. de verb. oblig. vbi & hoc not. Ias. in ij. not. Quod qualiter intelligatur, vide omnino Ias. in l. post dotem, col. ix. versic. secundò vltra scribentes. ff. solu. matr. Quæ res admodum facit ad casum nostræ legis in iis quæ diximus suprà in verbo, susceperit liberos, versi. ccxj. incip. secundò intelliges procedere, & seq.

6 303 *Constitutio, cum fit alicuius rei priuatio ipso iure, non extenditur.*

¶Sextum, constitutio quæ aliàs extendi posset, tamen non extenditur cùm fit alicuius rei priuatio ipso iure. Quod vt perspicuè intelligas, constitutio pœnalis sæpe extenditur ex eadem ratione, vt per glo. in cle. j. in verbo, præsidenti, de rescrip. & latè per Imol. & alios in l. si verò. §. de viro. ff. sol. matr. & Domi. & Phil. Franc. in cap. j. de tempo. ordin. lib. vj. & Ioan. Bapt. Sener. in repetit. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. cum simil. & probatur ex duobus cap. simul iunctis, scilicet c. cupientes. §. hac generali, de elec. lib. vj. & cap. si postquam. §. cum autem. & §. si verò, & ibi not. eo. tit. secundum Bal. consi. ccccl xxxvj. statutum prouidet, col. vlt. lib. ij. & est text. in c. j. §. porrò, ad fi. tit. quæ fuit pri. caus. bene. amit. quem meliorem totius iuris dicit Bal. ibi in vlt. not. Tamen cùm pœna ipso iure imponitur, nunquam fit extentio ex eadem ratione, vt pulchrè voluit Ioan. And. in c. odia, col. ij. versi. in contrarium, & iterum col. iij. in responsione primi contrarij. {& ibi post eum Alber.} de reg. iur. lib. vj. per §. pœnæ, de pœnit. dist. j. & l. pen. ff. de pœnis. & alia quædam iura, & Bald. in l. de quibus, col. xij. versi. restat videre de prorogatione. ff. de legib. & Pano. in c. vlt. extr. de iure patro. & in cap. non magnopere, col. iij. versic. & per hoc, & istum text. ext. ne cle. vel mona. & Philip. Deci. qui vnum Bald. citat, in c. translato, in j. lect. col. vlt. versic. septimò in pœnis, extrà de constitu.

304 *Cõstitutio pœnalis in æquiparatis licèt extendatur iure antiquo, nõ extenditur tamen in consti. latæ sentent.*

¶Similiter licèt in exæquatis siue æquiparatis à iure antiquo extendatur constitutio pœnalis, vt apertè probat glo. in c. postquã, in verbo, prouisione, de elect. lib. vj. & confirmat glo. in c. de multa, in verbo, in eadem ecclesia, quam Panor. ibi commendat, ext. de præben. cum simil. istud tamen non procedit in constitutione latæ sententiæ, ex sententia glo. in c. licèt canon, in verbo, parochialis, de elect. lib. vj. quam ad hoc expendit & dicit singu. Fran. Aret. in l. ij. ad fin. ff. de legatis 1. vbi etiam dicit ad hoc facere text. in c. j. & quod ibi not. ext. ne cler. vel monach. eo. lib. vj. Quod multùm notandum ad ea quæ latè diximus suprà in verbo, libertis, in j. q. cùm disseruimus an ista lex debeat & possit extendi ex eadem aut simili ratione.

305 *Confirmatio præcedẽtium.*

¶Et hæc quidem confirmat Imol. sententia in c. vlt. col. x. extrà de constitu. quæ est huiusmodi, quòd licèt constitutio iuris antiqui declaratoria addens nouam pœnam non extendatur respectu pœnæ ad præterita, per tex. in c. quoniam, & ibi Anto. Panor. & Ioan. Ana. extr. de simo. & in cap. primo, & ibi etiam ipsi Panor. & Ana. post antiq. extr. ne præla. vic. suas. & vt voluit Petr. Liaz. in proœmio Cle. & Ant. in d.c. vlt. de constit. per glo. in clem. j. in verbo, de cætero, de vsur. Hoc tamen procedit, inquit Imo, in d.c. vltim. quando pœna imponitur ipso iure. Secus fortè, ait, si esset impon

imponenda per iudicem, per id quod not. Io. Lig. in c. j. extra de constitutionib. Et hæc etiam fuit sententia Goffre. in d. c. j. ne prælat. vices suas. Sed ea non placuit Panor. & Ananię ibi. & ipsi Ana. in d. c. quoniam, quos vide.

7

Pœna cum imponitur ipso iure, debet fieri expressis nominibus propriis.

306 ¶Septimum cùm pœna imponitur ipso iure, sed ante aliquid nominatim debet fieri, tunc necesse est fieri expressis nominibus propriis, aut aliàs ita manifestis aut indubitatis, vt vicem propriorũ nominum obtineant. Quod si ipso iure pœna non imponitur, satis est fieri per quasdam circunstantias, vt appellant, siue demonstrationes non adeo strictas. Ita voluit Panormit. in c. in Lateranensi, ante fi. ext. de præben. per glo. in cle. j. in verbo, nominatim, de vit. & honest. cleri. & in c. cõstitutionem, in eodem verbo, de sententia excommunic. libro vj. & quod voluit Innoc. in d. ca. in Lateranensi. Sed tu tamen interim vide Franc. Aret. in l. j. col. ij. versic. ad secundam quæstionem. ff. de liber. & posthumis.

8

Pœnitentiæ non est locus, ubi quid fit ipso iure.

307 ¶Octauum, vbi quid fit ipso iure, non est locus pœnitentiæ, vt voluit glo. in cle. ne in agro. §. quia verò, in verbo, ipso facto, de stat. monac. quam in eam rem expendit & dicit sing. Bal. in auth. habita, col. vlt. C. ne fili. pro patr. & eam quoque sequitur Panor. in c. non magno, col. iij. versic. tertiò quæro, ext. ne cleri. vel monac. & Rom. consi. ccccxxvij. in proposito casu, col. j. versi. nec est dicẽdum. Alex. in l. si insulam, col. xij. in xj. fallentia. ff. de verb. oblig. & in addit. Bart. in l. j. ff. de his qui not. infamia. & in l. qui ea mente, in fi. ff. de furt. & consi. xiiij. viso & considerato, col. ij. versic. sed sic est, lib. ij. & Philip. Franc. in c. ij. col. ij. super glo. in verbo, mandauerit, in princ. de homici. lib. vj. Barb. in c. si quorundam, col. iij. versi. vtrùm autem, ext. de solut. vbi hoc dicit mirabile ad intellectum illius decretalis. {Franc. Aret. in l. ij. col. ij. C. de in ius vocand. Phil. Deci. consi. cxxxviij. cuius suprascriptio incipit, verba ista, col. j.} & Hippo. Marsil. sing. cccxxvj. pœnitentia in delictis, in fin. {Et idem quoque voluit ea glo. non allegata, Bal. in l. j. §. bestias, post prin. ff. de postul. & in l. non solùm. §. vlt. ff. de aliena. mutan. iudic. cau. fac. & consi. xxxiiij. statuto seu capitulo, col. iij. versi. præterea istud delictum, lib. v. vbi ad hoc multa iura allegat, quæ tu ipse videre poteris. & Salyc. in l. vltim. C. de emphyt.}

9

Electio quãdo habet uim executionis, trahit secum executionem.

308 ¶Nonum, quod cum præcedenti admodum conuenit, quòd cùm electio alicuius rei ad aliquem spectat, non licet, variare, quando electio habet vim executionis ipso iure, quia scilicet secũ trahit executionem, per tex. in l. si is cui, & ibi Bart. ff. de legatis ij. & in l. apud Aufidium, & ibi Bart. ff. de lega. j. & glo. in l. statuliberum. §. Stichum. ff. de legat. ij. & glo. in l. si quis stipulatus sit Stichum, & ibi Bart. col. j. vers. ex prædictis, & Franc. Aret. col. j. ff. de verb. oblig. Dynus in l. si seruum. §. sequitur. ff. eo. Bart. in l. cum qui certarum. §. vlt. col. j. & ibi Ang. etiam post princ. & iterum in fin. ff. eo. tit. & idem Bart. in l. serui electione. ff. de lega. j. & ibi etiam {Fran. Aret. &} Ias. qui hoc confirmat ex eo quod diximus in præcedenti versi. Bal. in l. j. col. j. in fi. ff. de lega. j. {Franc. Aretin. in l. si quis ex pluribus, post medium. ff. de verb. oblig.} & Ias. in l. non vbique, in princ. col. ij. in ij. no. ff. de eo quod certo loco.

Iudex potest reuocare interlocutoriã, quando sententia secum trahit executionem.

309 ¶Et in simili licèt iudex possit reuocare sententiam interlocutoriam, l. quod iussit. ff. de re iudic. tamen id non procedit in sententia quæ secum trahit executionem, secundum gloss. not. in l. j. §. vlt. in verbo, vel adde, & ibi Rayn. qui dicit sing. & Bart. qui dicit multùm not. & Bal. qui item dicit sing. ff. de prætor. stipul. Rayn. & Imol. in l. pen. eo. tit. Roma. qui & illam dicit sing. consil. 226. vltra pridie allegata, in princ. Panorm. in c. cùm cessante, col. vlt. per gloss. ibi, & ibi quoque Philip. Peru. col. viij. ext. de appel. Paul. Cast. in d. l. quod iussit, & ibi Alex. in ix. fal. & Iason primùm quidem col. j. versi. istam regulam, deinde & latiùs col. viij. vers. secundò, inquantum. idem Iason in l. cùm procurator. §. si dominus, col. vlt. & iterum in l. si opus col. j. ff. de ope. noui. nunt. vbi & illã glo. dicit solennem. & Felyn. in c. si clerici. §. de adulteriis, col. ij. versi. fallit primò, ext. de iudic. {& Fran. Aret. in l. si quis ex pluribus. ff. de verb. oblig.}

10

Moræ purgatio nõ admittitur, cũ quid fit ipso iure.

310 ¶Decimum, quod & à superioribus non longè abest, Cùm quid ipso iure fit, non admittitur morę purgatio. l. si is cui, & ibi Bart. ff. de legat. ij. & l. qui ob rem non defensam, & ibi item Barto. {Bald. Salyc.} & recentiores. ff. de condict. indeb. & voluit glo. in c. vlt. quam ita intelligit & sequitur Bal. ibi, col. ij. versi. Ber. tractat. hîc, ext. de elect. & glo. in c. licèt, in gloss. vlt. & ibi Anto. col. j. versic. not. quòd collatio, & iterum col. ij. versi. oppo. quòd hîc mora, extr. de sup. neg. prælat. & glo. in c. vlt. in gl. quoq; vlt. & ibi itẽ Ant. in ij. not. ext. eo. tit. & glo. in c. cupientes. §. quod si per xx. in verbo, expectati, & ibi etiam Ioan. Mo. Archid. Ioan. And. Pau. Petr. Anch. Imo. Domin. & Philip. Franc. de elect. lib. vj. & glo. in c. licèt canon. §. is etiam, in verbo, priuatus, in prin. & ibi. {Ioan. Mo. col. ij. in eodem verbo,} Domin. paulò ante fi. & Petr. Anch. tum col. j. versi. item not. in text. tum col. vlti. versi. quartò quæro, & Philip. Franc. col. vlt. eod. tit. & lib. & Dyn. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de verb. oblig. Bart. in d. l. si insulam, in iij. & iiij. quæst. & ibi quoque Bald. paulò ante fi. Ang. col. viij. versi. secundò fallit. Imol. col. xv. Alex. col. xj. versi. vndecimò fallit, vbi hoc multis modis limitat {Iason qui & ipse duobus modis limitat, char. vlt. versic. in iiij. quæstione,} & penè omnes. ff. de verb. oblig. idem Bar. in l. si quis. §. si plures, in fi. ff. iudic. solui. & in l. si quis maior, col. ij. & ibi Bal. col. vlt. & Saly. col. j. Ang. Pau. Cast. Alex. non semel. Franc. Aret. & Iason col. pen. Alcia. in verbo, mox, & penè omnes. C. de transact. {Bart. in l. iam tamen, in prin. quam legit cum l. si quis apud, in fi. ff. iudic. sol.} & idem Bald. in l. & si post tres, col. antepenul. versi. sed venio ad secundum, in lect. & iterum in repe. col. vj. vers. ex prædictis colligo & ibi etiam Ang. qui tamen distinguit, vt videre

BIU Cujas

poteris,col.vij. versic. secundò concludit.ff.si quis cautio.& idem Bald.in l.si pacto, quo pœnam. col.pen.versi.ista sunt vera,& ibi quoque Saly.& Alciat.in verbo,vt fiat,in quarto casu.C.de pactis,idem Bald.in l.super.C.de transactio.& in l.magnam,col.vj.versi. secundò fallit. C. de contr. & committenda stipul.& in l.si plures,col.vlt.C.de condi.insert.& in c.capitulum,col.vlt.extr.de rescrip.& in c.j.col.j.circa,& ibi Iacob.Bel.Marti.Laud.tit.quid iur.sit si post ali.vasal.feud. recup. & idem Bald.in c.j.col.j.& ibi etiam Marti.Laud.Card.Alex.col.ij.tit.quo temp.mil.vbi & de hoc est bonus tex.idem Bald.in c.j.in prin.col.ij.versi.quæro quid si vasallus,tit.de prohi.feud.ali. per Feder.{& consi.ccccliij.quia dictus consultor,col.vlt.versi & confirmatur, lib.iij.& consil.xciiij. hîc plura occurrunt,col.j.lib.iiij.}Saly.in tracta.de mora,quem posuit l.semel mora.ff.solu.matri. col.v.in ij.& iij.conclus.negat.& iterum col.xv.in iij.conclus.iudiciaria,itémque colum.xix.in v. quæst.princ.& in auth.habita,col.ix.versi.quæro an locus sit pœnitentiæ.C.ne fili.pro patr.& in l. 2.col.iij.versi.restat nũc respõdere.C.de iure emphy.Ang.in l.quandiu,la iij.col.j.& ibi Fran.Are. col.antepen.versi. etiam glo.not.ff.de acquir.hær.idem Ang.in l.si ex duobus.ff. iudic.sol.& cons. lxiiij.quoniam nihil est,col.j.& consi.cccxxvj.ex themate,col.iij.versi.secundo probatur. & Ant. in c.vltimo,in ij.not.ext.de suppl.negli.prælatorum.eod.titul. & consil.xxxiiij.casus emphyteuta vendens.Imol.post alios in c.potuit,col.xj.versi.sed aduerte quia contra,ext.de loca.Petr.Anchar. in c.quàm sit,in v.no.de elect.lib.vj.{& consi.ccclxxxvij.in themate quædam narrantur.}Roma. d.consi.cccexxvij.col.ij.versi.tertiò quia vbi est executio.Pau.Cast.consi.xcix.quia per suprascriptos,lib.j.& consi.lxxviij.videtur dicendum præfatum,col.j.lib.ij.& cons. ccxxviij. quæritur primò,col.ij.vers.secundò quia vbicunque,eod.lib.ij.{Raph.Com.dum allegat not.in d.c.cupientes, & in d.c.licèt canon,consi.v.nauta quidam,colum.vlt.}Cepola causarum ciuilium consi.xxv.ex quæstione prædicta,col.vij.versic.secundò probatur. Aegidius Bellamer.consil.ix.factum est tale, cùm esset lis,col.j.& alibi sæpe in eod.consil.Domi.consi.xxiij.quia diffusè per patres meos,col.ij. Alex.consi.xiiij.viso & considerato,col.j.lib.ij.& consi.lvij.perspectis testamento codicillis,col. 4. versi.ex omnibus igitur,eod.lib.2.{& consi.vj.circa processum col.pen.versi.& respondit, lib.iij.} & consi.xl.viso themate,col.j.lib.vj.Barb.{in c.si quorundam,col.2.ext.de solu.vbi id dicit singu. &}consi.lxxxvj.illud referam.col.ix.versi.tertiò faciat,lib.iij.& consi.xlv.illud in medium, col.vj. versi.septimò est ponderandum,lib.iiij.Corn.consi.{cxxj.quanquam videatur,col.iij.in litera,t,& seq.lib.j.& consi.cclxxvj.quoniam post consilium,col.iij.versi.quod maxime procedit,eod.lib.j.& consi.xxv.in hac consultatione,col.vlt.vers.tertiò vbi est tacita,lib.ij.& consi.}ccxlvj. videtur in hac,col.j.vers.& quia ipso iure,lib.iij.& consi.xl.viso processu,col.v.vers.& vbi pœna,lib.iiij.Fran. Aret.{in l.si serui.§.vlt.col.quoque vlt.ff.de verb.oblig.& in d.l.si quis ex pluribus,eo.tit.}in c.at si clerici.§.de adulteriis,& ibi etiam Fely.col.ij.ext.de iudi.& idem Aretin. consi. xciiij.respondeo breuiter,colum.pen.{versi.tertio quoque post lapsum.}vbi dicit ad hoc sing.glo.in dicto §. quòd si per xx.& Franc.Curt.senior.consi.lxiiij.antiquissima,col. vlt. Guido Pap.consil.xxxj. viso ad plenum,in vj.dubio.& consi.cxcij.ex facti narratione,col.1.Card.Alexan.in c.1.col.2.tit.quæ fuit prim.caus.bene.amit.& in c.propter ecclesiasticas,col.ij.versi.ex prædictis. & iterum in c.quoniã, col.vlt.vers.hoc etiam ego.xviij.distin.& Iason in l.2.col.ij.C.de iure emphyt.& in dicta l.huiusmodi.§. Stichum.col.pen.ff.de legat.j.{& in l.prætor ait. §.j.col.vlt.ff.de nou. oper.nuntiatio.} & Philip.Dec.in auth.qui rem, colum.iiij.vers.iij. principaliter.C.de sacrosanctis ecclesiis, & consi. cxxxviij.cuius superscriptio incipit,verba ista,col.1.& 2.& consi.cxlvj.cuius superscriptio incipit, dubia de quibus,col.iij.versi.vltimò non obstat.{& consi.clx.in causa monasterij,in fi.}& Stepha Bertr.consi.cclxxv.visis pactis,num.5.lib.1.Hippo.Marsil.in repet.ff.de fideiussor.num.344.Matthæus Afflict.decisi.Neapol.clxxiiij.quidam restituit,col.secundã. Nam & aliàs cùm dispositio est consummata,non potest mora purgari.Bal. in l.1.col.v.versi.generaliter not.C.de his quæ pœnæ no.per l.Thais.§.intra.ff.de fideic. liber.Et vt idem dicit in ea ipsa lege,col.pen. terminus qui perimit gratiam,facit vt mora purgari non possit,per dictum §.intra.& l.qui fundum. ff.de contra. empt.& cle.ei quem,de concess.præb.

311 *Dictio mox, non impedit moræ purgationem.*

¶Qua in re tamen subit in mentem dicti Bald.in d.rubr.quid iuris sit,asserentis id procedere,nisi incontinẽti purgetur,per l.diuus.ff.de in inte.resti.Quod si verũ est,frustra quæritur,vtrùm quid fiat ipso iure,an per sententiam,quantum ad eam rem pertinet:quia etiam vbi aliàs mora purgari potest,intelligitur,modò id statim fiat,per c.potuit,ext.de loca.& d.l.& si post tres.ff. si quis cau. & no.in d.l.si insulam.Subit item illud eiusdem Bal.in l.cum ancillis,col.ij.versi. ibi patefecit.C. de incest.nup.scilicet dictionẽ mox,non impedire moræ purgationẽ intra paucos dies.& sequitur Alex.in l.si insulam,col.7.vers.secundò limita.ff.de verb.oblig.& tamen ea inducit canonem latę sententiæ,vt diximus supra in xxvij.fallen.Sed non propterea discesserim à sententia tot illustriũ virorum, præsertim cùm textuum autoritate muniatur. Sed tu interim vide Alex.in d.l.si insulam,col.xj.& in xj.fal.& Philip.Dec.consi.cxxxviij.cuius superscriptio incipit,verba ista, col.vlt. & Cardin.Alex.in d.c.1.tit.quid iur. sit. Illud tandem dixerim, esse qui intelligant quod dictum est non purgari moram cùm quid ipso iure fit,procedere cùm simpliciter pœna imponitur, secus si ita tum demum,si is ad cuius commodum pœna est,voluerit.Ita enim voluit Domi.in d.c.licèt canon,versi.is etiam,paulò ante fi.de electio.lib.vj.

312 ¶Vndecimum,cùm pœna ipso iure imponitur,non mitiùs vt aliàs agitur cum cõfesso quàm cum conuicto,

conuicto,nec è diuerso augetur pœna per inficiationẽ,per tex.in l.id quod seruo.§.1.vbi & Bart. no.& Alex.in addit.ipsius,qui id reputat sing.ff.de pecu.leg.& idem Barto.in l.qui ob causam.ff. de condi.indebi.& in l.palam.§. vlt.versi.si deprehensa.ff.de rit.nupt.& voluit etiam Bald. in l.ea quæ,in ij.quæst.C.de condi.indebi.vbi hoc dicit not.{& in l.peculium.§.sed & si.ff.de pecun.} & Petr.Anch.in c.perpetuæ,circa medium,de elec.lib. vj. vbi id dicit esse menti tenendum. & in c.1. col.vlt.de homi.lib.vj.Floren.in l.lege aquilia,quæ est ij.circa medium.ff.ad legem aqui.Alex.in l. eum qui,in prin.col.pen.versi.vnum etiam tene.ff. de iureiur. vbi id dicit sing.& menti tenendũ. Ang.Aret.in tract.malefi.in verbo,comparent inquisiti, & partem negant, & partem confitentur,col.iij.vbi hoc dicit sing.not.Card.Alex.in c.vasallus,col.j.tit.si de feud.fue.cont.int.do.& ag. Fely. in c.de hoc,col.2.versi.sed limita,ext.de simo.vbi de hoc dicit esse glo.valde no.in c.in primis, in verbo, sponte.ij.q. j.quæ tamen hoc non dicit. & Hippol. Marsil.in l.j.nu.66. C.de rapt. virgi. & in l. de vnoquoque, nume.88.ff.de re iudica.& in repet.rub.ff.de fideiuss.nume.142.

Pœna non augetur per inficiationem.

313 ¶Verùm Augusti.Ari.in addi.Ang.Aret,vbi suprà,hoc subobscurè reprehendit. Neque enim id, inquit,probatur in d.l.id quod seruo.§.j.sicuti etiam declarat Bald.in d.l.ea quæ.Sed nec text. in d.l.palam.§.vltim. si bene ponderatur.Nam ibi materia est odiosa,hic autem casus est fauorabilis, cùm videlicet pœna minuitur propter confessionem,per ea quæ dicit Bald.in c.j.§.porrò,tit.quæ fuit pri.cau.bene.amit.Et hanc etiam partem sequitur Philip.Dec.in c,at si clerici,in 6.no.in fi.ext. de iud.vbi nullam Augusti,facit mentionem.

De eadem re.

314 ¶Sed ego priorem sententiam veriorem esse puto.Nam cùm pœna ipso iure imponitur, non videtur quòd propter sequentem confessionem minui possit aut debeat, quod iam quæsitum est. Alioquin etiam eadem omnino ratione esset locus purgationi moræ: quod nemo admittit. Sed illud tamen te monitum volui,maiorem eorum doct.partem,quos iam citauimus, id quidem de quo tractamus,ita scripsisse,videlicet pœnam quæ ipso iure committitur, per inficiationem non crescere. quod non longè abest ab eo quod diximus in hoc casu non mitiùs agi cum confesso, quàm cum conuicto.

Autoris ea de re opinio.

12

315 ¶Duodecimum, licèt cùm ciuiliter tantùm agitur,mitiùs sit agendum cum reo ad imponendam pœnam,quàm cùm agitur criminaliter,per l.pen.C.ad legem Corn.de fal.& ar. cap.super literis, ext.de rescri.& c.super his,ext.de accu.& eorum quæ not.per Inno.in c.per inquisitionem, extr. de crimi.falsi.& voluit apertè glo.in d.c.ad falsariorum,in verbo,deprehensi,ext.de crim.falsi.nam vt dicunt Panor.& Io.Ana.ibi,fortè diligentius defendisset causam suam, si actum fuisset criminaliter:id tamen non procedit in pœnis ipso iure illatis.Nam tunc qualitercunque sit actum,siue criminaliter,siue ciuiliter,eæ sunt hauddubie imponendæ,secundum eosdem Panormit. & Ioan. Ana.vbi suprà, per gloss.in clemen.j.§.verùm quia,in verbo, eo ipso, de hæret.de qua diximus supra in iij.discrimine.

An mitior pœna imponatur reo cum agitur ciuiliter, quàm cũ agitur criminaliter.

13

316 ¶Decimumtertium,si quid mero iure valet,sed aliquo remedio possit impugnari aut infringi,valet illius auxilij siue remedij renuntiatio,vt actus quoque valeat.l.vlt.§.vlt.ff.ad Velleia.& voluit Bal.in l.conuenire.ff.de pact.dota.& in c.j.col.ij.versi.sed an possit renuntiari,tit.qui succes. tene. Quòd si ipso iure non valet quod actum est,nihil operaretur renuntiatio,vt possit vim ac robur accipere.d.l.conuenire, & ibi etiam Bald.post Ricar.& Cyn. & l. iurisgentium.§.si pacisear.ff.de pact.& voluit etiam glo.in c.statutum,in prin.in verbo,committatur, de reseri.lib.vj.Cy.Iac.Bu. & Bald.in auth.si qua.C.ad Velleia.idem Cyn. in l. generaliter, quæ est vlt.in iij.q.& ibi quoque Bart.post prin.eo.tit.Bald.in l.antiquæ.§.vlt.eod.quoque tit. & in l.si quis in conscribendo.C.de episc.& cler.& in l.pe.col.ij.C.de pact.& in l.j.C.qui bonis cedere possunt.{& in l.si prædium,col. vlt.versi.sed nunquid ædilitiis.C.de ædili.act.}& in d.c.j.tit.qui succes.tene.& in c. ex transmissa, in fi.ext.de renunti.& in c.constitutus,ext.de transact.Panor.in c.si diligenti,col.iiij.versi.secũdò transit, ext. de for.compe.Alex.cons.cxvj.visis quæ subtiliter,col.vlt.lib.vj.Ias. in l.nemo potest, col.v.versi.tu adde bene facere.ff.de leg.j.

Mero iure si quid ualeat, ualet illius auxilii renuntiatio.

317 ¶Verùm Barb.consi.xij.& scribitur apud prophetam,col. iiij.versi. & si quispiam allegaret, lib.j. respondit contrariũ,per l.j.in prin.de fer.vbi licèt lex vtatur verbo nullius momenti,quod ostẽdit actum nullum ipso iure,vt suprà latè diximus,dicit tamen partes posse eo casu renuntiare, vt etiam dicit tex.in l. si feriatis,eo.tit.Ex quo inaniter admodum & gloriosè iactat se Barb. deiecisse in profundum illam quam suprà diximus doctrinam. Et idẽ dicit ipse Barb.consil.xlij, illud in medium afferam,col.pen.vers.nec ob.quod no.eo.lib.j.& in l.j.§.si quis ita,col.v.ff.de verb.oblig.

Qui cõtrariũ tenuerint.

318 ¶Sed non animaduertit Barb.in illis locis,aut certè dissimulauit in casu illius l.j.& l.si feriatis,actũ non esse nullum,nisi cùm fit citra voluntatem partis.Nam si pars ipsa consentiat,valet.Et sic procedit tex.vlteriùs id declarando.Nihil ergo obstat ei quod diximus, vt in simili dicit ipse Barbat, cons.xliij.præclarè scribitur,col.xj.versi.& si quispiam allegaret,lib.j.& cons.xxxviij.præclarè scripsit,ante fi.lib.ij.vbi secundum illius inductionem in casu simili illi text.probant illam quam primo loco dedimus,doctrinam.Nam primùm vetant causas decidi diebus feriatis, deindè subiungunt,nisi id partes consenserint.Quasi partes non potuissent illi prohibitioni derogare,si nõ vlteriùs processissent,sed in meris finibus prohibitionis remãsissent,vt dicit idẽ Barb. postremo loco.

Actus non est nullus nisi cũ fit citra uoluntatem partis.

319 ¶Ideóque ipse Barb.secum palam pugnans in d.cons.xliij.vbi suprà,lib.j.nuncupatim tenet priorem illam sententiam,sicuti etiam facit consi.xxj.& quidam viso puncto,ad fin.eo.lib.j. & consi.

Barbatiæ sententia.

BIU Cujas

xxxvij.illud adducam,col.ix.verſ.& ſi quiſpiam dixerit.eo.lib.j.& conſi.lij.luculenter,col.v.verſi. & ſic pondero,lib.ij.dum allegat Bald.in d.cap.1.tit.qui ſucceſ.tene.& conſi.lxx. illud in medium referam,col.v.verſi.tertiò faciat,& multis ſeq.lib.iij.& conſ.lxiiij.ſcribitur Exodi,col.iij.in fi.& iterum col.ſeq.lib.iiij.vbi illud dictum Bald.dicit multum ſing.& in cle.& ſi principalis,char.penult. verſi.adde etiam dubium,de reſcrip.Fuit Barb.magno vir ingenio,ſed inconſtanti & humano,qui nunquam ſinebat conſulentes à ſe triſtes abire.

320 *Donãs an poſſit huic l. renuntiare.*

¶Quod ſi quis id dicat,priorem illam ſententiam,ſi vera eſt,ſubuertere ea,quæ tam anxiè ac ope roſè ſuprà diſſeruimus in prin.l.noſtræ,nu.87.incip.ex his quæ dicta ſunt,& multis ſequen.poſſe ſcilicet donantem huic legi renuntiare. Nam cùm fit reuocatio ipſo iure ex hac l. vt ſuprà diximus in princ.huius glo.conſequens eſt,vt non ei poſsit donans renuntiare ſecundum illam doctrinam:ſciat hîc donationem non eſſe ipſo iure nullam à principio, ſed tantùm poſtea reuocari ipſo iure.Cui reuocationi ne fiat,ſtatim occurrit interceditq; partis renuntiatio, quod multò facilius eſt,quàm ſi ab initio nulla ipſo iure fuiſſet,per l.qui ex liberis.§.teſtamenti.ff.de bon.poſſeſ. ſecun.tab.& l.ſi vnus.§.quod in ſpecie.ff.de pact.cum his quæ latè diximus in verbo, ſuſceperit liberos,verſ.164.à quibus non longè abeſt.

321 *Actus ſi annulletur ex clauſula decreti irritantis,nihil prodeſt conſenſus aut renuntiatio partium.*

¶Illud autem omnino indubitatum eſt apud omnes, quòd ſi actus annullatur ex clauſula decreti irritantis,nihil omnino prodeſt conſenſus aut renuntiatio partium.c.dilecto,ad fi.verſi.niſi fortè, & ibi glo.Inno.Hoſt.Ioan.And.Panor.& alij,ext.de præben.{glo.in c.ſtatutum,in verbo committatur,de reſcri.lib.vj.& ibi quoque omnes propè doct.}Ioan.And.in c.quia fruſtra,col.ij. extr. de vſur.cum multis aliis concord.adductis ab ipſo Barb.in d.cle.& ſi principalis,{& in repe. rubr. de fid.inſtru.col.xxj.verſ.quintò vbicunque lex,vbi ad hoc allegat quoſdam tex.}& conſ.xlj. Deum inuocent,col.antep.verſi.iij.faciat,lib.iij.{& conſi.vj.illud in medium,col.vlt.lib.iiij.}Socin. conſi. lxxxvij.viſis inueſtitura feudi,col.v.verſi.confirmãtur præmiſſa,lib.iij.}Fel.in c.cùm acceſsiſſent, col.iiij.verſi.tertia declaratio de conſtit.& in c.ſi diligenti,col.ij.verſ.quartum correlarium, de for. compe.}Iaſ.in l.non dubium,col.v.C.de legi.& in l.inter cætera,circa fi.ff.de libe.& poſthu.& in d.l.pen.C.de pact.& conſi.lxxxv.quando habemus,col.ij.lib.3.Ant.Cor.in ſuis ſingul.in verbo, clauſula vbicunque lex.Hippo.Marſi.conſi.cxxxiij.illumina quæſo,col.iij.verſi.quinimo dico, li. 2.& Lancel.Gali.in repe.l.1.in princ.col.iij.verſ.hinc eſt quòd vbicunque.ff.de verb.oblig.

322 *Barb.ea de re ſententia.*

¶Quanquam & huic{quod diximus de conſenſu,}contradicit ipſe Barb.vbique ſui ſimilis,in d. conſi.xlij.col.pen.lib.1.per tex.in d.l.1.de fer.cui iam ſatis reſpondimus.{nu.ab hinc 4.& eſt ratio priorem ſententiam non leuiter confirmans,quòd vbi apponitur ea clauſula decreti irritantis,illud cenſetur inductum pro forma,ex ſententia Baldi, Angeli, & recentiorum in l.j.ff.de liber.& poſth.Petr.Anch.in repet.cap.1.verſi.quæro ſi ſtatuto cauetur quòd notarij,extr.de conſtit.Iaſon qui illius ſententiæ rationem adducit,in l.Ius publicum,in fi.ff.de pact.

323 *Quod ſub decreto iuſſum uel prohibitũ eſt,eſt in fauorẽ utriuſque partis.*

¶Vt tamen intelligas illud quod diximus procedere,niſi duobus concurrentibus, videlicet quòd id quod ſub eo decreto iuſſum eſt vel prohibitum,ſit merè in fauorem vtriuſque partis,non mixto fauore alterius. Et quòd vtriuſque partis conſenſus accedat,tunc enim valet conſenſus, non obſtante eo decreto,vt voluit Imol.in cap.ſtatutum.§.cùm verò,& ibi etiam Domi.col.v. verſic. not.tamen ex glo.de reſcrip.lib.6.de quo tamen vide omnino Fel.in c.cum dilecta,col.xiiij. verſ. ſed quicquid dicatur,extra eod.tit.}

324 *Quæ hominũ ſentẽtiam requirunt, alienari poſſunt, dummodo nõ ſit lata ſententia.*

¶Decimumquartum,quæ ipſo iure ſunt reſciſſa,reuocata,amiſſa,confiſcata,iam non poſſunt alienari nulla expectata ſententia.Quæ autem hominis ſententiam requirunt, interim alienari poſſunt,dum nondum lata eſt ſententia,vt voluerunt Cyn.& Bal.in auth.inceſtas.C.de inceſt.nupt. Archi.Zenze.Ioan.And.Pet.Anch.Domi.& Philip.Franc.in c.cùm ſecundum,poſt princ.de hæret.lib.6.Bart.in l.poſt contractum,col.4.verſ. ſecundum tempus eſt poſt delictum, & ibi Paul.à monte Pico.in repe.colum.xviij.verſi.circa ſecundum tempus,& iterum colum.xx. verſic.tertiò principaliter.ff.de donationibus. Ang.in l.ſi quis poſthac,col.2.verſi. ſecundò limita. C. de bon. proſcrip. Collect.in c.in quibuſdam,col.1.verſ.hodie tamen, extra de pœnis. Petr. Anch. in c. 2.in 6.notab.de præſcrip.lib.6.& in c.felicis,col.pen. verſic. quæro poſt Ioan. & ibi etiam Philip. Fran.in §.nullus,de pœnis,eo.lib.Petr.Ferra.in tit.forma libel.in cauſa ſpol.poſ.in verbo, ipſo facto.Ioan.Ray.in cap.imperialem.§.callidis,verſ.pœna,in xvj.quæſt.iij.par.prin.tit.de prohib.feud. ali.per Fede.vbi ad hoc quædam iura allegat Franc.Aret.in l.ſi quis poſt accuſationem, col.ij.ff. de teſta.Anaſtaſius Platus inter conſi.Barb.conſi.vlt.multos futuros,col.iij.lib.1.Felyn.in c.Rodulphus,char.pen.ext.de reſcri.Philip.Dec.conſi.ccxxxv.in caſu magnifici,col.iij. verſi.venio igitur ad alia.Matth.Afflict.in conſtit.Siciliæ incip.de Pacterenorum,col.4.verſ.ſed quæro an iſta. Ex quo potes intelligere in caſu noſtræ legis non poſſe donatarium poſt natiuitatem liberorum donantis rem donatam alienare.

325 ¶Sed quæſtionis eſt, quid ſi donatarius ante natiuitatem liberorum donantis in alium tertium rem donatam tranſtulerit.An ab iſto tertio poſſeſſore poterit donans ex hac l.rem ipſam vendicare?Quod non videtur,per id quod in ſimili dicitur in l.his ſolis,ſuprà eo. tit. vbi ſi donatarius ante ingratitudinem atque adeo poſtea ante litem motam rem donatam alienauerit, non poterit à tertio res ipſa reuocari.Et in l.dolus.C.de reſcin.vend.vbi ſi res dolo emptoris vendita fuit, & emptor poſtea in alium dominium tranſtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illum

BIU Cujas

illum tertium. Et glo. ibi in verbo, rei vendicatio, dicit id procedere etiam si dolus dedit causam primæ venditioni, ideóque nulla fuerit.

316 ¶Cuius l. ar. respondit Alex. cons. xcij. perspectis his, col. 2. vers. secundò respondeo, lib. 1. quòd remedium l. si quis maior. C. de transact. ex qua is qui contractum iureiurando confirmauit, cadit re de qua contractum est, si aduersus contractum quicquam faciat, non habet locum contra tertium, cui contrahens ipse rem vendiderat, & ad hoc quoque alia quædam huic sententiæ concinentia adducit. & eum sequitur Thomas Parp. in repe. d. l. si quis maior, in iiij. quæst. *De eadem re.*

317 ¶Sed aduerte quia in d. l. his solis, donatio non reuocatur ipso iure, nec competit rei vendicatio, sed tantùm actio personalis, vt declarat glo. ibi. Sed nec cùm contractus est nullus ex dolo competit rei vendicatio, sed tantùm actio personalis ex eo contractu, vt dicitur in d. l. dolus, & ibi glo. vlt. & etiam glo. in l. in contractibus. ff. quib. ex cau. maio. Ideoque non mirum si huiusmodi actiones non sequuntur rem, sed personam tantùm, per l. vlt. §. 1. ff. de contrah. empt. & l. 1. §. si hæres percepto fundo. ff. ad Trebel. & l. eum cui. C. de actio. & oblig. & l. cum precibus. C. de rerum permutati. cum simi. Hîc autem in casu legis nostræ, & ipso iure reuocatur donatio, & competit rei vendicatio, vt diximus in princ. huius legis quæ rem ipsam quocunque vadat, pedetentim sequitur, & competit aduersus quemcunque possessorẽ. l. mater tua, & l. aduersus. C. de rei vend. cum si. *Donatio an reuocetur ipso iure.*

318 ¶Quin & cùm tantùm actio personalis competit, ea tamen si rem afficit, & rem quoque sequitur & possessorem. l. si ipsa, & l. metum. §. vlt. ff. quod met. cau. & c. cùm contra, extra de pigno. & voluit Bald. in l. ij. in j. q. C. de rescin. vendi. Constat autem rem donatam esse huic reuocationi affectam ex dispositione huius legis. Ex quibus etiam videmus quòd dominus vendicat feudũ quod tendit in commissum, etiam à tertio possessore, vt per Bald. in cap. 1. §. porrò, col. ij. versic. quæro quo iure, & ibi etiam Cardi. Alex. in §. j. item quidem domino, col. ij. versi. si autem ageretur, titu. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & ante hos per glo. Iac. Bel. Bald. & cæteros in c. j. tit. de contro. inter do. & empt. vbi est optimus tex. & etiam glo. in c. j. §. callidis, in verbo, reuertatur, & ibi quoque Pe. Cer. Bald. Iac. Aluar. & Cardi. Alex. tit. de prohi. feud. alie. per Fed. vbi tamen hoc dicunt interesse, quòd si res est apud vasallum, is ipso iure amittit: secus si apud tertium possessorem. Nam quantum ad eum opus est sententia, vt ipse tertius possit agere de euictione, per iura per eos allegata. Non poterit igitur dominus, inquiunt, sua autoritate apprehendere possessionem apud aliũ bonæ fidei constitutam: tanquam sentiant aliud esse, si adhuc sit in manibus vasalli. Et idem quoque voluit Pau. Cast. consi. lxviij. in casu præsenti, paulò ante finem, lib. ij. Sed in hoc vide quæ dicam in xviij. discrimine. {& quæ scribit Iason consi. cxxxviij. viso diligenter. lib. j. *De eadem re.*

319 ¶Attende lector: quia si iste secundus habuit à primo eodem titulo donationis, quo ille primus habuit, non tantum est dubij. Nam in casu d. l. ij. de rescind. vendi. plerique omnes tenent, quòd si secundus rem habuit titulo gratuito, vel etiam non gratuito, sed iniusto pretio, & eodem vitio læsionis laborante, quo primus, tunc hauddubie competit auxilium d. l. etiam aduersus hunc secundum & singularem successorem. Ita enim voluerunt Bald. & Saly. ibi, in xiij. q. & nullus (si bene memini) refragatur. Quòd si iusto venditionis titulo aut alio oneroso iste donatarius in alium transtulerit, maius est dubium: cum & in casu illius l. ij. hoc casu non competit remedium illius aduersus tertium ex sententia omnium. Tamen & in hoc quoque casu legis nostræ potest vendicari ab hoc tertio possessore, ea quam diximus ratione, quòd rei vendicatio quæ hîc competit, sequitur quemlibet possessorem, vt in simili, videlicet in casu l. j. C de dona. quę sub modo, tenuit Fran. Ripa in interpretatione l. vlt. in xl. q. hoc eo. tit. Sed hic possessor, à quo res ipsa vendicatur, recuperabit à donatario pretium aut aliud quiduis, quod pro ea re tradidit, etiam si non aliter teneatur de euictione, arg. l. emptorem. §. vlt. ff. de actio. empt. Nam id ipsum pretium non potest recuperare à donante, qui vendicat rem ipsam, vt in simili voluerunt omnes in d. c. cùm secundũ, de hæret. lib. vj. & probatur in l. inciuilem. C. de furt. nec enim habuit venditor ius vendendi. l. in causæ. §. vlt. ff. de minorib. & l. si quis sub hoc pacto. ff. de contrah. empt. *Vẽdicatio rei quæ hîc competit, sequitur quemlibet possessorem.*

320 ¶Sed quid si donatarius non eam rem transtulit, sed pignorauit an ea ad donantem reuertatur libera ab eo onere pignoris? Quod vtique verum est, quia resoluto iure datoris ex necessitate, & sine voluntate illius ad hoc destinata, resoluitur ius emptoris. l. in diem, & ibi Bart. ff. de aqua plu. arc. l. si ex duobus. §. idem Marcellus, & ibi glo. Bart. Bald. & Ang. ff. de in diem addic. & l. lex vectigali, & ibi etiam doct. ff. de pigno. Et ita in casu d. l. 2. de rescind. venditione. voluerunt Bald. & Angel. ibi, ille in xiij. qu. versi. iuxta hoc quæritur, hîc in xv. quæstio. Et in casu emphyteusis aut feudi commissi, & ad dominum reuersi, voluerunt Petr. Iacob. in tit. de actio. quæ in rem pro re emphyt. quæ cecid. in commis. col. x. versi. item est notandum, & iterum col. xix. versi. & est notandum. And. Iser. Alu. & Card. Alex. in c. j. §. quid ergo, tit. de inue. de re ali. fac. Bal. Alua. & Cardi. Alex. in c. rursus, tit. quib. mod. feud. amit. Guid. Pap. deci. ccccxxviij. quidam Antonius, ad fi. deci. ccccclxxv. emphyteuta. Ioan. Rayn. in c. imperialem. §. habito, char. iiij. titul. de prohi. feud. ali. per Fed. & Iacob. à sancto Greg. in tracta. feud. in verbo, ita etiam quòd ipsi vasalli, colum. iij. versicu. vlteriùs est quærendum. Et idem quoque in re donata & ob ingratitudinem amissa. voluit Alber. in l. solis, suprà eod. tit. cum aliis multis concord. à me latè congestis in commentariis nostrarum consuetudinum, tit. v. §. ij. in glo. j. & in nostro tract. retractuum, tit. 2. §. 3. glo. j. num. 9. incip. hîc autem opportunè, & multis seq. *Datoris iure resoluto ex necessitate, resoluitur et ius emptoris.*

¶Deci.

BIU Cujas

15 331 *Quæ ipso iure sunt confiscata, non potest quis testari.*

¶Decimumquintum,quod non admodum distat à superiori:quoniam de his quæ ipso iure sunt confiscata,non potest aliquis testari:de aliis autem quę sententiam requirunt,testari potest,vt voluit Bald.qui hoc dicit notandum in d.auth.incestas nuptias,C.de incest.nup.{& consil. cclviij. quidam Lucanus,col.ij.versi.sed tamen huic rationi,lib.j.} Collect.in c.vlt.col.j. extra de pœnis. Alex.in addi.Bart.in l.si quæramus,in fi.ff.de testam.Platus in d.consi.vlt.vbi suprà, & alibi sæpe in eo.consi.Matthæ.Afflict.in d.constit.Siciliæ,incip.de Pacterenorum,vbi suprà, nume.267. Ex quo etiam intelligis hîc non posse donatarium de re donata testari,natis donanti liberis.

16 332 *Infamia quæ ex iure infertur,etiam ex lata culpa incurritur.*

¶Decimumsextum,Infamia quæ per sententiam infertur,ex dolo tãtùm,non etiam ex lata culpa infertur,per §.suspectus autem remotus,Instit.de suspect.tut.Quæ verò ipso iure infertur, etiam ex lata culpa incurritur,per tex.glo.Bart.& Bald.qui hoc dicit esse multùm not.& Angel.& Paul. Cast.qui hoc quoque monet menti tenendum , & in l.liberorum.§.notantur.} ff. de his qui not. infa.glo.in d.§.suspectus,in verbo,non æquè,in fi.& ibi quoque Ioan.Fab.& Ang.Aret.col.ij. & Bart.in l.quod Nerua,col.vij.versi.sol.glo.ff.depo.& Ias.qui trahit & ad alias pœnas,in l.in actionibus,col.vj.vers.adde etiam veram esse.ff.de in lit.iuran.& in l.si quis maior,col.j.vers.ego puto, & ibi Hiero.Cagno.in repe.char.penul.col.iij.versi.mouetur primò,quia vbi.C.{ de transactio. & idem Ias.cons.cxviij.in causa & quæst.col.vlt.lib.j.

333 *Non tam facile infertur pœna latæ sententiæ quã ferendæ.*

¶Quod mirum est,cùm non tam facilè, nec tam leuiter incurramus in pœnam latæ sententiæ, quàm ferendæ,vt patebit ex iis quæ dicemus in seq.discrimine,& diximus supra in vj.& vij.discrimine:& alibi sæpe.Et de hoc vtique miratur Fulg.in d.l.in actionibus,cui nulla huius rei ratio esse videtur.Sed Iason ibi post Bart.in d.l.Nerua,vbi suprà,& Ang.Aretin.in d.§.suspectus,dicit, quòd cum quis ipso iure efficitur infamis,lex adeo rem detestatur,quòd factũ magis notat quàm consilium,ita vt non cõsideret vtrùm dolus an lata culpa interueniat.l.palam.§.vlt.ff.de rit.nupt. Secus in sententia iudicis,sed hæc mihi ratio non satisfacit.{Ideo & horum contrarium videtur sentire glo.in l.vlt.ff.quod quisque iur.prout eam allegat Franc.Areti. qui illius in hoc veriorem sententiam putat,in l.cùm quidam §.quod dicitur,col.pe.vers.& aduerte.ff.de acquir.hæred.}

17 334 *In atrocioribus delictis licèt puniatur conatus proximus delicto id tamen non procedit in pœnis quæ iure ipso imponuntur.*

¶Decimumseptimum,licèt in atrocioribus delictis puniatur conatus proximus delicto,tanquam si delictum esset consummatum,per tex.in l.si quis non dicam,& ibi gloss. & doct.C.de episc.& cler.& l.is qui cum telo.C.de sica.cum simil. tamen id non procedit in pœnis quæ ipso iure imponuntur,vt probatur in cap.cùm in cunctis.§.clerici sanè,ext.de elect.iuncto c.perpetuæ,eo.tit. lib.vj.& id not.Panor.& Philip.Dec.in priori loco,ille in ij.not. vbi dicit id semper esse menti tenendum,hic in iij.& Ioan. Ana, in posteriori loco in nouella , vbi dicit esse bene no.& ibi etiam Petr.Anch.post princ.vbi id dicit sing.& Domi.col.2.vbi dicit valde not.& Philip.Franc.in prin. & idem Ioan.And.in c.in pœnis,de reg.iur. lib. vj.in Mercu. Ioan.Ligna.in tract. de censura ecclesiastica,col.xvj.versi.consequenter quidem de vibrante,& Bald.in d.l.si quis non dicam,col.3. versi.iuxta hoc quæro,{vbi tamen hoc limitat.}& in l.qui autem operas , per illum text. ff.de his qui not.infa.vbi hoc dicit sing.& menti tenendum,& in l.j.§.hæc autem.ff.quod quisque iur.in j. lect.&ibi quoque Alex.col.ij.& Philip.Dec.col.vlt.& idem Bald.{in l.alias,colum.vlt. ff. de iureiur.&}in rub.ff.sol.mat. col.vlt. & in l.eius qui. quæ est ij.col.ij.vers.quæro nunquid si statutum, ibi,tertiò quia,C.si pendente appel.mors interuen. & in l.si quis seruo, in fi.C.de furt.& in l.data,col.xij.versic. item vbi factum.C.qui accu.non poss.& in l.sed & partus. §.Iulianus,post Cyn. ibi.ff.quod met.cau.& in auth.nouo iure.C.de pœna iud.qui mal.iud.& in c.cùm in cunctis,col. vlt.& ibi Cardina.Flor.& Pan.in §.clerici,in iij.not.extr.de elect.{& consi.cxcv.laudare vos, col. 6.versi.item pœna,lib.ij.}& idem Pan.in c.vlt.in iiij.not.per illum tex.& ibi etiam Cardin. Alex. col.ij.versic.quò ad reliqua,ext.de sponsa.& in c.j.col.iiij.versi.& ex prædictis,ext. de eo qui mit. in possess. vbi hoc reputat no. & sing.& Collect.in c.nuper,in fi.ext.de biga.Rom.consi.427.in proposito casu.circa medium.Petr.Anch.{in repe.c.j.char. 76.versi.quæro ergo econtra extra de constit.&}qui hoc reputat sing.in c.j.col.vlt.& ibi quoque Philip. Franc. col.vlt. de hom. lib. vj. {vbi ipse Anch.id dicit sing.}Domin.in c.ij.§.j.de iudi.lib.vj.vbi & hoc dicit notabilissimum.& in c.j.versi.ne autem,& ibi etiam Philip.Franc.vterque per glo.ibi,in verbo,extorserint,de his quæ vi metúsve causa fi.lib.vj.Cardi.Flor. in cle.j.§.si quis,in ij.quæstio.in fin.de reb.eccles.non ali.& Ioan.Ana.in c.j.in iij.not.ext.de adul.Alex.in addit.Bart.in l.qui ea mente.ff.de fur.Franc.Aretin. in l.qui se pupillum,in fi.ff.de acq.hæredit.& in l.cùm stipulatus sim mihi à Proculo, col.j. ff.de verb.oblig.{& in l.si fugitiui,paulò ante fi.C.de seruis fugitiuis.vbi hoc dicit sing.} Barb.qui hoc dicit singul.in cap.si quorundam,col.iij.versi.vtrùm autem,ext.de solu.Philip.Franc.in c.j. col.4. versi.secundò limita,de homi.lib.vj.Fel.qui vnum tantùm locum Bald.citat in c.j.col.2.versi.fallit quartò,ext.de præsumpt.& in tractatu quib.mod.conat.puniat.in iiij.fal.Ias.in l.vlt. colum.ij.ff. de cond.sine caus.Alcia.in l.sæpe.§.vlt.ff.de verb.signi.Hippo.Marsi.in d.l.is qui cum telo,nu.26. Nicol.Eueral.in locis legalibus,in loco ab ratione legis,in iij.casu principali, col.pe.{Matth.Afflic. in constit.Siciliæ incip.asperitatem,col.ij.versi.octauò fallit,& deci.Neap.276,sereniſsimus,col.j.}

18 335 *Beneficio cum quis priuatur ipso iure,statim id benc-*

¶Decimumoctauum,cùm quis priuatur beneficio ipso iure, statim id beneficium conferri potest nulla expectata sententia,nec citato quidem possessore,licèt non aliàs,per text.in c. cùm in cunctis,in prin.in illis verbis,de illis disponendi liberam habeat facultatem,iunctis not. per Bald. ibi, in illis verbis,vbi dicit honestiùs tamen esse eum vocari,ext.de elect.& similis tex.in c. de multa, ibi,libe

ibi,liberè conferat,& ibi omnes,ext.de præb.& in c.ij.& ibi Pan.in iij.no.ext.de feud. & in c.fundamenta,versi.quòd si secus,& ibi gl.in verbo,liberam.& ibi Domi.de elect.lib.vj.& in c.licèt,de præb.lib.vj.& in c.ordinarij,versi.quòd si fortè,& ibi doct.de offi.ordi.eo.lib.vj.& In c.ne captan dæ,in fi.de concess.præben.eo.lib.vj.& c.j.versi.sacri,& ibi glo.in verbo, liberi, quæ est glo.vlti.} Io.Ana.& Domi.de homi.lib.vj.& in c.felicis,in prin.versi.si qua vero,& ibi gl.in verbo, dispo- nant,de pœn.lib.vj.facit tex.in c.extirpandæ.§.quia verò,ext.de præb. Et hoc voluit etiam gl. in c.commissa,in verbo,te nolente,& iterum in verbo,iusto,& ibi Domi.de elect.eo.lib.vj.& in c.is cui,in fin.de præb.eo.item lib.Inn.Io.And.& Pan.in c.accepta,de resti.spol.Domi.Rot.deci.cccj. nunquid patronus,in antiq.Bal. {in c.ij.in verbo,amittat,in fi.tit.de feu.sine culpa non amit.& } consi.cxxxiij.quæstionis istius determinatio,ad fi.lib.iiij.Card. Flor.in cle.j.in prin. in xv.not.de pœn.Imo.in c.de multo,col.2.versi.not.quòd vbi per ius,ext.de præb.& in c.exhibita.col.8.versi. tertiò quæritur,extr.de rer.permu.per no.in c.auditis,& in c.inter dilectos, de excess.præla.Rom. consi.ccxij.quò ad primum,in j.dubio,& consi.cccclxxxiij.dubitatur primò,col.3.versi.tertiò hoc demonstratur.Pan. {in c.ij.in iij.no.per illum tex.de feud.& } consi. lxvij.in causa quæ vertitur, col.2.lib.ij. { Mart.Laud.loquens de feudo,in c.si quis miles,post med.tit.de feud.sine culp. non amit. } Ludo.Bolo.in add.consi.Io.Ana.cõsi.præstantia domini, col.2.versi. plus dico.Fran.Rip. in c.sæpe:col.pen.vers.sed dubitatur,ext.de rest.spo.Et simile est quòd hoc casu,cùm scilicet quis est priuatus ipso iure,potest eligi alius absque alia sententia priuationis, per tex.in c.fundamẽta. §.quòd si secus,& ibi Domi.qui hoc no.in ij.no.de elect.lib.vj.

336 ¶Ex quo videri potest malè contrarium vtriusque respondisse Lapum Flor. videlicet posterioris de electione,alleg.lxxviij.in Dei nomine vacauit ecclesia,in iiij.q.prioris autem de collatione,tum alleg.xvj.an valet collatio,tum item alleg. } cj.Anastasius, in vj.q.tum quoque & copiosiùs alleg. cxij.sæpe mihi ardua fuit,vbi in id & alios antiquiores citauit.Et eum ita sequitur Barba.in ca.ij. col.4. { versic.nota quòd vasallo. } extr.de feud.& consi.lj. scripsit sapientiæ fons,col.16.versic. præterea adduco ad prædicta,libr.1.& Fran.Curt.iunior in tract.feud.char. antepen.versicu.post enumeratas. Tu autem interim vide Inno.in c.cùm nostris,in verbo,irritum,& ibi quoque alios, ext.de consess.præb.

De eadem re

337 ¶Non poterit tamen possessor inauditus sua possessione deturbari aut deiici per d.c.licèt episcopus,& ibi gl.omnes,de præb.lib.vj.& c.cùm secundum,& ibi quoque Phil.Franc. in vlt.no.prin. de hæret.eo.lib.vj.Inn.in d.c.de multa,in verbo,cõferat,& ibi etiam Host.in eodem verbo,Ioan. And.in verbo,libere.Collect.col.2. versic.quid si post adeptionem,& Pan.in iiij.not.de præb. & voluit Io.An.post Inn.& Host.in c.quia cũctis,in gl.dicit hîc Host.versi.quid si executor,de cõ- cess.præb.lib.vj.& in c.sollicitè,col.2.ext.de resti.spol.And.Iser.in cõsti.Neap.inci.si vasallus à do- mino,col.3.Bal.in l.si maritus quondam.C.de don.inter vir.& vxo.& in d.c.cùm in cunctis, vbi suprà. {& consi.cxlj.thema huiusmodi subiicitur,col.2.lib.ij.& cõsi.cxxxiij.quæstionis istius,in fi. lib.iiij. } Lapus alleg.lxxxix.in Dei nomine factum super quo, col.19.in paruis, & Imo.in d.c.de multa,vbi suprà,& Card.Flo.cõsi.63.dominus noster,col.2.versi.itẽ si in forma.& cõsi.74. domi nus abbas,col.2.versi.pro hoc est ratio.Pan.d.cõsi.67.lib.ij.Domi.cõsi. 117.in quæstione vertẽte, col.vlt.versi.itẽ ex alio.Io.Ana.in c.ij.col.j.extrà de simo.Alex.cõs.103.inci.videtur prima cõside- ratione,col.vlt.vers.vnde dicit,lib.1.Barb.consi.13.à Ioue principiũ,col.5.versi.præterea faciat,lib. iij.Matth.Afflic.in c.j.tit.quo tẽp.miles.& in c.j.tit.de feu.sine culp.nõ amit.& deci.Neapo.xcvij. vtrùm dominus { & in consti.Siciliæ inci.constitutionem diuæ memoriæ,col.9.versi.quartò no.}

Possessor inauditus non potest sua possessione deiici.

338 ¶Et huius est optima ratio,nam licèt ipso iure dominium sit amissum aut publicatum,nõ tamen possessio,vt { voluit Bal.in l.si quis in tantam,col.pen.C.vnde vi,& in addi.Spe.tit.de loca.§.nũc aliqua,in xlvj.q.& consi.xxxv.quæritur vtrùm pactum,col.2.lib.iiij. & consi.ccclvj.præmittẽda, post prin.lib.iiij.Et hoc satis videtur probari ex eo quòd dominiũ dotis soluto matrimonio ipso iure reuertitur,sed nõ possessio.l.dotis,& ibi Bal.& alij.C.sol.matr. Et quòd legatorũ dominium quoq; rectà trãsit in legatariũ.l.si tibi homo.§.cùm seruus.ff.de leg.j.& l.cùm pater.§.surdo.ff.de leg.ij.vbi etiã dicit quòd acquiritur legatario ignorãti,& l.legatum ita.ff.eo.titu. cum si.possessio autem minimè.ff.& C.quor.leg.per totũ.Et in casu l.vlt.C.de sacros.eccl.vbi dominiũ in eccle- siam ipso iure transit ex contractu,non tamen possessio, vt ibi omnes no.& } dicemus quoque postea in xlviij.effectu. Quãquam huius postremi dicti { quo dictum est possessorem inauditum non posse sua possessione deiici, } cõtrarium voluit gl.in c.felicis,versi.si qua verò feuda, in ver- bo,disponant,quam ibi simpliciter sequitur Domi.de pœnis,lib.vj.Inno.Host.sibi contrarij, in c. accepta,extr.de restit.spol.ipse Domi.in c.vbi periculum.§. præterea,in penul.not.& ibi quoque Phil.Franc.in iij.no,de elect.lib.vj. At prior sententia vt crebrior est,ita verior.

Dominium licet sit ipso iure amissum,nõ tamen possessio est amissa.

339 ¶Quam tamen intelliges, nisi esset notorium quem priuatum esse beneficio, aut nisi possessor vocatus fuisset in sententia declaratiua vel priuatiua,aut etiam in collatione ipsius beneficij.nam his tribus casibus ei potest auferri possessio aliter non vocato,& sine alia causæ cognitione. Pri- mum & secundum voluit Pan.in d.accepta,per tex.quem dicit optimum, in cap.quoniam, extra. de fil.presbyt.Sed & secundum voluit Ioan.And.d.ca,ordinarij, de offic.ordin.libr.vj. & Cardi. Flor.consi.xxxij.T.archipresbyter,col.vlti.versic.ad secundum respondeo.Tertium quoque vo- luit Ioan.Mo.in d.c.licèt, & ibi quoque Ioan.And.Lapus,Domi.& Fran.qui & alios antiquiores

Trib.de causis auferetur alicui possessio sine cau. cognitione.

BIU Cujas

allẽgant.& ipſe Ioan.And.in d.c.quia cunctis.

340 ¶Quartum adde,quando quis eſſet priuatus ſolo temporis curſu,verbi gratia, quiſpiam cõceſsit alteri fundum beneficiarium,vel vt vulgò loquimur,feudũ ad viginti annos.certè finito eo tempore,priuatur cliens beneficio ipſo iure,l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati.l.ij.C.de iure emphy. & c.potuit,ext.de loca.poteſtque dominus ipſum alteri & conferre,& eius poſſeſsionem tradere illo non citato, cùm poſsit vti ſua facultate.l.reo criminis.ff.de ſolu.& c.cùm M. Ferra.extra.de conſtitu.hæc Bald.qui & alia ad hoc allegat in c.quæ in eccleſiarum,col.6.verſi.an in priuatione feudi, ext.eod.vbi hoc tamen intelligit,niſi lis penderet,ibi illum omnino vide. & illum ſequitur { Alex.conſi.cxxiiij.omiſsis,col.j.lib.1.& } Barba.in d.c.ex parte,de feud.& Fran.Cur.iunior,vbi ſuprà. Et illud quoque quod dictũ eſt,priuationem quæ fit per lapſum tẽporis,fieri ipſo iure,voluit idem Bal.in c.bonæ, le j.col.vlt.verſi.& ſcias quòd aut lex,de elect.quia permiſſum,inquit,ad tempus, poſt tempus eſt prohibitum.l.ſtatuliberum.§.ſi Stichum.ff.de leg.ij.Et idem Bald.conſi. cccj. proponitur quòd Petrus,col.j.& ij.lib.1.

Priuatio quæ fit lapſu temporis fit ipſo iure.

341 ¶Et facit quod tradit ipſe Bal. { cõſi.cxxvij.quidam nobiles,circa medium,lib.1.& } cõſi.clxxvij, ad euidentiam,in ij.dubio, { eo.lib.1.& cõſi.cccclxvj.Andreas,col.2.in ij.q.eo.lib.1. vbi dicit quòd is qui tempore excluditur,ipſo iure excluditur ſaltem per exceptionem : quia renuntiare videtur ille qui non paret terminis ſtatuti,per iura ibi allegata.Et ſubdit id ſe verum putare, ſiue ſit priuatus,ſiue priuandus,vt ei obſtet exceptio. Et quod item voluit ipſe Bal. } in l.ea lege,col.3.verſi. ego do aliam cautelam.C.de condi.ob cauſ.& Bart.in l.ſeruitutes.ff.de ſeruit.& Ang.qui de hoc multa colligit,conſi.cccxj.in themate prædicto,in iij.dubio, { Rom.in l.qui abſenti.§.j.ff.de acq. poſſ.} & Steph.Bertr.conſi.omnium j.viſo proceſſu,col.8.nu.40.lib.1.& Iaſo.in l.nemo poteſt,in priore lect.col.pen.ff.de leg.j.

Renũtiare ille uidetur qui non paret terminis ſtatuti.

342 ¶Quamuis de hoc dubitet,& cogitandum relinquat Raph.Fulg.in l.traditionibus.C.de pact. {Et apertè diffiniat contrarium,niſi tamen in vtili dominio,Fran.Aret.in d.l.qui abſenti.§.j.col.2. de acqui.poſſ.vbi eũ omnino vide.Sed pro priori ſententia facit quod dicit gl.in c.placuit,in verbo, reuocari.xxj.q.ij. remotum ad tempus ab executione ſui officij, finito eo tempore,reuocari ipſo iure : ſicuti & eum cui ad tempus eſt interdictum poſtulare.l. imperatores.ff. de poſtul. Et quod etiam tradit Bal.in c.j.tit.de controuer.inter domi. & vaſ.de locatione ad tempus facta. Et idem Bal.in proœm.ff.§.hæc autem tria,col j.verſi.ſed quæritur,adeo præciſam eſſe naturam temporis limitati,vt relegatus ad certum tempus,finito eo tempore poſsit liberè & ſine iudicis aut alterius licentia,vt ipſe loquitur,redire.Et idem quoque ſcribit ipſe Bal.in l.actione.§.Labeo, quem legit cum §.diximus,in fin.ff.pro ſocio,& conſil.xxxiiij. caſus talis eſt, Guido, circa medium, libr.1.& Ange.in l.ſi vnus.§.ſi cum reo,in lect.antiqua.ff.de pact.& Philip.Dec. conſi.lxj. cuius ſuperſcriptio incipit,an vaſallus,ad fi.& cõſi.cxlv.quæritur in effectu,col.2.vbi & alia multa in id allegat. Cui addere potes & alia plurima à nobis congeſta in tract.retractuum, tit.ij.§.j.in gl.ij.in verbo, *à tel temps,* nu.44.præterea emptor,& multis ſeq.& præterea Caro.Moli. amicum noſtrum intimum in doctis illis commentariis in conſue.Pariſi.titu.j.§.xxx.nu.172.& ij.ſequen.

Fulgoſii & aliorum ea de re opinio.

343 ¶Ex quibus omnibus potes intelligere, an donans ſtatim natis liberis poſsit ignorante ac non vocato donatario rem alteri cedere:quod mihi non admodum dubium videtur,tum per ea quæ diximus in prin.huius ar.tum per ea quæ in re emphyteuticaria quæ cecidit in cõmiſſum,reſpondit Rom.conſi.ccxij.quò ad primum,per multa quæ ad hoc allegat:quem ſequitur Soc.cõſi.167. non inutilis,col.pen.verſi.circa ſextam quæſtionem, lib.2.Sed & illud ex ſupradictis potes colligere, an etiam donatarius natis liberis poſsit propria autoritate manum iniicere in rem donatã. Quod mihi vtique non videtur,per ea quæ diximus, iunctis his quæ dicemus inferiùs in 50.dicrimine,videlicet requiri ſententiam declaratoriam,&c.Ideoque gl.in hac l.in hoc verbo,reuerſcatur,& doc.poſt eam, non dicunt quòd donans poterit rem donatam propria autoritate occupare,ſed vel eam vendicare:vel eius poſſeſsionem condicere,vt latè diximus, in prin.huius gl.& vide quæ dicam in ſeq.articulo.

De eadem re.

19 344 ¶Decimumnonum, quod aduerſari videtur huic quod in præcedenti diſcrimine diximus in illo vltimo dicto,quòd in caſibus quibus non valet alienatio ipſo iure, ſi quid fiat contra pactum,is qui pactum appoſuit,poterit rem propria autoritate occupare,ſecũdum gl.in §.j.verſic.ſed ſi quid tale fiat,in verbo,licentiam damus,in authen.vt de cæter.commut.eccl.rerum.prout eam allegat Franc.Aret.qui eam dicit ſingu.in l.ſi ita quis.§.ea lege,col.3.verſi.& aduerte quia in caſibus.ff.de verb.oblig.De cuius tamen intellectu & veritate vide Iac.Bel.Bart.& Ang.in d.auth.& Bal.in c. j.§.hoc quoque,col.4.verſi.& quæramus,tit.de ſucceſ.feud.& in c.cæterùm,col.2.verſ.pone etiam vaſallus,ext.de iudi.Ang.Imo.Rapha.Co.& ipſum Aret.in d.§.ea lege.Ang.in l.nemo paciſcendo,quæ eſt pen.ff.de pact.Ro.in l.qui abſenti,& ibi Alex.col.vlt.ff.de acqui.poſſ. Sed quicquid ſit in hoc caſu,tamen aliud eſt in caſu legis noſtræ, vbi donatio ab initio valet,nec quid fit contra pactum donationis,ex quo ea donatio ipſo iure non valet,ſed tantùm ipſo iure reuocatur, natis donatori liberis.

Alienatio an ualeat ſi quid fiat cõtra pactum.

Qo 345 ¶Vigeſimum,cùm ipſo iure tollitur actio,iudex ex officio poteſt & debet repellere agentem, & abſoluere reũ eo non petente: non etiam ſi ope exceptionis tantùm,& non ipſo iure eſt ſublata, gl.in l.vbi pactũ.C.de tranſact.quam dicit ſing.Fel.in c.exceptionem,col.2.in prin.ext. de excep.

Actio cũ ipſo iure tollitur.

Sed eſt

BIU Cujas

Sed est & alia in l.eum qui ita.§.qui ita,& ibi Bar.& Imo.ff.de verbo.oblig.& alia quoque in l.si vnus.§.pactus,in verbo,in pactis factum,& ibi etiam Barto.latè col.antepenul.versic.tertiò not. quòd ille.ff.de pact. & idem { Barto.in l.lecta,& in l.ita stipulatus,col.vlt.ff.de verbo.oblig. } Bal. in repe.l.& si post tres,col.antepe.versi.consequenter vt scias.ff.si quis cau. { & in l.si eum §. qui iniuriarum,paulò ante fi.ff.eod.titu. } & in l.si non sortem §.j.circa medium.ff.de condict.indeb. & { in l.sub conditione, col.vlti.eod.titu.& consi.lxix.statutum ciuitatis,col.2.lib.1.vbi per priorem illam gl.dicit generaliter,quòd cùm quid fit ipso iure,iudex potest supplere,& consi.lxij.alia vice,col.j.lib.ij.& } consi.cccxcix.de principali instrumento,in fin.libr.v.Ioan.Fab. & expressiùs Ioan.Plat.Ang.Aret.& Ias.in §.in bonæ fidei,Insti.de actio. { Petr.Ancha.consi.cccxxxiij. primò inquirendum,in prin.& consi.ccxciiij.ex prædictis,circa medium } Card.Flor.consi.ciij.casus super quo,col.vlt.versi.per hoc etiam {Imo.in c.inter dilectos,col.3.de dona.dum allegat gl.& Bar. in d.l.vbi pactum,Raph.Fulg.consi.cl.quidam ciues,col.3.versi.postremò.}Pau.Cast.in l.nostrã, col.j.C.de test.& in l.ei qui se.& ibi etiam Fran.Aret.& Ias.ff.de acqui.hære. {idem Fran.Aret.in l.si filius,col.2.ff.de vulg.& pup. } Ang.Aret.in §.omnis,col.2.versi.& est multùm vtile,Insti.de verbo.obliga.& Iaso.consi.vij.adeo copiosè,colum.j.in fin.lib.1. { Dec.in l.j. col.j.& ibi quoque } Fran.Cur.iunior in l.j.col.2.in iij.not.C.de pact.& not.etiam in l.Marcellus ff.de re iudi. & in c. quia frustra.extr.de vsur.Illud autem non omiserim,Bald.in cap.dilecto,col.2. versic.sed hîc opponitur,extr.de appel.etiam facere singul.illam gl.in d.l.vbi pactum,sed eam aliter intelligere, ac suprà diximus.

iudex potest repellere agẽtem & reum absoluere.

346 ¶Sed quicquid sit de ea gl. videmus tamen omnes vbique id tenere quod suprà ex ea diximus, & ego quoque ita tenendum censeo. Sed quod tamen intelligendum est, modò constet iudici ex actis causæ actionem ipso iure non competere actori. Aliàs enim iudex id supplere nec debet nec potest: vt non obscurè sentit.Bart.in l.si ita sit adscriptum,& ibi clariùs Francis. Aret.in fin.ff. de leg.j.

De eadem re.

347 ¶Vigesimumprimũ,quod proximè accedit ad præcedens,atque etiam ad decimumtertium.Non tantum iudex potest id supplere, sed & si ipse non supplet, certe tacitus processus illius procedentis ad vlteriora, atque etiam tacitus consensus partis id ipsum non opponentis, non firmat actum nullum ipso iure.glo.est ordi.in c.j.in gl.j.Lap.ibi & Ant.Petr.Ancha.in j.no.Domi.col.7. versi.& no.istam gl. { & Ioan.Crot.in repet.super gl.j.de reseri.lib.vj. & iterum gl.in c. dispẽdia, in verbo,processus,eo.tit.rursumque in c.statutum,in prin.in verbo,cõmittatur, & ibi Archi.& Domi.& Phil.Fran.Iterumque in §.vlt. { eiusdem c. } in gl.vlt.eo.quoque tit.& lib.& in c.vlt.in fi.de offi.deleg.eo.lib.& in cle.j.in gl.vlt.eo.quoque tit.& Barb.consi.lxiiij. scribitur Exodi,col.4. lib.iiij.Io.Bapt.Cacia.in l.more,in xxj.q.ff.de iurisd.om.iud.Socy.in l.j.§.sublata,col.3.ff.ad senatusc.Treb.Sed hoc videtur intelligere gl.in d.c.statutũ,in primo loco, quando id statutũ est non ob fauorem partiũ tantùm,sed & statuentis.id quod sequuntur & dicunt bene no.Domi.& Phil. Fran.ibi,de quo & tu vide Imo.in eo ipso c.§.cùm verò,& ibi quoque eundem Philippum Fran. col.2.in gl.super verbo,non committatur. { Sed tu quoque hîc vide Francis.Aret. post alios in l. si Titius,col.4.versi.adde inquantum,& seq.vsque ad fi.l.ff.de verb.obli. }

21

Tacitus consensus partis non firmat actum nullum ipso iure.

348 ¶Vigesimumsecundum,qui ipso iure compensat, si soluit,potest repetere tanquam indebitum.l. quod dicitur,la j.§.pen.ff.de impen.in rebus dot.fact.Secus si ope exceptionis. Nam solutum nõ repetit.l.qui inuicem.ff.de cond.indeb.vbi glo.Bar.& Ias.expressè hanc differentiam ponunt,sicuti etiam faciunt Nico.Fab.Ang.Aret.& Ias.in d.§.in bonæ fidei,Instit.de actio.

22

Iure ipso qui compensat, si soluit, potest repetere tanquam indebitum.

349 ¶ { Vigesimumtertium,quod præcedẽti est adfine,Cùm quid ipso iure est indebitum,si solutum fuerit,regulariter repetitur,si verò non ipso iure,sed tantùm ope exceptionis est indebitum,tunc cõtrà regulariter non repetitur,vt patet ex amplissimè tractatis in eam rem à Bar.in l.j.per totũ, præsertim col.pen.& vlt.ff.de condi.indeb.& ibi quoque Bal.in lectu.antiqua,& cæteri. }

23

Cũ quid ipso iure est indebitũ, si solutũ fuerit, regulariter repetitur.

350 ¶Vigesimumquartum,cùm pœna ipso iure imponitur in aliqua lege,aut alia constitutione prohibitoria aut præceptoria,vt nostri loquuntur, quamuis ea à subditis nondum fuerit subscripta siue accepta (vtroque enim vtitur Tullius libr.ij.de legibus) id est approbata, & vt vulgò dicimus,acceptata,quo etiam verbo vtitur Plautus in Pseudolo,& Tullius in Topicis, ne quis vulgus malè loqui existimet.Siue item,vt redeamus,ea lex in dissuetudinẽ abierit,ipsi tamen in eam incidunt,arg.c.vestra,ext.de locat.& in c.ij.de consti.lib.vj.& c.catholica,xj.dist.Secus si nõ ipso iure imponitur.c.in istis iiij. dist. Ita voluit Matth.in proœmio cle.in §.vniuersitati. De quo tamen vide Card.Flor.ibi,& Io.And.& Ant.in c.j.ext.de treug.& pac.Pet.Anch.in repet.c.j.in vij. q.prin.versicu.sed hîc quæro reperitur, { qui est in char.xviij.in paruis, } extr.de consti. & Cep. consi.xiij.stante statuto,col.3.versi.& licèt dictus.

24

351 ¶Vigesimumquintum,vt sit locus iuri accrescendi,requiritur quòd deficiat ipso iure,secus si nõ ipso iure,sed ope tãtùm exceptionis.Ita voluerunt gl.Bar.qui id reputat mirabile. Albe.qui alios antiquiores citat,Bal.Fulg.qui dicit notatu dignum, Ro.& Ias.qui dicit sing.in l.si duo patroni, in prin. { per eum tex. } ff.de iureiur.Bal.in l.j.§.vbi autem,col.vlti.versic.quæro nunquid in caduco.C.de cad.tol. { Saly.in l.j.in fi.C.qui admit. } Fulg.in l.hac cõsultissima §.ex imperfecto,& ibi quoque Iason col.4.versi.tertiò & vltimò.C.de testam.Pau.Cast.in l.penul.ff.de acqui.hære. { & cõsi.cclxxxvj.quoniam fundamentũ.Corn.consi.cccix.multùm latè,col.3. versi.& quoniam

25

Quid requiratur ut sit locus iuri accrescendi.

BIU Cujas

portio,lib.1.Iason.in l.huiusmodi §.vlti.col.ij.ff.de lega.j. vbi & illam dicit censeri singu. &in l.si duobus,in prin.eo.titu.vbi illam dicit no.Socy.qui illam quoque dicit singu.consi.xvj. anno domini,col.3.versi.accedat quia ad hoc,lib.4.& consi.xliij.viso testamento,col.pen.eo.lib.iiij. vbi & eam dicit sing. } Anto.Rub.consi.clvj.circa primum dubium, col.j.Sed tu tamen hîc vide Iason. qui de hoc dubitat in repetitio.l.re coniuncti,char.antepen.versicu. septimus casus.ff.de lega.iij. Quanquam idem in eadem l. chart.sequen.in v.q. Bar.hoc discrimen simpliciter & pro indubitato adfert.

26 352 *Per æquipollentem actum inducitur idẽ effectus ipso iure.*

¶Vigesimumsextum,vbi per actum æquipollẽtem inducitur idem effectus ipso iure:ea quæ aliàs impleri nõ possunt per æquipollens,videlicet iuramentum,de quo per Ioan.And.Bal.& cæteros, in c.ad nostram,de iureiur.& Ias.consi.xlj.in duabus,col.2.versic.præterea dominus Ioannes,lib. iij.Et solennitas,vt probat tex.in l.singulos,& ibi Fran.Aret.in ij.not.ff.de testa. Et forma,vt per gl.in cle.j.in verbo quinetiam,ad fin.de concess.præb.Bal.in l.si institorem,ad fi.ff.si cer. pet.idem Bal.Ang.Imo.& recentiores in l.j.ff.de lib.& posth.cum si.adductis ab Alex.ibi. & Fely.in c.cùm dilecta, { col.17.versi.amplia.xj. } extra.de rescr.& Hippo.Marsi.consi.xxix.solamen, col.2.& iij. lib.1.Et conditio in certis casibus,vt per Bal.in c.vlt.versi.secundò quæro,extr.de præsum.Et alia id genus possunt hoc casu impleri per æquipollens , quod scilicet inducit eundem effectum ipso iure.De quo tu omnino vide Fran.Aret.consi.89.longitudo,col.2.versi.tertiò etiam dici potest,

27 353 *Pœna quãdo imponitur ipso iure,magis inspicitur opinio delinquẽtis quàm veritas.*

¶Vigesimumseptimũ,licet in delictis inspiciatur veritas rei,non opinio delinquentis, cum datur opera rei illicitæ secundum Bar.in l.diuus.ff.de sica.per l.qui nocentem.§.pen.de iniur.& est bonus tex.in l.vulgaris.§.si quis æs.ff.de fur.Fallit tamen vbi pœna imponitur ipso iure , quia tunc magis inspicietur opinio delinquentis,vt non ea pœna plectatur , quàm veritas, vt voluit solus omnium quos hactenus legimus , nisi nos fallit memoria,Francis.Areti. qui etiam dicit hoc esse nouum dictum in l.qui se pupillum, in fin.ff.de acqui.hære.hac tantum ratione motus,quòd lex puniens ipso iure strictiùs est interpretanda,per ea quæ diximus suprà in xvij.discrimine.

28 354 *Cùm quis non ipso iure priuatur,sed expectatur sententia, nõ impeditur prosequi ius suũ.*

¶Vigesimumoctauum,cum quis non ipso iure priuatur,sed expectatur sententia,non impeditur interim agere,& prosequi ius suum. Secus si ipso iure priuatur,verbi gratia si hæres vt indignus priuatur hæreditate ipso iure , non potest agere familiæ herciscundæ aduersus cohæredes , quia ei obstat exceptio exclusiua iuris ipsius agentis.Quòd si ipso iure nõ sit priuatus, potest interim dum per sententiam priuetur,nec repellitur à cohæredibus.Ita distinguit glo.not.in l.his consequenter.§.j.in verbo,non pertinere,per tex.ibi,& alios quos allegat,& ibi quoque Bar. qui monet id esse multum not.Bal.& Flor.qui id reputat.sing.ff.famil.herciscunda.Bal.in l.j.in fin.C.in quib.cau. in integ.resti.non est necess. { & in c.quæ in ecclesiarum,col.6.versi.ext.nota,extra de constit.vbi & eam dicit sing.& consi.xxvj.punctus,in ij.dubio,dum illam gl.allegat,lib.iij. } & Signo. consi. x.in quæstione vrgente inter Vgetum,col.2.versi.non obstat quintum.& benefacit tex.in c.felicis,post prin.ibi,nullus ei respondere in iudicio teneatur,de pœnis,lib.vj.

355 *Et hoc etiam in causa beneficiali.*

¶Et hoc etiam procedit in causa beneficiali , vt si quis agat petitorio pro beneficio quod semel habuit,admittitur exceptio,quod inducit priuationem ipso iure, non etiam eius quod ipso facto non inducit,sed tantum per sententiam, vt voluit Inno.in c.inter dilectos,post prin.& ibi etiam Panor.col.vlti.qui hoc dicit perpetuò menti tenendum,extrà de excess.prælat.& idem Innoc.in c.cùm nostris,ext.de concess.præb. { Archid.in c.quo iure,vj.dist.& Compost.in c.quod sicut, de elect.& ipse etiam Pan.in c.item cùm quis,col.3.versi.oppo.& videtur,de resti.spol.& in c.} querelam,col.2.versi.sed ego quæro,ext.de iureiur.& in c.si constiterit, col.2.versic.tertiò retentis,& iterum versi.quarto modo,& seq.ext.de accu.vbi hoc no.limitat.& Pet.Anch.in c.j.col.vlt.versi. item no.priuationem,de elect.lib.vj.Sed hic vide quæ dicam in iij.seq.effectibus.

29 356 *Et id procedit ubi sententia desideratur ad priuationem iuris agentis.*

¶Vigesimumnonum,quod ex præcedenti procedit,de iure tertij opponi non potest,vbi sententia desideratur ad priuationem siue exclusionẽ iuris agentis. Secus si lex priuet ipso iure.Ita voluit Bal.in d.l.his consequenter.§.j.& in l.cùm seruum,col.2. { & ibi Cy.& latè Franc.Aret.C.de ser.fugi.idem Bal.in l.cùm mulier,col.10.versi.de tertio dubio.ff.solu.matri. & in l.j. post prin.C. quib.res iud.non noce.vbi id dicit plenè no.in l.indebiti.§.vlt.ff.de condi.inde.& in addi. Spec. tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.& ipse Spe.in eodem §.in xlvij.q.& iterum in lxvj.q.Compostel.in c.mandatum,de rescr.Ros.de Rosel.inter consi.Bal.consi.ccccxlv.super prædictis,col.vlti. lib.ij.per gl.in d.l.his consequenter,quam ad hoc dicit no.} Bart.in l.ij.col.j.ff.de excep. rei iudi. Ang.in l.loci corpus.§.competit.ff.si ser.vend.Petr.Anch.in c.j.col.j.de rescrip.lib.vj. & in c.possessor,col.15.versic.vlteriùs quæritur,de regul.iur.lib.vj. { & consi.lxiij.motiua iudicis. circa medium.& consi.ccxxxij.subtilissimè,col.vlt.versi.ad hoc respondeo,& consi. } ccxcvij.efficacibus, col.2.versi.de iure autem domini,vbi tamen postea in col.4. id negat procedere in causa beneficiali,contra id quod suprà in præcedenti capite diximus.& Paul.Castr.consil.367.super eo quod quæritur,paulò ante medium,lib.j.& consi.369.viso & examinato,col.2.lib.ij.Panor.in c. cõquerente,in v.no.ext.de cle.non resid. { Alex.consi.137. in causa & lite vertente inter Lancelotum, col.pen.versi.præterea prohibitio,lib.ij.Corn.consi.65.licèt præsens,col.pen.in fin.lib.1. & consi. cij.visis in causa magnifici,col.7.versi.non enim potest,lib.ij. } & Barb.consi.lij.viso celebri,col. 5.versi.nõ obstat nunc si dicatur,lib.iiij.Soc.in l.j.in j.no.ff.de excep.rei iud. { & in l.qui Romæ. §.Flauius,in fi.ff.de verb.oblig.& consi.82.in causa,col.2.libr.iij.& consi.78.visis actis,post prin. lib.iiij. }

lib.iiij.} & Cepo.causarum ciuilium consi.xliiij.in quæstione,col.2.ad fin.

357 {¶Et id admodum cõfirmat quod ab ipso Bal.scriptum est in l.si aliena.ff.sol.mat.id scilicet,tum demum de dominio sine iure tertij excipi posse, cùm probatio dominij sine exceptionis allegatione agentem excluderet, per l.vlti.C.de rei vendi.aliàs minimè, nisi excipiens haberet causam à domino, per l.ij.ff.si ager vecti.& d.l.his consequenter.§.j.ff. famil.herciscun. & l.loci corpus. ff.si serui.vend.} De eadem re.

358 ¶Sed hæc duo capita debes primò intelligere,cùm quis priuatur ipso iure præcisè,& cum effectu. Secus si effectus priuationis consistit in voluntate tertij,vt in casu d.l.ij.& ibi no.ff.si ag. vect.cũ aliis simi.à me adductis suprà in eadem gl.versil.x.incip.fuerunt tamen.Ita enim voluere Barto. Bal.Ang.& Fran.Aret.in illis locis suprà allegatis,& ipse Bar.consi.81. Martinus Forniconis,col. 2.{ & ipse quoque Bald.in auth.qui rem,col.2.versic.subsequenter quæro.C. de sacro.eccl.& in addit.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvj.q.} & Pet.Anch.in c.cùm secundum,col.j.de hæret, lib.vj.dum de hac re loquens allegat no.in d.l.ij. { Corn.consi.cxv.licèt in hac,col.j.& seq.lib.1.} & Soc.in d.l.ij.col.2.in ij.conclusione.ff.de excep.rei iud.vbi ad hoc multa allegat, & in l.j.§.sed & quoties,col.2.versicu.ex quibus tertiò.ff.ad S.C. { Treb.& d.consi.78.col.2. versi.seq.quando obiicitur,lib.iiij.& ante hos omnes Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,in xlvij.q.in fin. De eadem re.

359 ¶Quod tamen intellige,lector amantissime,ne tu fortè decipiaris, vt procedat,} antequam ille tertius suam declarauerit voluntatẽ:nam facta declaratione poterit & ille submoueri ob ius istius tertij,vt voluit Ang.in §.si verò,versi.sed tunc pone,in auth.de non alienan. & Cepo. cõsi.xxv. ex quæstione prædicta, col.3.versi.circa tertium dubium. De quo & tu eundem vide consi.eiusdem operis xlv.& si in aliis,col.j. versi.tertiò dicitur. De eadem re.

360 ¶Intellige secundò procedere { duos illos præcedentes effectus,} si sententia declaratoria interuenerit.Nam ante eam non potest repelli prosequens ius suum,nec submoueri ex iure tertij. Ita voluit Pet.Anc.in d.c.cum secundum.Sed ipsemet de hoc dubitat in c.ij.in ij.not.de præscri.lib. vj.propter no.per Cy.& Bal.in d.l.cùm seruum.C.de seruis fugit.Sed ita tamen, vt in contrariã sententiam inclinare videatur.Sed & de hoc quoque dubitat idem Petr.Anch.in c.felicis, in viij. notab.de pœnis,& ita quidem,vt priorem sententiam potiorem sibi videri,velit.Adeo sibi in hac re malè constat.Sed hoc ex iis dependet quæ dicemus postea in 50.effectu. De eadem re.

361 {¶Idem autem Anch.consi.cxvij.subtiliter,col.j.versi.non obstat si dicatur, exceptionem excluiuam ipso iure iuri agentis posse opponi,cùm ille qui possidet,agit contra alium.nam cùm tunc constet iudici rem ad alium pertinere,consequenter nec agenti actionem competere.l.Põponius. §.si is qui.ff.de procu.Sed cùm possessor agit pro iuribus eius rei quã possidet,non videtur posse excludi tali exceptione ante sententiam declaratoriam, per ca.cùm secundum,de hære.lib.vj.& quod not.Io.And.in c.ij.de præscr.lib.vj.Et id erit pro iij.declaratione. *Exceptio excluſiua ipso iure, iuri agẽtis an poſsit opponi.*

362 ¶Intellige igitur quartò,vt scilicet ius tertij ipso iure excluiuũ iuris agentis opponi possit in iudiciis ordinariis,non etiam in iudiciis summariis,vt nuncupatim voluit Pau.Cast.in l.ille à quo. §.si de testamento,per eum tex.ff.ad Trebel.& Alex.in l.vlt.col.9.versi.addit etiam vnum.C.de edict.diui Adr.tol.vbi reprehendit ipsum Pau. Castr.qui ibi tenet contrarium sibi interim cõtrarius,& Carol. Rui.consil.cxxx.super puncto,col.vlt.nu.9.lib.ij.Nec obstat, vt subdit Alex.in d.l. vlt.quod not.gl.in l.ij.ff.de except.rei iud.quia loquitur quando reus opponebat de iure proprio ipsius opponentis, ita excipiendo,dolo facis, petens quod mihi restituturus es.Secus si diceret, dolo facis petens quod alteri restituturus es.l.si socer.§.Lucius.ff.sol.matr. De eadem re.

363 ¶Intellige quintò vt id ius opponi non possit à spoliante contra agentẽ aduersus ipsum spoliantem interdicto recuperandæ possessionis, vt nuncupatim & in hac specie ex facto interrogatus respondit Pet.Anch.consi.ccv.cuius exordium est,in quæstione vertente,col.vlt.versic. superest modò videre,per tex.in c.j.extra de restit.spol.& no.per Bar.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff. de acquir.possess. De eadem re.

364 ¶Intellige & tu sextò & postremò,vt id ius tertij ipso iure excluſiuũ iuris agentis possit opponi à reo,non etiam ab actore etiã replicando,quia vis ipsius deduci debet ex iure residente in persona ipsius,per l.in speciali.ff.de rei vend.& l.indebiti.§.sed & si nummi,& ibi Alex.col.vlt.ff.de condi.indeb.Bal.in l.cùm mulier,col.x.versic de tertio dubio.ff.sol.mat.Carol. Rui.qui & ipsum tradit consi.lxxxviij.circa legitimationem,post prin.lib.iij.} De eadem re.

365 ¶Trigesimum,quod est finitimum superioribus. Si quis commisit crimẽ ob quod priuandus est bonis per sententiã,nec ipso iure est priuatus,possunt & debẽt debitores ei interim soluere, & liberantur.l.aufertur.§.in reatu.ff.de iure fisci,& l.reo.ff.de solu.Secus si ipso iure sunt priuati,quia tunc fisco soluendum est,qui vicem hæredis obtinet.l.ij.C.ad leg.Iul.de vi publ.& in d.c.felicis, post princ.ibi, nullus ei debita reddere. Quod etiam vtrum procedit ante sententiam declaratoriam,videbis ibi per Pet.Anch.vbi suprà.At vide etiam hîc Cardi.Flor.in clem. pastoralis.§.rursus,ad fi.de sent.& re iud. 30 *Si quis commisit crimẽ ob quod priuandus est bonis, &c.*

366 ¶Trigesimumprimum,quod non multùm abest ab iis quæ tribus præcedentibus dicta sunt. Qui crimen commiserit,quod priuationẽ dignitatis non inducit ipso iure,sed tantùm per sententiam, non possunt subditi ante sententiam ab eius obedientia se subducere,nec illius iura denegare,teneníque gesta interim ab eo.cap.nonne.viij.q.iiij.& c.sæpe,extra de appel. Secus si ipso iure esset 31 *Qui commisit crimen quod priuationem dignitatis non*

BIU Cujas

inducit ipso iure, &c.

priuatus.c.tanta,de excess.prælat.& c.veritatis,de dol.& contuma. Et ita nuncupatim voluit Pet. Ancha.in ad apostolicæ,in xx.not.per illum tex.de sent.& re iud.libr.vj.vbi hoc dicit se didicisse à domino Lapo præceptore suo,dum legeret d.c.sæpe,qui ad hoc,vt dicit allegabat Bar.in tract. de tyranno in vij.q.prin.Et optimè faciunt not.per ipsum Barto.in l.post contractum, tum col.j. vers.& si aduertamus,tum col.3.vers.secundum tempus.ff.de dona.quòd qui crimen cõmisit, ob quod est priuandus bonis,sed tamen non est ipso iure priuatus,non amittit interim administrationem rerum suarum,per d.l.aufertur.§.in reatu.ff.de iure fisci,& ibi sequuntur recentiores.

367 *De eadem re.*

¶Ex quibus omnibus satis intelligis, vtrùm donatarius possit agere contra tertium detinentem rem donatam post natos donanti liberos,vel pro iuribus rei donatæ debitis, & an submoueatur exceptione reuocationis ex hac l.& an liberentur qui ei iura soluerint. sed hîc in casu nostræ legis requiritur declaratio donantis.vt latè diximus in prin.huius glo.Ideoque ante eam non video quòd possit donatarius impediri.

32 368 *Pœna ut incurratur, requiritur monitio præcedēs.*

¶Trigesimumsecundum,cum ex sententia Innoc.in c.extirpandæ.§. qui verò,extra de præb.vbi pœna statuitur omissioni vel negligentiæ sine die vel tempore: certè vt pœna incurratur,requiritur monitio præcedens,quẽ sequuntur omnes penè ibi,& Bal.in precibus,col.6.versi.non obst. quod no.C.de impub.& ali.substi.& in l.ij.col.2.C.de his quib.vt indig.& Card.Flor.qui id dicit sing.consi.lv.dũ reuerendus.& Pet.Anc.in c.licèt canon,col.j.in fi.& ibi quoque Domi. & Phil. Fran.in versi.is etiã,de elect.lib.vj.& idẽ Petr.Anch.in c.j.col.2. versi.septimò no.de vita & hon. cleric.eo.lib.vj.& consi.lxj.pro clariori cum aliis multis concor.adductis per Alex. { in l. si mora, col.5.versi.subdit hîc.ff.sol.mat.& in l.ita stipulatus,col.4.ff.de verb.obl. } & cõs.x.attẽtis verbis testamẽti,circa mediũ,lib.vij.& Fely.in c.ij.col.j.vers.extra gl.de magist.& Matth.Afflict.in decis. Neapo.ccclxx.tria dubia,col.3.versi.secũdò dubitatur.Id sanè tẽperat ipse Inn.in d.c. extirpãdæ, & post eum Host.in verbo,priuatũ,& Io.And.col.vlt.Panor.in repe.d.§.quia verò, col.8.vt sci. licet procedat cùm pœna ipso iure imponitur,non aliàs.& idem quoque Panor.in c.excommunicationi,circa medium,extrà de rapt.& Domi.in d.c.licèt canon.§.is autem,de elect.lib.vj.

369 *Contraria eadem re opinio.*

¶Quanquam ne id quidem, Petr.Anch.in consi.lxv.in causa quæ vertitur,in vlt.dubio,in ea est sententia,vt cùm pœna ipso iure imponitur,minus requiratur monitio. Quod & ipsum nõ obscurè sentit Cardi.Floren.in clemen.j. in ix.not.de vita & honest.cleric. { & Fely.post Calde.& alios recentiores,in c.ij.in ij.no.extra de sponsal. } & vide Domi.in c.j. in j.not.de vita & honest. cleric.lib. vj.

33 370 *Post sententiã non potest episcopus aut alius iudex dispensare.*

¶Trigesimumtertium,licèt cùm canon imponit pœnam,non permittens expressè,nec etiam negans posse ab episcopo dispensari,possit ipse episcopus dispensare secundum gl.in c.postulastis, in verbo : postulatum,extra de cleri.excom.mi.Inn.in c.dilectus,de tempo.ord.& Ioan.Ligna.& Ioã.Cald.in c.at si clerici.§.de adulteriis,extra de iudi.cũ simil.Hoc tamen non procedit,vbi esset canon latæ sententiæ,secundum Ant.in d.§.de adulteriis ,post Archi.in c.sicut.xv.dist.Nec aliàs generaliter vbi permittitur episcopo dispensare,procedit in canone latæ sententiæ, secũdum ipsum Arch.in c.licèt canon,de elect.lib.vj.Et est optima ratio,quia post sententiã non potest episcopus aut alius iudex dispensare.l.diui fratres.ff.de pœnis,& cap.ideo.ij.q.vij. Sed tu de his vide Pan.in d.§.de adulteriis, col.2.versi.& hoc intelligo,& ibi quoque Fran.Aret.& Fely.col.2.versi. fallit primò,& Phil.Dec.col.4.versi.prædicta conclusio.

34 371 *Lex siue statutũ licèt possit transferre dominiũ, homo tamen id facere nõ potest.*

¶Trigesimumquartum, licet lex vel statutum possit transferre dominium & possessionem ipso iure,per l.raptores,& ibi Bar.C.de episc.& cler.& l.vlt.C.de sacrosc.eccl.cum simil.Tamen homo id facere non potest,per no.per Cy.& Bal.in l.ea lege.C.de condi.ob caus.Bal.in l.traditionibus, in fi.C.de pact.& in l.j.col.3.C. si plures vna sent.Ange.& Imo.in l.qui vniuersas.§.j.ff.de acqui. poss.Idem Ang.in l.j.ff. de distra.pigno.& in l.licèt.C. de acq.poss.& apertissimè omnium Alex. consi.j.ponderatis his,col.2.versicu.& ideo licèt.& iterum col.11.versicu.præterea facta fuit,lib.v. { Carol.Ruin.consi.50.super eo,nu.2.lib.iiij.} Ex quo præter alia multa quæ suprà diximus,planè intelligis difficilius quid fieri ipso iure,quàm aliàs. { Et huc etiam spectat,quod dicit Bald.in l.si quis.§.Iulianus.ff.de procu.quod lex facit ipso iure,prætor facit tantùm per sententiam.}

35 372 *Pœna quando est iure ipso imposita, an admittatur procurator.*

¶Trigesimumquintum,licèt in crimine publici iudicij non admittatur procurator.l.accusatore.§. ad crimen.ff.de publ.iud.fallit tamẽ vbi pœna esset ipso iure imposita,vt voluit Alex.in addi.Bar. ibi,in prima addit.allegans Bal.in l.reos.C.de accu.& Pet.Anch.in l.seruũ.§.publicè interest.ff.de procu.Sed aduerte quia Bal.vbi suprà,col.pen.versi.pone quòd statutum,tenet nuncupatim contrarium:quia in hac causa disputatur de crimine,& super crimine oportet declarari.Vnde licèt nõ feratur alia sententia,scilicet condemnatoria,tamen fertur æquipollens,scilicet declaratoria.c. pro humani,de homic.lib.vj.Hæc ille,quem sequitur Pet.Anch.etiam vbi suprà,ad fi.Et ita etiã illos refert & sequitur Hippo.Marsi.in sua practi.causarum criminalium.§.sequitur,nu.42.

36 373 *Actus quando est nullus ipso iure, iuramento non confirmatur.*

¶Trigesimumsextum,vbi actus est nullus ipso iure,iuramento non confirmatur:secus si nõ ipso iure,sed via exceptionis aut restitutionis.Ita videtur voluisse Bal.in l.non dubium,in xvij. oppo. C.de legib.per tex.ibi,& in l.antiquæ.§.vlt.C.ad senatusconsul.Velleia.Ang.consi.clx,domina Catharina,col.j.versi.contrarium dico, vbi hac ratione mouetur. Nam cum actus est ipso iure nullus,nihil est omnino confirmabile.& Rom. { in l.Modestinus.ff.de donat.& } cõsi.xij.viso facto, col.2.versi.secundò,quia ex tali contractu, { & Fran.Aret.cõsi.ij.intellecta diligenter,col.3. versi.

tertiam

tertiam rationem.} & est bona gl.in auth.si qua mulier.in prin.C.ad senatusconsul.Velleia. quam sequitur Rom.qui eam dicit sing.in repet.l.j.char.iij.versi.& adde duas no.cautelas.ff.de vsucap. & Paul.Castr.consi.viij.in causa quæ vertitur coram domino vicario,col.j.libr.ij.& Hippo.Marsi. consi.cxxv.æternæ lucis,col.3.versi.quia respondeo.& diximus in nostris legibus connubialibus, in gl.iij.in verbo,*ne petit*,nu.25.incip.ex his quoq;.Sed hoc qualiter intelligatur & procedat,vide eundem Bal.vbi suprà,& in l.ij.in lect.antiqua.ff.ad senatusc.Velleia.& Imo.latè in c. cùm contingat,in ij.membro principali,col.eiusdem vij.versi.circa primum variat,extra de iureiur.

97

874 ¶Trigesimumseptimum, cùm non tenet sententia ipso iure, potest iudex iterum cognoscere & pronuntiare,secus si non ipso iure,sed ope exceptionis vel officio iudicis est emendanda.Ita voluit Inno.in c.in literis,extra de offi.deleg.quod elegans reputat,& ad arbitrium trahit Bald.in l. vlt.col.4.versi.quartò quæro.C.de contrah.empt.vbi videbis quid de eo sit dicendum,de quo;& tu vide eundem Bal.in l.si vt proponis,col.2.C.quomodo & quando iud.& in c.publicato,in fi. extra de elect.& Bar.in l.si societatem.§.arbitrorum,col.2.versi.quærit glo.si iniquè.ff.pro socio, {Imo.consi.xcvij.in causa quæ vertitur,ante fi.Ias.in l.serui electione,col.2.versi. intellige istam. ff.de leg.j.} & omnino Fely.in d.c.in causis. {Et hoc amplia,vt etiam possit iudex ferre sententiam contrariam priori sententiæ quæ ipso iure nulla erat per l. vltimã C.de sent. quæ sine certa quanti.licèt aliàs facere non posset,per l.j.C.quando prouoc.non est necessa.vbi Saly.col.2.in x. oppo.id expendit,& post eum Fely.in c.inter monasteriũ,ad fi.de re iud.} Idem autẽ de consultore in causa assumpto,vt si primũ consilium sit ipso iure nullum,possit iterum cõsulere,& illud emendare,voluit ipse Bal.in c.cum cessante,col.vlt.versi.vltimò opponitur,extra de appel.

Cum non tenet sententia ipso iure,potest iterũ iudex cognoscere.

98

875 ¶Trigesimumoctauum,quod est admodum confine,quod electores publicato scrutinio poterũt variare,& iterum eligere,si electio est ipso iure nulla,quia ineligibilem elegerũt, aut aliàs.secus si non esset nulla ipso iure,sed annullanda,non possent variare. Ita voluit Innoc.in d.c.publicato, in prin.& ibi Host.col.2.in verbo,nequeunt,& Bal.col.pen.versi.quæro dicitur hîc,& Panor.col. vlti.versi.vlteriùs quæro,& alij,extra de elect.Idem.Inn.& plerique omnes in c.considerauimus, col.j.eo.tit.& idem Innoc.in c.dilecti,de sup.neg.præla.Aegid.Bellamera, consi.x. factum est tale, Ioan.Martini,col.20.in vj.dubio. {Panor.post Compostel.in c.cùm Vintonienſis.col.4. versi.in glos.in verbo,sed tertia,de elect.} Et vide ipsum Bal.in d.c.considerauimus,in prin.& in rub.de elect.col.j.versi.quæro si non valet.

Electio si sit ipso iure nulla, poterunt electores publicato scrutinio uariare.

876 ¶Et hoc intellige primò nisi eligentes ob primam illam electionem fuerint priuati iure eligendi,vt per gl.in c.inter dilectos,in verbo,postmodum,extra de excessi.prælat.quã vide & doctor. ibi.atque etiam gl.in c.auditis,in verbo,postfacto,& iterum in verbo,irritãdam, & ibi doctor.extra de elect.& gl.in c.bonæ,le ij.in gl.j.& ibi doctor.eodem titu.& gl.in c.cùm laici,in verbo, quæ nulla est,extra de iure patrona.Ex quibus intelliges id generale esse,vt electio quæ nulla est ipso iure,non impediat secundam,licèt aliàs secus.

De eadem re.

877 ¶Intellige & secundò in habentibus potestatem eligẽdi iure proprio.nam de his loquuntur omnia iura,& doct.suprà allegati.Secus in his qui eam facultatem non habent suo iure, sed alieno, scilicet ex potestate eis aliunde cõcessa. nam si ij semel elegerint,etiã nulliter,nõ possunt ampliùs variare,secundum Bar.in l.ij.§.j.ff.de optio.lega.Imo.& Alex.qui adfert alios concor. Fran.Aret. & Ias.in l.serui electione,in prin.ff.de leg.j.Quod tamen intelligit Bal.in l.vlt.in iiij.q.C. de contrah.empt.in actibus extraiudicialibus.secus in iudicialibus,per l.si vt proponis, & l.si præses.C. quomodo & quando iud.Quod an procedat,vide per ipsum Aret.in d.l.serui electione, col.vlti. {Sed hîc omnino vide quæ scripsi in cõmentar.l.boues.§.hoc sermone.ff.de verb.sig.in j.limitat.

De eadem re.

878 ¶Quinetiam illud quod suprà diximus versic.ab hinc iij. de iudice nulliter iudicante, vt possit iterum iudicare,intelligendum est de iudice ordinario,qui scilicet habet iurisdictionem iure proprio,secus in delegato qui ab alio habet.l.iudex postquam,& ibi glo.& doct.ff. de re iudi.De quo tu vide Ias.in d.l.serui electione,col.2.versi.intellige istam.ff.de lega.j.& eundem plenissimè in l. qui per salutem,in ij.not.ff.de iureiur.

De eadem re.

99

879 ¶Trigesimumnonum,quod dictum est in electione ad magistratum vel sacerdotium,idem quoque &in alia electione, quam opinionem vocamus, ius obtinet, vt scilicet si ipsa optio primùm facta,ipso iure nulla fuerit,possit is qui eam facit,iterum facere.aliàs autem non possit per l.apud Ausidium.ff.de leg.j.& l.quoties.ff.de opt.leg.Ita enim voluerunt Dy.& Alb.in d.l.serui electione,in prin.ff. de leg.j.

Id quod obtinet ius in electione ad magistratum uel sacerdot. idẽ quoque &c.

880 ¶Quadragesimum,quod præcedẽti aduersari videtur. Si ex defectu formæ quæ debuit obseruari in electione,eligentes sunt priuati ipso iure eligendi potestate, nõ poterunt iterum eligere.Secus si sunt tantùm priuandi, quia interim possunt eligere.c.cùm terra,in fi.de elect.quod ad hoc dicit not.Rom.consi.ccccIxxxiij.dubitatur primò,col.3.versic.secundò si quis dixerit,& concludunt doctor.licèt illum tex.vt ipse Rom.dicit non allegent,in d.c.publicato,eo.tit.Et hæc duo capita confirma ex eo quòd aliàs semper electio inualida non aufert facultatem eligendi de nouo. l. ij. ff.de opt.leg.glo.in d.l.serui electione,in glo.ij.& ibi Ias.col.2.versi.in glo.ij.ff.de leg.j. vbi & ipse Iason ad hoc quoque allegat c.si compromissarius,iuncto c.vt circa,de elect.lib.vj.Sed hæc ex his pendent quæ latè tractat Bar.post alios antiquiores.ex d.l.ij.§.j.ff.de opt.leg.}

40

Eligentes si sint priuati ipso iure in eligendi potestate, non poterunt iterũ eligere.

41

¶Quadragesimumprimũ,nudum præceptum de non alienando,nõ valet,nec tenetur legatarius,

Nudũ præce-

BIU Cujas

ptum de non alienando non ualet.

cui id prohibitum est,cauere de non alienando,cùm in legatarium transit legatum ipso iure,per l.filiusfamil.§.diui.ff.de leg.j.& l.pater.§. Iulius Agrippa.ff.de lega.iij.At secus si non transit ipso iure,sed debet præstari per manum hæredis.Nam tũc legatarius non tenetur dare,nisi priùs cautum sit de non alienando,per l.iiij.§.vlt.ff.de cond.insti.& l.Titio centum,in prin.ff.de condi.& demonst.vbi Bar.ita ea iura nuncupatim intelligit,de quo tamen vide ibi Paul.Cast.

42 382 *Vtrùm quis debeat puniri pœna statuti domicilii.*

¶Quadragesimumsecundum,cùm quæritur, vtrùm quispiam debeat puniri pœna statuti domicilij,an loci delicti,solet distingui,vtrùm pœna ipso facto imponitur,trahitque secùm executionem,nécne,vt per Paul.Leaz.& Io.Ligna.in clem.ij.& ibi quoque Imo.col.7.versic.quæro quid si pro delicto,& Card.Flor.in §.denique,in ij.q.de re iud.& eundem Card.in ca.vlt.& ibi etiam Maria.Soci.col.14.in octauo effectu,de foro compet.& Ang.in l.vlt.col.2.versi. secunda quæstio. ff.de iurisd.om.iud.

43 383 *Quod ipso iure nullum est, non facit indicium.*

¶Quadragesimumtertium,quod ipso iure nullum est, non facit indicium,vt si testis cuius testimonium ipso iure nullum est,fuerit interrogatus, nec vllum quidem indicium facit l.diuus.§.ex quibus causis.ff.de quæstio.Secus si ipso iure non repellitur,sed officio iudicis. tũc enim arbitrio iudicis faciet indicium,per no.in c.præsentium,le j.extra de testi.vbi Bal.col.2. versi.quæro nunquid testes,hoc discrimen nuncupatim adscripsit.

44 384 *Infamis ob graue crimẽ, an restitui possit.*

¶Quadragesimumquartum,cùm infamis ob graue crimen testari non possit secundũ multorum sententiam,in qua fuit Spec.tit.de instru.edi.§.cõpendiosè,versi.decimotertiò.& expressiùs versi. quid de exoculatis,& Bar.& Imo.in l.qui manus.ff.qui testa.face.poss.quamuis alij teneant contrarium:de quo nunc non disputo.Sed illud tantùm dixerim,quòd si illa sententia vera est, intelligitur vt sit infamis ipso iure statim à commisso delicto,testari non potest,nulla super delicto expectata sententia.Sin minùs,ante sententiam testari potest. Ita respondit Anastasius Platus inter consilia Barba.consi.omnium vltim.multos futuros,col.3.versic.septimò probatur,lib.1.& sequitur Alciat.in l.inter stuprum.ff.de verb.signi.

45 385 *Infamia iuris an aliquẽ repellat à testimonio.*

¶Quadragesimumquintum,cùm infamia iuris repellat à testimonio per plenissimè not.in l.ij.ff. de Senat.Certè si ea infamia ipso iure contracta est,repellit statim,non expectata sententia.Quòd si non nisi lata sententia contrahitur,poterit interim dum condemnetur,testimonium dicere. Ita enim voluit Iaco.Butr.in l.ij.§.ignominiæ.ff.de his qui not.infa.Ang.in l.athletas.§. ait prætor,in prin.ff.eo.& ipse Platus d.consi.vlt.inter consi.Barb.col.4.versi.præterea nulla requiritur.lib.1.

46 386 *Vbi quod secundum est, reuocat primũ ipso iure.*

¶Quadragesimumsextum,vbi quod secundum est,reuocat primum ipso iure: si illud secundum cassetur,primum non reuiuiscit,vt voluit Pet.Anch.& post eum Phil.Fran.in c.pen.de præb.lib. vj.per l.planè,in prin.de leg.j.& l.& si transferã.ff.de ali.lega.Secus si non ipso iure.l.qui liberis.§. non sic.ff.de bono.poss.secun.tab.& quæ no.Archi.& Ioan.And.in d.c.pen.

47 387 *In pœna quæ secum trahit executionem, non expectatur terminus.*

¶Quadragesimumseptimum, si pœna ab homine fuerit statuta,si quid factum non fuerit intra aliquod tempus,ea committitur cùm primùm certum est eum id facere non posse intra statutum tempus,licèt sit secus in pœna legali.l.cùm stipulatus sim mihi à proculo.ff.de verb.obli.Tamen differtur executio illius pœnæ,donec illud tempus sit transactum.l.in illa stipulatione,si calendis, & l.stipulationes non diuiduntur.§.si quis ita,& l.insulam,eo.tit.& voluit gl.& post eam doct.in illa priori l.Hoc tamen fallit in pœna quæ ipso iure secum trahit executionem, vt in excommunicatione,infamia,& aliis huiusmodi,tunc non expectatur terminus.Ita voluit Barto.in d.l. cùm stipulatus,col.vlti.versic.respondeprædicta vera,argu.l.quod ad statum,in verbo,confestim.& l. qui vltimo,in verbo,statim.ff.de pœn.Cui licèt contradicant Ang.& Rapha.Com. tamen assentiuntur ibi Alex.col.3. versi.in gl.in verbo,cõmissa,& Ias.col.5.vers.prædictam decisionem. Quæ tu no.ad ea quæ disputata sunt à gl.& aliis in c.cõmissa,in verbo,elapsus,de elect.lib.vj.& glo.in c.licèt canon,in verbo,priuatus,post prin.& ibi Domi.in versi.is etiam,col.2.vers.deinde quærit. eo.titu.& lib.Et interim vide Bal.in l.eius qui,versi.quæro nunquid.C.si pen.appel.mors inter.

48 388 *Dominium an transeat in alium sine possessione.*

¶Quadragesimumoctauum,licèt aliàs dominium non transeat in alium sine possessione.l. traditionibus,C.de pact.& l.si ager.ff.de rei vendi.cum similib.Tamen id fallit cùm quid fit ipso iure, vt probatur in l.commissa,& ibi gl.Bar.& Roma.ff.de publi.{ & vectig.} & idem Bar.post Dyn. in l.imperator.ff.de iure fisci.Ille Ioan.Imo.discipulus Pet.Belluga in eo tracta.cui titulum nuncupauit,speculum principum,titu.de amortiza.§.nunc videamus,col.3.per not.in l.j.C.de rapt.& per Ioan.Monach.in c.cùm secundum,de hæret.lib.vj.

389 *Possessio non transit in alium nisi fuerit apprehensa.*

¶Possessio tamen,vt ipse Belluga subdit,nec tunc quidem transit, nisi ea fuerit apprehensa, per gl.in l.cùm duobus.§.idem respõdit,socius si cessante,in verbo, dominium.ff.pro soc.& in l.vlti. C.de sacrosanct.eccle.id quod etiam voluit Bart.in d.l.commissa,allegans glo.ibi, quæ tamen mihi id dicere non videtur,& id dicit esse no.& ibi quoque Ange.& Roma.& Bal.in l.si quis in tantam. col.penul.versic.nota quòd delictum.C.vnde vi.& in l.in suis,ad fi.ff.de libe. & posthu.{ Ioan. Fab.in d.l.vlt.C.de sacrosanct.eccle.} & Pet.Anch.in d.c. cùm secundũ,in prin.de hæret.lib.vj.vbi ad hoc dicit glo.in d.l.vlt.esse no.& idem Pet.in l.sine possessione,col.2.versi.tertium siue quartum, de regul.iur.cod.lib.Vital.Camba.in tract.clausularum,in rubri.nil nouare appel.pendente.chart. pen.& Bertha.in tracta.gabel.in ix.parte principali.iiij.q.versic.quod autem suprà dixi.{ & Iason consi.cxlviij.viso processu,col.2.versi.itẽ etiam princeps,lib.iiij.} Et ad hæc faciunt quæ diximus suprà in xviij.effectu.Nota tamen quòd idem Bar.in l.si ita quis promiserit.§.ea lege,col.2.versi.

prædicta

prædicta vera nisi statutum.ff.de verb.obli.est in ea sententia,vt licèt quid fiat ipso iure,non tamen trãseat dominium ipso iure,sed opus esse actione. Super eo autem quòd diximus de possessione,vide Bal.in l.j.col.3.versi.sed alij dicunt.C.si plures vna sententia.& in cap.quanto,versic. adde & dic.extra de transla.episco.

390 ¶Sed tu in hoc aduerte quòd Pet.Anch.in d.c.cùm secũdum,in prin.de hæret.lib.vj.ex eo quod diximus ex eodem & aliis, infert quòd qui ipso iure dominium amittunt, nihilominus possunt postea præscribere,per c.ij.idemque vlti.de præscrip.eo.lib.vj. quod non possent,si cum domino translata esset & possessio,per c.sine possessione,de reg.iur.eo.lib.Ex quo & ego in casu legis nostræ censeo donatarium posse rem præscribere post natiuitatem liberorũ donantis.Nec est quòd ei mala fides possit imputari. nam etsi dubium est, an actio præscribatur sciente eo qui ea tenetur:aliis negantibus præscribi ob malam fidem, aliis contrà affirmantibus.de quo per omnes in ca.vlt.extra de præscrip.Tamen quando is qui possidet aut debet,nõ tenetur auferre, {nec adire domum creditoris,} nec aliquid facere,nisi petatur ab eo cui ea actio cõpetit,tunc etiam de iure canonico illo non petẽte præscribit:quia nihil est quod ei imputari possit,siue quod eũ cõstituat in mala fide.Ita enim voluit Panor.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.15. versi.sed pro concordantia, extra de constit.& in c.quod clericis,col.pen.versi.ideo dicit,extra de foro compe.& in d.c. vlti. col.4.versic.ego.in c.extrà,de præscri. {& Rapha.Com.consi.lxvij.statuto ciuitatis Vincentiæ.& consi. xc.visa copia, col.2.& consi. cxlvij. domina Contessia, quibus locis intelligit,nisi debitor sciret creditorem ignorare.} & Corn.consi.clxxvj.ad euidentiam præmittendum est,col.3.versi. ad idem quod no.lib.1. {& consi.ccvj.circa thema,col.3.versi.ad idem,lib.ij.} & consi.lv.visis & diligenter consideratis,col.6.versi.facit secundò,lib.iij.& Soci.consi.cciij.capiendo primum consultationis articulum,col.2.versi. {secundo probatur,lib.ij.Phil.Dec.consi.ccccclliij. quod suprà accuratè,} de quo tamen vide Fely.in d.c.vlti.col.2.versi.secunda declaratio.

Qui ipso iure amittunt dominium, possunt nihilominus postea præscribere.

391 ¶Et id quidem ex eo fulcitur,quod tradit Pet.Anch.in d.c.sine possessione,in xj. eademque vlt. oppo.quæ est in col.8.versi.item intelligas,de reg.iur.lib.vj.quòd si per acceptationẽ alicui competit actio,potest interim contra eum præscribi,dum nondum acceptauerit, vt in legatario quãtitatis vel speciei:nam antequam is agnouerit legatum, hæres non potest dici malæ fidei possessor,ideo præscribit.& hoc dicit consuluisse Bal.& sequitur Soc.consi.lxiij.in causa vertente inter dominam Catharinam,col.4.versi.præterea hanc partem,lib.1. {& consi.ij. in causa testamentaria,in fin.lib.iij.& Dec.d.consil.ccccclliij.& Ioan.Franc.Balb.in tracta.præscriptionum,in iij.prin. quæstione v.partis,v.quoque partis prin.& Anto.Rub.consi.iij.dicitur,in fi.} Id quod admodum huc pertinet,vt intelligas non impediri præscriptionem,licèt dominium transeat ipso iure in casu legis nostræ,vt suprà diximus in prin.huius gl.Nam & legatum in quo loquuntur Pet.Anch. & Soci.etiam ipso iure transit in legatarium.l.à Titio.ff.de furt.& l.si tibi homo.§. si seruus.ff.de leg.j.& planè diximus in cõmentariis nostrarum consuetudinum.tit.xvj.§.iiij.in gl.ij. in prin.Et tamen hæres,vt illi dicunt,id præscribit etiam de iure canonico. {Illud autem Bal.consi.ni fallor est cxxxij.quod vidua,in fi.lib.iij.vbi consuluit præscribi iuri petendi legatum & fideicõmissum xxx.an.& iterum consi.clxviij.proponitur quod quidam,col.j.eo.lib. 5.Verùm cõtra illud dictum Pet.Anch.nuncupatim tenet Phil.Dec.sibi contrarius in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.12.versic.& circa istum tex.de constit.rationibus illis ab eo adductis,quas si libet videre poteris.}

Hæres quãdo dicatur non malæ fidei possessor.

392 ¶Cæterum quod primùm diximus confirmat quòd licèt supplementum legitimæ ipso iure debeatur l.scimus,C.de inof.testa.ita tamen demum,si petatur, secundum glo.& omnes ibi,& latè diximus supra in hac eadem gl.nu.14.incip.idem quoque diximus. Tamẽ & ipsum præscribitur, si non petatur,ex sententia omnium in l.si quis filium.C.de inof.test.Bal.& Saly.& aliorum in l. omnimodo, eo.titu.& quos infrà citabimus. {consi.cccxcv.& seq. & quos item tibi congessi in tract.Retractuum,tit.j.§.xxxj.glo.ij.nu.37.} Sicuti & iuri quoque adeundi præscribitur xxx.annis secundum Bal.Ang.& alios præter Saly.in l.licèt.C.de iure delib. {Bar.consi.cxxix. quidam habuit.Bald.in l.diuortio.in iij.lect.col.j.ff.de neg.gest.&} consi.xij.quidam dominus Matthæus, col.2.versi.vltimò sciẽdum, {lib.1.vbi & id dicit procedere de iure canonico,& consi.ccccx.primò videndum est,lib.iiij.& consi.ccccl.super primo puncto,in prin.eo.lib.iiij.& cõsi.clxviij.proponitur quòd quidam,col.j.lib.v.& cõsi.386.quidam M.decessit.eo.lib.v.Imo.in l.iij.ff. de acqui. hæred.& consi.lxxiij.in casu proposito,licèt dicatur in prin.Roman.consi.lxxj.visis dubiis,col.2. Paul.Castr.in l.si quis suus.ff.de iure delib.&} consi.cclxxix.super primo quæsito,in prin.ij. dubij.lib.1.& consi.ccccx.viso facto,col.2.versi.quantum ad tertium,eo.lib.1.& consi.xxij. visis omnibus,col.vlt.lib.ij. {& consi.cxx.notandum est ad euidentiam,col.j.eo.lib.ij.} Cepola consi.cau sarum ciuilium lxvj.eodemque vlt.Titius procreauit,col.vlti. {Corne.consi.299.videtur prima facie,col.2.versi.quod & dicendũ,lib.iij.vbi hanc dicit esse cõmunem opi.& cons.cccv.circa primum,col.pe.vers.vltimò & alia,eo.lib.iij.& consi.xvij.circa præsentem,col.6.versi.circa sextum, lib.iiij.& cõsi.lxx.duo veniũt,col.4.versi.circa secundum,eo.lib.iiij.} Soci.qui concord.adducit d. consi.lxiij.col.3.versi.sed his & alus,lib.1.& iterum consi.lxxxj.in præsenti consultatione,in fi.eo. lib.{& Felyn.qui dicit hanc esse communem,in c.de quarta,col.3.& scias,de præscrip.} & Iaso. consi.xix.præsentis consultationis,post prin.lib.1.Et iuri item immiscẽdi. {quod propè idem est} ex sententia glos.iuncto tex.in d.l.licèt, & ibi Bal.& Ange. {Rapha.Fulgo.& recentiores} C.de

Impetrãdi supplemẽtum legitimæ præscribitur.

Iuri adeundi præscribitur.

Etiam de iure canonico.

Et iuri immiscendi.

iure

iure delib.Bar.in d.l.filio præterito,vbi suprà. { Bal.d.cõsi.xij.col.2.versi.sed iste passus.l.j.} Ang. in d.l.j.in lect.Flo.C.quan.non pet.part. { Raph.Com.consi.xxix.quidam Gionterinus,vbi & id dicit procedere in hærede extraneo,ex communiori opin. Paul. Castr.in d.l.si quis suus,de iure delib.Corn.d.consi.lxx.vbi suprà,lib.iiij. } Ias.d.consi.xix.col.2.versi.maius dubium,lib.ij.quamuis ipse in lectu.vt ipse dicit,tenuerit contrarium post quosdam alios. {Nam & in hac posteriori sententia est gl.in d.l.j.C.quan.non peten.par.

393 *Et iuri dicendi cõtractum nullum.*

¶Et iuri dicendi contractum nullum, } secundum Bal.& Ang.in l.sicut.C.de præscri.xxx.anno. { & eundem Bal.d.consi.ccccx.lib.iiij.& consi.clxxxix.punctus quæritur, lib.v. } & Soc.cõsi.cvj. libenti animo,col.2.versi.tertia defensio. lib.iij.nam etiam contractus tunc demum est nullus, si voluerit is cuius fauore dici potest nullus,vt voluit gl.in l.eleganter,in prin.& ibi Bar.ff. de dol. mal.& gl.in l.iurisgentium.§.prætor ait,in verbo,dolo malo,& ibi etiam Bal.Ang.& recentiores. ff.de pact.& diximus suprà in eadem glo.nu.16.incip.quibus & adde & latiùs in nostris legibus connubialibus,in gl.vij.in verbo,*de son mary*,in x.q.Et per quædam ex iis Ripa etiam hîc in xliij. q.tenet licèt titubanter, præscribi reuocationi quæ fit ex hac lege.Sed & in l.vlt.huius titu.q.tenet,& quidem asseuerantiùs,præscribi reuocationi,quæ fit ob ingratitudinem ex ea lege.

394 *De eadem re.*

¶Sed vide interim, ne superflua sit hæc quæstio præscriptionis in casu l. nostræ propter ea quæ diximus suprà,in verbo,susceperit liberos,nu.211.secundò intelliges.& multis seq.videlicet quod si donator post natos sibi liberos sciens prudensque diutiùs permiserit donatarium frui re donata,nec declarauerit velle donationem reuocari,nec huius signum aliquod ostenderit, cùm habuisset facultatem tempusque id faciendi,is videtur velle donationem ratam manere. Ideo frustra hoc casu disputamus de præscriptione donatarij, cũ ex voluntate donatoris rem ipsam habeat.Nisi diceres tum præscriptionem posse procedere,cùm donator declarauerit velle donationem reuocari, sed id absente ignoranteque donatario, qui interim possidet & præscribit, cùm nulla ei mala fides imputari possit.

395 *De eadem re.*

¶Sed quæstionis est,quanto tempore præscribatur huic reuocationi. Posset videri quinquẽnio, instar querelæ inofficiosi testamenti vel donationis.l.si quis libertatem.ff.de petit.hære.& l.adolescentiæ.C.de inoffic.testa.quæ iura loquuntur de inoffi.testam.Sed idem iudicatur de tempore inoffic.donationis per l.vlti.C.de inoffic.donat.Nam & hæc reuocatio, quæ fit ex huiusmodi l. magnam habet similitudinem cum ea quæ fit ex capite inoffic.donationis, vt constat ex no.in l. Titia.§.imperator.ff.de lega.ij.& in l.j.C.de inoffic.dona.Et in simili dicit Bar.d.l. si quis filium. & rursum consil.xiiij. an ius agendi,quòd iuri agendi ad supplementum legitimæ præscribitur quinquennio, sicuti & querelæ inofficio.testamenti vel donationis.& sequi videtur Bald.in d.l. adolescentiæ.& Rom.in l.certi condictio,col.5.ff.si certum pet. { & Guid.Pap.consi.clxx.quo ad quæstionem,col.vlti. }

396 *Autoris ea de re sententia.*

¶Verùm in ea sum sententia,vt non nisi triginta annis præscribatur,per regulam generalem. l.ij. C.de { constit.pec.vti & aliis multis iuribus à me sigillatim memoratis in tract. Retractuum.tit. j.§.xxxvj.gl.ij.in verbo,*notifier au greffe*,nu.36.decimotertio quæro.& 5.seq. } Nam & quod dicit Bart.vbi suprà, de præscriptione iuris agendi ad supplementum per quinquennium, reprobatur ab omnibus qui & id tempus xxx.annorum requirunt,videlicet Bald.sibi contrario, Saly.Ange. Pau.Cast.Flor.Ias.& aliis in d.l.si quis filiũ.Bal.in auth.presbyteros.C.de episc.& cleri.& in repe. l.pater filium,col.5.versi.visis ergo oppositionibus.ff.de inof.testa. { & in l.nã & is.§. huius autẽ. ff.eo.tit.& in l.posthumus,col.2.in addit.eo.quoque tit.& cõsi.xxiij.si pecunia,in fi.lib.iiij.& cõsi. ccxxxj.actioni in ij.dubio,eo.lib.iiij.vbi id declarat,& consi.50.viso testamento,col.j.versi.modo quæritur.lib.v.& cõsi.334.quidam nobilis,col.j.eo.lib.v.vbi tamen id clarè nó diffinit. } Ang.in l. Papinianus.§.si conditioni,col.2.versi.ex prædictis apparet.ff.de inof.testa. { & in l. omnimodo, in prin.C.eo.tit.& in l.certi condictio,in prin.ff.si cert.pet.vbi ita dicit se pluries consuluisse, & in l.si eum.§.qui iniuriarũ.ff.si quis cautio.& in l.si à domino,in prin.ff.de petit.hære. } & in §.j. in fi.in auth.de tri.& semis.Pau.Cast. } qui hãc dicit esse communẽ opi. } consi.cix.dubia in quibus quæritur,in j.dubio.lib.ij. } Petr.Ancha.consi.ccccxl. in quæstione. col.7. versic.ex qua subrogatione.Raph.Fulg.consi.84.Bonacursius,col.2.versi.in secũdo. } Imo.in l.placet.§. si duobus. ff.de leg.j.& in l.qui soluendo.ff.de hære.inst.Alex. { consi.cviij.viso themate,& diligẽter consideratis verbis,col.j.lib.1.& } latè consi.128.consideratis verbis instrumẽti,col.5.versi.nec prædictæ conclusioni,& multis seq.lib.1. { vbi etiã dicit hanc esse cõmunem. } & consi.viij. visis subtilissimis,col.6.versi.vltima dubitatio.& seq.lib.iij.& Corn. { cõsi.xc.videtur prima facie,col.vlti.lib.1. & } consi.264.in hac consultatione,col.pe.versi.nec obstat quòd querela. eod.lib.1.vbi inter alias rationes ponderat quòd supplementũ legitimæ fit ipso iure, querela autem inoffi.nõ habet executionem ipso iure. { & cõsi.265.in hac,col.2.lib.iij.& cõsi.302.licèt in propositione,col.vlt.versi. nec obstat quòd ius,eo.lib.iij.Bened.Capr.cõsi.xl.circa,quæ,col.j.& cõsi.76.punctus quidã Antonius, col.vlti.Ang.Aret.qui & hanc dicit esse cõmunem,in §.j.col.2.Insti.de inof.testa.Guid.Pap. sibi contrario decis.Delphi.lxxxij.doctores.Carol. Ruin.consi.xxvj.vt detur, col.2.nu.6.lib.iij. } & latè Bernard.Lan.in addit.Barto.in d.consi.xiiij.& Philip.Deci.consi.ccciij.in casu occurrenti, col.j.& ij.versi.vlterius,& Ant.Rube.consi.cxv.præsupponitur in facto, circa mediũ. { & iterum consi.clvj.circa primum,in prin.Stepha.Bertran.consi.xciiij.dum fuit, nu.3.lib.1. & consi.ccxlvj.

viso

BIU Cujas

viſo caſu,col.j.lib.ij.& conſi.xcv.quæſitum eſt,in fi.lib.iij.& conſi.xxxj.quamuis in prin.eo.lib.iij. & latè,conſi.cxl.ex themate,col.j.lib.iiij.Fran.Barb.in tract.præſcrip.in xxiij.q.iiij.partis,iiij.etiam partis prin.& Viglio in §.ſed hæc.Inſtit.de inoffi.teſt.} Ideoque Fran.Ripa in d.l.vlt.q.lxix.col. 2.verſic.ſed hæc op.tenet non præſcribi reuocationi ex capite ingratitudinis niſi xxx.annis.Nec obſtat quod dictum eſt de querela inoffi.donationis,cùm ea longè differat ab auxilio huius legis, vt planè patet ex iis quæ diximus ſuprà in præfatione,nu.{92.ſed hîc parum,& ſeq.} & rurſum in verbo,totum,nu.4.& 5.iunctis præcedentibus: iterumque in hac ipſa glo.nu.4.iunctis præcedentibus.Ex quibus intelliges nihil poſſe neceſſariò concludi de vno ad aliud.

49

397 ¶Quadrageſimumnonũ,quod præcedenti conuenienter annectitur,quòd ille in quẽ transfertur dominium ipſo iure ſine traditione,etſi ex eo non acquirit poſſeſſionem vt diximus in præcedenti diſcrimine,habet tamẽ plenius ac fortius ius,quàm is in quẽ non transfertur dominiũ ipſo iure,& ſine traditione,vt probatur in l.Põponius.§.quæſitũ,iũcta gl.ff.de acq.poſ.Quod & hinc videre licet,quòd ille in quem transfertur dominium ipſo iure, præfertur alij etiam cui prius eſt tradita poſſeſsio,ex ſentẽtia gl.in l.ſiue autem.§.ſi duobus.ff.de publ.in rem act.& in l.vlti.vbi & alij.C.de ſacroſ.eccl.Bal.& aliorum in l.quoties.C.de rei vendi.Io.And.& aliorum in c.continebatur,extra de his quæ fiunt à maio.parte cap.& Iaſ.in d.§.quæſitum,col.2.verſi.tertiò not.

Cui transfertur dominium ipſo iure ſine traditione,habet plenius ius, quã is in quẽ nõ transfertur dominiũ ipſo iure.

398 ¶Quinquageſimum,cùm pœna imponitur ipſo iure, nõ opus eſt alia ſententia iudicis etiam declaratoria criminis commiſsi antequam procedatur ad executionem pœnæ.vt voluit Domi.c.vbi periculum.§.præterea,in pen.no.per illum tex.de elect.lib.vj.& conſuluit idem Domi. conſi.136. dominus Burgenſis,col.vlt.per tex.ſi non violetur,vt ipſe ait,in c.pro humani,de homic.libr.vj. & ita dicit voluiſſe Hoſt.prout refert Io.And.ibi & ipſum Io.And.in c.commiſſa,de elect.eo.lib. Et idem quoque è recentioribus voluit Iaſon conſi.xxj.quatuor principales , col.3.verſic.ad hoc reſpondetur, lib.iij.Et hoc in emphyteuta,qui ipſo iure priuatus eſt , voluerunt Hoſt. Anto.qui hanc dicit eſſe communem opi.& Imo.in c.potuit.extra de locat.Bal.in addi. Spec.eo.titu.col.7. & in auth.qui rem,col.4.C.de ſacroſ.eccl.& conſi.cccj.proponitur quòd Petrus,in primo dubio, lib.1.cum aliis concord.adductis à Barb.conſi.lj. ſcripſit ſapientiæ fons,col.6. verſicu.capio nunc quartum,lib.1.Phil.Dec.conſi.cxlvj.cuius ſuperſcriptio incipit.dubia de quibus,col.4.verſic. non obſtant allegata.

Cùm pœna imponitur ipſo iure,non opus eſt ſentẽtia iudicis declaratoria criminis commiſsi.

399 ¶Quibus adde quod voluit gl.in l.amiſsione.§.qui deficiũt.ff.de capi.dim.quæ dicit quòd canon latæ ſententiæ habet vim ſententiæ hominis,vbi Bal.dicit not.quia rarò,inquit,eam inuenies. Et illam quoque commendat Ange.conſi.lviij.commune Florentiæ,& quod voluit etiam gl.in cle. multorum,ad fi.de pœnis,& ibi etiam Imo.& Card.Flor.& Bal.in l.adoleſcente.C.in quib.cauſ. in integ.reſtit.non eſt neceſſ.quòd non eſt neceſſarium miniſterium iudicis,vbi ex ipſo iure producit effectum.& idem dicit in l.j.col.j.verſi.ibi infamis.C.de ſecun.nupt.& Bar.in l.j.col.j.ff. de his qui not.infam. {Panor.in c.ij.in iij.no.de feud.} & facit quod ſcribit gl.in c.quàm ſit,in verbo,eo ipſo,de elect.lib.vj.& gl.in cle.ij.in verbo,eo ipſo,de vita & honeſt.cleri.& in cle.attendentes,in gl.vlt.ff.de ſtatu monach. {Et quod etiam tradit Bal.conſi.cccj. proponitur quòd Petrus, col.2.verſi.in contrariũ videtur , lib.1.quia quod fit ipſo iure,tollit neceſsitatem adeundi iudicis, per l.quæ ſub cõditione.§. vlt.ff.de cõdit.inſti.& l.de pupillo.§.habet autem.ff.de noui ope.nunt. Et Pet.Anch.conſi.xcvij.in quæſtione quæ vertitur,col.j.verſi.ſecũdò probatur,vbi dicit factum hominis hîc non requiri.}

De eadem re.

400 ¶Verùm ſunt alij potiores quidem & numero & autoritate, qui tenẽt quòd licèt non requiratur ſententia quæ irroget eam pœnam:requiritur tamen quæ declaret actum factum aut cõmiſſum, aut etiam omiſſum,ex quo pœna iure lata eſt,per tex.in l.eius qui delatorem,& ibi Bar.ff. de iure fiſci.& in c.cum ſecundũ.§.confiſcationis,& ibi Io.And.& alij,de hæret.lib.vj.& voluerũt Archi. Io.And.Pet.Anch.Domi.& Phil.Fran.in c.ij.de præſcri.lib.vj.Arch.Io.And.Pet. Anch.& Philip. Fran.in c.felicis.§.nullus,de pœnis,lib.vj.omnes propè in c.j.de homi.lib.vj.Paul.Leaz.& Zenze. in cle.j.& ibi etiam Card.Flor.in prin.in xiiij.not.de pœnis. {Alber.in l.lex vectigali.ff.de pigno. Bal.conſi.cxxiiij.omiſsis,col.j.lib.1.& conſi.cxxvj. præmittendum eſt,eod.lib.1. Ange.conſi.cclvj. Guido,col.vlt.} Pet.Anch.in c.cupientes.§.quòd ſi per xx.col.vlt.verſi.item collige,de elect.eo. lib.vbi ad hoc dicit ſingu.text.in d.§.confiſcationis. {& conſi.cxxxiij. ſatis inaduertenter, col.j. verſi.ſic ego etiam.& iterum conſi.189. tribus,col.j.verſic.ſecundò moueor.} Domi.ſibi contrarius cõſi.xlij.in nomine &c.quia reuocatur,col.j.cum aliis multis quos magno longoque aceruo congeſſerunt Alex.in l.ſi quis maior,col.pen.verſi.in ea,ibi,ipſo iure,& ibi etiam cæteri recentiores.C.de tranſact.& Fely.primùm quidem in c.Rodulphus,col.24.verſi.ſed declaratoria ſententia,extra de reſcrip.& deinde in c.cum ab homine,col.4.verſi.vtrum autem data,extra de re iud. & in cap.ij.in prin.de ſponſal.& Phil.Dec.in auth.caſſa,col.3.verſi.quartò not.C.de ſacroſ. eccleſ. & Hippo.Marſi.conſi.x.caſus dubitationis,col.6.& ſequen.lib.1. Quibus adde hoc idem præter eos quos citarunt,voluiſſe Oldr.conſi.cclxxj. quæſtio talis eſt,aliquis dixit , ad fin.Guil.à monte Laud.in extrauag.ſuſcepti regiminis,in verbo,ipſo iure,ne ſede vacan.And.Iſern.in c.j.titu.quo temp.mil.& idẽ And.in c.j.tit.de feud.ſine cul.nõ amit.& in c.j.tit.quæ ſint regal.& in cõſti. Siciliæ,inci.vſurariorũ,& ibi Matth.Afflict.in x.not.& Bar.in l.vlt.§.quòd ſi actor.C.de iur.cal. Bal. cõſi.cccj.proponitur quòd Petrus,poſt prin.lib.1.Ang.cõſi.36.pro deciſione quæſitorum,col.vlt.

De eadem re.

& Card.

BIU Cujas

& Card.Flo.in cle.j.in xiiij.no.poſt Pau.& Genz.ibi,de pœnis,& eundem Card.cõſi. xxxv.quidam habens vnũ filium,col.vlt.verſi.item etiam ſi eſſet caſus.Panor.cõſi.iij.nitar in præſenti, in viij.q.lib.ij.Mart.Laud.in c.j.col.2.tit.quo tempore mil.Rom.conſi.xciiij. viſis quæ ſuperiùs conſulta ſunt,ad fi.& conſi.cxj.allegationes doctoris,col.2.vbi dicit ſingu.ad hoc tex.in d.c. cum ſecundum.& conſi.ſeq.quo ad proximum,col.vlt.Aegidius Bellame.conſi.ix. factum eſt tale,cum eſſet lis,col.9.verſi.quarta regula.Fran.Aret. {in l.j.circa medium.C.ne lic.potent.& } in c.ſi diligenti,col.4.de foro cõpe.Fran.Cur.ſenior conſi.xxx.ſuper verbis,in fi.& cõſi.lx.dux Phil. col. 7.verſi.confirmamus prædicta.Barb. {latè in c.ij.col.3.verſi.not.quòd vaſallo, extra de feud.& } cõſi.lj.ſcripſit ſapientiæ fons,col.16.verſi.capio nunc quartũ,lib.1.& inter cõſi.iſtius,Anaſta.Platum cõſi.vlt.multos futuros,col.5.eo.lib.1.Maria.conſi.xij.quoniam impræſentiarum,col.2.verſ. vlterius.& eius filius Soc.conſi.clj.conſideratis,col.2.verſi.inſuper aduertendum,lib.1. Alex.cõſi. ciij.videtur prima conſideratione,col.vlt.lib.1.& conſi.cxxiiij. omiſsis ſuperfluis,eod.lib.1.Card. Alex.in ca.j.col.2.tit.de feud.ſine culp.non amit.& in c.j.§.item ſi fidelis,col.pen.titu. quib.mod. feud.amit. Petr.Ferra.in titu.forma libel.in caſu ſpol.propr.in verbo,ipſo facto. Matth. Afflict.in conſtit.Siciliæ,incip.comes,col.pen.verſi.quartò no.Phil.Dec.in l.j.col.3.verſic. quintò not.C.de ſecun.nupt.Alciat.in l.poſteaquam,in verbo,irritum.C. de pactis. & in l.ſi quis maior,in verbo, mox.C.de tranſact.&Steph.Coſta.in c.ij.in glo.vlt.de confeſ.lib.vj.in tract.de ludo,col.13.verſi. ſed aliud magis.& latiſsimè Hippol.Marſi.in ſua practica cauſarum criminalium,in §.aggredior, nu.105.cum multis ſeq.& in rubr.ff.ad legem Cor.de falſis.nu.24. & multis ſeq.& conſi.x. caſus dubitationis,col.5.& vj.lib.1.& conſi.lij.miſericordia domini.col.5.eo.lib.1.& Stepha.Betr. conſi. lxxvij.viſo proceſſu cauſæ,nu.5.lib.1.& ccxcij.viſis copiis,in fi.lib.iij.& conſi.cccxxx.etiã ſi eſſet, col.j.lib.iij.

401 De eadem re. ¶Sed Fely.in d.c.Rodulphus,& in d.c.cùm non ab homine,quibus locis ſuprà citauimus, hoc limitat quatuor modis nõ procedere.Primò,cùm factum eſt adeo notorium, vt nulla ſit opus declaratione. Secundò,cùm qualitas ipſo iure inducta competit & adeſt lite iam inchoata. Tertio, reſpectu fructuum.Quartò,cùm pœna trahit ſecum executionem, nullámue facti executionem requirit,vt infamia,excommunicatio,& aliæ huiuſcemodi. Quas quidem limitationes doctè & abundè exequitur & declarat,vt ſuperfluum fuerit quicquam illi in hoc adiicere , niſi fortè vltra eum volueris videre,quãtum ad poſtremam limitationem,Phil.Fran.in c.felicis.§.nullus, de pœnis,lib vj.& ibi ante eum Domi.in prin.ca.& Pet.Anch.col.vlt.& Phil.Dec.conſi.cxlv. quæritur in effectu,col.pen.verſi.non obſt.quòd licèt ipſo iure.& conſi.cccxxvij.viſo caſu propoſito , col. 3.verſi.nec videtur obſtare.& in l.j.col.j.in iij.no.& iterum col.ſeq.in v.no.C. de ſecund.nupt.in quibus poſtremis locis , licèt in eadem lege videatur ſibiipſi eſſe contrarius,quantum autem ad pœnam infamiæ,idem quod ſuprà,tenuit Bal.in l.j.circa medium.verſi. poſſet hîc dubitari.ff. de his qui notan. infam.

402 De eadem re. ¶Sed tamen adde quintam limitationem,vt ſcilicet requiratur ſententia declaratoria in his quæ reſpiciunt commodum aliquod priuatum aut pecuniarium fiſci aut aliorum , prout loquitur c. cùm ſecundum , de hæret.lib.vj.Sed vbi de commodo pecuniario non agitur,vt ſi ex quopiam delicto videlicet perduellionis quis occidi poſsit,non eſt opus ſententia declaratoria,quæ ſcilicet illum declarauerit perduellionem , ita expreſsè voluit Carol.Ruin. conſi.iiij. proponitur in themate,in fi.Et ita dicit voluiſſe Bar.in extrauag.qui ſunt rebelles,in verbo,rebellando,circa fin.Et adducit Ruin.rationem differentiæ:quia hoc vltimo caſu nihil prodeſſet , dictam pœnam fuiſſe ipſo iure commiſſam , & per legem ipſo facto impoſitam. Sed in alio caſu ceſſat hæc ratio,quia licèt priùs non poſsit executio fieri,bona tamen quæ ſunt ipſo iure confiſcata , non poſſunt interim alienari,vt alibi diximus. }

403 De eadem re. ¶Non omiſerim tamen quid tandem ſcripſerit nouiter Domi.à ſancto Gemi.d. conſi.xxxvj. reſpondens ad c.cùm ſecundum,de hæred.lib.vj.Nam iudex,inquit, qui habet poteſtatem cognoſcendi iudicãdíque criminis,ex quo pœna irrogatur ipſo iure , poteſt ad executionem procedere ſine alia ſententia declaratoria.& hunc dicit eſſe caſum d.c.pro humani.At iudex cui ius non eſt cognoſcendi de eo crimine,non poteſt eam pœnam exequi , niſi prius lata à iudice competente declaratoria ſententia.& iſte eſt,inquit,tex.rectè intellectus in d.c.cum ſecundum. Sed ego malo adhærere cõmuni ſententiæ. {ita tamen vt eam intelligas,quòd ſi executio facta ſit ſine ea declaratione,valet tamen & tenet,ſi oppoſitum nõ fuerit;ſecundũ Inn.in c.ex ratione,de appel. quem refert & ſequitur Bal.in c.j.tit.de feud.ſine culpa non amitten.vbi dicit eſſe menti tenendum. & Iaſon d.conſi.xxj.quatuor principales,col.3.verſi.ſecundò reſpondetur,lib.iij.}

404 De eadem re. ¶An autem in hac ſentẽtia declaratoria citandus ſit is qui crimen cõmiſit,latè comperies diſcuſſum & examinatum ab eodem Fely.in illis duobus locis, vbi etiam comperies vtrùm ab ea ſententia poſsit appellari:& alia multa quæ ad hũc locum priuatim pertinent. {vt item videbis per eundem in d.c.ij.col.j.& ij.extra de ſponſal. Sed quantum ad primum de citatione , vide Roma. conſi.ccccl xxxij.in caſu præmiſſo,in ij.dubio,& Georg.Nat.in repe.cle.ſæpe,in prin.col.59.verſi. ſecundò quæro,de verb.ſign.& Franc,Rip.in l.is cui bonis,col.7.nu.26.& 27,ff. de verbo.oblig. Quantum ad ſecundum autem,vide Pet.Anch.conſi.ccxl.per prædicta ſubtiliter.paulo ante fi.} Idcirco hinc pedem mature,ne tarde dicam,referre ducimus.

¶Quin

405 ¶Quinquagesimumprimum,si res emphyteutica aut feudalis cadat in commissum ipso iure, ea domino proprietario cedit:sin per sententiam,vsufructuario dominij directi quæritur. Ita voluit Guido.Pap.doct.quidem Gallus,sed in iuris peritia exercitatissimus,decisio.Delphin.ccccclxxvij. vtrum proprietarius,versi.sed ad quem pertineat,vbi ad hoc quædã iura allegat,quæ in eo loco videre poteris.Et idem longo antè interuallo,licèt Guid.tacuerit,voluerunt Oldr.consi.ccxl. per eo quod quæritur, & ipsius discipulus, tacito tamen nomine præceptoris, vt prope semper aliàs,Io.And.in addit.Spec.tit.de locat.§.nunc aliqua,versi.xciij.& Alber.tum in rubr.C.de vsufruct.tum in l.vsufructu legato.ff.eo.quos refert & sequitur Iason in l.vlti.col.xj. versic.retento eodem themate,qui quidem est sub v.quæstio.C.de iure emphyt.

Emphyteutica res si cadat in cõmissum ipso iure, ea domino proprietario cedit.

406 ¶Quinquagesimumsecundum,licet aliàs cùm dubitatur vtrùm quis possit venire contra factum suum,sint multæ distinctiones ac limitationes:vt videre licet apud Bar.& Bal.in l.post mortẽ. ff. de adopt. Tamen cum factum est illud est,ipso iure nullum,hauddubiè non impedit,quin is qui fecit,contrauenire possit,vt apertè innuit gl.in l.j.& ibi expressissimè Bal.C.de libe.caus.

Vtrum quis contra factũ suum uenire possit.

407 ¶Quinquagesimumtertium,ex eo intelligitur quod scribit ipse Bal.in l.j.col.xj.versi.ad principiũ quæstionis reuertor.C. de conf. quod tutum esse ipso iure, est plenius ius quàm esse tutum ope restitutionis in integrum:quod & nos ex eo diximus suprà versic.cclxvj.incip.penè huius,& seq. sed addit Bal.quod occasionem tribuit,vt id repeterem, illud quidem esse remedium ordinariũ, hoc extraordinarium,siue subsidiarium.Multum autem interest,sítne aliquod remedium ordinarium,an extraordinarium:vt patet ex iis quæ diximus suprà in gl,libertis,versi.cxiiij.inci.superioribus quoque rationibus,& aliis multis.

Tutũ esse ipso iure est plenius ius,quàm tutũ esse ope restitutionis in integrum.

408 ¶Sed hîc velim intelligas,candide lector, aliquid dici ipso iure fieri, cùm significamus rem esse latæ sententiæ,ad differentiam eius quod fit per sententiam:& de hoc suprà maxima ex parte locuti sumus.Item cũ intelligimus aliquid fieri sine ope exceptionis,vt in l.si sine.§. si procurator. ff.rem rat.hab.cùm dicitur,domino ipso iure,aut per exceptionẽ actio inutilis est. {& in l.si rem. §.si duplæ.ff.de euictio.& l.cõuento.ff.de tute.& ratio.distra.& l.qui seruum.§.si is cui.ff.de actio. & obli.& l.scire oportet.§.vlt.ff.de excus.tuto.& l.nec ex contrario.ff.de reg.iur.} & alibi sæpe in nostris legibus.Denique cùm etiã significamus aliquid nullum esse ipso iure, nec opus esse restitutione in integrum, vel tuitione prætoris, vel etiam appellatione,vel de reuocatoria, {vel cessione,vel traditione,vel excusatione.} Vt de primo videmus in tit.C. de prædi.minor. {& in l.in causæ,la ij.in prin.ff.de minor.& l.si vsusfructus.§.j.ff. vsusfru. quẽadmod.caue.De secũdo,quod non longè abest,in l.j.§.idem Põponius.ff.quod fal.tut.aut.vbi ita scribitur.tũc enim valebit per prætoris tuitionẽ,non ipso iure.De tertio,in tit.quando prouo.nõ est necess.De quarto,in tit.si in frau.patro.De quinto,apud Bald.in l.vlt.C.de manu.testa. dum dicit,quòd vbicunque in lege vel statuto dicitur,quòd ex stipulatione alterius quæritur actio,semper intelligitur ipso iure sine cessione,quod dictum,vt id dicam obiter,dicit sing.Fran.Aret.in l.causa cognita.ff. de vulg.& pupil. vnde & illud quæri solet, vtrùm ex stipulatione notarij quæratur ipso iure sine cessione.de quo per Bar.in l.ij.ff.rem pupil.salu.forè,cum concord.à me collectis in tractatu de iure cõstituti possessorij,in iij.parte,in xxx.limitat.De sexto in l.vlt.C.de sacrosc.eccle.& l.j.ff.pro socio,cũ sim. De septimo in d.l.scire oportet.§.vlt.ff.de excu.tuto.& aliis multis in eo.tit.Ne tamen omittam aliis quoque modis ipso iure dici,qui ad hunc tractatum non pertinent. quos tu,si lubet, videre poteris apud Bal.in l.sub conditione,col.ij.versi.& secundum est.ff.de condi.indeb.

Aliquid ipso iure fieri,quo modo sit intelligendum.

409 ¶Sed tamen illud scire debes,ea illa omnia,quæ sigillatim suprà deduximus, ex eodẽ propè fonte manare, in eundemque effectum ferè abire.{ nam non ob aliud proponitur exceptio, quàm vt sententia sequatur:nec item ob aliud restitutio petitur,aut appellatio interponitur, quàm vt sententia quoque in id sequatur, quæ rescindat quod actum est. {Et sic quoque de cæteris.} Quod ideo huc adiecimus, ne mireris quædam nos discrimina posuisse {quæ ad multa quæ suprà diximus & dicemus postea priuatim pertinent.}

De eadem re.

410 ¶Quinquagesimumquartum,si statuto caueatur vt contra instrumentũ nulla exceptio siue defensio admittatur,intelligitur de defensionibus, quæ ipso iure nõ tollunt actionem.Aliæ enim quæ ipso iure eam perimunt,opponi possunt non obstante eo statuto. Ita voluit Bald.in l.si non sortem,§.j.versic.sed quid de exceptione pacti.& seq.versic.& iterum versic.sed quid de exceptione nouationis.ff.de condi.indeb.Et facit quod & ipse Bal.scribit in l.si causam.quæ est ij.col.j.versic. extra quæro.C. de execu.rei iudic.& Imo.in l.vlt.col.8.ff.à qui.ap.non licet.

Vtrũ statuto caueri possit ut contra instrumentum nulla exceptio admittatur.

¶Quinquagesimumquintum,quòd licet ius ciuile possit aliquid tollere ipso iure, ius tamen prætorium non posse,etiam si exprimeret.§.quos autem.Instit.de bono.possess. gl.in l.in substitutione,in verbo,fortè,in fi.vbi omnes eam sequuntur.ff.de vulg.& pup.substi. & omniũ expressissimè Ias.in l.j.§.sublata,in vtraque lect.col.j.ff.ad senatusc on. Trebel.potest tamen inducere quòd vbi ipso iure non competit obligatio ciuilis & naturalis ex lege ciuili, etiam nullum ius ipso iure competat ex eodem iure prætorio,per tex.in l.generaliter.vbi Franc. Aret.id expendit in j.not.ff. de verb. oblig.

Ius ciuile licet possit tollere aliquid ipso iure, ius prætorium tamen id non potest.

¶Quinquagesimumsextum,licèt dubium sit,an cùm notarius deliquit in officio siue aliter,vnde contraxit infamiam,possit postea conficere instrumenta,& eis credendum sit,præsertim ante interdictionem iudicis, de quo per gl.& Bal.in l.ij.§.miles.ff.de his qui not.infam.& gl.in §.penul.

An notarius qui propter delictum in

BIU Cujas

officio cõtra-xit infamiã, poßit postea conficere in-strumenta.

in verbo,ipſis,in auth.de tabel.Inn.in c.fraternitatis,de hæret.Specu.tit.de inſtr.edi.§.reſtat,verſi. quid ſi tabellio.Bar.in l.eadem.§.hac lege.ff.ad leg.Iul.repe.& conſi.clxxiiij.Ser.Ioannes,& Bald. in l.cunctos populos,colum.5. verſicu.ſed in infamia tabellionis.C. de ſumma trinitate. & Paul. Caſt.conſi. ciiij.ponitur in facto,in j.dubio,lib.2.cum ſimilib.Tamen illud propè conuenit,v ſit crimen ſit notorium,& tale quidem,ex quo ipſo iure ſit priuatus officio, nõ valeant inſtrumẽta ab eo confecta etiam ante ſententiam: ſecus ſi non ipſo iure ſit priuatus,ſed tantum ſit priuandus,vt per Bald.in l.& militibus. C.de teſta.mil.& Paul.Caſt.conſi. clxviij.ſuper primo dubio,in iij.dubio,lib.j.& conſi.clxxx.ſuper eo quod primo loco quæritur,col.3.verſi.vlteriùs etiam videtur,eo.lib.1.Et idem dici poteſt de cæteris officiis ſiue muneribus.

57 413 ¶Quinquageſimumſeptimum,inter alias qualitates exceptionũ quæ litis ingreſſum impediunt, hæc vna eſt,quando ipſo iure concludit agenti non competere actionem,per l.ſi pupilli.§.vlt.ff. de nego.geſt.& l.cum quærebatur,verſi.proinde.ff.iudi.ſol.& voluit Bar.in l.nam & poſtea.ff.de iureiur.& Paul.Caſt.conſi.ccxxj.antequam veniam ad dicta dubia,ad fin.lib.2.

58 414 Quod nullum eſt ipſo iure, tractu tempo-ris non con-firmatur.

¶Quinquageſimumoctauum,quod nullum eſt ipſo iure,tractu temporis non cõfirmatur, etiam amoto impedimento,quod nullum ipſum reddebat.Secus ſi actus non erat nullus:ſed tantũ annullandus:verbi gratia,ſi teſtis productus erat excõmunicatus,ſed dum deponit, erat abſolutus, non valet teſtimonium:cùm ipſo iure à teſtimonio repellatur. Sed ſi teſtis inimicus producitur, ante autem depoſitionem redeat in gratiam,valet teſtimonium , cũ non niſi ope exceptionis repelleretur,& ſuperuenerit extremum cõfirmans,arg.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pact. Hæc Bal.in c.quoniam contra falſam,col.3.verſi.ſed obiicitur.extra de probationibus. Sed & hoc ante eum voluit gl.ordinaria in c.non firmatur,de reg.iur.libr.vj.De quo & tu vide latè per Phil.Dec. in l.quod in initio.ff.eod.tit.

59 415 Quod ab ini-tio ipſo iure nullũ eſt,ratificari non po-teſt.

¶Quinquageſimumnonum,quod præcedenti adfine eſt, quòd ab initio nullum eſt ipſo iure,ratificari non poteſt,licèt cætera regulariter poſsint,ſecundum gl.in c.cum nos,in gl.vlt.in fi.& ibi etiam Hoſt.paulò poſt medium,extra de his quæ fiũt à prælat.ſine conſen.cap.Hoſt.& Io. And. in c.j.in prin.eo.tit.& Bar.in l.obſeruare.ff.de offic.proconſ.Pet.Anch.conſi.cxxij. ex narratis in facto,ante fin.Alex.conſi.lxxxviij.viſo & diligenter ponderato , col.5.verſi.iiij.reſpondeo,lib.5.& probatur ex c.auditis,& ibi gl.in verbo,poſt facto,Inn.& alij,extra de elect.{& in id quoque citatur c.nonnulli,& c.ex parte decani,de reſcrip.

416 De eadem re.

¶Quod qualiter intelligatur,} vide per Fran. Aret.conſi.cxxvij. eximie domine,col.2.& Philip. Dec.in l.ſemper qui non prohibet,col.3.verſi.quartò regula.ff.de reg.iur.{& conſi.ccclxvij.viſo puncto,col.2.verſic.quia reſpondetur.} vbi alios antiquiores citant.Nempe vt quod nullum eſt ipſo iure , ratificari non poſsit,vt retrotrahatur: ſed poteſt vt à tempore tantùm conſenſus ſiue ratificationis habeat effectũ.Super quo etiam vide c.cura,extrà,de iure patro.vbi actus erat ipſo iure nullus,vt ſtatim in ſeq.verſicu.dicemus.& tamen vim obtinere poteſt ex conſenſu ſequente epiſcopi,vt patet ex verbis,aut dioceſani epiſcopi habuerit poſtea conſenſum.Ibique Panor.dicit quòd in eo caſu actus valebit exnunc,non extunc. {Et vide etiam Lucam Pen.in l.ij.col.2.verſi. ſciendum eſt etiam.C.de iure fiſci.libr.10.vbi & ad hoc alia quædam allegat.Et ante hos omnes vide Bald.conſi.ccccxvij.primum dubium,in illo ipſo primo dubio,libr.2.vbi multis oſtendit,id quod nullum eſt ipſo iure ratificari poſſe.}

60 417 Contractus ipſo iure nul-lus, non præ-ſtat titulum præſcribendi.

¶Sexageſimum, contractus ipſo iure nullus non præſtat titulum præſcribendi, licet aliàs ſecus, ex ſententia Hoſt.& Io.And.in d.c.j.poſt princ.extra de his quæ fiunt à præla.ſine conſ.cap.Tamen contrarium apertè innuitur in c.cura,de iure patr.Nam illic cõceſsio erat ipſo iure nulla,vt patet ex verbis,huiuſmodi cõceſsiones penitus irritas eſſe cenſemus.& tamen illic procedit præſcriptio,vt patet ex verbis,niſi legitima fuerit præſcriptione munitus.Tu omnino vide doct.ibi.

61 418 Confirmãs li-cèt nihil vi-deatur dare, fallit tamen ſi confirmat ac-tum ipſo iu-re nullum.

¶Sexageſimumprimum,licèt cõfirmans nihil dare videatur.l.vnum ex familia.§.j.ff.de leg.ij.cum ſimil.fallit tamen ſi cõfirmat actum ipſo iure nullum.nam is dare videtur, & cenſetur actus nouus.l.adoptio.ff.de adopt.l.legata inutiliter.ff.de lega.j.& l.Tribunus.§.vlt.ff.de mili.teſta.Ita poſt Guil.voluit Bar.in l.more maiorum,in j.op.& ibi quoque Bal.col.2.verſ.& quia eſt via.vbi etiam dicit Cyn.idem vóluiſſe. {ff.de iuriſdi.om.iudi.} & ſequuntur recentiores ibi qui adferunt concor. præſertim Soc.Iaſ.& Fran.Purp.Quibus adde {Rom.conſi.xcviij.quò ad id de quo,in prin. &} Fran.Aret.d.conſi.cxxvij.col.2.verſi.ſecundò hoc probatur.

62 419 Ignorantia iuris.

¶Sexageſimumſecundum , licet ignorantia iuris mulierem plerunque excuſet.l.ſi adulterium.§. fratres.ff.de adult.cum ſimil.hoc tamen intelligitur in pœnis, quæ ipſo iure non irrogantur , ſed ſententiam hominis requirunt. In his autem quæ ipſo iure imponuntur, ignoratia iuris eas non excuſat.Bal.in l.liberorum.§.notatur.ff.de his qui no.infam.per glo.ibi,quam dicit multùm ſingularem,quæ tamen hoc non dicit,ſed aliud quippiam,de quo diximus ſuprà in xvj.differentia, nu.332.decimoſeptimo infamia,vbi videre poteris.

63 420 Allegare tur-pitudinẽ ſuam an quis poſ-ſit.

¶Sexageſimumtertium , licèt quis non poſsit allegare ſuam ipſius turpitudinem.l.cùm profitearis.C. de reuoc.don.& l.ſi creditoribus.C.de ſer.pign.da.manu.& c.inter dilectos, cum concord. vbique à glo.citatis , id tamen non procedit,cùm turpitudo talis eſt,vt per eam concludatur ius actori ipſo iure non cõpetere,vt nuncupatim voluit Caro.Ruin.conſi.lxxij.primò videtur, col.j. nu.2.lib.5.in id allegans Cardi.Floren.Imo.& Panor.in d.c.inter dilectos, de donat.qui tamen id

non

BIU Cujas

non dicunt,sed aliud,vt ibi per eos videre poteris. At idipsum nũcupatim voluit Bal. quem ipse non allegat,in repet.l.ij.col.29.versi.ad solutionem istius quæstionis,ff.de iureiur.per l. quemadmodum.C.de agricol.& censit.lib.xj.

64

411 ¶Sexagesimumquartum,in eo quod quæritur,an qui restituitur propter impedimẽtum, restituatur pro rata temporis impedimenti,ad totum tempus,habemus gl.no.in c.si electio,in glo.vlti.de elect.libr.vj.Quòd si quis restituatur ipso iure sine ministerio iudicis, ad integrum tempus restituitur, & si vno tantũ die fuerit impeditus: vbi tamen illi succurritur per viam restitutionis , & ministerio iudicis,tunc non habet nisi tantũ tempus,quantum amisit,per iura quæ ibi allegat , & sequitur,& alios alleg.Fely.in c.ex ratione,col.2.versic.quintò dum intricatè,de reseri.vbi & hoc duobus modis limitat,vt ibi videre poteris.

65

412 ¶Sexagesimumquintum , licèt dubium sit, an admittatur excipiens contra personam electi post confirmationem,idque recipiat multas declarationes & distinctiones,tamen id haud dubiè tenetur illum semper admitti,cùm opponitur exceptio,per quam(si vera est) esset ipso iure priuatus, vt hæresis,& similia,arg.c.quo iure,viij.dist.& c.accepta,de restit.spol.licèt secus,si non ipso iure in multis casibus , etiam si crimina essent grauia,vt homicidium,periurium, adulterium, per l.ad probationem. C.de probat.cum simil.Ita enim voluit Ioan.And.post Compost.in c. quod sicut, col.pen.versi.sed si dicitur,extra de elect.

Excipiẽs contra personam electi an admittatur.

66

413 ¶Sexagesimumsextum,cùm quæritur an citatus à iudice incompẽtente teneatur comparere , allegaturus illius incompetentiam,inter cæteras distinctiones illa est,quòd aut ipso iure deficit iurisdictio illius, & tunc citatus,si notorium est , comparere non tenetur:nec valebit processus factus contra illum. Aut ope exceptionis potuit se subtrahere ab illius iurisdictione , vt in casu l.j. C.quando inter pupil.& vidu.& in authen.habita.C.ne fil.pro pat.& tunc tenetur comparere & excipere,aliàs valebit processus factus contra eum,per l.ij.§.legatis,& l.si quis ex aliena.ff.de iudi. Ita enim voluit ipse Io.And.in addit.Spec.tit.de cita.§.j.in prin.

Citatus à iudice incompetente an teneatur comparere.

67

414 ¶Sexagesimumseptimum,quando ex causa transactionis reus est ipso iure liberatus,tunc poterit pœna peti & actor repelli exceptione transactionis, per text.in l.vbi pactum,secundum communem lecturam C.de transact.At si reus non ipso iure,sed ope exceptionis est liberatus,secus:quia si pœna petitur,contra exceptionem datur replicatio,per l.cùm proponas, eo.titu.super quo vide omnino doct.omnes vtrobique.

Actor quãdo repellatur iure trãsactionis.

68

415 ¶Sexagesimumoctauum , quando caput siue remedium incompetens est nullum ipso iure, tunc sufficit ignorantia iuris,ad hoc,vt quis non videatur renuntiasse remedio competenti:sed quãdo actus qui fit,vel approbatur,est validus ipso iure,potest tamen impugnari,tunc fauore testamẽti, vt institutio & voluntas testatoris seruetur,quantum fieri potest,etiam error iuris præiudicat, vt retractari non possit,tex.est vtrunque probans in l.post legatum,in prin.& ibi Bar.col.j.ff.de his quibus vt indig.& quem in id dicit singu.Franc.Aret.in l.Clodius,col.2.versic.quærit ibi gl.ff.de acquir.hære.Et bene facit l.si patronus,in vlt.membro.ff.si quid in fraud.patro.quam etiam allegant Bar.& Aret.vbi suprà.

Iuris ignorantia quãdo sufficiat.

69

416 ¶Sexagesimumnonum,quando pœna infertur ipso iure,tunc res iudicata dicitur, confestim quã sententia lata est,non expectatis decem illis diebus,intra quos appellari potest:aliàs secus, vt videre licet ex glo.& Bart.in l.furti.§.j.ff. de his qui not.infam. & in l.qui vltimo.ff.de pœn. & ipse Bar.in l.j.ff.de re iud.& Fran.Aret.in l.qui à latronibus.§.si quis in capitali,col.3. versi.sed iste intellectus.ff.de testa.ex quibus planè intelliges,quem effectum hæc differentia habeat.

Pœna quando infertur ipso iure, tunc res iudicata dicitur.

70

417 ¶Septuagesimum,cùm fertur sententia contra absentem,pro eo qui non habet actionem ipso iure,& scit actionẽ sibi non cõpetere,semper ea sententia nulla est ipso iure,licèt sibi cõpetat actio, sed per exceptionem elidi potest,valet sententia:de quo quia longa est controuersia inter nostrates,ne te sic diutius detineam,vide canonistas in c.si duobus,de appel.Bar.in l.absentem,in iiij. q. ff.de pœn.Alex.& Fran.Are.post alios in l.si is ad quem.ff.de acqui.hæred.

Sententia lata à iudice quando ipso iure nulla sit.

71

418 ¶Septuagesimumprimum assumitur ex l.necessariis.ff. de acquir.hæred.vbi sui hæredes post immixtionem non habent abstinendi beneficium, nisi ea immixtio sit ipso iure nulla.Ita enim eam intelligit Bal.ibi,super quo vide omnes scribentes in eo loco.

72

419 ¶Septuagesimumsecundum,cùm quæritur an cùm testator instituit duos hæredes: alterum incapacem,in eo quod capere potest vel etiam in re quapiam:alterum in residuo,an hic totum habebit,néne? Sunt qui distinguunt,an ille ipso iure capere non poterat,an ipso iure , de quo tu vide Cy.& Alber.post Petr.in l.pater,quæ est ij.C.de hæred.instit.Et hinc occasione sumpta,rixantur an spurius sit ipso iure incapax,de quo in l.hæreditas.C.de his quib.vt indig.sed & tu de hoc vide Corn.in d.l.ij.& de hoc quoque nonnihil per Bal.in l.si is qui.ff.de vulg.& pupil.substit.

Spurius an ipso iure sit incapax.

73

420 ¶Septuagesimumtertium dubium est , vtrùm ante secundam stipulationem pœnalem cõmissam possit agi ad id quod venit ex prima vestita,in qua re gl.nostræ sunt contrariæ , & habent vtræque suos sectatores.At Bart.in l.ita stipulatus,col.vlti.ita distinguit. Nã aut pœnalis stipulatio sequens nouat primã ope exceptionis,& tũc possit agere,vt saltem valeat sententia,si non oppositum fuerit,l.si fideiussor.ff.manda.nec enim potest post latam sententiã, talem exceptionem opponere, nisi in casibus notatis in l.j.C.de iuris & fact.ignor.Aut nouat ipso iure,& tunc non valet sententia per not.in l. vbi pactum.C. de transactio.& hoc admodum conuenit cum eo quod

An ante secũdam stipulationem pœnalem commissam possit agi ad id quod venit ex prima vestita.

BIU Cujas

diximus in xx.discrimine,& vide etiam quod dicemus in lxxvij.discrimine.

74 431 *Rescriptum quando ipso iure nullũ reddatur.*

¶Septuagesimumquartum,si impetrans rescriptum, per ignorantiam quicquam obrepsit,iudex etiam delegatus cognoscet de principali,non si per malitiam,vt no.in l.præscriptione.C.si contra ius.Sed hoc intelligit Io.Fab.ibi,quãtum ad primum caput, nisi esset talis subreptio qua probata,rescriptum ipso iure nullum redderetur,vt in c.statutum,de rescript.lib.6. Nam iudex non cognoscet de principali,etiam si per ignorantiam subreptum fuerit.

75 432

¶Septuagesimumquintum,in illa quæst.tenebricosa, an si dominus condonauerit culpam vasallo,ob quam feudo priuatur,sit tunc feudum censendum nouum,veluti de nouo concessum: an antiquum,vt prius erat? sunt qui distingunt,an ea erat culpa,quæ ipso iure vasallum priuabat,an non ipso iure,de quo tu vide Andr.Isern.Iac.Aluar.Marti.Laud.& Cardi.Alex.in c.j.tit.de vasal. decrep.ætat.& plurimos quos tibi longo ordine retuli suprà in ead.glos.nu.12.ex his autem, & in tracta.Retractuum,tit.j.§.xxxij.gl.j.nu.29.quid autem de feudo.Ex quibus multos comperies id quod diximus scribentes:& inter alios,ne te diutius detineamus omnes sigillatim conquirendo, Bal.in c.super,col.2.versi.quæro si vasallus,tit.de prohib.feud.aliena.per Feder.

76 433 *Pœna quæ ipso iure infligitur, an possit commutari.*

¶Septuagesimumsextum,quod voluit idem Bal.in l.quid ergo.§.pœna grauior,col.vltima, versiculo vlteriùs circa nostram.ff.de his qui not.infa.in priori lectu.quòd nunquam potest per iudicem commutari pœna,quæ ipso iure à lege infligitur,in aliam,per l.palam,in fi.ff.de rit.nupt.licèt nonnunquam vna pœna in aliam commutari possit,vt not.in d.§.pœna grauior.

77 434

¶Septuagesimumseptimum, qui ipso iure tutus est,non habet necesse opponere: qui verò ope exceptionis,necesse est illi eam exceptionem opponere, alioquin condemnabitur,& valebit sententia,Bald.in l.si cum exceptione.in princ.ff.quod quisque iur.in j.lect. Et id quidem propemodum et simile est quod diximus supra in xx.discrimine & iterum in lxxiij.

78 435 *An actus inualidus confirmari possit.*

¶Septuagesimumoctauum,quia à nostris tractatur,an actus inualidus confirmari possit, tũ alibi sæpe,tum in l.legitima.ff.de pact.Bal.ibi,col.vlti.versic.sed oppo.dicitur,ita distinguit. Aut deficit actus propter inhabilitatem personæ,aut propter defectum formæ, aut propter defectum causæ. Primo casu,aut est talis persona,in quã actio nõ cadit ipso iure,& tunc cõfirmari nõ potest.l.j.§. si filius.ff.de leg.iij. nisi causa confirmans superueniat tempore habili & de nouo.l.si minor.ff. de ser.export.Aut est persona in qua actus sustentari possit ipso iure,sed ei obstat exceptio, & tunc potest confirmari.non quòd per se ipsum cõfirmetur: sed per causam confirmantem.l.si mulier. C.ad senatus.Velle.Secundo casu cùm est defectus formæ,& cætera,quæ omitto ad hunc locum minimè pertinentia, sed id habet nescio quid confine cum lviij.& lix.discriminibus,vt ibi videre poteris.

79 436 *An dolus cũ dolo compensetur.*

¶Septuagesimumnonum,cùm tractatur,an dolus cum dolo compensetur, Bald.in l.cum mulier, col.3.in xij.q.ff.sol.mat.hanc inter cæteras distinctiones post Dy.& Iac.Are.ponit.nam aut agitur criminaliter,aut ciuiliter,si primum,aut loquimur de compensatione pœnæ extinctiua,& nõ fit.l. ij.§.si publico.ff.de adul.aut de compensatione excluſiua personæ,cui dolus obiicitur ad eã repellendam,& tunc refert,an compensatio fiat ipso iure,& non fit:aut ope exceptionis,& tunc iterũ refert,an exceptio opponitur post litem contestatam & cætera,quæ ibi videre poteris.

80 437 *Restitutio in integrum an possit incidenter peti.*

¶Octuagesimum,quia quæsitum est,an restitutio in integrum possit incidenter peti,Bal.in l.nam & postea.§.si minor, col.j.versic.& ideo cùm quæritur.ff.de iureiur. Si minor,inquit, læsus est in iudicio,aut actus lędens perimit ius minoris ipso iure,quia renuntiauit actioni,quæ ipso iure tollitur,tunc non potest incidenter restitutionem petere,sed necesse est, vt principaliter petat, quia per modum replicationis non posset,cùm actionem non habeat,arg.no.in l.lecta.ff.si cer.pet. & in l.vbi pactum.C.de transſ.& in l.cum à te,in gl.ff.de dol.mal.Si autem non perimit ipso iure, & tunc aut simpliciter replicat,& non potest,arg.leg.necnon.§.exceptio.ff.ex quib.caus.maior. Aut petit restitutionem, & potest,per d.§.si minor. Quid autem in contractu & præscriptione, ibi videbis.neque enim ad hunc locum pertinet.

81 438

¶Octuagesimumprimum,pœnæ pecuniariæ impositæ ratione delicti & postea ipso iure sublatæ, renasci non possunt,si veniunt ratione contumaciæ vel pacti. Si verò non sint ipso iure sublatæ, semper possunt instaurari ope replicationis.l.pacta nouissima.C.de pact.& voluit Bald.qui & alia multa iura in id citauit,in l.si quis accepto.ff.de cond.cau.da.

82 439

¶Octuagesimumsecundum, dubitatur à multis an naturaliter obligatus restitui posset aduersus naturalem obligationem,qua in re nonnulli dicunt restituendum, nisi sit tutus ipso iure,de quo in l.Marcellus.ff.de condi.indebi. & in l.iij.§.pupillus.ff.de nego.gest.per Cyn.in l. indebito.C.si aduer.solu.& Bal.in l.interdum.ff.de condi.indeb.

83 440 *Iuris ac facti executio quãdo nullũ habeat effectũ.*

¶Octuagesimumtertium,cùm pœna ipso iure infligitur,ea non imponitur delinquenti extra territorium,quia nec iuris nec facti executio ibi celebrari potest.ca.vt animarum, de constit.lib.6.Si autem non ipso iure, sed per sententiam,& hæc potest infligi subdito delinquenti extra territorium,quia sumit effectum intra territorium:& de natura sententiæ iudicis est,vt possit ligare absentem,vt qui ratione contumaciæ pro præsente habetur,authen.qua in prouinc.C.vbi de crimi. agi opor.& faciunt no.in l.amissione.§.qui deficiunt.ff. de ca.dimi.& in l.ij.C. de eunuch.& in l. mercatores.C. de commer.& mercat.Hæc Bald.in l.j.col.antep.versi.viso an forensis.C. de sum. Trini.sed tu de hoc vide pleniùs Dom.post alios à se citatos in d.c.vt animarum,col.ij.

Octua

441 ¶Octuagesimumquartum, vbi ipso iure lata est sententia per legem, non potest ficta siue præsumpta confessio reuocari prætextu erroris.l.quoniam.ff.de his qui no.infa. &l.si tutor.C.de interd.matri.licèt aliàs reuocari possit l.diui.ff. de pœn.& in §. si verò in auth.de exhib.reis. Hæc idem Bal.in l.error,paulò ante finem.C.de iur.& fact.ignor. 84

442 ¶Octuagesimumquintum, si socius omnium bonorum emit de pecunia communi, res non est communis ipso iure,sed per actionem pro socio tenetur eam communicare, vel pecuniam restituere,per l.si quis societatem,in ij.respon.ff.pro soc.& l.Titiũ & Meuium.ff.de admi.tut. cum simi.Et hoc est magni effectus,vt dicit Bald.in l.j.ad fin.C.si quis alter.vel sibi,quia si quis interim alienaret,in alium transferret dominium,nec posset emptor cõueniri,cùm res non sit cõmunis, sed communicanda,nec personalis actio sequitur fundum l.cogi.§. quæritur.ff.ad Treb. & l.cùm fundo,& ibi Bal.ff.de seruit.rusti.præd.& l.eum cui.C.de act.& obli.cum simili.Etiam si obligatio personalis sit contracta respectu rei.l.quædam.§. nihil interest.& l.vlti.§.j.ff. de contrahen.empt. cum aliis multis concord.à me collectis in tract.retract.lib j.§.viij.in glos.v.num.7.incip. id quod procedit. 85 *Socius omniũ bonorum si emerit aliquid de pecunia cõmuni, an res empta sit communis.*

443 ¶Octuagesimumsextum,sublato principali ipso iure,funditus sublatum est accessorium,quia per se stare non potest,& ita habet locum l.cùm principalis.ff.de reg.iur.cum simil.Secus si non ipso iure,sed tãtùm per exceptionem.l.eos.C.de vsur.Ita voluit Iac.Bu.in l.ij.C.de luitio. pign.quem refert Bald.ibi, qui tamen dicit posse dici quòd in d.l.eos.vsuræ erant deductæ in stipulationem. Ideoque perempta forte principali,nõ ideo perimuntur, cum per se stent ex illa stipulatione per leg.j.C.de iudic.Sed tu de hoc vide latiùs Cyn. & Alber.in d.l.ij.quam vnam legunt ex toto illo tit.Et hæc addas ad Phil.Dec.in d.l.cùm principalis. 86 *Sublato principa.iure sublatum est & accessorium.*

444 ¶Octuagesimumseptimum,quia quæri solet, an vitiato principali vitietur & iuramentum super eo appositum,in qua re nostri & legistæ & canonistæ digladiantur vbique, inter cæteras autẽ distinctiones,quæ huc afferuntur,ea vna est de iure ciuili.Nam aut aliquid est prohibitum ipso iure & in effectu,& tunc id non confirmatur iuramento, per l.non dubium.C. de legib. Aut ipso iure est aliquid,sed non cum effectu, & tunc iuramentum supplet circa effectum, vt non possit impugnari,vt in auth.sacramenta puberum.C.si aduers.vendi.Hæc Bal.in d.l.non dubium, col antepen.in xvij.oppo.vbi hinc sequi dicit quòd si contractus minoris vel maioris valet ipso iure, iuramentum tollit ei omne iuris beneficium in iure singulari, cuiusmodi est beneficium restitutionis in integrum. 87 *Vitiato principali, an uitietur iuramẽtum super eo appositum.*

445 ¶Octuagesimumoctauum,non longè ab illis distat quod scribit idem Bald.consil.cccx.super eo quod quæritur post medium lib.2.quòd quãdo iudicium est ipso iure nullum,si non valet principale non valet iuramentũ.l.si quis inquilinus.§.vlti.ff.de leg.j.& arg.l.si minor.ff. de ser.export. Nec obstat,inquit,auth.sacra.publ.quia ea loquitur de contractibus, vbi ex consensu oritur obligatio naturalis, & ideo potest accedere fomentum iuramenti, sed in iudiciis talis obligatio non oritur.l.Iulianus.ff.de condict.indeb.quia ea redduntur in inuitum.l.inter stipulantem.§.sacram. ff.de verborum obligat. Sed quantum ad contractus pertinet, an scilicet iuramentum confirmet contractum ipso iure nullum, vide quæ scripsimus in nostris legibus connubialibus, in gl.iij.in verbo,*ne peult*, nu.25.ex his quoque,& seq.vsque ad fi.eius gl. 88 *Iudiciũ quando est ipso iure nullũ, non ualet iuramentum.*

446 ¶Octuagesimumnonum,in his quæ ipso iure concessa sunt,non necesse est adire iudicẽ,vt in cæteris rebus.l.j.§.hoc autem Senatus.ff. de ser.fugit.licèt tamen possit officium iudicis, si de facto expedit implorari,vt no.in l.ij.C.de iure emphy.& in l.iij.C.de pign.nã tutiùs fit quod autoritate iudicis fit.Spec.tit.de feud.§.j.versic.xviij.quæritur.& in hoc debent iudices se faciles præstare,& interdum sine citatione alicuius,ne fuga instruatur, vt not.Iaco.But.in l.consentaneũ.C.quomo. & quand.iud.Bar.in l.ait prætor.§.qui debitorem.ff.quæ in fraud.cred.& facit quod idem not.in l.si quis seruitute.ff.de furt.& Imo.in c.vt fama,de sen.excom.& Io.And.in c.cùm nõ ab homine, de iudi.& sic iudex per modum voluntariæ iurisdictionis hoc concedit, per not.in §.multis, Inst.de liberti.& in l.iij.§.j.ff.de bono.possess.Hæc Bal.in l.requirendi,in prin.C.de ser.fugit. 89 *In his quæ ipso iure concessa sunt, nõ est necesse adire iudicem.*

447 ¶Nonagesimum,si in venditione adhibitus fuerit dolus in minùs vendendo,tenet venditio, sed potest suppleri iustum pretium per emptorem.l.diligenter.ff. mand.& leg.Iulianus.§. si venditor. ff.de act.empt.Sed hoc verum est,cùm venditio nõ est vlla ipso iure.quòd si talis sit,ea suppletio locum non habet.l.j.C.si vend.pigno.agat.& voluit Bal.cuius hæc sunt,in l.cum contra,eo.tit. 90 *Dolus si in uẽditione sit adhibitus, an uẽditio ualeat.*

448 ¶Nonagesimumprimum, dum quæritur vtrùm valeat impetratio dignitatis vel beneficij, non facta mentione possessionis aduersarij,Idem Bald.consi.ccclxxxviij.insuper quæritur.lib.1.ita distinguit.Aut possessor non habet titulum saltem coloratum,& valet impetratio:aut habet,& tunc aut titulus est ipso iure nullus,aut per sententiam annullandus, si primum quidem sit existenter vt ipse loquitur,sed non euidenter,& tunc aut est clausula amoto quolibet illicito detentore, & valet impetratio,quia ista clausula æquipollet mentioni coloratæ possessionis, ex sentẽtia Ioannis de Deo.Si autem ea clausula non est,non valet impetratio,quia iste possessor nõ potest amoueri sine sententia diffinitiua principaliter lata,& non incidenter, & sic non habebit per modum executiuum,vt in capi.cùm nostris, de concess.præb. &c. quæ tu apud ipsum Bald. videre poteris, neque enim huc aliter pertinent. Et vide interim quæ diximus supra in xviij. discrimine qui est in num.335.& seq. 91 *Impetratio beneficij an ualeat non facta mentione possessionis aduersarii.*

BIU Cujas

98 449 ¶Nonagesimumsecundum, matrimonium quod ipso iure nullum est,non præstat impedimentum iustis nuptiis,maximè si hoc declaratum fuerit,vt no.in l.non præstat,de reg.iur.lib.vj.nam licitè contrahit nuptias,qui priores efficaciter non contraxit.l.hæc cõditio.ff.de cond.& demon. Quod tamen verum est,nisi Papa in primo matrimonio dispensasset,ca.literas,de restit.spo.nam tunc de non esse transisset ad esse,& ideo aliud postea contrahi non posset.§.affinitatis,Instit.de nupt.Hæc sunt Bal.consi.xcv.punctus dubij,in j.dubio,lib.2.

Matrimoniũ quod est ipso iure nullũ, nõ impedit iustas nuptias.

98 450 ¶Nonagesimumtertium,id quod fit per legem ipso iure,non desiderat scientiam hominis.l.apud hostes,C.de suis & leg.& l.liber homo.§.vlt.ff.de stipu.seruo. & l.ex militari.§. vlti.& l.seq.ff. de mil.test.& l.multùm interest.ff.de condi.& dem.& l.si pecuniam.§.si seruum.ff.de condi.ob cau. & l.eius qui in prouincia.ff.si cer.pet.Ita Bal.in consi.ccccliij.quia dictus,in prin.lib.3.

99 451 ¶Nonagesimumquartum,si vasallus culpam admiserit aduersus dominum, an possit illam eluere,& rem reponere in pristinum statum,sine metu pœnæ,saltem antequam dominus dictarit iudicium contra eum. Et ita distinguitur , an pœna ipso iure infligebatur , & non possit sine consensu domini,vt in c.j.tit.quid iur.sit si post aliena.& argu.c.j.§.ex hoc,tit.de feud.fœ.nam cùm à iure facta sit executio,non iam ampliùs potest suam culpã purgare,per ea quæ diximus de moræ purgatione suprà in x.discrimine. Secus si pœna infligenda esset per sententiam , quia ante eam potest purgare,ex no.in §.item mixta est actio,Inst.de actio.Et ita determinat Bald.in c.j.in prin. col.ij.versi.quid si vasallus,tit.de prohib.feud.alie.per Fed.& huc quoque pertinent quæ diximus in viij.discrimine.

Vasallus si admiserit culpã aduersus dominũ, an possit illã eluere.

95 452 ¶Nonagesimumquintum,quia quæstionis est an valeant secundæ literæ impetratæ sine mentione primarum,in quo Pan.ita distinxit in c.ex tenore,col.ij.vers.& in gl.ibi,ego sic distinguerem. Nam aut tempore secundarum literarum primæ erant nullæ ipso iure,& valent secundæ, vndecunque surgat defectus,siue ex defectu impetrantis,siue alterius,per d.reg.nõ præstat, de reg.iur. lib.6. Aut primæ erant aliquæ,sed ex postfacto corruêre,& tunc si sunt ad beneficia , non valent. c.si eo tempore,de rescri.lib.6.si ad lites,subdistinguit,vt ibi videre licet. Quòd si primæ literæ tenent,sed possunt annullari per exceptionẽ,& tunc aut per exceptionem competentem tertio, & non valent,vt in casu c.mandatum,extr.eo.titu.aut competentem secundo impetranti,& valent secundæ,arg.l.fidari stipuler.ff.de verb.obl.& l.non videtur latitare.ff. de iudi.

Literæ secundæ impetratæ an ualeant sine mentione primarum.

96 453 ¶Nonagesimumsextum,agnatus cui ius est reuocandi alienationem factam in extraneum, id facere debet intra annum à morte alienantis,per c.Titius, tit.si de feud. fue.controuer.inter do.& agn.vti & in alio casu in c.j.§.porrò,tit.qual.olim feu.alie.pot.Sed hoc intelligitur, quando alienatio ipso iure non est nulla,vt in dictis locis, quòd si ipso iure nulla est, non currit hoc tempus nec agnato nec domino,de quo loquitur d.§.porrò,vt probatur in c.j.titu.de prohib. feu.alie.per Fed.& voluerunt Marti.Laud.& Card.Alex.in d.c.Titius,vterque col. vlti.

Agnatus cui est ius reuocãdi alienationẽ factã in extraneũ quãdo id facere debet.

97 454 ¶Nonagesimumseptimũ,quod ex eodem assumitur,si ea alienatio ipso iure non valet,potest statim agnatus vel dominus non expectata morte alienantis reuocare.l.j.§.sed & res,tit.per quos fiat inuestit.& c.j.versi.alioquin , titu.de alien.feud.Quòd si non sit eiuscemodi,agi non potest ante mortem ipsius alienantis,secundum dist.dicti ca.Titius,vbi ipse Mart.& Card.id annotarunt.

94 455 ¶Nonagesimumoctauum,quod ex eodem fonte procedit,cùm alienatio est nulla ipso iure,nõ est necesse alienanti agere reuocatoria,quæ datur ad reuocandum.d.§. sed & res.secus si nõ sit eiuscemodi.c.j.tit.quali.olim feud.alien.pote.& voluerunt iidem Marti.& Card.in d.c.Titius,col.vlti.

99 456 ¶Nonagesimumnonum , si minor gesserit se pro hærede & factus maior debitores hæreditarios exegerit,non per hoc videtur sibi præiudicare,quin iure minoris abstineri possit,cùm id fecerit ex necessitate præcedentis aditionis factæ in minori ætate,per leg.iij.§.scio.ff.de minor.Non potest ergo dici actus voluntarius,qui inducit aditionem.Quòd si quis obiiciat illum actum non videri necessarium,cùm minor potuisset petere se restitui aduersus primam illam aditionem, vnde videri ei imputandum facto maiori, si non fecerit,sed potius ipse debitores exegerit.Ex quo enim habebat priuilegium,eo non vtendo fecisse videtur voluntariè,non necessariò.l.voluntariè.C.de excu.tut.& l.ait prætor.§.permittitur.ff.de minor.& quod no.Bal.in auth.presbyteros.C. de epis. & cler.& in l.libertorum,col.ij.versi.in ea gl.ibi.C.de testi.Sed huic obiectioni ita respõdet Fran. Aret.in l.pro hærede.§.si sepulchri,qui est vlti.ff.de acq.hær.vt hæc iura procedant,quando allegans priuilegium est tutus ipso iure:secus si esset opus remedio rescindente,vt est restitutio in integrum , tunc enim non dicitur actus geri voluntariè , per d.§.scio, quem monet semper menti tenendum.

Non dicitur actus uoluntarius,qui inducit aditionem.

¶Ex quo vnum tibi maximè annotandum monemus. quod quotidie tibi in practica continget, quod in d.§.scio,qui nunquam non allegatur an id quod diximus, aditio minoris non fuit nulla,& consequenter facta solenniter fuit,alioquin opus non fuisset restitutione in integrũ, de qua is tex.nuncupatim loquitur,quæ tum demum competit,si iuris solennitas interuenit : sed minor ibi conuentus est:quia fortè hæreditas reperitur onerosa, neque enim id extraordinarium remedium competit,nisi cùm ordinarium deficit.l.in causæ cognitione etiam,in prin.ff. de minor.quæ loquitur speciatim in hoc casu , & eius sunt hæc verba , in causæ cognitione etiam hoc versatur, num fortè alia actio possit competere citra in integrum restitutionem : nam si communi auxilio & mero iure munitus sit, non debet ei tribui extraordinarium auxilium. Igitur si minor sine vlla solennitate

De eadem re.

BIU Cujas

solennitate hæreditatem adiit,ob quod potest dicere aditionem nullam, quod est remedium ordinarium. Certè si is effectus maior debitores exegerit,aut quidpiam aliud simile effecerit, quod non nisi nomine hæredis facere potest,videtur nouo consensu & actu adiisse hæreditatem,ita vt illi iure minoris ætatis succurrendum non sit. Nisi si quis diceret in Gallia semper opus esse in integrum restitutione,quod verum non est: nam satis est obtinere literas regias, quibus mandetur actum declarare nullum,& in quantum opus fuerit rescindere &c.

100 *Ratio quare contra instrumentum non possit poni exceptio.*

458 ¶Centesimum,ex differentia eius quod nullum est ipso iure,& eius quod per exceptionem tolli potest,fit vt si statutum prohibeat, ne contra instrumentum possit opponi exceptio,si tamen id sit nullum,poterit opponi non obstante huiusmodi statuto,vt voluit Bart.in l.j.§.j.ff. quod vi aut clam,& eius autoritate Fran.Aret.in l.si dari,quam legit cum l.qui bis idem,col.j.ff.de verb.obli. hinc occasione sumpta quòd text.ibi appellat stipulationem quasi nullam obstante exceptione. Nam per ea verba (inquit) datur intelligi,non omnino paria esse, quippiam nullum esse ipso iure,& exceptionem competere.

101 *Pœna legalis toties committitur, quoties iteratur idem factum.*

459 ¶Centesimumprimum,pœna legalis toties committitur,quoties iteratur idem factum.l. inficiando.§.infans.ff.de furt.sed hoc tamen procedit,vt inibi,quoque probatur,in pœna quæ ab homine per sententiam imponitur,secus si pœna ipso iure imponatur, quando plura facta sunt continuata,vt not.voluit Io.And.in c.delictum personæ,de reg.iur.lib.6.in Mercu.Bal.in l.si quis non dicam rapere,col.3.versi.item no.aliam differentiam.C.de episc.& cle.& Fran.Aret.in l.si sic stipulatus,col.3.versi.& ad materiam.ff.de verb.obli.

102 *Sententia lata à non suo iudice, nõ ualet.*

460 ¶Centesimumsecundum,cùm sententia lata est contra priuilegium,quod ipso iure tollit iurisdictionem,non valet,quia lata est à non suo iudice.Inn.in c.ex parte in Christo,de verb.sign.At si non ipso iure sed per exceptionem declinatoriam tollit iurisdictionem, valet sententia,vt not.in auth.habita.C.ne filius pro patre,& in c.cum personæ,de priuil.libr.6.hæc Bald.in l.qui autem,in additio.ff. si quis cautio.

103 *Iurisdictio cũ expirat ipso iure, an ualeat processus.*

461 ¶Centesimumtertium, cùm iurisdictio expirat aut soluitur ipso iure,si id partes sciant, & nihilominus sponte litigant, non valet processus, per l.priuatorum.C.de iurisdict.omn.iudic.Si autem non ipso iure,sed ope exceptionis,valet : cùm iurisdictionis substantia ipso iure non sit extincta, Paul.Cast.in l.more maiorum,col.ij.versi.in tex.ibi solui mandatum.ff.eo.titu. de iurisdi. omnium iudic.

104 *An possit opponi exceptio ad impediendũ processum ante litis contestationem.*

462 ¶Centesimumquartum,quia dubitari solet,an possit opponi exceptio , ad impediendum processum ante litis contestationẽ,de quo latè per omnes in l.si quæramus.ff.de testa.Et inter alias huius rei distinctiones hæc est,vt si talis exceptio sit, quæ concludat actionem ipso iure non competere,possit opponi,aliàs non possit.Sed quia id non indubitatum est,nec perpetuum,vide Bar. in l.cùm quærebatur.ff.de iudi.fol.& omnino Franc.Aret.in d.leg.si quæramus, col.j.iterumque iij.versi.adde quòd si tenes.

463 ¶Alia discrimina(nam vt verum fatear,horum sigillatim describendorum iam me cepit fastidiũ) intelliges ex l.si is qui tres,& ibi gl.in verbo,tenuit eum,& alij doct.ff.de excu.tuto.& in c.reprehensibilis,in prin.extrà de appel.& in c.si quãdo,de electio.lib.6.& in c.quia periculosum,de sent. excom.eo.lib.6.Bart.in l.j.C.de re iudi.Bal.in l.Titia in ij.lect.col.j.ff.de inof.testa. & in l.pater,in ij.lect.col.ij.versi.in ea gl.ibi habere,eo.tit.& in repe.l.ij.col.16.versi.& ideo cùm quæritur, & col. seq.versi.sed an exceptio,& rursum col.20.vers.sed quid si reus.ff.de iureiur. & in l.iusiurandum & ad pecunias.§.cùm res,eo.tit.& in l.si is qui.ff.de vulg.& pup.substit. & in l.j.col.ij.versic.quædam sunt pœnæ confiscatiuæ.C.ex delic.defunct.& in l.si pater,in prin.C.de hære.instit.& in l.j. C.de re iudi.& consi.cxix.Petrus tenebatur,post medium,lib.1.& consi.ccccvij.in quæstione, col. ij.eo.lib.1.& consi.cl.casus actualiter,in fi.eo.lib.2.& consi.ccccxcix.ita ad plenum,eo.lib.2. Fran. Aret.post alios multos ab eo citatos,in l.ex duobus,la ij.col.pen.in x.q.præsertim versicu.ad hoc potest,& versi.& ex vtraque solutione.ff.de duob.reis.& omnibus vbique. vix enim finis huiusmodi discriminum reperiri posset.

IN EIVSDEM DONATORIS ARBITRIO.

Pater qui donauit confestim nato filio reuocare potest.

1 IGITVR pater ipse qui donauit,confestim nato filio potest reuocare donationem:nec mors ipsius donantis expectanda est,vt is filius reuocet, vt apertè indicant hæc verba , nec obscurè voluit glos. vlt.& apertiùs omnes doct.hîc , è quibus Bald.in duobus locis j.lectu.itemque in ij.lect.etiam in ij.locis subinfert non esse necesse patri rem hanc reseruare ipsi filio,sed posse de ea,vt libitũ fuerit disponere. Sed & donantem ipsum posse reuocare,tenet Collect.in ca. vlti. colum.penul.versic.sed nunquid ille,ext.de donat.tum quidem per text.in ca.quicunque.xvij.q. iij. tum etiam quia, vt suprà diximus , hîc intelligitur conditio tacita. Ideo potest idem ipse reuocare conditione deficiente.c.quemadmodum,& ibi not.extra de iureiuran. Tum denique propter ius de nouo quæsitum.c.cum inter.ext.de renun. cum simil.Idem quoque voluerunt Guil. Cun.in l.j.& ibi etiam Cyn.in ix.q.C.de inoffic.donat.Barto.Bald.Ange.Raph.& Paul.Cast.in l.

BIU Cujas

si totas,eod.titu.per illum text.in fi.& idem Bart.in l.Titia Seio.§. vlti.vbi & hoc quoque voluerunt Imo.& Pau.Castr.ff.de lega.ij.& Petr.Iaco.titu.de condict. quæ pro re donat.compe.colum. vlt.Ang.in §.j.col.4.versi.item quæro an ista donatio, in authen.de immen.donatio.vbi & hoc dicit,quòd pater poterit reuocare etiam inuito filio.Pet.Ferra.in tit.for.libel.quo agit.pro donat. in verbo,irreuocabiliter,col.4.versi.sed an ista reuocatio.Corn.cõsi.xv.ex quo dictus,col.5.versi. quia respondetur,lib.1.& consi.xj.in præsenti consultatione,col.vlt.lib.3.& And.Alcia. in l.pacta quæ contra.C.de pact.Et hoc minimè est dubium propter verba hæc quæ commentamur, quæ scilicet relinquunt rem donatam & arbitrio & ditioni donatoris.

2 *Qui contrarium teneant.*

¶Quanquam contrarium satis inaduertenter,vt sic dicam,post Io.antiquum glosatorem voluerunt Acc.Iac.But.& Io.Fab.in d.l.si totas,per tex.in l.hac edictali.C.de secun.nup.& in §.quia verò,in authen.de secun.nup.Et dicit Raph.in ea ipsa l.si totas,hanc opinio.facilè in practica posse obtineri propter autoritatem gl.Sed quamuis ea sanè magna sit,non tanta tamen,quæ possit legem ipsam tam apertam subuertere.

3 *Filius an possit uiuo patre reuocare.*

¶Sed vtrum filius etiam ipse poterit viuo patre reuocare? Dic breuiter quòd non,vt voluit Cyn. in d.l.j.in ix.q.& ibi etiam Io.Fab.in prin.C.de inof.dona.& Petr.Ferra.vbi suprà: quia quis non debet esse sollicitus de hæreditate viuentis.l.qui superstitis.ff.de acqui.hære.& idem voluit Ang. in d.auth.de immen.dona.quo loco suprà citauimus,motus quia viuente patre nihil debet habere de bonis patris.l.lex Cornelia,ibi,nulla bona in ciuitate reliquit.ff.de vulg.& pup.

4 *Donatarius quãdo teneatur alere filiũ donantis.*

¶Veruntamẽ si propter magnam quampiam donationem à patre factam egeret filius, teneretur donatarius eum alere,vt voluit Cy.post Iac.Ra.in d.l.j.in ix.q.C. de inof. donat.& idem Cy.in addit.& post eum Ray.Alber.& Imo.in d.l.Titia.§.imperator.ff.de leg.ij. Nam onus alendi trãsit in eum in quem transiuerunt bona per donationem,arg.l.si quis à liberis.§.vlti.ff.de libe.agno.& faciunt no.per Cy.in l.alimenta.C.de neg.gest.

IN FINE.

1 *Donans habẽs multos liberos, si promiserit sub pœna centum nõ uenire aduersus donationẽ, an post ea susceptis liberis possit reuocare ex hac lege.*

IDEM & ego facerem,nisi & alia quædã occurrerent, quæ suprà in aliis locis prætermissa sunt. Quæro igitur, quid si quis cum multos liberos haberet,sub pœna centũ promiserit nõ venire aduersus donationẽ, vtrum si ei postea nascantur liberi,& velit ex hac l.reuocare,debebit eam pœnã? Breuiter dic,quòd nõ,quia lex est quæ reuocat, nõ homo,vt suprà diximus in verbo,reuertatur, in prin.Et hæc promissio censetur fuisse facta sub eadem cõditione, quæ & in donatione intelligitur,vt in simili dicimus de iuramẽto appositio in cõtractu.c. quintauallis,extr. de iureiur.cũ simi.à me adductis suprà in præfatione versi.clxv.inci.omnes autem.Itẽ quia quælibet promissio & obligatio de nõ contraueniẽdo,semper intelligitur rebus sic existẽtibus.l.quod seruus.ff.de condi.ob cau.cum aliis simi.quæ videbis suprà in d.præfatio.versic.clxvj. incip.præterea iuramentum,& seq.Debet item intelligi,nisi quis ex iusta & legitima causa contraueniat,lege scilicet permittente.l.quidam cum filium,& ibi Bar.post Dy.ff.de verb.obl. & l.si libertis.ff.de ope.lib.& d.c.quintauallis,& ibi not.ext.de iureiur.& faciunt etiam no.per Bar.in l.si societatem. §.arbitrorũ.ff.pro socio.Denique in quacũque dispositione semper videtur excepta causa à principio verisimiliter non cogitata.l.qui cum tutoribus,in fi.& l.mater decedens.ff. de inoffi.testa.& quod voluit Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obli.

2 *De eadem re.*

¶Et ita quidem in hanc sententiam, vt scilicet donans non incidat in pœnam reuocando donationem ob susceptos liberos,expressim & in hoc casu,de quo loquimur,voluit Imol. in cap.vlti. col.7.vers.item aduerte pro intellectu,extr.de don.Et id etiã,cùm ex facto contigisset,consuluit Phil.Cor.qui tamen Imo.non memorat,consi.xj.cuius caput est,in præsenti consultatione, col. 10.versic.ex quibus elicio,libr.3.& idem quoque voluit Rip.qui vnum Corn.citat,in repet.huius legis, quæst.iiij.

3 *De eadem re.*

¶Et facit optimè quod in simili voluerunt Ant.& Pan.in c.j.ext.qui mat.accus.poss.quòd si maritus promiserit morari in domo vxoris sub certa pœna,poterit tamẽ ex noua causa aliò migrare morandi causa,sine metu illius pœnæ.Et idem in alio casu consuluit ipse Panor.consil.lxxvij.in quæstione quæ ad præsens vertitur,in v.dubio lib.2. Et generaliter pœna in quacunque dispositione apposita sequitur naturam principalis dispositionis, vt si ea non valeat,nec pœnæ quoque promissio.l.non dubium.C. de legib.glos.in l.qui fidem,in princ.iuncto text.& ibi Fulgo.& Ias.ff.de transact.glo.optima in c.significantibus,in fi.& ibi doct.extrà,de offic.deleg. Barto.in l. cum hi,in fi.ff.de transact.& Ias.latè consi.cxxxiij.præsupponitur,col.pen.lib.4.cum multis concord.à me latè congestis in { nostro tractatu constituti possessorij,in iij.parte limit.vij.nu.27.sed & huc & seq. }

4 *Donatio quãdo ratificetur cum omnibus conditionibus*

¶Quid autem si quis nõ pro se quidẽ,sed pro Titio & eius nomine alicui donauerit,& sub pœna promiserit Titium ipsum ratũ habiturum: postea autem Titius liberos susceperit:ob idque nõ vult ratam habere eam donationem? An ille ad pœnam tenebitur? Dic etiam quòd non,quia intelligitur promittere Titiũ ratificaturum donationem cum suis omnibus qualitatibus & cõditionibus:

nempe

BIU Cujas

ñempe cùm ea promiſsio referatur ad illam donationem: idemque cenſeatur contineri in termino referente, quod in termino ad quem fit relatio, per tex. in auth. de fil. ant. dota. inſtru. nat. circa medium, & arg. l. aſſe toto. ff. de hære. inſt. & l. ſi ita ſcripſero, & ibi Bar. ff. de condi. & demon. cum aliis multis concord. à me congeſtis in noſtro tract. de legibus connubialibus in gl. v. in vj. genere expreſsi. Ratificabit igitur & approbabit donationem tanquam factam ſub cõditione, quæ poſtea deficit, ſiue tanquam reuocandam ſub conditione, ſi poſtea liberos ſuſceperit, vt ſtatim dicemus iij. ab hinc verſic. & conſequenter erit donatio reuocata & irrita, ſiue ratificauerit, ſiue non ratificauerit. *ſuis & qualitatibus.*

5 ¶ Et hoc quidem nuncupatim & in hac ſpecie conſuluit Corn. d. conſi. xj. col. 10. verſi. ſimiliter & promiſsiones, libr. 3. vbi & ad hoc multa alia allegat, quæ ibi in promptu videre eſt omnibus. Et idem quoque conſuluit Soci. conſi. ccxv. lib. 2. repetito errore impreſſorum, conſi. xxij. libr. 4. hoc exordio, viſa prædicta facti contingentia, col. vlti. verſi. circa ſecundam quæſtionem, vbi & ita dicit fuiſſe conſultum à ſolennibus doc. Senenſibus, Peruſinis, & Bononienſibus. *De eadem re.*

6 ¶ Et hanc ſanè ſententiam optimè fulſit quod in ſimili conſuluit Pet. Anch. conſi. cccxxx. viſa facti narratione, col. 5. verſi. deſcendo ad obligationem, quòd tertius qui promittit adultum quempiam ratum habiturum contractum à ſe illius nomine factum, poſteaquam ætatem xxv. annorum compleuerit, non incidit in pœnam, ſi ipſe minor factus maior contraueniat ob contractus iniquitatem: quia vti poteſt ea defenſione, qua & ipſe minor, arg. l. ij. in fi. cõiuncta l. j. ff. de fideiuſ. minor. & l. ſi minor. ff. de procu. Et quia reſciſſo principali contractu, promiſsio ipſius remanet ſine cauſa: ideo nihil valet. l. ij. §. circa. C. de except. dol. cum ſi. & per alia multa, quæ illic allegat. Quanquam huius poſtremi contrarium reſpondet Rapha. Fulgo. conſi. ccxxxiij. {le j. nam ſunt duo conſi. eiuſdem nu. quod incipit} proponitur quod Ludouic. & Rapha. Corn. conſi. clxxxix. {eodemque penul.} teſtator, in primo dubio. Sed pro priori ſententia facit text. in l. cum minor, in prin. ff. rem rat. hab. vbi ſi quis promittat minorem ratum habiturum, & minor ipſe aduerſus illud petat reſtitui, pœna non committitur, quem tex. dicit {no. Bal. in rub. ext. de procu. col. pen. verſi. ecce procurator. &} ſing. Rom. ſing. ccccliij. promittit quis, {& eum quoque in id expendit Lancel. Gal. in l. iiij. §. Cato. col. 21. verſi. ſcias etiam. ff. de verb. obl.} *De eadem re.*

7 ¶ At maior ſcrupulus eſt in iſta ſpecie, cum videlicet is cuius nomine alter donauit, ſuſceptis à ſe liberis, ratificat donationem. In quo Corn. d. conſi. xj. in eam ſententiam inclinare videtur, vt etiã per hoc non rata maneat donatio, ſed cenſeatur fuiſſe ratificata, tanquam tũc facta ſub conditione, quæ deficit, & propterea ratificatio eſt inefficax, per l. cum ad præſens. ff. ſi cer. pet. & l. condition in præteritum, & l. ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummam. ff. de verbo. obli. & l. patronus. §. etiam ſimiliter. ff. de bon. liber. *De eadem re.*

8 ¶ Sed quid de iſto caſu? Filius nullos habens liberos, nomine patris, pro quo promittit de rato, donat, poſtea pater ratum habet, deinde filio naſcuntur liberi. vtrum ſit locus huic l. vt ea donatio cenſeatur eſſe reuocata? Soc. conſi. xxxix. in quæſtione quæ vertitur, col. vlti. verſic. poſtremò poſſunt ſe tueri, lib. 3. cõſuluit nõ eſſe locum huic l. quia ipſi filio qui donauit, & promiſit de rato, nihil in re donata competebat, niſi in ſpe, cùm ea res patris eſſet. Iſta autem lex intelligitur in donatione rei iam quæſitæ, vt etiam latè diximus ſuprà in verbo, donatione largitus, {num. 180. ſed hoc tamen.} *Vtrũ donatio nomine patris facta à filio & ab eodem ratificata reuocetur hac lege.*

9 ¶ Ex quibus vides Soc. hoc conſuluiſſe, dum ad filium tantùm reſpiceret, vt ſcilicet reſpectu illius non reuocetur donatio, ſi ei poſtea nati ſunt liberi. Sed non conſiderauit reſpectum patris, nomine cuius facta eſt donatio, & poſtea nati ſunt ei nepotes ex eo filio qui nomine ipſius donauerat. Ideo & poſſet eo reſpectu videri reuocata donatio, cùm appellatione liberorũ, de quibus loquitur noſtra lex, cùm dicit, & poſtea ſuſceperit liberos, contineantur nepotes. l. liberorum, in prin. ff. de verb. ſignifi. Veruntamen nec hoc quidem reſpectu reuocatur donatio, vt expreſsim diximus ſuprà, in verbo, filios non habens, verſi. xij. incip. his autem non intempeſtiuè, & duobus ſeq. niſi eo caſu quem inibi diximus. *De eadem re.*

10 ¶ Quid autem & in hoc caſu? Statutum eſt aliquo in loco, vt donatio ſic facta valeat pleno iure, aut etiam ita fuit in donatione cõuentum. An tunc habeat locũ iſta lex? videtur enim quòd non, quia id plenum dicitur, cui nil addi poteſt, vt dicit Bald. in c. licèt de vitanda, in princ. ext. de elect. per tex. in l. raptores. C. de epiſ. & cler. & l. Iulianus, in fi. ff. de rei vendi. & idem dicit ipſe Bal. cõſi. ccclxxxiij. quando ſuper facto certo, poſt princ. libr. 3. & conſi. ccxciij. thema integrale, col. 2. lib. 4. vbi ex hoc infert quòd quando conceditur facultas pleno iure, intelligitur ſine diminutione, vt in c. bene quidem. xcvj. diſt. & l. quæro. ff. de alim. leg. & l. vlt. §. ſimili quoque modo. C. de bon. quç lib. {& aliis iuribus ab eo citatis.} Sed & quòd plenum dicatur, cui nihil deeſt, {aſſerunt Imo. in cle. cauſam, col. pen. de elect.} Raph. Co. conſi. clxxxvij. dominus Conſignorus, verſi. pro parte affirmatiua. & Paul. Caſtr. conſi. cccxlvij. quia circa donationem, col. 2. in fin. libr. 1. per l. ſolum. ff. de hæred. inſtitu. & c. ſi omnia. vj. q. j. & d. c. bene quidem. Et id etiam dicit Soc. conſi. xliij. viſo teſtamento Ser Roberti, colum. 3. lib. 4. per no. in cle. cauſam, de elect. & in ca. j. de electio. lib. 6. & in l. procurator. C. de procurat. Et ſimile eſt quod dicit Bald. in l. Iulianus, in ij. lect. ff. de rei vendic. {Guil. à mon. Laud. in cle, cauſam, in verbo, niſi plena, de elect.} Quibus adde quod voluit Hoſt. in c. per venerabilem, ext. qui fil. ſunt leg. & Arch. in c. licèt, de præb. lib. 6. & Barto. conſi. xv. pater habens *Plenum quid dicatur. Pleno iure quid intelligitur.*

BIU Cujas

habens filium,in fi.vbi etiam dicit quòd pleno iure significat nullo detracto,per l.si cum dico.§. plenum.ff.de arbitr.& auth.hoc ius porrectum C.de sacrosc.eccle.& l.fœminæ.§.vlti.C. de secun. nupt.Adde & tex.in l.huiusmodi §.ædes.ff.de leg.j.ex quo no.Bal.Imo.& recentiores quòd non dicitur plenum,cui aliquid iuris deest.Et quod tradit Raph.Fulg.consi.100.quidam A. veniẽs ad mortem,col.vlti.non dici pleno iure esse alicuius,si restitutioni subiaceant,per l.vlt.§.sed quia.ff. com.de leg.quod & idem respondit Soc.d.consi.xliij.col.3.versi.item illud dicitur,lib.3.per l.hæres,& l.generaliter.ff.qui & à qui. {Et hoc subobscurè innuit gl.in l.cùm incertus,in verbo,liberatum.ff.de leg.j.eam iungendo cum text.ab ea allegato,in l.ab intestato.§.j.eo.titu.Et id quoque apertè voluit Ang.in l.mater,col.j.C.ad senatus.Tertu.& ibi plenè Cor.in prin.} Et faciunt not. per Corn.consi.cxlij.circa primum,col.4.versi.corroborantur,& seq.lib.4.{ & Guid.papæ,cõsi. cxxviij.nobilis Iacobus,in fi.}

11 ¶Tamen Alex.consi.clxij.visis his quæ copiosè,lib.6.tenet expressè in hoc casu,ea verba, pleno iure,nihil obesse quin sit locus huic legi.Neque enim eam vim habent,vt valeat donatio irreuocabiliter,etiam superueniente aliquo casu, qui iure communi tenderet ad eam reuocandam siue infringendam,per d.l.Iulianus.§.vlti.iuncta l.seq.& ibi Bald.& Ang.ff.de rei vendi.vbi probatur quòd quis dicitur habere rem pleno iure, si in ea habet proprietatem cum vsufru.quamuis ea sit subiecta restitutioni & euictioni.Et ad hoc quoque illum tex.expẽdit idem Alex. { consi.ccxix. viso summario, col.ij.versic.nec prædictis obst.lib.2.& quod repetitur consi.cxl.lib.7. & Franç. Aret.qui illum ad hoc dicit sing.in d.l.cùm incertus,in fi.ff.de lega.j. } Vnde etiam dicit Bal.in l. mater,per illum tex.C.ad Tertul.quòd cum quis habet proprietatem cum vsufructu, dicitur habere rem pleno iure,quamuis eam non habeat iure stabili,vt quia eam sit amissurus,si transeat ad secunda vota,vt ibi dicitur.Sed & tu adde ad Alex.tex.in l.j.hoc eo.tit.de reuoc.don.vbi licèt libertus pleno iure (his enim verbis ea l. vtitur) possederit id quod ei patronus donauit , tamen ob superuenientem ingratitudinem tractatur.Ex quo no. Bal.in vtraque lect.id etiam pleno iure possideri , quod superuenienti casu potest retractari.Et text. apertissimum in l.si ancillam.C. de act.empt.& vendi.vbi is qui vendidit: ante traditionem manet dominus rei venditæ pleno iure, quamuis personali actione teneatur ad rei ipsius traditionem.Quod & not.Ang.ibi.Et optimum text.in d.l.generaliter.§.sub conditione.ff.qui & à quibus manu.vbi seruus legatus sub conditione,interim pendente conditione pleno iure hæredis est , quamuis adueniente conditione restituendus sit. Et quòd hæc verba pleno iure, non impediant detrahi falcidiam, { siue Trebellianicam, } respondit Ro.ex facto consultus,cõsi.lxxv.nescio qua ex re.& iterum consi.lxxix. totum fundamentum.{ & in repe.auth.similiter,in fi.C.ad leg.Falci.& Fel.in c.auditis,col.3. versic.& si testator,de præscr.& ante hos Old.cuius illi non meminerunt,consi.ccxlviij. præsupposita cõsuetudine in iiij.dubio.per multa quæ illic allegat,de quo tamen vide Pau.Cast.consi.xxviij.in causa quæ vertitur inter Petrum,col.2.versi.nunc autem ad propositum,lib.2. }

Quis dicatur habere rem pleno iure.

12 ¶Cùm finem his imposuissem , quæsiit à me quispiam optimarum literarum vir , vtrùm hæc l. obtineret inter Iudæos,asseruitque controuersiam de hac re magnam ex facto Carpẽtoracti subortam,cum Iudæus quispiam non habens liberos,pretiosa quædam alteri donauisset,isque postea filios suscepisset : donante se huius legis præsidio muniente ad illius donationis reuocationem: donatario autem negante vllam esse talem apud Hebræos legem,quæ reuocaret donationem ob liberos:eosque cùm Hebræi essent , Hebræorum tantùm legibus teneri. De qua re,quoniam satis multa in nostro tractatu primigeniorum diximus , in lxvj.q.illinc assumes quæ ad hunc locum pertinebunt,vt interim verbis oratorum principis vtar.Et hoc quoque videre poteris quæ scripsit Ioan.Corra.lib.Miscel.v.c.xvj.vbi nos ex hoc loco citat.

An hæc lex habeat locum inter Iudæos.

FINIS.

BIU Cujas

ALIA GENERALIS

TABVLA OMNIVM MATERIARVM EX ORDINE ALPHABETI, CVIVS

prior numerus paginam signat, secundus autem numerum marginis commonstrat.

Dictio, cùm significat post, quam vim habet. 219
A & C. in titulis legum imperatorum quid significent. 2.3
Abderitæ eos qui patrimonium consumpsissent, sepulchro patris priuabant. 107.6
Abesse non videtur, qui statim rediturus est. 265.176
Abiiciatur, an sit latæ sententiæ. 330.178
Abigere partum, fœtum, conceptum, quid sit. 271.207
Abortiui partus an in extremo & generali iudicio suscitabuntur. 212.209
Abortiuus an faciat cessare priuilegium prælationis, vt venter non natus. ibid.210.in fi.
Abortus non soluit testamentum. 270.205.& seq.
Abortus quis dicatur. ibid.206
Aboriri, & abortum facere, & abortare, & abortiri. ibidem.
Accessorium omnino tollitur, sublato principali, ipso iure: secus si per exceptionem. 376.443
Accepta lex quid sit. 363.350
Acceptata item. ibid.
Accidentia non curãtur, nisi adsint in toto, vel in maiori parte. 114.12
Accio idem quod Titio, prouerbium. 272.210
Accipiat, verbum, an sit directum & latæ sententiæ. 332.189.& seq.
Accrescat, an sit latæ sententiæ. 336.206.& seq.
Accrescendi ius habet locum in contractibus vltro citróque obligantibus. 155.112
Actio cùm ipso iure tollitur, Iudex ex officio potest agentem repellere. 362.345
Actio personalis non rem sequitur, sed personam, nisi rem ipsam afficiat. 401.327
Actioni præscribitur etiam de iure canonico, quando is qui debet, non tenetur offerre, aut nihil aliud facere. 413. 390. Idem si ea non competit, nisi per acceptionem. ibid. 391. Si tamen id ex actis causæ appareat. 406.346
Actiones ipso iure transeunt in fideicommissarium, si petatur. 332.16
Actus perfectus an reuocatur ex superuenienti casu. in verbo, donatione largitus, nume. 280.282.284.292
Actus qui ex duplici capite fieri potest, censetur factus ex verisimiliori, etiam si aliud sit expressum. 26.60
Actus quando dicatur geri voluntariè, & non necessariò. 378.456
Actus æquipollens si eundem effectum inducit ipso iure, poterũt per ipsum impleri quæ aliàs per æquipollens fieri non possunt. 407.352
Actus inualidus an & quando confirmari potest. 362.345
Actus potiùs perit quàm à verbis recedatur. 79.12
Actus viuorum magis suspẽdi potest quàm mortuorum. 260.161
Actus vnus idémque censetur, qui cõfestim vnus post alium fit, aut certè vnus alterius respectu factus. 156.117.118
Actus legitimi non recipiunt conditionem. 196. 291, quod qualiter intelligatur. 186.249
Actus simpliciter factus, iudicatur purus, & sine conditione. 65.19
Actus cuiuslibet appellatio, vt sententiæ, instrumenti, testamenti, de valido intelligitur. 94.113
Addicere nummo quid sit. 130.3
Additamentum siue augmentum est eiusdem naturæ ac virium, vt principale. 181.226
Administrator quilibet tenetur bonam fidem agnoscere. 174.202
Administrator etiam cum libera, non potest remittere. 168.174
Administrator an saltem possit ius non liquidum remittere. ibid.174.& seq.
Adoptare facilius quàm legitimare. 242.89.& seq.
Adoptare quilibet potest apud simplicẽ magistratum. ibid.
Adoptari non potest filius naturalis. 197.295
Adoptio an ex hac l. reuocetur. 192.274
Adoptio facilè ex fraude fieri potest. 221.2.& seq.
Adoptio non tollit fideicommissum factum sub hac condi. si quis sine liberis obierit. ibid.
Adoptiuus filius non comprehenditur in constitutione quæ auxit legitimam filiorum. ibid.5
Adoptiuus filius non detrahit duas quartas. ibid.
Adoptiuus filius soluit gabellam ex eo quod sibi à patre adoptiuo relictum est. 222.6
Adoptiuus filius an suus dicatur. ibid.8.& 225.21
Adoptiuus filius non comprehenditur in l. j. C. de his qui ante apertas tab. 223.14
Adoptiuus pater non potest adire hæreditatem delatam filio, eo existente in extremis. ibid.
Adoptiuus filius non continetur sub lege Iubemus, C. ad Tertul. ibid.
Adoptiuus & legitimatus in multis æquiparantur, non tamen habet adoptio tantum virium quàm legitimatio. 194.285.286
Adoptiuus filius an sit alendus à patre. 222.8
Adoptiuus filius præteritus an rumpat testamentum. ibid.& 224.20
Adoptiuus filius potest subrogari ex statuto permittente subrogare filium. ibid.20
Adoptiui an veniant appellatione filiorum vel parentum. ibid.
Adoptiui apud Gallos non succedunt. 225.22
Adoptiui filij non comprehenduntur in priuilegiis. 249.12
Adoptiui filij succedunt etiam in patronatu ecclesiastico, & in regno. 224.18.19
Adoptiui filij transmittunt hæreditatem etiam non aditam ad hæredes. ibid.20
Adoptiui filij excludunt naturales tantùm. ibid.

BIU Cujas

Adoptiui filij excludunt ascendentes & vxorem. ibidem.
Adoptiui filij impediunt bonorum publicationem, ibidem.
Adoptiui filij reuocant alienata in fraudem, agunt de inoffic. & iniusto testamento, & eis debetur legitima, alimenta, & quarta. ibid.
Adoptiui filij an reuocent ex hac lege. 221.2. & seq.
Adoptiui filij non prosunt patribus ad consequenda munera ob filios concessa. ibid. 4
Adoptiui filij sunt ficti, imaginarij, & abusiui filij. 222.7. & 223.12
Adoptiui filij in nulla dispositione veniunt. 222.7
Adoptiui filij dicuntur adfiliati. ibid.
Adoptiui filij non repellunt filias ex statuto. 223.11
Adoptiui filij non comprehenduntur in concessione feudi aut emphyteusis facta pro se & suis. ibidem. 12.13
Adoptiuis defertur tutela legitima. 222.7
Adueniat, an sit latæ sententiæ. 333.193. & seq.
Aduerbia tenent locum formæ, & magis sonat quàm nomina. 311.85
Aduocatus & patronus quid differant. 98.2
Androlepsia, id est quod vulgus represalias appellat. 256.147
Adulterium obiici non potest ab hæredibus mariti, nec hæredibus vxoris, si maritus resciuerit, & dissimulauerit. 280.217
Adultus curatorem non habens, eo inscio vel inuito donare potest causa mortis. 186.253
Adultus liberè testari potest de immobilibus sine decreto & autoritate curatoris. 187.254
Aegeus cùm Thesæum filium mortuum falsò putaret, sese in mare præcipitem dedit. 4. 8
Aequipollens actus si ipso iure eundem effectum inducit, ea quæ aliàs impleri non possunt, per æquipollens implentur. 364.352
Affectio maior est in filios iam natos, quàm in nascituros. 99.2
Affectio consideratur ex iure naturali, non ciuili. 195. 288
Affectio eadem in naturales & legitimatos, quæ in legitimos. 245.100
Affectio legibus se confirmat. 198.302
Affectio naturalis an potius in dubio consideranda fuisse præsumitur, quàm merita. 144.72.73.74. & 146.83
Agenti petitorio pro beneficio quod semel habuit, obstat exceptio criminis ex quo ipso iure priuatus est, aliàs secus. 364.355
Agnatio conseruatur per legitimatum. 241.83
Agnatus aut dominus intra quod tempus potest reuocare alienationem feudi factam à vasallo. 377. 453. & 378. 454
Et si non faciat, non valebit tamen processus. 363. 347
Alciatus ex Ludo. Rom. librum integrum elegantius traducit. 133.14
Alleganti qualitatem incumbit onus probandi. 172. 191
Alexander Seuerus quos pauperes non per luxuriam cognouit, maximis commodis auxit. 106.6
Alienans partem feudi minimam, toto cadit. 115.14
Alienare prohibitus, potest tamen alienare in filium. 10.18
Alienare dicitur, qui ludo amittit. 205.335
Alienari non possunt confiscata, aut amissa ipso iure, etiam ante sententiam: quòd si non ipso iure, alienari possunt vsque ad sententiam. 360. 334
Alienari prohibita, alienari possunt ob renuntiationem. 140.46
Alienatio si ipso iure non valet, quia factum sit contra pactum: an is qui id pactum apposuit, possit propria autoritate rem accipere. 362.344
Alimentis futuris an renuntiari possit vel simpliciter, vel cum iuramento. 49.141.52.156
Aliquis, aliqua, aliquid, hæ dictiones quam vim habeat. 111. 5. 115. 14. 15. 117. 16. 118. 21. 125. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. & iterum in verbo reuertatur.
Alicuius roboris firmitatem non habeant, an hæc verba sint latæ sententiæ. 339.225
Aliquo modo non habeat, an sit latæ sententiæ. ibidem.
Aliquandiu quid significet. 117.17
Aliquatenus, dictio, an sit latæ sententiæ. 339.224
Alumni accipiunt legata ex testamento imperfecto, & non solenni. 232.58
Alumni non veniunt in generali obligatione. ibid.
Alumnorum cum nutricibus concubitus interdictus lege Mosaica. 271.207
Alumnum retinens, tenetur vt qui filium retinet. ibidem.
Alumnus non potest accusare educatorem. 232.58
Alumnus & educator an sint testes idonei. 233.54
Alumnus an facit locum huic l. 231. 49. & seq. vsque ad 55
Alumnus an possit vocare in ius nutricem aut alium educatorem sine venia. 231.50
Alumnus potest manumitti à minore. 232.57
Alumnus æquiparatur coniunctis sanguine. ibid.
Alumnus est de familia. ibid.
Alumnus est similis matri quæ pupillum instituit, eique in tutore dando prospicit. ibid.
Alterare verbum latinum. 302.42
Amici id inter se obtinent, quod habent consanguinei ratione affectionis sanguinitatis. 90.101
Amici ex testamento minùs solenni legata capiunt ibidem.
Amicitia consanguinitati anteponenda. 89.96. & seq. sed id qualiter intelligatur. 91.106
Amicitia facit, vt pro alio possimus stipulari. 100.98. 99.nu.99
Amicitia superat parentum affectum. ibid.101
Amicitia habet vim clausulæ codicillaris. 91.107
Amicitia viri & vxoris, an cæteras præsertim parentum & liberorum superet. 91. 108. & 95.117.118
Amici plures, non etiam vnus facit cessare suspicionem fraudis, aut metus. 283.238
Amico si donatum sit, an locus sit huic legi. 88.95
Amico si relictum fuerit posthumo ignoranter præterito, an conseruentur legata. 89.95
Amico si legata fuerit res aliena etiam ignoranter tenetur hæres luere. ibid.
Amicus nullus patre melior reperitur. 5.9
Amicus amico vult bona. ibid.
Amicus pro amico an admittatur sine mandato. ibidem.
Amittat, verbum, an sit latæ sententiæ. 325.187
Amor parentum cum ætate filiorum crescit. 99.2
Amor vxoris cæteros vincit. 7.12. & 91. 108. is tamen cedit amori parentum. 7.12
Amor & affectus parentum in liberos. 2.4
Amoris paterni ardor inæstimabilis. 5.9
Amoueatis, an sit etiam latæ sententiæ. 328. 171. & 2. sequen.
Anathema, hæc dictio, an sit latæ sententiæ. 330.180. & seq.
Anima non est ex traduce. 10.17
Anima patris non est anima filij. ibid.
Anima cunctis rebus præferenda. 174.201
Animale prius quàm spirituale. 164.155
Animi cogitatio in lucem non producta, censetur abortiua. 66.22
Animus qualis olim fuerit, ex sequentibus deprehenditur

BIU Cujas

ditur. 187.257
Ante,dictio, quod etiã interuallum significat. 215.13
Ante & post, mutuo se respiciunt, vt antea & postea: tamen aliquando vnum aliud mutuatur. ibidem. 14
Ante aliquando aduerbialiter ponitur, vt antea. 216.15
Ante,dictio,quas vires habeat. 219.23
Antidoralis obligatio communis omnium animantium. 143.67
Non tamen eius causa licent omnia. ibid.68
Antidoralis obligatio non impedit repetitionem indebiti. ibid.
Sed qualiter id intelligatur. 173.195
Antidoralis obligationis effectus. 139.44.& 140.45
Antinomia Apolline indigens. 190.267
Antoninus repudiauit hæreditates eorum qui filios habebant. 3.4
Antoninus philosophus Impera. pauperibus sine crimine dignitates concessit. 106.6
Appellatione duarum vel trium partium quid significetur. 118.20
Appius scriba remuneratus,quòd librum surripuisset, populóque tradidisset. 137.34
Approbatores si requiruntur, vnus non sufficit. 283.232
Arbitri plures qui cognoscunt de suspicione, an sint assumendi,an verò vnus sufficiat. 286.247
Arbitrio iudicis cùm quid relictum est,non ob id impeditur appellatio. 121.31
Arbitrio iudicis relinquitur,quæ sit magna vel modica,vt sit,vel non sit locus nostræ l. 120.28.29
Arbitrio item iudicis relinquitur, vtrum legata sint magna, aut modica, vt sit vel non sit locus authenti. ex causa, posthumo ignoranter præterito. 121.30
Arbitrio iudicis relinquitur, quod paruum incommodum siue damnum dicatur, quódve magnum. ibid. 31
Arceatur an sit latæ sententiæ. 329.175
Argumentum à contrario sensu. 70.35
Argumentum quod ad ius commune reducit, facilè est amplectendum. ibid.
Armatorum hominum appellatio an de vno dici possit. 282.228
Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates. 185.246
Artaxerxes regno cesit filio. 5.10
Articuli non verisimiles non admittendi. 20.38
Articulus non verisimilis facit vt testis interrogetur extra articulum de causa facti. ibid.38
Assertio in probitis an probet,& quid si iurata. 147.87.& multis seq.
Quid si fiat in instrumento guarentigiato. 153.103.104.105
Assertio meritorũ aut alterius rei in prohibitis licet non probet, facit tamen, vt leuior probatio sufficiat. 151.100.101.102
Asinus ad lyram,prouerb. 272.210
Athenis decima die nomen infantibus imponebatur. 262.168
Et ibi reperies quid etiam apud cæteras gentes.
Athenienſium institutum de reuocandis libertis in seruitutem. 68.31
Aues pullorum amantissimæ. 7.14
Auferatur,an sit latæ sententiæ. 330.179
Augusti qui dicebantur,& qui Cæsares. 11.21
Augusti an dicantur imperatorum filij. ibid.21
Authen.ex causa, an habeat locum in posthumis. Et quid si ipsi aut etiam iam nati ignoranter sint præteriti. Et quid si apposita sit clausula codicillaris,& alia circa id multa. 188.259.& seq.
Authen.ex causa,habet locum in posthumo ignoranter præterito, si testator habebat filios iam natos. 99.3.100.6
Authen.ex causa an habeat locũ, præteritis filiis iam natis,à patre tamen ignoratis. 102. 116
Authenticas nostras,quas vocamus, interdum perperam esse traductas. 272.210
Authen.ex causa,an habeat locũ, si posthumus ignoranter præteritus viuo testatore decesserit. 278.213.& 280.220
Authentica,ex causa, an procedat in ignoranter præterito,cum relictum est legatum ecclesiæ. 85.81.& & 86.87.88
Authentica ex causa. C.de libe.præter.non habet locum si testator alicubi mentionem liberorum fecerit. 30.73
Authen.ex causa, habet locum etiã posthumo ignoranter præterito in legatis modicis. 120.25.& 121.30

B

Bacchus bis genitus,& pater. 236.69
Baldus fuit leui ac malè constante ingenio iudicióque. 192.273
Balenarum amor in fœtus proprios. 7.14
Beatitudo sola virtute constat secundũ Stoicos. 103.1
Beatus à doctissimis pro diuite vsurpatur. ibid.
Beneficij impetratio sine mutatione possessionis alterius an valeat. 377.448
Beneficio ipso priuatus, non potest id amplius licitè tenere:secus si priuandus sit. 353.292
Beneficium non est quod sit ex necessitate. 153.106
Beneficium quod ipso iure amissum est, si iudicio petitorio petatur, obstat exceptio criminis ob quod priuatus est: aliàs secus. 326.155
Beneficium causa miserationis concessum, non tollitur nisi per verba specialissima. 44.124
Beneficium quod conceditur ad exuberantem fauorem non tollitur nisi per specialem reuocationem. 45.125
Bona quare dicuntur facultates. 129.2
Bona facile labuntur. ibid.
Bona patris prosunt filio ad consequenda munera. 15.25
Bona vnde dicuntur. 103.1
Bona beatos faciunt ac felices. ibid.
Bona bonis viris bona sunt,malis mala. 104.4
Bonam fidem tenetur quilibet agnoscere. 174.202
Bonorum cessio,miserabile auxilium. 4.1
Bonorum tria genera. ibid.
Bonorum appellatione actiones & nomina comprehenduntur. 107.8.9.& 10
Bonorum meorum appellatione an ea veniant. 109.11
Bonorum existentium in loco,an item ea veniant. ibidem. 13
Bonorum appellatione an veniat feudum & emphyteusis. ibid.13.& 15
Bonorum appellatione generaliter quid veniat. 110.16
Brutorum affectus in liberos. 7.14

C

Cadat verbum,an sit latæ sententiæ. 331.186 & seq.
Cadere in terram dicitur qui nascitur, & vnde id sit. 257.154
Cæsares qui dicebantur. 2.3
Campus piorum. 156.21
Cap.quicunque.17.q.4.an sit Augustini. 28.62
Capiat verbum an sit directum, proindéque latæ sententiæ. 332.189.& seq.
Capitis dignitas. 258.156
Capi.j.de rerum permut.lib.6.loquens in expectantibus, habet locum in vno tantum expectante. 287.255
Cap.constitutionem.de senten. excommu. libr.6. loquens de interuallis dierũ in canonica monitione,

BIU Cujas

an necessario requirat duorum dierum interuallum. ibid.256
Capit j.ext. de appel.statuens protestationem fieri in præsentia bonorum virorum,ita debet intelligi, vt non satis sit fieri coram vno. 282.229
Capi.j.tit.quid sit inue.loquens de paribus, intelligitur si plures sint:non si vnus tantum sit, is sufficit. 287.252
Cap.quicunque.17.quæst.iiij. quomodo intelligatur. 71.42
Caput si infans ex vtero exierit, an pro nato habeatur,vt faciat locum huic l. 258.156
Captiui ob delictum an gaudeant priuilegiis datis ob redemptionem captiuorum. 105.5
Cardinales non tenentur iurare papæ. 10.17
Careat verbum an sit latæ sententiæ. 326.161
Careat denotat totalem priuationem. 327.162
Cassatum,dictio latina. 26.57
Causa proxima attenditur. 182.232
Causa etiam accipitur pro nõ immediata, modo non sit multum remota. 183.236
Causa nõ multum remota propinqua reputatur. ibidem.
Causa etiam remota attenditur, cum sine ea propinqua non posset produci. ibid.
Causa quæ nocet, quæue prodest, vtra potius sit inspicienda. 26.60
Causa vna ex multis cessante, non cessat dispositio. 35. 91
Causa expressa si falsa sit, vitiat ipso iure: non etiam si est tacita. 67.25
Causæ appellatio intelligitur in dubio de proxima. 182.232
Catamidiari quid signat,& vnde dicitur. 106.6
Cedere foro quid sit. 105.5
Census patris prodest filio ad consequendos magistratus. 13.23
Ceres septimo mense Proserpinam edidit. 272.210
Certiorari verbum iurisconsulti. 220.1
Certificare & certificatio verbum quoque iurisconsulti.ibid. 1
Cessante causa reuocationis donationis inofficiosæ, cessat reuocatio. 261.166
Cessante causa cessat effectus. ibid.
Cessante causa nõ cessat effectus consummatus. 267. 192
Cessio bonorum habet locum, cùm debitor iurat se soluturum. 50.146
Cessionis bonorum beneficium non habent, qui sua culpa in paupertatem inciderunt. 105.5
Chartusienses etiam possunt generare liberos. 29.67
Cicero nonnunquam populariter loquitur. 220.1
Et interdum non tam propriis nominibus, quàm notioribus. ibid.
Circuncisio infantium fiebat octauo die. 261.117
Circunscriptio ea est propriè, quæ fit ex proposito. 115.14
Citatio si iubeatur fieri in locis vicinis, non satis est fieri in vno. 283.234
Citatus à iudice incompetẽte an teneatur comparere vt alleget incompetentiam. ibid.232
Cito dictio eandem vim habet. 319.126.& seq.
Ciuitas potest rem vnius alteri concedere ob merita. 139.43
Ciuitas condemnata ad dirutionem murorum non satisfacit sententiæ si iterum eos ædificet. 264. 181
Clarigatio quid sit. 256.147
Clausula codicillaris an habeat vim generalis cogitationis vel scientiæ. 32.81
Clausula codicillaris an tollat hãc l.33. 82.83.& etiam in verbo libertis.nu.90.& 92
Clausula codicillaris an operetur quantũ ad liberos ex alia vxore procreatos. 839.108
Clausula codicil. nihil operatur in eo qui desperans de liberis,postea tamen suscipit. 41.114
Clausula si non valet, aut valebit, facit præsumi de omni euentu cogitatum. 47.133
Clausula,rebus sic stantibus, intelligitur in omnibus dispositionibus. 54.166.& seq.
Clausula codicillaris an operetur posthumo ignoranter præterito. 178. 218.188. 261.190.265. 266. 269. 270
Clausula codicillaris cessat cessante voluntate testatoris. 190.266
Clausula si pro aliis non scripserimus, verificatur in vno. 287.254
Clausula codicillaris an tollat hanc l. 91.105.& 107
Cle.j.de appel. loquens de appellatione facta à iudicibus, an procedat in appellatione facta ab vno tantum iudice. 288.257
Cle.j. de foro compe.loquens de citandis in ecclesiis, non procedit in vna tantùm ecclesia. 283.234
Clericus qui priuatur beneficio ob maleficium, an debeat restituere fructus à tempore maleficij. 348. 272
Clericus potest donare concubinæ ob merita. 135.23
Clientes qui dicuntur. 98.2
Coacti homines an de vno dicantur. 282.228
Cogitatio liberorum in genere, an tollat reuocationem ex hac l. 31.74
Cogitatio in genere, pares vires habet, ac in specie. 32.80
Cogitatio liberorum non impedit vim huius legis quantum ad liberos postea ex alia vxore procreatos. 38.103
Cogitatio quæ in lucem non profertur, est abortiua. 74.22
Cogitasse de liberis in genere quis censeatur. 66.80
Cognationis ius separatum ab ipsa cognatione. 201. 318
Cognatorum appellatione veniunt etiam ciuiles tantum. 226.24
Collecta à patre soluta eximit pœna filium. 13.23
Colonus qui vites plantandas accepit ad certam portionem fructuum pro domino, debet & de cæteris arboribus eandem portionem domino dare. 25.55. 56
Compaternitatis materiam vide nu. 226.26.& multis sequen.
Compensatio legati quæ aliâs fit cum eo quod aliàs debetur ex dispositione legis, non fit cum legatum ita fit creditori,vt alij restituat. 262.173
Compensatio fit ipso iure,sed ita demum, si petatur. 297.15
Competat verbum an sit huiusmodi. 335.202
Compromissorum verba. 62.11
Concessio rei aliàs permissa intelligitur sine solennitate. 18.34
Condemnatus aliquid facere,si faciat, & statim contraueniat,non videtur satisfecisse. 265.182
Condemnatus rem restituere,intelligitur cum fructibus. 349.276.& seq.
Conditio an impleatur per æquipollens. 407.351
Conditio propriè accipienda est. ibid.
Conditionaliter prolatum non dicitur esse ex facto contingentia. 70.36
Conditionis defectus facit deficere actum ipso iure. 305.55
Conditione deficiente actus habetur pro non facto. 349. 277
Conditionis defectus habet oculos retro. ibid.
Conditione deficiente restituenda est res cum fructibus, ibid.
Conditio tacita an suspendat, & faciat actus conditionales. 350.285.& seq.

BIU Cujas

Condictio ob causam competit pro seruitio feudali. 206.338
Conditiones huiusmodi, si filios habuerit, si filia nupserit, & similes, momento implentur, nihilque refert si filij illico moriãtur, aut matrimonium etiam illico dissoluatur. 265.187.& seq.
Confessio non verisimilis non nocet. 21.40.& seq.
Confessio extraiudicialis verisimilis cogit ad perseuerandum. Sed & ex multorum sententia plenam fidem facit etiam in criminalibus. 22.41
Confessio ficta siue præsumpta non potest reuocari prætextu erroris, vbi lata est ipso iure sententia. 376.441
Confessio sine causa in iudicio est efficax. 209.352
Eáque habet vim donationis. ibid.
Nec tamen insinuari debet. ibid.
Confessio viri de dote data sibi præiudicat, licet non creditoribus. 150.96.151.98
Confessio in prohibitis, licet non probet, facit tamen vt leuior probatio sufficiat. 151.100.101.102
Confessus an mitius puniatur quàm conuictus, cùm pœna ipso iure imponitur. 356.312
Confestim dictio quid significet. 317.113
Confestim est latæ sententiæ. ibid.
Coniuncti spiritualiter an possunt agere sine mandato. 228.36
Copulandi verbum latè patet. 201.224
Coeundi verbum. ibid.
Copulatum matrimonium dicitur & sine coitu contra Bal. 180.223.224
Consanguineus donans prælato videtur id facere fauore sanguinis, non ecclesiæ, nisi prius ab ecclesia acceperit beneficia. 144.74
Consentiens actui, an ipsum facere videtur. 207.343
Consentiens donationi, an habeatur pro donante. ibid.& seq.
Consentire an possit alienationi qui alienare prohibetur. ibid.
Consensus in genere idem momenti habet, ac in specie. 32.80
Consensus nullas habet vires contra decretum irritans. 358.321.& seq.
Constans & Constantius fratres simul imperauerunt. 1.1
Constitutio pœnalis extenditur ex eadem ratione. 354.303
Nisi cùm pœna ipso iure imponitur. ibid.
Constitutio pœnalis extenditur ad æquiparata de iure antiquo. 354.304
Nisi cùm pœna imponitur ipso iure. ibid.
Constitutio declaratoria iuris antiqui addens nouam pœnam non extenditur ad præterita respectu pœnæ quæ imponitur ipso iure, secus si per sententiam. ibid.305
Constitutum si in donatione fuerit appositum, an & ipsum cum donatione resoluatur ex l. nostra. 193.2
Constitutum transfert veram possessionem. ibid.
Constitutum sequitur naturam actus in quo interponitur. ibid.
Continuatio dominij à patre in filium. 11.19.& seq.
Continuo dictio latæ sententiæ. 319.124
Nam & ea omnem moram tollit. ibid.
Contrahentium principale propositum inspiciẽdum ad ipsum contractum iudicandum ac nominandum. 131.4.5.6
Contractus si resoluatur etiam ipso iure, tamen dominium ipso iure non redit. 297.17.18.59
Contractus quis qualisve sit, cùm datur fundus & pecunia. 131.4.5.6
Contractus non nisi propriam & strictam interpretationem accipiunt. 230.44
Contractuum verba omnino inspicienda sunt. 59.60. nu.5.6.& 7
Contrarius sibi fuit aliquando Papinianus. 192.273
Credibile idem est quod verisimile & econuerso. 26. 60
Curatus non dicitur à morbo, in quem statim recidit. 264.180

D

DAmnum patitur, qui perdit lucrum iam quæsitum. 172.192
Damnum reputatur id lucrum, quod habet originem à damno, & econtrario. 178.218
Dauid filium Ammon indulgentiùs amauit. 5.10
Debitum non liquidum an remitti potest à quolibet administratore. 173.196.& seq. Et an requiratur decretum. 174.200
Decima non debetur ex hæreditate paterna. 11.19
Declaratio voluntatis non transit ad hæredem. 352. 292
Declaratio cùm permittitur, ita debet fieri, vt verbis congruat. 63.13
Declaratio verborum non dubiorum non censetur declaratio, sed noua dispositio. 63.15
Delegare potest qui minimam habet potestatem. 115. 14
Decoctor & decoquere quid sit. 106.6
Decoctoribus certus locus in scena constitutus. ibidem.
Decretorum locus. 11.21
Decretum irritans impedit renunciationem. 358. 321
Sed id qualiter intelligatur. ibid.323
Decretum irritum formam inducit. 358.322
Decuriones possunt donare res ciuitatis ob merita. 137.32
Dederit, verbum, ad donationem inter viuos pertinet, sed quandoque de vltima voluntate dicitur. 289.265
Delphinum amor in fœtus proprios. 7.14
Delictis non consummatis in dubio non imponitur pœna latæ sententiæ. 343.247
Denegetur actio, an intelligatur ipso iure. 337
Deponatur verbum an sit latæ sententiæ. 329.175
Deprecatio oratorum locus. 138.35
Desperare de liberis non potest, nisi qui de eis cogitat. 41.112
Deueniat verbum, vtrum sit directum, an obliquum. 333.193.& seq.
Doctor potest donare concubinæ ob remunerationem. 136.24
Dolus præsumptus æquè facit stari iuramento in litem, vt verus. 166.163
Dolus dans causam contractui reddit contractũ nullum, tum demum si petatur. 297.16
Dolus an cum dolo compensetur. 376.436
Dolus excludit consensum. 36.97
Dolus etiam dubius facit vt non valeat renunciatio huius l. ibid.
Dominium non transfertur nisi impleta conditione. 349.277
Dominium transit sine possessione, cùm quid sit ipso iure, non tamen possessio. 361.338
Dominium ipso iure transit in ecclesiam, non possessio. ibid.
Dominium cùm ipso iure alicui acquiritur, is præfertur alij, cui etiam tradita prius est possessio. 371. 397
Dominus potest expellere colonum à domo, si sit filio suo necessaria, sicut si sibi ipsi. 3.7
Domitianus Imper. non recepit hæreditates ab iis relictas qui liberos habebant. 2.4
Domus patri est domus filij. 12.22
Donans ob merita, non habet beneficium, ne conueniatur nisi inquantum facere potest. 142.58

BIU Cujas

Donans ob remunerationem, tenetur de euictione, etiam si incipiat à traditione. ibid. 59
Donans si cogitat de liberis, an sit locus l. nostræ. 28. 63
Donans in dubio an præsumatur cogitare de liberis. 29. 66. & seq.
Donans qui promisit sub pœna non reuocare, an natis liberis reuocando debeat pœnam. 379. 1. & 2
Donans aut aliter disponens, censetur se conformare ad statutum. 245. 101
Donare an intelligitur qui liti renuntiat. 176. 203
Donare prohibitus an possit remittere pignus vel hypothecam. 76. 209. An & idem possit remittere quartam. 210
Donare prohibitus non potest habere pro derelicto. 177. 214. & seq.
Donare potest libere causa mortis adultus curatorem habens. 186. 253
Donare & consentire donationi an sint diuersa. 207. 344. & seq.
Donari dicitur quod nullo iure cogente conceditur. 153. 106
Donat qui indebitum soluit sciens scienti. 206. 342
Donatarius in casu l. nostræ à quo tempore restituat fructus. 347. 268. & seq.
Donatarius ingratus an restituat fructus à tempore ingratitudinis. 348. 272. & 281
Donatio inofficiosa an ipso iure reuertatur. 293. 4
Donatio rescripti autoritate rescindi non debet. 236. 66
Donatio inofficiosa an in totum reuocetur, an vero vsque ad legitimam. 291. 3. 4. 5
Donatio ob causam an ex hac l. reuocetur. 161. 141
Donatio ob causam non reuocatur ob ingratitudinem. 139. 42
Donatio ob causam non est propriè donatio. ibid.
Donatio ob causam est contractus innominatus. ibidem.
Donatio ob causam non requirit insinuationem. ibidem.
Donatio ob causam non habet priuilegium, ne donans conueniatur vltra quàm facere possit. ibid.
Donatio nō dicitur ob causam, cùm causa respicit fauorem donatarij. 162. 145. & seq.
Donatio quæ fit in præmium emancipationis, censetur pura & liberalis, & requirit insinuationem. ibid. 146. 147. 148
Donatio ob causam censetur pura in excessu. & in eo requirit insinuationem, in eóque excessu habet locum priuilegium ne conueniatur vltra quàm facere potest. 163. 148. & seq.
Donatio tacita & præsumpta an reuocetur ex hac l. ibid. 161. & seq. vsque ad nu. 170
Donatio præsumpta an pariat actionem ex nudo pacto. ibid 152. & 167. 166. 167. 168
Donatio præsumpta an transferat dominium in ecclesiam sine traditione. 183. 153. 186. 166. 167
Donatio præsumpta an comprehendatur sub statuto prohibente confirmationem donationis inter vir. & vxorem. 183. 154
Donatio tacita faciliùs reuocatur quàm expressa. 184. 157
Donatio tacita fieri potest inter absentes, licet expressa non possit. 164. 154
Donatio etiam præsumpta non valet inter virum & vxorem. 166. 164
Donatio non præsumitur, potiúsque res à lege prohibita & error iuris & facti præsumitur, & alia quæuis coniectura magis quàm donationis capitur, etiam si id faciendo actus redditur inutilis & inefficax. Sed nec ex possessione decennali præsumitur. 176. 206. 207. 208
Donatio quæ fit ei qui prius donauerat, non reuocatur ex hac l. 172. 192. & seq.
Eadem donatio nō reuocatur ob ingratitudinem. ibid. 193
An in ea requiratur cōsensus propinquorum alias ex statuto requisitus. ibid. 194
An item hæc procedant cùm aliud donatur, quàm quod prius donatum fuerat. ibid. 194. 195
Donatio censetur habere conditionem reuocandi susceptis à donante liberis. 3. 6
Donatio inofficiosa reuocatur fauore liberorum, nō patris 35. 92. & eadem nō reuocatur nisi post mortem donantis. 93
Donatio inter virum & vxorem ipso iure est nulla. 92. 112
Donatio inter virum & vxorem causa mortis vel in testamento valet. 95. 119. 120
Donatio inter virum & vxorem an habeat vim legati vel fideicommissi, & in quibus. ibidem & 121. 122
Donatio an censetur facta ob merita quæ præcesserunt, si id dictum non sit. 144. 70. & seq.
Donatio absenti fieri potest ob merita. 143. 65
Donatio quælibet præsumitur facta ob merita, non tamen censetur esse remuneratoria, nisi de eis appareat. 145. 77. 78
Donatio remuneratoria in eo quod excedit merita, ex hac l. reuocatur. ibid. 79. & seq.
Donatio remuneratoria in excessu meritorum censetur pura. 144. 69
In quanto autem debeat excedere, vt dicatur pura, 146. 81. & seq.
Donatio facta ob merita futura an dicatur remuneratoria, & an non indigeat insinuatione. 15. 109
Donatio ob causam de futuro est contractus innominatus, nec est causa lucratiua. ibid.
Donatio mutua siue vicissitudinaria in qua vterque capit, an ex hac l. reuocetur. ibid. & seq.
Donatio hæc non est propriè donatio. ibid.
Eadem valet inter virum & vxorem. ibid.
Eadem quoque valet inter patrem & filiumfamil. ibidem.
Eadem non requirit insinuationem. ibid.
Donatio mutua quæ fit diuersis temporibus, an reputanda sit mutua. 156. 174. & seq.
Donatio hæc in eo quòd altera alteram excedit, censetur simplex. 157. 112
Quod qualiter intelligatur. ibid.
Donatio facta patri à filio ob præmium emancipationis, an requirat insinuationem. 156. 116
Donatio mutua in qua alter tantum capit, an reuocetur ex hac l. 158. 126. & seq.
Donatio alicuius rei aut quoræ bonorum, non continet debita & credita. 111.
Donatio an vnius tantum voluntate constet. 71. 45. 80. 64
Donatio quæ propriè dicatur. 130.
Donatio censetur venditio modico pretio facta, ibidem.
Quod qualiter intelligatur. ibid. & multis seq.
Donatio remuneratoria non est propriè donatio, sed compensatio vel permutatio. 132.
Donatio remuneratoria non reuocatur ex hac l. ibid. & seq.
Donatio remuneratoria non reuocatur ob ingratitudinem. 133.
Donatio remuneratoria non rescinditur prætextu metus. 134.
Donatio remuneratoria valet inter virum & vxorem ibid. 19
Donatio remuneratoria valet inter patrem & filiumfam. 134. 20.
Donatio potius præsumitur, quàm feudi concessio 206. 337

BIU Cujas

Donatio an fieri posit piæ causæ absenti. 203.330
Donatio rei alienæ facta consentiente domino debet insinuari tanquam facta à domino ipso. 208. 349.
Donatio rei alienæ an insinuationem requirat. 210. 357.& seq.
Donatio causa mortis an reuocetur ex hac l.184.245. & seq.
Donatio causa mortis non est propriè donatio. ibid.
An autem ea comprehendatur sub statuto loquente simpliciter de donatione. ibid.& 188.258
Donatio causa mortis an valeat nudo pacto. 185. 248. & seq.
Donatio causa mortis an comprehendatur in l. cùm auus. 186.250
Donatio hæc valet inter virum & vxorem. 158.126. Nec indiget confirmatione mortis vel traditione. ibidem.
Nec item insinuatione. ibid.127
Donatio hæc censetur venditio. 160.130. Et hæc quidem omnia, nisi sit admodum dispar spes euentus. 160.134 & sequen. Vel nisi bona essent vtrinque inæqualia. 161.137
Donatio onerosa nec huic l. nostræ, nec remedio inoffic. dona. nec l. cum auus, est obnoxia. ibid.139
Donatio remuneratoria non indiget insinuatione. 140.47
Donatio ob merita latissime interpretanda. ibid.48
Eademque potius realis præsumitur quàm personalis. ibid.
Donatio præsumitur ob benemerita præcedentia. 141.50
Donatio potius præsumitur inter viuos, quàm causa mortis ob benemerita. ibid.53
Donatio benemerito ab officiali vel prælato censetur donatio contemplatione personæ, non officij vel ecclesiæ. 141.54
Donatio inter viuos cum reuocatur, non etiam fructus reuocantur. 350.281
Donatio si reuocatur vsque ad legitimam tantum, an totum in foro conscientiæ reddi debet. 352.294
Donatio plus habet roboris, quàm testamentum, & difficiliùs retractatur. 260.161
Donatio suspendi potest, non testamentum. ibid.
Donatio inter patrem & filium fam. & inter virum & vxorem valet, si ita fiat, vt res ad alium perueniat. 261.172
Donationes possunt ob ingratitudinem à donante tantum reuocari, non etiam ab hæredibus, si donans sciuerit, & potuerit reuocare, aliàs potest & ab hæredibus reuocari. 279.215
Donationes huiusmodi non veniunt in fideicommissum vniuersale, nisi sint in testamento nominatæ, vel nisi sit expressum. 95.121
Donationes eæ per solam rei obligationem reuocantur. ibid.122
Donationes istæ requirunt traditionem. ibid.
Non tamen requirunt aditionem hæreditatis. ibidem.
Requirunt item insinuationem. ibid.
Nec pariunt tres illas actiones, quæ ex legatis producuntur. ibid.
Nec veniunt in confiscationem bonorum. ibid.
Donationes eæ morte confirmatæ trahuntur retro ad tempus donationis. ibid.
Donationes eæ non transferunt dominium etiam ex traditione. ibid.
Donationes priores si non sunt inofficiosæ, non reuocantur, sed posteriores. 125.34
Sed quid ediuerso, si priores donationes erant inofficiosæ, sed postea tot bona quæsita sunt, vt eorum respectu non sint inofficiosæ. 125.35.& seq.
Donationes præsumptæ debent insinuari. 166.164
Donationes suapte natura sunt perpetuæ & irreuocabiles. 65.19
Diana cur ad partus adhibetur. 272.210
Dictio, si, cuius sit naturæ & significationis. 57.1
Dictio perinde, denotat fictionem. 222.7
Dictio nihil, est vniuersalis negatiua, & debet vniuersaliter operari. 241.85
Dictio omnimodo est præcisa. 311.89
Eadem facit, vt quis præcisè teneatur. ibid.
Eadem habet vim decreti irritantis. ibid.
Eadem omnem dispensationem reiicit. ibid.
Dictio nullo modo, est latæ sententiæ. 312.93
Eadem omnem dispensationem impedit. ibid.94
Dictio nullatenus an sit latæ sententiæ. ibidem. 95.& sequen.
Eadem tollit omnem dispensationem. ibid.
Dictio nullius mométi, an sit latæ sententiæ. 314. 100. & seq.
Dictio funditus quid significet, & vnde dicatur. 314. 103
Dictio radicitus vnde dicatur, & quid significet. ibidem.
Dictio stirpitus habet vim latæ sententiæ. ibid.
Dictio penitus an sit latæ sententiæ. ibidem. 105. & sequen.
Eadem idem significat quod omnino. ibid.
Dictio mox an sit latæ sententiæ. 315.109.& seq.
Eadem an denotet executionem paratam. ibid.
Eadem an dicat interuallum,& quantum. 316.110. & sequen.
Dictiones latæ sentẽtiæ vim suam perdunt, cum iunguntur verbis necessario requirentibus sent ẽtiam. ibid.112
Dictio confestim latæ sententiæ. 317.113
Dictio incontinenti latæ sententiæ. ibid.114
Dictio illico latæ sententiæ. ibid. 115
Eadem significat executionem paratam. ibid.
Dictio statim quid significet. 317.116.& seq.
Eadem an sit latæ sententię. ibid.
Dictio protinus latę sententiæ. 318.121
Eadem excludit omne interuallum. ibid.122
Eadem significat idem quod mox. ibid.
Eadem est dictio præcisa. ibid.
Dictio continuo, latæ sententiæ. ibid.124
Eadem omnem moram aufert. ibid.
Dictio immediate latæ sententiæ. ibid.125
Dictio extemplò latæ sententiæ. 319.126
Dictio derepente. ibid.
Dictio repente. ibid.
Dictio euestigio. ibid.
Dictio incunctanter. ibid.
Dictio indilate. ibid.
Dictio cito. ibid.
Dictio subito. ibid.
Dictio desubito. ibid.
Dictio ex continenti. ibid.
Dictiones omnes quæ sunt eiusdem significationis, sunt & latæ sententiæ. ibid.172.& seq. Cuius rei etiam rationem ibi comperies.
Dictio vlterius latæ sententiæ. 320.129
Dictio frustra an sit latæ sententiæ. ibid.130.& seq.
Dictio, authoritate nostra, latæ sententiæ. ibid.133
Dictio libere an sit latę sententiæ. ibid.134.& seq.
Dictio libere non requirit alterius consensum. 321. 135
Eadem omnem necessitatem tollit. ibid.
Eadem facit substitutionem directam. ibidem. 136
Eadem omnem moram excludit. ibid.
Dictiones pleno iure, latæ sententiæ. ibidem. 138. & sequen.
Dictiones de iure, latæ sententiæ. 322.140
Dictio ex tunc, an sit latæ sententiæ. ibid.141

BIU Cujas

Dictio eo ipso, latæ sententiæ. ibid.142
Eadem significat substitutionem directam. ibid.
Dictio ipso facto, latæ sententiæ. ibid.143
Dictio mox an impediat moræ purgationem. 355.310
Dictio anathema, an sit latæ sententiæ. 330.180. & sequen.
Dictio aliquatenus habet vim latæ sententiæ. 339.224
Dictio nullus eiusdem est naturæ. 342.243
Dictio totaliter. 192.9
Dictio, in & intra, sunt eiusdem significationis. 272. 210
Dictio quicquid quam vim habet. 192.1
Dictio quicquam quam etiam vim habet. ibid.
Dictio quippiam, de re minima dicitur. 117.17
Dictio mox idem significat quod postea. 211.1. & sequen.
Eadem propriè refugit interuallum. ibid.
Dictio interuallatus. ibid.3
Dictio intercapedinatus. ibid.
Dictio antea quod interuallum significet. 213.6.8
Dictio deinde, idem significat quod postea, & vtrunque significat & cum interuallo. 214.9
Dictio post, an dicat interuallum. 214.12. & multis sequen.
Dictio, post, & postea an differant. ibid.
Dictio postmodum, quid significet. ibid.& 219.22
Dictio ante, quod interuallum denotet. 215.13
Dictio, à, cùm post significat, quam vim habet. 219. 21
Dictio irritum est latæ sententiæ. 304.48
Dictio omnino, est latæ sententiæ. 345.76.77
Dictio, omnino, id operatur, vt sit parata executio. 309.78
Dictio omnino est præcisa. ibid.
Ideo eam vim habet, vt quis præcisè cogatur ad factum. ibid.
Eadem excludit omnem gratiam & dispensationem. ibid.
Eadem & moræ purgationem non admittit. ibidem.
Dictio præcisè quid significet. ibid.79
Dictio omnis adiecta ei rei qua quis priuatur, an inducat canonem latæ sententiæ. 310.83.& seq.
Dictio prorsus est latæ sententiæ. 311.87
Dictio aliqua quam vim habeat. 111. 5. 115. 14. 116. 15. & 16. 118. 21. 125. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46
Dictio pars, quid significet. 113. 8. ibidem. 9. 117. 18. 19. 20
Dictio circunscriptio quid significet. 115.14
Dictio quicquam, quantumlibet modicum comprehendit. 117.17
Dictio aliquandiu, quid significet. ibid.
Dictio quiddam rem certam significat. 127.44
Dictiones omnimodo, & omnibus modis, an sint latæ sententiæ. 311.88.& seq.
Dictiones rectè & ritè quid significent. 18. 33. 19. 35
Dictiones ante & post, vt etiam antea & postea, mutuo se respiciunt, tamen interdum vnum aliud mutuatur. 215.14
Dictiones ante & post, interdum aduerbialiter ponuntur. ibid.15
Dictiones ordinarium & extraordinarium sunt Ciceronianæ. 94.114
Dictum doct. debet intelligi secundum ll. allegatas. 149.93
Differentiæ effectuum canonis latæ & ferendæ sententiæ. 346.266.& seq.
Digitus an sit membrum. 115.14
Directum verbum in obliquum resoluitur, & econtrario, vt mens testatoris seruetur. 75.52
Disiunctiua in coniunctiuam resoluitur, vt mens seruetur, & è diuerso. ibid.
Dispensatio matrimonij difficilius conceditur in cognatione spirituali, quàm carnali. 227.17
Dispositio nulla, quantumlibet generalis, trahitur ad non verisimilia. 26.9
Dispositio §. ex imperfecto. l. hac consultissima. C. de testib. an procedat cùm liberi sunt inæqualiter instituti, & quid si modica sit inæqualitas. 158. 125.& sequen.
Dispositio loquens de quota, trahitur ad rem certam cum est eadem ratio. 111.
Dispositio quælibet dicitur rebus sic stantibus. 94. 166.& seq.
Dispositio nulla tam generalis est, quin ab ea excipiatur causa à principio verisimiliter non cognita. 379.1
Dies anteà an hodie præsumatur dies. 129.
Dies non facilè intrat in regnum cœlorum. 104.
Dies aut iniquus, aut iniqui hæres. ibid.
Dies est qui cum paupertate conuenit. ibid.
Diuites pauperibus infeliciores. ibid.
Diuitem non census facit, sed animus. 104.
Diuitiarum laudes. ibid.
Diuitiæ instabiles & caducæ. 129.
Diuitiæ, donum deorum. 103.
Diuitiæ sæpius sunt apud prauos homines, quàm bonos. 104.
Diuitiæ bonis adiumento sunt, malis impedimento ibid.4
Dos an & quando computetur in legitima. 29. 262
Dos est titulus onerosus quantum ad virum. 178.2
Dos non debet esse minor legitima. 247. 109. & sequen.
Dos succedit loco legitimæ. 248.
Dos dicitur quasi debita. ibid.
Dos censetur esse æs alienum respectu patris. ibid.
Dos requirit specialem renuntiationem. 249.
Dos augetur ex fructibus. ibid.
Dos debet esse sine onere. ibid.
Dos post diuortium reuocata redintegratur redintegrato matrimonio. 260.
Dotis datio quæ fit ab extraneo, donatio est. 183.
Et requirit insinuationem. ibid.
Et habet beneficium ne donans conueniatur vltra quàm facere possit. ibid.
Dotis dominium transit ipso iure soluto matrimonio non etiam possessio. 361.
Duarum vel trium partium appellatione quid veniat 118.20
Dubia assertio non releuat. 149.
Dubij euentus ratione multa permittuntur aliàs prohibita. 160.131. iunctis præcedentibus.
Dubitans, scire non dicitur. 37.
Ideo nec in mala fide esse dicitur. ibi
Dubius euentus aliquo modo æstimatur. 174.
Dubius & ignorans æquiparantur. 37.
Duplex specialitas non debet concurrere. 167.

E

Ἐκβάλλω quid sit. 271.
ἐκβολας. ibi
ἐκβόλιμος. ib
ἐκβόλια. ib
Ecclesia an & quando habeatur loco filij. 85.85.
Ecclesia an & quando liberis anteponenda. ibid. 97.89.& 90
Ecclesia non iudicat de occultis. 370.
Ecclesiæ id quod honestum est, idem est & necessarium. 84.
Ecclesiæ si donatum fit, an sit locus huic l. 145.
Educatores possunt petere tutores dari. 52.
Egerere puerperium. 271.
εἰκότα apud Græcos verisimilia dicuntur. 27
Elect

BIU Cujas

Electio cum secum trahit executionem, non potest variari. 355.308
Electores publicato scrutinio possunt variare, & iterum eligere, si electio est ipso iure nulla. 367.375
Elephantes flumen transeuntes, pullos suos, deserunt. 7.14
Emancipatus quamuis non succedat ab intestato, tamen capit ex testamento. 250.123
Emancipari an quis possit ad vnum actum. 197.299
Emphyteuta tenetur ad restitutionē fructuum ex eo tempore, quo resoluta est emphyteusis. 328.171
Emphyteuta cadit emphyteusi propter non solutam pensionem, aut aliàs, nisi volente domino. 295.10
Emphyteuta an ita potest alienare, vt incontinenti recuperet. 261.171
Emphyteusis an veniat appellatione bonorum. 109.13
Emphyteuta cui dominus ius fecit alienandi, an tamen debeat seruare solennitatem. 18.33.& 34.
Emphyteuta non excusatur à pensione nisi amiserit omnes fructus, aut maiorem eorum partem. 114.13
Eoipso est latæ sententiæ. 322.142
Eadem facit substitutionem directam. ibid.
Euporia quid sit apud Græcos. 128.1
Episcopus potest dispensare cū ei id expresse non negatur, nisi in casu latæ sententiæ. 366.370
Emponemata quæ dicantur. 351.288
Emptor qui emit cum pacto de retrouendēdo, interim facit fructus suos. 350.283
Euestigiò. 319.126
ἐυθὺς. ibid.127
ἐυθέως. ibid.
Euictio si non debeatur ex conuentione, pretium tamen re euicta restituitur. 155.111
Exceptio non verisimilis cùm proponitur, exprimenda est causa, ex qua reddatur verisimilis. 20.38
Exceptio non verisimilis non admittenda. ibid.
Exceptione spoliationis non vtitur reus criminis, nisi sit spoliatus omnibus bonis, aut maiori parte. 114.13
Excipi de iure tertij potest, vbi quis est ipso iure priuatus. 364.356.& seq.
Quod qualiter intelligatur. 365.358.& seq.
Ex continenti dictio latæ sententiæ. 319.126.& sequen.
Excusatio tutelæ ob liberos non irrita fit, si illi postea moriantur. 267.192
Eiicere partum quid sit. 271.207
Eiectitia vulua. ibid.206
Excutere conceptum quid. ibid.207
Excludatur verbum, an sit latæ sententiæ. 329.175
Exiuisse non videtur, qui statim reuersus est. 265.179
Exemplum nec ius facit, nec restringit regulam. 70.37
Sed id qualiter intelligatur. 70.39
Exorbitantia quæ sunt, restringenda sunt. 67.27
Et id qualiter intelligatur. ibid.& 72.44
Exorbitare, verbum latinum. 65.19
Exorbitantia trahuntur ad eum casum, qui ex lata significatione comprehendi potest. 165.155.190.198.& seq.
Expellatur verbum, an sit latæ sententiæ. 329.174.& sequen.
Experimentum verorum sermonum, est conuenire rebus sensatis & verisimilibus. 26.58
Expressa voluntas plus habet virium quàm tacita. 267.76
Expressa non tam facilè retractantur quàm tacita & præsumpta. 239.156
Expressum plus operatur quàm tacitum. 41.115
Expressum quod non est, non intelligitur. 58.3
Expressum potentius tacito & præsumpto. 165.157
Extemplò. 319.126
Extensio de persona ad personam an tam facilè fit, quàm de casu ad casum. 68.28.29.80.62
Extimum patris & filij idem est. 13.23
Extraordinarium remedium non competit, cùm ordinarium competit. 376.457
Extraordinarium remedium an competat, cùm ordinarium competit. 94.114
Extraordinarium quid sit. ibid.
Extunc dictio an sit latæ sententiæ. 322.141

F

FAcilius vires recuperat quod ab initio valuit, & aliquo casu infirmatum est, quàm quod ab initio non valuit. 261.164
Facultas & facilitas quid differant. 129.4
Facultates cur bona appellentur. 128.1.129.2
Facul, & faculter. ibid.
Facultates facilitatem omnib. rebus præbent. ibid.
Facultates facilè labuntur. ibid.2
Facultates & prouentus an differant. 130.5
Facti contingentia non facit ius. 70.37
Factum esse non sufficit nisi duret. 269.201. cum multis precedent.
Falcidia resecat ipso iure, sed ita, si petatur. 297.16
Falcidia an impediatur per hæc verba, pleno iure. 381.11
Falcidia non detrahitur à legato quod fit vt restituatur piæ causæ, aut alteri à quo non detrahitur. 272.174
Falsa causa expressa in testamento, vitiat ipso iure: secus si non expressa. 67.25
Falsa non est subscriptio mercatorum, in qua scribitur Titius & socij &c. licet ipse Titius vnum tantum socium habeat. 288.258
Falsa causa adiecta legato, an vitiet. 33.86
Falsitas ex non verisimili probatur, aut certè præsumitur. 23.45
Falsitas instrumenti per non verisimile probatur. 23.48
Falsitatis imaginem habet, quod verisimile non est. 26.57
Familia conseruatur per filios legitimatos. 241.83
Fauori alterius renuntiari non potest, etiam si ius à renuntiante habeat. 75.90
Feuda fœminas non admittunt. 206.340
Feudi partem vel minimam alienans toto feudo cadit. 115.14
Feudi concessio non requirit insinuationem. 206.340
Feudum quod pro mercede aut pensione conceditur, non proprie dicitur feudum. ibid.341
Feudum est veluti quædam donatio, & beneficium, & beneuola actio & gratia. 205.335
Feudum ex iisdem causis reuocatur, quibus & donatio. ibid.336
Feudum facile reuocatur. ibid.
Feudum est datio ob causam. 206.338
Feudum nullum tam liberum est, quod eximat à capitulis iuramenti fidelitatis. ibid.339
Feudum non diceretur, si vasallus liber esset ab illis capitulis, sed potius donatio. ibid.
Feudum & donatio in multis differunt. ibid.340
Feudum non censetur nouum, cum dominus remittit feloniam vasallo. 296.12
Feudum an veniat appellatione bonorum. 110.15
Feudum an transeat in monasterium quod ingressus est qui id acceperat pro se & filiis. 229.42
Feudum exemptum ab omni seruitio, feudum tamen dicitur. 206.339
Feudum concessum ob merita non reuocatur ob ingratitudinem. 134.15
Feudum ob feloniam à domino reuocatur, non etiam hæredibus ipsius, si dominus ipse sciuerit, & habuerit tempus reuocandi, aliàs etiam hæredes poterūt reuocare. 279.215

BIU Cujas

Feudum etiam à vasallo tantum, non ab hæredibus ipsius ob ingratitudinem potest reuocari, ita demum quoque, si sciuerit & potuerit reuocare. ibid. 216
Fiat, verbum, an sit latæ sententiæ. 336.208.& seq.
Fictio non habet locum in contractibus. 230.44
Fictio non habet locum in alterius præiudicium. 236. 64
Fictio non plus operatur, quàm veritas. 165.157
Fideiussor an per iuramentum perdat beneficium discussionis. 47.137.52.152
Felix non est, cui bona desunt, Peripateticorum sententia. 103.1
Fideiussores vbi requiruntur, vnus non sufficit. 283. 232
Filia semel dotata perpetuò excluditur ex statuto excludente dotatas. 268.195
Filia facit deficere conditionem stipulationis restituendæ dotis, si matrimonium solueretur sine liberis. 287.252
Filia an prohibetur succedere in feudo quod concessum est masculis & fœminis, si masculus qui eam excludebat, illico mortuus est. 261.167.169
Filia præsumitur competenter dotata à patre. 19.36
Filia quæ non succedit, an faciat deficere eam conditionem, si quis sine liberis decesserit. 246.102
Filia naturalis an sit necessario dotanda. 235.61
Filia à statuto excluſa debet congrue dotari, & quidem vsque ad legitimam. 247.109
Filia excluſa à statuto repellit filium naturalem. 250. 118
Filia excluſa potest capere ex testamento. 251.123
Etiam imperfecto. ibid.124
Etiam si factum sit coram duobus tantum testibus. ibid.
Filia spiritualis vtrum sit dotanda. 229.40
Filia excluſa potest capere ab intestato, non existentibus aut repudiantibus masculis. 251.125
Filij ad parentum bona vocantur ex eorum & naturæ voto. 2.4
Filij hominibus sunt animi. 7.14
Filij viscera parentum. 9.15
Filij viuo patre censentur domini rerum paternarum. 11.19.& 21
Filij non soluunt gabellam ex hæreditate patris. 11.19
Filij non soluunt decimam ex hæreditate patris, stãte statuto quòd de omni lucro soluatur. ibid.
Filij nati arctiore charitate amãtur à parentibus quàm nascituri. 99.1.& 100.3
Filij an & quando & in quo sunt ecclesiæ postponendi. 85.83.87.89.90
Filij naturales debent ali à matribus & auis maternis. 235.62
Filij naturales admittuntur ad emphyteusim acceptam à matre pro se & suis filiis, nisi ea illustris sit. ibidem.
Filij cur ob parentum scelera puniantur. 228.333
Filij non debent laudimia ex successione patris. ibidem.
Filij imperatorum an dicantur Augusti. 11.21
Filij præter spem geniti, possunt repetere bona à patre quæsita nomine fratris illius. 41.112
Filij adoptiui non prosunt patrib. ad consequẽda munera & priuilegia ob liberos concessa. 221.4
Filij adoptiui an reuocent ex hac l. ibid. 2. & multis sequen.
Filij spirituales non reuocant ex hac lege. 226. 26. & sequen.
Filij spirituales non excludunt substitutum. ibid.
Filij appellatione proprie non venit adoptiuus. 222.7
Filij adoptiui in nulla dispositione veniunt. ibid.
Filij adoptiui dicuntur adfiliati. ibid.
Filij naturales matribus succedunt etiam de iure canonico. 235.61
Atque etiam auiæ maternæ, & aliis coniunctis per matrem. ibid.
Possúntque dicere inofficiosum testamentum matris. ibid.
In eísque valet testamentum matris imperfectum. 235.63
Habéntque in eis locum leges odiosæ respectu matris. ibid.
Filij veri qui sint. 230.45
Filij mere naturales an reuocent ex hac l. ibidem. 56. & seq.
Idem non faciunt locum conditioni liberorum. ibidem.
Nec sunt in potestate patris. 284.58
Nec rumpunt testamentum. ibid.
Nec eis debetur legitima. ibid.
Nec reuocant alienata in fraudem. ibid.
Nec excludunt fœminas ex statuto. 234.59
Nec faciunt vt testamentum imperfectum valeat tanquam inter liberos. 235.60
Nec prosunt patri ad munera & priuilegia. ibid. 61
Filiis naturalibus matres tenentur petere tutores. ibidem. 62
Filiis naturalibus potest mater substituere exemplariter. ibid.
Filiis matres succedunt. ibid.
Filiatio non adeo fauorabilis, vt valeat testamentum nutu factum inter liberos. 203.326
Filiatio non tam fauorabilis est, vt in filios transeat dominium sine traditione. 203.328
Filiatio minus fauorabilis quàm libertas. 203.325
Filiationis ius separatum à iure succedendi. 301.317
Filiationis fauore non semper tempus certæ ætatis facit diem. 203.325
Filio adoptiuo debentur alimenta & quarta. 224.20
Filio adoptiuo debetur tutela legitima. ibid.21
Filio adoptiuo potest substitui. ibid.
Filio adoptiuo debetur legitima. ibid.20
Filio prosunt bona patris ad munera adipiscenda. 225.23
Filiorum merita in parentes. 135.21
Filiorum naturalium matres tutelam gerunt. 235.62
Filiorum appellatione an veniant nepotes. 101.12
Filios non habere, aut eos an habeas nescire. ibid.15
Filios temporales habere non possumus. 194.284
Filium adoptiuum non tenetur pater alere. 222.8
Filius potest ieiunare pro patre. ibid.
Filius delegari potest à patre, si sit electa industria personæ. 9.16
Filius vassallus non tenetur iurare patri domino. 10.17
Filius post mortem patris non dicitur feudum acquirere. 11.20
Filius vassalli viuente patre dicitur feudatarius. ibidem.
Filius regis rex dicitur. ibid.21
Filius comitis gaudet priuilegio comitum. ibid.
Filius ex domo patris in ius vocari non debet. 7.12
Filius pauper non dicitur, cuius pater diues est. 15. 23
Filius post donationem natus non potest eam confirmare viuente patre. 35. 94. & an possit eo mortuo. 95
Filius adoptiuus non comprehenditur in constitutione quæ auxit legitimam liberorum. 221.5
Filius adoptiuus non detrahit duas quartas. ibid.
Filius adoptiuus soluit gabellam ex eo quod sibi relictum est à patre, vt extraneus. 222.6
Filius an veniat ad successionem aui non obstante renuntiatione matris. 171.187
Filius verus. 166.162
Filius spiritualis ita debet diligere & reuereri, imò magis patrem spiritualem, quàm carnalem. 227.27

BIU Cujas

Filius patrem spiritualem interimens punitur vt parricida. ibid.
Filius spiritualis an possit vocare patrem in ius sine venia. ibid. 28. 228. 36
Filius spiritualis an iudex recusari possit. 254. 29. ibidem. 37
Filius spiritualis an sit testis idoneus. 227. 30. & 38. & 229. 39
Filius spiritualis vtrùm sit alendus. 227. 31. & 229. 40
Filius spiritualis vtrùm possit conueniri vltra quàm facere possit. 228. 32
Filius spiritualis an comprehendatur in authenti. res quæ. 229. 40
Filius spiritualis vtrùm habeat legitimam in bonis patris. ibid.
Filius adoptiuus venit appellatione filiorum etiam in dolosis. 224. 20
Filius adoptiuus apud Gallos non succedit. 225. 22
Filius adoptatus rogatu donatarij facit locum huic l. 225. 23. & seq.
Filius naturalis legitimatus an excludat fœminas ex statuto. 240. 82
Filius naturalis legitimatus post donationem an reuocet ex hac l. 236. 64. & seq.
Filius adoptiuus an sit suus patri hæres. 222. 8. & 225. 21
Filius adoptiuus præteritus an rumpat testamentum. ibidem.
Filius naturalis nihil capit contra voluntatem patris. 247. 108
Filius naturalis quid capit ab intestato. ibid. 109
Filius adoptiuus non facit locum l. cum auus. 223. 10
Filius adoptiuus non repellit fœminas ex statuto. ibid. 11
Filius adoptiuus non comprehenditur in concessione feudi vel emphyteusis facta pro se & filiis. ibid. 12. & 13
Filius adoptiuus non comprehenditur in priuilegiis. ibid. 12
Filius adoptiuus, quem pater putabat mortuum tempore donationis, an faciat locum huic l. 224. 18. & 4. seq.
Filius adoptiuus succedit etiam in regno. 224. 19
Filius adoptiuus transmittit hæreditatem etiam non aditam. ibid. 20
Filius adoptiuus excludit naturales tantum filios & ascendentes & vxorem. ibid.
Filius adoptiuus impedit bonorum possessionem. ibidem.
Filius adoptiuus reuocat alienata in fraudem. ibid.
Filius adoptiuus potest impugnare testamentum patris. ibid.
Filius adoptiuus non vocat in ius patrem sine venia. ibid. 21
Filius adoptiuus potest institui in testamento non solenni. ibid.
Filius adoptiuus potest subrogari, cùm ex statuto filius potest subrogari. ibid.
Filius cuius natiuitate donatio est reuocata, an possit viuo patre reuocare. 293. 1
Filius viuēte patre nihil debet habere de bonis illius. 221. 3
Filius donantis egens debet ali à donatario. ibid.
Filius coram patre torquendus ad eruendam citius à patre veritatem. 4. 7
Filius est patri vitæ oculus. 6. 11
Filius interdum insidiatur vitæ patris, nunquam pater filij ibid.
Filius vnde dictus. ibid.
Filius portio corporis patris. 9. 15
Filius absens gaudet priuilegio præsentis ob patrem præsentem. ibid.
Filius censetur habere quod pater habet. ibid.
Filius spurius potest à patre institui ob merita. 135. 22
Filius cum emancipatur, beneficium accipit. 162. 146. & 163. 147
Ideo plus debet patri, quàm filius qui est in potestate. ibid.
Filius naturalis pro legitimo habetur quātum ad naturale fœdus. 195. 288
Filius potest defendere patrem naturalem vt seipsum. ibidem.
Filius patrem naturalem occidens punitur vt patricida. ibid.
Filius non potest patrem naturalem in ius vocare sine venia. ibid. 89
Filius emancipatus non potest restitui aduersus emancipationem. 162. 146
Filius naturalis nihil differt à legitimo in his quæ meram naturam respiciunt. 196. 289
Filius naturalis adoptari non potest, vt succedat. 197. 295
Filius in hæreditate paterna ius habet in spe. ibidem. 296
Filius qui exciso ventre editur, an reuocet ex hac l. 253. 139
Filius qui moritur ante patrem, an etiā reuocat. 260. 161. & multis seq.
Filius certa probatione ostendi non potest. 166. 161
Fictio non fit de re impossibili. 166. 165
Filius fratris an nepos dicatur. 289. 266
Fœmina quæ aboritur, dicitur magis eiicere, proiicere, vel abigere partum, siue fœtum aut conceptum, quàm parere aut edere. 270. 206. 207
Fœmina quot mensibus partum gerat. 272. 210
Fœmina semel exclusa ob masculos perpetuo manet exclusa etiam illis mortuis. 267. 193. & 2. seq.
Fœtus intempestiuus & non vitalis pro non nato habetur. 270. 205. & seq.
Formæ omissio reddit actum nullum, etiam pium & fauorabilem. 307. 67. quod duobus modis limitatur. 307. 68. 69
Forma est quæ dat esse rei, & perfectionem esse. ibidem. 67
Forma non impletur per æquipollens. 364. 352
Foro cedere apud iurisconsultos quid sit. 105. 5
Fraternitatis maximum vinculum & affectio. 88. 92
Frater marito & liberis aliquando antepositus. ibidem.
Fraus facilius fit in adoptione quàm in legitimatione. 242. 89
Fraus facile confingitur in adoptione. 221. 3
Fraus præsumitur ex alienatione rei particularis, in qua totum aut maior pars patrimonij consistit, sicuti & omnium bonorum aut maioris partis vel quotæ. 111. 4
Fraus nō præsumitur ex alienatione, nisi sit omnium bonorum, vel maioris partis. 114. 12
Fructus ex eo restituuntur quod fit ipso iure, nō expectata petitione aut sententia. 347. 268
Quod qualiter intelligatur. 348. 272
Fructus vtrùm in casu nostræ l. debeantur ex natiuitate filij qui reuocat, an & ante mortem. 347. 267. & seq.
Fructus legitimæ debentur à morte patris. 347. 270
Quod qualiter intelligatur. 348. 274
Fructus rei donatæ non dicuntur donati. 349. 279
Fructus percepti ex venditione cum pacto addictionis in diem, an sint restituendi. ibid. 278. & 350. 282. 285
Fructus non reuocantur, cùm donatio inter viuos reuocatur. ibid. 281
Fructus bona fide percepti ex donatione inter virum & vxorem, non restituuntur. ibid.
Fructus percepti ex venditione facta cum pacto de reuen

BIU Cujas

reuendendo, an sint restituendi. ibid. 283
Fructus percepti de re fideicómissaria, aut aliàs subiecta restitutioni sub conditione, an sint restituendi. ibid. 284
Fructus sequuntur dominium. ibid. 282
Fructus non computantur in impensas ad perpetuam rei vtiliratem factas in casu l. nostræ. ibid. 282. & sequen.
Fructus non compensantur cum sumptibus, cùm is qui eos percepit, erat dominus, etiam si res erat subiecta restitutioni. 351.289
Fructus legitimæ eam augent. 181.226
Fructus dotis eam augent. ibid.
Fruſtra, dictio an sit latæ sententiæ. 300. 30. 320. 130. 131.132
Fugiens qui statim reuertitur, non habetur pro fugiente. 264.179
Funditus, dictio, est latæ sententiæ. 314.103
Funditus, quid significet, & vnde dicatur. ibidem. 104

G

GAbella non debetur ex hæreditate obuenta filio. 11.19
Gabella debetur ex remissione sicut ex donatione. 168.173
Gabella ob merita remittitur. 139.42
Gabella non debetur pro legato male ablatorum. 86.88
Galenus nõ admodum detestatur solœcismum, modo res clarè pronuncietur. 220.1
Geminatio verborum facit, vt quæ sunt ferendæ tantùm sententiæ, fiant latæ. 303.46.& seq.
Geminatio actuum nõ operatur nisi sit intertuallum. 304.49.& seq.
Sed tantùm geminatio verborum. ibid.
Geminatio operatur vbi agitur de declaratione voluntatis, sed non quando agitur de præiudicio tertij. ibid. 51
Generalem liberationem nemo compellitur facere. 41.116
Generales renũciationes sæpe apponuntur cum parua cognitione & ex sola notariorum consuetudine. 45. 126
Generales renuntiationes esse parui momenti. ibid.
Generalia verba generaliter præiudicant. 42.117
Generalis meritorum mentio quid operetur. 148.87. & seq.
Generalis locutio est obscura. 149.93
Generalis dispositio quid comprehendit. 151. 99. & duobus seq.
Generalis renuntiatio non tollit remedium l. ij. C. de rescind. vendi. 45.127
Generalis renuntiatio semper intelligitur rebus sic stantibus. ibid. 130
Generalis renuntiatio non trahitur ad futuras exceptiones. ibid.
Generalis renuntiatio simplex vel iurata, an comprehendat legitimam. 49.144. 53.160
Generalis renuntiatio iurata vel simplex an valeat. 50.146.& 54.163
Generalis subscriptio, vt specialis nocet. 41.116
Generalis sermo generaliter intelligitur. 42.118. etiam si maior sit ratio in vno quàm in alio. ibi comprehendítque etiam personas priuilegiatas. ibid.
Generalis dispositio generaliter intelligitur, etiam in materia odiosa atque pœnali. ibid. 119
Generalis renuntiatio omnis auxilij an tollat beneficium S. C. Velleia. & cedendarum actionum, & discussionis bonorum, & diuisionis, & l. Plerique. de in ius vocan. & l. de his. de transactionibus, & reuocandi ob insinuationem, & nequis conueniatur, nisi inquantum facere potest, & beneficio speciali fauore indulto, & quid si ex statuto competit. 43.121
Generalitas cuiuslibet non trahitur ad non verisimilia. 26.58
Generalitas dispositionis quantum præiudicet, quantúmque comprehendat. 41.116.& seq.
Genesis locus. 239.181
Genu sura propius. 92.109
Gordianus senior audita morte filij, mortem sibi conciuit. 48
Graccus vnde primùm dictus. 272.210
Gratiæ quomodo apud antiquos depingebantur. 147. 85
Græcorum legibus ei non licebat publicè cõcionari, qui patrimonium turpiter consumpserat. 106.6
Grauatus inter pauperes distribuere, non potest in vnum tantum distribuere. 286.227
Guarentigia non valet, vbi principale non valet. 153. 105

H

HAbeatur verbum, an sit latæ sententiæ. 337.216. & seq.
Quid si dicatur, habeat actu. 338.219
Quid si negatiuè, non habeat. 339.223
Habeatur & sit, hæc verba quam vim habeant. 338. 220.& seq.
Habere pro derelicto, species est donationis. 177.211. & seq.
Haberi pro tali, aut loco illius, denotat improprietatem. 229.39.ibid.45.223.54
Hadrianus imperator senatoribus qui non suo vitio decoxerant, patrimonium expleuit. 106.6
Hadrianus decoctores bonorum suorum publicè deridendos, exhibuit. ibid.
Hadrianus eum deportauit, qui filium nouercæ, adulterum in venatione interemit. 5.10
Hebræorum lege infantes cur octauo die circuncidebantur. 99.1
Hæredes donantis an possint reuocare ex hac l. 278. 212.& in verbo Reuertatur. nu. 300.& seq.
Hæredes donantis an possint reuocare ob ingratitudinem. 279.215
Hæredes domini an possint reuocare feudum ob feloniam, ibid.& in verbo, Reuertatur. nu. 300.& 1. sequen.
Hæredes mariti an possint obiicere adulterium viduæ. 280.217
Hæres momentaneus substitutum excludit. 265.188. in fin.
Hæres an possit declarare voluntatem defuncti. 352. 290
Henricus imperator vxorem suam quinquagenariam prægnantem palàm parere voluit. 18.35
Herculius Maximus Maxentium filium imperio deturbare nixus est. 5.10
Hetruscorum lex vetus. 190.168
Hippocratis ænigma. 270.206.271.208
Hippocratis locus animaduersus. ibid.
Homines nostri, vt vasalli, & cæteri id genus appellatione rerum nostrarum veniunt. 202.385
Homines plerunque falluntur in coniecturáda mente tacita. 66.45
Homines vt plerunque sunt idonei gignendis liberis. 29.66
Hominum armatorum vel coactorum appellatio an de vno dici possit. 282.228
Hostium munera, non munera. 88.94

I

IAcob luxit filium suum, quem mortuum putabat inconsolabiliter. 5.11
Iason humanitatis admodum sciens. 69.32
Ignorantia non verisimilis non probatur solo iuramento. 21.39
Illico dictio quam vim habeat & an sit latæ sententiæ 316.

BIU Cujas

316.112.317.315
Illico dicitur decessisse, qui mortuus est antequã nomen sit impositum. 261.167
Eadem significat executionem paratam. ibid.
Immediate dictio latæ sententiæ. 317.116
Imperatorum recentiorum tempore nitor, elegantia, & puritas linguæ latinæ amissa. 220.1
Imperator in suis legibus quandoque grosso modo & improprie loquitur. ibid.
Impossibile reputatur, quod à solo principe conceditur. 242.89
Immunitas an trahatur ad bona futura. 94.113
In & intra eiusdem sunt significationis. 272.210
Incapaces successionum an faciant deficere cõditionem, si sine liberis decesserit. 250.122.& 251.126
Incarcerati obligatio ipso iure nulla. 313. 97. 314. 101
Incontinẽti, quod sequitur, prius actum esse videtur. 155.113
Incontinenti dictio est latæ sententiæ. 317.114
Incontinenti quid factum esse cẽseatur, vt idem actus reputetur. 157.119
Incorporatum quid dicatur, & an sit latinum. 172. 192
Incurrat verbum an sit latæ sententiæ. 323.145.146
Indebitum solutum cum renuntiatione conditionis indebiti, potest tamen repeti à muliere minore, & cæteris, quorum fragilitas obuiat obligationi. 37. 100
Atque etiam ab aliis qui credebant esse debitum. 40.111
Indebitum scienter solutum an reuocetur ex hac l. 207.342
Indicia multa an requirantur ad torturam, an vero vnum sufficiat. 288.259
Indilate dictio latæ sententiæ. 317.116
In dubio debemus potius iudicare canonem ferendæ, quàm latæ sententiæ. 343.246
Præsertim si pœna constituitur delicto non consummato. ibid.247
Quod procedit in delictis vel rebus aliàs odiosis. Nam in fauorabilibus contrà ipse obligatus, licet sit tutus exceptione, dicitur pati damnum. 344. 252.& seq.
Infans qui in vtero est, an reuocet ex hac l. antequam nascatur. 255.144. & multis seq.
Quid si caput tantum exerit, & moritur. 258.156
Quid si membro aliquo exciso nascatur. 260.160
Infans qui in vtero est, an & quando pro nato habeatur. 255.144.258.155
Infans qui in vtero est, aperit edictum scripto hæredi. ibidem.
Et interim obstat sequentibus. ibid.
Et is hæres instituí potest. ibid.
Eique legari & donari potest. ibid.
Et stipulari. ibid.
Eique competit restit. in integrum, ibid.
Eique mittitur in possess. bonorum. ibid.
Eique fit collatio à cæteris. ibid.
Et item tenetur mater petere tutorem. ibid.
Is legitimatur per matrimonium. ibid.
Infans antequam sit natus, non rumpit testamentum. 255.145
Infans nondum natus non admittitur ad partem hæreditatis. ibid.146
Nec in potestate patris est. ibid.
Et necdum suus est. ibid.
Nec hæres nec dominus esse potest, donec nascatur. ibid.
Nec facit vt alimentum vsusfructus trãseat in alimenta. ibid.
Nec ei debetur legitima. ibid.
Nec præfertur cæteris creditoribus in bonis tutoris donec nascatur. ibid.
Nec pupillus quidem dici potest. 186.147
Nec ei mora fit. ibid.
Nec illi datur tutor. ibid.
Nec is quidem homo est. ibid.& seq.
Nec animal. 257.149
Nec comprehenditur in repressaliis, quas vocant. 256.147
Sed & is pro nihilo reputatur. 257.149
Nec censetur esse in rerum natura. ibid.
Nec punitur pro homicida qui eum interemit. 288. 150
Nec pro eo soluitur vectigal. ibid.151
Nec pro eo datur præmium statutum capienti aliquod animal. ibid.152
Nec baptizari potest. ibid.153
Nec censetur esse super terram. ibid.
Infans si caput tantùm aut aliam partem extra vterum exerit an baptizari possit. 258.156.157.158
Infans exectus è ventre matris mortuæ, & qui illico post decedit, succedit ipsi matri, & transmittit hæreditatem in patrem. 265.188
Infans octauo die à natiuitate circuncidebatur. 261. 167
Ingratitudo futura an remitti possit simpliciter vel cum iuramento. 48.140.& 52.155
Infeudatio ita facta vt vasallus sit liber ab omni seruitio, non habet vim infeudationis, sed donationis. 206. 339
Infinitiuum omnia tempora comprehendit. 380.224
Infinitiuum in dubio est ferendæ sententiæ. ibid.
Inimicorum munera suspecta. 88.94
Inopinabilia & incredibilia non censentur cogitari. 40.111
Inquisitio non verisimilis non cassata. 26.60
Insinuatio an requiratur in re habita pro derelicto. 177.215
Insinuatio non requiritur cum dominus remittit offensionem aut pœnam. 171.183
Insinuatio donationis an renuntiari possit simpliciter, vel cum iuramento. 49.143. 53.158
Instrumenta duo si fuerint cõfestim vnum post aliud inter easdem partes confecta, in vnóque desit dies, eum ab altero mutuatur. 155.113
Instrumento verisimiliori standum est. 22.42
Instrumentorum verba inspicienda. 62.11
Instrumentum quod non cantat, nec ego cantabo. ibid.
Instrumentum garentigiatum an probet inter prohibitos. 153.103
Instrumentum guarentigiatum habet vim sententiæ. ibid. Sed in his tantum quæ respiciunt executionem. ibid.104
Intentio pro mente & voluntate apud probatos scriptores. 78.57
Interlocutoria sententia trahens suam executionem reuocari non potest. 355.309
Interpretatio stricta & propria fit in contractibus. 226.24
Interpretatio ea accipienda est vt actus valeat. 146.83
Interpretatio lata fieri debet cùm agitur de remuneratione. 147.85
Interpretatio fit contra proferentem, nisi verisimilitudo aliud suadeat. 24.54
Interpretatio non verisimilis non admittitur. 26.60
Interpretatio ita debet fieri, vt verbis congruat. 63. 13
Interpretatio debet fieri non perimendo, sed exponendo. 63.14
Interpretatio debet esse verisimilis. ibid.
Interpretatio quæ verbis non congruit, censetur esse noua dispositio. ibid.15
Interpretatio quæ ad ius commune reducit, est facilè amplect

BIU Cujas

amplectanda. 70.35
Inuestituræ tenor inspiciendus. 61.9
Inuestituræ tenor potentior quàm naturà. ibid.
Ionathas à morte ob merita in rempublicam liberatus. 138.38
Ipso facto est latæ sententiæ. 323.143
Ipso iure est latæ sententiæ. ibid.144
Ipso iure cum quid fit, intelligitur, si declaretur, siue petatur. 295. 10. cum multis sequentibus. Verùm sufficit id tacitè declarari. 295.11
Ipso iure non transfertur dominium in priorem dominum, cum cõtractus resoluitur ipso iure. 297.17
Ipso iure commissum, domino quæritur: per sententiam autem, vsufructuario. 373.405
Ipso iure cum non valet, potest quis venire contra factum suum. ibid.406
Ipso iure quid fieri plenius est quàm per sententiam. ibid.407
Ipso iure quid dicitur multis modis ac respectibus. ibid. 408 & seq.
Ipso iure cùm defensio tollit actionem, ea non reiicitur ex statutõ quod iubet nullam exceptionem admitti. 373.410
Ipso iure priuatus notariatu, non eum potest postea exercere. ibid.412
Ipso iure potest ius prætorium aliquid tollere. ibidem 411
Ipso iure exceptio concludens actionem agenti non competere, impedit litis ingressum. ibid.413
Ipso iure quod nullum est, non confirmatur amoto impedimento. ibid.414
Ipso iure quod nullum est, non ratificatur. 373.415.& sequen.
Ipso iure quod nullum est, non præstat titulum præscribendi. ibid.417
Ipso iure quod nullum est, confirmans dare videtur. ibid.418
Ipso iure pœnas impositas non excusat ignorantia iuris etiam mulieres. ibid.419
Ipso iure cùm per allegationem suæ turpitudinis concluditur ius actori competere, ea allegatio non admittitur. ibid.420
Ipso iure restitutus, ad integrum tempus restituitur. 362.342
Ipso iure cum pœna imponitur, an requiratur sententia. 371.398
Ipso iure cùm quid est indebitum, si soluatur repeti potest. Si non ipso iure potest. 363.347
Ipso iure priuato non debent debitores soluere: nec si id faciunt, liberantur: secus si non ipso iure. 365. nu. 365
Ipso iure cum quid fit, statim debentur fructus sine alia petitione, aut litis contestatione. 347. & sequen.
Ipso iure cum quid fit, obligat in foro conscientiæ, etiam si pœna sit. 352.291
Ipso iure cùm quid fit, pœna afficit delinquentem quantumlibet occultum. 353.295
Ipso iure quod fit, transit aduersus hæredes: licèt alias non transiret. ibid.296.& seq.
Ipso iure quod fit, trãsit ad hæredes: ad quos alias non transiret. 354.300.& seq.
Ipso iure cum pœna imponitur, constitutio non extenditur quæ alias extenderetur ex eadem ratione. ibid. 303
Ipso iure cum pœna imponitur, non extenditur constitutio ad exæquata siue æquiparata de iure antiquo. 354.304
Ipso iure priuatus beneficio non potest illud licitè tenere. aliud, si priuandus sit. 352.292
Ipso iure cum pœna imponitur, constitutio iuris antiqui declaratoria addens nouam pœnam non extenditur respectu pœnæ ad præterita. 353.295
Ipso iure cum pœna imponitur, id quod nominatim fieri debet, necesse est fieri expressis nominibus propriis aut alias indubitatis, quamuis alias secus. ibid. 296
Ipso iure cum quid fit, non est locus pœnitentiæ. ibi. 297
Ipso iure cum electio habet vim executionis, non licet variare, licet alias secus. 355.308
Ipso iure cum quid fit, non admittitur moræ purgatio vbi alias admitteretur. 359.328
Ipso iure cum pœna imponitur, non crescit nec decrescit negatione vel confessione. 356.312.& seq.
Ipso iure cũ pœna imponitur, non mitius agitur cum ciuiliter agitur, quàm cum criminaliter: licet alias secus. ibid.315
Ipso iure cum quid non valet, nec renuntiatio quoque valet, alias secus. 357.316.& seq.
Ipso iure rescissa, reuocata, amissa, confiscata, alienari non possunt. 358.324
Nec de his testari possumus. 360.33
Ipso iure cum infamia infertur, etiam ex lata culpa incurritur: secus si per sententiam. 360.332.& seq.
Ipso iure cum pœna imponitur, non punitur conatus vt delictum. ibid.334
Ipso iure cum quis priuatur beneficio, id potest alteri, illo non citato, & sine sententia conferri. ibidem 335
Ipso iure si non valet alienatio cum quid fit contra pactum an poterit res propria autoritate occupari 362.344
Ipso iure cum actio tollitur, iudex ex officio potest repellere agentem. ibid.34
Nec tantum id iudex potest, sed & tenetur facere 563.347
Ipso iure qui compensat, si soluit, potest repetere, alias secus. ibid.34
Ipso iure cum pœna imponitur, ea debetur, etiam si constitutio non fuerit recepta aut approbata. ibid. 350
Ipso iure quod deficit, accrescit, alias secus. ibidem 351
Ipso iure cum idem effectus inducitur per actũ æquipollentem, possunt per id æquipollẽs impleri quæ alias non possunt. 364.35
Ipso iure cum pœna imponitur, inspicitur opinio delinquentis magis quàm veritas, vt pœna euitetur ibid. 3
Ipso iure priuatus impeditur agere, & potest submoueri exceptione exclusiua iuris agentis: alias secus 364.354.& seq.
Ipso iure priuato possunt subditi obedientiam subtrahere: secus si non ipso iure. 365.36
Ipso iure cum pœna imponitur omissioni vel negligentiæ sine die, requiritur monitio: alias secus. 36 368.& seq.
Ipso iure cum pœna imponitur, non potest episcopus dispensare. ibid.37
Ipso iure potest lex dominium & possessionem transferre non homo. ibid.3
Ipso iure cum pœna imponitur, non admittitur pro curator. ibid.37
Ipso iure actus nullus non confirmatur iuramento. ibid.373
Ipso iure cum sententia non tenet, potest iudex iterum cognoscere & pronunciare. 367.37
Ipso iure cum electio nulla est, publicato etiam scrutinio possunt electores variare, & iterum eligere. ibid.375
Sed hoc intelligendum, nisi electores essent priuati ipso iure eligendi. 367.37
Item nisi ius eligendi competeret iure alieno. ibid. 377
Ipso iure cùm optio nulla est, potest iterum fieri, alias secus

BIU Cujas

secus. ibid.379
Ipso iure priuati iure eligendi ob defectum formæ, ampliùs eligere non possunt, aliàs possunt. ibi.380
Ipso iure cum legatum transit in legatarium, non tenetur cauere de nõ alienando, si nudum ei præceptum de non alienando sit factũ: aliàs secus. ibi.381
Ipso iure nécne pœna imponatur, inspicitur, vt sciamus, pœnáne statuti, an domicilij an denique loci delicti debet imponi. 368.382
Ipso iure quod nullum est, non facit indicium. 368.383
Ipso iure infamis statim testari non potest. ibid.384. & sequen.
Ipso iure infamis an & quando testis esse possit. ibid. 385
Ipso iure primum testamentum à secundo reuocatũ, non reuiuiscit secundo cassato: secus si ipso iure sit reuocatum. ibid.386
Ipso iure cùm pœna trahit secum executionem, non expectatur terminus intra quem quid fieri debuit, si certum sit id fieri non posse intra eum terminum aliàs secus. ibid.387
Ipso iure cum quid fit, dominium transit sine traditione, non tamen possessio. ibid.388
Ipso iure cum transfertur dominium, præfertur is qui id habet, alij cui prius tradita est possessio. 370.397
Ipso iure cum quis est priuatus, potest contra eũ obiici post confirmationem electionis. 374.422
Ipso iure cùm deficit iurisdictio, citatus non tenetur comparere. ibid.423
Ipso iure ex causa transactionis liberatus potest pœnam petere, & actorem repellere exceptione trãsactionis, aliâs non. ibid.424
Ipso iure cum nullum est remedium incompetens, sufficit ignorantia iuris, vt quis non videatur renuntiasse remedio competenti: Secus si non ipso iure. 375.425
Ipso iure illata sententia facit, vt continuò dicatur res iudicata, non expectato tempore ad appellandum introducto. ibid.426
Ipso iure cùm actio non competit, an sententia super ea lata nulla est ipso iure. ibid.427
Ipso iure nulla immixtio non tollit beneficium abstinendi. ibid.428
Ipso iure incapax institutus cũ alio an faciat huic alij in totum. ibid.429
Ipso iure nouata prima stipulatione per secundã pœnalem, an ex illa prima agi possit. ibid.430
Ipso iure nullum rescriptum ob surreptionem impedit iudicem delegatum cognoscere de principali. ibid.431
Ipso iure cum priuatus est vasallus, & tamen ei dominus offensam condonat, an dicitur feudum nouum an antiquum. ibid.432
Ipso iure pœna à lege inflicta nõ potest à iudice commutari. ibid.433
Ipso iure tutus non habet necesse opponere, aliâs secus. ibid.421.434
Ipso iure quod nullum est, an confirmari potest. ibid. 435
Ipso iure cum fit compensatio doli cum dolo, an dolus possit obiici. 376.436
Ipso iure cùm perit ius minoris, an restitutio in integrum possit incidenter peti. ibid.437
Ipso iure pœnæ pecuniariæ ratione delicti impositæ, sublatæ renasci non possunt, aliâs secus. ibid.438
Ipso iure tutus an restituatur contra naturalem obligationem. ibid.439
Ipso iure pœna à iure illata an imponatur delinquẽti extra territorium. ibid.440
Ipso iure lata sententia à lege non potest confessio ficta vel præsumpta reuocari prætextu erroris. ibid. 441
Ipso iure non est communis res empta ex pecunia communi, ideo interim alienari potest. ibid.442
Ipso iure sublato principali, sublatum est accessorium. ibid.443
Ipso iure vitiato principali, iuramentum id ipsum non confirmat. ibid.444
Ipso iure cum contractus aut iudicium nullum est, valet iuramentum ibi præstitum. ibid.445
Ipso iure cùm quid conceditur, non est necesse adire iudicem. 377.446
Ipso iure vẽditione nulla, suppletio pretij locum non habet. ibid.447
Ipso iure cùm nullus est titulus possessoris beneficij, potest beneficium ab alio impetrari sine mentione possessionis illius. ibid.448
Ipso iure cùm matrimonium nullum est, non præstat impedimentum aliis iustis nuptiis. ibid.449
Ipso iure factum à lege nõ exigit scientiam hominis. 433.450
Ipso iure pœna vasallo inflicta, non potest à vasallo elui sine consensu domini. ibid.451
Ipso iure cùm primæ literæ non valent, valet impetratio secundarum sine illarum mentione. ibid 452
Ipso iure cùm alienatio feudi nulla est, tempus anni non currit agnato. ibid.453
Sed & tunc idem agnatus, aut dominus statim potest reuocare, non expectata morte vasalli. 378.454
Ipso iure cùm alienatio nulla est, non opus est reuocatione. ibid.455
Ipso iure tutus sine remedio rescindente non vtendo priuilegio, videtur facere voluntarie. ibid.456
Ipso iure cùm nullum est instrumentum, ea nullitatis exceptio opponi potest contra illud, etiamsi statutum prohibeat obiici exceptionem. 424.458
Ipso iure pœna legalis imposita non toties iteratur, quoties idem factum iteratur. ibid.459
Ipso iure cum priuilegium iurisdictionem tollit, non valet sententia lata contra id priuilegium. ibidem. 460
Ipso iure cum iurisdictio expirat, aut soluitur, non valet processus, etiam si partes sponte litigent. ibid. 461
Ipso iure cùm exceptio concludit actionem nõ competere, an potest opponi ante litis contestationem. ibid.462
Irritum est dictio latæ sententiæ. 303.48
Iudex in arbitrariis potest dolum committere. 135.31
Iudex potest donare mulctam & alia ad fiscum pertinentia ob merita. 121.33
Iudex filius aut pater spiritualis an recusari possit. 228.29
Iudex an possit pœnam vel minuere vel omnino remittere ob merita. 137.34
Iudices ob remunerationem licitè munera accipiunt. 142.57
Iudicium multas moras habet. 320.128
Iuramentum an vitietur vitiato principali. 376.444
Iuramentum non valet quando iudicium est ipso iure nullum. ibid.354
Iuramentum non impletur per æquipollens. 364.352
Iuramentum an tollat beneficium discussionis. 48. 137. & 52.152
Iuramentum an validet pactum de succedendo. 49. 142. & 53.158
Iuramentum in generali renuntiatione appositum an tollat legitimam. 50.144. & 53.160
Iuramentum in generali renuntiatione appositum, an tollat l. de his. ff. de transact. 50.145. & 53.161
Iuramentum an firmat generalem renuntiationem. 50.144. & 54.163
Iuramentum non supplet consensum. 50.148
Iuramentum in renuntiatione appositum eos tantùm casus comprehendit, quos ipsa renuntiatio. ibid. 149

BIU Cujas

Iuramentum non habet vim specialissimæ renuntiationis. 51.150
Iuramentum non impedit reuocationem ex hac l. 60. 54. & seq.
Iuramentum non auget obligationem, sed addit religionis vinculum. ibid. 163. & sequitur naturam actus in quo interponitur. ibid. Et recipit omnes conditiones ac vires actus principalis. ibid.
Iuramentum intelligitur rebus sic stantibus. 54.166
Iuramentum non trahitur ad incognita. 55.170
Iuramentum non trahitur ad non verisimilia. ibidem. 171
& solet poni in contractibus ex stilo notariorum magis quàm quòd partes iurauerint. ibid. 172
Iuramentum patris non est filij, nec econtrario. 11. 17
Iuramentum in supplementum probationis non habet locum in non verisimilib. 21.39. & 23.45
Iuramentum non confirmat quod infirmum est ratione alterius. 35.92
Iuramentum non vergit in dispendium alterius. ibidem.
Iuramentum vnius alteri non nocet. ibid. & 54.164
Iuramentum habet vim specialis renuntiationis. 45. 126
Iuramentum habet vim clausulæ, si non valet aut valebit. 47.133
Iuramentum facit vt quis in genere videatur cogitasse. ibid. 135
Iuramentum an habeat vim vt renuntiatio mulieris, aut minoris non certiorati valeat. 47. 136. 137. 51. 151
Iuramentum habet vim sententiæ. 153.104
Ideóque etiam executionem paratam. ibid.
Iuramentum habet vim guarentigiæ. ibid.
Iuramentum an probet inter prohibitos. 148.88
Iuramento non creditur in non verisimilib. 21.39
Iuramento damnum pasi vel alterius ex statuto non creditur in non verisimilibus. 24.50
Iuramento an renuntiari possit alimentis ex statuto debitis. & an futuræ hæreditati per idem renuntiari possit. 49.141.142. & 52.156
Iuri de futuro an renuntiari possit vel simpliciter, vel cum iuramento. 48.138. & 52.153
Iuri prohibitorio vtrum renuntiari possit vel simpliciter vel cum iuramento. 48.139. & 52.154
Iuri alterius nemo potest renuntiare in præiudicium illius etiam si ille ab renuntiante ius habeat. 35.90
Iuri dicendi contractum nullum præscribitur. 370. 393
Iuri adeundi præscribitur. 369.292
Iurisconsulti nonnunquam improprie loquuntur. 220.1
Iurisconsulti aliquando vsurparunt verba non admodum proba aut recepta. ibid.
Iurium interpretes debente excusari, si impropriè & grosso modo loquuntur. ibid.
Iurium interpretibus permittitur loqui vt lex vel imperator loquitur. ibid.
Ius quærendum non tantũ habet roboris quàm quæsitum. 170.181
Ius quærendum nondum est in bonis nostris. 171.186
Ius non liquidum an remitti possit à quolibet administratore, & quomodo. 173.196
Ius non liquidum est alicuius æstimationis. 174.198
Ius patronatus donari non potest sine consensu episcopi. 210.353
Ius patronatus est inæstimabile. ibid.
Ius patronatus iudicio ecclesiastico diffiniri debet. ibidem.
Ius patronatus constitutionibus laicorum non subiicitur. ibid.
Ius patronatus an sit in bonis nostris. ibid.

L

Labeo libros verisimilium scripsit. 27.61
Laici in iure patronatus, & cæteris rebus ecclesiasticis sunt subditi legibus & statutis laicorum. 364.355
Largè. 114.11
Largitio. ibid.
Largitor. ibid.
Largiter. ibid.
Largiri quid significet. ibid. 11. & 119.22
Largus. 114.11
Lazarus suscitatus an debuit vxorem & bona recuperare. 262.170
Læsus non dicitur, qui potuit lucrum ex conuentione consequi & damnum, etiamsi ipse damnum nactus est. 159 118
Leænarum natura in conseruandis fœtibus ex pardo genitis. 7.14
Legata ad pias causas non minuunt legitimã 203.330
Legata non reuocantur per solam rei legatæ obligationem. 96.122
Legata non requirunt traditionem. ibid.
Legata requirunt aditionem hæreditatis. ibid. & non requirunt insinuationem. ibid. Et veniunt in confiscationem bonorum. ibid.
Legata non retrotrahuntur ad tempus testamenti, ibidem.
Legatarius, cui vetitum est alienare, an teneatur cauere de non alienando. 367.381
Legatorum dominium trãsit ipso iure in legatarium, non possessio. 361.338
Legatum vt ipso iure transfertur quantum ad dominium, ita & transfertur per actus resolutiuos. 397. 17. & seq.
Legatum transit ipso iure in legatarium. 354.301
Legatum factum ei cui ex dispositione legis debebatur, an videtur esse factum animo compensandi, præsertim si alteri sit restituendum. 262.173
Legatum pro maritanda puella extinguitur, si ea viuo testatore maritetur. 280.219
Legatum alimentorum est pia causa. 203.330
Legatum tum demum ipso iure transit in legatarium, si res sit ipsius testatoris, non si alterius etiam hæredis ipsius. 208.345
Etiam si dominus consentiat. ibidem. Vide tamen ibid. 348
Lege correcta non censetur correcta ratio legis. 203. 330
Leges loquentes de indiciis quæstionem præcedentibus, verificantur in vno tantùm bono indicio. 288. 259
Legi nostræ an expresse renuntiari possit. 35.87
Legi nostræ an sit locus, si filius postea natus nolit donationem reuocari. 35.94
Legis dispositio deficit, vbi verba illius deficiunt. 57.2
Legis nostræ ratio & fundamentum. 2.3.28.62.35.90
Legitima est quasi debita. 278.115
Legitima censetur esse æs alienum respectu patris. 249.114
Legitima requirit specialem renuntiationem. ibid. 116
Legitima augetur ex fructibus. ibid. 116
Legitima debet esse sine onere. ibid. 117
Legitima an tollatur per generalem renuntiationem simplicem vel iuratam. 50.144. & 53.160
Legitimari quis an potest quo ad quædam tantùm. 194.287. & 197.299
Legitimari quis non potest per voluntariam iurisdictionem, nisi citatis iis quorum interest. 236.64
Legitimati per matrimonium an succedant cum legitimis postea natis. 192.27
Quid de aliis legitimis. ibid. 277. & seq.
Legitimati an præteriti rumpant testamentum. 235. 79. & 244.97

BIU Cujas

Legitimati an excludant fœminas ex ſtatuto. 240.80
Legitimati æquè conſeruant familiam, vt legitimi. ibid.81
Legitimati nihil differunt à legitimis. 241.83
Legitimati aliter quàm per matrimonium, an ſuccedant ſi poſtea naſcuntur legitimi.192.277.& multis ſeq.
Legitimatio per matrimonium eſt multo fauorabilior & efficacior cæteris. 198.304
Legitimatio poteſt fieri ſub conditione. ibid.305
Legitimatio fieri non poteſt extantibus filiis principi legitimanti diſsimulatis. 199.307
Quid autem ſi ipſi filij taciti non ſuccedunt patri, vide in verbis, Suſceperit liberos. nume. 154. 108
Legitimatio facta tacitis filiis legitimis, licet non valeat ad eorum præiudicium, valet tamen in cæteris. 178.216
Legitimatio nunquam reuocatur quo ad ſtatũ perſonæ ex natiuitate liberorum legitimorum. 201.316
Legitimatio integra manet, licet tollatur effectus ſuccedendi. ibid.224.317
Legitimatio reaſſumit effectum ſuccedendi, ſi legitimus moriatur. ibid.320
Legitimatio per oblationem curiæ in quibuſdam eſt potentior cæteris. 202.321
Legitimatio plus habet viriũ quàm adoptio. 194.286
Legitimatio fauorabilior quàm adoptio. ibid.
Legitimatio ita fieri poteſt, vt legitimatus vel omnino non ſuccedat, vel ſuccedat in certa re tantum. 197.298.202.319
Legitimatio dicitur donatio. 192.278
Legitimatio ob ingratitudinem reuocatur. ibid.
Legitimatio perfecta non debet irritari. 193.282
Legitimatio facta à patre moribundo an valeat, & an cenſeatur facta in fraudem nécne. 238.73.& ſequen.
Legitimatio per matrimonium plus habet fauoris & virium quàm aliæ. 238.75
Legitimato debetur legitima. ibid.77.& 239.79
Legitimatio non poteſt fieri in præiudicium eorum quibus ius eſt iam quæſitum. 236.64
Legitimatio non retrahitur ad præiudicium alterius. ibidem.
Legitimatio cum fit viuente & conſentiẽte patre, non requiritur citatio agnatorum, nec aliorum quorum intereſt. ibid.65
Secus ſi patre mortuo. 239.76
Niſi ipſe pater ita ante mortem diſpoſuiſſet.241.86
Legitimatus per reſcriptum nihil differt à legitimato per matrimonium. 196.290
Legitimatus an poteſt inſtitui coram duobus teſtibus. 244.96
Legitimatus obtinet vicem poſthumi. 309.78
Legitimatus vtrùm dicatur vere legitimus, an ficte. 239.77
Legitimatus an ſit ſuus patri hæres. ibid.78
Legitimatus an ſit proprie filius, vt comprehendatur ſub ſtatuto. 244.96
Legitimatus an excludat ſubſtitutum.240.82.242.90
Legitimatus per matrimonium habet querelam inofficioſæ donationis, non alij. 237.71
Legitimatus non habetur pro legitimo, niſi quantum ad ipſum & legitimantem, non quantum ad cæteros. 236.64
Legitimæ fructus debentur à morte patris. 347.270
Quod qualiter intelligatur. 348.274
Legitimi vocabulum ſemper ſonat in ciuilem intellectum. 243.92
Legitimæ ſupplementum non petendo præſcribitur. 369.392
Sed quanto tempore. 370.395.& ſeq.
Legitimum eſſe, ex iure dependet. 243.92
Legitimus quis & illegitimus ſimul eſſe non poteſt. 194.284
Legitimus & adoptiuus æquiparantur. ibid.285
Legum præſumptiones non aptandæ rebus non veriſimilibus. 26.59
Leonum affectus in liberos. 7.14
Lex noſtra an ita intelligatur vt fiat reuocatio ipſo iure. 293.1.& multis ſeq.vſque ad 16
Lex noſtra an ita intelligatur, vt donans natis liberis poſsit vendicare, vel poſſeſsionem condicere. ibidem.
Lex noſtra an ita intelligatur, vt totum reuocetur. 290.2
L.noſtra an obtineat ſi filius exciſo ventre ſit editus. 253.139.& ſeq.
L.noſtra an obtineat ventre nondum edito. 255.144. & ſeq.
Quid ſi caput tantùm aut aliud membrum ſit natum. 258.156.& ſeq.
Lex Dei non clauditur legum humanarum anguſtiis. 259.159
L.noſtra an habeat locum ſi filius ante patrem ſit mortuus. 261.167.& multis ſeq.
Lex noſtra an ita locum habet vt pater ipſe qui donauit, poſsit reuocare. 379.1.& 2
Lex noſtra an ita procedat vt pater teneatur rem donatam reſeruare filio, cuius natiuitate facta eſt reuocatio. ibid.
Lex noſtra vtrùm ita obtinet, vt filius cuius natiuitate donatio eſt reuocata, poſsit viuo patre reuocare. 380.3
Lex noſtra habet locum in donatione ſimplici & mera tantùm. 130.1
L. noſtra an procedat in donatione facta modico quopiam pretio. 130.2.& ſeq.
L.noſtra an habeat locum in donatione remuneratoria,& quomodo. 132.11.& ſeq.
L.noſtra an obtineat in donatione mutua aut viciſſitudinaria, in qua vterque capit.154.110.& ſeq. Vtrùm & in ea, in qua alter tantum capit. 158. 126
L. noſtra non habet locum in donatione oneroſa.161. 139.& ſeq.
Lex cùm auus, non procedit in diſpoſitionibus oneroſis. ibid.140
Lex noſtra an habeat locum in donatione ob cauſam, & quomodo. ibid.141
L.noſtra an procedat in donatione tacita & præſumpta. 164.151.& ſeq.vſque ad num.170
L.noſtra an procedat in conceſsione feudi. 205.335.& ſequen.
L.noſtra an habeat locum in indebito ſcienter ſoluto. 207.342
L.noſtra an obtineat in conſentiente donationi rei ſuæ. ibid.343
L.noſtra an habeat locum in confeſsione ſine cauſa facta in iudicio. 209.352
Lex noſtra an habeat locum in donatione iuris patronatus. 209.353.& ſeq.
L.noſtra an procedat, cum id fit, quod fieri aſſolet. 211.360
Lex ciuilis generalis rationabilis & fauorabilis eſt ſeruanda in cauſa eccleſiæ & clericorum. 210. 354
Lex noſtra an procedat cùm fuerint factæ multæ donationes, quarum ſingulæ non tam magnæ ſunt, vt reuocari debeant ex hac l. Vtrum ſ.omnes reuocari debent, an nullæ. 124.33.125.34
Lex noſtra an habeat locum in natiuitate nepotum. 101.12.13.102.14
Lex noſtra non habet locum in filiis iam natis. 102. 17
Lex cùm auus, an procedat in filiis iam natis.ibi.18.19

BIU Cujas

Lex noſtra an procedat, cùm donatur res certa, non quota pars. 110.1.& ſeq.
Lex cùm auus,an procedat in rebus particularib.ibid. 1.111
Lex noſtra an habeat locum in donatione rei modicæ. 112.6.& ſeq.
Lex ita interpretanda,vt quodlibet verbum operetur. 113.10
Lex noſtra an habeat locum in donatione facta extraneo,qui ſcilicet non ſit libertus donantis.58.1.& multis ſeq.
Lex cùm auus,eſt exorbitans. 67.26
Lex noſtra eſt exorbitans. 63.15
Lex exorbitans an ſit extendenda. 67.27
Lex noſtra an habeat locum, ſi donans cogitauit in genere de liberis. 31.78.& ſeq.
Lex noſtra an habeat locum, ſi fuit appoſita clauſula codicillaris,aut ſi non valet &c. 32.81. & ſeq.
Lex noſtra an habeat locum, ſi donans veriſimiliter donaſſet,etiam cogitans de liberis. 33.84
Lex noſtra an habeat locum, cùm ei quis per dolum inductus renuntiauit. 36.97
Lex noſtra an habeat locum,cùm mulier, minor, ruſticus ei renuntiant non certiorati. ibidem. 98. & ſequen.
Lex noſtra an habeat locum,cum ei eſt renuntiandũ, ſi poſtea donanti naſcantur liberi ex alia vxore.38. 103.cum multis ſeq.
Lex noſtra an habeat locum, cum ei renuntians omnino deſperat de liberis, & tamen ei poſtea naſcun tur. 40.111.& ſeq.multis.
Lex Longobardorum affinis noſtræ. 41.112
Lex noſtra an habeat locum, cùm quis ſimpliciter & generaliter renuntiat omni remedio &c. ibid. 115. & ſeq.
L.2.C. de reſcind.vend. non tollitur generali renuntiatione. 45.127
Lex noſtra an habeat locum,ſi generali renuntiationi appoſitum ſit iuramentum. 47.132.& ſeq.
Lex noſtra an habeat locum, cum ſimpliciter in donatione eſt appoſitum iuramentum. 56.173
L.de his. ff. de tranſact.an comprehendatur in generali renuntiatione iurata.50.145.53.161.& an ei expreſſe renuntiari poſsit ſimpliciter, vel cum iuramento. ibid.
Lex noſtra an ita intelligatur, vt etiam conſtitutum appoſitum in donatione reſoluatur vt donatio. 293.2
Lex noſtra an ita demum procedat,ſi pater velit,& id ipſum declarauerit. 295.16
Lex ita intelligenda eſt, vt aliquid operetur & addat. 301.35.303.44.45
Lex noſtra an faciat reſtitui fructus ſtatim à nato filio ſine petitione aut ſententia. 327. 166. & ſequen.
An & etiam fructus à tempore donationis. 348. 275.& ſeq.
Lex noſtra an procedat in foro conſcientiæ. 369.391. & ſeq.
Lex declaratoria iuris antiqui addens nouam pœnam, non extenditur ad præterita reſpectu pœnæ quæ imponitur ipſo iure: ſecus ſi per ſententiam. 354.305
Lex ſi quis maior.C.de tranſact.non habet locum aduerſus tertium. 359.326
Lex ſuſcepta vel accepta quæ dicatur. 363.350
L.cum auus,an procedat in huiuſmodi filio. 246.102
Lex nihil fruſtra facit. 247.105
Lex noſtra an procedat ſi naſcatur partus intempeſtiuus & minime vitalis. 270.205.& ſeq.
L.noſtra an habeat locum, ſi donans vnum tantùm filium poſt donationem ſuſceperit.282.226.& ſeq.
L. tranſactionem.C.de tranſact.loquens de præſentia amicorum an habeat locum ſi vnus tantùm adſit. 283.238
L. noſtra an procedat ſi poſt natum filium donans permiſerit donatarium diutius vti re donata ſine declaratione mutatæ ſuæ voluntatis. 278. 211. cum multis ſeq.
L. noſtra vtrum ita procedat, vt natiuitate filiorum donatarij reuocetur donatio, quam donans alteri fecit poſt mortem prioris donatarij. 289. 264.& ſequen.
Lex cum auus, an habeat locum in contractibus qui fiunt gratia vtriuſque. 289.26
An eadem habeat locum in filio fratris, & in fratre,& in aſcendentibus. ibid.26
Lex in his quæ pendent à voluntate ipſius, fingendo, ſiue vtendo verbis fictionis, verè facere cenſetur. 243.91
Lex noſtra an habeat locum, cũ adoptatur filius poſt donationem.221.2.& ſeq.vſque ad 26.incluſiuè.
L.cum auus,non procedit in filiis adoptiuis. 223.1
Liberorum appellatio non pertinet ad adoptiuos filios. 223.15.& 224.
Legitima debetur filio adoptiuo. 224.2
L. noſtra an habeat locum in filiis ſpiritualibus. 226.& ſeq.
L. noſtra an habeat locum, ſi donans ingreſſus fuerit monaſterium. 229.42.& multis ſeq.
L. noſtra an habeat locum in alumnis quos nutrices aut alij educant. 231.49 & ſeq.
Lex noſtra an procedat in naturalibus tantum filiis 233.56.& multis ſeq.
L. cum auus, an habeat locum cum inſtitutus reliquit filios naturales tantum. ibid.
L. noſtra an obtineat ſi filius naturalis legitimetur poſt donationem. 236.64.& multis ſeq.
Lex noſtra an ita obtineat, vt ſi donem nomine alterius, quem promitto ſub certa pœna ratum habiturum, & ille nolit ratum habere propter filios poſtea natos,vtrum tenear ad eam pœnã. 381.4.5
L. noſtra an habeat locum, ſi is cuius nomine alter donauerat,natis ex ſe liberis ratam habuerit donationem. ibid.
L. noſtra an procedat ſi filius donat nomine patris pro quo promittit de rato, poſtea pater ratum habet,deinde ipſi filio naſcuntur liberi. ibid.8
Lex noſtra an obtineat cùm donatio valet pleno iure vel ex ſtatuti, vel ex donantis diſpoſitione. ibidem 10. 11
Lex noſtra an habeat locum inter Iudæos. ibid.
Lex ſi quis argentum. C. de donatio.an procedat donatione tacita & præſumpta. 164.152.167. num. 166.167.168
Lex vlti.C.de ſacroſ.eccleſ.an etiam habeat locum donatione tacita & præſumpta. 164. 153.167.num. 166.& ſeq.
Lex prohibens & annullans ſiue infirmans trahit ad actum præſumptum. 166.1
Et ad fictum quoque. 166.1
L. noſtra an habeat locum in ſimplici renuntiatione ſiue remiſsione alicuius iuris. 167. 171. & ſequen.
Et quid in renuntiatione iuris quærẽdi. 170.& ſeq.
Quid in renuntiatione donationis nondum acceptatæ. 171.
Quid in renuntiatione ſucceſsionis futuræ.171.
Quid item in renuntiat.non gratuita. 172.
Quid in renuntione facta ei à quo antè res eadem venerat. 172.192.& 3.
Quid in renuntiatio.iuris non liquidi. 153.
Quid in remiſsione debiti vſurarij. 174.
Quid in renuntiatione litis. 175.
L. noſtra an procedat in donatione quæ fit ab extraneo ad dotandam puellam. 183.240.& 4

BIU Cujas

L. noſtra an obtineat in donatione cauſa mortis. 184. 245.& ſeq.
L. ſi quis argentum, an trahatur ad donationem cauſa mortis. 185.248
Lex cum auus, an habeat locum in donatione cauſa mortis. 186.250
Lex noſtra an procedat in legatis. 188.259. & multis ſequen.
L. noſtra an procedat in adoptione. 192.274
L. noſtra an procedat in legitimatione, vt ſcilicet reuocetur natis legitimis. ibid. 275. cum multis ſeq. vſque ad 322
L. noſtra an habeat locum in re habita pro derelicto. 155.113.& ſeq.
Lex noſtra an obtineat in pactis dotalib. vt quod maritus lucretur dotem. ibid.
L. noſtra an habeat locum in publicatione bonorum. 204.332.& ſeq.
Lex noſtra an procedat in his quæ quis ludo amiſit. 205.334
Lex noſtra an procedat in libertate data ſeruis. 203. 323.& ſeq.
L. cum auus, habet locum etiam cùm eſt filius teſtatoris. 196.294
Lex exorbitans & correctoria extenditur ad caſum qui comprehenditur ſublata & improuiſa ſignificatione. 170.178.& ſeq.
L. cum auus, an habeat locũ in iure quærendo. 171.185
Lex noſtra an habeat locum, cum donans cogitat de liberis. 28.63.& ſeq.
Et quid ſi cogitet in genere. 31.78
L. cum auia ff. de condi.& demon. non habet locum, cùm teſtator cogitauit de liberis liberorum. 28.65
Lex quæ generaliter loquitur, generaliter debet intelligi. 29.68
Lex noſtra vtrum habeat locum, cùm fit donatio in contractu matrimonij vel dotis. 83. 74.& ſeq.& in verbo donatione largitus. nu. 187. Et quid ſi in contractu matrimonij vel dotis alterius. 33. 82. & in verbo donatione largitus. nu. 240
Lex cùm auus, non habet locum cùm teſtator mentionem fecit de liberis. ibid. 73
Lex an ſit extẽdenda ad aliam perſonam ex veriſimili mente, ſicut ad alium caſum. 68. 28. 29
Lex non debet eſſe manca & mutila. 70 38
Lex non debet eſſe ambigua. ibid.
Lex ſi totas. C. de inoffi. dona. quomodo intelligatur. 71. 42. 81. 67
L. correctoria non extenditur ex veriſimilitudine rationis, ſed bene ex identitate. 72. 45
Lex ſequitur voluntatem teſtatoris, ſicut canis leporem. 75. 52
Lex noſtra eſt fauorabilis. 80. 63
Lex cùm auus. eſt fauorabilis. ibid.
L. quæ potiſsimum innititur æquitate, contra regulas iuris communis non extenditur. 83. 73
Lex noſtra an habeat locum, cùm pater vnico filio donat, & poſtea ei naſcuntur alij filij. 83. 75. & ſequen.
Quid autem & quantum eo caſu reuocetur. ibid.
Lex cùm auus, an etiam habeat locum, cùm ſubſtitutus eſt filius teſtatoris. ibid. 76
Lex debet intelligi ſecundum naturam tituli in quo collocatur. ibid. 77
Lex noſtra an habeat locum in donatione facta eccleſiæ aut alteri piæ cauſæ. 84. 79.& ſeq.
Lex cùm auus, an habeat locum cùm eſt ſubſtituta pia cauſa. ibid 86. 85. 86
Lex noſtra an habeat locum in donatione facta amico. 88. 92.& ſeq.
Lex cùm alienam. C. de lega. an habeat locum in amico. 89. 95
Lex noſtra an procedat, ſi appoſita ſit clauſula codicillaris. 91. 105.& 92. 107
L. cùm auus, an habeat locum in amico. ibid.
Lex noſtra an habeat locum in donationibus inter virum & vxorem. 91. 108.& ſeq.
Lex noſtra procedit in donatione valida tantum. 92. 112. 113
Lex noſtra loquens in viro donante, an habeat locum in fœmina. 98. 1
Lex cùm auus, loquens in patre, an procedat in matre. ibid.
Lex noſtra an habeat locum, cùm donans habet filios. 99. 1.& ſeq.
Liberatio an requirat inſinuationem, vt donatio. 168. 172.& 168. 176
Liberatio poteſt fieri abſenti. 170. 177
Liberat. generalem nemo compellitur facere. 41. 116
Liberè dictio non requirit alterius conſenſum. 321. 135
Eadem ab omni neceſsitudine abhorret. ibid.
Eadem facit ſubſtitutionem directam. ibid. 136
Eadem omnem moram excludit. ibid.
Liberetur verbum, an ſit latæ ſententiæ. 332. 240. & ſequen.
Liber rationum an pro parte acceptari poſsit. 24. 53
Liberi iam nati impenſiùs diliguntur quàm naſcituri. 99. 1
Liberi capiunt ex teſtamento minus ſolenni. 90. 103
Liberorum appellatione vnus tantum comprehenditur. 284. 241. idque etiam in conditionibus & ſtatutis. ibid.
Liberorum enuntiatio an ſemper in plurali numero proferatur. 284. 242. 243
Liberorum appellatione veniunt nepotes. 101. 12
Liberorum vita parentibus æquè chara vt ſua. 3. 7
Liberum in ſingulari pro filio vſurpauit Quintilianus, & quidam Iuriſconſulti, & alij ſcriptores. 285. 243
Liberum eſt quod operatur ſine alia re extrinſeca. 321. 136
Libertas omnibus rebus fauorabilior. 204. 351
Libertas vitæ anteponenda. ibid.
Libertas rerum omnium optima. ibid.
Libertas regno Perſarum anteponenda. ibid.
Libertatis infinita æſtimatio. ibid.
Libertas res inæſtimabilis. ibid.
Libertas beatos homines facit. ibid.
Libertas eſt pia cauſa, ſed fauorabilior quacũque alia. ibid. 329.& 2. ſeq.
Libertas ſemel collata auferri non poteſt. 195. 287
Niſi ex cauſa tamen. 198. 301
Libertas ad tempus dari non poteſt. 194. 284
Libertas diuidi non poteſt. ibid.
Libertas fauorabilior eſt quàm legitimatio aut filiatio. 203. 325.& multis ſeq.
Libertas fauorabilior eſt legitimatione. 198. 301
Libertas data in fraudem creditorum, ipſo iure nulla eſt, cùm cætera mero iure valeant: & quare. 346. 265
Libertatis fauore ſemper primum tempus certæ ætatis facit diem. 203. 325
Libertates noſtrorum libertorum ſunt in bonis noſtris. ibid. 324
Libertatum legata minuunt legitimam. 203. 330
Libertatum legata debentur etiam ſi hæreditas non ſit ſoluendo. ibid.
Liberti patris dicuntur liberti filij. 12. 22
Liberto facta donatio facilius reuocatur, quàm quæ fit extraneo. 69. 32. 33
Libertorum quorundam ingentes diuitiæ. 80. 65
Libertorum in dominum, & eius in liberos ac priuignos nexus ac vinculum. 68. 31.& 3. ſeq.
Libertorum ingratitudo in dominos qualiter punitur. ibidem.
Libertorum ingentes diuitiæ & potentia. 80. 65

BIU Cujas

Libertorum genera. 97.123.124
Libertus plus debet domino,quàm filius patri. 69.34
Libertus potest legitimam patronorum tollere donando benemerentibus. 139.44
Libertus & legitimatus æquiparantur. 195.287
Libra patris prodest filio. 9.15.& 12.22
Licinnius Stolo sua lege damnatus. 13.22.in fi.
Lingua cordi cedit, dum non recedatur à verbis. 65.20 64.18
Lingua,animi interpres.
Litis renuntiatio an præsumatur fieri causa donationis,an desperatione iurium, an execratione litium. 175.203.& multis seq.
Liti renuntians an videatur fateri ius aduersario in re controuersa esse. ibid.
Locrorum lex ne quis patrimonium alienare posset. 106.6.in fi. 64.18
Loquere & cognoscam te.
Lucrum non est quod ex reciprocis & vicissitudinariis conuentionibus, sed tamen dubiis obtinemus. 158.126
Lucrum non est hæreditas paterna. 11.19
Lucrum non reputatur, quod originem ducit à damno,& econuerso. 178.218
Lucrum dotis dicitur aduentitium. 182.233
Ludo quæsita censentúrne ex causa onerosa,an lucrativa. 205.334
Luporum amor in fœtus proprios. 7.14
Lusor qui sua bona fœdè consumpsit, non habet priuilegium cessionis bonorum. 105.5
Lusor qui perdidit,alienasse dicitur. 205.334

M

MAgistratus qui non diutius abfuturus est, suam iurisdictionē alteri mandare non potest. 264.177
Magistratus apud Romanos censu legebantur. 13.23
Magistratus non esse continuandos. 14.24
Maleficium probatum per tacitam vel præsumptam confessionem vel præsumptionem, dicitur verè probatum. 166.163
Mandati verba recipiunt interpretationem. 79.59
Mandati forma quatenus obseruanda. ibid.
Mandatum Papæ de prouidendo de beneficio spectante ad collationem quorumcunque,non habet locum in beneficio spectāte ad collationem vnius. 482.230
Mandatum,si pro aliis non scripserimus,irritum est,si pro vno tantum sit scriptum. 287.254
Mandatum ad vnum, an ad aliud extenditur in quo est maior ratio. 79.59
Mandatum ad viuum obseruandum. ibid.
Manere verbum,quid significet. 269.202
Mantare verbum. ibid.
Manlius Capitolinus quamuis aliàs meritissimus, ob affectatum regnum è saxo Tarpeio est præcipitatus. 139.41
Marcus Aquilius multis criminibus conuictus,pœnæ exemptus ob merita in rempub. 137.35
M.Horatius à parricidio sororis absolutus ob merita in rempubl. 138.36
Maritus qui ex statuto lucratur dotem vxore præcedente sine liberis,ab eo lucro excluditur per filiam quæ non succedit. 252.133
Maritus si totam dotem restituere promiserit, an poterit retinere lucrum quod ei ex statuto debetur. 290.1
Maritus non potest reddere dotem constante matrimonio, sed eam nondum traditam potest remittere. 167.171
Maritus an lucretur dotē ex pacto vel statuto, si momento durauerit matrimonium. 181.229
Quid si vxor nondum traducta fuit. 182.230
Quid si necdum cognita. ibid.
Quid generaliter si onera non sustinuerit. ibid.231
Maritus vendens vxori, & asserens se patronum esse vxoris an & quomodo ei credatur. 152.102
Maritus potest id lucrum vxori remittere. 182.234
Martius Rom.rex obiurgabat malos præsides suarum possessionum,tanquam non firmos ciues. 106.6
Masculinum an concipiat fœmininum. 98.1
Masculus non excludit fœminas ex statuto, nisi ipse succedat. 247.107
Mater si non idoneos tutores petiit filiis, non dolo malo censetur fecisse. 5.9
Mater relicta domina & massaria,non plus consequitur quàm vxor. 91.108
Mater pro nutrice interdum accipitur. 231.49.& 232.50
Mater quæ non est hæres filij posthumi,non excludit substitutum ex tacita pupillari comprehensa in vulgari. 246.103
Matrimonij finis proles est. 29.69
Matrimonium contractum in articulo mortis an valeat,& an per ipsum legitimentur filij naturales in præiudicium aliorum. 243.93.& seq.
Matrimonium nullum an præstet impedimentum iustis nuptiis. 377.449
Matrimonium est causa proxima lucri dotis, quod ex pacto vel statuto defertur. 182.232.& seq.
Matrimonium præsumptum easdem vires habet,quas verum. 167.176
Matris iudicium ex deligendo tutore sequendum. 15.25
Medicus non dicitur curasse ægrotum, qui statim in eandem ægritudinem recidit. 264.180
Medicis cùm creditur, aut aliis cuiuspiam artis, an vnus sufficiat. 283.239
Medietatis vocabulo vsus iurisconsultus. 220.1
Meliorare verbum iurisconsulti. ibid.
Mens rescribentis verbis præfertur. 77.55
Mens non trahitur ad id quod nunquam aut raro fit. 40.111
Mens testium verbis præfertur. 78.57
Mens quoque mandatoris. 79.59
Mens iudicum potior verbis. 78.58
Mens præsumpta tempore donationis inspicitur. 92.110. Et iterum in verbo, omnia, vel parte aliquam. nu.34.Et iterum in verbo,susceperit liberos. num. 161.& multis seq.
Mens in corde retenta nihil operatur in actibus humanis. 65.20.& 2.seq.
Mens legis,verbis præfertur. 74.47.& seq.
Mens contrahentium magis inspicitur quàm verba. 74.49.78.58
Mens testatoris verbis anteponitur. ibidem.& 75.51.52
Mens & verba sunt iungenda. 77.53
Mens statuentium verbis anteponenda. ibid.54
Menses à luna dicti. 271.208
Mensis qualis apud medicos & iurisconsultos. ibid.
Mentis nullum maius testimonium, quàm qualitas inspecta verborum. 64.18
Mentis nullum est directum testimonium. 66.23
Merita faciunt præsumi donationem. 141.50
Merita faciunt præsumi remissionem iniuriarum.ibidem.51
Merita faciunt præsumi potius donationem inter viuos,quàm causa mortis. ibid.53
Merita in rempub.à pœna liberāt.137.33.& seq.vsque ad 39
Nec tantum sua,sed etiam maiorum. 138.40
Nisi in grauissimis. 139.41
Merita parentum ad liberos transeunt. 138.40
Merita faciunt, vt donatum censeatur officiali, vel prælato contemplatione personæ. 141.54
Merita faciunt præsumi rescriptum fuisse proprio motu

BIU Cujas

motu concessum. 141.52
Merita non reputantur, quæ iure sunt debita. 153.106
Meritorum generalis mentio an probet. 148. 87. & multis seq.
Meritorum specialis mentio an probet in prohibitis. ibi. 89. & multis seq.
Meritorum iurata assertio an probet in iisdem. ibid. 88. & 91
Meritorũ aut alterius rei assertio in prohibitis, quamuis non probet, minuit tamen onus probationis. 152.101.102.
Meritorum assertio inter prohibitas personas facta in instrumento garentigiato an probet. 153.103
Meritorum gratia donationes latissimè sunt interpretandæ. 140.48
Μέρος apud Græcos etiam principium significat. 272. 210
Eaque potiùs præsumuntur reales quàm personales. ibid.
Metus is iustus est, qui est omnium bonorum, vel maioris partis eorum. 114.11
Metus non solùm suiipsius, sed & filiorum, vitiat matrimonium. 3.7
Metus tormentorũ filij non minor est quàm suipsius. §. 11
Miles remunerationis causa potest donare concubinæ. 136.24
Μήνη, luna dicitur Græcis. 271.208
Μὴν, mensis dicitur. ibid.
Minor an pro minimo damno restituatur, 116.15
Minor se gerens pro hærede, & postea factus maior exigens debitores hæreditarios, an sibi præiudicet, vt non possit abstinere. 378.456
Minor an possit donare rem immobilem causa mortis. 186.253.188.258
An & testari de iisdem rebus. 187.254
Minor non restituitur aduersus mutuam fideicommissi remissionem. 159.128
Minor transigens super liquido vel facilè liquidando, videtur deceptus, aliàs non. 173.197
Minor an possit rationẽ tutelæ remittere tutori etiam mutuo remittenti. 156.115
Minor an possit sine decreto res immobiles alienare ob merita. 137.29
Modicus excessus non consideratur. 158.123. & sequen.
Momentum non consideratur. 261.171
Momentaneus hæres substitutum excludit. 265. 188. in fine.
Monachi etiam gignunt liberos. 29.66
Monasterium non excludit substitutum filium testatoris. 87.90
Monasterium quod donans ingreditur, an reuocet hac l. 229.42.& seq.
Monasterium an vicem liberorum obtineat. ibid.
Monasterium an obtineat feudum quod quis accepit pro se & filiis. ibid.
Monasterium adeo tenet vicem sui hæredis, vt prohibitus alienare emphyteusim possit tamẽ in ea monasterium instituere. ibid.
Monasterium est tanquam posthumus. ibid.
Monasterium reuocat testamentum prius factum. ibidem.
Monasterium est fictus filius. 230.45
Monasterium haberi pro filio obtinet tantùm in vltimis voluntatibus. ibid.46
Et id quidem in casibus tantùm expressis. ibid.
Imò nunquam secundum aliquos. ibid.47
Monasterium reuocat vsque ad legitimam. 231.48
Monasterium in statutis non venit appellatione filij vel hæredis. 230.44
Monitio requiritur, vt incurratur pœna quæ ipso iure statuitur omissioni sine præfinitione temporis: secus si non ipso iure. 366.368
Monitio canonica an requirat multorum dierum interuallum, an verò vnius sufficiat. 287.256
Mora non purgatur, cùm dispositio est consumpta. 355.310
Moræ purgatio non admittitur, cùm quid fit ipso iure. ibid.
Moræ purgatio cùm admittitur, intelligitur, modò id statim fiat. 356.311
Mortuus fuisse non censetur, qui statim reuiuiscit. 262.170
Mortuus suscitatus an recuperet bona. ibid.
Moses prohibuit patrem & filium vno die decollari. §. 11
Motus proprius nunquam includit non verisimilia. 25.55
Mox idem significat quod postea. 211.1
Mox, an sit latæ sententiæ. 315.109.& 3.seq.
Mox an significet executionem paratam. ibid.
Mox an dicat interuallum, & quantum. 316.110.& 111
Mox dictio, an impediat moræ purgationem. 356.311
Mulier quæpiam optione sibi facta, fratrem viro & filiis antepositit. 88.92
Mulier potest sibi in dote præiudicare causa remunerationis. 137.31
Mulier à statuto prohibita donare sine consensu viri, an id possit ob merita. ibid.30
Mulier renuntians huic l. vel cogitans de liberis, nihilominus reuocat vi huius l. nisi fuerit certiorata. 36.98.& seq.
Mulier renuntians Velleiano, non certiorata, nõ sibi præiudicat. ibid.
Sed quid si iurauerit. 47.135
Mulier præsumitur ignorare ius suum. 37.99
Mulier quinquagenaria sterilis. 40.111
Mulier & minor non certiorati, an propter iuramentum excludantur. 47.135.ibid.136
Mulier quæ perdidit proprietatem rerum à marito relictarum, quia nupsit viuente filio, eandem recuperat mortuo ipso filio. 260.162
Mulier quæ ob id quòd iterum nupsit, amisit id quod ex successione vnius ex filiis perceperat, idem recuperat mortuis cæteris filiis. ibid.
Mulieri non subuenitur, nisi in casibus expressis. 37. 100
Mulieri semper subuenitur in damno vitando. ibid.
Munera amicorum facilius reuocantur. 88.93
Munera hostium, non munera. 88.94
Mutua pactio ne euictio debeatur, facit vt nec pretium quidem reddi debeat. 155.111

N

NAbathei qui opes suas minuissent, publicè mulctabant: quòd auxissent, honorabant. 106.6
Natura non facit differentiam inter legitimos & naturales. 195.288
Natura homines produxit ad liberorum procreationem. 29.66
Naturalis proles habetur pro legitima quantum ad naturale fœdus. 195.288
Natus proprie dicitur, qui secto ventre est editus, nihilque ab alio differt, etiam in materia odiosa. 254. 141.& seq.
Natus nõ videtur qui confestim mortuus est. 261.167
Natus iterum nasci non potest. 236.69
Naturaliter obligatus an restitui possit aduersus obligationem naturalem. 375.429
Naxiæ mulieres solæ octauo mense pariunt. 272.210
Nemo solus satis sapit. 19.36
Nepos an dicatur filius fratris. 289.266
Nepotes an reuocent ex hac l. vt filij. 101.12
Nepotes veniunt appellatione liberorum. ibid.
Nepotes an veniunt appellatione filiorum. ibid.
Nero vituperatur, quòd annuam pensionem statuerit quib

BIU Cujas

quibusdam, qui per luxum habitas opes dissipassent. 106.6
Nero arguitur, quòd diuitiarum fructum non alium putabat quàm profusionem. ibid.
Nihil agit, verba sunt latæ sententiæ. 300.30
Nihil dictio vniuersalis. 241.85
Nobiles solent vberiorem referre gratiam. 147.86
Nobilium propria ac peculiaris est liberalitas. ibid.
Nomẽ imponebatur octaua die apud Iudæos, & quid apud alios. 261.167. & seq.
Non audiatur, an sit latæ sententiæ. 316.112. & seq.
Non reddatur ius, an sit latæ sententiæ. 337.215
Non detur actio, an etiam sit latæ sententiæ. ibid.
Non habeat, an sit latæ sententiæ. 339.223. & seq.
Non obtineat alicuius roboris firmitatem, an sit latæ sententiæ. 340.231
Notarius potest apponere renuntiationes solitas. 50. 126. Item an possit apponere renuntiationem huius l. ex clausula, quod possit extendere arbitrio sapientis. 57.174
Notarius non potest extendere ea quæ non sunt ex natura actus. ibid.
Noua causa tollit priuilegium. 193.279
Noueris te excommunicatum, noscas te suspensum, & similia, an sint latæ sententiæ. 308.70. & seq.
Nullam actionem habeat, an sit latæ sententiæ. 339. 228 & seq.
Nullatenus est latæ sententiæ. 350.95. & multis seq.
Et tollit potestatem dispensandi. ibid.
Et habet vim decreti. ibid.
Nullius momenti, an sit latæ sententiæ. 97. cum multis sequen.
Nullo modo, est latæ sententiæ. 312.93
Et tollit omnem dispensationem. ibid. 94
Nullus, dictio latæ sententiæ. 342.243
Eadem comprehendit omnem casum possibilem. ibidem.
Numerus pluralis pro singulari, & econtrario. 282. 226. & seq.
Nummo addicere quid sit. 130.3
Nutrices Christianæ ne sint Iudæorum. 232.53
Nutrices dicuntur matres. 231.49. & seq.
Sed an proprie, an improprie. 233.54
Nutrices & educatrices magno affectu prosequuntur alumni, & è diuerso. 231.51. & 2. seq.
Nutrices in ius vocari non possunt sine venia. ibidem. 50
Nutrices an succedant. 235.54
Nutrices an teneantur instituere alumnos. ibid.
Nutricibus & alumnis an legitima relinqui debeat. ibidem.
Nutricum vt matrum concubitus interdictus lege Mosaica. 261.167
Nutrix potest à minore manumitti. 232.53
Nutrix comparatur coniunctis sanguine. ibid.
Nutrix potest tutorem suspectum postulare. ibid.
Nutrix habet ius petendi tutoris, prospiciendíque de tutore vt mater. ibid.
Nutrix & alumnus capiunt legata ex testamento imperfecto, & non solenni. ibid.
Nutrix accusari non potest ab alumno. ibid.
Nutrix an sit testis idonea. ibid. 54

O

OBligatio antidoralis an contrahatur inter parentes & filios. 135.21
Obligatio omnis intelligitur rebus sic stantibus. 54. 166
Obligationi an sit satisfactum, vt non reuiuiscat, si res soluta denuo ad obligatum redeat. 266.191
Obligatus ipso iure, licet tutus exceptione, dicitur pati damnum. 347.267
Obscura assertio nihil releuat. 149.93
Offensa tacita & ficta facilius aboletur quàm expressa. 165.116
ὀλβιάζω. beo & dito. 103.1
ὄλβιος, felix, diues. ibid.
ὄλβος, beatitudo, & diuitiæ. ibid.
Omnibus modis, habet executionem paratam. 349. 92
Omnimodo dictio præcisa. 312.89
Et facit vt quis præcise teneatur. ibid.
Et habet vim decreti irritantis. ibid.
Et tollit omnem dispensationem. ibid.
Omnimodo, & omnibus modis, sunt latæ sententiæ. ibid. 88. & seq.
Omnino dictio, est latæ sententiæ. 308.76
Omnino operatur executionem paratam. 309.78
Omnino, dictio est præcisa. ibid.
Omnino eam vim habet, vt quis præcise cogatur ad factum. ibid.
Omnino excludit omnem gratiam & dispẽsationem. ibidem.
Omnino, moræ purgationem non admittit. ibid.
Omnis dictio adiecta ei rei qua priuatur, an inducat canonem latæ sententiæ. 310.83.8
Onera matrimonij vix tolerabilia. 181.226
Onocentaurus mortem præfert seruituti. 204.33
Opinio delinquentis non tam inspicitur quàm veritas, cum datur opera rei illicitæ. 373.33
Nisi tamen in pœnis ipso iure impositis. ibid.
Ops dea quæ & terra est, ex veterum opinione nascentibus infantibus præest. 257.15
Eadem Maia dicitur & Fatua, & ei adiũgitur Mercurius. ibid.
Oratio, mentis interpres. 64.1
Orcini liberti qui dicantur. 97.12
Orphitianum senatusconsultum. 1
Orphitorum familia. 1
Orphitus Medicus. 1
Orphitus ad quem scripta est l. nostra quis fuit. 1

P

PLitera Græca nota verisimilitudinis. 27.6
Pacificam possessionem nõ videtur accepisse qui ab ea statim est deturbatus. 265.18
Pactum adiectionis in diem facit vẽditionem puram aut conditionalem secundum verba quibus conficitur. 350.2
Pactum de succedendo an valeat simplex vel cum iuramento. 49.142.53.1
Pactum de non petendo ipso iure nõ tollit actionem nisi cùm sit ei qui aliàs exceptione est tutus, vel nisi sit geminatum. 303.
Pactum de retrouẽdendo an dominium retransferatur ipso iure oblato pretio. 297.
Pactum lucrandi dotem vtrum sit onerosum, an lucratiuum, & reuocetur ex hac l. 178.2
Pactum de lucranda dote, an requirat insinuationem 181.228
Pactum de futura successione non valet fauore filiorum. ibid.2
Pactum de successione filiorum valet quamuis non liberorum. 5
Pantherarum natura cùm fœtus habent. 8
Parentes non sustinent filiis superstites viuere. 4
Parentes filios in exilium secuti. ib
Parentum pietas, amor, affectus in liberos. 2.3. & se
Parentum amor à natura proficiscitur, brutísque communis est. 7.13. &
Parentibus omnia post Deum debemus. 13
Paria sunt aliquid facere tempore prohibito, aut in tempus reiicere. 200.
Paria sunt non habere filios, aut ignorare si habe 102.15
Paria sunt non succedere, & non esse in rerum na ra. 247.
Pariendi tempora abundè descripta. 275.

BIU Cujas

Pars vnde dicatur. 118.20
Partis appellatio quid comprehendat in legibus, statutis, consuetudinibus, testamentis, libellis, confessionibus, testium depositionibus, contractibus. 113.8.117.18.19.20
Partis appellatio pro principio vsurpatur. 113.9
Partus intempestiuus & non vitalis pro nato non habetur. 240.205.& seq.
Partus septimestris & octimestris an vitalis. ibid.
Partus septimestris cur vitalis. ibid.
Partus octimestris cur non vitalis. ibid.
Partus decimestris, & vndecimestris an legitimus, tempestiuus, & vitalis. ibid.
Partus xiiij. mensium. ibid.
Pluralis numerus vno non cõtentus. 282.226.& multis seq.
Pater in his quæ concernunt ius publicum, amittit ius suum in liberos. 10.17
Pater potest alienare in filium potentiorem. ibid.18
An autem in adoptiuum, videbis in glo. susceperit liberos. 4.9
Pater fraudem non committens, potest alienare omnia bona. 33.87
Pater an possit renuntiare beneficio huius l. ibid.
Pater non potest renuntiare beneficio inoffic. donat. 35.94
Pater non dicitur relaxatus è carcere, qui cogitur relinquere filios obsides. 2.3
Pater non præsumitur velle extraneos filiis anteponere. ibid.
Pater plus diligit filium quàm seipsum. 3.7
Pater æquè potest transigere pro sanguine filij ac pro suo. ibid.
Pater vicaria morte redemit filium. 4.8
Pater deportatus, quòd filium adulterum nouercæ interemit. 5.10
Pater non dicitur abesse à ciuitate, in qua reliquit liberos. 7.14
Pater & filius vna persona, vnum corpus, vna caro. 9.15
Pater potest ieiunare per filium. ibid.
Pater vlcisci se potest per filium. ibid.16
Pater ipse qui donauit, reuocat. 379.1
Pater non tenetur reseruare filio, cuius natiuitas reuocauit. ibid.
Pater potest remittere filio fa. vsumfructum, quem habet in eius bonis. 177.211
Pater potest instituere filiũ spurium ob merita. 135.22
Pater reuocare potest confessionem criminis à filio naturali factam, & probare contrarium. 196.289
Pater in testamento non solenni tutorem dat filio, etiam suspectum & prodigum. 15.25
Pater etiam minor, modo sit adultus, dat tutorem filio. ibidem.
Pater vtrùm sine decreto possit alienare res filij minoris. 16.28.29.& multis seq.
Pater tutor non tantùm iuris habet, quàm legitimus administrator. ibid.29
Pater legitimus administrator potest constituere procuratorem ante litem contest. ibid.
Pater tutor vel curator filij tenetur reddere rationem: at legitimus administrator non tenetur. ibid.
Pater præsumitur competenter dotasse filiam. 19.36
Pater potest vni filiorum feudum relinquere ob merita, aliàs non. 143.63
Pater an censeatur filio stipulari ob merita, an verò ob filiationem. 144.73 74.146.83
Pater donans spurio, præsumitur donare in causam alimentorum. 145.75
Pater an possit substituere filiæ in dote, ob quam à successione excluditur. 159.129
Pater emancipando perdit, filius autem lucratur. 162.146
Pater emancipando filium, præmium debet consequi, non dare. ibid.
Pater sicut se potest defendere, ita & filium naturalem. 195.288
Pater naturalis non vocatur in ius sine venia. 196.289
Pater non tenetur filium adoptiuum alere. 222.8
Pater an possit in filium adoptiuum potẽtiorem alienare. 222.9
Pater spiritualis magis debet diligi, & reuerentiæ esse, quàm carnalis. 227.27
Vtrùm autem possit vocari in ius sine venia. 227.28.228.36
An recusari in iudicem. ibid.29.228.37
Item vtrùm sit testis idoneus. 227.30.& 228.38
Sed & vtrùm conueniri possit vltra quàm facere potest. 228.32
Pater vnde dicitur. 230.10
Pater reniti non potest, quin filia eius nubat filio educatoris. 232.53
Pater naturalis non dat tutorem suo filio naturali. 234.58
Pater naturalis non tenetur dotare filiam. 235.61.250.119
Pater non potest relinquere vxori suæ secundæ plus quàm vni ex filiis primi matrimonij, qui succedit patri: secus si excluditur à statuto. 247.107
Paterni amoris ardor inæstimabilis. 5.9
Paternus affectus cæteros vincit. ibid.
Patre nullus amicus melior. ibid.
Patria potestas, res inæstimabilis. 162.146
Patris munus præbet vacationem filio. 13.23.24
Patris extimum dicitur filij. 13.23
Patris census prodest filio ad consequendos magistratus. ibid.
Patris domus, filij dicitur. 12.22
Patris liberti dicuntur filij. ibid.
Patris & filij testamentum vnum idémque esse censetur. ibid.
Patris & filij nuptiæ pro vnis habentur. ibid.
Patris amor abscondi non potest. 5.11
Patris habitatio censetur habitatio filij. 9.15
Patris libra prodest filio. ibid.
Patris & filij non vna est anima. 10.17
Patris vox, vox filij. 9.15
Patris iuramentum non filij est. ibid.
Patris hæreditas non dicitur lucrum. 11.19
Patroni appellatione quid contineatur. 98.2
Patronorum amor & affectus in libertos. 80.65
Patronus & aduocatus quid inter se differant. 98.2
Pauper non est, cuius pater diues est. 13.23
Pauperes miseri dicuntur. 103.1
Pauperes beati. 104.3
Pauperes suo vitio, non habent beneficium ne conueniantur, nisi in quantum facere possunt. 105.5
Pauperes suo vitio, non habent beneficium cedendi bonis. ibid.
Pauperes suo vitio non sunt testes idonei. ibid.
Paupertas inter mala an numeretur. 103.1.& 2
Paupertas apud bonos homines potius quàm prauos esse solet. 104.3
Paupertas bonos afficit. ibid.
Paupertas culpa aut vitio adscita, vituperanda. 105.5
Paupertas suo vitio comparata, nullis beneficiis gaudet. ibid.
Paupertati aræ olim construebantur. ibid.
Paupertatis aliæ laudes. 104.3
Pecuniæ nomine omnia continentur. 128.1
Pecuniam qui habet, omnia habere videtur. ibidem.
Eadem est præcisa, nec recipit limitationem aut modificationem, nec etiã dispensationem. 314.105
Eadem idem significat quod omnino. 315.107
Percipiat, an sit directum, & latæ sententiæ. 352.189.& sequen.

BIU Cujas

Perdat verbum an sit latæ sententiæ. 325.155.156
Perfectissimatus dignitas. ibid.
Perfectum quid dicatur. 192.9
Peperisse non dicitur, cui mortuus filius sectus est. 253.140
Quod qualiter intelligatur. ibid.142
Perinde dictio, denotat fictionem & improprietatem. 222.7
Permutatio inæqualis beneficiorum an fraudulenta præsumatur. 157.122
Persona quæ non succedit, non excludit substitutum. 246.102
Pertinax imperator nullius hæreditatem adiuit, qui legitimos hæredes reliquisset. 3.4
Perueniat, vtrum sit directum, an obliquum. 333.193
Per significat perfectionem. ibid.194
Pertineat, an sit directum. 335.199.& seq.
Phocarum amor in fœtus proprios. 7.14
Pia causa tam fauorabilis est, vt in eam transeat dominium sine traditione. 203.328
Piæ causæ fauore valet testamentum nutu factum. ibid.326
Piæ causæ fauore valet pactum de futura successione. 181.227
Piæ causæ magis fauetur, quàm filiationi, excepta legitima. 203.326.& seq.
Piæ causæ si donatum fuerit, an sit locus huic l. 84. 79.& seq.
Piæ causæ si legatum sit posthumo ignoranter præterito, an conseruentur legata. 85.81. 86.87.88
Pignorationes quas vulgus repræsalias appellat. 256. 147
Piis causis legata relicta non minuũt legitimam. 203. 329
Pium legatum quod fit pro male ablatis. 86.88
Pleno iure, id est, sine diminutione, & nullo detracto. 381.10
Pleno iure dicimur habere rẽ, in qua habemus vsumfructum cum proprietate. ibid.
Pleno iure an hæc verba impediant Falcidiam siue Trebellianicam. ibid.11
Pleno iure dictiones latæ sententiæ. 322.138.& ibid.139
Eædem an faciant substitutionem directam. ibid.
Plenum ius non dicitur, quod alterius operam desiderat. ibid.138
Plenum id dicitur, cui nihil addi potest, vel cui nihil deest. 381.10
Plenum ius dicitur etiã de re reuocabili, & subiecta restitutioni, aut euictioni. ibid.10.& seq.
Plinij iunioris sententia, voluntatem testatoris, & si verba desint, pro iure esse. 75.51.in fi.
Plinij locus emendatus. 270.205
Plurale semper in singulari verificatur, vbi est eadem ratio. 288.260
Plurale quando in singulare resoluitur, & è diuerso. ibid.261
Pluralitas vbi pro forma requiritur nunquam resoluitur in singularitatem. 289.26
Pluralis numerus plerunque pro singulari ponitur. 285.244.& seq.
Pœna quæ imponitur vasallo offendente dominum, censetur imposita offendenti filium domini. 13. 22
Pœna quando imponitur ipso iure, constitutio iuris antiqui declaratoria addens nouam pœnam, non extenditur ad præterita respectu pœnæ, aliàs secus. 354.305
Pœna in quacunque dispositione apposita sequitur naturam principalis. 380.3
Pœna ne statuti, an domicilij, an vero loci delicti debeat imponi. 368.382
Pœna priuationis ipso iure non incurritur nisi exprimatur. 343.246.247
Maxime in delictis non consummatis. ibid.247
Sed nec priuationis simpliciter. 343.249.& 2.seq.
Pœna quæ ipso iure imponitur, debetur in foro conscientiæ: licet aliàs secus. 352.291.& seq.
Pœna ipso iure imposita afficit delinquentem occultum. 353.296
Pœna quæ ipso iure imponitur, transit ad hæredes, & passiue, & actiue. ibid.& multis seq.
Pœna cùm ipso iure imponitur, quod nominatim fieri debet, necesse est fieri nominibus propriis expressis. 355.306
Pœna cum statuitur omissioni sine præfinitione temporis, requiritur monitio, non aliàs. 366.368
Pœna quæ imponitur vasallo offendenti dominum, eadem imponitur offendenti filium domini. 12. 22
Pœna quæ secum trahit executionem, non expectat terminum intra quem quid fieri debuit, cùm certum est id fieri non posse. 368.387
Pœna cum ipso iure imponitur, an mitius agitur cum confesso, quàm cum conuicto. 356.312.& 2.seq.
Pœna cũ ipso iure imponitur, non mitius agitur cum ciuiliter agitur, quàm cum criminaliter. 357.315
Pœna cùm ipso iure imponitur in aliqua constitutione, quæ non fuerit recepta vel approbata à subditis, ipsi tamen in eam incidunt: secus si non ipso iure. 363.350
Pœna obligatoria requirit sententiam. 298.20
Pœna afflictiua requirit sententiam. ibid.
Pœna priuatiua an etiam requirit sententiam. ibid.
Pœna actus exclusiua an item requirit. ibid.
Pœna inductiua tacitæ confessionis an etiam requirat. ibid.
Pœna iurisdictionis prohibitiua an etiam requirat. ibidem.
Pœna cùm ipso iure imponitur, an & quando requiratur sententia declaratoria. 371.398.& seq.
Et an ad eam citandus sit, qui deliquit. 372.404
Pœna ipso iure à lege inflicta nõ potest à iudice commutari. 375.433
Pœna an imponatur delinquenti extra territorium. 376.440
Pœna legalis an toties committatur, quoties idem factum iteratur. 378.459
Pœnalis constitutio extenditur ex eadem ratione. 354.303
Nisi cum pœna imponitur ipso iure. ibid.
Pœnalis constitutio extenditur in æquiparatis à iure antiquo. ibid.304
Nisi cum pœna imponitur ipso iure. ibid.
Pœnæ pecuniariæ impositæ ratione delicti, & postea sublatæ an renasci possunt. 376.438
Pœnæ remissio non requirit insinuationem. 171.185
Pœnitentiæ locus non est, cum quid fit ipso iure. 355. 307
Popilius Lenas sua lege damnatus, quòd mille iugerum agrum cum filio possideret. 12.22
Porcaria vulua quid sit. 270.205
Postea, dictio, an dicat interuallum. 211.
Et quantum. ibid.2.3.4
Post & postea an differant. 214.10
Post an significet interuallum. ibid.
Post dictio, interdum aduerbialiter ponitur. 215.11
Post dictio, quas alias vires habeat. 219.2
Posthumus institutus comprehendit posthumum alia vxore. 38.105.& seq.
Exhæredatus autem non comprehendit. ibid.
Posthumus an propriè dicitur qui secto ventre editur. 254.142.& seq.
Posthumus præteritus si viuo testatore decesserit, reconualescat testamentum. 260.161.261.16
Posthumus ignoranter præteritus non potest appro
BIU Cujas

bare testamentum patris eo viuente. 35.92
Posthumus suus ex alterius vxore non rectè institui-tur. 38.104
Posthumus in ventre, nisi nascatur, nihil est. 66.22.& in verbo, susceperit liberos. nu. 149
Postliminium vnde dicitur. 215.15
Postmodum quid significet. 214.12.& 219.22
Possessio vera est, quæ ex actu facto transfertur. 166. 163
Potiatur, an sit directum. 336.209
Pour un petit, ne plus ne moins. 158.123
PRAEF. VRB. hæ notæ quid significent. 1.1
Præfationes præstant euidentiorem intellectum se-quentium. 1.2
Precaria verba quæ dicuntur. 293.5
Precaria substitutio quæ & quare dicatur. ibid.
Præcise dictio quid significet. 309.79
Pretium, quod momento temporis durat non consi-deratur. 262.175
Prælatus non potest renuntiare appellationi. 169.175
Prælatus potest mutare naturam feudi ob merita. 136. 28
Prælatus potest alienare res ecclesiæ ob merita. ibi-dem. 27
Prælatus ad residendum vocatus, venisse non dici-tur, vt pœnam iuris euitet, cum statim abit. 262. 176
Prælatus non potest remittere ius ecclesiæ. 169.175
Prælato an & quomodo credatur de cõuersione mu-tui in vtilitatem ecclesiæ. 152.102
Præscribitur actioni etiam de iure canonico, quando debitor non tenetur offerre. 369.390
Vel quando actio non competit nisi per accepta-tionem. ibid. 391
Præscribitur supplemento legitimæ. ibid. 392
Sed quanto tempore. 370.395.& seq.
Præscribitur iuri adeundi. 369 392
Præscribitur iuri dicendi contractum nullum. ibid. 393
Præscriptio an habeat locum in casu l. nostræ. ibid.& sequen.
Et quantum tempus requiratur. 370.395.& seq.
Præsumptio iuris est animi applicatio ad verisi mile. 26.60
Præsumptio nonnunquam fallax. 165.156
Præsumptio præsumptionem tollit. ibid.
Præsumptio non vincit veritatem. ibid. 157
Præsumptio, species probationis. ibid. 158.& seq.
Præsumptio liquidissima probatio. ibid.
Præsumptio ex instrumentis, est probatio instrumen-talis. 165.159
Præsumptiones legum non trahendæ ad non verisi-milia. 26.59
Præteritus non rumpit testamentum, nisi sibi locum faciat. 247.105.& seq.
Prævalentia, dictio iurisconsulti. 131.4
Precaria verba quæ dicantur. 293.5
Precaria substitutio quæ, & quare dicatur. ibid.
Precaria voluntas. ibid.
Primum à secundo ipso iure reuocatum, secundo cas-sato non reuiuiscit, secus si non ipso iure. 368.386
Princeps post donationem à se pure factam non po-test ei conditionem apponere. 65.19
Princeps potest rem vnius alteri dare ob merita. 139. 43
Princeps potest ob causam rem alterius auferre. ibid.
Principium dimidium totius. 113.9
Priuato ipso iure debitores non debent soluere: nec si fecerint, liberantur. 365.365
Priuato ipso iure subiecti possunt subtrahere obedien tiam. ibid. 366
Priuatus ipso iure hæreditate non potest agere fami. ercis. secus si nõ ipso iure, quia potest vsque ad sen-tentiam, & idem in similibus. 364.354
Priuetur, verbum an sit latæ sententiæ. 329.176
Priuilegia concessa ob merita transeunt in contra-ctum, & sunt irreuocabilia. 223.14
Priuilegia debent intelligi sine præiudicio iuris alteri quæsiti. 236.66
Priuilegiorum tenor ac verba sunt inspicienda. 61.8
Priuilegium concessum alicui & suis filiis ob merita, transit ad nepotes. 141.55
Priuilegium ob nouam causam tollitur. 193.279
Priuilegium, cessante causa illius, cessat. 200.314
Probatio in non verisimilibus grauior maiórque ex-igitur. 20.38.& seq.
Probatio rei non verisimilis non admittitur. ibid.
Probatio admittitur contra præsumptionem ex in-strumento venientem, licèt ex statuto non admit-tatur contra instrumentum. 166.160
Probatio quæ fit ex præsumptione est vera. ibid.
Procurator an admittatur in publicis iudiciis, cũ pœ-na imponitur ipso iure. 366.372
Procurator non potest facere pacem. 168.175
Nec renuntiare appellationi. ibid. 174.& 175
Nec exceptionibus domino competentibus. ibid. 175
Procurator generalis potest donare ob merita. 136. 26
Proiicere partum quid. 271.207
Promissio de non contraueniendo, intelligitur, nisi ex iusta causa & legitima. 379.1
Promissio de non receptando bannitos aut rebelles, de præsentibus tantum intelligitur, nisi sit mutua promissio. 155.113
Promissio nuda vel iurata sine causa, est inefficax, nisi ea sit mutua. ibid. 114
Propositum in mente retentum an operetur. 67.24
Prorsus, idem significat quod omnino. 311.87
Prorsus, dictio est latæ sententiæ. ibid.
Protestatio an transeat ad hæredes. 354.301
Protestationi non verisimili an standum sit. 26.60
Protestationem an satis est fieri coram vno. 282.229
Protinus, dictio latæ sententiæ. 318.121
Eadem excludit omne interuallum. ibid. 122
Eadem idem significat quod mox. ibid.
Eadem est dictio præcisa. ibid.
Proueniat, an sit directum. 333.193.& seq.
Prouisio quælibet intelligitur rebus sic stantibus. 54. 166
Proximiores agnati defuncti, si debent citari ad ac-cusationem occisorum defuncti, non sufficit vnum citari. 283.233
Ptolemæus primus Aegypti rex, filio regnum cessit, dicens pulchrius omni regno, regis esse patrem. 5.10
Publicatio bonorum an reuocetur ex hac l. 204.332
Puellæ teneræ ætatis vix cogitant de liberis. 30.71
Purgatio moræ non admittitur, cum quid fit ipso iure. 355.310.& seq.
Purgatio moræ cum admittitur, intelligitur dum sta-tim fiat. 356.311

Q

QVando dicuntur multi aut pauci. 121.31
Quæ nudo sermone effusa sunt, solent ad colo-rem & quendam honorem dici, magis quàm ad ve-ritatem. 151.97
Quæ incontinenti fiunt, inesse videntur. 156.117
Quæ læsio enormis, quæ non. 121.31
Quæ impensa magna sit, quæ modica. ibid.
Quæ quantitas. ibid.
Quæ dos. ibid.
Quæ causa. ibid.
Quæ bona. ibid.
Quæ persona sit miserabilis, quæ non. ibid.
Quæ persona vilis, quæ honesta. ibid.

BIU Cujas

Quæ maior, quæ minor. ibid.
Quæ illustris quæ non. ibid.
Quæ deterioratio magna aut parua. ibid.
Quæ indicia sufficiant ad quæstionem. ibid.
Quælibet res ab eo denominatur, quod sibi specialius est. 129.2
Quæsitum iam nobis non debet facto alterius tolli. 171.283
Qui non admittitur sæpe tamen alios excludit. 251. 130
Quicquam, dictio, in quantumlibet modico verificatur. 117.17
Quid incontinenti factum esse dicatur. 121.31
Quid antiquum dicatur. ibid.
Quid quàm citiùs fieri dicatur. ibid.
Quid diuturnum ibid. Et quantum tempus faciat præsumi fraudem, cùm alienans remanet in possessione rei alienatæ. ibid. Et generaliter cum quæritur de temporis & locorum interuallo. ibid.
Quid multum, quid modicum. ibid.
Quiddam, dictio rem certam significat. 126.40
Quiddam quid differat à dictione aliquid. 127.44
Quintilianus senior inuehit in iuris interpretes à verbis legum discedentss, vt menti, vt aiunt, seruiant. 71.16
Quinquagenaria si dicatur peperisse, requirũtur euidentiores probationes. 63.38
Quippiam dictio de modico dicitur. 117.17
Quis diues, quis pauper. 121.31
Quis excessus leuis aut enormis. ibid.
Quis non potest diuerso iure censeri. 171.184
Quod ab initio valuit, si ex aliquo casu infirmatur, facilius vires pristinas recuperat, quã si ab initio nõ valuisset. 261.164. & in verbo reuertatur. nu. 320
Quod nullum est, annullari non potest. 94.113
Quod ab initio valuit, durat, etiam si contingat casus à quo initium sumere non potuit. 193. 282. & in verbo susceperit liberos. nu. 67
Quod debitum sit paruum aut magnum. 121.31
Quod pretium. ibid.
Quod negotium commissum sit magnum aut paruum. ibid.
Quod beneficium. ibid.
Quod tempus magnum, aut modicum. ibid.
Quod crimen graue, quod leue. ibid.
Quod furtum. ibid.
Quod interuallum. ibid.
Quotæ & certæ rei idem ius est, cùm eadem est ratio. 111.4
Quotidiana quæ sunt pleniùs tractari debent. 1.1

R

RAdicitus quid, & vnde dicatur. 314.104
Rudius loquere, & planius. 220.1
Ratio eadem trahit statutũ ad casum sub lata & impropria significatione comprehensum. 170.178
Ratio cum vnica est, habetur pro expressa. 28.64
Ratio legis correcta non censetur, correcta lege. 203. 330
Ratio magistralis non est text. leg. sed quædam opinio doct. 66.21
Ratio eadem decidit plures casus, non per extensionem. 73.45
Ratio autem similis per extensionem comprehendit. ibidem.
Ratio facit, vt id tacitè inesse videatur, in quo ea viget, etiam in materia pœnali. ibid.
Ratio cùm eadem est, non est similitudo, sed eadem lex. ibid.
Ratio legis dicitur mens ipsius. ibid.
Ratio legis est ipsa lex. ibid. 46
Ratio est anima & spiritus legis. ibid.
Ratio legis verbis præfertur. 73.47
Ratio legis cum obtinet in alio casu, lex ad eum trahitur, licet in expresso sit maior ratio. 80.62
Ratio non trahit constitutionem quæ valde innititur æquitate contra regulas iuris communis ad alium casum. 83.73
Ratione vna ex pluribus cessante, non cessat dispositio. 35.91.93
Recentari verbum, quid significet. 237.69
Recessisse non videtur qui statim reuersurus est. 264. 177
Recipiat, an sit latæ sententiæ, & verbum directum. 332.189. & seq.
Reciprocæ conuentiones sæpe valent, quæ simplices non valerent, siue alter tantum capit siue vterque. 154.110. & seq. vsque ad 134
Recipiendi verbum. 92.111
Recusari in iudicem an possit pater vel filius spiritualis. 227.29.228.37
Recuperans incontinenti possessionem, videtur non fuisse expulsus. 264.180
Redeat verbum, an sit latæ sententiæ. 326. 158. & sequen.
Redeundi verbum, Reddendi, Redhibendi, Repetendi, Restituendi, Relabendi, Reuendendi. 92.112
Relinquit verbum, ad vltimas voluntates pertinet, sed & interdum ad actus inter viuos refertur. 289.265
Remaneat, an sit latæ sententiæ. 335.204
Remedium l. ij. C. de rescind. vend. an habeat locum contra tertium possessorem. 359.328
Remedium inoffic. donationis fauori liberorum concessum est nec ei potest pater renuntiare. 35.92
Remedium extraordinarium non competit vbi competit ordinarium. 94.114
Remedium minus extraordinarium facit cessare magis ordinarium. ibid. Quæ qualiter intelligantur vide ibid.
Remissio pacti de lucranda dote, an valeat inter coniuges. 160.134
Remissio pœnæ non requirit insinuationem. 171.184
Remissio an requirat insinuationem. 168.172
Remissio iuris non liquidi non inducit simoniam. 168.197
Remissio quartæ an reuocetur ex hac l. 177.210
Remissio vsusfr. an ex hac l. reuocetur. 177.211
Remissio vsurarum non habet vim donat. 174.202
Remissio iniuriæ an requirat insinuationem. 171.184
Remittere an sit donare. 167.171. & seq.
Remuneratio quæ fit à nobilibus debet esse exuberantior. 147.84. & seq.
Remunerationis causa non facit, vt alter pro altero stipulari possit. 143.68
Remunerationis causa non impedit repetitionem indebiti. ibid.
Sed quomodo intelligatur. 173.195
Remunerationis causa fit lata interpretatio. 147.84
Remunerationis causa specialia contra regulas iuris communis. 132.11. & multis seq.
Renasci quis non potest nisi quadam iuris fictione. 236.69
Renuntians liti, & appellationi an videatur fateri ius aduersarij. 175.203
Renuntians generaliter censetur cogitasse de omni casu. 41.115
Renuntiatio iuris non liquidi an sit donatio & requirat insinuationem. 173.196. & seq.
Renuntiatio non gratuita non est donatio, nec insinuatione indiget. 172.189
Renuntiatio nihil operatur in iis quæ ipso iure non valent. 357.316
Renuntiatio nihil operatur aduersus decretum irritans. ibid. 321
Renuntiatio iuris quærendi non intelligitur facta in fraudem creditoris. 171.184
Renuntiatio dolo extorta non nocet. 36.97

BIU Cujas

Renuntiatio non trahitur ad ignota. 37.99
Nec ad ea,quæ quis dubitat an sibi competãt. ibid.
Idque etiam, si verisimiliter renuntiaret,si sibi sciret ea competere. ibid.
Renuntiatio nunquam iis obest, quorum fragilitas obuiat obligationi. 37.100
Renuntiatio minoris non ei nocet, nisi certiorato. ibid.101
Renuntiatio item rustico non obest,nisi & is certior sit factus. ibid.102
Renuntiatio huius l.an operetur etiam respectu liberorum ex alia vxore,quàm ex ea quam tunc habet. ibid.103.& seq.
Renuntiatio huius l.non obest, cum renuntians omnino desperabat de liberis, & tamen postea suscepit. 40.111.& seq.
Renuntiatio intelligitur rebus sic stantibus. ibid. 111. 46.130
Renuntiatio generalis an faciat cessare hanc legẽ. 41. 115.
Renuntiatio generalis ad omnia trahitur. ibid.116
Renuntiatio generalis an trahatur ad non cogitata. 43.120.44.123
Renuntiatio generalis omnium beneficiorum facit cessare senatusconsultum Velleia.& beneficium non incarcerandi,& cedendarum actionum,& excussionis,& divisionis, & l.plerique ff.de in ius voc.& l. de his ff.de trãsact.& reuocandi ob insinuationem non factam,& non conueniendi vltra quàm facere quis possit,& beneficium ratione speciali indultum,etiam ex statuto. 43.121
Renuntiatio generalis omnium remediorum nõ tollit remedium l.ij.C.de rescind.vend. 45.127
Renuntiatio non præsumitur. ibid.128
Renuntiatio nunquam præsumitur, vbi alia præsumptio vel coniectura capi potest. ibid.
Renuntiatio generalis non trahitur ad exceptiones futuras. ibid.130
Renuntiatio sequitur naturam actus in quo interponitur. 46.131
Renuntiatio iuris de futuro simpliciter,vel cum iuramento an valeat. 48.138.& 52.153
Renuntiatio futuræ hæreditatis simplex vel cum iuramento an valeat. 49.142.& 52.157
Renuntiatio inofficiosa reuocatur, vt donatio. 170. 178
Renuntiatio in fraudem facta reuocatur, vt donatio. ibidem.
Renuntiatio iuris futuri non requirit insinuationem. ibid.180.& seq.
Renuntiatio litis an fieri præsumatur causa donationis,an vero desperatione iuris proprij,an item execratione litium. 175.203
Renuntiatio in dubio an præsumatur gratuita, an non. 173.190.& seq.
Renuntiatio hypothecæ an ex hac l. reuocetur. 176. 209
Renuntiatio litis an reuocetur ex hac l.175.203.& sequen.
Renuntiatio generalis simplex vel iurata, an comprehendat legitimam. 50.144.& 53.160
Renuntiatio generalis iurata,an valeat.50. 146.& 54. 163
Renuntiatio legis de his.ff. de transact.an valeat simplex vel iurata. 50.145
Renuntiatio generalis restringitur ad ius tempore renuntiationis subsistens tantum. ibid.149
Renuntiatio huius l. an possit apponi ex clausula, quòd notarius possit extendere iudicio siue arbitrio sapientis. 57.174
Renuntiationes generales sæpe apponuntur ex consuetudine notariorum tantum. 45.126
Renuntiationes consuetæ non obsunt. ibid.
Renuntiare hæreditati non est donare. 171.181
Renuntiari non potest fauori alterius. 35.90
Repellatur an sit latæ sententiæ. 329.174
Represaliæ quas vocant,quomodo & Latinè & Græcè dicuntur. 256.147
Rei familiaris habenda ratio. 106.6
Rerum appellatione serui continentur. 202.323
Rerum & bonorum appellatio idem continet. ibid.
Rerum appellatione non continentur personæ. ibid. 324
Res subiecta alienationi, potest alienari ob remunerationem. 140.45
Rescripta sunt stricti iuris. 77.55
Rescripta quæ ius alterius auferunt, non valent. 236. 66
Rescriptum præfinitur concessum non motu proprio, nisi ob merita fuerit concessum. 141.52
Rescriptum iubens citari in locis vicinis, non verificatur in vno tantum loco. 283.234
Rescriptũ gratiosum ita debet interpretari, vt minus lædat ius commune,quàm fieri potest. 200.313
Restituere plene quis dicitur, cum fructus restituit. 348.275.& seq.351.287
Restitutio in integrum an detur minori pro minimo damno. 116.15
Restitutio non obest ei cui ius est quæsitum. 236.64
Reuertendi verbum quem significatum habet. 92. 112
Reuertatur verbum,an ipso iure intelligatur. 293.5.6. 7.8.9.& 326.157
Reuocatio cessat,cessante causa reuocationis.261.166
Reuocatio mulieris non ei obest,nisi fuerit certiorata de beneficio. 36.98
Reuocationes donationum an sint personales, vt ad hæredes non transeant. 279.215
Ritè an semper solennitatem dicat,& rectè ius. 18.33. & 21.35
Romani maribus nono die,fœminis octauo nomina imponebant.162.168.vbi etiam inuenies quid apud cæteras gentes.
Rustico magis subuenitur in iuris ignorantia quàm mulieri. 38.102
Rusticus mulieri & minori in ignorantia iuris sui æquiparatur. ibid.
Rutilia filium in exilium secuta. ibid.42.102

S

Sacramenta non possunt conferri nisi iis qui super terram sunt. 257.153
Sacræ res elegantiam aspernantur. 220.1
Scientia in genere eiusdem est momenti,ac in specie, nisi requiratur pro forma. 32.80
Scriptura quod non dicit,nec nos dicamus. 60.6
Seleucus rex vxorem cesit filio. 5.10
Sententia statim ferri nõ potest.358.126. Nam ea cum deliberatione fertur. ibid.
Sententia declaratoria an requiratur cum pœna imponitur ipso iure. 371.398.& multis seq.
Et an ad eam debeat citari is qui deliquit. 372. 404
Sententia interlocutoria non reuocatur, cum secum trahit executionem. 355.309
Sententiæ verba,& tenor inspiciendus. 58.4
Sententiæ an videtur satisfactum si cõdemnatus postea reponat rem in priorem statum, siue rem quam restituit,iterum occupet. 264.181
Serui continentur appellatione rerum nostrarum. 202.323
Serui sunt in bonis nostris. ibid.
Seruitia ex iure debita non censentur esse merita.154. 107
Seruitus morti similis. 204.331
Seruus an possit domino conferre beneficium. 154. 107

BIU Cujas

Si de liberis in genere sit cogitatum, an legata conseruentur nato posthumo ignoranter præterito. 32.79
Et an, si verisimiliter donauisset, etiam si de illis cogitasset. 33.85
Quid autem si posthumus ignoranter præteritus approbat testamentum. 35.94
Simonia committitur remittendo ius aut debitum. 169.175
Sine mora, eæ dictiones sunt latæ sententiæ. 320.128
Sit, an sit latæ sententiæ. 330.180.& seq.
Sit, & habeatur, ita geminata an sint latæ sententiæ. 338.220
Sit & habeatur pro ciue, an significent veritatem. ibi. 221
Sit per se est significatiuum substantiæ veritatis. ibid. 222
Socius si promiserit totum vel integrum restituere, videtur renuntiare beneficio non conueniendi, nisi inquantum facere possit. 290.2
Specialia contra communes regulas iuris. 142.65
Spiritualis coniunctio maior quàm carnalis. 227.27
Spoliationis exceptio non competit reo criminis, nisi sit spoliatus omnibus bonis, aut maiori eorũ parte. 114.12
Spolietur, an sit latæ sententiæ. 327.167.& seq.
Solennitas non impletur per æquipollens. 364.352
Solennitatis omissio reddit actũ nullum præterquam in duobus casibus. 307.69
Solon ratus filium mortuum, mulierem egit. 4.8
Solon ignobilem eum statuebat, qui versuram patrimonij fecisset. 106.6
Solon in suis legibus pingui minerua locutus. 220.1
Solœcismus vnde dictus. ibid.
Solitum apponi à notario in instrumentis, pro non apposito habetur. 151.97
Solum vertere quid sit. 103.1
Solutio rei debitæ quæ momento durat, non consideratur. 262.175
Statim dictio an sit latæ sententiæ. 317.116.& sequen.
Statuta lucrum dotis deferentia, an constituta videntur propter onera matrimonij, an secus. 178.219
Statuta tantùm disponunt quantum loquuntur. 66.4
Statutorum verbis nihil licet addere vel detrahere. ibidem.
Statutum præferens masculos fœminis non procedit in adoptiuis. 223.11
Statutum repellens fœminas ob masculos, intelligitur si masculi succedunt. 251.125
Statutum loquens de filiis, non intelligitur de adoptiuis. 222.7
Statutum si mandat iudici vt causam intra certũ terminum expediat, quod postea factum est, an sit nullum. 306.60.& seq.
Statutum iuratum an possit reuocari à statuentibus. 55.169
Statutum prohibens donare habentem filios, habet locum & in habente nepotes. 101.12
Statutum quod non dicit, nec nos dicere debemus. 59.4
Statutum inter coniunctos habet locum inter amicos. 90.102
Statutum requirẽs consensum consanguineorum in contractib. minorum & mulierum, non habet locum in donatione viri & vxoris. 94.113
Statutum puniens offendentem alterum in domo ipsius, habet locum in offendentem filium in domo patris. 12.22
Statutum requirens solennitatem in contractu mulieris non habet locum cùm mulier contrahit cum patre. 16.26
Statutum ad id trahendum est, quod est verisimile, quamuis sit omissum. 25[illegible]
Statutum prohibens confirmationem donationis inter virum & vxorem, an habeat locum in donatione præsumpta. 164.[illegible]
Statutum viro deferẽs lucrum certæ partis dotis, habet locum in dote præsumpta. 167.17[illegible]
Statutum requirens consensum propinquorum, an habeat locum in donatione quæ ei fit qui prius donauerat. 173.19[illegible]
Statutum loquens in donatione, an procedat in donatione causa mortis. 185.2[illegible]
Statutum prohibens donare, comprehendit donationem causa mortis. ibid.
Statutum declarans bona esse patrimonialia quæ fierunt ascendentium, exigit vt fuerint patris & au[illegible] 283.237
Statutum imponens pœnam incidenti arbores, non habet locum in incidente vnam tantùm. ibidem 240
Statutum puniens producentem falsos testes, habet locum in producente vnum tantùm. 286.24[illegible]
Statutum repellens fœminas existentibus masculis habet locum vno tantum masculo existente. ibi.2[illegible]
Statutum deferens lucrum dotis si vxor decesserit sine liberis, non habet locum vno tantum relicto ibid.251
Statutum puniens ingrediẽtem domum alterius cum hominibus armatis, an procedat in ingrediẽte cum vno tantum. 282.22
Substitutio facta posthumis si decedant in pupillari ætate, non habet locum vno tantum nato, & mortuo in pupillari ætate. ibid.2[illegible]
Statutum exigens caueri per fideiussores intelligitur quòd plures dentur, nec vnus sufficeret. ibidem 232
Statutum requirens citari proximiores agnatos occisi, ita debet intelligi, vt non satis sit vnum citari ibidem.
Statutum iubens aliquid fieri à consanguineis, intelligitur, vt plures id faciant. 283.[illegible]
Stipulatio sine causa valet ob merita. 142.[illegible]
Stirpitus quid significet. 314.[illegible]
Eadem dictio habet vim latæ sententiæ. ib[illegible]
Stoici intelligunt omnia rebus sic stantibus. 55.[illegible]
Stolo sua lege damnatus. 12.
Sub pœna excommunicationis hæc verba, & simi[illegible] an sint latæ sententiæ. 245.254.& se[illegible]
Subdatur, an sit eiusdem naturæ. 224.[illegible]
Suetonij locus animaduersus. 15[illegible]
Subiecta materia facit, vt verba & dictiones latæ sententiæ sint ferendæ, & econtrario. 300. 29. 3[illegible] 36 37 38
Subiecta materia verba impropriat. in iisdem locis.
Subiaceat verbum an sit latæ sententiæ. 324.148. sequen.
Subito dictio. 319.[illegible]
Subscriptio generalis tantùm nocet, quantum [illegible]cialis. 42.[illegible]
Subscriptio exemplaris expirat liberis postea sus[illegible]ptis. 192.[illegible]
Substitutio facta in casu mortis, an procedat in [illegible]su non natiuitatis. 74.49.& s[illegible]
Substitutio in dubio censetur potius directa quã obliqua. 345.[illegible]
Substitutio facta, si quis decesserit sine liberis, intelligitur de veris, non fictis. 230.[illegible]
Substitutio tacita deficit, etiam si mater quæ est medio, abstineat à pupillari. 75.[illegible]
Substitutio facta filio, in dubio præsumitur, directa 5. 9
Supplementum legitimæ fit ipso iure, sed ita demum si petatur. 196.[illegible]
Supplementum legitimæ licet non fiat nisi petenti debeat[illegible]

BIU Cujas

debentur tamen fructus à morte patris. 347.270
Supplementum legitimæ præscribitur. 370.392
Sed quanto tempore. ibid.395.& seq.
Superfluum non est, quod clarius & distinctius exprimit id quod tacitè intelligitur. 299.26

T

TAbellio ipso iure priuatus officio, potest conficere instrumenta donec fuerit per sententiam declaratum. 298.20
Tacite intellecta nonnunquam exprimuntur dilucidioris declarationis gratia. 299.26
Tacitum facilius reuocatur, quàm expressum. 165. 157
Tacitum non plus habet virium quàm expressum. ibidem.
Teneat cum negatiua, an sit latæ sententiæ. 340. 231. & seq.
Tenor regiæ concessionis inspiciendus. 59.5
Tenor sententiæ inspiciendus tanquam forma ipsius. ibidem.
Tenor item pacti & contractus. 60.7
Tenor priuilegiorum. ibid.8
Tenor inuestituræ. ibid.9
Tenor inuestituræ potentior omni natura feudorum. ibidem.
Terminus referens id continet quod terminus ad quem fit relatio. 380.4
Tertius promittens adultum factum maiorem ratum habiturum sub pœna, non incidit in pœnam, si is noluerit facere ob contractus iniquitatem. ibidem. 6
Tiberius honestam innocentium paupertatem leuauit: prodigos, & ob flagitia egentes, senatu mouit. 106.6
Tigrium natura dum repetunt catulos. 7.14
Titulus cum est reuocabilis, fit reuocatio cum fructibus. 349.278
Testamenta facilius reuocantur quàm actus inter viuos. 75.52
Testamenti solennitas inspicitur secundum tempus quo factum fuit, licet postea alio statuto mutetur. 380.220
Testamentorum verba inspicienda. 62.10
Testamentum ratione præteritionis tum demum est nullum, cum præteritus hoc dicit & petit. 296.13
Testamentum nutu factum, valet ad pias causas. 203. 326
Testamentum nutu factum non valet inter liberos. ibidem.
Testamentum patris & filij pro vno habetur. 12.22
Testamentum sola pœnitentia non reuocatur. 187. 256
Testamentum an sola voluntate fieri possit. 220.1
Testamentum quod imperfectum valet inter liberos, non valet tamen quantum ad filios naturales. 235.60
Testamentum an rumpatur legitimatione filij naturalis. 240.81
Testamentum semel reuocatum ob arrogationem testatoris non recuperat vires si testator fiat sui iuris. 268.196
Testamentum fauorabilius est quàm actus inter viuos. ibid.198
Testamentum abortu non soluitur. 270.206
Testari quis non potest de eo quod ipso iure est amissum, aut confiscatum etiam ante sententiam. 360. 331
Testari, id est testamentum facere infamis an possit. 368.384
Testator si totam hæreditatem iusserit restitui, an per hoc impediatur detractio legitimæ, vel trebellianicæ. 290.1
Testator qui cum tutore à se dato odium contraxit, tamen si postea diutius testamentum non mutauit, videtur in eo perstitisse. 278.212
Testator qui ignoranter præteriit posthumum, si post ipsius natiuitatem diutius vixit, & habuit potestatem mutandi, nec mutauit testamentum, censetur in eo velle decedere. 278.213
Testator si post mortem pupilli habeat tempus mutandi testamenti, & nõ fecit, præsumitur velle quòd substitutus pupillariter succederet, alioquin habet locum tacita vulgaris. ibid.
Testator si hæredi iusserit sorores maritari, non satisfactum est ex vnius tantùm nuptiis. 283.236
Testator non creditur velle nisi quod exprimit. 66. 21
Testatorem voluisse non satis est nisi disponat. ibi. 20. & seq.
Testatoris mens & voluntas verbis præfertur. 83. 74. & 4. seq.
Testes instrumentarij qui negant se recordari, an probant instrumentum. 23.47
Testes si deponant Seium insultasse Caium, & postea vel mox illum vulnerasse, an ille punietur de solo vulnere an vero etiam de insultu. 217.18
Testes si deponãt quòd testator instituit Seium, postea siue mox Caium, an intelligitur incontinenti, vt ambo sint hæredes. 218.20
Testibus verisimiliora deponentibus magis creditur. 22. 42. Etiam numero & dignitate inferioribus. ibid.43
Etiámque si de negatiua deponant. ibid.46
Testibus non verisimilia deponentibus non creditur. ibid.44
Testis examinatus parte non citata, nullum prorsus indicium facit. 313.99
Testis cuius testimoniũ ipso iure nullum est, nullum facit indicium. 368.383
Testis an & quando esse possit qui infamis est infamia iuris. ibid.385
Testis si diuersa deposuerit, ei standum est quod dixit in tormentis, nisi aliud sit verisimilius. 23.49
Testis qui examinatur super articulo non verisimili debet interrogari extra articulum de facti causa, ex qua reddatur verisimilis. 20.38
Testium mens verbis præfertur. 78.57
Thurij præfecturam non nisi intermisso quinquagenario gerebant. 14.24
Totaliter quid dicatur. 192.9
Totum id est, sine diminutione. 290.1
Totum qui dicit, nihil excludit. ibid.
Totum qui excludit, nihil non excludit. ibid.
Totum quando, & quibus modis dicatur. 191.7
Totum, omne, vniuersum, quid differunt. ibid.8
Translatio dominij, quæ momento durat, non consideratur. 261.171
Tullij sententiæ de scripto voluntati anteponendo. 63.16
Tullius aliquando populari oratione vsus. 220.1
Turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes. 199. 307
Tu tu hæc verba repetita an significent electam esse industriam personæ. 304.49.& seq.
Tutela vires recuperat cessante causa depositionis. 260.162
Tutelæ excusatione cessante, non ideo cessat excusatio. 267.192
Tutor & curator possunt donare ob merita. 136 25
Tutor vel curator aut alius administrator an possit remittere debitum non liquidum. 173.196.& seq.
Tutori & aliis administratoribus creditur in verisimilibus, non in cæteris. 24.52.& seq.

V

VAriare non licet, cum quid sit ipso iure. 355.308
Vasallus qui dominũ in bello momento quopiã

BIU Cujas

relinquit, & ſtatim redit,non perdit feudum. 264. 179
Vaſallus an ita poteſt alienare, vt ſtatim recuperet. 261.171
Vaſallus an teneatur ad fructus à tempore commiſſæ. 348.272
Vaſallus an & quando poſsit eluere culpam admiſſam aduerſus dominum ſine conſenſu illius. 377. 451
Vaſallus nunquam eximitur capitulis iuramenti fidelitatis in feudo quantuncunque franco. 208.339
Vaſallus nullo caſu cadit feudo, niſi domino volente. 295.11
Vaſallus eodem modo punitur,ſi filium vaſalli offenderit,ac ſi dominum ipſum. 12.22
Venditio minori pretio facta pro donatione eſt.145.3. & requirit inſinuationem. ibid.
Quod qualiter intelligatur vide. 131.4.5.6
Venditio cum pacto adiectionis in diem, an ſit pura, an conditionalis. 349.278
Venditione dolosè facta in minùs vendendo,an locus ſit ſuppletioni pretij. 377.445
Venditor an poſsit dicere venditionem ſimulatã aut fraudulentam,ob id quòd remanſit in poſſeſsione. 150.96.97
Veniſſe non videtur,qui ſtatim abiit. 262.176
Verba, veniat, deueniat, aduenìat, peruenìat an ſint directa an obliqua. 333.193.& ſeq.
Verba teneat,& obtineat,negatiuè prolata an ſint latæ ſententiæ. 340.231.& ſeq.
Verba habeatur & ſit,quam vim habeant. 338.220.& ſequen.
Verba legis cùm deficiunt, deficit & legis diſpoſitio. 58.2
Etiam ſi pro magna parte conueniant. ibid.
Verba priuilegiorum. 60.6
Verba ſententiæ inſpicienda. ibid.
Verba ſunt conſideranda,nec ab illis receditur. 59.4. & ſeq.
Verba legum & ſtatutorum omnino ſunt inſpicienda. ibid.
Verba cùm clara ſunt,non admittitur quæſtio voluntatis. ibid.5
Verba contractuum ſunt inſpicienda. ibid.6.& 7
Verba item teſtamentorum. 62.10
Verba compromiſſorum. ibid.11
Verba reſcriptorum. ibid.
Verba inſtrumentorum. ibid.
Verba actorum. ibid.
Verba generalia generaliter præiudicant. 41. 116. & ſequen.
Verba hæc, tutu, vel per tete, ita repetita declarant electam eſſe induſtriam perſonæ. 304.49.& multis ſequen.
Verba impropriam ſignificationem aſſumunt ex aliis iuribus. 301.34.307.64.& alis ſeq.
Verba declaratoria ſemper ſunt latæ ſentẽtiæ. 307.66
Et quæ dicantur ea verba,remiſsiue in priori loco.
Verba ob ſubiectam materiam impropriantur, ita vt ex canone latæ ſententiæ fiant ferendæ; & è diuerſo quæ ſunt ferendæ,fiant latæ. 301,36.& ſeq.
Verba præſentis aut præteriti temporis ad futura non trahuntur. 155.113
Verba naturaliter & non ciuiliter in dubio accipienda. 224.17
Verba hæc,haberi pro tali,aut loco talis, denotãt improprietatem & fictionem. 230.45.260.54
Verba ſunt inuenta ad demonſtrandam voluntatem dicentis. 64.17
Verba animum indicant. ibid.
Verba ſeu voces notæ earum quæ ſunt in animo paſſionum. ibid.
Verba non minus inſpicienda quàm ratio magiſtralis. 66.21
Verba ſunt tanquam corpus legis. 73.46
Verba & mens ſimul inſpicienda. 77.53
Verba hæc,non audiatur, denegetur actio, non reddatur ius,non detur actio, an ſint latæ ſententiæ. 337.212.& ſeq.
Verbis claris nihil addi,nihilque adimi debet.59.5.& ſequen.
Verbis ſeruiendum eſt in re dubia. ibid.4
Verborum finibus debemus eſſe contenti. 66.21
Verbum nullum in legibus debet cenſeri fruſtra poſitum. 113.10
Verbum largiendi,& quæ ex eo ſunt,quid ſignificent. 114.11.& 119.22
Verbum & participium præſentis an & quando ſit latæ ſententiæ. 298.21.& ſeq.vſque ad 299.31
Verbum & participium præteriti temporis latæ ſententiæ. 300.32.& 33
Quod limitatur duobus modis,vt poſtea ſequitur. ibidem.
Verbum,radicatum,quid ſignificet,& an ſit latinum. 172.& 173.192
Verbum,incorporatum. ibid.
Verbum directum in obliquum diſſoluitur,& contrà, vt mens teſtatoris ſeruetur. 75.52
Verbum ſperare & ad cogitantem & non cogitantem refertur. 41.111
Verbum ſuſceperit cuius ſignificationis. 220.1
Verbum videtur,denotat fictionem. 222.7
Verbum recentari quid ſignet. 376.69
Verbum reuertatur,an ſignificet ipſo iure.293.5.6.7.8
Id verbum directum ne ſit, an obliquum. ibid.5.6. & ſeq.
Verbum obliquum, vel directum quod dicatur. ibidem.5
Verbum manere,quid ſignificet. 269.201
Verbum reliquerit, ad vltimas voluntates pertinet. 289.265
Verbum dederit,ad donationem inter viuos refertur. ibidem.
Verbum reuertendi præſupponit verbum eundi. 92. 112
Verbum redeundi. ibid.
Verbum reddendi etiam præſupponit verbum dandi. ibidem.
Verbum redhibendi idem. ibid.
Verbum repetendi idem. ibid.
Verbum reſtituendi. ibid.
Verbum relabendi. ibid.
Verbum reuendendi. ibid.
Verbum recipiendi. ibid.
Verbum & participium futuri temporis eſt ferendæ ſententiæ. 301.39.& 2.ſeq.
Quod multis modis fallit,vt poſtea ſequitur.
Verbum futuri temporis eſt latæ ſententiæ quando natura iudicij repugnat pœnæ infamiæ quæ irrogatur. 302.42
Verbum futuri temporis fit latæ ſententiæ, cum aliàs lex eſſet illuſoria. ibid.43
Verbum cuiuſcunque temporis, ſi non operatur in ſuo tempore,ad aliud trahendum eſt. ibid.
Verbum futuri temporis fit latæ ſententiæ cum ſuperuenit alia idem per omnia diſponens. ibid.44
Verbum futuri temporis geminatum latæ ſententiæ. ibid.46.cum ſeq.
Verbum futuri temporis prolatum à teſtatore, latæ ſententiæ. 305.54
Verbum futuri temporis in diſpoſitionibus conditionalibus eſt etiam latæ ſententiæ. ibid.55
Verbum futuri temporis cum pœna imponitur propter omiſſum actum iudicialem,an ſit latæ ſententiæ. ibid 56.57
Verbum futuri cum refertur ad iudicem, an ſit latæ ſenten

BIU Cujas

sententiæ. ibid.58.& 2.seq.
Verbum futuri parti directum & non iudici,an sit latæ sententiæ. 306.61
Verbum futuri,cum pœna imponitur circa bona, & non in personam,an sit latæ sententiæ.Et quid si in personam extenditur. ibid.62
Verbum futuri sit latæ sententiæ, cum ex aliis verbis constitutionis apparet eã esse mentem constituentis. ibid.63
Verbum futuri sit latæ sententiæ ratione status incompatibilis. ibid.65
Verbum futuri temporis in dispositione quæ inducit formam,est latæ sententiæ. 307.67
Quod duobus modis limitatur. ibid.68.& seq.
Verbum futuri temporis iunctum participio præteriti temporis,an sit latæ sententiæ. ibid.70.& seq.
Verbum futuri temporis iunctum alteri verbo, quod est latæ sententiæ,an etiam sit latæ. 308.75
Verbum futuri temporis,cui adiecta est dictio omnino,an sit latæ sententiæ.ibid.76.& seq.vsque ad 82
Verbum futuri temporis an sit latæ sententiæ, cum dictio omnis ei rei iungitur,qua quis priuatur.310.83.& 2.seq.
Verbum futuri, cui est adiecta dictio prorsus, an sit latæ sententiæ. 311.87
Quid si omnimodo. ibid.88.& seq.
Quid si omnibus modis. 312.92
Quid si nullo modo. ibid.93
Quid si nullatenus. 313.95.& seq.
Quid si nullius momenti. ibid.97.& seq.
Quid si funditus. 314.103.& seq.
Quid si stirpitus. ibid.
Quid si penitus. ibid.105.& seq.
Quid si mox. 315.109.& 3.seq.
Quid si confestim. 317.113
Quid si incontinenti. ibid.114
Quid si illico. ibid.115
Quid si statim. ibid.116.& 4.seq.
Quid si protinus. 318.121.& seq.
Quid si continuo. ibid.124
Quid si immediatè. 319.125
Quid in similibus. ibid.126.& 2.seq.
Quid si dicatur sine mora. 320.128
Quid si vlterius. 320.129
Quid si frustra. ibid.130.& 2.seq.
Quid si autoritate nostra. 121.133
Quid si liberè. ibid.134.& 3.seq.
Quid si pleno iure. 322.138.& seq.
Verbum incurrat,in futuro,an sit latæ sententiæ.323.145.& 2.seq.
Verbum subiaceat an sit latæ sententiæ.324.148.& 2.sequen.
Verbum subdatur,an sit eiusmodi. ibid.150
Verbum amittat,an etiam sit. 325.151
Verbum perdat similiter. ibid.155
Verbum redeat. 326.158.& 2.seq.
Verbum careat. ibid.161.& seq.
Verbum spolietur. 327.167.& seq.
Idem verbum ordinem iuris non exigit. ibid.168
Verbum amoueatis,an denotet latam sentẽtiam. 328.171.& seq.
Idem verbum ordinem iuris non requirit. ibid.
Verbum remoueatur an sit item latę sententiæ. ibid.172
Verbum deponatur an sit huiusmodi. 329.173
Verbum expellatur,an sit latæ sententiæ.ibidem. 174.& seq.
Verbum repellatur. ibid.
Verbum arceatur. ibid.
Verbum excludatur. 369.175
Verbum priuetur. ibid.176
Verbum abiiciatur. 330.178
Quid de aliis verbis executiuis,& habentibus vim priuatiuam. ibid.179
Verbum auferatur,an sit ipso iure. ibid.
Verbum sit,an sit latæ sententiæ. ibid.179
Verbum sit, & erit futuri temporis iunctum participio præteriti assumit naturam illius. 330.180
Idem verbum est directum. ibid.181
Estque subitaneum. ibid.
Verbum cadat an sit latæ sententiæ. ibid.186.& seq.
Verbum capiat,accipiat,recipiat,percipiat,an sint directa. 332.189.& seq.
Verbum sumat an sit latæ sententiæ. 333.192
Verbum pertineat,an directum sit. 334.199
Verbum potiatur. 336.200
Verbum spectet. ibid.
Verbum competat. ibid.202
Verbum accrescat. 336.206
Verbum fiat,an sit latæ sententiæ. 336.208
Verbum habeatur. 337.216.& seq.
Verbum habeat in actiua significatione. 338.219
Quid si negatiuè pronuntietur. 339.223
Verbum valeat,negatiuè prolatum. 341.235
Quid si dicatur aliter non valeat. ibid.239
Verbum liberetur. 343.246.& seq.
Verbum quod potest esse præsentis & futuri temporis,in dubio pro futuro accipitur. ibid.245
Verbum restituendi an intelligatur cum fructib. 349.276.& seq.
Verisimile cum aliquid non est, requiruntur clariores probationes. 20.38
Verisimile lucrum facit concedere restitutionem in integrum. 26.60
Verisimiles insidiæ vitandę, nedum apparentes. ibid.
Verisimile est quod iuri communi conuenit. ibid.
Verisimile idem & credibile,& è conuerso. ibid.
Verisimile quod non est, non caret suspicione falsitatis. 22.44
Verisimilia dicuntur credibilia,consentanea, conuenientia,probabilia. ibid.& seq.
Verisimilia quæ non sunt,eadem sunt & incredibilia. 40.111
Verisimilia probantur iuramento asserentis, etiam ad suum commodum. 24.51
Verisimiliori instrumento statur,cùm plura sunt contraria. 22.42
Verisimilis causa quæ sit. ibid.
Verisimilius inspicitur etiam pro proferente. 24.54
Verisimilitudinis taciturnitas inducit obreptionem. 20.37
Verisimilitudo attenditur, cum testes instrumentarij dicunt se non recordari. 23.47
Verisimilitudo aliquando non admittit contrariam probationem. 20.38
Verisimilitudo plerunque leges facit. 20.37.& seq.
Verisimilitudo facit, vt quæ aliâs non probant, probent. 24.51
Verisimilitudo trahit statutum, rescriptum, contractum,& alia ad id quod omissum est. 25.56
Verisimilitudo naturæ cognata. 26.57
Verisimilitudo ex quibus percipitur. ibid.60
Verisimilitudo præsumitur attenta specie non genere. ibidem.
Verisimilitudo facit congruam interpretationem iurium. ibid.
Verum id dicitur & est,quod præsumptiuè est probatum æquè ac si verè. 165.158.& seq.
Veritas inspicitur,non opinio delinquentis, cùm datur opera rei illicitę. 344.253
Nisi tamen pœna imponitur ipso iure. ibid.
Vertere solum quid sit. 105.5
V.P.hæ notę quid significent. 1.1
Versum non videtur, quod versum non durat. 262.175
Vicissitudinariæ dispositiones valent, quę simplices valerent,

BIU Cujas

valerent,siue vterque capiat,siue alter tantùm.154.110.& seq.
Vidua diues non est de miserabilibus personis. 129.2
Vindicta alteri demandari non potest nisi filio. 9.16
Viperarum amor in fœtus proprios. 7.14
Viri perfectissimi. 1.1
Vitiato principali,non vitiatur iuramentum in eo appositum. 376.444
Vltima voluntas facilius reuocatur, quàm actus inter viuos. 81.66
Vna & eadem res non debet diuerso iure censeri. 194.284
Vniuersalis negatiua plus habet virium quàm affirmatiua. 312.93
Vniuersalis negatiua requirit omnia esse vera. 251.229
Vnum aliquid,de hac locutione vide. 111.5
Vnus vir nullus vir. 21.36
Vnus prohibere potest ne continuetur magistratus. 19.24
Voluntas in mente retenta nihil operatur. 65.20.quod vt intelligatur,vide. 71.43
Vrsorum amor in fœtus suos. 7.14
Vsura non est,cùm creditor æquale aliquid facit. Sed an sufficiat illud æquale esse vsque ad dimidiam partem ipsius vsuræ. 146.81.& seq.
Vsuræ an perimantur perempta sorte. 376.443
Vxor si constante matrimonio dicat se emere ex sua pecunia præsente marito,an tollatur præsumptio l. Quintus. 150.96.98
Vxor relicta domina, & quæ alimenta tantum habet, si extant filij,ipsis mortuis fit proprietaria. 261.165
Vxor relicta domina comprehendit vxorem præsentem tantum. 39.107
Vxor non tenetur alere virum, qui sua culpa inciderit in paupertatem. 105.5
Vxoris amor cæteros vincit. 7.12
Is tamen cedit parentum amori. ibid.
Vtero legari ac donari potest. 255.144
Vtero potest pater stipulari. ibid.
Vtero competit restitutio in integrum. ibid.
Vter mittitur in possessionem bonorum. ibid.
Vtero fit collatio. ibid.
Vtero mater debet petere tutorem. ibid.
Vtero mora non fit. ibid.147
Vtero tutor non datur. ibid.
Vterum qui occiderit, an tanquam homicida puniatur. 257.150
Vterus non soluit vectigal quod soluitur pro quolibet animali. ibid.151
Nec pro illo debetur præmium quod statutum capienti aliquod animal decernit. ibid.152
Vterus baptizari non debet. ibid.153
Quid autem si caput aut aliud membrum exeriit. 258.156
Vterus non censetur esse super terram. 257.153
Vterus legitimatur per matrimonium. 255.145
Vterus nec patri quidem prodest. 258.155
Vterus non rumpit testamentum. 255.145
Vterus ad partem hæreditatis non admittitur. ibidem. 146
Vterus nondum hæres est,nec esse potest. ibid.
Vterus non est in potestate patris. ibid.
Vterus suus non est. ibid.
Nec ei debetur legitima. ibid.
Nec præfertur cæteris creditoribus in bonis tutoris vel curatoris,nisi in lucem edatur. ibid.
Vterus nondum pupillus est. ibid.147
Vterus nondum homo est. ibid.& seq.
Vterus non comprænditur in represaliis. ibid.
Vterus an sit animal. 257.149
Vterus pro nihilo habetur. ibid.
Vterus an censeatur esse in rerum natura. ibid.
Vterus an & quando pro nato habeatur. 255.144. 258.155
Vterus aperit edictum scripto hæredi. 255.145
Vterus hæres instituì potest. ibid.
Vulua eiectitia & porcaria. 270.208

FINIS.

BIU Cujas